

Source : BIU Cujas

Source: Bibl. Chiasso

503

QVARTVM VOLVMEN TRACTATVVM DOCTORVM IVRIS

QVARTVS tomus Oceani Iuris cõti net Tractatus qui versa inserũtur pagina, cũ nõ-nullis alijs superadditis.

M. D. XXXV.

Bibliothèque de l'École de Droit

Source : BIU Cujas

Elenchus Tractatuum Quarti

Voluminis, ſecundum foliorum ſedem.

Interdicto Eccleſiaſtico, Ioannis Calderini. fo.ij.

Tabula Remiſſoria ſuper Tractatu de Eccleſiaſtico Interdicto Ioannis de Lignano. fo.x.

Eccleſiaſtico Interdicto, Ioannis de Lignano. fo.xij.

Cenſura Eccleſiaſtica ſeu de Excõmunicatione, Ioãnis de Lignano. fo.xiiij.

Monarchia Conciliorum, Antonij de Roſellis Aretini, opus excelſum, in quo de Imperatoris ac Papæ poteſtate. Et an apud ſummũ Pontificem ſit vtriuſq; gladij poteſtas. fo.xxxij.

De Concilijs, Eiuſdem. fo.lxxj.

Hoſpitaliorum & hoſpitalitatis, per modum Repetitionis Lapi de Caſtelliono. fo.cxxvj.

Canonica portione, & quarta, Lapi de Caſtelliono. fo.cxxxj.

Brocarda Damaſi correcta à Bartholomæo Brixienſe. fo.cxxxvij.

Pluralitate beneficiorum Eccleſiaſticorũ, Ioannis de Lignano. fo.cxliiij.

Canonica Epiſcopali & Parochiali, Petri ab vbaldis Peruſini. fo.cxlvj.

Tranſactionibus, Ioannis Baptiſtæ Caccialupi. fo.clxxxviij.

Diuerſis criminibus & eorũ pœnis, Pauli Grillãdi Caſtellionis, opus mirabile & eruditum in quinq; diſtinctum libros: quorum

Primus, de Crimine hæreſis & hæreticis eorumq; pœnis ad vtrunq; forum. fo.cxcvij.

Secundus, de Sortilegijs, Maleficis & poculis venenoſis, ac pœnis ſuper eis. fo.cci.

Tertius, de pœna Omnifariam coitus illiciti. fo.ccxvij.

Quartus, de Quæſtionibus & tortura. fo.ccxxv.

Quintus, de Relaxatione carceratorum, vbi de legitima ſententiæ executione. de Beneficio & indulgentia principis. de Abſolutione innocentis. de Compoſitione pœnarum. de Fideiuſſoribus reorum. de Fuga incarcerati. de Calũniatoribus. de Expenſis, dãnis & intereſſe. fo.ccxxix.

Iuribus & Priuilegijs regni Francorum Ioannis Feraldi Cenomanenſis, folio.ccxxxvj.

Source : BIU Cujas

Quartum Volumen Tractatuum diuersorum doctorum Utriusq; censure nouissime cum Summarijs, Distinctionibus & titulis apprime tersis Impressum.

Tractatus Insignis et aureus de Interdicto ecclesiastico Do. Joānis Calderini. J.U. doctoris consummatissimi.

Summarium.

1 Interdictum qualiter accipiendum.
2 Interdictum quid sit.
3 Censure appellatione quid contineatur. ℸ. Suspensio dupliciter sumitur.
4 Excōmunicatio & interdictum an sint diuersa.
6 Superior an possit aliquid disponere partibus non vocatis.
7 Singularis persona proprie suspenditur, improprie vero interdicitur.
8 Effectus excōmunicationis an possit suspendi.
9 Auditio an diuerso respectu possit adaptari actioni vel passioni.
10 Interdictum nunquid promulgetur sub nomine appellatiuo populi, cōmunis vel vniuersitatis.
11 Pena interdicti quandoq; puniuntur qui non peccauerunt.
12 Generale interdictum an dicatur, si in loco interdicto est vna sola ecclesia vel villa.
13 Celebrans in ecclesia interdicta an sit irregularis. 15.
14 Casus in quibus de iure in ecclesia celebrari non debet.
16 Interdictum quando dicatur habere effectum.
17 Omnes ecclesie ciuitatis vel prouincie si interdicuntur, an interdictum dicatur generale vel speciale.
18 Ecclesia specialiter interdicta, an in ea possint celebrari diuina.
19 Baptizari an quis possit in ecclesia specialiter interdicta. Interdictum speciale si dicatur nullum an possit relaxari ad cautelam.
20 Relaxatio ad cautelam nō habet locum in interdicto generali ciuitatis, castri, loci, siue terre.
21 Generale interdictū an ad cautelam possit relaxari.
22 Interdictum promulgatum in commune, populum, ciues, incolas vel vniuersitatem an debeat dici generale vel speciale. Interdicto loco propter delictum populi vel ciuium singulares psone loci intelliguntur generaliter interdicte.
23 Locus interdum interdicitur sub appellatione regni, prouincie, ciuitatis, castri vel ville.
24 Interdictum promulgatum in locum quid includat.
25 Edificia continentia que dicantur.
26 Suburbia & continentia edificia vsq; ad quem locum durant.
27 Ecclesia polluta cymiterium illi contiguum intelligitur pollutū. Interdicto loco sub appellatione ciuitatis non sunt interdicti ciues illius ciuitatis.
28 Clerus alicuius loci quandoq; interdicitur, & tamen populus nō intelligitur interdictus.

Clamuis dubia plurima circa materiam ecclesiastici interdicti potius populare determinationē ꝙ magistralē solutionē exposcāt, dominorum tñ & sociorū meorū scholariuz quibus astringor vinculo charitatis, postulantium: vt ea que de ecclesiastico interdicto verbo frequenter dicimus, scripto notarē, desiderium implere curaui, determinatione ecclesie semper salua. xix. dist. c. j. in prin. ¶ Tractaturus igitur de ecclesiastico interdicto siue diuinorum. Primo est videndū quid nominis Secūdo de eius speciebus. Tertio a quo valeat promulgari. Quarto qualiter & ex qua cā proferatur. Quinto contra quem. Sexto de ipsius effectu. Septimo qualiter tollatur. Et in his mēbris inseraz dubia occurrentia prout illis videntur posse adaptari.

¶ Prima pars Tractatus.

1 Ad primum dico quod † et sialiter accipiatur nomē iterdicti ꝙ de ciuilibus interdictis siue accusationibus que pro illis exercentur, de quo hic est sermo. vt ptz. ff. C. & insti. de inter. de cā pos. & proprie. pastoralis. de resti. spo. Item cū gs. & c. ad sedem. cum si. tñ hoc nomen interdicti prohibitionem significat, que proprio alluditur vocabulo. vt Insti. de interdi. ℌ. sunt tñ. xvij. q. iij. miror. xxviij. q. j. sicut eñ. de offi. Archi. significasti. & est expressum. de sen. excō. cū illorum. ibi, quibus est absolutio taliū interdicta, & maiora intelligātur eis prohibita, &c. vnde rubrica de ma. ℸcto contra inter. ecclesie, idem importat. sicut si dicerē ℸ prohibitionē vt est expressum in tribus decre. eo. ti. Jdēergo signāt & sunt synonyma interdictū & phibitio. hoc idē ptz. ff. de interdictis & rele. l. relegatorū. ℌ. dubitandū. & ℌ. q̄ñr. per ecclesiasticum autem vel per diuina intelligo officia diuina & sacramenta large sumpto vocabulo. de spon. nō est nobis. &
2 j. declarabitur. Est † aūt interdi. ecclesiasticū siue diuinorū suspensis ecclesiastice cēsure & diuinis officijs & ecclesiasticis sacramētis actiue & passiue. in qua descriptione suspēsio ponit loco gñis. q̄ per interdictum ecclesiasticū inducit phibitio siue suspensio, vt iam dixi. Sed multe sunt alie suspensiones vel phibitiones. xxxij. dist. interdixit. de ele. q̄ ppter. ℌ. illud aūt. de offi. Archi. mādamus. & c. significasti. ne cleri. vel mo. clerici. & c. sniam. de sent. excō. prohibemus. et eo. ti. felicis. & c. seq. lib. vj. & eo. lib. de here. vt inquisitionis. ℌ. prohibemus. de relig. domibus. c. vno. facit de cōsang. & affini. nō dz. cum infinitis si. Quod dixi vī not. rubric. de clerico. excō. mi. nō eñ dixit spāliter de suspēso, q̄ excōicatus, depositus vel interdictus sunt suspensi. sed nō cōuertit. Jtē fm grāmaticos prepositio inter est mediatiua vel suspēsiua tēporis vel ordinis vel alicuius actus. vñ aliq̄ potentia suspēditur actu, & detinet habitu. xv. q. vj. c. peñ. & vlti. de rescrip. pastoralis. in fi. de con. pre. q̄ diuersitatē. C. de cur. fur. l. pe. cuz si. qō recte inducit per interdictū. vt patebit. j. maxime in sexto membro. interdictū ergo bñ dicit suspēsio. Sequit in descriptione
3 censure ecclesiastice. quia † appellatione cēsure continet interdum excōicatio, & suspensio. de verbo. signi. querenti. ex quo sequitur qō hec tria sunt diuerse species. nō obstante qō dixi qō interdictus est suspensus sicut excōicatus vel depositus, q̄ suspensio sumitur dupliciter scz vt genus, & tūc predicat de predictis: interdum vt spēs sub dicto genere contenta. & tunc predicta tria sunt species inter se differentes, vt in decre. querenti. lib. vj. facit qō scripsi de manifesto & notorio. de cohabita. clericorum & mu. vestra. Quod aūt predicta tria sint diuersa. probatur etiam de elec. transmissa. de ap. preterea ij. de religio. domi. cū dilectus. de clerico excom. latores. de excessib⁹ prelatorum. c. j. lib. vj. & qō me. cā. c. vno. de appel. romana. ℌ. penul. de vsuris. vsurarum. de priuileg. c. j. ℌ. in eos. de sen. excom. c. j. ℌ. hec eadem. & c. romana. in prin. in his iuribus. de predictis tribus vt di
4 uersis fit mentio specialis. Alibi † excōmunicatio & interdi. ponuntur vt diuersa. de offi. delega. ℙ. & ℌ. de offi. ordi. cū ab ecclesiarum de appel. ad hec. quoniā. de preben. in laterañ. de priuileg. cū & plātare. & c. ex parte. l. j. & c. quoniā per confessionē. & c. priuileg. & c. qō nonnullis. & c. quāto. de pe. & re. quod in te. de sen. excō. permittimus. de verb. signi. cū in partibus & c. ex parte. j. & c. cū olim. libz. vj. de verb. sig. c. j. in prin. & ℌ. j. in cle. de censi. ꝙ ꝙ. de priuile. ne aliqui. & c. eōrum. de iniur. & dam. da. c. vno. de pe. c. vlti. de sen. excō. alma. ℌ. adjicimus. lib. vj. de censi. pñti. de peni. si qs suadēte. de sen. excō. grauis ad vos. Alibi suspensio & interdi. de offi. ordi. graue. de offi. dele. c. ij. li. vj. de sen. excō. q̄ periculosum. eo. li. de excōicationevero & suspensione vt sunt diuerse spēs exprimit. de dolo & contu. veritatis in fi. de ap. reprehēsibilis. in pn. de vsu. ꝑterea. de priuile. tuarum & in clemen. de heredi. multarum ad finem. licet autem ex predictis iuribus multas conuenientias et differentias inter predicta tria, possit discurrere curiosus indagator. non omitto quod notat. Hostiens. de senten. excommu. cum medicinalis. lib. vj. quod predicta tria conueniunt.

Source : BIU Cujas

5 Primo quia omnia † cõprehendunt sub nomine censure. de verb. sig. querẽti. Scõo qr precedẽs ap. defendit appellationẽ. de ap. ad hec qñ. r. c. preterea eñi. r. c. dilectus. not. de ap. pastoralis. ij. rñso. Tertio qr in omnibus predictis prohibet celebratio diuinorũ. xj. q. iij. si quis eps in cõsilio. de cleri. excõ. c. ij. r. iij. r. c. postulasti. Quarto qr in omnibus precedẽtibus precedere dz monitio r seruari forma de cretalium. de ap. reprehẽsibilis. de sen. excom. latro. r eo. ti. cũ medicinalis. lib. vj. Quinto qr in his precedere dz iuramentũ cũ absoluũ tur. r põt in eis fieri absolutio ad cautelã cũ est casus faciẽdi. de sen. excom. venerabilis. saluo qõ habeť eo. ti. lib. vj. r infra diceť. Sexto quia hmõi sententie debent seruari per inferiores. r per superiores. de offic. ordi. cum ab ecclesiasticarũ. Septimo qr his durãtibus non põt quis eligere vel eligi vel testificari. de cõsue. cũ dilectus. de cleri. cũ inter. R. de testibus. veniens eñi. in fi. de sentẽ. excõ. apostolice.

6 Octauo † qr superior nõ dz de ipsis disponere aliquid tribus partibus non vocatis. vt de appella. romana. lib. vj. ℌ. pe. r de sen. exc. romana. in princi. ℌ Nono qr recepit in epales filios sedis apostolice ab inferioribus nulla istarũ sniarum possunt ligari. de verb. signi. c. j. lib. vj. Differũt aũt ista tria primo in participatione qr cũ suspẽso vel interdicto põt participari nisi partipatio esset spãliter interdicta. ff. de pe. l. moris. ff. de seruis expor. l. cui peccato. de priuile. episcoporum. lib. vj. j. q. iij. cũ excõicato. r. c. prece. r seq. de sen. excõ. nulli

7 r. c. cũ desideres. cũ fi. Item singularis persona † ppie suspẽditur, r nõ interdicitur nisi impropie. de religi. domibus. cũ dilectus. de cleri. excõ. postulasti. in fi. locus ppie nõ interdicit. de spon. non est nobis. licet in penã personarũ delinquentiũ. de postu. prela. c. j. de iureiuran. ex rescripto. in auť. de man. prin. ℌ. oportet. col. iij. p hac differentia facit in arg. de offi. deleg. p. r. g. de priuileg. petistis. r. c. quoniã. tamen hoc oino nõ placet. Interdicitur eñi singulariter psona. de offi. deleg. ex literis. prout interdũ distinguať a suspensione vt probať de priui. cũ capella. r eo. ti. c. j. ℌ. in eos. li. vj. Itẽ interdicitur laicus qñcz qui proprie nõ suspẽditur, prout suspensis est species distincta. vt de interdictis querenti. vnde de hoc dic vt dicã in membro sequenti.

8 Tertio effectus † excõicationis late non põt suspẽdi. sed effectus aliarũ sic. de hoc dicã in vltimo mẽbro. Ad predictas differẽtias addit. d. pater meus q̃rtam, qr epi nõ incurrunt aliquã suspẽsionis vel interdicti sniam platam ab hoie vel a iure, nisi specifice exprimať. de sen. excõ. qr periculosum. lib. vj. qõ priuilegium nõ habẽt quantũ ad excõicationem facit predicta decre. nulli. Et quintam. qr interdictũ gñale loci non potest ad cautelam relaxari. de senten. excom. presenti. lib. vj. sed ab excõmunicatione vel suspensione bene põt fieri absolutio ad cautelam. r sic intellige qõ supra dixi. Potest dari alia differentia, qr interdictum in locũ proferri non põt sine speciali pape licentia p pecuniario debito, vt in extrauagã. bon. prouide attendẽtes. licet excõmunicatio vel suspẽsio bene. de ap. Preterea eñi sequiť in descriptione a diuinis officijs r ecclesiasticis sacramẽtis qr infra declarabitur actiue. i. a celebratione diuinorũ r collatione secramentorũ. de snia excom. alma. ℌ. j. passiue. i. auditione vel partipatione predi

9 ctorum. de sent. excom. si snia. lib. vj. auditio † tamen ẽm quosdam philosophos actioni vel passioni diuerso respectu põt adaptari. de quo nõ est curandũ in proposito. hãc theoricam inuestigare curaui in hoc primo mẽbro, estimans qõ per eam facilius sequentiũ veritas apparebit. De secundo dic qr species ecclesiastici interdicti siue diuinorum dupliciter possunt sumi. vno mõ respectu patiẽtis. alio modo respectu modi in prolatione seruati. Secundũ primũ modũ ipsius due sunt species. interdũ promulgať in personã, interduz in locũ. de sent. excom. si snia. li. vj. ad idem iura plura supra mẽbro predicto alleg. in personã. promulgať qñcz sub noie proprio vel circũlocutionibus que habent vim proprij nominis. de ap. preterea. ij. de priuileg. cum r planta. de ap. romana. ℌ. penul. libr. vj. r in cle. de

10 sepulturis. eos qui. Quandocz † promulgatur interdictũ sub nomine appellatiuo populi, cõis, vel vniuersitatis, vt in dicta decre. si snia. ℌ. penul. de iniur. r dãno da. r si pignorationes. lib. vj.

¶ Circa qõ dubitãt quidã an interdicto cõi vniuersitate vel populo, oẽs de vniuersitate intelliganť nominatim interdicti, ita qõ habeant locũ iura sequẽtia de nominatim interdictis: vť dicere Inn. de prebend. In lateraneñ. qr sic. dicit eñ noiatim interdictos illos de quibus certũ est qõ sunt interdicti: ſz de predictis oĩbus est certũ vt in predicta decre. si snia. sed dices ẽm hoc non vť differẽtia inter noiatim r nõ noiatim interdictos dũmodo sint de populo interdicto qõ videť absurdũ maxime in penalibus. vt decre. de sepul. eos q. cũ pene propter ipsarum odium sint restringende. de regu. iur. odia. r. c. in penis. cũ concor. lib. vj. Et ideo dixerũt quidã qõ Inno. intelexit de his quorum culpa, dolo vel fraude lata est sententia interdicti. r de his qui in hoc prebuerunt consilium r fauorem. argu. de senten. excom. c. vlti. ℌ. illis etiã. libr. vj. licet equitatem habeat hoc

11 dictum tamen quia † pena interdicti puniuntur qui non peccauerunt. de spon. non est nobis. cum similibus. r quia pene censure fanotabiles sunt anime, dummodo non contẽnantur. r ideo hoc respectu late interpretatur. de snia excõicationis. si quem. r eo. ti. si ciuitas. lib. vj. maxime in dubio de cleri. excõ. illud. puto dictũ Inno. esse verum post denuntiationẽ snie publice quantum ad oẽs quos certum est esse de populo interdicto, vt interuenientibus talibus circũstantijs, manifeste intelligaň nominatim interdicti. vt sic huiusmodi indubitabiles circunstãtie habeant vicem proprij noĩs. de test. licet ex quadã. de consangui. r affini. tua nos. ff. si cer. peta. l. certum. institu. de exhere. lib. ℌ. noiatim. r qõ legiť, r notať de sentẽ. excõicationis. consti. lib. vj. Promulgatur aũt interdictũ in locum dupliciter. vno modo gñaliter sicut cũ regnũ. prouincia, ciuitas, castrum vel villa supponitur ecclesiastico interdicto. de verb. signi. cũ in partibus. de consue. cum inter. de priuileg. petisti. de clerico. vbi periculum. ℌ. ciuitas. de pe. felicis. ℌ. vlti. lib. vj. r in cle. de pe. si quis suadente. ℌ. ciuitas.

12 Sed quid † si in loco interdicto est vna sola ecclesia vel villa nunqnid dicetur gñale interdictũ. dic qõ sic. qr etiaz extra ecclesiam põt celebrari solẽniter, licet id fieri nõ debeat sine causa. de consecra. distin. j. concedimus. et. c. vnicuicz. et. c. seq. ergo ecclesiarum numerus, vel dato qõ in loco nulla sit ecclesia, non dz inspici. licet aũt vnus sit locus, puta ciuitas vel castrum r. c. bene includit plura loca singularia in quibus põt celebrari. et ideo etiam dictis casibus censetur gñale interdictum. Alio modo interdictum promulgatur specialiter in locis, puta in aliquã ecclesiam, r hoc dupliciter. interdũ eñi a iure propter iniuriosum homicidium in ea perpetratum, vel iniuriosum sanguinẽ effusum in ea, vel si propter effusionem humani seminis sit polluta. tunc enim est specialiter interdicta, qõ ante reconciliationez nõ debent in ea diuina officia celebrari. de consecra. dist. j. si motum. r. c. ecclesijs de consecra. ecclc. vel alta. proposuisti. r. c. vlti. r eo. titu. c. vno. lib. vj. Sed tñ si cõtrafiat celebrans licet peccet nõ est irregularis. de senten. excõicationis. is qui. primo responso. lib. vj. Sic propter discordiam patronorum eps claudit ostia ecclesie, tollit reliquias, r precipit vt nullus in ea aliquo modo sacrum misterium celebret donec ad concordiam re

13 deant. de iure patronatus. c. j. r. ij. Sed † an celebrans contra dictũ preceptum in tali ecclesia sit irregularis Inno. de excessi. prelato. tãta. in glo. hic videtur. ad fi. r in Spe. ℌ. iuxta propositionis versicu. illud queritur. dicunt quod nõ. quia hoc non est expressum in iure. hoc bene probatur in prece. decre. is qui. Dicunt tamẽ predicti qõ si proferens sententiam dixit, interdico talem ecclesiam. celebrans in ea irregularitatem incurrit. qõ dictũ predicti docto. videnť referre ad casum predictarum decre. hoc est quando propter discordiam patronorum eps interdiceret ecclesiam per verbũ interdico, vel interdicimus. vnde ipsi premiserant qõ interdũ nomẽ est iuris r plus importat quam verbi proprietas sonet.

14 Sũr alij † casus in quibus de iure in ecclesia celebrari non dz: puta si ecclesia fuerit simoniace consecrata. j. q. quarta ecclesia. Item si principaliter p questu nõ pro dominico cultu fuit cõsecrata. de cõsecratione dist. j. si quis basilicarũ. Item si cõsecrata est sine licẽtia epi diocesani. de cõsecratione dist. j. precepta. xvj q. v. lator. Itẽ si sine reliquijs, vel in loco deserto r nũquam habitato fuit dedicata. de cõsecratione dist. j. placuit. Sz nũquid in his. v. casibus dz dici idẽ qõ dixi in precedẽtibus. dic qr sic. qr licet in predictis casibus in tali ecclesia nõ debeat celebrari, tñ celebrantes nõ sunt irregulares. qr nõ est expressum in iure. vt in predicta decre. is q. primo rñso. Puto ẽt qr si ppter aliquã cãm de predictis eps specialiter ecclesiam interdixit, qõ postea celebrans in ea est irregularis per id qõ. ℌ. dixi post Inn. r. ℌ. facit. de priui. tuarũ. r qõ ibi not. in glo. Sed hic quero duz in ecclesia cessatura diuinis seruata forma. de offi. ordi. irrefragabili. ℌ. ceterũ. r eo. ti. si canonici. r. c. ℌ quis lib. vj. de qua etiã secundũ quosdã intelligiť. de appel. dile

15 ctus. si aliquis † in ea celebret an sit irregularis. Inno. r Host. in. ℌ. ceterum. r in dicta decre. dilectus. dicũt qõ nõ. cũ hec cessatio nõ sit vera snia interdicti. licet sit quedã suspẽsio organorũ. facit decre. is quidem not. d. r. P. M. in precedẽti decre. si canonici. Sed Innoc. videť not. contrariũ. de spon. nõ est nobis. vbi dicit qõ qui celebrauit in terra de qua sunt organa suspensa ad tps, est irregularis. Archi. i decre. is qui. ij. respõso. vult cõcordare dictas gl. dicens quod si inducta est cessatio autoritate legati vel epi, vel delegati, scienter celebrans tali cessatione est irregularis. r sic intelligiť gl. Innocẽ. et decre. nõ est nobis. aut autoritate alterius. r tunc secus. r sic dicit se intelligere qõ ipse Inno. not. in. c. irrefragabili. r. c. dilectus. iducit dictam rõnem: qr non inuenitur in iure expressum vt in decre. is q. sed do. r. p. m. dicit quod hec ratio eque cõuenit vtriqz mẽbro r parum facit ad distinctionem. r ideo ad concordiam predictarum gl. melius sibi videtur dicendum, qõ prime glo. intelliguntur de cessatione que specialiter fit in certa ecclesia de qua loquuntur predicta iura. Sed glo. Inno. in decre. non est, debet intelligi de gñali cessatione in loco de quo loquitur decre. non est. que si indicta est ab eo

16 qui potest habet † effectum interdicti. r hoc probat supra. decre. q̃ permittit solum ea sacramenta que licet conferre tẽpore interdicti

hoc placet

hoc placet qõ etiã probat cle. ex frequentibus. de sñia excõicationis. que equiparat cessationes predictas ab eo qui preest gñalibus interdictis. speciales vero. s. certarum ecclesiarum nõ. vnde si interdictum vel talis cessatio indicta gñaliter seruatur per matricem ecclesiam ipsius loci, religiosi etiã exempti illius loci hoc videntes vel scientes ꝛ tale interdictum vel cessationem non seruantes hoc ipso sunt excõmunicati, per dictam decre. ex frequentibus. sed vbi specialiter in ecclesia cathedrali vel matrice esset interdicti cessatio, religiosi nõ cessantes non incurrerent dictam penam. vt ibi not. Redeundo ad propositum quandoqꝫ promulgatur interdictum specialiter ꝛ simpliciter in aliquam ecclesiam ex cã, vt sepe fit per executores gratiarum si eis non paretur. ad hoc, de priuileg. cũ ꝛ plantare. ℣. qõ si tẽplarij. licet decre. vt priuilegia. eo. ti. videatur id interpretari de ecclesia sita in loco interdicto. ad idẽ de sententia excõicationis. si ciuitas. secundo responso. ꝛ. c. is cui. lib. vj.

17 **Sed quero** si interdicuntur † oẽs ecclesie ciuitatis vel prouincie, vt fit interdum propter pcreationes legatorum, vel decimas nõ solutas, vel similes causas, an tale interdictum sit generale vel speciale. Solutio. tale interdictũ est speciale non proprie generale, sicut cũ vna ecclesia est specialiter interdicta. ita cũ interdicuntur oẽs ecclesie talis loci, qꝛ talis vniuersitas distribuitur in singularitates. vnde dicẽdo, interdico oẽs ecclesias talis prouincie, perinde est ac si diceret interdico hanc, illam et illam que sunt in tali prouincia. ad hoc. xix. dist. c. j. de pe. dist. iij. ad hoc instant. de ma. ꝛ obe. solite. ff. de offi. presi. l. j. ℣. cũ vbẽ. ff. de leg. j. l. tui serui. ꝛ de verb. signi. l. principes. ꝛ de procuratoribus. qui ad agendum. de prebẽ. quãuis eñ. lib. vj. cum simi. hoc etiã videt probare decre. cum in partibus. de verb. sig. distinguẽdo gñale interdi-
18 ctum a particulari siue speciali. ¶ Per predicta soluitur qõ † an in ecclesia specialiter interdicta possint celebrari diuina seruata forma decre. alma. ℣. adijcimus. de sentẽ. excom. lib. vj. in qua. q. siue simili Do. videtur fuisse nõ caute locutus in decre. quesiuit. de his q̃ fiũt a maio. par. ca. dicendũ est tñ quod nõ. qꝛ decre. alma loquitur cũ locus fuerit interdictus, ꝛ tale appellatur gñale interdictũ vt decre. cum in partibus. ꝛ de pe. ꝛ remiss. pꝛ in te. siue cõmune qõ idez sonat de priuileg. pꝛ nonnullis. bñ facit. de sen. excom. presenti. lib. vj. Jtẽ cum prohibitio diuinorũ que videbatur induci per interdictuz sit sublata seruata forma decre. alma. qñ interdictũ est gñale, remanet simpliciter phibitio in interdicto singulari vel speciali. de transa. c.
19 ij. cum si. ¶ Sed nunquid in ecclesia specialiter † interdicta potest quis baptizari, vel in fronte crismari, licet Jo. mo. in decre. presenti, videatur innuere qõ non. credo pꝛ sic. qꝛ a quouis interdicto predicta sunt excepta. de sponsa. non est nobis. de senten. excommu. not. ꝛ eo. tit. quoniã. lib. vj. vnde in prohibitione nõ includunt. et p hoc respondetur ad id quod dixi. s. in proxi. q. qꝛ ibi gñalis prohibitio postea certo casu limitatur, hic nego fuisse prohibitionem in dictis casibus etiam generalem. fateor tamen pꝛ nisi incommoditas aliud suadeat, honestius alibi predicta expedirentur: ne aliqua nota possit ascribi facienti. de renun. nisi cum pridem. ℣. p graui.

Sed quero an speciale interdictum possit relaxari ad cautelam si dicatur nullũ. Archidi. not. de sen. excom. presenti. lib. vj. qõ nõ. ꝛ dicit pꝛ si bene attendatur inten-
20 tio illius decre. que declarat qõ † relaxatio ad cautelam locum nõ habet in interdicto generali ciuitatis vel castri loci, siue terre. Jdez est dicendũ in interdicto speciali ecclesie: q̃si eadẽ sit ratio in vtroqꝫ casu, ergo idem ius. ff. ad. l. aquil. illud. de transac. c. ij. cũ simi. lz Jo. mo. ad decre. pñti tenet cõtrarium, dicens quod si prelatus ꝛ canonici ad cautelam fieri possunt, qꝛ propter eorum culpam tale interdictum proferri debuit: nõ sic in interdicto generali, in quo qui nõ peccauerunt puniunt. de offi. dele. sane. in secũdo. ꝛ in decre. nõ est. cum si. ¶ Regula ergo que hz pꝛ censura que est nulla potest tolli ad cautelam. de sen. excom. per tuas. ꝛ. c. venerabili. ꝛ eo. ti. solet. lib. vj. seruanda est, nisi in casu in quo reperitur vitiata. ff. de regu. iur. l. j. de spon. cum apud. de transla. c. ij. do. ꝛ pa. me. dicit pꝛ hoc videtur sibi verius: mihi questio est dubia propter difficultatez rationis di-
21 uersitatis, quare generale interdictum † non põt relaxari ad cautelam, sed sic speciale loci: ꝛ rationes quas in primo casu ibi ponunt doc. forte inferunt diuersitatem in secũdo. plus tñ placet dictorum doctorum opinio per rationem Jo. mo. que inferunt similitudinẽ in excõmunicatione ꝛ interdicto persone ꝛ speciale ecclesie. quantũ igitur ad relaxationẽ ad cautelam, idem iuris sit in tribus casibus predictis. de transla. c. ij. Jtem quia decre. pñti. dicit gñaliter. secus in speciali interdicto. xxv. dist. qualis. de presumptio. nonne. ff. de iudi. cum pretor. ¶ Jtem quero an extrauagãs Boñ. prouide attẽdentes, que prohibet ferri interdictum in loco pro pecuniario debito locuz habeat in speciali interdicto ecclesie, puto quod non. vt quod de nouo prohibetur in vno casu habeat locum in alio. ff. sol. matri. l. si vero. ℣. de viro. de rescrip. suscep. de sen. excom. si sentẽtia
22 j. ꝛ. ij. responso. lib. vj. ¶ Predictorum causa dubito an † interdictum promulgatum in cõmune, populuz, ciues, incolas, vel vniuersitatem. i. sub predictis appellationibus vel aliqua ipsarum debeat dici generale vel speciale, et an tunc sit locus predicte extrauagan.

Ad primum dico quod est generale. de sent. excom. alma. ℣. illi ẽt lib. vj. qꝛ interdicto loco propter delictum populi vel ciuiũ singulares persone loci intelliguntur gñaliter interdicte. de sent. excõ. et si sñia. ℣. j. lib. vj. ꝛ ibi not. in glo. not. qꝛ ꝛ tunc dicit gñale interdictũ. vt in decre. cũ in partibus. eodẽ modo istud dicit gñale immo fortius, qꝛ dicto casu ideo dicit gñale interdictum. qꝛ vniuersitatẽ siue populũ loci cõplectitur: sed ppter qõ vnũquodqꝫ tale, ꝛ illud magis. xix. dist. c. j. ꝛ in cle. de re. ꝛ ve. san. si dñm. in prin. nec ob. pꝛ singulares persone intelliguntur interdicte: qꝛ id non obstat generalitati per id quod dixi. ℣. verſi. sed quero. ¶ Ad secundum dico quod in predicto casu hz locum predicta extrauagans. saltem de mente, ꝛ si verba dicantur deficere. j. q. j. marchion. de verbo. signi. intelligentia. ꝛ. c. preterea. ff. de legi. l. scire. ff. de pe. her. Jtẽ veniũt. ℣. aptã da. in fi. ¶ Vlso de speciebus interdicti respectu patiẽtis restat vi-
23 dere respectu modi in platione seruati. Vbi sciendũ qꝛ † iterdũ interdicit locus sub appellatiõe regni, pꝛincie, ciuitatis, castri vel ville de verb. sig. cũ in partibus. vel terre. de postula. pre. c. j. de offi. deleg. sane. ij. de iureiuran. ex rescripto. vel loci cuiusuis denominationis. vt lib. vj. de cen. q̃q̃. de priuileg. episcoporum. de sentẽ. excom. presenti. quibus ipsius loci suburbia continẽtia edificia intelliguntur interdicta. de sñia excõicationis. si ciuitas. lib. vj. nam appellatio vbis vel ciuitatis includit suburbia ꝛ cõtinentia edificia, vel nõ vt in. l. ij. ff. de verbo. signi. ¶ Circa qõ quero si suburbia ꝛ habitantes in eis non sunt de iurisdi. loci interdicti siue ciuitatis ipsius ꝓpter interdictum loci in eis valeat celebrari vel non. Rñdeo non pꝛ rationem predicte decre. si ciuitas. s. ne vilipẽdatur sñia interdicti. ad hoc priuileg. vt priuilegia. ℣. illud. ꝛ in cle. de sñia excom. cum eo.
24 sic ergo interdictũ ꝓmulgatum † in locũ includit suburbia, ꝛ cõtinẽtia edificia, ẽt in nullo subiecta dicto loco, vel vniuersitati ipsius qõ puto verũ si proferẽs interdictũ habeat iurisditionẽ spiritualẽ, nõ solum in locũ quẽ interdixit, sed in ipsius loci suburbijs vel continentibus edificijs cum ius hmõi sñiam interpretatur. de arbitris cum olim. de verbo. signi. in his. ff. de appel. ab execu. ℣. primo.

¶ Sed si proferens nõ habeat iurisditionẽ spiritualẽ in suburbijs vel continentibus edificijs licet illam habeat in locum quẽ interdixit, nõ videtur habere locũ decre. si ciuitas. per. l. ij. ff. de offi. procõ. ꝛ de iurisdi. om. iu. l. fin. ix. q. iij. episcopũ. de offi. lega. nouit. de constitu. c. ij. secundo responso. lib. vj. ad idẽ bñ facit. ff. de bo. auto. iud. possidendis. cũ vnus. ℣. is qui. ff. de inter. ꝛ rele. l. relegatorũ. primo responso. Et licet ita videatur de iure scripto, tamen põderata ratione decre. si ciuitas. posset dici quod in hoc casu suburbia ꝛ continentia edificia adherentia loco interdicto intelligantur interdicta non ab homine sed a iure. de sen. excom. nuper. argu. de accusa. sup his. ver. post confirmationẽ. ꝛ per hoc respondetur ad iura in con-
25 trarium allegata. Sed † que dicuntur continentia edificia. dicit ibi glo. hoc esse in iudicis arbitrio relinquendũ. nec tex. ibi dicit contiguis. sicut in. ij. respõso. forte posset dici suburbia ꝛ cõtinentia edificia eẽ synonyma adijciunt ciuitati vel loco alteri? qꝛ. l. ij. ꝛ. l. alphenus. ꝛ. l. edificia. ꝛ. l. que in cõtinẽtibus. ꝛ. l. collegatarũ. ℣. j. ff. de ver. signi. l. namqꝫ si ita. ff. de penu lega. exprimunt continentia edificia ꝛ non suburbia. sub qua appellatione suburbia includuntur. tamẽ decre. si ciuitas, videtur vt diuersa propter coniunctiones ꝛ vel ibi positas: vel suburbia intelliguntur burgi extra ꝛ prope ciuitatez in quibus domus sunt contigue, cõtinentia edificia domos vltra burgos separate ꝛ non cõtigue: vel dicunt suburbia per que iter est rectum continentia edificia, que sunt prope ciuitatem vel locũ interdictum inter suburbia. Licet autem prope ciuitatem vel locum interdictum non sit aliquod edificium, puto nihilominus loca adherentia loco interdicto intelligi interdicta, vt in eis non valeat celebrari sine violatione interdicti. quia si in eis posset celebrari sine dubio vilipenderetur sententia interdicti, quod est contra rationem decre. si ciuitas. dictũ aũt debet intelligi sm eius rõnez. vij. q. j. scias. de verb. signi. intelligentia. de accusa. cum dilecti. Sed causa huius
26 quero vsqꝫ ad quẽ locum † durant suburbia ꝛ continentia edificia. sol. si consuetudine vel statuto. siue vsu vulgari hoc apparet, standũ ex tali interpretationi. j. dist. cõsuetudo. de spon. ex literis. ff. de fundo instru. ꝛ in. l. cum de lanionis. ℣. a sñia. ff. de sup. leg. l. labeo. fz vbi non apparet de vsu, boni viri arbitrio. i. iudicis hoc terminetur. ff. de iure delibe. l. j. ℣. j. xiij. q. ij. ℣. econtra adam. de offi. delega. de causis secundo responso. de accusatio. super his. ꝛ hoc casu intelligatur dicta glosa.

Sed nunquid adherentia vel cõtigua suburbijs vel continentibus edificia intelliguntur interdicta, dic qõ nõ, alias sequeret pꝛ adherẽtia adherẽtib? essent interdicta, ꝛ sic vna ciuitate interdicta totus mundus esset interdictus. qõ est absurdũ. ad hoc. de testi. licet. iij. ꝛ facit decre. si ciuitas q̃ vult interdictum loci per certũ finem determinari. hoc etiam tenet d. ꝛ. p. m. de pos. c. j. simile de eo qõ dicitur qõ excõicatio non transit in tertiam personã. xj. qõ. iij. qñ. Rñdeo ad membrũ ꝛ dico pꝛ qñqꝫ

Source : BIU Cujas

interdictū profertur in ecclesiam ꝛ tūc ipsius capella eidē ecclesie cō
tigua ꝛ cymiterium ipsius ecclesie contiguum intelliguntur inter-
dicta, secus si predicta nō sint contigua ecclesie interdicte, vt in pre
27 cedenti decre. si ciuitas. ij. rñso. sic etiā † ecclesia polluta intelligitur
etiā cymiterū eidē contiguum. non aūt ecōuerso. nā cymiterio pol
luto non est pollutum alterū ēt sibi cohērens pariete intermedio.
hec habentur de cōsecratione eccle. vel alta. c. j. lib. vj. ¶ Ex quibus
sequitur q̄ interdicta ecclesia, altari, vel cymiterio altari ēt cohērēs
interdicto vel ad cymiterium interdictū cohērēs pariete interme-
dio, non intelligunt interdicta. Item interdicto loco sub appella-
tione ciuitatis non sunt interdicti ciues illius ciuitatis. Idē in in-
terdicto cuiusuis loci, puta castri, ville, vel hmōi q̄ō est verū cū in-
terdicitur locus ꝓpter delictū dñi vel alicuius singularis persone
secus si propter delictū ciuium vel populi, vel vniuersitatis ipsius
loci. hec habentur de sñia excōmunicationis. si sñia. ij. rñso. libro. vj.
¶ Sed primo casu an psone culpabiles sint interdicte, dic q̄ sic. vt
ibi innuitur cū dicit culpabiles nō sunt. facit eo. ti. alma. ℌ. illis. ꝛ de
28 priuileg. q̄ nōnullis. ꝛ eo. ti. licet. in fi. lib. vj. Itē scias q̄ō † q̄ñq̄ in-
terdicitur clerus alicuius loci: ꝛ tunc illius loci populus nō intelli-
gitur interdictus, q̄ hec sunt diuersa. vt in. c. si sñia. j. rñso. de priui.
ex parte. j. Intelligo aūt appellatione cleri cōtineri nō solū promo
tos ad ordines sed ēt religiosos, cōuersos ꝛ conuersas: qui ita sunt
ad ecclesiam translati: q̄ de populo ꝓprie dici non pñt. xij. q. j. duo
sunt. xxj. q. ij. si quis iam translatus. de priuil. vt priuileg. ꝛ c. pe. de
sñia excōicationis. non dubium. ꝛ quod ibi not.

Summarium.

29 ☞ Terra alicuius domini si interdicitur, de qua debet intelligi.
Maritus constante matrimonio est dominus dotis.
30 Usufructus in multis casibus est pars dominij.
31 Onus rei transit cum re ipsa.
32 Interdictis clericis specialis ecclesie alicuius sub nomine collegij,
an intelligatur ecclesia interdicta.
Interdictum loci aliud est, ꝛ aliud vniuersitatis vel collegij.
33 Interdictus an censeatur quis de vniuersitate interdicta si se trans
fert ad alium locum patria dimissa.
34 Libertas data a lege an tollatur per interdictum.
35 Populus non mutatur nouis personis superuenientibus.
36 Nomine sub appellatiuo quod disponitur, tantum durat quantū
appellatio.
37 Certius in dubio est tenendum.
38 Expresse contradicere plus est q̄ō non consentire.
Contradictio bona meretur premium.
39 Pena interdicti puniuntur qui non peccauerunt.
40 Ciues habitantes continuo extra ciuitatem an intelligantur in-
terdicti ciuibus interdictis.
41 Uniuersitate loci interdicta an intelligātur interdicti homines in
suburbijs vel continētibus edificijs habitantes qui nō sunt de cor-
pore illius vniuersitatis.
42 Interdictus ab officio sacerdotali non debet officia exercere que
proprie cōpetunt sacerdoti.
43 Pontificalia cui sunt interdicta si celebrat nūquid est irregularis.
44 Sacerdos ab episcopo non differt specie.
45 Episcopus suspensus vel interdictus a pōtificalibus si exercet offi
cium sacerdotis etiam cū pontificalibus an sit irregularis.
46 Sacerdos cui interdicta sunt sacerdotalia cōficiens corpus christi
sine missa an sit irregularis.
47 Casus in quibus a iure interdicitur ingressus ecclesie.
48 Sacerdos cui interdictus est ingressus ecclesie si celebrat in orato-
rio an sit irregularis.
49 Epistole lectio ꝛ euangelij principali actui misse accedit.
50 Ingressus ecclesie cui est interdictus, an licite possit transire per ec-
clesiam.
51 Ecclesie ingressus cui est interdictus licet nō possit in ecclesia cele-
brare, an possit in ea audire diuina.
52 Uniuersitas est a iure interdicta que domos locat vel cōductas ha
bere pmittit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercendū fenus.
53 Ciuitas que episcopum proprium iniuriose vel temere percusserit
vel ceperit, vel bannierit, vel hoc fieri mandauerit, a iure interdicit.
54 Inferiores episcopis qui ꝛ q̄ñ habeant ordinariam iurisditionem.
55 Episcopus vel prelatus habēs capitulum an possit interdicere de
iure communi sine capitulo.
56 Consuetudo dat iurisditionem.
57 Ecclesiasticum interdictum qualiter ꝛ ex qua causa proferatur.
58 Circunstantie in penis sunt generaliter attendende.
59 Priuilegia casus suos non excedunt.
Principali sublato, cessant omnia accessoria.
60 Sententia interdicti sicut verbaliter fuit lata, ita ꝛ verbo fieri de-
buit relaxatio.
Papa legibus non subiacet.

Interdicti effectus quis sit.
61 Persone ecclesiastico interdicto suppposite, alicubi an debeāt audi
re diuina.
62 Officia diuina non debent in locis suppositis ecclesiastico interdi,
cto celebrari.
63 Jura antiqua saluari debent inquantum fieri potest.
Populo interdicto seu vniuersitate an intelligat interdictus lo-
cus in quo est ille populus seu vniuersitas.
64 Laici non interdicti an possint admitti ad diuina cuz celebrantur
singulis diebus submissa voce.
65 Episcopis quod per priuilegium conceditur, alijs intelligitur de-
negatum.
66 Interdicti si q̄ñq̄ admittunt ad participationē diuinorū, a fortio-
ri clerici extranei ad celebrandum vel concelebrandum.
67 Admissio indistincte toleratur de consuetudine generali, de quo
rum ordinibus non dubitatur.
68 Celebratio diuinorum prohibetur tēpore interdicti, casibus excep
tis in iure expressis.
69 Aduerbium satis qualiter sumatur.
70 Priuilegium cōcessum singulari persone vel cōuentui sine collegio
an extendatur ad ipsorum familiares.
71 Presbyter solus non potest missarum solennia vel alia diuina offi
cia celebrare.
72 Familiares domestici qui dicantur.
73 Clericis interest celebrare, non laicis.
74 Misse non conuentuales an possint celebrari tēpore interdicti in
ecclesijs conuentualibus.
75 Diuinorū celebratio an pmittat ianuis clausis, submissa voce, nō
pulsatis cāpanis, ꝛ excōicatis ꝛ interdictis exclusis, tpe interdicti.
76 Celebrās in loco interdicto alta voce, ēt ianuis clausis, nō pulsatis
cāpanis: excōicatis ꝛ interdictis exclusis an sit irregularis.
77 Celebratio diuinorum in loco interdicto ad quem finē prohibeat.
78 Clericus si sonat cāpanas, vel aperit ianuas ecclesie, vel adducit ex-
communicatum vel interdictum ad officium in loco interdicto an
sit irregularis.
Scienti non subuenitur, sed ignoranti.
79 Celebrans in loco interdicto, vel qui est interdictus a diuinis vbi-
cunq̄ celebrans an sit irregularis.
80 Religiosus ꝛ nullum habēs ordinē clericalē vel monialis violans
interdictum an sit irregularis actiue ꝛ passiue.
81 Irregularitas quos non comprehendat.
82 Laicus adiuuans presbyterum celebrantem in loco interdicto an
peccet.
83 Clericus a diuinis interdictus celebrans, vel clericus ēt nō interdi
ctus in loco interdicto celebrans, irregularis efficitur.
84 Constituti in minoribus si procedunt in officio suo tēpore interdi
cti sicut prius sunt irregulares.
85 Sacerdos solū interdictus a sacerdotalibus vel a celebratione mis-
sarum, si celebrat in inferiori ordine an efficiatur irregularis.
86 Clericus interdictus vel nō interdictus si in loco īterdicto interest
diuinis officijs, sed nō est principalis celebrans an incurrat irregu
laritatem.
87 Interdictum nil agit ad celebrationem.
88 Archidiaconus, sacrista vel magister scholarum interdictus vel nō
interdictus si in loco īterdicto exercet officiū suū an sit irregularis.
89 Clericus interdictus, vel non interdictus si in loco interdicto cōi-
cat aliquem vel absoluit excōmunicatum an peccet.
90 Sacerdos iuxta morem an possit facere gñalem confessionem tem
pore interdicti.
Sacerdos īterdictus bñdicēs aquā: vl nō īterdictus id faciēs īloco
interdicto an sit irregularis. Et an laici poterūt aspgi tali aqua. 91.
92 Officia ordini adiacentia que sint.
Epi vel supiores an possint in loco īterdicto populo bñdicere.
93 Persone interdicte non sunt capaces bñdictionis episcopalis.
94 Uerbum dei an possit predicari interdictis in loco interdicto.
95 Cāpane an possint pulsari pro horis notificādis tpe interdicti.
96 Clericis an liceat sonare cāpanas tpe īterdicti p ostēsione reliquia
rum sanctarū vel aduētu alicui⁹ plati. Itē p Aue maria. 97.
Dispositio facta in vno, nō habet locum in alio.
98 Prohibitio de celebrando an includat audientes.
Exceptio est de materia regule.
99 Prohibitio de celebrādo tēpore interdicti nunquid sit limitata.
100 Constitutio penalis non est extendenda.

29 **Sed quid** si interdicitur † terra dz intelligi. solutio. de ea q̄ est sua quo ad
dñium iurisditionale. de offi. deleg. sane. ij. de iureiur. ex luce ꝓpria
ff. de religio. l. ij. ℌ. in locum. Itē intelligit de terra quā ab alio tenet
in feudū vel in emphyteusim: q̄ in his casib⁹ ad eū spectat vtile do-
minium. vt de emphyteuta. satis ptz. ff. si ager vec. vel emphy. l. pri
ma. ℌ. vltimo. et. l. fina. de vasal. in libel. feud. si de feud. com. fue. in-
ter do. ꝛ vasal. ꝛ allegat. c. si causa inter. vel saltem non potest negari
q̄ vasallus

Source : BIU Cujas

q̄ vasallus habet vsumfructū quia hoc casu transit ad heredē. in li. feu. qui. cau. feu. de inuesti. rei. c. rei. aut vbi dicitur. qō vasallus tāq̄ dñs potest quasi vendicare. Quid si pertinet ad ipsum dñm ratione dotis vxoris. dic qō intelligitur interdicta quia maritus constāte matrimonio est dñs dotis. ff. de rei vendicatio. doce ancillaz. de auro z argento legato. l. quintus. Sed an terra illi dño pignerata intelligitur interdicta. Solutio. aut proferens dixit interdico terram quam talis tenet. z etiam sibi pignerata intelligitur interdicta. creditor enim hz possessionē. ff. de vsuc. secundū no. de quo no. ff. qui satisda. cogan. sciendū. §. creditor. z facit. de reg. iur. cū Bertoldus. aut in prelatione fuit dictū. interdico terrā suā vel tuaz. q̄ dicta verba notant dñiū vt in. d. §. in locū. C. de rei vendi. l. in rem. non includit pignerata. Jta no. do. z. p. m. post iur. in precedēti. c. j. de postulā. Sed quid de villa in qua hz vsumfructū. dic quod illa
30 includitur. cuz in multis casibus † vsusfructus sit pars dominij. ff. de vsufruc. l. iij. z ibi no. Quid si interdicitur specialiter illa terra in qua quis hz vsumfruc. dicit do. z. p. m. q̄ per hoc interdicat illa in qua hz proprietatem z alius vsumfructū. argu. instit. de heredi. insti. §. j. z. ij. ff. de religio. l. ij. §. j. z. ff. q satisda. cogā. l. penul. secūdo responso. Sed qō ibi dicitur in fin. posset induci pro z contra. licet istud sit tutum contrarium potest sustineri ne accessoriū videat ad se trahere principale, contra id de cōsecratione eccle. vel alta. c. j. lib. vj. z facit predictus. §. tertius qui incipit, alienuz. Insti. de heredi. insti. Sz qd si is cuius terra interdicit hz terrā in diuersis quinctijs solutio. si hz in diuersis locis pro parte z pro indiuiso, oēs ille partes subiacent interdicto. sz si pro diuiso secus, ne innocens puniat ff. de auro z argento lega. l. quintus. facit. de prebē. cap. vlti. in fi. li. vj. vij. q. prima. §. vlti. ff. de ritu nupti. §. illud. alias videret tale interdictum promulgatum super interdicto cōtra id qō habetur. de preben. dudum. lib. vj. z in cle. de cōcef. prebē. c. quē. z facit qō no. de sepul. sacramētis. dicēs si is cuius terra interdicitur postea nouam terrā acquirat, sola illa noua terra non includit, cum talia nō respiciant futura. de non nu. pe. c. vlti. z in cle. eo. ti. literas. cū si. ad idem ff. de iudi. nō pōt. z de dā. infe. l. dānū. §. is qui. z qō no. p glo. z alle. de priuile. cū capella. Quid si aliqs vendit terrā indictaz vel perdit
31 eam. dic q̄ ppter hoc nō tollitur interdictū cū onus † rei transeat cum ipsa re. de deci. pastoralis. z. c. cum non sit. de pigno. ex literis. cum si. nec enim iste est modus tollēdi interdictū qō deberet relaxari. per iudicē ſm quod. j. dicam. qui tamen cessante cā interdicti se facilē exhibebit. alle. d. z. p. m pce. decre. de sepul. sci. Redeūdo ad propositū quando interdicitur cōmune, populus vel vniuersitas sub ipsorum appellatione, z tunc singulares persone cōmunis, populi vel vniuersitatis intelligunt interdicte. vnde in nullo possūt audire diuina, vel percipere ecclesiastica sacramēta preter p̄missa: quia actualis auditio diuinorū z perceptio sacramētor p interdictū est prohibita. actus aūt sunt ppie suppositorū nō vniuersitatis. vñ non vniuersitati, sed vt singulis predicta intelligūtur prohibita. hec in predicta decre. si snia. §. vltimo. Sz circa hoc occurrunt
32 plura dubia vnū est an interdictis † clericis specialis ecclesie alicui⁹ etiam sub nomine collegij. intelligat ecclesia interdicta. dic q̄ non. vt probatur de priuile. per exceptionē. in fi. li. vj.

Sed quero an interdicto populo vel vniuersitate, collegio vel cōi alicuius loci, intelligat per hoc ille locus interdictus. d. z. p. m. in decre. si snia, dicit qō nō, q̄ aliud est interdictū loci aliud vniuersitatis vel collegij. vt videtur expressum de vsur. c. j. li. vj. poterit ergo celebrari in illo loco alta voce vt prius, q̄ hoc nō est prohibitū. de spon. cū apud. cum si. z facit qō dixi. §. proxi. q. lz dictum d. z. p. m. pcederet de iure scripto. tamē prestare videt occasionē periculo. Audirēt enim voces celebrantiū publice ab interdictis qui etiā potuerint patēter videre corpus xp̄i. z per hoc vilipenderet censura ecclesiastica ℈ id quod habet de priuileg. vt priuilegia. de sen. excō. si ciuitas. li. vj. z in cle. cū ex eo. eod. titu. vt ergo tanto periculo obuietur. de sepul. c. j. lib. vj. de consti. c. ij. consulendū esset clericis vt tali interdicto durāte abstinerēt a publica celebratiōe. Sed
33 nunqd si † quis de vniuersitate interdicta se trāsfert ad aliū locuz, patria dimissa, censet ne amplius interdict⁹. de specialiter interdicto nō est questio q̄ ille semper remanet interdict⁹ donec absoluat sicut de excōicato dicitur. iij. q. v. quisquis. de snia excōicationis. cum desideres. facit de regulis iur. c. j. si autē non est specialiter interdictus, lz sit de populo interdicto aut est in culpa ppter quā lata fuit snia interdicti. z tunc q̄ intelligitur specialiter interdictus quocūq̄ se transferat, interdictus remanet. arg. de priui. quod nō nullis. z eod. ti. lz in fi. lib. vj. de sen. excō. alma. §. illis etiā lib. vj. Si vero non fuit culpabilis z ex toto desinit esse de populo interdicto credo cessare interdictū circa eū: q̄ in eo cessat causa efficiens z conseruans, ergo cessare debet effectus. lxj. di. neophitus. de renū. post transla. ff. de iure patrona. adigere. §. q̄uis. z nihil tā natura ꝛc. ff. de reg. iur. nihil. z extra. eo. ti. c. j. vnde si talis se transferat etiam voluntarie ad locū aliū domicilij mutandi cā, cessat interdictuz quo
34 ad eum. q̄ libertas † sibi data a lege. de translatione domicilij. ff. ad muni. l. non vtiq̄. z. l. nihil non tollitur per huius interdictū. ff. de adoptio. si arrogator. de regu. iur. indultū. lib. vj. bene facit. ff. de capti. z postli. reuer. l. in bello. §. manumittēda. ff. de q̄di. z demon. l. titia. §. ij. nec talis pōt dici pręuētus vel destinatus ex quo ponitur inculpabilis, sed solū dicebat interdict⁹ q̄ de vniuersitate interdicta. z sic nō ob. ff. ad munici. incola. ij. z qō ibi no. z de foro cōpe. pro posuisti. per hoc etiā rñdetur ad ea que premisi de specialiter interdicto, z que dixi supra circa prin. hui⁹ secūdi mēbri. Quid si existēs de populo nō interdicto factus est de populo interdicto, credo q̄ ex tunc ligatus est sicut alij. cū enim factus sit mēbrum illius corporis, non dz amodo alio iure censeri q̄ corporis. xij. di. c. j. de prescri. cū non liceat. facit. ff. ad muni. l. incola. z de statu regu. recolētes. in fi. z qō ibi no. nec ob. qō precesserat snia. q̄ ponit qō lata fuit con-
35 tra vniuersitatē vel populum qui nō mutatur † nouis psonis supuenientibus. ff. de iudicijs proponebatur. vij. q. j. deniq̄. Jtē vt supe dictū est, hac sentētia ligantur qui nō peccauerunt. per q̄ rñdet ad legem prouidendū. C. de decur. li. x. que forte videt facere cōtra posset etiā ad ipsam rñderi. per id qō ibi no. in glo. j.

Sed quid si existens de populo interdicto bāniatur, confinet, seu relegatur, nunqd quantū ad eū simpliciter ad tēpus bannitū cessat interdictū: q̄ non censet amplius de illa vniuersitate perdit enim ciuitatem siue vniuersitatem, vt sic loquar: sed confinatus vel relegatus bene manet interdictus, q̄ adhuc censet ciuis vel de corpe vniuersitatis. probant predicta. ff. de interdictis z re. l. relegatorū. z. l. exiliū. z de pe. l. relegati. ff. de iure fisci. l. bona. quādiu ergo remanet eius vel vniuersitatis vel populi interdictum, sequit eum: cessante vero nomine dicto a populo cessat interdictū circa eū. lxvij.
36 di. corepiscopi. in fi. ff. de tu. l. j. §. tutores. z qō ibi no. qō enim † subnoie appellatiuo disponitur, tantū durat quantum appellatio ad hoc. xvij. q. c. v. l. dist. fraterni. de rescrip. si gratiose li. vj. de offi. deleg. q̄m abbas. ff. de inter. z re. l. quoq̄. §. j. sed si dicat qō secundum hoc bānitus consequitur premiū ex dolo: cū eius fuit bannitus. respōdeo qō non est verū q̄ ratione culpe cōsequit relaxationē interdicti. sed bānum qō est cā propter quā perdit locū que perditio loci est cā propter quā est immunis ab interdicto quo ligabat sine culpa. si. de suspec. tu. l. decreto. ff. de ex. tu. l. si milites. §. si ignomini. ff. de inter. z re. l. penulti. de concesso. prebē. quia diuersitatē cū simi. Jtem quero an si talis qui est de populo vel vniuersitate interdict⁹ ingrediat monasteriū valeat ordinari. So. post professionē indubitanter poterit ordinari. planū em̄ est qō totaliter desinit esse de populo vel vniuersitate vt bene probat p ea que proxime dixi: sz ante
37 professionē tutum est consiliū, qō nō ordinet: quia in dubio † tenēdum est qō est certius. de spon. iuuenis. cū concordā. z q̄ posset presumi id factū in fraudē si ille ante professionē rediret ad seculum, qō facere pōt, de regu. ad apostolicā. z. c. cōsulti. z qō inculpari potest, precaueri dz. de seruis non ordinā. c. j. si tamen ordinatus fuerit ante professionē, puto illā tenere. argu. decre. religioso. de sen. excō. lib. vj. xij. q. j. duo sunt. Sed dubitat de absentibus tēpore late snie interdicti in vniuersitatē vel populū. Jtem de pītibus non cōsentiētibus sed contradicentibus alior culpe propter quā fert snia interdicti an ligent. Jsta dubia plene psequitur. d. z. p. m. in decre. si snia. recitans qō quidam religiosi tenēt quod absentes vel presentes z contradicentes non ligantur etiam quo ad ecclesiā. de absentibus probant: quia talia non ligant probabiliter ignorātes ff. de decre. ab or. fa. l. fi. de constit. c. ij. primo responso. li. vj. qui matri. accu. pos. c. vltimo.

Jtem presentes in preiudiciū absentium nō possunt facere statutum. de cōstitu. cum omnes. nec absentes z ignorantes ex maleficio obligantur. ff. de accu. z ex maleficijs. §. j. xv. q. prima. aliquos. z. c. seq. z. c. non est. vnde de facto decurionū non tenentur tunc absentes. ff. de magi. con. l. j. §. hoc autē. z. §. si quis in villam. z. §. sequēti. z. C. de adulte.
38 in adulterij. §. vlti. fortius dicunt de cōtradicentibus, quia † plus est expresse contradicere quā non consentire. de simo. sicut tuis. facit de homi. ℣ Petrus. vnde contradicens, eximitur a pena. ij. q. vij. qua propter. de elect. generali. lib. vj. de rebus eccle. non alienan. c. ij. eo. lib. z bona contradictio meretur premium. de his que fiunt a ma. par. ca. c. primo. ergo non penam, de dona. inter virum z vxo. z si necem. de fideius. peruenit. cuz si. Jtem satis fuit facere quod potuit. xij. q. ij. faciat. z. ff. de pe. l. moris. de verbo. sig. l. nepos. et pena suos debet tenere actores. de his que fiunt a maio. par. capituli. q̄si uit. C. de pe. sancimus. bene facit. de pe. distinctione prima. nemo. z qō ibi no. C. de appel. quoniā iudices puniunt consentientes et potissime maiores. de simo. veniens. z. c. dilectus. ij. de cle. excō. latores. de sen. excō. romana. in fi. li. vj. sed vt dicit. d. z. p. m. isti nō pon-
39 derant, quia † pena illa interdicti puniunt qui nō peccauerūt. de spon. non est nobis. cum similibus. z per illud cessant rationes dicte. vnde tenet absentes z contradicentes ligari. z aperte pbat decre. sentētia nā ibi patet ppter dictum populum z vniuersitatem interdicti. z facit qō infra dicā in vltimo mēbro. fatetur tñ illos in-

Source : BIU Cujas

sontes quo ad deū. de sentē. excō. a nobis. c. ij. de re iudica. c. j. lib. vj. ꝛ hec placēt. ¶ Quid si talis absens est de alia ciuitate vel populo, licet gratiose receptus fuerit in ciuem vel popularem populi interdicti, vt sepe faciunt Veneti. forte etiam ibi nunquā fuerit vel habitauerit, adhuc credo qō talis intelligat interdictus dicto populo interdicto per dictā rationē. ꝛ quia qui sentit cōmodum ꝛc. de regu. iur. lib. vj. qui sentit.

Sed queritur de habitantibus in ciuitate nō ciuibus vel de populo illi⁹ ciuitatis, planum est quod nō includuntur in interdicto illius vniuersitatis vel populi. vt in decre. si sententia. §. vlti. ibi, singulares ex eo personas ꝛc. sed isti nō sunt ex eo scz populo, licet ibi habitent: si tamen etiā locus esset interdictus in eo nō possent audire diuina. sicut nec possent penitus extranei, sed extra locū illum sunt omnino liberi ab interdicto. ad prefata facit. ff. ad municipa. nihil. ꝛ. l. magistratus.

40 cum simi. Sed nunquid † ciues habitantes continuo extra ciuitatem ꝛ suburbia ꝛ continētia edificia intelligunt interdicti populo vel ciuibus dicte ciuitatis interdictis. ¶ Respondeo ex quo ponuntur ciues vel de vniuersitate interdicta, censent interdicti vbi cunqꝫ habitant, per ea que plene dixi supra. ver. sed qd si existens. Sed quid dices de nobilibus puta ⁊ Marchionibus, comitib⁹ vel huiusmodi habitantibus in dioces. vel ciuitate, cuius populus est interdictus, vel vniuersitas est interdicta. So. si sunt de interdicto populo vel de dicta vniuersitate, quod patet. quia subeunt onera ꝛ habent honores sicut alij de dicta vniuersitate, ligantur sententia. ad hoc. ff. de interdictis ꝛ relega. l. relegatorū. §. solet preterea. ꝛ C. de incol. est verum. lib. x. argu. sumpto a contrario sensu. ꝛ quod ibi no. Insti. de iure naturali gen. ꝛ ciui. §. plebs autē. Idē puto si tales per priuilegium essent exempti a muneribus siue onerib⁹: qꝛ per hoc non sequit qꝫ non sint de ipsa vniuersitate. vnde saluis priuilegijs ligātur penis quibus ligantur alij de ipsa vniuersitate. de priuil. cuz capella. ꝛ eo. titu. c. j. lib. vj. Sed pone quia tales sunt sui iuris, vel ex consuetudine, vel priuilegio imperiali, ita qō dicte vniuersitati tanquā de ipsius corpore in nullo participant. So. omissa questione an merū imperiū prescribatur. dic qō etiam vt penit⁹ extranei sint cēsendi. vñ interdictū latū i dictā vniuersitatē nō ligat eos. ad hoc decre. si snia. §. vlt. a cōtrario. ꝛ quod supra dixi.

41 **Sed nunquid** † interdicta vniuertate loci intelligūtur interdicti habitātes ī suburbijs vel continentibus edificijs, qui tamē nō sunt de corpore illius vniuersitatis, sed sui iuris, vel alterius subiecti. sicut dicitur de loco interdicto qō suburbia ꝛc. So. non: qꝛ si interdictum singularis persone non cōplectitur aliam personā. xxiij. q. ij. si heres. vniuersitas autem est persone representatiua. vt de fideiuss. l. mortuo. ¶ In dubio tamen. i. si apparent in suburbijs habitātes esse ꝛ sui iuris: vel de alia vniuersitate, presumerez eos de vniuersitate ciuitatis cui adherent. ar. l. alphenus. ꝛ. l. qui in cōtinētibus. ff. de verbo. signi. ꝛ. ff. de re. iur. vxorem. §. legauerat. ꝛ. l. cuiqꝫ. ¶ De simili qōne cū locus est interdictus plene dixi supra, ver. circa quod quero. Quandoqꝫ proferꝫ interdictum ecclesiasticuz contra singularē personā: ꝛ licet quot sint actus hominis, tot modis respectu illorū possit interdici. xj. q. iij. §. euidēter. xvij. q. iiij. miror. ff. de iterdi. ꝛ relega. l. relegatorum. per totam. l. ꝛ quod no. in clemen. de pe. cupientes. in glos. no. nouam tamen hic prosequor de interdicto singularis persone quantū ad diuina officia ꝛ sacramenta. Vbi sciendum quod quandoqꝫ singularis persona interdicitur simpliciter a diuinis, vt in iuribus allega. supra in primo mēbro. Interdū ab aliquo actu respiciente diuina. quo casu actus expressus intelligitur interdictus: et omnis alius qui in illo includitur vel qui sine isto actu interdicto

42 exerceri non potest. de appel. sollicitudinē. Vnde interdictus † ab officio sacerdotali non dz officia exercere, que proprie cōpetunt sacerdoti. Secus si solum altaris ministerium sit interdictū. de corpore vici. significauit. Itē interdictus a sacerdotali officio non potest exercere pontificale, qō sine sacerdotali exercere nō pōt. de excess. pla. ex literis. in fi. ¶ Eadē ratione interdictus ne promoueat ad inferiorem ordinem. non potest promoueri ad maiorem. vel interdictus qui est suspensus ab exercitio ordinis iferioris, nō pōt exercere officium superioris, quod sine exercitio illius inferioris exerceri non pōt. Secus si sine illo potest exerceri. licet eñ sit minus id qō est interdictuz, tñ ex quo maius sine illo minori prohibito exerceri nō potest, illud maius hoc respectu includitur in phibitione. Sic ecōtra interdictus vel prohibitus a maiori, nō intelligit phibitus a minori quod nō includit in illo maiori. hec probant. xcv. di. illud lxxiij. di. gesta. ff. de sena. qui indignus. ff. de ser. expor. cui peccato domineꝫ generaliter. in prin. ff. de interdic. ꝛ relega. l. relegatorum. §. potest alicui. de sen. excō. cum illarum. e. ti. is cui. li. vj.

43 **Sed si is cui interdicta** † sunt pōtificalia tantum celebrat nūqd est irregularis. So. si celebrat in iferiori ordine sine pōtificalib⁹, nō est irregularis: qꝛ interdict⁹ a supiori ordine nō est phibit⁹ ab inferiori: cū in inferiori possit ministrari sine illo superiori. vñ phibit⁹ exercere sacerdotalia, nō est phibit⁹ a diaconalib⁹. ꝛ sic de alijs. l. di. placuit. de cor. vici. significauit. de cleri. egro. c. ij. de offi. deleg. sane ij. ꝛ. e. ti. c. ij. lib. vj. de nō ordi. mi. c. ij. cū si. ꝛ hoc est planū ꝛ idē secundū quosdā si pontificalib⁹ forte fuerit tantūmodo interdictū: quia hoc iure nō cauetur, ꝛ pene nō sunt extendēde. de pe. dist. j. c. pe. de sen. exc. is qui. primo rūso. lib. vj. Itē qꝛ pontificalia nō sunt de substātia ordinis nec officij cuz sine eis q̄dlibet offiū fieri pōt: ꝛ hoc dictū recitat Guil. in Spe. de leg. §. iuxta. ver. quid si qs eps. ꝛ placet Jo. mo. in. c. cū medicinalis. quod si pbat proprie ille est irregularis. qui habēs ordinē ꝛ carens executione ordinis immiscet se diuinis vt ibi. sacri aūt ordines sunt deputati ad confectionē corporis Christi, cuius cōficiendi sacerdos hz potestatē, diaconus hoc sacramentū a sacerdote cōfectū dispensat, subdiaconus ad id ministrat sacra vasa. per quod patet qō sacerdos est maior alijs cui consecratio superaddita, facit eū sacerdotē magnū in eo qō sacerdotiū alijs

44 dare potest. Ex † quib⁹ sequit quod sacerdos nō differt ab epō specie, sed sicut maius ꝛ minus. ꝛ per hoc cōcludit qō hz suspensus a diuinis ab additamentis ad diuina. quare ordinans vel cōsecrās alī quos nō est irregularis secundū eū. Host. contra, eo qō epatus est ordo per se. de quo plene scripsi. de purga. ca. quoties. vbi declaro quod in consecratione epali imprimitur character quo ad pfectionem corporis Christi mistici, ex quo sequitur qō est ordo p se distinctus ab alijs inferioribus specie. Et item nō pōt negari quod eps ad diuina habita respectu, officium hz omnino distinctum ab officijs inferiorū ordinū. vt probatur. xxij. di. eps. habito respectu ad sequentia. c. lxviij. di. q̄uis cozepiscopis. de consue. quanto. de cons. eccl. vel alta. aqua. cum fi. satis est autem quod interdictus agat vt prius officiū diuinorum sibi ratione cuiusuis ordinis competēs ad hoc vt censeatur irregularis. xj. q. iij. si quis episcopus in cōcilio. de senten. excōmu. is cui. lib. vj.

45 **Per quod concludo** quod eps † suspensus vel interdictus a pontificalibus nō est irregularis. ꝛ sic puto Inno. intellexisse. ¶ Sed si exercet aliquid qō p se spectat ad officium epi respectu consecrationis episcopalis siue cum missa, vt cōsecrare vel ordinare qō fieri dz cum missa. vt plene notatur. de elec. qꝫ sicut, siue sine missa. vt solet fieri cū confirmat in fronte, est irregularis. ꝛ salua pace domini Jo. mo. tale interdictuz suspendit epm a collatione sacramentorum sicut a celebratione diuinorum. per quod respondetur ad decre. vlti. de cleri. excom. mi. q̄ loquitur in excōmunicato minori tantum. Item in collatione siue exercitio talium eps vtitur orationibus ꝛ benedictionib⁹ sibi rōne papalis consecrationis competentibus. ꝛ hoc est satis, dato quod talia non sint missa vel aliqua de. vij. horis canonicis. vt etiam infra dicaz. ¶ Propter dictaꝝ solui questio, an is cui interdicta est collatio sacrorū illa cōferēdo sit irregularis. De quo tñ dicūt quidam ſm Inno. qō non est irregularis: qꝛ collatio alicuius sacramēti vt baptismi, fit etiā per laicū. de consecra. di. iij. cōstat. de summa tri. c. j. §. sacrm ergo nō cōpetit spāliter alicui ordini. ꝛ sepe sine solēnitate officij ꝓferunt: ꝛ lz ad suspensionē q̄ qꝫ sequaꝫ qō quis suspēsus celebrare nō dz, hoc tñ non est ex natura suspēsionis, sed ex quadā accidētali ꝓsequētia. ꝛ his rōnib⁹ ꝓsideratis excōicat⁹ minori celebrās nullā irregularitatē incurrit. de cleri. excō. c. vlti. in prin. Hec opinio nō placet. si is cui interdicta est collatio sacrorꝫ cōfert sacramētū qō sibi soli cōpetit rōne ordinis, p ea q̄ proxime dixi de in-

46 terdicto a pontificalib⁹. vñ † sacerdotē cui interdicta sunt sacerdotalia ꝓficiētē corp⁹ Christi sine missa puto irregularē. de cle. excō. c. j. ꝛ. ij. Et qō dicā. j. in. vj. membro. in prin. ꝛ ver. si aūt sacerdos esset. Idēvideꝫ si ei cui soli ex officio cōpetit interdiciꝫ simpliciꝫ collatio certi sacramēti. puta epō interdicitur collatio ordinū. de tēpo. ord. illis nō est. ꝛ. c. se. ꝛ aliquē ordinē cōfert. vel est sibi interdicta certorum ordinū collatio. de tēpo. ordi. literis. ꝛ aliquē ex illis cōfert cuz solēnitate debita. phat hoc illa ratio, qꝫ tantū operaꝫ phibitio specialis quo ad spēm, quantū generalis quo ad oīa. xxiij. q. v. si nō lz. de pe. dist. j. §. hoc idē. in prin. de priuileg. qꝛ circa. cū si. Estimo qō hoc videbitur nimis durū. ꝛ prima facie cōtra rationē decre. is qui. ¶ Tractat etiā Inn. de eo cui interdicta est participatio sacrorꝫ, an participando sit irregularis. Dic qō nō: qꝛ laici participāt sacramentū, vnde hoc nō est bñ facit de clerico excō. c. fi. Redeo ad ꝓpositum vbi sciendū qꝫ eis qui celebrant scienter presentibus excōicatis vel interdictis, vel illos admittunt ad ecclīasticā sepulturā a iure interdiciꝫ ingressus ecclesie donec satisfecerint ad arbitriū ei⁹ cuius sniam contēpserunt. de priuil. eōrum. lib. vj.

Item a iure interdicitur ingressus ecclesie in casib⁹ de senten. excōmu. sacro. eo. ti. c. j. lib. vj. ꝛ. e. li. de cen. exigit. ꝛ. xvj. q. vij. si quis deinceps. secundū communē opinionem interdum ab homine interdicitur ingressus ecclesie. xvj. q. vij. nullus. de offic. deleg. sane. ij. e. ti. c. ij. li. vj. de pe. ꝛ remiss. omnis. Post qō interdictum iuris vel hominis in ecclesia ingressus se diuinis ingerens in suo officio, sicut prius irregularis est. de senten. excōmu. is cui. lib. vj. Dixi autē in ecclesia, quia si extra ecclesiā

puta

Source : BIU Cujas

puta sub diuo, vel sub têtorio, vel in domo priuata ingerit se diuinis, nõ est irregularis. vt ibi no. in. iij. glo. Et est ratio, quia dictũ limitatum ꝑm suã limitationẽ debet intelligi. xliij. di. sit rector. in fi. de transla. c. fi. de ver. sig. abbate. in fi. ff. vi bo. rap. l. j. §. non aũt. cuz si. hic autem limitatur pena cum. s. celebratur in ecclesia, ergo nõ ꝺz locum si celebretur extra. et idez quod dixi supra. ver. quandoq; ꝓfertur interdictum ecclesiasticum. z de pe. di. j. §. pene. de elec. statutum. libro. vj. ¶ Sed quid si is cui interdictus est ingressus ecclesie
48 celebrat† in oratorio, quod constitui nõ potest sine diocesani licẽtia. de priuil. autoritate. lib. vj. nec in eo celebrari. de consecra. di. j. clericos. z. c. si quis extra. So. si interdictum est ita, quod non in ecclesia. vt de cen. si. c. vlt. de priuileg. patentibus, non est irregularis. quia non subiacet prohibitioni. que est qõ in ecclesia talis non celebret cũ tale oratoriũ non sit ecclesia. vt in predictis iuribus. Nec obstat qõ in eo non põt celebrari sine licentia diocesani, quia nec etiã in alio loco extra ecclesiaz. vt in primis iuribus. z de conse. di. j. missarum. z. c. nullus. j. z. c. vnicuiq;. Quid si talis celebrat in ecclesia nõ consecrata que proprie dicit basilica. de relig. do. c. j. Dic qõ est irregularis. ad hoc. de conse. ecc. vel alta. c. vlti. z de immuni. eccl'. c. pe. Satis eñ est quod autoritate pontificis sit dedicata. de conse. di. j. nemo. Sed quid dices, pone quod presbytero celebrante missaz in ecclesia subdiaconus cui interdictus est ingressus ecclesie. dicit epistolã illius misse extra ecclesiam, vel diaconus cui interdictus est ingressus ecclesie illius misse dicit euangelium extra. Idẽ in similib⁹. ¶ Quero de duobus. s. de dicto subdiacono z diacono. Itẽ de presbytero missam illã celebrãte, an sint irregulares. So. in primo casu puto talẽ subdiaconũ vel diaconũ fore irregularẽ. qz vnũ est officiũ. vij. q. j. nihil qõ tamẽ principaliter in ecclesia celebrat. vñ cooperat sibi prohibito in loco in quo exercetur. sequitur ergo qõ est irregularis vt in decre. is cui. ad hoc. l. di. si qs viduã. xxiij. q. vlti. c. vlti. de homi. sicut dignum. §. illi eñ. de cleri. pug. in duello. c. ij. z cle. de pe. si quis suadente. in prin. C. de rap. vir. l. vidua. de epis. z cle. l. raptores. de penis. c. felici. in princ. lib. vj. ff. ad. l. aquil. itẽ mela. §. si quis alios. z. §. item cum. insti. de oblig. que ex deli. naſ. §. interdum. Et
49 †qz actui principali misse accedit lectio epistole vel euangelij, qui actus principalis factus est in ecclesia, ergo ad illum locũ referri ꝺz lectio epistole vel euãgelij. ad hoc. de prebẽ. si cui. de cõse. eccl. vel alta. c. vno. de sen. excõ. si ciuitas. lib. vj. ff. de acqui. re. do. adeo. §. vlt. insti. de rerũ diui. §. si tamẽ. z qõ ibi no. Possent induci argumẽta de spectando z potẽtiori. de pe. dist. j. medicamentũ. z digniori. de conse. ecc. vel alta. qõ in dubijs z loco inspiciẽdo in quẽ aliqd ꝓferr'. de cõsti. c. ij. ij. rñso. li. vj. sicut de tẽpore dicit. ff. de do. inter vi. z vxo. si cum vxori. §. vlti. cum. l. se. de sepul. de vxore. Jn secũdo casu dico qꝺ si presbyter celebrans in ecclesia admisit scienter dictũ subdiaconum vel diaconum ad lectionẽ epistole vel euangelij, etiã extra ecclesiam, est irregularis. qz participat crimini z criminoso. de sentẽ. excõmu. nuper. z si concubine. immo videt tale participiũ factũ in ecclesia per proxime dicta. Sed reuoluto mantello, pone subdiaconus cui interdictus est ingressus ecclesie dicit epistolã in ecclesia inmissa quaz sacerdos celebrat extra ecclesiam. Quero etiã de duob⁹ s. de predictis subdiaconoz presbytero, an sint irregulares. So. subdiaconum puto irregularem. qz z si ꝑ interpretationez videatur id feciſſe extra ecclesiam. ar. eorum que modo dixi. tamẽ in ecclesia vere de facto id fecit. z sic in loco prohibito. legit in officio suo vt pr⁹. vnde sequitur qõ est irregularis per decre. is cui. bñ facit. ff. de act. z obl. contraxisse. ff. de verbo. obli. qui rome. de fo. cõpe. dilecti. Presbyterum autẽ celebrantẽ extra ecclesiam non audeo dicere hoc casu irregularem. lz aliqualiter videatur participare predicto subdiacono in culpa propter qõ ipse subdiaconus irregularitatem incurrit. qz nõ est dignum qõ principale vel dignius trahatur ad accessorium vel minus dignum, de conse. ecc. vel alt. c. vno. §. j. lib. vj. z satis est qõ in hoc dubio hoc nõ est expressum in iure. cum z dicta iuris ratio contradicat.

50 **Sed queritur** †an is cui est interdictus ecclesie ingressus possit licite transire per ecclesiam. Dico qõ nõ cum celebrantur diuina in ecclesia. v. q. ij. in pñti. sicut nec celebrare. vt in decre. is cui. z facit. e. ti. alma. §. adijcim⁹. de pe. z remiſ. qõ in te. Sed nec alio tpe licite intra ecclesiaz orandi cã. xxj. di. cleros. in fi. z de pe. di. j. qui sanctus. xxxij. q. iij. cum ꝓpria. z ibi no. Sz alias puta qõ ꝓ factis suis. bñ põt transire per ecclesiaz ꝑm Jnno. qui hoc no. de sen. excõ. sacro. z Archi. de offi. dele. c. ij. li. vj. Ego nõ bñ capio rõnẽ diuersitatis, quare põt licite transire p ecclesiã ꝓ factis suis. z nõ in ea orare. nam is cui interdict⁹ est ingressus ecclesie ex ꝓpriã significationẽ vocabuli, nulla ex cã põt ingredi. hinc est qꝺ in ecclesia vel ipsius cemiterio non põt sepeliri, vt in decre. is cui. ij. rñso. Attamẽ. e. decre. j. rñso. z predictũ. c. pñti videnť tale interdictũ restringere ad celebrationẽ z auditionẽ diuinorũ. Ex qb⁹ infero qõ tpe quo in ecclesia celebrant diuina, põt in ecclesia orare. z facit qõ no. j. q. j. qui audet. in fi. z hoc plz. Sunt tñ qui dicũt qꝺ is
51 cui interdict⁹ †est ingressus ecclesie lz nõ possit in ecclesia celebrare tamẽ bñ põt in ea audire diuina nisi ab auditione diuinorũ speciali ter sit ꝓhibit⁹. z sic intelligũt predictũ. c. pñti. Sed put dicit. d. z. p. m. ꝙsequentia quã ponit decre. is cui, infert ꝺcm̃. Itẽ eq paratio su pradicta. z. c. pñti. copulatiue ponit ista ad dubiũ tollendũ. De illo aũt qui est de loco interdicto vel etiã de populo z nõ dedit causam interdicto, mihi non est dubiũ qꝺ potest ingredi ecclesiã z ibi stare z orare tpe quo diuina in ea non celebrant. ar. de sen. excõ. c. vlt. §. illis etiã. lib. vj. ¶ De tertio mẽbro. s. a quo ecclesiasticũ interdictuz valeat promulgari. dic qꝺ interdũ proferť a iure, quãdoq; ab hoie. z tunc quandoq; ab ordinario, qñq; a delegato vel subdelegato a iure. qñq; specialiter in personã. vt in casibus alť. s. membro proximo. ver. Redeo ad propositũ. in prin. qñq; specialiter in ecclesiã in casibus quos dixi. s. mẽbro proximo. ver. alio modo interdictũ. et ver. sunt z alij. quos intelligas vt ibi dixi. quãdoq; proferť interdictũ gñale a iure interdũ in vniuersitatẽ vel collegiũ, vnde si collegiũ vel vniuersitas ciuitatis vel loci cogit ecclesias vel ecclesiasticas personas soluere pedagia vel guidagia vel ab ipsis ecclesijs vel personis ecclesiasticis exigit vel extorquet pro ꝓprijs reb⁹ quas nõ causa negotiationis deferũt, hoc ipso sunt interdicta. de cõs. qñ aquam. lib. vj. tamẽ iste casus nõ est receptus nec seruatus. lz postea sancitũ fuerit penas predictas z alʒ cõtra non parẽtes debere p locoꝝ dio
52 cesanos publicari. in cle. e. ti. pñti. Itẽ a † iure interdicta est vniuersitas q̃ domos locauerit vel cõductas hõe pmiserit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercendũ fenus. de vsuris. c. j. lib. vj. Itẽ interdicta est a iure vniuersitas q̃ repreſalias ꝺ psonas ecclesiasticas concedit, vel cõcessas ad illas extẽdit, nisi id reuocauit. j. mensem a tpe cõcessionis vel extensionis. de iniur. z dã. da. z si pignorationes. lib. vj. Interdũ a iure profertur generale interdictũ in locũ. puta si officialis ciuitatis in quadã romani electio. celebrari vel representantes ipsam ciuitatẽ nõ seruauerit: ea ad q̃ tenẽtur p decre. vbi piculũ de electio. li. vj. vel fraudẽ in eis vel ꝺ ea cõmiserint, ciuitas ipsa est ipso iure interdicta. vt ptz in eadẽ decre. §. ciuitas. Itẽ interdicta est ciuitas queuis ꝑter vbẽ q̃ ꝙsentit dãdo cõsiliũ vel fauorẽ occidẽtibus, vel pcutientib⁹, vel sequẽtibus hostiť vel capientib⁹ cardinalẽ sctẽ romane ecclesie vel. j. mẽsem vel delinquẽtes put enormitas facinoꝝ exegerit z ei facultas affuerit non punierit. de penis. felicis. in fi. lib. vj. Itẽ † a iure interdicitur ciuitas q̃ epm̃ propriũ iniurioſe vel temere pcusserit, vel ceperit: vel bãnierit, vel hoc fieri mandauerit, vel ꝙsiliũ in his dederit, vel fauorẽ, vel facientẽ sciẽter defensauerit. vt in cle. de penis. si qs suadẽte. Inter istos casus nõ pono casum decre. de imu. eccl'. li. vj. qz est reuocata p cle. eo. ti. quoniã.

Dixi secundo qõ interdũ iterdictũ ferť ab hoie, z tũc qñq; per delegatũ z subdelegatũ. de offi. deleg. sane. ij. z. c. ex literis. qõ est planũ. si in lr̃is delegati est clausula consueta ꝺdictores p censurã ecclesiasticã cõpescendo. de ver. sig. querenti. Idẽ si simpliciter datus est sine dicta clausula. maxime vbi hoc est expressum a iure, hãc penam poterit ipponere. de offi. deleg. de causis. ij. rñso. bñ facit. de priuile. epoꝝ. lib. vj. z de offi. deleg. c. j. Quandoq; proferť per ordinariũ epm̃ vel electũ confirmatum vel superiorẽ, vel etiã inferiorem ordinariam iurisditionem habentẽ. de ꝙsue. cum inter vos. de electio. trãsmissam. de priuil. cum z plantare. §. excõicatos. z. e. titu. epoꝝ. lib. vj. de offi.
54 ordi. cum ab ecclesiarum. vbi no. qui z quando inferiores † epis habeant ordinariã. sed non potest proferri per mulierẽ etiã prelatam puta p abbatissaz, vel prioriſſam, vel hmuſmodi: qz tale interdictũ promulgare ꝓprie pertinet ad clauiũ ptãtẽ. de excess. pla. tãta. que potestas non cadit in mulierẽ. de pe. z remiſ. noua. quedã sic intelligẽ quod no. de maio. z obe. dilecta. Debet tamen ꝑm hoc fieri per prelatum de ꝙsensu vel saltem ꝙsilio capituli. de his que fiũt a ma. par. ca. que sunt. de excess. pla. c. j. qõ ibi intelligit Jnno. de suspẽsione perpetua clericoꝝ, vel perpetuo interdicto ecclesiarũ, vel ad longum tẽpus, vt in decre. que sunt. z maxime vbi procedit ex officio forte ꝙ tra absentem vel etiam presentem, quia tunc cuz maiori maturitate procedendum est. Sed vbi in iudicio quis est cõtumax solus episcopus vel quilibet alius iudex potest facere: predicta allegat Jnno. de offi. dele. ex literis. que tamen loquitur in delegato vel subdelegato qui vt talis non hz capituluz. Dicit aũt Jnno. qõ ad tempus modicum, quilibet prelatus suspendere potest. Sed dicit Host. quod decre. prima de excess. prela. que vult in talibus habendum consensum capituli, intelligitur quando agitur de correctione canonicoꝝ vel clericoꝝ iurisditioni capituli subiacẽtiuz. secundũ formam decre. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. de fo. cõpe. cum contingat. vel quãdo prelatus vel capitulum habent omnia cõmuniaz cõmuniter instituunt, z destituunt. de rescrip. edoceri. de offi. archi. ad hoc. §. vlti. de his que fi. a prela. ea nosc̃itur. illis quando clericus criminaliter. xv. q. vj. episcopus nullius. alias secũdum eum de iure z generali consuetudine solius ꝓprij pastoris tenenda est z timẽda. xj. q. iij. c. j. xvj. q. ij. visis. de offi. ordi. cum ab ecclesiaruz. z. c. ad reprimendã. de ma, z obe. cuz in ecclesijs. de sentẽ.
55 er. c. j. lib. vj. Ego † puto epm̃ vel prelatũ habentẽ capituluz nõ posse interdicere sine capitulo de iure communi. vt in pre. c. j. de excess. prela. z in. c. episcopus nullius. xv. q. vij. Sz fateor cõsuetudinẽ esse

Source : BIU Cujas

in contrarium de solo epiſcopo, que valet etiã q̃tũ ad alium prelatum inferiorem vel ſolum capitulum. de conſue. non eſt lib. vj. ꝛ eſt dictum do. ꝛ pa. me. etiam Inno. ꝛ alijs. de conſue. cum inter nos. Que decre. etiã hoc probat. ꝛ de elec. dudum. ij. de appel. dilectis. ꝛ ibi not. Et per hoc reſpondetur ad decre. que ſunt de his que fi. a ma. par. ca. cũ ſi. que loquunt̃ de iure cõmuni.

Si queratur an vacante ſede in hac poteſtate ſuccedat capitulum, dic quod ſic. cũ hoc ſit iuriſditionis in qua generaliter ſuccedat capitulum vacante ſede. de ma. ꝛ obe. his que. ꝛ. c. cũ olim. de here. ad abolendã. in prin. ꝛ li. vj. de ſupplen. negli. prela. c. pe. ꝛ vlti. de tẽp. ord. cum nullus. §. vlt. cũ ſimi. ¶ Sed quid de ſimplici canonico. ſo. ſi prebẽda ſua habet eccleſiam illi annexã, vt in decre. extirpãde. §. ſi vero. de prebẽ. in qua de conſuetudine ſpiritualem iuriſditionem exercet, illam põt interdicere. de preben. ſuper eo. lib. vj. Idẽ ſi talis canonicus de conſuetudine haberet iuriſditionẽ in territorio prebẽde ſue ꝛ in perſonas habitantes in illo. tunc eñ poterit interdicere perſonas ꝛ ter-
56 ram. ſm Innocen. in decre. queſiuit. ꝛ eſt ratio, quia † conſuetudo dat iuriſditionem. C. de eman. l. j. ꝛ vlt. ix. q. iij. conqueſtus. de iudi. nouit. cum ſi. etiam priuate perſone. de fo. compe. cum contingat. Dicit tamen Innoc. quod non poſſet conſuetudine induci quod pro factis comitibus eccleſie canonicus interdicat terraz vel homines eccleſie. quia non ſunt eius ſubditi, lz ſint ſubditi eccleſie. xij. q. j. qui manumittitur. ꝛ ita poteſt intelligi decre. que ſunt. ſm eum. Hoſt. videtur ibi tenere q̃ conſuetudo non põt dare priuate perſone poteſtatẽ interdicẽdi ppter periculum eminẽs. ꝛ q̃ hac pena vnus punitur p alio hoc mihi placet ſuo noie, ſed ſi hoc facit noie prebende, tene quod dixi poſt Inno. Et qõ dixi ordinariuz vel delegatum vel ſubdelegatuz poſſe interdicere, intelligas ſaluo quod pro pecuniario debito nullus iudex põt generale interdictũ promulgare ſine licentia ſedis apoſtolice. ꝛ ſi contra fiat, eſt irritum. vt in extrauaganti Bonifa. proxime attendẽtes. de quo ſupra dixi.

57 ¶ Ad quartum mẽbrum. ſ. qualiter † ex qua cauſa proferat̃ eccleſiaſticum interdictum. breuiter dic cum ab hoie ppter contumaciã profertur, eſt neceſſaria monitio ꝛ forma que traditur. de ſen excõmu. c. j. lib. vj. ꝛ ſic intelligitur de app. reprehenſibilis. de coha. cle. ꝛ mu. ſicut. ꝛ. c. ſi autẽ. ꝛ quod dixi ſupra in primo mẽbro. Si propter delictum fertur non eſt monitio neceſſaria. v. q. iij. in loco. ſic intelige notata per Inno. ꝛ alios de appel. ad hec quoniam. ꝛ de exceſ. prela. c. j. Sed a iure profertur ppter exceſſum ſiue delictũ ſine monitione, ſiue ſit ſpãle interdictuz ſingularis perſone, vt in dicta decre. reprehenſibilis. vel eccleſie, vt in caſibus quos dixi ſupra membro ſcõo. ver. alio modo. ſiue generale loci vel vniuerſitatis vt in caſibus quos dixi. §. proxime membro. in prin.

Circa quintũ membrum ſcz cõtra quem eccleſiaſticũ interdictuz promulgatur nõ inſto. illud eñ colligere potes ex dictis ſuis ſupra in mẽbro ſecũdo, ꝛ etiam in ſequentibus ſubmittam. ex quibus ptz quod indiſtincte ligari poſſunt hac ſentẽtia clerici et laici religioſi vel ſeculares mares ſiue femine prelati quicũq;, vel priuati rectores nobiles vel plebei cuiuſcunq; ſint etatis. ſuo tamen modo. ſ. ſm quod ſunt capaces penarum hi qui hac ſnia cõplectũ-
58 tur. nam † ꝛ in penis generaliter ſunt circunſtantie attẽdẽde. xxiij. q. viij. occidit. de pe. di. v. c. j. ꝛ di. j. aut facta. que eſt lex. ff. de penis. de tranſac. c. vlti. ꝛ ptz in hac materia. de cleri. excom. poſtulaſti. de ſen. excõmuni. ſi ſnia. li. vj. ꝛ. c. vlti. hic tamẽ occurrit dubiuz. an interdictum latum in locum per inferiorem ordinarium liget ipſum proferentẽ. vel ipſius ſuperiorem hic poſſem me inuoluere per varia retia ppter ea que diſputantur, an ſententia queuis liget proferentem vel ipſius ſuperiorez. quod diſputauit plene do. ꝛ pa. me. quam queſtionem ponit in nouella ſuper regula, cui lz. de reg. iur. lib. vj. ꝛ eam proſequitur de rap. c. j. in. vij. q. Quicquid tamẽ ibi dicam in terminis iſtis credo ſuperiorem vel proferentem violantes ſententiã interdicti fore irregulares. q̃ hac irregularitate ligãtur a canone. de ſentẽ. excõ. is qui. lib. vj. cui ſubſunt. de conſti. c. j. ꝛ vlt. In dictis autem remiſſionibus tractatur de ſnia hoĩs. ad predicta faciunt plene no. per Inno. ꝛ alios. de ſenten. excõ. nuper. ꝛ. e. titu. ſtatuimus. lib. vj. ¶ Quid ſi proferẽs ſniam non ſeruauit interdictum. forte non male diceretur qõ proferẽte non ſeruante, alij tamen tenentur ſeruare ar. decre. petiſtis. de priuil. Sed illa decre. loquitur cum is pro quo. i. ad cuius querelam ꝛ in cuius fauorẽ latuz eſt id non ſeruat, qõ non eſt ad caſum alium extendendum cum videatur per modum priuilegij, lz corpore iuris clauſi emanaſſe, vt
59 colligi poteſt ex ibi notatis per Innoc. ꝛ Hoſt. Quod † autem iure priuilegia caſus ſuos non excedant ptz. de priuil. ſane. etiam ſi ſint corpore iuris clauſa. vt ibi no. Hoſt. Ex quibus ſequitur quod proferens poſtea celebrans eſt irregularis. ꝛ per cõſequẽs alij non excuſantur. lz enim mala ſuperiorum trahantur frequenter a ſubditis in exemplum. de vo. magne. non tamen propter hoc ſubditi excuſantur a pena iuris. xvj. q. j. in canonibus. de tempo. ord. dilectus. de exceſ. prela. tanta. Sed quid ſi proferens non ſeruando interdictum loci per hoc intendit relaxare illud, puto quod ſi proferens hoc dixit: tunc nec ſubditi nec ipſe proferẽs ſint irregulares. ſublato enim principali ceſſant omnia acceſſoria. C. de leg. non dubium. ꝛ vt lit. non conteſt. accedens. in fi. de no. ope. nunc. c. ij. de fide inſtru. inter dilectos. ad finem. cum ſi. ſed relaxatio interdicti laici non hz certam formam vt dicam. j. in vltimo membro. ergo ſatis fuit q̃ proferens dixit. quod intẽdebat relaxare interdictum. facit qõ no. d. ꝛ p. m. in cle. de deci. c. j. in glo. ſic ſuſpenſi. Subditi tamẽ hoc ignorãtes ꝛ credentes ſe violare interdictum propter contẽptum quẽ mẽte gerunt grauiter peccarent. xxij. q. ij. hoies. ꝛ. c. ſe. in fi. Sz vbi proferens hoc non dixit. lz gereret in mente interdictum relaxare, etiã
60 putarem ipſum ꝛ alios non ſeruantes eſſe irregulares. q̃ † ſicut verbaliter lata fuit ſentẽtia interdicti. ita ꝛ verbo debuit fieri relaxatio de re. iu. c. j. hoc verum preterq̃ in papa. qui non ſubiacet legibus. ff. de legi. l. princeps. vnde ſi in mente gerit quoduis interdictũ relaxare. lz verbo non exprimat poſtea ibi celebrantes non eſſent irregulares, ſi tamen hoc hic ignorarent ꝛ celebrent credẽtes durare interdictum peccarent. ꝛ hoc caſu. vt. ſ. dixi.

Ad ſextum membrum principale. ſ. qs ſit effectus interdicti. dic qõ quedam iura videntur dicere q̃ effectus eſt prohibitio celebrationis diuinorum officiorum, nec aliud exprimunt. de iure iurã. ex reſcripto. aliqua innuunt ſub prohibitione diuinorũ officiorũ includi celebrationẽ ſacramentorũ que non ſunt permiſſa. de ſpõ. nõ eſt nobis. Ita etiam poteſt intelligi decre. ex reſcripto. Aliqua innuunt effectum eſſe prohibitionis diuinorum officiorũ ꝛ eccleſiaſtice ſepulture. de priuil. cum ꝛ planta. §. qõ ſi. ꝛ. c. priuilegia. de ſen. excõmu. j. rñſo. aliqua de diuinis officijs ꝛ ſacramentis ꝛ eccleſiaſtica ſepultura. de pe. ꝛ re. qõ in te. quedam ſpecifice ſolum de ſepultura. in cle. de ſepul. eos. Sed illud ideo, quia alia non reſpiciunt propie illum titulum. ſed decre. alma. §. j. de ſentẽ. excõmu. lib. vj. clare in hoc articulo dicit q̃ in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico interdicto nulla certis caſibus ꝛ ſacramentis exceptis diuina celebrentur officia vel miniſtrẽtur eccleſiaſtica ſacramenta. decre. autem ſi ſententia.
61 dicit qõ † perſone eccleſiaſtico interdicto ſuppoſite non debẽt alicubi audire diuina, exceptis caſibus expreſſis in iure, vel eccleſiaſtica recipere ſacramẽta. ¶ Ex quibus ſequitur q̃ duplex eſt effect⁹ eccleſiaſtici interdicti. vnus prohibitio diuinorum officiorum exceptis quibuſdam caſibus: alius prohibitio miniſtrationis ſacramẽtorum exceptis quibuſdam ſacramẽtis tempore interdicti permiſſis. in quibus prohibitionibus, ꝛ maxime in prohibitione ſacramẽtorũ large ſumpta includitur prohibitio eccleſiaſtice ſepulture. ergo eſt videndum de effectu prohibitionis diuinorum officiorum. Vbi ſciendum qõ perſone interdicte prohibetur celebratio diuinoruz, et hoc proprie reſpicit clericos ꝛ perſonas eccleſiaſticas quibus id competit. de cle. ex. clerici. ꝛ. c. ſeq. ꝛ auditio. de ſen. excom. ſi ſententia. §. j. ꝛ. ij. lib. vj. qõ proprie reſpicit alias perſonas. Item in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico interdicto non debent diuina officia
62 † celebrari. vt in decre. ex reſcripto. et pluribus alijs iuribus ſupra allegatis. quod intelligitur cum hac moderatione. naz in eccleſijs ꝛ monaſterijs ſitis in loco interdicto ſingulis dieb⁹ debent ſe ꝛ alia diuina officia celebrari ſicut prius, ſubmiſſa tamẽ voce, ianuis clauſis, non pulſatis cãpanis, excõicatis ꝛ interdictis excluſis, ꝛ in. iij. feſtiuitatibus anni. vcz natiuitatis domini, reſurrectionis, pẽthecoſtes. ꝛ aſſumptionis virginis glorioſe, ianuis apertis, campanis pulſatis, alta voce excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis. ita tamen q̃ illi propter quorum exceſſuz interdictũ prolatum eſt, altari nullatenus appropinquent. ꝛ reuocanꝰ oĩa cõtraria priuilegia antea conceſſa eccleſijs monaſterijs, ordinibus, religionibus ſeu perſonis eccleſiaſticis ſecularibus vel regularib⁹, exẽptis vel non exemptis ſub quauis forma ꝛ expreſſione verboꝝ conceſſis, cum ſufficere debeat quibuſlibet quod tẽpore interdicti modo premiſſo diebus celebrent ſupradictis. hec habentur. de ſentẽ. excõ. alma. §. adijcimus. vſq; ad fi. c. lib. vj. ¶ Scias q̃ olim non licebat predicto modo celebrare diuina tpe interdicti niſi ſemel in hebdomada cauſa conficiẽdi corpus xp̃i, quod tunc decedentibus
63 datur. de ſentẽ. excõ. permittimus. Verum quia † antiqua iura ſaluari debent inquantum fieri poteſt. de elec. cum expediat. li. vj. dicit Do. ꝛ pa. me. quod ſi ℣Papa iuſſiſſet exire clerum de loco interdicto, reſeruando tamen parochiales preſbyteros pro ſacramẽtis que conferri poſſunt tempore interdicti. adhuc hodie ſeruari debet decre. permittimus.

Sed poteſt queri an predictus effectus cum ſua moderatione locum habeat in interdicto populi ſeu vniuerſitatis non expreſſo loco in ſentẽtia interdicti. Dic quod non, ſed locum habet in interdicto loci generali. vt in decre. alma. poſt prin. ibi, in terris ſeu locis ꝛc. ad hoc trahi debet. §. adijcimus. nam ad principium legis vbi aliud non apparet, debent trahi ſequentia. ff. de iur. ꝛ facti igno. l. regula. C. de impo. lucra. inſcri. l. vna. §. pe. lib. x. ff. de leg. ij. filius. §. cum heres. ad idem. de appel. vt debitus. c. j. ꝛ. c. vt circa. ꝛ. c. cupientes lib. vj. et

Source : BIU Cujas

lib.vj.z que in prefationibus ꝛc.xxxij.q.vij.apostolus.ff.de verbo. oblig.titia.§.j. ¶Unde hec questio incidit in illam an interdicto populo seu vniuersitate intelligat interdictus locus in quo est ille populus seu vniuersitas.de quo oño videas qđ dixi.ſ.ij.membro. versi.sed quero an interdicto.An etiã predicta moderatio habeat locum in ecclesia spãliter interdicta.dic vt dixi ibi.versi.per hoc sol
64 uitur questio. ¶Sed queritur an laici quicũq; † sint non interdicti possint admitti ad diuina cũ celebrãtur singulis diebus submissa voce ꝛc.vt in.§.adñcimus.dicunt oẽs qđ non:qz interdictuz loci excludit oẽs siue sint de loco interdicto siue extranei,saluo qđ.j.dicam.de cleri.z ne in eo loco possint audire diuina, nisi sint spãliter priuilegiati.vt in decre.expressum.de priuile.licet.lib.vj.z sic qđ dicitur in.§.adñcimus.excõicatis z interdictis expulsis nõ infert nõ excõmunicatos nec interdictos posse admitti:tñ gñalis sit prohibitio que inducit per interdictũ includẽs quoscũq; nec p̃dicti nõ interdicti spãliter pmittunt.ad hoc cle.de verb.sig.exiui.§.porro.cũ cõcor.z qđ.ſ.dixi.vt illa verba ponantur causatiue,vel cõditionaliter.z ideo per ea nõ est arguendũ a cõtrario:z qz cõtrarium probat p predictum capitulũ.licet.z quod not.j.q.j.si quis a simoniacis.

Sed in dubium reuocatur an idẽ sit in clericis extraneis quibuscũq; an scz in ecclesia sita in loco interdicto possint admitti ad celebrandũ,vel cõcelebrandũ.in hoc forti dubio videt tenere Archi.qđ non.cuius gloss.sic habet in.§.adñcimus.super verbo,celebrẽt.a proprijs clericis siue monachis ecclesie cuiuscunq;z hoc satis innuit litera sequens.z.ſ.eo.ti.is qui.§.j.et tunc non admittant extranei.vt.ſ.eo.lib.de priuileg.licet.j.respõ
65 so.in fi.z.c.quoniã.nam † episcopis per priuilegiũ concedit, ergo alijs intelligitur denegatũ.ad id ibi.do.z pa.me.qđ liceat. ¶Det.in decre.qđ in te.de pe.z remis.de cleri.excõ. minoris.illud qđ clerici non poterant interesse diuinis in ecclesijs extraneis priuilegiatis de celebrãdo tempore interdicti cũ decre.qđ in te.soluz in sepultura priuilegiet eos super laicos.Sed ipse dicit qđ durum est hoc dictum ſm qđ beneficiatus vnius ecclesie in alia celebrare,vel cõcelebrare nõ potest,z qui nimis emungit ꝛc.de renun.nisi cum pridem. §.propter malitiam in fi.in hoc dubio qđ frequẽter pulsauit aures meas nõ puto interdictũ hunc effectũ complecti.vt clerici etiã alibi beneficiati nõ possint celebrare,vel cõcelebrare in aliorum ecclesijs seruata forma.§.adñcimus.sine violatione interdicti,qđ mihi non est multum dubiũ in dictis.iij.festiuitatibus,cũ in illis clerici q̃tũ ad celebrationẽ diuinorum z alij q̃tum ad auditionem ipsorum diuinorum, excepto vno casu, vcz qđ hi propter quorum culpam latum est interdictum altari non appropinquent,ad primum statum reducãtur.vt ibi in.§.in festinitatibus.vnde saluo dicto casu in oĩbus alijs censentur iure primeuo.de transla.c.ũ.ff.de fund. instruc. z instru.lega.quesitum.§.idem respondit.cũ concor.Item si tũc in
66 terdicti † admittuntur ad participationẽ diuinorum vt in.d.§.fortius clerici extranei ad celebrandũ,vel concelebrandum.Quod autem excludunt etiã excõmunicati non est ex noua dispositione, cuz per iura antiqua omni tempore sint excluſi:sed idez puto alijs diebus vt propter admissionem clericorum extraneorũ ad celebrandũ vel concelebrandũ seruata limitatione.§.adñcimus.non violet interdictum,id qđ non clerici talis ecclesie nec dicti extranei propter hoc censeantur irregulares z vltra rationẽ qđ hoc non est expressuz saltem clare in iure.vt in decre.is qui.j.rũſo.in fi.z de restrictione facienda in penis z maxime in ista,in qua vt sepius dictũ est inculpabiles puniuntur.vt in reg.in penis.z odia.de reg.iur.lib.vj.facit qz §.adñcimus.salua sua moderatione,equitate attenta,reducit celebrantes ad statum primuz,z ibi sicut prius,non erat prohibita admissio ad celebrandũ,vel concelebrandũ:immo erat permissa etiaz q̃tum ad clericos aliarũ dioceſum etiam beneficiatos saltẽ cũ literis suorum dioceſanorũ.lxxij.dist.z.lxxiij.dist.per totũ.xcviij.distĩ. per totũ.de cleri.pe.c.j.z.c.tue.z q̃tum ad illos de quorũ ordinib⁹
67 nõ dubitatur talis admissio † indistincte toleratur de consue.generali.ergo eodẽ modo intelliguntur permissi.ad hoc.C.de sentẽ. pas.z res.l.j.z vlti.ij.q.iij.§.notandũ.in fi.z salua moderatione premissa.o.reuolauit ad.a.xxxv.dist.ab exordio.z talis equitas scripta rigori nedum duro,immo durissimo est preferẽda.extra de iud.placuit.de transac.c.vlti.z maxime in dubio vt.ff.de reg.iur.in omnib⁹ quidem z maxime cũ in iure equitas est spectanda.

Item ex predictis optime infertur,qđ ad violationez interdicti nil facit habere alibi bñficium,vel nõ habere.simpliciter enim z absolute interdicitur clericis celebrare in isto interdicto siue habẽt alibi bñficium siue non.ergo eodẽ modo permissio cum moderatione predicta intelligitur simplex z absoluta quo ad oẽs clericos ar.in auc.de filijs ante instru.dot.natis.circa finem col.iij.de elec.consti.lib.vj. nec bñ potest reddi ratio diuersitatis quare bñficiatus in alia ecclesia non admittatur,sed non bñficiatus sic.quia q̃tum ad istam ecclesiam sitam in loco interdicto, ita est extraneus non beneficiatus alicubi, cum non possit qũlibet dici sua,sicut alibi beneficiatus,z hoc ptz. de senten.Item qđ dixi probatur iure.Et primo induco decre.autoritate.z decre.episcoporum.de priuileg.lib.vj.in quibus prohi-
68 betur † tempore interdicti celebratio diuinorum exceptis casibus expressis in iure,vel nisi q̃tum conceditur.sed per.§.adñcimus.cõceditur seruata illius moderatione.Item qđ extranei admittãtur ad celebrandum,vel concelebrandum a iure cõceditur vt est declaratum.ergo ꝛc.z ad idem induco decretalem vltimam.de priuileg.libro.vj.quam Archi.alleg.pro ſe.nam ibi dicitur.qđ quia episcopi absentes a suis ecclesijs z dioc.interdum non possunt cõmode accedere ad ecclesias aliorum pro missis celebrandis:indulgetur eisdez vt cum altari viatico vbicunq; possint celebrare et facere celebrari absq; interdicti trãſgressione.i.si locus est interdictus,seruata moderatione.§.adñcimus.ex quibus apparet qđ nõ datur episcopis priuileg.de celebrando in ecclesijs aliorum tẽpore interdicti.ſz de celebrando vbicunq; etiam extra ecclesiam super altari viatico.vñ episcopus in ecclesia aliena ad celebrandum admitti poterat tẽpore interdicti cum moderatione predicta illo priuileg.circunscripto per predicta diligenter considerata. ¶Respondetur clare.ad decre. is qui.§.j.quã Archi.alleg.pro ſe.z etiam dicit Archi.qđ aliud qđ sequit in.§.adñcimus.satisfacit pro eius opi.p qđ intẽdit allegare illđ qđ ibi dr de quotidianis nõ tribuẽdis, is q dicto tpe nõ venerit ad diuina, nihil vñ facere:qz si per hoc restringit moderationẽ predictam ad clericos ipsarũ ecclesiarũ: eodẽ mõ dz restringere ad ecclesias in quibus quotidie distributiones exhibentur qđ nullus di
69 ceret nec vsus approbat.placet tum qđ vtitur † aduerbio satis qđ apud vulgares est diminutiuum in locutione communi ad decre. licet.de priuileg.quam Archi.alleg.z sine dubio pro eo superficialiter multum facere videtur.potest dici qđ loquitur de priuileg.concesſ.post z contra.§.adñcimus.vt ibi not.in.iij.glo.in secunda solutione obiectionis quã ibi facit.d.gloſſ.hoc solo põt impugnari.qz eadem verba in modo celebrandi sunt in vtroq;.c.z nõ contraria,tñ defenditur vt decre.faciat ad titu.de priuileg.sub quo est situata ne notetur legislator:vt in proemio sexti.ibi,subditis titulis.z tũc intelligendum est qđ per priuileg.fuit concessum aliquib⁹ quod celebrare possint cuz moderatione predicta non obstante quod primo generaliter fuit vetitum celebrare in loco etiam cum dicta moderatione.ad hoc facit: quia non esset priuileg.nisi aliquid concederet contra ius cõmune.iij.dist.prileg.de verbo.signi.abbate.z tunc esset planum z haberet locuz dicta solutio,vel dic quod decre.licet, loquitur de priuilegio hominis quod est odiosum.§. adñcimus. de permissione iuris.que est fauorabilis.z hec solutio si bene consideretur in precedẽtem incidit nisi ponatur quod decre.licet, loquatur de priuileg.concesſo ante.§.adñcimus. tunc enim satis erat qđ priuileg.aliquid cõcedebat cõtra decre.quod in te.§.in cõuentualibus.de pe.z re.vel dic quod decre.licet loquitur de laicis qui recipiuntur ad diuina.sed nõ tempore interdicti.etiã si sint extranei.z not.de interdicto vt.j.dicam non obstante priuilegio hominis:vt vt in.c.licet.vel permissione iuris. vt in.§.adñcimus. Sed questio loquitur de clericis extraneis celebrantibus, vel concelebrantibus qui non sunt simpliciter prohibiti etiam tempore interdicti vt.ſ. probani. Contra hãc solutionẽ videtur facere quod habetur in.d. decre.licet.§.j.z.ij.simul iunctis. ¶Respondeo ibi solũmodo respon
70 detur questioni an † priuileg.concesſum singulari persone,vel conuentui siue collegio extendatur ad ipsorum familiares. Item quomodocunq; intelligatur quod ibi dicitur.per id tamen reprobatur opinio que distinguit inter clericos extraneos alibi beneficiatos, vel non. veruntamen ante factum nunq; fui ausus consulere,quod tales extranei admitterent extra quatuor dies predictos.determinent ¶Ro.ponti.qđ sibi videbitur. Instit.de iure nat.gen.z cini.§. sed quod principi.

Tenendo opinionem quã sequor superfluo queritur de clericis rectorum ecclesiarum de quibus de vi.z honeſt.cleri. vt quisq;.an dicto tempore rectori celebranti licite seruiant.sed qui sequũtur opinionem ingratam dicunt qđ seruire non poterunt tempore interdicti,nisi sint in eadem ecclesia beneficiati,vel intitulati.¶vt colligit de iure pat.c.pe.de simo.per tuas.iij. hoc tamen dictum est contra interpretationem decre.licet.§.j.Sed quid si talis clericus in ecclesia beneficiatus,vel intitulatus se absentat,nunquid alius poterit recipi loco eius secundum dictam opinionem que non placet. nec poterit loco eius substitui alius alibi beneficiatus. Sed non beneficiatus sic.Quid si non beneficiatus inueniri non potest secunduz predictam opinionem:rector solus celebrat.facit quod not.de consecra.dist.j.hoc quoq;.hoc nõ placet etiã secundũ predictã opinio-
71 nem.qz † solus presbyter non põt missarũ solennia,vel alia diuina officia celebrare.de fil.p̃sby.ppoſuit.in fi.de cõſe.dist.j.hoc quoq;. z qđ ibi not.de incluſo ꝓcedit ppter facti impossibilitatẽ ad quam non obligat lex.iij.dist.erit autem.poterit autez rector loco absentis alium saltem clericum recipere.Sed quid si habebat primo seruientem purum laicum nunquid superueniente interdicto poterit ipsum retinere ad sibi seruiendũ in diuinis:vel si talis seruiẽs se ab-

Source : BIU Cujas

sentaret loco eius alter subrogari.ſm predictam opinionē, rector ecclesie neutrum predictorū poterit facere.ſz inueniat si potest clericum alibi nō beneficiatum, vel solus celebret, mihi videtur quod laicum non interdictum quez primo habebat etiam si esset de loco interdicto poterit retinere.ꝛ eo recedente alium etiam laicum non interdictum cessante fraude ꝛ fictione qualibet.de verbo.signi.c.vl
72 timo.lib.vj.loco eius subrogare.tales enim † dicuntur familiares domestici qui nihil gaudent priuile.cōcesso ab homine.vt in decre. licet.ſ.j.fortius iuris permissione.de qua in.ſ.adiicimus.hec vera nisi talis seruiens vel subrogatus esset de illis quorum culpa, dolo, vel fraude sententia lata fuit vel qui ad perpetrandū delictum propter qō interdictū extitit promulgatum prebuerūt consilium, auxilium vel fauorem, vt in decre.licet in fin. ¶ Sed quid si iste laicus primo seruiens erat de populo interdicto, hic non auderem dicere qō rector possit eum retinere ad sibi seruiendū in diuinis:cū salutis dictis quatuor festiuitatibus interdicti excludant etiam cū celebratur seruata moderatione.ſ.addicimus.nec qz seruiens vel familiaris ex quo ponit parus|laicus de populo interdicto eximitur a di-
73 cta sentētia.ꝛ permissio.ſ.adiicimus.ppie respicit clericos † quorum est celebrare, nō laicos, vt etiā probat finis decre.alma.non ob. decre.licet.ſ.j.qz intelligitur de familiaribus nō interdictis ne cōtradicat.ſ.adiicimus.ꝛ decre.qō nonnullis.de priuileg.Qui in q̄stione ista vellet instare posset colligere.arg.pro ꝛ cōtra.ex no.xxxij. dist.eos.lxxxix.dist.iudicatum.xj.q.j.c.ij.

Quid dices de principali rectore

ecclesie in casu in quo pōt ecclesie per vicarium deseruire ſm opinionem ingratā oportebit q̄ hoc faciat per clericū nō beneficiatū quez si nō inueniat, deseruiat per seipsum si pōt, sed si non pōt vel ppter defectum ordinis, vel aliud impedimentū carebit ecclesia omnino suffragio diuinorū qō est derisibile. ¶ Quid ergo de monialibus, vel religiosis nō habētibus proprium capellanū ſm dictam reprobatam opinionē poterūt conducere nō beneficiatuz non autem beneficiatum:sed si non possent non beneficiatum inuenire, inciderent in derisionem.de qua.ſ.proximo.Sed secundū opinionē ingrataz quid dices de clericis diuersarū ecclesiarū qui pro officio bapti.vel anniuersario alicuius vel simili causa solēt in vna ecclesia cōuenire. Nunquid idem faciēt tpe interdicti seruata moderatione predicta. credo q̄ sic.ꝛ etiā tenēdo dictam opinionem.qz permissio.ſ.adiicimus.cōuenire dz cōsuetudini, ꝛ personis.iij. dist. erit aūt.xij.dist. illa.xlj.dist.quisqs.ꝛ facit qō.j.dicaz. ¶ Dubitant quidā an misse
74 non † cōuentuales possint celebrari tpe interdicti in ecclesiis conuentualibus seruata moderatione predicta. ¶ Quidā dicūt quod Jo.mo.in.ſ.adiicimus.dixit in quadam additione qō ille.ſ.loqtur de missa cōuentuali, qz dicit de distributionibus.vnde tūc misse peculiares celebrari nō debent quasi permisse nō sint.d.ꝛ.p.m.dicit qō non putat q̄ ipsius fuerit hec additio sic durissima.nec ab eo istam alleg.bene.ꝛ ptz vniuersalē ecclesiam contrarium obseruare. ¶ Sed quid si in ecclesia cōuentuali deficiūt oēs de cōuentu preter vnum.Host.in decre.q̄ nōnullus.de priuileg.ꝛ.d.pa.me. in decre. licet.in glo.pe.dicunt q̄ ille poterit celebrare cū familiari.Archid. dicit in decre.licet.qō nō audet hoc tenere cum priuileg.sit cōuentus.ergo solus celebret aut abstineat.primū placet ſm ea que satis ſ.dixi.fateor tñ q̄ in priuileg.cōuentus de celebrādo tēpore interdicti non includuntur familiares cōuentus.sed in predicto ille solus adhibere poterit familiarē vigore permissionis.ſ.adiicimus.ꝛ propter defectum aliorum quasi necessitate cogēte ad not.in.c.hoc quoq;.de consec.dist.j.ſ.respondi.

Sed cum tempore interdicti di-

75 uinorum † celebratio permittat ianuis clausis submissa voce non pulsatis cāpanis et excōicatis ꝛ interdictis exclusis. Quero an ppter quodlibet predictorū quatuor per se non seruatū violet interdictum.do.ꝛ pa.me.post Host.in decre.permittimus.de sen.excō. dicit qō sic.alle.de pe.ꝛ re.qō in re.ideo repetit in.ſ.adiicimus.Discutiendo hos articulos plene,q̄ sunt de principalibus in hac materia.primo excludo casum non dubiū eorum.ſ.qui dixerunt.qō celebrans in loco interdicto nō est irregularis, nisi ppter hoc fuerit excōicatus, vel suspensus,ꝛ sic intelligāt de postu.c.j.ꝛ de excess.prela. c.fi. Sed hoc nō est verum.nam certum est qō scienter celebrans in loco interdicto nisi sit priuilegiatus, vel nisi in casu a iure permisso irregularis est, nec per alium q̄ per papam pōt a tali irregularitate liberari:vt est expressum de senten.excō.is qui.j.respōnſ.lib.vj.et p hoc est intelligibilis actiue ꝛ passiue.vt ibi.in fi. Idem in suspenso siue interdicto a diuinis celebrante.de senten.excō.cum medicinalis.ꝛ de re iudi. cum eterni.libr.vj. vnde talis non pōt ministrare in susceptis ordinib⁹. nec ad superiores ascendere.de cle.excō.clerici. de excess.prela.c.vlti.ex quo potest inferri quod id dictū de celebrante habet locum in eo qui agit in officio.i. ordine quem habet sicut prius.vt.xj.q.iij.ſi quis episcopus.ꝛ.c.seq.de senten.excom.c.j.ꝛ.c. is cui.j.respōnſo.lib.vj.per predicta etiaz soluitur quod querebat
76 sez qō celebrans † in loco interdicto diuina agens in ordine quem habet sicut prius alta voce etiam ianuis clausis non pulsatis cāpanis excōicatis ꝛ interdictis exclusis est irregularis.ita qō per id qō agit in officio suo alta voce, incurrit hāc penā. Idem si pulsatis cāpanis celebrat, licet submissa voce.ꝛ in nullo alio violando interdictum. Idez si celebrat ianuis apertis, vel admittat excōmunicatos vel interdictos, licet in alio non violet interdictū.quodlibet enim predictorum per se prohibetur in.ſ.adiicimus. sicut fiebat olim in casu decre.permittimus.ꝛ facit.decre.qō in te. Item probat ratio quādo lex disponit propter certum ꝛ determinatuz finem.et illum tanq̄ finalem casum considerat.habito illo fine completa est lex ad hoc.v.q.v.non omnis.xiij.q.iij.ecce.de elec.ſi postq̄.j.respōnſo.libro.vj.ff.ad treb.mulier.in pn.de vi ꝛ vi arma.l.j.ſ.pe.ꝛ vi bo.rap. l.j.ſ.homines.ꝛ not.de postu.gratum.sed in loco interdicto prohi
77 betur celebratio diuinorum † ad hunc finem ne ibi audiri possint diuina, maxime per interdictos, vel excōmunicatos, vt patet in.ſ. adiicimus.ꝛ facit de priuileg.vt priuilegia.ij.respōnſo. Quodlibet autem predictorum per se dat causam auditioni ex quo celebratur in loco, ergo ꝛc.ad qō etiam facit regula certuz est qō is cōmittit in l.ꝛc.de reg.iur.lib.vj.

Potest etiam adduci ad idem

clemēti. de senten.excom.ex frequentibus.vbi placet q̄ per eos violetur interdictuz qui celebrāt in ecclesia ianuis perforatis, vel fenestris fractis in eis, ita qō existentes extra ecclesiam possint audire celebrātes in ecclesia ꝛ corpus Christi videre:multo fortius violare vident qui in aliquem predictorū casuum incidunt:ꝛ licet hec videantur dura, tñ sufficit ita scriptum esse.xix.dist.in memoriā.vj.q.iij.scriptum est. ff.qui ꝛa qui.prospexit.cum simi.per qō respondetur ad decre.is q j.respōnſo.lib.vj.qui non dz intelligi de admittente excōmunicatum scienter tēpore interdicti, ſz alio, vt not.in.ſ.adiicimus. decre. aūt episcoporum.de priuileg.lib.vj. que in dictis casibus vltimis imponit penam interdicti ab ingressu ecclesie dicit preter alias penas a iure statutas.ꝛ sic non facit contra.si tamen romanus pontifex decerneret qō in primo casu irregularitas cōtraheretur ī aliis tribus nō, sed pena alia infligeret vel mandaret infligi, esset equū.
78 Sed quid si clericus † in loco interdicto facit tantum alterū predictorum aliis celebrātibus puta sonat cāpanas, vel aperit ianuas ecclesie, vel adducit excōicatum, vel interdictum ad officiū. Solu.puto ipsum irregularem.quia participat crimini ꝛ criminoso.de sent. excō.nuper.ꝛ.c.si cōcubine.secus si facit alterum predictorum vt celebrentur diuina.que tñ non celebrant de facto,cū irregularitas requirat actum perfectum.xv.q.j.c.ſi.

Sed queritur de clerico

qui scit īterdictū loci quod tamen non est publicum per denuntiationem si illud non seruat, sit irregularis.not. Archidia.in decre.is qui quod sic.qui scit ꝛc. de regulis iur.eum qui certus.cum concordan.libro.vj.et scienti non subueniatur, sed ignoranti.ff.quod cum falso tu.l.ij.de cleri.excommu.apostolice.ad idem de senten.excommu.cum non ab homine.ꝛ.c.cum desideres.j.respōnſo.in fine,ꝛ quia celebrare dependet a facto agētis, est ergo in culpa cum agat rem illicitam ex prohibitione superioris ꝛ loci inhabilitate.de consecra.distin.j.sicut non alij.hoc verū nisi istud esset occultum.vj.questio.ij.si tantum.de priuileg.episcoporum.ibi,an excōicatos publice.ꝛ sic non obstat.xj.q.iij.ſ. euidēter. vt ibi patet.non obstat cle.de sen.excō.ꝛ licet in seruādo interdicto, qō seruat matrix ecclesia loci, religiosi se debent cōformare, nō sequitur quia cum matrix non seruat, quia non est ei denuntiatuz, alij qui sciunt non debeant hoc facere.vt ibi not.quia secundū hoc idem infertur etiam si esset publicatū ꝛ matrix ecclesia non seruaret quod est absurdum, dicit tamen.d.et.Ꝑ.Ad. quod expediret per constitutionem prouideri clericos non teneri ad obseruantiam interdictorum prolatorum a iure nisi primo fieret ipsorum declaratio per id quod habet.de censi.Ꝙ.libro.vj.ꝛ in clemen.eod.tit.presen
79 ti.ꝛ.ſ.tetigi. ¶ † Sed generaliter quero nunquid omnis celebrās in loco interdicto, vel qui est interdictus a diuinis vbicunq̄ celebrans sit irregularis.Solu.si est clericus interdictus vbicunq̄ celebret, vel non interdictus qui celebrat in loco interdicto agens in officio sicut prius est irregularis.primum patet.xj.questio.iij.si qs episcopus in concilio.de cle.ex.cleri.ꝛ.c.seq.de re iudi.cum eterni. de sen.excom. cū medicinalis.lib.vj. Secundū patet de excessi.ꝑla. c.vlti. de sentē.excom.is cui.j.respōnſo.lib.vj. dicitur autem agere in officio sicut prius, dicendo solenniter horas diuinas, vel nocturnas, vel missam, vel aliud officium quod competit ratione alicuius ordinis quem habet.Ita debent intelligi predicta iura.ꝛ facit.xj.q. iij.episcopus presbyter.ita not.Innocen.ꝛ alij post eum de excess. prelato.capitu.fin. ¶ Sed quid si talis sit religiosus ad nullum ordinem ordinatus. dic quod ex quo ordinem clericatus non habet, non includitur in regula predicta.detrudetur ergo si fieri poterit in arctiori monasterio ad penitentiam peragendam. de cleri. excommu.postulastis.ſ.vlti.hoc placet. qz hoc non est expressum in iure

in iure, vt in decre. is qui. primo responso. ꝛ. c. si quis episcopus. loquitur solum de clericis. ¶ Sed quid de moniali. dic idem et fortius, qꝛ femina nō est capax ordinis siue caracteris clericalis. vnde in ea non cadit irregularitas etiam promotionem ordinis impediens. ad hoc. xxxiij. q. v. hec imago. ꝛ. c. mulierem de peni. ꝛ remiss. noua probatur hec ratio. de biga. debitum. ꝛ plene scripsi. de cleri. excom. c. vlti. in prin. vbi ad ea que videntur contraria respōdetur

80 ¶ Sed posset dubitari an ✝talis religiosus ꝛ nullum habens ordinem clericalem vel monialis violans interdictum sit irregularis actiue ꝛ passiue. credo quod sic. cum ꝛ si non habent ordinem clericalem, ratione tamen ipsorum status habent effectum concelebrādi diuina. secundum conditionem ipsorum. xij. q. j. duo. ꝛ in dicta decre. postulastis. quod faciendo in loco interdicto, dicto respectu illud violare dicitur. vt ibi. ex quo sequitur ꝙ ex tali violatione illam penam incurrant cuius sunt capaces. ad hoc de biga. debituz de regula. ea que in fi. de elec. si compromissarius. §. restringitur. et ibi no. in vlt. gl. ꝛ. c. de indēnitatibus. §. sed cum eas. lib. vj.

Sed quid si est purus laicꝰ vir ꝛ mulier de populo interdicto vel nō interdictus in loco interdicto coadiuuat presbyterū celebrātē missam vel audiēdo vel alio modo immiscet se diuinis. So. fortius de illis est dicendū ꝙ nō includunt in dicta regula ꝓ de religiosis de quibus dixi: qꝛ nec ordinem habent nec officium propter que possunt dici agere, vt prius. pena ergo

81 ✝irregularitatis ipsos non cōplectitur nec est expressuz in iure quod est satis, vt in decre. is qui. primo responso. non ob. ea. decre. secūdo responso. quia ibi loquitur de celebrāte, qō debet intelligi de eo cui competit celebrare diuina, arg. ff. de iure pa. adigere. §. ꝙuis. iiij. distin. erit. de biga. debitum. de priuileg. ex ore. ꝛ eo. titu. si papa. lib. vj. ꝛ facit quod. j. dicam. ver. dubitant doctores. Sed opponitur quod primi laici ꝛ religiosi non ordinati possint ordinari. illi vero dicūtur irregulares qui ordinari non possunt vt patet in bigamis, illegitimis ꝛ homicidis. ꝛ huiusmodi iura sunt not. ℜ Respondeo quod hoc innuitur de sola irregularitate que procedit ex celebratione diuinorum. de qua loquitur predicta decre. is qui. dicens quod vbi in iure nō est expressa, non est dicendum quod quis illam incurrat. per hoc etiā respondetur ad id quod dixi de non ordinato ministrante in solēni apparatu in predicta distinctione, que congrue huic potest an-

82 necti. fateor tamen quod iste purus laicus ✝peccat propter quod pena arbitraria per virum ecclesiasticum puniri poterit. de offic. deleg. de causis scō responso. bene facit cle. excommu. c. ij. ꝛ quod no. Innocen. de excess. prela. c. vlti. ꝛ cle. de excess. prela. grauis. An autem tale peccatum vel simile sine dispensatione impediat ordi. dic vt de temp. ordi. c. vlti. ℑ Per predicta soluitur questio de laicis societates ꝛ confraternitates habentibus ꝛ publice cantātibus letanias siue rogationes ꝛ laudes Dei ꝛ beate Marie etiam in ecclesijs sitis in loco interdicto, sicut fit Bonoñ. vcz quod non sunt irregulares cum ordinem vel officium non habeant, nec credo eos ex hoc peccare: quia nō sunt talia prohibita per interdictum. hoc verum, qō non peccant nisi essent de inclusis in extrauagan. dñi Jo. pape. xxij. que incipit, Sancta romana quod dispensare non spectat ad hunc tractatum.

Sed quid de aduocatis iudicibꝰ etiā ꝛ in aliis clericis puta officia gerentibus ꝛ ab ipsis officijs interdictis qui ea nihilominus exercēt, dic ꝙ ex hoc non sunt irregulares, qꝛ illa nō sunt annexa alicui ordini clericali vt in iuribus primo allega. Sed cum su-

83 pra dixeriz ✝quod clericus a diuinis interdictus celebrās, vel clericus etiam non interdictus celebrans in illo interdicto, in officio. i. in ordine suo sicut prius est irregularis: quia regula traditur per Jnno. ꝛ alios in decre. vlti. de excess. prelato. ꝛ est intelligenda salua moderatione. §. adijcimus, Quero de psalmista sic interdico celebrante in loco interdicto non seruata moderatione predicta, ꝛ ſm theologos qui tenent ꝙ psalmistatus non est ordo: planum est ꝙ non includitur in dicta regula ſm noscanonistas qui tenemus cōtrarium. de quo no. de eta. et qualita. non contingat. tenēdum est talem irregularem cum tali ordini competat cātare. s. in choro. xxj. distinc. cleros. in prin. xxiij. distinc. psalmista. ad hoc. de homi. sicut dignum. in fi. dicunt tamen quidam ꝛ placet Jnno. in decre. tanta. pre. c. sicut loqui. de homicida propter errorem criminis. vnde videtur dicere Jnno. ꝙ si consuetudo est in ecclesia ꝙ sine distinctione ordinis quisꝙ legat epistolā, vel portet cereos, vel faciat quicꝙ aliud pertinens ad aliquod officium, non erit irregularis is qui illud officium facit: licet illa distinctio non tollit quoniā de iure talia cōpetāt ratione alicuius ordinis. vnde. d. p. m. ꝛ alij in decre. cuz medicinalis dicunt talem irregularem: qꝛ in quocunqꝙ officio cantandoꝛ in quibuscunqꝙ horis tales officiēt sunt irregulares ex quo infertur talē psalmistam solenniter psalmistando esse irregularem ℑ Per que superfluū esset quererе de constitutis in minoribus tan-

84 tum de quibus dicit Jnno. ꝛ concoꝛ. omnes. ꝙ ✝si procedūt in officio suo sicut prius offerendo in missa calicem vel vrceolū vel aliud qō ad officium suum spectat siue dicendo matutinum vel vesperas sunt irregulares. Et licet ℜ Host. ar. pro ꝛ cōtra. hoc plene disputet de excom. c. ij. tamen finaliter dicit ꝙ quicquid subtilizetur tenendum est tales irregulares, qꝛ clerici sunt ꝛ iura generaliter loquuntur de clericis. ergo generaliter debent intelligi. xxx. dist. acolitus. ꝛ. c. se. includuntur ergo in predicta regula. vt de regu. iur. cum eterni. ꝛ de senten. excom. cum medicinalis. lib. vj. Sed quid si talis est sacerdos ꝛ celebrat in aliquo inferiori ordine. dic ꝙ est irregularis. non enim per promotionem ad superiores ordines perdit inferiorem. lxxiij. dist. gesta. ꝛ. c. honoratus. ergo si talis sacerdos celebrat in ordine licet inferiore quem habet ꝛ per consequens includitur in regula supradicta.

Quid si talis sacerdos esset interdictus solū a sacerdotalibus

85 vel ✝a celebratione missarū ꝛ celebrat in inferiori ordine. dic qō nō est irregularis. ad hoc. l. dist. qui sub gradu. de corpore vici. significauit. de cleri. egro. presbyteruz. ad quod bene facit quod dixi. §. ij. membro. ver. quādoqꝙ profertur. ꝛ in ver. se. dixe. de eō cui interdicta sunt pontificalia ꝛ in inferiori ordine celebrat cum pontificalibus vel sine, quid si tunc ordinat clericos vel confert chrismatis sacramentum sine missa que questiones adaptant etiam huic membro. Sed quid de eō nō interdicto exercente pontificalia vel cōferēte sacramenta sine missa in loco interdicto. credo ipm irregularē per regulam supradictā. Et ea que ibi dixi plene. ver. sed si is cui. ꝛ in ver. per predicta. Jteꝛ per ea q̄ ibi dixi. ꝛ per predictā regulā puto irregularem sacerdotē etiam nō interdictū vel suspensum conficientem in loco interdicto publice corpus Xpi, etiam sine missa.

¶ Sed quid si clericus interdictus vel non interdictus in loco in-

86 terdicto interest diuinis officijs ✝ sed non est principalis celebrās dicit Jnno. qō non est irregularis is qui officio interest ꝛ cātat nō tamē celebrat. nec em̄ est hoc iure expressuz. ſm eum. legere em̄ psalmum vel dicere euangelium, ꝛ sic etiam nouū ꝛ vetus testamentuz in terra interdicta non est prohibitum, cū etiam ibi predicari possit. de sen. excō. primo responso. ¶ Sed vt dicit ℜ Host. contradicere videt. vt de clerico excō. illud. vbi dicitur qō irregularis est qui se ingerit celebrationi diuinorū. quibus verbis vtitur decre. cū eterni. ver. sciturus. ꝛ decre. is cui. dicit. j. respōso. ꝛ decre. cū medicinalis. dicit diuina officia exeq̄ saluādo dictū Jnn. posses dicere ꝙ ex quo principaliter non exercet officiū alicuius ordinis sicut prius non est irregularis. Verum est tamē qō in quātum Jnno. dicit cantat contradicit id qō dictum est de psalmista Host. in decre. illud. dicit etiam de excōmunicato qō pōt dicere officium cū alijs cantando qō probat canon si quis eps ſm eum. ℑ De. etiā de audiente dicit in. c. illud. qō incurrit penā. c. si quis eps dānat. qꝛ litera in. c. illud. disiūctiue dicit cum quis diuina celebrat, vel celebrationi ingerit se diuinorum. Ber. in decre. latores. eo. ti. dicit talē irregularez. sed cū eo per epm vel si est monachus per abbatē possit dispēsari. Abbas dicit qō magister suus dicebat et videt sibi placere interes-

87 tes diuinis irregulares non esse: qꝛ ✝interdictū nil agit ad celebrationem, sicut nec cōio ad excōicationem. de sen. excō. nuper. ꝛ dicit qō in decre. illud est verborū inculcatio. mihi placet qō dicit ℜ Host. ꝛ Spe. s. qō si talis se ingerit audiēdo, ꝛ ex quadā simplici denotione non contēnendo non est irregularis. ꝛ sic procedat dictum Jnno. sed si hoc facit contēnendo ꝛ faciendo celebrare diuina sine auctoritatem prebendo, subaudi vel cooperando. tunc irregularitatē incurrit. ar. decre. tanta. ꝛ de cle. excom. c. ij. Sed quid dices de dicētibus etiā in loco interdicto horas canonicas in itinere consulo ꝙ hoc non faciant per. §. adijcimus. in prin. si enim sunt duo vel plures sic horas dicentes, nō video ꝙ hoc possint facere sine violatione interdicti ex quo ab alijs audiri possunt extra ecclesiam. de pe. ꝛ re. qō in te. ſz esset vnus solus posset submisse dicere. qꝛ id cessaret.

Quid de officijs vel ministerijs, puta archidiaconus ✝vel sacrista vel magister scholarum interdictus vel nō interdictus in loco interdicto

88 exercet officium suū. dicit Jnno. sub dubio forte qō idē est dicēduz qō de ordinibus. Sed dicit ℜ Host. ꝛ mihi placet qō talis nō est irregularis. qꝛ hoc cōpetit ratione alicuiꝰ officij ordinis: vt in dicta regula. all'. de here. si aduersus. hic tū interfuit ho. d. ꝛ. p. m. qō talis ſm Jnno. grauiter peccat ꝛ puniendus est sicut laicus excōicationem contēnens. de cle. excō. c. ij. in fi. Ego non sic habeo, sed in meo Jnno. sic iacet litera. ex hoc apparet qō laici ꝓpter hoc irregularitatem ꝛ suspensionem nō incurrūt cū nec ordinē vel officiū habeāt bene tamen puniunt laici si violant interdictū. de cle. excō. c. ij. in fi. Ex quibus verbis videt mihi qō non refert se Jnn. ad id qō dixerat de officijs, sed ad que premiserat: nec video in quo peccet talis clericus, magister scholarum ꝛ huiusmodi exercēdo officiū suū alias bene, lz sit interdictus a diuinis vel id officium magisterij vel hmōi exercet in loco interdicto. de eo aūt qō dixit de laico violan-

89 te interdictuz. §. plene dixi. Quid si talis clericus interdictus ✝vel non interdictus in loco interdicto cōicet aliquē vel absoluit excōicatum. So. ſm Jnn. non est irregularis: qꝛ talia non sunt ordinis

Source : BIU Cujas

sed iurisditionis.ij.q.j.nemo.Hosti.alleg.de elec.transmissam.de ma.z obe.cum inferior.z de excõicatione non est dubiuz.quare idẽ est dicendum.de peni.distinc.j.verbum.ad idez.de maio.z obe.c.j. lib.vj.dicit tamen Inno.qõ absolutionis solennia exhibere sicut dicere orationes vel scholam z psalmum penitentialem z ordinis z offi.est,arg.xj.q.ij.c.cum aliquis.z.c.debent.de sen.excom.a nobis.ij.in fi.Sed quid si mulier post partum vult intrare ecclesiaz sitam in loco interdicto purificandi causa nũquid impune admitti põt.puto qõ sacerdos ipsam cũ orationibus z psalmis z solẽni introductione admittere nõ potest sine pena irregularitatis ipsius sacerdotis,cum illud sit diuinũ officium ordini competẽs clericali. z facit qõ proxime dixi.sed sine officio facta sola cõfessione vt moris est poterit intrare gratias agens.v.distin.si mulier.de pur.post partum.c.vno.z hoc siue sit de loco interdicto siue etiam de vniuersitate interdicta,qõ est verum nisi eius culpa latum esset interdictum per id qõ habetur de senten.excõ.alma.§.illis etiam.lib.vj. multominus debet introducere si esset nominatiz specialiter propter culpam ipsius interdicta.Item per id qõ dixi facta confessio ne soluitur questio an laicis dicentibus letanias vel laudes de quibus dixi.ꝫ.hoc mẽbro.ver.per predicta soluit questio de laicis ꝛc.

90 possit†sacerdos iuxta morem facere generalem cõfessionem tempore interdicti.z est dicendum q sic.

Item probatur per ea que infra dicaz de penitentie sacramento soluitur etiam per predicta questio an laici de populo interdicto vel de loco interdicto possint in die parasceue accedere ad crucem z orare.z dic q sic.cum nullum diuinum officium celebretur, nec id contineatur in prohibitione interdicti.verumtñ officiũ qõ ea die fit propter crucem fieri non potest nisi sicut alia.i.cum moderatione.§.adijcimus.cum id facere competat ratione ordinis.si non faltor.vnde clericus contrafaciens esset irregularis per regulam predictam.Item queritur in interdicto benedicente aquam vel non interdicto id faciẽte in loco interdicto.dic ſm Inno.talẽ irregularem:qz fit cum solennitate que competit ordini clericali.de consecra.distin.iij.aquam.hoc est simpliciter verum de clerico interdicto sed quantum ad non interdictum hoc faciẽtem in loco interdicto hoc intelligo si hoc faceret non seruata moderatione predicta.sed cum illa moderatione sicut alia officia possunt celebrari,ita z aqua

91 benedici.Sed an tunc cum†aqua sic benedicta poterunt aspergi laici z femine respondeo nõ,cum prohibitio benedictionis sit inducta hoc casu ad hunc finem ne tales aspergantur.ad hoc de constitu.nã in concupis.de regu.iur.cum quid prohibetur.lib.vj.que dixi in duobus proximis casibus intellige preterq in quatuor festiuitatibus de quib9 in decre.alma.§.in festiuitatibus in quibus planum est q potest publice z solenniter aqua benedici z cum illa populus eisdem diebus aspergi.Sed an clericus hoc faciens sit irregularis,puto qõ non:qz non violat interdictum in celebratione diuinorum nec collatione sacramentorum.cum talis aqua non sit proprie sacramentum.nec hoc est iure cautũ,vt in decre.is qui propter peccatum tamen esset talibus penitentia arbitraria imponẽda.xiij.q.ij.§.econtra Adam.de offi.deleg.de causis.scõo respõso. ¶Quid de faciẽtibus officium pro baptismo in sabbato sancto, vel pro confectione chrismatis in die cene domini, vel pro anniuersario defuncti.dic quod predicta fieri non possunt aliquo modo a clericis interdictis sine pena irregularitatis, nec etiam a non interdictis in loco interdicto nisi seruata moderatiõe predicta:qz†pre-

92 dicta sunt officia alicui ordini deputata.vnde de eis habet locum regula de officio qõ fit pro confectione chrismatis.hoc tenuit Hostien.se corrigens in predicta decre.permittimus.de sen.excõ.z idẽ Jo.mona.Archi.z.d.p.m.eo.tit.quoniã.lib.vj. Idem per omnia dicas de benedictione calicis,vel paramentorum,vel corporaliuz, vel candelarum in festo purificationis,vel olivarũ in festo palmarum,cum talis benedictio abeẽpo vel a sacerdote fieri debeat.de cõse.distin.j.vestimẽta.z.c.consulto.de sacra vnctione.c.vno.ad fi.de conse.eccle.vel alta.aqua.z sic est alicui ordini deputata. Idem est dicendum de consecratione ecclesiarum vel altarium manentium vel maritorum eadem ratione.

Dubitatur etiam an epi vel supiores possint in loco interdicto populo benedicere.quidam notauerunt in cle.de priuile.archiepo tutũ abstinere,maxime si locus est interdictus propter de-

93 lictum populi:qz cum tunc persone sint†interdicte nõ sunt capaces illius gratie,si tamen contra fiat non est faciẽs irregularis.allegant de senten.excom.is qui.z.c.se.lib.vj.hoc puto verum de simplici benedictione quam solẽt facere itinerando.sed benedictionẽ solennem de qua etiam intelligitur predicta cle.archiepo.z ibi no. d.z.p.m.in.v.glo.non puto posse fieri per epm,vel superiorem publice in loco interdicto.s.cum dicitur officium sit nomen dñi benedictum.vel humiliate capita vestra ad benedictionem:qz illa facere competit epo ratione ordinis.xxiij.q.vj.ministrare,z facit qõ dixi de benedicente aquam.z.j.ver.proxi.z qõ no.xcv.dist.recte.z de consec.distin.j.cum ad celebrandum.Sed nũquid tempore interdicti potest fieri officiuz cõmendationis animarum decedentium iuxta morem.credo,saluo qõ dicam.j.de extrema vnctione.z per consequens de eius officio q sic.qz istud officium videt quasi annexum ad absolutionẽ que fit in penitentia.vnde sicut cõcedit tũc penitẽtia vt.j.dicã,sic z tale officium poterit fieri.de iudi.quanto. de dona.inter vi.z vxo.dependẽtia.ff.de reli.z sump.qua religio. sed quid de benedicente mensam vel legente in mensa residentibus.dicit Inno.in decre.tanta.q quidam dicunt z videtur placere Hosti.z.d.p.m.z Ber.z Jo.mo.in.c.cũ medicinalis.q licite fieri potest,cum talis benedictio vel lectio non sit alicui ordini deputa-

94 ta.alle.xliij.di.c.vlti. ¶Sed†cum interdictis in loco interdicto possit predicari verbum dei,vt in decre.ij.responso.Quero an possint pro predicta causa pulsare campanas.so.sic,cum illud sit signũ z preambulum actus premissi vt habet generalis consuetudo, ad hoc,de offi.deleg.preterea.z.c.prudẽtiam.ad fi.z.c.suspitionis.ff. de procura.ad legatis.z.l.ad rem mobilem.intelligatur ergo permissio siue concessio ſm modum consuetum.z facit qõ dicam.j.eo. membro.ver.sed cum petatur.

Sed nunquid pro missa vel horis canonicis dicendis poterunt tẽpore interdicti pulsari campane que non sunt in ecclesia sed extra,z forte procul ab ea.dic q non,alꝰ fieret fraus legi.iuxta no. xliij.q.iij.plericz.de priuil.quanto.ff.de legi.l.contra.z qz ponderari debet principaliter id ppter quod aliquid fit.j.q.j. benedictio.z c.cuz liqueat.ff.de la.si quis quos.facit.ff.de exceptio.cum inter.

95 z.c.vlt.Sed an poterunt tẽpore interdicti†pulsari cãpane pro horis notificandis,puta tertia,nona,z huiusmodi.non credo illicitũ laicis hac de causa eorum sonare campanas:sed clericis non credo hoc licere.licet enim de facto non celebrent diuina,tamẽ ex quo dicto tẽpore solent diuina celebrare, verisimiliter presumeretur qõ pro celebratione diuinorum sonarent.sic enim presumitur qõ fieri solet.xxvij.di.de siracusane.de cleri.cõiu.diuersis fallatijs.z ex hoc posset scandalũ induci.q in dubio est vitãdum.j.q.vj.z si illa.xxiij. q.j.quid culpatur.de prescrip.nihil.de no.oper.nun.c.ij.z per hoc sepe redargui clericos z maxime religiosos qui in eorum festiuitatibus sonant vel sonari faciunt campanas dictis horis,licet de facto non celebrẽt,lz fatear ipsos propter hoc tantũ non incurrere irregularitatem.vt dixi.ꝫ.ver.Sed quid si clericus in loco.Sed an

96 tempore interdicti pro†ostensione reliquiarũ sanctarũ vel aduentu alicuius prelati vel simili causa,licet clericis sonare campanas. credo qõ sic.satis eñ est qõ hoc non prohibetur.de re.permut.ad questiones.de spon.cum apud.ff.ex quibus cau.maio.necnon.§. q eis.cum si.Sed an licet tpe interdicti sonare paruam campanellam pro diuinis officijs celebrandis,vt faciunt sepe religiosi mendicãtes.so.cũ de facto talis campanella audiat exterius z interdũ satis procul id detestor omnino:cum prohibitio pulsationis campanaruz minorum campanellas includat.ad hoc,de appel.c. de appel.c.de appellationibus.de preben.maioribus.cum si.cum in hoc consideretur sonus campane,non quantitas campane.bene facit de pe.z re.q in te.ibi,sine campanarum pulsatione.z in ver.ibi se. voluit ergo.§.adijcimus.q celebraretur sine signo alio tpe consueto.vnde sibi caueant hoc facientes per ea que dixi.ꝫ.versi.sed cum tpe interdicti.ne ergo videantur sentẽtie contẽptores sufficiat eis q alio signo puta baculi,tabule, vel simili conuenire.Sepe fui cõ-

97 sultus an tpe interdicti possint † pulsari campane pro aue maria vt laudabili consuetudine solet fieri de sero,z in aligbus locis etiã de mane.dic q sic.qz illa salutatio virginis glorioſe nõ est officiũ alicui ordini deputatum.immo maxime pro laicis dignoscitur hoc introductum.quare omnino cessat regula supradicta.

Sed cum in decre.alma. §.vlti. reuocent cõtraria priuilegia antea super celebrandis diuinis officijs cõcessa ecclesijs, monasterijs,ordinibus,religionibus,seu personis ecclesiasticis regularibus seu secularib9,quero an priuilegia antea cõcessa super audiẽdo maxime laicis:puta fratribus penitẽtie de tertio ordine sancti Frãcisci,humiliatis,cruce signatis,z huiusmodi sint reuocata. z videtur qõ non:qz illa reuocatio respicit celebrãtes.ergo remanet priuilegium cum hec sint diuersa,z diuersoruz diuersa est ratio.z ideo dispositio facta,in vno non habet locum in alio.xxvij.q.j.nuptiarum.ver.proinde.de rescrip.susceptum.cum infinitis concordantijs.li.vj.Contra,licet celebratio posset fieri sine alterius auditio-

98 ne.non tamen econuerso.ergo†prohibitio de celebrãdo includit audientes propter connexitatem.j.q.j.sicut xps.de consti.translato.de senten.excõum.inter alia.z eod.titu.quoniam.lib.vj.ne cle. vel mo.c.ij.in fi.eo.lib.Item a regula prohibitionis audiendi excipiuntur interdicti.z etiam non interdicti vt dictum est. ergo prohibitio non celebrandi includit audientes.qz exceptio est de materia regule,vt.ꝫ.dixi.ad idem in cle.de sen.excõ.cũ eo.que nõ debet intelligi tantum de fratribus minoribus admittentibus illos de dicto tertio ordine,non quantum ad penam excõicationis per illam

Source : BIU Cujas

illam'constitutionem nouiter inflictam. alias nulla ratio vigeret si per fratres minores nō possent admitti, per alios sic. in hoc articulo. d. ꝛ. p. m. in nouel. in decre. alma. in vlti. glos. dicit qō per predicta allegata hincinde, qō vtilis esset declaratio, licet prohibitio celebrandi includat audiētes. tamē nō bene capio qꝫ reuocatio priuilegij celebrandi includat reuocationem priuilegij audiēdi. pone ergo qꝫ celebrando tempore interdicti nō habeāt priuilegium. predicti vero habeant priuilegium audiendi: planum est qꝫ hoc casu non est facta reuocatio priuilegij qō non erat. xxxij. q. ij. qō non. cū concor. ergo remanet priuilegium audiendi, qō per generalem iuris prohibitionem non est sublatum, nec per decreta. alma. reuocatur. propter hoc forte decre. predicta. cū ex eo. exprimit de vtroqꝫ priuilegio. per qō etiā infertur dicta priuilegia esse diuersa. ad idē de priuile. licet. ij. responso. li. vj. quamuis iure probetur quod mo
99 do dixi. tum † qꝫ prohibitio de celebrando tpe interdicti est limitata per decre. alma. Item qꝫ principale ꝛ dignius est celebrare, cum audire respiciat celebrationem vtpote principaliorem ꝛ digniorē. ne minus dignum vel quodāmodo accessoriū trahat ad se magis dignum, vel qō est principalius. Item ne censura ecclesiastica vilescat ꝛ minoris autoritatis reputetur, vt in pre. cle. cum ex eo. plus placet qō de mente decre. alma fuerit reuocare etiam priuilegia de audiendo. ¶ Rursus non est omittendū qꝫ exaggeratione prohibitionis de non celebrando tpe interdicti, emanauit. de sen. excō. grauis ad nos. per quam excōicantur dñi tpales qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina. vel qui per pulsationem campanarum, vel per precones faciunt dicto tpe ad diuina audiēda populum euocari, ꝛ etiā interdicti qui per eos qui celebrāt missas moniti nominatim, vt exeant de ecclesia, remanere presumunt: a qua snīa excōmunicationis absolui nō possunt ab alio qꝫ a papa. ¶ Sed circa hoc quero an prelati ecclesiastici habentes temporale dñium in loco ligentur per illam cle. d. ꝛ. p. m. ibi in gl. ij. dicit qō sic alleg. ne cle. vel mo. c. vlti. li. vj. Ste. ibi contra. qꝫ illa constitutio
100 † penalis est ideo non extēdenda. de elec. statutum. lib. vj. maxime quia circa tales est prouisum. de excessib. prela. tanta. nec enim est verisimile, qō prelati qui procurarūt illam constitutionem supplicarint contra se. ff. de mili. te. l. ij. C. de leg. qō fauore. mihi nō videtur qō dicit Ste. releuare, cum hoc non sit extensio pene ad casum non expressum. hec enim propositio est vera prelatus habens temporalem iurisditionem in loco est dñs temporalis loci. arg. de excess. prela. ex literis. nec decre. tanta. ponit illum habuisse iurisditionem temporalem in loco. ꝛ dato qō sic fuisset tñ hec pena non erat hoc casu statuta in iure que venit additatiue ad alias penas. facit, de priuile. episcoporum. lib. vj. alias sequeretur qō iura antiqua quando imponunt penam prelatis exercentibus iudiciū sanguinis, non habent locum in prelatis habentibus temporale dominium. cum hoc non exprimant. xxij. q. vij. his a quibus. ne cleri. vel mo. clericis. ꝛ. c. sententiam. quod nullus diceret: immo tales prelati fortius dicta constitutione ligātur. v. q. vj. presbyteri. que est lex. C. de episco. ꝛ cle. presbyteri.

Summarium.

1 ☞ Baptizād tpe interdicto an dēat baptizari cū debito officio Catheciſmus quid ſit.
Confirmationis ſiue chriſmatis ſacramētum tempore interdicto permittitur.
2 Perſonis ſpecialiter interdictis an poſſit dari ſacramentum confirmationis ſiue chriſmatis.
Euchariſtia an poſſit dari tpe interdicti ſanis dānatis ad mortez. Laicis vel clericis nō interdictis an poſſit dari euchariſtia preterqꝫ in mortis articulo.
3 Expreſſe permiſſum qō non reperiť, ſubiacet regule prohibitiue. Corpus chriſti cum portatur ad infirmum tempore interdicto, nū quid portabitur cū pulſatione campanelle ꝛ lumine precedente.
4 Campanarum pulſatio nō videtur prohibita niſi propter diuina officia celebranda.
5 Mulieribus pregnantibus ꝛ partui appropinquantibus an poſſit dari euchariſtia tempore interdicto.
6 Caſus in quibus penitentia non conceditur.
7 Mortualia vel funeralia recipere an liceat clericis ab interdictis penitentibus vel non.
8 Interdicti an gaudeat indulgentijs ꝛ remiſſionibus.
9 Nuptiarum ſolennis benedictio an poſſit fieri tpe interdicto. 10.
11 Interdicti nō poſſunt ordinari ſiue ſint clerici ſiue laici.
12 Extrema vnctio tempore interdicti non datur.
Permiſſum cum quid expreſſe non reperitur remanet ſub regula prohibitionis.
13 Miſſa alia qꝫ de feſto an poſſit dici in quatuor feſtiuitatibus anni tempore interdicti.
14 Mortui an poſſint ſolēniter ſepeliri in loco interdicto in feſtiuitatibus ſolennioribus anni.
15 Specialis prohibitio ſepulture quo caſu fiat.
16 Ratione qua poteſt publice ꝛ ſolēniter quodlibet officiū diuinum celebrari, eadem ratione ſepultura eccleſiaſtica debet miniſtrari.
17 Sepultura eccleſiaſtica non prohibetur principaliter ꝛ per ſe per interdictum eccleſiaſticum.
18 Nuptie ſolenniter benedici tempore interdicti an poſſint in quatuor feſtitatibus maximis.
19 Interpretatio larga eſt facienda in beneficijs.
20 Caſus multi in qbus interdicit eccleſiaſtica ſepultura remiſſiue.
21 Terra ad vſum ſepulture deputata vēdi nō dz ſicut nec benedicta.
22 Sepelientes extra eccleſiam ꝛ cymiterium tempore interdicti, an violent interdictum.
23 Conceſſa auditione diuinorum, an videatur conceſſa eccleſiaſtica ſepultura. 24
Defuncti tempore interdicti ꝛ propter hoc extra cemiteria ſepulti, an relaxato interdicto poſſint in cemiterijs ſepeliri.
25 Mortuaria ſiue funeralia an liceat clericis recipere pro ſepulturis tempore interdicti.
26 Sepelientes defunctum in loco cemiteriato tempore interdicto ſine officio clericorum an ſint excommunicati.
27 Sepelire eſt officium clericorum. 28.
29 Eccleſiaſticum interdictum qualiter tollatur.
30 Alig ſi volūt ſatiſſacere an debeāt quo ad eos interdictū relaxari.
31 Interdictum an poſſit ad tempus ſuſpendi per aliū qꝫ per papā.
32 Appellatio nunquid ſuſpendat effectum pro tempore futuro.
33 Appellatio interpoſita ante conditionis euentū habet impedire effectum ſententie interdicti.

¶ Secunda pars Tractatus.

Also de primo effectu eccleſiaſti

ci interdicti. ſ. prohibitionis diuinorū officiorū reſtat videre de ſecūdo, ſcz prohibitionis ſacramentorū, ſub quo, vt. ſ. dixi, includitur prohibitio eccleſiaſtice ſepulture. Scōm igitur qō per interdictum eccleſiaſticū prohibent ſacramenta generaliter vt in iuribus allegatis circa prin. huius mēbri. quedā tñ ſpecialiter permittunť permittiť enim baptiſmus paruulorū. de ſpon. nō eſt. de ſen. excō.
1 reſponſo. §. j. ꝛ etiā adultorū. de ſen. excō. qm̄. lib. lib. j. ¶ † Sed hic quero an baptizandus dicto tpe debeat baptizari cū debito officio. dic qꝫ ſic: qꝫ permiſſo baptiſmo, intelliguntur permiſſa omnia per que peruenitur ad illud, ꝛ ſine qbus ſi fieri poteſt non dz baptiſmus expediri. de leg. per prudētiam. §. pe. ꝛ vlt. ꝛ. c. ſuſpitionis. ff. de procu. ad legatum. ꝛ. l. ad rem mobilē. de ſen. excō. inter alia. ꝛ in predicta decre. qm̄. eo. ti. cum ſi. ſed non dz quis baptizari niſi primo cathethizetur cū officio debito. de cōſe. di. iij. ante baptiſmū. ꝛ. c. precedenti ꝛ ſeq. ꝛ cathecismus appellatur pars baptiſmi. xxxj. q. j. c. j. ergo ꝛc. An aūt in eccleſia ſpecialiter interdicta poſſit quis baptizari, vel in fronte chriſmari. dixi. ſ. ij. mēbro. ver. ſed nunqd in eccleſia. ¶ Item tpe interdicti permittitur confirmationis ſiue chriſmatis ſacramentū, vt in decre. Rñ. in fi. ꝛ per cōſequens ipſi⁹ chriſmatis cōfectio, qō conficit in die cene domini. quo quidē chriſmate eſt vtendū in baptiſmo ꝛ cōfirmatione, vt in decre. reſpōſo. in fi. ꝛ eo. ti. qm̄. ¶ An aūt tempore interdicti poſſet fieri officium pro predictis pmiſſis. dic vt dixi. ſ. ver. quid de faciētibus. ¶ Item
2 † an perſonis ſpecialiter iſta permittanť. dic vt. ſ. membro. ij. ver. quandoqꝫ profertur. ad fi. ꝛ ver. ſeq. ¶ Item dicto tpe permittiť euchariſtia inquantum dicit viaticū, ideſt cum datur decedentib⁹ de peniten. ꝛ remiſ. qꝫ in te. de ſen. excom. permittimus. nec debet aliter penitenti denegari. l. diſt. penitens.

Sed hic quero an ſanis damnatis ad mortem tpe interdicti poſſit dari. Dic qō ſic. ad hoc. cle. de peni. ꝛ remiſ. cum ſm. ꝛ ibi no. in. iij. gl. planū eſt em̄ qō tales cenſenť etiā in mortis articulo, quo caſu appellatione penitentie intelligiť viaticū. de peni. ꝛ remiſ. qō in te. ¶ Sed hic quero an laicis vel clericis nō interdictis poſſit dari euchariſtia preterquam in mortis articulo. So. de preſbytero miſſam celebrante nō eſt qō. cū em̄ poſſit immo debeat celebrare ſeruata forma. §. adijcimus. per cōſequēs pōt, immo dz ſumere corpus xpi. de cōſecra. di. ij. peracta. ꝛ. c. comperimus. ꝛ. c. relatū. Sed de predictis alijs trepido ferre ſniam, cū viderim generaliter religioſos ſuis fratribus et ſororibus ſiue magiſtratibus quarū curam gerūt interdicti tpe indifferēter cōcedere euchariſtie ſacramentū: ſed quo iure faciūt hoc ipſi diſcernāt, cū cōtrariū videat de iure ſcripto. in preceptis em̄ p
3 miſſorijs certorū † caſuumqō nō inueniť expreſſe permiſſum ſubiacet regule prohibitiue. ij. q. v. cōſuluiſti. ꝛ. xvij. q. ij. hoc tm̄. de tranſac. c. ij. ff. de colle. illici. l. j. ꝛ eſt expreſſum in cle. de verb. ſig. exiui. §. porro. cū ergo per interdictū prohibeatur miniſtratio eccleſiaſticorum ſacramētorū. certis caſib⁹ ꝛ ſacramētis exceptis, vt eſt expreſſum in decre. alma. §. j. ꝛ ſpāliter ſit permiſſum corpus xpi inquantum dicit viaticū ꝛ nō aliter, ſaluo qō dixi de celebrāte, clare ſequit

Source : BIU Cujas

q̄ alīs quibuſuis perſonis miniſtrari non dz.ſi.qō dicā.j.de extre ma vnctione. ¶ Sed cū portaī corpus xp̄i ad infirmū, nunqd por tabitur cū pulſatione cāpanelle ꝛ lumine precedēte ꝛ alīs cōſuetis credo q̄ ſic.qz cū aliqd permittiī intelligiī vbi aliud non appareat forte permiſſum.ſed qō diſponit: illud fieri vſus obſeruat.ad hoc iiij.di.erit aūt.xij.di.illa.lxxij.di.vtinā.de cōſti.ex literis. de reſcri. c.j.de ver.ſi.ex parte.j.ꝛ.c.dilecto.ff.de vſu ꝛ ha.l.plenuz.§.equitī. C.de inof.te.ſi qñ.de lumine aūt diſponit ius.de celebra.miſ.ſane. de campanelle aūt pulſatione hz gñalis cōſuetudo. Jtē cāpanarū
4 †pulſatio nō videī p̄hibita niſi ꝓpter diuina officia celebrāda vt in decre.q̄ in te.ꝛ in decre.alma. ¶ Sed an viaticū dabitur tūc in firmo in preſentia perſonarū aſtantiū ꝛ veniētiū ad locū vbi eſt in firmus.puto q̄ ſic, vt permiſſio intelligaī ſm ꝯditionē ſtatus per ſone cui fit.xlj.di.quiſquis.de priuil.porro.ff.de mili.te.l.ex milita ri.de tranſa.c.vlti.de dona.paſtoralis.ſed infirmi cōditio requirit aſtantes. Jtem cū portaī ad infirmū hoc videntes debēt ſe inclina re.de celebra.miſ.ſane.fortius aſtantes cū infirmo ipſum extra pi xidē aperte cōſpicere ꝛ adorare nec forte eſt iure exp̄ſum, qō viſio tanti ſacramēti ſit pr̄ōhibita tpe interdicti.niſi cū diuina officia ce lebrantur actualiter,ꝛ ſic pōt intelligi qō leg.ꝛ no.in cle.de ſen. ex
5 cō.ex frequētibus.circa princ. ¶ Sed querīī an †mulieribus pre gnantibus ꝛ partui appropinquātibus poſſit tūc dari euchariſtia Dicit.d.ꝛ.p.m.in decre.q̄ in te male poſſe dici eas decedentes, li cet partui appropinquēt.ſed regriī q̄ ſit decedēs is cui dicto tpe cōcediī euchariſtia vt in.c.q̄ in te.ꝛ de ſen.excō.permittimus qua re dicit q̄ ſi aliud periculū non immineret eſt abſtinēdū. ¶ Eadez ratione idem per oīa puto de intrantibus mare: vel bellū cāpeſtre vel obſeſſis.ꝛ facit qō no.de of.or.paſtoralis.iij.reſponſo.in gl. quo caſu. Dremittiī aūt etiā tpe interdicti penitentia olim morientib⁹ tm̄.de ſpō.nō eſt nobis.de pe.ꝛ remiſ.qō in te.hodie etiā ſanis, niſi ſint excōicati, qui preterq̄ in mortis articulo ad penitētiā non de bent admitti, vt in decre.alma.§.ſane.vel niſi ꝓpter eorū culpā vel fraudē lata fuerit ſnīa interdicti, vel ad ꝓpetrādū delictū cuius oc caſione interdictū latū fuit prebuerūt auxiliū, conſiliū vel fauorē.
6 his em̄ caſibus nō †eſt penitētia cōcedēda.qō eſt verū ſi in dictis ca ſibus nō ſatiſfacerēt ſi poſſent, vel de ſatiſfaciendo idoneā preſtite rūt cautionē, vel ſi nō poſſent ſatiſfacere ꝛ talē cautionē preſtare iu rauerunt q̄ cū poterūt ſatiſfacient.ꝛ qō ad ſatiſfactionē huiuſmo di per eū vel per eos qui facere ipſam debēt ꝛ poſſunt preſtanduz dabunt auxiliū, conſiliū, ꝛ iuxta poſſe fideliter laborabūt: tunc etiā in dictis caſibus penitentia conceditur. vt in.c.alma.§.illis..

Poſſet dubitari ſi cōtigeret caſus imponende ali cui ſolennis penitentie, an tunc ſolennitates iur.debent obſeruari. Soln. cum inter ſolennitates hoc caſu ſit ſolēnis decantatio diuini officij, aſperſio aque ſolen niter benedicte, auditio diuinorum, perceptio corporis xp̄i. ꝛ alia que, nō poſſunt fieri in loco interdicto. circa nō interdictos nō cre do ipſas ſolēnitates tunc obſeruādas, de quibus habeī.j.di.in ca
7 pite.xxxiij.q.ij.latorē. ¶ Jtē querīī an ab interdictis † penitenti bus vel nō liceat clericis mortualia vel funeralia recipere. ꝛ p̄ eis fit orandū. So. dicit Jnno. de excel.prela.c.vlt.qō a talibus poſt peni tentiā.liceat mortualia recipere, ꝛ pro eis eſt orandū.xj.q.iij. qui cunq̄.ſed ante penitentiā ſuſceptā pro eis non eſt orandū, nec mor tuaria recipiēda.lxxxvij.di.c.vlt.d.ꝛ.p.m.in cle.eos.de ſepulturis, fatetur hoc verū de relictis in morte.ꝛ de his que darenī cū funere in cemiterio ſepulto relaxato interdicto: de funeralibus vero que darenī cū funere in cemiterio ſepulto de facto tpe interdicti nō lz clericis recipere.qz tunc particiꝑarēt delicto ſm eum. ¶ Quid de alīs oblationibus: puto qō ab interdictis penitētibus vel nō peni tentibus recipi poſſunt etiā in loco interdicto, p ea q̄ plene no. ꝛc.
8 di.oblatiōes. ¶ Sed nūqd †interdicti gaudēt indulgētijs ꝛ remiſ ſionibus. Rñdeo ſpecialiter ꝛ noīatim interdicti vel hi ꝓpter quo rum culpā qūolibet latū eſt interdictū in locū cū non ſint vere peni ten.ꝛ cōfeſſi ante relaxationē ſnīe hmōi interdicti indulgētijs ꝛ re miſſiōibus gaudere nō poſſunt. vt in cle.de reli.ꝛ ve.ſan.ſi dñm. §. vlt.ſed interdicti eo q̄ ſunt de populo interdicto, nō tm̄ culpabiles fuerūt in eo ꝓpter q̄ ſnīa lata fuit, bene poſſunt vti ꝛ gaudere in dulgētijs ꝛ remiſſionibus ſicut alij.predicta probanī in pre.§. illis etiā.ꝛ facit de priuil.qō nonnullis.ꝛ.c.ſi lz.in fi.li.vj. ¶ Jtē dicto tē pore permittitur matrimoniū q̄ pōt cōtrahi quocūq̄ tpe ꝓ legiti mum cōſenſum viri ꝛ mulieris.de feī.capellanus.etiā ſi cōtrahētes eſſent interdicti ſm Jnno.de ſpō.non eſt nobis.nā ꝛ per infideles pōt cōtrahi.xxvj.di.deinde.de preſbytero nō bap.c.vl.ꝛ ꝓ excōica
9 tos.de eo qui du.in ma.quā pol.p adul.ſignificaſti. ¶ †Sz an ſolē nis nuptiarū benedictio dicto tpe fieri poteſt.dicit q̄ non Hoſti. ꝛ bene alle.c.capellanus.qz illud eſt officiuz clericali ordini deputa tum.de ſecundis nup.c.j.ꝛ.iij.

Sed poteſt queri an dicta benedictio nuptiarū vbi al ter tm̄.ſ.vir vel mulier eſt interdictus, poſ ſit fieri in loco non interdicto. Reſpondeo q̄ nō dz admitti nō in terdictus ſimul cū interdicto vt probaī de priuil.vt priuilegia.ꝛ.c. ſe.de pe.ꝛ remiſ.q̄ in te.de ſen.excō.permittimus.ꝛ eo.tit.alma.§. adjcimus.li.vj.per que etiā probaī q̄ potius dimitti dz officiū, q̄ interdictis preſentib⁹ celebrari.lz ibi ſint etiā nō interdicti. ad idē de priuile.ep̄orum.lib.vj.qō eſt verum niſi ſacerdos dicens miſſam iam canonē incepiſſet, vt no. Jnn.de ſen.excō.nuper.ꝛ ſic intellige. qō no.xj.q.iij.ſicut apoſtoli. Jn alīs vero diuinis officijs procedit ſimpliciter qō predixi.ꝛ ex his ſequitur q̄ ſi ſpōſus eſt interdictus vel noīatim ꝛ expreſſe, vel qz eſt de populo interdicto lz ſponſa nō
10 ſit †interdicta tm̄ bñdici nō debēt etiā in loco nō interdicto, lz ſpon ſa non ſit interdicta. ſimul em̄ benedicunī de cōſuetudine ꝛ de iure xxxiij.di.c.vlti.de ſecun.nup.ſi vir. lz benedictio videatur principa liter reſpicere mulierē. Jtē ſi ecōuerſo vir nō eſt interdictus ſed mu lier eſt interdicta noīatim ꝛ exp̄ſe, nō poſſunt benedici. qz tale in terdictū concomitatur eam, vt dixi.§.ij.mēbro.ver. Sed nunqd ali quis. ſed ſi mulier nō eſt nominatim ꝛ expreſſe interdicta, ſed eſt de vniuerſitate interdicta. vir aūt nullo modo eſt interdictus ſi bene dictio precedit deſponſationē de preſenti, vt fit in quibuſdā locis, adhuc idē puto. ſ. q̄ nō debeat fieri qz ſatis eſt q̄ alter tūc eſt inter dictus per id qō dixi. Si vero p̄cedit deſpōſatio de p̄ſenti, vt eſt de mēte iuris. de ſpon. cōſultationi. puto q̄ hoc caſu poterūt poſtea bñdici in loco nō interdicto. lz mulier fuerit de vniuerſitate inter dicta. ex quo vir nō eſt interdictus p ea q̄ plene dixi. in pre. ver. ſed nunqd aliqs. Et ſortiī forū, manera: ꝛ honores viri. ff. de ſena. l. fe mina. C. de incol. l. fi. ꝛ de muli. ꝛ in quo loco muñ. ſer. cō. ꝛ ho. no. agno. l. vna. lib. x. facit de ſepul. lz. ij. reſpōſo. li. vj. ¶ Sed qd dices
11 de ſacro ordine. So. interdicti †nō poſſunt ordinari ſiue ſint clerici ſiue laici. id em̄ eſſet percipere ſacramēta a quorū perceptione ſunt remoti, niſi in caſibus pmiſſis ad hoc. de cle. excō. c. fi. nec in loco in terdicto poſſunt cōferri ordines aliqbus clericis vel alīs laicis. qz ibi prohibenī eccleſiaſtica ſacramēta miniſtrari, exceptis qbuſdam caſib⁹, de qbus iſte nō eſt, vt in decre. nō eſt nobis. ꝛ in decre. alma. §. j. Si aūt loci populus eſt interdictus cū ꝓpter hoc nō ſit inter dictus clerus. de ſen. ex. ſi ſnīa. j. rūſo. li. vj. ꝛ dixi. §. clerici illius loci poterūt extra locū interdictū ad ſuperiores ordines ꝓmoneri, qō intelligas dūmodo ordinenī ab epō, q̄ ipſos de iure valeat ordina re vel de ipſius licētia ab alio, vt de tp̄i. or. cū nullus. lib. vj. Si vero locus tm̄ eſt interdictus lz in eo loco vt dixi nullus valeat ordinari laici tm̄ qui qūolibet nō fuerunt culpabiles delicti ꝓpter qō ſnīa lata fuit extra locū interdictū, etiā per ep̄m dicti loci vel per alium de eius licētia poterūt ordinari. hec vera vbi ꝓpter delictū vni uerſitatis fuerit lata in loco ſententia interdicti. tunc enim nullus de vniuerſitate poſſet ordinari cum eo caſu omnes de ipſa vniuer ſitate intelligaī interdicti. vt probaī de ſen. excom. ſi ſnīa. §. j. lib. vj. ſicut aīs ſpāliter culpabilis ſnīe late in locū intelligunī interdi
12 cti, vt in pre. §. illis etiā. ꝛ de priuil. lz in fi. li. vj. ¶ De †extrema vn ctione que eſt vnū de ſeptē ſacramētis teneas incūctāter qō eſt p̄ hibita tpe interdicti, vt eſt expreſſum. de pe. ꝛ re. qō in te.

Sed dubitant quidā an clericis vel religioſis mari bus vel feminis nō interdictis, ſz de loco interdictor q̄ ſeruauerūt interdictū poſſit cōferri extrema vn ctio. d.ꝛ.p.m. veritatis ꝛ iuſtitie cultor in decre. qō inre dicit qō nō per illā decre. dicit tm̄ qō multi hoc male aduertūt. ſi. qō dixi de cor pore xp̄i. §. verſi. ſed quero. ibi vide. ¶ Sed cum. §. dixerim qō in iiij. anni feſtinitatibus poſſit celebrari vt prius in decre. alma. §. in feſtiuitatibus. Quero an in ipſis feſtiuitatibus poſſit licite cōcedi corpus xp̄i, vel extrema vnctio. Archi. in decre. alma. tz qō corpus xp̄i cōcedi nō poſſit dictis diebus. qz. §. adjcimus. cū ſe. nil immu tat prohibitione ſacramentorū, ſed ſolū diuinorū officiorū. ſed cor pus xp̄i non in quantū or viaticum eſt prohibitū tpe interdicti. de ſen. excō. rñdeo ibi vniuerſa ſacramēta. ꝛ in decre. alma. §. j. ibi, nul la certis caſibus exceptis ꝛc. ergo cū nō ſit expreſſe pmiſſum rema net prohibitio, vt in cle. de ver. ſig. exiui. §. porro. cū cōcor. ſ. alle. ꝛ qō non mutatur ꝛc. C. de teſta. ſancimus. de appel. precipimus. de elect. conſtitutio. lib. vj. ꝛ per hoc reſpondetur ad canones qui di cunt fideles debere recipere corpus xp̄i in primis tribus feſtiuita tibus de ſupradictis. de cōſe. di. j. ꝛ ſi nō frequētibus. ꝛ.c. ſeculares. ꝛ.c. oīs homo. vel ſaltē in paſchate. de peni. ꝛ re. oīs vtriuſq̄. illa em̄ iura loquūtur de interdicto ꝛ alia ꝓhibitione ceſſantib⁹. Jdē tz. d. ꝛ.p.m. qui rñdet ad literā que prohibet dātes cām interdicto ap propinquari altari, quaſi innuat qō alij appropinquari non poſ ſunt. dicit enim q̄ id non intendit litera ſed propter opprobrium culpe remaneant magis remoti. et aduertendum quod predicti doctores non diſtinguūt clericos a laicis interdictas ꝑſonas a nō interdictis. vnde ſaluo qō dixi de celebrantibus. ſ. ver. Sz q̄ro an laicis ſm ipſorū opi. vī q̄ oēs indiſtincte ſint ꝓhibiti a ꝓceptione corporis xp̄i, etiā in dictis feſtiuitatib⁹, qō eſt rigoroſum. Jdē ſm dictā opi. eſt dicendū de extrema vnctione de qua etiā querebaī. ſ. q̄ illa oībus intelligaī prohibita etiā in p̄dictis. iiij. feſtinitatibus
13 ſicut etiā dixi de alīs diebus. ſ. cū de illis tractaui. ¶ †Sed queri tur an in dictis. iiij. feſtiuitatibus poſſit dici alia miſſa q̄ de feſto. puto q̄ ſic: qz generalis eſt permiſſio. honeſtius tm̄ ꝛ iuſtius eſt ſaltē

q̄tum

Source : BIU Cujas

ꝑtum ad principalē missam que in ecclesia celebrat ꝙ de proprio festo dicat: qr id est inductū in illarū solēnitatuz honorē ad hoc de conse. di. j. z hoc attēdendū. de cele. mis. c. ij. ¶ Itē quero an in dictis festiuitatibus possit aqua solenniter benedici, z aspersio fieri panis z fructus benedici, z laicis etiā ministrari. Credo ꝙ sic. predicta em̄ de se nō prohibētur tēpore interdicti: sed ipsorū benedictio que est officiū diuinū qō generaliter in iij. dictis festiuitatibus permittit. z per hoc respondetur ad ea que. ſ. dixi. ver. Item queritur. de interdicto benedicente a quam z se.

14 **Sed horum** causa in dubiū renoco. an in dictis festiuitatibus † possint in loco interdicto solēniter mortui sepeliri. de interdictis specialiter z nominatiz mihi nō est dubiū, ꝙ omni tpe carere debeant ecclesiastica sepultura. de priui. eporū. li. vj. nisi penituerint, vt in decre. is cui. ij. rūso. de sen. excō. li. vj. Idē de his ꝓpter quorū culpā z fraudē lata fuit sīa interdicti. vel qui ad perpetrādū delictū cuius occasione fuit latū interdictū p̄buerūt cōsiliū, auxiliū vel fauorē, vt in. ſ. illis etiā. z facit ſ. in festiuitatibus. in fi. In alīs ergo siue sint de populo vel loco interdicto, siue nō, procedat q̄stio. d. z. p. m. in cle. de sepul. eos. qui dicit qō nō putat dictis dieb⁹ posse mortuos sepeliri. lz multoties fuerit in cōtrariū obseruatū. alle. de priuil. cū z plātare. ſ. qō si. Ad ſ. in festiuitatibus respōdet qō loquit de audiēdis diuinis officijs nō de sacramētis. Itē qr cessat cā de spe recōciliatiōis ibi expressa, hoc est dicere, qō illa cā nō pōt locū habere in mortuis cum de ipsis nō possit esse spes recōciliationis, hec opinio coadiuuat, qr hoc ca
15 su vī esse spālis † prohibitio sepulture, ergo nō vī sublata per generalē permissionē. ad hoc. ff. de le. iij. si qs in prin. testamēti. ff. de acquir. here. l. si qs mihi bona. ſ. iussum. de rescrip. nōnulli. j. rūso. in fi. de cōfir. vti. vel inuti. ad nostrā. z. c. se. de cōcef. prebē. dilectus. de procu. qui ad agendū. li. vj. z qō exp̄sse nō mutat ꝛc. de testa. sancimus. de appel. p̄cipimus. de elec. cōstitutio. li. vj. Et oīs res ꝛc. de reg. iu. c. j. ff. e. ti. nil tā naturale. scio ꝙ videt temerariū resistere opinioni. z. d. p. m. cū nō viderim p aliquē cōtrariū scriptū, attamē exceptis p̄missis casibus mea pusilla intelligētia iudicat in dictis festiuitatib⁹ nō obstāte interdicto posse publice z solēniter mortuos sepeliri vbi aliud non obst. ad hoc dicendū moueor: qr nō est verū ꝙ per generale interdictū ecclesiasticū prohibeatur specialiter ecclesiastica sepultura. sed prohibitio ecclesiastice sepulture hoc casu accedit vel prohibitioni diuinorū officiorū vel prohibitioni administrationis ecclesiasticorū sacramentorū. vt in decre. alma. ſ. j. z dixi. ſ. in prin. huius membri. Ex hoc sic arguo. aut dices prohiberi his diebus ecclesiasticā sepultrā qr diuinū officiū tūc nō pōt celebrari z hoc est falsuz, vt in. ſ. in festiuitatibus. aut qr sacramēta tūc nō possunt ministrari. z tūc sequit qō his diebus licite poterit et solenniter z publice celebrari super funus corpore mortuo postea inhumato manente vel eo sepulto extra ecclesiā z cemiteriū qō est
16 absurdū z derisibile. p̄terea rōne † qua pōt publice z solēniter quodlibet diuinū officiū celebrari, eadem ratione z sepultura ecclesiastica ministrari, arg. de excep. cum inter. Item sepultura ecclesiastica in hac materia recipitur pro officio sepulture vt dicā z clare ꝓbabo. j. ver. dubitāt doctores. vel saltē accedit in dispositione ad diuinum officiū ꝙ dictis diebus est permissum, ergo z ipsa sepultura dictis diebus intelligitur permissa. de offi. dele. preterea. de reg. iu. accessoriū. cum concordantijs. lib. vj.

Preterea interdicti viuentes admittunt tunc ad participationē diuinorū, vt in. ſ. in festiuitatib⁹. fortius interdictis mortuis debeat etiā ecclesiastica sepultura. de sepultu. ex parte. m. Per predicta respōdetur ad ea que induxi ad coadiuuationē opinionis cōtrarie: qr vt
17 dixi † per interdictū ecclesiasticū sepultura ecclesiastica nō prohibetur principaliter z p se, sed accedit p̄hibitioni diuinorū officiorum vel ministrationi ecclesiasticorū sacramētorū large sumpto vocabulo sacramenti, precedēte tamē diuino officio. sicut formal questio, qō est bene notādū per ea que dicā in pre. ver dubitant doctores. Itē p p̄dicta ptz ꝙ nō obstāt ea q̄ dixi. ſ. ver. ſz cū dixeriz, qr eucharistia z extrema vnctio nō accedit ad diuinū officiū immo ecōuerso officiū qō fit pro illis ea tanq̄ principalia respicit. ad. ſ. qō si. quē principaliter inducit. d. z. p. m. dic, ꝙ logtur de priuilegio celebrādi concesso ab homine in fauorē tertij vnde illud limitat. ſz questio querit de iuris permissione inducta in fauorē celebrantiū z celebratiōi participātiū. vnde nō limitat, ne qō in fauorē ꝛc. C. de le. qō fauore. de re. iu. qō ob gratiā. li. vj. ad id qō dr qō deficit cā de spe recōciliationis. facilis est rūsio, qr z si de mortuis propter hoc non sit spes recōciliationis, tamē sic de viuētibus hoc videtibus. Si. xiij. q. ij. cum grauia. Itē principalis ratio est reuerētia dictarum solennitatum, vt ibi, que non deficit in hoc casu.

18 **Faciunt aliqui** † qōnē an in dictis festiuitatib⁹ tpe interdicti possint nuptie solēniter benedici: q̄ q̄stio quātū ad festū Natiuitatis, Resurrectiōis, z Pēthe. est superflua. cū ex alio capite in dictis tribus solēnitatib⁹ prohibita sit solēnis benedictio nuptiarū. xxij. q. iij. non oportet a se ptuagesima. de fer. capellanus. de festo aūt assumptiōis virginis glorioſe, est dicēdū qō ea die possunt nupcie solēniter bñdici nō obstāte interdicto per ea q̄ ꝓxime dixi. sed hic non tm̄ dubiū cum sola prohibitio officij benedictionis nuptiarū inducat per ecclesiasticū interdictū vt dixi. ſ. cū tractaui de matimonio. dictis aūt diebus permittunt diuina officia solēniter celebrari. ergo ꝛc. Sed qūo recipitur dies in predictis. iij. festiuitatibus. So. de principio nō est dubium. ſ. ꝙ incipit in vesperis vigilie. lxxv. di. qō dic. de fer. c. ij. facit cle. de reli. z ve. san. si diuini. ante fi. sed de fine an terminetur in vesperis festi, excluso completorio. an vero cōpletorium includat sunt opiniones. Archi. tz qō sic. omnes hore canonice diei dicuntur aut matutinales. ſ. vsq; ad. ix. exclusiue. aut vespertine, scz. vsq; ad noctem, vt probatur. xj. q. iij. si quis eps in concilio. z no. xxxij. dist. c. fi. ad hoc de fer. c. ij. in quantum ibi dr qō solēnia festa debent
19 tardius terminari inducit ꝙ † in beneficijs est larga interpretatio facienda. de ꝓben. q̄uis. j. lib. vj. d. z. p. m. in decre. alma. in glo. antepe. primo tenuit ꝙ post vesperas diei festi cantari non pōt completorium nec reliqua, vt prece. c. ij. de fer. In nouella vero ibi addit ꝙ ante factum tenendum est cum glo. sua. z abstinēdum a completorio post factum, pium est tenere cum Archid. subdit ꝙ dato ꝙ fm dictam glo. cantans solēniter completorium esset irregularis: qr tamē per errorē opinionis solēnis doctoris fulcitus: id egit, non in contēptum clauiū legatus de latere cum eo poterit dispēsare. Mihi placēt dicta doct. z. p. m. qr solēnitas celebrationis vnius diei naturalis incipit in vesperis vigilie, z terminatur in vesperis festi, vt in prece. c. de fer. ibi, sermones autem scōm subiectam materiā debent intelligi. ff. de sta. homi. l. ij. loca. si vno. in prin. xxxvij. distinc. vnio. de constitutio. ex literis. de vsu pal. c. j. cum similibus. tex. autem primo sine expressione verbi diei dicit, in festiuitatibus vero ꝛc. z postea subdit prefatis diebus. qō verbum de die naturali respectu materie de qua est sermo dz intelligi. ff. de ver. obli. ex ea parte. ſ. insulaz. ff. de tutel. qui hz. facit de proba. in presentia. Restat videre de effectu phibitionis ecclesiastice sepulture que includit sub predictis duabus prohibitionibus vt dixi circa princi-
20 pium huius membri vbi premitto ꝙ † multi sunt casus in quibus interdicitur ecclesiastica sepultura de quibus plene per glo. z alios de sepulturis. ex parte. sed hic specialiter prosequor de ecclesiastica sepultura que prohibetur interdictis a diuinis. de priuil. ſ. sane. z eo. ti. eporum. lib. vj. de sen. excō. is cui. ij. responso. eo. li. Itē interdicitur ecclesiastica sepultura in loco suppositio ecclesiastico interdicto. de quo loquuntur quatuor iura. de priui. cum z plātare. ſ. ꝙ si z. c. vt priui. qō em̄ ibi dr tpe interdicti, exponit in loco interdicto vt etiā ꝓbat decre. ꝙ in te. Item nec in sitis in loco interdicto nisi sint clerici qui seruauerūt interdictū. qui sine cāpanarū pulsatione cessantibus oībus solēnitatibus intelligo publicis possunt cū silētio tumulari, vt in decre. ꝙ in te. z in cle. eos. qui sciēter. cōtrafaciētibus ipso facto imponit penā excōicationis a qua nō debent absolui, nisi prius ad arbitriū diocesani eis quibus ꝓpter p̄missa fuerit iniuria irrogata satisfactionē exhibuerit competentem.

Circa hoc primo quero qd hoc casu appellatur cemeteriuz. d. z. p. m. in cle. eos. qui no. ꝙ est locus ad vsum cemiterij per eps benedictus. de cōse. di. j. nemo. Ste. ibi dicit qō sufficit ꝙ sit locus ad sepulturā deputatus, lz nō sit benedictus, alīs fm eū eluderet censura, cū multa loca religiosorū nō benedicta sint deputata ad sepulturā. alle. ꝙ nō Host. de sepultu. c. pe.
21 vbi dicit ꝙ † terra ad vsum sepulture deputata vendi non pōt sicut nec benedicta. Itē qr ecclesia non consecrata, postq̄ est diuinis officijs dedicata gaudet immunitate, de immu. eccle. c. pe. z dr pollui sicut cōsecrata. de conse. eccle. vel alta. c. vlt. alle. etiam de sepul. sacris. de consecra. eccle. vel alta. consuluisti. Et hec iura videntur facere cōtra. nam decre. sacris p̄misce. loquit de sepultura ecclesiastica z cemiterij. z decre. cōsuluisti. equiparat recōciliationē cemiterij z ecclesie. sed nō debēt sic appellari, nisi p̄cedat autoritas pōtificis: vt. d. c. nemo. z in decret. ad hoc, de relig. do. etiam fm leges. in aut. ne li. fa. ora. do. ſ. j. coll. v. demū. coll. j. ſ. illud. z de ecclesiasticis ti. ſ. si quis aūt. coll. ix. Insti. de rerū di. ſ. sacre. vnde decre. in literis. de rap. sepulturā ecclesiasticam appellat cemiteriū. z. c. vlti. de sepul. ponit cemiteriū inter suffragia ecclesie. Ex qbus cōcludo ꝙ non sufficit ꝙ locus sit ad sepulturam deputatus. nisi autoritate episcopi ad sepulturā fuerit destinat⁹ fm opi. d. z. p. m. z hoc oportet fateri q̄tum ad penā excōmunicationis que imponitur per dictam cle. que est magna. xxiij. q. iij. corripiantur. C. de apostat. hi q de sen. excom. sacro. licet dicatur medicinalis. ij. q. j. multi. de sentē. excom. c. j. lib. vj. igitur restringenda. de elec. statutū. lib. vj. ¶ Nū-
22 quid ergo sepelientes extra ecclesiam † z cemiteriū violant interdictum. dic ꝙ si illud fiat sine diuino officio: siue defunctus fuerit interdictus, siue locus in quo sepelitur: nō violat interdictuz. immo ecclesia z cemiterio prohibitis. sequit ꝙ extra illa permittat. xxv. di. qua. de presum. nōne. cum si. nec quorumcunq; defunctorū corpora debēt remanere inhumata. ad hoc. xxiij. q. v. placuit. z. q. viij. quicunq;. Si vero cum officio diuino sepelitur z defunctus vel lo-

Source : BIU Cujas

cus in quo celebrat est interdictus, vbicunq; sepeliat clerici officiū celebrantes violant interdictum & sunt irregulares, per ea que .s. dixi. & facit de rap. super eo. ver. ita tamen. & si secus diceretur, quātum ad hunc effectum vilesceret & contēneretur censura contra id quod habetur de priuil. vt priuilegia. de sentē. excom. si ciuitas. li. vj. modicum enim curarent laici de cemiterio ecclesie pro sepultura, si alibi cum solēnitatibus consuetis posset sepeliri defunctus.

Item quero an laici non interdicti possint in cemiterio sito in loco interdicto cum clericorum officio sub silentio cessantibus alijs sepeliri. dic quod non, quia ex gratia id conceditur clericis, in decre. qō in te. & quibusdam per priuilegium, vt in decre. vt priuilegia. de priuil. ergo alijs intelligitur prohibitum. de priuile. sane. de reg. iu. qō alicui. & c. in argumentum. libro. vj. Sed quid de priuilegiatis post decre. alma. super auditione diuinorum & perceptione sacramento
23 rum, vel super altero predictorum tantum, nunquid † debent tempore interdicti admitti ad ecclesiasticam sepulturā. puto quod sic, quando est priuilegiatus super vtroq;, vel super perceptione sacramentorū in primo & vltimo casu. licet enim videatur specialis prohibitio de sepul. in preal. c. episcoporum. cum si. quasi per hoc non includatur sub prohibitione predictorum. de preben. cum nullus. lib. vj. & eo. lib. de rescrip. susceptis. illud tamen procedit restringendo prohibitionem ad verba & stricte sumēda sacramēta pro septez sacramentis. sed prout sacramentum sumitur pro qualibet re sacra vel benedicta sub appellatione sacramentorum continetur ecclesiastica sepultura. de simo. nō satis. & c. cum in ecclesia. & c. ad apostolicam. in quibus satis est expressum. sed si priuilegium esset concessum super auditione diuinorum, non facta mentione de perceptione sacramentorum, satis videtur dubium: tamen placet quod licet non possit dici mortuorum: audire tamē posset iuste interpretari per illud priuilegium fore concessam ecclesiasticam sepulturaz per regulam, cui cōmunicamus vino &c. xxiij. q. ij. sane. & de sepul. ex parte. in fi. & qi cui ecclesie conceditur ingressus, & per consequēs
24 etiam sepultura, arg. de sen. excom. is cui. in fi. li. vj. cōcessa † igitur auditione diuinorum videatur concessa ecclesiastica sepultura. ad hoc. xxiij. q. v. placuit. quasi ad pristinum statum per priuilegium videatur in talibus restitutus ratione huiusmodi connexitatis siue coherentie. C. de sen. pas. l. fi. sed intelligo sepulturam permissaz dicto priuilegiato cessantibus solēnitatibus, vt de clericis qui seruauerint interdictum dicitur in decre. quod in te. nisi aliud in priuilegio habeatur. verba ergo priuilegij videantur & tenor obseruetur. de priuil. porro. & c. recepimus.

Sed queritur an defuncti tempore interdicti & ppter hoc extra cemiteria sepulti relaxato interdicto possint in cemiterijs sepeliri. Dicūt Inn. & Host. de excess. prela. tanta. q; sic, si in eis tpe mortis apparuerint signa cōtritionis & penitentie. alle. Inno. de senten. excom. cum illorum. Hosti. eo. tit. a nobis. ij. ¶ Sed quid si interdictus fuit sepultus in cemiterio, vel non interdictus tempore interdicti, nunquid relaxato interdicto ibi remanebit.

¶ Dicunt predicti doctores q; si fuit penitens nō exhumabitur q; res venit ad casum in quo id fieri potuit. de conuersi. coniuga. placet. ff. ad. l. aquil. quia in eum. & quod no. de senten. excom. a nobis. in glo.
25 ¶ An † vero pro talibus sepulturis tempore interdicti liceat clericis recipere mortuaria siue funeralia. dic que dixi. s. cum tractaui de sacramento penitentie. ver. Item queritur an ab interdictis. ¶ Dubitant doctores an oēs quomodolibet cooperantes in sepultura cemiteriata defuncti nominatim interdicti vel alicuius sepulti tēpore interdicti in casu nō expresso in iure sint excommunicati propter dictam cle. eos. puta aperientes sepulchrum, vel fabricantes, vel fodiētes terram ponētes in sepulchro foueam, portantes cruces & cereos, vel portantes funus, vel associantes causa honoris vel amicitie, vel clerici diuinum officium facientes. vel nō prohibentes cum possent: mihi proculdubio videtur quod si cum diuino officio sepultus est, quod omnes predicti dicta excommunicationis pena liganturq; hoc casu omnes sunt participes criminis siue cooperantes. ad hoc. de senten. excom. nuper. & c. si concubine. xj. q. iij. precipue. Si vero sine officio clerico-
26 rum defunctus sepultus est etiam in loco † cemiteriato, licet sit tutius dicere predictos omnes fore ligatos excommunicationis sententia de qua in preal. cle. arg. de cleri. excom. illud. Tamē licet trepide credo ipsos non ligari dicta pena: sed q; videntur contēnere generalem prohibitionem, poterunt arbitraria pena puniri, & per iudicem ecclesiasticum. xiij. q. ij. §. econtra. Adam. de offi. delega. & causis secundo responso. Ad hoc dicendum me mouet finis dicte cle. ibi, nullo circa premissa exēptionis priuilegio. per que verba videntur remoueri priuilegia que clericis vel ecclesiasticis personis solent concedi & non laicis, vt ergo verba non videātur superuacue apposita. ff. de le. j. si quando. de maio. & obe. solite. cum simi. oportet qō intelligantur de his quibus talia priuilegia solent concedi: vt sic dictum intelligatur secundum q; clausula adiuncta pōt adaptari. j. q. ij. sacerdos. de regula. licet. de priuilegijs. ex ore. & eo. tit. si papa. lib. vj. & facit qō no. xxx. q. j. omnes. sed priuilegia exemptionis solent concedi clericis & ecclesiasticis personis. de his ergo debet intelligi principale dictū capituli. nec enim papa eximit laicos a iurisditione suorum iudicum temporaliū. x. di. quoniā. xcvj. di. cum ad verum. qui fi. sint leg. causam. de priuil. c. ij. qō legit & no. per Inno. & alios. de fo. compe. licet ex suscepto. Item sepelire, vel
27 sepultura † ecclesiastica, proprie respicit clericos ad quos id pertinet. xij. q. j. placuit. j. & ij. & §. is ita. & cum funera ad sepulturam deferuntur diuina officia cantare, vt est expressum. xiij. q. ij. qui diuina. xxiij. q. v. placuit. ad idez. de rap. c. ij. bene facit de vsur. qz in oibus. vbi pena suspensionis ab officio que imponitur sepelictibus manifeste vsurarios non pōt cōplecti nisi clericos. & ideo illam opz de clericis intelligi & nō de laicis. nam pena iuris non hz locuz nisi in casu vbi materia super qua fundatur est habilis ad illam suscipiēdam. vt bene probatur de clericis. si compromissarius. §. restringitur. lib. vj. & qō not. ibi in vlti. glo. facit. & ff. de iure pa. adigere. §. quamuis ad. l. coz. de fal. impu. §. si seruo. optime de biga. debitis. facit quod dixi. s. ver. sed posset dubitari. & ex predictis clare infertur q; dispositio dicte cle. inquantum sepelientibus in cemiterijs ecclesiarum imponit penam excommunicationis adiecta clausula que proprie adaptatur clericis vt ecclesiasticis personis de ipsis cle-
28 ricis et ecclesiasticis personis quorum † officium proprie est ecclesiastice tradere sepulture per diuinorum celebrationem, debet intelligi & non de alijs.

Item quid dices si clerici dicunt officium sepulture super funus & postea deponentes funus in loco secreto non ponūt ipsum in humo vel alio sepulchro, nunquid sunt excommunicati. certe scōm opinionem cōtrariam esset dicēdum q; non: quia text. dicit sepeliri, qō est humo vel tumulo mortuum condere. & sic per solam officij celebrationem non esset delictum consummatum. ergo non incidunt in penā. de elec. perpetuo. li. vj. cum si. Sed nō credo q; aliquis hoc diceret. sic enim semper fieret durante interdicto, saltem de solēnibus personis defunctis. & per consequens dicta cle. esset facta ludibrio, & lex imposita verbis & non rebus. contra id de elec. c. commissa. §. porro. lib. vj. Si tamen omnino velles iudicare propter predictam interpretationem verbi sepulture, ex quo aliud nō possum, concedā tibi q; tradentes tumulo & ad id cooperantes sicut sunt aperientes sepulchrum, foueam facientes. Item id mandātes per decre. mulieres de senten. excom. cum concor. & qui habent potestatem prohibēdi & nō prohibēt. eo. ti. q; religent dicta pena. nō aūt portātes cruces vel cereos vel associātes vel alij similes. ad hoc de. c. sicut dignū. §. ij. ff. ad. l. aq. l. huic scripture. §. si seruus. & l. vulneratus.

Ad septimum & vltimum
29 membrū. s. qua liter † tollat ecclesiasticum interdictū. quicqd de hoc dicit Host. de appel. ad hoc q̄m. dico q; speciale interdictum persone pro ipsius contumacia promulgatum tolli debet prestita cautione de stando iuri. de ver. sig. ex parte. j. & si illam cautionem prestare nō potest, iuret q; parebit mandatis ecclesie. de sen. excō. venerabili. eodem modo tollitur si pro dubia offensa in aliquem laicum fuit. sed si pro manifesta offensa, vel culpa singularis persona fuerit interdicta, absolutionez siue relaxationem precedere debet satisfactio, vt in pre. c. ex parte. Si autem satisfacere non pōt, prestet idoneam cautionē, vel iuratoriam si illam prestare non potest. C. de epis. & cle. aut. generaliter. de dona. inter virū & vxo. per nostras. de senten. excom. §. vlti. illis etiam. lib. vj. Idem per omnia intelligas si interdictum fuit promulgatum in ecclesiam singularem siue specialem, quod quidem fieri potuit propter culpam persone vel personarum eiusdem ecclesie vt dixi. s. ij. mēbro. versi. sed quero an speciale. Sed interdictum generale. s. loci vel vniuersitatis siue populi siue cōitatis siue certa forma tollitur siue relaxatur. Et in hoc casu non reperio certam formam in iure. vnde iure cauetur q; tale interdictum dicitur reuocari. quod me. cā. c. ij. lib. vj. vel relaxari. de sen. excom. presenti. eo. li. illorum tamen qui fuerunt culpabiles ante huiusmodi relaxationem vel reuocationem dz exigi satisfactio vel cautio iuxta
30 ordinem. §. dictū, ar. predicti. §. illis etiā. Sed solet queri an † fialiqui volūt satisfacere debeat quo ad eos interdictum relaxari. Sic. si est persona specialiter interdicta, sicut dicitur de excōicato absolutionē petente & mandatis ecclesie se offerēte. de offi. dele. cum cōtingat. de eo qui du. in ma. quā pol. significasti. de quo plene scripsi. de rescri. ab excōicato. ad fi. si autem locus tantum & non persone aut populus seu vniuersitas fuerit interdictus non est: qō si requiritur alicuius satisfactio preterq̄ illius vel illorum quoruz culpa principaliter latum fuit absurdum enim esset q; ab illo requireretur satisfactio qui in nulla fuit culpa. de cōstitu. c. ij. cū concor. hoc concludo q; si est generale interdictum loci vel vniuersitatis, de iure singularis persona non debet absolui vel circa ipsam interdictum specialiter relaxari. quod est contra aliquos inquisitores heretice pranitatis qui pretextu cuiusdam priuilegij Inno. v. qui

precessit

Source : BIU Cujas

precessit Bonifa. cuius fuit decre. alma. frequenter contra faciunt de quo priuilegio dixi. §. cum tractaui de cruce signatis. Non omit
31 to qō disputauerunt antiqui ꝛ Moderni an †interdictum possit ad tempus suspendi per alium q̄ per papam. Et si potest suspendi tur, et interim appellatur, an a populo suspendat effectum interdicti pro futuro tempore. de his plene not. de appel. ad hoc. quoniam. ꝛ ibi dixi. ꝛ c. dilectis. breuiter dic qō interdictū persone suspendi non potest, sicut nec excommunicatio. ad hoc de senten. excommuni. cum desideres. sed interdictum loci bene. argu. de spon. non est nobis. de priuileg. vt priuilegia. ꝛ est diuersitatis ratio: quia locus interdicitur qui non deliquit vel delinquere potuit, cum sit res inanimata, vnde est sensus, interdico locum. i. celebrantes in loco. vnde proferens potest ab hac sententia excipere quos vult, ꝛ subijcere quos vult. Item qō circa officia celebrātes in loco sint excommunicati ꝛ non alij ꝛ qō tantum certo tempore seruent interdictum, scilicet cū dominus terre fuerit presens et nō alias. de offi. delega. sane. ij. de spon. non est nobis. vel si proprie dicatur locus interdictus: quia id tamen factum fuit propter delictum hominis ꝛ non loci, poterit ibi celebrari ad tēpus. i. istud interdictū suspendi, vt in. c. vt priuilegia. Sed si persona est interdicta, hoc propter propriā ipsius culpam est. ꝛ ideo interdictum non potest suspendi si enim per eū est satisfactum relaxanda est sententia: alias nō debet sacramenta tractare. lxxxj. di. si q sunt. ꝛ c. ministri. ꝛ c. oportet. Sm Jnno. ꝛ Hosti. in decre. vt priuilegia.

Ad aliam questionem licet Hosti. videatur aliud sentire. dico q
32 †si medio tempore suspensionis interdicti loci appellet, appellatio nō suspendit effectū pro tempore futuro. ꝛ est ratio: q̄ suspēsio respicit actū manentem habitu. xv. q. vj. c. pe. ꝛ vlti. de offi. dele. prudentiam. §. festa. C. de cur. fur. l. penul. cum si. ꝛ si pro tēpore futuro tantū post appel. non est nouum interdictum, vt in predictis. c. ad hoc q̄m. ꝛ c. dilectis. de appel. glo. satis no. ergo sententia remanet ligans saltem habitu, sed effectus talis sentētie non suspendit per appellationem sequentem, vt in decre. predicta ad hoc q̄m. ad decre. dilectis. in quantum videtur facere contra id qō dixi. Respon-
33 deo q ibi lata fuit sententia sub conditione. vnde †appellatio interposita ante conditionis euentum habuit impedire, non dico suspendere effectum sententie interdicti, vt eo. titu. preterea que sentētia interdicti est valde timenda ꝛ seruāda. cū sit neruus siue cēsura ecclesiastice potestatis. de cōsue. cū inter nos ꝛcessa ipsi ecclesie a Xpo. cui est honor ꝛ gloria per infinita secula.

Amen.

Source : BIU Cujas

Tabula remissoria D. Joā.

de Lignano quā fecit super tractatu de ecclesiastico interdicto.

Arca tractatū ecclesiastici interdicti vt premisi tradendo tabulam remissoriā. ¶ Primo de significatione huius. An vez ꝯtineaꝫ sub cēsura eccl'iastica, sicut suspēsio, ꝛ excōicatio. de ver. sig. q̄rēti in tex. ꝛ glo. ꝛ plene p Hosti. ¶ Scōo an iste tres cēsure. s. excōicatio, suspēsio ꝛ interdictū sint eiusdē nature, sic q̄ de vno dictuz intelligaꝫ de alio ꝛ qualiter ꝯueniūt ꝛ differunt p Host. de sen. exc. cū medicinalis. lib. vj. ꝛ ratio. Nā primo ꝯueniunt interdictū ecclesiasticū, excōicatio, ꝛ suspēsio simpliciter siue ab officio, q̄ neutrū p appellationē suspēdiꝫ. ¶ Scōo q̄ vtrobiq̄ regriꝫ precedēs monitio nisi cū fit a canone. ¶ Tertio q̄ vtrobiq̄ sniam violando irregularitatē incurrit. ¶ Quarto q̄ vtrobiq̄ cū iuratoria cautiōe fit absolutio nisi cū fit ppter manifestā offensam. ¶ Quinto q̄ vtrobiq̄ prestaꝫ absolutio ad cautelaz, qz̄ hodie in interdicto generali nō procedit, vt in. c. pñti. de sen. excō. lib. vj. ¶ Sexto q̄ vtrobiq̄ ligat snia etiā iniusta. ¶ Septimo q̄ sunt eiusdem nature, vt de vna dictū, regulariter de alia intelligaꝫ. ¶ Octauo cōueniūt: q̄ forma decre. j. de sen. excō. lib. vj. vtrobiq̄ vēdicat sibi locū, ꝛ illa continet octo similitudines. ¶ Nono q̄ vtrobiq̄ teneꝫ appellatio p̄cedēs. ¶ Decimo q̄ neutrobiq̄ postappellaꝫ. ¶ Undecimo q̄ oēs repellunꝫ ab electionibus ꝛ postulationib⁹. ¶ Duodecimo q̄ oēs repellunꝫ a diuinis. ¶ Decimotertio q̄ oēs snie predicte sunt seruā de etiā a superioribꝫ. ¶ Decimoquarto q̄ snia pendente vel p̄cedente oēs repellunꝫ a testimonio. ¶ Decimoqnto q̄ nō dz supior de his aliqd disponere, nisi partibus presentib⁹ vocatis. ¶ Decimosexto q̄ sicut filij speciales sedis aplice non possunt excōicari, sic nec suspēdi vel interdici. ¶ Decimoseptimo q̄ oia noie cēsure cōtinenꝫ. ¶ Decimooctauo q̄ oia trahūt secū executionē. ¶ Decimonono q̄ assensus requirit in excōicato, vt celebrans incurrat irregularitatē, sic etiam in alijs. ¶ Uigesimo q̄ vtrobiq̄ reddit probabilis ignorantia excusatos.

Differunt primo quia cōicans excōicato incidit in minorē, nō sic in alijs. ¶ Secundo q̄ interdictū ad tps relaxatur, secus in alijs. ¶ Tertio q̄ ppie loquendo excōicatio, ꝛ suspensio ꝯcernūt hoiem vt ppium obiectū. Interdictū locū. ¶ Quarto in absolutione ab excōicatione req̄riꝫ certa forma que nō in alijs, immo nudo verbo ab alijs fit absolutio. ¶ Quinto q̄ ab excōicatione peti pōt absolutio ad cautelam. Sec⁹ in generali interdicto loci. ¶ Scōo de interdicto qualiter aliud est interdictū iuris aliud hoīs. ꝛ in quibus differūt, ꝛ an maior pena imponaꝫ pro violatione vnius q̄ alterius. de priuileg. extuarū. p Ber. ꝛ Hostiē. ¶ Tertio qualiter interdictū diuidiꝫ in generale ꝛ particulare. ꝛ qō sit vtruncq̄. s. generale cū locus gñaliter interdiciꝫ vt regnū, prouincia, ciuitas ꝛ silia. Particulare cū certa eccl'ia vel particularis interdiciꝫ, ꝛ an priuilegiū ꝯcessum de celebrā do tpe gñalis interdicti extendaꝫ ad particulare. de sen. excō. rñso. de ver. sig. cū in partibus. p Inno. ꝛ Moder. ¶ Quarto de interdicto iuris qualiter diceꝫ ecclesia iure interdicta vel cemiteriū si excōicatus ibi sepeliaꝫ, vel si ab excōicato publice ꝯsecreꝫ vel bñdicaꝫ. et an interdicto vno aliud cēseaꝫ interdictū. de cōsecra. eccle. vel al. cō suluisti. p Host. Hodie de hoc vltimo in. c. si snia. de sen. excō. lib. vj. ꝛ quibus casibus eccl'ia diceꝫ interdicta a iure vt egeat recōciliatione. de cōsec. ec. vel al. ppositi. ꝛ an cemiteriū sit interdictū ibidem sepulto excōicato. ꝛ quid si ibi sepultus sit suspēsus cōione sacramē torum, ꝛ q̄d si ibi sepultus sit cui interdicta sit ecclesiastica sepultura. ꝛ quid si ibi sepultus est excōicatus violenter vel ignoranter. et quid si in cemiterio nō sint positi nisi infideles vel excōicati. An in cemiterio sit execratio siue a iure interdicto sint aliqui ante reconciliationem sepeliendi. ꝛ qō si in aliqua parte ecclesie cōtingat pollutio vel sanguinis effusio, nunqd tam cemiteriū q̄ ecclesia sint interdicta. ꝛ q̄d si ecclesia est intra villā ꝛ cemiteriū extra. ꝛ q̄d si ambo sint ꝯiūcta. An in eccl'ia interdicta sint ante recōciliationē celebrāda diuina officia. de sepul. sac. de ꝯse. eccl. vel. c. j. p Host. de ꝯse. di. j. si ecclesiā. Qualiter est interdicta vel execrata si citius q̄ fuerit sanguinis vel seminis effusiōe polluta. An illud itelligaꝫ tm̄ de sanguine humano. Et q̄d si canes vel porci vel alia aīalia in eccl'ia copulēt. Quid si eccl'ia corrueret ꝛ sic casu sanguinis effusio ꝯtingeret. An sit eccl'ia execrata. Et an eccl'ia dicaꝫ execrata si heretici vel pagani ibi sepelianꝫ. Quid si tale factū fuerit occultū. Et q̄d si fuerit famosum. Et quare in talibus casib⁹ fit eccl'ie recōciliatio. Et q̄d si in ecclesia vxor reddat debitū viro suo. ꝛ q̄d si in eccl'ia ꝯtingat pollutio dormiēti. ꝛ an in tali casu stabiꝫ ꝯsuetudini q̄ in casu dubitabili fiat vel non fiat recōciliatio. Itē cū dicit sanguinis effusione intelligaꝫ tantū de humano. Itē nūq̄d de violēto tm̄. Itē q̄d si faceret se flebotomari in eccl'ia vel sanguis exiret de naso ppter nimiū feruorē. ꝛ q̄d si in casu ligni vel lapidis. de ꝯse. ecc. vel alta. c. fi. p Host. ꝛ q̄d si sup tecto eccl'ie. Uel q̄d si extra ecclesiā pcutiaꝫ ꝛ currat in terrā sanguis vel eū. ꝛ q̄d si ibi interficiaꝫ sine sanguinis effusiōe. eo. ti. c. vno. li. vj. p Jo. an. Interdicta est eccl'ia a iure si ppter discordias patronoꝝ epūs claudit ostia ꝛ tollit reliqas. de iure pat. c. j. ꝛ ij. Itē si fuit simoniace ꝯsecrata. j. q. iij. eccl'ia. Itē si p q̄stu ꝛ nō p cultu diuino. de ꝯse. di. j. si qs basilicā. Itē si fuerit ꝯsecrata sine licētia epi. de consec. di. j. p̄cepta. Itē si sine religis deserta. de ꝯse. di. j. placuit. His tm̄ interdictis pendentib⁹ a iure celebrās nō est irregularis: qz̄ non est iure expssum, vt. c. is q. de sen. excō. lib. vj. interdū locus gñaliter est interdictus a iure, vt de elec. si qs piculū. §. ciuitas. lib. vj. de pe. felicis. lib. vj. §. vlti. ꝛ cle. si qs suadēte. de pen. Quinq̄ Sriū tm̄ tenet Inno. in. c. tanta. de excel. pla. ꝛ eius rō ptz in. c. is q. de sen. excō. lib. vj. ¶ Quinto an in eccl'ia sic interdicta a iure sic priuilegiati de celebrā do possint tpe interdicti celebrare. ꝛ qualiter p quē sic execrata recōcilietur. de ꝯse. eccle. vel alta. proposuisti. c. penulti. in fi. de priui. extuarū. per Bar. ꝛ Host. ¶ Sexto sim tenētes irregularitatē cōtrahi si celebreꝫ in ecclesia interdicta a iure, si ecclesia nondū fuerit consecrata. Uel quid si nondū fuerint ibi diuina officia celebrata. ꝛ q̄d si illa ecclesia non fuerit autoritate epi consecrata. et quid de oratorijs. de immu. eccle. c. penulti. de conse. eccle. vel alta. c. fi. per Host. ꝛ hec de interdicto iuris.

Redeo ad interdictum hominis

ꝛ simul q̄ro qs possit interdicere, ꝛ q̄ interdici, ꝛ qualiter, et quare. ¶ Primo an q̄ iudex est possit ferre snīaz interdicti. de x̄. sig. q̄rēti. ¶ Scōo an vnus canonicus possit interdicere cathedralē ecclesiā vel aliā. An epscū ꝯsensu capli possit interdicere. An capitulū hoc possit sine plato. ꝛ an sede vacāte. An ꝯsuetudo possit dare canonico alias nō habēti iurisditionē facultatē interdicēdi. ꝛ qualiter pla tus habēs ordinariā vel delegatā pōt interdicere ecclesiā vel terraz vel ꝯtumacē vel etiā terrā epi cōtumacis. ꝛ q̄d si canonicus ratione prebēde sue hz iurisditionē vel prelationē sup aliquos. An talis de ꝯsuetudine possit terrā vel hoīes interdicere, ꝛ an ꝯsuetudo possit inducere q̄ pro fratribus cōibus eccl'ie cathedralis possit q̄libet canonic⁹ hoīes eccl'ie interdicere. Quid de canonico, qui habet ecclesiam prebēde sue annexā in qua hz ius quasi epale, nunqd poterit interdicere ꝛ de pluribus hunc articulū ꝯtingentib⁹. de his que fi. a ma. par. ca. c. ij. maxime p Hosti. An abbatissa vel plata possit interdicere. de ma. ꝛ obe. dilecta. ¶ Quarto an iudex cui mandaꝫ vt terrā alicuius regis interdicat possit interdicere illius propriā tm̄, ꝛ an immediatā. an etiā totū regnū. an etiā terrā que tunc adheret illi regi. vel q̄ sibi dat auxiliū vel fauet in illo facto tantuz pro quo interdicitur. an etiam terrā cōem sibi ꝛ alij, ꝛ an illā in qua hz vsumfructū vel proprietatē tm̄. An quesitū post interdictū transeat cuz onere interdicti. de postu. pla. c. fi. de offi. dele. sane. ꝛ c. p. ꝛ g. p Inno. ꝛ Moder. ¶ Quinto an platus sine cōsensu capituli vel eū. de excel. pla. c. j. ¶ Sexto an pmulgans interdictū possit violatores excōicare. de excel. pla, c. fi. in tex. ꝛ p gl. ꝛ Hosti. ¶ Septimo an priuilegiati ne possint excōicari possint interdici ipsi vel eoꝝ heredes vel terre vel cōicantes eisdē. de priuil. ꝯto. de ver. sig. veniēs. lib. vj. ¶ Octauo q̄ locus interdicaꝫ, ꝛ ppter hoc hoīes. ꝛ q̄ magis hoībus q̄ loco pōderato effectu interdicaꝫ. de excel. pla. c. fin. ¶ Nono an p alieno delicto locus subīciatur interdicto. de excel. pla. tāta. de spon. nō est. per Inno. ꝛ Hosti.

Decimo an ppter delictū dñi tota familia vel ciuitas vel locꝰ subīci posset interdicto, ꝛ tūc an post natiuitatē vel baptismū statim sint interdicti ibidē. ¶ Undecimo an debeat aliqs p̄mo suspēdi postea interdici. de indi. cū nō ab hoīe. de dolo ꝛ ꝯtu. xviti. lxxiij. di. honorat⁹. ¶ Duodecimo an posset ecclesia interdici si sacerdos ab aliq̄ de pplo ad mortē q̄riꝫ. de renū. nisi cū prudē. p Inno. ¶ Decimotertio si monasteriū habeat priuilegiū q̄ null⁹ epūs possit eccl'ias eis vtroq̄ iure subiectas vel psonas interdicto supponere aut subīcere. An poterit tūc epūs illas eccl'iasticas psonas i qb⁹ ipse recipit ius epale interdicere. de priuil. qm̄. ¶ Xiij. q̄ iudex delegat⁹ possit ferre snīam interdicti, ꝛ q̄ ppter delictū dñi vl' ciuiū terra possit interdicto subīci. ꝛ an possit renūtiare ꝯstitutiōi sacre. s. q̄ nulla monitiōe p̄missa ferꝫ snia interdicti. ꝛ an snia interdicti possit venire i pactū vl' ꝯditionē. ꝛ q̄ si iudex ō autoritate ptiū. ferat snīaz interdicti si nō soluit. j. certū tps, nūq̄d req̄riꝫ alia monitio. ꝛ dico q̄ nō. ¶ Nūq̄d si re⁹ interim appellet, an valeat appellatio ꝛ de plurib⁹ habēt articulū ꝯtingētib⁹. de offi. delega. p. ꝛ g. per Hosti.

Decimoquinto qualr̄ plat⁹ interdicēs puidere dz vt hoc faciēs q̄rat q̄ corrigētis sūt remēdatis, ꝛ q̄lr̄ i scriptis, ꝛ cāz exp̄mere. ꝛ breuiꝫ seruare formā tradītā i. c. j. de sen. exc. lib. vj. Et ōfaciētes penā incurrūt. vt ibi. ¶ Xvj. qualr̄ canonici si absq̄ notoria cā ꝛ rōnabili maxime in ꝯtēptū epi cessauerūt a diuinis, epūs si voluerit nihilominus celebrabit in ecclesia cathedrali. Et metropolitanus tanq̄ super hoc delegatus ad querelam

Source : BIU Cujas

querelã epi p cẽsurã ipsos puniet. Et an soli canonici possint subiacere ecclesiã, z an hoc posset solus eps. Et an hoc possit ppter delictum ciuiũ vel alioz, z tũc ipsi canonici possint in eccl'ia ipsa nõ celebrare interdicta. z q põt valere ꝙsuetudo, q canonici p offensa eis facta possint cessare a diuinis si notoria sit offensa, alꝫ nõ valet cõsuetudo, z q non sit irregularis q celebrat in ecclesia illa pendente illa cessatione cũ non sit ecclesia interdicta, z q possit capitulũ vel decanus solus habere potestatẽ interdicẽdi ecclesiã. Et tunc si pro re dubia interdiceret puniret. Et quid si nõ soluatur capitulo debita pensio. An sit illa sufficiens causa interdicẽdi, z de cõsuetudine Ludo. z Uinc. ꝫm quam canonici cessant qõnem z organa suspendũt z sonitus campanarũ z tũc nihilominus ꝓsbyteri submissa voce cũ canonicis celebrant, q non fieret si esset ecclesia interdicta. Et q in talibus cessationibus fratrũ canonicorũ non stringit eꝑm etiã si sniam ferre possent z vbi nõ in contẽptum suum, sed alia causa rationabili suspendunt decet eꝑm se conformare canonicis, z an aliqua ꝙsuetudo põt inducere q inferior superiorẽ interdiceret. Et an posset inducere cõsuetudo, q inferior in presentia superioris ecclesiã interdiceret. Et an decanus hoc posset vbi hoc haberet de ꝙsuetudine vel priuilegio vel q saltẽ notoria sit offensa q̃ sibi irrogaꝝ, z q tunc nõ faciet hoc tanq̃ iudex, sed tanq̃ homo habẽs potestatẽ faciẽdi in hoc suã voluntatẽ ꝫm iura in ecclesia sibi cõmissa. Et an tũc alĳ epi p̃ter canonicos vel ipsi canonici sine metu irregularitatis possint ibi celebrare, z q nõ est interdictũ iuris vel ordinariũ, z sic nõ intelliguntur talia iura q̃ dicunt celebrantem in loco interdicto irregularẽ, z licet de ꝙsuetudine cõpetere possit canonicis z decano q cessent, non tñ q interdicant, sed vigore priuilegĳ sic, z an nõ obstante interdicto canonicorũ possit celebrare. Itẽ q̃ interest epi z populi z cleri, ne interdicaꝝ, ideo potest eps in tali casu z simili pro clero z populo appellare z appellatio epi illis proderit.

¶ Item q possit eps relaxare interdictũ a decano latũ. Et q irritum est interdictũ post appellationẽ legitimã latũ. Itẽ q qui facit seruari interdictum qõ non tz, excõicari põt. Et q decanus de iure non potest interdicere in preiudiciũ epi nisi ex causa pbabili z notoria alias reuocaꝝ, z q dz esse notoria tpe quo promulgatur alꝫ si sit etiã iusta reuocaꝝ. Et punitur interdicens ex iustis causis ante sententiã allegatis, quas etiã coram iudice se obtulisset probaturũ propter quas diceret hãc sniam non esse ferendã, z ideo appellaret, tñ snia hoc nõ obstante lata teneret. Et si sit interdictus repulsa exceptionũ cognitione diceret se iniuste ligatũ põt responderi q iuste esset ligatus si post appellationẽ suã esset lata ex causa non probabili z verisimili, tũc tenet nõ obstante. ſ. allegato. Et sit speciale in snia excõicationis late extra iudiciũ z interdicti q tenet lata post appellationẽ ex legitimis causis interpositã, etiã si nõ probeꝝ veritas. Et qualiter suspẽditur interdictũ ad tẽpus. Et quid si suspensione durante interponatur appellatio. Et de pluriꝫ alĳs hic cõtingentibus. de app. dilectis. de offi. oz. irrefragabili per Ber. Hosti. z Jnno. z de cessatione hodie in. c. si canonici. z. c. q̃uis. de offic. oz. lib. vj.

¶ Decimoseptimo. An interdicto loco sint hoies interdicti z econtra. de sen. excõ. si snia. lib. vj.

¶ Decimooctano an interdicto clero sit interdictꝰ populus vel ecõtra. ibidẽ.

¶ Decimonono. an interdicta terra alicuius dñi sit interdicta terra que est de iurisditione sua sed an eã quã habet in feudũ. An z illa quã habet in dotẽ z in qua hz vsum fructũ, z an illa q̃ est sibi tradita in pignore. Et si interdicitur specialiter terra in qua hz vsum fructũ. An interdicta sit in qua hz proprietatẽ z alter vsum fructũ. Et q̃d si habet terrã cõem cũ alio. Et quid si hz terrã in diuersis prouinciis. Et q̃d si post emit terrã. Et q̃d si post interdictũ vendidit alteri, et de his z similibus in. c. si snia. de sentẽ. excõ. lib. vj. p Joã. an. in. c. j. de post. prelato. z. c. nõ est. de spon.

Uigesimo an interdicto populo alicuius ciuitatis sint absentes ignorantes tps lati interdicti, z an presentes nõ ꝙsentiẽtes sed ꝙtradicentes culpe ppter quã ferꝝ per do. Jo. an. in. c. si snia. de sen. excõ. lib. vj. z qõ ibi p eũ not. Solui tur quid iuris de tũc ciue post trãslato ad aliã ciuitatẽ qũo durat interdictũ si erat specialiter interdictas sine generaliter, idẽ si erat in culpa alꝫ non cũ non corpore. Et q̃d de nõ ciue tũc: post effectus ciuis qñ ligatus cũ sit pars corporis. Et q̃d de bãnito simpliciter q desinit esse de corpore. Et quid de ingrediẽte monasteriuz. Et quid de recepto in ciuẽ de gratia licet sit absens. nam est de corpore z q̃d de habitantibus. hec z similia soluuntur ibi notata tradendo regulã q quicunq̃ sunt z dicũtur de corpore sint quo ad aliqua sic priuilegiati quo ad munera subeunda oẽs sunt interdicti z quicũq̃ desinũt nõ culpabiles nõ sunt. Et an interdici possit singularis. Quot sunt actus lz cõpetẽtes tot possunt fieri interdicta z suspẽsiões, vt no. in. c. cũ dilectus. de ꝙsuetudine. xv. q. iĳ. ſ. euidẽter. xvĳ. qõ. iĳ. miror in cle. cupiẽtes. de penis. in glo. nõ nouẽ. ff. de interdi. z rele. l. relegatorũ. Et sic inferꝝ q loca, vniuersitates, singulares persone laici, clerici: clerici religiosi ligabiles sunt.

¶ Uigesimoprimo an ppter debitũ pecuniariũ possit terra subĳci interdicto per. d. Bonifa. papam in extrauag. ſua imminente.

Restat videre de effectu interdicti z pena violãtiũ. Primo q̃ sit pena seculariũ, que regulariũ, que monialiũ q celebrãt in locis interdictis, q̃d si lata erat snia excõicationis interdicti ꝫ violãtes interdictũ. Et q̃d si lata nõ erat. An monitus sit excõicatꝰ celebrãs in loco interdicto. Et an violãs sit ipso iure suspẽsus a canone vel pmulgatione snie. Et an ppter violationem sit priuãdus officio z bñficio. Et an cum tali irregulari possit eps dispensare. Et q̃d cũ circa hoc multitudo delinquit an peccat. Et q̃d si violatores ad executionẽ suã dicãt interdictũ iniustũ z de pluribus hoc cõtingẽtibus. de po. ꝓla. c. j. de cle. excõ. mi. clerici. z. c. sacris. z. c. postulasti. ſ. q̃ siuisti. p Inn. z Doder. z aliqua ex his. i. c. si. de excess. ꝓla.

¶ Sco, an violãtes interdictũ possint bñficia ecclesiastica recipe z ꝙferre, z an sint suspẽsi, z claues eccl'ie cõtinere videãtur. z q̃d si huiusmodi suspẽsio sit occulta. z an tales possint excõicare, suspẽdere, interdicere, z an tales instituere, eligere vel eligi. Sz qs magis peccet. an celebrãs excõicato. an in loco interdicto, z quare celebrãs in loco interdicto est irregularis. Nõ aũt celebrãs excõicato. qualiter in hoc assigneꝝ quadruplex ratio. z an inueniaꝝ iure antiquo q celebrans in loco interdicto sit irregularis. z qualiter fuerunt tenẽtes etiã q iure nouo nõ incidat. z ipsarũ opinionũ reprobatio. z q̃d si scienter celebrãs in loco interdicto vndecunq̃ venerit sit irregularis. z hoies loci interdicti alibi poterant celebrare. z diuina audire. Sed nunq̃d violans interdictũ interdictis sit irregularis, z de pluribus hoc ꝙtingẽtibus. de excess. ꝓla. tanta. p Jnno. et Doder.

¶ Tertio q in populo interdicto populis diuina officia celebrari nõ debẽt, z q non solum terrigene, immo alienigene, nõ possunt ibi audire diuina nisi sint priuilegiati. z q noĩatim interdictus celebrans efficitur irregularis. z an violet interdictũ celebrans in officio suo sicut prius. Quid si offerat calicẽ, q̃d si vceolũ, q̃d si dicat vesperas vel officiũ suuz matutinũ celebrãdo, quid si interest cũ alĳs z cantat, nõ tñ celebrat, nec aliquid facit, vt in officio suo agẽs. Et an iudicabo aliquẽ irregularẽ nisi inueniã hoc iure expressum, z an legẽs psalteriũ, z an euangeliũ, vel epistolã vel ppheciam veteris testamẽti, z an predicã.

Item numquid intelligiꝝ qs in officio suo agere sine in maiori ordine siue in minori. Quid de officĳs nõ procedẽtibus ab ordine, vt magisterio scholariũ. z nũquid laici violãdo interdictũ incidãt irregularitatẽ. Quid de eo q benedicit aquã vel mẽsam. Quid si excõicat vel absoluat aliquem. Quid si absolutionis solẽnia exhibeat, vel recõciliet aliquẽ. Quid si est ꝙsuetudo in aliquo loco q p subdiaconũ dicaꝝ epistola z ibi ex causa tpe interdicti acolythus vel diaconus dicat. Quid si aliqs ꝓtingat de sacro ministerio qõ nõ est deputatũ sacro ordini. Quid si est ꝙsuetudo in ecclesia, q indistincte qlibet legat epistolã: vel portet cereos, nũquid aũt est irregularis id agẽs. Quid si dicat responsoriũ. Quid si ingerat se diuinis vt irregularitatẽ incurrat, clerico de his, z pluribus alĳs consimilibus. de excess. prela. tanta. p Spec. in ti. de lega. ſ. iuxta ppositionis. p ibi no.

¶ Tradita est regula tpe interdicti exercens officiũ clericali ordini deputatũ, incidit irregularitatẽ.

¶ Itẽ q̃d de moniali. a Multo fortius si dicat horas ratione status ecclesiastici ad quas tenenꝝ, efficiuntur ineligibiles actiue z passiue.

¶ Per hoc soluitur q̃d iuris de laicis confraternitatẽ habentibus z dicentibus letanias. z horas tpe interdicti q̃ nõ sunt irregulares. z ex illa regula limitata soluunꝝ alia parum dubia, nam limitaꝝ regula q exercet officiũ deputatũ ordini clericali z interdictũ. Nam si sacerdoti interdicaꝝ sacerdotale tantũ, nõ efficiꝝ irregularis exercẽdo diaconale. z sic de singulis. Per hoc soluitur quõ de sacerdote recipiẽte, z benedicẽte mulierẽ post partuz. cum nõ sit deputatus ordini. Soluiꝝ q̃stio de presbytero faciente generalẽ cõfessionẽ: qz non est q̃d contingẽs sacramentũ penitẽtie, quod est exceptũ. Soluiꝝ qõ de aspergente aquã benedictã: qz non est. Soluitur qõ de benedicente candelas in die Purificationis cũ hoc sit sacerdotale. de sacra vnctione. c. j. de conse. dist. j. vestimenta. Soluitur questio de ꝙsecratione ecclesiarũ, qz non est epale. Soluitur qõ de legentibus in mensa cõmendationẽ animarũ decedentiũ quia fieri potest cum annexum penitentie que est excepta. Soluitur questio de pulsu campanarum non efficitur irregularis pulsans, quia non est deputatum ordini, licet non liceat. et hoc fortius si fiat per laicos ad horas diei notificãdas. idem si ad reliquias ostendendas. Item si in aduentu alicuius prelati cum isti actus non sint deputati alicui ordini, vt scilicet pulsari etiam potest ad salutem virginis et ad laudem: tamen non comprehendaꝝ nomine diuinorum officiorum, licet tamen prohibeantur tempore interdicti celebrationes diuinorum. Tamen hodie per decre. alma. de senten. excommunica. libro. vj. permittitur celebrari in quatuor festiuitatibus alta voce. apertis ianuis ꝛc. z reuocantur priuilegia ante concessa de semper audiẽdis diuinis officĳs, z in tempore generalis interdicti personis ecclesiasticis regularibus seu secularibꝰ Jbi tñ dubitatur. An concessa priuilegia super audiẽdis diuinis officĳs laicis vtpote cruce signatis, et fratribus penitentie tertĳ

Source : BIU Cujas

ordinis sancti Frãciſci intelligañ reuocata.ibi Jo.an.ponit declarationẽ.Credo q̃ de iure nõ sint reuocata,cũ priuilegia celebrãtiũ sint reuocata ꝛ ex his sic separatis non dz fieri ꝯsequentia vnius ad alterũ.ff.de mino.l.papinianus exuli.ꝛ.l.naturaliter.§.nihil.ff.de acq.poſ.Et hoc maxime p̃cedit in actib⁹ qui sunt stricti iuris, vbi vno exp̃sso alij sim speciẽ differẽtis intelliguñ excluſi. vt.l. marit⁹. C.de p̃cu.l.si cũ dotẽ.ff.so.ma.ꝛ.c.ſuscepti.s.de reſcrip.lib.vj.

Quarto qualiter interdictus vel ſuſpẽſus ad tp̃s lapſo tẽpore põt celebrare dũmodo ſnĩaz ſeruauerit ꝛ penituerit,alꝫs ſuſpẽſus remanet.Et q̃ ſuſpẽſus a diuinis p ſnĩam canonis irregularitatẽ incurrit ſi celebrat.Et q̃ in casibus ſolus papa diſpenſat,ꝛ de pluribus hũc articulũ ꝯtingẽtibus.de ſen. excõ. c.j.lib.vj.q̃.caueant p Hoſt. ¶ Quinto qualiter priuilegiati excipiuntur a generali interdicto,baptiſmus,ꝯfirmatio,viaticũ, penitẽtia,predictio verbi diuini,matrimoniũ ꝛ de pluribus alijs hunc articulum ꝯtingẽtibus.de ſpõ.nõ eſt.p Hoſtiẽ. ¶ Sexto qualiter excõicañ dñi tpales qui cogunt tp̃e interdicti aliquos ad celebrandum vel pulſandũ campanas, vel precones populi ad diuina vocãt in cle.grauis.de ſen.excõ.Et illa cõſtitutione ligãtur prelati vel eccleſiaſtici habẽtes temporale dñium in loco, vt dicit Jo. and. Ste. ibi Ɔ, quia penalia nõ debẽt extendi, vt.§.pene.de pe.diſt.j.cum ſi. Opin.do.Joan.videtur verior.nam iſti a quo habent dominium tẽporale in loco dicũtur tpales dñi attento dñio quod habẽt licet ſint perſone:tñ ſunt tẽporales dñi denoiatione facta a dño, vt talis denominatiue dicañ dñs quale habet dñium.arg.eorũ que not. ff.de rei ven.ſup rubri. ¶ Septimo qualiter ſacramentũ baptiſmi permittañ tp̃e interdicti paruulis.de ſpõ.nõ eſt. de ſen. excõ.rñſo. ꝛ.c.adultis.de ſen.exc.quoniã.lib.vj.Et põt baptizari cũ debito|officio, cũ principali pmiſſo oĩa cẽſenñ pmiſſa p que puenĩ ad illud, vt.l.ad legatum.ꝛ.l.ad rem.ff.de p̃cu.ꝛ.c.qm̃.de ſen.excõ.li.vj.cũ ſi. ¶ Octauo quero quo tp̃e interdicti pmittĩ penitẽtia olim morientibus,vt.c.non eſt.de ſpon.hodie ſanis nõ excõicatis vt ipſis in articulo mortis exiſtẽtibus.vt.c.alma.de ſen.excõ.§.ſane.li.vj. Exceptis culpabilibus q̃bus denegãda eſt,vel ſatiſſecerint, vel cautionem de ſatiſfaciendo vel ſatiſdando preſtiterint,vt ibi.

Nono quia euchariſtia concedatur decedentibus tempore interdicti.de peni.et remiſ.quod in te.de ſen.excom mu.permittimus.Idẽ ꝛ ſanis diſpoſitis ad mortẽ, vt no.glo.in clemen.cũ ſcõm.de pe.ꝛ re.In loco aũt interdicto etiã nõ interdictis alijs q̃ in mortis articulo non eſt cõcedenda euchariſtia,cũ hoc inter caſus permiſſos tp̃e interdicti non reperiatur expreſſum ꝛ enumeratum,ꝛ ſic ſtabitur prohibitioni regulari.de tranſla.prela,c.ij. xviij.qõ.ij.hoc tantũ.ff.de colle.illi.l.j.Et portabitur corpus infirmis tempore interdicti cũ ſolẽnitatibus:cũ aliquo permiſſo illius ſolita obſeruantia intelligañ permiſſa eſſe.xij.di.illud.ꝛ.c.illa.l.obſeruare.in fi.ff.de offic.proconſul.ꝛ legati.Et eadem ratione dabĩt in preſentia aſtantium ꝛc.interdictorum tranſeũtes cum portatur poſſunt videre,ꝛ inclinare,vt ſolitũ eſt arg.quo ſupra.In pregnãtibus dari poſſit.do.Jo.and.in.c.quod in te.tenet q̃ non,cum regulariter illud non ſit mortis periculum,ſic de intrantibus bellum campeſtre. ¶ Decimo qui fecerint oblationes ab interdictis recipiantur oblationes. ¶ Undecimo q̃ ab interdictis morientib⁹,lz mortuaria ſiue funeralia recipere.ꝛ pro eis ſit orandũ no. Hoſti.in c.fi.de exceſ.p̃la.p.c.qcunq̃.xj.q.iij.Hec vera ſunt de oblatis corpore ſepulto in cemiterio relaxato interdicto.Secus ſi de facto ſepeliretur cũ tunc aliq̃d p̃cipiẽdo particiꝑẽt in delicto.ſic no.d. Jo. an.cle.eos.de ſepul. ¶ Duodecimo q̃ interdicti noiati vel culpabiles ante penitentiã nõ gaudeãt indulgẽtijs ꝛ remiſſionibus,ptz qꝛ non ſunt penitẽtes.alij aũt nõ noiati nec culpabiles gaudent.de priuile,qõ nõnulli.ꝛ.c.licet.eo.ti.lib.vj. ¶ Decimotertio q̃ interdictis nõ poſſunt ordines ꝯferre pbañ:qꝛ interdictũ excludit ſuſceptionẽ ſacramẽtorũ p̃terq̃ certorũ de quor numero nõ eſt ordo.vt c.alma.§.j.de ſen.excõ.lib.vj.Si aũt pp̃s ſit interdictus,tũc lz laici nõ poſſint ordinari clerici tñ poterũt:qꝛ aliud clerus aliud pp̃s.de ſen.exc.ſi ſnĩa.lib.vj. ¶ Decimoquarto qõ vltima vnctio ſit inhibita tp̃e interdicti ptz in.c.q̃ in te.de pe.ꝛ re. Etiã religioſis vel alijs clericis de loco interdicto q̃ ſeruauerũt interdictũ ꝯfeſſi, nõ pñt vltima.vt no.d.Jo.an.in.c.q̃ in te.ꝑalle.ꝛ dicta ſacramẽta regulariter p̃hibita tp̃e interdicti vt nõ poſſint ꝯferri in quatuor feſtiuitatib⁹ in q̃bus ſit pmiſſio,vt in.c.alma.de quo,vt ibi p Jo.an. ¶ Decimoquinto q̃ chriſma ſit prohibitũ tp̃e interdicti etiã in quatuor feſtiuitatib⁹ anni in q̃bus celebrari põt,vt in.c.alma.de ſen. exc. li. vj.lz Archi.ꝛ Jo.an.in.d.c.alma.§.additis.cũ ſeq.nil immutat de p̃hibitione ſacramẽtorũ facta p canones antiquos,ſed ſolũ de celebratione diuinorũ officiorũ,ergo nihil immutatũ,ſtandũ eſt regule prohibitorie.C.de ap.l.p̃cipimus.ꝛ l.ſancimus.C.de teſt. ¶ Jtẽ teneñ de corpore x̃pi q̃ illis feſtiuitatibus non ſit concedendũ, niſi vt diſponunt iura vetera.

Decimoſexto q̃ dictis feſtiuitatibus poſſit celebrari miſſa etiã ſi nõ fiat de feſto illo principaliter,,pbañ cũ pmiſſio miſſe celebrande ſit generalis,ergo generaliter intelligẽda.ff.de leg.preſtan.l.j.§.generaliter.ff.de publi.l. de ptio.ff.ſol.mat.l.ſi vero.§.de viro.ꝛ.c.qm̃.de ꝯiu.leproſo. ¶ Decimoſeptimo q̃ p̃dictis feſtiuitatibus poſſit aqua ſolẽniter bñdici, aſpſio fieri, fructꝰ bñdici,ꝛ laicis miniſtrari etiã iterdictis. Probañ etiã cũ talia de ſui natura non ſint p̃hibita tp̃e interdicti,ſed ipſor bñdictio q̃ eſt officiũ diuinũ eſt p̃hibita tp̃e interdicti,ſed in hiſ ſolennitatibus nõ permittitur celebratio diuini officij,vt.d.c.alma. ¶ Decimooctauo q̃ illis feſtiuitatibus non poſſunt illi q̃ ſunt de pp̃o interdicto iterdicti aliũde venientes ſolẽniter ſepeliri.ꝛ tz Jo. an.in cle.eos.de ſepul.qꝛ vt.§.dictũ eſt circa ſacramẽta ꝯferẽda tp̃e interdicti nil immutatũ eſt tp̃e interdicti p.§.adijcimus.ergo ſtandum eſt regule inhibitorie,vt in iurib⁹.§.prime alle. Quidã tenẽt ꝯtrariũ ꝛ mouenñ ex hoc.nã vt dicũt aut p̃hibitio ſepulture eccl̃iaſtice accedit p̃hibitioi diuinorũ officior,aut ſacramẽtorũ,ſi primo caſu illa celebratio nõ eſt p̃hibita illo tp̃e.ſi ſecũdo.ergo poterit celebrari diuinũ officiũ corpore manẽte inhumato:q̃ eſt abſurdum vel eo ſepulto extra cemiteriũ.Cõfirmãt:qꝛ noñe eccl̃iaſtice ſepulture intelligiñ diuini officij celebratio q̃ eſt pmiſſa,vt.c. ſtatim alleg. Ego hoc caſu nõ recederẽ ab opi.d.Jo.ꝛ pono p fundamẽto q̃ eccl̃iaſtica ſepultura eſt interdicta tp̃e gñalis interdicti,vt in.c. q̃ in te. de peni.ꝛ remiſ.ꝛ lz ſepultura habeat multas ſignificationes, vt not. in.c.ex parte.de ſepul.tñ prout ſubijcit p̃hibitioni implicat actum humatiõis in loco cemiteriato cũ officio diuino,loquor de ſolẽni. Et premitto q̃ officiũ diuinũ ordinañ in actum humationis,vt in finẽ debitũ.His p̃miſſis ſic arguo.Aut ſola humatio in loco cemiteriato ſiue officio p̃prio eſt pmiſſa tp̃e interdicti his feſtiuitatibus Aut interdicta non põt dari primũ cũ ſit inhibita per iura vetera tp̃e interdicti his feſtiuitatibus,vt.c.qõ in te.Nec p.c.alma fuit aliquid innouatũ cũ iſtud p ſe nõ ſit diuinũ officiũ circa qõ aliq̃d innouatur,vt ibi.Si deñ ſcõm vez q̃ ille actus ſit inhibitus,ergo ꝛ officiũ p̃cedens in hunc actũ tendens vt in finẽ debitũ, probatur cõſequẽtia.Nã aliquo p̃hibito, p̃hibita ſunt illa per que peruenĩ ad illud.ff.de ſpõ.l.oĩno.de p̃cura.tue.de offi.dele.p̃terea. Confirmañ idem iuris in vtroq̃ ꝯnexor.l.ſi gs obiecerit.viij.di.quo iure. ff.de appel.l.ſi g.§.ſi gs.ꝛ.§.ſe.Et is actus.ſ.celebratio,penitẽtia ꝛ humatio,ſequnta ergo inhibitio cõcernẽs humationẽ etiã concernit celebrationẽ.Nec ob.ſi dicas eƷ q̃ pmiſſio cõcernẽs celebrationem cõcernit etiã humationẽ,cũ humatio ſit finis in quẽ,ꝛ ab eo ſit denominatio,ꝛ ſic ſtabiñ diſpoſitioni inhibitorie.ff.de auro ꝛ ar. leg. l.ꝛ ſi nõ ſint.§.perueniamus.ff.de acq.re.do.l.quis ergo.ꝛ.l.carbonum.ff.de ver.ſig. Confirmañ. Nam ex opinione cõtraria ſequereñ mirabile abſurdum.Nã ſequereñ q̃ illis diebus poſſet quis ſepeliri in cemiterio cũ officio ſolenni ꝛ nõ poſſit ſine officio,cum actus humandi per ſe ſit inhibitus vt.§.eſt deductũ.ꝛ ſic non recederem ab opi.domi.Jo.vbi.§.

Decimonono quomodo icipit ꝛ finiañ dies quo ad celebrationẽ diuinorũ illis feſtiuitatibus.Hl.in.d.c.alma.tz q̃ in veſperis vigilie icipit ꝛ finiñ in veſperis feſti excluſo cõpletorio.Archi.ibi,tz q̃ includañ cõpletorium. Azo in nouel.tz q̃ ante factũ abſtinendũ eſt a cõpletorio, poſt factũ fauorabilis eſt opinio Archi.Subdit q̃ licet celebrãs cõpletoriũ ſit irregularis,tñ legatus de latere ipſum abſoluere poterit cuz fuerit fultus opi.doctorũ,ꝛ ſic nõ in cõtemptũ.Ego hoc caſu credere opi.Archi.verã de iure.Nã pmiſſio celebrationis diuinorũ officiorũ illis feſtiuitatib⁹ cõcernit oĩa diuina officia illor dierum, vt probat tex.ſed hoze canonice cuiuſcũq̃ diei dividunñ a matutinali ꝛ hec a matutino vſq̃ ad nonã excluſiue ꝛ veſp̃tinas,ꝛ hoc vſq̃ ad ꝯpletoriũ incluſiue.Nec p̃bañ.xj.q.iij.ſi gs eps in concilio.ꝛ not. xxxij.di.c.fi.ꝛ de fer.c.ij.Cõfirmañ cũ hoc ſit bñficiũ principis,q̃eſt latiſſime interp̃etãdũ,vt.l.ſi quõ.C.de bo.na.li.x.ꝛ.l. bñficiũ.ff. de ꝯſti.prin.ꝛ.c.cũ dilectus.de don. ¶ Vigeſimo q̃ eccleſiaſtica ſepultura ſit inhibita tp̃e interdicti p̃bañ in.c.q̃ in te.de pe.ꝛ re.ꝛ.c.cuz ꝛ plãtare.§.q̃ ſi.ꝛ.c.vt priuilegia.j.rñ.de priuile.ꝛ cle.eos.de ſepul. Et noie cemiterij intelligiñ hoc caſu locus ad vſuz ſepulture deputatus,etiã ſi nõ ſit bñdictus p epm.Nouer qꝛ alꝫs illudereñ ſepultura cũ multa ſint loca religioſor deputata ad vſum ſepulture que nõ ſunt benedicta.Inducit no.p Hoſt.de ſepul.c.fi.cũ eccl̃ia nõ cõſecrata gaudet immunitate qua eccl̃ia ꝯſecrata.de immu. eccle.c.fi. ergo a ſimili de terra bñdicta ꝛ nõ bñdicta cũ ſit deputata ad vſum ſepulture.Opi.do.Jo.videñ verior nõ dz appellari cemiteriũ niſi p̃cedat autoritas epi.de ꝯſe.di.j.nemo.ꝛ ad hoc dz nõ ſignificato eor nõ eſt recedendũ.ff.de leg.j.l.nõ aliter.l.pſpexit.ff.qui ꝛ a q̃bus. de decimis.ad audientiã.cũ ſi.p hec inferñ q̃ ſi tp̃e interdicti extra cemiteriũ ꝛ eccleſiã q̃s ſepeliatur ſine diuino officio q̃ nõ violeñ interdictũ,cũ vno differẽtibus ſpecie p̃hibito alia videañ pmiſſa.l. cuz p̃tor.ff.de iudi.l.maritus.ff.de p̃cu.xxv.di.qualis.Nec tp̃e iterdicti laici nõ iterdicti debẽt ſepeliri ĩ cemiterio vel eccl̃ia cũ hoc ſit iterdictũ fieri i loco ꝛ ſic ꝯcernit locũ nõ ſimp̃r p̃ſonas etiã hoc cũ ꝯceſſuz eſt ſpãliter clericis, vt.c.qõ ĩ te.de pe.ꝛ re.ꝛ.c.vt p̃uilegia.de p̃uil.ergo ius cõe inhibẽs gñaliter in alijs idiſtincte ligabit,vt.l.ius ſingulare.ff.de legi.ꝛ.l.j.in fi.ff.ad muni.Sepulti aũt tp̃e interdicti extra

ecclesiam

Source : BIU Cujas

ecclesiam ⁊ cemiteriuz relaxato interdicto si in eis apparuerint signa contritionis sepeliri potuerint in cemiterio, vt no. Jnno. in. c. tanta. de excess. prela. allegat. c. cum illoꝛũ. de sen. excom. Uersa vice si quis sepultus fuit in cemiterio tpe interdicti relaxato interdicto si fuit penitens non deexhumabitur cum res venerit ad eũ casum a quo potuit incipere. ff. ad leg. aquil. l. quia in eũ. ⁊ ibi no. predicti docto. in. c. tanta. ¶ Qui aũt intelligantur sepeliẽtes vt incidant penam. clemen. eos. de sepul. dic vt ibi plene cum glos. ibi tollatur interdictum so. particulare.

Vigesimoprimo qualiter interdictum hominis tollitur varie ſm varietatẽ causarum propter quas. Nam si propter dubiã offensam vel contumaciam prestita cautione de parendo. Idem si in particularem ecclesiam. de verb. signi. ex parte. si pro manifesta regrĩ satisfactio, vt in c. venerabilib⁹. de sen. ex. lib. vj. generale aut nõ hz formã a iure expressam, reuocabitur tamen prestita cautione vel satisfactione ab eis pro quoꝛũ culpis fuit latũ. arg. iuriũ statim allegatoꝛũ. Et religiosi ⁊ alij debẽt vitare excõicatos ⁊ interdictos iuxta sñias eꝓoꝛũ. Et qui dicãtur nominatim interdicti. Et qd si qs esset occulte interdictus, an debeat admitti ad diuina. Et quid si templarij ad ecclesiam interdictam semel in anno venerint admittantur ad diuina, ⁊ tunc ibi nõ debẽt sepeliri corpoꝛa defunctoꝛuz. Et nunqd fratres ibi tunc poterint sepeliri, ⁊ qualiter si in loco interdicto multe fuerint ecclesie vna tantũ aperiet in eoꝛũ iocũdo aduẽtu, ⁊ ibi poterunt celebꝛare. ⁊ q intelligaꝫ de interdicto etiã ab hoie lato. Jtem intelligitur de fratribus destinatis pro colligẽdis eoꝛum collectis nõ aũt de eoꝛũ nũtijs si ad hoc sine fratrib⁹ mitterent. ¶ Jtẽ q poterũt tũc soleñiter pulsatis cãpanis celebꝛare. ¶ Jtẽ q ad diuina tunc ꝓpter hoc admitterent, non tñ populo ꝓponent aliud q̃ in suis literis contineꝫ. Et an ex ꝯsuetudine sicut ex priuilegio possit qs habere q celebꝛare possit in loco interdicto ⁊ nõ põt: ⁊ q tũc admittant interdicti ⁊ repellãtur excõicati: ⁊ intelligiꝫ de interdictis q causam nõ dederũt interdicto, nec sunt noiati interdicti, ⁊ q tpe hmõi celebrationis possint oblatiões recipere ⁊ collectas. ⁊ q tũc interdictũ est suspẽsum non relaxatũ, licet aliq dicãt nec suspensuz nec relaxatum sed ibi durante interdicto de licentia pape celebꝛari potest. Nec obest talibus si cẽtum annis steterint q non descenderent ad ecclesiã pluries interdictã quominus admittant cũ postea venerint. ⁊ q lz locus sit interdictus, tñ de licẽtia hominis cum interdictũ posset sic suspendi. Secus de suspenso vel interdicto lato in personam q̃ suspẽdi nõ põt nisi in totũ tollat. Et qõ si psona sit interdicta de iure, an talis sñia posset suspẽdi. Et an fratres sepelientur in ecclesia interdicta.

Item an a iure vel priuilegijs apostolici mortui sepeliri poterũt in ecclesia, ⁊ qõ de fratribus ad hoc vt habeant priuilegiũ. An requiratur q̃ habitũ susceperint profesꝛoꝛũ, an sufficit q̃ habitus sit distinctus ab habitu profesꝛoꝛum secularium. Et an tales possint matrimonium cõtrahere, ⁊ an ex quo habitũ mutant intelligantur priuilegiati, ⁊ qd si non mutant habitum. an donando omnia bona intelligantur priuilegiati, ⁊ an sit necesse q̃ omnia bona dẽt. an sufficit partem donare. ⁊ quod si totum donant habitu nõ mutato alterum sufficit an donatio vel conuersio ſm Hosti. ſm glo. vtrũq̃. Primo probatur per tex. ibi allegatum de his ⁊ de pertinentibus. de priuile. cuz ⁊ plantare. ⁊. c. vt priuilegia. maxime per Hosti. Quod dictum tamen est de priuilegio facto dicẽdum est hodie vt in. c. alma. de sen. excõ. li. vj. Qõ in locis interdictis nõ solũ habitãtes, sed aliũde venientes non possunt audire diuina, ⁊ an laico interdicto in loco generaliter clerici ⁊ alij priuilegiati sint sepeliendi: q̃ sic. ⁊ an tñ faciãt generale interdictum quo ad omnia quãtum speciale quo ad quedam, q̃ sic. Et quid de his q moꝛiuntur tpe interdicti, an relaxato interdicto sepeliantur in cemiterio si fuerunt cõfessi vel signa penitentie in eis apparuerint, q̃ sic. et an si aliqui sepulti fuerunt tempoꝛe interdicti relaxato interdicto debeant exhumari. de his et ad hoc pertinentibus. de excess. prela. tanta. per Jnno. ⁊ Hostiẽ. ¶ Quod refert, an ecclesia interdicatur an clerus. Nam interdicta ecclesia clerus alibi celebꝛare poterit de priuile. ex parte. per Hosti. de sen. excom. si sentẽtia. lib. vj.

Qualiter in conuentualibus ecclijs bini et bini possint dicere hoꝛas tpe interdicti legendo non cantando ianuis clausis, excõmunicatis ⁊ interdictis exclusis, voce sic submissa q̃ exterius audiri non possint, ⁊ q̃ totus ꝯuentus sic potest hoꝛas dicere, ⁊ q̃ excommunicatis ⁊ non interdictis non licet extra ecclesiam stantibus audire diuina, nec clerici ita alte dicere q̃ exterius audiantur, econtra facientes laici videntur cõtemnere ⁊ clerici interdictum violare ⁊ penas violãtis, incurrunt. ⁊ qualiter ecclesie signate gaudent priuilegio tempoꝛe generalis interdicti. Et qualiter in ecclesia tempoꝛe generalis interdicti predicari potest populo. Et qualiter finito predicationis officio statim debent exire. Et que sacramenta excipiantur tempoꝛe generalis interdicti. Et an si non habeꝫ viaticum possit moꝛiens in pane cõmunicari. de his et de eis coniunctis. de pe. ⁊ re. quod in te. de sen. excõ. responso. per Ber. ⁊ Jnno. ⁊ Host. ¶ Premissa tamẽ dicta sunt expedita per. c. alma. de sen. excõ. lib. vj. iuncta cle. j. eo. ti. q̃ post appellationẽ qs interdici non possit. Qõ per appellationem sequẽtẽ nõ tollitur interdictum. Qõ suspensus ab officio intelligitur suspẽsus a sacramẽtis. Qõ interdictũ sicut excõicatio trahit secum executionez. Et q̃ interdictus q̃tũcunq̃ appellet si medio tpe se ingerat incurrit irregularitatem. Secus si non spiritualia sed tẽpoꝛalia interdicãtur Nam talia interdicta tempoꝛalium per appellationem suspẽduntur. Et an sit idem in suspenso a beneficio, vt si appellet medio tempoꝛe percipiat beneficium. Et an sit idem dicere suspendo te a beneficio, ⁊ suspẽdo te a perceptione beneficij. Et quid si dicat suspẽdo te a prebẽda, ⁊ qd si a canonia. De his ⁊ alijs connexis de app. c. ad hoc quoniã. de sen. excõ. c. j. lib. vj. Maxime per Host. Et sic est finis. scriptum Basilee in concilio generali.

Explicit Tabula remissoria
Domini Jo. de Lignano doct. excellentissimi super Tractatu de ecclesiastico interdicto.

Source : BIU Cujas

Tractatus de Ecclesiastico

interdicto eminentissimi doctoris Utriusq; censure D. Joannis de Lignano Mediolanensis.

Summarium.

1 Questio notabilis Joannis de Lignano super interdicto ecclesiastico.
2 Suspenso interdicto lato in ciuitate an eo tempore possint exerceri actus studij.
3 Interdictum suspensum ad tempus, finito tempore est penitus nouum.
4 Excommunicatio & interdictum in quo conueniant.
Supplicatio equipollet appellationi quo ad suspendendum effectum sententie.
5 Tractus executionis impedit appellationem & eius effectum.
6 Actus suspensionis interdicti facit pendere eius effectum in euentum diei.
7 Habilitas superueniens respectu alicuius actus producendi ita operatur tunc cum superuenit sicut si a principio affuisset.
8 Judex cum ligatum absoluit per tēpus, videtur ipsum finito tempore ligare.
9 Sententia lata in conditionē vel diem suspendit.
10 Dictiones donec & quādiu quid significent.
11 Intellectus consonare debet litere.
12 Episcopus suam sententiam interdicti & eius effectum pōt suspendere sicut ex toto tollere.
Appellari an possit a sententia suspensa.
13 Excusare quis se possit a tutela.
14 Excusatio an ita permittatur sicut appellatio.
15 Spiritualis sententia an ex eadē causa iteretur.
16 Appellari pure an quis possit a tempore late sñie & interdicti.
17 Excōmunicationis sñia donec in euentum diei vel cōditionis lata purificetur, semper ab ea appellari poterit.
Remedium als prohibitum per superuenientem alterationem inducitur.
Superueniēs suspensio inducit a principio denegatū remedium.

Equitur videre aliqd de ecclesiastico interdicto, verū quia nuper rime compilatus fuit & publicatus tractatus de ecclesiastico interdicto in studio Bonoñ. per profunde sciētie virum do. Jo. de cal. decretor doctorē eximiū, idcirco suppositio illo tractatu penitus intacto pro vno articulo contingente materiam interdicti ecclesiastici subijcio vnam questionem per me disputataz tempore interdicti generalis et suspensionis studij in studio Bonoñ. 1359.

1 Questio† videlicet talis est cum lata foret sñia interdicti ecclesiastici a diuinis & suspēsionis studij in ciuitate Boñ. eis pēdētibus directe fuerunt litere quarum tenor talis est. Ānō. dei gratia Cluniceñ. abbas apostolice sedis legatus ac terrarū ecclesie in italia, vicarius generalis, necnō ad infrascripta cōmissarius specialiter deputatus dilecto in xpō Paulo de Bononia fratri ordinis seruorum sancte marie. Cupientes vt officiū propositionis verbi crucis contra damnatū heresiarchā Franciscū de ordelasis de forliuio p alias nostras literas tibi cōmissum tanto feruētius exequaris, quanto specialioribus gratijs fueris cōmunitus, discretioni tue presentiū tenore cōmittimus, q; nedū officiū predicationis verbi crucis, verumetiā absolutionis casuuz tibi cōmissorium tribus vel quatuor psonis ad hoc idoneis sup quo tuā oneramus conscientiam cōmittere valeas, quoties tibi videbit opportunum. Ac illi vel illis quibus hoc duxeris cōmittendū quecūq; interdicta p quoscūq; processus aplicos vt autoritate aplica apposita interiectis in quibus hmōi verbi crucis ppositio per te aut deputādos seu deputatos a te fieri contingeret per tres dies relaxandi dūtaxat seu suspēdendi & in eisdē terris huiusmodi tribus diebus processiones faciēdi plenam concedimus autoritatē qua fungimur potestate. Cōmissionē vero seu cōmissiones absolutionis casuū p te factam hactenus siue futuras si & in q̄tū est necessariū ratas & gratas habemus. Et qcqd factū est occasiōe cōmissionis seu cōmissionū predictarū quar vigore literarum suspensa fuerunt quecūq; interdicta supposita fuerunt in ciuitate Bononie. tribus diebus suspensione pendente. Interposita fuit appellatio excōmunicationis legitimis p quas potuit & debuit.

2 Querunt tria scz primo an suspenso† quocūq; interdictorum latorum in ciuitate Bononie operatur effectū in illis diebus poterunt exerceri actus studij. Secundo an illis diebus vltra celebrationem diuinorū poterint inhibita per interdicta libere expediri. Tertio an appellatio legitime interposita nunc opetur effectum vt libere in ciuitate Bononie possint diuina celebrari & alia interdicto inhibita expediri & omnes actus studij sicut ante interdictū poterant. possint legitime adimpleri. Dimissis primis duobus quesitis, primum aggredior tertium. Ad cuius vtrāq; partē ponuntur argumenta canonica facta per me Jo. de ligna. circa istud dubium. Et primo ad partem negatiuā. Secundo ad partē affirmatiuā. Demum ponā eius conclusionē. Et pro parte negatiua primo sic arguitur, interdictū suspēsum† ad tps finito tpe esset penitus nouū, & noua sentētia sequeretur absurdū. s. q; sñia foret lata nō p iudicē nec aliquo seruato ordine ꝺ legē prolatam. C. de sen. l. ij. & . iij. C. de sen. ex peri. reci. ij. q. vj. diffinitiua. de proba. qm̄. de re iudic. c. penul. & vlti. lib. vj. Consequentia patet. Nam finito tpe suspēsionis si noua sequitur sententia interdicti, tūc neq; iudex pronuntiat nec aliquis seruatur ordo. q; sola temporis finitio hoc opatur. s. interdicti recidiuatio. ergo &c. ¶ Secūdo sic, tunc nō foret aliqua differētia inter suspensionē interdicti & ipsius relaxationem, hoc est falsum per no. in. c. ad hoc. & . c. dilectus. de appel. ꝺ sequētia est clara: quia iure nullo alio patet differētia nisi quia relaxatio totaliter interdictū supponit suspensio non, sed effectū differt. ¶ Tertio sic. definitio alicuius actus ad tēpus causa sufficienti manēte ipsius nō inducit nouitatem eiusdē cessante definitionis causa, immo idē surgit & cōtinuatur. hic est casus. ff. de excu. tu. l. titius. vbi si detur tutor dūmodo abest causa reipublice, si abest definit: si reddit, surgit continuatio eiusdem tutele, sic in procuratore & similibus sic directe in proposito. ¶ Quarto sic glo. est in. c. ad hec. & . c. dilectis. de appell. Ex his infertur conclusio principalis q; si idē est interdictuz qō durat & manēte ipsius causa cessabit impedimentum appellationis interponende qō a prin. late sententie subfuit, vt. c. ad hec. & cōtinuatum est durante causa, vt. s. e.

Ad partem affirmatiuam arguitur sic. in hoc conue
4 niunt excōmunicatio† & interdictum q; potest appellari, & nō potest regulariter. de interdicto est tex. in. c. ad hec. de excōicatione in c. pastoralis. de appel. Ratio redditur vtriusq; multiplex: q; deus vtrobiq; a quo non appellatur, vtputa a principe. xj. q. iij. nemo. & hec fuit Pe. his. que non valet: quia licet a sñia principis non appelletur, tamen bene supplicatur. & supplicatio appellationi quo ad suspendendum effectum sñie equipollet. q; supplicetur probat c. ex literis. de resti. in integ. Alia fuit ratio Lau. vt homo crescat p meritum parendo etiam inique sñie. viij. q. j. sciendū. xj. qō. iij. quid ergo. alia fuit Jo. q; facit cōstitutio ecclesie, vt cēsura magis timeatur. aliam rationē reddit tex. in. c. pastoralis. de appel. vcz q; he sententie trahūt secū executionē, & hoc est efficax. vt hic dicit tex. licet aliam reddat Hosti. in. c. ad reprimendam. de offi. ordi. Transcurro ergo sic. fundamentaliter sic tractus† executionis impedit ap
5 pellationē & eius effectū. qō etiā videt dicere lex cū ex causa. ff. de appel. vbi dicit tex. q; si ꝺdēnatus soluat. j. decendiū. & post solutionē j. decendiuz appellet, appellatio talis non releuat nisi in euentum cause appellationis, ergo vbicūq; sñia interdicti reducat ad casum in quo nō trahat executionē si effectus & executio veniāt post fienda ex interuallo interdicti sñia equiparabit alijs sententijs a qbus appellari potest, & app. suspēdit effectū. ff. ad turpil. l. j. in fi. & no. in l. eos. C. de appel. & . c. nō solū. de ap. li. vj. Sed cū suspensio interdicti reddit interdictū ad casum illū vt. s. in alijs articulis est deductū ergo illa pendente interponi pōt appellatio releuans. ¶ Secundo sic in sententijs spiritualibus vtputa excōmunicationis & similibus est hoc speciale, q; si effectus earum pēdet in euentū alicuius conditionis, semper appellari pōt etiā post decē dies, dūmodo infra tēpora pendentie cōditionis. hic est casus ꝑm verū intellectum quē ibi tenet Lau. Inno. Host. Bar. Jo. mo. in. c. quicūq; lz Tan. dixerit solum vsq; ad. x. dies p. c. ad consultationē. de re iudi. Bar. brix. in questione que incipit: esto q; iudex. qō sentit Pe. de sanro. exponēs tpe medio. i. ante. x. dies quecūq; de dictis opinionibus
6 sit vera stabit & inferr cōclusio p dicta. Ista† actus suspēsionis interdicti facit pendere eius effectū in euētū diei. & app. est. j. vtrūq; termi. ergo effectū operabitur appel.

Tertio & in hoc dicitur & in hoc videt pende re difficultas qōnis. in hoc ꝑmitto. Aut supēsio interdicti non tollit substantiā interdicti, immo manet idē interdictum qō continuat idē, licet interueniat actus suspensionis. Aut dicemus in totū tolli & nouū fieri, vt dicebat Guil. naso. in. c. ad hoc. vltimo de appella. si detur hec vltima cōclusio, necessario infertur q; appellari poterit sublato interdicto. Primo quia licet appellatio preueniat interdictū, & appellatio preueniens iuuat etiā ab excōmunicatione. de appel. ad hec. & . c. pastoralis. de sen. exco. per tuas. eo. tit. solet. & . c. venerabilibus. lib. vj. hoc ergo erit. Si autē sit idem interdictum continuatū a diuinis nō obstante suspensione, idē interdictū erit, qō sentire videt gl. in. c.

glos. in c. ad hec de app. ¶ Quarto si snia interdicti lata foret a pn cipio cū suspensione executionis in diem tunc ante diem appellari potuisset. Ergo si lata fuit pure superueniente suspensione executionis in diem, tunc etiā. j. diem poterit appellari. antecedēs p
7 bat. c. preterea de appel. cōsequētia probatur. nam † habilitas superueniens respectu alicuius actus producēdi ita operatur tunc cum superuenit sicut si a principio affuisset. de po. prela. bone. ij. de elec. q sicut. xij. q. ij. si qua de rebus. xvj. q. j. c. fi. de his que fi. a prela. cum nos. de reg. significauit. de iur. pa. cura. ff. de ri. nup. l. si quis i senatorio. C. de nup. lege z si contra. z sic concluditur appellari posse, et appellationē iuuare. Quinto sic. princeps suspendēs interdictum generaliter per tempus videt post finitum tempus interdicere de nouo. Nam si iudex aliquem ad tempus determinatum absoluit, videtur ex nunc ipsuz finito tempore absoluere. Adeo q finito tē pore non est opus absolutione. per ea que no. de eta. z qua. bone.
8 de elec. quia sepe. li. vj. ergo a simili cū iudex † ligatū absoluit p tps, videtur finito tēpore ipsum ligare. z sic idem quod. s̄.

Sexto sic ad principale videtur text. in. c. dilectis. de appel. vbi aperte dicit tex. qō interdictum latum suspendit decan⁹ ad tē pus quia suspensione durante appellauit eps. tamē dicit tex. ibi q interim non debuit exequi sniam. Et si appellatio pendente suspi tione operata est effectum z bene cōcluditur ibi casus z expedit exa minare omnes intellectus illius tex. Unus fuit Jnn. vcz q eps ap pellauerit ante interdictum. z ex causis legitimis. z sic non ob. c. ad hec. z. c. pastoralis de appel. Item intellectus non potest consonare litem. Nam licet sit verum q eps appellauerit ibi ante interdictum, z sic pronuntiatum fuit nullum, licet hoc non debuerit officialis: quia appellatū fuit ad papam: tamē decanus defendebat se dicens qō anteq̄ eps appellasset ipse tulerat sniam interdicti quā suspendit z eps tunc appellauit. z papa illaz excusationē tollit dicens: qō si etiā hoc foret, tamē illa pendente appel. nō debuit exequi vt ibi dicit tex. z si papa in ver. cum interim tollit excusationez decani, nō aūt refert se ad existentiam facti quicquid in rei veritate fuerit. Sed refert se ad allegationem decani vt demonstrat tex. ex sui serie. Opi. ergo Jnno. lz in se contineat veritatem. s. q ante appellauerit. Non tamen tollit quin litera probet qō dictum est.
9 Alia est qō † fuerit lata in cōditionem vel diez z talis suspendit, vt in. c. preterea. de appel. z hanc tangit glo. in. c. dilectus. eo. ti. Et sic talis erit intellectus, qō quādiu eps esset presens seruaret interdictum vt in simili directe habetur de spon. non est. Sed iste intellectus stare non potest. Nam si non erat presens tempore late sententie interdicti in hanc formā vt cessaret quādiu esset eps dicere qō talis snia taliter lata fuerit pendens in euentū cōditionis suspensiue. z sic appellare potuerit, credo dissonū a iure. Nam aliud est ali quē actum pendere in euentū cōditionis quo ad sui perditionez. Et aliud est actum pure sed resolui in euentū cōditionis sicut in cō tractu inito sub pacto adiectionis in diem: z legis cōmissorie. ff. de in diem adiec. l. j. de lege cōmis. l. j. Nam lz contractus illi puri sunt resoluuntur tamē in euentum conditionis vt si non soluerit infra diem: z si alter attulerit meliorem conditionem. Sic in proposito snia sic lata epo presente fuit pura resolubilis quo ad executionez si contingeret ipsum esse absentem. Hunc intellectuz sapit glo. in
10 c. non est. de spon. Hoc probatur quia † dictio donec z quādiu nō significant conditionem suspensionis, z resolutionis. Hoc probat l. cum antiquitas. C. de usufruc. ibi, donec peruenerit ad sanam mē tem. Hoc probat etiam per hec que not. domi. Adar. de fili. et do. Richar. malūbra. z Cy. post eos in. l. ij. C. de indi. vi. tol. sic ergo nō erat snia suspensa in euentū diei vel cōditionis immo pura, resolubilis tamē ad executionē aduenient die vel cōditione. z sic nō potuit appellari z sic non consonat litere que sonat cōtrarium. Si dicas ipsum absentem fuisse hoc est determinare. nam de iure cōmuni presumitur presens vt no. de cle. nō resi. qualiter. z. c. ij. etiā quia archiepus: q nec alibi potuisset in alieno territorio exercere hunc actum iurisditionalem. ff. de iu. om. iudi. l. vlti. xj. q. iij. per totū. de consti. c. ij. in fi. lib. vj. Et sic eps presens presumitur cū talis processus regulariter cōtra presentes vel cōtumaciter absentes de quo hic nō constat, esto etiam q fuerit processus extraordinarius cū non fuerit iudex suus decanus z appellatio fuerit quocatio extraiudiciaria vt ibi no. ho. Et sic iste intellectus nō potest procedere vt consonet litere. Tertius est intellectus vt hec fuerint verba snie, nisi relaxatus fuerit presbyter. j. decem dies extunc operet interdictū suū
11 effectum vt sic infra illud decendium appellari potuerit. Iste † intellectus nullo modo cōsonat litere. Nam dicit text. in verbo, non obstante, q decanus priusq̄ appellasset tulerat sniam, cuius effectum duxerat suspendendū. innuit ergo ibi q snia interdicti preuenit appellationē z qō appellatio secuta est suspensionem z sic snia a principio fuerit pura, z postea suspensa ad tps. Hoc probat litera. Nam dicit priusq̄ appellasset tulerat sententiam, cuius effectū duxerat suspendendū. innuit ergo qō snia interdicti preuenit appellationem z q appellatio secuta est suspensionē. z sic snia a principio fuerit pura z postea suspensa ad tēpus. Hoc probat lra. nam dicit priusq̄ appellasset tulerat sentētiā z sic intelligitur q debuit fieri. s. pura. ff. quō ap. sit. l. j. §. biduuz. ij. q. vj. biduum. Post ea sequitur, cuius effectū ad tps duxerat suspendendū. postea sequitur, cū interim. i. tēpore. s. suspēsione pendente ad aliud referri nō pōt interim sm sanū intellectum appellatione interposita, z sic interpotio appellationis refertur ad tēpus suspensionis pendētis. Et sic reprobatis illis intellectibus vt penitus dissonātibus a textu surgat intellectus verus. s. qō decanus tulit sniam interdicti puraz vt dicebat se excusando, z ipsam suspendit ad tps, qua pendēte eps appellauit. Et papa dicit q hoc etiam si foret verum nō ob. q interim etiā appellatione illa pendente nō debuit exequi: z sic inferr ibi fore casum. et textum apertū huius cōclusionis supra deducte.

Septimo inducitur glos. in. c. ad hec. vltimo. de appel. que sentit hoc licet aliquantulū se inuoluat. ¶ Octauo inducitur opi. ho. in. d. c.
12 ad hec. Ecce verba ho. eps † pōt suspendere suam sniam interdicti et eius effectū sicut ex toto tollere. ff. de iudi. l. iudicū. Et sic intelligo quod dixerūt primi: quia si potest plus: potest z min⁹, z interim appellari potest vt dicunt sancti. Appellari enim pōt a snia suspēsa, vt dicto. c. preterea. z. c. dilectis. de app. Secus ꝛc. Ecce qualiter clare hoc sentit. d. Jo. an. ipsum recitando inherere videtur ipsius opi. Ad solutionē tertij principalis quesiti dico, q supposito qō finito tempore suspensionis incipiat nouū interdictū nec duret cō tinuatiue antiquū, cōclusio parum habetur dubitationis: tamen quicquid sit siue nouum siue recidiua antique snie dico appellari potuisse z appellationem operari effectum, qō cum sit nouū z cuz minori dubio procedat quomodo. Et vt tollant argumenta in cōtrarium inducta induco vnum tex. ex quo etiam inferr conclusio. s. qō appellari potuerit tex. est in. l. titius. z est. l. vlti. ff. de excu. tu. ij. rūso. vbi testator in testō sic dixit, Titius tutor esto, cum reipublice causa abierit ne esto, cum redierit tutor esto. Titius pure est tutor testamentarius anteq̄ sit cā reipublice, cuz abest desinit esse tu
15 tor, cum redit incipit esse tutor z est noua tutela, z potest † se excusare ab illa tutela vtpote noua: q lz annum post reditum vt. l. non solum. ff. eo. ti. z currunt sibi dies quinquaginta. ff. eo. ti. z aget ratione tutele pure que fuit penitus alia. sic directe in ꝓposito princeps dixit sententiando ciuitas esto supposita interdictor hoc pure post lz ex interuallo quia in hoc nō facio vim. dixit ciuitas trib⁹ diebus non esto supposita interdicto sicut. s̄. deductū est in allegationibus ad hanc partē. sic ergo primo fuit pure interdicta sicut ille tutor pure postea superueniente suspensione trium dierum desijt esse interdicta, sicut ille cum abfuit cā reipublice desinit esse tutor: postea vigore taciti subiuncti finitis illis tribus diebus incipit esse interdicta, sicut ille rediens incipit esse tutor nisi se excuset qō permittetur tanq̄ a noua tutela vt ibi aperte ptz ita hic incipit de nouo esse interdicta nisi se excuset. i. nisi appellet. Sicut em̄ pmitti
14 tur ibi excusatio ita † hic appellatio non ob. eadē. l. in prin. in. j. respōso. nā ibi fuit datus tutor q̄diu non abest cā reipublice z administrauit, z post abfuit, z post redijt z fingitur eadem tutela. Nunc agetur q possit se excusare tanq̄ a noua tutela nec ageret tutele ratione prime administrationis nisi foret vtiliter sm quosdam. vt. ff. de tute. z rationi. distra. l. si tutor. in prin. ff. de admi. tu. l. tutor. §. si quis abfuturus. Et est ratio: nam ibi data est tutela tandiu q̄diu non abesset. Et sic ante recessuz z post purificatus est modus quia non abest z sic eadem tutela nūc interdicit actus expressus z successiuus tutele prius concesse quod contingit in. ij. rūso z in casu nostro vbi expresse fit suspensio interdicti post ipsius promulgationē vt sic non ob. c. quāq̄. de pcu. lib. vj. quia ibi sic datus est procu. quoties abesse contigerit dominum. Idem ergo reassumit officiuz nec erit nouum post recessum domini. z sic etiaz non ob. l. pe. C. de nau. fe. z sic tolluntur que no. in. c. petitio. de procu. per Jnno. z lz dixerim aliud interdictum a precedenti interposita suspensione, tamē
15 appellatur ratione idēptitatis cause quia † ex causa eadem iteret spiritualis sententia.

Tolle exemplum in. c. eos qui. de sentē. excō. li. vj. ibi excōmunicatus pro violenta manuum iniectione fuit absolutus per sacerdotē in mortis articulo: tamen dicit tex. ibi qō si conualuit z non accedit ad sedē apostolicam reincidit in eandem excōicationem vt ibi. Nec dici potest eadem numero, cū prima fuerit per absolutionem extincta. z sic nō redit eadem numero. de conse. di. iiij. queris. ff. de solu. l. qui res. §. aream. Sed dicetur eadem specie ratione effectus z cause et sic hic in proposito. sic ergo hoc supposito qō nouum foret interdictum questio procederet cum modico dubio. Sed dato qō foret idez interdictum cuius actus secundus fuerit impeditus per suspēsionē durante habitu z actu primo, nihilominus appellari potuit. quia sublatum est obstaculum quod impediebat a principio appellatio
16 nem interponi. Nam a tēpore late sententie z interdicti pure † nō potuit appellari: quia statim traxit secum executionem, vt in. c. ad hec. z. c. pastoralis de appel.

Source : BIU Cujas

Jsta enim est ratio quare a principio nō potuerit interponi appellatio vt probat tex.in.d.c.pastoralis.iuncta glos.licet tex.loquatur de excōmunicatione.quia ambe sententie in hoc equiparantur, vt in.c. Ad hec.de appel.Nam hoc idem dicimus in alijs sententijs vt cuz facta fuerit executio nihil operetur appellatio quo ad suspensionem executionis.vt.l.cum ex causa.ff.de appel.lz in alijs operet in euentum sententie in causa appellationis, vt in.d.l.cum ex causa. At hoc nunc pendente suspensione non trahit secum executionez plusq̄ nunc latam in diem vel sub conditione, vt.c.preterea de appel.Et sic surget iuris remedium.s.appellatio cessante impedimēto.l.vlti.C.de testa.mili.z.l.generaliter.C.de epi.z cle.z.c.cum cessante.de appel.cum si.Nec miruz, quia si sententia lata a principio fuerit talis nature qō ab ea appellari non potuerit z ex postfacto alteretur sic qō alterari possit.Nam si fertur excōmunicationis sententia contra Titium si non soluerit.j. mensem, ex nunc talis est nature sententia q̄ mense elapso non poterit appellari si solitum non fuerit,sed ante semper poterit etiam elapso decēdio fm vnum intellectum in.c.preterea de appel.Sed si ex postfacto porrogetur terminus aperte de consensu iudicis alias a iudice vt inhereāverbis Jnno.in.c.preterea de appel.tunc elapso mense in termino porogato,poterit appellatio interponi.Nam donec excommunica
17 tionis sententia in euentum diei vel conditionis lata purificetur, semper appellari poterit vt in.d.c.preterea.de appel. Et sic per superuenientem alterationez inducitur remedium alias prohibitū. Sic in proposito superueniens suspensio inducet a principio denegatum remedium.

Tractatus breuis sed multū conducibilis de ecclesiastico interdicto D.Jo.de Lignano.J.U. Doctoris profundissimi,Finis.

Source : BIU Cujas

Tractatus de censura ecclesiastica, compositus per dominum Jo. de lignano, De Mediolano. Doctorem vtriusq; iuris excellentissimum, Incipit.

Summarium.

1 Censura ecclesiastica quid sit. 2
3 Censura infligitur propter contumaciam.
Contumax quis non constituitur nisi precesserit monitio.
4 Censure finis quis sit.
5 Capitalium quot genera.
Jus canonicum non infligit penam mortis.
6 Pena dānationis ad carceres infligitur solū pro grauissimis criminibus.
7 Infamis iure ciuili an sit infamis iure canonum.
8 Seueritas in quo consistat.
Animaduersio ecclesiastica consistit circa degradationem et traditionem curie seculari.
9 Censura ecclesiastica vnde dicatur.
10 Censura et deputatio quando idem sunt.
11 Species censure ecclesiaitice quot sint.

Diuisio Tractactus.

1 In tractatu de censura ecclesiastica. Primo describo censurā ecclesiasticam. Secundo queraz vnde dicat. Tertio quot sunt species ipsius. Quarto prosequar vnam quāq; speciem ordine suo. Circa primum dico q̄ † censura ecclesiastica est spiritualis pena, quam ecclesia propter inobedientiam infligit locis et vniuersitatibus, sacramentalia singularibus personis communionem et actus spirituales interdicendo. Aduerte tamen quia vt dicit philosophus secundo topicorū. Cōplexi nō est diffinitio, ergo cū censura ecclesiastica sit quid cōplexum, sicut homo albus, non potest diffiniri, sed describitur eo modo quo patet.

Diri primo quod est pena spiritualis, huiusmodi tamen est nō predicatio formalis, sed casualis, sicut cum dico, odor est fumalis euaporatio. sicut etiam dicit Jo. Prescriptio est exceptio. i. exceptionis productio. xvj. q. iij. in summa. Simile in proposito cēsura ecclesiastica est
2 pena. i. inflictoria pene. Nam † censura est statutuz vel iudicatio vt l. censura. ff. de verbo. signifi. Et statim tangam in sequenti mēbro. Et hoc statutum est pene spiritualis inflictorium. Et dixi, quaz ecclesia. in hoc tangitur causa efficiens huius censure: et in hoc differt a censura senatus secularis, de qua. ff. de here. peti. l. item veniunt §. cum autem in fi. et differt ab actu censendi, de quo loquitur in. l. ergo. §. alluuio. ff. de ac. re. do. Et differt a sensico qui est vnum genus calanarum de quo. C. in quibus cau. col. censi. do. ac. pos. l. ij. lib. xj. Et statim hic tangam in se. membro. Dixi propter inobediē tiam, hic tangitur causa naturalis explicite et formalis implicite.
3 Nam propter contumaciam † infligitur, tanquam propter causaz immediatā, vt in canone. xj. q. iij. nemo, cum infligitur ab homine a canone autem propter delictum reducitur aūt ad inobedientiaz canonis de qua. §. in genere implicite tāgitur aliquid de cā forma li. Nam non constituitur quis contumax nisi precesserit monitio. et hec de forma fulminandi de censura ab homine. xxiij. q. iij. de illicita. de senten. excōmunica. sacro. et eo. ti. c. j. li. vj. licet certa hodie forma sit seruanda. de qua in. c. j. de sentē. excō. lib. vj Dixi locis &c. Hic tangitur materia circa quam exercetur censura. Dixi sacramē talia. hic tangitur finis immediatus censure ecclesiastice vt tangaz
4 in processu specierum singularium: censure † finis tamē principalis est punitio inobedientie hominis vel canonis qui implicatur cum dixi, propter inobedientiam.

Aduertendum quia dixi describendo censuraz qō erat spiritualis pena. nam sicut legis ciuilis lator diuersa penarum genera infligit, sic et legis canonice lator eodem ordine. iure enim ciuili septem sunt genera penarum, sex sunt capitales, vna adimit vitaz que multis modis realiter tollitur. ff. de peñ. l. aut dānum. §. vita et. l. supplicij. et. l. capitalium. §. idem princeps. et §. famosus. Secunda est morti proxima. s. metalli pena. verum est tamen qō quidam dānantur in metallum, et hi grauioribus penis subijciuntur: quidā in opus metalli, et hi leuioribus penis subijciuntur. Omnes tamen perdunt libertatem et ciuitatem. Alij dānantur in ministeriū metallorum, scilicet vt seruiant dānatis in metallum, et hi si dānātur ad tempus, non perdunt libertatem sed ciuitatem. Si autem perpetuo tunc vtrūq; perdunt vt hec habentur. ff. de pe. l. aut dāna. §. est pena capitalis que est deportatio et in opere et in opus publicum damnatio sed non in metallum, et hi ciuitatem perdunt et
5 non libertatem. ff. de pe. l. quidam. nam † capitaliuz quatuor sunt genera. Prima est relegatio ad tempus vel ad perpetuum, et hi bona non perdunt. Secunda est infamia. Tertia est dignitatis amissio vel ad dignitatem vel officium interdicta aspiratio. Quarta est verberum, vt habetur. ff. de pen. l. si quis forte. §. pe. et. l. aut dāna. ff. de interdictis.

Verum est quod penam mortis nō infligit ius canonicū Et secundum ordinem predictum legis canonice latoz infligit penas non tamen penam mortis. ne cle. vel mo. c. sententiam. lj. dis. c. j. et. ij. de rap. in archiepiscopatu. Sed huic pene succedit traditio curie secularis. de crimi. fal. l. ad falsariorum. de iu. cum non ab homine. xj. q. j. illum. Secunda pena. s. dānationis in metallum nō re
6 peritur his verbis expressa a canone. sed huic succedit pena † damnationis ad carceres que infligetur pro grauissimis criminib⁹. de here. c. pe. vel vt in seruitutem redigatur. xxxij. di. eos. Vel qō tradatur curie seruiturus. xv. q. j. statuimus. vel qō vendatur. lxxxj. di stin. quidam clerici. et dicta de secunda intelligantur de tertia. De non capitalibus aūt relegatio non est verbis expressis tradita, sed huic succedit detrusio in monasteriuz. de qua. l. di. episcopus autē lxxxj. distinc. Romanus. Alia habent locum secundū canones, vt degradatio. xj. q. iij. episcopi autem. de accu. qualiter. ij. de pen. degradatio. li. vj. interdicitur ne aspiret ad superiores et remaneat in susceptis. de fi. pres. c. fi. de elec. super eo. Pena autem infamie habet locum secundum canones adeo vt quilibet infamis iure ciuili
7 sit infamis iure † canonum. fallit in casibus specialibus vt in mulie re que nubit. j. tempora luctus. de secundis nupt. et c. pen. et vlti. ij. q. iij. §. hinc colligitur. vj. q. j. infames. sm canones autē aliqui sūt infames infamia canonica. de testi. testimonium. Alia pena. s. verberum. Habet locum iure canonum. xxxv. distin. c. vlti. xlv. distinc. cum beatus. Iste sunt omnes pene que principaliter concernunt corp⁹ vel corpori adherentia, et hoc attento potius corporales quā spirituales nuncupantur, lz sint pene ecclesie. Preter has sunt pene mere spirituales que cōcernunt animam, et actus mere spirituales tollunt, vt censura, de qua. s. Est tamen sciendum q̄ censura est proprie spiritualis pena, vt in. c. querenti de verbo. signifi. Seueri
8 tas † consistit circa coertionem temporalem vt in. c. in quibusdaz de pe. Ecclesiastica animaduersio consistit circa degradationem et traditionem curie seculari, vt in. c. nouimus. de verbo. signi. et propterea dixi spiritualis describendo et propter hoc explicanduz aliqualiter digressus fui. ista autem genera penarum explicauit Jno. in. c. qualiter. ij. de accusa. Host. in summa. de pe. §. quot sunt. et §. in quibus. et. §. quō. et sic patet descriptio censure ecclesiastice eo modo quo complexum describi potest.

Secundo queritur vnde dicatur
9 censura ecclesiastica. † Solue sicut supradictum est, sicut complexū proprie non describitur sic nec proprie ethimologizatur. Tamen eo modo quo potest dicitur censura a censeo es, quod idem est qō statuo vel iudico et ecclesiastica quia peccant statuitur vel iudicat implicando prelatum nomine ecclesie, et canonis. vbi sciendum qō censura aliquando sumitur pro statuto generaliter, vt. l. censeri. ff. de verbo. signifi. Ibi, censeri est statuere et percipere. Hinc dicit lex senatus censuit. ff. de here. peti. l. item veniunt. §. cum autem. in fine. Aliquando lex dicit q̄ flumina censentur loco censitoruz. vt. l. ergo. §. aliquando. ff. de acqui. re. do. quia per alluuionem tollunt vni et traduntalij, sicut iudices censentes. Aliquando sumitur p statuto speciali facto circa census et tributa equanda. Hinc venit nomen censura. ff. de or. iu. l. ij. §. post. et. §. deinde. et no. glo. in. l. cē
10 sure. ff. de verbo. signifi. Aliquando censura † est idem qō deputatio, vt no. glo. in. l. iiij. C. de agri. et censi. lib. xj. vel vt ibi dicit gl. censitum est vnum genus collegij. C. in qui. cau. colo. cen. de acquiren. pos. l. ij. lib. xj. hic autem dicitur censura a censeo quod est iudicare siue statuere, siue pcipere ecclesiastica sacramēta, quia per ecclesiā. Et de hac censura loquitur tex. in. c. querenti. de verbo. significa. sic etiam canon defectus nostri temporis quibus non solum merita sed etiam tempora defecerunt discretione aliqua non patiat inanem censuram, vt scribitur. xxxiij. dist. fraternitatis. hec de secūda ethimologia censure ecclesiastice. secundū pol. aūt censura est interdictio, rigor, seueritas, potestas, snia. et dicitur a censeo es quod est iudicare, iubere, statuere, deliberare mature. secūdū Papiā aūt cē sura est honor quidā a censendo. plus ponderaui effectuz introductuz. s. penam diuinationis ante infligendi.

Tertio queritur † quot sunt species censure ecclesiastice. So. responde vt in decre. querenti. de verbo. sig. Et dic quod sunt tres. s. interdicti, suspēsionis, et excōmunicationis. Vel forte nota censure ecclesiastice est terminus analogus et predicatur secundum prius et posterius, vt probatur in cap. querenti. vbi dicitur q̄ non solum interdicti vel pro.

Source : BIU Cujas

sed excõmunicationis sentẽtia, z enim quare proprius predicatur de interdictor sic ex ordine. Sed hec parum tngerit difficultatis in proposito tractatu ex ordine.

Summarium.

1 Excõmunicatio quid sit.
2 Contumacia quid denotet.
3 Excõmunicatio vnde dicatur.

§. Primus.

Circa quartum sez ponã prosequutionẽ specierũ censure, z incipiam tractare de excõicatione. Et hoc ordine primo querẽdo quid sit excõicatio z vnde dicaꝫ. Secũdo quot sunt spẽs excõicationis. Tertio a quibus feraꝫ, et cõtra quos. Quarto pro quibus causis feratur. Quinto quis sit eius effectus. Sexto qui actus sint excõicato interdicti. Septimo q̃ forma debeat seruari in ipsa ferenda. Octauo per que tolli possit. Nono qualiter tollaꝫ. Decimo qua pena feriaꝫ participãtes excõicatis.

1 Circa primum dico qõ † excõicatio est censura ecclesiastica propter cõtumaciam vel crimen in singulares personas lata a communione fratrum z sacramẽtorũ tantũ exclusoria. Dixi primo qõ est censura ecclesiastica, per hoc tangitur genus vel superius annologiũ vt. s. mẽbro tertio, z per hoc differt ab alijs censuris de quibus s. in mẽbro. ij. Dixi secundo propter contumaciam vel crimẽ lata per hoc tangitur causa materialis excõmunicationis. z dixi contumaciam vel crimen vt implicem tam latam ab homine, que confertur propter contumaciam immediate vt. xj. q. iij. nemo episcopor. z. xxiij. q. ij. de illicita, q̃ latam a canone que infertur propter crimen. xvij. q. iij. si quis suadente. z in casibus quos enumerat gl. de senten. excõmu. c. eos. li. vj. z in clemen. pastoralis. eo. ti. z Hostiẽ. in
2 summa. z. §. iij. in princi. per hoc quod dicitur contumacia † tangitur implicite aliquid de forma, quia monitio que requiriꝫ inferenda ab homine. de senten. excõmu. c. sacro. z. c. j. eo. tit. lib. vj. Dixi in singulares personas, z per hoc tangitur materialis cã circa quam. Et per hoc apparet quod non appellatio concernit vniuersitatez vt. c. romana. §. vniuersitatem. de sen. excõmuni. lib. vj. a cõmunione fratrum z sacramentorum q̃ minorem, que separat a participatione sacramentorũ. vt. c. si celebrat. de cle. ex. mi. Et per hoc tangiꝫ effectus z finis immediatus excõmunicationis. Et per hoc inferꝫ
3 vnde z quare excõicatio dicitur quia dicitur † a cõmunione exclusio tam sacramentorum quam fratrum, vt congruat ethimologia etiam maiori excõmunicationi. Quod autem sic ethimologizetur probat; tex. xvj. q. iij. nihil. z. c. canonica. ij. q. iij. duas. xxxiij. q. iij. tã sacerdos. z. c. certum. z hanc exclusionem traxit ecclesia per instructionem a Christo z exẽplũ ab apostolo qui corinthuz sathane tradidit. xxiij. q. iij. notandum. z. c. apostolice. xj. q. iij. omnino.

Summarium.

1 Excõmunicationis quot sunt species.
2 Maior excõmunicatio que dicatur. Item z que minor. 3.
4 Excõmunicatio sicut varie infligitur, sic varie recõciliatio sequiꝫ.
5 Maior excõmunicatio qñq; vocatur anathema.
6 Excõmunicatus an sit quilibet pro quolibet peccato mortali.

§. Secundus.

Circa secundũ quot sunt
1 species † excõicationis. Et attendenduz quod vt iura exprimunt, due sunt species excõicationis. s. excõmunicatio maior, z excõmunicatio minor. ma ior separat a cõmunione fratrum z sororum, minor a cõmunione passiue sacramentorum, vt. c. si celebrat. de cle. ex. mi. Jura tamen varie loquuntur de excõmunicatione. Unde aliquãdo sumitur pro exclusione a cõmunione fidelium et non sacramentorum. Aliquando temporaliter sic loquitur. v. q. iij. In synodo vbi trium dierum excõmunicatione feratur sic loquitur canon. v. q. ij. presenti. Item sancte ecclesie cõmunione ꝛc. Sed vt ibi no. glo. intelligitur a cõmunione fratrum in choror ecclesia, quia cum fratribus non cõmunicabit. sic loquitur tex. xviij. di. placuit. z ibi ĩ gl. sic loquitur tex. xxxiij. di. quorũdaz. lviij. di. si quis de alterius z ista
2 appellatur † maior excõmunicatio. Non simpliciter sed limitate: quia simpliciter maior excõmunicatio separat a communione fratrum z sacramentorum perpetuo. i. donec absoluaꝫ, sicut etiam de minori excõicatione que separat a sacramẽtis. Varie loquunꝫ iura nam aliquando fertur ab homine: z de hac loquitur tex. v. q. j. per totum. ea. cã z. q. per totũ. z aliquãdo fertur a canone propter simplex participium, vt. c. nuper. de senten. excõmuni. z. c. si celebrat. de cle. ex. mi. Et has duas species. s. maiorem excõmunicationem z simpliciter includentem a cõmunione fratrum z sacramentorum z minorem latam a canone propter simplex participium nunc prose
3 quar. vnum est qõ minor † excõmunicatio large sumpta vt separat a cõmunione sacramentorum aliquãdo infligitur a seipso cum penitet z propter conscientiam abstinet a cõmunione passiua, vt de homici. sicut ex literarũ. Aliquando a sacerdote penitentiam iniũgente. de pe. di. ij. facilius. z hoc melius quam si ex autoritate propria. de pe. di. iij. accusatione. z hoc cum penitet. Sed in penitenti infligitur aliquãdo a deo. nã ppter mortale deus tradit hominez sathane. xj. q. iij. audi.

Aliquando ipsemet cum nonvult penitere abstinet a sacramentis z putat sibi sufficere z male. de pe. di. j. sunt qui arbitrantur. sed si reputat se indignum z abstinet bene facit. de conse. di. ij. qui scelerate. Aliquãdo a sacerdote loco penitentie. xj. q. iij. cum excõmunicato. lxxxj. di. si qui sunt z de hoc intẽdo principaliter: vnũ
4 est qõ † sicut varie infligitur sic varie reconciliatio sequitur. Nam si a se vel a deo infligatur, agat penitentiam z recõciliatio sequitur. Si a sacerdote, per ipsuz recõcilietur: que omnia prosequeret vt no. glo. de sentẽ. excõmu. si quẽ. xj. q. iij. si inimicus. prosequendo ergo excõmunicationẽ maiorem simpliciter sperantẽ a cõmunione fratrum z sacramentorum, z minorem latã a canone propter simplex participium. Idem de his que dixi ponendo differentiã inter has species. videtur tex. contrarius. Nam dixi q minor separat a sacramentis tantum, maior a cõmunione z sacramentis. Sed Prius videtur tex. in canoñ. engeldrudaz. iij. q. iij. vbi dicit tex. q engeldruda nõ solum fuit excõmunicata excõicatione minori que separat a cõmunione fratrũ: sed etiam maiori que separat a corpore Christi, ergo videꝫ qõ maior separat a sacramentis: minor a communione. So. illa verba sunt intelligenda sane vt intelligamus per fraternã societatẽ illam quam contrahimus in sacramẽtis: per corp⁹ Christi intelligamus etiam collocutionem fideliũ z sic concordat z in illo non contradicit. Sunt ergo due species. s. maior z minor: maior
5 autẽ aliquãdo † vocaꝫ anathema vt in principio canoñ. engeldrudam. iij. q. iij. z. xj. q. iij. nemo episcoporum. z. c. euidenter. ea. cã et q. Et aliquãdo excõmunicatio anathema sumitur large vt est separatio a deo, vt. xiij. q. ij. certum. z. xij. q. iij. euidenter. caueat tamẽ in effectu non est differentia excõicationis vt si queratur que est ratio cum iura videantur in similibus casibus disponere. contrariuz de consti. ex parte. ff. de le. l. nummis. ff. de reg. iur. l. in obscuris. z. l. si preses. ff. de pe. z hoc cõtrariuz format glo. xj. q. iij. dicunt. z soluit standum verbis. Sed glo. non respondit ad ipsum quare z hic que
6 ritur quare hic scriptum sit. Dic ergo q̃ hec est ratio. Nã pro † quolibet peccato mortali quilibet est excõicatus minori quo ad deum etiam sine alia sententia hominis, ergo si quis excõmunicetur ab homine propter mortale quia aliter non fertur. xj. q. iij. nemo episcoporum, verba debent aliquid operari. ff. de lega. j. l. si quõ. Sic ergo cum prius foret excõmunicatus nunc est, maiori aliud addere non potest, z illa fuit legislatoris intentio in. c. si quem de sentẽ. excõmu. lib. vj. Ad contraria respondetur q̃ illa vendicant sibi locum in pena corporali, hic autẽ in spirituali que est medicina anime, vt in cañ. multi. ij. q. j. z. c. j. de sen. excõmuni. lib. vj. Differũt due species differunt in nomine. differunt in effectu. vt. §. visum est. differũt in forma. differũt in recõciliatione. vt. j. patebit ex distinctione sequentium membrorum.

Summarium.

1 Excõmunicatio vnde ortum habuit.
2 Humor infectus per contractum alium inficit.
3 Eradicatio totalis humoris aliquando fit a natura sine artis ministerio.
4 Christus rogauit pro ecclesia ne deficeret.
Excõmunicatio maior z minor an sint differentes specie.
5 Forma est que dat totum esse rei.
Maior excõmunicatio separat a cõmunione fideliũ z sacramentorum, minor a cõmunione sacramentorũ tantum.
6 Differentie due specifice non se cõpatiuntur in eodem subiecto.
7 Participare excõmunicato an sit peccatum mortale.
8 Excõmunicatio Christi non hominis est actio.
Maior excõmunicatio quotuplex sit. Item minor. 11.
9 Casus sunt quidam quibus ipso iure quis incidit excommunicationem.
10 Excõmunicatio quedam fertur cum solẽnitate.
12 Excõmunicatio minor aliqñ fertur ab homine per sententiam.

§. Tertius.

Dic quero

Source : BIU Cujas

Jc quero vnde excõmu-
1 nicatio ortũ † habuit. Supra dixi q̃ ecclesia ipsaz cõtraxit exẽplo pauli qui corinthum absentem tradidit sathane. Ego credo qõ ecclesia ipsam sumere potuerit ex dispositione agentiũ naturaliũ, vt ars sequitur naturã. vt. l. adoptio. ff. de adop. video enim in naturalibus q̃ vbi est vnũ corpus informatũ vna forma, Unitas toti⁹ durat donec singule partes vniformiter regulentur. Sed cum partes difformiter regulantur totũ dissoluitur nisi partes de difformitate ad vnam vniformitatẽ reducanť, vel nisi pars que reduci nõ potesta toto eradicetur ꝛ alia conformis introducatur. Uide exemplum in corpore humano. nã cum oẽs humores sunt sub vniformitate forme humane: durat equalitas ipsius. sed cuz alique peccant in quanto vel in quali, est opus reductione vel eradicatione, alias
2 sequeretur egritudo totius ꝛ extinctio, quia † humor infectus per contractum alium inficeret ꝛ sic totum inficeretur. Sic in singulis naturalibus simplicibus ꝛ mixtis posset discurri. Sic directe in posito. Omniũ catholicorum collectio siue tota militans eccl̃a est vnum corpus informatum vna forma. s. fide catholica. informata virtutibus theologicis ꝛ moralibus, ꝛ donec singula mẽbra vniformiter regulantur durat equalitas corporis mixti. Sed cum aliqua mẽbra irregulariter se habent respectu totius, tunc est opus reductione vel eradicatione, alias totuz corpus inficeretur. ꝛ propterea ecclesia ad suũpsi⁹ pseuerãtiã ortũ sumẽdo a naturalib⁹ adinuenit hoc gen⁹ scissure vt cũ aliquis de corpore Christi ministerio deuiat. primo moneať ꝛ sic reducať ad cõformitatẽ ꝛ si monit⁹ nõ reducit tũc eiciať de corpore, ne per contactũ alios inficiat ꝛ est excõmunicatio ꝛ ista eradicatio aliquãdo fit a corpore totaliter, ꝛ hec est maior. Aliquando fit a certa parte corporis, ꝛ hec est minor.

Sic aliquando humor eradicatur totaliter de corpore humano. Aliquãdo non eradicať totaliter, sed a loco certo deriuatur
5 ꝛ locus tot⁹ subtrahitur. Et sicut eradicatio † totalis humoris vel deriuatio aliquãdo fit a natura sine artis ministerio. Aliquãdo est opus artis ministerio. Sic aliquãdo fit a lege canonica siue hominis ministerio. s. cuz fertur ab homine ꝛ huiusmodi ne sicut carnes putride alias per contactũ inficiunť, sic idcirco resecantur. xxiij. q. iij. resecande. Et sicut aliquando in corpore resurgit humoruz multitudo peccantium contra naturã vt totum corpus exterminetur ꝛ hic morbus vniuersalis appelletur. Aliquãdo particularis tantum sicut in corpore Christi mixto. Aliquando insurgit mẽbrorũ peccantium multitudo contra vnitatem vt fiat dissolutio ne fuerint scismata ꝛ scissure in ecclesia. Aliquando fit particularis, ꝛ credo naturaliter loquendo, Saluo q̃ saniori iudicio theologorum, quorum correctioni hec omnia subijcio qõ etiam sicut fiunt distincta sic in corpore particulari humanor aliꝰ vegetabilib⁹ sicut fiunt in corporibus vniuersitatum ꝛ ciuitatum ꝛ villarũ que aliquando prosperãtur, aliquãdo deprimuntur sicut in prouincijs immo aliquando penitus exterminanť. ꝛ de habitabilibus inhabitabiles redduntur. ꝛ hunc effectũ operantur machine celestes secũdũ varietatem motuum ꝛ aspectuum. Sic modo suo cõtingit in corpore ecclesie militantis que multiformia passa est scismata. lz ipsa extermi
4 nari non possit quia † rogatũ est pro ea ne deficeret, vt dicit canon. infertur ex hoc ecclesiam sumpsisse excõmunicationem a naturaliũ agentium dispõne. Sumere potuit etiam ecclesia hoc genus eradicationis ex actione creatoris qui primo angelorum difformitatez a toto ꝛ propter superbiam elatum intentum scindere vnitatẽ excluśit penitus ꝛ eradicauit ab aliorum communione, vt in canone primo. de peni. di. ij.

Consequenter quero an † excõicatio maior et minor sint differentes specie. apparet qõ sic. primo propter diuersitatẽ nomi-
5 nis. vt. l. si idem. C. de testa. Secũdo q̃ differũt forma: forma † est q̃ totũ dat eẽ rei. j. q. j. detrahe. de bap. debitis. de elec. q̃ ppter. ff. de aur. ꝛ ar. le. l. seia. Quod aũt forma differãt patet. Nam forma q̃ traditur hodie in. c. j. de sen. excõ. lib. vj. non vẽdicat sibi locũ in minori excõicatione. Tertio q̃ differunt effectu. Nã maior separat a cõmunione fidelium ꝛ sacramentorũ: minor a cõmunione sacramentorum tantum de cle. ex. mi. si celebrat. iij. q. iij. engeldrudã, cum si. Quarto differunt in causa propter quam. Nam maior propter cõtumaciã ꝛ mortale peccatum. xj. q. iij. nemo episcopor. minor autem propter simplex participiũ in. c. nuper. De sen. ex. ꝛ tam cũ excõmunicato ꝛ. xj. q. iij. quoniã milites. e. cã ꝛ. q. In contrariuz appa
ret. Nam differunt secundũ maius ꝛ minus, igiť nõ differũt spẽ cũ sint differentie accidentales. Secũdo per rubricam intitulatam in singulari a qua licitũ est arguere. ff. si certum pet. l. j. in prohemio. li.
6 vj. Tertio due differentie † specifice non se cõpatiuntur in eodem subiecto. ff. pro socio. l. si ancillam. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. Sed in eodez subiecto ambe se cõpatiunť. vt patet, igiť ꝛc. So. hic attendendũ q̃ excõicatio respectu excõmunicantis est actio, respectu excõicati est passio. Si pondero excõicationem vt est passio excõmunicati, tunc aut est separatio a deo tantum que insurgit ex quolibet peccato mortali vt scribitur Esaie. lvj. c. Jniqtates nostre diuiserunt inter nos ꝛ deũ nostrum, ꝛ hec est minor. Si post hanc feratur excõicatio, tunc declaratur separat⁹ a deo ꝛ excludiť a communione. ꝛ hec est maior. Et he due passiones differũt specie. s. separatio a deo tantum ꝛ separatio a cõione. quam nõ operabiť mortale per se maxime odium. Si aũt fit separatio a sacramẽtis tantuz que insurgit ex multiplici alias simplici participio ꝛ tũc maior hec non insurgit ex mortali irregularitatis secundũ opi. que habet qõ
7 participare † excõmunicato non est mortale. vt no. in. c. sacra. quod me. ca. Et illa passio etiaz differt specie ab alijs duabus cũ hec non fit separatio a deo nec a cõmunione fidelium. Sic ergo he excõmunicationes relate ad excõmunicatũ cuius respectu sunt passiones sunt differentes specie. Si autem referantur ad excõmunicantem cuius respectu dicuntur actiones, tunc minor que est actio mortalis separantis a deo differt specie ab actione canonis vel hominis declarantis ꝛ excludentis. Sed sic minor lata propter participiuz simplex que est separatio a sacramentis, tunc potest esse eadẽ actio specie, quare vtraq̃ passio infertur a canone vel ab hoie. Nã canon fulminans ꝛ homo eadem actione separat ab vtriscq̃. s. sacramẽtis. Nam non idem canon immo alius separat a cõmunione alius a sacramẽtis propter participiũ, ꝛ sic ille differentiũ agentium sic lata ab homine: quia separans a sacramentis propter participiũ cũ excõmunicato ab homine non est homo sed canon. xj. q. iij. cuz excõicato. ꝛ. c. qm̃. ꝛ. c. nuper. de senten. excõ. Posset tamen attẽptari
8 q̃ vna sola sit excõmunicatio ꝛ non plures. Nam † excõmunicatio est actio Christi non hominis. xj. q. iij. nemo condẽnat. sed homo est executor, ꝛ canon est lator, ergo vna actio que operať diuersos effectus secundum varietatem obiectorum ꝛ causaruz ꝓpter quas insurgunt ꝛ homo ꝛ non exequantur actionem, ꝛ sic varios declarant effectus inductos.

Consequenter queritur quotuplex sit maior excommunicatio. So. maior excõicatio variatur propter varietatẽ cause materialis: effectus tamen semper manet idez scilicet separatio a cõmunione ꝛ sacramentis actiue ꝛ passiue penes varietatem efficientis. Nã quedam lata a canone: quedã lata ab homine: lata a canone quedã lata sine hoĩs ministerio vt cũ quis incidit ipso iure pro explicatio
9 ne casuum seruiẽdo vtilis remissione. Nam † quidã sunt casus quibus per iura quis incidit excõmunicationez ipso iure. ꝛ hos. s. xxx. no. Host. in summa. de sen. exc. in principio per ordinẽs. Uñ. xxxij. sunt casus quibus incidit quis ipso iure quos glos. enumerat in. c. eos. de sen. excõmuni. li. vj. super ver. canonis. Duos addit bonifacius post cõpilationẽ sexti per extrauag. detestande. ꝛ. c. statuimus qui. lij. casus quibus quis incidit per cõpilationẽ in cle. j. de senten. excõmu. super ver. excõmunicationis. ꝛ illorũ. xvj. sunt reseruati pape. Quedam lata a canone cũ hominis ministerio vt canon ꝓfert: sed proferri mandat vt in canonibus referende sentẽtie, quos enumerare plus esset laboriosum quã subtile. Jdcirco de proximis remissi aliquos. causam explicabo inferius. Secũdo differunt ꝓpter
10 variam formalem causaz. Nam quedã † fertur cũ solẽnitate de qua loquitur canõ debent. xj. q. iij. ver. debent. xij. sacerdotes episcopo circũstare ꝛ lucernas ardentes in manibus tenere in cõclusione anathematis in terram proijcere ꝛ pedibus conculcare. Postea epistolam excõmunicatorum nomina continentẽ per parochiã destinare ꝛ ista vocatur anathema ꝛ mucro episcopalis. Alia fertur simpliciter seruata forma. c. j. de senten. excõmuni. li. vj. circũspecta illa solẽnitate de qua. ß. ꝛ illa vocatur excõmunicatio simpliciter. Tertio differunt propter varietatem cause materialis. Nam quedã fertur pro contumacia descendente actiue. ꝛ tunc aut dubia aut manifesta vt prosequar in membro pro quibus causis ꝛ ibi plene. Verũ est q̃ he differẽtie maioris nõ sunt excõicationis: nõ sunt differẽtie specifice sed accidẽtales eiusdẽ effectus sunt introductorie.

Consequenter queritur † quotuplex sit minor excõmunicatio. So. minor excõicatio aliquando sumitur pro sola separatione a deo tantũ, ꝛ illã inducit mortale tantũ sine alio ecclesie militantis ministerio. vt Esaie. lix. iniqtates nostre diuiserũt inter nos ꝛ deũ nostrũ. ꝛ no. Host. in. c. quorũdam. de Judeis. Aliquando sumitur pro separatione a sacramentorũ participatione passiua, ꝛ tũc aut hoc inducitur a canone ꝓpter participiũ cum excõmunicato maiori, vt in. c. nuper. de sen. excõicatio. ꝛ. c. cũ excõmunicato. xj. q. iij. cuz similibus eiusdẽ cause ꝛ. q. Aut inducit a seipso vt cũ quis peccat ꝛ abstinet a sacramentis. de homi. c. sicut ex literis. Aut penitentia imponitur a sacerdote. de pe. dist. j. facilius ꝛ melius q̃ si a seipso. de pe. distinc. iij. actione. Aliquando impenitenti a deo subtrahũtur vt cum traditur sathane. xj. q. iij. deniq̃. Aliquando impenitẽti a seipso subtrahuntur et credit sufficere et male. de pe. distinc. j. sunt qui arbitrantur. Que omnia prosequere. vt no. gl. in. c. si quẽ.
12 de senten. excommunicatio. xj. q. iij. si inimicus. Verũ est qõ † excõ-

Source : BIU Cujas

municatio minor aliquando fertur ab homine per sententiam, vt v.q.j.c.ij.c quasi per totum. fertur tamen aliquando excõmunicatio que separat a cõmunione fidelium c non sacramenti c fertur ab homine, c hec quoad minor. Et de hoc loquitur canõ. v.q.vij. presenti. c. v.q.iiij. in loco. xviij. di. placuit. xxxij. di. quorundã. lviij. di. si quis de alterius. Concludo tot reperiuntur excõmunicationes quot reperiuntur cõmuniones, tamen ecclesia vt frequentius vtit duobus generibus de quibus. ſ.

Summarium.

1 Excõmunicatio a quo c cõtra quos feratur.
2 Catholicorũ omniũ collectio est vnum corpus, et appellatur corp⁹ Christi mysticum. 4.
3 Offendens in vno precepto, factus est omnium reus.
5 Solus romanus pontifex est caput ecclesie. 6.
7 Papa temperamento debet conseruare cunctos collectos in suo corpore mystico.
8 Vicem veri dei et hominis gerit papa.
9 Cardinales sunt partes non solum corporis sed etiã capitis pape.
10 Cardinales vnde dicti et quot esse debeant.
11 Distinctio inter successores discipulorũ facta est ratione dignitatis, cum tamen idem sit ordo.
12 Purgatio interior cui spectet.
13 Judices infimi quare pedanei appellantur.
14 Verus cibus Christus est.
15 Sacramenta saluatoria corporis mystici quedaz sunt necessaria ad salutem.
16 Assimilatio vera non fit sine fundamento virtutum de quibus cibus spiritualis assumitur.
17 Scientia canonum c legaliũ constitutionũ per ora principum diuinitus emanauit.
18 Artifices multi sunt deputati ad conseruationem c curationez veri corporis humani.
19 Medicaminum omnium natura est operatrix, medicus vero minister.
20 Excõmunicatio fertur a deo principaliter, a canone ministraliter et instrumentaliter.
21 Clericus seipsum percutiens an sit excõmunicatus.
Membrorum suorum nullus est dominus.
Iniuriam quis potest sibi facere.
22 Natura quelibet individualis nititur seipsam defendere.
23 Clericum excõicatũ percutiens an sit excõmunicatus.
24 Clericus sustinens excõmunicationem per annum an perdat priuilegium.
25 Coniugatus incedens sine habitu c tonsura ordinẽ retinet c tamẽ non gaudet priuilegio.
26 Depositio quando non priuet immunitatem.
27 Percutiens clericum incedentem in habitu seculari c immiscẽtez se seuis an sit excõmunicatus.
28 Clericus dimittens habitũ faciens enormitates an perdat priuilegium monitione non premissa.
29 Clericum percutiens in actu belli et aggressure an incidat in canonem.

§. Quartus.

1 Restat videre tertiũ principale. ſ. a quo. c cõtra † quos feratur c post a quo Pro cuius explicatione pono pro fundamẽto qõ excõicatio q̃ est hois a deo sepatio fert a deo tm̃. Secũdo q excõicatio que est hois a deo c a cõmunione fidelium c sacramentorum fertur a deo principaliter, sed a canone c aliquãdo ab homine ministerialiter, c hec vocatur maior vt. ſ. explicatum est in membro diuisionis excõmunicationis. Tertio q excõmunicatio que est separatio a sacramentis tantũ aliquãdo a deo cũ ministerio canonis. c aliquãdo cũ ministerio hominis: c sic illa que separat a cõmunione fidelium prosequor singula membra. Et primo dixi q excõmunicatio que est separatio tamẽ fertur
2 a deo tantum. Pro cuius declaratione est attendendum q † collectio omniũ catholicorũ est vnũ corpus c appellatur corpus Christi mysticũ. hoc probat. iij. q. iiij. engeltrudam. c. ſ. seq. c. xj. q. iij. nihil. c istud corpus Christi mysticũ est informatuz forma diuinali. i. forma catholica. i. virtutibus informata vel spiritu vitali Christi. Vnde licet sint membra multa in corpore illo mystico, tamen omnia illa viuificantur eodem spiritu. ſ. vitali fidei catholice informate operibus. c donec sub illa sic informata membra degunt, tunc sunt vnum corpus. ad illam vnitatem omnes tendere debent predicatores sicut scribitur Exodi. xl. Vestri sacerdotes iunguntur mala punica. i. mala granata vnitas fidei intelligitur. Vnde sicut in mala granata multa sunt grana sub eodẽ cortice. vt pulchre declarat gregorius in suo pastorali. c. xv. c transumptum habetur. xliij. dist. sit rector. Si autem aliquod membrum recessisset ab illo cortice. i. fide vel opib⁹ ipsaz informatib⁹ qõ ꝯtingit p mortale peccatũ c vnum solũ.
3 Nã † offendẽs in vno factus est omniũ reus. Jaco. ij. de pe. di. v. fratres. c. c. dolendum. c in reg. desleat. de reg. iur. lib. vj. Tunc statim separatus est a corpore Christi mystico nec viuit spiritu vitali Christi, vt pulchre probat Augustinus super. x. sic inquiens: si enim separatur a corpore Christi non est membrum eius: si non est membrũ eius, non vehitur spiritus eius. Subdit dictum apostoli ad Ro. viij. quisquis spirituz Christi non habet eius non est. transumptũ xj. q. iij. nihil.

Ex predictis concludũt qõ excõmunicatio que est tantũ separans a deo propter mortale a deo tantũ lata est. Nã statim cuz desinit viuere illo dei spiritu, non est amplius membrum eius, immo penitus separatur ab eo non tamẽ a cõmunione: cũ multa toleran
4 tur c. ij. q. j. multi. c quia dixi qõ † collectio omniũ catholicorũ est vnum corpus c dicitur corp⁹ Christi mysticum, vt in canone engeltrudam. iij. q. iiij. c. ſ. seq. Videndum est qualiter sit vnũ, quod etiã preambulum ad infra dicenda vbi sciendum q sicut in corpore et naturali humano sunt membra multiformia ad singula officia tendentia. lxxxj. di. c. j. xvj. q. j. presbyteros c. c. cum singula. de preben. lib. vj. Et sicut est ibi anima viuificans c corpus viuificatũ. vt. xxxij. q. ij. Moyses. c. c. seq. c cle. vnica. de sum. tri. c fi. ca. Et ibi sicut sunt quatuor elementa ad minus virtualiter ad ipsius mixtionem subtilissime ex naturalibus agentibus superius c terrestrib⁹ redacta, vt in. c. in quadam. de ce. mis. Sic in hoc corpore mystico sunt diuersa membra ad suas operationes tendentia, sicut est corpus viuificatum c anima viuificans, sic sunt elementa. Nam primo sunt membra. vbi sciẽdum est qõ sicut partium veri humani corporis quedã sunt partes ab alijs regulate quedam sunt partes alias regulãtes. partes regulantes sunt membra principalia c ille partes organice. Ille ceteras partes simplices regulãt. Alie autem partes simplices nũcupantur. Sic de corpore mystico sunt partes simplices regulate vt laici, qui sunt sicut aues reguläde. vt probat eusebius papa. ij. q. vij. aues. membra autẽ principalia c organica sunt ministri ecclie.
5 inter ipsos est caput vt vicarius Christi solus Romanus Pontifex. ipse enim est † caput ecclesie. xxj. di. cleros. ver. pontifex. et. c. in nono. c. c. Quis. ea. di. Et sicut a capite descendunt spiritus deferẽtes virtutem naturalem toti corpori vt inquiunt naturales. Sic a Romano Pontifice ad totũ corpus mysticũ c singulos ministros ipsius velut a capite defertur potestas omnimoda. vt inquit Leo Papa sic inquiens. Sed huius muneris sacramẽtis. Ita domin⁹ ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo omnium summo apostolorũ principaliter collocaret vt ab his dona sua velut omne corpus diffunderet. hec habentur. viij. dist. ita dominus. et sicut in capite naturali humano quatuor sunt sedes fundantes quatuor verba res sensitiuas interiores secundum philosophos vt secũdo de anima. Est enim a prima anterior que infundat sensum cõmunẽ. Hec enim indicat differentias omniuz sensibiliũ perceptorum a singularibus sensibus, vt visu gustu audi tu tactu c olfatu. Huiusmodi enim vt dicunt philosophi est sicut centrum ad quod confluunt spiritus sensibiliũ perceptorum a singulis sensibus c per ipsum eorũ differentie iudicantur. Sic in Ro
6 mano † Pontifice capite debet esse prima pars anterior fundans sensum cõmunem. i. iustitiam communem que equiparatur sensui cõi. Nam sicut sensus cõmunis iudicat sensibilia singulorũ inferior iudicum iudicia. iudices enim inferiores equiparantur sensib⁹ particularibus qui iudicãt limitate sua obiecta. j. suos subiectos. Ad iustitiam autẽ capitis oẽs confluunt iudicandi, vt probat marcellus papa. ij. q. vj. ad romanam. Nam ceteri sunt electi in partẽ sollicitudinis. Hec autem in plenitudine potestatis. iij. q. vj. multũ stupeo. xj. q. iij. cuncta per mundum. c. c. per principalem.

Secũda autem pars capitis est cellula fũdãs fantasiam. huiusmodi enim est virtus censitiua interior conseruãs spiritus sensibilium iudicatorum a sensu communi. hinc est q appellatur currus specierum sensibilium. Sic in papa esse debet
7 pars fundans temperantiam ipse enim † temperamento debet conseruare cunctos collectos in suo corpore mystico, c debet iustitiam, id est rigorem temperare ex causis. l. distinc. vt constitueretur prima. q. vij. exigunt. et cap. tali. Tertia pars capitis est que fundat cogitatiuam. huiusmodi enim est virtus sensitiua interior que altius cognoscit et subtilius quã percipit sensus communis, immo vt innuunt philosophi. cogitatiua elicit speciẽ nõ sensatam a sensata vt datur exemplum de agno. Nam cum vidit lupum visus decernit colorem. Sensus communis omnes dimensiones. Cogitatiua elicit speciem inimici, quam anima percipit. visus autem vt sensus communis. Sic in papa est tertia pars fundans

prudentiam

prudentiam que est virtus intellectualis implicãdo virtutes theologicas. Nam sua virtute intellectuali prudentia nuncupata debet circa totam collectionem euigilare vt vnitatem conseruet collectionis, cuius est caput, vt probat text. in authen. vt diffe. iudi. in prin. col. viij. et in authen. vt iudi. fine quoquo suffra. in princip. ⁊ prohemio sexti. Debet enim vltra seruata. Nam † ipse gerit vicem dei et hominis scilicet Christi qui fuit verus deus ⁊ verus homo, sic ⁊ papa. Quarta pars veri capitis est fundans memoriam. huiusmodi enim est virtus sensitiua inferiorũ que est retentiua omnium reprehensorum per alias virtutes inferiores, et expectat omnia percepta et aggreditur et retinet. Et sic in papa debet esse quarta pars fundans fortitudinem. ipse enim debet esse fortis et grauis, spectet grauia. Aggrediatur pro conseruatione sui mystici corporis et omnia conseruare. et hec sunt quatuor virtutes cardinales que debent esse in capite corporis mystici scilicet in Romano pontifice. ⁊ sicut sunt quatuor virtutes cardinales in quatuor partibus capitis: sed cardinales † sunt partes non dico solũ corporis immo capitis et sunt sedes illarum virtutũ vel esse debent. Vel iudicio meo debebunt esse quatuor et nõ plures tracta ordine examina dictis, vel duo ad instar cardinum super quibus defertur ostium vel etiaz ad instar mũdi cardinum qui sunt duo, videlicet articus ⁊ antarticus: et vtinam quatuor veri cardinales non deficerent ad plus si dentur cardines omnium orbium erunt. xvj. vel. xvij. ad instar omnium sumendo.

Ex quibus liquide constat quod si sumatur nomen cardinalatus a virtutibus cardinalibus que aggregant caput papale, debet esse quadruplex tantum. Si autem a cardinibus super quibus circũducitur porta corporis mystici, tunc duo. Si autez a cardinibus super quibus circũuoluitur orbis, etiã duo. † Si autem a cardinibus super quibus circunuoluuntur omnes orbes tunc aut. xvj. aut. xvij. ad plus. Salua semper plenitudine potestatis in qua residet potestas caput magnificandi et ex pluribus partibus aggregãdi. De his plenius tractaui in tractatu de ecclesia et eius regimine. Et caueat caput ⁊ partes capitis ne egritudines incidant capitales. Nam per hoc tota inficitur catholicorum collectio. Sunt ⁊ alia mẽbra. nam in primitiua ecclesia. xij. fuerunt apostoli quorum caput fuit Petrus qui erant mẽbra principalia huius corporis mystici. Post quia messis multa et operarij pauci electi fuerunt. lxxij. discipuli. xxj. dist. in nouo. in quorum locum successerunt episcopi. lxix. distin. quorum vices. xij. questio. ij. videntes. et. c. in nouo. xxj. distin. Inter hos hodie facta † est distinctio ratione dignitatis cum tamen idem sit ordo. Nam quidam patriarche, quidam archiepiscopi, quidam metropolitani, quidã simpliciter episcopi, qui omnes qualiter sic appellantur et vnde originem sumpserunt prosequerevt in canoñ. clerus. xxj. distin. Itẽ post alia mẽbra suborganica. Sicut a simili manus est mẽbrũ organicũ, digitus suborganicum: sic in hoc corpore mystico. Sunt singulares ministri vt ordinum inferiorum vt sacerdotes ⁊c. de quibus in canone cleros. xxj. distin. Qui inferiores ordines in corpore mystico purgant extra et intra. Extra purgare pertinet ad ostiarium. Naz purgant ecclesiam materialez eiiciendo infideles vt recipiendo catholicos, vt in canone. cleros. in fine. xxj. distin. † Purgare autem interius spectat ad exorcistaz si fiat purgatio corporis oppressi a demonibus vt dicto. c. cleros. Purgatio autem interior quo ad animam spectat ad acolythum qui deputatus est ad luminaria non ad fugãdas tenebras materiales sed ad representandum illud lumen verum quo omnis anima credens illuminatur de quo scribitur in euangelio. lux vera que illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc mundum ⁊c. Joan. j. et in canone. cleros. xxj. distin. ⁊ sic purgant ⁊ querũtur tres ordines scz ostiarius, exorcista et acolythus. Solue illuminant ⁊ sumunt tres alijs.

Nam fit illuminatio in rudimen tis veteris testamenti ⁊ hec pertinent ad lectorez, qui legit vetus testamentum fit illuminatio in splendoribus gratie. vltimus actus est perfectiuus, ⁊ hic pertinet ad sacerdotez qui conficit verum corpus Christi in cuius confectione ordinantur singuli ordines antedicti, ⁊ sic ista mẽbra organica ordinantur in singulas ordinationes preparatorias ad cibum saluatiuum totius veri corporis mystici dominici. Inseruntur ex predictis membra corporis mystici ad similitudinem mẽbrorum veri humani corporis. Hec mẽbrorũ distinctio incipit a capite et terminatur vsq; ad infimum et vsq; ad pedes ⁊ propter hoc † infimi iudices pedanei appellantur. Dixi secundo quod sicut in vero corpore humano est anima viuificans corpus ⁊ corpus viuificatum. Sic in corpore mystico est anima viuificans scilicet christus siue fides christi operibus virtutum informata. ipse enim est vitam prestans cunctis de corpore cum ipse dicat. Ego sum vita ⁊c. et in euangelio: quod factum est in ipso vita erat. Jo. j. Corpus autẽ viuificatuz est collectio congregatorũ in hoc corpore mystico, et sicut corpus verũ naturale humano viuificatur cibo, et potu naturali ab extrinsecus sumpto ⁊ interius translato mediantibus virtutibus naturalibus, attrahentibus, retinentibus, digerentibus, multipliciter et finaliter in idem conuertentibus repulsis superfluis q̃ sunt difformia, vt inquiunt naturales ⁊ phisici. Sic in hoc corpore mystico est verus cib⁹ ⁊ potus saluatiuus anime scilicet caro et sanguis christi principaliter. Iste enim est verus † cibus de quo scribitur. Jo. vj. Panis quem ego dabo caro mea est p mundi vita. et iste cibus viuificat corpus totum mysticum. Et scribit Augustinus epistolam ad Burentium transumptam de consecra. distin. ij. Christus panis. et subditur ibi et humana enim caro que erat peccato mortua carni christi vnita vna cum illa effecta, viuit de spiritu eius. Qui vero non est de corpore christi non viuit de spiritu eius. hec ibidẽ ille Augustinus vt transumptuz habetur de conse. dist. ij. qui manducant. ⁊ c. corpus. ⁊ c. cõmendauit.

Et scribitur spiritualiter hoc corpus mysticum sicut verũ corpus naturale ⁊ materiale ministrantes hunc cibum, tunc membra de quibus dixi virtutes cõuertentes et attrahentes sunt theologice, scilicet fides, spes, et charitas, per quam fit vera assumptio illius cibi, et sic vera vnio cum deo, vt in. c. charitas et. c. christus. et c. pennata. de conse. distin. ij. Sunt etiaz alia membra saluatoria huius corporis mystici sine quibus famet et sitit. vbi sciendum quod † quedam sunt sacramenta saluatoria huius corporis mystici que sunt necessaria ad salutem vt baptismus, confirmatio, penitentia ⁊ vltima vnctio. Et alia sunt vt festiuitates, ⁊ alia ministratoria vt officia nocturna ⁊ diurna. Alia preparatoria. vt ecclesie et paramẽta: prenia sunt verus cibus spiritualis anime, vltima sunt vasa in quibus conficitur cibus sic materialiter loquendo de locis et vasis in quibus preparatur cibus materialis. Media sunt cõfortantia animam ad cibum spiritualem et ipsius assumptionem et veram assimilationem. Sicut in vero humano naturali corpore quedaz sunt confortantia virtutes naturales ad cibum ⁊ ipsius digestionez. Ex predictis infertur qualiter hec anima viuificans hoc corpus viuificatum et modus viuificandi. quia tamen dixi fieri veram assimilationem huius spiritualis cibi hoc procedit cuz virtutes de quibus ꝫ. dixi sint debite ordinate. Si autem indisposite non fit vera assimilatio sicut in vero humano corpore materiali, immo sicut ibi ꝓpter defectum virtutis naturalium cibus materialis assumptus non digeritur immo humores nocturne inobedientes generant. sic † fine fundamento virtutum de quibus cibus spiritualis assumatur non fit vera assimilatio. Dixi tertio quod sicut in vero corpore humano erant quatuor elementa ex quibus insurgebat mixtim. sic in corpore mystico sunt quatuor elementa: id est quatuor euãgelia licet sint vnum hoc corpore mystico. Et ex his elementis insurgunt riuuli epistolarum et aliorum fidem integrantium sicut ex corporalibus elementaribus. In corpore vero mixto insurgunt cõplexiones humorum, spiritus multiformes qui differunt singulis membris facultatẽ exercendi operationes vt inquiunt naturales ⁊ phisici. Sic in corpore mystico insurrexerunt duodecim articuli fidei et singulis fidem aggregantia que ex euangelijs elementaribus fomentuz sumpserunt.

Ex his infertur qualiter i hoc corpore mystico sunt quatuor elementa ⁊c. de quibus vt supra dixi. Unum quia sicut ad conseruationem corporis humani naturalis et ipsius sanationem eam patimur distrasiam ne altissimus in necessario deficeret ab eo prodijt ars tradens modum conseruandi et curandi que medicina nuncupatur: sic vt corpus totum mysticum conseruetur et partes egrote curentur a deo prodijt scientia tradens modum conseruatiuum huius mystici corporis. et hec † est scientia canonum et legalium cõstitutionum que per ora principum diuinitus emanarunt. C. de lõ. temp. prescrip. l. vlti. xvj. questio. j. placuit. viij. distin. quo iure. Ad hoc enim facte sunt leges. iiij. distin. facte. ⁊ sicut sunt canones cõseruatiui ⁊ curatiui veri corporis humani naturalis concernentis totam speciem humanaz in latitudine complexionis sue, ⁊ hi appellantur canones generales, et secundum varietatem regionuz ⁊ indiuidualium complexionum et singularum circunstantiarum fit per artifices varia remediorum appellatio semper ex canonibus generalibus trahendo. Sic in corpore mystico propter varietatem regionum et circunstantiarum singularium fit ad conseruandum et corrigendum singula corpora vniuersitatum que sunt partes magni corporis mystici varia constitutionum ⁊ consuetudinuz introductio: que tamen formam trahunt et fomentum a canonibus generalibus et secundum ipsos in dubio recipiunt interpretationem. de consue. cum dilectus. de verborum signific. abbate. C. de noxali. l. ij. secundum vnam lecturam. Et † sicut sunt deputati artifices ad conseruationem et curationem veri corporis humani vt medici secundum artem operantes sic et ministri deputati sunt circa conseruationem et curam partium corporis mystici vt

Source : BIU Cujas

prelati iudices singule ecclesie. hec tamen conseruatio ꝛ cura si fiat a quolibet de corpore propter se tantū singulariter deo iungat, est fori penitentialis. Si autē fiant vt tota mundi machina ꝛ collectio conseruetur, quod fieri non posset si pars partem inficeret, ꝛ per cō sequens totum morbidum redderet ꝛ tunc fori contentiosi. Et licet ministri secundum canones operantes sic operentur conseruando ꝛ curando hec faciunt ministraliter: principale operans est christus qui est natura spiritualis vinificans totum corpus mysticum. Sicut in vero corpore naturali humano conseruationem ꝛ curam inducit. Nam particularis que vt agens principale operatur medicus vt minister vt inquit peritissimus galenus in libro tegni. Omnium † horum natura est operatrix, medicus vero minister. licet alicuantulum videar digressus, non tamen sine causa.

19

Nam quantum possibile est intēdo ostendere qualiter ex naturalibus he dispositiones iurium traxerunt originem, vt hinc nunc tracta premisi vt aliquale fundamentuz dicendorum vt patebit in sequentibus ꝛ per hec patet prima conclusio huius partis, videlicet qualiter a deo principaliter ꝛ solum ab ipso fertur hec excōmunicatio: ꝛ in hac deductione intendo solum ex similitudine veri humani corporis naturalis elicere dispositionez mystici corporis quo ad monarchiam ꝛ gubernationez secularem tractaui in tractatu de domino temporali. j. imperium. Secundo dixi principaliter qō maior excōicatio que separat a cōmunione aliquando fertur a deo principaliter ꝛ a canone ministraliter. Christus enī qui est natura spiritualis vinificans totum corpus mysticū eradicet principaliter quascunq; partes discedentes ab vniformi complexione totius mystici corporis sed canon fulminās est mysterium Christi cū sit promulgatus a deo. Hec probat Jo. chrysostomus super epistola ad Hebreos sic inquiens. Nemo contemnat vincula ecclesiastica. Non enī homo est qui ligat sed Christus. transumptū habeť. xj. q.

20 iij. nemo cōtemnat. fertur † ergo a deo principaliter. A canone ministraliter ꝛ instrumentaliter.

Casus autem in quibus sic sit excōmunicatus sunt expressi a constitutionibus ecclesiasticis, ꝛ horum quidā sunt expressi a iure veteri, ꝛ hi enumerantur per Hostiē. in summa. de senten. excōmu. in princip. et. xxx. enumerat. quidam sunt expressi per constitutionem noui iuris vt in compilatione sexti libri, et hi enumerantť per glo. in. c. eos. de senten. excom. libro. vj. ꝛ sunt. xxij. Duos addidit Bonifa. per extrauagan. detestande et. c. statuimus. Quidam sunt expressi per iura nouissima vt in compilatione clemen. j. de senten. excommu. Sunt. lij. Et vtor remissione quia sunt gloss. Sed aliqua excutiam quia magis. Et primo cum quis fert manus violentas in

21 clericum. Similiter credo clericum seipsum percutientez † eo casu esse excōmunicatum quo si alium percuteret. induco text. in argumentum. Nā dicit Augusti. in libro. j. de ciuitate dei. Non occides te vel alium. Neq; enim qui se occidit alium q̄ se hominem occidit. Ergo nec alium q̄ se hominē offendit: transumptū habetur. xxij. questio. iij. si non licet. ꝛ idem quanto magis intelligendū non licere seipsum occidere probat tex. in. l. omne delictum. §. qui se vulnerauerit. ff. de re mili. Confirmatur. nam nullus est dominus membrorum suorum. ff. ad leg. a quil. l. liber homo. Confirmatur. nā omne quod nō iure fit est iniuria. insti. de iniur. in princi. ꝛ potest quis sibi iniuriam facere. xxv. q. ij. qō vero. ꝛ sic infertur istum incidere in canonem cum clerico iniēciat manus violentas ꝛ iniuriosas, ꝛ huic priuilegio nō potest renūtiare clericus cum sit indultuz toti ordini clericorum, vt. c. contingit. de sententia excommunicatio. et credo quod magis peccet circumspecta etiam excōmunicatione que seipsum ledit quam qui alium. induco text. Philosophi. iij. Ethicorū Nam dicit qui sibi bonus non optimus, qui sibi malus pessimus.

22 Confirmatur. nam † quelibet natura indiuidualis nititur seipsam defendere ꝛ impugnantibus resistere. ꝛ propterea permissum est iure nature vim vi repellere. ff. de iusti. ꝛ iure vt vim ꝛ. l. j. C. vnde vi. et c. olim de restitutio. spolia. ꝛ clemen. pastoralis. de re iudic. plus ergo peccat qui contra naturalem inclinationem nititur. Confirmatur. nam adimit ciuem ciuitati. vt Ethi. v. et donum dei quo vinit qui ecclesiam occidit sibīpsi subtrahit. Ad allegata in contrarium respondetur: quoniam hoc est priuilegium concessum toti ordini cui etiam spontanee renuntians non pōt. idcirco etiam volenti fit violatio ꝛ iniuria, habita relatione ad immunitatē que remitti non potest.

23 **Consequenter queritur** † quid de percutiēte clericum excommunicatum, An sit excōmunicatus. ꝛ videtur qō non vt dicere videtur text. in. c. excōmunicatorum. xxij. q. v. vbi dicit tex. Non eos enim homicidas arbitramur quos ad vsus excōmunicatos zelo catholice fidei ardentes aliquos eorum trucidasse contingeret. et ibi vide. Aliqui sumunt hanc conclusionem vt ibi not. Joan. Confirmatur per textum. in. c. si quis deinceps. xvij. questio. iij. versic. nisi forte iudicatis ꝛc. Unde etiam aliqui idem sumunt vt etiaz ibi no. Joan. Confirmatur. nam nihil ad nos de his qui foris sunt. ij. qō. j. multi de diuor. gaudemus. Sed excōmunicatus foris est et iam est membrum diaboli. xj. questio. iij. omnis christianus ꝛ. c. sequen. In contrariuz apparet. Nam excōmunicatus retinet ordinez ratione cuius indulta est immunitas, ergo durat durante causa. hanc opi. tenet Joan. xxij. questio. v. excōmunicatorum. xvij. questio. vij. si quis deinceps. ꝛ Ber. in. c. contingit. de senten. excom. Vincen. et Goffre. de immunitate eccle. c. penul. Hoc idē tenent per illā rationem q; ordinē retinet, immo excōicatus ordinē recipit, vt. c. pro illorum. de senten. excom. ergo fortius receptum retinet. Hanc opi. sequitur Innocen. in. c. si vere. eod. titu. Et hanc probare videtur text. de senten. excom. c. j. ꝛ ij. et. c. de monialibus. Nam ibi dicit tex. se inuicem percutientes si clericus repercutiat clericum animo vindicte quia ipsuz primo percusserat excōmunicatus est. vt probant illi text. hoc idem tenet do. Joan. and. in dicto. c. contingit. ꝛ Spe.

24 eod. titu. Hostien. tamen distinguit. An † per annum steterit in excōmunicatione ꝛ tunc perdit priuileginz. An non ꝛ tunc retinet. Contra tantam synodum patrum iuris non licet maxime mihi recalcitrare. tamen si legislator motus est ad hanc penam infligendā quia violans clericum nititur dissoluere vnionem, quia violat christum presentatum in clerico qui est vita vnionis ꝛ sic merito vt ipse sit excōmunicatus vt puniatur in quo deliquit ꝛ priuatus sit sacramentis: quia nititur destruere ministrum sacramentorum, non video quod hec ratio vendicet sibi locum in violante clericū excōmunicatum, cum in ipso non presentetur christus, immo est membrū diaboli. xj. questio. iij. omnis christianus. ꝛ. c. seq. Nec amodo est minister sacramentorum.

Et miror cum reuerentia de Inn. qui hoc dicit illa sola ratione quod retinet ordinem. Tenet contrarium in percutiente clericum hereticuz in. c. si vere. eod. titu. per authen. de priuileg. dotis circa medium. colla. viij. ꝛ tamen ipse retinet ordinez sicut in monacho perdit priuilegium. Sicut videmus de coniugato † incedente

25 sine habitu ꝛ tonsura et in terminis clemen. vltima de vita ꝛ hone. clerico. ꝛ in simi. qui omnes retinent ordinem ꝛ tamen non gaudēt priuilegio: nisi velles dicere quod lex priuat illis casibus priuilegio. Hoc autem non tamen apparet expressum quod perdat. Si non esset expressum tanta patrum solennitas tenerem contrarium per statim inducta. Consequenter queritur de percutiente clericū excōmunicatum depositum hec simul iungendo de separatis et diuisis visum est de coniunctis. glo. not. in. c. predicto contingit. de senten. excom. eisdem argumentis arguendum est hincinde quibus questione supra proxima, que omitto breuitatis causa. Circa hunc articulū fuit opinio Vincen. distinguentis An excōmunicatio precedat depositionem, et tunc adhuc retinet priuilegium. An excōmunicatio sequatur depositionem: et tunc etiam si incorrigibilis traditus sit curie perdat. vt in. c. cum non ab homine de Judi. Hostiē. dicit An excōmunicatio sequitur depositionem, et tunc verum est quod dicit Vincen. Aut precedit et tunc verius est quod non retinet priuilegium. Contrarium tamen dicit communiter seruari in hoc puncto sequendo opinio. Hostien. Putarem distingnendum genus depositionis an scilicet depositus sit a beneficio vel a digni-

26 tate: et de hoc parum ad propositum, quia hec depositio † non priuat immunitatem. An sit depositus ab ordine, et tunc aut est depositus realiter, et tunc sola degradatio priuat: vt in capitulo. degradatio. de pen. libro. vj. ꝛ ibi not. Guil. dicit. Aut est depositus verbaliter ꝛ tunc depositio sola non priuat immunitatem nec excō municatio precedens secundum cōmunem opinionē, de qua questione supra proxima, et sic neq; ambo simul sed si sequatur excommunicatio propter incorrigibilitatem et fieret traditio seculari: tūc sequerer Vincen.

27 **Consequenter queritur** † quid de percutiēte clericum infidentem in habitu seculari et immiscentez se seuis, sit excommunicatus et facit dubium. c. perpendimus. de senten. excom. vbi videtur innuere text. quod non. in contrarium facit capi. contingit. et. c. in audien. eod. titu. vbi probat text. quod non perdat priuilegium nisi trina monitio preueniat. Aliqui dicunt quod in. c. perpendimus papa respondet decise quo dicebatur ipsum in bello interfectum fuisse. et sic clarum. Alij dicunt quod interfectores fuerunt excommunicati sed papa concedit priuilegium quod non teneantur accedere ad sedem apostolicam, et sic forte etiam clarum. Tancre. Vincen. et Philip. dicunt. c. contingit. et. c. in audientia intelligi de illo qui deposuit et nulli iniuriabatur. ꝛ sic non perdit priuilegium nisi monitus capit. perpendimus. vbi deposuit ꝛ iniuriabatur qui sine monitione perdit priuilegiuz. Hostiens. intelligit perpendimus cū qs clericus non ex vanitate deponit habitū, vbi regrit monitio vt pbat. c. cōtingit et. c. in audiētia. Sz cū ex malitia ꝛ iniqtate deponit habitū vbi sine monitione pdit cū se imiscet seuis ꝛ tyrānis.

Et ibi

28 Et ibi tenet qō † clericus dimittens habitum etiam faciens enormitates non perdit priuilegiū nisi monitione premissa, nec quo ad forum nec quo ad immunitatem persone. Sed si ibi capiatur debet restitui iudici ecclesiastico. ꝛ sic ibi respondet narrationi decise. Si autem vis sequi opi. Hosti. posses dicere ꝙ loquatur de inueterato in tyrannis ꝛ incorrigibili per. c. vnicum. de vi. ꝛ ho. cle. lib. vj. Et sic respondet papa in facto occisi vel iudicem: vel scitum fuit post qō clericus erat. Conclude ergo sublatis dubium facientibus, ꝙ percutiens clericum incedentem sine habitu, si monitus fuerit et non assumpserit, non incidit in canonem. Si autem non monitus fuerit ꝛ ipsum percusserit non in actu belli vel aggressiue tunc incidit
29 etiam si clericus habitu deposito se alias immiscuerit. Sed si † ipm percusserit in actu belli ꝛ aggressiue tunc non incidit fm Jnn. Hoc tamen ponderarem cum quis dederit cām bello, ꝛ aggressure. Nam si clericus iniuste causam non dederit tunc indubitatum qō illi contra quos non incidunt ex capite defense permisse, vt. c. si vero, neq; tertȳ fauentes aggresso etiam nō incidunt. ꝛ hoc facit actualis immixtio clerici, vt. c. perpendimus. Si aūt alter nō dedit cām aggressure contra clericum tunc etiam dans ꝛ fauens percutientis clericū sunt excōmunicati: quia hic est iniuriosa iniectio. vt in canone si qs suadente. xvij. q. iiij. Si autem tertius contra tertium ꝛ clericus temere se immisceat habitu deposito tunc crederem percutientes in liminibus aggressure non fore excōicatos. ꝛ sic intelligo opi. Jnn.

Summarium.

1 Incidere qualiter quis possit in canonem attenta violatione ꝛ qualitate violationis.
2 Constitutio aliquando punit manum violentam.
3 Manus violentas inȳcientes in clericum violant christum qui presentatur in eis.
4 Excommunicatio maior que implicet.
5 Violentas manus inȳciens in monachū non clericū vel in canonicum regularem non clericum an incidat in canonem. Et quid de conuerso.
6 Conuersus remanens in domo sua ꝛ viuens laicaliter an gaudeat immunitate clericali.
7 Transferens ꝛ dedicans plene se ꝛ sua christo, christum presentat, ꝛ ea violans, christum violat.
8 Clericus in minoribus gaudet, quod laicari ꝛ coniugari potest.
9 Percutiens clericū coniugatum non bigamū qui habitū ꝛ tonsuram dimiserat, ꝛ postea reassumpsit an sit excōicatus.
10 Res omnis per quascunq; causas nascitur, per easdem dissoluit.
11 Jura propter depositionem habitus an priuent priuilegia.
12 Clericum depositum percutiens an incurrat excōicationem.
13 Excommunicationem an incurrat percutiens clericum per saltum promotum.
Promotum ad ordines non baptizatum percutiens an incidat in excommunicationem.
Percutiens promotum contra voluntatem an sit excommunicatus.
14 Clericus seipsum percutiens irato animo an incidat in canonem.
15 Excōicatus nunquid censeatur tenens clericum per vestes vel per frenum equi, nec libere transeat.
16 Occidens equum cui insidet clericus: vel laniens eius vestes an sit excōmunicatus. Et quid de furante eius corrigiam vel vestes quibus indutus est eo dormiente. 17.
18 Compellens clericos per metum vt sibi aliquid dent an videat incidere in canonem.
Spuens in faciem clerici an peccet.
19 Fugiens qui eiecit clericū de equo vt facilius euaderet, ꝛ equū ascēdit ꝛ fugit, an sit excōmunicatus.
20 Vibrans gladium vt clericum percuteret quē tamen non percussit quia non potuit an incidat in canonem.

§. Quintus.

VIsum est qualiter quis incidit in canonem propter violationē persone ecclesiastice attenta qualitate persone. Nunc restat videre qualiter † incidat attenta violatione, ꝛ qualitate violationis. Et primo aduertendum quod
1 canon duo exprimit scz animum cum dicit, suadente diabolo. Secūdo factum cū dicit, manus violentas ꝛc. Duo ergo concludunt illationem sententie canonis scz animus dolosus ꝛ facti perpetratio. Circa que plura queruntur licet sint not. in. c. nuper. de senten. excom. in canone. si quis suadēte. xvij. q. iiij. Primo queritur quid si aliqui includunt clericum violenter ne ab inimicis ipsum querentibus occidatur. Nunquid erunt excōicati. Patet ex predictis conclusionibus qō non ad iniuriam, hoc tenet Jnno. in. c. nuper. alleg. c. cum beatus. xlv. dist. ff. de libe. ho. exhi. l. iij. §. si quis cum. ꝛ l. si qui violentum. ꝛ l. soluenda. ff. de nego. gest. Immo subdit Jnno. qō si aliqui inimici clerici obsident illum, non vt illum custodiant sed vt verecundiam illi inferant nō dicentur tunc illum detinere in custodia vel carcere quia tunc hoc intendunt. Item neq; violentiam inferunt persone neq; rebus adherentibus. Hec sunt verba Jnnocē. Nescio tamen si per hec verba intendit Jnno. hos fore excōicatos licet nō videatur hoc per verba illa nec per violentiam ꝛc. quam requirit canon. Credo tamen in obsidente ponderandū propter quē fiat obsessio. An propter castrum habēdum ꝛ nō personam violendam. Et tunc nō credo violandum canonem nec incidere: quia non concludunt verba nec mens canonis, si quis suadente. Si autē fiat obsessio propter personam vt persona violetur nō attentis rebus, ꝛ tunc crederem obsidentem excōmunicatum. naz tūc est carcer. induco. l. iij. ff. de libe. ho. exhi. Nam nihil ꝛc. ꝛ ibi in secūdo casu scilicet declarante. in domo mulieris ad verecūdiam detegendam. Crederem ipsum includentem excommunicatum, Nam fit iniuria persone clerici inclusi cum hoc nō iure fiat attenta persona includentis ergo cum iniuria. insti. de iniur. in princip. Jnduco. nam talis excō
2 municatus est a canone. xvij. q. iiij. si quis suadente. Est tamē sciendum quod † cōstitutio aliquando punit manum violentam, vt in predicto. c. si quis suadente. Et quasi per totum titulum. de sent. excom. Aliquando punit manum temerariaz vt in. c. contingit. de sen. excom. vt cum quis detinet clericum carceratū. Aliquando punit vocem. vt in. c. perpendimus. de sentē. excom. vt cū quis mādat clericū offendi. Aliquando punit animū, vt in. c. cū quis ratam habet percussionem clerici factam nomine suo. Aliquando punit negligentiam vt in. c. quante. eo. ti. hec notauit Hosti. in. c. perpendimus. eodem titulo.

Sed quero que potuit esse ratio legislatoriz mouens ad hanc penam infligendam percutientibus clericos plusq; laicos percutientibus. Solu. vt supra dixi excōmunicatio maior excludit a sacramē tis ꝛ a cōmunione, vt in. c. si celebrat. de cle. exc. mi. ꝛ. c. pia. de excep. lib. vj. cum si. Et vt supra dixi corpus mysticum ecclesie est informatum spiritu christi. presentatur in ministris ecclesie ꝛ per eos presta-
3 tur cibus sacramentalis. Inȳcientes † ergo manus violētas in clericum violant christuz qui presentatur in eis. Hec probantur p prophetam sic inquientez, qui vos tangit pupillam oculi mei. Zacha. ij. c. transumptum habetur. ij. q. vij. accusatio. viij. q. j. quivis. violat etiam ministrum ministrantem cibum spiritualem vt supra tactum est violando christum presentatum in personam: in ministro nitat quātum in se est destruere communionem, cuius forma est christus ergo meritum fuit vt seipsos dissoluerent a communione, vt qz nituntur destruere ministrum spiritualis vbi meritum fuit vt illo cibo sacramentali priuētur vt puniantur in quo deliquerunt. Sic ergo priuati sunt communione quam nitebantur destruere. Priuati sunt cibo sacramētali cuius ministrum destruere voluerūt, immo ꝛ cibum scz christum qui est verissimus cibus spiritualis. vt. s. demō
4 stratum est. Hec autem duo implicat † excōmunicatio maior scz exclusione a cōmunione ꝛ a sacramentis, ergo a xpō mediante canone correctiuo ipsos excōmunicat. Sicut directe naturaliter in vero humano corpore si aliquis humor nitatur propter sui distractiuam dissolutionem coniunctionis individue humane nature. Nam ipsam penitus eradicat a cōmunione aliorum humorum ꝛ partiū aliarum contactu et sic ex naturalibus sumpsit originem ille modus exclusionis.

¶ Consequenter queritur qz dixi qō inȳciens manus violentas in
5 clericos incidit in canonem. Quid de monacho † nō clerico, quid etiam de canonico regulari nō clerico: secundum tempora primitiua non erant monachi clerici. xvj. questio. j. generaliter. Solu. patet per canonem si quis. vbi exprimitur de clerico ꝛ monacho dixi distinctio. immo idem hodie de nouitio. vt in capitulo. si religioso eodem titu. lib. vj.

Consequenter queritur quid de conuerso nec alias clerico. Solu. text. aperire videtur ꝙ idem sit vt in. c. nō dubium ꝛ. c. parochianos. ꝛ. c. ex tenore. eod. tit. quod est indubitatum in cōuersis religionum vt probāt tex. statim inducti. Sed quid de cōuersis secularium ecclesiarum. glos. revocat in dubium in predicto. c. nō dubium. Et finaliter concludit qō etiā in illis vendicat sibi locum canon. si quis suadente. hoc intelligas per extensionem iurium superuenientium. Nam canon solum disponit de clerico et monacho. sed capi. non dubium. et. c. parochianos. et. c. ex tenore extenduntur ad conuersos religionum. et gloss. assumpta ratione idemptitatis. Idem dicit de conuersis secularium per. c. quisquis. xvij. questio. iiij. et. c. duo sunt. xij. qō. ij. ex quo tradiderunt se obsequio diuino. Joan. ꝛ Vincē. in. c. dilecta. de ma. et obedien. idem tenet. immo dicit Abb. quod idem nota. Vincen. de preceptoribus pauperum. et de his qui se deuouent religioni manentes in domo mutato tamen habitu. Non vidi hoc ibi in aliquo apparatu. Vincentius et Hostien. in dicto capitulo. non

Source : BIU Cujas

6 dubium distinguunt. An sit cõuersus † qui remanet in domo sua viuens vt laicus, ꝛ tunc non gaudet hac immunitate per. c. vt lex continentie. xvij. q. j. probat tex. §. in cõfratribus. ꝛ. c. quidã. de priuileg. An sit cõuersus tradens se ꝛ sua tonsuratus incedens, horas audiens, honeste viuens ꝛ talis gaudet immunitate vt in iuribus statim alleg. Probat tex. in canone quisquis. xvij. qõ. iij. Probat hec solutio in. c. vt priuilegia. de priuileg. Hoc aũt. ꝛ hanc credoveram. Sed statim dices in his nõ vendicat sibi locũ ratio supra tradita quare legislator contra tales excõicationem infligit. Nam isti non sunt ministrantes quod cõpetit ordinatis tantummodo, ꝛ sic dices de monachis non alias clericis de quibus tũ expresse disponit canon si quis sua. Sol. ratio reddita precise restringitur ad clericos ex capite quo dixi ad sacramentalis sibi administrationem, sed ex alio capite quo presentat christus qui est vita spiritualis viuificans totum corpus mysticum in istis vẽdicat sibi locũ. Nam se trãs-
7 ferendo ꝛ † dedicando plene se ꝛ sua xpo Christum pñtat cui se et sua spiritualiter dedicauit ꝛ sic illos violãs Christum violat. Et sic nititur soluere canonem cuius Christus est forma viuificans, illa ergo priuari meruerunt ꝛ sic a cõmunione excludunt ergo a vita spirituali canonis. i. sacramẽtali cibo. Et potuit esse motiuum legislatoris extendentis canonem si quis ad conuersos religionum. et per consequens ex idemptitate rationis ad conuersos secularium plene translatos. vt. s. Et forte fuit de mente concilij. licet non fuerit in verbis ꝛ eadem rõne dispositis in monialibus et conuersis. vt in c. de monialibus. eo. tit. lib. vj. Sed statim queres quid ergo monit legislatorem in nouitio in quo nulla predictarũ rationũ locum sibi vendicat, cũ non alias sit clericus nec plane translatus. ꝛ cũ gaudet eadem immunitate vt in. c. si religioso. eo. ti. lib. vj. licet olim Inn. ꝛ Abb. in hoc tenuerunt contrariũ vt in. c. statuimus de regu. ꝛ. c. vt priuilegia. de priuileg. ꝛ mouebant illo motiuo qõ dixi probari videtur per. l. statuliberi. ff. de statuliber. vbi dicit tex. quod que facimus statuliber medio tẽpore facit vt seruus. Rationem reddit gl. qz est ecclesiastica persona. vt in canoñ. quisquis. xvij. q. iij. Nec ob.
8 vt dicit glo. quod laicari possit quia † clericus in minoribus gaudet qõ etiã laicari ꝛ cõiugari possit. Ego nõ concipio hoc dictũ gl. Nam licet cõstitutus in minoribus possit laicari ꝛ coniugari, tamẽ habet caracterem impressum ratione cuius gaudet illa immunitate. Donec clericus priuetur a lege. Sed nouitius alias nõ clericus non habet id ratione cuius non plene translatus sit: quia habitus non facit monachum vt in. c. porro. de regu. cum ratio gloss. est vera per. c. quisquis. xvij. questio. iiij. et. c. duo sunt. xij. q. ij. ꝛ lex continentie. xxvij. q. ij.

Consequenter queritur quid de percutiente clericũ coniugatũ. Sol. de non bigamo incedente in habitu ꝛ tonsura habeꝯ tex. in. c. vno. ad cle. cõiug. lib. vj. qz gaudet immunitate quo ad duo de quibus in. d. c. de biga. est text. in. c. vno. de biga. lib. vj. quum est exutus omni priuilegio clericali De non biga. nõ incedẽte est tex. in. d. c. vno. de cle. cõiug. li. vj. quia caret priuilegio.

9 ¶ Consequẽter querit qd de clerico † cõiugato nõ bigamo dimittente habitũ ꝛ tonsurã postea reassumente. An talẽ percutiens sit excõicatus. Quidam dicunt q̃ non. Nam satis est qõ semel eligat laicalem professionẽ, vt regula q̃ semel. de reg. iur. lib. vj. Maxime hic sufficit electio vnius de cõpassibilibus. de po. prela. c. vno li. vj. ꝛ. c. vt quis duas. de elec. lib. vj. facit cle. gratie. de rescrip. Item videtur casus ſm vnum modum legendi in. c. iohannes. de cle. cõiu. pro hac parte facit. l. quis sit fugitiuus. in prin. ff. de edil. edi. Alij dicũt cõtrarium: qz iusta pena nemini est auferẽda. ij. q. vj. si quis libellos. Item decre. vnica. de cle. coniug. lib. vj. Dicit illum gaudere si incedat sed reassumens incedit ergo gaudet inherẽdo verbis legis. ff. q ꝛ a quibus. l. prospex. ff. de emp. l. j. §. is qui nauez. l. non aliter. ff. de
10 leg. iij. Preterea † ois res per quascũq; causas nascitur per easdem dissoluitur ꝛc. vt regula omnis res. de reg. iu. li. vj. ꝛ iam hic nullius innititur preiudicium vel interesse si gaudeat immunitate quo ad illa duo de quib⁹ in. d. c. vno. pro hoc faciũt no. p Inn. in. c. fi. de vi. ꝛ hone. cle. q̃ dicit clericos priuatos priuilegio qz se imiscent negotiationibus illud reassumere dimittendo Jo. mo. ꝛ Archi. tenẽt hanc partem in. c. vno. de cle. cõiug. lib. vj. dicens, Jo. an. in. c. ioannes. contra clericos coniugatos in. iiij. questione dicit sic disputatũ fuisse padue. Tamen dicit hanc opinionem non placuisse communiter doctoribus. Ibi finaliter cõcludit q̃ opinio procedere potest in perseuerante, hic in statim reassumente. Hoc puto ponderandũ
11 An † iura priuent propter depositionem habitus priuilegia. An suspendatur effectum priuilegij pendente depositione. Et duo iura videntur hoc exprimere cle. vnica. de cle. coniuga. libro. vj. Ibi dicit textus in fine volumus gaudere, non dicit priuamus. ꝛ verbum gaudere ibi sumptum sonat actum sententie actus priuationẽ per verbum negatiue adiectum. hec probat clemen. vnica de vita ꝛ honesta. cleri. Si litera intelligatur secundum rectum intellectum ꝛ cõtrariũ. Nam ibi dicit q̃ quãdiu in premissis insistatur eoipso amittatur, ꝛ ille versi. secundum verum intellectum refertur ad omnia precedentia, vt cap. secundo. requiris. de appellationi. ꝛ. l. titia. §. idem respondit. ff. de verborum obliga. ꝛ. l. talis scriptura. ad finem ff. de lega. primo. Probat verbum premissum quod est verbum respectiuum.

¶ Confirmatur. illa constitutio est penalis ideo in dubio dz recipere interpretationem in partẽ mitiorem. ff. de suspec. l. si hec. et. l. preses. ꝛ. l. inter pretorem. ff. de pe. Etiam qz iste sublato matrimonio nõ est impeditus ordinem exequi, ꝛ sic electio fuit impedimentum temporali precedente electione.

12 **Consequenter queritur** quid de percutiente † clericum depositum. Solu. hic gloss. variarunt. Joan. ꝛ Ber. tenent quod percutiens incidit excõmunicationis sententiam propter caracterẽ quẽ retinet, ꝛ in memoriam pristine dignitatis. ff. de decur. l. vlti. de consecra. distin. iij. ostenditur. Hoc not. in. c. contingit. de senten. excõ. ibi Hostien. ꝛ Jo. l. dist. accedens. ꝛ not. liij. dist. c. ij. lxxxj. distin. dictum. ꝛ in. c. ad abolendam. de hereti. §. j. Hanus ꝛ Barto. Brixiẽ. tenent contrarium. istorum opinio videtur probari per. c. degradatio de penu. libro. vj. Ubi dicit tex. exutus omni beneficio ꝛ priuilegio clericali, sed qui omne dicit nihil excludit. xix. dist. si romanorũ. de ma. ꝛ obe. solite. do. Jo. an. in. d. c. degradatio. dicit primã esse veram in verbaliter depositio. Si aũt sit actualiter depositus, vera est opinio contraria.

13 ¶ Consequenter queritur quid † de clerico per saltum promoto. An percutiens ipsum sit excõmunicatus. Solu. quod incidit. Nam licet quis promoneatur per saltum, nihilominus caracter imprimitur ratione cuius competit immunitas. vt in. c. primo. de cle. per saltum promo.

¶ Consequenter queritur quid de percutiente promotum ad ordines non baptizatum. Sol. non incidit. Quia non baptizatus nõ recipit caracterem ordinis, cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum. de presby. non bapti. veniens. ꝛ quasi per totum. de sacra vnct. c. vno.

¶ Consequenter queritur quid de promoto contra voluntatem. An percutiens sit excõicatus. Sol. vt not. glo. de bap. maiores. Nã ratione absoluta nullum dubium. dic, Aut conditionale ꝛ nõ gaudet priuilegio clericali nisi post ratificauerit tacite vel expresse. ꝛ tũc etiam tenere videtur si ad sacruz ordinẽ promotus fuerit. ꝛ no. etiã in. c. vbi ista. lxxiij. dist.

14 **Consequenter queritur** † quid de clerico seipsum percutiente irato animo. An sit excõmunicatus. Apparet quod non. qz non iniecit manus violẽtas vt dicit canon. Immo voluntarias, ergo nõ subiicitur pene canonice. Confirmatur, quia quilibet est moderator ꝛ arbiter in re sua. C. man. l. in re mandata: cum simi. Confirmat quia scienti ꝛ volenti, non fit iniuria nec dolus, vt regula scienti. de reg. iur. lib. vj. xxxiij. q. v. voluit. ff. de iniu. l. j. §. vsq; adeo. C. de trãsact. l. cum donationis. ff. de reg. iur. l. nemo videtur. Confirmatur, quia hic non vendicat ꝛc. l. iij. statim allegatam. ff. de libe. ho. ex. Nã non habet liberum exitum cum exire non possit sine periculo mortis naturalis vel ciuilis: etiaz quia potest excõmunicari inuitus presumitur qõ hoc faciat suadente diabolo. vt disponit canon. Contrarium videtur sentire in. c. at si clerici. de iudic. et textus. de prehensis ꝛc.

15 ¶ Consequenter † queritur de tenente clericum per vestes vel per frenum equi, ne clericus libere transeat, sit excõicatus. tenet Inno. quod sic. in. d. c. nuper. quia violatur persona. licet mediantibus rebus adherentibus persone, vt. l. si quem ser. ff. de rei vendi. ꝛ. c. j. de consecra. eccle. vel alta. libr. vj. Idem subdit de auferente res de manibus clerici etiam si auferens fuerit dominus vel possessor. vt commodans. c. vno. de commo. Hoc credo indubitanter cum hic cõcurrant verba ꝛ mens canonis, hic animus ꝛ violentia persone, vbi attendendum est quod aliquando fit violentia persone que terminatur in personam. vt cum aliquis quem percutit, percussura enim remanet. Aliquando fit violentia persone que non terminatur in personam sed vlterius est transitoria, vt cum de manibus aliquid aufertur violenter, tunc fit violẽtia nõ immanens vt dicimus in actione legis aquilie directa ꝛ vtili. Utrãq; autem violentiam comprehẽdit canon si quis suadente.

16 ¶ Consequenter † queritur quid de occidente equum cui insidet clericus vel laniante vestes suas scilicet quas habet clericus indutas. hic sunt opiniones. Quidam dicunt occidentem non esse excommunicatum quia vt dicunt non fuit violentia sed solum fit iniuria nisi pulsetur vel verberetur. ff. de iniur. l. cor. in princip. Dicitur autem pulsari si per frenum equi vel per vestes teneatur. sed non dicitur pulsari si equus occidatur vel vestes lacerentur. et in excommunicationem non incidit nisi q manus violentas iniiciat. xvij. questio. iij. si quis suadente. et pene sunt restringende. de penitẽtia distinct. prima. pene. Alij dicunt quod si hoc fiat in iniuriam clerici quod sit excommunicatus. nam videtur iniuria fieri persone que fit in vestibus quibus induta est, ꝛ similiter equo cui insidet.

Secus

Source : BIU Cujas

Secus si vestes forēt separate a persona ꝛ equus etiā si in predictis casibus sit violentia in persona ergo. alleg. c. cōtingit. de sent. excō. hanc opi. credo verā per. l. que religiosis. ff. de rei ven. ꝛ. c. j. de cōsec. eccle. vel alta. li. vj. Etiā licet canon sit penalis, est tamē fauorabilis attento ordine clericorum cui indulgetur ꝛ sic illo attento vt fauor est ampliandus.

17 **Consequenter** queritur quid † de furante corrigiaz qua cinctus est clericus vel vestes quibus indutus est clerico dormiēte dicit Jnn. ipsum nō esse excōicatum qꝛ nullā infert violentiā persone que nō sentit, ꝛ in talibus pō deranda est volūtas. ff. de furtis. l. verū. ff. ad. l. corne. de sica. l. diuus sed iste nō intendebat violentiā inferre, immo furto subtrahere in hoc casu salua reuerentia tanti viri. Ego crederē cōtrariū attentis iam dictis per eū. Nam ꝑm eum si stat violētia circa res cōtingentes personas, censeť facta psonis. Sed si furto subtrahanť fit quedam violētia. Nam furtū est subtractio rei inuito dño. insti. de fur. i ꝑn. Et differt a rapina, qꝛ vnum publice aliud occulte: ꝛ sic cū fiat cōtra voluntatē domini: ꝛ credo ꝙ sit de mente qualitercūqz quis tangit personam clerici iniuriose incidit in canonem, vt not. Archi. in. d.

18 c. si quis suadente.

¶ Consequenter † querit qd de clerico compellente per metum vt sibi aliqd dent, vel cōpellentē clericū vt exeat de fundo ꝛ post ingreditur, nunquid sit excōmunicatus. Dicit Jnno. qō nō est excōmunicatus: qꝛ non fit iniectio manuum in clericū nec in res clerico adherentes qō requirit canon si qs suadente. idem dicit Jnno. vbi licet alicui propria autoritate rem inuadere. de loca. potuit. vel secundum Aincen. vi repellere. de resti. spo. olim. Jn primo casu, ꝛ secundo puto ponderandum metum. An sit verbalis, ꝛ tunc sit vera opinio. Jnno. An realis per contactū psone etiā si non violentia precisa est ibi, tunc crederē cōtrarium ponderata mente canoñ.

¶ Consequenter querit qd de spuente in faciē clerici. tenet Hosti. qō sit excōicatus qꝛ fit iniectio in clericū. Jdē dicam si manibus vel pedibus vel alia parte corpus ledat, licet canon vtatur verbo manus attenta legislatoris mente ꝛ fauore ordinis clericalis cui indul

19 tum est priuilegium.

Consequenter queritur Pone † fugiens vt facilius euaderet eiecit clericum de equo, ꝛ equum ascēdit ꝛ fugit. An sit excōicatus. Quidā dicunt ꝙ nō: quia ibi nō est persuasio diabolica, qō requirit canon. Alij vt An. dicunt ipsum excōicatum sed mitius cuz eo agendum. l. dist. presbyteros. hoc idez tenet Bar. bri. in sua questio. dominicali que incipit, Quidā cū fugeret. ꝛ cōtraria opinio videtur fortificari propter vigentem necessitatē. de cōse. dist. vj. discipulis. ꝛ in cano. sicut. de cōse. dist. j. ꝛ. c. si quis propter necessitatē. de furtis. Nam tpe necessitatis oia debent esse cōia. xlvij. dist. sicut hi. Confirmatur. iste fecit ob tutelā corporis sui, ergo iure fecisse videť ff. de iusti. ꝛ iure. l. vt vim. ꝛ. l. j. C. vnde vi. pro hac opi. faciunt not. p Jnno. in. c. cū non ab hoie. de iudi. Credo tutius tenendum ipsum excōmunicatum. Nam hic est iniectio violenta nec iure fit: ergo surgant verba canonis ꝛ mens. Nec ob. ꝙ licitum sit se defendere, hoc verum sine lesione tertij. Putarem tamen in impositione pene pō derandam qualitatem necessitatis an ineuitabilis quia aliter euadere non poterat. An commoditatis vt in simili not. in clementi. si furiosus de homi.

20 ¶ Consequenter † quidē de vibrante gladiū vt clericū percuteret quem tū non percussit qꝛ non potuit. Sol. attentis verbis ꝛ mente canoñ. duo requiruntur ad illationē pene. s. dolosa volūtas, quod probat cum dicit scz diabolo instigante, ꝛ factum consummatum: nec sufficit attemptatio. sic ibi not. Archi. in. d. c. si quis suadente. ꝛ per hec ꝛ alia ꝛ similia tenet Jo. an. ꝙ in penam late sententie nullus incidit per solam attemptationem nisi peruenerit ad actus cōsummationem per. c. perpetue. de elec. lib. vj. vbi not. ꝛ tractat hoc in regula in penis. de reg. iur. lib. vj.

Summarium.

1 Regula que habet ꝙ inijciens manus violentas in personaz ecclesiasticam est excōicatus, fallit multis modis.
2 Percutiens si credebat percussum esse clericum cuz non esset an sit excommunicatus.
3 Clericuz si quis percutiat quem credebat probabiliter laicum non incidit in canonem.
4 Clericum incedentem in habitu laicali monitū non correctuz percutiēs an excusetur.
5 Jocose manus inijciens in clericum non peccat.
Magister gratia discipline potest percutere clericum.
6 Clericus repertus in adulterio vel stupro cuz vxore, matre filia, vel sorore an licite possit percuti.
7 Manus inijcere in clericum potest quis autoritate sue prelationis vel de mandato prelati.
Episcopus manibus propijs etiam corrigendo nullum percutere debet.
8 Seniores ecclesie pueros corrigere possunt.
Ordo sacer liberat a patria potestate.
9 Injiciens manus in clericum depositum ꝛ traditum curie seculari an sit excommunicatus.

§. Sextus.

Vlsa regula que habet qō injiciens manus violentas in personam ecclesiasticam est excōicatus, per cōsequens restat videre casus exceptos a regula. Nam fallit † in quatuordecim casibus. ¶ Primus cū qs percutit clericū incedentem in habitu laicali quē ignorat clericū, vt. c. si vero. ij. de sentē. excom. Si aūt percutiēs vidit tonsurā ꝛ tū non credit ipsum clericū tunc incidit, vt not. glo. in. d. c. si vero. Nam pbabilis ignorātia excusat in primo casu cū qbus verisimiliter pro tali haberi debeat in quali habitu reperiť. C. de aque du. l. decernimus. lib. xj. C. de fabri. l. stigmata. ꝛ. c. si iudex laicus. eo. ti. lib. vj. Hic aūt nō excusanť in secundo casu cū tonsurā viderit ꝛ hoc verū nisi ignorātia pbabilis insurgat ex more patrie qui dz attendi. ff. de fun. instru. leg. l. cū de lanionis. §. asinam. ff. de pig. act. l. cū vniuersoz. nā alicubi laici tempore caloris deferunt tonsuram. Quid si percutiēs † credebat percussum clericum cū non esset clericus. glo. in. c. si vero. ꝙ percutiens propter cōscientiam est excōicatus nisi certus postea efficiať. alle. c. c. qm̄ multos. xj. q. iij. ꝑm vnum casum, ꝛ hoc operať affectio opere secuto. de biga. nuper. ꝛ. c. si. ff. ad leg. aquil. l. scientiā. Jn ꝺubium vť. nam non dz iudicari ꝑm qō quis facere dz ꝛ intendit: sed ꝑm qō fit ff. ad. l. coz. de sica. l. j. §. diuus. ff. de iniur. l. si cum seruo. ꝛ. l. precedenti. Et hanc credo partē veram, ꝛ sic determinat glo. in. c. in audientia. eod. ti. Et moneoz qvt quis incidat in canonē requirit psuasio diabolica ꝛ cōsummatio facti qualificati vt. ꝑ. pluries deductuz est. Quod si intendēs percutere Titiū laicū certans in psona percussit gaium clericū. Alanus dixit ꝙ incidit in canonē qꝛ iniuriari voluit ff. de iniur. l. eū qui. §. si iniuria. de fur. c. vlt. Tan. tenet cōtrariū. pro

3 bat per tex. c. si vero. Nam ibi dicit tex. ꝙ † si percutiat clericū quez credebat pbabiliter laicū nō incidit, ergo sic hic a simili ignorantia excusabit ipsum a pena canoñ. Nam temeritas ꝛ violentia pōderať in pena illius canonis, vt in. c. j. ꝛ. c. veniens. eo. ti. ff. de iniur. l. illud. §. illud. glo. in. c. si vero. dicit opi. Ala. tutiorem. Pro opi. Ala. facere videť tex. Nā si quis intendit furari aurum, ꝛ furať es, teneť furti eris. Sic si quis furetur saccū plenū pecunia, teneť furti noīe sacci licet nō habuit intentionē furandi saccū. Credo opiñ. veriorem de iure. moneoz quia vt vendicet sibi locum pena canonis debet precedere persuasio diabolica vt in. c. si quis. que hic nō precessit circa clericum vt probat thema questionis. Non ob. l. allegata qꝛ vtrobiqz cōmittitur furtū, tam in ere ꝙ in auro ex sola cōtrectatione lz nō ex qualibet ꝛ cuiuslibet percussura quis incidat in canoñ. sed ex qualificatione ꝛ qualificatis persone.

4 **Secundus** † casus est cū quis percutit clericū in habitu laicali incedentē monitū nō correctū vt c. in audiē. eo. ti. Jstum articulū. ꝑ. examinaui explicādo ꝺubium. c. pendimus ad. c. in audiē. ¶ Tertius est casus in clerico gerēte administrationē rerū seculariū vt in. c. sacerdotibus. ne cle. vel mo. Ex illo. c. sumunt aliqui indistincte argumentū ꝙ eoipso ꝙ se sic ĝerit sit clericus priuatus priuilegio clericali ipso iure, qō non est verum immo requiriť monitio vt. c. in audiē. lz ergo Gof. in summa ponat ipsum ꝑ casu excepto indistincte tz gl. in. c. sacerdotibus. tz qō diri. Jdem tz Ain. Phi. ꝛ Gof. Jbidē Jnno. ꝛ Host. hoc verū nisi eps in synodo mādasset sub pena priuatiōis ꝓuilegij clericalis, qꝛ illud haberet locū trine monitionis. Hūc intellectū ꝑbat tex. in. c. sacerdotibus. i ver. ꝙ si postmodū, ergo requiriť monitio. ¶ Quartus

5 † in eo qui iocose injicit manus in clericū, vt. c. j. eo. ti. dz tū modera ri qualitas ioci, ꝛ rō fallētie est: qꝛ in pena canonis pōderať psuasio diabolica quā excludit iocus ipsius qualitate pōderata. arg. notatorum in. c. j. de presumpt. ¶ Quintus casus in magistro q gra disciplineꝑcutit scholarem vt. c. j. eo. tit. tamen debet moderari modus percussionis: qꝛ leuis permittiť magistro, vt. l. x. ff. ad. l. aquil. ꝛ not. in. c. cum voluntate. eo. ti. ¶ Sextus casus in eo q repellit vim vi a clerico ipsum propulsante vt. c. si vero eo. ti. hic ponderandū tū ꝗre vim vi repellat, de quo plene tractaui in tractatu de bello particulari ob tutelam corporis sui ꝛ rerum ratio fallendi: quia naturaliter inductum est se defendere.

6 **Septimus** casus † in eo qui reperit clericum in adulterio vel stupro cum vxore, matre, filia, vel sorore, vt. c. si vero. j. de sent. excō. Sed quid in ea que putatur vxor et nō est. idem dicendū per ea que habentur in. l. si vxor. §. j. ff. de adul. faciunt que not. in. c. plericz. de dona. inter virum ꝛ vxo. in vlti. glo. ꝛ hoc tenet Ain. ꝛ Gof. in. d. c. si vero. An autem nomine vxoris intelligatur sponsa de presenti glo. tenet quod sic: quia lex permittit

Source : BIU Cujas

pro illa accusare iure mariti.ff.de adul.l.vxor.§.j.An autem nomine matris intelligant omnes ascendentes.glo.tenet qđ non hoc casu.quia non debet extendi licentia.vt.c. tue.de deci.Host.dicit hoc tutius.Dicit tñ q lex addit excipiendo neptem & sponsam, vt in auc.vt liceat matri & auie.§.quia non ita comperiant. colla.ix.forte non foret absurdum distinguere inter neptem ex filio vel filia, vt.l. liberos.in fine.ff.de sena.quia hec est materia brocardica, nũc per-
7 transeo.& in seq.tractatu expediam. ¶ †Octauus casus in eo qui autoritate sue prelationis vel de mandato prelati iniecit manus in clericum.eo.ti.ex tenore.&.c.vniuersitas.&.c.vt fame.eo.ti.& intelligas in prelato corrigente, non tamen modum excedente, alias foret locus appellationi.de offi.ordi.irrefragabili.& punietur sic excedens.de appel.de priore.leuis enim correctio est permissa,vt.c.cum voluntate.eo.ti.cum simi.ibi not.fallit tamen in episcopo qui nullum manibus propꝛijs etiam corrigendo percutere debet. lxxxvj. dist.non liceat. C.de epis.& cleri.auc.siue que.In inferiore aũt episcopo si mandat prelatus capituli etiam per laicum, neuter est excõmunicatus,vt.c.vt fame.eo.ti.&.c.si clericos.eo.ti.lib.vj.Si aũt mãdat percuti & verberari mandet per clericum vel monachum. idem Si per laicum, tunc vterq; est excommunicatus,vt.c.vniuersitatis. eo.ti.Ita etiam not.glo.in.c.si clericos.eo.tit.lib.vj. in glo. nodari. Episcopus tamen potest propꝛijs manibus vbi non habet clericũ per quem percutiat vt not.glo.in.c.non liceat.lxxxvj.distin.
8 ¶ †Nonus casus in inferioribus alias senioribus ecclesie qui pueros corrigere possunt,vt.l.cum voluntate.eo.ti.Hoc intellige modum non excedendo vt.§.tactum est. ¶Decimus in dominis corrigentibus. ¶Undecimus in propinquis.

Duodecimus in patribus corrigentibus filios. hoc intelligendum dummodo nõ sint cõstituti i sacris.Mã sacer ordo liberat a patria potestate & seruili quo ad manuum iniectionẽ.liij.di.ex antiquis.&.c.frequens.& si seruus sciente.Si autem tales persone excedant moduꝫ tenet glo. q non sint excõicati.in.c.cũ volũtate.eo.ti.in gl.vlt.mouetur gl. q canon exigit dolum sine quo violentia permittit,sed he manus sunt charitatiue licet casu modus excedatur. Ego nõ credo glo.veram.nam limitata correctio est permissa patribus erga filios,& dominis erga seruos,sicut platis erga subditos per.§.allegata. excessus ergo inducit penam vt.§.tactum est. ¶Decimusterius in eo qui iniecit
9 manus † in clericum depositum & traditum curie seculari.de iudic. cum non ab homine.xvij.q.iij.si quis deinceps hunc punctum expediui.§. ¶Decimusquartus casus cũ quis iniecit manus in clericum qui transfert se ad vitam contrariam clericali,vt cũ bigamiã contrahit.lxxxiij.dist.quisquis.& hunc articulum etiã.§.expediui. Addi potest alius casus in percutiente clericum hereticuꝫ vt tenet Inno.in.c.si vere.eo.ti.Jo.de lignano.

Summarium.

1 Vinculum excommunicationis in casibus exceptis per quos tollatur.
2 Legatus quilibet an pro qualibet percussione clerico illata absolnere possit.
3 Impotentes & delicati qui non possunt adire sedem apostolicã per quos absoluantur.
4 Leuis offensa differt a mediocri & enormi.
5 Pubes an debeat mitti ad sedem apostolicam.
6 Mittendi ad sedem apostolicam qui non sint regulariter.
7 Romanam ecclesiam si quis dicat non esse caput est excommunicatus.
8 Statuta & consuetudines qui seruari fecerunt cõtra libertatẽ ecclesiasticam sint excommunicati.
9 Violantes bona ecclesiarum an sint excõmunicandi per sententiã.
10 Religiosi leges vel phisicam audientes an sint excõicati.
11 Casus in quibus quis incidit excommunicationem latam a iure.
12 Participans in diuinis cum excõmunicato a papa an incidat in maiorem excommunicationem.
13 Usurpantes bona ecclesiarum vacantium qua excommunicantur ligentur.
14 Mendicantes ementes domos ad habitandum de nouo an incurrant excõmunicationem. 15.
16 Casus quibus fertur sententia excõmunicationis a deo mediante lege mortua numero quot sint.
17 Pater filio,dominus seruo & libero excõmanicatis an versa vice cõmunicare debeant.

§.Septimus.

Visa regula & casib' exceptis subiungam huic per quem hoc vinculum tollatur. Et
1 trado regulam quod † per solum romanum pontificez tollitur hoc vinculum vel per legatum de quo est attendendum qđ licet iura super hoc disponant generaliter: vcz q legati quoslibet absoluant,vt in.c.ad eminentiam.&.c.ea noscitur.&.c. q̃uis.eo.ti.& c.qđ translationem.de offi.lega.& intelligas de legato de latere, tamen moderni in hoc variarunt.ho.fuit sibi contrarius in.c. qđ trãslationem.de offi.leg.tenuit q legatus de latere absoluat pro iniectione que non sit atrox & enormis.alias non potest in.c.ad eminẽtiam,tenet indistincte pro qualibet iniectione põt absoluere.Aliq tamen excusant contrarietatem Hosti.dicentes quod Hosti. intelligit q cum legatus absoluit pro atroci asserebat se habere speciale mandatum:& sibi in hoc credendum est per ea que not.de testi.cum a nobis.de fi.instru.qđ super his.Guil.in Spe.eo.titu.idem tenet: vcz qđ non possit absoluere pro atroci. Ibi recitat Jo.de deo. quo ad legatum autem intelligit enorme homicidium vel mutilationẽ non simpliciter sanguinis effusionẽ,& cum ossium fractione. Abb.
2 tenet qđ † quilibet & pro qualibet percussione.hec opi. videtur vera si ponderentur tex.statim allegati qui loquuntur generaliter et etiam:quia concessum legatis,& sic vt beneficium latissime interpretandum.vt.l.beneficium.ff.de cõsti.prin.&.l.si quando.C.de bo.vacan.lib.x.&.c.dilectus.de dona.etiam.quia hoc fauorabile animabus,& sic restringendum.

Stat ergo quod solum per romanum pontificem vel legatũ de latere absoluuntur.Sed hec regula etiam fallit in casibus prin.cuz sic excõmunicatus est in mortis articulo,vt in canone si quis suadẽte.xvij.q.iij.Reassumpta autem sanitate tenetur accedere ad sedẽ apostolicam.vt.c.eos.de sen.excõ.lib.vj.Secundus casus in eo qui habet inimicitias capitales vel alias in eo qui habet iustas excusationes.vt.c.decetero.Tertius in ostiario qui ratione officij clericũ enormiter leserat,vt.c.si vero alicuius.eo.titu.Quartus in infirmo. Quintus in paupertate grauato.Sextus in senectute deprehenso Ita quod ad romanam curiam accedere non possit vt.c.quidem de his.eo.tit.Septimus in claustrali cum peruenerit ad enormem lesionem,vt.c.cum illorum.eo.ti.Octauus in muliere.Nonus in his qui non sunt sui iuris.

3 **Decimus** † in impotentibus & delicatis qui nõ possunt pati laborem eundi ad se.apo.vt.c. mulieres. eo.titu.Undecimus in his qui leuem & non enormem lesionem intulerunt,vt.c.peruenit.eo.tit.Alia.dixit q ibi factum fuit autoritate pape.& idem ibi Inno.per verbum duximus &c. quod in fi. ponitur.Pro hac opi.facit.c.si vero.eo.ti.Ibi enim est speciale in ostiario q absolnatur pro leui offensa:ergo in alijs contrarium est ius cõmune.ff.de lega.l.ius singulare.&.l.j.ff.ad munici.Ad idem.c.cũ illorum eo.tit.Alij tenent q de iure cõmuni hoc procedat alias ad qđ posita esset decre.peruenit in compilatione.xix.dist.si romanorum & facit principium compilationis Grego.Hanc opi.tenet Goffre. Vincen.Phili.& Tancre.qui hoc probant per integram.in cuius principio dicebatur q episcopi poterãt absoluere libere senes, mulieres pueros qui in canonem incidebant.sequebatur.de his antez &c.Hanc opi.approbat mundus.& sic interpretata est consuetudo.
4 & sic tenendum vt.l.minime.ff.de legi.distinguitur † tamen inter leuem, mediocrem & enormem:in leui potest indistincte,in mediocri quosdam priuilegiatos vt ostiarios & similes de quibus dictum est. in enormibus nulli sine speciali mandato pape.hoc autem per quãdam extrauagan.que incipiebat,proiectis.quam hodie non habemus que attribuebatur Inno.tamen dicit sibi responsuz ab Inn. qđ illam non ediderat.Guil.tamen alleg.illam pro Inno.in spe. in tit.de lega.§.nunc dicamus.versi.quidem etiã dixi alibi.alleg. ipaz pro Alexã.in spe.in titu.de senten.excom.vltra medium, distinxit inter generalem & leuem & leuissimam.& dicebat decre. peruenit nõ loqui de graui:cũ illam excludat:in leui potest ex speciali cõmissione & gratia secundum opi.Ain.alleg.l.apud labeonez.§.pretor ait. vt si quod faciat.vt.c.cum te.de re iudi.de accu.cum dilecti.de pen. dist.j.§.sed huiusmodi.istam opinionem aliquantulũ admiror nec concipio.Nam dicit q in graui non potest,in leui commissione ex speciali potest.& non aliter:non etiaz in graui potest ex cõmissione speciali.Et sic inter hec membra nulla erit differentia.etiam.c. peruenit.loquitur in leui,nec est tex.in mundo disponens contrariũ.

5 **Duodecimus** † in pubere vt.c.j.eo.ti.qui etiaz post pubertatem potest de ante cõmissovt c.si.eo.tit.Decimusterius in seruo cum dominus multum grauat in permissione serui,vel seruus manum iniecit in fraudem domini vt.c.relatuz.eo.ti.Decimusquartus est in monialibus,vt.c.de monialibus,eo.titu.Decimusquintus in communi viuentibus, vt.c. quoniam.de vita & hone.cle.Attendendum tamen qđ horum impedimentorum quedam sunt temporalia, quedam perpetua:in tẽporalibus regulariter tempore absolutionis iurant,quia reassumptis iuribus accedent ad sedem apostolicam fallit in impubere, vt c.vlti.eo.ti.& ratio quia agitatum tempore quo caret dispositione alias discretione in perpetuis non est opus vt claret,sed in temporalibus nisi reassumptis viribus accedendo incidunt in idem vinculum,vt.c.

Source : BIU Cujas

culum, vt.c.eos.e.ti.lib.vj. Post.dat versus qui fuerunt Jaco. seier
6 te ebreduntie in quibus continentur illi qui non sunt mittēdi † ad se. ap. regulariter, vt.c. secūdo moues. ꝛ.c. nō dubiū. sexus. vt.c. mulieres. Post. vt.c. decetero. puer. vt.c. quāuis. ꝛ.c.j. ꝛ.c. fin. officialis. vt.c. iij. delitiosus hic pr⁹ papa cōsulitur, vt.s. mulieres. §.j. inops vt.c. qdē. de his. eger. vt.c. de his. ꝛ.c. ea noscit. sodalis de vi. ꝛ ho. cle. qm̄. Janitor. vt.c. iij. Astrictus ptāti alterius, vt.c. relatis. dubius. vt.c. cū desideres. ꝛ.c. si vero. cause iuste ad eum eundum, vt.c. quidē de his. leuis ictus. vt.c. puenit. debilis. vt.c. ea noscitur. Hoc est primum genus excommunicationis.

De casibus quibus manus iniȝciēs in clericuȝ non sit excōicatus compre
☞ hendendo. s. multos dant versus. Officium zelusq; doctor paterq; ꝓpinquus. Affectus vxoris matricis dominus vis correctio. Incorrigibilis monitione trina premissa. Ludus quisq; sit exemptus si sit moderamine rectus. Scōm genus excōmunicationis est cū qs incidit heresim iam damnatā, vt sunt illi de quibus. xxiij. q.j.c.j. et c.ij. iij. q.iij. q̄dā. Tertiū genus si quis defendit hereticū. vt.c. sic ait. de hereticis. Quartum genus est cum quis dicat romanam eccle-
7 siam † non esse caput. xix. dist. nulli fas. Quintum genus cum quis potest defendere clericum a violenta manuū iniectione ꝛ non defendit. vt.c. quante. eo.ti. Jn hac autem variāt doc. quidam dicūt hoc intelligendum vt sonant verba, ꝛ hoc inductū est in fauorem clericorum vt quilibet ad hoc arctetur ꝛ hoc ratione iuris publici. j. di. ius publicum. de sent. excō. contingit. Alij restringunt hoc ad illos quibus hoc cōpetit ratione iurisditionis qui hoc possunt ratione officij. xxiij. q.iij. forte. ꝛ.c. duo ista. De hoc tamē expressum est in. c. dilecto. eo. titu. lib. vj. Sextū genus est cum quasi iniȝcit carcerando clericum, vt.c. nuper. eo. titu. hoc implicaui in primo genere. Septimū est contra consules, officiales, ꝛ angarias ꝛ similia onera clericis imponentes, vt.c. aduersus. ꝛ.c. non minus. ꝛ de immu. eccle. post emanauit. c. clericis. eo. titu. lib. vj. standum est clem̄. quoniam. eo. titu. Octauum contra succedētes proxime dictis nisi infra mensem errorē purgauerint, vt.c. aduersus. in fi. de immu. eccl.
8 Nonum contra illos qui seruari † fecerunt statuta ꝛ cōsuetudines cōtra libertatē ecclesiasticam. de quo in. c. nouerint. de sent. excō. et isti incidunt nisi deleuerint de capitularibus. Secūdo si seruari fecerint etiam dato q̄ non deleuerint. Decimum contra illos qui talia statuta fecerint. Undecimum contra illos qui ꝑm illa iudicauerint. Duodecimum contra illos qui iudicata conscripserint, vt.c. nouerit. eo. ti. Non ob. c. grauē. eo. ti. vbi videt canō ferende snie: q; ibi excōicātur ꝓpter cōtumaciā in non cauendo, sed nihilominus denuntiantur a iure excommunicati, vel nō est absurdum q̄ excōmunicati a iure iterum excōicentur ab homine. Decimū quartum contra incendiarios ꝛ fractores ecclesiarum qō intellige in his qui incendunt vel frangunt ecclesiam, vel locū contiguū priuilegiatuȝ intra spatium iuris limitatum. xvij. qō. iij. antiquitus. tales enim sunt excommunicati ipso iure. xij. q. ij. cum deuotissimam. xxij. q. viij. si quis membrorum. xj. q. iij. canonica. de sen. excō. tua. ꝛ.c. con-
9 questi. Alij autē aliter violantes † bona ecclesiarum sunt excōmunicandi per snīam. xxiij. q. vlti. pessimam. xij. q.ij. indigne. xvij. qō. iij. quisquis. Decimum quintum in eo qui electus est in papam a minori quā a duabus partibus se ingerente ꝛ non resipicit, vt.c. lȝ. de elec. Decimū sextum in casu. §. si quis autē. j. e.c. licet. Decimū septimum contra falsantem per se vel alium literas papales. Decimumoctauum contra eos qui scienter vtuntur literis sic falsatis, vt.c. ad falsariorum. de crimi. fal. Decimumnonum cōtra illos qui deferunt arma, ligamina, ꝛ similia prohibita faciunt fauendo infidelibus in preiudicium ecclesie, vt.c. ita quorūdam. ꝛ.c. significauit. q̄ olim. de iudeis. Secundo contra illos qui tractant de locando hospitia scholarium ante tēpus, vt.c. quidā. de loca. ꝛ.c.j. Quidaȝ tamē dicunt illam decre. esse localē. Quidam dicunt eam esse generalem. ꝛ hec est cōmunior opin. vt ibi no. licet Boa. ibi teneat q̄ si canon ferende sententie.

10 **Vigesimū primum** cōtra † religiosos leges vel phisicam audiētes, vt.c. super specula. ꝛ.c. non magno. ne cle. vel mo. Vigesimū secundū contra plebanos ꝛ archipresbyteros leges ꝛ phisicam audientes nisi. j. spacium duorum mensium destiterint, vt.d.c. super specula. in fi. et eo. titu. c.j. lib. vj. de quo dicendum vt vtrobiq; no. Vigesimū tertiū cōtra sagittarios, vt.c. vno. de sagit. de quo dicit vt ibi no. Vigesimū quartū cum quis participat in crimine cū excōicato, vt eo. tit. si cōcubine. ꝛ.c. nuper. Vigesimū quintum cōtra illos qui romanos vel alios nauigantes expoliant, vt.c. excōicationē. de rap. et dic vt ibi. Vigesimū sextum cōtra illos qui innitunt ordinationibus factis a scismaticis, ꝛ alienationibus factis ab eis. de scisma. c.j. Hi sunt ca-
11 sus † quibus quis incidit excōicationē lataȝ a iure qui reperiunt a iure veteri expressi. Verum: quia inter hos enumeraui casum cum quis participat in crimen: additur huic casus cum quis participat scienter in diuinis cum excommunicato ꝛ romano pontifice, vt.c. significauit. eo. titu. Illud tamē. c. habet multos intellectus. aliqui intelligunt eadem sententia quo ad participationem sacramentorum, ꝛ sic minor. Alij dicunt q̄ ibi erat excōmunicatus cum participibus suis. xj. qō. iij. excellentissimus. ꝛ.c. quod in dubijs. eo. titu. Alij dicunt q̄ ibi participauerant in eodem crimine. ꝛ hanc tenet glo. in dicto. c. significauit. Alij dicūt speciale in papa. ꝛ hoc tenuit Ber. in. c. a nobis. de excep. in vlti. glo. Alij vt Goffre. dicunt quod participās in diuinis cum excommunicato a papa incidit in maio-
12 rem † ꝛ sic speciale ꝓpter excommunicantem, ꝛ ex qualitate participij. Jo. dicebat speciale ratione qualitatis participij non attento excōicante. Dec no. xj. q.iij. si quis ep̄m. Post. dicit q̄ quinq; requiruntur vt incidat. s. qō sit clericus, q̄ participet scienter q̄ spōte, q̄ in diuinis. q̄ cū excōicato a papa. alij dicunt q̄ illa decre. inducit nouā speciē excōicationis hoc non patit litera que loquitur de preteritis. ꝛ dicit non dubitamus.

Sunt ꝛ alij casus inducti ꝑ cōstitutiones sexti et lȝ glo. enumeret in. c. eos. eo. ti. lib. vj. Tamē hic repetā. vt excōicationis materia pateat. Primus ꝛ secūdus contra delinquentes tpe electionis romani pōtificis. de elec. vbi periculum. §. nulli. ꝛ. §. si premissa. de elect. lib. vj. Tertius contra offendentes ecclesiasticam personam vel consanguineos: q; non elegerunt ad eorum instantiam, vt.c. sciant cuncti. eo. ti. li. vj. ꝛ ibi offendēs in predictis. ꝛ ex illa causa clericum incidit excōicationem dupl. canoñ. s. canoñ. si quis suadē. xvij. q.iij. ꝛ illius cōstitutio-
13 nis. Quartus † contra vsurpantes bona ecclesiarū vacātium, vt.c. generaliter. eo. ti. Quintus cōtra seminātes discordiā in electionibus abbatissarū, vt.c. indēnitatibus. §. postremo. e. ti. Sextus in. c. fundamēta. eo. tit. Septimus cōtra procurantē cōseruatorem procedere contra formam iuris. vt.c. vlti. §. parsvero. de offi. dele. li. vj. Octauus contra extorquentem per metū absolutionem quod mecau. c. vno. li. vj. Nonus in simulante cōtra dispositionē. c. mulieres. de iudi. lib. vj. Decimus contra obedientem imperatori deposito in casu. c. ad apostolice. de re iudi. lib. vj. Undecimus contra inducentes personas ecclesiasticas ad submissionem bonorum ꝛ iuriuȝ, vt.c. hac consultissima. de reb. eccle. non alie. lib. vj. Duodecimus
14 eo. c. ad fi. Decimustertius contra † mendicantes ementes domos ad habitandum de nouo. de reli. do. c. vno. lib. vj. Quartusdecimus contra imponentes clericis pedagia, vt.c. q̄q̄. de censi. lib. vj. Decimusquintus cōtra grauantes clericos collectis, grauaminibus ꝛc. vt.c. clerici. de immu. eccle. Decimussextus infra eo. c. ver. prelatis isti sunt sublati per clemē. quoniam. de immu. eccl. Decimusseptimus contra violantes libertatem ecclesiarum ꝛ clericorum per indirectum, vt.c. vlti. de immu. eccle. lib. vj. in princ. Decimusnonus eo. c. ad finem. Vigesimus contra disputantē publice de fide catholica. de hereti. c. ij. ij. responso. li. vj. Vigesimusprimus eo. c.j. respōso. Sed primus est canon ferende snie. Vigesimussecundus in casu c. vt inquisitionis. in fi. de hereticis. li. vj. Vigesimustertius in casu c. vnici. de scisma. lib. vj. Vigesimusquartus contra assasinos, vt.c. pro humani. de homi. lib. vj. Vigesimusquintus de iniurijs. c. vno. Vigesimussextus ꝙtra insequentes cardinales. de pe. felicis. §. presenti. lib. vj. Vigesimusseptimus. e. c. ad fi. Vigesimusoctauus in. c. quisquis. de senten. excom. lib. vj. duo in. c. eos. eo. ti. ꝛ li. vbi gl. enu-
15 merat. Hi sunt † inducti per constitutiones. vj. lib. per constitutiones autem. xvij. clemen.

Quinquaginta casus eliciuntur quorū. xvj. reseruant pape. Primus de seque. pos. c.j. Quatuor ī cle.j. de sepul. Quatuor de deci. c. j. ij. de statu mo. c.j. §. qz vero. xij. eo. ti. c. ij. xiij. ꝛ xiiij. de relig. do. c.j. Alij sex. ꝛ sic. xx. de cōsan. ꝛ affi. c.j. iij. ꝛ sunt ap. sedi reseruati. de pe. c.j. duo. e. ti. cupientes. in prin. Quadragesimustertius eo. tit. §. qz vero. Quadragesimusquintus de sen. exc. c.j. Quatuor qui sunt de sen. excō. c. ij. v. de sen. excō. cū ex eo. Dico aūt taciti duo habent de sum. trī. ꝛ fi. ca. c. vno. §. porro. de vsuris ex grandi. in fi. glo. enume-
16 rat hos in cle.j. de sen. excom. ꝛ sic oēs casus † quibus fertur snīa excōmunicationis a deo mediāte lege mortua sunt numero. cij. Verū est q̄ Bonifacius post compilationem. vj. addit duos per extrauagan. detestande, ꝛ statuimus. Hec procedūt in maiori. nam minor etiam fertur a canone. vt.c. nuper. de sen. excō. cum si. Ex his infert qualiter a deo mediante canone fertur excōmunicatio maior. fertur autem excommunicatio minor a canone ꝓpter simplex participium, vt.c. nuper. eo. ti. ij. q.iij. excōmunicatos. ꝛ.c. cum excommunicato. ꝛ.c. si inimicus. fallit tñ in personis que enumerātur ea. causa ꝛ.q. quoniam multos. ꝛ.c. inter alia. eo. ti. Cap. autē quoniaȝ multos. multiplicem habet intellectū, vt ibi no. ꝛ.c. inter alia. e. tit. ꝛ ibi. xj. qō. iij. excōicatos. ꝛ.c. cū excōicato. ꝛ.c. si inimicus. ꝛ.c. quo-
17 niaȝ multos vero. An † versavice pater filio, dñs seruo, ꝛ libero excōmunicatis cōicare debeāt. Itē Jnno. in. c. inter alia q̄ nō. Et gl. in. c. qm̄ multos. licet contrarium videatur notare. xxij. q.v. de forma. vbi tñ loquitur in vasallo. An debitor creditori excōicato soluere debeat. glo. no. in. c. nos sanctorum. xv. qō. vj. Jnno. in. c. veritatis. de dolo ꝛ contuma. ꝛ.c. cum nostris. de concess. preben. vide in c. nos sanctorum. prealleg.

Source : BIU Cujas

Summarium.

1 ☞Sententia excommunicationis qualiter a deo mediãte hominis ministerio feratur.
Excommunicatio est mucro episcopalis. 2.
Sacerdotes curati non habentes iurisditionem an possint excommunicare.
3 Sacerdos an habeat potestatẽ excommunicandi ⁊ absoluẽdi quo ad potestatẽ clauium siue fori penitentialis.
4 ℙRelatus si habet iurisditionẽ tẽporaliuz in aliquos nec presit alĩs iurisditioni spirituali quo ad eos an excõmunicare possit.
5 ℙPriuato et non sacerdoti consuetudo an possit ius excommunicandi acquirere.
6 Consuetudo neminem examinat.
7 Facultas excõicandi perueniens ex potestate clauium cõpetit soli sacerdoti et nulli alĩ.

§. Octauus.

1 REstat videndum qualiter a deo mediante hoĩs†ministerio ferat̃ sn̄ia excõicationis vbi sciendũ q̄ aliq̄ volũt dicere q̄ solus epūs excõicationis sn̄iam p̄mulgare põt p exclusionem inferiorũ. Hec p̄bāt q̄ excõicatio est mucro epālis xvj.q.ij.vnus. Ubi dicit, felici mucrone epi sacerdotũ piacula reseruentur ⁊ ꝑm Augu. damnatio noīatur, quã facit epale iuramentũ q̄ pena nulla maior. xxiij.q.iij. corripiant̃. Alĩ dicũt q̄ non soluz epi sed etiã inferiores prelati qui presunt collegĩs vt abbates etiaz nõ benedicti, dũmodo sint cõfirmati. de simo. sicut tuis. de offi. ord. cũ ab ecclesiarũ. Tertij dicũt q̄ quilibet sacerdos potest fulminare excõicationis sn̄iam alleg. c. nemo. ij.q.j. xvj.q.iij. c.j. de offi. or. xvj. q.iij. experiẽtie. ⁊ c. sacerdotibus. Alĩ dicũt q̄ epi soli per exclusionem inferiorum excõicare possunt cũ illa solennitate de qua loquitur. c. debẽt. xj.q.iij. Illa enim†vocatur mucro. xvj.q.ij. visis. xxiij. q.iij. corripiant̃. Alĩ aũt inferiores prelati habẽtes iurisditionem spiritualem in loco ex cõsuetudine, priuilegio vel iure cõi, cum per electionem assumuntur, possunt excõicare etiam maiori, etiã si nõ sint presbyteri. xxv. di. perlectis. lxij. di. si in plebibus. de offi. archidia. c. ij. de appel. reprehensibilis. de maio. ⁊ obe. cum in ecclesijs. de offi. ordi. quanto. Et hoc procedit etiam si non habent curam animarum. Nam satis est q̄ habent iurisditionẽ. ⁊ sic cognoscere ⁊ diffinire possunt inter subditos, alĩs iurisditio sine modica coertione foret nulla. ff. de offici. eius cui mand. est iurisdi. l. fina. de offic. delega. ex literis.

2 Sacerdotes etiam curati non habentes iurisditionem non possunt excommunicare ꝑm ℳRay. cũ non possint cognoscere ⁊ iudicare inter subditos nisi forte ex ꝯsuetudine q̄ iurisditionẽ dat alias nõ habẽti. ix.q.iij. conquestus. de elec. oudũ. §. tandem. de fo. cõpe. cũ ꝯtingit. ℳPosti. autẽ tenet q̄†sacerdos hz̄ potestatem excõicandi ⁊ absoluendi quo ad potestatẽ clauiũ siue fori penitẽtialis, sed nõ exercitiũ. Si nõ habeat curã tũc cũ cura hz̄, habet exercitiũ illi⁹ potestatis in oĩbus que expediuntur sine libelli oblatione, ⁊ sine strepitu iudiciario. xj.q.iij. c. audi. ⁊ c. quõ sacerdos. ij.qõ. vij. §. item dauid. xvj.q.j. alia. de eo q fur. or. re. c.j. Jn occultis autez que requirũt indaginẽ iudiciariã nõ põt simplex sacerdos nisi ꝯsuetudo vel indulgentia hoc ꝯcedant. vigore eñ ꝯsuetudinis põt excõicare ⁊ interdicere. de rescrip. ex parte decani. de ꝯsue. cum inter nos. Si aũt aliqs habet curã parochie nec sit sacerdos, excõicare nõ poterit quo ad potestatẽ clauiũ quam nõ habet. Si aũt prelatus habet iurisditionem†temporalem in aliquos nec presit alias iurisditioni spirituali quo ad eos, ipse excõicare non poterit. Sed procedet cõtra ipsos vt iudex secularis, vt de offi. or. dilectus. de iurepa. cũ dilectus. Et est ratio q̄ talis est potestas iurisditionis spiritualis vt. §. dictũ est. Si aũt vtrãq̄z haberet vtroq̄z gladio poterit. q fi. sint legi. per venerabilẽ. de app. si duobus. ⁊ c. romana. in fi. eo. ti. li. vj. Ex p̄dictis cõcludit̃ facultas excõicandi procedẽs ex potestate clauium siue fori penitentialis competit sacerdoti ⁊ alĩ nõ ⁊ ipsam exercet non prepositus est cure nisi sit ꝯsuetudo ꝯtraria vel superioris inhibitio: facultas aũt excõicandi procedens a iurisditione spirituali competit prelatis habẽtibus ordinariam de iure cõi ex ꝯsuetudine vel priuilegio speciali, ⁊ vt dicit Jnno. in. c. cũ ab ecclesiaz. de offi. or, ad hoc vt talis cõpetat facultas regrit̃ q̄ sit clericus, vel religiosus, vel electus per vniuersitatẽ ecclesiasticam, ⁊ q̄ ad dignitatẽ principalem, alias nõ ordinariã nisi ꝯsuetudo vel priuilegiũ ꝯcedat etiã hoc habenti iurisditionẽ spiritualẽ a plato eccl̃iastico vt delegato cõpetit habẽti ordinariã non principaliter vt vicario ordinarij.

5 Sed dubitari consueuit †nunquid priuato ⁊ nõ sacerdoti ꝯsuetudo possit ius excõicandi acquirere. Super hoc fuit antiqua cõtentio. Aliqui dicunt q̄ ex ꝯsuetudine non põt induci q̄ priuatus cleric⁹ hoc ius ãqrat. Et est ratio. nã hoc ius ꝯcedit̃ a deo vel ei⁹ vicario, vel a iure. de talibus eñ ⁊ nõ de alĩs intelligit̃ qõ scribitur ℳDat. xvj. c. quodcũq̄z ligaueris ⁊c. ⁊. xviij. c. amen dico vobis quẽcunq̄z ligaueris super terram, ligatus erit ⁊ in celis. ⁊ eo. c. penulti. Accipite spiritũ sanctũ quorũ remiseritis peccata remittunt̃ eis, ⁊ quorũ retinueritis ⁊c. nõ possunt ergo simplices clerici hoc ius cõsuetudine querere cũ nec possint possidere. Sicut nec laici possunt possidere ius confessiones audiendi ⁊ absoluendi in foro penitentiali de peni. ⁊ re. omnis. vel clericos iudicãdi. de iudi. decernimus. vel ius decimandi. de prescrip. causam q̃. fortificari põt hec opinio
6 quia†consuetudo neminem examinat sed quẽlibet admittit. viij. di. ꝯsuetudo. insti. de iure naturali. §. ex nõ scripto. sed hec nõ sunt committenda nisi diligẽter examinato. de eta. ⁊ quali. c. penulti. de elec. nihil. j.q.j. ecce cũ honoris. ⁊ no. ℳPosti. post Jnno. de fo. cõpe. cum ꝯtingat. ⁊ hanc opi. recitat Jnno. in. c. olim. el. iij. de resti. spo. hoc ius prescribere põt sicut alia spiritualia iura, dumtñ sit capax illorũ. de his que fi. a ma. par. ca. quesiuit. ℳNam sunt epi qui habent hanc potestatẽ a iure. xxiij.q.iij. corripiantur, possunt hanc potestatem alĩs concedere, vt no. de offi. ord. cũ ab ecclesiarũ. sic per patiẽtiam ⁊ tacitum cõcessum possunt clerici in quibus hoc ius cadere põt possessionem iuris ãqrere, dũmodo bona fide vtantur. de his que fi. a ma. par. ca. quesiuit. de prescri. auditis. ⁊. c. olim. lo. iij. de resti. spo. ⁊ no. in. c. dilectus. de re. do. ⁊. c. conquerente. de offi. or. et. c. cum ꝯtingat. de foro cõpe. Ego autem ex his que dicta sunt, pon-
7 dero q̄†facultas excõicandi perueniens ex potestate clauium cõpetit soli sacerdoti ⁊ nulli alĩ. ℳNec hanc facultatẽ prescribere põt p iura. §. inducta, facultas aũt proueniens ex iurisditione spirituali que competit cuilibet prelato habẽti ordinariam a lege, ꝯsuetudine, vel priuilegio, illa prescribi põt per capacem iurisditionis spiritualis per iura ad hanc partem inducta. Credo tñ q̄ simplex clericus solum articulum excõicandi non posset prescribere sed totalez ⁊ vniuersalem iurisditionẽ spiritualem põt prescribere: qua prescripta eidẽ tanq̄ ordinario habẽti iurisditionẽ spiritualẽ ex ꝯsuetudine cõpetit hec facultas excõicandi, sic saluo veriori iudicio ꝯcordari possent opi. ⁊ hinc inde alle. Ex his infertur a quo sn̄ia excommunicationis ferri possit.

Summarium.

1 ☞Excõmunitationis sn̄ia contra quem ferri possit.
℘erdere nemo potest quod non habet.
2 ℳomo mortuus non est homo.
3 Crimina morte extinguuntur.
4 Judeus siue paganus an sit directe capax sn̄ie excõmunicationis.
5 Communio extrinseca que sit.
6 Catholicus solus potest directo excommunicari.
Catholicus quilibet est ligabilis canone papali preter papam.
7 Capite languente cetera membra languent.
8 ℙretor se subijciendo subdito potest ab eo iudicari.
ℙape delegatus superior est omni ordinario.
9 ℳotu naturali precise nihil seipsum mouet.
Jnferior spera non mouet superiorem.
10 Absolutio fauorabilior est q̄ condemnatio.
11 Archiepiscopus an possit sententia ligari qui est ordinarius prouincie. 12.
13 Episcopus vt epūs, archiepiscopus vt archiepiscopus qualiter incidat in statutum fulminatorium.
14 Appellatur de archiepiscopo ad synodum cui ipse archiepiscopus preest.
15 ℳinor iudicat superiorẽ se subijcientẽ ⁊ consentientem.
16 Superior subditũ ratione domicilij, vel delicti, vel Jctus existentẽ extra territoriũ suum nunquid sua sn̄ia excõmunicare possit.
17 Subditus licet extra territoriũ possit citari, non tñ potest per nõ comparitionem constitui contumax vt excõmunicetur.
Sententia excõicationis secum trahit executionem.
18 Executio an possit fieri contra subditum existentẽ in alieno territorio quo ad personã vel quo ad bona ibi existentia.
19 Excommunicatio ligat animam per se, non aũt concernit locum nec corpus directe.
20 Subditus si ratione domicilij vel delicti latitet, ⁊ non faciat copiã sui, potest citari in loco habitationis et constituetur contumax si non compareat.
21 Jmpune non paretur ius dicentis extra territorium.
22 Statutum an liget ad penam excommunicationis committentes extra territorium.
Subditus ratione domicilij si alibi delinquat puniri potest ⁊ conueniri per iudicem domicilij.
23 Subditi alibi delinquẽtes an incidant excõicationis sententiam latam a statuto per verba expressa. 24.
25 Substantia destructa tollitur qualitas.

Erroza

Source : BIU Cujas

26 Error a iure improbatus quando insurgat.
27 Verborũ expressio an augeat vel minuat iurisditionem. Imperator est dñs totius orbis.
28 Princeps nõ solum sed & ciuitas statuere potest & penam infligere ne subditus cum hostibus communicet.
29 Statuta quecũq; an porrigant effectum extra territorium.
30 Generalis & specialis interdictio an equiparetur.
31 Actus spectans ad iurisditionẽ volũtariam concessus ab inferiori a principe nunquid possit exerceri extra territorium permittẽtis.
32 Solennitas de qua disponit statutum seruari debet in confectione actus.
33 Facta coram vno iudice fidem faciunt coram alio.
34 Instrumentum confectum per notarium ciuitatis an porrigat effectum extra ciuitatem.
35 Legitimatio facta per papam non trahitur ad ea que non sunt sue iurisditionis.
36 Statutũ nõ emancipat sed patitur, seruata forma statuti.
37 Excõmunicatus per suũ ordinariũ, vbiq; est excõmunicatus.
38 Excommunicatio lata contra subditum sub conditione et conditione purificata reperit subdit⁹ de alieno foro, an liget hic. 39.41.
40 Excommunicatio an afficiat personam et trahat secũ executionẽ.
42 Snia que nulla est, ratihabitione reconualescit.
43 Papa habet plenitudinem potestatis.
44 Autoritas vel iussus vbi a principio desideratur, approbatio sequens actum nihil operatur.
45 Protestatio cũ sit facto repugnans non nocet. Jurisditionem a se nemo potest abdicare.
46 Fomento inspecto ponderari debet iurisditio.
47 Expressio voluntatis quid operetur.
48 Subditus ignorans excõicari an possit.
49 Ignorans non ligatur excõicatione quo ad deum.
50 Excõicatus si moriatur anteq; sciat se ligatum liber est apud deũ.

§. Nonus.

Circa hunc articulum. s. cõtra quẽ excõicationis snia ferri possit. Est attendendum q; excõicationis snia ferri põt in hoiem catholicũ subditũ canonibus vel homini pferenti. Dixi primo in hoiem, per hoc excludunt bruta et cetera aialia. Nam talia non sunt obiecta proportionalia excõicationis. Et est ratio. nã excõicatio separat a cõione fideliũ & sacramẽtorum, sed alia ab hoie non sunt capacia sacramẽtorũ nec hoim, ad alia est vera cõio, ergo ab illis excludi non possunt: cũ qs nõ possit perdere qõ non habet. ff. de iniusto testa. l. nam ad id quod. ff. de regu. iur. non vr re exclusus qui rem non habet. j. q. vij. dyabertũ. Et dico q; nõ habet re vel spe. vel cessent ꝯtraria de canone: qr iusta. v. q. vj. xx. q. j. puelle. xxiij. q. iiij. guilisarius. xxvij. q. ij. §. ex his. Alia ab hoie autem nõ sunt capacia sacramentoꝝ nec re nec spe. per hoc qõ dixi hoiem, videt etiã excludi homo mortuus. Nã † homo mortuus non est homo. xxxij. q. ij. Moyses. de celebra. missa. in quadã. in cle. j. de sum. tri. huic tñ ɔ dicunt tex. xxiij. q. ij. sane profertur. de hereti. si eps. Hinc attendendũ: q; hoc casu homo mortuus in casibus specialibus includit vt in crimine hereseos & in crimine notorio decedente, vt not. xxiij. q. ij. in sum. de hereticis. si episcopus. xxiij. di. quorũdam. lxxxvij. dist. neq; de sen. excõ. a nobis. & homo mortuus excludi põt a sacramẽto sepulture & a cõione orationũ: qr non orabitur pro eo. Sed videtur contra. Nam in vltimo instanti mortis penitere potuit, & presumitur penituisse. xxvj. q. vij. qui recedũt de homici. significasti. j. q. vij. sancimus. ergo licet penitere potuerit ecclesia militans non debet hoc presumere que nõ iudicat de occultis. vt. c. agite. de pe. di. j. al's regulariter homo mortuus excõicari non potuit: qr † crimina morte extinguuntur. xxiij. di. quorũdã. C. si re. vel accus. mor. fue. l. j. C. ne ex delic. defunc. l. vna tamen in. c. neq; lxxxvij. di. Quod post mortem in casibus specialibus fit excõmunicatio potius ad terrorem quã ad effectum alium inducendũ. In puncto pondero q; mortuus non potest excõicari a canone: qr post mortem non põt delinquere, & sententia canoñ. fertur ppter crimen, ab homine autẽ non potest proprie excõicari, nam excõmunicatio lata ab homine requirit monitionẽ precedentem, que constituat ipsum contumacem. xxiij. q. iij. de illicita. de senten. excõic. sacro. Homo autẽ mortuus moueri non potest nec contumax constitui. Etiã quia excõmunicatio generaliter excludit a sacramentis quorum mortuus non est capax preter quã sepulture. hec iura que loquuntur in casibus specialibus. de quibus. ſ. intelliguntur potius de declaratione precedentis vinculi quam sequentis propter qõ executiue fit denegatio sepulture & cõmunionis orationũ. & similium. dixi secundo catholicum. Nam † iudeus siue paganus nõ est directe capax sententie excõmunicationis. & est ratio. Nam vt. ſ. tactum est quis perdere non potest quod non habet re nec spe, vt regula non videtur exclusus. ff. de regu. iur. & j. q. vij. c. daybertum. & c. quod autem. de iurepat. & l. traditio. ff. de acquiren. re. do. Tales autẽ carentes sacramento baptismatis non sunt capaces sacramentorũ & cõioni fideliũ vt fideliũ. ergo verũ est qõ per directum coerceri non possunt per ecclesiam, vt. c. quanto. & c. post miserabilẽ. de vsur. & no. in cano. multi. ij. qõ. j. & c. gaudemus. de diuor. probat tex. de deci. c. decer.

Hic pondero q; duplex est cõmunio fideliũ, quedam est intrinseca & inquantũ catholica, et extra hanc sunt iudei & infideles. Nam hec est cõmunio sacramentorum & aliorum que supponunt articulos & fundamentũ fidei. et extra hanc sunt iudei & infideles, & de hac loquũtur tex. de his qui foris sunt nihil ad nos. ij. q. j. multi. de diuor. gaudemus. cũ similibus. Alia est cõmunio † extrinseca que debetur catholicis non inquantũ catholicis, sed inquantũ homines q; sunt alias sociale &c. vt dicit Philosophus. ij. Politicorũ. vtpote in cõmercijs & singulis alijs actibus humanis, & a talibus non sunt excluſi iudei nec infideles nisi hostes, & a tali cõmunione non possunt directe cũ preceptum exclusionis terminetur in eos: quia non sunt subditi, & sic non ligantur precepto, vt. l. extra territorium. ff. de iurisdi. om. iudi. & c. ij. de consti. lib. sexto. Sed per indirectum possunt interdicẽdo catholicis cõmunionem talem cum talibus. Nam proprie hec est excõmunicatio, sic intelligitur. c. quanto. & c. post miserabilem. de vsur. & c. decer. de deci. & c. iudei. de iudeis. Solus ergo catholic⁹ † excõmunicari potest directo. quod probatur. xxiij. q. iij. §. si autẽ post medium. Tertio dixi subditum canonis vel hominis proferẽtis. Hic attendendum est qõ traditur regula quod quilibet catholicus est ligabilis preter papam canone papali. Papa vero nõ, vt l. princeps. ff. de legi. l. digna vox. C. eo. titu. Et propterea aufertur qõ papa cõmunicans cum excommunicato non intendens per talem communionem ipsum absoluere non incidit sententiã canonis: quia absolutus est a canone. Ita no. gl. in. c. nulli. de senten. excõica. lib. vj. vbi hoc tenet Ain. Tan. Bof. & phy. & notat etiam in c. si aliquem. eo. ti. & Jo. xciij. di. si inimicus. & c. statuimus. in glo. de sent. excõ. li. vj. Subest alia ratio. Nam si ligaretur sentẽtia canonis tunc seipsum ligaret cũ ipse sit canõ animatus in terris. ix. q. iij. ipsi sunt. v. q. iiij. §. qõ vero absq; ver. ipsi sunt. Subest etiam tertia ratio. Nam si papa manens papa excõicari posset: tunc totũ corpus interiret, cum papa sit caput corporis mystici, vt. ſ. tactum est quo languente † cetera mẽbra languent. vj. questione. j. §. nullum. Et sic esset dare corpus sine capite quod monstruosum foret. Credo tamen papam excõicari posse excõicatione q̃ separata deo tantũ, vt propter mortale peccatũ, immo qr sine cõparatione creatus est maior, sic sine cõparatione a deo longius separatur. ix. qõ. iij. aliorũ. de pe. dist. ij. principium.

In excommunicatione autem ferenda ab homine traditur regula q; inferior non ligat superiorem nec parẽ. de ma. & obe. cum inferior. ff. ad treb. l. ille a quo. §. tempestiuũ. ff. de arbi. l. nam magistratus. cũ si. Jsta regula fm quosdam fallit, cum maior subijcit se minori. xj. q. j. peruenit. & l. est receptũ. ff. de iurisdi. om. iudi. illud tamen non est verũ. Nam maior se subijciendo minori efficitur minor. vt dicit tex. Nam pretor se subijciendo † subito põt iudicari ab eo. vt. l. ille a quo. §. tempestiuũ. ff. ad treb. Nec est exceptio de labente in heresim vbi superior, immo papa iudicari põt qr propter heresim inferior. Nec obst. c. sane. de offic. dele. quia delegatus pape superior est quolibet ordinario. xciij. distin. c. fin. xciij. distin. c. j. Sed circa hoc solet dubitari. An episcopus vel quilibet alius prelatus habens potestatem per statutum fulminandi liget sententia suimet statuti contrafaciendo. Sic in dubium reuocatur de metropolitano. An intra territorium sui suffraganei contrafaciens incidat in penam legis sui suffraganei. Et licet materia hec sit tacta & vulgata: tamẽ succincte aliquid recitabo. Quod non ligetur prelatus statuens probari videtur ex naturalibus sumpto fomento. Nam omotu † naturali nihil seipsum mouet precise. Sed aliud mouens aliud motum, vt demonstrat Philosophus septimo phisicorũ. c. xxviij. licet aliqua videantur seipsa mouere vt animãtia. Quoddã tamen aliud est principium ratione cuius insurgit motus productiuus, vt forma. aliud ratione passiue vt materiale principium vt septimo methaphysice & sic recurreñ. est deuenire ad mouens immobile, vt septimo physicorum & octauo. Sic legislatores in sumpta origine statuerunt in actibus dispositiuis differentiam inter disponens & disponibile, scilicet inter imperantem & cui imperatur. ff. de arbi. l. penul. iiij. q. iiij. nullus. de elect. innotuit. C. ne quis in cau. sua. per totum. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. de donatio. inter virum & vxo. l. q; vt. §. vxori. Sic inter baptizantem & baptizatum. de baptis. debitum. sic inter presentãtem & presentatum. de iurepatro. nostras. cum si. Quod non ligetur superior probatur alio principio naturali. Nam motu ordinato & naturali non mouet virtus inferior superiorẽ, vt inquit Philosophus. iij. de anima tractatu de motu & mouente. Nam † inferior spera non mouet superiorem,

Source : BIU Cujas

sed econtra. hinc legislatores statuentes fuerũt qõ inferior non liget superiorem. xxj. di. inferior. de ma. & obe. cum inferior. ff. de mino. l. minor. & cle. ne romani. de elec.

Ex his duobus principijs naturali⁹ et positiuis infertur vtraq; conclusio negatiua. inducitur etiam mixtim q; actus actiorum sunt in patiente dispositio. secundo de anima, sed idem vel superior, non est patiens susceptibile dispositionis autorizabilis suij ipsius vel superioris, cum de natura constitutionis sit ligare subditos. C. de sum. tri. & fi. catho. l. j. in prin. C. de iudi. l. rem nõ nouam. ff. ad treb. l. omnibus ciuitatibus. C. de colo. paleſt. l. vnica. lib. xj. de sen. excom. a nobis. de pen. & remiſ. q; autem. & c. romana. de sen. excom. a nobis. de pe. & re. q; autem. & c. romana. de sen. excõ mu. lib. vj. inducitur: q; seipsum non potest absoluere, vt. c. qõ autem. de peni. & remiſ. ergo nec ligare tenet consequentia: quia fauo
10 rabilior † est absolutio quam condẽnatio. xxvj. q. ij. alligãt. de proba. ex literis. ff. de actio. & oblig. l. assianus. ff. de reg. iur. l. inter partes. In contrarium q; eps ligetur inducitur. ff. quod quiſq; iur. in rubro & nigro per totum. & c. cũ omnes. de consti. Inducitur. Nam aut princeps ligatur sua constitutione, vt. l. ex imperfecto. ff. de lega. l. j. & tunc habeo propositum. Aut nõ ligatur, vt. l. princeps. ff. de legi. & l. digna vox. C. eo. titu. & tunc speciale in principe. et sic in alijs. Contrarium ius cõmune, vt. l. j. ff. ad munici. & l. ius singulare. ff. de legi. Inducitur quia aliquãdo ligat quis superiorem. Ad galathas. j. & xxiij. q. j. ſ. sed qui. xj. q. iij. ſi is inducitur: quia in hac ſnia. ſ. excõicationis, vt ipse est in oĩbus superior. Inducitur: q; cõtrafaciens incidit factũ iam damnatum, ergo ligatur constitutione damnata. xxiij. q. j. c. j. & ij. In hoc quesito fuerũt opi. varie, fuit
11 opi. que dixit archiepiscopum † non ligari qui est ordinarius prouincie. xj. q. iij. c. ij. & hec ratio idem Inno. immo fortius in episcopo. Bertrandus prouincialis idem tenet de archiepiscopo per. c. graue. de sen. excom. a nobis. in aut. de defen. ciui. ſ. non habente. Hosti. in sum. de sent. excõ. ſ. quis valeat excõmunicare dicit certo certius tenendum superiorem non ligari nec proferentem. Hug. de archiepiscopo: tenet cõtrarium, vt no. iij. q. vj. c. j. & hoc quia incidit factum iam damnatũ. xxiij. q. j. c. ij. & ij. Idem Hug. videtur velle de episcopo per id quod no. de succeſ. lxij. di. adrian⁹. & tenet q; licet canon episcopi non liget superiorem, alias successorem tamen ipsummet ligat: q; se inuoluit in factũ iam damnatũ. xxiij. q. j. c. ij. & ij. Idem Hugo videtur velle de episcopo per id quod no. de successore. lxij. di. adrianus. & tenet q; licet canon episcopi non liget superiorem, alias successorem
12 liget superiorem, alias successorem † tñ ipsummet ligat: quia se inuoluit in factum iam damnatũ, vt. ſ. alleg. est. Archidia. in. c. ij. de consti. lib. vj. tenet q; ligetur episcopus, & archiepiscopus. Petrus de bel. perti. tenet in aut. quibus cũ. C. de sac. san. eccle. Idem & pillud aut. & per. l. cũ ipse. C. de contrahen. emp. & l. cum in eo. ff. de pactis & l. cum hereditas. ff. de admi. tu. Nec ob. ſm eũ q; idem non possit in seipsum &c. Nam hic finguntur due persone. ſ. publica, & priuata & ibi sequitur eum Cy. sed in. l. cum ipse. tenet contrarium. d. Joã. an. in regula cui licet. de reg. iur. lib. vj. precise tenet q; nec ipse episcopus, nec archiepiscopus ligantur per iura ad hanc partem statim inducta.

Ego consideraui circa concordiam harum opi. & pondero largam differentiam.
13 An episcop⁹ † vt episcopus, Archiepiscopus vt archiepiscopus incidat in statutum fulminatorij. An ipsi vt priuati. & vt quilibet incidat in ipsum. primo casu credere neminẽ ligari. Scõo casu credere m vtrũq; ligari subijcio exẽplũ disponit statutum q; quilibet iurisditionẽ exercens in tali loco vel tempore sit excõmunicatus, vel q; quilibet celebrãs sit excõicatus. Episcopus vt episcopus iurisditionẽ episcopalẽ, vel archiepiscopus vt Archiepiscopus archiepiscopalem exercent, non sunt ligati. Exemplũ disponit statutũ qõ quilibet furtum committẽs vel ad azardum ludum vel qd simile faciens sit excõmunicatus. Episcopus committit furtum vel ludit archiepiscopus. Idem tunc cum hec faciant vt priuati ligãtur. Et sic posset haberi opinionum concordia. Et moueor quia in primo casu statutum procedit ex autoritate & officio publico statuentis, & actus per quem contrauenitur prouenit etiam ex officio publico vel autoritate contrafacientis quod est idem vel maius, et sic contrafaciens ratione eiusdem superioris autoritate non est ligabilis vt probant iura ad hanc partem inducta in secundo casu, contrafaciens non contrafacit ratione autoritatis eiusdem vel superioris, immo vt quilibet priuatus & sic ligabilis venit. Tunc obstãt iura allegata q; sit par vel maior. nam attenta formali causa per quã expeditio & actuum distinctio. Idem materiale suppositũ cẽsetur diuersum a seipso & in actibus penitus incompatibilibus in eodem vt eodem, & tunc disponunt iura q; ab eodem ad eundem non posset appellari, immo debet esse oĩmoda distinctio a quo & ad quem de consuetu. non putamus de appella. romana. lib. vj. j. respon. eo. lib. ff. de mino. l. prefecti. ff. de appella. l. j. & l. imperatores. & tamen dicit tex. q; si episcopus interſit collationi vt canonicus ab ipso vt canonico appellatur ad ipsum vt episcopum et hoc sufficit alias inducit diuersitas cause formalis ratione cuius fit actus distinctio vt. c. a collatore. de appel. lib. vj. Simile dicit canon q; de archiepi-
14 scopo † appellatur ad synodum cui preest archiepiscopus. xvij. di. multis. Simile dicit lex q; de ordinario & pside appellatur ad presidem, vt. ff. quomodo appel. sit. l. j. ſ. solent. Simile quod no. iij. q. vij. ver. item. ſ. contra patrem. de elect. querelam. in. j. gloſſ. & C. de appell. l. eos. Ex hoc fundamento infertur q; in eodem supposito materiali concurrit ius superioritatis & inferioritatis, attẽtis causis formalibus diuersorũ effectuũ introductorijs, sed hoc solũ inducebatur pro expedimento: q; superioritas & parilitas impediũt, vt. ſ. alleg. est cui patet responsum.

Confirmatur eadẽ cõclusio. Nam minus repugnat ex natura actus superiorẽ per inferiorem ligari & pares a pari quam ab eodẽ ad eundẽ appellari. Sed ab eodem ad eundẽ altera ta formali causa appellatur, ergo idem seipsum & superiorez forma li ratione alterata iudicabit. probatur maior. Nam minor iudicat
15 † superiorẽ se subijciẽtem, & consentientẽ. xj. q. j. peruenit. ff. ad trebel. l. ille a quo. ſ. tempestiuum. & l. est receptum. ff. de iurisdi. oĩm iudic. qui consensus nihil operari potest in appellatione vt claret. minor pbata est per iura statim inducta. Confirmatur. Nam canonici vt capitulum seipsos iudicant, vt singulos, vt. c. irrefragabili. ſ. excessus. de offi. ordi. ergo in actu de quo loquitur hoc operatur sola formalis causa distinctio. Confirmatur. Nam ppter hanc distinctionem formalis rationis in eodem supposito concurrunt distincti respectus alias incompassibiles in eodem. probat text. in. c. postulastis. de concess. preben. lib. vj. & a collatore. eo. li. de ap. Et sic intelliguntur. l. cum in eo. ff. de pactis. l. cum hereditas. ff. de admi. tut. l. cum ipse. C. de contrahen. empt. cum simi. Ad iura hinc inde allegata vbi allegantes sic concludunt facile est respondere. Et remitto ad regulam, cui licet. de reg. iur. lib. vj. vbi plene recitando remittendo terminatur.

16 **Consequenter queritur** nunquid superior subditum † ratione domicilij vel delicti vel contractus existentẽ extra territorij suĩ sua sententia excõmunicare possit, licet questio sit tacta: tamen q; quotidiana aliquantulũ examinanda est. Et videtur posse, vt probat tex. in. c. tue. vt lite non contest. & c. ij. in fi. eo. titu. Nam vt probatur in dictis iuribus citari potest, ergo contumax constitui, & sic excõmunicari. xj. qõ. iij. nemo episcoporũ. probatur in. c. causam q. de dolo & contu. & videtur tex. in. c. ex tue. de cleri. non resi. & in. c. de manifesta. videtur etiam tex. xj. q. iij. si episcopus. vij. q. j. si qs presbyter. & c. si quivero. In contrariũ facit. l. extra territorium. ff. de iu ris. om. iudi. & l. cum vnus. ff. de bo. auto. iudi. possi. & c. ij. de consti. lib. vj. In hoc quesito variarunt plures patres iuris canonici. Jo. in. c. epm. in glo. j. ix. q. ij. tenet q; possit per ea. ſi episcopus. xj. q. iij. & c. siquis presbyter. & c. si qui vero. vij. q. j. Inno. in. c. fi. de foro com
17 pe. recitat opi. contrariam dicentiũ q; licet extra † territoriũ possit citari, tamen non potest per non cõparitionẽ constitui contumax vt excommunicetur, sed bene fiet missio. Nec vt dicunt est mirandum ipsum non esse contumacem, vt contra personaz procedatur & tamen fieri missionem ad instar pupilli. & absentium causa reipublice qui non sunt contumaces, & tunc patiuntur missionem. ff. ex quib. cau. ma. l. ait preto. ſ. hec autem. ff. de priui. cred. l. pupillus. & hoc videtur ibi placere Innocen. & Hostien. in. c. j. de rap. hoc idẽ tenet. Ex modernis audiui dubiuz. d. m. Dau. de leaza. in scholis tenentem hoc idem hac ratione: quia sententia excõmunicationis secũ trahit ad executionẽ: vt in. c. pastoralis. de ap. sed executio fieri
18 non potest cõtra subditũ † existentẽ in alieno territorio quo ad psonam, nec quo ad bona ibi existentia, vt. l. cũ vnus. ff. de bo. auto. iudi. possi. & c. romana. ſ. contrahentes. de foro cõpeten. lib. vj. ergo nec excõmunicatio fieri. Istam argumentationẽ nunquã potui cõcipere vt mihi satisfieret.

Nam pondero q; larga est differentia inter executionẽ que de per se, & directe cõtingit locum & res corporeas locatas, & executionẽ que de per se, & directo non contingit locũ & corporea locata. In prima executione loquuntur iura que inhibent executionẽ fieri extra territoriũ. Nam nec bona alibi sita. nec in personã ex capite quo contingit corpus locatũ, vt in pena corporali. Et est ratio quia hec sunt directo et p se in alieno territorio, & sic in ipsa inhibet executio. In secunda autem que concernit per se locum nec corpus, vt est excõicationis sen
19 tentia est secus. Nam hec ligat animam per se † non autẽ concernit locum, nec corpus directe & sic non fit hic aliquid in territorio cum territoriũ significet rem dimẽsionatã, dicta a terẽdo, vt. l. pupillus. ſ. territoriũ. ff. de verb. signi. Et dico nihil fit qõ contingit aliquod de territorio qõ iura allegata inhibent. Et bene dixi hanc sententiam p se & directo ligare animã, vt tollã obiectionẽ. nam excõicato interdicitur sepultura, ergo ligat corpus. & denegatur cõio quod etiam sentit glos. de senten. excõmu. a nobis. vbi tenet quod ligat animam

animā ꝛ corpus. Secus in baptismate vt dixi verba per se, et directo tollūt. nam excommunicatio per se directo est dānatio eterna q̄ debetur anime non corpori, vt ꝓbat tex. xj. q. iij. nemo ep̄or. in fi. xxiij. q. iij. notandū. Ex consequēti autē aliq̄ denegatur corpori.

20 Alij moderni dicunt quod si subditus ꝓ ratione domicilij vel delicti latitet, ꝛ non faciat copiaz sui potest citari in loco habitationis ꝛ loco delicti, ꝛ constituetur contumax si non compareat vt excommunicari possit. Alias si faciat copiā sui in aliquo territorio monebitur iudex vt citet, ꝛ tunc constituetur contumax si nō compareat vt possit excōmunicari. Ego non recederē ab opi. gl. Et pono ꝓ fundamento ꝙ iudex citare potest subditum extra territorium citatione arctatoria. hoc ꝓbatur in. c. romana. §. contrahentes. de foro compe. lib. vj. nam vbi dicit tex. ꝙ autoritate iudicis contractus, iudex vbi degit citabit ipsum. Hoc ꝓbat in. l. omnes. §. nihilominus. versi. apparitor. C. de episcopis et clericis. versic. ex illo tex. hoc collegit pe.

Ex quo fundamento statim infertur ꝙ si citari potest citatione arctatoria, ergo ꝛ contumax constitui ꝛ sic excommunicari cum ꝓpter contumaciam immediate feratur. xj. q. iij. nemo episcop̄orū. xxiij. q. iij. de illicita. xij. q. ij. indigne. Et sic intelligo iura ad hanc partez

21 inducta non violando textuz. Huic non obstat ꝙ † ius dicentis extra territorij̄ non paretur impugne: quia actus factus in loco minus habili collatus in locum habilem de iure sortitur effectum. ff. de offi. ꝓfec. vr. l. omnes. §. nihilominus. ver. apparitor. C. de episco. ꝛ cler. cum ergo citatio tēdens in locum inhabilem terminatur et reflectetur in locum habilem de iure sortiretur effectū suum. Nec obstat ꝙ excommunicatio trahat secum executionem que alibi in territorio fieri non potest, vt. l. cū vnus. ff. de bonis auto. ind. possi. quia vt supra dixi hec executio non concernit locū nec directo corpus sed animaz tantū, immo posui in tractatu interdicti ꝙ ipsius executio non est quid distinctum a sententia. Consequenter queritur quid de statuto episcopi vel alterius ordinarij̄ fulminante excommunicationis sententiam contra aliquē cōmittentem. An sta-

22 tutum liget † committentes extra territorij̄ ad penam excōmunicationis. Aliquis statim dicet ꝙ est casus in. c. ij̄. de constitu. lib. vj. Hic tamen pondero multum referre. An statutum per verba expressa dirigatur in subditū extra territorij̄ cōmittentem, vt cū disponit cōstitutio Bonoñ. episcopi in hec verba. Quicūq; clericus Bonoñ. cōmiserit furtū in territorio vel extra sit excōicatus, an disponit ꝓ verba generalia vt cū disponit per hec verba quicūq; furtum cōmiserit sit excommunicatus.

De secundo membro fateor casum in. c. ij̄. de consti. lib. vj. sed de primo membro non videtur sic clarum, immo videtur tex. in contrarium ꝛ videtur posse demonstrari ratione. Nam subditus ratione domicilij̄ si alibi delinquat puniri potest ꝛ conueniri per iudicē domicilij̄, hoc ꝓbat tex. in. l. j. C. vbi de crimi. agi opor. ꝛ no. in. c. j. de rap. ergo delictum cōmissum per subditum ratione domicilij̄ alibi est de foro iudicis domicilij̄, ergo super ipso vt alibi cōmisso iudex domicilij̄ potest statutum facere punitorij̄. ꝛ hoc ꝓbant tex. clari. C. de eunuchis. l. ij̄. C. de cōmer. ꝛ merca. l. mercatores. in quibus legibus disponitur contra subditos extra territorij̄ imperiale de-

23 linquentes ipsos puniendos. Et sic † infertur ꝙ subditi alibi delinquentes incidunt excōmunicationis sententiaz latā a statuto per verba expressa. vbi autem per verba generalia: tunc solum communicantes intra, vt dicto. c. ij̄. de constitu. libro. vj. Et sic aliquando legendo sextum explicaui intellectum illius capituli. Alij dicunt ꝙ etiam si fiat statutū per verba generalia ꝙ pena statuti ligat subditos alibi delinquentes si ꝓhibitis statuto sit alias ꝓhibitū iure cōmuni. Nam licet statutū per verba generalia non possit inducere nouam obligationem, iam natam poterit qualificare ꝛ illi debito alia delicto eius ex eius cōmissione nata est obligatio addicere nouam qualitatem penalē. Nam facilius adjicitur qualitas obligationis iam nate quam noua substantia obligationis inducatur. vt. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxalibus. Et fuit hec opi. Lyn. quam traxit de dictis pe. in repetitione legis extra territorium. ff. de iurisdi. om. iudic. et respondet ad. c. vt animarum. ꝙ illa decisio processit ex erroneo intellectu canonistarū vel dicit speciale in sententia excōmunicationis, quod ꝓius dixi tenēt aliqui legiste z̄ doderniores. Et dicunt quod statutū hoc exprimens ligat subditos

24 alibi † delinquentes sed quo ad ordinaria sic: quia lex municipij̄ ordinaria ibi seruatur si ibi ligetur etiam ꝓ alibi cōmisso vt. l. j. in fi. ff. de testa. Et. C. de eman. libe. Et habetur de consue. c. j. per Inno cen. ꝛ Compo. Ego pondero tex. in. c. vt animarū, a quo non puto recedendum. Et dico nunquā ligari subditis statuto extra territorium contrafaciendo. Etiā vbi statutū ꝓhibet alias inhibitū iure cōmuni vt dicamus statutū non inhibitorij̄ alios inductorium obligationis, sed adiectorij̄ noue qualitatis. mouet me ratio quā exprimit tex. quia ius dicenti extra territorium ꝛ loquitur generaliter rationē reddendo, ergo dictuz fuit generale, cū ratio limitari debeat ꝓm exigentiā effectus. econtra, vt. l. quāuis. §. adigere. ff. de iurepa. ꝛ. l. nomen filiorū. ff. de ver. sig.

Confirmatur ꝓm tenentes opinionem contrariam non inducere nouā obligationē. Sed vt dicunt pōt adjicere qualitatē obligationi iam nate. Hic non cōcipio mentem sic dicentiū. nam si statutum puniat alias ꝓhibitū iure communi aliter quam ius commune hic nascitur noua obligatio ad penam statuti, licet enim nata sit obligatio ex delicto ad penam legis. Tamen statutum aliam imponendo nascitur penitus alia obligatio noua ad penam statuti nec est qualitas antique obligationis. Quod demonstro ratione demonstratiua suppositō q̄ lex communis aliquid inhibeat ꝛ penam imponat, post lex cōmunis illud inhibitum permittat ꝛ per consequens penam tollit: aut manet obligatio statuti et pena, aut tollitur. Si manet, ergo non

25 fuit qualitas obligationis inducte a lege: quia † destructa substantia tollitur qualitas, vt. l. eius qui. ff. si certū petatur. ꝛ. l. in delictis §. si detracta. ff. de noxa. ꝛ. c. ab eo. de elec. lib. vj. Non potest dici q̄ tollatur si in lege non fit mentio de statuto, vt in. c. j. de consti. libro vj. ꝛ ibi in tex. redditur ratio. Nec ob. quod dixi, ꝛ ibi not. glos. quia hic statutuz non continet precise quod continebat lex communis, immo aliud attenta qualitate pene. Nec tamen illam glo. credo veram vt ibi legendo notaui. ergo hē opini. que sunt opinio. Bet. et Ly. vbi supra non procedūt destruendo tex. illius. c. ij̄. Nec credo ꝙ opinio secunda procedat que palliat, intelligēdo illud. c. vt loquatur cum sit statutuz per verba generalia ꝛ nō expressa. Secus si per verba expressa: quia tunc vt dicunt ligaret alibi cōmittentem. primo illa ratio contradicit tex. in fine. cū reddit rationem extra territorium ꝛc. Sed nullam video rationem quare magis liget per verba expressa quam generalia, cum. l. extra territorium generaliter loquatur. ꝛ sic intelligendo. l. j. §. generaliter. ff. de lega. prestan. ꝛ. l. de pretio. ff. de public.

26 **Confirmatur.** Nam ibi insurgit error † a iure improbatus ꝛ intolerabilis per verba expssa, qui non insurgit per generalia ꝛ efficacia operantur verba generalia ꝛ nullam specialia. ff. de questionibus. l. j. §. qui questionem. ff. de penis. l. moris. §. sunt aūt. ad fi. viij̄. q. j. quid autē. de offic. deleg. quoniam abbas. de offi. ordi. fi sacerdos. Aut hoc per specialiū verborum expressionē inducatur error intolerabilis, videlicet quia exprimit territorium non suum, in quod per verba expressa saltē immittit per verba autem generalia hic error non exprimitur, ergo non maioris sunt efficacie expressa quam generalia, immo minoris, vt supra.

¶ Confirmatur. nam si per verba generalia non ligatur vt dicunt sic intelligendo. c. vt animarum. aut hoc contingit propter inhabilitatem ꝛ repugnantiā loci cōmissionis ꝛ inefficaciaz iurisditionis relate ad locum, aut hoc contingit propter verborum generalium ineptitudinem, que non subest in expressis ꝛ specialibus. Si detur primum habeo propositum: quia illa inhabilitas loci ꝛ inefficacia iurisditionis subest in verbis specialibus legis que in generalibus.

27 Cum † verborum expressio non augeat nec minuat inrisditionem nec potest dari. Sed quia verba generalia sic cōprehendent alibi delinquentem si foret statuentis efficax iurisditio sicut specialia, immo competentius. cum per hoc non insurgat error qui per specialia, non ergo hanc opinionem veram que fuit do. Barto. de saxoferrato quam aliquando tenui legendo illud capitulū. Non ergo recedo a textu capituli, immo ꝛ legumlatoris, vt supra. non obstat mihi. C. de cōmer. ꝛ merca. l. mercatores. et. l. ij̄. C. de eunuchis. nam imperator est dominus totius orbis ꝛ sic nihil extra territorium suum. ff. ad legē rhodiā. de iact. l. ij̄. de preca. vij̄. q. j. in apibus. nisi forte per donationem transtulerit, vt clemen. pastoralis. de re-

28 iudi. Vel aliter bene potest princeps, immo † ꝛ ciuitas statuere nè subditus communicet cum hostibus ꝛ penam infligere, ꝛ ne accedat ad hostes, sic intelligitur. l. mercatores. Potest etiam in vna cō sequentia interdicere moram certorum locorum, vt. l. relegatoruz. §. interdicere. ꝛ. §. sequenti. ff. de interdi. ꝛ rele. Et hec que dixi maxime vendicat sibi locum cū pena a statuto inflicta trahat secū executionē sine hois ministerio vt excōicatio. ꝛ per hoc reprobari videtur opi. Inno, quā notauit in. c. a nobis. de sentē. excō. ꝛ approbari opi. Hosti. ibidem.

Ex quo tetigi de statuto fulminatorio excommunicationis inuestigando an prorogat vires suas contra subditos extra territoriuz aliquantulū disgrediendo breuibus verbis, hunc articulū aliquantulū discutiā. Examinādo

29 an statuta † quecūq; porrigant effectum extra territorium. Et ponam tria membra super quibus inferam quasdaz conclusiones. Et ecce statutum aliquando est ꝓhibitorium, aliquando permissorium, aliquando punitorium. Si statutum sit ꝓhibitoriuz, aut ꝓhibet circa solennitatem alicuius actus, vtpote cum statutum disponit quod non fiat testamentum nisi seruata tali forma, ꝛ tunc subditus alibi condens testamentū nō tenetur nec astringitur illa forma, vt. l. ij̄. in fin. ff. de testa. ꝛ. l. j. Aliquando est ꝓhibitorium

Source : BIU Cujas

concernendo rem, vtpote disponit statutū ꝙ res alienari nō possit in non subditum, tunc subditus degens extra territorium non poterit alienare: quia res est affecta statuto. ff. de fun. do. l. j. instit. qui. alien. non licet. l. j. ⁊ no. C. de condi. ob causam. l. cum lege. Aliquando est prohibitorium in personam vtpote cum statutum disponit ꝙ vir non possit legare vxori, ⁊ quod minor. xx. annis non possit testari: tunc si ista prohibitio est fauorabilis vt in exemplis supra sumptis: tunc extendit vires extra territorium, sicut dicimus in eo cui interdictum est bonis ne depereant. ff. de verborum obligatio. l. is cui. ff. de cura. furi. l. iulianus. et quia equiparatur generalis † specialis interdictio. Probatur. ff. de pecu. castren. l. castrē si. ff. de admini. tuto. l. si duo. aliquando statutum continet prohibitionez odiosam, vtpote inhibetur alicui ne possit postulare. tūc non extendit vires suas extra territorium. ff. de postu. l. ex ea. facit c. si sententia. de senten. excom. lib. vj. Ex his infertur discussio primi membri ⁊ conclusionum super eo.

Secundo dicebā statutum aliquando ꝓmissorium Hic pondero duo. Primum an actus permissus a statuto alias prohibitus iure communi possit exerceri per subditos extra territorium statuentis. ¶ Secundo an actus expeditus per subditum intra territorium operetur effectum extra territorium. ecce quis effectus est notarius per ciuitatē, nunquid alibi poterit instrumenta conficere, vel an instrumentum confectuz intra ciuitatem faciat fidem extra ciuitatem. De primo dico ꝙ alibi non poterit instru-
31 menta conficere. Hoc probatur. nam † actus spectans ad iurisditionem voluntariam concessus ab inferiori a principe non potest exerceri extra territorium permittentis. Hic est casus. ff. de offici. proconsul. l. ij. que est signabilis pro hac conclusione. probatur etiā per. c. romana. §. contrahentes. versicu. clericos. de foro competen. libro. vj. De secundo dico ꝙ instrumenta confecta intra territorium faciunt fidem extra territorium, sicut emancipatus ab habē te potestatem a lege municipij vbiꝙ est emancipatus. C. de emancipa. libe. l. j. Et ratio differentie horum casuum est: quia hoc secun do casu instrumenta confecta in territorium habēt suum esse perfectum cum statutum tradens potestatem conficiendi instrumentum tendat ad solennizandum actum, et ideo solennizatus actus vt disponit lex municipalis vbiꝙ valet. In primo autem casu non
32 valet si alibi conficiat, cum in confectione actus † seruari debeat solennitas, de qua disponit statutum, vt supra allegatum est. Et hoc procedit in statuto permittente alias inhibitis iure communi, sed aliquando statutum est permissiuum alicuius, quod alias est permissum iure communi, sed tollit obstaculum iuris, et hoc contingit multis modis. Nam aliquando tollitur obstaculum solennitatis, vt cum disponitur, vt cum duobus testibus possit quis testamentum condere, et hoc casu testamentum non extenditur extra territorium cum debeat inspici solennitas loci in quo actus expeditur, vt supra probatum est, reuocatum est in dubiū an testamentum conditum intra territorium obseruari debeat quo ad bona alibi reperta. Super hoc fuerunt opiniones. Specu. in titu. de instru. edit. §. compendiose. versicu. quid de consuetudine. Recitat opinio. Huberti de Bobio nec firmat in alteram partem Jaco. de Ranen. tenet qō institutus habebit bona que sunt intra territorium. Allegat. l. de pupilio. ff. de tuto. et curato. da. ab his. et. ff. de administratio. tuto. l. titium ⁊ meuium. §. tutores. Guil. de cug. tenet quod institutus habebit omnia bona, probat. nam testamentum est validum, ergo additio facta ad ipsius vigorem vbiꝙ porriget suum effectum, vt. l. j. ff. de autori. tuto. sicut alibi non delatū directo differetur per consequentiā. ff. de legi. tu. l. iij. insti. de legi. patro. tutela. §. j.

33 **Preterea facta coram vno** † iudice fidē faciunt coram alio, vt. l. prima. C. de eden. ergo hic a simili additio valida facta in vno loco porrigit effectum ad alium. de hoc videtur casus in l. omni. C. de testamen. Nam si facio testamentum coram principe vbi minor requiritur solennitas ipsius vigore apprehendere possum bona vbicunqꝫ. ergo sic hic in proposito. ¶ Jyn. hanc opinionē tenuit et fecit additionem ad lecturam suā in. l. cunctos. C. de summa trinita. Jaco. but. idem tenet. l. si non speciali. C. de testamen. ⁊ per. l. ij. C. quemadmo. testa. ape. Et hanc opinionem credo veram et hoc de statutis tollentibus solennitatem iuris communis alias permittentibus ius in substantia, aliquando statuta permittunt iure communi permissum, sed tollunt obstacula circa qualitatem persone, vtputa cum disponit statutum, quod filiusfamilias possit testari vel alia persona prohibita, vel disponit quod spurius possit institui supposito quod talia statuta valeant, quia de ipsorum validitate nihil pro nunc. Nunc talis sic habitus per statutum poterit testari extra territoriū vel nunquid vigore testamenti conditi intra territorium poterit apprehendere bona extra territorium. Hic dico quod non cum hec habilitas sit concessa ab inferiori a principe, licet spectet ad iurisditionē voluntariam cum non poterit exerceri extra territorium concedentis, vt. l. secunda. ff. de officio proconsulis. in authen. quibus modis naturales efficiuntur sui. §. filium vero. colla. viij. vbi legitimatio que fit per oblationes curie ciuitatis non operatur effectum nisi in ciuitate legitimante. Sed hic remanet dubium et videtur quod vigore testamēti conditi intra territorium possit apprehendere bona extra terri-
34 torium per ea que dicta sunt supra de notario. Nam † instrumentum cōfectum per notarium ciuitatis porriget effectum extra ciuitatem. Sic et sententia lata per vnum iudicem mandatur executioni extra territorium illius iudicis vt. l. cum vnus. §. vltimo. ff. de bonis autoritate iudicis possidendis. ⁊ c. romana. §. contrahentes. de foro competenti. libro sexto. propter hoc non recedo a priori dicto. Et induco. l. pupillo. ff. de tutoribus et curatoribus datis ab his. et. l. non solum. §. qui in testamento. et ibi notatur. ff. de excusatione tutorum.

¶ Confirmatur, nam simplex dispositio nō intelligitur nisi de bonis intra locum intra quem disponitur. ff. de bonis autoritate iudicis possidendis. l. cum vnus. §. is qui. et in authentica quibus modis naturales efficiuntur sui. §. filium. versi. legitimatio intelligitur stricte.

Confirmatur vt videtur ex̄pssum

35 qui filij sint legitimi. per venerabilē. vbi legitimatio † facta per papam nō trahit ad ea que nō sunt sue iurisditionis vt ad bona que sunt in terris Jmperij, vt ibi per glo. et Modernos. et si dicatur testamentum confectum ꝫm solennia alicuius ciuitatis afficit bona extra ciuitatem, ergo a simili habilitatio persone trahetur ad quēcunqꝫ locum. Solu. large refert an tractemus de actu solennizando, de persona habilitanda ad aliquem actum. In primo enim casu variantur solennitates actuum et dispositiones ipsarum secundum varietatē regionuz. Nam in testamento cōdendo pone venetis. disponi potest quod minor numerus testium sufficit propter hominum occupationes, vel quia magis homines ibi sunt occupati quā alibi. et per hanc dispositionem nihil preiudicatur alteri ciuitati si condens testamentum ibi alia bona capiat cum etiaz extraneus ibi testari debeat solenniter. Secus autem si persona habilitetur ad actum vt claret, statim opponens emancipatus ꝫm solennitatem vnius loci habetur pro emancipato vbiꝙ, vt. C. de emancipatio. lib. l. prima. Solu. illud statutum non disponit circa
36 actum, sed circa actus solennitatem. Nam statutum † non emancipat sed patitur seruata forma statuti, sic etiam non obstat quod dictum est de notario creato per ciuitatem cuius instrumentum facit fidem extra illam ciuitatez, patet solutio per ante dicta. per iam dicta patet quid iuris de effectu sententiarum penalium an operentur effectum suum extra territorium. vbi sciendum quod aliquando pena concernit personam, aliquando bona. Primo casu si pena concernit personam et directo iurisditionem certi loci non trahitur extra territorium nisi per quandam consequentiam ex legis dispositione, vt. l. relegatorum. §. primo. et. §. interdicere. ff. de interdictis et relega. aliquando non concernit certi loci iurisditionem, sed status diminutionem vt quis cum efficitur infamis, tunc status diminuitur, vel cum efficitur seruus pene. ff. de variis et extraordina. cogn. l. cognitionum. §. estimatio. et. §. sequenti. et tunc pena habet locum vbiꝙ, vt. l. ex ea. ff. de postulādo. Idem dico et multo fortius in his qui efficiuntur serui pene. Nam in his minuitur status ex sola qualitate pene. ff. de penis. l. quidam. et. l. qui vltimo. et. l. res vxoris. C. de donatio. inter virum et vxorem. Et non curo an talis pena infligatur ex dispositione legis communis vel statuti. facit ad hoc. l. ictus fustium. ff. de his qui notātur infamia.
37 cum ibi not. Sic in excommunicato: quia † per suū ordinarium excommunicatus vbiꝙ est excōmunicatus. iij. q. v. quisquis. Et hoc cum pena concernit personam, si autē pena concernat bona vtpote damnatus Bononie, cuius bona sunt confiscata per sentētiam habet alibi bona. Nunquid bona alibi situata intelligentur confiscata ⁊ cui fisco. Jsta questio per Guido. de suza. ⁊ Mico. matarel. disputata est: tamen hic attenditur ꝙ ciuitas non potest bona de iure confiscare propter delicta, vt. C. de bo. vacan. l. j. ⁊ ibi not. ⁊. C. de defen. ciui. l. defensores. ciuitates autem vt Jtalie que hoc faciunt ex priuilegio speciali vel consuetudine antiqua que habet vim priuilegij vel hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quot. ⁊ esti. Dico autem in questione proposita. Aut iurisditiones sunt distincte. ⁊ bursa fiscalis est vna vt tota Romādiola. ⁊ marchia: habent distinctas iurisditiones ⁊ vnam bursam fiscalē. f. ecclesie, hoc casu si comes Romandiole confiscat bona subditi qui habet bona in marchia ⁊ hoc ex dispositione iuris communis cum omnia bona intelliguntur confiscata licet executio fiet pro officiali prouinciarum ⁊ omnia applicabuntur burse fiscali communi vt. l. si quo modo. C. de bo. naturalibus. libro. x. Si publicatio fit per constitutiones speciales et ille sunt generales vtriꝙ prouincie: tunc idem vt supra quia censentur ius commune quo ad illas prouincias. Si autem speciales, illi soli in qua facta est confiscatio: tunc illa intelliguntur confiscata

fiscata que sunt subiecta rectori prouincie illarum constitutionuz. Si autem sunt distincte iurisditiones ꝛ distincte burse fiscales tūc distingue vt.s.

Consequenter queritur quid de subdito faciente cōtra statutum excōicationis sententiam infligens in loco exempto intra territoriū.per omnia dic idem,vt.s.vt.c.luminoso.xvij.q.ij.ꝛ c.j.de priuile.lib.vj.ꝛ ibi per no.

38 ¶ Consequenter queritur†quid de excōicatione lata cōtra subditum sub cōditione:ꝛ conditione purificata reperitur subditus de alieno foro ꝛ territorio.An ligetur hic:fuit antiqua altercatio fuit opinio quorundā ꝙ sit ligatus.Adouētur ex hoc qꝛ debet pōderari tempus appositeconditionis,qō est de foro statuentis sicut in alīs sentētijs.ij.q.vj.biduū in pignoribus.ff.qui po.in pig. ha.l.potior.in manumissionibus testamentorū.l.statulibe.ff.de fideicōmiss.liber.l.generaliter.in fi.facit.l.si postquā.in fi.ff.de iudi.ꝛ l.si filius.ff.de ver.obli.alias incipit,cū filius.Alia fuit opinio cōtraria ꝙ nō sit ligatus,ꝛ fuit Archi.ꝛ monetur qꝛ nō est subditus tempore purificate cōditionis,ergo nō ligatur.de sen.excō.a nobis:qꝛ in cōditionali obligatione solum est tps indebitū,vt instit. de ver.sig.ſ.ex conditionali.l.diem cedere.ff.de verb.sig.inducit.c. romana.ſ.j.de sentē.excom.lib.vj.ꝛ.c.ij.de consti.ij.respon.eo.lib. ¶ Prima fuit opi.Bar.brix.ꝛ fuit Lau.Vin.Tan.Phi.Inno. ꝛ Hosti.in.c.preterea.de app.Adouētur vt dixi per iura inducta. ¶ Secunda fuit opi.Archi.ꝛ dicit illam fuisse Dama.immo forte propter eius verba apparet contrariū.Do.Jo.an.in regula cū sint partiū.li.vj.dicit opi.Archi.verā quādo ille in quez lata est ex-

39 cōmunicatio†desijt esse de foro excōicantis ꝛ causa cessauit propter quā fuit excōicatus si.j.mensem nō resideret in beneficio, vel illius ratione non reciperet ordines ꝛ ipse.j.mēsem contraxit matrimoniū ꝛ sic desijt esse de foro excōicantis ꝛ cessauit causa ꝓpter quam sic loqui bene cōtinet veritatem:nec erat de hoc dubiū cum hoc non tam cōtingit propter inspectionē temporis purificate cōditionis que non est de foro ꝙ propter desinentiam cause propter quam Archi.autem intellexit generaliter pōderato tempore purificate conditionis.cum desijt esse de foro excōicantis qualitercunqz desierit siue cessat causa excōmunicationis siue non qō probant ira supra per eum allegata.Dicit tamen Do.Jo.illud procedere in potestatiua conditione,in casuali autem indistincte dicit tempus conditionis trahi ad tempus sentētie,arg.l.potior.ff. qui po.in pig.habe.Et no.in.c.si pro te.de reseri.lib.vj.Do.Pa. dicit opi.Archi.veram quando ille cōtra quem lata est excōmunicatio aduenientе conditione mutauit conditionez vel domiciliuz nec reperitur in territorio excōmunicantis.nam vt dicit excōmu-

40 nicatio†cum afficiat personam ꝛ trahat secum executionem, vt in.c.pastoralis.de appel.non ligat aliquem extra territorium:secus autem si non mutauit domicilium vel mutauit:sed tēpore purificate conditionis reperitur in territorio:qꝛ tūc dicit veram opinionem contrariam.Istud facere non continet totaliter veritatē nec conuenit proposito.Nam supponit ꝙ excōmunicatio nullum liget existentem extra territoriuz etiam subditum ꝛ sic secundū eū. Hoc totum operatur existentia intra vel extra territoriū non attento tempore purificate conditionis vel tēpore dispositionis suspense in ipsius euentum,ꝛ sic nihil ad propositam questionē neqꝫ vt dixi continet veritatem.Nam vt supra discussum est excōmunicatio ligat subditum alibi existentem.Ego autem pondero ꝙ excommunicationi suspense in euentum conditionis adiici potest: conditio potestatiua adiici potest etiam casualis.Si adijcitur potestatiua aut negatiua vt si aliquid non fecerit vel non dederit aut affirmatiua vt si aliquid dederit vel fecerit.Primo casu si nō reperiatur subditus tempore purificate conditionis puto ipsum liga-

41 ri†nisi cesset causa propter quam:sed hoc vt dixi potius operatur cessatio cause ꝙ mutatio fori.

Secundo autem inducitur purificatio cōditionis per aliquod commissum vel datum extra territorium aut per cōmissum intra.Et non pondero an ibi reperiatur vel non.si inducitur purificatio per commissum extra territorium,tunc non credo ligatum ꝛ credo casum in.c.vt animarum.de constit.sepius allegatū.immo etiā si nō mutasset forum hoc tamen procedit in generali sententia, maxime lata per statutum.sic intelligo dictum.c.vt animaruz.vel speciali ibi fulminando non expressit locum extra territorium.Si autem inducitur purificatio per aliquod cōmissum intra territorium etiam si mutauit domicilium tempore commissionis,ꝛ sic purificate conditionis,tunc ligatus est.In casuali autem cōditione indistincte credo ligatum nisi vt dixi cesset causa cum totum trahatur ad tempus conditionis adiecte.Non autem ad tempus purificate, vt.l. qui balneum.ꝛ.l.posterior.ff.qui po.in pig.hab.ꝛ.l.si fur.ff.de vsu. ꝛ not.in.c.si pro te.de rescrip.lib.vj.Et sic credo concordari posse opi.predictas.

¶ Consequenter queritur pone episcopus Bonoñ. excommunicauit subditum mutineñ.non sibi subditum ratione cōtractus vel delicti mutineñ.episcopus ratam habet excommunicationis sententiam.Nunquid reconualescit ratihabitione sequuta.Apparet ꝙ recōualescat per.c.Lugduneñ.ix.q.ij.vbi reconualescit ratihabitione ordinario facta de non subdito:etiam sententia que est

42 nulla†ratihabitione reconualescit.iij.q.vj. hoc quippe.lxiij.distinctio.salonitane.sic adoptio,de electio.ꝙ sicut.Facit institu. de testa.ſ.sed si quis.ff.rem ra.habe.l.iij.ſ.falsus.In contrariuz probatur.Nam sententia lata a non suo iudice nulla est.xj.questio.j. in clericorum.de consuetu.ad nostram.C.si non a compe.l.vlti.Et sentencia que est nulla tractu temporis non firmatur, vt regula, non firmatur.de reg.iur.lib.vj.ꝛ regula,quod ab initio.ff.eo.titu. Item quod meo nomine gestum non est ratum habere non possum.ff.de nego.gest.l.si pupilli.ſ.sed si ego.ꝛ.l.pompeius.eo.titu. ꝛ regula ratum.de regu.iur.lib.vj.Solu.Joan.in.c.nullus.ix.questione.ij.hanc partem etiam tenet in alīs sententijs quam excōmunicationis cum tales actus requirātur in limitibus expeditionis iuris solennia: que si omittantur a principio sunt nulla.et sic expostfacto validari non possunt,vt in iuribus statim allegatis. Secus in his que habent plus facti quam iuris.ꝛ que pendent ex alieno consensu.vt contractus.et similia.Nec obstat huic.c. quippe.iij.questione.vj.et.c.in primis.ij.questione prima.quia loquun

43 tur in papa†qui habet plenitudinem potestatis.Hanc opinionē tenet Barto. brix.in questionibus suis et est venerealis.ꝛ incipit. Episcopus Mutineñ.dicit tamen qō Tancre.sibi respondit ꝙ si nomine proprio tulit sententiam excommunicationis quod tunc ratihabitione conualescit qua ratihabitio retrotrahitur.vt regula,ratihabitio.de regu.iuris.libro.vj.cum similibus.Ipse tamen hoc non credit in sententia excommunicationis que lata pure stat tim:aut valet,aut non valet,et trahit secum suam executionem,vt in.c.pastoralis.de appel.Hoc idem tenet Laurentius in dicto.c. nullus.vbi est glo.Hoc idem tenet Innocen.in.c. prudentiam.ſ. sexta.de offi.deleg.Ego puto hanc opinionem veram in sententia excommunicationis lata pure a non iudice actu ꝛ habitu huius in quem lata est sententia.Et sic procedunt allegata.opinionē Tan. credo veram,vbi est lata a iudice habitu carente exercitio iurisditionis:quod exercitium pendet ex consensu illius cuius nomine excommunicat.ꝛ sic in liminibus excommunicationis non deficit nisi consensus illius in cuius euentum pendet excommunicatio, et sic habet tantam conditionem.Si etiam lata sit sententia sub cōditione expressa a penitus non iudice ꝛ conditione purificata sit ratihabitio.ꝛ sic procedunt allegata ad partem cōtrariam licet hoc

44 secundum sit magis dubiuz,quia†vbi desideratur a principio auctoritas vel iussus:approbatio sequens actum nihil operatur,vt.l. obseruare.ſ.postq̄.ff.de offi.proconsu.ꝛ lega.ꝛ.l.quod ergo.ff.de his qui no.infa.ꝛ.l.si quis mihi bona.ſ.iustum.ff.de acquiren.here.Potest dici casum procedere cum actus pure expediuntur, secus si cōditionaliter.ꝛ tunc demum valet cum interuenit solennitas.ꝛ tunc nec fit retrotractus.vt regula,rati.de reg.iur.lib.vj.per quam posset dici vt supra.

Consequenter queritur Pone quis excōmunicauit Titium sibi subditum ratione iurisditiōis ordinarie,sed ipsum excōmunicat ex potestate delegata quā non habet,ꝛ hoc exprimit vel econtra.Nunquid valet excōicatio.Aliqui volūt dicere ꝙ tenet ratēta iurisditione ordinaria quā habet,licet dixerit se procedere ex delegata quā non habet.Et est ratio nam procedere volebat licet autoritate delegata non posset,ꝛ sic tenet principale.l.processus licet nō sit qualificatus a potestate delegata,ar.l.eū.ſ.si iniuriarū.ff. de iniur.ꝛ.l.sciant.ff.ad.l.aqui.ꝛ.l.cum putarē.ff.fami.her.Itē iste error qui nō debet nec pōt impedire processum veritate post aperta.viij.di.veritate.ff.de offi.presi.l.illicitas.ſ.veritas.immo adhuc hoc tenētes ꝙ si iudex diceret volo procedere vt ordinarius ꝙ adhuc valet processus dūmodo habeat ordinariā ꝛ careat delegata ꝛ

45 hoc rationibus antedictis.Nec nocet†protestatio cum sit facto repugnans.de ap.sollicitudinem ꝛ sic prevalet factū.Confirmaꝫ qꝛ nemo abdicare potest a se iurisditionē,vt.l.legatus.ff.de offi.presi. etiaz qꝛ sic interpretatio est fiēda,vt potius valeat quā pereat.ff.de re.du.l.quoties.ff.de ver.ob.l.quoties.ꝛ eo.ti.abbate.de ver.signi. Alij dicūt contrariū in duobus casibus precedētibus per illud vulgatum,qō noluit potuit:ꝛ qō potuit noluit.de offi.dele.cum super.C.si quis alteri vel sibi.l.multū interest.i.quasi nil tam cōtrariū consensum sicut error.ff.de iur.om.iudi.l.si per errorez,ar.pro hac parte.ff.de arbit.l.sed si in seruū.ꝛ duabus.ll.precedentibus. Has duas opiniones recitat Inno.in.c.cū ex offi.de prescrip.nihil approbando.Hostiē.in secundo casu tenet hanc secundam opi.Ego crederem secundam opinio.veram ꝛ allego pro casu.c. cum super. de offi.deleg.Nam ibi voluit procedere sed noluit taliter qualiter non potuit, cum tamen aliter posset ꝛ tamen aliter non valet processus simpliciter propter defectum circa qualitatem.Nec puto vt dicunt tenentes contrariam opinio. ꝙ processus sit principale et

Source : BIU Cujas

modificatio processus sit accessionum quo ad effectum validitatis
46 vel nullitatis. Sed †inspecto fomento debet pōderari iurisditio que est validitiua processus ex suo capite ⁊ ibi pondero suppositū vtpote iurisditionem ibi pondero modificationem vt ordinariam vel delegatam licet forte sint differentie specifice iurisditionis. Si ergo processus fuit agitatus vigore iurisditionis delegate qua caruit ergo fuit defectus fomenti processus, scilicet iurisditionis delegate, ergo nullus insurgat effectus, vt. l. patrie. §. tusculanis. ff. de leg. ij. ⁊ l. generaliter. C. de epis. ⁊ cle. l. vlti. ⁊. C. de milit. test. ⁊ c. post translationem. de renun. Inducо pro casu leg. j. C. de iur. om. iudi. Ibi enim processit secūdū iurisditionem quam habuit partibus consentientibus, alias non tenuisset processus vt ibi intelligit pe. Istud confirmatur. Nam si habet vtrāq; ⁊ dicat se velle procedere vigore delegate, ⁊ sic procedant acta. Hec demōstraret validitas huius processus: in totum recipit dependentiam
47 a potestate delegata ⁊ nullaz ab ordinaria ⁊ hoc operatur †expressio voluntatis ⁊ formalitas processus ⁊ sic expressio notatis circa vnam speciem maxime vbi expresse est alterius exclusoria in totuz aliam excludit vt. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. ⁊ c. susceptum. de rescrip. lib. vj. ⁊ l. maritus. C. de procura. ⁊ l. cum prętor. ff. de iudi. ergo si illa caret secūdum illam procedet ⁊ processus erit nullus, maxime cum actualitas procedendi pendeat autoritate ⁊ consensu iudicis, ⁊ hoc maxime procedit in secundo casu cum dicit se velle procedere ex illa quam habet, sed ex alia sola quam non habet. Nec obstat quod non potest a se abdicare iurisditionem tamen potest abdicare exercitium. Hic vero abdicauit exercitium ergo processit iurisditio quam habet. Et sic videtur concludere cōtra seipsum. ⁊ ideo potest abdicare exercitium: quia potest non procedere. pro hoc induco. l. sed si in seruum. cum duabus. l. precedentibus. ff. de arbi. induco. l. vnā cum ibi no. C. qui pro sua iurisditione.

Consequenter queritur nunquid
48 †subditus ignorans excōmunicari possit. Apparet ꝙ non. nam tunc demum absolutio ⁊ excōmunicatio effectum inducunt cum litere sunt presentate sicut dicimus in literis transferentibus iurisditionem. C. de appel. super eo. sicut in legibus. iij. leges. In contrarium probatur per. l. eius qui. ff. si cer. pe. ibi, status sui ignarus ⁊c. Sol. super hoc variarunt antiqui patres iuris. Aliqui dicunt qō tunc excōicatus est cum scit ⁊ ante nō. Et hec fuit opinio Joan. ij. q. v. quanto. vbi est glo. Bart. brix. tenet contrarium quod sentire videtur Ber. in. c. apostolice. de cle. excom. mini. ⁊ ibi glo. Hic pondero attendendam differentiam. An videlicet loquamur de sententia excōmunicationis lata a canone an ab homine. Primo casu ignorans canonem fulminantem excōmunicationis sententiā excōmunicatur ⁊ hoc clarum cum lex infligat penam illam pro delicto: scit tamē factum nec excusat ipsum ignorantia iuris. in. c. j. de consti. ⁊ l. leges. C. de legi. ⁊ incidit in factū iam damnatū. vt. xxiij. q. j. c. j. ij. ⁊. iij. Si autē loquamur de sentētia lata ab homine, tunc aut loquimur de sentētia lata ex potestate clauiuz que cōpetit cuilibet sacerdoti curam habenti vt. s. deduxi. ⁊ tenet in. c. cum sit. de app. ⁊ c. de manifesta. ij. q. j. ⁊ ibi glo. aut loquimur de sententia lata ex potestate iurisditionis contentiose, ⁊ tunc cum ibi requirat trina monitio iudiciaria. xij. q. ij. indigne. de sen. excō. sacro. Item
49 dico ignorantem †nō ligatum quo ad deum si iniuste alis excōmunicaretur, qz tunc alias sciēs non contemnēs, vt. c. a nobis. de sen. excō. Quo aūt ad ecclesiam militantē dico ipsum ligatum attento vinculo, non aūt attento omnimodo effectu inutili: distingue tamen inter omnino occultū qui non potest conuinci nec ipsum remordet conscientia nec alios penitus ignorantes. Nam tunc tales excusantur in iudicio ⁊ extra. Nam valent agitata per eum. etiam valēt que fiūt de ipso tempore medio vbi sunt actus qui nullo modo sunt cadibiles in excōicatum. vt electio etiam que competit nō ratione publici officij sed priuati interesse vel passiue, vt. c. cū dilectus. de cōsue. ⁊ c. inter dilectos. ⁊ no. in illo eo. tit. Sed si posset cōuinci cum nō est publice lata, tūc allegari potest probabilis ignorātia. Si tamen scit reus est apud deum vbi iuste excōmunicatus sit.
50 de sen. excō. a nobis de coha. cle. ⁊ muli. c. fi. si tamen moriatur †antequam sciat se ligatum liber est apud deū ex capite vinculi: iz sit ligatus apud ecclesiā militantē. ⁊ tenetur excōicato ipsum absoluere post mortem dummodo apparuerint signa contritionis de illo peccato pro quo fuit excōicatus. xj. q. iij. nemo.

Summarium.

1 Excommunicatio pro quibus causis feratur.
2 Charitas sicut iungit deo, sic peccatum separat ab eodem.
3 Participās excōicato mortuo an incurrat minorē excōicationē. 4
5 Sententia canonis omnes astringit. 10.
6 Participans excōmunicato in crimine damnato an incidat maiorem excommunicationem.
7 Papa si mandat aliquid iniustum ⁊ non obtemperantem excommunicat, nunquid consulens nō obtēperari incidat maiorem excommunicationem.
8 Ecclesia militans cum sit in potestate pape nullus cōtra ipsius mādatum debet se sacramentis immiscere.
9 Excōicatus propter participiuz in crimine an absolui debeat per excommunicantem vel eius superiorem.
11 Communicans cum excommunicato in crimine videtur delinquere contra excommunicatorem.

§. Decimus.

Restat videndum pro qui
1 bus †causis feratur excōicatio. Hinc est attendendum ꝙ varia genera excōicationū de quibus premisi supra in quarto mēbro principali variant causе propter quas fertur. Nā si loquimur de excōmunicatione maiori que separata cōione fratrum ⁊ sacramētis lata a canone. tūc propter crimen regulariter fertur, ⁊ ppter que ⁊ quot feratur tetigi. §. vbi explicaui omnes causas in quibus quis incidit excōicationis sententiam ipso iure quorū quidā sunt expressi iure veteri. Host. enumerat hec. eo. ti. in prin. Quidā per constitutiones sexti. eo. ti. li. vj. vbi gl. Nos omnes supra explicaui in tertio membro principali vbi tractaui a quo ferat. Hec delata a canone ⁊ maiori. Sed aūt loquamur de minoribus licet aliquādo separat a deo tantū, ⁊ hāc inducit quodlibet peccatū mortale sine ministerio militātis ecclesie vt scribit Isaie. lv. c. iniquitates nostre diuiserūt inter nos ⁊ deū nostrū. Et no. Host. in. c. ita quorūdaz. de iude. Nā
2 †sicut charitas iungit deo vt inquit prosper in libro de vita contēplatiua, transumptiue in canone charitas cum. c. seq. de pe. dist. ij. sic peccatum separat ab eodē: aliquādo minor separata participatione sacramentorū passiua ⁊ hanc causatiue producit simplex cōicatio siue participatio cum excōicato maiori, vt. c. nuper. eo. tit. xj. q. iij. cum excōmunicato. cū multis si. ea. cau. ⁊. q. licet aliqui sint in hoc priuilegiati a canone vt participantes simplici participio nō incidāt in canonem qui multos. xj. q. iij. ⁊ c. inter alia. eo. ti. in auk. hoc simplex participiū inducat mortale. Cōtentio fuit antiquorū patrum iuris que no. in. c. sacris. qō me. cau. an autem sit aliqō simplex participium qō maiorē inducat no. in. c. significauit, eo. ti. ⁊ su
3 pra explicaui in membro minoris excōicationis: an †autem participium cum excōmunicato mortuo inducat minorem excōmunicationem Ber. tenet ꝙ sic. Nam cui non cōmunicamus viuo, nec cōmunicare debemus mortuo. xxiij. q. ij. c. j. ⁊. iij. de sepul. sacro. hoc no. in. c. ad hoc. de excess. prela. vbi hoc idē tenet Ala. Phi. Host. tamen contrariū tenet ⁊ mouet ex eo qz homo mortuus nō est homo nisi equiuoce, ⁊ iura disponūt de cōicantibus cum homine excōmunicato. ergo ⁊c. Confirmat. nā cuz homine mortuo nulla est cōmunio, cum omnino recipiat reciprocam vnionē: qō verbū significat. Item iure hoc nō reperitur expressum non ergo extēdamus legem qō non est nostrum. ff. so. ma. l. si vero. §. de viro.

Confirmatur in certis casibus. speciale est ꝙ aliqō contingēs in fauorem excōicati mortui fit excōicatus, vt in. c. ij. j. respō. de here. li. vj. ⁊ in cle. eos. de sepul. ergo in alijs in contrariū disponit ius cōe, vt. l. ius singulare. ff. de le. ⁊. l. j. ff. ad muni. Do. me. legendo. c.
4 ad hoc. distinguebat modū cōicandi excōicato mortuo †an videlicet quis cōicat ei faciendo, aut lauando, radēdo vel quid simile faciendo: ⁊ dicebat tūc ipsum excōicatum: aut participat nil fauoris impartiendo vtputa ipsum salutando vocando vel aliter alloquēdo, ⁊ tunc dicebat tunc ipsum excōicatum ⁊ nihil allegabat: nec video qō ipsum monere potuerit. nam vt dixi iura hanc penā infligunt cōicantibus ⁊ explicāt actus excōicationū p quorū singulos si discurras nullus coaptatur mortuo. immo talis est cōio cum mortuo qualis cum lapide vel alia re inanimata cum non sit reciproca viuo que venit ex significato verbi: aliquos tamen actus attēptatos in mortuo excōmunicato iura puniūt hac pena vt iuribus statim allegatis. ⁊ illud speciale, vt dixi. nō recederē ergo ab opi. Host. nisi in casibus expressis a iure. hec aūt cōmunio est propter quā ligatur participans nedū subditus ligantis, immo ⁊ quilibet extraneus. Et est ratio quia hec est lata a canone nō autem ab excō-
5 municante maiori. ⁊ canon †omnes astringit, vt. c. j. de constit. l. leges. C. de legi. ⁊, l. constitutiones. C. de iur. ⁊ fac. igno. Et hec procedunt in simplici communione ⁊ participio. Nam participiuz in crimine inducit maiorem, vt. c. si concubine. eod. tit. Ubi sciendu ꝙ aliquando quis communicat crimini ⁊ non criminoso ⁊ tale participium non inducit maiorem excommunicationē ex capite participij. Tolle exemplum: tu es excommunicatus: quia celebrasti in loco interdicto. ego postea celebro in eodem loco non celebrando, tecum participo in crimine non tamen criminoso. Non sum excōmunicatus propter participium sed propter crimē tantum.

aliquando

Source : BIU Cujas

aliquando quis cõicat criminoso non tamen in crimine: tunc incidit minorẽ, vt supra tactũ est. aliquando participat quis in crimine & criminoso non tamen crimine damnato.

Tolle exemplum tu es excõmunicatus: quia cognouisti mulierem excõmunicatam, propter furtum non incidas maiorem: quia propter crimen in quo cõmunicas non fuit excõmunicata. aliquando
6 participat † excõmunicato in crimine damnato, tunc incidit maiorem, vt. c. si concubine. & tunc expedit q excõmunicetur cum primo excõmunicato, nec sufficit ad ipsam contrahendam q participet cum excõmunicato propter participiũ in crimine damnato et criminoso. Tolle exemplũ cum clericus es excõmunicatus: quia cognouisti mulierẽ ego post cognosco dictam mulierem excõmunicatam propter participium non incido excõmunicationem, infertur ergo qõ ad hoc q quis incidat excõmunicationem maiorez propter participiũ in crimine q cõmunicet criminoso in crimine damnato. predicta notauerunt Vincen. & Phili. in capi. nuper. de senten. excõmunicatio. fateor tamen q si quis excõmunicetur iniuste propter actũ non damnatũ vtpote si mandat mihi ordinarius q libros meos tradam Titio & sine causa iustificante mandatum q licet quis cõmunicet cũ tali eidem consulendo q non tradat q postea non est excõmunicatus maiori, licet mandatarius sit excõmunicatus, et consulens cõmunicet in ea propter quod dãnatus est. Et est ratio quia non participat in crimine cũ ibi non sit crimen, immo peccat mandans, sed solum incidit minorẽ. vt not. Innocen. in. c. inquisitioni. eod. titu. Hostien. tenet ibi q nec forte minorẽ incurrit dũmodo alꝰ non excedat. de clerico. excõ. minis tran. proposuit. de exceptio. cũ inter. & hoc cuz aliquid mandatur iniustũ erat ab inferiori a papa. Sed in dubiũ reuocatur quid si pa
7 pa † mandat aliquid iniustũ & non obtemperantez excõmunicat. Nunquid consulens si non obtẽperaret mandato papali incidat maiorẽ: hic attendendũ. q aliquando papa mandat personis ecclesiasticis vel secularibus super rebus tamen spiritualibus, et tũc semper est obtemperandũ licet sit ꝯdurũ q nemini liceat disputare nec iudicare de ipsius factis. ix. q. iij. cuncta. & c. per principalem, nisi mandatũ suũ saperet heresim. xl. distinctio. si papa. vel nisi ex mandato suo iniusto sequeretur perturbatio ecclesie & hoc verisimiliter posset vel exinde mala sequi possent, tunc enim peccarent obediendo, cum peccata precauere debeant futura. Ita no. Inno. in. c. proposuit. de cleri. excõ. mini. de vo. c. magne.

Primo casu crederem consulen- tem ne adimpleret mandatũ fore excõmunicatũ, secundo casu nõ Si autẽ papa mandat aliquid iniustũ circa tẽporalia & personis secularibus vel tenentibus a papa. Nec est de iurisditione sua ratione persone vel loci tunc non tenetur obedire: tamen si ipsum propter inobedientiam excõmunicat debet reuerenter seruare excõ
8 municationem, quia † cum ecclesia militans sit in ipsius potestate nullus cõtra ipsius mandatũ debet se sacramẽtis immiscere. de hereti. ad abolendã. Et ad sic notata respondet Innocen. & Hostien. in. c. inquisitionis. eod. titu. Infertur ergo q ad hoc quod excõmunicatio maior feratur contra aliquem a canone propter criminis participiũ q participet cũ criminoso & in crimine dãnato: & cũ excõmunicato principaliter. Non aũt secundario propter cõmunionẽ actus dãnati vt patet per predicta. Hic aũt excõmunicatio lata a canone ligat non subditum excõmunicantis. Tenet tamen Ber. in. c. nuper. eod. tit. in glo. tunc erit: quod talis sit ligatus sententia hominis. Nec mirũ si ligatur ab homine: quia cõmunicando cum excõmunicato in crimine dãnato delinquit contra excommunicatorez & sic ratione delicti efficitur de suo foro & sic ligabilis. de fo. compe. c. fi. de rap. c. j. C. vbi de cri. agi opor. l. j. Etiã quia incidit in factũ iam damnatũ et sic sententia transit ad eum per tale participiũ vt. c. si concubine. eod. tit. Si. de immuni. ecclesie. aduersus. vbi succedit in vitium & hic accidit crimen ergo eadẽ lepra qua ille iste punitur. j. q. j. cito turpem. Nec est necesse quod cõtra tales noua feratur sententia. xxiij. q. j. c. j. ij. & iij. Ista opi. probari & fundari videtur per text. decre. nuper. ver. in primo. Nam ibi dicit qõ
9 † excõmunicatus propter participiũ in crimine, absolui debet per excõmunicantẽ vel eius superiorẽ, ergo fuit ligatus sententia sua non autem canonis. cum tunc proprius ordinarius posset absoluere cum papa non reseruet sibi, vt dicto. c. nuper. sic in. c. quanto. eod. titu. xvj. q. iij. si quis suadente. Innocen. & Hostien. in dicto c. nuper. tenent q talis cõmunicans in crimine sit ligatus sententia canonis non hominis, & hec sunt diuersa. Nam secundum opi. glo. si excõmunicans cõmunicaret excommunicato non incideret quia sententia propria ligari non potest: secundum aliorum opinio. bene: quia non esset propria sed canonis. item ſm opini. glo. si quis cõmunicaret extra territoriũ excõmunicantis non incideret, quia ius dicenti extra territoriũ &c. vt. l. extra territoriũ. ff. de iurisdom. iudi. & c. ij. de constitu. libro. vj. Secundũ aliorũ opi. sic cum fit
10 sententia canonis † que omnes astringat de constitu. c. j. Hec sententia est vera scilicet q communicans in crimine criminoso sit ligatus sententia canonis non hominis, & probari videtur per tex. decre. nuper. Nã dicit ibi tex. q talis debet absolui per excõmunicatorem vel superiorẽ excõmunicantis in hoc q dicit superiorẽ excommunicãtis necessario intelligi oportet cũ ipse excõmunicans ligatus sit in cõmunicando cũ eo de ligato autẽ non potest intelligi cũ ipse non possit conqueri coram metropolitano de episcopo: quia non excõmunicauit: nõ ergo de ipso querelã proponere potest: intelligitur ergo de excõmunicante ligato: propter participium autẽ ipse ligari non potest sententia propria. ff. de arbi. l. pe. ergo fuit sententia canonis.

Est tamen absolutio ab hac excõmunicatiõe reseruata excõicanti. per decre. nuper. & sic speciale: & ratio specialitatis est qz † cõicans cum eo in crimine videtur delinquere contra
11 excõicatorẽ. & sic sibi deferẽ vt absoluere possit, & si ibi nõ possit: qz ipsemet ligatur per participiũ, tunc superior excõmunicãtis absoluit, vt ibi dicit tex. Et hanc opi. tenet Rayn. in sum. eod. titu. & hanc etiam tenet Joan. mona. & Archidi. in. c. statuimus. eod. tit. libro. vj. & ibi etiam. d. Joan. and. in. c. nuper. post Innocẽ. Hostiẽ. Bof. tenuit cum Ber. Aliqui inter hos distinguunt inter cõmunicantez simplici quolibet participio vt talis sit ligatus a canone. & inter participantẽ in crimine, & talis sit ligatus sententia hominis. Credo indistincte & quolibet participio cõmunicantẽ ligatuz sententia canonis per supradicta. fateor tamen q si cõmunicans excommunicet aliquẽ vt omnes prebentes auxilium & consilium eidem tunc cõmunicantes in crimine incidunt sententiã hominis Si cõmunicantes sint subditi & cõmunicent intra territoriuz excõmunicantis cõmunicans autem extra territoriũ & ipsemet cõmunicans sunt ligati sentẽtia canonis. Ex his infertur qualiter participiũ est causa propter quã fertur minor excõicatio & etiaz maior & vtraq; a canone vt. ſ. tactum est.

Summarium.

1 Excõmunicatio minor propter quid feratur.

§. Undecimus.

Restat videre ppter quid feratur † excõicatio minor que aliquãdo separat a cõmunione fideliũ & non sacramentorum illa fertur propter causas quas canon exprimit, et canones sunt specialiter hoc exprimẽtes. j. q. iij. in loco. xvij. distin. placuit. xxiij. distin. quorũdam. lvij. si quis. & hac excõmunicatione ligantur quandoq; iudei. de deci. c. de terris. de iude. post miserabilem.

Summarium.

1 Excõicatio maior ab homine propter quid incurritur.
2 Moniti si emẽdare noluerint excõicantur pro crimine.
Gremium redire volentibus non claudit ecclesia.
3 Contumacia est causa immediata propter quam fertur excõmunicatio maior ab homine.
4 Contumacia quandoq; ortũ habet aliunde q̃ a crimine.

§. Duodecimus.

Restat videre ppter quid feratur excõicatio maior ab homine. Hic † attẽdẽdum est q excõmunicatio que fertur ab homine immediatũ habet ortum a contumacia. Hec probãtur. xj. q. iij. nemo episcoporũ. in fi. ij. q. j. nemo. xlij. distin. si illud. xxiij. q. iij. tam sacerdos. Hanc sententiã tenuit Hugo. ij. q. j. nemo. Hanc tenuit Inno. in. c. ex parte lo. j. de verb. sig. & Archid. in. c. pia. de excep. libro. vj. Joan. tamen tenuit q aliquando pro crimine feratur ab homine & mouet per canones qui hoc exprimunt. xvj. q. j. alia. xxij. q. j. predicatio. xlvij. distin. accusatores. de re iudi. ad apostolice. libro. vj. Hoc notauit Joã. xj. q. iij. certum. & c. nemo. ea. cã & q. Bart. ibi contra. & hec opinio est vera de iure. & probatur per tex. statim allegatum. Probatur per. c. j. eo. tit. lib. vj. & per. c. sacro. eo. tit. Ad iura per Joan. and. allegata. Re-
2 spondetur q intelliguntur q pro † crimine excommunicantur si moniti emendare noluerint. Hinc est q dicit Innocen. in dicto. c. ex parte. q nemo potest excommunicari pro crimine si corrigi voluerit ergo &c. Hoc probat text. in cano. sed illud. xlv. distinctione. ibi, post correptionem &c. ergo est opus monitione et sic propter contumaciam a canone. Nam canon monet inhibendo et

Source : BIU Cujas

sic non est opus monitione. Alia hominis immo contra faciendo incidit: & sic commissio criminis hoc immediate operatur. in sententia autem ferenda ab homine propter crimen iam commissum est opus monitione vt quis se corrigat. Nam ecclesia non claudit gremium redire volentibus vt.c.super eo.de hereti.lib.vj. ideo est opus monitione vt redeant & sic cõtumacia moniti redire nolẽtis hoc operatur, qõ in sententia canonis non procedit, cum canon inhibeat committenti et damnet committentem et hoc procedit tam in canone generali q̃ speciali, vt.c.ij.de constitu.libro.vj. &
3 c.a nobis.de sen.excom.infertur q̃ †cõtumacia est immediata causa propter quam fertur excõmunicatio maior ab homine.

Et tamen hic attendendum q̃ hic excommunicatio licet sit causa propter quam fertur, tamẽ ipsa contumacia habet aliquãdo ortum a crimine, aliquando aliunde. Si habet ortum a crimine. i.a speciali criminis inhibitione facta ab homine: & tunc non est opus monitione super emendatione criminis iam cõmissi, vt incidat, vt cum monet superior aliquem ne fornicetur cum tali alias ipsum excõmunicet: tunc si contrafaciat excommunicatus est: & excommunicari potest sine alia monitione super emendatione criminis. Et est ratio quia iste vere contumax est que sola cõtumacia iustificat excõmunicationem. xj.qõ.iij.certum. & c.nemo. Aliquando contumacia habet ortum ab actu iam commisso. vt cũ quis commisit crimen super quo non erat monitus ne communicaret vel committeret. & sic nec lata nec cõminata sententia non in contrafacientem, & tunc est opus monitione, vt se corrigat, & si contumax fuerit poterit excommunicari. Et differunt he contumacie. Nã prima oritur in criminis cõmissione precedente scilicet monitione ne cõmitteret. Secunda orta est post criminis cõmissionẽ.
4 Nec nascitur cũ crimine cõmunicet. Aliquando † contumacia aliũ de habet ortum quam a crimine: vt cum excõmunicatur quis: quia non vadit ad conciliũ. v.q.ij. presenti. xvij. distinctio. si episcopus. & c.sequen. Si non prosequatur accusationem suã. iiij.q.v.c.j. Vel precipit fieri quodcunq; aliud spectans ad officium suum. vij. questio.j.frater. Iste enim contumacie non oriuntur a crimine sed aliũ de, tamen iustificant sufficienter excommunicationem. distinguitur etiam inter nudam contumaciam, impregnantem, & manifestam, et dubiam, et quia hec non differunt quo ad effectum et modum obtinende absolutionis, idcirco hic non prosequor sed tangam in.ix.membro principali vbi prosequar qualiter excommunicatio tollatur.

Summarium.

1 ☞ Excõmunicationis effectus quis sit.
2 Sacerdos suspensus a canone ante absolutionem solennem vel finitum tempus suspensionis non potest celebrare quantũcunq; peniteat.
3 Ordines an conferantur sine missa.

§.Decimustertius.

Restat videndum quinto principaliter quis sit effectus † excõmunicationis
1 Hinc est attendendum q̃ secundum varietatem specierum excommunicationis variantur effectus ipsius. Est enim excommunicatio minor lata a canone propter simplex participium huius effectus. est exclusio a sacramentorum participatione passiua, vt in.c.si celebrat. de clerico excõmuni. ministran. Et est ratio. Nam excommunicatio minor propter simplex participium est suspensio dei & canonis. per approbationem tantum, quod probatur. Nam statim cum vult penitere absoluitur a quolibet confessore, vt.c.nuper.eod. titulo. et statim potest celebrare quod non procedit in suspẽso a canone principa
2 liter. Nam † ante absolutionem solennẽ vel finitũ tps suspensionis non potest celebrare quantunq; peniteat, immo irregularitatem incurrit vt .c.j.de reiudi. lib.vj.c.j.de senten.excõmunica. libro.vj. Sed obijcies vt quis absoluatur a minori requiritur solennitas tradita a canone vt in decre.nuper, ergo est principaliter sententia canonis. Solu. illa. solennitas addita a canone, non mutat statum & naturam excommunicationis: ita notauit Innocen. in.c.si celebrat. de cleri. excõmuni. ministran. in glo. quidam sunt. Secundus effectus est quia reddit quem inhabilem ad electionem passiuam, vt in dicto.c.si celebrat. Et ibi redditur ratio. Nam si suspensus est a passiua sacramentorum participatione ad quam prelati tenentur ergo per consequens a passiua electione. Non autem repellitur a sacramentorum collatione vel actiua electione, vt ibi text. a contrario sensu. Si obijcias contra primum. si non liceat recipere ergo nec conferre, cum sibi non liceat sacramenta cõtingere. lxxxj. distinctio. c.eos. & c.minister. & c. oportet, & maxime in collatione
3 †ordinum qui non conferuntur sine missa lxxvij. distinctio. c.j. iij. & .iiij. Solu. dicunt quidam q̃ licet peccet missam celebrando, non tamen ordines conferendo. Innocen. tenet q̃ sacramenta conferendo peccet. j.questio.j.omnia. xcv. distinctio. illud exceptis permissis a iure vt est Baptismus. Sed subditi non prohibentur a collatione quo ad subditos licet ipse recipiẽdo se maculet. Hosti. dicit q̃ conferendo non participat, quia non confert principaliter ad suam vtilitatem sed aliorum: qui autem ad suam vtilitatem participat quia partẽ capit prohibetur ergo a participatione que suam vtilitatem concernit. Non autẽ a collatione que aliorum concernit vtilitatem, arg. ff. de dolo. l.j. de collu. dete. l.j. de his que fi. a ma. par. ca. quesiuit.

Summarium.

1 ☞ Suspectus est de hereſi qui per annum steterit in excommunicatione.
Separans se ab ecclesia nec recipiens cõmunionẽ hereticus est.
2 Ecclesia iuxta maternũ affectum nulli claudit gremium.
3 Agitata per iudicem publice excõicatum sunt nulla.
4 Compensans agere videtur.
5 Exceptio sola sonans nudam defensionem reseruatur excõicato.
Fideiussor excõicati an possit compensare de debito principalis.
6 Mora debitorum nocet fideiussori.
7 Fideiussor an possit soluere creditori de bonis debitoris.
Exceptio excõicationis est personalis que non impedit personã.
8 Excõmunicatus post absolutionem an poterit petere restitui ad appellandum.
9 Comparens si non defendit an contra ipsum dirigatur actio.
10 Necessarior reus nullus potest esse q̃ nolens malum prelatum.
11 Excõicatus si appellet extra iudicium nunquid audietur.
12 Jus appellati non est lesum propter negligentiam appellantis.
Appellatione deserta rata manet sententia.
13 Excõicatio superueniens impedit vires rescripti prius impetrati.
Exceptio excõicationis potest opponi in qualibet parte litis.
14 Excõicatus actor originalis si prosequi velit appellationem, est ne indistincte audiendus.
15 Excõicatus si petit restitui cõtra sententiam an audiatur.
16 Actio excõicati si perijt tempore nunquid audietur.
17 Legitime impedito circa expeditionem alicuius actus tempore limitati, an currant tempora regulariter.
18 Tempus quod detur a lege sine hominis ministerio.
19 Jus est commune, q̃ non probans quod opponit condẽnetur in expensis.
20 Dilatione data ad probandum quid sufficiat.
Excipiens tenetur probare exceptionem suam.
21 Denuntiatus excõicatus si quis probetur an sufficiat probatio vt repellatur ille contra quem opponitur.
Fama si aliquem habet excommunicatum, abstinendum est ab eius communione.
22 Verbis narratiuis pape statur.
23 Aliquem haberi pro excõmunicato vt ab eius cõmunione sit abstinendum aliud est, & aliud est quem haberi pro excõmunicato vt excludatur a prosecutione iuris sui.
24 Actus a principio constitutionis nullus ipso iure, an tractu temporis conualescat.
25 Constituens si est excõicatus an valeant agitata per procuratorẽ.
26 Excõicatus si constituatur procurator pro reo, nunquid poterit defendere reum in iudicio.
27 Procurator excõicatus si tempore constitutionis habet mandatum ad substituendum nunquid substituere poterit.
28 Procurator licet teneatur appellare, non tamen prosequi.
29 Publica vtilitas subest constituto ab vniuersitate.
30 Procuratorium factum ab excõmunicato non repellitur nisi eligatur ope exceptionis.

§.Decimusquartus.

Restat videre effectus maioris excõicationis tam late ab homine quã a canone vnus est effectus excõicationis insurgens ratione perseuerantie in ea & contemptus absolutio
1 nis. Nam † si per annũ steterit in ea suspectus est de hereſi. vt in.c.graue de penis. dicit ibi Inno. q̃ est suspectus suspitione leui & nõ violẽta propter quã indici potest purgatio in qua si defecerit qõ dicit̃ de hereticis in.c.excõicamus. §.j. & §. credẽtes. & c.nos inter. de pur. ca. Hosti. ibi tz q̃ annalis pseuerãtia reddit ipm suspectũ de hereſi. primo p.c.ois. de pe. & re. qz nõ facit ad ea ad que tenet nec facere põt, & sic presumit aliter sentire de sacramẽtis quã sentiat & doceat sancta mater ecclesia. de here. ad abolẽ. j.rñso. Nam qui oĩpotentem

Source : BIU Cujas

qui omnipotentem deum non metuit ꝛc.xj.q.iij.qui omnipotentem.ꝛ qui se ab ecclesia separat nec cõmunionem recipit hereticus est.In auc.de priuile.dotis heredi.mul.nõ prestan.scõo responso.ꝛ.§.ergo sacram communionẽ.ꝛ subdit alterum de duobus inferri.Aut ipsum fore non sane mentis.Aut male sentire de fide.si ergo non sane mentis,ergo male sentit,ꝛ sic propter tanti temporis
2 perseuerantiam posset ecclesia ipsum cõdemnare de heresi.sed † ecclesia iuxta maternum affectum nulli claudens gremium incedit via media,quia tali attribuit solam suspitionẽ. de here.excommunicamus.ꝛ hoc ne videatur dissimulare peccata.xliij.di.qõ heresis. de offi.ord.irrefragabili.Alij sunt effectus insurgentes attenta sola excommunicatione.ꝛ nõ diuturnitate.Et hic premitto duo genera casuum.alias actum circa quos excõmunicatio operatur effectus inhabilitando. Nam quidã sunt actus iudiciarij,extraiudiciarij,quidaz spirituales,quidam profanaliter distinctiue possunt explicari.

Nam quidam sunt actus publici sicut tutela:quidam ciuiles,quidam communes.publici sicut tutela,ꝛ cura.Instit.de tute.circa princi. Ciuiles sunt, iudicare ꝛ arbitrari.ff.de iudic.l.cum pretor.iij.quest.vij.§.tria.de arbitri.dilecti.cõmunes sicut officiuz procuratorum ꝛ testiuz.Tales enim actus nec inter publicos, nec inter ciuiles numerantur.ab istis repellũtur.de procurato.officio. de probatio.post cessionem.de procurato.c.finali.de testi. veniẽs. Multo fortius a ciuilibus.de exceptio.c.exceptionem.de re iudica.ad probandum.Circa actus iudiciarios. Quidam debentur iudici,quidam actori quidam reo,quidam testi.cum tot sunt persone iudicium fundantes vt.c.forus.de verbo. significatio. Excom-
3 municatio inhabilitat iudicem adeo ꝙ agitata † per iudicem publice excommunicatum sunt nulla,vt capi. ad probandum. de re iudica.Inhabilitat agentem si opponatur exceptio vt per officiũ repellatur,vt capi.exceptionem.de exceptio.ꝛ ca.pia. eodem titu. libro.vj.probatur per capit.cum inter.eodem titu.alias si non opponatur vel repellatur per officium valent agitata,vt dicto capi. pia.non inhabilitat reum necessarium,vt capi.intelleximus.de iudi.de exceptio.dilecti.cum simi.Voluntarium repellit exceptione opposita.ꝛ iuxta not.in capitu.cum inter.ꝛ.c.dilecti. de exceptio. repellit testem idest a testimonio,vt.c.veniens.de testib.Quis autem cognoscat de exceptione excommunicationis apposita contra iudicem.An ipse an arbiter assumpti,vt in exceptione recusationis not.in capi.cum super.de officio delega.ꝛ capit. pia. de exceptio.libro.vj.An autem reus repellatur excipiens de compensatione.Ber.tenet ꝙ non in capitu.cum inter. de exceptio. Do-
4 uetur ex hoc quia † qui compensat agere videtur.ff.rem ra.habe. l.quo enim.ꝛ l.amplius.in fine.Alij tenent contra ex eo : quia aliquid venit in compensatione qõ nõ venit in petitione,vtpote debitum naturale:vt.l.etiam.ff.de compensatio.Item excommunicatus soluere debet:ꝛ hoc videtur facere qui compensa.ff. qui po. in pig.habe.l.si debitor.

Dicunt aliqui qõ si debitum est liquidum nec aduersarius exceptionem vel negationem pretendit,quod admitti debet compensatio.ff.de compensa.l.finali.de depo.l.bona fides §.fina.ꝛ sufficere debet iudici qualitercunq; satisfaciat creditori.ff. de pigno.actio.l.si rem.§.pecunia.Secus autem si aduersarius excommunicati neget vel excipiat per iura.ꝟ.allegata.Hec fuit opinio Hostien.Barto.brix.in questione sua venereali querit vtrum sit excommunicatus.dicit Tancre.ꝛ Joan. dixerint contrarium. Joan.notauit.iij.questio.in summa.ipse tamen tenet excommunicatum posse compensare.Idem tenet Phili.in dicto capitu.dilecto.de excep.allega.l.verum.ff.de compen.Si vera est opinio ꝙ compensatio fiat ipso iure sine ministerio exceptionis vt probare videtur text.in.§.compensationes.institu.de actio. Plana foret hec questio:tamen hec opi. non est vera quare hic non prosequor, quia tractũ requirit.immo est vera opinio Azo.tenentis quod fit opus exceptione.Tunc crederem excommunicatum repellendum
5 a cõpensatione.Mouet me quia † excommunicato sola exceptio sonans nudam defensionem reseruatur vt capi.cum inter.ꝛ capit. dilecti.de exceptio.vbi autem exceptio habet vim accusationis vel impugnationis tunc non, vt in iuribus supra allegatis. Ac exceptio compensationis habet vim petitionis.Induco textum hoc expresse probantem.l.amplius.in fine.ff.rem ratam haberi.l. nam damnatus non petere repellitur a compensando vt ibi incidit tamen questio.An fideiussor excommunicati possit compensare de debito principalis.Aliquibus videtur quod non.Nam hoc esset per indirectum prouidere excommunicato ꝛ sic propter connexitatem.De vno dictum foret de alio.de constitu.translato.ff.de arbit.l.pedius.ff.de aqua quoti.ꝛ esti.l.j.§.item queritur.Item per hoc vitiarentur due regule.Una quod accessorium nõ sequeretur naturam principalis contra regulam accessorium.de regu.iur.libro.vj.Alia qz denegatum vna via cõcederetur alia per regulam,
6 cum quid. eo.ti.ꝛ libro.Item † mora debitorum nocet fideiussori.ff. de verbo.significa.l.mora rei.ꝛ.l.si seruum.§.sequitur.eodem titu. ergo ꝛ delictum ꝛ macula proueniens ex eodem.arg.l.iij.§.fi.ff. qõ quisq; iuris.

Quidam dicunt quod si reus principalis est soluendo,tunc non compenset fideiussor fal.di.ꝛ.l.vlti.ff.de ad ministra.tut.ꝛ.l.siue.C.ad vellei. Hic pondero quomodo aliquãdo ius compensandi principali ante excommunicationem . Aliquando post excommunicationem nascitur debitum compensabile.Si ante excommunicationem competat ius compensandi.Credo quod licet superueniat excommunicatio principalis nihilominus compensare possit fideiussor.Nam hoc ius competebat fideiussori ante excommunicationem principalis,ergo nõ tollitur per casum superuenientem in personam debitoris,vt.l.verum.ff.de cõpensa.ꝛ.l.fi.ff.de pact.faciunt no.per Dy.in regula,is qui in ius. de regu.iur.libro.vj.ꝛ not.in capit.vno.de iure patrona . libro . vj. Aliquando nascitur post excommunicationem debitum compensabile,ꝛ tunc adhuc credo fideiussorem compẽsare posse. Mouet
7 per duos text.quod fideiussor † potest soluere creditori de bonis debitoris,vt.l.si procuratorem.§.si ignorantes.ff.manda.Alibi dicit tex.quod qui compensat soluere videtur,vt.l.amplius. in fine. ff.rem ratam haberi.Ex his sequitur conclusio: videlicet quod fideiussor compenset cum sic soluere videatur de bonis debitoris. Confirmatur quia exceptio excõmunicationis est personalis que non excedit personam,vt.l.exceptiones que persone.ff. de excep. maxime hec que est odiosa.Quid si petatur restitutio vt ab hereditate abstineatur vbi sunt vocandi omnes quorum interest.C. si ab here.absti.authẽ.si omnes.nunquid si excõmunicatus compareat sit audiendus.Innocẽ.tenet ꝙ non.nam hic est reus notorius ꝛ sic potius impugnat q̃ defendat.subdit ꝙ si in libello specificet̃ persona contra quam petitur restitutio,qõ excommunicatus specificatus comparens audiendus est:quia hic est necessarius reus . dicit tamen aliquos dicere etiam hoc casu ipsum repellendum.fatẽ-
8 tur qõ repulsus:quia † excommunicatus post absolutionẽ poterit peti restitui ad appellandum:quia nec per se nec per procuratorez potuit prosequi ius suum ad instar absentis ex causa reipublice. ff.ex qui.cau.ma.l.sed ꝛ si per pretorem.ff.de mino . l. pomponius exuli. Hanc consequentiam vituperat ho.nam ridiculũ est dicere ꝙ si aliquis restituatur propterea quia fuit absens ex causa reipublice ꝙ sic restitui debeat impeditus propter delictum suum,cum tunc forent equalis conditionis delinquens et iuri temperans quod absit, vt. l. seruus . ff. quod vi aut clam . et . c . eum qui.de prebend.libro.vj.

Alij dicunt ꝙ ad absolutionis remediũ infra decẽdium poterit appellare a sententia restitutionis lata cõtra eũ cum pendente excõmunicatione non cucurrerint tẽpora contra eum vtpote impeditum.de concess. preben.qz diuersitatem.l.j.in fi.C.de anna.excep.istud plus est mirabile. Nam aut erat casus quo poterit appellari ꝛ tunc currit excõmunicato tẽpus. Nam ipse appellare potest,vt.c.cum inter. ꝛ.c. significauerunt.de exce. Aut nõ potuit appellari ꝛ tunc cessat questio. Hic dicerẽ primo casu videlicet cũ petitur restitutio nullo specificato, comparentem indistincte repellendum exceptione excõ-
9 municationis opposita. Nam hic si comparẽs nõ † defendit cõtra ipsum nulla dirigitur actio,ꝛ sic ei non competit exceptio que est actionis exclusio.ff.de excep.l.j.Secundo casu videlicet quãdo specificatur in libello restitutorio tunc comparentem dicerẽ nõ repellendum pretextu excommunicationis. Nam hic contra eum actio vel in locum actionis surrogatum dirigitur,ꝛ sic ad iudicium necessitatur.ff.de ver.obli.l.inter stipulantem.§.j.ꝛ sic firmat personaz. rei necessarij in iudicio ꝛ sic appellare potest ꝛ prosequi ꝛ omnia facere que spectant ad defensionem, vt.c.cum inter.ꝛ.c.dilecti.de excep.vbi hec explicant. Quid si electus in ecclesia petit confirmationem ponitur edictum generale seruata forma.c.vltimo. de electi. libro . vj . compareat canonicus excommunicatus et se opponit nunquid audietur:attenta distinctione Innocen.que tacta est supra foret dicendum ꝙ non. Nam iste est reus notorius cum contra eum nulla dirigatur actio.ꝛ sic non necessitatur ad iudiciũ. Hostien.in.c.dilecti.dicit Clementem quartum pronuntiasse contrarium.ꝛ ibi tenet Hostien.istam distinctionem non procedere, nec iure probari scilicet de reo necessario ꝛ notorio . Subdit tamẽ qõ esto ꝙ distinctio procederet, tamen hoc casu iste comparens
10 esset reus necessarius.quis † enim necessarior reus q̃ nolens malum prelatum : quid grauius quidpericulosius quid intolerabilius quod detur lupus loco pastoris,dissipator loco cultoris,homicida pro medico,tyrannus pro defensore,inimicus pro aduocato.Et dicit Guil.ꝙ curia seruat dictum Hosti.hic dicerem distinctionem Innocẽ.de necessario ꝛ notorio reo procedere vbi necessitas progrediendi vel non progrediendi ad iudicium prouenit ex via actionis intentate.vbi autem necessitas aliunde insurgit quaz

Source : BIU Cujas

ex vi actionis contra tertium intentate, tunc hoc casu tenerē cum Hosti. vt in casu proposito. ꝛ. q. Sed statim dices, ergo excōicatus audietur agens nomine ecclesie, cum necessitas aliūde ipsum trahat. Respondeo in questione proposita excommunicatus nō agit originaliter quod iura inhibent, sed se defendit contra agentem. i. contra confirmationem petentem licet obtenta protectione ecclesie ꝛ debito iuris ex parte cōparentis in obiectione autē reperitur
11 pure agens licet finis sit defensio ecclesie. Quid si ✝ excōmunicatus appellet extra iudiciū nunquid audiet. Innoc. in. c. cum inter. de excep. tenet ꝙ nō: q; appellatio extra iudicium est pronocatio ad iudicium, vt. c. cū sit. de appel. sicut ergo prohibet ad iudicium pronocare, sic extra iudiciū appellare. de appel. bone. Huic opi. videt contradicere glo. que no. in. c. dilecte. de ma. ꝛ obe.

Attendendum ꝙ aliquando interponit appellatio mere extraiudicialis, ꝛ tunc procedūt que primo dixi post Inno. Et de hac appellatione mere extraiudiciali in. c. cuz nobis olim. de elec. de appel. bone. Aliquando interponitur appellatio mere iudicialis, ꝛ tunc indistincte admittitur excōmunicatus appellans etiam actor originalis, vt. c. significauerūt. de exceptio. Et subdam. aliquando interponitur appellatio que sapit naturā mixtam vt cum executor vult prouidere ꝛ quis alias cuius interest appellare potest per prouisionem grauari ꝛ verari, potest, ꝛ tūc etiā excōmunicatus auditur appellans. Et est ratio ꝙ hic non est mera prouocatio: immo est a grauamine appellatio vel releuatio ꝛ sic sonat defensam. sic saluari potest contrarietas dictorum Inno. no. de hoc in. c. pia. de excep. li. vj. in glo. j. cause pincipalis. Quid si excōmunicatus appellatus nolit prosequi appellationē negligente appellāte. An repelletur appellatus. alias si non repellatur exceptionem aliam prosequi potest negligēte appellante vt. c. oblate. de appel. Quod autē nō repellatur exceptione excōmunicationis probari videtur per decre. significauerunt. de excep. Archid. in
12 in. c. pia. de excep. lib. vj. tenet ꝙ repellatur ꝛ est ratio. Nam ✝ propter negligentiam appellantis non est lesum ius appellati. immo furtum. ff. de pgno. l. grege. §. etiam. ff. de reg. iur. l. non solent. Itē q; remediuz habet appellatus. Nam deserta appellatione rata manet sentētia. ff. q. vj. ei qui. de ap. vt debitus. ꝛ. c. per tuas. Itē si excommunicatus victor peteret sentētiam confirmari, vt de confir. vti. vel inuti. bone. vel peteret executionē, repelleretur, vt. d. c. pia. de excep. lib. vj. in fi. Quid si excommunicatus causa pendēte inter alios vel officio implorato si ipsius interfit ꝛ appellet, Nūquid audietur. Tenet Inno. ꝙ non reus necessarius: immo notorius, ar. supra dictorum. Quero quid si excōmunicatus appellet extra iudicium ꝛ post excōmunicatur. Nūquid audietur prosequēs appellationem an repelletur excōicationis superuenientis exceptione
13 Videtur ipsum repellendum. nam ✝ excōmunicatio superueniēs impedit vires rescripti prius impetrati, vt. c. prudentiam. §. sexta de offi. dele. Itē excōmunicationis exceptio potest opponi in qualibet parte litis, vt. c. exceptionem. ꝛ. c. pia. de excep. lib. vj. Innoc. tenet ꝙ auditur in. c. cum inter. de excep. Hic attendendum ꝙ appellatio extra iudicium non suspendit grauamen precedens sed solum sequētia, vt no. in. c. cum nobis olim. de elec. ꝛ. c. dilecti. de mato. ꝛ obe. ꝛ. c. bone. de app. Debet ergo in casu proposite questionis ponderari an post appellationem extraiudicialem sequutum fuerit grauamē ante excōmunicationē, ꝛ tunc auditur prosequēs. Ratio quia grauamine sequuto delatum est negotium ad iudicez ad quē appellatum est ante excōmunicationem, ꝛ sic excōmunicatio superueniēs non impedit prosecutionem. Si autem excōmunicatio precessit grauamen, tunc secus. sic videtur sentire Inno. licet aliqui contra. hoc casu legiste inducunt hanc glo. Innocē. in argumentum ad questionem de bannito qui inceperit agere ante actū bannum. An repellatur exceptione bāni superueniētis quod hic
14 non prosequor. Quid si excōmunicatus ✝ actor originalis prosequi velit appellationem est ne indistincte audiendus. hic fuit altercatio inter antiquos patres iuris que not. in. c. significauerunt de exceptio.

Omissis defusionibus est attendēdum qō aliquando quis appellat ab interlocutoria. ꝛ tunc in articulo nude appellationis audietur prosequens ius. finito autem articulo appellationis si pronuntiatum fuerit male appellatum ꝛ fiat remissio, vt capi. vt debitus. de ap. ꝛ. c. cordi. de app. lib. vj. tūc obstat exceptio excōmunicationis. Nam illa obstat actori, vt supra tactum fuit. Sic etiam iudex ad quem pronūtiet bene appellatum ꝛ incipiet cognoscere de viribus principalis ratione predicta. Si autem appellatum fuit a diffinitiua, tunc tutius est ꝙ propter commixtionē audiatur. Nā iudex ad quem appellatur a diffinitiua statim cognoscet de virib⁹ principalis cause ꝛ sic fit mixtio principalis cause ꝛ articuli appellationis admittentur, ergo attento appellationis articulo super toto licet alij aliter dicant, vt in. c. significauerunt. de app. vbi hec ma
15 teria plene explicatur. Quid si excōmunicatus ✝ petit restitui contra sententiam, tenet Inno. ꝙ si petat ex clausula illa generali auditur, vbi si nō audiretur alias restituatur damnaretur innocēs vel periret anima. alle. c. cum inter. de excep. ꝛ. c. ex literis. de in integ. resti. Sed autem petat implorando officiū ex solo fauore dependens, tunc secus: q; excōmunicati sunt exclusi a participatione ecclesie, sunt per cōsequēs exclusi ab omni priuilegio. in aut. de priui. dot. here. muli. non prestan. circa mediuz. col. viij. ꝛ sibi imputet q; appellauit. Hec no. in. c. significauerunt. de excep. Quid si cō queritur de censura. So. audiendus est, cum talis nunquā trāseat in rem iudicatam, vt. c. pastoralis. de app. ꝛ contra tales audiantur allegantes turpitudinē. de re iudi. lator. ꝛ super talibus audiuntur impetrantes excōmunicati. de rescrip. c. j. li. vj. Quid si impetret super nullitate sententie Hosti. tenet ipsum audiēdum in. c. significauerunt. de excep. hodie expeditū est in. c. j. de rescri. li. vj. Quare admittetur excōmunicationis exceptio contra actorez in causa principali ꝛ non contra ipsum prosequētem appellationē. Ratio quia ante sentētiam non fit effectuale iudiciū cum per sentētiā que nondum lata est nō sit quesitum ius aduersario. Secus post lataz contra actorem, ꝛ sic lederetur cum forte sit indirecte sic absolutus
16 ipsius aduersarius. Quid si ✝ actio excōmunicati perijt tēpore nunquid audietur, vt interrumpat prescriptionē apparet ꝙ sic per. l. ij. §. penul. ff. de iudi. ꝛ. l. j. §. si excipiuntur. ff. de fer. Inno. tenet cō tra in dicto. c. significauerunt. nam hoc nonsonat defensionem simplicē, ar. l. ꝙ quis. ff. de re. iu. ꝛ. c. j. ver. nos igitur. de post. prela. ꝛ. c. pia. de excep. lib. vj. fatetur tamē ꝙ naturalis interruptio que omnibus prodest proderit sibi. ff. de vsu. l. naturaliter. Hec que dicta sunt, vendicant sibi locum, cum excōmunicationis exceptio proponitur contra agentem alias nisi opponatur valent agitata per excommunicatum agentē, vt. c. pia. de excep. lib. vj. modus opponēdi exceptionē hanc ibi traditur. Nam debet opponi specifice. s. species excōmunicationis ꝛ nomen excōmunicatoris, ꝛ fm quosdam canonis explicando per spacium octo dierū debet fieri probatio, alias repellitur opponēs ꝛ condemnatur in expen. vt ibi. Quādo incipit currere tempus octo dierum ad probandum tex. ibi exprimit ꝙ a die quo proponitur supplendum est post admissionez a iudice factam, alias si iudex repellat vel dubitet an sit admittenda vel non his pendentibus non currunt tempora. Ratio. nam
17 ✝ impedito legitime circa expeditionem alicuius actus tempore limitati non currunt tempora regulariter, vt. c. ꝙ diuersitatem. de concess. preben. ꝛ. l. j. in fi. C. de anna. excep. At hic si iudex denegat admittere exceptionē ꝛ per consequēs ipsius probationem impeditus est opponēs probare cum iudex nolit cui fiēda est probatio ff. de proba. l. quinquaginta. admissione autē facta statim sine alia iudicis assignatione currunt, vt ibi probat text. ꝛ ita sentit Hosti. in dicto. c. pia. de exceptio. ꝛ Specu. in titu. de dila. §. j. ver. sed nunquid currunt.

Nunquid hoc tempus datū a lege ad probandum excōmunicationem possit abbreuiari vel ampliari per iudicem. Ber. in. c. solet. de senten. excō. hoc tenet ꝙ causa cognita poterit ampliari ex illa causa generali. Si qua iusta causa. ff. ex qui. cau. ma. l. ij. ꝛ. iij. d. Jo. Ant. in. c. pia. de excep. in gl. viij. dierum tenet ꝙ ampliari nō potest idem Fran. vercelleñ. pro hac opi. facit quia hec exceptioite rato opponi potest ꝛ sic nil deperit opponenti probat Fran. quia hoc est priuile. contra quod opponitur vt opponens non probās j. tempora ei assignata condemnetur in expen. quod priuilegiū in
18 dex auferre non potest. xxviij. di. de his etiaz. q; ✝ hoc tempus datur a lege sine hominis ministerio. Ego non recederē ab opi. Ber. Et moueor ex hoc quia text. probant ꝙ tēpus datuz a lege sine hominum ministerio, ꝛ tamē causa cognita per iudicem abbreuiatur, vt. l. si ea. de accu. ꝛ. l. diffamari. C. de ingenui. ꝛ manumissis. ꝛ. l. si eo tēpore. C. de remis. pig. sic tēpus ad probādas dilatorias abbreuiatur per iudicē. vt. c. pastoralis. de excep. Sic tempus restituēde, vt l. intra vtile. ff. de minoribus fm vnam lec. ꝛ. l. petende. C. de temp. in inte. resti. pe. Sic ꝛ tempus adeunde hereditatis, vt. l. si quis instituatur. ff. de acqui. here. ꝛ. l. ꝙdiu. ff. de acqui. here. hoc nō credo verum licet sit cōmunis opinio ꝙ tempus datum a lege sine hominis ministerio nō possit per iudicē alterari, vt no. Jaco. de are. ꝛ vltramontani. ꝛ Cy. post eos in aut. ꝛ qui semel. C. quomodo ꝛ quādo iudex. ꝛ. l. j. C. de dila. ꝛ. l. ij. ff. de re iud. ꝛ no. in. c. cum sit. de app. Non obstat ꝙ nil deperit cum iterato opponi possit. Nam deperit ratione expensarum in quibus condēnabitur. Non ob. ratio Frā.
19 ꝙ hoc sit priuilegium illius cōtra quem opponitur. Nam hoc ✝ est ius cōmune ꝙ nō probans quod opponit condemnatur in expē. ad minus tempore sentētie diffinitiue. Nunquid sufficiat. j. istos viij. dies testes productos esse licet non sint publicati. Spe. in tit. de dila. vbi. §. ꝛ Archi. in. c. pia. de excep. tenent ꝙ sic. Hec opinio est vera. Nam text. dicit si non probauerint sed possibile est probatum esse licet publicatum non sit ꝛ quia actus probationis non cōcernit iudicem ꝛ pendet a iudicis potestate. Non ergo potest tempus limitari parti ad publicandū cū sit actus iudicis ꝛ non partis.

Nunquid

Nunquid sufficit testes iurasse.j.spatiũ illorũ.viij.dierum licet non deposuerint super excõicatione. Archi.in.c.pia,tenet q̃ non, ꝛ p̃bari potest eius opi.per tex.illius decre.pia. Nam dicit ibi text. qõ si non probauerit ad aliud testem iurare ꝛ aliud probarevt claret in Spe.in tit.de dila.§.illud.idem tenet nisi steterit per iudicez quominus receperit vtpote propter infirmitatem vel aliã causam.nam tunc non curret tẽpus vel prorogabitur.idẽ tenet Jo.mo.ꝛ Arch. in.d.c.pia.huic.c.non ob.iudicio meo quod disputatũ fuit in cõtrarium per recolende memorie.d.Jac.but.qui terminauit q̃ data di
20 latione † ad probandũ sufficit testes iurare.j.dilationẽ adeo q̃ depositio post facta valet ꝛ trahitur ad tempus iuramenti ꝛ sic fingitur infra dilationem probatum quod hic non discutio: quia alibi plene examino.

Quid si opponatur exceptio excõmunicatiõis intra tẽpus.j. quod promiserat alias incideret excõicationis sententiã,cui incũbat onus probandi,an opponẽti q̃ non soluerit,an aduersario q̃ soluerit. Jnn. in.c.super his.de accu.tenet q̃ opponenti incũbit onus probandi. Et est ratio quia excipiẽs tenet probare exceptionẽ suã.ff. de p̃ba. l.in probationibus.ꝛ.C.de proba.l.j. Nec sufficit probare lapsuz tẽporis:quia possibile est tempus absolutionis lapsum et nihilominus solutũ esse. Qualiter aũt probabitur hec negatiua dicit Jnno. difficulter,cũ negatiua de se sit improbabilis de elect.bone. de p̃ba. tertio.cũ si. Et imputet sibi qui sic opponit,probari tñ poterit p̃ cõfessionem,vt.c.statuimus.de confessio.lib.vj. Et hec vera cũ opponitur hec exceptio a tertio. Secus si opponatur a creditore, q̃ tũc satis est probare promissionẽ ꝛ lapsum termini:ꝛ est ratio differentie,quia creditor certus est de facto suo.de rescript.ab excõicato.ff. ad velle.l.q̃p̃.ꝛ q̃ creditoris interest ratione delicti,non aũt tertij.

21 Quid si probetur † quis denuntiatus excõicatus an sufficit probatio vt repellatur ille contra quez opponitur. Hic fuit altercatio patrum iuris canonici. Hosti.in.c.prudentiã.de offi.dele.tenet quod sufficit probatio denuntiationis.d.Jo.an.in.c pia.de exceptio.li. vj.tenet contrariũ.ꝛ ibi Archi.tenet opi. Hosti. Sed idem.d. Joã. and.in.c.licet.de sen.excom.lib.vj.videtur tenere etiam cũ Hosti.lz non firmet.d.meus tenet q̃ si opponatur in vim dilatorie. sufficit probatio denuntiationis:secus si in vim peremptorie. Ratio differentie est,quia primo casu nõ fit effectuale preiudicium illius cõtra quem opponitur. Secundo casu sic.p̃ro opi. Hostiẽ.videtur facere decre.cũ desideres.§.secunde.de sen.excõ. Nam dicit ibi tex.q̃ si fama habet aliquẽ excõmunicatũ abstinendũ est ab eius cõmunione. Sed si per iudicem cõpetentẽ publice denuncietur quis excõmunicatus,statim surgit fama de excõmunicatione. Et per illum tex. alii moderni tenẽt opi. Hosti. hic põdero qualis sit denũtiatio.

Nam aliquando in instrmento denuntiationis narratur excõmunicationis p̃batio. Aliquando nõ narratur,sed simpliciter denuntiaꝫ. Primo casu aut papa denuntiat ꝛ narrat se excõmunicasse, ꝛ tũc probatur
22 excõmunicatio:quia † verbis narratiuis pape statur,vt cle.literas. de proba. Sed hoc tamen tantum nõ operatur denuntiatio quantum sententie narratio:aut alter a papa narrat,ꝛ tunc nõ credo p̃bari excõmunicationem. Nam actus denũtiationis per se probat, cũ possibile sit denuntiari excõicatum qui nõ est:ꝛ non probat hoc esse qõ ab hoc contingit abesse vt.l.neq̃ natales.C.de proba.ꝛ.l.nõ est.C.vndevi ꝛ de offi.deleg.cũ cõtingat. Nec narratio ex capite narrationis probat,cũ sit speciale in papa,vt in cle.statiz allegata. Aliquando fit denuntiatio nec narratur snie prolatio tunc credo indistincte q̃ non est sufficiens probatio.probat text.in.c.pia.ibi,apertissima documenta,probatur etiã qz probatio ex sui natura debet inferre de iure secundũ iuristas,vt in iuribus statim allegatis. et sic confunditur opi.d.m. Naz decre.pia.loquitur vbi opponitur etiã in vim dilatorie ad repulsaz actionis,ꝛ tunc requirunt apertissima documenta. Etiam qz probatio dilatorie exceptionis sic dz de necessario inferri,sicut probatio peremptorie. Nec obst.decre.cũ desi-
23 deres.§.secũde.nam † aliud est aliquem haberi pro excõmunicato vt ab eius cõmunione sit abstinendum ꝛ tũc sufficit fama. Et aliud est quem haberi pro excõmunicato vt excludatur a prosecutione iuris sui,ꝛ tunc requirit necessaria probatio,vt.s. Hec que dicta sunt procedunt in agente nomine proprio excõmunicato ope exceptionis repellẽdo. Sed quid de procuratore agente nomine alieno syndico,actore ꝛ similibus personis. Si tales tempore quo constituuntur erant excõmunicati planum est per decre.post cessionem. de p̃batio.ꝛ intelligas etiam de excõicatis tẽpore assumptionis. Quid excõicato tempore constitutionis absoluto tempore assumptionis Boa.tenet idem ponderato principio.de hoc ibi in gloss. Quid si vtroq̃ tempore cõstitutionis ꝛ assumptionis fuit excõmunicatus sed nũc reperit absolutus ꝛ dñs manet in eadẽ volũtate. Qõ agere possit facit.c.lz.de p̃cu.li.vj.l.obseruare.i fi.ff.de of.p̃con.ꝛ lega.

24 **Contrarium** sit ipsa veritas scilicet qõ non sit procura. Nam a principio † actus cõstitutionis fuit nullus ipso iure ꝛ sic tractu temporis non cõualescit. Non ob.l.obseruare.in fi.quia ibi proconsul ante ingressum habebat iurisditionem habitu. Dicautem a principio nullam recipit potestatem nec actu nec habitu.ſi.in.l.penul.C.de furi.cura.ꝛ.c.pastoralis. de rescrip.ꝛ per ingressum prouincie quod erat habitu deducit ad actum. Non ob.decre.licet,qz ibi procuratorium credo non fuit nullum a princip. Quid si vtroq̃ fuit non ligatus nunc cum agit reperitur ligatus. Sol.procuratorium est validum quantũ est ex capite excõmunicationis,sed ab agendo repellitur exceptione proposita vt.c.pia. Nam rationes que vendicant sibi locum in excõmunicato agente nomine proprio vt repellatur procedunt etiã in procuratore ꝛ poterit opponi hec exceptio.de lit.contesta.vt not.in.c.in nostra.de procu.in cle.j.de excep. Quod si procurator fuit excõmunicatus tempore constitutionis ꝛ agit an dicemus agitata per eũ nulla:etiam nulla opposita exceptione. An dicemus valida donec opponatur excep. Jnno.in.c.post cessionem de proba.tenet q̃ sit necessaria exceptio. Alias nisi opponatur valeant agitata probat. Nã
25 si † constituens fuisset excõmunicatus valerent agitata per procuratorem nisi opponatur exceptio. Nam etiam valerẽt agitata p̃ ipm noie proprio,vt.c.pia.ꝛ Guil.in Spe.j.eo.ti.de procu.in princi. In occulto excõmunicato post constitutionẽ tenet idem qõ Jnno. Secus si erat excõmunicatus tẽpore cõstitutionis. Ego crederem indistincte agitata per procuratorem excõicatum tempore constitutionis nulla:etiã nulla opposita exceptione:ꝛ in hoc admiror de domino Jnno.qui equiparat agentem nomine proprio sibi cõpetit ius agendi ex persona sua,ꝛ habet personam legitimã standi in iudicio nisi repellatur ope exceptionis excõmunicationis: sed procura. qz erat excõicatus tempore constitutionis nullam recipit constitutionem alias potestatẽ a cõstituente propter inhabilitatẽ persone sue quia procuratoriũ fuit nullũ,nec ex persona sua ius agẽdi precedit: ꝛ sic salua pace tanti patris dico opi.suã nõ procedere de iure. Quid
26 si excõmunicatus † constituaꝫ procu.pro reo nunquid poterit defendere reum in iudicio. Apparet q̃ sic:quia reo excõicato cõceditur omnis defensio,vt.c.cum inter.ꝛ.c.dilecti.de excep. Item p̃bari videꝫ per decre.intelleximus.de iudi.in contrariũ est ipsa veritas.nam excõmunicatio reddit quez inhabilem ab huius officij,vt c.post cessionem.de proba. Non ob.§.allegata.quia loquuntur reo necessario.officium aũt procurationis est notorium a principio. vt l.inuitus.C.de procu.et.l.filius.§.inuitum.ff.eo.ti. Sed statim dices per hanc infertur qõ procura.rei nõ repellitur lite conte. defendendo pretextu excõmunicationis,tñ tunc nõ fit voluntatis, vt.l. sicut.de actio.ꝛ obli. Solum sit necessariũ attenta actione mandati tñ necessitas excluditur superueniẽte impedimẽto quale est hic, vt l.post litẽ.cũ.l.seq.ff.de procu.ꝛ.c.ij.eo.ti.lib.vj.

Quid si excommunicatus constituatur procu. in causa cõmuni sibi ꝛ reo ꝛ cõstituenti,nunquid audietur defendens in iudicio,vel repelletur exceptione excõmunicationis proposita. videtur qõ sic,per clemen.religiosus.credo de procu. Jo.an.in.c.post cessionem.dicit q̃ forte per integrũ illius decre.quã nõ vidit decidi tur hec questio,ꝛ dicit admittendũ vt principalem:repellendum vt procuratorem illud procederet in causa diuisibili:sed in causa pen tus indiuisibili nõ video qualiter procedat illa decisio. Quid si pcu.
27 excõmunicatus † tempore cõstitutionis habet mandatũ ad substituendum.nũquid substituere poterit.videtur q̃ sic,cũ substitutus videtur datus a primo substituente,vt.l.inter eoz̃.§.j.ff. q̃ quisq̃ iur. Jn contrarium videtur clemen.si religiosus.de procu.si vera est opi. Jnno.q̃ nõ repellatur nisi opponaꝫ exceptio:tunc valeret substitutio facta de habili ante oppositam exceptionẽ:tñ in procuratore excõmunicato post constitutionẽ per decre.iudex de offi.delega. vj.lib. Quid si procu.actoris ꝛ post cũ appellationẽ prosequitur excõmunicatur,an ei prosequenti obstabit excõmunicatio. Dicunt aliqui procuratorẽ in hoc non peccare si excõmunicatus se imisceat ꝛ psequatur,cũ seruet fidẽ datam.xxij.q.v. Juramẽti.ꝛ.c.de forma.
28 de pac.c.ij.ꝛ.iij.in contrariũ est ipsa veritas. Nam licet † procur.teneatur appellare.non tñ prosequi.C.de pcu.l.inuitus.ꝛ.c.nõ iniuste.eo.ti.ꝛ hoc nisi fidem dederit. Sed hoc casu ẽt si fidez dederit intelligitur statu promittentis nõ mutato arg.eoz̃ que not.in.c.quẽ admodũ.de iureiur.immo si p̃misisset psequi ꝛ ẽt si contingeret ipsum excõmunicari.nõ teneret seruare fidem,cũ contineat turpitudinem.xxij.q.iij.in malis.ꝛ not.de pac.c.j. Sic finaliter sentit Jnn. in.d.c.significauerũt,multo fortius hoc pcederet in appellante extra iudiciũ nomine alterius,dũmodo post ratum habente.

Nam hic obstant duo.primo q̃ talis appellatio est ad iudicium prouocatio ꝛ actio. Secũdo quod etiã sic appellans ꝛ si non foret excõmunicatus:nõ audiretur sine nouo mandato. Hec procedũt cum procu,est excõmunicatus ꝛ non dñs. Sed quid econtra. Si dominus est excõmunitas ꝛ nõ procu. Si dominus erat excõmunicatus tempore cõstitutionis. Tertius casus in.c.consulti de procu. Tenet tamen ibi Jnno.quod illud.c. intelligitur de sententia lata ab homine. Secus si foret lata a canone. Nã tunc etiam si notoria foret excõmunicatio valeret p̃cur.constitutio

Source : BIU Cujas

vt posset procu. repelli ꝙdiu tolerati in officio per ecclesiam cuius autoritate constituunt. sexta. q. ij. si tantum. viij. q. iij. nonne. quod verum putat in constituto ab vniuersitate. Secus si a priuato. nam tunc repelleretur etiam si constituens esset excõmunicatus a canone ꝙuis occultus. Si tamen nõ exciperetur, valeret quod fieret. vt c. pia. de excep. lib. vj. Et est ratio differentie secũdum eum. Nam in
29 † constituto ab vniuersitate subest publica vtilitas, ꝛ publicũ offm ratione cuius valent agitata per excõmunicatum toleratum in officio, cuz emanent ab officio potius ꝙ a persona vt. l. barbarius. ff. de offi. presi. ꝛ l. j. C. de testa. in priuato autẽ hec cessant. Hosti. in dicto. c. consulti tenet ꝙ illud. c. pcedit in sentẽtia lata indistincte siue ab homine siue a canone, cũ tex. ibi loquitur indistincte etiã qz illa verba, sententia excõmunicationis innodati, adaptantur ad sentẽtiam canonis sicut hominis. de sen. excom. non dubiũ. ꝛ. c. vniuersitatis. ꝛ. c. quod de his. Hic pondero aliquãdo quis aliquid facit ratione publici officij quod habet aliquando quis aliquid facit ratione priuati iuris, cũ tamen alias habeat publicũ. Primo casu cũ aliquid facit ratione publici officij quod habet, vt exercere iurisditionem voluntariam ꝛ contentiosam. testimonia ferre, instrumenta conficere ꝛ similia. Et tunc excõmunicati occulti si aliquid de talibus attemptent, valent agitata. Ratio quia illa attemptat ratione officij in quo toleratus est, vt in iuribus. ꝟ. allegatis. Secũdo casu non valent agitata cũ non subsit causa publici officij, immo solũ interesse priuatum cõcernens personã excõmunicatam. Hoc idem
30 tertio casu: tenet tamen ibi Inno. ꝙ † procuratorium factũ ab excommunicato nõ repellitur nisi eligatur ope exceptionis. Nam excõicatus reus dat procuratorẽ etiã in causa appellationis. de iudi. intelleximus. de excep. significauerunt. Et si dicatur si valet si nõ opponitur exceptio quare post absolutionẽ non exequitur mandatũ. Respondet Inno. qõ ratio est, quia excõmunicatus exercitium litis non põt demandare qõ non habet. j. q. vij. daybertũ. de iure pa. quod aũt. ff. de acqui. re. do. l. traditio. Sed qõ habet mandatuz scz qõ mandata per eum valeant donec opponatur excep. ꝛ hoc intelligit de excõmunicato a canone. Si aũt ab homine ꝛ per sniam hominis. Nam tũc agitata per eum nõ valerent etiã si nihil excipereꝛ. et loquitur de factum in iudicio, de extraiudicialibus autem infra subijcietur.

Summarium.

1 ☞ Contractus qualiter sumatur.
2 Excõicatus an possit alium sibi ciuiliter obligare.
3 Causis sufficientibus positis ad productionem alicuius actus, necessario ille actus ponitur in esse producto.
Excommunicatus an contrahere possit matrimonium.
Agitata per excommunicatum in iudicio valent, donec opponatur exceptio.

§. Decimusquintus.

Restat videre de his que fiũt per excõmunicatum extra iudicium. Et primo de actibus prophanis, ꝛ primo de contractibus inter vinos
1 Hic attendendũ qõ contractus † sumitur stricte vt est vltro citroꝙ obligatorius, de quo in. l. labeo. ff. de verb. signi. Sumitur etiam large pro illo in quo alter tm̃ obligatur hoc casu nõ reperio magnam contentionẽ inter iuris canonici indagatores. Naz cõmunis habet eoruz sententia, ꝙ excõmunicatus obligari potest alij: ꝛ pendente obligatione ex illo cõtractu queri. Primo casu fuit cõtentio. Nam tenet Inno. in. c. veritatis. de dolo ꝛ contu. ꝙ excõmunicatus ex cõtractu vltro citroꝙ obligatorio obligatur, ꝛ cõuenitur etiam pẽdente excõmunicatione. Hoc etiã placet Hosti. ibidem. subdit Inno. ꝙ ex eodez contractu queritur ius excõmunicationis excõmunicato, ex illo tm̃ non aget nisi demum post absolutionem. Hoc non placet Hosti. Nam vt dicit excõmunicatus non
2 † potest alium sibi ciuiliter obligare, ꝛ naturalis obligatio adeo est infecta per morbum inobedientie ꝛ excõicationis quod ex illa agi non potest, licet alias iure canonũ ex sola naturali agi possit: vt. c. j. de pac. cũ ibi not. Hoc pbat per. c. si vero. de senten. excom.

Subdit tamen Hosti. qõ si aliquis obligatus est excõmunicato ante excõmunicationẽ per ipsam superuenientẽ, non tollitur obligatio, sed defectus elicitur ope. vt. c. cum inter. de excep. sicut pendente excõmunicatione suspenditur effectus fidelitatis. xv. q. vj. nos sanctorum. ꝛ. c. iuratos. ꝛ. c. iussi feudo. hic finitur lex regni domino mouente guerram. Et tamen Hosti. dicit qõ contractus initus cum excommunicato quo ad ius querendum sibi adeo est inefficax, quod etiam post absolutionem non poterit agere ex illo. dat exemplum de operibus mortuis que non reuiuiscunt. Secus in mortificatis. de pe. dis. iij. c. pueri. cum. c. sequentibus. vsqz ad. §. pena. ergo hic pondero quod
3 opi. Inno. de iure est monstrabilis. Nam † positis causis sufficientibus ad productionẽ alicuius actus, ponitur necessario ille actus in esse producto. at hic ponuntur esse contractus sufficiẽter productos. vt mutuus consensus ꝛc. ergo. Cõfirmatur per Hosti. met. nã ita fatetur quod si excõmunicatus contrahit cum non excõmunicato, quod excõmunicatus obligatus est, ergo nata est obligatio, ergo contractus fuit legitime productus, qui regulariter non claudicat. Confirmatur. excõmunicatus contrahit matrimoniũ vt. c. significauit. de eo qui duxit in vxo. ꝛ tamen ille est contractus verus vltro citroꝙ obligatorius. Confirmatur. nã valent agitata per excommunicatum in iudicio donec opponatur exceptio. de excepti, lib. vj. ꝛ tamen in iudicio quasi contrahitur, vt. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecu. Ex his infero contractum initum per excõicatum, validum fore ꝛ vltro citroꝙ oriri obligationez. ex ipso tamen agere nõ poterit donec fuerit absolutus nisi opponatur exceptio vt. c. pia. ꝛ c. cum inter. de excep.

Summarium.

1 ☞ Testamentum excõmunicati an valeat.
2 Excõmunicatus nunquid donare potest.
Legatum est donatio a testatore facta.
Infamis est excluſus ab actibus communibus.
3 Excommunicatus retinet bona, nec per excommunicationem est ea perditurus.
4 Excõicatus impetrans rescriptũ an ipso iure sit nullum.
5 Papa non contemplatur illum cui aliquid concedit, sed cuius cã fit concessio.
6 Excõicatus duabus excõmunicationibus si impetrat super vna tãtum, an per aliam repellatur.
Excommunicatio si repellit petentem, multofortius impetrantem.
Excommunicatus omnia potest que spectant ad sui defensionẽ.
7 Excõicatus si eligat vel conferat beneficia an valeat.
Professio an teneat si excõmunicatus profiteatur.
8 Matrimonium si excõmunicatus contrahat, an valeat.
9 Sacramentalia ꝛ beneficialia collata ꝛ recepta per excõmunicatum nunquid annullentur.
Euitare an debeam in diuinis officijs excommunicatum occulte.
10 Excõmunicatio licet tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quo ad alios contractus.
11 Excõicatus si petit debitum ab vxore, an reddere teneatur.

§. Decimusseptimus.

Restat videre de vltima vo
1 luntate siue testamentaria siue codicillaria per excõmunicatum composita an valeat † vel nulla sit ipso iure vel ope exceptionis. Super hoc pũcto fuit grãdis altercatio iter doctores iuris canonici. Una fuit opi. ꝙ vltima voluntas condita per excõicatum maiori sit nulla, lz fuit Jo. mo. in. c. ꝙꝙ de vsu. lib. vj. Nam si testamentũ vsurarij manifesti non valet nisi prestita cautione, multominus excõicati idem tenuit do. Stepha. prouincialis in disputatione sua alle. in aut. vt cum de ap, cog. §. generale. ꝛ quia generaliter inhibita est cõmunio excõmunicato. hoc idez tenuit Host. immo. plus tenuitvz qõ non potest heres instituí. Idem Gard. vt idem resecat. d. Joã. and. in. c. decernimus. de sen. excom. lib. vj. Inn. in. c. cum nostrate. dixit multum allegando ꝙ excõmunicatus possit testamentũ condere. idem Archi. in. c. pia. de excep. lib. vj. Idem Pet. ꝛ Abb. in di. suis pter casum decre. excõmunicamus. §. credentes. de here. Mouentur ex
2 hoc quia † excõicatus donare potest, vt. c. cuz voluntate. de senten. excom. ergo ꝛ legare, cum legatuz sit donatio a testatore facta. C. de legi. l. vlti. insti. de leg. j. in prin. Item contrahere põt. eo. tit. si vere. ꝛ quod licet inter vinos, licet in vlti. voluntate. C. de legi. suffra. tollen. l. vna. insti. eo. ti. in prin. ff. de admen. lega. l. j. immo licet in vltima voluntate quod non licet inter vinos vt minori adulto dare libertates. In authen. vt spon. largi. insti. qui. ex cau. §. ergo. Itẽ infamis testatur. C. de secun. nupt. l. j. cum etiam infamis sit excluſus ab actibus cõmunibus. ff. de his qui not. infa. l. ij. §. miles. ff. de test. l. iij. §. lege iulia. C. de digni. l. ij. lib. x. videtur casus in authen. credẽtes. C. de here. ꝛ. c. excõmunicamus. §. credẽtes. vbi sunt eadẽ verba. Nam speciale est ibi qõ excõmunicato propter credentiam ꝛ fautoriam interdicitur facultas testandi post annum, ergo contrariũ est ius cõmune in excõicato propter aliaz cãm. ff. ad muni. l. j. ff. de legi.
3 l. ius singulare. Confirmatur. nam † excõicatus retinet bona nec ꝙ excõmunicationem est perditurus, ergo testari potest. Cum testamentum sit dispositio qua quis de rebus suis disponit quid fierivelit post mortem, vt. l. j. ff. de testa.

Equiparatur enim excommunicatus relegato vt not. de appel. pastoralis. poterit

poterit ergo testari vt relegatus. ff. de inter. & rele. l. relegatorũ. §. j. & §. seq. hanc opi. tenuit Jaco. de bel. in auf. de san. epis. §. omnibus. mouetur quia quilibet testari pōt nisi sit prohibitus. ff. de testa. l. si queramus. Confirmatur. Nam hec est regula qō quilibet potest testari qui retinet libertatē, ciuitatem, familiam, & bona, nec est expsse prohibitus. ff. de pe. l. quidaz. ff. de lega. iij. l. j. §. hi quibus. Sed excommunicatus est huiusmodi. Confirmatur. nam licet forma testādi proueniat a iure positiuo, voluntas tamen & potestas est de iure naturali. vt. l. gentiũ. C. de testa. l. testandi. & l. j. §. ius naturale. Jura autem sunt immutabilia. xj. dist. §. his ita. instit. de iure naturali. §. sed naturalia. Confirmatur. Nam excōmunicatio est pena contumacie, cum est lata ab homine. de senten. excom. sacro. Sed absonũ videtur quod propter contumaciam & eius penam quis reddatur inhabilis ad testandum. pro hoc facit decre. ex literis. cum ibi not. de consti. Ad allegata in contrarium facile est respondere & decido quia plenissime explicatur per. d. Jo. an. in. c. decernimus. de sentē.

4 excom. lib. vj. Quid de excommunicato impetrante † rescriptum. tex. est in. c. j. de rescrip. lib. vj. & rescriptum sit ipso iure nullum. Et licet aliqui vt Hosti. & Archi. intelligant illud. c. in excommunicato publico, verior tamen est opi. Jo. mo. & d. Jo. and. qō intelligāt indistincte vt tex. loquitur. ff. de lega. prestan. l. j. §. generaliter. et. l. de pretio. ff. de publici. & c. quoniā. de coniug. lepro. Et fallit regula ibi tradita in solis duobus casibus scz in impetrante super ap. ex communi. Est tamen hic aduertendum qō Berñ. in. c. consulti. de procu. tenet indistincte rescriptū impetratum per excommunicatū & loquitur de occulto valeat nisi opponatur excep. coram vicecācellario. Idem tenet ibi Hosti. siue impetrauerit suo nomine siue nomine alieno: fundatur super iuribus in quibus disponitur ignorātia excusare. & opinionem effectum operari. vj. q. ij. c. ij. & iij. idem tenet Jnn. vbi quis impetrat nomine dignitatis. hoc ipse not. in decre. si vero de senten. excommunica. in glos. ij. ad finem. vnde in decre. dilectus. de rescrip. qō litere non afficiuntur excōmunicatione impetrantis. quin papa possit cōmittere causam cui voluerit. hoc idem tenet Archi. indistincte nec distinguit an procur. sit excōmu-

5 nicatus occulte vel publice: quia papa † non cōtemplatur illum cui concedit sed cuius causa fit concessio. alleg. c. & dixi. de conse. dist. ij. Dicit tamen q ante impetrationē pōt opponi exceptio excōmunicationis. quidam Moderniores disputauerunt & terminauerūt qō si excōmunicatus impetrat nomine proprio vel ecclesie sue et si sit occultus, non valet ipso iure. Ratio quia cōmunis opi. non potest ipsum iuuare cum hoc nō facit ratione publici officij, sed priuati interesse. Si autez nomine alterius aut ille cuius noīe scivit excō municationem ipsius aut ignorauit primo casu non tenet: sibi ēm imputet ex quo scivit. Secūdo casu ipsuz excusat ignorantia. Ego in impetrante nomine proprio vel ecclesie nō recederē a text. decre. j. in impetrante nomine alieno non video fundamentū distinctionis disputantium. nam si papa contemplatur solum dominū et in nullo procuratore quo ad actum capacitatis vel incapacitatis rescripti impetranti nil nocet excōmunicatio procur. occulta vel publica. Si autē contēplatur procuratorē respectu actus impetrationis, tunc nō est opus distinctione circa scientiā vel ignorantiā dñi. starem ergo opi. Jo. mo. & glo.

6 Quid si excommunicatus † duab⁹ excōmunicationibus impetrat super vna tantum. An per aliam repellatur Jnno. in. c. sacro de sen. excom. tenet q repellatur per decre. officij. de sen. excom. do. Jo. an. tenet contrariū in. c. j. de rescrip. lib. vj. remittens ad not. per eum in. d. c. officij. in vlt. glo. not. q excōmunicatus pluribus excōicationibus potest absolui ab vna & ab alia alijs manentibus licet nō possit in ecclesiam introduci secundū dispositionem decre. a nobis. eo. ti. alias sequeretur qō si nollent excommunicatores nec vnus alteri deferre & obstaret petenti absolutionem vna excep. alterius, quia perpetuo maneret excōmunicatus. Ego credē opi. Jnno. veram. hic est tex. in decre. pia. Nam impetrat & est excōicatus nec impetrat super absolutione illius de qua obijcitur quod est de mente decre. si bene penderet mens tex. Nō ob. dicta Jo. Mā aliud est in absolutione petenda: quia ibi non ob. exceptio alterius cum excōmunicatio non afficiat petitionem absolutionis sed bene afficit actum impetrationis. Quid si excōmunicatus passus missionem propter contumaciam impetrat rescriptum pro recuperatione possessionis. Solu. standum est regule tradite in. c. j. de rescript. lib. vj. que tenēda est preter quā in casibus ibi exceptis. hec no. spec. in tit. de contu. §. fina. versi. sed pone reus. Nam si excommunicatio

6 † repellit petentem vt not. Jnno. in. c. dilecto. de verbo. sig. multo fortius impetrantem. Quid si excōmunicatus impetrat cum non excōmunicato rescriptuz super executinis iudicij. puta receptione testium, disputauit do. Superantinus de cingulo. et ponit do. Jo. an. de re. iu. in regula vtile. Conclusio est in premissis casibus nō dubijs videlicet duobus casibus except. in. c. j. de rescrip. libro. vj. quibus valet rescrip. per excommunicatum impetraruz, & causa sue defensionis cum est reus: quia excōmunicatus omnia potest que spectant ad sui defensionē. vt. c. intellexim⁹. de iudi. & c. cum est inter. de exceptio. Sed remanet dubium in actore originali & in eo dicit tenere sed si adhuc est excōmunicatus licet excōmunicatio non obstet rescripto obstat. tamen agēti ex eo si excipiatur. vt. c. pia. de excep. lib. vj. Ratio quare aliud super executiuis et aliud si impetret super principali tollitur per not. in. c. ex parte decani. de rescri. Hec etiā tractat Archi. in. c. j. superius allegato. & aliqualiter post cōpo. in. c. nonnulli. de rescrip. super glo. penul.

7 Quid si excommunicatus † eligat vel cō ferat beneficia. Solu. tenet Jnno. quod si excomunicatus sit quis occulte & eligat ratione publici officij, valet electio & collatio donec sit toleratus in officio suo, et est ratio qz si illa agat ratiōe officij, officiū agere videtur. Et sic cōmunis opi. reddit actum validum qui alias foret invalidus. ff. de offi. preto. l. barbarius. C. de testa. l. j. de iure patro. consultationibus. de elec. querelam. & est casus in. c. ad probandum de re iudi. Si autem eligat vel conferat ratione iuris priuati, vt est videre in canonico qui eligit ratione priuati interesse, tunc agitata per excommunicatū quantūcunq; priuatum sunt nulla. de consue. cum dilectus. de elec. cum inter. de cle. excom. mi. c. fraternitatis. et c. postulastis. Quid si excōmunicatus profiteatur an teneat profes sio. Solu. tenet vt in. c. cum illorum. de senten. excom. Quid si ferat sententia ab excōmunicato consentiente dic quod non tenet vt no.

8 Jnno. in. c. cum inter de re iudi. Quid si excōmunicatus † contrahat matrimonium an valeat. dic qō sic, vt in. c. significauit. de eo qui duxit in matri. quam pol. per adulte. & nota. xcv. dist. illud. Quid si excōmunicatus post absolutionem deponat testimonium an sit repellendus & an ad ipsius repulsionem sufficiat probare excōmunicationem precedentem vel requiratur probatio criminis propter quod fuit excōmunicatus et an debeat esse quod irroget infamiaz. Dic qō post absolutionem admittitur ad testimonium nisi opponatur crimen repellens & probetur et qualiter excōmunicatio non est proxima pena delicti: immo est aliquod medium scz cōtumacia. & plene notauit Jnno. in. c. testimonium. de testi.

Quid si excommunicatus velit mi nistrare bona ecclesie, & an subditi obedire an post absolutionem possint fructus medij temporis percipere. dic quod occulte excōmunicati administrant extra iudicium & in iudicio nisi opponatur exceptio, vt. c. pia. Subditi tenētur obedire donec per ecclesiam fuerūt tolerati, vt. c. nonne. viij. questio. iiij. fructus non recuperant cum moderatione eorum que no. Jnno. de appel. pastoralis. de his etiā not. de coha. cle. & mu. sicut. de cle. non resi. ex tue. xxxij. distin. preter

9 hec. ij. q. v. super causa. Nunquid pariliter annullentur † sacramēta lia & beneficialia collata & recepta per excommunicatum. Sol. in beneficialibus conferens nil confert nec ille cui fit collatio aliquid recipit. de elec. cum inter. de consue. cum dilectus. de cle. excō. mi. fraternitatis. in sacramentalibus scz ordinum collationis & similibus qui propter alios conferuntur fit collatio caracteris sed non executionis. de ordi. ab epis. c. fi. de eo qui fur. oz. rece. c. j. & c. fi. de sen. excō. cum illorum. Quid si quis sit excommunicatus occulte an debeam ipsum euitare in diuinis officijs. dic quod non. vj. q. ij. si tantum. & c. placuit. de conse. dist. ij. non prohibeat. & not. Jnno. in. c. per tuas §. allegato. Quid si excommunicatus sit creditor alicuius an ei pendente absolutione possit solui. Soluit glos. in. c. nos sanctorum. iij. q. vj. Primo dicit ei non soluendum sed pecuniam deponendaz in edem sacram. Post dicit glos. verius credo q licet ipse non habeat ius petendi, tñ eidem solui debet. alleg. c. debitores. de iureiuran. & c. si vere. de sen. excom. melius facit. c. inter alia. eo. tit. ij. Responso.

10 vnde licet excōmunicatio † tollat obligationem quo ad fidelitatez non tamen quo ad alios contractus. Hec fuit Jo. bar. ibi tenet nō soluendum excōmunicato, quia ei non est cōmnnicanduz nisi in casibus. xj. q. iij. cum excōmunicato. cum tribus. c. seq. Nec ob. c. si vere. quia illud factum fuit de necessitate que legem non habet. de cōse. dist. j. sicut. hanc opi. tenet do. Jo. an. in regula peccatum. de re. iur. lib. vj. & dicit depositionē fiendam. Pro hoc facit. l. ij. C. de iur. emphy. & l. acceptam. C. de vsur. opi. Jo. tenuit Jnnoc. in. c. veritatis. de do. & contu. Et fuit opi. Hu. licet Jnnoc. nouauerit contrariū in c. cum nostris. de concess. preben. Ego credo opi. Bar. veram & moueor: quia vbi nulla petitio, ibi nulla mora. ff. de verbo. obli. l. si pupillus. et. l. lecta. ff. si cer. peta. Etiam quia cum excommunicato nulla habēda est cōmunio nisi in his que tangunt correptionez, vt. xj. q. iij. cum excōmunicato. immo & iurasset soluere. j. certum tempus tacita subintelligitur conditio si in eodem statu permāserit. xxij. q. q. ij. ne quis arbitretur. ff. de solu. l. cum quis.

11 Quid si excommunicatus † petit debitum ab vxore Lau. tenet q nō potest petere sed bene tenetur reddere. idem tenet Joā. xj. q. iij. quoniam multos. Si tamen petat mulier debet ei reddere quia ei sic cōmunicando vxor excusat, vt ibi. Quid si vir excōmunicatus petat restitutionē vxoris & vxor excipiat de excōica-

Source : BIU Cujas

tione contra virum. Jo. tenet q̄ iudex ex officio compellet vxorem redire ad maritū licet excep. excōicationis alias agens veniret repellendus nō ampliando per singula sufficit tradere regulā, q̄ excōicatio repellit a spūalibus ꝛ sacramētalibus ꝛ nō sacramētalibus ꝛ p̄phanis actibus publicis ciuilibus ꝛ cōibus vt. ſ. diſcuſſum ꝛ viſum eſt in quibus fallit. Et per hec ſit expeditum ſextū p̄incipale membrum ſcz qui actus ſint excōicato interdicti: q̄ effectus excōicationis eſt ipſorum actuum interdicendo.

Summarium.

1 ☞ Forma que ſeruari debeat in ferenda excōicatione.
Excōmunicatio iniuſta ex ordine an liget.

§. Decimuſeptimus.

1 ¶ Reſtat videre ſeptimū p̄incipale queſitū ſcz que forma † ſeruari debeat in excōicatione ferenda. ¶ Hic eſt attendendū q̄ queſtio p̄cedit in excōicatione ferenda ab hoīe nō in lata a canone. in qua nō requirit forma, cū incidens in canonē ſine actus forme p̄ambulo ſit excōicatus. In excōicatione aūt ferenda ab homine eſt attendendū q̄ quedā ſunt que p̄cedūt ſniam excōicationis, quedam ſunt que inſunt in liminibus ipſius ferende, quedaz ſunt que ſequuntur ipſam latam. p̄cedētia aūt ſunt monitio, cauſe aſſignatio, ꝛ in ſcriptis. vt diſponit decre. ſacro. de ſen. excom. iuncta decre. cum medicinalis. eo. ti. lib. vj. ¶ Illa eī ſunt formalia p̄ambula ſententie vt in iuribus ſtatim allega. Si tū non ſeruet dicetur excom.
2 iniuſta † ex ordine, que tū ligat vt not. xj. qō. iij. in ſumma. ij. qō. vj. in ſumma. xiij. d. c. cū medicinalis. ¶ Illa aūt que inſunt ſunt duplicia quedam eī ſunt extrinſeca ſolennia vtpote de quibus diſponit et traditur. xj. q. iij. debēt. ꝛ illa ſolēnia excōicationis que dicit anathema ꝛ mucro ſpūalis ſcz qō. xij. ſacerdotes circūdent epiſcopū tenentes lucernas ardentes in manibus quas in concluſione anathematis proīciunt in terram ꝛ penitus pedibus conculcent, vt hec oia traduntur in. c. debent. xj. q. iij. ſequentia aūt ſunt intimatio per parochias vt ibi diſponit tex. ꝛ in. c. cure. ea. cau. ꝛ. q. ¶ Circa hunc articulum multe poſſent queſtiones formari quas nūc p̄termitto intendens ſe. tractatibus diſcutere.

Summarium

1 ☞ Abſolutio per quem fieri poſſit.
2 Abſolutio ad cautelam facta an valeat.

§. Decimuſoctauus.

1 ¶ Reſtat octauo videndum per quē † poſſit fieri abſolutio. ¶ Hic attendendum qō ſecundū varietatē excōmunicationū variant genera abſolutionum ꝛ poteſtas abſoluentiū ꝛ vt per p̄cedentia patet. Eſt excōicatio lata a canone, et hec aūt ſeparat a ſacramentis tm̄, ꝛ ab hac abſoluit eps et p̄pr̄ius ſacerdos, vt. c. nuper. ver. in ſecundo. de ſen. excō. Aut ſeparat a ſacramentis ꝛ cōmunione fidelium, ꝛ ab hac abſoluit eps regulariter niſi papa ſibi ſimpliciter reſeruauerit. vt. d. c. nuper. ꝛ hec de lata a canone. Eſt ꝛ excōicatio que fertur ab homine, ꝛ in hac datur regula qō qui hz poteſtatē ligādi ꝛ ſoluendi, vt in. c. verbū. de peni. diſti. j. fallit hec regula in caſibus quos not. glo. xxj. diſt. inferior. ꝛ nō ſolum habens poteſtatē ligandi hz poteſtatez ſoluendi: immo etiam ſuperior ligantis habet poteſtatē ſoluendi cū modificatione eoruz
2 que habentur de offi. deleg. cū contingat. de ſen. excom. per tuas. ꝛ c. venerabilibus, eo. ti. lib. vj. Eſt etiam † attendenduz q̄ reperitur abſolutio vera et reperitur ad cautelaz. de qua in. c. per tuas. ſtatim allegato. ꝛ. c. ſolet. ꝛ. c. venerabilibus. eo. ti. lib. vj. Et hūc articulum abſolutionis ꝛ eius contingentia decido quia hanc materiam p̄ſe intendo pleniſſime examinare, ꝛ p̄pter hoc decido.

Summarium.

1 ☞ Forma in abſolutione que ſit ſeruanda.

§. Decimuſnonus.

1 ¶ Nonum p̄incipale ſcilicet que ſit forma † ſeruanda in abſolutione cum vt p̄edixi articulum abſolutionis intendam examinare pleniſſime ꝛ tractatum per ſe facere.

Summarium.

1 ☞ Pena communicantis cum excōicato que ſit.
Excōicatio maior que ſit, que minor, ꝛ quod anathema.
2 Excōicatio dicitur eccleſie ſeparatio.
Excōicatio traxit originem inſtructiue a chriſto.
Pena in eccleſia nulla maior q̄ excōmunicatio.
Ligatur quis frequenter apud triumphantem eccleſiam qui non apud militantem, ꝛ econtra.
3 Excōicati nominatim qui dicantur, ꝛ qui non.
Excōmunicationis multiplices ſunt ſpecies.

§. Vigeſimus.

1 ¶ Decimum vero p̄incipale vcz q̄ ſit † pena cōicantis cū excōicato. patet p ſup̄adicta diſtinguendo gña excōicationū ꝛ modos cōmunionum de quibus plene tractatū eſt. verum q̄ breuiaui aliqua ꝛ ex certa ſcientia p̄termiſi, alibi tū tractaturus, maxime circa articulū abſolutionis ab excōicatione vt cū remiſſionibus cōpleatur ꝛ extenſum ꝛ intactū, ſubīcio tabulam remiſſoriam ſuper materia excōicationis in qua formabo q̄ſtiones ꝛ remittam: vt tangitur in corpore iuris ꝛ hoc p̄pter ſcholaſticos nauigantes in pelago canonū vt facilius has remiſſionum ripas attingant.
¶ Primo que ſit maior excōicatio ꝛ que minor, quod anathema ꝛ quis ſit effectus vnuſcuiuſq̄ ꝛ que ſit inter ipſas differētia not. per Jnno. in. c. j ꝛ. c. pe. eo. ti.
2 ¶ † Secundo quod excōmunicatio dicitur eccleſie ſeparatio. xv. queſtio. iij. nihil. ꝛ. c. canonica. xxvij. q. j. viduas. xxiij. q. iij. tam ſacerdos. et. c. certum.
¶ Tertio qō excōicatio traxit originem inſtructiue a xp̄o ꝛ ap̄oſtolum in exemplū qui tradidit corinthum ſathane. xxiij. q. iij. notandum. ꝛ. c. apoſtolice. xj. q. iij. omnes.
¶ Quarto q̄ nulla pena ſit in eccleſia maior q̄ excōicatio. xxiij. q. iij. corripiuntur. xj. q. iij. abſit in ſi.
Quinto qō frequenter ligatur quis apud triumphantē eccleſiam qui non apud militantem ꝛ econtra. de ſenten. excom. a nobis lo. ij.
3 ¶ † Sexto qui dicantur noiatim excōicati ꝛ qui nō. ꝛ de excōicato cum participantibus, ꝛ an ꝛ qñ excōicatus nō nominatim ſit vitandus per Jnno. in decre. in lateranen. de p̄hēb. ꝛ per do. Jo. and. in cle. j. de ſepul. Sol. nominatim excōicati ſunt illi de quibus certum eſt q̄ ſint excōicati non nominatim: econtra non tenet quis vitare cōmunicantes participātis excōicatis cū participibus ſuis. vj. q. j. c. ij. ꝛ. iij. niſi notoria ſit participatio ſic q̄ non poſſit eſſe locus inficiationi. de coha. cle. ꝛ mu. tua.
¶ Septimo quero nunquid multiplices ſunt ſpecies excōicationis. xj. q. iij. ſ. euidēter. iij. q. iij. engeltrudā. v. q. ij. preſenti. vide bn̄ quia exemplificatum eſt. ſ. in membro diuiſionis.

Summarium.

1 ☞ Excommunicari qui poſſint.
Mali an ſint excommunicandi vbi eſt periculum ſciſmatis vel ſcandali.
2 Excōicatio an feratur in non ſubditos.
Archiepiſcopus a ſubdiacono delegato excommunicari et deponi an poſſit.
3 Princeps vel imperator an poſſit excōmunicari ab epiſcopo vel ſacerdote.
Principes an ſint excōmunicandi p̄o aliīs q̄ notoriīs exceſſibus.
Excommunicari pluries an quis poſſit, ꝛ ſi fiat quot abſolutiones requirantur.
4 Epiſcopus ſi dicat, quicunq̄ furtum fecerit, ſit excōmunicatus, an ligentur aliī q̄ ſubditi.
Mortuus an excommunicari valeat.
5 Vniuerſitas vel ciuitas an poſſit excōmunicari vel interdici.
Excōicatio an ſit ferenda cōtra alios q̄ cōtra cōtumaces ꝛ rebelles.
6 Mali tanq̄ carnes putride ſunt a cōmunione fideliū reſecandi.
Juſſa ſedis apoſtolice non cuſtodientes ſunt excōicandi.
Alter a chriſtiano excommunicari non poteſt.
Excommunicandi qui ſint poſt mortem.

§. Vigeſimuſprimus.

1 ¶ Qui poſſint excommunicari † Et p̄io an ignorās abſens poſſit excōicari. ꝛ qd iuris ſit ſi ſic excōicatus ante abſolutionē moriat. de app. cū ſit romana

romana.de cle.excom.mini. apostolice.ij.q.j.manifesta.Sol.ignorans ꝛ absolui non excõicari possunt ꝛ si moriatur anteꝙ sciat liber est quo ad deum ꝛ absolueꝛ post mortẽ si apparuerint signa contritionis illius pro quo est excõicatus.xj.q.ij.nemo.

¶ Secundo an mali sint excõicandi vbi est periculuz scismatis vel scandali.xxiij.q.iij.cũ quisquis. Sol. vbi timetur scisma mali non sunt excõicandi.l.di.vt constitueꝛeꝛ.xxiij.q.iij.ipsa pietas.veritas tamen iustitie nunꝙ est postponenda propter scandalum.vt regula qui scandalizauerit.

¶ Tertio an possint excõmunicari per episcopum benefactores illos qui per episcopum excõmunicari nõ possunt. de excessi.prelatis. Sol.non potest vt ibi not.

2 ¶ †Quarto an excõicatio nõ feratur nisi i subditis. Et an raptor possit excõicari pro rapina facta nõ premissa monitione, ꝛ qõ licet gladio spirituali defendere ꝛ an liceat laicis aliquos defendere contra excõmunitatũ vt cogatur excõicator excõicationem relaxare de sen.excõ.dilecto.lib.vj.Sol.raptor si rapina est manifesta excõicari põt non premissa monitione si presens ꝛ statim nõ restituat ꝛ si absens.j. tẽpus prefixuz.de sent.excõ. romana.§.caueant.lib.vj.ff. de rei vendi.l.si res mobiles.ꝛ.l.seq.gladius spiritualis exercetur solũ in subditos: naturalis quãdoqꝫ in non subditos. Non licet adiuuare excõicatum contra excõmunicatorem vt fiat relaxatio sententie, vt ibi per Jnno.

Quinto an archiepiscopus a subdiacono delegato possit excõicari ꝛ deponi.lxxiij.dist.honoratus.So.potest excõicari ꝛ deponi,si est ptãs a superiore cõcessa.ij.q.vj.si eps.de cle.non resi.ex tuarum.

3 ¶ †Sexto an princeps vel imperator possit excõicari ab episcopo vel sacerdote.lxiij.di.valẽtinianus.xcvj.di.duo.xj.q.iij.si autẽ. So. excõicari põt imperator ab episcopo suo.viij.dist.qm̃ quidã.ij.q.vj. §.balaam.ver.item beatus Ambrosius.ꝛ in cano.hic allegatis.

¶ Septimo an principes sint excõicandi prealijs ꝙ notorijs excessibus: ꝛ an teneat excõicatio lata contra eos qui nõ habent superiorem nisi papã vt templarij.de offi.ordi.c.j.Sol.imperator vt rex regulariter post monitionẽ solum pro notorijs excommunicatur.lxj. di.valentinianus.Si aũt sunt nimis seueri,papa etiam de nõ notorijs cognoscit ꝛ nõ valet lata excõicationis snia contra nõ habẽtes superiorem preter papam vt ibi per Jnno.

¶ Octauo an possit quis pluries excõicari ꝛ si fiat quot absolutiones requirantur,ꝛ qualiter absolueneꝛ qui ab vno vel pluribus vel iure: ꝛ an valeat absolutio vel excõicatio per obreptionem obtenta vel ex causa falsa.de offi.ordi.ex parte de sentẽ.excõ.cũ pro causa.de iude.Jta quorundã.ꝛ.iij.q.iij.engeltrudam.per Jnn.de fi.instru. super his.Sol.põt quis pluries excõicari vt in.c.engeltrudã et tot absolutiones expediunt quod fuerunt excõicationes vel vna vbi omnia vincula exprimantur per habentem potestatem. Nec tenet absolutio ex non causa vel alias obreptitie obtenta vt in iuribus hic allegatis.

4 ¶ †Nono quid si dicat episcopus quicunqꝫ furtum fecerit sit excõmunicatus,an ligentur alij ꝙ subditi an ligetur archiepiscopus ꝛ quid iuris si post latam snĩam moriatur qui tulit vel transferatur an duret talis snia.de sen.excom.a nobis.ꝛ.j.eo.ti.c.romana.lib.vj. ij.q.vj.in summa.de offi.lega.ꝙ translationẽ. Sol.hac snia ligant solum subditi cõmittentes intra territoriuz, vt.c.ij.de constitutio. libro.vj.non ligatur superior excõmunicatorum.vt.c.cum inferior. de maio.ꝛ obedien.durat vinculum mortuo vel translato excõmunicatore ordinario.

Decimo an mortuus valeat excõmunicari ꝛ qũ vel baptizari etiam an exhumabitur corpus cũ fit absolutio ꝛ qũo fiet an ꝛ heredes cogent satisfacere vel cauere priusꝙ fiat absolutio.de sen.excom.a nobis.Io.ij.de sepul.c.vltim̃.xxiij.q.ij.§. his autoritatibus.ꝛ quasi per totũ.vj.q.vij.si aliquis.So. post mortem excõmunicari põt ꝛ absolui,vt.c.hic alleg.Si fuerit in cymiterio sepultus nõ exhumabiꝫ,secus si alibi,vt post absolutionẽ in cymiterio sepeliatur nec in totũ seruabiꝫ forma iuris. heredes ad satisfaciẽdum cõpelluntur.de sepul.c.fi.

5 ¶ †Undecimo an vniuersitas vel ciuitas possit excõmunicari vel interdici,ꝛ an valeat talis sententia scz excõmunico omnes de illa ciuitate,vel qui fuerint rebelles mandato meo. Et an in illos qui fuerunt culpabiles de vniuersitate feratur excõmunicatio monitione non premissa ꝛ causa cognita. Et an si capitulũ velit dicere excõmunicationem latam in canonicis nullam,fic: aut ciuitas velit dicere latam in ciuem nullam,sint audiendi.de simo.dilectus. de sentẽ. excom.romana.§.vltimo.lib.vj.ꝛ per Jnno.eo.tit.j.responso. et.c. grauem.Solu.vniuersitas excõmunicari non potest, vt.c.romana §.inyniuersitate.hic allegato.nec fertur regulariter nisi monitione premissa.vt.c.sacro.et.c.cum medicinalis. Nec auditur capitulum nec ciuitas pro iniusta excommunicatione canonici vel ciuis vt absoluatur nisi ꝛ ipse absolutionem petat,vt.c.romana.

¶ Duodecimo an contra alios ꝙ contra contumaces ꝛ rebelles sit ferenda excõmunicatio.per Jnno.de offic.deleg.p.ꝛ.g. Sol.excõmunicatio nõ est ferenda ab homine nisi contra cõtumaces.ij.q.iij. nemo episcoporum.xxiij.q.iij.tam sacerdos.

6 ¶ †Tertiodecimo qõ mali tanꝙ carnes putride a cõmunione fidelium resecantur.xxiij.q.iij.resecande.

¶ Decimoquarto ꝙ excõmunicandi sunt qui iussa sedis apostolice non custodiunt.xix.dist.nulli.

Decimoquinto quod alter a christiano excõmunicari non potest.xxiij. questio.j.§. si autem post.

¶ Decimosexto qõ heretici scismatici ꝛ quorũ scripta heresim continent ꝛ qui heredes hereticos instituunt etiã post mortem excommunicandi sunt.xxx.q.ij.sane profertur de hereticis si quis episcopus. Hec de materia circa quã vertitur excõicatio.

Summarium.

1 ☞ Inferior ab episcopo an possit excõmunicare vel id alteri cõmittere.
Parochiales an possit excõicare simplex sacerdos.

2 Laicus an possit suspendere vel excommunicare de mandato episcopi.
Episcopus an possit excõmunicare ꝛ interdicere sine consensu capituli vel econtra.

3 Concilium prouinciale an possit suspendere vel excommunicare episcopum.

4 Jus excõicandi an possit prescribi.
Excommunicatus publice vel occulte an possit alium excommunicare.
Excõmunicatus qui cõmuni opinione credebatur non excõicatus an possit excõmunicare.

5 Delegatus an possit excõmunicare ex his causis que sibi non sunt commisse.
Seipsum excõmunicare an quis possit.
Interdictum non seruans an possit alium excõicare.
Mulier prelata an possit excõicare vel interdicere.

6 Prior,capitulum sede vacante, ꝛ abbatissa an possint excommunicare.
Metropolitanus an possit excõicare suffraganeum.

§. Vigesimussecundus.

1 **Restat videre de materia** efficiente. Primo † an abbas vel prior vel prelati inferiores possint excõicare.de offi.ordi.cũ ab ecclesiarum ꝛ.c.quanto de symo.illud.xxiij.q.iij. corripiantur.xvij.q.j.cã.Sol.inferiores episcopis prelati principales collegiatarum ecclesiarũ possunt excõicare singulos de collegio ꝛ alios etiam si in eos aliquo iure speciali habeant iurisditionem,vt in iuribus hic allegatis.

¶ Secundo an simplex sacerdos parochiales possit excõicare.xiij. q.j.nemo Sol.sacerdos parochialis excõmunicare põt parochianos excõicatione procedente a potestate clauium fori penitẽtialis, non aũt fori cõtentiosi nisi aliquo iure spãli sibi iurisditio cõpetat, vt visum est supra.§.restat qualiter adeo.

2 ¶ †Tertio an laicus possit suspendere vel excommunicare de mãdato episcopi.xxxij.dist.§.verum.xcvj.dist.bene quidẽ Sol. põt ex delegatione pape vt not.in cano.bene quidẽ allegato.

¶ Quarto an episcopus possit excõicare ꝛ interdicere sine cõsensu sui capituli vel econtra.de consue.cũ inter.de his que fi.a prela.c.ij, de excess.prela.c.j.Solu.episcopus sine cõsensu capituli propter cõtumaciam ortam in iudicio potest excommunicare ꝛ suspendere.de offi.deleg.ex literis.ꝛ.c.sane.perpetuo autẽ propter crimen nõ potest suspendere sine cõsensu capituli,nisi aliud sibi competat aliquo iure speciali.xv.q.vij.nullus eps.de excess.prela.ad hec.

3 **Quinto** † an cõcilium prouinciale possit suspẽdere vel excõmunicare epm.ij.q.j.primates.iij.qõ.vj.accusatus Solu.concilium potest excõmunicare ꝛ suspendere episcopũ, vt in.c.hic allegato.

¶ Sexto an excõmunicatio lata per non suum episcopum possit tata haberi per proprium episcopũ.de ap.pastoralis.ix.q.ij.c.j.Solu.excõmunicationis sententia non põt ratificari per proprium iudicem cuius nomine per non iudicem lata est,vt tenet Bar.brixiẽ. in.q.venerealibus.ꝛ Jnnoc.de offi. deleg.prudentiam.§.sexta.de his que fi.a prelatis.cum nos.

¶ Septimo an inferior episcopo possit excõicare vel id alteri committere,licet habeat iurisditionem ꝛ quali excõicatione tales prelati possint excõicare.per Jnno.de offi.Archi.ad hec ꝛ istud expeditum est in.j.q.huius membri.

¶ Octauo an episcopus in quasi possessione aliquorum vt subditorum qui reuera non sunt subditi ꝛ an ius † excõmunicandi pos-

Source : BIU Cujas

ſit preſcribi.de foro competẽ.cum contingat Sol. prelatus exiſtẽs in quaſi poſſeſſione poteſt.vt.c.hic allegato.priuato aũt nõ dat cõſuetudo vel quaſi poſſeſſio poteſtatẽ excõmunicandi per no.in.c.cũ ſatis.ꝛ.c.ſeq.de offi.archi.

¶ Nono an excõmunicatus publice vel occulte poſſit alium excõmunicare.xxiiij,qõ.j.audiuimus.de ord.ab epi.qui renun.epiſ.c.ij. de excep.exceptionem.de re iudi.ad probandũ.de immu. eccle.aduerſus.de hereticis.excõmunicamus.§.preſentes.alias credentes. de cle.excõ.mi.apoſtolice.de exceſ.prela.c.vlt.de ſen.excõ.ſacro.per Jnno.Pet.compo.de cõſue.cũ dilectus Sol.excõicatus alium excõmunicare non põt,vt in iuribus hic allega.

Decimo an excõmunicatus qui cõmuni opi. credebaꝛ nõ excõmunicatus poſſit excõmunicare.iij.q.vij.§. tria,Sol.non tenet excõmunicatio lata per excõicatũ cõmuni opinione liberum,vt in iuribus proxime allegatis.

5 ¶ †Undecimo an delegatus poſſit excõicare ex his cauſis que ſibi cõmiſſe non ſunt.de offi.dele.cũ olim.j.per Jnno.de preben.c. vlti. per Archi.xj.q.iij.c.j.Sol.nõ valet excõicatio per delegatũ lata extra cauſas ſibi cõmiſſas:qꝛ nõ iudex,vt in iuribus hic allegatis.

¶ Duodecimo an quis poſſit excommunicare ſeipſum, de ſentẽ. excom.qõ in dubijs.xj.q.iij.ſi is qui.§.euidenter.Solu.non poteſt, vt in iuribus allegatis.

¶ Decimotertio an qui nõ ſeruauit interdictum poſſit aliũ excõicare.de exceſ.prela.tãta.Sol.non põt alium excõicare qui violauit interdictum,vt in.c.ſupra allegatis.

¶ Decimo quarto an mulier prelata poſſit excõicare vel interdicere.de ma.ꝛ obe.dilecta.de pe.ꝛ re.noua quedã.Sol.non põt mulier etiam prelata excõmunicare cum careat poteſtate clauium, vt in iuribus hic allegatis.

6 **Decimoquinto** †an prior ꝛ an capitulũ ſede vacãte ꝛ abbatiſſa poſſit excõicare .de maio.ꝛ obedien.cum in eccleſijs.Solu.capitulum ſede vacan.excõmunicare poteſt cum ſucceditur in iuriſditione,vt.c.iſcꝫ. et.c. cum olim.de maio.ꝛ obe.

¶ Decimoſexto an metropolitanus poſſit excõmunicare ſuffraganeum.xij.diſt.de his.Sol. metropolitanus excommunicare poteſt ſuffraganeum,cum ſit ipſius ordinarius.vt in.c.licet.hic allegatis.Hec de ſententia excõmunicationis lata ab homine, de lata aũt a iure non ſubdo ſummam:quia.§.caſus expreſſe recitaui ſub articulo.iij.principali,ibi etiam explicaui dubia occurrentia circa excõicatum propter manuum iniectionẽ violentam in clericum,idcirco hic non do ſummam.

Summarium

1 ☞ Excõmunicatio ex quibus cauſis feratur.
Excommunicatio ex falſa cauſa quare teneat ꝛ non abſolutio.
Excõicatio an poſſit ferri pro preteritis ꝛ futuris culpis.
Excõmunicari an poſſit quis pro inuaſione vel detentione rerum eccleſiaſticarum.

2 Familia an poſſit excõicari propter delictum domini.
Excõmunicari an quis poſſit propter negligentiam.
Excõmunicari pro venialibus an quis poſſit.
Dominus excommunicari nunquid poſſit propter contumaciam procuratoris.

3 Ordinarius an poſſit aliquem excommunicare pro defenſa iuris ſui.
Prelatus aliquem nunquid poſſit excommunicare pro iniuria ſibi illata.
Excõmunicatio an poſſit ferri in aliquos de capitulo propter contumaciam capituli.

4 Sententia excõmunicationis ſi feratur ex cã veriſimili ꝛ probabili qualiter per ſuperiorẽ ſit fienda abſolutio vel ſententia retractãda.

5 Exceptione excommunicationis probata contra actorem qualiter pronuntiandum.

§. Vigeſimuſtertius.

Reſtat videre ex quibus cauſis † feratur excõmunicatio ꝛ de triplici iniuſtitia ipſius ſcz ex animo,cauſa,ꝛ ordine.no.de ſen.excõ.ſacro. xj.q.iij.in ſumma.

¶ Secundo quare tenet excõicatio ex falſa cauſa ꝛ nõ abſolutio p Jnno.de fide inſtru.qꝫ ſuper his.Solu.tenet excõicatio ex falſa cã: quia excõicator intendit excõmunicare:non aũt abſolutio, qꝛ hoc nõ intendit abſoluens,etiã vtrobiqꝫ cõſulitur anime.

¶ Tertio an pro peteritis ꝛ futuris culpis poſſit excõicatio ferri. de ſenten.excom.romana.lib.vj.Sol.pro preteritis fertur monitione premiſſa:pro futuris poteſt precedente culpa vel offenſa. vt.c. hic allegatis.

¶ Quarto an pro inuaſione vel detẽtione rerũ eccleſiaſticarũ poſſit quis excõmunicari.per Jnno.de re.ſpo.piſanis.Solu.qꝫ ſic.xij.q.j. quicunqꝫ militum.

2 **Quinto** †an ppter delictum dñi poſſit familia excõicari xxiij.q.iij.ſi habes.Sol.qꝫ non,vt in iur.alleg.

¶ Sexto an propter negligentiã poſſit quis excõicari.de conſe.di. ij.nemo.ij.Solu.qꝫ ſic,vt ibi.

¶ Septimo an pro venialipoſſit quis excõmunicari,an ſoluz pro mortali,ꝛ an pro quolibet etiã minimo.xj.q.iij.nemo epiſcoporuz. xvij.qõ.j.de viduis.de conſecra.diſtin.ij.ſi non ſunt.Solu. pro ſolo mortali quis excõicatur,vt in.§.alleg.ab homine ſolum pro contumacia, vt cauſa immediata.

¶ Octauo an dñs excõmunicari poſſit propter contumaciã procuratoris. vt litẽ non conteſta.c.j.de dolo ꝛ contu.c.ij.Solu.excõicari poteſt vt ibi,ꝛ cum modificatione ibi notatorum.

¶ Nono quod ſi quis excommunicetur qõ eligat vel appellat. de appel.preterea.per Jnno.Solu.in his ſequenda eſt intentio excõmunicantis vt ibi not.

3 **Decimo** an ordinarius poſſit aliquem excõmunicare pro defenſa iuris ſui.de ſen.excom.dilecto.li.vj.Solquod ſic.vt ibi.

¶ Undecimo an prelatus poſſit aliquem excõmunicare pro iniuria ſibi illata.vij.q.j.ſi quis erga.xxiij.q.ij.guiliſarius.de cle. male.c. j.de verb.ſigni.ex parte.de penis.c.j.lib.vj.Sol.poteſt prelatus excommunicare pro iniuria irrogata eccleſie ſue.vt in iuribus hic allegatis.

¶ Duodecimo quid ſi excõmunicatio ſit lata in genere, ꝛ an propter contumaciam capituli poſſit ferri excõmunicatio in aliquos de capitulo:ꝛ qualiter,ꝛ an capitulum poſſit impugnare ſententiã in canonicum pro capitulo latam.de ſen.excom.romana.libz.vj. de exceſ.prela.tanta.per Jnno.Solu.valet excõmunicatio in genere lata cauſa expreſſa.propter contumaciam capituli excõmunicãtur ſinguli culpabiles de capitulo,non põt capitulum dicere nullã excommunicationem canonici ipſo nil petente,vt ibi not. vt qꝛ mandauit vel alias vt ibi.

4 ¶ †Decimotertio quid ſi feratur ſententia excõmunicationis ex cauſa veriſimili ꝛ probabili qũo per ſuperiorem fienda ſit abſolutio vel ſententia retractanda.Et quid ſi appellatio in aliquo de predictis caſibus preceſſerit excõmunicationez qũo appellans habebat veritatem vel non,ꝛ infra quod tempus ſit appellandum,cũ excõmunicatio fertur ſub conditione vel in diem ita qꝫ appellatio impediat excõmunicationem.Quid ſi is qui appellauit ante excõmunicationem vel ante conditionẽ interim eligatur ꝛ poſtea pronunciet excõmunicatio nulla.An valeat electio.Et an illi qui elegerunt et ipſe conſentiendo,peccent.Et an talis teneatur ſe gerere pro excõmunicato.Et an in dubio quis preſumatur excõicatus. Et quid ſi ſententia excõmunicationis non tenet vel eſt manifeſte iniuſta vt pote lata poſt appellationẽ vel ab aduerſario ꝛ qũo talis excõmunicatus ſit vitandus ꝛ ſi aduerſarius cõfiteatur appel.ex iuſta cauſa vel prima facie appareat indubitabiliter mãdatũ a quo appellatũ eſt fuiſſe iniuſtum.An excõicatus interim ſit vitandus.Hec omnia per Jnno.de appel.Solu.ſi appelletur ex cauſa probabili ꝛ veriſimili hoc ipſo probatur veritas appellationis qõ non probatur cõtrarium.Secus vbi ex probabili tantum ꝛ extra iudicium. de his plene,vt ibi.

5 **Decimoquarto** † qualiter pronũtietur exceptione excõmunicationis probata cõtra actorem.An illa ſententia vel atteſtationes preiudicent actori in alia cauſa.ꝛ an per has probationes obtinebit excipiens qõ iſte repellatur in alio iudicio vel qꝫ contra euz manus iudicis aggrauetur,vel qꝫ denuntietur excõmunicatus,vel qꝫ ei eccleſiaſtica beneficia ſubtrahanꝰ.Et quid ſi exceptione excõmunicationis proponꝰ non ſolum vt actor repellatur ab agendo ſed directe vt cadat actor a iure ſuo,vtpote ſi quis petit abſolui aſſerens ſe poſt appellationẽ excõicatum.Aduerſarius autem dicat nullam preceſſiſſe vel iniuſtam.An nunquid pro eo feretur ſententia ꝛ alius iudicabitur iuſte ligatus,ꝛ ille poterit iuſte denuntiari ligatus ꝛ manus iudicis cõtra eum iuſte aggrauari ꝛ bñficia ſubtrahi ꝛ nõ ſufficit ad hoc qõ denũtietur excõmunicatus vel aliter contra eum procedatur qꝫ conſtat de excõmunicatione propter id ſolũ qõ petit abſolui. Et nunquid de abundanti cautela aliquãdo petitur abſolutio,ꝛ nunquid iudex qui tulit excõicationez poſſit illam publicare autoritate huius ſententie. hec omnia not.per Jnno.de or.cog.c.ij. Sol. pronuntiabit excõicatum non audiẽdum donec ſic abſolutus atteſtationes non preiudicant in alia cauſa,ſed idẽ teſtes induci poterũt vt hec ſentẽtia repellit ipſum in alio iudicio.nec per hoc manus iudicis aggrauabitur cõtra eum nec denuntiabiꝰ,nec beneficia retrahenꝰ qꝛ non eſt actũ ad hoc. Si aũt directe eſt actũ de excõicatione qꝛ principaliter petebat excõicatus abſolui aſſerens ſe nõ appellaſſe ꝛ aduerſarius negat:tũc ſi ſup hoc pronuntietꝰ ipſum iniuſte excõmunicatuz obtinebit ſic excipiens qõ denuntiatur,qꝫ manus iudicis aggrauetꝰ ꝛ qõ beneficia

Source : BIU Cujas

& qõ beneficia subtrahantur, & hoc si durat in sua cõtumacia: quia hic non solum agebat excipiens vt repelleretur ab agendo: immo vt defenderet sententiam. Hec est probata excõicatio hoc solo q̃ petit absolui, aliquando enim ex abundanti petitur absolutio ad cautelam vt index posit publicare excõmunicatum autoritate sentẽtie qui fuit repulsus a petitione absolutionis vel potius penitentie, vt ibi no. Jnno.

Summarium.

1 ☞ Ordinarius vel delegatus non potest excõmunicare monitione non premissa.
Excõmunicatus an sit qui fecit cõtra id quod mãdat index sub pena excõmunicationis vel anathematis.
2 Excõmunicari an possit quis per literas.
Excõmunicare, suspendere vel interdicere an possit quis non premissa monitione, etiam si crimẽ sit notorium.
Monitio quota et qualiter requiratur cum excõicatio, suspensio et interdictio proferatur in participantes excõmunicatis.
3 Excõmunicatio perpetua que dicatur.
Verba, noueris te subiacere excõicationi an sint late sententie.
Suspendi an quis primo debeat, & postea interdici vel excõicari.
4 Generalis excõicatio in quibus causis ferri potest.
Excõicari no debet quis nisi monitione canonica premissa.
Excõmunicatio non seruato ordine lata an teneat.
5 Excõmunicatio lata ex falsa vel iniusta causa nunquid liget.
Ordo iudiciarius nunqd seruari debeat in sententia excõicationis.
6 Episcopus si dicat, excõico te & absoluo, quid iuris sit.
7 Sententia excõicationis an sit ferẽda sub conditione vel in genere.
8 Excõmunicatio pro preterito facto ferri non debet nisi noua monitio precedat.
9 Legatus an possit excõicare sub conditione.
Excõicatio sicut tenet nudo verbo, an sic teneat absolutio.
10 Eps si dicat excõmunico vnũ ex illis qui furtũ fecerit, an aliqs eorum sit excõmunicatus vel nullus, & quis.
Ordo an sit seruãdus in sententia excõicationis siue suspensionis.
11 Excõicatio an ferri possit in personam incertãvel in genere.
Excõicatio an videatur legitima lata post appellationez ex causis legitimis interiectam si veritas non probetur.
Excõmunicatio lata cõtra priuilegium an teneat.
Excõicatio non debet ferri cũ impetu, sed cum deliberatione.
12 Monitio trina precedere debet excõicationem.

§. Vigesimusquartus.

1 Restat videre de causa forma † excõmunicationis & forma tradit de sentẽtia excõ. c. j. lib. vj. Primo qõ nec ordinarius, nec delegatus potest excõmunicare monitiõe nõ premissa. & qõ qui nescit excõmunicantẽ delegatus iustam habet causam excusantez, & qõ in dubio debet quis se reputare excõicatum, & qõ excõmunicatus debet euitare cõmunionem omnium. de cle. ex. mi. illud.
¶ Secundo an sit excõmunicatus qui fecit contra id quod mandat iudex sub pena excõmunicatiõis vel anathematis. de loca. c. j. de iure pa. relat. de simo. c. sicut. de sagita. c. isto. de eo qui fur. or. re. c. j. lxiij. distin. salonitane. Solu. non est excõmunicatus, vt in iuribus hic allegatis.
2 ¶ Tertio an quis possit excõmunicari per literas, et an talis erit excõmunicatus tẽpore date vel receptionis literarũ. de cle. ex. mi. apostolice. xiij. q. v. quãto. So. excõmunicari quis potest p literas et excõmunicatus erit statim etiam ignorans si hoc expressit excommunicans: non punitur tamen medio tempore se ingerens cõmunioni, vt in iuribus hic allegatis no.
¶ Quarto an possit quis excõmunicare, suspendere vel interdicere non premissa monitione, etiam si crimẽ sit notorium, & an sñia lata tenet, & in quibus & quota requiritur monitio & quib⁹ alijs hec cõtingentibus. de senten. excõmu. sacro. & c. romana. e. tit. lib. vj. de appel. reprehensibilis. de excess. prela. c. j. So. non debet fieri censura nisi preueniat monitio etiam in notorijs preterq̃ in futuris, et requiritur trina, vt ibi no.

Quinto quota et qualiter regrit monitio cũ excõicatio suspensio & interdictio proferatur in participantes excõicatis. & de pena aliter pferentiuz. Et an inter monitionẽ & excõicationẽ oz esse interuallũ. de sentẽ. excõ. statuimus. & c. cõstitutionẽ. & c. statutis. li. vj. Solu. requirit trina vel vna pro omnibus, continens tẽporum interualla congrua vt ibi.
3 ¶ † Sexto que dicat perpetua, & qõ interduz excõicatio ponitur pro depositione. de coha. cle. clericos. per Jnno. So. dicitur excõicatio perpetua quia nullũ tẽpus diffinitum continet: intelligitur tamen donec resipiscat vt ibi.
¶ Septimo an hec verba. s. noueris te subiacere excõicationi sint late sententie. de app. excõ. So. canon est late sentẽtie requirit monitio si addicitur aliquod faciendum in vim conditionis vt ibi.
¶ Octauo an quis primo debeat suspẽdi & postea interdici vel excõmunicari. de iudi. cum non ab homine. de dolo. veritatis. lx xiij. di. honoratus. Sol. si pena incipit a crimine primo suspendit sine deponit si crimẽ sit talis nature põt incorrigibilis excõmunicari.
¶ Nono an teneat quis seruare interdictũ qõ ad ipsum per solam famã peruenit. & an sufficit excõicationẽ latã esse publice. de post. prela. c. j. de cle. exc õ. mi. c. illud. So. sufficit quod sententia lata sit publice, vt quis tenetur ad obseruantiam vt ibi.
4 **Decimo** † an lata generali sententia excõicationis p modum sententie vel canonis per archiepiscopum intelligantur excõicati soli de dioces & ciuitate sua an de tota prouincia, & qũo, & in quibus causis ferri potest generalis excõmunicatio. Et an pro futuris culpis & quibus alijs hec cõtingentibus. de sen. excõ. romana. li. vj. Sol. sententia archipresbyteri vel archiepi lata generaliter ligantur soli de ciuitate vel dioces: si statuto suo facto in prouinciali concilio ligantur omnes de prouincia.
¶ Undecimo q̃ non debet quis excõicari nisi canonica monitione premissa, & causa probata & cõtumacia interueniente, & qõ excõmunicatio dicitur iniusta ex causa, animo, & ordine. de reseri. mandato. per Jnno. de offi. deleg. c. fi. per eundem.
Duodecimo q̃ excõmunicatio lata non seruato ordine tenet: sed tanq̃ iniusta sine difficultate est relaxanda, & prolator est puniendus. de sen. excõ. sacro. & c. statuimus. eo. li. & ti. per Jnno.
5 ¶ † Tertiodecimo an excõmunicatio lata ex falsa vel iniusta causa liget. de offi. ordi. ex parte. per Jnnocen. So. ligat etiam ex falsa causa lata vt ibi.
¶ Decimoquarto an in excõmunicationis sententia debet seruari ordo iudiciarius, qui seruatur in alijs & si quis conqueratur de iniusta excõmunicatione, an presumatur pro iudice si non est appel. de proba. qñ contra per Jnno. So. in sententia excõmunicationis seruandus est ordo iuris, vt in. c. j. de sen. excõ. lib. vj. nec creditur iudici nisi constet iudicem ordinem seruasse, vt ibi.

Decimoquinto pro maleficio iam cõmisso non dz quis excõmunicari: sed si monit⁹ non vult desistere, potest. item si monitus non vult satisfacere leso. de re iudi. tenor. per Jnnocen.
6 ¶ † Decimosexto quid iuris sit si episcopus dicat excõmunico te et absoluo: vel dicat excommunico vel absoluo. Et quid si vnus ex duobus quibus mandatum est vt excõmunicent dicat, excõmunico te si ille non excõmunicat. vel dicat, excõmunico alterum istorũ xj. q. iij. §. cum ergo. ij. So. in primo casu standum est vltimo prolato. ff. de manu. testa. l. stip. ff. de here. inisti. l. si ita. in principio. in secundo casu est excõmunicatus propter monitionem mandantis ad quam recurritur. de procura. petitio.
7 ¶ † Decimoseptimo an sententia excõmunicationis sit ferenda sub conditione vel in genere. Et quid si iudex excõmunicat aliquẽ nisi. j. annum soluerit, vel condẽnauerit pure & adiecerit quod nisi soluerit infra annum sit excõmunicatus, an sint duo mandata, vel vnum, & quid iuris sit si condẽnatus post decẽnium ante diem vel conditionem appellat, & quid si quis excommunicetur sub conditione temporis preteriti & appellet. An appellatio suspendat. et quid si iudex dicat excõmunico te si tales eligas, vel si talem elegeris qũo eligens sit excõmunicatus. Et an valeat electio, & si ante prelationem huius sententie appellet. An releuetur eligẽs ab excõicatione, & an in similibus ad discernendũ qũo incurratur excõmunicatio sit attendenda intentio excõmunicantis. Et si de intẽtione excommunicantis dubitetur quo tempore voluerit appellantem vel eligentem esse excommunicatum qõ hoc casu sit penetrabilior actus spiritualis dñi. s. excõmunicatio q̃ actus hominis. Et q̃ excõmunicatio non fertur, nisi causa precedente, & qõ non nisi pro cõtumacia. Et qõ † excõmunicatio pro preterito facto ferri non debet nisi noua monitio precedat, & an speciale sit in excommunicationis sententia qõ semper appellari possit post decendium ante diem tamen & conditionem: & que sit ratio huius & differentia siue excõmunicator dicat ex nunc excõmunico, siue dicat ex tunc sis excommunicatus. Et an sententia excõmunicationis, supensionis siue interdicti possit suspendi ad tempus, et an lata sententia excommunicationis si infra talem terminum nõ solueris, possit per partes terminus prorogari. Et si in termino prorogato non soluat an incurrat excõmunicationem de his & quibusdam cõtingentibus. de sentẽ. excõ. a nobis. j. & c. romana. li. vj. de offi. ordi. c. ij. per Jnno. de app. Ad hoc quoniã. & c. dilectis. & c. preterea. lxiij. di. salonitane. ij. q. vj. biduũ. So. sententia excommunicationis non est sic ferenda indifferenter, vt. c. romana. §. caueant. de sentẽtia excõ. lib. vj. Si index excõmunicat aliquem nisi soluat infra annum. verum cum mandatum & appellatio interposita quecunq̃ infra annum suspendit mandatũ. Si autem, pure contẽnat & post excõmu

Source : BIU Cujas

nicationem non soluat.j.annum tunc sunt duo mandata ꝛ appellatio interposita infra decendium suspendit vtrūq;.Si aut̄ interponatur post.ꝛ.j.annum,tunc solum suspēditur appellatio alias excōmunicatio.Si quis excōicetur sub conditione temporis preteriti vel presentis,tunc appellatio interposita non suspēdit.Speciale est in sententia excōmunicationis lata in diem vel sub conditione qō appellatio interposita quandoq; ante diē vel conditionē post decendium suspendet.Nec refert si dicat. Excōmunico ex nūc vel ex tunc sententia excōmunicationis suspendi non potest nisi ipsum tollatur per absolutionem. Et licet pars ad cuius instantiam excommunicatus est non soluat.j.annum,ipse tamen si non soluat excōicatus est,nisi fiat prorogatio iudicis autoritate vt ibi.

9 ¶†Decimooctauo an legatus possit excōicare sub cōditione,puta si quis tale quid fecerit sit excōmunicatus,ꝛ si sic excōmunicaue rit sententia duret post eius discessum.per Inno.de offi.le. q̄ trās lationez.So.legatus excōicare potest sub conditione,ꝛ durat excōmunicatio post ipsius excōmunica.vt ibi no.

¶Decimonono qualiter irrationabiliter excōmunicatus absoluitur sine satisfactione ꝛ excōmunicator cogitur eidem satisfacere. de offi.ord.cum ab ecclesiarum.per Inno.

Vigesimo an sicut tenet excōmunicatio nudo verbo sic teneat absolutio,ꝛ an iuramentum sit de substantia absolutionis.de sentē.excō.cum desideres.xj.q.iij.cum aliquis.xxiij.q.iij.comperimus. Sol.tenet absolutio solo verbo:requiritur tamen introductio consuetudinaria in ecclesia vt possit capitulū excōicare,vt hic allegata notant.

10 ¶†Vigesimoprimo an si episcopus dicat excōmunico vnum ex illis qui furtum fecerit:an aliquis eor̄ sit excōmunicatus, vel nullus,ꝛ quis.de offi.or.si sacerdos.So.neuter est excōmunicat⁹ propter incertitudinem secundum glo.Atq; secundū Host.vera est opinio glo.quantum ad ecclesiam militantem Host.quo ad ecclesiam triumphantem.

¶Vigesimosecundo an in sententia excōmunicationis siue suspēsionis sit ordo seruandus.de sen.excō.sacro.de app.dilectis.Solu. seruandus est ordo de quo hodie in.c.j.de sen.excō.lib.vj.

¶Vigesimotertio de forma excōicationis q̄ dicit̄ q̄sq; furtū̄ mi serit sit excōicat⁹,vel q̄sq; furtū fecerit in dioceſi mea quos liget,ꝛ vbi.Itē an ep̄s i dioceſi sua rōne delicti cōmissi vel cōmittēdi possit excōmunicare subditos alienos.Et an valeat sn̄ia qua nō possent ligari subditi sed alieni,vt si archiepiscopus excōmunicaret in genere quēcūq; archiepiscopum qui ferri faciat ante se crucē in prouincia sua fit excōmunicatus.

11 ¶†Vigesimoquarto an in personam incertam vel in genere possit ferri excōmunicatio sine scriptis,ꝛ an in scriptis ꝛ causa expressa semper sit ferenda excōmunicationis sententia,ꝛ in quibus scriptis.ij.q.j.legum.iij.q.iiij.nullus.de senten.excom.c.j. per Innoc. li.vj.Solus seruandus est ordo,siue excommunicetur certa persona, siue incerta.in quibus possunt coaptari verba constōnis vt ibi.

Vigesiquinto an videatur legitima excommunicatio lata post appellationem ex causis legitimis interiectam si veritas non probetur.de app.dilec.Solu. ponderanda sunt verba priuilegij.

¶Vigesimosexto an teneat excommunicatio lata contra priuilegium. Vide de excess.prela.quorundam. Solu. ponderanda sunt verba priuilegij.

¶Vigesimoseptimo quod excōicatio non debet ferri cū impetu sed cum deliberatione.xj.q.iij.si episcopus.ꝛ.c.seruetur.

12 ¶Vigesimooctauo qō excōmunicationem precedere debet trina monitio.xcij.di.ij.qō autem.xij.q.ij. indigne.xxiiij.q.iij.de illicita xvij,q.iiij.quisquis ꝛ.c,de presbyterorum.

Summarium.

1 Effectus siue causa excōmunicationis quis sit.
Excōmunicatio impedit absolutionē peccatorum,ꝛ remouet a cōmunione fidelium.
Dño excōmunicato absoluimur a iuramento fidelitatis.
Excōmunicatio mortificat oīa bona facta ea pendēte ꝛ tollit suffragia ecclesie facta in vita et post mortem.

2 Excōmunicatio excludit regnum celorum,ꝛ contēpta inducit dānationem eternam.
Excōicatio nō est contēnenda:ꝛ iusta vel iniusta ligat.
Excōicatio etiā iniusta si contēnitur ligat apud deum.

3 Excōmunicatio inducit multiplex dānum.
Monachatio excōicati an teneat,ꝛ an eius sententia valeat,
Contrahere matrimonium an possit excōmunicatus,

4 Excōmunicatus an possit bona temporalia ꝛ spūalia ecclesie administrare vel aliquid nomine ecclesie possidere.
Fructus prebende excōicati medio tempore cui applicentur.
Minor excōicatio an repellat quē ab agendo vel ab accusando.

5 Cōmunicare excōicato an sit mortale peccatum.

6 Judicium coram iudice excōmunicato habitum an valeat si sit publice excōmunicatus.

7 Delegans excōicatus an possit soluere iudicium delegati,
Herens vices excōmunicati an sit excōicatus,ꝛ an ex contēptu excōmunicationis ligetur non aliter ligatus.
Jurisditio an deuoluatur ad archiep̄m per excōmunicationē ep̄i.

8 Sententie q̄n licite proferantur quas plerunq; ferunt prouisores seu executores in cōtradictores ꝛ rebelles.
Excōmunicatus an possit agere vel procuratorem dare.

9 Excōicatus an admittatur ad defensionem ecclesie.Et an possit excipere,cōpensare,ꝛ vt reus notorius comparere.
Excōmunicatus an possit eligere,postulare,beneficia conferre,inuestire,excōmunicare et similia facere.

10 Ordinarius nunquid possit excōicatū absolutum per delegatum negligentem prosequi in eadem excōmunicatione redigere.
Excōmunicatus post absolutionē an repellatur a testimonio.
Excōmunicatus in vna ecclesia an sit vbiq; excōmunicatus.

11 Excōmunicatio lata in vno iudicio,an preiudicet in alio.
Episcopatu vel beneficio an debeat priuari qui in excōmunicatione stat per annum.
Excōmunicatio an semper sit seruanda.

12 Procuratio ab excōicato an possit per exceptionem elidi.

13 Sententia excōicationis indistincte nūquid sit retractanda.
Excōmunicatus an petere possit restitutionem ab excōmunicato et an soluendum sit.
Excōmunicati large dicuntur scismatici.

14 Exigere debitū ab vxore an possit excōmunicatus.
Feudo vel beneficio an possit quis priuari propter contemptum excommunicationis.
Vitari an debeat ille cui p̄bata est excōicatio in modū exceptiōis.

15 Excōicationi nūquid in dubio magis stetur q̄ appellationi.
Minor excōmunicatio a quibus repellit.
Excōmunicato quādo liceat ingredi ecclesiam.
Socium q̄cito scio ipsum incidisse canonem late sententie an tenear vitare.

16 Excōmunicati an sint salutandi.
Beneficia excōicati cōferri possunt post annum priuationis.
Ordinarius qui non excōmunicauit an possit parochianū denūciare vel denunciari facere.

§.Vigesimusquintus.

1 **Restat videre quis sit** effectus †siue cā finalis excōmunicationis.
¶Primo excōmunicatio impedit absolutionez peccatorum.xxiij.q.j.quicunq;.
¶Secundo excōmunicatio remouet a cōmunione fidelium.xj.q.iij.omnis ꝛ.c.seq.
¶Tertio dño excōicato,absoluimur a iuramento fidelitatis.xv. q.vj.nos sanctorum.ꝛ.c.iuratos.de pen.grauem.
¶Quarto excōicatio mortificat oīa bona facta ea pendēte.xxiij. q.iij.si quis a catholica.xxiij.q.vij.quemadmodum.

Quinto excōicatio tollit suffragia ecclesie facta in vita et post mortem.xj.q.iij.quecūq; in terra.xxiij.q.ij. de communione.ꝛ.c.seq.

2 ¶†Sexto excōicatio excludit regnū celorum.xxiij.q.j.quecunq;.
¶Septimo excōmunicatio contempta inducit dānationem eternam.xj.q.iij.nemo episcoporum.
¶Octauo excōmunicatio non est contēnenda.xj.q.iij.nemo condēnat.ꝛ.c.seq.ꝛ hoc quia deus ligat.
¶Nono q̄ excōicatio quomodocūq; cōtēnitur nō est eradicatio sed disciplina.xxiij.q.iij.notandum.ꝛ.c.cum medicinalis.lib.vj.

Decimo qō excōmunicatio iusta ꝛ iniusta ligat.xj.q.iij.c. j.ꝛ.c.quibus.ꝛ.c.qui iustus.ꝛ.§.sequenti.
¶Undecimo qō excōicatio etiā iniusta si contēnitur ligat apud deum.xj.q.iij.§.huic.de senten.excōmu.c.per tuas.

3 ¶†Duodecimo q̄ excōicatio inducit multiplex dānum.Nam separat a deo.xxiij.q.iij.corinthum tradit satane.xj.q.iij.audi.
¶Decimo an fun⁹ excōicati faciat locū religiosū ꝛ qd si excōicat⁹ sit sepult⁹ i cimite.de se.sac.So.cadauer ep̄i nō facit locū reli.vt ibi.
¶Decimoquarto an teneat monachatio excōmunicati.de sentē. excōmu.cum illarum.per Inno.ꝛ dicitur qō sic vt ibi.

Decimoquinto an teneat sn̄ia excōicati.de re iud. ad probādū ꝛ.c.inter monasterij ꝛ ibi per Inno.So,nō valet sententia publici excōicati vt ibi.

Decimosexto

¶ Decimosexto an excõmunicatus possit contrahere matrimonium. xcv. dist. illud de eo qui dux. in ma. c. significauit. Solu. valet matrimonium contractum vt ibi.

4 ¶ † Decimoseptimo an excõmunicatus possit bona temporalia ꝛ spiritualia ecclesie administrare vel aliquid nomine ecclesie possidere. Et an excõmunicatione pendente debeant subditi obedire. de app. pastoralis per Jnno. de coha. cle. ꝛ multi. sicut. de cle. nõ resi. ex tue. ij. q. v. super causa. Solu. excõmunicatus non potest ministrare spiritualia pendente excõmunicatione. Subditi tenent obedire donec sit per ecclesiam toleratus. xix. q. iiij. nõne. licet alij contra, vt in. c. ex tue. in fi. per Jnno.

¶ Decimooctauo cui fructus prebende excõmunicati medio tẽpore applicentur. de app. peruenit. So. fructus medio tẽpore debentur ministranti in ecclesia vt ibi no.

¶ Decimonono an per minorem excõmunicationem repellatur quis ab agendo vel ab accusando. de offi. deleg. prudentiam. de excep. a nobis. So. q̃ non repellitur vt ibi.

5 **Vigesimo an cõmunicare** † excõmunicato sit mortale peccatum. quod me. ca. sacr. Et an valeat electio celebrata per excõmunicatum minori. Et an possit eligi. Et an valeat iudicium ꝛ alij contractus in quibus interfuit excõmunicatus minori et de alijs hunc articulum contingentibus. de elec. illa. per Jnnoc. Sol. cõmunicare excõmunicato non est mortale nisi in quinq; casibus. Primus si cõmunicat in contemptum clauium. Secũdus est si cõtra monitionẽ. Tertius si in crimine. Quartus si ille erat excõmunicatus cũ participibus suis. Quint⁹ si in diuinis in casu decre. significauit. eo. ti. Non vitiatur electio actiua excõmunicati minori: passiua sic, vt. c. si celebrat. Nec vitiantur alij contractus per minorem excõmunicationem, vt ibi.

6 ¶ † Vigesimoprimo an valeat iudicium coram iudice excõmunicato habitum nisi sit publice excõmunicatus. Et an valeant litere impetrate per excõmunicatuz, ꝛ quid si litere de cõmuni consensu partium sint impetrate. Et an possit aliquis cõstringere vel astringere pretorem tacite vel expresse cõmunicare excõmunicato ad sui vtilitatem. Et an poterit excõmunicatus post absolutionem altera parte inuita ius suum prosequi per literas illas. Et an post litez contesta. potest reus actori obijcere excommunicationem. Et an si reus in iudicio repellit actorem ab agendo opposita excõmunicatione currat prescriptio contra actorẽ. Et an ipse prescribat, et an dabitur aduersario qui potest si vult sine periculo experiri cũ excõmunicato restitutio contra prescriptionez excõmunicati. Et quid si testes debẽt contra terminum producere qui repellit actorẽ a iudicio: an lapso termino possit testes producere ꝛ equalitas sit seruanda in iudicio tam excõmunicato q̃ non excõmunicato. Et an excõmunicatus admittatur ad prosequendam appellationem et de iuribus hunc articulum contingentib⁹. de offi. deleg. prudẽtiã. per Jnno. de excep. pia. li. vj. de rescrip. c. j. eo. li. Sol. iudicium valet nisi sit publice excõmunicatus, vt. c. ad probandum. de re iudi. Nec valent litere per excõmunicatum impetrate. de rescrip. c. j. lib. vj. nisi cum consensu partium impetrate. Nec astringi potest quis preco. vt cõmuniter excõmunicato nisi in casibus a iuribus permissis. Nec post absolutionem potest vti literis pendente excõmunicatione impetratis. post litem contest. opponi potest exceptio excõmunicationis repulsis excõmunicatis ab agendo currit cõtra eũ prescriptio si est in mora petendi absolutionez ipse prescribit. Nec dabitur excõicato restitutio si prescriptum est, vt supra.

7 ¶ † Vigesimosecundo an delegans excõmunicatus possit soluere iudicium delegati. Et an ad ipsum possit appellari. de offi. dele. lz. per Jnno. ꝛ c. his qui. li. vj. So. non soluere nec ad ipsum appellari potest vt in. c. is cui. hic allegato.

¶ Vigesimotertio an ex contẽptu excõmunicationis ligetur non alias ligatus. de senten. excõmu. per tuas. de cle. excõ. mi. c. vlt. So. ligatur alias non ligatus ex contẽptu vt ibi.

¶ Vigesimoquarto an gerens vices excommunicati sit excommunicatus. de offic. vica. romana lib. vj. So. gerens vices non est excõmunicatus vt ibi.

Vigesimoquinto an per excõmunicationem epi iurisdictio deuoluatur ad archiepiscopum. de sup. negli. prela. romana. lib. vj. So. non deuoluitur vt ibi.

¶ Vigesimosexto de appellatione excommunicati quã cognitionem habet superior super principali, ꝛ quomodo per appellationem deferatur causa ad ipsum. Et quis error intolerabilis reddat excõmunicationem nullam, ꝛ quomodo excõmunicatus quia dicit excõmunicationẽ latam post appellationem vel errorẽ intolerabilem sit vitandus vel recipiendus. Et quid si non dicit excõmunicationem nullam sed iniustam ꝛ de pluribus alijs. de sen. excom. per tuas. per Jnno. ꝛ c. venerabilibus. eo. titu. lib. vj. de hoc plene in iuribus hic allegatis.

8 ¶ † Vigesimoseptimo de sententijs quas plerũq; ferunt prouiso res seu executores videlicet in contradictores ꝛ rebelles. An ꝛ quãdo licite proferantur, ꝛ ad quas personas, ꝛ que tempora referantur, ꝛ vsq; ad quod tempus possit talis executor excõmunicare, et que per modum sententie, ꝛ que per modũ constitutionis feratur. Et an ꝛ quando excõmunicatio ad successorem, ꝛ an excõmunicati possint aliquem in canonicum recipere vel installationem facere, vel ius canonicatus tribuere. Et an canonici excõmunicati qui ad mandatum pape vel alterius aliquem non receperunt sint absoluendi anteq̃ recipiant. An potius cautionem prestare. de rescrip. capitulum. per Jnno. ꝛ modernos de preben. pro illorum.

¶ Vigesimooctauo de excõmunicato ante appellationẽ vel post qui non prosequitur appellationem. j. tempus debituz. de appel. sepe. So. hodie dic vt in ti. de sen. excom. lib. vj.

¶ Vigesimonono an excõmunicatus possit agere vel procuratorem dare. de iudi. intelleximus. So. excõmunicatus nõ potest agere nec procuratorem constituere, vt in. c. pia. de exceptio. lib. vj. ꝛ. c. post cessionem de proba.

9 **Trigesimo an** excõmunicat⁹ † admittatur ad defensionem ecclesie. de excep. cum inter. p Jnno. So. qõ sic, vt ibi no.

¶ Trigesimoprimo an excõmunicatus possit excipere, compẽsare, ꝛ vt reus notorius comparere. Et an possit restitutionem petere officium iudicis implorare de multis alijs hic contingentibus. de excep. cum inter. per Jnno. So. excõmunicatus potest excipere ꝛ non potest compensare, nec reus notorius cõparere. Nec beneficium restitutionis fauorabile implorare, vt ibi no.

¶ Trigesimosecundo si reus non vult excipere contra excõmunicatum: qualiter iudex cui hoc constat ex officio repellere potest. ij. q. vij. alieni. de exceptio. pia. lib. vj.

¶ Trigesimotertio an excõicatus possit eligere, postulare, beneficia conferre, inuestire, excõmunicare ꝛ similia facere. Et quid si excõmunicatus non manifestus nõ nominatus vel publicus aliqua agat in spiritualibus vel temporalibus ratione publici officij. An valeat. de consue. cum dilectus. per Jnno. de sen. excõmu. si vere. p eundem. de elec. illa. So. non potest eligere nec postulare nec beneficia conferre nisi sit occultus, ꝛ hoc faciat ratione publici officij, vt c. ad probandum. de re iudi.

10 ¶ † Trigesimo quarto qõ ordinarius possit excõmunicatum absolutum per delegatum negligentem prosequi in eadem excõmunicatione redigere, ꝛ de quibusdam alijs hoc tangentibus. de offi. or. significauit. So. potest in casu vt ibi.

Trigesimoquinto an excõmunicatus possit ministrare, bona ecclesie vendere, ꝛ alios contractus nomine ecclesie facere: vel nomine proprio: ꝛ de quibusdam hoc contingentibus de dolo veritatis per Jnno. ꝛ Host. in. c. voluntate. de senten. excom. per eundem. So. potest cõtrahere et valent contractus per eum iniri. de hoc tamen expressius vt ibi.

¶ Trigesimosexto an excõmunicatus post absolutionem repellatur a testimonio, ꝛ de multis hunc articulum contingentibus. de testi. testimonium. per Jnno. So. excõmunicatus post absolutionem admittitur ad testimonium nisi excõicatus fuerit propter crimen, ratione cuius durat infamia, vt ibi no.

¶ Trigesimoseptimo an excõicatus in vna ecclesia sit vbiq; excõicatus. de app. pastoralis. de priuile. vt priuilegia. ꝛ. c. qõ nõnullis. per Jnno. xviij. di. placuit. Solu. dic q̃ sic vt ibi.

11 ¶ † Trigesimooctauo an excõicatio lata in vno iudicio preiudicat in alio. de elec. per inquisitionem. per Jnno. So. qõ sic. de app. pastoralis. iij. q. iij. Item lex vt ibi per Jnno. quod est verum per proxime dicta dũtamen probentur in hoc iudicio.

¶ Trigesimonono an debeat priuari episcopatu vel beneficio q̃ stat in excõmunicatione per annum. de iudi. c. j. per Jnno. So. qui per annum stetit pertinaciter in excõicatione, potest priuari bñficio. xj. q. iij. rursus. ꝛ no. in. c. cũ bone. de eta. ꝛ qualita. ꝛ. c. vlt. de pe.

Quadragesimo an semper sit seruanda excõicatio, ꝛ quãdo fallat. xj. q. iij. c. j. So. excõmunicatio regulariter est seruãda: fallit vbi nulla est ex quacunq; causa sit nulla vt ibi no.

¶ Quadragesimoprimo an exclusis excõicatis occulte pcedi possit ad electionem. de elec. cum vintonien. ꝛ. c. illa. So. q̃ sic vt ibi.

12 ¶ † Quadragesimosecũdo an id qõ fit cũ excõicato vel eius procuratore anteq̃ probatum sit constituentem fore excõicatum teneat quod fit cum excõmunicato extra iudicium anteq̃ probetur excõmunicatio, ꝛ, qõ procuratio ab excõmunicato potest per exceptionem elidi, ꝛ quando creditur literis episcopi super excõmunicatione ꝛ quando non. de proba. post cessionem. per Jnno. Solu. valet qõ fit in iudicio cũ excõicato agente donec opponatur exceptio, vt in. c. pia. de excep. li. vj. idem in eius procuratore valet etiam qõ fit extra iudicium: immo ꝛ ea probata vt. c. veritatis. de do. ꝛ cõtu. ꝛ ibi no. Literis epi statur cum distinctione eorum que notãtur in d. c. post cessionem. ꝛ. c. cure. xj. q. iij.

Source : BIU Cujas

¶ Quadrageſimotertio ſi vnus de pluribus conſtituentibus procuratorem ſit excõmunicatus vel vnus de pluribus iudicibus ferentibus ſententiam, valeant agitata. de re iudi. ad probãduz per Inno. Sol. valet cõſtitutio procur. niſi ignoranter admittatur excõicatus. vt. c. vlti. de procur. ¶ Non valet ſententia vbi ſimul iudex cum excõmunicato pronuntiat vt ibi.

13 ¶ † Quadrageſimoquarto an ſententia excõicati ſit indiſtincte tractanda. de app. nouit. per Inno. So. retractaꝝ ſentẽtia excõicati publice, alias non. vt in. c. ad probandum. de re iudi.

Quadrageſimoquinto an excõicatus poſſit petere reſtõnez ab excõicato, & an ſoluendũ ſit. de cõcef. preben. cuz noſtris. p Inn. de do. & cõtu. veritatis. xvj. q. v. c. nos ſanctorum. So. excõmunicatus non petit reſtitutionem fauorabiliter conceſſam, ſed conceditur reſtitutio vt purgetur dolus aduerſarij. Excõmunicato ſolui non debet ſed deponi vt in iuribus hic allegatis. notatur etiam de his contentio vt ibi.

¶ Quadrageſimoſexto an excõmunicatus occultus ſit vitandus in diuinis. de ſimo. tanta. per Innocen. & c. per tuas. So. excõicat' occultus non eſt vitandus in publico. vj. q. ij. c. ij. & iij.

¶ Quadrageſimoſeptimo an excõicati dicantur ſciſmatici. Et an ſciſmatici ſint excõmunicati. de ſciſma. c. j. per Inno. So. excõmunicati large dicũtur ſciſmatici. i. ſciſſi a communione. Sciſmatici ſtricte vt ſunt diuiſi a Romana eccleſia ſunt excommunicati vt heretici vt ibi.

14 ¶ † Quadrageſimooctauo an excõmunicatus poſſit exigere debitum ab vxore. xj. q. iij. quoniam multos. So. excõmunicatus nõ poteſt petere ſine exigere: ſed ſi petat, vxor debet reddere vt ibi no.

¶ Quadrageſimonono an propter contẽptuz excõicationis poſſit quis priuari feudo vel beneficio. xxxij. q. v. preceptum. So. propter contemptum excõmunicatus quis priuatur feudo & beneficio vt ibi, & de penis. grauem.

Quinquageſimo an debeat vitari ille cui probata eſt excõmunicatio in modum exceptionis. de ord. cog. c. ij. Sol. ¶ Non eſt vitandus ſic repulſus quia ad hoc nõ eſt actũ vt ibi notaꝝ.

¶ Quinquageſimoſeptimo an ſi lata eſt ſententia excõmunicationis contra aliquem ſub conditione, & pendente conditione efficiatur alterius iuriſditionis: demum adueniente conditione cenſeaꝝ excõmunicatus. de app. preterea. ij. per Inno. de conſti. c. ij. lib. vj. per archi. de re. iur. cum ſunt. li. vj. So. licet pendente cõditione ſit alterius iuriſditionis, tamen purificata iuriſditione ligatus eſt niſi permutationis fori ceſſauerit cauſa propter quã lata eſt ſententia, vt no. in regula cum ſunt.

15 ¶ † Quinquageſimoſecundo an in dubio magis ſtetur excõmunicationi ꝙ appellationi, & minus legitima appellatio ſuſpendit effectuz excõmunicationis. de app. dilectus. So. in dubio magis ſtatur excõmunicationi ꝙ autoritati iudiciarie, vt. c. in preſentia. de renun. minus legitima appellatio non impedit excõmunicationẽ ſequentem vt ibi.

¶ Quinquageſimotertio a quibus repellit minor excõicatio et a quibus non. no. de cle. ex. mi. c. vlti. So. dic vt ibi.

¶ Quinquageſimoquarto an excõmunicatus poſſit ingredi eccleſiam, & an liceat excõmunicato vel interdicto ſtare extra eccleſiaz ſic prope ꝙ audiat diuina officia. de pe. & re. quod in te. per Inno. de ſen. excõ. reſponſo. So. excõicatus poteſt intrare eccleſiã dũtamen non audiat diuina. Nec extra eccleſiam audire poteſt.

Quinquageſimoquinto an tenear ſtatiz vitare ſociũ ꝙcito ſcio ipſum incidiſſe canonem late ſentẽtie. de ſentẽ. excõ. ſi vere. So. non teneor in publico ſi occulte excõmunicatus eſt, vt ibi.

16 ¶ † Quinquageſimoſexto an excõmunicati ſunt ſalutãdi: & quid ſi papa per literas ipſos ſalutat. de ſenten. excom. ſi aliquando. et in prohe. decre. & in cle. ſi ſumma. eo. ti. So. ꝙ nõ. Nec ſi papa ipſos ſalutat propterea abſoluit niſi aliud exprimat vt in iuribus hic allegatis.

¶ Quinquageſimoſeptimo an beneficia excõmunicati ſint ſtatiz conferenda. & de pluribus hunc articuluz concernentibus. de eta. & qua. cum bone. j. So. beneficia excõmunicati cõferri poſſunt poſt annum priuationis.

¶ Quinquageſimooctauo an ordinarius qui non excommunicauit poſſit parochianum denuntiare vel denuntiari facere. Et an ordinarius mmet facere excommunicatum vitari. Et an delegatus a quo poſt excõmunicationem fuit appellatum poſſit facere denũtiari ipſum excõmunicatum. Et an ille pro quo fuit excõmunicat? ſit audiendus appellans. Si iudex appellationis mandet ipſuz denuntiari et de pluribus hunc articulum contingentibus. de app. paſtoralis per Innocẽ. Solu. ordinarius a quo appellatur poſt excommunicationem poteſt facere denuntiari excommunicatuz. xj. q. iij. cure. delegatus non: cum per appellationem ſit deuoluta iuriſditio vt ibi.

¶ Quinquageſimonono ꝙ propter anathema non tantuz ſit ſeparatio a cõmunione fidelium, Sed etiã deus ſeparat animum a cuſtodia & gratia ſua. de reb. eccle. non alie. c. ſi quis.

Summarium.

1 ☞ Abſoluere ſeipſum nemo poteſt.
Archiepus an poſſit abſoluere ſubditos ſuffraganei.
Delegat' excõicatũ a ſe p cõtumacia poſt ãnũ an abſoluere poſſit.
Superior an ſtatim abſoluet ſi quis excõicetur poſt appellationẽ.

2 Vicini epi an ſint cogendi vicinorũ eporum ſententias obſeruare.

3 Sacerdos vel laicus an poſſit abſoluere vbi ad papam vel epm nõ poteſt haberi recurſus.
Sedes apoſtolica quorũ abſolutionem ſibi reſeruauerit.
Ordinarius vel delegatus qñ abſolutionẽ cõmittere poſſit.
Alter a ſacerdote an poſſit abſoluere.

4 Delegatus qualiter debeat remittere excõmunicatũ ex alia cauſa ad excõmunicatorem.
Metropolitani qño poſſint abſoluere excõicatos a ſuffraganeis.

5 Delegatus an abſoluere poſſit niſi elapſo termino. 6.

7 Monachum excommunicatum a canone an et quando abbas vel prior poſſit abſoluere.
Caſus in quibus excõicatus pro abſolutione excuſetur ab accedẽdo ad ſedem apoſtolicam.

8 Exiſtẽs in aliena dioceſi an ſubditum ſuũ poſſit abſoluere.
Delegat' legati nũqd poſſit abſoluere poſt exitũ legati de prouincia.

9 Vocatus ad teſtimonium qui eſt excõmunicatus an poſſit abſolui a iudice coram quo producitur.

10 Legatus an poſſit abſoluere illum qui cepit eum.
Clerici ſe inuicem verberantes an ſint mittendi ad ſedem apoſtolicam pro abſolutione.
Abſoluere an poſſit ille cui cõmiſſum eſt vt excõmunicet.
Excõmunicatus ab epiſcopo vel inferiori prelato, an poſſit abſolui a metropolitano.

11 Succeſſor nũquid poſſit abſoluere excõicatum a predeceſſore.
Incendiarij & violatores eccleſiarum a quo poſſint abſolui.
Conſtitutus in neceſſitate an poſſit abſolui a quolibet etiã laico.

12 Eps an poſſit abſoluere moniales exẽptas ſi ſe percuſſerint.

13 Aſſerens in litera ſiue in libello ſe poſt appellationẽ excõmunicatum an admittatur.

14 Index nõ ſolũ iudicabit in excõicatione, ſed etiã ex officio ꝑcipiet excõicatũ abſolui ſi agaꝝ iniuriarũ pro iniuſta excõicatione.
Abſens an poſſit abſolui.
Abſolutio an peti poſſit per procuratorem.

15 Excõicatus nũquid compelli poſſit ad petendam abſolutionem.
Pecunia an poſſit peti pro abſolutione.
Abſolutio per vim vel metũ extorta nunquid valeat.

16 Expenſas anteꝙ quis ſoluerit vel ſatiſfecerit an abſoluatur.
Sacerdos qualiter & qua cautione recepta debet abſoluere excommunicatum in mortis articulo.
Abſolutio qualiter debeat diffiniri.

17 Appellãs ſi iuranit ſtare mãdatis eccl'ie p abſolutione habẽda cuz proteſtatione vel fine an per hoc videaꝝ renuntiaſſe appellationi.
Abſolutio facta nudo verbo an teneat.

18 Abſolutiones quot ſint neceſſarie ſi quis fuerit excõicatus pluribus excõmunicationibus.
Abſolutio ex falſa cã per ſurreptionẽ obtenta an proſit.
Papa vel eps cõicando alicui, vel ad oſculum recipiendo, an eũ videatur abſoluere.

19 Minori excõicatione ligatus an poſſit aliquem abſoluere.
Abſolutio propter periculũ datur, que alias denegaretur.
Cautio que requiratur pro abſolutione.

20 Abſoluere ad cautelã quis poſſit, & que forma ſit ſeruanda.

21 Mortuus an poſſit abſolui.
Excõicatus iniuſte abſoluendus eſt ſm formã eccleſie.
Excõmunicatus qualiter reconcilietur.

22 Eps ordinando excõicatum an videatur ipſum abſoluere.

23 Laicus excõmunicatus ad inſtantiã laici ſi vult ſatiſfacere coraz iudice ſeculari vbi cauſa fuit ciuilis, de illa ſatiſfactione propter cõnexionem cognoſcet eccleſiaſticus.
Abſoluere & ſolẽnia ordinis ipẽdere an ſit ordinis vel iuriſditiõis.

§. Vigeſimuſſextus.

Reſtat videndum de abſolutione ab excõmunicatione.

1 ¶ Primo ꝙ nemo † ſeipſuz abſoluere poteſt. de ſentẽ. excõmu. ꝙ in dubijs per Innocen.

¶ Secundo an archiepus poſſit abſoluere ſubditos ſuffraganei. de offi. or. paſtoralis. p Inno. So. nõ põt archiepus regulariter

Source : BIU Cujas

regulariter absoluere excõicatũ per suffraganeum, cum nõ habeat iurisditionem in eos, nisi in casibus expressis a iure vt ibi.

¶ Tertio an delegatus excõmunicatum a se pro cõtumacia post annũ possit absoluere. de offi. deleg. c. querenti. per Jnno. So. delegatus ante diffinitiuam excõmunicatum absoluit vsq; ad diffinitiuam & post infra annum, & post non vt ibi.

¶ Quarto an si quis excõicetur post appellationem superior statim absoluet. Et quid si sententia excommunicationis continet errorem intolerabilem: & quis dicatur talis error. de sen. excõmu. per tuas. & eo. titu. solet. lib. vj. per Jnno. So. si constat appellatum ex causa legitima non est opus absolutione: in dubio absolui potest ante cautelam. Sic de continente intolerabilem errorem: immo in quolibet genere nullitatis vt in iuribus hic allegatis.

2 **Quinto an vicini** † episcopi sint cogẽdi vicinorũ episcoporum sententias obseruare, & ab excõmunicatione post decem dies valeat appellari, & qualiter petet a superiore absolui qui ab excõmunicatione appellauit & quid prodest appellare ab excõmunicatione, & an appellans vel de iniusta excõmunicatione conquerens sit pro absolutione remittendus ad excõmunicãtem. Et an superior possit appellantem absoluere, & quando excõmunicatorem ipsum debeat admittere. Et an sit pro sententia excõmunicationis presumendum & de plurib⁹ hunc articulum contingentibus. de offi. ord. ad reprimendam. per Jnno. So. vicini episcopi compelluntur sentẽtias excommunicationũ obseruare. xj. q. iij. cure. xcv. di. illud. Sententia excõmunicationis lapsu decẽnij non transit in rem iudicatam: immo semp potest peti absolutio. Et appellatio interposita post excõmunicationẽ licet non suspendat effectum excõmunicationis, transfert tamẽ iurisditionem ad superiorem. Excõmunicatus conquerens de iniusta excõmunicatione remittendus est ad excõmunicatorem nisi appellauerit, & constat ipsam iniustam pro cuius iustitia est in dubio presumendum vt ibi.

3 ¶ † Sexto in quibus casibus possunt episcopi vel abbates et alij inferiores prelati regularium ipsos excõmunicatos pro violenta manuum iniectione absoluere, & in quibus non, & de forma iuramenti prestandi, & de mandato ipsis iniungendo. Et an sacerdos vel laicus possit absoluere vbi ab papam vel episcopum nõ potest haberi recursus. Et an decre. peruenit contineat ius commune vel gratiam specialem. Et quid si absolutus ab iniectione manuũ appellat, & an legatus vel quis possit a dicta excõmunicatione absoluere vel mandata iniungere: & de monialibus. c. j. & c. mulieres. & c. peruenit. q̃uis relatum. decetero. ea nosc itur. quod de his. cũ illorum. & c. fi. So. casus supra extensi sunt numerati si sacerdos in necessitate potest absoluere. xvij. q. iiij. si quis suadente laicus quia caret potestate clauium no. per decre. peruenit, continet ius cõmune non auditur appellans ab iniunctione mandatorum nisi modũ excedat legatus de latere, vt. c. ad eminentia. & c. ea nosc itur. ¶ Donniales per episcopum absoluuntur etiam si sint monasteria exempta, & si sint diuersorum episcopatuum ambo concurrerent nisi alter committat.

¶ Septimo quorum absolutionem sedes apostolica sibi reseruauerit, & qualiter excõmunicatus reconcilietur. de senten. excõmu. nuper. per Jnnocen. Solu. casus reseruatos supra expressi & qualiter reconcilietur.

¶ Octauo quando ordinarius vel delegatus põt absolutionẽ cõmittere. de offi. ordi. c. fi. So. cõmittit absolutionem ille cui hoc cõpetit ex officio vt ibi, Secus si nudum ministerium sit cõmissum: de offi. ordi. c. vltimo.

¶ Nono an alter a sacerdote possit absoluere vel solus in sacerdotio constitutus. de senten. excõ. cum illorum. & c. canonica. de cõsue. quanto. per Jnno. So. solus sacerdos absoluit absolutione procedente a potestate clauium. Secus de procedente a potestate contẽtiosa, vt in iuribus hic allegatis.

4 **Decimo qualiter delegatus** † debeat remittere excõmunicatum ex alia causa ad excõmunicatorem. de offi. or. prudentiam. So. delegatus excõmunicatus ex causa cõmissa absoluet nisi fuerit excõmunicatus tempore impetrationis: quia tunc nullam recipit iurisditionem, vt. c. j. de rescrip. lib. vj. excõmunicatum ex alia causa remittet ad excõmunicatorem: si malitiose denegauerit ipse absoluet & remittet ad delegatum excõmunicatore mortuo cui alter non successit: vel functum officio suo ipse absoluet secũdũ Jnnocen. licet alij contra.

¶ Undecimo quomodo metropolitani possunt absoluere excõmunicatos a suffraganeis, aut causam excõmunicationis audire, siue per oppositionem siue per querelam huiusmodi negotiũ deuolnatur, siue etiam agatur ad penam excõmunicationis infligendam, siue ad ipsam sententiam relaxandam, & q̃ sententiam ad instantiam partis latam excõmunicator defendere nõ debet. Secus si ex officio lata sit, & quomodo archiepiscopus ad quem est appellatum. de senten. excõmu. venerabilibus. lib. vj. Sol. dicit ibi in textu & glo. & c. s. explicant.

5 ¶ † Duodecimo in casu decre. ab excõmunicato de rescri. Querit an delegatus possit absoluere nisi elapso termino prefixo, & si absoluat, an absolutio teneat. & quid si partes per se vel testis & excõmunicator consentiant, & nunquid excõmunicator etiam post terminum sibi prefixum possit absoluere priusq̃ pronuntietur super iniusta si partes consentiant. Item de remissione excõmunicati conquerentis de iniusta excõmunicatione ad excõmunicatorem quomodo habet locum in ordinarijs vel delegatis siue sit appellatum siue non, & an talis remissio fiet ad delegatuz post annum a tempore diffinitiue sentẽtie lapsum, vel quis absoluet: & an tenet absolutio in casu dicte decre. a primo delegante facta: omisso medio delegato. Et si delegatus delegat absolutionem, & an ipsemet post absoluat an absolutio teneat, & an potest excipi contra literas a delegante ad alium super absolutione obtentas si de delegato omisso non faciant mentionem. Et an possit appellari si talis exceptio non admittatur, et an teneat absolutio a tali delegato super absolutione facta. Si autem non fuerat appellatum & an per appellationem sequentem talis absolutio suspendatur sicut excõmunicatio non suspenditur per appellationem sequentez, & an sicut per solam excõmunicationem quis sit excõmunicatus sicut per solam absolutionem fiat quis absolutus, & an sola absolutione tollatur excõmunicatio. Et presupposito q̃ sic, an iste sic absolut⁹ possit amplius excõmunicari non p̃missa canonica monitione & causa probata & noua interueniente contumacia, & quid habeat facere excõmunicator cui fit remissio in casu decre. predicte ab excõmunicato siue credat iuste se excõmunicasse siue non. Et an talis † cõquerens de iniusta excõmunicatione debeat absolui priusq̃ cognoscatur de iustitia vel iniustitia excõmunicationis, & sub qua forma fiet talis absolutio, & qualiter sine difficultate intelligitur quis absolui. Et quid postea faciet delegatus si iniustam inuenerit excõmunicationem. Et quid si iustam. Et quid si tali conquerenti de iniusta & petenti absolutionem statim opponatur exceptio q̃ pro manifesta offensa excõmunicatus fuit. Et an iste delegatus super huiusmodi absolutiõe poterit de negotio principali cognoscere sine lis esset inter excõmunicatum & excõmunicatorem siue inter ipsuz & alium. Et an possit opponi contra literas impetratas in casu decre. ab excõmunicato, qõ impetrate sint falsitate expressa quia dixit se excõmunicatum iniuste, cum tamen esset iuste excõmunicat⁹ et comperta tali falsitate carere debeat commodo literarum de rescrip. ab excõmunicato. per Jnno. & modernos. So. delegatus nõ potest absoluere nisi elapso termino nunc innuat partium consensus nisi excommunicator expresse dicat se nolle absoluere quia etiã lapso termino re integra absoluere potest. Remissio fit ad ordinarium excommunicatorem, ad delegatum etiam fit remissio si non fit appellatum nec lapsus annus post diffinitiuam. Secus si fit appellatum, & maxime appellationi delatum. si autem primus delegans absoluat, tenet absolutio. Idem si delegatus ab eo antequã opponatur exceptio de veritate tacita. Nec appellatio interposita post absolutionem factam a tali delegato suspendit vires appellationis & per solam sententiam absolutoriam efficitur quis absolutus sicut per sententiam excommunicationis excõmunicatus. Nec sic absolutus poterit amplius excommunicari nisi canonica monitione premissa et ex noua contumacia, & fiet absolutio anteq̃ cognoscatur de iniustitia excommunicationis prestita cautione, nisi fuerit excommunicatus pro manifesta offensa, quia requiritur tunc emenda. Et si conqueritur excõmunicatus de iniustitia excõmunicationis. vt pena infligatur excommunicatori, tunc cognita iniustitia ipsum excõmunicatorem puniet, alias remittet ipm ad suscipienda mandata sua. Si est questio inter excommunicatorez et excommunicatum et apponitur clausula si quid questionis remanserit &c. & tunc de illa cognoscet. Si autem inter excõmunicatorem & alium contra excommunicatorem sic est appellatum eodez momo procedat. Si in literis fit mentio de appellatione si est appellatũ, tũc ipm remittet nisi fit ibi clausula si aliud q̃stionis &c.

7 ¶ † Tertiodecimo an et quando abbas vel prior possit absolnere monachum excommunicatum a canone, et an illis non stantibus absoluet eos episcopus, et quis absoluet existentes in probatione. de senten. excommunica. cap. secundo. & c. cum illorum per Jnnocen. Hodie determinatum est qõ religiosus excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum potest absolui p episcopum vel casu in quo posset clericus secularis per decre. religioso. de sententia excommunicationis. lib. vj. So. dic vt ibi.

¶ Quartodecimo in quibus casibus excommunicatus pro absolutione excusetur ab accedendo ad sedem apostolicam. de sententia excõmunicationis. quãuis. ea nosc itur. mulieres. si vere. relatum. et cap. primo. per Jnnocen. Solu. casus supra eodem numerani, & ibi vide plen.

8 **Quintodecimo** † an existẽs i aliena dioceſi subditum suuz possit absoluere. Et an legatus existẽs extra prouinciã possit absoluere illos quos existẽs

in prouincia excõicauit.de offi.leg.nouit.per Jnno.So.absoluere potest si errorem suum cognoscat ꝛ sine cause cognitione propter titulum excõicationis.de sentẽ.excõ.sacro.in fi.de offi.le.c.ij.

¶ Sextodecimo de triplici genere legatorꝝ ꝛ de ipsorũ potestate circa absolutionẽ illorũ qui sunt excõicati pro violenta manuũ iniectione in clericos.de offi.ord.ꝙ translationez.ꝛ.c.excõicatos.de senten.excõ.ad eminentiam.So.dic vt ibi.

¶ Decimoseptimo an delegatus legati possit absoluere post exitum legati de prouincia.per Jnnocen.vt supra. So.ꝙ sic,nisi inchoauerit vti iurisditione ante exitum legati de prouincia.vt.c.nouit.eod.ti.per Jnnocen.

¶ Decimooctauo an eps possit absoluere excõicatos ab inferioribus plat̃is. Et qd si eos sine satisfactiõe absoluat.de offic.ord.cũ ab ecclesiarũ. Sol.eps potest absoluere excõicatũ per inferiorẽ prelatum sibi subditum,nisi habeat cõsuetudo prescripta ꝙ ille inferior prius cognoscat,ꝛ illa interdictio faciat gradũ:quia tunc secus.

9 ¶ † Decimonono an vocatus ad testimonium qui est excõmunicatus possit absolui a iudice coram quo producitur,vel debeat ad excõmunicatorem remitti absoluendus,ꝛ quando debeat ꝛ possit fieri remissio,ꝛ an erit simplex absolutio vel ad cautelam:ꝛ ad hanc absolutionem vocabuntur illi pro quibus erat excõicatus,ꝛ an audietur si dicant illum excõmunicatum pro manifesta offensa.de testi.veniens.ij.per Jnno.So.vocatus ad testimonium absolueꝫ sine remissione.vbi asserit excommunicatus post absolutionem vel alias nulla ꝛ vocabũtur quorum interest.Et hoc maxime vbi non sunt alie probationes vt ibi per Jnno.

Trigesimo an excõmunicatus ad excõmunicatorem remittatur pro absolutione ꝛ excõmunicatione negotij principalis vbi non est appellatum,nec cõstat de iniusta excõmunicatione,ꝛ ꝙ excõmunicatus pro contumacia absoluitur sine cautione.Si de hoc constat in dubio cũ cautione. de iureiur.ad nostrã.j.per Jnno.So.vbi est appellatum ꝛ quis excõmunicatus est pro contumacia,absoluitur sine remissione: prestat tamen cautio solita vt ibi.

10 ¶ † Trigesimoprimo an legatus possit absoluere illum qui cepit eum.xciij.di.si quis.So.ꝙ sic vt ibi glo.Spe.contra in ti.de leg.§. nunc dicamus.ver.sed queritur.quod est verũ in cardinali.de peñ. felicis.lib.vj.

¶ Trigesimosecundo an clerici se inuicem verberantes sint mittẽdi ad sedem apostolicam pro absolutione.de sentẽ. excõ.c.j.xvij.q. iiij.nullus.So.clerici se inuicem percutiẽtes infra annos puberes non sunt mittendi ad sedem apostolicam etiam post pubertatem. vt.c.j.ꝛ fi.de senten.excõmu.

¶ Trigesimotertio an ille cui cõmissum est vt excõmunicet possit absoluere vel quilibet qui ligare potest.xxj.di.inferior.xvij.q.j.peruenit.xvij.q.j.si homo.de maio.ꝛ obe.cum inferior. per Jnnoc.de offi.ordi.cum satis.So.ille cui est cõmissum singulariter ꝙ excommunicet non potest absoluere.Secus si tota causa sit cõmissa. glos. est in.c.si homo.habetur regula ꝙ qui potest vnũ potest ꝛ reliquũ. fallit in casibus vt in iuribus hic allegatis.

¶ Trigesimoquarto an excõmunicatus ab episcopo vel inferiori prelato possit absolui a metropolitano.de senten.excõ.per tuas.ꝛ c.romana.ꝛ.c.venerabilibus.lib.vj.de offi.ordi.ad reprimendam. ix.q.iij.si episcopus.xvj.q.vj.§.j.So.hoc.s̃.expeditum est.

11 **Trigesimoquinto an** successor † possit absoluere excõicatum a predecessore.xj.q.iij.si episcopus.ij.de ma.ꝛ obe.cum in ecclesijs. So. successor regulariter absoluere potest excõmunicatus a predecessore,vt in iuribus allegatis.

¶ Trigesimosexto a quo possint absolui incendiarij,violatores ecclesiarum.de senten.excõ.tua.ꝛ.c.conquesti.So. incendiarij, violatores ecclesiarum ex quo denuntiati sunt excõmunicati, per soluz summum pontificem sunt absoluendi vt ibi.

¶ Trigesimoseptimo an cõstitutus in necessitate possit absolui a quolibet etiam laico.de senten.excõ,decetero.ꝛ.c.a nobis.de offi. ord.pastoralis.de pe.ꝛ re.quod in te.xxj.di.inferior.xxiij.q.j.§.sed istud.ꝛ.c.concepit.xxvj.q.vj.in summa.ꝛ.c.j.ꝛ.c.aurelius. de pe.di. j.quem penitet.So.constitutus in necessitate a quolibet sacerdote absolui potest ꝛ sua autoritate a laico non, cum ei non sit tradita potestas clauium,vt in iuribus hic allegatis.

12 ¶ † Trigesimooctauo an episcopus possit absoluere moniales exẽptas si se percusserint.de senten.excõmu.de monialibus. So. episcopus absoluit moniales etiam exemptas,licet dicant quidaz ꝙ exemptas vt delegati a papa autoritate.c.de monialibus.Alij ꝓ eo iure quo alias mulieres.

¶ Trigesimonono an prelati,vel priores templariorum,vel hospitalium,vel aliorum regularium cõmuniter viuentium possint eos absoluere si se inuicem percusserint.de senten.excom.cum illorum. c.canonica,ꝛ.c.monachi.de vi,ꝛ ho,quoniam vt ait.xvij.q.iij.nullus.So.prelati hospitalium vel priores eorũ alias sacerdotes absoluere possunt,vt in iuribus hic allegatis.

13 **Trigesimo an admittatur** † agerẽs i littera siue in libello se post appellationem excõicatum vel alias iniuste,ꝛ an oportet eum proponere certuz nõ sub disiunctione,ꝛ quomodo admittatur sub tali disiunctione.Et an sufficiat excõmunicatori cõtra cõquerentem de iniusta excõmunicatione ac petentẽ absolui ad impediendam absolutionẽ probare ꝙ pro iusta ꝛ vera causa excõmunicauit ꝛ qõ causa modo coram superiore manifesta probetur nisi probetur qõ tempore late sententie manifesta erat excõmunicatori.Et an ad illum a quo petitur absolutio spectet manifeste offense cognitio,ꝛ an oblato libello super nullitate sententie possit iudex pronunciare super iniustitia ipsius si eaz inuenerit iniustã.Et an qui dicit se post legitimam appellationem excõmunicatuz nisi probet appellationẽ legitimã precessisse debeat reputari excõicatꝰ ꝛ absolutione indigeat.Et si ille qui petit se denuntiari nõ ligatũ vtpote post appellationem legitimam excõmunicatum postea petat absolui iuxta formaz ecclesie.An sit absoluendus:ꝛ de pluribꝰ hunc articulum contingentibus.de offi.dele.cum contingat.per Jnno.So.non debet admitti proponens se excõicatũ post appellationem vel alias iniustam etiam in libello cuz debeat proponere quid certũ nisi forte ignoraret tempus excõicationis precessisse appellationem vel econtra.Nec sufficit excõmunicatori ad impediendam absolutionem probare ꝙ postea pro iusta vel vera causa excõicauit,ꝛ ꝙ non manifesta coram iudice coraz quo petitur absolutio nisi probet ꝙ tunc fuit sibi manifesta ad iudicem a quo petiꝫ absolutio. Cognitio de offensa sit manifesta necne.Si ad iudicẽ impetrantur litere super nullitate excõmunicationis pro eo ꝙ lata est post appellationem,eo non probato nõ poterit iudex pronũtiare excõicationẽ iniustã etiam hoc reperto.Si quis dicat se excõicatũ post appellationẽ nisi probet excõicationẽ precessisse post appellationem suam habendus est pro excõicato ꝛ eget absolutione quo ad forum ecclesie.Et idem post petenti absolutionem nõ negabit vt.c.hic allegato plene per Jnno.

14 ¶ † Trigesimoprimo si agatur iniuriarũ pro iniusta excõicatione iudex non solum iudicabit in excõicatione,sed etiaz ex officio precipiet excommunicatum absolui. de senten. excommuni.contingit.per Jnnocen.

¶ Trigesimosecundo an absolui possit absens.ij.q.j.de manifesta de cle.excõ.mi.apostolice.So.ꝙ sic.ꝛ hoc si subsit causa rationabilis propter quam presens esse non potest.

¶ Trigesimotertio an per procuratorez peti possit absolutio,ꝛ q̃ solẽnitas seruari debeat in absolutione a maiori vel minori.Et an ante solẽnitatẽ seruatam haberi debeat ꝓ absoluto q fuerat excõicatus.Et an infamatus de excõicatione vsq; ad purgationem debeat vitari,ꝛ de pluribus alijs hunc articulum cõtingentibus. de sentẽ.excõmu.cum desideres.per Jnnocẽ.ꝛ ho.So.per se peti debet absolutio ex causa rationabili:per procuratorem peti põt,sed introduci debet in ecclesiam post absolutionẽ,infamatus sup excõmunicatione vitãdus est si defecerit in purgatione,ꝛ etiã si differt cautionem prestare vt ibi.

15 ¶ † Trigesimoquarto an excõmunicatus possit cõpelli ad petendam absolutionem.de eo qui dux.in ma. quam pol. c. significasti. So.excommunicatus compelli potest per indirectum ad petẽdũ absolutionẽ:scz alios cõpellendo vt sibi cõmunicent vt ibi.

Trigesimoquinto an possit pro absolutiõe pecunia peti.de simo.ad aures ꝛ.c.dilectus.j.q.j.nullus episcopus.So.pro absolutione nũq̃ danda est pecunia,cum spiritualis penitentia non sit pretio redimenda.vt in iuribus hic allegatis.

¶ Trigesimosexto qõ absolutio per vim vel metum extorta non valet.quod met.cau.c.vno lib.vj.

16 ¶ Trigesimoseptimo an † qs absoluaꝫ anteq̃ satisfecerit vel soluerit expensas.de offi.deleg.ex literis.de iudi.c.j.vt lit.non cõtest. qm̃.§.in alijs.de appel.peruenit.ꝛ.c.qua fronte.de verb.sig.ex parte.j.de simo.ad aures.xix.q.iiij.de presbyterorum. So. excõmunicatus pro manifesta offensa vel contumacia non est absoluendus ante satisfactionẽ.Secus si pro dubia:qꝛ tunc sufficit cautio, vt.c. ex parte.de verb.signi.ꝛ.c.venerabilibus.de sentẽ.excõ.li.vj.

¶ Trigesimooctauo qualiter ꝛ qua cautione recepta debet sacerdos absoluere excõmunicatum in mortis articulo.de sepul.c. vlti. per Jnnocen.Solu.expeditum est.s̃.proximo.

¶ Trigesimonono quomodo ꝛ qualiter absolutio debet diffiniri.xxiij.q.iiij.iniusta.xj.q.iij.contra iubente.

17 **Quadragesimo si is qui** † appellauit iurat stare mãdatis ecclesie pro absolutione habenda cũ protestatione vel sine ꝙ hoc videatur renuntiasse appellationi.Et an qui sic iurauit possit nichilominus post (si grauetur) appellare.Et an per appellationẽ possit vitare quominus si aliquid sibi iniungaꝫ sub virtute prestiti iuramenti:ꝛ infra quod tẽpus dz mandata recipere,vel in pristinaz sententiam reduci.de app.ad hoc.ꝛ.c.questioni.per Jnno. hodie in.c.eos.

Source : BIU Cujas

in.c.eos.de sen.excom.lib.vj.Solutio appellans coꝝ iudice a quo petit appellationē sine protestatione renuntiat appellationi. Secus si cum protestatione. Et licet iuret stare mandatis ecclesie nihilominus appellare potest si grauetur per appellationē tamen nō euitat quominus fiat mandatum legitimū: non obtemperans mādato reincidit, vt in iuribus hic allegatis.

¶ Quadragesimoprimo an teneat absolutio facta nudo verbo, ꝛ an sine iuramento, ꝛ an iuramentū sit de substantia absolutionis. de sen.excom.cum desideres.ꝛ.c.a nobis. So.tenet absolutio facta nudo verbo. Nec iuramentum est de substantia absolutionis, licet sit opinio vt in iuribus hic allegatis.

18 ¶ † Quadragesimosecundo si quis sit excōicatus pluribus excommunicationibus quot absolutiones sunt necessarie, ꝛ qualiter talis absoluetur, vel ille qui ex pluribus vna sententia ligatus ꝛ se in absolutione vnam de illis tacuerit. de sen. excom. cum pro causa. Solu. supra expeditum est.

¶ Quadragesimotertio quid iuris sit de absolutione ex falsa causa per surreptionem obtenta. So. supra expeditum est.

¶ Quadragesimoquarto an papa vel eps cōmunicando alicui vel ad osculum recipiendo videatur absoluere. de presump. cū olim. in fi. So. contenditur excōicatio nulla si papa premissa cause cognitione aliquem ad osculū recepit, ipsum habere videtur pro nō ligato: si contendit iniusta, secus: qz seruanda est forma absolutionis nisi appareat de expressa intentione pape, vt ibi in.c.si aliquando. de sen.excom.ꝛ cle.si summus.eo.tit.

19 **Quadragesimoquinto** an † minori excōmunicatione ligatus possit aliquem absoluere: an excōicatum minori excōmunicatione oportet reconciliando in ecclesiam introduci. de sen. excom. duobus. in prin. per Jnno. So. ligatus minori excommunicatione alium absoluere potest cum sit priuatus sola sacramentoꝝ participatione passiua vt ibi.

¶ Quadragesimosexto quomodo propter periculū detur absolutio que alias denegaretur. de peni. ꝛ remiss. c. fi.

¶ Quadragesimoseptimo que cautio requirat pro absolutione. de sen. excom. ad hoc cum fi. So. vbi pro iniectione manuū quis est excōicatus si manifesta requiritur satisfactio. Vel iuratoria cautio Si aūt pro contumacia manifesta offensa vel alia manifesta offensa requiritur satisfactio. Si in dubio idonea cautio vt ibi.

20 ¶ † Quadragesimooctano quomodo ꝛ quis possit absoluere ad cautelam, ꝛ que forma sit seruāda, ꝛ de pluribus hunc articulū contingentibus. de sen. excom. solet. ꝛ.c. venerabilibus. li. vj. Solutio. vbiqz asseritur excōicatio nulla vel propter precedentiā appellationis legitime vel quacunqz alia causa, ꝛ probabiliter dubitatur tunc ad cautelam petitur absolutio hic petitur a quibuscunqz sententijs cōprehensis nomine censure. Excepto generali interdicto vt.c. presenti. de sen. excō. lib. vj. hunc primū inuenit Clemēs. iij. in c. cum desideres. §. j. eo. tit. Hec vera est vel putatiua a censura ecclesiastica liberatio illis quoꝝ interest prospiciens. Et est cautela excommunicati ꝛ illius ad cuius instantiā lata fuit. Hec fit vocatis illis quoꝝ interest vt dubiū nullitatis discutiat: fit per hoc verbum dissoluo vel relaxo, exprimi tamē debet causa propter quā fit hoc. Hec fit per superiorē excōicatoris. Aliquando per excōicatorē ordinarium. per delegatum aūt si per cōmissionez prouidere potest, super excōicatione non potest ad cautelam absoluere nisi sit specialiter cōmissum. Si aūt incidit nec prouidere potest per cōmissionē tunc potest, vt.c. veniens. de testi. Hec absolutio fit de gratia non de iuris remedio vel necessitate impedit hec absolutio p exceptionem manifeste offense in casu nullitatis asserte propter appellationis precedentiam: in alijs casibus nullitatis non. vt hec omnia plene in.c. solet. Hic allegato.

21 ¶ † Quadragesimonono an mortuus possit absolui, ꝛ qūo, ꝛ qualiter. de sen. excō. a nobis. So. mortuus absolui poterit. vbi preceſſerint signa contritionis, seruata forma de qua ibi.

Quinquagesimo an iniuste excōicatus sit absoluendus ſm formā ecclesie. de eo qui du. in ma. significauit. per Jnno. So. q sic.

¶ Quinquagesimoprimo qualiter excōicatus reconciliet. de sen. excō. nuper. per Jnn. So. excōicatus maiori per introductionē in ecclesiā. Minori cū psalmo penitentiali ꝛ cōfessione vsus sacramētorum passiue quibus priuatus fuerat. Non aūt per introductionem cū non foret priuatus ingressu. i. criminosus alias nō excōicatus sola penitentia nisi sit solenniter penitens vt ibi.

22 ¶ † Quinquagesimosecūdo an eps ordinādo excōicatū videatur ipm absoluere. Et an in absolutiōe ab excōicatiōe sit necessaria certa forma. de fi. pſ. veniēs. p Jnn. So. eps ordinādo excōicatū a se nō videt absoluere: qz in absolutione requirit certa forma vt ibi no.

¶ Quinquagesimotertio de absolutione cū qs excōicatur pro crimine vel cōtumacia, ꝛ de mō cōtumacie ppter quā qs excōicat. Et qd iuris sit, si excōicat⁹ sit ita pauper q nō pōt satisfacere. de ✠. sig. expte. p Jnn. de sen. excō. solet. li. vj. So. expeditū est. §. ꝛ dic vt ibi.

23 ¶ † Quinquagesimoquarto an si laicus excōicatus ad instātiā laici in absolutione iurauit satisfacere si vult satisfacere coꝝ iudice seculari. Jn ecclesiasticus possit de satisfactiōe cognoscere. xj. q. iij. c. fi. So. si laicus excōicatus ad instantiā laici vult satisfacere coꝝ iudice seculari vbi cā fuit ciuilis, de illa satisfactiōe ppter cōnexionē cognoscit ecclesiasticus, vt in gl. ꝛ no. in.c. parochianos. de sen. excō.

Quinquagesimoquinto an absoluere et solēnia ordinis impēdere sit ordinis vel iurisditionis. de excess. prela. c. fi. So. absolutio est iurisditionis ꝛ non ordinis. ij. q. j. nemo. sed solēnia absolutionis sicut dicere orationes cū stola, ꝛ psalmū penitentialē, ꝛ in ecclesiam introducere est ordinis ꝛ officij. de sen. excō. nuper.

Summarium.

1 ☞ Vitare excōmunicatum an quis teneatur licet non sit publicus vel ante denuntiationem.
2 Excōicatus an possit excommunicato communicare.
Communicans excōicato an possit contra ipsum obijcere de excōmunicatione, ꝛ an sit mortale.
Participantes excommunicato que ignorantia excuset.
3 Jgnorātia circa factū publice promulgatū regulariter nō excusat.
Priuilegiati an vitare debeant excommunicatos.
4 Papa vel eps si cōicat excōicato a sacerdote vel alio inferiore an sint excōicati minori, ꝛ a quo absoluentur.
Papa an incidat excōmunicationem cōicando excommunicato.
Casus in quibus qs incidat excōicationē participādo excōicato.
5 Excōicator an incidat excōicationē participādo cū excōicatis a se.
Excōicatus si intrat ecclesiam an alij debeant exire.
6 Eleemosyne, oblationes, decime ꝛ mortuaria an ab excommunicatis sint recipienda.
Celebrans excōmunicato an sit irregularis.
Papa licet vitet aliquem vel mandet vitari, an cōmunicans eidez sit excommunicatus.
7 Cōicare magis licet cum pagano ꝙ cum excommunicato.
Excōmunicatus ordinando in forma ecclesie imprimit caracterē, sed non executionem.

§. Vigesimusseptimus.

Restat videndum de penа cōicantium cum excommunicatis remissiue.

1 ¶ Primo † an teneat quis vitare excōicatū lz nō sit publicus vel añ denuntiationē. de sen. excō. cuz ab hoie. de cle. excō. mi. illud. xciij. di. c. j. xj. q. iij. §. euidēter. ꝛ.c. si qs laicus. xxiij. q. ij. sane. So. tenet qs vitare excōicatū publicū, nec requirit denūtiatio vt fiat publicus quo ad hūc effectum: immo sufficit sola fama vt in iuribus hic allegatis.

¶ Scōo de cōicantibus cū excōicato in crimine vel sine. de sen. excom. nuper. ꝛ.c. si cōcubine. per Jnno. xj. q. iij. q cōicauerit. So. cōicans cum excōicato in crimine dānato incidit maiorem. cōicans autem simplici communione, incidit minorem vt ibi.

2 ¶ † Tertio an excōicatus possit excōicato communicare. xvij. q. j. denotū. So. q sic, vt ibi gl. facit in aut. de testi. §. sancim⁹. in. ij. col. Host. ✠. in sum. de sen. excō. §. qs sit eius effectus, in fi. ꝛ hec verior.

¶ Quarto cōicans excōicato possit cōtra eum obijcere de excōicatione. de excep. a nobis. So. q sic vt ipsum ab agendo repellat etiā si participasset in crimine vt ibi.

Quinto an cōicare cum excōicato sit mortale. de sepul. sacris. So. supra expeditum est.

¶ Sexto que ignorantia excusat participantes excōicato. de ordi. ab epis. c. ij. de cle. excōmu. mi. c. penul. So. ignorantia probabilis facti excusat, vt ibi.

3 ¶ † Septimo an qs circa hoc possit allegare ignorātiā ex quo excōicatus est publice. de po. prela. c. j. p Jnno. So. non excusat regulariter ignorantia circa factum publice promulgatū, vt ibi.

¶ Octauo an priuilegiati debeant vitare excōicatos. Et an sint multi habētes priuilegiū cōicandi excōicatis. Et quid iuris sit de his. de sen. excō. nulli. de prebē. in lateranen. de priui. cū ꝛ plātare. p Jnn. So. nō cōcedit priuilegiū generale p qō cōcedat facultas cōicare excōicatis, sed speciale ex causa cū certis: cū aliqua sunt corpore iuris clausa. xj. q. iij. qm̄ multos. ꝛ.c. inter alia. eo. ti.

¶ Nono que pena imponit exēptis qui celebrāt in locis interdictis vel publice excōicatos admittūt ad diuina preter alias penas a iure statutas in.c. eporum. de priui. li. vj. ꝛ de fraudibus circa hoc in cle. j. de sen. excom. Et de pena admittentiū ad sepulturā interdictos vel tempore vel nominatim excōicatos. in cle. eos. de sepul. Sol. dic vt in iuribus hic allegatis vbi tex.

4 **Decimo** † quid si papa vel eps cōmunicat excōicato a sacerdote vel alio inferiore, an sint excōicati mi-

Source : BIU Cujas

nori,ꝛ a quo absoluentur.de sen.excom.nulli.xciij.di.c.j.xj.q.j. qui merito.So.episcopus communicans excommunicato a simplici sacerdote incidit minorem si simplici participio participat ꝛ absoluitur a simplici sacerdote.idem si cõicat excõicato a se, qꝛ hec sententia propter participiũ est canonis non hominis licet glos. aliter vt.c.statuimus.eo.tit.lib.vj.in.v.glo.Secus in papa qui nõ ligatur canone.dic vt in iuribus hic allegatis.

¶ Undecimo an papa incidat excõicationem cõicando excõicato de sen.excom.si aliquando.So.non incidit vt.ſ.dictum est.

¶ Duodecimo in qbus casibus incidit quis excõicationem participando excõicato,ꝛ quibus excusẽt participans.de sen.excõ. cuz desideres.ꝛ.c.inter alia.ꝛ.c.statuimus.xj.qõ.iij. quoniam multos. xxvij.q.j.de filia.So.vbi enumerantur,vt.ſ.extense.

5 ¶ †Decimotertio an excõicatoꝛ incidat excõicationem participando cum excõicatis a se.ꝛ de pluribus hunc articulũ cõtingentibus.de sen.excom.qõ in dubijs.So.ſ.expeditum est.

¶ Decimoquarto an si excõicatus intrat ecclesiã alij debeant exire.ꝛ an missa inchoata debeat dimitti si nõ vult exire.ꝛ an in eius aduentu sit cessandũ ab officio,ꝛ an missa diuisionẽ recipiat.xj.q. iij.sicut.ꝛ.c.qui iubente.per Jnno.in.c.nuper.de sen.excõ.Sol.si excõicatus intrat ecclesiã causa oꝛãdi,oẽs debent exire et sacerdos nisi inchoauerit canonẽ misse oꝛ dimittere:immo si extra ecclesiam idem.Si aũt inchoauerit nõ supẽdat,qꝛ missa nõ recipit diuisionẽ vij.q.j.nihil.ꝛ nisi possit de ecclesia ejici.Si aũt sit in ecclesia alia de causa,oꝛantes non debent exire.qꝛ tunc non cõmunicarent in oꝛationibus vt in iuribus hic allegatis.

6 **Decimoquinto** †an ab excõicatis sint recipiende oblationes,eleemosyne,decime, ꝛ moꝛtuaria.de sen.excõ.cũ volũtate.de decimis.ex trãsmissa. Sol. eleemosyne sunt recipiẽde ab excõicato ꝛ decime. Nõ aũt oblationes:qꝛ fiũt in publico,ꝛ sic viderentur cõfouere. Nec moꝛtuaria vel alias relicta pꝛo anima:qꝛ pꝛo ipsa non est oꝛandũ.lxxxviij.di.c.vlti.alias relicta in testamento sic,vt ibi no.

¶ Decimosexto an ille qui celebꝛat excõicato sit irregularis.de excess.prela.c.vlti.de sen.excom.c.is qui.li.vj.

¶ Decimoseptimo an lꝛ papa vitet aliquẽ vel mandet vitari cõicans eidẽ sit excõicatus.Et an ad hoc qꝛ cõicans excõicato incidat minorẽ fit necesse qꝛ nominet excõicatus a superioꝛe.Et an peccet ille qui familiarẽ habet illũ quẽ a prelatis suis videt vitari pꝛo delictis suis.de priuile.cũ olim.j.xj.di.c.ij.xxiij.q.ij.c.j.So. non incidit minorem excõicationẽ qui cõmunicat illi quẽ papa vitat ꝛ vitandum mãdat.xciij.di.si inimicus.Et vt vitetur nominari debet a superioꝛe.ij.q.j.multi.vt ibi no.

7 ¶ †Decimooctauo qꝛ cum pagano magis licet communicare ꝙ cum excommunicato.xj.q.iij.ad mensam.

¶ Decimonono qꝛ eps priuandus est cõione, qui soli cognitum publicat excommunicatum.vj.q.ij.placuit.

Vigesimo de executione sacramentoꝛũ excõicati. de oꝛdi.ab epi.c.ij.xj.q.j.in summa.ꝛ.c.iij.j.q.j.q pꝛofectionem.j.q.vij.cõuenientibus.ꝛ Daybertũ.de simo.p tuas. So.excõicatus oꝛdinãdo in forma ecclesie imprimit caracterẽ, sed non executionem,vt in iuribus hic allegatis.

Summarium.

1 Excõicatus non pꝛobatur quis eo solo qꝛ petit absolui.
2 Percussus ab ostiario petens ipsum denuntiari excõicatũ,,pꝛobare tenetur malignitatem ꝛ excessum.
3 Excõicatus nominatim quis dicatur.
Literis episcopi an credatur si mãdet aliquẽ excõicatũ denũtiari.
4 Oꝛdinario an credatur vt excommunicatus ab eo vitetur.
5 Appellari an possit a sententia excommunicationis.
6 Jnjciens manus violentas in nouitiũ religionis appꝛobate qualiter incidat excommunicationem.

§.Vigesimusoctauus.

Restat videre qualiter excommunicatio pꝛobetur.

1 ¶ Primo †an eoipso qꝛ quis petit absolui ꝛ iurat pꝛobeꝛ excõicatus ꝛ videatur acquieuisse sententie vt nõ possit postmodũ ipsam impugnare. de sen.excõ.sacro.de elec.venerabilẽ.So.eo solo qꝛ quis petit absolui non pꝛobatur excõicatus,vt in iuribus hic allegatis.

¶ Secundo an si pꝛobẽ cõtra aliquẽ excõicationẽ latam si nõ solueꝛit certo termino ille pꝛobeꝛ excõicatus si nõ pꝛobat se soluisse in termino,per Jnno.de accu.super his.ꝛ de testi.co.c.j.So.tertius cuius nõ interest solui volẽs pꝛobare excõicationẽ:qꝛ non soluitur creditoꝛi in termino nõ trãsfert onus pbãdi in debitoꝛẽ qꝛ soluerit immo ipse grauaꝛ onere pꝛobãdi negatiuam:que sola pꝛofessione pꝛobatur.Secus in creditoꝛe cuius interfuit solui vt ibi no.

2 ¶ †Tertio an si clericus petit ostiarium denũtiari excõicatum dicens se percussum ab eo.An clerico incũbat onus pꝛobandi malignitatem ꝛ excessum ostiarij vel ecõtra.ꝛ de pluribꝰ alijs circa hũc articulũ.per Jnn.de sen.excõ.si vere. Sol.percussus ab ostiario petens ipsum denuntiari excõicatum pꝛobare tenet malignitatẽ, et excessum:tum qꝛ actoꝛ:tum qꝛ pꝛesumit bonus ex circũstantijs.tũ qꝛ iudex in ostiarium onus pꝛobandi transfert vt ibi no.

¶ Quarto si mandet delegato qꝛ cognoscat,An excõicatio sit iusta,ꝛ qꝛ relaxet sine difficultate ꝛ ante'omnia possit ipsum absolueꝛe:ꝛ qd sonent illa verba,ꝛ qualiter ꝛ quare post absolutionez ꝛ an tanꝙ fiant sibi pꝛecepta recipiunt pꝛobationes an fuerit iuste ligatus an iniuste.Et qd faciet excõicatoꝛ.de sen.excõ.sacro. de rescri. ab excõicato.de offi.dele.cũ contingat.de offi.oꝛd.ad repꝛimendã. Sol.delegatus hoc casu ante omnia absoluet ꝛ post cognoscet de iustitia ꝛ iniustitia excõicationis.Nec aliqõ mandatũ absoluto iniunget donec cognouerit:alias appellare posset.Nam si iniustã reperijt nullũ iniungendũ est mandatũ.Absolui sine difficultate est absolui sine cautione ꝛ iuramento.Tutius est tũ qꝛ iuramentũ pꝛestet vt ecclesiastica seruetur disciplina,vt in iuribus hic allegatis.

3 **Quinto** †quis dicaꝛ nominatim excõmunicatus vel interdictus.de priuile.cum ꝛ plantare per Jnnoc. So.supꝛa expeditum est.

¶ Sexto an credatur literis episcopi si mandet aliquẽ excõicatuz denuntiari,alias vitari.per Jnno.de fide instru.c.j.ꝛ infra quantũ tempus pꝛobari debet si opponaꝛ in vim dilatoꝛie vt quis repellatur ab agendo ꝛ qualiter exprimi debet.de excep.pia.li.vj. An in excõmunicatione pꝛobãda sit magna dilatio danda si nõ fit pꝛiudicium'in'pꝛincipali.de offi.dele.pꝛudentiã.ſ.sexta.per Jnno. Sol. literis est credendum cũ in his que plene spectant ad officiũ suum si sint dispositiue alias nõ:nisi habeat testium inscriptionem maxime nisi alteri grande affert pꝛeiudicium.de hoc in.c.cure.xj.q.iij.ꝛ c.post cessionem.de pꝛoba.De alijs subiunctis dic vt in.c.pia.de excep.hic allegato vbi est tex.

4 ¶ †Septimo an credatur oꝛdinario vt excõmunicatus ab eo vitetur.de sen.excom.solet.lib.vj.per Jnno.So.expeditum est.ſ.

¶ Octauo an is qui dicit iniuste excõmunicasse possit inuitis partibus de hoc cognoscere.de sen.excõ.venerabilibus.de rescip.ab excõicato.de resti.spo.conquerente.So.expeditum est.ſ.

¶ Nono an is cui cõmittit qꝛ possit vel debeat cognoscere de iniusta excõicatione debeat cognoscere.de offi.oꝛdi.ad repꝛimendã.p Jnno.in quibus casibus auditur cõquerens de iniusta excõicatione,ꝛ qualiter ꝛ quare tunc sit vitandus.de sen.excom.per tuas.c.sacro.ꝛ.c.solet.li.vj.xj.q.iij.si episcopus.So.expeditum est.ſ.

Decimo quid iuris sit de illa excõicationis forma qua gs conqueritur se excõmunicatum contra statuta concilij.de rescrip.ab excommunicato.So.expeditum est.ſ.

5 ¶ †Undecimo an possit appellari a sentẽtia excõicationis.de appel.pastoꝛalis.Et quid operetur.de senten.excom.per tuas. Sol. ab excõicatione appellari potest,non tamẽ appellatio suspendit effectũ inquantũ secũ trahit executionem,vt in.c.pastoꝛalis.de appel.sed transfert negotium ad superioꝛem,vt.c.per tuas.

¶ Duodecimo de pena illoꝛum qui grauant in personis ꝛ rebus aliquos vel eoꝛum amicos pꝛo eo qꝛ aliquos excommunicauerunt vel excõmunicatos denũtiauerunt.de senten.excom.quicunqꝫ.lib. vj.Sol.in tex.ꝛ ibi vide.

¶ Decimotertio qualiter mandãs vel ratificãs violentã manuũ iniectionem in clericũ nomine suo factam incidat in excõicationẽ. de sen.excom.cum quis.li.vj.So.ibi tex.

6 ¶ †Decimoquarto qualiter injciẽs manus violẽtas in nouitiũ religionis appꝛobate incidat excõmunicationem.eo.ti.religioso. ij.Responso.lib.vj.Sol.ibi tex.

Decimoquinto qualiter excõicatus post appellationem legitimã per desertionez appellationis nõ fingiꝛ retro excõicatus.eo.ti.li.vj.So.ibi tex.

Et sic est finis huius Tractatus de Censura ecclesiastica:compositus per excellentissimũ vtriusqꝫ iuris doctoꝛem dominum Joannem de Lignano de Mediolano,Scripti in generali cõcilio Basilieñ.per me Joannem tollener de oyedem. Anno domini. M. cccc.xxxvj.in pfesto diuisionis apostoloꝛum.

Source : BIU Cujas

Manque les pages 32 à 125

Source : BIU Cujas

Tractat' Hospitalitatis pro fundissimi doctoris D. Lapi de Castelliono.

Summarium.

1 Hospitalarius quis primus fuit.
2 Religio vna an possit ordinari siue instituí ad hospitalitatem.
3 Religiosi an in singulis hospitalibus possint prefici.
4 Conuersi religionũ nunquid possint prefici hospitalibus.
5 Mulier nunquid possit prefici ad regimen hospitalis.
6 Regimen hospitalis an duobus possit committi.
7 Regimẽ hospitalis si potest cõmitti duobus, nunquid potest vn⁹ esse masculus ⁊ alter femina, et nunquid vir ⁊ vxor.
8 Duo vel plura hospitalia nũquid vni possint cõmitti gubernãda.
9 Beneficiũ curatũ et hospitale an quis simul possit habere.
10 Erigere hospitale pro libito volũtatis nũquid quilibet possit.
11 Hospitalia ⁊ eor rectores an gaudeant immunitate ecclĩastica. 12
13 Hospitale an habeat beneficium restõnis si ledi ꝙtingat vt ecclĩa.
Hospitalia ad quẽ vsum principaliter fuerunt inuenta.
14 Hospitalia et pia loca an teneantur hospitari, pascere ⁊ vestire.
15 Cura, correctio, reformatio vel emendatio hospitaliuz ⁊ rectorum suorum ad quẽ spectet, ⁊ quid spectet ad officiũ superiorũ qui habẽt correctionẽ in dictis locis. 16. Et quid si negligant. 17.
18 Correctio hospitaliũ cũ possit spectare ad diuersos de ꝙsuetudine, quo iure illos negligentes cõpellet episcopus.
19 Hospitaliũ correctio cũ possit de cõsuetudine vel statuto spectare ad laicũ, et hospitalari⁹ possit esse clericus, qũo distringeꝯ p laicũ.
20 Defectus et negligentia eorum qui presunt hospitalibus vt corrigi possit, quomodo patebit.
21 Hospitalia an possint cõferri in beneficium clericis secularibus.
22 Hospitalia per quos et quales debeant regi.
23 Differentia que sit inter conferre ⁊ cõmittere.
24 Hospitalia quare prohibẽtur cõferri in beneficium.
25 Laicus quidã de licentia episcopi edificauit hospitale cũ oratorio vel sine, quo casu locus est religiosus, ⁊ quo casu acquiritur ius patronatus, ad quẽ spectabit cõmissio regiminis dicti hospitalis, et quis ponet ibi rectorem.
26 Casum pone. ad patronum spectat presentatio, ad eꝫm aũt debeꝯ seu spectat cõfirmatio de cõsuetudine: nunquid eps ante confirmationẽ de necessitate ponet edictũ ⁊ hẽbit locũ decre. vl. de elec. li. vj.
27 Hospitalia que possunt cõferri clericis in beneficiũ, nunquid possint cõmitti illis regẽda tanꝫ viris prouidis. 28.
29 Rectores hospitaliũ cũ debeant ad instar tutorũ ⁊ curatorũ iramentum prestare ac de locorũ bonis inuentariũ conficere, nũquid satisdare teneantur.
30 Rectores hospitaliũ quid debeant iurare ⁊ que sit forma iuramẽti. Et quid si predicta non seruentur. 31. Et quid si nõ iurent nec faciũt inuentarium. 32.
33 Hospitaliũ rectores nunquid teneantur singulis annis non requisiti reddere rationẽ, et quid si nõ reddant.
34 Diuina officia qui celebrabit, ⁊ quis ministrabit ecclesiastica sacramẽta rectori, familie, ⁊ pauperibus infirmis hospitaliũ.
35 Erigere hospitalia nunquid possit aliquis in parochia matricis ecclesie illa irrequisita vel etiam inuita.
36 Hospitale si quis erigit in limite alterius ecclesie parochialis quid erit, ⁊ qualiter querentur iura illius ecclesie.
37 Dos certa in cõstitutione hospitalis nunquid debeat assignari vt sit pro ecclesia, ⁊ quanta debeat esse. 38.
39 Hospitalia quando dicantur vacare. 41.
40 Hospitalia an in casibus in quibus possunt cõferri in beneficium clericis includantur in literis aplicis vel legatorum super ꝓuisione legatorum directis.
42 Generaliter an sit verum qõ in literis ad beneficiuz impetratis nõ includantur hospitalia.
43 Legati de latere nũqd possint ꝙferre vel ꝙmittere hospitalia. 44.
45 Conciliũ lateranẽse licet nõ currat in hospitalibus, nunqd currat in illis que conferri solent, simiĺr etiã que conferuntur in bñficiũ.
46 Hospitalarũ an teneantur ad diuinum officium.
47 Hospitalia licet non includantur in literis apostolicis vel legatorum, nunquid in literis episcoporum.
48 Hospitalia an teneantur ad cathedraticum vel ꝓcurationẽ, et an ad decimas papales. 49.
50 Clemẽ. dispendiosam de iudi. an habeat locũ in hospitalibus.
51 Missio in possessionem causa rei seruande propter contumaciã rei an fiat in hospitalibus.
52 Clemẽ. ad ꝙescendas. de seqstra. an habeat locum in hospitalib⁹.
53 Decre. cupiẽtes. de elec. li. vj. an in hospitalibus habeat locum.
54 Hospitale si apparet edificatuz nec cõstet de licentia epi, nunquid ipse eps ibidem habeat aliquid iurisditionis.
55 Testator si reliquit quãdam domũ suam priuatam in qua mandauit teneri lectos ad hospitalitatem, nunquid poterit cogi per eꝫ ad hoc seruandum. 56.
57 Rector hospitalarius an possit in hospitando sibi coniunctos preferre alijs. Et an idem possit facere in eleemosynis largiẽdis. 58.
59 Hospitalarius nunquid possit eligere certos pauperes ppetuos ad hospitandum, ita qõ illis viuẽtibus alios nõ hospitaret. 60.
61 Hospitale nũquid potest erigi ⁊ in sua fundatione ordinari q⁹ oĩa bona immobilia sibi relicta debeant alienari et eorũ pretiũ pauperibus erogari.
62 Hospitale an possit prescribere qõ eripiat omnia legata ĩdistincte pauperibus facta in vna ciuitate.
63 Statutum ciuitatis an valeat q⁹ legata facta pauperibus indistincte que de consuetudine prescripta solui solebant hospitali, solui debeant alibi.
64 Hospitalarij priuilegiati ad percipienda legata ad pios vsus relicta an percipere possint legata alicui hospitali noiatim relicta.
65 Testator si iussit edificari hospitale in certo loco, an poterit edificari in alio.
66 Legatus de latere an possit cõmutare legata ad pios vsus in alios pios vsus prout potest papa.
67 Testator si iussit per executores suos edificari hospitale ad vsum pium, illi volunt autoritate epi facere vnam ecclesiam religiosorũ, nunquid possint.
68 Reseruatio generalis facta de beneficijs per papã Joã. xxij. an includat hospitalia collegiata in quibus sunt cõuersi laici eligentes sibi rectorem qñq; laicũ, quandoq; clericum.
69 Rectores hospitalium an possint administrare vel agere ante prestitũ iramentũ ad qõ tenenꝯ p cle. q⁹ contingit. de reli. domi.
70 Solẽnitas iuris que requirit in alienatione bonorũ ecclesie, an in alienatione rerũ immobiliũ hospitalis requiratur.
71 Licentia concessa per episcopum ad certum tẽpus cuidam hospitali de vendendis quibuscunq; bonis suis prouisu et alimonia pauperum, an valeat.
72 Hospitalia nunquid pñt ꝓscribere decimas et alia bona spũalia.
73 Rectores hospitalium an faciant fructus suos sicut alij clerici.
74 Rectores hospitaliũ quot pauperes teneanꝯ receptare.
75 Hospitale nunquid possit prescribi vel haberi a proprietate vel ad mensam, vel ponere ad nutum remouendum.
76 Leprosi nunquid sepeliantur cum alijs in cemiterio.
77 Sepulturam suã si quis elegit apud ecclesiam hospitalis, nunquid ecclesia parochialis debeat habere quartam suã. Et quid si ibi non elegit sepulturam apud ecclesiã hospitalis, sed ibi de iure sepelien dus erat, quia ibi habet sepulchrũ maiorum. 78. Et quid si de facto fuit ibi sepultus. 79. 80. 81. Et de hac materia plura a nu. 82. vsq; ad nu. 90. exclusiue.
90 Constitutio vrbani pape quinti circa hospitalia. ⁊ septẽ ꝙstiones circa hanc cõstitutionẽ sub nu. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97.
98 Pecunia si detur pro hospitali habẽdo nũquid ꝙmittat simonia.
99 Beneficiũ nunquid cũ hospitali possit permutari.
100 Opponens cõtra rectores hospitaliũ quid potest.
101 Clerici an teneãtur ad hospitalitatem.
102 Hospitale infra quantum tempus fieri debeat.
103 Creare familiã perpetuã vel ꝙuersos in hospitali ad quã spectat.
104 Certus numerus canonicorũ cõuersorũ si est in hospitali, nunqd in eis habeat locum c_oncilium lateraneñ.
105 Mõtionẽ de hospitali in ꝓpetratione bñficij an qs debeat facere.

In repetitione huius decre. inusitatũ modũ seruabo ⁊ ordinẽ, et oĩa ⁊ singula dicẽda p qõnes ⁊ rõsiones expediã. Verũ qz hãc decre. repetẽdã assumpsi ex ea solũ vt de hospitalib⁹ p eor funeribus ⁊ salutẽ aiarũ eor ad quos ipsor cura cõmissa est plene tractare omissis ceterꝫ materijs ⁊ iuris articlis q̃ hic ĩcidere aut emergere possint circa hoc solũ ꝓncipalis ⁊ tex ĩtẽtior ꝓfatiõib⁹ omissis.

Primo quero qõ ꝙtinuex hec Rub. ad pcedẽtes Rubr. rõdeo qz supra ostẽsum erat de statu religiosor de ipsor domib⁹ erat vidẽdũ fm Sof. Quero ẽt vbi in iure tractex de materia hui⁹ rubrice. rõdeo habex materia. x. q. j. p totum. xvj. q. vij. oẽs basilice cũ capl̃is sequẽtib⁹. xvij. q. ij. qd. ⁊ ĩ. c. seq. repetit in vj. ⁊ cle. ⁊ ꝙgruit de offi. archi. c. fi. de exc. cũ venerabilis de ꝓbil. c. j. ad finẽ. li. vj. Descẽdo ad nigrũ ⁊ qro qd in sũma ĩtelligit hoc. c. rũ. ppter ei⁹ breuitatẽ nõ sũmari ꝙsuenit. Sz põt mutatis verbis sic sũmari ad sollicitudinẽ epi spectat curare vt seruenꝯ pia ad eũ vsuz ad quẽ ꝙstituta sunt. Et nõ diuidix, qz ppx ei⁹ breuitatẽ nõ recipit cõgruã diuisionẽ nec diuidi ꝙsuenit. corrige lr̃am de xenodochijs. Ad casum quidam accessit ad do. papam Gregoriumz ⁊ sic ꝓposuit, Pater sctissime ꝙtingit sepe q⁹ xenodochia alia pia loca p fideles ꝙstituũx ad hospitalitatẽ ⁊ alios piosvsus distrahunꝯ, qro a sctitate vestra ad quẽ spectat de iure hoc corrigere. do. Papa ꝙsulx rñ-

Source : BIU Cujas

dit q̄ ad sollicitudinem eorum spectat hoc curare, vt loca ipsa ad easdem vtilitates quibus constituta sunt ordinent̄. Vide literam exponendo de xenodochijs, quia tex. est brevis & ego intendo totam materiam expedire vt predixi extra textū: ideo in textu solum queram & prosequar de nominibus varijs istorum locorum piorū, & de officijs ipsorū que dicūtur aliquando xenodochia, leprosaria eleemosynaria, hospitalia vt hic & in cle. quia contingit de reli. do. aliquando domus dei. de appel, dilectis. aliquando dicūtur nichomici aliqñ loca senū, aliqñ orphanotrophorū. j, q, vij, si qs omnē. alibi dicunt̄ zenones, alibi perocopia, aliquādo orphanatropha vel pothocheosia, xxiij. q, vij, sancimus. & dicit ibi glo. ordinaria q̄ xenodochium est locus venerabilis vbi pauperes peregrini recipiūtur. Patrochophum est locus vbi pauperes & propter senectutez soli infirmi curantur: orphanatrophium est locus venerabilis vbi pueri parentibus orbati pascuntur. Bitrophiuz in quo infantes aluntur. Post, ibi in summa de reli. do. in. §. j. dicit qō orphanatrophium est locus vbi infantes vtroq; parente orbati nutriuntur et aluntur. Xenodochius est locus vbi peregrini suscipiuntur. Bifotrophium vbi pauperes & infirmi pascuntur & curantur. Nosconiū in quo egroti curantur. Brotophonium in quo senes & valitudinarij fustentant̄. Et subdit qō he omnes species religionis approbate videntur & sunt diuerse species hospitalium & ad diuersa pietatis opera institute. Secundū eum enim infero q̄ etiam constat qō huiusmodi loca diuersis alijs nominibus appellantur. nam aliquando vocantur domus misericordie, aliquando denominātur ab eorum rectoribus, vt domus de fraternitate, aliquādo oratoria aliquādo maiestates & similia, & ibi episcoporum vel eorum ad quos spectat statuto facto in fundatione locorum vel ex prescriptione legitima vel ex priuilegio pape & in concilio Vien. e. c. quia cōtingit j. responso. ad eadem debent enim id esse vbi consonat. xlij. dist. curatorum. & c. sequenti. secundum Bof. constituta dixit vni. hic colligе solutionem illius regule in pari causa cum potior est conditio prohibentis. ff. communi diuidun. Fabinus. f. quando aliquis illorum cuius est res vult ad aliud trahere q̄ sit vsus rei. ordinentur hodie per concilium Vien. eo. c. quia contingit. talia loca non concedūtur clericis in beneficijs. ad hoc concordat cle. de fer. per literas vni viro bono prouidi testimonij qui iurare debet inuentariuz facere et singulis annis ordinarijs rationem reddere, qō dic vt ibi in secūdo responso.

Quero ex ratione istius decre. respondeo vltima volūtas testatoris pro lege seruanda est, vt in. c. vltima voluntas. xiij. q. j. Sed sicut parum est iura condere nisi sit qui ea tuetur, vt in, c. vbi periculum. de elec. lib. vj. eodem modo modicum esset testatores mandare xenodochia erigi, nisi esset qui eorum iura defenderet. iste ergo est eps & hoc nisi xenodochia sint relicta a testatore. Sed quia litera ista loquitur generaliter & per alios potest fieri hospitale q̄ per ius testatoris, iō dicas qō qz ista est pia volūtas, debet per episcopum obseruari ad cuius officium omnia talia sunt cōmissa. xj. q. iij. silnester. & ibi no. archi. Item quia publice honestatis est pauperes reficere & sustentare, ar. de sen. excō. vt fame. Item quia vnaquęq; res debet suum operari effectum. de or. cog. cum dilectus. effectus ergo xenodochij est pauperes receptare & reficere. peruertēdo hoc fit contra naturam rei q̄ non est sustinēdū sicut nō est sustinenduz qō quis recipiat vsuras de pecunia mutuata, quia est contra naturam rei quia pecunia de sui natura non germinat, & vsurari? vult eam germinare quod non est sentiendum, nec etiam permittendū. Venio ad gl. secundā dicit qō ex isto capitulo ptz q̄ monasteriū & alia pia loca pertinēt ad episcopum loci per. c. si quis episcoporum xvi. q. v. & q. vij. omnes basilice: nisi ostēdant exemptionez, vt. xviij. q. ij. abbatibus. et de prescrip. cum nō liceat. quod non est intelligēdum ad dominum reddituum. illi enim ad eum nō spectant sed habet curare vt expendantur ad id ad qō sunt deputati, vnde cōpellet hospitalarium vt recipiat pauperes & idem in similibus spectare sibi dicuntur loca ad eum, i. eius curā & ad officium generalis administrationis sibi cōmisse. vnde de iure cōmuni ad eū non spectat collatio beneficiorū, vt no. §. in decre. vni de fo. compet. & est ratio, qz beneficia non nascuntur sed edificantur, sed ex edificio acquirit ius patronatus si est coll. de iure pa. nobis acquiritur ius presentādi si est collegiata ad capitulum vt in decre. j. de elec. & hinc est q̄ capitulū nō succedat in collusione beneficiorū episcopo, quia episcopus a capitulo non recipit collationē beneficiorum. vnde si habet aliqua conferre hec habet ex priuilegio vel ex prescriptione que a capitulo non processit, intellige ergo spectare ad episcopuz de iure cōmuni & hoc signanter quos ad generalem prouisionem et correctionem.

Expeditus de textualibus venio ad expediendum p questiones vt predixi. Et quero quis fuit primus hospitalarius. Respondeo, primus hospitalarius fuit Joticus nomine vt in. l. vna. C. de epi. & cle. & habetur talis tex. ad similitudinē Jotici beatissime memorie qui primus huiusmodi pietatis officium inuenisse dicitur. & glo. ordinaria ibi dicit fuit ergo primus hospitalarius, & sic no. hoc opus hospitalitatis iure ciuili commendatum et dici etiam pium.

2 **Sed quero an possit** ordinari siue instituiuna religio ad hospitalitatē. Respondeo q̄ sic. vnde beat⁹ Thomas. secūda secūde. q. clxxxviij. videlz. Utrum sint diuerse religiones vel vna tantum. dicit q̄ status religionis est quoddam exercitium ad perfectionē charitatis. Charitatis autez opera sunt diuersa, quibus homo vacare potest. Item sunt diuersi modi exercitiorum & ideo religiones possunt distingui dupliciter. Uno modo sm diuersitatem eorū ad que ordinantur, sicut si vna religio ordinaretur ad peregrinos hospicio suscipiendos, & alia ad visitandos vel redimendos captiuos &c. secundum eum. & sic sentit q̄ ad hoc posset institui religio, hoc etiam probatur in iure. nam sunt multe religiones ad hospitalitatē fundate puta militaris ordinis. f. sancti Joannis Hierosolymitani, de quibus de re. spo. cum ad sedem. sancte Marie theutonicorum, clatrēsium, crucigerorum & consimiliū. & no. gl. or. in dicta cle. quia contingit, quorum hospitalia excipit cle. predicta quia contingit, a prouisione sua vt ibi premisi. est tamen aliud esse religionem fundataz super hospitalitate crucigerorum sancti Antonij vien. Sancti galli de prope Florentiam & similium, & aliud est ipsos religiosos hospitare pauperes qui sunt ordinis crucigerorum. sancti Joannis hierosolymitani sancte Marie theuthonicorum & similiuz. Nam primo casu circa illud exercitium principales sunt inuenti, & illud est principale instrumentum per quod deuenitur ad opera charitatis. Sed secundo casu habent pro principali aliud exercitiuz, tamen hospitalitatem seruant ad quam generaliter tenentur talia exercere, & maxime religiosi. de preben. de monachis. cum iuribus allegatis ibi in glo. & huiusmodi occasione queritur quia dictuz est qō religiones pñt fundari sup hospitalitate & habere hospitalia.

3 **Quero nūquid ipsi religiosi** †generaliter possint prefici hospitalibus. Respon. hanc questionē monet glos. prima super verbo, secularibus. de reli. do. in cle. & tenet q̄ non. & est ratio secundum eum: quia monasterium extra monasterium q̄ instituletur, non est permissum nisi per curam animarum. de regula. super eo. vbi ergo regimen hospitalitatis caret cura, qui dicit religiosum illi prefici posse, ostendat vbi expressum. & hoc idem tenet Fe. de Senis in opere suo. c. xxxiij. & idem videtur sentire paulus bon. in dicta cle. quia contingit. subdit tamen ibi Pau. nisi esset hospitale alicuius religionis & non dicit plus super hoc, & iam vidi dubitari. & per intellectum istius passus puto distinguendum an hospitale cui preficitur religiosus sine spectet ad religionem que sup hospitalitate principaliter fundata est, vt crucigerorum sancti Antonij vien. sancti Galli de prope Florentiā & similium, aut est religionis que licet habeat hospitalia, principaliter tamē instituta est ad alia opera charitatis. primo casu videtur qō religiosus possit de tali religione tali hospitali pfici: quia ex quo hec religio fundata est super hospitalitate, & hoc est principale instrumētū per qō ad charitatem & ad placendum deo peruenire intendat. Non video quid obstet quominus plura hospitalia erigant, & in illis hospitalitatē seruent, religiosos suos deputent ad ibi hospitalitatem seruandā, & ipsa hospitalia regenda. in secundo casu est distinguendū an hospitale esset annexum curate, ita qō rector vnius esset rector alteri? & tunc videtur licere religiosum prefficere propter curam anime vt in dicta decre. super eo, seu est ipsum hospitale habens collegiū religiosorum a quibus eligitur hospitalarius, vt in hospitali sancti Galli de prope Florentiam & tunc idem qō poterit prefici religiosus: quia talis dicitur habere curam animarū & iurisditionē in collegium. de elec. dudum. ij. Seu est tale hospitale de mensa seu in proprietate talis religionis, ita q̄ spectat ad dictam religionem regimen dicti hospitalis, nō tamen de sui natura certus numerus intitulatus est rectorū, & idem tunc sicut & possunt admitti religiosi ad alia loca & opera monachalia custodiendum & promouendū, quia mittuntur pro vtilitate monasterij ad litigandum ac officium advocationis exercendum, fortius ergo ad curandum pauperes: nō constat qō si monasteriū habeat iuxta se vel infra septum monasterij hospitale pro pauperibus receptandū vt est monasterium qō potest deputare monachos ad curam illius. ex quo eīi nō per modum tituli aut perpetui officij est prohibitum. Si autez hospitale est sine cura, tunc requirit certum rectorē per se. tūc dico q̄ lz sit certe religionis ad quam spectat illud conferri, non credo q̄ possit religioso, quia nō cessat phibitio nisi in executione cure animarum, vt dicit Glo. in predicta cle. quia contingit. nec dicit valere cōsuetudinem in hoc nisi sic valeret qō religiosus preficeretur beneficio simplici. Rursus post ista surgit alia questio.

4 **Quero quid de conuersis** †dictarum religionum non fundatis super hospitalitate nunquid possunt prefici hospitali eo casu quo

casu quo non pōt prefici monachus. puto distinguendū, aut sunt conuersi clerici ꝛ literati qui tenentur ad officium ꝛ cōtemplationē vt monachi, ꝛ hoc casu credo idem in eis qō in monachis: aut sunt laici ꝛ illiterati, ꝛ puto ꝙ possit eis committi cura talis hospitalis. nam ꝛ illis committitur cultura agrorum, putatio vinearū, edificia ꝛ alia mechanica: fortius hoc officium curandi pauperes: qꝛ cessat in eis causa prohibitionis. nam hec cura non facit cessare contemplationem in eis aut etiam predicationem, quam etiam sine hoc non exercent.

5 **Porro quero nunquid** †cura ꝛ regimē hospitalis possit committi mulieri ꝛ viro. ꝙ sic, qꝛ nō est dare in iure regulas prohibētes hoc ex quo est hospitale sine cura ꝛ ipsis mulieribꝰ cōmittitur cura ꝛ regimen monasteriꝝ. de elec. in deputa. cum fi. li. vj. Quequidē monasteria sepe habēt annexa hospitalia, ꝛ sic regunt vtrumq; fortius ergo hospitale tantū. ꝛ hoc maxime puto verū si esset hospitale deputatum ad hospitandum per mulieres tantum, vnde hospitale consuetum regi per masculum non potest committi femine ne immutetur status beneficij, sicut non potest officium consuetum regi per religiosos committi clericis secularibus de preben. cum de beneficio. quia maior est differentia femine ad masculum, ꝙ de religioso ad clericū secularē seu etiā mutatio. nam in primo casu est mutatio naturalis, hic autem accidētalis solū hoc verū nisi cum solēnitate de qua no. in. d. c. cū de beneficio. vnde tamē videtur obstare, cle. qꝛ contingit. de reli. do. §. vt auten. que mandat ipsa hospitalia committi viris prouidis, ergo nō mulieribus. Sed ad istud potest respōderi ꝙ sicut alias dicimus ꝙ masculus concipit femi. de quo de elec. vt circa. ꝛ sic homo cōprehēdit vtrūq; isto casu vir comprehēdit mulierē in se. vnde mulier aliquādo vir dicitur: qꝛ vir a virtute animi nuncupatur. vnde dicitur etiam viraga, vt extra de ingeñ.

6 **Ad hec quero nunquid** †cura et regimen vnius hospitalis possit cōmitti duobus. videtur ꝙ non, ar. eius qō dicimus de vna ecclesia que vnius debet esse rectoris. de preben. cū nō ignores. xxj. q. j. sicut. vij. q. j. in apibus. cum fi. ꝛ facit illud vulgatū. fraterno primi mandati veniunt sanguine muri. ꝛ illud. Socijq; comes discordia reg. ꝛ illud. omnisq; potestas impatiēs cōsortis erit. ꝛ illud. Nō bene cū socio regna venusq; manēt. ad hoc de offi. or. qm̄. ibi, prohibemus aūt ne vnione vna eadēq; ciuitas siue dioce. diuersos pōtifices habeat tanq; vnum corpus diuersa capita quasi mōstrum. Cum ergo nec vnū hospitale duos rectores habeat. Sed contrarium videtur. nā isti hospitalarij equiparantur tutoribus: ꝛ ad instar tutorum inuentariū facere debent ꝛ singulis annis reddere rationem, vt in cle. qꝛ contingit. Constat aūt ꝙ tutores plures dari possunt pupillis quorū quilibet ministrare potest insolidum de iure, nisi detur alia forma a testatore ꝙ certus numerus debeat esse in ministrando. vnde dicuntur potius isti rectores habere officiuz q̄ beneficiū ꝛ dicunt potius committi gubernāda q̄ fiat illorū collatio ꝛ de mente iuris sunt potius temporales q̄ perpetui, nec curat Lateraneñ. cōcilium in illis vt de his infra dicam. in alijs questionibus pari ratione videtur ꝙ cura hospitalis possit committi duobus ꝛ insolidū ꝛ cum pacto ꝙ vnus sine altero nō administret, argu. eius qō supradictum est de tutoribus facit ad predicta quod no. Inn. ꝛ hoc puto verū in hospitalibus que nō cōferuntur in beneficium ecclesiasticū, sed committuntur viris prouidis regenda, vt dicta cle. qꝛ cōtingit. secus in illis que cōferuntur in beneficiū: qꝛ in illis vendicat sibi locum regula beneficiorū ecclesiasticorū. puto tamen ꝙ hospitale quod cōsueuit committi vni, non possit cōmitti sine solēnitate, qꝛ hoc esset alterare statutum hospitalis, ar. eorū que supradixi de consueto regi per masculum. non posset mulieri committi.

7 **Proinde quero si vnum** hospitale †posset cōmitti duobus rectoribus, nūquid poterit vnus esse masculus ꝛ alter femina. Respondeo si verū est qō supra tenui ꝙ hospitale posset cōmitti mulieri, dico ꝙ sic: qꝛ nec in monasterijs prohibentur collegia diuersa mulierū ꝛ feminarū, vt iur. notatis. Fortius ergo hoc poterit fieri in hospitalibus, ꝛ hoc maxime nisi hospitale habet distincta hospitia pauperum virorū, vt hospitalissa curet mulieres, ꝛ hospitalarius viros nec esset hoc absonū ꝙ in cōmissione hoc exprimatur ꝛ sm hoc puto ꝙ maritus ꝛ vxor possint vni hospitali p̄fici vt vnꝰ esset hospitalarius ꝛ alia hospitalissa, sed maxime in dictis hospitalibus que habent stationē diuersam ꝛ diuisam mulieruz a statione virorum, vt vir curā vnius ꝛ ipsa mulier curam alterius habeant, ꝛ hincinde manus suas porrigant adiutrices.

8 **Insuper quia questiū** †est vtrū vnuz hospitale possit committi pluribus. Quero nūquid vni possint cōmitti plura hospitalia regēda. ꝛ videt ꝙ non, qꝛ vtrūq; per se requirit residentiā personalē ꝛ sic ipsorū regimina sunt incōpassibilia, qꝛ in vtroq; deseruire nō posset vnus. facit de preben. de multa: ꝛ facit qō notari solet post Modernos de cle. non residē. clericos. per Joā. an. post modernos in. c. ex tue. ꝛ optime qō ꝛ ibi no. Jo. cal. in suis additionibꝰ ad no uellam. qui scribit ꝙ prouidentia decre. de multa, habet locū in eo qui habens vnū beneficium cum cura recipit sm ꝙ statuta consuetudine vel institutione facta in sui fundamento requirit personalem residentiam de necessitate ꝛ maxime continuam. nā posset deseruire per alium, ꝛ sic in vtroq; se equaliter collocare ꝛ prouidere, ꝛ assistere concilijs oportunis, ꝛ sm hunc dicitur quis habere duo domicilia. de sepul. cum quis. li. vj. ad hoc bene no. d. Jo. cal. in decre. super inordinata. de preben. vcz ꝙ potest quis habere ecclesiaz non animatā in. xiij. anno. nec obstat ꝙ ecclesia erigitur vt ibi missa celebretur quod fieri non potest nisi per sacerdotē ꝛ sacerdos esse non potest in minori etate. xxv. vt in cle. de eta. ꝛ quali. generalem qꝛ sm eum poterunt misse per alios celebrari. nam ꝛ iura hoc casu nō artāt rectorē vt hec personaliter faciat. nec esset dubiū ꝙ duas tales ecclesias possit quis habere ratione predicta sm opi. que habetur ꝛ seruatur ꝙ quis plura simplicia beneficia pōt habere, de quo de rescriptis. si gratiose. li. vj. Idem ergo ꝛ fortius in hospitalibus ꝛ arguendo de tutoribus ad eos quod videtur licere per predictam cle. qꝛ contingit. sicut vnus homo potest plures tutelas gerere, ꝛ pro vtraq; cauere vterq; diligenter per se ꝛ alias vacare. Ita ꝛ vnus hospitalarius, maxime si formal in vna dioceſi, et fortius in vna parochia ꝛ vno multomelius si sunt vicini in vno fundo vel vna via. Et Jo. an. ꝛ Spe. de concef. preben. super rub. in predicta questione. An habens vnum curatum recipiēs secundū. quod de statuto vel alias vt predixi requirit residentiam. Primā tz Vinc. ꝙ non. ꝛ idem Jo. an. in. d. c. vltimo. de cle. non resi. qui dicit ꝙ tali casu necessaria est monitio. hec iura intellige etiam in hospitalibꝰ que conferuntur in beneficium eadem ratione si sunt curata vel habentia collegium, qꝛ tunc idem iuramentum est habendum. de preben. de multa. Et ꝙ vnus possit plura hospitalia habere tz Guil. de monte laud. in cle. per literas de preben. j. sm eum, si quodlibet illorum hospitalium haberet annexam curatam ecclesiaz illas plures ecclesias curatas possit habere ratione accessionis. Nam ꝛ cura per vicarios perpetuos ibidem exercetur. de capell. monacho. c. penul. lib. vj. Similiter notat Innoc. de preben. extirpande. §. qꝛ vero. ꝛ sic dicit seruari in petrauia. fateor tamen hoc non esse vtile nec honestum ꝛ possit episcopus cogere rectorem ad dimittendū alterum ꝛ maxime si vnus diligenter prouidetur vtriq; vt in beneficijs simplicibus dici solet.

9 **Et huius occasione** †quero nūquid quis possit habere beneficiuz curatum, ꝛ hospitale, ꝛ simplex beneficiū: qꝛ omnia ista habent eandez rationem videlicet ꝙ non est tantum in iure hospitalarios artari ad personalem residentiam.

10 ¶ †Ultra hoc quero nūqd qlibet possit erigere hospitale ꝑ libito voluntatis. Respondeo quilibet pōt suā domū factāvel fiendā deputare ad hospitalitatē etiam ad tēpus hospitare pauperes sicut potest eleemosynas dare ꝛ alia pia charitatis opera exercere: ꝛ talis locus non erit religiosus nec gaudebit immunitate ecclesiastica, nec ad ecclesiam computabitur, nec est sub iurisditione episcopi, ꝛ poterit ad alios humanos vsus redire ꝛ emi ꝛ vēdi potest ꝛ donari. ita no. in sum. de eccle. edifi. §. vel aūt. versi. quid si episcopus hoc idem no. Pe. in dicta cle. quia contingit ꝛ patet in decre. inter dilectos. de dona. ꝛ facit quod not. Hosti. in summa. de regula. §. j. versi. xxxvj. ꝛ in summa de reli. ꝛ vene. sanctorum. §. j. versi. constat. hec iura que dicunt ꝙ talia iura non possunt fieri sine autoritate episcopi intelligamus nō posse fieri. s. ꝙ sint ecclesiastica, aliꝰ vt prophana bene potest vt dictum est. hoc etiam no. glo. super ver. altare. in dicta cle. quia contingit. ꝛ Jo. an. in decre. ad hec. eo. tit. post Tan. ꝛ Vin. dicit ꝙ potest quis habere oratorium ꝛ hospitale in propria domo, nō tū pōt celebrari facere sine autoritate episcopi. de conse. di. j. vnicuiq; dicit tamen Hosti. ꝙ potest cōsensus episcopi interuenire post factum. hec no. in. §. j. dicto ver. ꝛ sunt hec. et de regula. ver. quid si regulariter. versi. quid de rusticis ꝛ sequenti. postq̄ autem de autoritate episcopi factum est. nō potest ad alios vsus deputari vt eo. tit. ad hoc.

Ex quo ergo cum autoritate episcopi pōt hospitale †fieri ꝛ dici locus religiosus, querit nūqd talis locus ꝛ eius rector gaudere debeāt immunitate ecclesiastica: qꝛ sm eum nō intelligitur dedicatum deo, nec censetur locus religiosus vel sacer. vnde si hodie fit oratorium, cras poterit fieri camera. Guilliel. et Zen. in dicta cle. qꝛ contingit dicunt ꝙ talia loca non gaudent immunitate ecclesiastica. Hof. dicit tamen contrarium de cens. autoritate. versi. secus. de elec. sciant. lib. vj. ꝛ c. generaliter. de supplen. negli. prela. c. ij. que tamē omnes seruien. possent induci in contrarium. facit ad ista quod no. dominus meus Lapus abbas in suis questionibus an in hospitalibus sit locus missioni in possessionez custodie, de quo infra dicam. Per que videtur concludendū hic

Source : BIU Cujas

q̄ hospitali competat beneficium restitutionis in integrum.

12 ¶ †Quid ergo de eorum rectoribus nūquid gaudeant de tali immunitate, ꝛ inter personas ecclesiasticas numerabuntur. ℜ Respondeo not. Spe. de statu regu. versi. xxxvj. q̄ sic si hoc fecit de autoritate episcopi etiam si sint vxorati, alias non. hoc idem tenet ℍ Ostien. in summa de statu regula. §. j. ver. quid de rusticis, scilicet q̄ si sit factum autoritate episcopi, tam rector q̄ locus gaudeat immunitate ecclesiastica, immo ꝛ priuilegio cañ. si quis suadente. xvij. q̄. iij. als non: quia sequeretur absurdum, quia sic posset quilibet se religiosum constituere ꝛ religioni dare quando vellet. j. de reli. do. c. fi. ꝛ fraudare dominos suos vel talibus suis nequitijs aut alijs debitis seruitutis: quod ipse plene prosequitur.

13 ¶ †Propter hoc quero nunquid hospitale habeat beneficiuz restitutionis si ledi contingat vt habet ecclesia de restit. integ. c. j. cuz simi. ℜ Respondeo hec questio tangitur per Joan. an. in decre. ij. de restitu. in integ. lib. vj. in nouella. vbi videtur dicere q̄ in ipsa decre. prima. ꝛ. ij. ꝛ prima. eodē titu. ꝛ hoc nomen ecclesie includitur non solum monasterium. sed et omnis pius locus. de testamen. requisisti.

Ex hoc quero nunquid hospita-

14 lia, †xenodochia ꝛ alia pia loca huiusmodi teneantur pascere pauperes, vestire et hospitari. ℜ Respondeo, litera in dicta cle. videtur probare q̄ sic: quia dicit q̄ ad hoc fuerunt inuēta vt pauperes infecti lepra reciperentur ibi, ꝛ prouentibus sustinerentur illorum. Sed dicas q̄ hec loca inter se differunt re ꝛ nomine. nam ꝛ diuersis nominibus nuncupantur, ꝛ ad diuersa pietatis officia constituuntur. secundum hoc etiam aliqua tenentur ad hospitalitatem solum, aliqua ad vestem, aliqua etiam ad curā infirmitatis. aliqua ad suscipiendum exponit ℍ Ostien. huiusmodi, de quibus omnibus plene dicam in questione. Et verba predicta posita in dicta clemē. possunt referri singula singulis. Et q̄ dicitur de receptione referatur ad pauperes solum, et quod dicit de sustentatione referatur ad infectos lepra. Hoc clarius explicabo. j. in dicta questione.

15 ¶ †Amplius quero ad quem spectat horum locorum rectorum suorum cura seu correctio, reformatio vel emendatio. ℜ Respondeo potest hec spectare ad diuersos ꝛ diuersis modis. ℙ Potest spectare ex statuto apostolico in fundatione. potest spectare ex consuetudine. potest spectare ex priuilegio sedis apostolice, vt in dicta clemen. quia contingit. his cessantibus ad loci ordinariuz spectat de iure vt in hoc. c. probatur. xvj. q. vij. cui. ꝛ no. glo. super ver. conuer. ꝛ. s. de iur. in dicta cle. quia contingit. Zen. addit etiam ad patronos ꝛ eorum liberos. alle. xvj. q. vij. filijs.

Sed quero quid spectat ad offi-

16 cium †ipsorum. ℜ Respondeo, debent curare ne rectores eorum locorum inhumaniter recipiant dictos pauperes, ne prouētus ipsorum in suos vsus conuertantur: sed ipsa loca debent in predictis omnibus salubriter reformare ac occupata deperdita et alienata indebite in statum reduci debitum facere, ꝛ ad ipsarum miserabilium personarum receptionem ꝛ sustentationem debitam iuxta facultates ꝛ prouētus locorū ipsorum cōpellere rectores predictos, vt patet in. d. cle. q̄ contingit. §. nos in curiam.

17 ¶ †Sed si predicti negligunt predicta facere vel defectuz committerint. quid erit: ℜ Respondeo, iniunget ordinarius locorum, vt iaz si pia loca predicta exemptionis immunitate cōsistant per seipsos vel per alios impleant omnia ꝛ singula premissa, ꝛ rectores eosdez vtiq̄ nō exemptos ꝛ alios priuilegiatos autoritate apostolica ad id compellere debet. contradictores cuiuscunq̄ status aut cōditionis existant ac prebentes eisdem circa premissa consilium, auxiliuz vel fauorem per censuram ecclesiasticam ꝛ alijs iuris remedijs compescendo: attamē nullo per hec exceptionibus seu priuilegijs ipsis quo ad alia priuilegium grauando.

Circa premissa cum supra dixeriz

18 q̄ †correctio ꝛ reformatio dictorum locorū potest spectare ex statuto vel cōsuetudine ad aliquos ꝛ de iure ad patronos ſm Zen. quero qua autoritate compellet eos episcopus, cum forte illi tales als non sint de iurisditione ordinarij. ℜ Respondeo secundum Zen. cōpellet eos autoritate dicte cle. quia contingit. vt non possit dici q̄ illi ad quos talia spectant ex causis hic expressis non supponuntur als iurisditionem habere nisi in eorum negligentia intromittere se potest ordinarius.

19 ¶ †Sed quero cum predicta modis predictis possint spectare ad laicum, cum rector hospitalis possit esse clericus, quomodo potest talis laicus compellere clericum. contra id. xxxvj. distin. bene quidem. nisi iste sit de casibus in quibus laicus habeat iurisditionez in clericum: qui no. xxiij. q. ij. principes. ℜ Respondeo secundum Zen. potest dici per predicta q̄ predictam expulsionem per se nō faciet cum alias per se iurisditionem habere non supponat, ꝛ exponetur verbum compelli facere, simili exposito secundum eum, ff. de his qui notan. in fa. l. furti. §. mandati. cum alijs legibus allega. per eū. nec est verisimile secundum eum papam voluisse per verba generalia hec laicis concessisse, arg. de offi. vica. cum generali. li. vj. de elec. ecclesia. deniq̄.

20 ¶ †Quero etiam quomodo de desidia patebit vel negligētia predictorum, ita q̄ ordinarius predicta facere possit. ℜ Respondeo gl. ordinaria in predicta cle. quia contingit. ℜ Respondit q̄ hoc patebit ex vno facto notorio. de censitis. romana. §. notoria. vel per assignationem termini ad hoc prefixi et lapsi. et dicunt hic Zen. ꝛ multi alij.

21 ¶ †Illud autem quero an talia loca possunt conferri in beneficium, hoc est in titulum beneficij conferri clericis secularibus. ℜ Respondeo non, quia hoc prohibet dicta clemē. quia contingit. §. vt autem. ꝛ cle. per literas. de preben. ꝛ glo. ordinaria ibi, vnde nec dicit nec etiam valet contraria obseruata cōsuetudo, nisi in duobus casibus, vcz quando in fundatione dictorum hospitalium secus constitutum fuit, seu per electionem de rectore locis huiusmodi prouidendum ꝛ disponendum.

22 Sed ob †hoc ergo quero q̄ quos

debēt regi talia loca. ℜ Rñdeo debet committi eorū gubernatio viris prouidis ꝛ idoneis, ꝛ boni testimonij, qui sciant velint ꝛ valeāt loca ipsa bona eorum ac iura vtiliter regere ꝛ redditibus in personarum vsum miserabilium fideliter dispēsare, ꝛ quos in vsus alios predicta cōuertere presumptio verisimilis non existat, super quo onerantur conscientie eorū ad quos ipsorum locorum commissio pertinet. predicta patent in. d. cle. q̄ contingit. §. vt autem.

23 ¶ †Rursus cum litera in dicta cle. dicat, non conferatur ecclesijs sed committatur, vt supra relatum est. quero que differentia sit inter committere ꝛ conferre. ℜ Respondeo hoc tangit glo. ordina. super ver. committitur. ꝛ in dicta cle. ꝛ videtur sentire glo. q̄ conferre sit perpetuum: quia beneficia de sui natura sunt perpetua. lx. distin. precepta. ꝛ ideo beneficia dicuntur conferri. Committere vero sit temporale, ꝛ ideo beneficia non dicuntur committi sed conferri tutoribus vero qui sunt temporales dicuntur committi gestus ꝛ administratio. ꝛ secundum hunc intellectum dicit glo. q̄ rectores hospitalium essent temporales. Sed vt dicit glo. Joan. consuetudo non recipit hanc lecturam, immo instituuntur perpetui rectores in talibus locis. ꝛ facit litera que ibi sequitur regere. Concludit glos. q̄ in hoc declaranda esset mens illius clemen. dominus ℜ Recuperus de sancto ℳ Diniate in quodam suo consilio dicitur esse de mente illius clemen. q̄ non sint perpetui. vnde dicit q̄ licet dicta glo. dicat q̄ consuetudo patiatur: tamen vbi nulla est cōsuetudo optime posset ad tempus committi talis administratio. Guiliel. de monte lau. in cle. super verbo committatur, dicit ad annum vel aliud tempus modicum, ne si fiat in perpetuum aspere ducuntur. Juxta ea que notā. per ℍ Ostien. in lectura de iudi. significauit. vbi de hoc plenius per eum. ℙ Paulus in dicta clementi. arguit q̄ nulla sit differentia inter committere ꝛ conferre. alī. de supplen. negligen. prela. quia regularem. ꝛ in clemen. ne in agro. de statu cle. vbi collatio ꝛ commissio equiparanī, ꝛ concludit q̄ ista duo quandoq̄ sumuntur vt diuersa, quandoq̄ vt idem. vnde ſm eum illa cle. non vult facere differentiam inter committere et conferre, sed vtraq̄ prohibere si fiat in beneficium.

24 Item quero quare hospitalia †phi

bētur conferri in beneficium. ℜ Respondeo secundum ℙ Paul. quia oportet recipientem esse clericum. de transactio. cum esset simplex beneficium ꝛ teneretur ad horas canonicas, ꝛ alia ad que tenentur clerici beneficiati. Sed si gubernatio simplex committitur hoc cessat Item beneficium debet conferri. j. tempus certum. de concessio. prebeñ. c. ij. et in eis habendis esset institutio necessaria, nec etiam compelleretur pretextu bigamie vel simili defectu a tali gubernatione sed a beneficio. ¶ Item beneficium quandoq̄ datur in sustētationem tantum. xviij. distin. presbyterorum. lj. distinc. studeat. de cle. pu. in duel. c. ij. ꝛ quādoq̄ ppter alterius seruitiū. de prebē. cum secundum. seu neuter istorum casuum hospitale potest in beneficium concedi, vt hic patet: quia in eo principaliter respicitur subuentio pauperum, non gubernatoris prouisio, vel celebratio diuinorum.

25 ¶ †Occasionibus predictis quero pone quidam laicus de licentia ꝛ autoritate episcopi edificauit hospitale cum oratorio vel sine: quo casu videtur locus religiosus, ꝛ quo casu acgrat ius patronatus vt de iure patrona. nobis. queritur ad quem spectabit commissio religionis, alias regiminis ipsius hospitalis ꝛ quis ponet ibi rectorem. Videtur q̄ ad episcopum pertineat confirmatio vel institutio rectoris, ꝛ ad patronum presentatio. nam ex tali edificatione solum ius acquiritur, ꝛ ex iure patronatus acquiritur presentatio solum ergo ad episcopum de iure communi spectabunt, vt in ista decre. ꝛ xvj. q. ij. omnes. cum si.

¶ Sed cōtra videtur quod ipse solus patronus ponet ibi rectorem, quia

rem, quia vt supra proxima questione dictum est, in talibus locis non est necessaria institutio canonica nec habet tempus limitatuz ad istam curam committendam, de mente iuris sunt temporales, rectores vt dixi. vj. q. ij. non est ergo quare ad episcopum curratur. nec ob. quod dicitur solum acquiritur ius patronatus, z ex hoc in re patronatus sola presentatio: qz illud est verū in ecclesijs vel alijs locis vbi requiritur institutio canonica vel confirmatio: vbi vero hoc non requiritur vt hic ipsa presentatio ipsa commissio, z hoc videtur sentire zen. in dicta cle. quia contingit. §. nos in curia. super verbo, de iure. vbi dicit de iure spectare ad patronos reformatio dictorum locorum z alia de quibus in dicto §. vnde patrono acquiritur ius secundum naturam rei cuius patronus efficitur. nam in collegiata ecclesia non acquiritur ius presentandi sed consentiendi facte electionis. de iure patro. nobis. Sed in capella acquirit ius presentandi vt ibi, sic z in hospitali acquiritur ius committēdi ipsi patrono gubernationem hospitalis ex quo in eo non acquiritur institutio canonica vel alia episcopalia secundum quod indigebit talis error positus cōfirmatione episcopi, hoc tamen videtur dubium per ea que notā. in glo. z extra glo. in decre. fin. de elec. lib. vj. Erit enim talis rector quasi legitimus tutor, fateor tamen q si in hoc emanauit in loco aliqua consuetudo generalis vel specialis, illa est seruanda.

Adhuc quero pone quod ad pa-
26 tronum † hospitalis spectet presentatio z ad episcopū cōfirmatio de consuetudine vel alio iure speciali, nunquid ante cōfirmationez de necessitate ponet episcopus edictum generale vel speciale secundum formam decre. vlti. de elec. lib. vj. Respondeo primo z hoc videtur habere dubitationem de qua notaui glo. ij. decre. vlti. lib. vj. z super ea. glo. fi. dicte decre. z super ea. in fi. tractatur an illa decre. seruari debeat in presentatione patronorum, vel in postulationibus vel collationibus presentare illam decre. in istis hospitalibus que in beneficium non conferuntur non seruanda ea dez esse: tum qz in istis fit cōmissio non electio vel collatio. tum quia nō committitur cura anime quo casu illa decre. non loquitur, licet cōsuetudo traxerit eam z nisi cura non committatur: vnde iam consului q ad capellam seu ad altare erectum in ecclesia de licentia episcopi q poterat deputari presbyter ad missas celebrandas sine cōfirmatione vel edicto, nisi alias consuetudo obstaret, mouit me tunc inter alia immo videtur sentire zen. in dicta cle. quia cōtingit. q in huiusmodi locis nullam habet iurisditionem si in illis non est ecclesia etiam si esset ibi oratorium nisi hi ad quos spectat negligerent, vt in princi. clemen. z hoc videtur sic deducere si episcopus habet ibi iurisditionem non posset ad alicuius statum vel consuetudinem spectare. nam licet alijs possit episcopus cōcedere certa iura z illi prescribere, non tamen episcopalis iurisditio potest in totū abdicari z sic posset illa loca per se visitare corrigere z reformare: qz cōtra hoc nō currit prescriptio. de prescriptio. ex offi. hoc idem videtur sentire Guil. ibidem qui dicit, q dum tamē hospitale nō sit principaliter edificatum ad missam celebrandam seu ad aliud sacramentum ecclesiasticum ministrandum ibi: nec ibi cōstitutus sit vicarius perpetuus seu dos assignata pro quolibet sit altare z de licētia episcopi celebret ibidē, nō tamen in magnis festiuitatibus z duntaxat edificatum pro oratorio vel pro pauperibus leprosis seu alijs supportandis nihil potest eps sibi vēdicare q diu viuit fundetur, nec etiā post mortez, nisi z in quātum possit de alijs pijs legatis pro anima fundatoris relictis hec probantur sm eum de con. dis. j. vnicuiq; z c. si quis extra parochias. de testa. si heredes. cum ibi notatis, nisi intelligas in hospitalibus que cōferunt in beneficiū sine que regūtur per religiosos seu qui ecclesiam habent sed de illis solū que laicis z non clericis gubernanda committuntur.

27 ¶ † Dic etiā quero nūquid predicta hospitalia que laicis gubernāda cōmittant in. d. cle. qz cōtingit, possint cōmitti clericis modo simili nō in beneficiū. respōdeo sic, qz illa cle. nō dicit laicis immo dicit viris prouidis, que verba includunt etiā clericos. cuz ergo ipsa cle. nō distinguat, nec nos distinguere debemus. xxj. q. j. quid si dormiēte: immo vidi dubitari an laicis possit cōmitti. z dic per ea que dam. xvij. q. ij. vbi dicit q monasterij martyris hospitalibus p̄fici possunt monasterio laici z clerici, sed illud de laicis dicit referri ad monasteria, nec monasteria z ecclesias seculares in honorē martyr cōstructas, quare necessario sequit q referatur ad hospitalia, cū in pluribus in tēporalitate cōsistant. ita not. Zen. in. d. cle. qz contingit. z hoc etiam no. Pau. in prealle. cle. qz contingit.

28 **Ultimum quero** † quoddam hospitale erat exēptum immediate subiectū summo pōtifici nullū habēs aliū superiorē seu aliū ad quē correctio vel reformatio ptineret ipsius, Seius rector negligit ea facere ad que tenet, nūquid ordinarius poterit corrigere z supplere. rñdeo q sic autoritate apostolica per. d. cle, qz cōtingit. Sed cōtra vī. qz illa cle. cōcedit ordinarijs autoritatē apostolicā in exēptis in defectū eorū ad quos spectat, ergo nullius defectus vel talis correctio ac in casu nostro proponit nullū esse ad quos spectat, ergo nullius negligentia vel defectus suppleri pōt. nec ob. q habeat superiorem papam: immo facit, qz papa nunquā presumitur defectū vel negligētiam cōmittere, z immo si cōmittat nullus supplere debet illaz vel pōt. ipse enim supplet negligentiā aliorū nemo suā. de elec. lz. in fi. facit. iij. q. ix. aliorū. Hinc est q beneficia deuoluta ad eū per negligentiam inferiorū nunq̄ ad aliū deuoluunt, etiā si mille annis deberet cōferre, qđ etiā dñs meus. d. Cal. in quinto decre. cū nostis. de cōcess. preben. tz. Item qñ papa cōcessit ordinarijs q supplerēt defectū illorū ad quos spectabat de se nō intellexit: nā persona loquētis intelligitur exēpta, z esset derisorū dicere q papa cōmitteret inferioribus correctionē suorū cōtra decre. cū inferior. de ma. z obe. in omni exceptione. q̄tūcunq̄ non habeant aliquos ad quos spectat correctio vel reformatio, puta q ad eū hoc spectet p hāc decretalem dictam. Ex his igitur sic iam dictis patet.

¶ Post hoc quero, erat hospitale aliquorū religiosorū immediate subiectū sedi apostolice nō habēs aliquē superiorē alium seu al. ad quez de iure spectaret correctio, vt. §. cuius rector deficit in his exercēdis ad que tenet sm hanc cle. qz cōtingit. §. premissa. nunqd poterit corrigi per ordinariū loci. ¶ Respōdeo videt q sic per dictam cle. qz cōtingit. nā lz ibi dicat in. d. §. premissa, q illa prouisio nō extendat ad hospitalia religiosorū, ibi tñ mandat illorū rectoribus vt in illis sm suorū ordinū instituta in antiquas obseruātias prouidere pauperibus, z hospitalitatē in illis tū debitā procuret. ¶ Et ad hoc per superiores suos arta districtior cogi. nō obstantibus quibuscunq̄ statutis vel cōsuetudinibus ad quos ꝓponat p̄dictos religiosos nō habere superiorē. Ergo videtur q quantū ad hoc predicti tales remaneāt subiecti eīs autoritate apostolica eos ad quos cōpellere possit quasi causa exēptionis dictoꝝ hospitaliū religiosorū facit cōfidentia suorū superiorū: qz cū in casu nostro deficiant videt cassari exēptio. ¶ Contrariū credo q eps in hospitalib⁹ hmōi nullā suā vel apostolicā habeat autoritatē, z ad hoc mouet, qz dicta exēptio fuit libera, vnde z si prouisio postea facta de illis corrigēdis per superiores suos nō vēdicet sibi locū in illis, nō tñ cessat dispositio dicte exēptiōis: qz potuit alia esse rō z lz supiores hoc possent cā impulsiua, tñ illa cessante nō cessat dispositio, ar. eorum que no. de transla. epōrum. vnde Pau. bono. ibi sequitur vero superiores dicit, nō ergo per ordinarios. Item mouet me: qz tales dicūtur nō habere superiorē ex quo subsunt pape ad ipsum ergo papā hoc spectat, immo vt. §. dicebā in proxi. q. non intelligit papa in dicta prouisione de illis locis quorū correctio spectat ad eum nec sequit ex hoc aliqua absurditas. nā in oībus habēt isti tales ad papā recurrere: z ipse etiā circa illos est sollicitus, z de tēpus in tēpus illis dat institutores q visitāt in capite z in mēbris, z corrigāt corrigēda. ¶ Item nisi esset legatus de latere in prouincia nō essent predicti sine superiore. de elec. abbate. li. vj. Ex plurib⁹ ergo capitibus nō poterūt tales religiosi p eīm reformari vna: qz ex quo sunt exēpti z eorū superior nō est in culpa vel defectu, qz nō est locus cōcessioni facte ordinario que fit sub modo predictorillo ergo deficiēte deficit cōmissio. Item qz papa est superior qui de se nō intellexit. Item qz cuius negligentiā nemo supplet. Item qz sunt religiosi exēpti ab omni cōmissione ipsius epi libere q nō cessat lz p superiores per quos papa mādat illos corrigi deficiāt: puto hoc verū, z sic seruari feci in curia epali Florētie q p dictā cle. procedebat cōtra hospitalariū sancti Galli de prope Florentiā qđ est exēptū z sedi apostolice subiectū z est religiosorū, qui profitentur regulā sancti Augustini.

29 **Item quero** † cum rectores taliū hospitaliū debeant ad instar tutorū z curatorū iuramētū prestare ac de locorū ipsorū bonis inuētariū cōficere z ordinarijs z alijs quibus subsunt loca huiusmodi vel deputandis ab eis annis singulis de administratione sua reddere rationē, vt in. d. cle. qz cōtingit. §. in qbus. Nunqd satisfacit ad qđ tenent tutores z curatores Respondeo hoc tangit glo. in. d. cle. z tz q non nisi essent suspecti ꝓpter vxorē z filios. Sed vt dicit ibi glo. talibus suspectis nō dz cōmitti gubernatio dictorum hospitaliuz, vt in. d. cle. ergo a talibus satisfactio non exigetur.

30 ¶ † Sed qd iurabunt isti rectores, puto q iurabūt ad instar istorū curatorū z tutorū. s. vtilia facere ipsis hospitalib⁹ qbus deputātur, z inutilia ptermittere ipsorū etiā res z psonas ad cōmodū z vtilitatē ipsorū bonafide custodire z saluare, z inuentariū de bonis ipsius hospitalis z administratiōis facere, sicut tpe debito rationē reddere cū residuoꝝ rōne z oīa facere ad que tenent, z maxime sm formā. d. cle. qz contingit.

31 ¶ † Quid si p̄missa nō seruent. Rñdeo si cōmittant ipsa hospitalia z als factū q̄ in ipsa cle. dicat seu cōferant: in beneficiū ipsis clericis secularibus: esse videt irritū ipso iure qđ fit p. d. cle. x. q si. z ita videtur sentire glo. ordinaria ibi super verbo, acceptatum.

32 ¶ † Sed qd si nō iurant nec etiā inuētariū faciunt. Rñdeo ex hoc nō videt irritas esse cōmissiones p̄dictas z vī gl. sentire p̄dicta facit p hoc qz iurare z inuentariū cōficere seq debēt cōmissionē, vnde vī q cōmissio a p̄n. valida ex supueniēti irritet. ¶ Sed verba tex.

Source : BIU Cujas

dicũt dñiũ roboze firmitatis, quasi velit illa litera q etiã ꝑtũcunq; valida fuerit cõmissio a prin. tñ ex quo nõ fit p eos qõ mãdat ex tũc incipiat carere roboze firmitatis. Et idẽ si rationẽ reddere noluerint tpe debito, z tñ lz iste sit probabilis intellectus, tñ cõiter sic nõ intelligit. Sed illis cessantibus predicta facere: poterũt cogi z cõpelli remedijs oportunis etiã per renouationẽ psonarũ suarũ a dictis locis tanq; suspectis cum ad instar tutoꝛum preficiuntur: ita ad instar etiam tutoꝛum destituantur.

33 ¶ †Hinc etiã quero nũquid tales rectoꝛes tenent singulis annis per se z non requisiti reddere rationẽ. vel sufficit q requisiti hoc faciant. Respõdeo hoc tangit glo. in. d. cle. z tz q sufficit q requisiti hoc faciant alle. decre. boni de iureiu. z qõ no. de elec. cupientes. §. si vero. in. v. glo. z ita seruatur.

34 **Istud etiam quero** †qs celebrabit diuina officia, z qs ministrabit ecclesiastica sacramẽta rectoꝛi familie z pauperibus z infirmis taliũ hospitaliũ. Rñdeo si talia hospitalia habeãt altaria seu cimiteria ab anti quo z pbyteros celebrãtes z ecclesiastica sacramẽta pauperib⁹ ministrãtes seu si parochiales rectoꝛes ꝙsueuerũt in illis ꝓmissa facere z est antiqua cõsuetudo quo ad exercẽda z ministranda spiritualia supradicta, vt in. d. cle. q cõtingit. in fi. de iur. ergo fundat matrix ecclesia intẽtionem suam in hospitalibus suis in sua parochia quo ad predicta spiritualia hospitalia, tamẽ possunt prescribere vt hic per suum proprium sacerdotẽ. faciunt vt ibi in glo. ordina.

35 ¶ †Ad huiusmodi occasionẽ quero nunqd põt aliqs erigere hospitale in parochia matricis ecclesie illa inuita vel irrequisita. Rñdeo de hospitalibus nõ religiosis seu nõ factis autoꝛitate epi nõ est dubiũ: q vt. s. dictũ est in. q. qlibet põt domũ suã deputare ad hospitalitatẽ etiã inuito epo, fortius inuito rectoꝛe ecclesie matricis, qõ intellige qñ vt priuata domus sit deputata. ¶ Sed si sub effigie vel signo vel denoiatiõe loci ecclesiastici nõ est licitũ, immo posset eps illa destruere, q cõtra iuris prohibitionẽ factũ esset. facit q no. Host. de reli. do. c. ad hec. z hoc tz. d. Car. florẽ. in suo opusculo. Sed loquẽdo de hospitali cũ capella vel de hospitali ꝑpetuo cũ autoꝛitate epi, ita q sit locus ecclesiasticus, de hoc põt dubitari. nam lz irregulariter sit q vna ecclesia in preiudiciũ alterius construẽda nõ est. xvj. q. j. ecclesie. z. c. quicũq;. q si fiat destruẽda est, z maxime si oper. no. nun. rite facta ꝑcesserit. de no. ope. nun. c. j. z. ũ. z de eccle. edifi. p totũ. tñ illa iura loquunt de ecclesia nõ de hospitali. siue ecclesia vel capella. Et in illo est rõ ne aliqd iur. antiquoꝛũ noue ecclesie tribuat, vt in ꝓdictis. c. eccle. z. c. qcũq;. que rõ cessat in hospitalibus. ꝓterea in leprosarijs nõ vr hoc dubiũ. nã ex priuilegio coꝛporis iuris clauso vr hoc cõcessuz vt possit habere ecclesiã cũ cimiterio z de hoꝛtis nutrimẽtis aialiũ suoꝛũ non debẽt soluere decimã. de ecclesie. edifi. cũ dicat. z idem videt in alijs hospitalibus, z ista loca videtur equiparari, vt in. d. cle. q cõtingit. ¶ Contrariũ puto, vz qõ nullus locus ecclesiasticus posset erigi in parochia alterius inuita ecclesia antiqua, z isto casu ecclesiarũ nomine veniũt hospitalia. Ex quo fauoꝛ ecclesiarũ respicit ſm no. per dñm meũ do. Lapũ abb. in questis suis. z. j. dicã. nec cessat ratio ꝓiudiciũ: q vt ibi oꝛ, hospitale oꝛ habere dotẽ de qua decima nõ soluet. Jtẽ si hz capellã vel oꝛatoriũ, accedũt oblationes distincte ad parochiã: q trahunt in parochiali emolimẽto, z hoc eoipso q ecclesiasticus ille locus in parochiam erigit videtur requiri dignitas rectoꝛis sicut videt requiri dignitas archiepalis si aliquis alius in puincia faciat ante se crucẽ deferri, vt lite pendẽ. c. j. z decre. cũ dicat nõ facit cõtra, immo facit ꝓ ex quo leprosarijs cõcedit per priuilegiũ ergo eius cõtrarium erat ius cõe. s. qõ non poterat facere: quin vero antiquo stabimus nisi inquantũ subtractũ esse reperiamus z ꝑcipue in materia ꝓiudiciali vbi stricta est interpretatio faciẽda z nõ est titulus profanicus nec ecclesiasticus, nec possit vẽdi sine simonie vitio vt. j. dicã: et accedũt sibi spũalia in cle. p literas. de ꝓbẽ. z ecclesia parochialis hz de iure q oẽs prouentus ratione spiritualitatis a personis vel rebus infra suos limites cõstitutis proueniẽtes cedãt in vsus rectoꝛis z stipẽdia ministroꝛũ ſm hoc all. de his que fi. a prela. pastoral. vnde de facto vidi istã. q. q quedã imago virginis ℳarie in pariete cuiusdã loci fecit miracula ꝓpter que maximus cõcursus oblationũ fiebat super quib⁹ fuit questio. z fuit sniatum ꝓ parochia. z est similis questio que no. de cle. mi. super rubr.

36 **Sed quid si** † erigat hospitale in limite veteris ecclesie. Respondeo acquirat ius patronatus ex hoc ipsi parochiali ecclesie. xij. q. ij. apostolicus. xvij. q. iij. questi. xvj. q. vij. quicunq;. z. c. filijs. z. c. monasterijs. de eccle. edifi. ad audiẽtiam. z no. Hosti. in sum. eo. ti. §. pe. in fi.

37 ¶ †Preterea quero nũquid p hospitali debeat certa dos assignari. Respõdeo no. Jo. an. post Host. de re. spo. cum ad sedẽ. q hospitali sicut ecclesie dz certa dos assignari dũ ſm eos procedet libellus talis. peto hospitale cũ pertinẽtijs suis. z intelligit tũc de dote tm̃ que de iure ad hospitale pertinet. Jo. boñ. in cle. q cõtingit. dicit q ista dos non videt assignari ecclesijs, puta ꝓ iuribus epalib⁹ persoluendis, sed ꝓ pauperum sustentatione.

38 ¶ †Sed quãta debeat esse ista dos. Respõdeo recurretur ad arbitrium boni viri. Et hoc simile de consti. cum sicut. z qõ ibi no. glo. ordinaria. q alia dos requiritur in ecclesia, alia in monasterio vt ibi, sicut z alia in hospitali. tanta enim dz esse dos q sufficiat ꝓ luminaribus z ad vitã ministroꝛum. xvij. q. vij. pie mẽtis Hoꝛũ autẽ estimatio est epi. in aut. vt nullus fabricet oꝛatoꝛij domum. §. j. coll. v. z in hoc habebit respectus aliorum hospitalium, vt in aut. de eccle. titulis. §. si quis autẽ voluerit fabricare, debet etiã prouidere vt habeat sua debita officia: z in hoc cõsidera alias species hospitalis: q diuersarũ specierum sunt. nam alia ad hospitandũ, z tunc principalis cura in lectis erit, alia ad curandũ infirmos. z tũc principalis cura erit in bonis ac deuotis ministris z expertis in opere medicine z sic de singulis: z sic hoc maioꝛ z minoꝛ dos admitteretur.

38 **Nunquid per literas** †apostolicas super prouisione quoꝛũcunq; clericoꝛum directas poterit prouideri de hospitalibus vel alijs locis predictis. Respondeo non per cle. per literas. de prebẽ. etiã si talia habeãt ecclesias vel capellas, decimas vel alia spiritualia iuri annexa vt ibidẽ, nisi hoc expresse caueret z est verũ siue sint litere gratiose siue in cõi forma pauperũ, vt no. Pau. in. d. cle. per literas.

38 ¶ †Quid ergo de literis apostolicis super reseruatione fructuũ. Respondeo hanc questionem tangit glo. in. d. cle. per literas vt z alia in illis non includant, nec exprimant: z est rõ ſm glo. q ex quo sunt deputati ad certũ vsum sine expressa pape licentia cõuerti nõ debet, vt in cle. q contingit. circa prin. de reli. do.

39 ¶ †Eapropter quero nunquid talia hospitalia vacãtia per moꝛtem officialium pape, seu per obitum decedentiũ in curia ita q habeat in eis locũ decre. j. z. ij. de prebẽ. lib. vj. Respõdeo de iure cõi videtur q non: q decre. j. z. ij. de prebẽ. li. vj. loquunt solũ de beneficijs z dignitatibus, z hoc rõne iam dicta nõ includunt hospitalia. si aũt super talibus beneficijs emanassent extrauagãtes prout emanauerũt reseruationes, dicta beneficia eoꝛũ quo ad tenoꝛem essent inspicienda. de priui. porro. z nisi ibi fieret expssa mẽtio de hospitalibus nõ includeret ratione predicta, nec mirũ: q nec predicta iura loquẽtia de beneficijs vacãtibus in curia includũt beneficia spectãtia ad patronos laicos vt videt innuere. d. gl. in antedicta decre. de prebẽ. li. vj. z super easdẽ post alle. in nouella. z ſm hoc de hospitalibus habentibus patronos laicos non esset dubium.

40 **Quero etiam** †nũquid hospitalia in illis duobus casibus possunt cõferri clericis in beneficiũ de quibus in. d. cle. q cõtingit. includunt in literis sup prouisione faciẽda clericis impetrantibus. Respõdeo gl. in. d. cle. per literas. tangit istam questionẽ. z tenet q nõ: z q in illis etiã habet locum. d. cle. per literas. cũ ipsa cle. generalius loquat: nec si cõcedi posset illis casibus in beneficiũ, ergo includunt in literis. tolle exẽplũ z instantiã. eo. ti. c. j. de prebẽ. ꝙuis. lib. vj. Sicut ergo certe qualitates sunt in literis beneficialibus exprimẽde, sic z ista ad hoc vt talia in literis includantur, z tũc facta expressione taliuz debent solũ in illis casib⁹ nisi in expressiõe appareat papã voluisse amplius.

41 ¶ †Ex hoc infertur alia questio, nũquid hospitalia in dictis duobus casibus qñ cõferunt in beneficiũ dicantur in casibus predictis vacare in curia in illis casibus in quibus beneficia vacare dicunt in curia. Respondeo si preficiantur clerici ad presentationẽ laicoꝛum videt expedituz ius. s. xxj. q. Sed si ad presentationẽ vel electionẽ clericoꝛũ, videt q sic: q beneficia sunt ex quo in beneficij titulũ cõferuntur. Jn cõtrarium facit predicta glo. dicte cle. per literas, q vult talia non includi in literis super prouisione impetratis, ergo pari ratione nec in vacatione vel reseruatione curiali.

42 **Sed nunquid** † est generaliter verũ q in literis ad beneficia impetratis non includant hospitalia. Respondeo distinguendum est vt distinguit glo. in. d. cle. per literas. aut hospitale est principale, aut accedit ecclesie. Jtẽ per literas non debetur. Si vero ecclesia sit principalis habens annexum hospitale, tunc debet per tales literas z veniat ratione accessoꝛij qõ principale non veniret. facit eo. ti. super eo. li. vj. z de reiur. accessoꝛium. z ibi no. in dubio vero q extat hospitale z ecclesia nec cõstat q sit principalis. z q sit accessoꝛius. dicit predicta glo. q si apparet pia denominatio põt alterum. de cõcess. preben. cũ de beneficio. lib. vj. Si vero apparet repellet impetrans, cõstat esse hospitale principale. nec cõstat illud accessoꝛium ecclesie. z certũ est q si ecclesia z hospitale essent annexa ita q neutrum principale hz locum. d. cle. per literas ſm glo. predictam per no. ne se. va. z qõ not. de concess. preben. si capitulo. li. vj. in glo. quero.

43 ¶ †Illud etiam solet queri, nunquid legati de latere possunt cõfirmare huiusmodi hospitalia. Respõdeo si sunt hospitalia in quibus laici obtineant ius patronatus non est dubium: q sicut non conferunt ecclesiam spectantem ad presentationem patroni laici, de iure pa. cum dilectus. Jtem nec hospitale eadem ratione. Jdez si spectet ad electionem clericoꝛum per modum collegij: q legati non cõferunt ecclesias collegiatas. de offi. lega. deliberatione, eadem ratione nec hospitalia collegiata. Sed in hospitalibus spectantibus

Source : BIU Cujas

ctantibus ad presentationem, collationem vel aliam dispositionē clericorum videt dubium, qr si cōferre possunt talia beneficia eodē modo z hospitalia. glo. tamen ordinaria in. d. cle. per literas videt sentire cōtrariū per literā illius cle. Nam cum ibiz in prin. diceretur q per literas apostolicas vel legatorum super prouisione beneficiorum obtentis non possit prouideri de hospitalibus, z in fine dicatur nisi in apostolicis literis hoc caueatur expresse z non repetit de legatis, videt prohibitum esse perpetuum in legatis: qr exceptio cōfirmat regulā in reliquijs z dicatur scripta potestas legati in hoc sicut in alijs pluribus, de offi. le. c. pe. z antepe. z hoc idez no. Pau. in. d. cle. per literas. Contrarium tamen sepe vidi de facto, z legati de latere talia hospitalia conferunt.

Sed tunc quero vnum quod cir-

44 ca † hoc occurrit. Pone q verum sit qđ dicit glo. in. d. cle. per literas. q legati talia non conferunt, nunquid saltem poterunt cōferre iure deuoluto per cōcilium lateranen. Respōdeo si verum sit qđ tetigi. s. in. q. q concilium laterañ. non currat in his hospitalibus cessat questio ista. si autē nō cessaret cōcilium, videtur q sic: qr in beneficijs spectantibus ad presentationem laicorum z habet locum cōcilium laterañ. z supplet eps z alij prelati negligētiam eorum. de in. pa. c. vno. li. vj. z de cōces. prebē. c. ij. cum principaliter tamen supplendo bene possit. in cōtrarium tñ facit qđ no. do. meus d. Lapus abbas sancti Miniati in ipsa predicta cle.

45 ¶ † In hoc ergo quero posito q non currat concilium laterañ. in hospitalibus que in beneficium conferri non possunt. nūquid currit in hospitalibus que possunt in beneficium conferri. Respōdeo videtur q nō, ar. eius qđ. s. positis questionibus dictum est, q si talia hospitalia quantūcunq; conferuntur in beneficium non includuntur in literis ad beneficia impetratis, quasi nō proprie sint beneficia ergo eodē modo cōciliū laterañ. qđ currit in beneficijs, z de beneficijs loquit nō currit in talib⁹ hospitalib⁹. Cōtrariū credo. nā ex quo vt beneficium tenentur locum habent regule beneficiorum maxime in materia fauorabili ficut est vt non vacent, vt suppleant negligentiā damnosa beneficijs. litere vero que ad beneficia sunt odiose, sunt etiam restringende. de preben. quamuis. lib. vj.

Item quero nunquid hospitala-

46 rij † teneantur ad officium diuinum. Respōdeo de hospitalarijs quibus committātur hospitalia gubernanda nō in beneficium. nō videt dubium q non. qr ibi laici z uxorati z illiterati possunt esse, vt. s. in alijs questionibus. non est dubium q tales nō tenentur ad officium, nec est iure cautū q ex tali officio quis ad officium diuinum teneatur. officium enim est institum habentibus beneficium quod datur ad hoc. de rescrip. c. fi. li. vj. Sed clericis quibus hospitalia sunt collata eo casu quo pōt videt dubium per ea que dicta sunt. s. questionibus proximis. nam ex quo non includuntur in literis ad beneficia impetratis, z sic non videtur proprie beneficia, z consequenter videtur q ad officia diuina nō teneant, z maxime cum lz conferantur in beneficium, tamē idem officium est z cura et circa idem versatur: qr clericus isto casu magis puniretur q̄ laicus: non apparet: maxime cum clerici alias beneficiati faciant fructus suos ſm ea que no. in decre. presenti. de offi. ordi. qđ non est in hospitalibus vt ibi tangam. Contrarium credo. nam ex quo clericus habet beneficium ad hospitium tenetur, z maxime: qr constitutus in sacris etiam sine beneficio ad id tenetur: nec esset absurdum dicere q si hospitale habundat facultatibus ita q sufficit ad hospitalitatem ibi ordinatam consuetā seruandam z superfluunt q illos faciant rectores suos eodē modo quo clerici faciūt, vt in p̄dicta decre presenti. z. j. dicam latius de vltima ista questione.

47 ¶ † Sed licet talia hospitalia non includant in literis apostolicis vel legatorū eius ad beneficia impetratis, nunquid in literis eorum. Respondeo non ſm Zen. in. d. cle. per literas. nisi prout hodie cauet in. d. cle. ij. de reli. do. Guil. de monte lau. in. d. cle. dicit q ordinarij ea cōferre poterunt clericis z eis assignare pro titulis perpetuis, dumtñ cōsueta sint per plures ab antiquo regi tāq; habentia curam animarum vel altaria vel hoc cōstitutum fuit in fundatione: vel quis per electionem creetur in ipsis.

Rursus queritur nunquid talia

48 hospitalia † teneant ad cathedraticum. Respōdit Jo. an. in cle. qr cōtingit. dicit q non, qr bona talium locorum tenētur ad sustētationem pauperum tantum: ergo non ad aliud. s. cathedraticū vel procurationē: z maxime cū hoc nō sit iure expressum nec ſm eū domus fuit pro talibus instituta siue ordinata. Propterea quero nūquid ordinarij possunt visitare talia hospitalia. Respondeo non ſm Pau. qr hoc not. d. cle. qr cōtingit. eadē ratione qr visitanti debetur procuratio ad quam ista hospitalia non tenētur. Si ergo volunt coniugium emendare aliquid ibidem. ad quod tenentur formam. d. cle. qr cōtingit. inquirant z non visitent ſm eum. Contrarium tenet Fed. de senis in opere suo. in. c. cvj. vbi tenet q eps visitando curam habet siue curare debet q ad eum vsum teneantur z finē ad quos sunt instituta z dicit hoc p̄bari de cēsi. romana. ℣. j. li. vj. super verbo, pia. z hoc no. Joā. an. similiter z archi. Et videtur istud verius. nec obstat ratio prima, qr si eps debet visitare ecclesiā non obstante paupertate z nihil exigetur isto casu, vt no. in. d. c. romana. Item z hospitale z nihil exigat cuz pauper intelligatur: sed curare vt pauperibus erogentur.

49 ¶ † Nunquid ergo ad decimas papales tenentur hec hospitalia Respondeo hanc questionem tangit glo. in cle. fi beneficiorum. de decimis: que dicit q hoc est hodie expeditum per declarationes Clemētis. iiij. z Honorij z Bonifacij. viij. vbi dicitur de redditib⁹ z prouentibus leprosariorum domorum dei z hospitalium pauperum que in vsus infirmorum z pauperum conuertuntur, decime non soluuntur.

50 ¶ † An in causis hospitaliū habeat locū cle. dispendiosam. de iudi. s. vt in illis procedatur breuiter summarie z sine strepitu z figura iudicij. Respōdeo hanc questionē tangit gl. ordinaria in. d. cle. dispēdiosam, ar. qđ no. in cle. p literas. de prebē. tz cōtrariū per verbum officijs, q in. d. cle. dispēdiosam. qr nō est dubiū q rectores talium locorū dicunt habere officiū, vt in cle. qr cōtingit. de relig. do.

Sed nunquid in istis hospitali-

51 bus fit missio in possessionem causa custodie, cum illa in beneficijs nō fiat. de eo qui mit. in pos. c. j. li. vj. Respondeo hanc questionem examinauit do. meus. d. Lapus abbas arguēs plenissime pro z cōtra: cōcludit q non fiat missio in possessionē: qr ex quo pōt procedi in talibus lite contest. vt. s. dictum est, cum sit dare viam ordinariā non recurreret ad extraordinariam. vide plenius in questione domini mei do. Lapi abbatis in quesitis suis in. d. cle. dispendiosam. de iudi. per eum.

52 ¶ † Quid ergo de cle. ad cōpescēdas de sequestris, nunquid habebit locum in istis hospitalibus. Respōdeo videt q nō: qr ibi nihil de hospitalibus dicit. Contrarium credo per idētitatem rationis per ea que no. d. meus in. d. q. vbi dicit q nomine beneficij ecclesiastici z etiā nomine officij venit hospitale cū sit locus religiosus z ecclesiasticus, per iura ecclesiasticorum beneficiorū censeri debet. Nec obstat cle. per literas. de prebē. cū si. qr illa loquunt in ambitiosis et odiosis in quibus fit stricta interpretatio.

53 ¶ † Similiter queritur. nunquid decre. cupiētes. de elec. li. vj. locum habeat in huiusmodi hospitalibus. Respōdeo Joā. an. not. hoc in. d. decre. cupiētes super ver. omnes electi. post Bar. z Guil. dixit q non hz locum. Idē Jo. mo. z Archi. qr aliud hospitale et aliud ecclesia. hoc idē no. Zen. in extrana. Jo. xxij. que inci. ad onus super verbo, electi. ¶ Eodem modo potest queri, nunquid decre. j. de elec. lib. vj. habeat locum in hospitalibus. Respondeo, hanc questionē tangit dominus Lapus abbas predictus in. d. c. j. z videtur sentire q illa decre. locū habeat q mihi placet non obstante q decre. cupiētes locū nō habeat. nam illa loquit de cathedralib⁹ vel regularibus ecclesijs sub quorum vocabulo illa non cōprehenduntur: sed decre. sancimus loquitur de electionibus z prouisionibus sed nō pōt negari quin hospitali prouideatur de rectoribus, z rectori de hospitali, ergo idem videtur sentire. decre. vt circa. eo. tit. z hoc qr in cle. constitutionem. eo. titu. in prin. no. q in hospitalibus opponetur in forma eorum que continentur in cle. qr contingit. de reli. do.

54 ## Item quero supra dictum † est q ad hoc vt hospitale

sit locus religiosus z ecclesiasticus requiritur. q sit edificatum autoritate epi vt notant moderni de reli. do. ad hec. Sed quid si cōstat z apparet hospitale edificatum nec constat de licentia z autoritate epi. Respondeo hanc questionem tangit Fed. de Senis in opere suo. c. cvj. z dicit q ex quo non apparet cōtrarium in dubio ex quo vocatur hospitale habet faciem loci ecclesiastici, vt colligitur de priuile. patentibus. vnde Archi. de conse. dist. j. ℣. nemo. dicit q si est dubiuz an in cōsecratione ecclesie interuenerit autoritas necne debemus presumere q interuenerit ex quo hz signa loci ecclesiastici, z maxime si talis locus denominetur a nomine alicuius sancti, puta hospitale sancti Salui. immo plus dicit idē Fed. ibidem q si est hospitale non sit constructum de autoritate epi, tñ ad officium epi spectat curare vt deseruiantur vel seruētur ibidē ea ad que deputatum est, cum persone ibidē degētes sint miserabiles z sub protectione ecclesie esse intelligantur. de eccle. edi. c. j.

55 ¶ Ex hoc cōsequēter quero. quid † si testator reliquit quādam domum suam priuatam vel cōmendauit ibi poni lectos ad hospitalitatem seruandam, z vnum famulū ad recipiendum pauperes z seruiendum: nunquid potest heres cogi per episcopum predicta facere. Respondeo non est dubium scōm q in alijs locis pijs legatis. de testa. Joannes. immo ſm quosdam omne legatum est pium z de omnibus potest se intromittere eps. vt in preallega. c. Joannes. z no. Archi. in canone, siluester. xj. q. j. imo ipse heres vel alius ipsam domum habere vel ad alium vsum deputare nō potest: non

Source : BIU Cujas

ex hoc quia sit locus religiosus ex quo autoritate episcopi non est factus sed quia legata ad pias causas non possunt ad alium vsum conuerti ꝙ disponantur a testatore, vt in.d.cle.quia contingit. de reli.do.ꝛ infra dicetur.ꝛ sic episcopus habet distringere heredem ad hoc faciendum ꝛ succedant ipsi si non faciat.ita cogi debet vt cõ seruet ꝛ manuteneat ad eum vsum ad quem deputatus est per testatorem vt pauperes benigne recipiantur ibidem: non solum qꝛ persone miserabiles sunt sub protectione episcopi vt supradictum est.verumetiam quia extentum piorum locorum ad eum pertinet ꝛ ipse est iudex ꝛ hec coadiuuat opi.domini Fede. de qua supra in proxima questione in fi.

Quid ergo si tali domui sit reli-

56 ctum † pro manutenendo ibi dictam hospitalitatem,ꝛ testator re
liquerit possessionẽ nunquid tenebũtur ad onera cõia. Respõdeo
ꝙ sic ex quo nõ est locus religiosus:tamen ille solũ heres ꝙ obliga
tus est ad hanc domum ꝛ possessionẽ ad hunc vsum seruare.ille eñ
possessiones sunt pars hereditatis,ꝛ ad ipsum heredem spectant,
ꝛ pro ipsis obligatis.

57 ¶ † Quero etiam an rector hospitalarius possit in hospitãdo vel
58 eleemosynas largiendo preferre coniunctos sibi extraneis. Respõ
deo hec questio tangitur in clericis et prelatis ecclesiarum. de co
ha.cle.c.j.ꝛ ibi dicitur ꝙ sunt preferendi consanguinei, quod est in
telligendum si egent non autem si sint diuites vel vt eos diuites fa
ciant,ꝛ de hoc etiã in glo.ꝛ videtur alle.in gl.in.c.peruenit.x.q.iij.
quod videtur facere contra,tamen ibi soluitur in vltima glo. con
tra tamen facit.xlij.dist.si quis.vbi dicit tex.in hospitalitate nõ est
habendus deletus.

59 ¶ † Nunquid hospitalarius possit eligere ad hospitandum ꝛ refi
60 ciendum,ꝛ ad alios actus a d quos hospitale deputatum est exer
cendum certos pauperes perpetuos,ita ꝙ illis viuentibus alij nõ
admittantur. Respondeo si hospitale est deputatum specialiter
ad hospitandum ꝛ pauperes reficiendos,ꝛ ad alium actum chari
tatis exercendum, non puto licitum predictam electionem facere
quia non videtur talis mens fuisse constituentis,nec tamen debet
dari sicut alijs scrupuloso corde moueatur. Unde in distributione
iusta debent plura continere.vnde antiqui dabant versus quos re
fert Jo.and.de dona.c.j.super glo.ij.in nouell. In poscente nouez
si decem in donatione notãda. Cum fides modus locus ꝛ pecunia
tempus. Equitas debilitas cum conditione petetis Mens hila
ris festina manus assitq; facultas Dulcior affantis discretio dan
tis et ordo. Non igitur ista concurrunt in eo qui totum officium
hospitalis ad certos conuertit exclusis ceteris.nam alijs iniuria fie
ri videtur ꝛ licite possint ex hinc scrupuloso corde moueri ꝛ posset
hoc corrigi per episcopum tanquam indiscrete factum ꝛ qui vsum
debitum hospitalis ꝛ mentem disponẽtis peruertit seu restringit
ꝛ in isto capitulo.ꝛ in dicta cle.qꝛ contingit.non tamen nego quin
a principio fundari possit hospitale cum isto ordine vcz ꝙ rector
teneatur eligere vnum vel plures certos pauperes perpetuos pro
facultatibus hospitalis,ꝛ illos solos reficere vel hospitare ꝛ vno eo
rum decedente alter assumatur hoc est in principio appositum nõ
est illicitum,quia in re sua quilibet est moderator ꝛ arbiter.C.man
dati.l.in re mandata,quia cuilibet est licitum rei sue conditionem
honestam apponere et maxime autoritate episcopi,ꝛ que alias de
iure communi non procederet. de reli.domi.constitutus.ꝛ quod
ibi nota.vnde patronus in ecclesia collegiata sibi reseruat vocez cõ
sentiente episcopo secundum ea que notari solent in decre. nobis.
de iure pa.sepe fit in domibus deputatis pro studentibus prout
disposuit dominus Vigellinus perusij,ꝛ dominus Sabi cardina
lis bon.ꝛ magnus senescalcus Sicilie prope Florentiã in suo mo
nasterio carthusiensium.hoc etiam fieri cõsuevit in leprosarijs vbi
eliguntur certi ꝛ vsq; ad certum numerum vt Flo.in loco seu lepro
sario sancti Selij ibidem.

Sed nũquid possit erigi hospita

61 le ꝛ † in sua fundatione ordinari ꝙ omnia bona immobilia sibi re
62 licta vel quocunq; obuenientia debeãt alienari ꝛ eorum pretium
63 pauperibus erogari. Respondeo videtur ꝙ nõ,qꝛ si hospitale est
locus religiosus ꝛ ecclesiasticus vt.ꝫ.probatum est debet subdi re
gulis ecclesiasticis que habent vt bona immobilia sine causa cuz so
lennitate non alienentur, vt de re.eccle.non alie.cum.ꝛ.c. hoc ius
potrectum.x.q.ij.ꝛ.c.sine exceptione.xij.q.ij.immo valet cõsuetu
do cõtraria, vt no.de rebus ecclesie figs presbyterorũ.contrariũ pu
to verum,nec hospitalia isto casu ambulant pari passu cũ eccleſijs
propter rationẽ diuersam.nam bona hospitalium a principio cõ
stituunt pro seruientibus clericis ꝛ oneribus ẽpalibus papalibus
ꝛ legatorũ sine quo ordo ecclesiasticus fundaret:sed bona hospita
lium deputantur pro pauperibus sustẽtandis vnde fructus nõ fa
ciunt rectores suos vt prelati vt.ꝫ.dictum est. Preterea etiã in reli
giosis mendicantibus hoc videmus ꝙ bona immobilia capiũt vt
vendant ꝛ sibi de pretio prouideãt ꝛ illa retinere nõ possunt,sed eq
que notã.de proba.in presentia.ꝛ de reli.do.c.j.lib.vj.in glo. veterẽ
domum.hinc est ꝙ potest prescribere hospitale ꝙ capiat indistin
cte omnia legata pauperibus in vna ciuitate relicta vt refert Joã.
an.in spe.de instru.edi.ℌ.nũc vero aliqua.ver.quid si executor. Et
huiusmodi occasione querit ibi Jo.an.an valeat ibi statutum fa
ctum in tali ciuitate, ꝙ talia legata soluant alteri hospitali vel reli
gioso collegio in preiudiciũ dicti hospitalis,all'.pro ꝛ cõtra solnen
do tenet per plura iura ꝛ per decre.nostra.de loca.ꝛ que ibi not. in
tex.ꝛ super.j.glo.per statutum predictum nullum preiudiciũ gene
rari predicto hospitali.

64 ¶ † Queri solet an de illa questione tẽplarũ ꝛ hospitalarũ, quicq;
per suas puincias habebãt priuilegia apostolica expressa cã subsi
dij terre sancte sup percipiẽdis legatis indistincte relictis ad pios
vsus:que iure legati vel hereditario relinquebant indistincte pau
peribꝰ pro anima, siue illa sint mobilia siue immobilia.executor di
stribuebat verbo ꝙ tale hospitale haberet tm̃ vel talẽ rẽ in specie.il
li priuilegiati supueniebãt ꝛ petebãt illa,querit nũquid ꝛ ipsi pos
sint. Jo.an.refert istã questionẽ in Spe.de instru.edi.ℌ.nũc aliqua
vero.ver.sed que corã quo. ¶ Cõcludit ſm Ali.mata.distinguendũ
esse an cõmissarius fuit admonitus ꝛ distribuere cessauit.ꝛ tũc pri
uilegiati licite petunt. Itẽ si priuilegiati perierunt ꝛ obtinuerunt
heredes condẽnari ꝛ consecuti sunt bona postea non retractabit.
Sed cõmissario nõ monito ꝛ sntia pro priuilegiatis nõ lata, nec so
lutione eius facta per cõmissarium ꝛ omni casu quo ꝙ legẽ vocat
eꝑs.venerunt priuilegiati alij que ibi latius vide.

65 **Preterea queritur.** † Testator iussit edificari
hospitale in certo loco,nũ
qd poterit fieri in alio:vel nũqd poterit tale legatũ conuerti ad aliud
pium opus,vel ex pretio ponẽdo in ipsa edificatione reparare seu
augmentare hospitale iam factũ. Respõdeo ad ista per ordinẽ. ad
primum dico ꝙ sine causa hoc nõ licet,qꝛ vltima voluntas testato
ris pro lege est seruanda.xiij.q.j.vltima voluntas.ꝛ ibi glo.ꝛ ea que
ad certum vsum largitione sunt destinata fidelium:ad illum debẽt
non ad aliũ adaptari ꝛ cõuerti salua semper autoritate sedis apo
stolice.de reli.do.qꝛ contingit.in cle.etiã piũ.vt ibi not.in glo.ꝛ si
cut hoc non hz in facto.ita nec in modo nec in loco,de re.spo.pisa
nis.ex causa vero hic licet puto in illo loco fieri.de testa. vos quidẽ
ꝛ per episcopũ vel inferiorez a papa. Ad secundũ dicitur ꝙ nõ per
alium ꝙ per papã sine causa vt.ꝫ.in alio casu. Et contra omnia ista
plene vide quod no,do. Lapus in cle.qꝛ cõtingit,preall'.ꝛ Bar. de
saxo ferrato in libello suo minoricarũ.in.d.c.ij.ꝛ.iij.vbi omnino vi
de. Ad tertiũ dicit idẽ per omnia,ꝛ facit ad questionẽ qõ no.Spe.
de instru.edi.ℌ.nunc vero aliqua ver.quid si testator.ꝛ questio Jo.
de deo relata ibidẽ per Jo.an.de illo qui relictis herede ꝛ tribus cõ
missarijs iussit edificari ꝛ dotari ecclesiã,quo mortuo duo cõmissa
rij cõuertere volũt illud legatũ in trãsferendo vnũ monasteriũ ma
le situatũ ad locũ debitum tertius cõmissarius ꝛ heres dissentiũt,ꝛ
hoc tz ꝙ nedũ duo ex tribus sed nec tres facere possent cõtra volũ
tatẽ heredis an in ecclesia nouiter instituẽda iuspatronatus acqui
ri debet remittit Jo.an.ibi ad ea que scripsit in.d.c.nos quod.de te
sta.super verbo,edificetur.verũ qꝛ in predictis excludit autoritas
apostolice sedis ꝛ merito, qꝛ ipse, vt not.Guil.de monte Laud. in
dicta cle.qꝛ contingit.potest in omnibus legatis ad pias causas fa
cere quicquid vult.

66 ¶ † Quid de legatis apostolice sedis, nunquid poterunt ista lega
ta conuertere vel mutare sine causa. Respon.glo.oꝛ.in dicta cle. qꝛ
contingit,super ver.apostolice, videtur sentire ꝙ non. dñs arguit
pro ꝛ contra,ꝛ dicit idem sentire.

67 ¶ † Quid ergo si testator leganit ꝑ executores suos in fundo suo
fieri hospitale ipsumq; dotare ad vsum pauperũ.executores volũt
autoritate prelati facere vnam ecclesiã religiosorũ, queritur nun
quid possunt.respon.hãc questionẽ ponit dñs lapus in dicta cle.
qꝛ cõtingit.arguit pro ꝛ cõtra,ꝛ tz ꝙ nõ põt.refert tamen Joã.an.
cum quibusdam alijs iuristis consuluisse contrarium, vcz ꝙ pos
sint.dicens ꝙ qui melius ꝛ maius facit non facere aliud, sed idem
facit.cum igitur plus sit ꝛ melius facere ecclesiam religiosorum ꝙ
hospitale:ibi latius vide,ꝛ clarius per venerabilem dominũ Bar.
prefatum in loco preal.

Offert se modo alia questio an re

68 seruatio † facta generalis de beneficijs per papã Joannẽ.xxij.com
prehendat hospitalia collegiata in quibus sunt diuersi laici eligen
tes sibi rectorẽ, quãdoq; clericũ, quãdoq; laicũ. Respõ.hãc questio
nem mouet do.Fed.in opere suo.c.cclxx.ꝛ tenet ꝙ nõ mouet eũ qꝛ
nomine ecclesiarũ monasteriorũ vel prioratuũ. nõ cõprehendũtur
hospitalia siue in materia fauorabili siue in materia odiosa,ꝛ sem
per illa tria videlicet ecclesie monasteria ꝛ pia loca ponũtur vt di
uersa ꝛ sub diuersis vocabulis nuncupantur,ꝛ sic nõ sunt idem: qꝛ
ꝛ si reformatio talium locorum pertineat ad papam propter voca
tionem diutinam, fraudaretur hospitalitas cõtra mentem iuris,
de reli.do.c.ij.in cle.secundum eum.

Source : BIU Cujas

69 ¶ †An rectores hospitalium possint administrare vel agere ante prestitū iuramentū, & ante ꝛfectū inuentariū ad quē tenētur ꝑ cle. qr cōtingit. de reli. do. Rñ. hanc qōnem mouet Pau. in preal. cle. qr contingit. & dicit q nō, sicut nec tutor vel curator. & oia possunt opponi cōtra istos que cōtra tutores & curatores opponi possunt virtute iuramēti & inuētarij non prestiti & nō cōfecti, cū administratores ad hec duo tenentur, cū autez supra in questione quesuerim an possit fundari eo pacto vt oia bona que obuenerint vendi possint & pauperibus erogari.

¶ Quero modo nunquid valeat cōsuetudo per quā oia bona sibi relicta & immobilia libere alienat & in vsus pauperū deputat. rñ. q valeat eadem ratione de qua. s. in dicta qōne dictum est.

70 ¶ †Ex his ꝗro nunqd in alienatione bonorū immobiliū hospitalis requirat solennitas iuris ꝙ requirit in alienatione rerum ecclesiasticarū. Rñ. Pe. de bella. vt refert Pau. in. d. cle. quia contingit. de reli. do. q decretum est necessariū in immobilibus. in his autem que seruando seruari non possunt nō. alleg. C. de admini. tut. l. que tutores. & ista faciūt ad id quod seruat hospitale sancte ✠arie noue de Florentia, cuius rector consueuit de triennio in triennū impetrare licentiam a domino episcopo vendendi & alienandi bona immobilia que obuenire contingit ipsi hospitali & vigore illius licentie plurima vendit.

71 **Queritur nūquid id fieri** †possit de iure. rñ. nō est dubiū: q dicta licētia nō sufficeret in bonū ecclesiarū nisi regrat materia. s. causa iusta & forma tractatus inferiorū & autoritas superiorū, vt in qōne superius alleg. ¶ Sed talis licētia diffusa vaga & incerta non pōt predicta includere, sed in hospitalib⁹, puto idē si loqueremur de dote primeua que ꝙstituta fuit & sine qua eps non pōt pati, debet hospitale de nouo erigi, vt. s. dictū est. Sed de bonis obuenientibus & relictis vel oblatis fidelium ista facilius vēdi possunt, qui cū semper est causa vniuersalis perpetua & iusta. s. vt distribuantur in vsus pauperum, & ideo dicta licētia generalis pōt se legitime ad dictam perpetuam causam referre, et si valet in hoc consuetudo per se, vt. s. dictum est, fortius consuetudo cum licentia episcopi et sic obseruantia dicti hospitalis sancte ✠arie noue videtur de iure posse sustineri.

72 ¶ †Venit in qōne nunquid hospitale possit prescribere decimas vel alia iura spiritualia. Respō. sic, nam ex quo hospitale est locus religiosus autoritate epi erectus talia possunt sibi accedere. de pbē. cle. per literas. & pbatur & no. in. d. cle. qr cōtingit, sed nō pōt prescribere sepulturā pauperū & habere presbyterum celebrantē ibidē diuina & ministrantem ecclesiastica sacramenta.

73 ¶ †Solet etiam dubitari an rectores hospitalium faciāt fructus suos sicut alij clerici. Respon. dicit glo. in dicta cle. quia contingit. quod non etiā separatos a solo quicquid vero de clericis. de offic. ordi. presenti. lib. vj. plene de materia &c. Idem not. Zenze. in dicta clemen. quia contingit.

74 **Quot ergo pauperes** rectores hospitalium receptare possint & teneant. Respō quot ex fructibus & facultatibus ipsius hospitalis cōmode possint receptari, ita dicimus in moralibus. de sta. reli. in c. j. lib. vj. ita in clericis instituendis. de insti. c. j. ita in procuratione habenda est ratio facultatis. de censi. sopite. de concor. ita etiā not. Zenze. & per hoc patet q plus abundanter ad receptionem plurū tenebitur. hoc tamen ſm Paul. non habet locum in leprosarijs: quia ibi sunt continui, et ideo in anno sterili non possunt eijci, ab initio enim debuerunt tot recipi quot possent commode sustentari sicut in alijs ecclesiasticis. de vita et honestate clericorum. quoniam. cum simi.

75 ¶ †Sed nunqd poterit hospitale per personā alias habilē haberi vel prescribi in proprietate vt opz. vt lite nō ꝓtes. c. ij. de eo q mit. in pos. cau. rei ser. c. j. & ij. & eo. ti. cum lib. vj. fortius in hospitalibus. Item regetur per custodē & familiarē ecclesie vel loci qui tale hospitale prescripsit. Idem puto de mēsa etiā eadē ratione: qr & si ecclesia pōt esse de mēsa alterius, & per illā regi sine proprio rectore. de ꝓces. prebē. in cle. & idē puto q possit cōpetere ponere & mouere hospitalariū ad nutū alicuius prelati eadem ratione: qr & de ecclesijs hoc dicimus in cle. de sup. ne. prel. qr regulares. & ibi per Pau. & in. c. cum singula. de preben. lib. vj. fortius in hospitalibus.

76 ¶ †Preterea qr tractatur de leprosarijs, quero nunqd leprosarij sepeliantur cū alijs in cimiterijs. Respon. not. in. c. sacris. de sepul. quod nō. eo qr alij non cōicant nec licet cōicare sibi in vita. de eccle. edi. c. ij. de coniug. lepro. c. j.

77 **Quid si quis elegerit** †sepulturā apud ecclesiā hospitalariorū, nunquid ecclesia parochialis dz habere canonicā portionez de relictis eis. rñ. ſm Hos. & Jo. an. post eū ꝙ hic no. de sepul. in nostra. q ecclesia parochialis de oibus relictis ꝑ aia dz habere canonicā siue relinquat eccl̄ie, siue eccl̄ie & fratribus ibi morantib⁹, siue in gñe, siue in specie, siue dicat relinquo, hoc tali hospitali. ar. ad hec. ff. de annu. leg. l. annua. immo ſm quosdā ex quo elegit apud hospitalarios sepeliri & de relicto hospitali Hierosolymitano si exp̄sse dicat nō pro anima debetur canonica: qr tunc quod relinquitur presumitur dari tacite pro anima & pro sepultura. de sepul. de his. facit qō no. per Jo. an. in nouel. in glo. iudi.

78 ¶ †Quid si non elegerit sepulturā: tū de iure ibi sepeliendus est: qr is dedit se & sua: qr factus erat frater. de priuil. vt priuilegia, vel qr erat ibi sepultura parentū. eo. titu. c. j. Respon. ſm Jo. an. & Hosti. in. d. c. in nostra. q parochialis ecclesia debet de oibus percipere canonicā portionē ex ꝙ in eorū ecclesia sepelier de iure sine electiōe.

79 ¶ †Quid si ibi sepeliri nō potuit per casum fortuitū, puta qr tpe noctis testamamentorū locus ille ab hostibus occupatus erat, vel quacūq; alia de causa iusta, puta in bello mortuus & ipsius corpus discerni nō potuit. rñ. Hosti. & Jo. an. post eum in. d. c. in nostra. dicit q de oibus legatis habebit ecclesia parochialis suā canonicam portionē, sec⁹ si dixisset, relinquo hoc eccl̄ie in qua sepeliar, et istud hospitali: tunc eñ de relicto ecclesie in qua sepultura eligitur debet dari canonica portio, & nō de relicto hospitali: qr hospitalarij sunt exempti, & de his que legantur locis exēptis nisi ibi eligatur sepultura ecclesiastica portio non ministrabitur ecclesie parochiali. alle. de testa. offi. & c. requisisti. & de sepulturis. de his. & c. j. ea eñ ꝙ sic diuisim sunt hospitali relicta, non videntur relicta pro sepultura, sed alias pro anima. & de his nihil est deducendum.

80 ¶ †Quid si nec de iure debuit sepeliri apud hospitalarios nec elegit sepeliri, sed de facto alias sepultus est. Respō. ſm Inn. & Jo. an. post eum in predicta decre. in nostra. tunc de relictis nec totum nec partem reddet parochiali ecclesie sed corpus tantum, et oblationes, et alia que occasione sepulture ad eos peruenerunt, vt de sepultu. ex parte.

81 **Quid si hospitale** †habet parochiā, seu ꝓprius loquendo parochia habet ecclesiam que est hospitale. Rñ. ſm Inno. tunc debet dari tanq̄ diocesi. nō obstat si dicat exēpta est ecclesia, & sic nullā cōmunionē in illā habet eps vnde nil percipere debet. arg. de testa. requisisti. §. secus. licet ecclesia sic exempta cuius adhuc habet cōmunionē cū ea propter populum quē tenet. ad hoc de priuil. ex ore. de ver. sig. veniēs. & c. ad perpetuā. in qbus probat, tū ex tex. tū ex glo. q nec tēplarij
82 nec hospitalarij sunt in hoc exēpti. †Jtē & loca exēpta de lega. eisdem a parochianis nō exēptis relictis tenentur soluere canonicaz portionē ſm Inno. qō hic no. de sepul. relatū. quānis. s. Sed tu videatur dicere. Sed tu diceres ſm Jo. an. q supascripta iura loquunt de portione canonica epali quā non soluunt exempti, sed qō proxime supradictum est de canonica parochiali.

83 ¶ †Quid si testator dixit expresse hoc. relinquo hospitali nō pro sepultura, sed alia causa iusta, de tali causa nil recipiet parochialis ecclesia nisi relinquens se transtulisset ad hospitalarios. de sepult. de his. vel vbi eccl̄ie hospitalis datū sit ad vitā q qcquid dicitur de vno necesse est etiā intelligi de alio. puta qr hospitale cū ecclesia sua exēptū est, nec in spūalibus nec in tpalibus aliqd est in eis diuisum specialiter & seorsum: hoc casu de relicto eccl̄ie deducetur portio, & si dicatur q nō intuitu eccl̄ie fit relictū & econuerso: qr ſm predicta de facto suppositā sic sunt de suo iure q separari non possunt. Sed dices semp est distinctio inter ecclesiam & hospitale: qr prior clericorum sacerdos pōt absoluere fratres. de sen. exc. canonica qō nō pōt magister laicus. ergo ita posses obijcere q frater sacerdos potest conficere non frater laicus: talia nō faciunt diuisionē inter ecclesiam & hospitale, sed potius inter clericos & fratres laicos vel potius inter officia. hoc enim officium absoluēdi datum est priori domus ex priuilegio q possit habere etiam si ibi non esset ecclesia sic & alij officiales domus alia sua officia specialia distincta ab inuicē habēt & separata. lxxix. di. singula. de hac separabilitatis materia. de priuil. pastoralis. ſm Jnno.

84 **Rursus quero cū huiusmodi** loca ad † pios vsus deputata diuersis noibus noientur, vt dicaz in ꝗstione, & hoz aliqua habēt altaria in qbus celebrant diuina, aliqua habēt simpliciter domus in qbus obseruatur hospitalitas & alia pia opa pietatis. Jtē eorū aliqua fuerunt fundata & deputata ad pios vsus per laicos sine autoritate episcopi & huiusmodi locis multa per fideles in vltimis voluntatibus relinquūtur pro remedio animarum sub diuersis modis & verbis, de quibus queritur an ab eis de dictis relictis eps quartā petere possit. Rñ. sup hoc cōposuit reuerēdissim⁹ pater & dñs dominus Franciscus de clusi. decre. doctor sacrosancte Romane ecclesie cardinalis tempore quo erat eps Clusinus opusculum breue qō distinguit in principales questiones quinq̄.

¶ Primo querit an dicta loca teneantur ad quartam.

¶ Secundo quid de monasterio & pijs locis exemptis.

¶ Tertio de quibus relictis loca predicta vel similia quartam soluere teneantnr.

¶ Quarto quid iuris de relictis priuilegiatis.

¶ Quinto et vltimo respondet ad quedam contraria.

Source : BIU Cujas

¶ Quantū ad primū probat p multa iura q̄ loca sint pia subdit q̄ oia loca pia ad quartā tenent̄ de testa. offic̄ij. ℟. c. regisiti. ¶ Concludit ꝺ dicta loca ad quartā teneri dicit ℣ost. hāc suā probare ℟ tenere in sum. de sepul. Item sub hac prima qōne dicit q̄ nō solum predicta loca tenent̄, sed ℟ loca exēpta quecūq;, vt no. ℣os. in sum. §. ℟ a quibus. ℟ hoc pbat multis rationibus. ¶ Deinde pſequit de quibus relictis hmōi quarta debeat̄, cōcludit q̄ de oībus relictis p anima ℟ declarat q̄ dicant̄ pro anima relicta, vcz quicqd relinquitur ecclesie vel pio loco, etiā si de anima nulla fiat mētio in legato. Itē qcqd ab extraneo prelato etiam si nomen prelati sit expressum in legato. ¶ Itē dicit quartā deberi de relictis hospitali iure institutionis. Itē ſm eum de relictis pauperibus alicuius pauperis hospitalis: q̄ legare pauperibus certi hospitalis vel legati vel loci idem est qō legare ipsi hospitali vel loco quod expresse no. Jo. an. in cle. dudū. ℣tūcunq; de relicto simpliciter pauperibus gabella solui non debet. Item de omnibus que defunctis pro anima in vltima voluntate reliquit hospitali. Item nō solum de mobilibus sed de immobilibus puta piatis, molendinis, vel alijs. ¶ Itē debetur predicta quarta quandocūq; fecerit testamentum, testator etiā in sanitate ℟ multo tempore ante mortē.

¶ Amplius autem cū. ℣. pater ℟ do. noster dñs Urbanus per suas literas cassauerit ℟ reuocari mandauerit sub infrascripta forma.

Urbanus epūs Seruus seruorum Dei ꝛc.

90 **Quāuis† super reformatione** regimine atq; cura ꝛenodochiorū, leprosariorū ℟ hospitaliū per qōnem felicis recordationis Clemētis pape. v. deci. nostre que incipit: q̄ cōtingit, fuit vtiliter sacro approbante cōcilio prouisum vt hi ad quos premissa de iurę vel quouis statuto in ipsorum fundatione apposito q̄ ex cōsuetudine ꝓscripta legitime vel priuilegio apostolice sedis pertinet de ipsis fuerunt honorati quāta cū negligentia in hac parte omissa fuerit hacten⁹ ℟ cōmittat̄ quotidie frequenter rerū experientia manifestat. Nos igit̄ taliū negligētie animarū ℟ piculis obuiare volentes ℟ leprosorū ℟ aliorū ne debitis eis alimētis inhumaniter fraudentur indēnitatis pietatis studio puidere, prout nobis ab apostolice seruitutis incumbit officio intercedētes oēs collationes, puisiones, cōmissiones, ꝯfirmationes seu cōmendas de ꝛenodochijs, leprosarijs, seu hospitalibus, que tū de militaribus ordinibus aut alijs religionibus nō existāt, p predecessores nostros romanos pōtifices aut legatos dicte sedis, seu alios quoscūq; apostolica vel alia q̄uis autoritate sub quacūq; forma vel cōceptu verbox̄ quibuscūq; pſonis eccl̄iasticis secularib⁹ vel regularibus aut laicis etiā clericis secularib⁹ in bñficiū ꝓtextu cuiuscūq; cōsuetudinis sint collata nisi in eorū fundatione secus ꝯstitutū extiterit, seu p electionē sic de rectoribus piorū locorum hmōi prouidendū eadē autoritate aplica reuocamus, cassamus ℟ annullam⁹, ℟ nullius firmitatis esse decernimus: volēt̄es ℟ mādantes q̄ hi ad quos eorūdem locorū cōmissio seu ordinatio ꝓtinet infra duos mēses postq̄ hmōi nostra reuocatio, annullatio ℟ decretū seu ꝯstitutio in ciuitate seu dioc̄esi, in quibus hmōi pia loca cōsistant fuerint publicate ꝯtinue ad cōuocandū ipsorū locorū gubernatio viris puidis ℟ idoneis honestis, ac boni testimonij qui sciant ℟ velint ea dē loca eorūq; bona ℟ iura vtiliter regere ipsorūq; redditus ℟ prouētus in vsum miserabiliū personarū, prout ad hoc deputata fore noscunt̄ fideliter dispensare ℟ ſm formā dicte cōstitutionis cōuertere non postponant ℟ aliā constitutionē eandē obseruent, ℟ per illos quibus loca illa cōmiserint faciant obseruari, put in literis ante cōfectis plenius cōtinetur, quocirca fraternitati tue ꝛc.

91 **Circa istam nouam** †cōstitutionē possunt oriri ꝯplurime ꝙstiones. Prima sic, cū papa cassat ℟ irritat oēs rectores hospitaliū exceptis quibusdā, vt. §. ℟ mandat illa reformari infra duos mēses a die publicationis seu anteq̄ dicti duo mēses incipiant currere. Respon. puto q̄ sic, quia constat hospitale vacare ℟ carere rectore vel cōstat q̄ potestas reformādi illud nō est sublata per papā his ad quos spectat ℟ nulla dz esse vacatio, cui nō sit parata prouisio ergo poterūt, nec obstat tps duorū mensiū siue per papā assignatū: q̄ illud nō excludit, quin primo possint facere. datur autē ad accelerandū prouisionē non ad protelandū, ita publicatio fit pro ignorantibus. sed qui certus est certiorari non debet, vt in regula qui certus. de re. iur. lib. vj. Et sic videtur q̄ hi ad quos spectat possint ignorantiam allegare ℟ ad accelerandū prouisionē non ad suspendendum ℟ vna res nō debet operari diuersos effectus, ℟ ita feci prius obseruari in hospitali sancti Spiriti de prope Florentiam, fateor tū q̄ ante dictam publicationē hi ad quos spectat non artantur.

92 ¶ Secūda† questio sit ista. pone post dictaz publicationem ℟ post lapsum duorum mensium hi ad quos spectat non conferunt vel cōmittuntur nunquid postea conferre poterunt. Respō. si res est integra, puta quia non sunt collata alteri per alium qui possit, puta q̄ per decre. si tibi absenti. de prebend. libro sexto. quia esto quod mandet infra duos menses conferri non tamē aufert potestatem conferendi alteri, immo tenet facta alteri collatio, vt tibi loquitur et nota.

93 ¶ Sed †, huiusmodi occasione quero ad quē dicto casu deuoluat̄ potestas conferendi seu cōmittenda dicta hospitalia non cōmissa infra duos menses a tempore dicte publicationis per eos ad quos spectet. Respon. d. papa non est dubiū q̄ semper ℟ vbicūq; omnium beneficiorū ℟ hospitaliū collator ordinarius est in decre. ij. de preb. lib. vj. de epīs videtur dubiū. nam dñs papa in sua cōstitutione nō attribuit potestatē conferendi ipsa hospitalia alij nec videtur per dañ. mandatum de conferendo illa infra duos menses auferre potestatem his ad quos spectat, vt supra dictū est, immo videtur potius quedam excitatio quam fecit eis vt conferant. de offic. ordi. cū contingat. de rescriptis cum aliquibus. lib. vj. et sic nō videtur deuolui ad epiſcopum.

Itē si concilij Laterañ. habet locū in hospitalibus forte dici posset q̄ deuolnitur ad epm̄ ꝓpter negligentiā ℟ cuz quasi sex menses dati in dicto concilio ad cōferendum sint isto casu reducti ad duos, sed cū concilium dictū nō habeat locū in hospitalibus vt supradictū est. ℟ no. ℣an. in dicta cle. q̄ cōtingit. patet q̄ ex vigore nō potest fieri dicta deuolutio, in ꝯtrarium videt facere. ſ. q̄ epūs possit isto casu procedere non ex cōcilio Laterañ. vt prefertur non etiā: q̄ sit sublata his ad quos spectat, vt predixi. sed q̄ constat eos negligentes quam negligentiā termini trāsacti declarat ſm ea que notari solent in decre. extirpande. de prebē. Sed constat q̄ epūs ex generali officio suo pōt supplere negligentiā inferiorū supplendo. ergo negligentiā cōpleant vel committant simile, quod no. in decre. c. ex parte astensis. de concess. prebē. licet enim vbi non est numerus prebendarū vel canonicorū, non dicit̄ vacare locus ℟ sic nō est locus deuolutioni q̄ concilium Laterañ. cum ſi. inferiores admoniti per epm̄ non reformant etiā canonicis oportunū vel cōsuetū, epūs supplendo negligentiā hoc facit. itē facit hic dicta cle. quia contingit. quia epūs cōmittet suppletionē negligentie eorum ad quos spectat vt in dictis hospitalibus circa ea q̄ facere debēt fortius in hoc tanq̄ in fundamēto. sunt tū q̄ dubitant q̄ post dictos duos mēses dicta hospitalia vacēt in curia ea ratiōe: q̄ papa cassando ℟ assignādo terminū duox̄ mensium vel apposuisse manus suas ℟ ad se reuocasse negotiū, ℟ sic inferior intromittere se non possit.

¶ Item quia ista cassatio facta in curia tales rectores ibi mortui finguntur ℟ sic vacare in curia dicantur per decreta. presenti. de preben. libro sexto. et hoc vbi illa decreta. locum haberet in hospitalibus, de quo supra tactum est. istum articulum pro modo non decido, sed reseruo pinguiori examini. facit ad hoc. c. primo. vt lite penden. in clemen.

94 **Item quero an dicta** †ꝙstio vēdicet sibi locū in hospitalibus ad que cōsueuit poni rector ad presentationē laicorū ℟ cōfirmationē epī alterius vel alterius, hoc est dicere q̄ papa in dicta ꝯstitutione excipiat hospitalia ad q̄ rector nō per electionē ꝓprie, sed p presentationez laicorum ℟ cōfirmationē superioris assumunt. istā qōnem ℟ alias tetigi ℟ decidi in quodaz concilio per me reddito in facto hospitalis de preto epi Pistoren. dioceſi. vacantis. per obitum magistri Joā. Pau. in romana curia abbreuiatoris, ℟ ibi arguo pro ℟ contra.

¶ Concludo tū q̄ dicta exceptio locū habet, ℟ q̄ dicta cōstitutio priuata nō vendicat sibi locū in illis ibi plene vide, ℟ hoc dico ibi fore clarissimum si essent clerici presentantes, cum ipsorū presentatio sit electio per iura alleg.

95 ¶ †Porro circa predicta quero nunquid si in quodam hospitali sunt conuersi laici puta non professi qui cōsueuerunt sibi eligere rectorem ℟ confirmari p epiſcopum nunquid ista sit proprie electio, ita q̄ includatur in exceptione dicte constitutionis Urbani, ℟ qō cassatio predicta non habet locū in eo. Respō. hanc qōnem tetigi ℟ decidi in dicto ꝯcilio per me reddito, ℟ argui pro ℟ ℣, ℟ plenissime concluſi q̄ erat ℟ qō concludebatur in dicta exceptione, ℟ ibi vide. Item etiam tetigi ℟ decidi nūquid in electione talium ꝙsorum ℟ hospitalium vendicaret sibi locum decre. quia propter. de elect. ℟ tenui q̄ non vendicat sibi locum ibi vide.

¶ Ulterius etiam in dicto concilio tetigi vnam questionē nouissimam ℟ inauditam. Nam dicta cōstitutio vrbani que cassat omnes rectores hospitalium ℟ reponit, ℟ excipit sub hac forma quibuscunq; personis eccl̄iasticis secularibus vel regularibus aut laicis factis etiam si clericis secularibus in beneficium pretextu cuiuscunq; consuetudinis sit collatum in illorum fundatione, secus si constitutum extiterit, seu per electionem sic de rectore priorum locorum hmōi prouidendum. nota. quod hec exceptio potest ad superiorem referri duobus modis, vno modo quod generaliter ad totum dispositum dicte constitutionis vt sit sensus quod non intendit ipsa constitutio priuare aliquem rectorem assumptum ad aliquod hospitale per ipsam electionem siue sit laicus siue clericus, ℟ tūc

Source : BIU Cujas

ricus, & tunc electi, vt supra dicebatur per cõuersionem non essent priuati, presentati per laicos & cõfirmati per epm. tenẽdo qõ supra tenui tales includuntur in dicta exceptione electionis & sm istum intellectũ modici rectores essent priuati per ipsam dictã cõstitutionem. quia, nam rectores electi vel priuati vel confirmati, quor maior est numerus, sed solũ rectores quibus simpliciter fit cõmissio hospitalis p eos ad quos spectat alio modo põt referri dicta exceptio ad proxima precedẽtia, aut fit sensus q predicta cõstitutio cessat in rectores clericos quibus pretextu alicuius cõsuetudinis talia hospitalia fuissent in beneficiũ collata nisi in fundatione talis hospitalis q licet in beneficiũ esset ordinatũ q in beneficiũ habereturvel ipse clericus ad hospitale totale esset per electionẽ constitutus assumptus quo casu ipsi clerici non sunt priuati, & sm hoc oẽs laici rectores etiã si fuerunt assumpti p electionẽ etiã si in fundatione aliter esset institutũ sunt priuati, & tunc dictũ vbani est minoris effectus & plus includit, & hoc puto esse verũ intellectũ constitutionis predicte & ita consului in dicto negotio, q qr dictus magister Joã. Pau. abbreuiator erat laicus q̃tũcũq; fuerit electus per cõuersos dicti hospitalis, tamẽ dicta cõstitutio in eo locũ vẽdicabat & priuatus erat per illam, & sic per mortem suam vacauit cum ante esset priuatus & sic inferebam q in curia non vacauit.

96 **Occurrit questio an si detur** † pecunia p hospitali habendo cõmittatur simonia. Respõ. q nõ, qr hospitale de se nõ est beneficiũ ecclesiasticum nec eius rector habet tractare diuina vel spiritualia. Simonia autem dicit studiosa volũtas siue cupiditas emendi vel vendendi spiritualia vel spiritualibus annexa sm Dama. & alios docto. vel est spiritualiũ vel annexorũ spiritualibus precedente pacto predicta cõditio modo seruitij pretij vel cuiuscũq; tpalitatis receptio sm Hostiẽ. in summa. eo. ti. §. j. versi. xij. ergo cõtrariũ videt probari. j. q. vij. si quis oẽs. ad fi. ver. quicũq; & prope canoñ. &c. & hoc ibi no. glo. sup verb. religiosi. immo etiã si detur pro administratione pauperum, vt not. ibi glo. super verbo, orphanotrophorũ, & videt probari hoc. j. qõ. iij. saluator. vbi dare pecuniam pro officio aduocati castaldi vel iudicis etiã committitur simonia. & glo. que est superver. iudex tangit istam questionem & recitat opi. contrarias. Hugo dixit q in omni administratione rei ecclesiastice committitur simonia, vt no. eadẽ causa 7. q. §. is ita. in princ. & est simoniacum: qr prohibitũ, alij dicunt q simonia est, si administratio est talis q habet aliquod hospitale annexũ. facit ad hoc quod no. de simo. consulere.

97 ¶ † Nũquid in impetratione beneficij dr fieri mentio de hospitali. Respon. si confertur in beneficium clericis non est dubium, si autem committitur sm formã cle. qr contingit est dubiũ: qr potius est officiũ & tpaliter vnde vicaria temporali non fit mentio. de rescriptis. postulasti. a cõtrario sensu. Item est simile qõ ibi nota. de prestimonijs. vnde tale hospitale qõ confertur in laicis in sola temporalitate consistit. Sed puto faciendam esse mentionem: qr non est tẽporaliũ sm cõsuetudinẽ generalem. Item no. Fe. q nõ est omnino pphanus titulus, sed ecclesiasticus. vnde etiã accedũt sibi spiritualia & dos statuitur a principio. Itẽ ex quo clericus est rector constat q exinde debet viuere & põt, ergo impetrando beneficiũ debet hoc dicere sicut de titulo patrimonij ad quem est ordinatus: quia omnia debent exprimi que possunt ipsum mouere, vt in dicta decretali. postulasti. et si proponente. eo. tit. & c. cũ teneamur.

Nunquid beneficiũ cũ hospitali

98 † possit permutari. Respon. hanc questionẽ mouet Fe. de senis. in opusculo suo permuta. & tenet q sic & si hospitale confert in beneficium clericis, secus si hospitale sit concessum laicis.

99 ¶ † Sed si hospitale est cõcessum clerico vel bono viro nõ in beneficium, putat ipse q possit fieri permutatio: qr non est titulus totaliter prophanus nec posset vendi sine vitio simonie.

100 ¶ † Sed quid põt opponi ꝫ rectores istorum hospitalium. Rñ. hanc qõnem tangit Spe. in ti. de orphanotropho. & dicit q potest opponi q non fecerit inuentariũ solenniter. & q sit minor. xxv. annis. C. de epi. & cle. orphanotrophos. C. de tutor. l. vltima. itẽ quia est turpis persona vel suspecte vite. ff. sol. matri. si cum dotem. §. eo autem. vel qõ eis est interdicta administratio. iij. questione. ij. quia. de accu. c. fina.

101 ¶ † An clerici teneant ad hospitalitatẽ. Rñ. sic. de preben. de monachis. xlij. di. §. j. lxxv. di. florentinum. xvj. q. j. c. vltimo.

102 ¶ † Sed quero infra quantũ tempus debet compleri hospitale. Respõ. Hosti. in sum. de eccle. edifi. §. ij. dicit q infra annũ si fit oratoriũ infra quinquenniũ. in auc. de eccle. ti. §. si quis autẽ voluerit, qõ est intelligendũ de eo qui per se incepit & facit.

Sed in executionibus deputatis

103 † ad hoc si adsit facultas non credo tantũ tempus dari, sed saltem infra annuz a die monitionis debet expleuisse. de testa. nos quidẽ. & sine monitione speciali si essent questiones constitutionẽ mouentes in genere vt habet cõis obseruãtia. Ad quem spectat creare familiam perpetuam vel conuersos in hospitali. Respon.

104 ¶ Cum supra dixerim q † cõcilium non habet locũ in hospitalibus, quero quid si sit in hospitali certus numerus conuersorum ordinatus per constitutionem vel in fundatione hospitalis & moriat vnus, nunquid habet locũ conciliũ Laterañ. Rñ. videtur q sic ar. eorũ que not. in decre. dilectio. de preben. immo videt q non: quia membra sequunt necessariũ capitis si non habet locũ in capite nec in membro. deinde ac si absurdũ esset q haberet locũ in membris & non in capite et magis adheret titulus tectus titulo ecclesiastico, quam econuerso.

105 ¶ † Offert se alia qõ, videlicet nunquid diocesanus possit visitare hospitalia infectorum sue diocesis habentia altaria, oratoria et cãpanilia. Respon. ista est qõ do. Fede. de senis quam ponit. ccvj. & ibi hoc ipse examinauit diligenter & cõcludendo tenet q siue ex testamento siue inter viuos a principio ordinatum fuit q locus iste esset ordinat' ad vsum hospitalitatis siue interuenit autoritas episcopi siue non potest per episcopum visitari vt visitando inquirat an illud ibi fuit propter quod constitutum est & propter qõ fiũt ibi eleemosyne a fidelibus, maxime cũ habeat signa & forma constitutio. loci pij & ecclesiastici & etiam sic denominẽtur. ad hoc. de senten. excom. si iudex laicus. lib. vj. circa medium. & quod nota. Archi. de preben. cum de beneficio. in glo. fi. xl. annorum. li. vj. in fi.

Finis Tractatus Hospitalitatis celeberrimi doctoris D. Lapi de Castelliono.

Source : BIU Cujas

Tractatus de Canonica portione ꝛ de quarta disertissimi doctoris Domini Lapi de Castelliono.

Summarium.

1 Loca pia an teneantur ad quartam. 2.
Pia loca que dicantur.
3 Quarta per episcopum an peti possit ab omnibus in propria diocesi constitutis.
4 Religiosi licet sint exẽpti quantũ ad proprietatem suã, non tamen quo ad relicta aliunde prouenientia.
5 Religiosi nõ sunt indistincte a lege diocesani exempti.
6 Quarta de quibus relictis debeatur. 7.
Relictũ ecclesie vel pio loco videtur pro anima relictum.
8 Quarta an debeatur de relictis ꝛ alijs quibuscunq; que defunctus pro anima sua in vltima voluntate reliquit.
9 Episcopus de iure cõmuni an debeat habere quartam regulariter de mortuarijs relictis.
10 Portio parochialis an excludat episcopalem.
11 Res semper transit cum onere suo.
12 Eps de quibus legatis quartam suam debeat habere.
13 Sacramentũ altaris est cibus anime ꝛ peccatorum remissio.
14 Casus a iure, priuilegiati qui sint.
15 Glo. Aurelianeñ. taxatur. 16.
17 Ecclesia non potest fundari nec religiosus locus fieri sine autoritate episcopi.
18 Locus an possit dici pius sine consensu vel autoritate episcopi factus. 20.
19 Cedere non debet in commodum illud quod debet in penam potius retorqueri.
Laicus potest habere oratoriũ ꝛ hospitale dũmodo nõ habeat formam ecclesie, tamẽ ibi nõ poterit celebrari sine autoritate episcopi.
21 Laici possunt sine autoritate epi locũ deputare ad hospitalitatem vel alios pios vsus.
22 Relictũ pio loco nõ presumitur esse demissum pro cõmodo sacerdotis, sed pro salute, remedio ꝛ redẽptione anime relinquentis.
23 Titulus non presumitur nisi probetur.
Veritas scientie non est querẽda de riuulis, sed de ipso fonte.
24 Consuetudo quod non soluatur quarta non valet nec est prescriptibilis.
25 Correctionem non debemus erubescere.

Quidã aliqui curiosi contra doctrinã apostoli appetentes plus sapere ꝙ oporteat, in dubitationẽ sollicitã minus prouide dignoscuntur illa que clare sunt a sanctis patribus diffinita. de renun. c.j. lib.vj. querunt ꝛ inueniunt consultationes forte propter bonum salariũ quod offerunt. xj.q.iij. pauper, super pũcto qui sequitur, ꝛ est talis. In ciuitate ꝛ dioc. Glusineñ. multa sunt loca ad pios vsus deputata quorũ aliqua vocant hospitalia, aliqua domus de misericordia. Aliqua a rectoribus nominant domus de fraternitate, vel creatoria, seu cõmestates ꝛ similia his, ꝛ horũ aliqua sunt altaria in quibus celebrãtur diuina. Aliqua sunt simpliciter domus in quibus seruatur hospitalitas, ꝛ alia opera pietatis. Item istorũ aliqua reguntur per clericos, aliqua per laicos sine autoritate episcopi, ꝛ huiusmodi locis multa per fideles in testamentis ꝛ vltimis voluntatibus relinquuntur pro remedio animarũ sub diuersis modis ꝛ verbis de quib⁹ queritur per predictos, an episcopus ab eis de predictis relictis quartã petere possit ostẽditur iuribus ꝛ rationibus infrascriptis, ad qõ probandũ ostendam ꝙ dicta loca teneãtur ad quartã. ¶ Secundo dicã de monasterijs ꝛ pijs locis exemptis. ¶ Tertio de quibus relictis loca predicta vel similia soluere teneãtur quartam. ¶ Quarto quid iuris de relictis priuilegiatis. ¶ Quinto ꝛ vltimo respondebo ad alleg. in contrarium per dominum Baldum de Perusio: gallicium de Antoñ. et Bartholomeũ de senis ꝛc.

Primo igitur quod p̃dicta loca

1 †teneãtur ad quartam probo sic. Certũ est ꝙ loca huiusmodi quocunq; nomine censeãtur pia sunt vt cõceditur ꝛ bene per consultores predictos, vcz dñs Bal. de Peru. ꝛ Bar. de Senis, ꝛ probatur de relig. do. qui contingit in cle. circa prin. vbi dicit ꝙ attendendo ꝙ loca ipsa ad hoc fundata ꝛ fidelium erogationibus dotata fuerunt: ꝛ ibi etiam pia loca predicta. Et no. Guil. in Specu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. consti. vbi dicit ꝙ loca pia dicuntur ecclesie, monasteria, hospitalia, ꝛ quelibet alia loca in quibus senes, debiles, infantes, ꝛ alie persone miserabiles languide aluntur, et alia charitatis opera exercentur. ad idem. xvij. qõ. viij. sancimus. ꝛ q. viij. si quis. Nam ꝛ quod velis nouiter eis imponas certamen ꝙ predicte domus ad opera pia deputate existant, ꝛ sic pia sunt. facit qõ dicit canon in simili. xiij. q. iij. plericq;. non est curandum de nomine. extra de procu. petitio. ꝛ quod ibi nota. Hosti. Item certum est ꝙ loca huiusmodi de iure cõi in episcopi Clusineñ. portatis cõsistunt siue regantur per clericos siue per bocardos laicos, adeo qõ potest ab eis iura episcopalia petere pſertim illa de quibus habet in. c. conquerente. de offi. or. probatur hoc per. c. quidam. xvij. q. ij. ꝛ per ea que Archi. no. ibi. ꝛ. x. q. j. c. j. Inno. Hosti. Jo. an. de relig. do. de xenodochijs. ad idẽ dictus. c. quia contingit. in cle. Et quod ibi no. Itẽ est certum ꝙ prealle. c. conquerente. concedit episcopo

2 quartam de qua agitur. †Item indubitatum est ꝙ quelibet loca pia ad hanc quartam teneantur. de testa. officij. ꝛ. c. requisisti. cum multis si. Si ergo predicta loca sunt pia, ꝛ loca pia tenẽtur ad quartam. ergo ꝛc. Item si hec loca subsunt episcopo in his que episcopis conceduntur a iure, ꝛ iura expresse concedunt episcopis quartam, vt hec omnia probata sunt clare, concluditur pro eo, ꝛ hanc cõclusionẽ appobat Hosti. ꝛ probat per iura decretorũ copiose decretaliũ ꝛ naturaliũ rationũ in sum. de sepul. §. verus est questio.

De secundo dico ſm Hosti. ꝙ non solum tenen

tur ad quartam de qua agitur ipsa loca predicta, sed etiaz exempta quecunq;, vt ipse plene not. in summa de sepul. §. a quibus, dicens

3 ibi ꝙ † quarta per episcopum peti posset ab omnibus in propria dioce. constitutis. xvj. questione. j. constitutum. siue sint capelle monachorum siue aliorum religiosorum, vel monasteria, vel alia loca pia, siue sint conuentualia, vel queuis alia in ciuitate vel extra non obstantibus quibuscunq; priuilegijs apostolicis exemptionis vel alijs, nisi de iure diocesani ꝛ ipsius preiudicio in eis expresso fiat mẽtio, dicens quod tale priuilegium non consueuit ecclesia romana simpliciter concedere. Et licet ſm eum quo ad canonica aliorum reddituum inspiciatur locus ad quez pertinẽt redditus, vtrum sit subiectus vel non: tamẽ in his mortuarijs secundum eum non inspicitur locus cui relictum est, vera de oblatione fidelium debetur portio et indistincte loquuntur iura cuicunq; pio loco relinquantur, ergo indistincte sunt intelligenda, nisi per ius aliud distinguãtur, iura que circa hec allegat omitto. Si autem dicitur in decre. cõquerente. de offici. ordi. huiusmodi quartam deberi ab ecclesijs seu capellis non sequitur, ergo non ab exemptis. nam he exempte iure dioces. sunt. licet non sint subiecte. Quamuis ergo religiosi exem

4 pti sint quantum ad proprietatem suam †non tamen quo ad relicta aliunde prouenientia; quia illa non sunt exempta, sic nec a prestatione decimarum predioꝝ que ab alijs recipiunt excusantur in. c. dilecti. et. c. licet. de decimis. ratio est vt dicit; quia non petitur hec quarta a loco tãq; a loco, sed tanq; a testatore relicti vel herede parochianorũ, qui nec aliter debuit recipi, nisi portiõe reddita nec episcopum fraudare potuit. si enim ecclesia a qua corpus assumunt consideratio iure parochianoz, ꝛ ab hospitalarijs et ab omnibus relictis canonicam suam portionem habet, vt in. c. in nostra. de sepultu. quod nota. et episcopus cum ab ipso intelligatur assumi. nam et episcopus et ecclesia. vij. questione prima. scire. cum tota dioceſi sua parochia censetur. xij. questione secunda. bone rei. de donatio. apostolice. de officio. ordi. significauit. Item nec religiosi

5 sunt indistincte a lege dioceſ. exempti, †vt patet de maioritate et obedientia. quod super his. xviij. questione secunda. abbates. et. c. eleutherius. et. §. preceden. et. c. vltimo. hec omnia sunt verba Hostieñ. in. §. predicto. que ad literam ponuntur ad finem, vt illi quibus ista non placent eum potius quam me reprehendant et eiusdem opinio. et sententie etiam expresse. j. de sepultu. c. ij. super verbo, medietatem. Item secundum dico quod si ecclesia vel hospitale sint exempti, sed non populus, tunc episcopus debet dare quartam tanquã dioceſ. nec obstat secundum eum si dicatur exempta est ecclesia, et sic nullam communionem habet cum ea episcopus vnde nihil percipere debet, licet etiam ecclesia sit exempta, adhuc tamen communionem habet cum ea propter populum quem tenet ab eo. de priuilegijs. ex ore. secundum Innocen. et Joan. andre. de sepultu. in nostra. et ibi repetit Hostieñ. tenendum esse qõ loca exempta, de legatis eisdem a parochianis non exemptis tenentur soluere canonicam portionem episcopo. Tenent etiam ibi doctores predicti quod hospitalarij et templarij non sunt exempti.

Probato itaq; ꝙ loca tenẽtur ad

6 quartã, restat videre de tertio, scz de † quibus, relictis quarta huiusmodi debeat. Ad quod dicendum ꝙ regulariter de iure debet de omnibus relictis p anima, vt no. in. c. conquerente. de offi. or. ꝛ est expressum in. c. requisisti. de test. ad idem de sepul. in. c. j. intelligo autem relicta pro anima siue vocentur mortuaria, vt. c. conquerente, vel oblationes

Source : BIU Cujas

vel oblationes nomina quarum mortuaria continentur. de verbo. signific. cum inter. siue iudicia anime, vt. d. c. j. vel relicta siue legata ecclesie vel alijs locis pijs in infirmitate de qua obijt, vel causa mortis, vel quacunq; vltima voluntate, vt not. Hostien. in summa. de sepultu. §. et de quibus.

¶ Item intelligo relictum pro anima quicquid relinquatur ecclesie vel pio loco, ꝛ de hoc nunq; est ab aliquo dubitatū, vt dicit Jo. andr. in. d. c. j. ꝛ hoc est verum etiam si in relicto nulla de anima fiat mentio, vt ibi plene no. per eum. Itē intelligo relictum pro anima nedum qō ecclesia vel pio loco legatur, sed quicqd maxime ab extraneo relinquitur prelatis ecclesie vel rectori pij loci. nā canon dicit aperte q; si fiat ab extraneo huiusmodi legatuz seu relictum pro anime salute, videtur esse factū, vt hec habentur. xij. q. iij. pōtifices. cuius verba ponūtur in. c. requisisti. ver. nec est. ꝛ hoc est verū etiam si in testameto seu relicto huiusmodi sit nomen prelati vel rectoris expressum, vt no. ꝛ probant pe. ꝛ Jo. an. in predicto. c. requisisti, qō est no. dignum ꝑm eos.

7 **Preterea dicit Hostien.** quartam† deberi de relictis per parochiañ. exempti monasterij hospitalis vel alterius loci, vt not. ipse Hosti. in sum. de sepul. §. ꝛ a. quibus. ver. quid ergo. Itē quarta debetur de relictis iure institutionis, prout heredez testator instituit ecclesiam hospitalem seu aliū piū locum vel eiusdē prelatum vel rectorē, vt plene no. Jo. an. in predicto. c. j. de sepul. Rursus no tandum est ꝑm Jo. an. qō quarta debetur nedum de predictis, sed etiam de relictis pauperib⁹ hospitalis alicuius vel alterius pij loci. Et est ratio ꝑm eum que etiam per dominum Bal. de Perusio cōceditur: quia legare pauperibus certi hospitalis vel loci idē est qō legare ipsi hospitali: certum est q; deberetur vt est clare probatum, ergo quod probatum dico per decre. dudum. de conuer. coniu. vbi hoc expresse tenet Jo. an. super verbo, pauperū. dicens hoc esse verum, posito q; de relicto pauperibus simpliciter quarta non debeatur iuxta nota. per Bar. de sepul. c. ij. per quam glo. ꝛ Jo. an. de testa. c. j. lib. vj. do. Ubal. ꝛ quidam alij dicebant ꝯtrariū, licet fatere tur rationem permissam, vt dixit, quibus per hoc respōdetur. debent enim intelligi dicte glo. prout ipse Joan. an. in. d. c. dudum. ꝛ de here. et etiam per eundem Jo. an. in prealleg. c. requisisti. super verbo, pijs locis.

8 **Rursus dicendū est quartam** † deberi de relictis ꝛ alijs quibuscūq; que defunctus pro anima sua in vltima voluntate reliquit, de sepul. in nostra. c. ꝛ apud. versi. est aūt dicendū. ꝛ in. §. ꝛ de quibus. Itē dico quartam deberi nō solum de rebus mobilibus ꝛ possessionibus, sed etiā immobilibus, molendinis ꝛ alijs quibuscūq;, non de realibus debetur hec quarta, vt est expressum. de sepul. c. ij. ꝛ no. Hostie. in sum. eo. ti. §. proximo. alleg. hinc est q; in Romana curia causa vertebat inter episcopuz Cistertien. super castrum quod reliquit comes Falcatareñ. in vltima voluntate. Et hospitalarios sancti Joānis Hierosolymitani super castro monasterij dioce. Cistertien. quod castrum comes Falcatareñ. in vltima voluntate legauerat dictis hospitalibus pronuntiatū fuit per dominum Jo. gayetanū diaconū cardinalem de mandato Jo. pape quarti quartā deberi episcopo predicto tanq; dioce. vt recitat Hosti. in. c. requisisti. de testa. ꝛ de offi. or. cōquerente. debetur em̄ quarta de predictis omnibus quandocūq; fiat testamentum et si plena sanitate ꝛ multo tempore in mortē, confirmant enim morte. de cele. mis. cum marthe. ꝑm Jnno. ꝛ Jo. an. in. c. requisisti.

¶ Verum in parte ista vltima duo restant dubia. primo vtrum epi
9 scopus† debeat habere quartam quarte quam recipient de morte vel relictis parochiales sacerdotes vel curati sue ciuitatis ꝛ alijs penes quos sepeliuntur corpora parochianorum ꝛ dioce. a fratribus predicatoribus, minoribus, heremitis, ꝛ alijs penes quos sepeliūtur corpora ipsorum parochianorum curatorum. Secundo vtrum episcopus debeat habere quartam de relictis pro missis presbytero alicuius ecclesie sue ciuitatis ꝛ dioce.

¶ Ad primum dico q; certuz est episcopum de iure communi debere habere quartam regulariter de mortuarijs relictis, vt est probatuz. Itē est certū q; parochiali ecclesie de cuius parochia corpus assumitur debetur quarta de omnibus mortuarijs ꝛ relictis ꝛ legatis factis ecclesie vbi corpus sepelitur. de sepul. dudum. in cle. ꝛ hec quarta est precise cassata quo ad religiosos qui in ea includuntur.

¶ Circa alios autem qui ad illā decre. non astringuntur parochialis portio est medietas tertia, quarta, seu tubalia, maxime ꝑm consuetudinem regionum, de sepultu. c. j. ꝛ. ij. ꝛ. c. cum super. ꝛ. c. certificari. ꝛ. eo. c. cum quis. lib. vj.

10 **Item certum est q; portio** † parochialis non excludit nec impedit episcopalem nec econuerso: quia cum iur. dispositione due portiones de aliquo deduci debēt, vna non impedit aliam et si vni persone debeantur vt legitur et no. de testi. pannucius. et not. xiij. questione. j. §. his ita. in glo. videtur multo fortius si diuersis debeantur, vt vnus propter alterum non fraudetur ꝑm Uber. et hoc tenet Hostien. in summa. de sepul. §. et vtrum. versi. ita. quia non inspectis et sequen. ex quibus concludo quod si de omnibus legatis ante diuisionem factam inter ecclesias a quibus corpus assumitur, et apud quas sepelitur non deduxit episcopus portionē suam, quod tanquā dignior et prior debeat deduci post diuisiones factas inter ipsas ecclesias percipiet episcopus quartam quarte, et quartam omnium aliorum ꝑm Hostien. ibi, alias sequeretur absurdum quod episcopus de mortuarijs seu relictis raro vel nunq; haberet nisi vbi parochianus in parochia sepeliretur, exiget ergo quartaz quarte, de quartis ꝛc. quod dicit si aceruus communis inter dominum ꝛ colonum a principio non fuerit, decimatur post diuisionem factam inter eos ab vtraq; de parte sibi continente ecclesie decimas postulabit, vt legitur ꝛ notatur de decimis. tua nobis,
11 quia res† transit cum onere suo. xvj. questione. j. siquis laicus. cum simi. predicta corroborantur ratione tali. Quarta que debetur curato a quo corpus assumitur est in bonis eius etiam anteq; ei soluatur, et in illo eodem iure quo est in bonis ecclesie apud quam relinquēs sepelitur id de quo quarta deducitur, si illa ecclesia apud quā sepelitur habet hoc iure legati, ergo ꝛ curator habebit istam quartam iure eodem que ab herede defuncti in ipsum curatum quarta aliter non transit nec eidem debetur facit declaratoria bo. que recitatur per Joan. andr. ꝛ Pau. de leaza. de sepul. dudum. in clemen. et concordant ibidē alleg. per eos, sed ipsi curato debetur quarta iure legati, et de legatis dimissis ecclesijs episcopo debetur quarta, vt superius est probatum. ergo de ista quarta eandem quartam habebit episcopus, et idem est si quarta ista habet naturam mortuarij de offi. ordi. conquerente. ꝑm Pau. de leaza.

12 ¶ Ad secundum dico quod episcopus† de talibus legatis suam quartam debet habere: quia cum hic non sit de casibus exceptis. de testam̄. c. vltimo. remanet sub generali regula per quam episcopus quartam habet. eo. c. requisisti. non obstat quod nominatim dicitur presbytero tali: quia cum tanq; curatus habeat prelationem vel administrationem semper presumitur legatum esse ecclesie et non persone, maxime si ab extraneo sit relictum facit predictum c. requisisti. §. fina. a contrario sensu secūdum Uber. et Pau. et hoc etiam tenet Pet. Abb. ꝛ Joan. and. vt supra dixi. hec autem interpretatio non est fienda tanquā benignior et securior pro salute anime legantis, vt videlicet legasse intelligatur ratione publici officij potius quā singularitatis persone: quia validiora et efficaciora sunt orationum suffragia facta ratione publici officij quā vt a priuata et a singulari persona: quia in primo casu nulla orantis malitia impedit orationis effectum pro digno. j. questione. j. si fuit. ꝛ c. omnia sacra. et. c. pro Esaia. xxxij. distinctione. ad hec. xv. questione vltima. c. vltimo. ꝛ de conse. distinctio. iij. j. ꝛ. iij. cum si. in alio nō prodest oratio peccatoris. iij. q. vij. in generibus. cum si. Item non ob. qō dicitur pro missis. Si em̄ inspiciamus totū qō datur ecclesie siue detur in vita, siue in morte, datur principaliter pro missis cantandis que consistūt in consecratione corporis et sanguinis Christi, cuius effusione ipse Christus sibi ecclesiam copulauit. est enim
13 sacramentum altaris† cibus anime et peccatorum remissio. de cōsecra. dist. ij. non iste panis. cum seq. ꝛ. c. cum omne. etiam iteratur. de pe. di. iij. potest. in fi. est enim orationum ecclesie finis ad quem finem omnes ecclesiastici ordines, saltez citra episcopalē ordinanr.

¶ Ideoq; licet plures sint ordines, ratione tamen vnius finis dicuntur vnum sacramentum, vt no. Archi. xxxij. di. in prin. hanc cōclusionem in duobus vltimis punctis tenuerunt per rationes predictas Pau. de leaza. ꝛ Uber. doc. Bonoñ. vt vidi in quodā consilio sigillato per eos sub manu publica.

Circa quartam de relictis priuilegiatis

est aduertendum q; regula iuris est quarta deberi episcopo de omnibus que testator pro anima sua legat in vltima voluntate vt dictū est, quod hec sit regula est expressum in decre. requisisti. in princi. vbi dicit tex. hoc regulariter verum esse. fallit autem hec regula in casibus priuilegiatis ab homine vel a iure. Casus autem
14 priuilegiati a iure† habentur. de testa. c. fi. ꝛ de verb. sig. ex parte. iij. qui debent intelligi secundum verba text. et intellectum probatorum doctorum, scilicet Jnnocen. Jo. an. ꝛ similium, nec debet esse aliquis facilis vel presumptuosus ad faciendum glos. nouas cōtra clausulam infinitis iuribus ꝛ doctorum opinionibus approbatā: quia priuilegium in sua forma tantum seruari debet et non vltra extendi, vt legitur ꝛ notatur de priuileg. c. porro. et. c. recipimus. et c. petistis. alias caueat sibi priuilegiatus: quia priuilegium mereretur amittere qui premissa abutitur sibi potestate. xj. questione. iij. priuilegium. et de priuilegijs. ex tuarum. qui ergo dicit casum esse priuilegiatum ab homine vel a iure illud probet, non ex capite proprio, sed per textum iur. et priuilegium apostolicum alias standum est regule. facit bene quod notat Joan. andre. super rubrica. de regulis iuris. in fine. libro. vj. et eod. lib. c. vtile. per que respondetur domino Ubaldo de Perusio, et quibusdam alijs qui vna

Source : BIU Cujas

late predicta.c.exponentes.dicunt ꝙ quicquid relinquitur ecclesie vel pio loco censetur relictum ad proprium cultū.talis enim intel-
15 lectus procedere potuit a glo.Aurelian.que †vt dum textum de-struit nititur enim per glo.nouas.Regula de qua.s.dixi destruere ꝛ iura multis vigilijs excogitata,ꝛ cum magna maturitate digesta subuertere,quod ꝛ papa non faceret.de elec.ecclesia.ij.Item ꝛ hoc est idem: quia in hoc Ubal.est contrarius sibij ipsi.Fatetur enim et bene ꝙ de relictis ecclesie ꝛ alijs pijs locis quarta debetur,ꝛ tamen in intellectu errat vt dixi.¶Fateor autez ꝙ si casus ibi vel alibi ex-pressi intelligantur vt debent,quarta non debetur alijs nisi in duo bus casibus,quorum primus est quando in eis fraus cōmitteretur in preiudicium iudicij,vt de testa.c.fi.ꝛ.c.requisisti.quādo vero di-catur fraus cōmitti ꝛ qualiter probetur not.doctores in predictis iuribus,ꝛ quomodo sufficit eam probare per coniecturas probaꝫ de renun.c.ij.lib.vj.ꝛ no.Jo.an.in.c. prealleg. Secundus casus est quā do relictum fit ad aliquem actum priuilegiatum, puta fabrica ꝛ ecclesia vel pius locus cui relictum factum est reparatione nō indi gens quo casu quarta debetur episcopo iure priuilegio non obstan te,sic intelligit Hostiē.decre.ex parte.ij.de verb.signi.ꝛ si clerici vel laici loci pij vel ecclesie cui relictum pro fabrica fuisset dimitterent in loco foramen aliquod vel opus inchoatum dimitterent imper-fectum in fraudem episcopi,hec fraus eis non proderit nec episco-po oberit fm Host.in.d.c.ex parte.

16 **Venio ad vltimum** †scz ad respondendum cō trarijs quibus est iam su-pra responsum pro magna parte.inquantum vero dicit dominus Ubaldus relictis non priuilegiatis factis fraternitatis seu recto-ri ipsius,episcopo debetur quarta,et rationem quam de hoc red-dit, videlicet quod hospitalia et huiusmodi congregationes ad pium locum ordinata pia loca dicuntur,approbo tanꝫ bene et iu ridice dictum,ꝛ quo ad themа propositum, idem dās Ubal. in effe ctu non aliter dixit ꝙ superius tactum est.

¶Dominus Gallitius fundat se in duobus.primo,vcz sup intel lectu.c.de his.de testa.de quo ꝛ cōtra quē puto me satis supra dixis se.secundo licet fateatur loca de quibus in themate deputatis fore ad opera pietatis, negat tamē ea esse pia ex eo solo ꝙ autoritas vel consensus episcopi non interuenit quando ad id deputata fuerūt ꝛ hoc idem videtur sentire,licet multum confuse dominus Bar.de senis,licet ꝛ de hoc ipse non debuerit dubitare cū in facto sibi pro-posito contineatur expresse ꝙ in loco de quo querebatur ab eo est altare vbi missa ꝛ diuina officia celebrantur per quod scire poterit quod consensus episcopi interuenit, et quia alias dubium potest esse probabile, formabo dubium super quo dicam illud quod cre-dam esse verum de iure ꝛ respondebo contrarijs.

¶Circa quod est sciendum ꝙ aliqua ex hospitalibus ꝛ pijs locis, de quibus agitur fuerunt ab initio deputata ꝛ ordinata ad opera pietatis per laicos sine autoritate episcopi in themate. Querit igi
17 tur an †ex eo solo ꝙ autoritas episcopi vel consensus deficit loca predicta sint exempta a solutione quarte,ꝛ videtur ꝙ sic,quia eccle sia non potest fundari nec religiosus locus fieri sine ipsius autorita te vel consensu.per.c.nemo.de cōse.di.iiij.extra de reli.do.de xeno-dochijs.ꝛ ibi not.Si episcopo debeatur quarta ab ecclesijs ꝛ locis religiosis,ista vero non sunt huiusmodi,ergo ꝛc.hoc est in effecu ar gumentum de ga.ꝛ quicquid boni potest pro ista prece.parte alle-gari.Sed cōtrariū puto verum etiam de iure,circa quod est aduer-tendum ꝙ si pro parte defectus ꝛ autoritatis vel consensus episco pi locus huiusmodi non cēsetur pius,hoc est quia iura preal. pro-hibent ostendendo ꝙ locus huiusmodi destruetur,vel quarta sol-uetur,vt igitur loca possint sine autoritate episcopi fundari posi-to autem ꝙ sit verum,quod tamen non cōcedo.Sed ostendam ꝙ sufficiat consensus episcopi interuenire ex postfacto ad hoc ꝙ lo-cus pius esse dicaꝫ,licet non interuenerit in principio. Tertio qō
18 †sine consensu vel autoritate episcopi locus est pius. Quarto ꝙ si non sit pius nihilominus quarta debetur.primum probo per talē distinctionem,aut laici vel clerici predicta loca sine autoritate epi scopi deputauerunt ad hospitalitatē vel aliū vsum pium fecerunt actum a iure prohibitū aut nō.primo casu videlicet si fecerūt factū a iure prohibitum ex eo ꝙ non requisiuerunt episcopum vel quasi contra suam prohibitionem id fecerunt,ꝛ tunc vt statim dicebam aut locus destruetur ꝛ pro non facto habebiꝫ,aut de relicto eidem facto episcopo quarta soluetur eligāt ex his duobus laici predicti et magistri consultores eorum ꝙ magis diligant: quia vt videtur vtrūq; de iure probatur.primum enim probatur per.c.iudex.x.di. ꝛ.xxv.qō.ij.imperiali.ꝛ de reli.do.iure.quod contra ius.lib.vj.cum concor.in quibus remisi.ꝙ illa que contra iura.de consec. dist. j.ne-mo.ꝛ que not.in.d.c.si fiunt.debent de iure solui vel pro infectis ha beri sed ipsi laici id fecerunt contra iura.de conse.dist.j.nemo.ꝛ que no.in dicto.c.de xenodochijs.alle.ꝛ per cōsultores predictos, ergo contra fm qō probatur per iura.xj.q.j.legi.de dona.inter vi.ꝛ vxo. ꝛ si necem.ꝛ qō vtrobiq; nota.ff.eo.ti.l.iij.ff.j.ꝛ de neg.gest.l.sine. ꝛ de fur.itaq; fullo.ꝛ extra de preben.eum qui.lib.vj.de sen.excom. sine.de postula.prel.c.j,de do.ꝛ contu.contingit in quibus dicitur
19 ꝙ non debet ad commodum cedere †illud quod debet in penā po tius retorqueri ꝛ quod ex improbatione nemo consequitur actio-nem et qō nemo de delicto suo facit conditionem suam meliorem ꝛ ꝙ non debet esse melior conditio contumaciuz ꝙ obedientium, ꝙ non debet esse melioris conditionis stultus ꝙ sapiens et inuasor ꝙ iustus possessor,que contingerent si isti laici ex eo quod locuz ad vsum pium deputauerunt sine autoritate episcopi contra iura pre dicta eximerentur a quarte solutione et non illi qui iuri parentes talia faciūt cum autoritate episcopi quorū loca certum est ad quar tam teneri:quia pia ꝛ sic sicut dixi melior esset conditio delinquen-tium ꝙ parentium ꝛ vnde penam merentur cōmodum reportarēt ꝛ ex delicto suo conditionem suam meliorem fecissent contra iura predicta.soluunt ergo quartam sicut illi qui non reliquerunt et fit eis gratia si pena eis nō imponiꝫ ex eo ꝙ episcopum cōtempserūt. ad hoc de elec.innotuit.vbi cum dicit parētes nō modicum Vigo-rien.capitulo ꝙ eis nec penam infligimus.contra secūdo dico qō licet autoritas epi non interuenit a principio potuit tñ interueni-re ex postfacto quod sufficit vt locus dicatur pius, vt not. Archi. xvij.q.ij.quidā.ꝛ Hosti.in sum.de reli.do.§.facit regula iuris rati habitationem.lib.vj.cum concor.ibi positis.

20 **Circa tertium ꝙ locus** †per laicos siue per quoscunq; alios ad vsum pium deputatus ꝛ sine autoritate episcopi pius sit ꝛ per con sequens teneatur ad quartam probo sic.laici sine autoritate ꝛ con-sensu episcopi possunt locum ad hospitalitatē vel alium piū vsum deputare:ꝙ hoc sit verum probatur per ea que notantur per Vin cen.ꝛ Joan.an.de reli.do.ad hec.vbi dicunt ꝙ si quis hospitalem constituat cū oratorio:tunc est necessarius consensus episcopi alꝫ non.probatur idem in eo quod no.Inno.ibi dicit enim nullū esse dubium qm laicus potest deputare domum ad pauperes recipien dos.refertq; ipse Inno.ꝛ Hosti.ibi quosdaz dicere ꝙ potest laicus habere oratorium ꝛ hospitale dūmodo non habeat formam eccle-sie ibi tamen non poterit celebrari sine autoritate episcopi,ꝛ de cō-☞se.di.j.vnicuiq;.ꝛ.c.si quis contra.Fatetur ergo ꝙ ad hoc vt locus per laicos vel clericos deputatus ad predicta fit ecclesia vel oratoriū in quo possint diuina celebrari, vel ad hoc vt religiosus censeaꝫ, ne cessaria est autoritas epi alias non. Et ita intelligunt doctores pre dicta iura de hac materia loquētia,ita intelligunt Jo.an.ꝛ Pau.
21 de leaza.in.c.per literas.de prebē.in cle.probato ergo ꝙ laici †pos-sunt sine autoritate episcopi locū deputare ad hospitalitatem vel alios pios vsus ꝛ ꝙ omnis locus ad hoc deputatus est pius, vt sa-tis probaui ꝛ indubitatum est ꝙ pia loca tenentur ad quartam, vt satis superius est ostensum.

Concluditur manifeste ꝙ loca p̄dicta tāq; pia tenēt ad quar-tam.facit qō no.Jo.an.de testa.de his.super verbo, pijs locis. vbi dicit post Host.ꝙ ep̄o quarta debeꝫ de relictis pijs locis q̄buscūq;.

¶Ad quartū est dicendū ꝙ si loca predicta pia non vocarenꝫ, qō tamen sentiendum non est vt probaui nihilominus quarta debeꝫ qō sic probatur.regulam habemus de qua vt sepe dixi qō de omni-bus que testator in vltima volūtate reliquit pro anima quarta de-betur episcopo,vt.c.requisisti.Sed verum est in facto ꝙ relicta hu iusmodi sunt relicta pro anima relinquentis vt in iuribus alleg. et hoc est verum.Nam illud quod pio loco relinquitur maxime ab ex-
22 traneo fit pro salute †remedio ꝛ redēptione anime delinquētis seu dimittentis ꝛ non pro cōmodo sacerdotis probatur esse dimissum xij.questione.iij.pontifices.ꝛ.c.requisisti.Ergo in casu nostro regu la locum habet,que regula nunquā fallit nisi in quibusdam casi-bus priuilegiatis et iure expressis fm Hostien.et Joan.andr.ibi, et.c.de his.et.c.de quibus.que iura supradixi.potior est ergo cau sa episcopi.pro quo facit regula habet enim aduersarius necessa-rio ostendere quare in illo casu regula nō loquitur.de regu.iur.su-per ritu.in fi.lib.vj.

¶Dominus Bartho.predictus salua pace sua in allega. suis taz in facto ꝙ in iure erravit.in facto in eo quod dixi illos de hospitali quartā huiusmodi prescripsisse cū ipsi de prescriptione vel cōsuetu dine aliqua nullā mentionē fecerūt,vt pz ex facto ꝓposito coraꝫ eo ꝛ sigillato per eū,ꝛ sic cōtra decre.pastoralis.de iud. vbi cōtra tales Host.ꝛ Jo.an.loquunt,ipse videat.itē vt dixi,erravit in iure q̄ circa prescriptionē quam alle.dicit em ipse cum tñ sint laici cōtra eꝫ prescribere potuisse per decre.de quarta.ꝛ de prescrip.dicēs Hosti. hoc precise tenere sed salua pace sua.de quarta nō facit pro eo.lo-quitur em qñ ecclesia,nō qñ laici prescripserunt ꝙ em talia laici nō possunt prescribere,immo nec etiam possidere per.c, causam. et de reg.iur.c.iij.lib.vj.Item Hostien.non dicit in.c.de quarta. nec ali-bi quod laici possint eam prescribere,immo ibi dicit quod nec ec-
23 clesia possit eam prescribere sine titulo addens quod titulus † non presumitur nisi probetur,ꝛ quod probatur nō sufficit nisi iustus et nisi ab eo qui ipsum trāsferre potuit habeaꝫ.Hec verba sunt Hosti. ibi per que patet quod non dixit illud precise.quod enim ponitur

per dām

per dominum Bar. qui debuisset lecturam hosti. videre: cum non ex transumpto seu recitate per alium recitare conatus est quia non de riuulis sed de ipso fonte veritas scientie querenda est. lxxxvj. di. ieiunium. Item Jo. an. in. c. certificari. de sepul. quam de Bar. alle. non recitat hosti. aliter dixisse ꝙ dixerim, quicquid dicat. d. Bar. ꝛ dato ꝙ Jo. an. aliter ꝙ debuerit recitaret, propter ea veritas nō mutatur. dicat ergo. d. Bar. cum aug. vel librum suum esse mendosum vel interpretem. ſ. Joan. an. non esse assecutum verba Hosti. vel dicat se neutrum intellexisse. xj. di. ergo solus. ꝛ tenet gl. hosti. in. c. de quarta ꝛ eam intelligat vt dixi pro qua est hodie casus de prescrip. c. j. lib. vj. immo forte melius est dicere qō titulus non sufficit quia
24 est consuetudo † ꝙ nō soluatur quarta non valet nec est prescripti bilis tanꝙ irrationabilis, ꝛ hoc tenet Soffr. in summa. de sepul. ℌ. si sit consuetudo. ꝛ ray. in summa. e. ti. Guil. na. ꝛ ab. in. c. certificari. qui in hoc omnes concordant dicentes talem consuetudinem esse contra apostolum, contra canones, ꝛ contra leges. quorum ponit verba Joan. in. c. certificari. in. v. q. alleg. per. d. Bar. Concludendū est ergo ꝙtum ad hoc ꝙ in casu nostro prescriptio non procedit, qz laici per. c. causam que idem in ecclesia secundum predictorum opinionem que equa videtur ꝛ iusta. vel saltem necessarius est titulus secundum opi. hosti. predictam ꝛ decre. ꝛ de prescrp. c. j. li. vj. Porro circa alios errores domini Bar. prefati vt semper cum pace sua loquar non insisto, quia conclusio sua manifestat eosdem. Nam ex omnibus alleg. suis concludit ꝙ de relictis pijs locis ꝛ ad pias causas quibuscunꝙ verbis vtatur testator quarta nullo modo debet: qō solum papam facere ꝛ dicere posse nouam super hoc decretalez condendo nemo sane mentis ignorat.

Per premissa satisfeciſſe me alleg. predictorum ꝛ si aliqd omisi offero me paratum satisfacere iuxta posse ꝛ modicū intellectum meum, ꝛ si errassem in aliquo meipsum corrigere sum paratꝰ non enim pudet me corrigere si erraui vel videre qualiter ꝛ quādo
25 ꝛ de accu. nam vt dicit imperator non † erubescimus si quid melioꝝ horum que prius ipsi diximus aliquid inueniamus ꝛ cōpetentem pro delictis ponere correctionem, ne ab alijs corrigi spectemus. in aut. de nup. circa princip. per vnam coll. ꝛ no. in. c. qualiter. ꝛ nō solum a predictis magistris, sed etiā ab anniculo paratus sum edoceri. iuxta verbum aug. xxiij. q. iij. si hīs. rogans consultores prefatos si videant se eisdem rationibus non pudeat se corrigere cuz ad eos tanꝙ ad iuris peritos ꝛ doctores pertineat errores corrigere aliorum prealleg. c. qualiter. ¶ Ego franciscus episcopus clusineñ. indignus ꝛ decretorum doctor minimus premissa omnia putans esse vera de iure. Et ex scripturis doctorum collegi ne curiosi de quibꝰ in princi. dixi asserentes me quartam indebite petere iniuste lacerantur famam meam quā si negligerem crudelis essem. xij. q. j. volo: nec eam petendo in casibus non prohibitis alicui iniuriam facio, cū vtar iure meo. de elec. cum ecclesie vulteran. vnum casuz adij cio ꝙ que de exemptis dixi ad presens non precise approbo ob reuerentiam aliquorum qui cōtrarium glossauerunt, nec tamen reprobo sed verba host. refero cum opinio est fouēda. facit qō no. de deci. eo. ti. nec immerito cum fuerit lumen iur. secundum Guil. in spe. in prohemio.

Summarium.

1 Canonica portio quo iure et qua de causa sit inducta.
2 Patrono si debetur legitima portio, fortius patri spirituali. Sacramentorum collatio est de lege iurisditionis.
3 Canonica portio quanta sit de iure cōmuni.
4 Ratione constitutionis vel consuetudinis nunquid possit disponi ꝙ minus quarta detur pro canonica portione.
5 Prescriptio an tollat diocesano integram quartam. Consuetudo sola seruatur in his in quibus rationabilis est.
6 Canonica portio an debeatur sine onere vt in legitima que debetur filio.
7 Ecclesia exempta quo ad se et eius rectores sed subiecta diocesano quo ad eius populū an teneatur episcopo ad canonicam.
8 Papa per priuilegium exemptionis non intendit episcopo tollere canonicam.
9 Exempti an teneantur ad prestationem decimarum.
10 Prelatorum appellatione cōprehenduntur episcopi.
11 Locus in quo aliquid relinquitur non consideratur, sed persona legans.
12 Canonica portio cui debetur cū legatur loco exempto. Canonica portio an debeat eēpo de his q̄ legantur hospitali.
13 Hospitale cōstructū sine autoritate epi an sit subiectū sue diocesi.
14 Canonica an debeatur de his que legantur loco religioso.
15 Eēpo debetur canonica de legatis pro anima.
16 Fraternitati si aliquid legetur an teneatur ad canonicam.
17 Collegio leprosorū si legatur an teneat eēpo ad canonicam.
18 Leprosaria an sit locus ecclīasticus vel diocesano subiectus.
19 Conuentui fratrum de penitentia tertij ordinis sancti Francisci si legatur, an canonica episcopo debeatur.
20 Canonica eēpalis de quibus obuentionibus ꝛ relictis et de quibus rebus teneatur.
21 Canonica an debeatur de oblatis monasterij qñ in infirmitate se offert quis de qua decedit.
22 Canonica episcopalis de eo quod queritur ecclesie ex iuris dispositione inter viuos an debeatur.
23 Canonica debetur de obuentionibus iure legati. 24.
25 Ecclesia cū in fraudē dimittit opus imperfectū quasi fabrica egeat reparatione an ipsi canonica debeatur.
26 Validiora et efficaciora sunt orationū suffragia facta rōne publici officij ꝙ facta a priuata ꝛ singulari persona.
27 Ordines plures licet sint, rōne tamē vnius finis ordinātur ꝛ dicuntur vnū sacramentum.
28 Eēpo an canonica debeatur si legatur pro incertis ꝛ male ablatis.
29 Testator si leganit ad vsus priuilegiatos ꝛ legatum cōuertatur ad vsus nō priuilegiatos an canonica debeatur.
30 Ecclesie cum aliquid legatur videtur pro anima legari licet id testator non exprimat. Canonica quo iure petatur.
31 Actio ex testamento an competat legatario. Ecclesia cui est legatum si nolit agere pro legato an preiudicabitur eēpo quo ad suam canonicam.
32 Canonica eēpalis cum consuetudine est aucta, an petetur vt cōsuetudinaria vel canonica. Episcopalis canonica an impediatur per canonicaz parochialez.
33 Canonica cū debetur eēpo ecclesie parochiali quis primo detrahet ꝛ ad quā summā detractionis ascendet. 34.
35 Canonica episcopalis quibus casibus cessat. 36.
37 Canonica episcopalis sola quando debeatur ꝛ nō parochialis.
38 Episcopus nunquid habere debeat suā portionē de canonica parochialis ecclesie.
39 Parochialis canonica cui ecclesie debeatur. 40.
41 Banniti perdunt domicilium loci de quo banniuntur.
42 Confinatus cui ecclesie debeat canonicam.
43 Vagabūdus caret domicilio.
44 Puer quidam et eius pater nati sunt in quadā parochia, dicteꝙ ecclesie pater parochianus erat: tandez mortuo patre puer infans ad aliā parochiā transit per nutricē, ꝛ adultus sepulturaz, elegit in tertio loco, cui ecclesie debetur canonica? 45. 46.
47 Animus constituētis nō alterius requiritur in domicilio constituendo.
48 Conducēs domū in vna parochia, ꝛ sequenti anno in alia, cui ecclesie parochianus erit.
49 Ecclesia que teneatur ad canonicam prestandam.
50 Testator qñ propter impedimentū facti nō est sepultus in ecclesia vbi elegit sepeliri, an ibi debeatur canonica.
51 Ecclesia parochialis non recipit iniuriam ex sola electione sepultura, sed ex ipsa sepultura.
52 Sepultus si quis sit in ecclesia nulla precedente electione sepultura, an de eo quod illa ecclesie obuenit debeatur canonica parochiali ecclesie. 53.
54 Sepelientes de facto an teneantur satisfacere his quorū violatur interdictum.
55 Legatū hospitali nō videtur relictū p sepultura sed pro anima.
56 Canonica parochialis quo iure equaliter petatur.
57 Ecclesie legatarie actio ex testamento competit. 58.
59 Jus parochiali ecclesie quo casu petatur.
60 Heres si integrū legatū soluit legatario, an sit liberatus a solutione canonice parochiali ecclesie.
61 Jus episcopale propter cōsuetudinē nunquid sit incertum.
62 Canonicam si petam simpliciter nō exprimens an petam cōsuetudinariam vel iure inductam.
63 Legata que vniuersitatem non constituant. Canonicā petens an noia sepultorum habeat exprimere.
64 Canonica quota sit.
65 Consuetudo an valeat qō nil detur pro canonica.
66 Consuetudo cui lex resistit an procedat.
67 Ordo predicatorum an possit vti priuilegio exemptionis. Lex tenet statim cū a superiore promulgatur.
68 Canonica portio de quibus relictis ꝛ obuētionibus debeat. 69.
70 Canonica parochialis ecclesie quo casu non debeatur.
71 Triplex est forma legandi.
72 Testator si iubet fieri capellā in cemiterio predicatorum fratrū vbi sepelitur, ꝛ pro constructione illius legat centum, an ecclesia parochialis habebit canonicam.
73 Jus sepulture aliud est, ꝛ aliud ius funerandi.
74 Infirmus et parochianus vnius parochie reliquit alicui alij ecclesie quicquā, et postmodum ad ipsaz se transfert, ꝛ in ipsa parochia moritur, an liceat prime ecclesie habere canonicam.

Source : BIU Cujas

75 mutare domicilium non dicitur qui non habet animū ibi perpetuo remanendi.

De canonica portione episcopali ⁊ parochiali iura varie loquuntur et quorundam reperi dicta circa hanc materiā in quibusdam imperfecta, in quibusdam minus bene et in quibusdam ordine irregulari. Ideo ad huius rei notitiam de quarta episcopali ac parochiali plenissime videamus. ¶ Et primo de episcopali quo iure ⁊ qua de causa ista canonica sit inducta. ¶ Secundo quāta sit hec canonica de iure cōi. ¶ Tertio que loca teneantur ad solutionē huiusmodi canonice. ¶ Quarto de quibus obuentionibus ⁊ relictis, ⁊ de quibus rebus debeat hec canonica. ¶ Quinto de quo iure petatur. ¶ Sexto an canonica episcopalis impediat̄ per canonicā parochialē. ¶ Septimo quibus casibus cessat canonica episcopalis.

1 **Ad primum cum queritur** †quo iure et q̄o causa|huiusmodi canonica sit inducta. ℜ Respondetur q̄ non est inducta de iure cōmuni, vt patet. c. j. de his. ⁊. c. antiquos. xij. q. ij. nobis vulteraneñ. concessa quarta de radicibus. ⁊. c. cognonimus. xvj. q. j. constitutum. de offic. ordi. conquerente. de test. officium. c. requisisti. et c. fi. de fuc. ab inte. c. j. de prescrip. de quarta. ⁊ dicitur canonica quia a canone est diffinita vt no. in dictis iuribus. ⁊ per Innoc. in dicto c. requisisti. est enim hec canonica ex hac causa inducta ꝓpter onus episcopale, vcz qō episcopis incumbit quod consistit in celebrādo solēniter, ordines cōferendo, chrisma conficiendo, oleū sacrum benedicendo, ⁊ basilicas dedicādo, moniales benedicēdo, p̄dicādo, pnias iniungendo ⁊ alia exercendo que ad officiū episcopale pertinent, ⁊ de iurisditione episcopali quo ad forum contentiosum, ⁊ que per penitentiale pertinent. ⁊ que sunt de lege iurisditionis. et l. dioce. de quibus in dicto, c. conquerente. ⁊. c. dilec. de offi. ordi. de elec. transmissam. Episcopus ergo tantis oneribus granatus hāc percipiet portionez, vt inde eueniat emolumentum vnde ⁊ onus erit contra rationem si episcopus cui cōmissa est cura ⁊ sollicitudo: sue dioc. ⁊. q. j. fic quidam. xij. q. ij. episcopus ecclesiarum. ⁊. e. precipimus. xviij. q. j. monachorū nihil emolumenti perciperet. Item si pa
2 trono †debeatur legitima portio vt auct. licet. de natu. libe. de li. le, l. j. fortius patri spirituali. ⁊ hec omnino ponit hosti. in summa. de sepul. ⁊ vt dicit Jo. de test, officij. huiusmodi canonica debetur episcopo ratione iur. episcopalis quod habet in ecclesia ratione communionis quam habet in ecclesijs suis, vt no. Inno. de parochijs, in rubrica. ⁊ est ista canonica de lege iurisditionis vt no. Innoc. de sta. mo. c. j. que diuisio portionum fit ꝓpter sacramenta ecclesie in e. c. ⁊. c. de his. ⁊ collatio sacramentorum est de lege iurisditionis. xv. q. j. interdicimus, ergo ⁊ hec portio accedēs collationi sacramētorum est de lege iurisditionis. de offi. ord. dilecti. Sed cū lex dioce sa. comprehendat legez iurisditionis etiā de lege dioces. dici pōt.

3 **Ad secundum quanta** sit hec episcopalis canonica de iure †cōi, videtur qō tertia. iij. q. j. de his. ⁊. c. dicemus. xvj. q. j. constitutum, alibi videtur q̄ sit quarta. xij. q. ij. multum nobis concesse de reddi tibus. ⁊ de prescrip. de quarta dicat q̄ omnes canones concordant in canonica danda episcopo. Sed in quota discordant. de iure tamen cōi est quarta vt in iuribus vlti. alleg. que iura posteriora sunt cōiter seruanda, ⁊ quia in hmōi quarta omnia iura concordant. ff. de arbi. l. diem proferre. §. si plures, ⁊ quia quod est minimum est tenendum. de le. iij. si minimus. Et quia quota sit hec quarta sine canonica portio gl. de q̄rta dicit̄ in dicto c. cōquerente. ⁊. c. de quarta. ⁊ facit de censi. cum obla. alia iura que loquuntur de tertia commoditatis allegātur de consuetudine alias secundum|consuetudinem per illam potest portio augeri ⁊ reduci ad tertiā. Item de me
4 dietate. ¶ Sed nunqd de ratione † cōstitutionis vel consuetudinis posset disponi q̄ minus quarta detur pro canonica portione. non videtur, quia ius canonicum consuetudinem approbans circa quotaz canonice approbat q̄ vltra quartam posset deberi. c. de his. ⁊. c. antiquis: non autē quicq̄ disponit q̄ minus quarta possit dari. facit de sepul. cū cle. disponit quicq̄. vt. c. de his. ⁊. c. antiquos non autem valeret constitutio ⁊ consuetudo vt minus quarta debeat. ar. de censi. cum olim. de in offi. testa. parentibus. ius enim cōsuetudinariū sumitur de sepul. certificari non habito respectu ad quartam. Itē cum ecclesiarum ⁊ contra. sit conditio adinuicem, vt de resti. in integ. conz. de prescri. auditis. si ecclesia parochialis per consuetudinem potest artari ad maiorē portionē q̄ sit debita de iure cōmuni, ergo eps ⁊ ecclesia episcopalis ad minorem debitū de in
5 re cōi. Itē sequit̄. prescriptio †tollit dioces ano integrā quartaz, vt c. de quarta. ergo illā pōt diminuere q̄d licet i parte qō i toto. l. altius. ff. si seruitus vend. Sed an valeat consuetudo vt nulla canonica solnatur epo. dicit host. in sum. de sepul. §. j. ver. sed nūqd non tenere consuetudinem cuz sit irrationabilis, ⁊ ideo non seruanda. de cōsue. c. fi. sola enī consuetudo seruatur in his que rationabilis est, de sepul. certificari: hec iura nisi cōsuetudo sit legitime prescripta, vt. c. de quarta. de prescrip. Ideo enī titulus requiritur q̄ ius commune facit cōtra prescribentem ⁊ nō pro eo ꝺ quē prescribit. de prescrip. c. j. li. vj. hoc tenet Jo. an. in. c. certificari. quarta. q. ix. hostien. in. §. canonica. ver. sed nunqd eadem ratione cū consuetudine intelligatur de prescrip. vt de elec. romana, ⁊ per consuetudinez prescriptio posset in totum tolli canonica, vt. c. de quarta. falsum videtur dicere non tenere consuetudinē, vt nil soluatur nomen canonice. in his ergo videtur distingui secundum formam. c. j. de prescrip. li. vj. ſ. qō cū ius cōe faciat contra prescribentē ⁊ pro eo contra quez prescribitur non procedat prescriptio, nisi cum titulo, vel nisi statiz tēpore allegetur prescriptio, cuius ꝯtrarij non extat memoria. Et nota q̄ licet de iure cōi sit hec quarta canonica epalis, hoc verū in his que obueniunt ecclesie cathedrali, canonica episcopalis est me
6 dietas, vt dicto. c. requisisti. Sed dubitat̄ an ista †canonica debeat̄ sine onere vt in legitima que debet̄ filio, vt. l. oīno. ⁊. l. scimus. de inoffi. test. qō videt̄ q̄ requirebat̄ tali legitime vt no. glo. de testa. offi. ⁊ ideo si habet canonicam de hereditate non tñ ad legata pro testatoris relicto puto deduci de hereditate debito ⁊ legato, ⁊ de residuo debeatur canonica ipsi episcopo.

Ad tertium que loca teneantur ad canonicā episcopalē. Solutionē hanc declaro per partes, quarum quedā sunt per iura decise, quedaz relinquunt̄ sub dubio. ¶ Primo ergo requiritur de legato q̄ sit ecclesie dioces añ. subiectuz quo ad. l. dioces añ. ⁊ iurisditionis indubitatum est hanc teneri epō de canonica episcopali. de offi. ord. ⁊. c, conquerente, ⁊ iste casus est indubitatus. ¶ Secūdo queritur de eccle. subiectis dioc. quo ad. l. iurisditionis, sed exempta quo ad l. dioce. vt sunt mona. de offi. or. dilectus ⁊ ista tenet epō ad canonicam. de test. officij. ⁊. c. requisisti. ⁊. c. fi. ⁊ similiter iste casus est indu
7 bitatus. ¶ Tertio queritur de ecclesia exempta † quo ad se ⁊ eius rectores sed subiecta dioce. quo ad eius populuz an teneat̄ epō ad canonicā. ℜ Rñdeo tenere ecclesiam cum eps in ecclesia iurisditionē ꝓpter populum habeat quā tenet ab eo de priuile. ex ore. ⁊ hoc tenent Inno. ⁊ Jo. de sepul. in nostra.

Quarto queritur de ecclesia exempta a dioces ano quo ad se ⁊ populū eius, an teneatur epō ad canonicam. dicit hosti. in sum. de sepul. q̄ loca exēpta tenent̄ ad canonicaz. xvj. q. j. constitutū. sine sint capelle monachorū, sine aliorū religiosorū, sine monasterij, sine quenis alia loca exēpta nō obstañ. quocūq; exēptionis ꝓuilegio p qō epō quo ad ca
8 nonicam non preiudicat nisi in priuilegio id exprimat̄, quia papa †per priuilegiū exemptionis non intēdit epō tollere canonicam, ex quo id non exprimit. de priuileg. pastoralis. de auto. xvlu pal. ex tuarum. ⁊. l. j. ff. ne quid in lo. publico. nam licet quo ad canonicam aliorum redditum inspiciatur locus ad quem pertinet, an subiectus sit quo ad canonicam episcopalem non inspicitur locus an relinquatur an subiectus sit vel non, sed persona relinquēs. Item q̄ iura distincte loquunt̄ q̄ loca quibus relinquūtur tenent̄ ad canonicam, nec distinguunt an sint subiecta vel nō. Ergo ⁊ exempta cō prehendat ꝓpter indefinitā. de elec. vt circa li. vj. Quod autē dicit̄ in. c. conquerente, de offi. or. huiusmodi quarta deberi ab ecclesijs seu capellis, non sequitur non ab exemptis que sunt in dioce. episcopi licet non sint ei non subiecti. de offi. ord. cum eps. lib. vj. xviij.
9 q. ij. luminoso. sicut etiam videmus exemptos †teneri ad prestationem decimarum. de deci. lz. ⁊. c. dilecti. hec enim canonica non petitur ab exempto vt ab exempto, sed vt de tempore legantis vel quasi vt herede legantis, qui nec aliter debuit recipi nec potentia data episcopo qua fraudari non potuit. de test. offi. Sic ⁊ ecclesia parochialis canonicā capit de legato facto loco exēpto. de sepul. in nostra. ergo dioce. naz ⁊ eps est in ecclesia. vij. q. j. scire. ⁊ tota dioce. sua parochia censetur. xij. q. ij. bone rei. ⁊ de dona. §. apost. de offi. ordi. significauit. ⁊ huiusmodi opi. fuit hosti. in summa de sepul. §. a quibus. Et idem etiam tenuit dñs bononieñ. card. de tuderto in quadam sua regula sine nulla: quam confecit in opere hoc: quoz opus eōiter reprobatur. quia hec canonica cōpetit epō ratione iurisditionis ⁊ cure quā hz in ecclesia. Sed hoc iure, in iurisditione caret in ecclesia. Ergo cessant talia vt dicit Jo. de test. officij. ⁊ probatur
10 per cle. dudum. de sepul. que loquens in prelatis quorum †appellatione comprehenduntur episcopi, excludit eos a qualibet cura preter eam que eis vt curato debetur. nec obstat de sepul. in nostra, quia ibi loquitur in canonica parochiali prout ibi no. Jo. ad rōnē hosti. facilis est responsio. q̄ enim dicit Inno. in distincte loquinegatur. quia loquitur cum locus cui legat̄ episcopo subest in. c. conquerente. nec obstat qō locus exemptus est in dioce. nam equiparatur loco qui est extra dioces im in quo casu cessat canonica episcopi. extra cuius dioce. est locus cui legatur. cessat tunc ratio quare canonica debetur, item vt submittit etiam ꝓpter iurisditionē et curā quā ibi hz eps etiam si bene inspiciat̄ est casus de testa. in. c. requisti. §. a quibus. vbi propter cōionem quā hz eps in suis locis ⁊ ecclesijs petit hanc canonicaz, sed hac cōione caret in locis exemptis

⁊ ita tenet

Source : BIU Cujas

& ita tenet Jo. de testa. offi. de sepul. certificari. & c. in nostra. Ex predictis solvitur questio si subiectus episcopo legat ecclesie alteri diocesi. alterius. an canonica debeatur episcopo cui subest legans dicebat hosti. q si legetur quātitas, tunc debetur diocesano legātis, q
11 † nō consideramus locū cui relinquit sed personam legantē, & illuz cui subest. Si autē legatur res īmobilis, tunc illi diocesano debetur canonica, in cuius dioce. est res legata: q inspicitur locꝰ vbi res est l. fi. C. vbi in rē ac. sicut in decimis predialibus q̄ debent ecclesie itra cuius parochiā sunt predia. de deci. cuz sint. que opinio est falsa, q si episcopus non habet canonicam de eo quod legatur ecclesie exēpte, ergo nec de eo quod legatur ecclesie extra diocesim: et hoc tenet Joā. in. d. c. certificari. Ex predictis solvit q̄, si exēptus legat loco exempto q non debet canonica. Concludamus ergo q non consideramus legantē cui subsit, sed ecclesiam cui legat, vt illi epō debeat canonica cui subest ecclesia cui legatur siue legans sit ei sub-
12 iectus siue non. Cui ergo debetur canonica † cū legatur loco exempto. Respōdeo debet pape qui est diocesanus exēptorū. de privil. aut. li. vj. Ita no. Jo. an. in. d. c. certificari. & c. in nōa. de sepul. Quid si legatur loco subdito tēpore testamenti sed exēpto tēpore mortis an teneatur epō canonica. Respondeo non, q inspicitur dies quo legatū cedit non quo legat. l. post diem. quādo di. le. ce. l. si vxor. de condi. inser. l. que legata. de reg. iur. & econuerso si tēpore testamēti sit locus exemptus, sed tēpore mortis sit subiectus debet canonica epō. l. si filius. de verbo. obli.

Quinto quero de his que legant hospitali an epō debeatur canonica. hic est reperire duos casus. primo quando hospitale est constitutum autoritate epi, & indubitatuz est canonicam ei deberi, quia talis locus est subiectus. de testa. requisisti. & ibi est casus. & ibi per Jo. facit de religi. do. de xenodochijs. & quod no. Jo. de conuer. coniu. duduz. Secundo quando hospitale non est con-
13 structū autoritate epi dioce. procedit dubitatio, quia † talis locus non videtur diocesi subiectus, vnde dicebat glo. de reli. do. q contingit. in vltima glo. q hospitalia cum ecclesie cura vel altari vel cimiterio vel alio iure parochiali vel q alias sint separata perpetua & religiosa erigi nō possunt sine autoritate diocesani. alias tamen quilibet domū suam vel partem ad hospitandū pauperes pōt disponere, sed tūc penitere pōt postmodū. facit quod no. Jo. de reli. do. ad hoc. & per hoc in sum. de reg. iur. §. j. ver. quid de rusticis. Si enim talis locus subesset diocesano, nō posset sine autoritate eius destrui: ergo cum ei non subsit nō petet canonicam, sicut nec a loco non subiecto. Item non censet ille locus subiectus ex quo autoritas diocesani nō iteruenit. de cō. & de. l. nemo. de reli. do. c. iij. & dicit
14 hosti. in predicto. §. j. ver. quid de rusticis. q̄ canonica † debet de his que legantur loco religioso. vt. c. requisisti sed iste nō est religiosus. nō ob. de reli. do. c. ij. & iiij. quia ibi interuenit autoritas episcopi. Item nonvt hic locus capax relicti, vt. l. j. ff. de colle. illi. Ergo si relictum nullum: epō non debet canonica. Incontrariū videtur, quia talia hospitalia censent loca pia, vt in dicta cle. quia cōtingit. & facit quod no. Spe. de instru. edi. §. nunc aliqua. ver. cuz scimus, vbi dicit q pia loca dicūtur monasteria, hospitalia, & quelibet alia loca in qbus senes & debiles & miserabiles persone & lāguide alunt, ac alia charitatis opera exercētur. facit. xxiij. q. vij. scimus. j. q. vij. si quis oēm. Item talia loca dyocesañ. subsunt, vt not. doctores in d. c. de renodochijs. q̄ ergo pia loca sunt dyocesañ. subiecta, tenē tur ad canonicā. de testa. offi. & c. registi. & talia loca sunt pia et epō subsunt, vt in cle. q cōtigit. Ergo ad canonicā tenent epō. facit de censi. c. j. lib. vj. Item hec tali loco legātur pro aīa legantis, vt in. c.
15 requisisti. et de legatis pro anima debetur † episcopo canonica, vt ibi patet. Item regula est q̄ de legatis pio loco debetur canonica, nisi in qbusdā casib⁹ positis in. c. si de testa. de quib⁹ casib⁹ nō est iste. s. q autoritate epi quā ille cui⁹ cōstructioni epūs consensit. ¶ Qui eñ locū cōstruerūt sine autoritate ipsius: cōtēnunt epm a quo debuerūt licētiā obtinere: & sic nō debēt esse melioris cōditionis q̄ illi qui autoritate iur. locū edificauerūt. de dolo cōtingit. de prebē. eū qui. li. vj. c. j. cū si. ergo tenet locꝰ cōstructus autoritate epi. Ergo et idē si eius autoritas nō interuenit. Item nō licet cōstruēti locū illum eximere a solutiōe canonice. x. q. j. si quidā. sed ideo hoc liceret si canonica nō daret. eo q autoritate epi nō sit cōstructꝰ. Item talis locꝰ & si nō sit religiosus, q epi autoritas nō interuenit, nec ibi celebrari posset sine eius autoritate. de reli. do. ad hoc: tamen locus pius est vt probatū est supra: & loca pia tenent ad canonicam.

16 **Sexto quero** † si alicui fraternitati legat an teneatur ad canonicā, & cū hoc colligūt sic a iure approbatū vt tenet Archi. xlij. dist. si qs. per glo. xi. q. j. si qs clerico rum. & pietatis opera ibi exerceātur, videt ergo q̄ ad canonicā teneatur per rōnes allegatas in prima q̄stio. ¶ Septimo queritur si alicui legat oratorio, an teneat ad canonicā epō. Etiam dicendū est q sic, cum talis locus sit religiosus seu pius, hoc videt dubiū per ea que not. Jo. de reli. do. ad hoc, vbi dicit q quilibet pōt in se habere oratorii in domo ppria sine autoritate epi, dūmodo nō habeat

& formā ecclesie. Sed ibi celebrari nō pōt sine autoritate epi. de cōsecra. invnicū. & c. clericos. Qui ergo dicit talem locum capacē legati, det
17 ius expressum. ¶ † Octauo queritur si legatur collegio leprosorū an teneatur epō ad canonicam. videt q sic, cū tale collegium sit religiosum & licitū, vt no. Jnn. de hoc de here. cū dicat. Sz dicit ibi hosti. q̄ non est collegium religiosorum cum ibi non promittant substantialia regule, & a iure nō est eis datum ius collegij, sed tantum certum privilegium de dictis non solvendo. Et subdit tales leprosos vt miserabiles censeri personas. Sed si legari pōt eis q eorum collegiū piū est, debet canonica per rationes iam dictas. Quid dices si sit aliqua domus in qua morantur leprosi in qua non sit altare, nec alia per que locus dici pōt ecclesia sacra. vel religiosus & absq̄ autoritate epi ad talem vsum deputata, & ibi instituat, & destituatur rector pro libito voluntatis leprosorum diocesano inconsulto an teneatur ad canonica. Respōdet q q̄ ibi illa domus nunquam
18 talia iura recepit nō tenet, cū talis locꝰ nō est † ecclesiasticꝰ nec dyocesañ. subiectꝰ. de reli. do. c. iiij. & q̄ notauit Pau. de prebē. per literas in cle. Jn cōtrariū per cle. q cōtingit. de reli. do. & q̄ no. Jnno. in. d. c. cū dicat, Sed cle. q cōtingit. intelligit in loco deputato autoritate epi: & dictū Jnn. in. c. cū dicat. reprobatur per id q̄ notauit Host. & gl. in cle. q cōtingit. cēseat ergo hic locus pphanus & ideo de iure epali epō nō respōdeat. facit q̄ no. Jnno. de dona. iter dilectos. Et si dubitat an autoritas epi fuerit deputata, stamus priori vt ei q prima facie apparet cū ibi nō sint clerici nec altare, nisi tātū cāpanile. nec eps est in possessiōe exercēdi iura epalia p̄sumet locus pphanus. Et ideo de iure epali epō nō respōdeat. facit de pba. lz in fi. xiij. di. c. j. per Arch. de peni. di. j. nemo. & hoc tz Fe. in suo cōsilio cxiij. Contrariū videtur dicendū per ratiōes superius allegatas.

19 **Mono queritur** † Si cōuentui fratrū de penitētia tertij ordinis sancti Frāciſci legat an epō debeat canonica. dicebat Fe. in suo cōsilio. clxv. q nō debet: q eps tenet canonicā de ecclesijs & monasterijs, vt de offi. ordi. c. requisisti. sed istis sub noīe monasterij vel ecclesie nil relinquit. Item epō debet canonica de eo q̄ legat persone vel loco subiecto: vt no. Jo. an. in. d. c. officij. & c. in nostra. & c. certificari. Sed isti de tertio ordine nō subsunt epō lz in aliquib⁹ sint privilegiati ab exactionibus secularib⁹. vnde eorū status & quidā modus vivēdi potiꝰ q̄ regula vel religio, vt in cle. cū ex eo. de sen. excō. & sic relicta eis cēseātur, aut psonarū intuitu legata aut in opus pietatis & eleemosyne quibus casib⁹ canonica cessat. de verb. sig. ex parte. iij. de testa. requisisti. in fi. † hoc dictū nō placet cū tale collegiū sit religiosum & approbatū per apostolica privilegia ppter q̄ canonica cōpetit epō sicut etiā si legetur alteri collegiato pio & religioso vt supra dictum est.
20 ¶ † Ad quartū de quib⁹ obuētiōibus & relictis & de quib⁹ reb⁹ teneat canonica epalis. Circa hoc sciendū q q̄dā q̄runt ecclesie ex dispositiōe legali, vt q̄ qd perficiet. in aut. ingressi. de sacrosan. eccl. Et quedam queruntur ex dispositione hominis & hoc dupliciter.

Primo ex dispositiōe iter vivos.

Scō ex dispōne vltie volūtatis: & eorū q̄ legant q̄dā legant ecclie, quedā psone. Item quedā legant simpliciter, & q̄dā ob certā causam in legādo expressam. In quib⁹ hic cōsidero tria. Primo titulū acquisitionis. ¶ Scō personā cui legat. ¶ Tertio modū legādi & cām in legato insertā. de quib⁹ oībus videam⁹. & primo de titulo quo ecclesie q̄runt. Et querit primo de his que ecclesie q̄runt ex legali dispositiōe rōne pfessionis. An in epō debeat canonica. Jnn. varie fuit lo-
21 cutus. nam in. c. relatū. de sepult. dicebat q debetur canonica † de oblatis monasterij q̄ in infirmitate se offert qs de qua decedit. Sed post ibidē subdit q̄ q; si in sanitate se offerat & multo tpe vivat de oībus que tunc pro anima dat canonica debetur. Sed de alijs monasterijs datis canonica cessat: sed in. c. de his. & c. dicebat. q̄ si ad monasteriū trāsit & ibi sua offert vt ibi vivat, nō vt ibi sit professus, cessat canonica. Ceterū si ibi pfiteat de oībus que dat ecclesie, deducitur canonica: & si lōgo tpe post ingressum moriat q̄ tūc fingit mori pōt tū aliqd spāliter relinquere pro aīa & de illo debet canonica et alia pōt relinq̄re monasterio pro sustētatiōe vite sue. Et subdit q̄ quicqd dat monasterio ad q̄ trāsit itelligit pro aīa dari ex quo in infirmitate se ad illud trāsfert: sed glo. in. c. de his. dicit canonicam deberi de quesitis ratione legati non autem ratione professionis.

Concludendum videtur † q̄ debet canonica de quesitis monasterijs rōne professiōis q̄ fit in infirmitate de qua persistens decedat q pro aīa videt obtulisse, aliter secus. ¶ Quid de canonica parochiali q̄ ecclesie querit ex iur. dispositione, an de ista teneatur canonica. Respōdeo sic, vt no Jo. an. in. d. c. certificari. Si eccle
22 sia parochialis nō sit exēpta. alīs secus. ¶ † Scō q̄rit an de eo q̄ q̄rit ecclesie ex iur. dispositiōe inter vivos debeat canonica epalis. Respōdeo nō sine querat ex titulo oneroso siue lucrativo ideo de emptis per ecclesiā vel donatis ecclesie epūs nō hz canonicā vt dicit Hostiē. in sum. de sepultu. §. quid si ecclesie donetur causa mortis. ¶ Demū querit de his que obuenerūt ecclesie ex vltima volūtate

Source : BIU Cujas

Rēspōdeo debeť canonica ēpalis siue obueniāt iure institutionis, siue iure legati. de prio ptz qr hec canonica debeť deīde de testātis, de sepul. c. j. qd iudiciū heredis īstitutiōez icluditvt. c. pe. de sepul. li. vj. facit. e. c. relatū. vbi canonica debeť de oi eo qō disponit testator, que dispositio etiā cōprehēdit obueniētia iurisditionis vel fideicom. de sepul. in nostra. z est expssum. e. c. de his. vbi de testamēto debeť canonica: z facit qō no. Jo. de sepul. c. j. ¶ Et de obuētio-
23 nibus iure lega. in dubitatū est q canonica† debeť in. c. reqsisti. de testa. qd si aliqua hereditas ab intestato deferť ecclesie an epō debetur canonica. de testa. hereditatis sic, vt. c. ij. de succes. ab intest. facit xij. qō. j. de his. z. c. decernimus. ¶ Quarto principaliter est videre psonā cui legať z est hic reperire tres casus. Primo qñ legatur ecclesie. Scōo qñ legať eius plato. Tertio qñ legať singularib⁹ personis determinatis vel in gñe. ¶ Vbi legať ecclesie debeť canonica, vt. c. reqsisti. Jdē si ei⁹ plato siue legeť plato sub noīe dignitatis siue ei⁹ psona nomineť, qr ituitu eccliev̄ legatū qñ ab extraneo relingť. Secus si a ppinquo, vt pal. c. reqsisti. porro vbi singularib⁹ psonis legať etiā si pro aīa legeť vt qr legat cōsanguineis vel amicis vel pauperibus pro aīa nō debeť tūc canonica, vt in. c. ij. de sepultu. ¶ Qō aūt dixi nō deberi canonicā ēpalē cū legať pauperib⁹, hz locū qñ legatur pauperib⁹ in gñe. si aūt legať pauperib⁹ certi loci, tūc debeť canonica, qr tunc loco legatū videť, vt no. Jo. de test. reqsisti. de cōuer. cōiug. dudū. z cle. dudū. de sepul. De tertio cū i legato mod⁹ vl causa addicitur vel vt in certos vsus legatiua conuertatur est reperire duplicem formam legandi.

24 **Primo quando** †testator simpliciter legat ecclesie nil aliud exprimēs. ¶ Secundo qñ in legato exprimat qr legat pro aīa. ¶ Tertio qñ alios vsus vel casus in legādo exprimit an tūc debeať canonica portio. de prima causa ecclesie legať simpliciter z debeť canonica vt in. c. reqsisti. Jtem scōo cū exprimat q legat ecclesie pro aīa, vt. d. c. reqsisti. Ceterum si ibi legādo alios casus vel vsus exprimat an tūc debeať canonica. Rēspōdeo si vsus ad quos legať sint priuilegiati cessat canonica ēpalis vt patēt exēpla. de testa. c. fi. vt qr legat in ornamētis ecclesie, vt in casulis, corporalib⁹ vel similib⁹ vel legat sericū vt ide fiat aliqō ornamētū altaris, vel qr legat, pro ornamētis emēdis recuperādis vel reparādis vel legat pro fabrica. Circa hoc tñ not. qō si legať pro fabrica z portio deputata ad fabricā nō recipiť, vel recepta nō sufficit ad reparationē fabrice z fabrica indiget reparatione, cessat canonica. Si aūt nō eget reparatione z debeť canonica. Et idē:
25 cum in fraudē† ecclesia dimittit opus iperfectū quasi fabrica egeat reparatiōe, vt no. Jo. de testa. c. fi. de ver. sig. cū inter. vel legat p luminarib⁹ vt cereos ad illuminādū corp⁹ xpi, vel oleū pro lāpadib⁹ cessat canonica, vel legat p anniuersario, septimo vigesimo vel trigesimo vt patet in. d. c. fi. licet aūt de his que leganť pro tali officio nō debeať canonica, vt. d. c. fi tātū. de his que offerunť tpe talis officij debeť canonica, vt no. Jo. de sepul. in nostra. vel legat ad perpetuū cultū, vt qō omni anno fiat festū alicui⁹ sancti, vt. l. canonica cessat. Quid si legať p missis dicēdis aliqd alicui pbytero, an debeať canonica epō: dicūt qdā qō sic: qr iste nō est de casib⁹ exceptuatis vt in. c. fi. de testa. remaneat ergo sub regula per quā epūs habeat canonicā: vt. c. requisisti. nō obstat q noīatim sit pbytero legatus: qr cū tanquā curat⁹ habeat administrationē vel plationē, semp psumitur esse legatū ecclesie z nō psone, sic eñ interptari debemus pro salute aīe legātis, vt legasse videať ecclesie rōne publici officij poti⁹
26 q̄ persone: qñ validiora† et efficaciora sunt orationū suffragia facta ratione publici officij quā vt a priuata z singulari persona: qr in primo casu nulla orātis malitia ipedit oratiōis effectū pro digno. j. q. j. si fuit. de cōse. di. iiij. quānis. Jtē nō obstat qō ōr p missis, si eñ inspicimus totū qō dať ecclesie, siue in vita siue in morte, dať principaliter pro missis cātādis que cōsistūt in cōsecratione corporis et sanguinis xpi, cuius effusiōe xps ecclesiā sibi copulauit, est eñ hoc sacramentū cib⁹ aīe z pctōrū remissio. de cōse. dis. ij. nō est eñ oratio num ecclesie finis ad quē finē oēs ecclesie ordines saltē citra epalem
27 ordinanť. Jdeoq; lz sint plures ordines† rōne tñ vni⁹ finis ordinātur z dicūtur vnū sacramētū, vt no. Arch. xxxiij. di. in prin. z ita cōsuluit Dan. de liaza. z Uber. de bononia prout refert dñs Cardinalis in sua summula vbi idē tz: nec ob. Host. per hoc qō not. z Jo. de verb. sig. cū inter. qr ibi in relictis pro missis cātādis in septimo, vigesimo vel trigesimo, sed hic in legatis simpliciter pro missis cantandis, Nec obstat qō not. in cle. dudū. de sepul. vbi parochialis hz quartā de legatis pro missis dicēdis: qr hz de legatis ad vsus priuilegiatos de qb⁹ iste videť, qr illa facit pro. Nec ibi dicit illud esse relictum ad vsum priuilegiatū, z pdicta videnť intelligēda qñ legatur presbytero alicuius ecclesie.

Quid ergo si legetur in genere pro missis dicēdis ipsis pbyteris vel q ipsi intererūt funeri aut obsego testatoris, an tūc debeať canonica. Et videtur q non, quia tunc legatur contēplatione psone nō quidē contemplatione ecclesie, vt. c. requisisti. de testa. puto tñ deberi quasi videatur relictum contemplatione ecclesiarum quibus pre-
28 sunt. ¶ Quid si legatur† pro incertis z male ablatis an episcopo debeatur canonica. Rēspondeo aut illa erogat pauperibus certi loci z debeť, secus si nō pauperibus certi loci sz generaliter: z videť dicendum q eo casu quo debetur canonica de eo qō disposuit testator debetur de eo quod disponit executor legitimus vt est episcopus vel datiuus, quia pinde est ac si testator id faceret. Jtē quia ad pias causas talia legata cedunt facit de vsu. cū tu. de iudē. cū si.

Ex predictis concludamus q ad quos cūq; vsus legetur debetur canonica preterq̄ cum legatur ad vsus de quibus in dicto. c. fi. de testa. Sed dubitatur si ad vsus de quibus in. c. fi. de testa. an poterit ecclesia id legatum conuertere ad alium vsum non videtur vt lex administratio. de re. addi. parti. loquitur. In cōtrarium in. l. j. C. de lud. exper. z hoc tz Jo. in dicto. c. fi. de testa. videť igitur dicendum q inconsulto diocesano non posset in aliū vsum conuerti de testa. nos quidē. de adimē. lega. l. legatum. Sz tunc du-
29 bitatur † si legatur ad vsus priuilegiatos z legatum conuertatur ad vsus nō priuilegiatos an canonica debeať, videť q cēseať fraus in epō qui id cōuertit ad vsus non priuilegiatos, z ratione fraudis cessat canonica, vt. c. fi. de testa. z de sepul. in nīa. Inspicimus deniq; causam ob quam legauit testator. vt dicto. c. fi. non autem illam que absq; facto testantis ex post facto supernenit ex facto alterius q̄ testantis. ¶ In contrarium videtur qr vt cesset canonica inspicimus q fit versus ad vsus priuilegiatos, vt dicto. c. fi. Jtem ex quo autoritate iuris fit translatio ad alium vsum, perinde est ac si fieret a testatore. Cum ergo sit versum ad vsus non priuilegiatos, debetur canonica siue id procedit a testatore siue ab alio p quā rationez videť econuerso dicendum, q si relictum sit ad vsus non priuilegiatos, z autoritate episcopi sit versum ad vsus priuilegiatos, q non debeť canonica, z quia vt predixi canonica debetur de his que pro anima dabantur qñ p anima censeantur relinqui. Rēspōdetur p anima censentur relinqui sine nominētur mortuaria, de offi. ordi. conquerente sine vocentur oblationes, quare nomine mortuarū continētur. de verb. sig. cum inter. sine iudicia anime. de sepul. c. j. si ue legetur ecclesie vel alij pio loco in infirmitate de qua decedit vel cā mortis, vt dicit Jo. in summa de sepul. Et cū legať ecclesie videť
30 p anima† legari lz id testator nō exprimat. vt dicto. c. reqsisti. Jdē cum prelato relinquit ab extraneo, qr intuitu ecclie v̄ relinquit z sic p aīa etiā si in legato sit expssum nomē prelati, vt dicto. c. reqsisti. de quarta. de quib⁹ rebus debeať canonica. Rēspondeť de mobilib⁹ z immobilibus. de sepul. c. ij. z p hosti. in summa. eo. ti.

Ad quintum quo iure petatur hec canonica qdā q petit q̄ditione ex canone. xij. q. iij. pōtifices. z de testa. requisisti. z hāc canonicā petit epūs ab ecclesia cui legatum est de offi. ordi. conquerente. de prescrip. de quarta. z de testa. requisisti. ¶ Sed dubitatur vtrum hāc canonicā posset episcop⁹ petere ab herede p actionē ex testamēto, v̄ q sic. nā testator legādo ecclesie v̄ legasse episcopo canonicā ei debitā cū epūs sit i ecclesia. vij. q. j. scire. facit dictū. c. requisisti. §. sec⁹. nā qñq; agit ille cui nominatim nō legať. de inoffic. testa. si marit⁹. de heredi. instī. quot. hoc tz Jo. de deo p. l. si arrogator de adop. de le. j. sicut. in fi. z. l. seruo legato. §. si testatorē. Jdē tz hosti. nā ex quo heres habet facultatē soluēdi canonicaz poterit q̄ueniri. facit. ff. si
31 cer. pet. l. si me contineri. ¶ In q̄trariū videť q actio† ex testamēto q̄petit legatario. l. j. C. cōia de le. Sz episcopo nō ē legata canonica p testatorē. Sz debeť eidē ex dispositiōe iuris, z hoc tz Innocē. Subdit tū q epūs pōt autoritate iudicis obtinere vt mittať in possessionē iuris agēdi qō q̄petit ecclie legatarie. Et postea agat vt faciat legatari⁹. vt in pos. le. l. fi in titulis. de legi. l. si qd sepulchrū. vel obtinebit a iudice q det ei p̄toriū pign⁹. l. fi. de pto. pigno. vel Sz he redē aget vt q̄tra debitorē sine debitores, vt. l. j. qñ fiscus priuat⁹ videť dicēdū q q̄ditiōe ex canone pōt petere epūs canonicā ab herede vt a legatario. facit qō no. in cle. dudū. gl. p hoc. ¶ Quid si ecclesia cui est legatū nolit agere p legato an preiudicabiť epō quo ad suā canonicā. dicūt quidā q nō pōt epūs agere nisi is ad quē primo spectat exigere suā canonicā z ad quē ptinet exactio cedat sup actiōes sibi in hoc cōpetētes. ff. de pecu. l. qō debeť. vbi vero nō est q posset vel velit cedere, recurrēdū est ad remediū missiōis in possessionē vt p̄toriū pignus vel q̄ditione ex le. ij. q. ij. fisc⁹. vel pura. z hec oia ponit Inno. in. c. de his de sepul. predicta possunt habere locū qñ ecclesia cui legať acceptauit legatū, sz si repudiet id forte negabiť epō canonica. l. si qs in frau. patro. l. q aūt. ff. q̄ in frau. cre. an aūt cū epā-
32 lis† canonica q̄suetudine est aucta, peteť vt q̄suetudinaria vel canonica. Et an petēs canonicā habet exprimere legata de quibus petitur z legantium nomina, no. Inno. in. c. certificari. z dicā in tractatu canonice parochialis.

Ad sextum an canonica epālis impediať p canonicaz parochialē. Rēspōdeo non, quia diuerse sunt z diuersis cōpetūt, z ex diuerso iure pueniūt. nā canonica episcopalis debetur ppter onus episcopale qō episcopis incumbit, z non ratiōe iuris episcopalis,

z ratione

z ratione cõionis quam hñt ipsi episcopi in ecclesijs sibi subiectis, vt.c.requisisti. Sed canonica parochialis cõmittitur z debetur p̃pter sacramenta que sacerdos ministrat defuncto.c.j.de sepul.huiusmodi autem portiones habent se vt eque principales, ideo vna per aliam non confundiť.ff.de fideicõmiſ.l.generaliter.z de actio. emp.l.non est nouum. Juxta hec dubitatur incidenter quando ca
33 nonica † debetur episcopo z ecclesie parochiali quis primo detrahet z ad quam summam detractionis ascẽdet.pro episcopo, q̃ primo detrahat facit maioritas z prerogatiua cui offerť.de ma.z obe. statuim⁹.de prebẽ.si a sede.li.vj.vt lite pen.c.j.i auť.de heredi.z fal. inordinatis, vnde si testator legauit.lxx.ecclesie vbi elegit sepeliri episcopus deducet quartam que sunt.xx.z de ipso residuo.ſ.lx. deducet parochialis ecclesia pro canonica.xv.dicebat tñ hosti.i.c.visum de sepul.§.fi.q̃ si ecclesia parochialis de illo legato primo deducat quartam tunc episcopus habebit canonicam residui. Item habebit quartam quarte percepte per ecclesiaz parochialem.z ibi dicit Jo.de sepul.certificari.huiusmodi opinio videtur falla quinq̃ rationibus.prima quia ex conditione ex canone vtraq̃ canonica petitur, nec vna est magis priuilegiata q̃ altera. Sed si episcop⁹ primo deduceret de toto, z ecclesia parochialis de residuo, ergo esset magis priuilegiata conditio ex canone q̃ competit episcopo q̃ illa que competit parochiali ecclesie: quia tam ratione temporis quo prius deduceret q̃ ratione maioris detractionis facit Jnno.
34 ratiõe sue regule que prior. † Jtẽ vtraq̃ canonica in sui origine in simul concurrit: quia ratione legati vtraq̃ originem trahit, ergo vna alterã non precedit. simile de hoc patet.c.j.libro.vj. Jtẽ vtraq̃ canonica hz̃ se vt principalis equaliter, ergo vna non põt palterã confundi nec diminui.de fideicõmiſ.l.generaliter. Jtem canonica parochialis debetur delegato.de sepul.c.j. Sed si deduceretur de residuo iã non deduceretur dei legato, sed de parte legati. Jtem huiusmodi canonice equiparãtur legitime que debeť filijs de testamẽto.ff.de inoffi.testa.sed in filijs quib⁹ debeť legitima, non deducit vnus de toto, alter de residuo sed ambo pariter habito respectu ad totum patrimonium, vt in auť.vnde si parẽs.õ inoffi.testa. Unde concludo. q̃ habito respectu ad totum legatum deducitur episcopalis z parochialis. z sic si cẽtũ sint legata episcopus habet.xxv. et parochialis ecclesia.xxv.

Adultimum quibus casibus ces-

35 sat † canonica episcopalis. Circa hoc est reperire quatuor principalia mẽbra. ¶ Primũ quo nulla canonica episcopalis nec parochialis debetur. Secundum quo debetur sola canonica episcopalis z non parochialis, Tertium quo debetur sola canonica parochialis et non episcopalis. Quartum quo debetur z canonica episcopalis z similiter parochialis. ¶ Quo ad primum membrum vbi non debetur canonica nec episcopalis nec parochialis hoc contingit in viij. casibus. ¶ Primo quãdo legitime est prescriptum contra solutionem canonice portionis.de prescrip.de quarta. ¶ Secundo quãdo procedit ex priuilegio papali.de reli.do.constitutum. in.c. in nostra. de sepul.de testamẽ.officij. ¶ Tertio quãdo per donationem ipsi factam ex causa cũ consensu capituli illi canonice sunt remisse.de episcopali est casus.xij.q.iij.c.si de reb⁹.z.c. pozes.de dona.pastoralis.de canonica parochiali patet de eccle.edifi.ad audiẽtiam.de reli.do.constitutum. ¶ Quarto quando in propria parochiali exempta quis sepelitur nec aliquid legat alteri ecclesie, vel si legat: legat loco exempto, z tunc cessat canonica episcopalis: quia legatur loco exempto z cessat canonica parochialis: quia non de-
36 betur de legato ecclesie in qua non sepelitur.ſ.eoõ.c.j. ¶ † Quinto quãdo quis sepelitur in ecclesia cathedrali que sit sua parochia z nil legat alteri ecclesie. naz id quod obuenit ecclesie cathedrali diuidiť equaliter inter episcopum z ecclesiam: quod aũt tunc episcopus percipit hoc non pcipit nomine canonice, sz ex iure quod disponit, vt.c.requisisti. ¶ Sexto quando defunctus legauit debẽtibus percipere canonicã cum eo honore q̃ legato contẽti non possunt plus petere nomine canonice z legatum acceptauerunt, vt.c. officij. ¶ Septimo quãdo ad vsus priuilegiatos relinquitur z nõ ad fraudem, vt.c.fi.de testa. que decre. de legato facto mendicantibus qui ad canonicaz parochialem non habent: vt in cle. dudum de sepul. ¶ Octauo quando legatur alicui intuitu tamen persone z non intuitu ecclesie vt.c.requisisti.de testa. z hoc quo ad canonicam episcopalẽ. de parochi. nõ cũ mẽdicantib⁹ legať habito respectu ad pſonã, dic vt in dicta cle. dudũ. ¶ Nono quando violenter corpus sepelitur vbi sepeliri non debet. nam tunc priuatur canonica q̃ illis vim cõmisit.ſ.eo.cum liberũ.

37 **Quo ad** scõm mẽbrũ quo debeť sola episcopalis † z nõ parochialis canonica pz exẽplũ. sepeliť qs i sua parochiali eccl'ia alijs legãs ecclesijs eẽo subiectis de quo legato eps habet suã canonicam, sed parochialis nõ, vt in.c.j.de sepul. ¶ Quo ad tertium quo debetur sola parochialis z non episcopalis patet exemplum: cum parochianus legat loco exempto in quo sepelitur. de hoc legato non habet episcopus canonicã, quia legatur loco exempto. Sed parochialis sic, in.c. in nostra. ¶ Quo ad vltimũ mẽbrum quo debeatur z episcopalis z parochialis pt̃z exẽplum. parochianus sepelitur in illa ecclesia non exempta, z illi legat. habet eps canonicam, quia legatur non exempto, z parochialis suam habet canonicam, quia suus parochianus est sepultus in
38 loco cui legauit, vt in.e.c.j.z.c.certificari. ¶ Juxta predicta † queritur an de canonica parochialis ecclesie episcopus debeat habere suã portionẽ. Respondeo si ecclesia parochialis nõ est exempta habet episcopus portionẽ de canonica parochiali. Secus si eccl'ia parochialis est exempta, vt no. Jo. de sepul. certificari. hec de canonica episcopali dicta sufficiant.

Hunc autem de canonica parochiali vi-

deam⁹. ¶ Et primo cui ecclesie debeatur huiusmodi canonica. ¶ Secundo que ecclesia teneatur ad canonicam prestandam. ¶ Tertio quo iure z qua de causa sit huiusmodi canonica sic inducta. ¶ Quarto quo iure petatur huiusmodi canonica. ¶ Quinto quota sit hec canonica. ¶ Sexto de quibus obuentionibus z relictis debeatur hec ca-
39 nonica. ¶ Ad primuz cui ecclesie debeatur hec canonica. † textus de sepul.c.j. dicit q̃ debetur ecclesie in qua celesti pabulo refici consueuit legans. glo.e.ti.c.ij. dicit q̃ illi ecclesie apud quam fidei sacramenta percepit. tex. est in.c.de his z.c.certificari. z dicit q̃ debeť illi ecclesie a qua corpus assumitur. tex. in.c.ex parte. cum.c.super. et c.in nostra. q̃ debetur ecclesie parochiali dum de parochianis loq̃tur. alibi q̃ debetur illi parochie in qua habet domicilium. in. eo.c. cum quis. lib.vj. ¶ Circa predicta est reperire.v. casus. ¶ Prim⁹ quãdo in ecclesia in qua audit diuina z percipit sacramẽta ecclesiastica, est suorum maiorum sepultura. z est indubitatum q̃ huic ecclesie debeatur canonica. nam ex quo ibi de iure cõmuni debeat sepeliri. de sepul. is qui lib.vj. Constat q̃ ab ista corpus assumiť, z sic ei debetur vt dicto.c.de his. z certificari. Jtem ibi audit diuina z sic ei debetur. de sepul.c.ij. ¶ Secundus casus quãdo in vna ecclesia audit diuina z percipit sacramenta: z in alia est suorũ maiorum sepultura. de hoc per glo. in.d.c.de his preal. Et constat q̃ debetur ecclesie in qua audit diuina z percipit ecclesiastica sacramẽta, z vtraq̃ illarũ debetur z inter eas diuidiť eque illa canonica, vt no. doc. in.d.c.cum quis. lib.vj. ¶ Tertius casus est quando in vna ecclesia audit diuina, z in alia percipit sacramenta, vtraq̃ illarum debeať. z inter illas diuidetur eque illa canonica vt notatur in preallc.c. cũ quis. ¶ Quartus casus quando habet duo domicilia in diuersis parochijs, z inter illas parochias fit equalis diuisio, vt dicto.c.cuz quis. lib.vj. in fi. ¶ Quintus casus quando habet domicilium in loco qui est in duabus parochijs, tunc vtriq̃ ecclesie debetur, z inter eas equaliter diuiditur, vt no. glo. in dicto.c.si quis.

40 **Ex predictis iuribus** cõcludo † q̃ canonica debeť ecclie parochiali. de sepul. cle. dudum. ver. veruz. z.c.cum quis. vbi debetur ecclesie in qua audit diuina intelligitur de ecclesia vbi audire debet diuina sicut est ecclesia parochialis. de paroch. nullus. ille ergo dicitur parochianus quando de facto habitat in aliqua parochia animo ibi manendi q̃ vere sit ibi translatus non iur. fictione. Sed vere si ibi percipiat diuina siue non. xvij. qõ.j.duo. de sepul.c.ij. lib.vj. ibi sed equaliter collocans animo ibi manendi dixi vt excludatur domicilium iur. puta paternum, vel originis, vel presumptum, puta beneficij, z ideo si habeam domicilium peruſij ratione originis paterne vel ratione beneficij, z habito assiſſij in parochia sancti, z hec ecclesia parochialis dicetur z ei canonica debetur siue in ea audiam diuina siue non: quia hoc non nocet ecclesie in qua audiri debeant diuina. ¶ Juxta predicta dubitatur de quibus. primo de bãnitis cõfinatis z relegatis qui decedunt in loco in quo sunt confinati vel relegati z in quo audiunt diuina tempore quo ibi ad confinia manẽt. Et quid de illis qui decedunt in loco in quo aliquo tẽpore moram
41 traxerunt. Dis respondetur primo quo ad bannitos † qui sti perdiderunt domicilium loci de quo banniuntur. ff. de cap. dimi. l. amiſsione. §. que deficiunt. Ergo canonica non debetur ecclesie de qua est bãnitus. de paro. c.fi. Quo ad confinatos z relegatos est sciendũ q̃ tales habent necessarium domicilium in loco in quo sunt confinati z relegati. ff. ad munici. l. filij. §. relega. z. l. eius qui. §. si retinẽt. ergo domicilium de quo confinantur vel relegãtur. ff. ad municip. l. eius qui. §. fi. in fine. nec in perpetuuz relegarentur, vt. l. predicta amiſsione. §. qui deficiunt. z ita no. azo. in sum. C. de incolis libz. x. Si ergo tales decedunt in harum ecclesiarum locis debetur canonica que inter ambas ecclesias equaliter diuidatur, vt dicto.c. cum quis quia vtrobiq̃ habet domicilium: sed illa decre. loquitur in domicilio quod voluntarie sibi quis constituit, sed locus in quo confinatus est domicilium necessarium est dicendus. videtur q̃ quandoq̃ quis confinatur ad tempus: tunc quia vtrobiq̃ habet domicilium, vtriq̃ ecclesie debetur canonica equaliter diuidenda, vt.d. c.cum quis. quandoq̃ confinatur in perpetuum, tunc perdit primum domicilium, vt dicta. l. amiſsione. z illius ecclesie loci non de-
42 betur canonica † a quo est confinatus, sed ecclesie loci in quo quis

Source : BIU Cujas

ibi domicilium habet, vt dicta.l.filij. Quandoq; vero est confinat⁹ ad tempus incertum, quia ad arbitrium superioris tunc hoc iudicamus ac si in perpetuū, vt.c.fi.de sepul.lib.vj. perdit ergo primuz domiciliū, ⁊ ideo ibideꝫ idē ꝙ si in perpetuū esset relegatus. Quid ergo de illis qui primo de domicilio voluntarie recedunt vel alibi se conferunt. Respondeo est reperire quatuor casus.

Primus quando de loco recedit intendens domicilium mutare ⁊ constituere in loco ad quem se transfert, ⁊ nō tenet ecclesie diuerse canonica, sed illi in qua constituit domiciliuz, vt.c. fi.de procur. ¶ Secūdus est quando in secūdo loco contulit vt ibi domicilium cōstitueret, intendens non deserere primū domiciliuz ⁊ tunc vtriq; ecclesie debetur, vt.c.cum quis. ¶ Tertius casus est quando simpliciter de loco domicilij proficiscens non tantū vt domicilium contrahat in loco ad quem proficiscitur, nec vt domiciliū suum deserat, tunc debetur ecclesie domicilij, nō autem ecclesie loci ad quem proficiscitur. quia ibi non contrahit domiciliuz. C. de incolis. lib.x. ¶ Quartus casus quando sic de domo proficiscit ⁊ loco in quo habeat domiciliuz, ⁊ non habeat animū reuertendi querens quo se conferat ac vbi constituat. hic quidem est sine domicilio anteq; locum sibi placituz inueniat. ff.ad municip.l.assumptio. nō ergo est cui ecclesie canonica debeat: quia cum canonica debeat ecclesie domicilij, vt in.c.cum quis iste sine domicilio est. Et p hoc
43 patet soluta questio de vagabundo quia sine domicilio † est ideo nulli ecclesie canonica debetur.

Quid de illis qui recedunt de ciuitate p pter guerraz ⁊ alibi se conferunt ad habitanduz. Respōdeo illi ecclesie debetur canonica in cuius parochia ad habitandum se contulit. de paro. c. fi. quid de vxore que existens in vna parochia nubit vni viro alterius parochie ⁊ eligit etiam sepulturam tertio loco, cui ecclesiaruz illarum debeatur canonica portio. Rñdeo aut viuente viro morīt ⁊ tunc constat ꝙ primum domicilium perdidit ⁊ effecta est de domicilio mariti. Est ergo parochiana ecclesie parochialis mariti, et ideo debetur huic canonica. de iud. l. exigere dotem. Item si mortuo marito mulier vidua remanens moritur cum domiciliū mariti retineat. ff.ad municip.filij. §. vidua. si tandem mortuo marito mulier se conferat ad habitandū in alia parochia, tunc huic ecclesie in qua se contulit ad habitandū debetur canonica, non autē eccle cius eius maritus parochianus erat. ⁊ ita tenet Fe. in suis consilijs. ¶ Quod videt falsum quia si domiciliuz mariti retinet, ergo ⁊ habet duo domicilia, ⁊ sic vtriq; ecclesie debeꝫ canonica equaliter iter eas diuidenda, vt dicto.c.cum quis. ¶ Sed dubitatur de tali casu
44 quidam † puer ⁊ eius pater nati sunt in parochia sancti. A. dicte ꝙ ecclesie pater parochianus erat: tandem mortuo patre hic puer infans ad aliam parochiam transit per matrē suam nutricē, ⁊ factꝰ adultus eligit sepulturaz in tertio loco, ⁊ illi legat.

Queritur cui ecclesie ex illis debeatur canonica, an illi ecclesie cuiꝰ pater parochianus erat, an ecclesie ad cuius parochiam per nutricez fuit translatus, videt primo ꝙ prime ecclesie, quia pater parochianus illius erat ⁊ in ea sepultus. Non autē debetur secunde ecclesie, quia ad illam accessit tempore quo intellectu carebat. insti. de iuti. sti. §. pupillus. ⁊ sic per talem accessum non potest dici habuisse animum ibi constituendi domiciliū: quia in eius constitutione requiritur animus conficiendi. ff.ad municip.l.domiciliū. ⁊ sic cū animū intellectualem non haberet, nō potest dici nouum domiciliū constituisse, sed nec domicilium contraxisse nisi per annos.x. steterit. l. de his. C. de incolis. Non obstat quod alleg. ꝙ talis portio debeat ecclesie in qua audiebat diuina ⁊ percipiebat sacramēta. de sepul. c. j. ⁊ c.cum quis. lib.vj. quia intelliguntur illa. c. vbi audire diuina et percipere sacramenta debet, ⁊ sic est ecclesia parochialis nō in ea tenetur audire diuina ⁊ percipere sacramenta. de paro. nullus. facit dictum. c.cū quis. ⁊ videtur casus in dicta cle. dudum. ver. verū. In
45 contrarium ꝙ † debetur ecclesie ad quam fuit trāslatus. de sepul. c. ibi illi ecclesie sicut. ⁊. c. c. ñ. li. vj. ibi vero debetur ecclesie dimisse. facit quod no. Inno. de sta. mo. c. j. ⁊ quia per habitationē tanti temporis videtur domiciliuz contraxisse. C. de incolis. l. cines. facit qō no. archi. de preben. presenti. lib. vj. ⁊ de sepul. certificari. ⁊. c. in nostra. vbi dicitur ꝙ canonica debetur ecclesie cuius parochia corpꝰ assumitur. dicitur autem quis trahi vel assumi de parochia nō originis, sed de illa vbi actualiter habitauit ⁊ larē fouet. de rescriptis. statutum. lib. vj. glo. olim dicebamus facit dicta clemen. dudum ibi cum operatio: mercedis exhibitio debeatur. Sed certum est ꝙ sacerdos originis mortis tempore istius contulit per multa tēpora defuncto ecclesiastica sacramenta. sed tamen sacerdoti ecclesie ad quam fuit ipse translatus spectat. qui ultima tempora inspiciuntur l. si materne. de fu. facit ad premissa quod no. Inn. de peniten. omnis. vbi si aliquis de vna parochia cōponit se pro famulo mercēnario, ⁊ cōmutat se ad aliā parochiā, confitebitur sacerdoti scōe parochie, ⁊ illi ad personalia tenetur. ⁊ hanc partem tenet Fe. de senis in suis consi.

46 **Quid si** talis puer † ad illam parochiam per nutricem translatus decedat in pupillari vel infantili etate, queritur an funeralia debeantur prime ecclesie cuius ipse ⁊ eius pr̄ erant parochiani. vr̄ ꝙ prime, quia illi⁹ ecclesie erat parochian⁹ ⁊ a sacerdote illi⁹ eccl'ie habebat recipere ecclesiastica sacra. vt.c.omnis. de penitentijs. non enim potest deberi secunde cum ibi nō habeat domiciliū, nec ibi contrahere domicilium potuit ꝓpter eius etatis defectū. Retinuit ergo domiciliuz originis proprie paterne quod mutare non potuit, nec aliud domicilium nouū cōstituere ⁊ hoc impediente etatis defectu. ad municip. l. eius. ipse ergo solus potest sibi cōstituere domicilium qui efficitur incola vel parochianus, non autem alius ei id constituere posset. quia in domici-
47 lio constituendo requiritur animus † constituentis non alterius. ad municip. l. non vtiq; ff. de capti. l. iij. Item animus matris non potest constituere nouū domicilium filio infanti. Item nec potest constituere filio infanti domicilium extra locuz originis, nisi ⁊ ipse pater primo sibijpsi constituat. vt dicta. l. nō vtiq;. Item pupillus non sequitur domum seu domicilium tutricis. sed proprium sunz l. ij. ⁊. iij. C. de incolis. ¶ In contrarium quia cū mater esset tutrix, apud eā dz educari ⁊ morari. l. j. ⁊. ij. vbi pup. edu. de. de conuersi. in fide. c. ij. ergo cum habitet in parochia nutricis seu tutricis, censetur illius ecclesie parochian⁹, ⁊ sic ex persona ⁊ habitatione matris id sortietur. ⁊ hoc tenet Fe. de senis in suis consilijs. cuius dictū nō placet per. c. in nostra. de sepul. ⁊ per rationes superi⁹ alle. ¶ Quid si parochianus vnius ecclesie relicta tota sua familia in domo illius parochie conducit, demuz in alia parochia ⁊ ibi habitat socialiter cum aliquo, puta scholari. dicunt quidam ꝙ canonica debetur illi ecclesie loci vbi habitat: quia ibi hz domiciliū quo ad ius parochie, ⁊ sufficit qō ibi habitauerit dummodo vt non viator. de iudi. l. heres absens. facit de dā. infec. l. iij. §. ait p̄tor. ⁊ de elec. cansam. ⁊ hoc tenet Fede. in suo consilio quod videtur falsum, per. l. primam. C. de incolis.

48 **Quid de illo qui vno anno** †cōducit domū i vna parochia, ⁊ sequenti anno cōducit in alia. Rñdeo illius parochian⁹ censet in cuius ecclesia habitat, ⁊ mutata habitatione definit esse parochianus loci quem dereliquit. c.fi. de paroch. Quid si infantē expositū quis suscipiat ⁊ nutriat. Rñdeo, censetur de familia nutrientis, ⁊ sic parochian⁹ illius parochie in qua nutritur. facit qō no. in. c. onus. de peniten. nō em̄ alterius parochie pōt cēseri parochianus ex quo ignota est eius temporis origo. Quid si paterni⁹ ecclesie parochian⁹ mittat filiū infantē nutriendū in alia parochia. Rñdeo debetur canonica illi ecclesie vbi filius habitat, vt.d.c.fi. de paro. Et no. ꝙ ius parochiale ⁊ sepulture sunt diuersa. pōt em̄ vni ecclesie cōpetere ius sepulture, ⁊ alij ecclesie ius canonice parochialis. vt.c.cuz quis de sepul. li. vj. Sed dubitatur qō tēpus inspicitur cuius ecclesie sit parochianus, an tēpus testamenti vel mortis. Rñdeo tēpus mortis: qr tunc legatū sumit vires deficientes. l. a titio.

49 **Ad secundum** que ecclesia † teneat ad canonicā prestādā. hoc declaro p quatuor qōnes: primo querit̄ si testator legat ecclesie in qua nō elegit sepulturam, nec vbi est sepultus, an de hoc legato debeat canonica portio ecclesie parochiali. dicit Host. in. c. j. ⁊. c. in nostra. de sepul. ꝙ ecclia talis cui legat tenet ad canonicam, cū canō dicat omniū relictorū deberi canonicā. hec est falsa opinio, vt no. glo. de sepul. c. j. ⁊. c. cū super. ⁊. c. certificari, et dicta cle. dudū. huiusmodi enim canonica debetur quia parochialis ecclesia accepit iniuriam cū corpus sui parochiani alibi sepelitur, vt in cle. dudum. ver. verum. sed in casu proposito non sepelitur vbi legat, ⁊ ex illo legato nulla fit iniuria ecclesie parochiali. Item si in ecclesia parochiali sepelitur, non habebit canonicam de eo quod alijs ecclesijs legatur. ⁊ ita tenet Jo. in. d. c. j. ⁊ in. c. certificari. ⁊ glo. in. c. §. alleg. ¶ Secundo queritur si aliquis leget ecclesie in qua elegit sepulturam, sed ibi non est sepultus sed alibi an ecclesia ista cui legatur teneatur ecclesie parochiali ad canonicaz quo ad hoc est considerare tres casus. Primo quando propter impedimentum facti non est sepultus in ecclesia vbi elegit ipse sepeliri, quia in alio loco remoto decessit. ¶ Secundo quando propter impedimentum iur. ibi non est sepultus patet extra in cle. j. de sepul. ¶ Tertio quando elegit alibi nouam sepulturam et primam mutauit.

50 **Quo ad** primum † casum quando propter impedimentū facti nō est sepult⁹ in loco in quo elegit sepeliri, vide ꝙ de hoc legato debeat canonica, qr ecclia in qua elegit sepulturā tenet ad canonicā de sepul. c. j. ⁊. c. cū lib. ⁊. c. certificari. sz iste ibi se peliri elegit, ⁊ sic inspicit electio sepulture, nō aūt cōsiderat actualis sepultura. Item p talē electionē facta est iniuria ecclesie parochiali, in qua de iure cōi debeat sepeliri, ⁊ in recōpensatione hmōi iniurie debet canonica, vt in cle. dudū. ver. verū. ⁊ hoc tenet ibi pau. Istud idē tenet Inn. in. c. in nostra. in glos. si quis. ¶ In ꝓtrariū videt, qr hec duo cōiūctim cōsiderant, electio sepulture ⁊ ipsa actualis sepultura, vt

Source : BIU Cujas

tura, vt in cle. dudum ibi, cõtumulãdis defunctorũ corporibus, qõ apud fratrem ipsorũ ecclesias sepelianť. & post sequitur in. §. verum qõ de tali legato debetur canonica. probať hoc in. c. j. de sepult. vbi vnusqsq; i suorũ maiorũ sepulchro iacere dz, nisi sibi alibi eligat sepeliri, qr eius corpus ibi iacebit. & post subdit q; ecclesia in qua corpus iacet ratione illius electionis ad canonicã tenet ecclesie parochiali.

51 Item ecclesia † parochialis nõ recipit iniuriã ex sola electione sepulture sed ex ipsa sepultura, vt patet per. c. certificari. ibi dum dicit, salua iustitia illarum ecclesiarũ a quibus mortuorũ corpora assumunť Sed constat q; ecclesia vbi est electa sepultura nõ assumpsit corpus illius sed illa ecclesia vbi ecclesia vbi fuit sepultum. Item nullã iniuriam hec ecclesia facit ecclesie parochiali ex quo nõ sepeliuit illũ. Nõ ob. qõ canonica debetur pro ecclesia in qua qs elegit sepeliri: qr intelligo si ibi sepeliatur vt sic verba cũ effectu intelliganť. l. iñ. q; qsq; iuris. ¶ Quo ad secundũ casum quo propter iuris impedimentũ non est sepultus, vt quia quis decedat tẽpore interdicti vel excõicationis. de sepul. cle. j. Et idem q; de illo legato nõ debetur canonica nulla eñ iniuria est facta parochiali ecclesie. naz & si talis decessisset non electa sepultura, nõ fuisset in parochiali ecclesia sepultus, non ergo illius corpus assumeť a parochiali ecclesia. & faciunt rõnes allegate superius in proxima qõne. Quo ad vltimũ casum qñ mutauit sepulturam eligendo alibi sepeliri. Et idem q; nõ debeať canonica. nam sicut nõ debetur de legato ecclesie in qua nõ elegit sepeliri ita & cum elegit sepeliri sed post mutat voluntatem qr perinde est ac si a principio ibi non elegisset sepulturã. Item tunc nullam recepit iniuriam ecclesia parochialis ex quo enim ibi non sepelitur vbi ipse legauit.

52 **Tertio queritur** † si aliquis sepeliť in ecclesia nulla precedente electione sepulture an de eo qõ ecclesie illi obuenit debeať canonica parochiali ecclesie. Respondeo duo sunt casus. Primo qñ ibi de iure sepeliť & debetur canonica parochiali eccesie. vnde dicit Inno. de sepul. in nostra. qõ si aliquis non eligat sepulturaz in ecclesia, sed ibi de iure sepeliatur vt quia ecclesie dedit se & sua, vel quia factus erat frater. de priuileg. vt priuilegia. alias qr ibi erat sepultura parentũ, quia sic parochialis ecclesia habebit canonicam. Secundus casus est qñ in ecclesia de facto sepelitur, tunc delegatur illi ecclesie non tenetur ecclesie parochiali canonica, sed corpus & obuenientia occasione sepulture tantum restituunť parochiali ecclesie. de sepul. ex parte. & ita not. Inn. eo. c. in nostra. ¶ Quarto queritur si quis sepeliatur in ecclesia in q̃

53 elegit sepulturã an de legato tali ecclesie habebit parochialis † ecclesia canonicaz. Respondeo duo sunt casus. Primus qñ legitime est ibi sepultus qr nullũ canonicũ est impedimẽtũ qõ obsistat quo minus sepeliať & debetur canonica. de sepul. c. j. & c. i nostra. & c. certificari. & dicta cle. dudũ. Secundus casus est qñ de facto fuit ibi sepultus, sed non de iure, qr erat excõicatus vel tẽpore interdicti fuit sepultus, vel in casibus in quibus ius interdicit sepulturã, vt patet in cle. j. de sepul. Respondeo nõ debetur canonica de hmõi legatis quia vt patet ex cle. dudũ. tunc canonica debetur cũ per electionem sepulture legitime factã quis sepelitur, sed non põt sepulturaz sibi eligere q; sepeliri non dz vt in casibus premissis: vt patet in. d. cle. j. ¶ Hec canonica debetur ecclesie parochiali in recõpensatione iniurie que fit ipsi parochiali ecclesie: qr i ea tumulatur corpus qõ de iure erat tumulandũ, sed nullã iniuriã patitur ecclesia parochialis quia nec ibi potuisset sepeliri. facit ratio qr ibi legata que nõ tenẽt non defalcantur. de leg. j. si seruus legantis. §. si seruus alterius. hoc tenet Inno. de sepul. in nostra in glo. in. c. ex parte. & Hosti. eo. ti. cũ

54 libzum. Et hinc est quod tales de facto sepelientes † tenentur satisfacere his quorũ violatur interdictũ, vt dicta cle. eos. possunt tñ religiosi recipere mortuaria pro talibus q in penitentia decesserũt, & pro eorum animabus orare, vt not. Inno. de excef. prela.

Quinto queritur an ab ecclesia exempta in qua legans sepelitur teneatur ad canonicã ecclesie parochiali. Rñdeo sic. de sepul. in nostra. vbi casus. & ibi tenet hoc Joã. and. in. c. certificari. & de testa. officij. cũ enim hec canonica debeatur ppter sacramẽta que ecclesia ministrauit defuncto. de sepul. c. j. ideo cõsideremus cui loco legetur. Itẽ ecclesia parochialis iniuriam recipit ex sepultura in loco exempto sicut non exempto. Ex his ptz qõ si sepeliatur in ecclesia extra dioc. q; equaliter parochialis ecclesia habeat canonicam. ¶ Sexto queritur si alicui hospitali sit aliqua ecclesia subiecta, & illi ecclesie legeť & ibi sepeliať, an de legatis illi ecclesie vel hospitali debeatur canonica parochiali ecclesie. dicebat Inno. de sepul. in nostra. q; si quis elegit sepulturam apud ecclesiam hospitali subiectam canonica debetur ecclesie parochiali de omnibus relictis pro anima, siue relinquatur ecclesie in qua sepelitur, siue relinquatur eidez ecclesie & fratribus ibi morantibus, siue in genere locutus sit dicendo relinquo hoc tali ecclesie & hospitalarijs.

¶ Idem videtur si dicat relinquo hoc tantum hospitali. ff. de adimen. leg. l. annua. §. a titio. Sed si dixisset, relinquo hoc ecclesie in q̃ sepeliatur et hoc hospitali: tunc de legato hospitali nõ debetur canonica ecclesie parochiali, sed de legato ecclesie sic. nam illa relinqt ipsi ecclesie videtur pro sepultura relinquere, & ideo canonica debe-

55 tur ecclesie parochiali. † Sed legatuz hospitali non videtur relictũ pro sepultura sed pro anima.

¶ Quod autem dictum est q; vbi hospitalarijs legatur, debeť canonica parochiali ecclesie, est verum nisi testator expresse dicat, hoc relinquo hospitali non pro sepultura sed pro alia iusta causa: quia tunc ecclesie parochiali non debeť canonica: nisi parochianus transtulisset se ad eas. ẽ. c. de his. vel nisi ecclesia & hospitale essent ita vnita q; nulla inter eos posset fieri separabilitas.

Ad tertium quo scz iure, & qua de causa sit huiusmodi parochialis canonica inducta. Rñdeť iure canonũ est inducta. de sepul. c. relatum. de his cũ libzuz. certificari in nostra. & eo. c. cum quis. lib. vj. Et est inducta propter onus parochiale quod subire solet sacerdos in ministrando ecclesiastica sacramenta, & alia que sunt de iure parochiali. de sepul. c. j. & eo. tit. cle. dudum. in ver. verum.

56 **Ad quartum** quo iure equaliter petatur huiusmodi canonica † parochialis. Rñdeo condi tione ex canone. vbi enim iure nouo obligatio inducitur, nec cauetur quo genere actionum agendũ sit, conditione ex lege agetur. l. j. ff. de condi. ex lege. facit qõ not. glo. de sepul. cũ libris. aget ergo parochialis ecclesia contra ecclesiam cui legatur conditione ex canone pro canonica, vt not. Inno. de sepul. d. c. de his.

¶ Sed dubitabatur an parochialis ecclesia posset hãc canonicam petere per actionem ex testamẽto ab herede testantis: videtur qõ sic: quia testator videtur tacite legasse canonicã parochialem ecclesie. ff. de le. j. l. quidam testator. §. si scriptis. & l. si a pluribus. de testa. requisiti. §. secus. de here. instit. l. quoti. de inoffi. testa. l. si maritus. vnde dicebat glo. in cle. dudum. q; sacerdos hanc canonicaz posset ab herede vẽdicare & ei interdicere, ne illam soluat ecclesie cui est legata. ad treb. l. heres. in fi. ad. l. fal. l. linea. Quidam dicunt q; cõditione ex canone põt heres ad istam canonicaz conueniri. alij dicũt q; non põt heres pro ista canonica cõueniri a parochi. ecclesia, quia

57 nil est legatum parochiali ecclesie. Competit ergo actio † ex testamento ecclesie legatarie & ecclesia parochialis petat canonicam hãc ab ecclesia legataria. ff. de lega. ij. si quis seruum. §. certum. ad treb. l. filiam. de vsufru. l. fundi. potest tamẽ parochialis autoritate iudicis obtinere vt mittatur in possessionẽ noui iuris agendi, & possessor ageret vt faceret ecclesia legataria. ff. vt in pos. lega. sed inutiles. de relig. si quis sepulchrum. vel obtinebit a iudice, q; det ei pretorũ pignus. de preto. pig. l. j. & ij. vel aget cõtra heredẽ vt debitorẽ scz illius ecclesie cuius est relictũ. l. j. qñ fiscus vel priuat⁹. dicebat Hosti. de sepul. c. de his q; ex quo heres hz facultatẽ soluẽdi canonicam, poterit a parochiali ecclesia queri. ff. si cer. pe. l. si me & titium. facit. ff. de adop. l. si arrogator. de leg. l. si certis. §. fi. & l. seruo legato. §. si testator. & hoc est tenẽdum per not. in dicta cle. dudum. de leg. & fideicõ. §. interdum. Quid si ecclesia cui legatur nolit pro legato agere. dicunt quidam q; ecclesia parochialis aget vt ecclesia legataria cedat actiones super legato competẽtes. de pecu. l. quid debetur. & vbi nõ est q; nolit vel possit cedere, recurrendũ est ad remedia supradicta missionis in possessionem pretorij pignoris. nota. Innocen. in dicto. c. de his.

58 **Et aduertẽdũ** qr † qñq; ecclesia cui legať acceptat legatũ, tũc parochialis ecclesia põt petere canonicã ab herede, & ẽt ab ecclesia legataria si legatũ eẽt ei solutũ vt. d. cle. dudũ. i. §. verũ. qñq; ecclesia legataria nõ acceptat legatũ sz illud repudiat. vtrũ tunc debeatur canonica parochialis ecclesie, quia ex quo legatum repudiatur perinde est ac si non fuisset legatũ ff. de le. l. seruum filij. & l. legatarijs. §. j. de le. ij. l. legatũ. si cer. pe. l. pe. & l. j. §. vtrum. si quis in fau. patro. Cum ergo canonica debeatur de legato, non cẽsetur legatum ex quo repudietur. faciunt iura que dicunt q; patrono non cõpetit canonica de legatis liberto. & per eum repudiatis. l. j. §. vtrum. ff. si quid in frau. patro. & pleno creditori nõ competit renocatoria & in repudiatis per debitorem. l. que autem ff. que in fraud. cred. non obstat. l. quod debetur, qui ibi in actione que competit nec competere desijt sed hic retro fingitur non com-

59 petijsse. ¶ In contrarium quia ex † illo legato queritur ius parochiali ecclesie. ergo in eius preiudicium non posset id legatum repudiari. l. non solum. C. de bonis que liber. & tale legatum videtur ad heredem redire cum suo onere. l. j. de cadu. tollen. ibi, in substituto q capit ex dispositione testatoris. sz hic ex dispositione legis capit. ¶ Sed dubitabatur an heres pro ista canonica conueniatur adita hereditate, quod videtur: quia tunc cedit dies legatorum. l. si nemo. de testamen. tutel. ergo hereditate non adita: non potest canonica peti.

¶ In contrarium videtur quia legata ad pias causas debentur hereditate non adita. l. eam quam. de fideicommis. per que videtur q; herede non adeunte, nihilominus hec canonica debeatur.

¶ Demum queritur si heres integrum legatum soluat legatario an sit liberatus a solutione canonice parochiali † ecclesie.

60

Source : BIU Cujas

Respondeo sic quia tale legatum integraliter debetur legatario licet de illo primũ deducatur canonica. facit. l. quidaz testamento. ff. si scriptis. de leg. j. Et similiter si heres soluat parochiali ecclesie canonicam, tanto minus soluet legatario z ab eo ope exceptionis liberatur de bonis liber. l. libertis sub cõditione. ff. a titio. de dol. ex. l. si opera. ¶ Demum queritur si facta z canonica consuetudo hoc disponat an petens hanc specificare petat consuetudinariam vel canonicam.

Et est sciendum qõ canonica consuetudine inducta dicitur canonica non inuentione sed approbatione. de testa. requisisti. in prin. videtur ergo q̃ petens hanc exprimere an petat canonicam vel consuetudinariam cũ aliter reus deliberare non posset. de eden. l. j. non obst. de reli. do. cõstitutis. vbi petitur ius episcopale, quia id certuz est z a iure diffinitum. de offi. ord. conquerente. Sed parochialis canonica est incerta. Sed huic responsioni obstat quod † ius episcopale propter cõ
61 suetudinem est incertum. de prescriptionibus. auditis. z tamen petitur ius episcopale in genere. Respõdeo ex quo ius episcopale est principale certum accedit illi. Item id quod speciali iuri priuilegio vel consuetudine competit includitur sub petitione. Sed petitio talis canonice parochialis non habet aliquod tale principale. Item canonica cum consuetudinaria non concurrat in solutione nec in petitione dicit Inno. in. c. j. de sepultu. certificari. qõ si petens canonicã consuetudinariã est incertus que portio consuetudine sit inducta procedit libellus sine alia expressione. non enim est reus penitus incertus cũ certus sit aliquam portionem deberi. de rei ven. que de toto. ff. j. facit. l. j. ff. qui autem. ff. quorũ lega. et qõ
62 not. in. c. abbate. de re iudi. lib. vj. ¶ † Quid si petam canonicã simpliciter non exprimens an petam consuetudinariã vel iure inductã Respondeo intelligitur petere canonicã iure: non aũt consuetudine inductam ſm Host. in. d. c. certificari. demũ queritur an petens canonicam rerum immobiliũ debeat res z earum fines specificare. Respondeo sic de reiven. si in rem. de censi. forma. ¶ Demũ queritur an procedat hec petitio, peto quartã omniũ rerum tibi relictorum vel omniũ tibi obuenientiũ ex bonis eius: vel peto quartam iudicij talis defuncti, vel peto quartã omniũ que talis pro anima reliquit vel peto omnia que pro sepultura eius recepisti: videtur q̃ procedit petitio, quia admittitur petitio gregis sine specificatione. l. j. in fin. de reiven. potest enim reus esse certus ex predicto libello, de reiven. si in rem. vbi sufficit q̃ dicitur, peto illud qõ venit ex tali hereditario: debet tñ agens postea probare q̃ illa obuenerint ecclesie legatarie ex illo iudicio defuncti. l. j. ff. quando z quibus quarta pars debetur. de re iudi. ait pretor. z. l. j. que sen. fin. cer. quanti. de sepult. relatum. c. cum libris. iudex tamen coget actorem ad maiorẽ expressionem vel ad minorem vel ad iurandum q̃ nescit plus exprimere. ff. de fur. l. in actione. Item pro tanto procedit ista petitio qr ista petitio sequitur naturam vniuersalis actionis. ¶ Est tamen notan-
63 dum qõ † talia legata vniuersitatẽ non cõstituunt. si enim aliquam vniuersitatem constituerent, haberent aliquod nomen impositum a iure quod non habet ſm Inno. in. d. c. certificari.

Demum queritur an petens canonicam habeat exprimere nomina sepultorũ. videl. q̃ non. de sepul. in nostra. de prescrip. veniens. dicas libellum nõ procedere qñ agit ex conditione ex canone pro illa canonica cũ reus aliter deliberare nõ posset. l. j. de eden. adeo q̃ si agens ignorat nomina sepultorũ non recipere tur ille libellus, vt. d. l. j. non ob. c. in nostra. qr ibi nõ fuit petita specificatio, vel ibi fuit facta. Quid si agam confessoria dicens ius esse percipiendi canonicam portionẽ, hoc casu legatorum vel legantiũ non requiritur specificatio. vt plene not. Inno. de sepul. c. certificari. sepius alleg. s.

Ad quintum quota sit hec canonica. Quidã sed male
64 dicunt q̃ de iure cõmuni canonica † est tertia eius qõ legatur. de sepul. certificari. z si legat monasterio tunc canonica erit medietas, vt. c. relatum. z. c. de his. de sepul. ¶ Dicas qõ quarta est canonica portio de iure cõmuni, vt not. Host. in. d. c. certificari. z Jo. z alij in. d. c. in nostra, de legatis aũt que fiunt mendicantibus quarta sola debetur, vt cle. dudũ. ¶ Circa predicta dubitatur an teneat cõsuetudo q̃ minus quarta detur, vel vltra medietatem detur p canonica. nõ videl: qr canonica p cõsuetudinẽ approbatã per canonẽ restringit ad tertiã vel medietatẽ. ¶ Dicas q̃ vz cõsuetudo in quacũq; quota dũmodo sit prescripta. de cẽsi. olim, de test, officij. de re iu. quo ad cõsultationẽ. facit de test. Raynutius in fi. Quantũ aũt ad quotas expressas in. c. certificari. nõ requirit q̃ cõsuetudo sit prescripta. facit de cõsue. c. fi. lib. vj. z ita tenet Host. in ti. preallega. c. certificari: immo in casu requirit q̃ cõsuetudo sit pre-
65 scripta. de elec. simoniacũ. de preben. lib. vj. ¶ † Demũ cum querit an valeat cõsuetudo q̃ nil detur pro canonica. dicũt quidã q̃ nõ qr cõtra apostolũ. de sepul. c. j. Itẽ qr per talẽ cõsuetudinẽ afferretur tota cõmoditas rei sue z parochi. qõ esse nõ debet. ff. cõmuni. predi. l. venditor. hoc tenet Goff. in summa huius ti. ¶ Dicas in hoc tenere consuetudinẽ dũmodo sit prescripta cũ titulo. z ita tenet Host. in. d. c. certificari. z probat per. c. certificari. de quarta. de pscri.

Notandum ergo qõ quota sit hec canonica vt consideramus ius cõmune aut cõsuetudinem aut prescriptionem. Si ius cõmune, tunc canonica est quarta. vt. c. certificari. ¶ Si consideramus prescriptionẽ, tũc prescriptionis forma attendit. de prescri. veniẽs. Si vero cõsideramus cõsuetudines, tunc cõsideratur similiter cõsuetudinis forma. vt. d. c. certificari.

¶ Quid ergo si cõsuetudines sunt diuerse. Rñdeo alia cõsuetudo inspicit que minorẽ inducit summã: qr in hoc oẽs cõsuetudines cõcordant. ff. de arbi. l. diem. secundũ glo. est casus. ff. de regu. iur. Sed dubitatur cuius loci consuetudo est inspicienda, an loci ecclesie cui debetur canonica, an loci ecclesie que tenet ad canonicã, an loci domicilij testatoris. videtur q̃ cõsuetudo loci testatoris. ff. de le. j. si seruus plurium. ff. si.

¶ Sed q̃ inspicietur cõsuetudo loci ecclesiarũ videl innuere gl. in c. certificari, z facit de cõsue. cũ olim. Sed dubitat cũ pro cle. dudum de sepul. fit taxata quarta p canonica parochiali, z reuocata sint priuilegia z cõsuetudines, an nona poterit consuetudo induci vt minus quarta vel plus soluatur. nõ videl: qr per illam decre. reprobat cõsuetudo. qui ergo reprobata cõsuetudine innouat, dz puniri. de
66 postu. c. ij. Item † nõ p̃cedit cõsuetudo cum lexi resistit. vt de consuetu. simi.

¶ Rñdeo tenet cõsuetudo predicta, qõ patet: qr cõtra canonicam debitam de iure cõi procedit cõsuetudo, vt. c. certificari. Sed de iure cõmuni per illã cle. debet quarta. ergo cõtra ius cõmune posit consuetudo induci. ¶ Non ob. allegationes in cõtrariũ qr loquuntur qñ consuetudo reprobat que de sui natura est iniqua sed in casu p̃posito nõ reprobat cõsuetudo tanq̃ de sui natura iniqua. Sz ideo quia si non fuisset reprobata non fuisset sublata per nouam legẽ. de consti. c. j. libro. vj.

Demum queritur de tali casu papa boni facius edidit decre. dudũ. de sepul. in cle. que post fuit reuocata per papam Benedictum. demũ Clemẽs. v. in cõcilio Vienẽ. illam innouauit iubens eam seruari, z in dicto cõcilio eam publicauit. Demũ per priuilegiũ indulsit ordini predicatorũ vt ad canonicã nõ tenerẽtur, z sic ius exemit a solutione canonice portionis vt ptz in eorum priuilegio qõ appellat mare magnũ. demũ mortuo Clemẽte papa Joannes papa mãdauit seruari cõstitutiones Clemẽtis pape z eas direxit studijs gñalib⁹. Ergo querit an dicto priuilegio exemptio-
67 nis posset vti dictus † ordo predicatorũ, non videl q̃ dicta cõstitutio tollit priuilegia que constitutio videl habere restitutionẽ ex die quo papa Joannes eã direxit studijs gñalibus: ergo priuilegiũ qõ erat concessum ante tẽpus legis promulgate cessat. ¶ Contrariũ est verum, qr illa cõstitutio suppressit effectũ ex tpe quo Clemẽs innouauit cõciliũ Vienẽ. statim em lex tenet cũ a superiore promulgat l. humanũ. de legi. nec ad eam validandã requirit q̃ alteri tradat, vt. c. de postu. z in prohemio cle. dicta aũt cõstitutio tollit priuilegia añ cõstitutionẽ indulta vt ibi patet: nõ aũt priuilegia que post cõstitutionem indulgent. potuit em papa illi cõstitutioni derogare concedendo priuilegia. de rescrip. c. j. de elec. innotuit.

68 **Ad sextum** de quibus relictis † z obuentionibus debeatur hec canonica portio. premittẽdũ q̃ quedam querunt ecclesie ex dispositione legali, quedã ex dispositione hoĩs z hoc vltimo casu quãdoq; querit ex dispositione inter vivos, quandoq; ex vltima voluntate. Item eorũ que leguant quedã legantur locis, quedã vero prelato, quedã etiã singularibus personis ecclesie. Itẽ quedã leguant simpliciter z quedã ad certos z determinatos vsus. ¶ De quibus oĩbus videamus. Primo ergo querit de his que ecclesie queruntur ex dispositione legali, puta ratione professionis. an monasterium cui queritur teneatur ad canonicam ecclesie parochiali cuius erat ille parochianus qui monasterium ingreditur tempore sui ingressus. Inno. de sepul. relatum dicebat qõ debetur canonica de oblatis monasterijs seu monasterio qñ in infirmitate quis se offert de qua decedit. ¶ Sed postea ibidẽ subdit qõ etiam si in sanitate se offerat multo tẽpore viuens de omnibus que tunc pro anima dantur canonica debet, sed de alijs bonis monasterij datis cessat canonica. Sed in. c. de his eo. tit. dicebat q̃ si ad monasterium transit z ibi sua confert z ibi viuat non vt ibi sit professus
69 cessat canonica. Secus si ibi profiteatur, quia † de omnibus que ibi dat deducetur ecclesie canonica z alia potest relinquere monasterio pro sustentatione vite sue. Et subdit q̃ quicquid dat monasterio, videtur dare pro anima. ad quod scilicet monasteriũ transit ex quo in infirmitate ad illud se offert. Sed glo. in. c. de his. dicit canonicã deberi de quesitis ratione legati, non ratione professionis.

¶ Videtur dicendum quod si se offert in egritudine de qua decedit, videtur teneri canonica sicut et debetur de eo quod legat ille qui cum habitu mendicantium sepelitur, vt in clemen. dudum. Si autem in vita se offert et profitetur non debetur canonica: quia

ex quo

Source : BIU Cujas

ex quo in monasterio se conuertit, desijt esse parochianus prime ecclesie. facit qō not. Jo. de sepul. de his. vbi de legatis per eū qui moritur infra probationis annū, nō debetur canonica ecclesie prime: qz transeundo ad monasteriū desijt esse parochianus prime ecclesie et domiciliū mutauit. facit qō not. de sepul. c. ij. lib. vj. de regula. beneficium. lib. vj. Si tñ non esset plene trāslatus tunc qz remanet parochianus prime ecclesie ei debeť canonica. de his etiā per Goffre. in summa huius tituli. ¶ Sed queritur de his que querunť ecclesie

70 ex titulo inter vivos hoc casu nō debetur canonica† parochi. ecclesie, vt in. c. j. de sta. mo. ꝛ ibi per glo. Tertio queriť de his que querū tur ecclesie ex vltima voluntate, indubitatū est q debeat canonica siue relinquatur iure legati, siue iure dispositionis, vt in. c. j. ꝛ. c. relatum. de sepul. ¶ Quo ad secundū de psonis gbus legať. Tres sunt casus. ¶ Primus qñ legať ecclesie ꝛ debeať canonica, vt in. c. j. de sepul. ¶ Secundus qñ legať prelato ecclesie, ꝛ idē ac si legareť ecclesie, vt. c. j. requisisti. de testa. ¶ Tertius qñ legatur singularibus psonis ecclesie nō debeť canonica. vt. d. c. requisisti. ꝛ hoc qñ persone quibus legatur possunt habere ppriū in singulari. Si non possunt habere propriū, tunc debeť canonica ecclesie parochiali, vt nota. in d. cle. dudum. de sepult. dūmodo legans ibi sepeliatur vbi legat vt supra dixi.

Quo ad quartum cum in legato modus vel causa addicitur, vel cū ad certos

71 vsus legatū cōuertatur. Est reperire triplicē formā† legandi. Primo qñ legatū testator simpliciter legat ecclesie in qua sepeliť, nihil aliud exprimens, ꝛ tunc debeť canonica parochia. ecclesie, vt. c. j. de sepul. Secūdo qñ in legato exprimit q legat pro anima, ꝛ idem qō canonica debeatur parochi. ecclesie. vt. d. c. requisisti. ¶ Ceterū si in legādo causas obliquas allegat vel exprimat in quos vsus cōuertať tunc cessat canonica si legať ad vsus priuilegiatos de quibus in. c. fi. de testa. si tantū ad illos vsus priuilegiatos legeť mendicātibus. tūc debetur canonica. vt cle. dudū. ꝛ ibi habeť quartā de funeralib⁹ deberi. ꝛ illa sunt funeralia que cum funere deferunť, ꝛ qō de candelis debetur quarta, ꝛ de his que leganť pro missis dicendis.

72 ¶ Quid si testator† iubet fieri capellā in cemiterio predicatorum fratrū vbi sepelitur, ꝛ pro cōstructione illius legat centū, an ecclesia parochi. habebit canonicā. Rñ. sic. nam olim de tali legato non debebatur quarta, vt de his vbi ad perpetuū cultū fit: hodie sic debeť vt in cle. dudū. ꝛ sic est ibi casus sic inducēdo. idem tz ibi Pau. ꝛ do. Pet. de perusio. qz capella cedit loco. l. j. de interdictis. ¶ Alliquis stipendiarius stetit in parochia quadā per annum, obijt ꝛ sepultus est in loco heremitarū apud quē sponte sepeliri elegit. rector parochialis petit canonicā de oibus funeralibbus, queriť an debeatur, ꝛ est dicendū q non. Quarta eñ nō debetur rōne sepulture. vnde tz dictus stipēdiarius non electa sepultura in ecclesia curata sepultus fuisset ppter dictam morā quā ibi cōtraxerat ꝛ cōtrahebat in mortis hora, non tñ ex hoc inferť quartā sibi deberi. nāvt preferť quarta non debetur tali ratione sed ratione domicilij ꝛ auditionis oim diuinorum ꝛ perceptionis sacramentorū ecclesiasticorum ab ecclesia parochiali. ad hoc. de sepul. c. j. cuz super in nostra cū quis. j. q. ij. et

73 c. is qui. lib. vj. ꝛ qō vtrobiq; not. Jo. an. xiij. dis. ecclesias. aliud† est ius sepulture ꝛ aliud est ius funerādi vt scribit dñs Fede. de senis in opere suo. c. ccxlvj.

Sed q dictus stipendiarius nō habuerit ppriē domicilium in dicto loco patet: qz domicilium constituiť animo: licet ergo qs moretur in aliquo loco p annum vel circiter recreationis vel peregrinationis cā, non tñ dr ibi domiciliū cōtraxisse vt patet in predictis iuribus. ꝛ. ff. ad municip. assumptio cū simi. Stipendiarij namq; vt est notum in suis exercitijs nō sunt maxime sui iur. nec in certo loco domiciliū animo contrahunt. Cum eorū exercitiū sit in discurrēdo hincinde. Semperq; sunt parati ad imperiū sui dñi. Et quasi viatores sunt q in cōtinuo motu existunt. vñ re vera secundū morā patrie propriū domicilium in certo loco nō dicunť habere, qz ad id animū non habēt nec habere possunt cū sint de natura sui exercitij in potestate alterius, sicut de monacho dicit. xij. q. ij. nolo. in. c. nō dicatis. vñ retinet propriuz originis domiciliū ꝛ parochiam cui debeť canonica portio, nō aūt predicte ecclesie curate. Conciliū do. Lapi de castellio. ¶ Et no. fz

74 Jo. an. q hoc non secundū damasum de testa. v. q. q† si infirmus ꝛ parochianus vnius parochie relict alicui alij ecclesie quicq; ꝛ postmodum ad ipsam se transferat, ꝛ in ipsa parochia moriatur, q prime ecclesie licet habere canonicā. de sepul. is qui lib. vj. Villa. ille ecclesia ville nō habebit partē in canonica portione: qz non equaliter domiciliū in illa cōstituebat: quo casu cōpetit. prealleg. c. ꝛ. proxi. ij. Rñ. ꝛ hoc tenuit Hosti. in decre. in nostra. eo. ti. ꝛ faciūt ad questiones illius qui ppter hostilitatē dyoc. fugit ad ciuitatē, ꝛ ibi manēs cum familia ꝛ durante hostilitate morit electa sepultura: q ecclesia ville habeat canonicā, ꝛ nō illa in cuius parochia decessit. non enim

75 talis mutauit† domiciliū cū non habuit animū ibi perpetuo remanendi: qō requiritur in hoc. ff. ad munic. p. l. nō vtiq; ꝛ. l. domiciliū. ꝛ. l. eius qui. §. pe. lib. x. de incolis. l. ij. ꝛ. l. ciues. ꝛ no. Host. de parochi. in summa. §. pe. ante fi. durāte ergo metu nō dicitur habere animum mutandi domicilium. supra quod met. cau. c. ij. qui dicit animum mutatum id prebet. vt ibi cū concor. penul. glo. vnde facit ad casum. ff. de dam. infe. si finita. §. si quis metu de acqui. rer. do. l. qua ratione. §. fi. ꝛ. l. naturalē. §. in his. insti. de rerum diui. in fi.

¶ Item dixit damasus de testa. q. v. de infirmo q ipse elegit sepulturam apud monasteriū sancti Proculi, ꝛ illi quedā legauit, ꝛ postea de alia parochia in qua morabatur se transtulit ad parochiā sancti Proculi ꝛ ibi mortuus est: q prima ecclesia habebit canonicam. per decre. de his supra eod. ꝛ propter fraudem presumptam quam probant.

Finit Tractatus de canonica portione ꝛ de quarta, per dominum Lapum de Castelliono, editus.

Source : BIU Cujas

Quartum Volumen Tractatuum.

Brocarda Damasi: correcta

per excellentissimum doctorem D. Bartholomeum Brixiensem.

Quoniam secundum iuris varietatem in multis nimium est correctio facienda: idcirco ego Bartholomeus Brixien. Brocarda iuris canonici duxi pro viribus corrigenda.

Summarium.

1 Ignorantia an excuset in his que sunt iuris positini. Item in his que sunt iuris naturalis. Item in his que sunt facti.
2 Priuari an quis possit iure suo sine causa.
3 Specialia an derogent generalibus.
4 Tacita conditio an sit subaudienda.
5 Posteriora an derogent prioribus si in sequentibus mentio nō habeatur de precedentibus.
6 Quando quis oneratur ad duo alteri alteruꝫ sub alternatione qō voluerit prestando an liberetur.
7 Ratio an sit reddenda de omnibus.
8 Consensus omnium ad quos res pertinet an sit requirendus.
9 Preces omnes iustas an de necessitate sint exaudiende.
10 Excōmunicati post absolutionem nunquid omnia iura que amisere runt per cōicationem recuperent.
11 Inducens vel promittēs generaliter alicui q eius stabit arbitrio, an teneatur illi precipienti obedire.
13 Factum suum aliquis an iure possit dissoluere ꝛ contra quod fecit venire.
13 Certa forma vbi desideratur, an ea pretermissa aliquid agatur.
14 Maiori parti an sit standum.
15 Ratione ecclesie an consuetudo sit excusanda.
16 Multitudo an dispensationem inducat.
17 Consuetudo an excuset a peccato.
18 Obedientia an seruanda.
19 Ratione rescripti an liceat qō als non liceret.
20 Constitutiones an tantum extendantur ad futura.
21 Fraus ꝛ dolus an alicui debeat patrocinari.
22 Aliquis an puniatur propter peccata alterius.
23 Solennitates iuris nunquid possint remitti de consensu partiuꝫ.
24 Concesso principali an concedatur accessorium.
25 Res inter alios acta; an alij preiudicet. 26.
27 Aliquorum presentia vbi exigitur an in eorum absentia aliquid agatur.
28 Licitum quod est in genere, nunquid sit licitum in specie.
29 Transigere an sit licitum in spiritualibus.
30 Patrocinium si presto petenti rem meam, facio mihi preiudiciū.
31 Simulatio vtilis an precipiatur.
32 Trahendū an sit ad cōsequentiā qō aliquibus conceditur spāliter.
33 Delictum prelati an redundet in damnum ecclesie.
34 Index an possit recusari sine causa.
35 Procedendum an sit absq; personarum acceptione.
36 Frustra petit debitum, qui qō debet non impendit.
37 Celeritas nunquid amplectenda.
38 Inscriptione ꝛ tallione lex est subeunda.
39 Spoliatus ante litem contestatam an sit restituendus.
40 Iura sunt promptiora ad absoluendum q̄ ad condemnandum.
41 Unus an duarum personarum vices retinere possit.
42 Occasionem damni qui dat, an damnum dare videatur.
43 Confessio de se non creditur super alieno crimine.
44 Testimonium vnius an valeat.
45 Quilibet de vniuersitate an admittatur ad testimonium pro ea.
46 Testes an sint cogendi.
47 Instrumentum exemplatum an valeat.
48 Taciturnitas an habeatur pro consensu.
49 Creditur de alijs quod de vno negatur.
50 Presumptio iuris probationem an admittat in contrarium.
Fructus solum qui supersunt computantur deductis expensis.

Membrum Primum.

1 Ar. ignorantiaꝫ † excusare in his que iuris positini. Ut extra de constitutionibus cognoscentes. s. lxxij. dist. proposuisti.

¶ Ar. ignorantiā excusare i his que sunt iuris naturalis. s. viij. dis. consuetudo. s. eo. ix. dist. scriptura.

¶ Ar. ignorantiam excusare in his que sunt facti. Extra de ordinatis ab episcopo qui resignauit episcopatum. c. j. ꝛ ij. ff. de iur. ꝛ facti ignoran. in omni parte. ℌ. j.

¶ Ar. contra ignorantiā nō excusare in his que sunt iuris positini. vt. xvj. q. qō dicitis. Extra de sen. excom. cum illorum.

¶ Ar. contra ignorantiā nō excusare in his que sunt iuris naturalis. vt. xvj. q. j. Si cupitis. s. xxij. q. ij. in ipsarum.

¶ Ar. contra ignorantiā non excusa. in his que sunt facti. vt. j. de sen. excom. cū illorum. j. q. j. si quis a symoniacis.

¶ Solutio si ius positiuum ignorēt ante pmulgationē q̄ potius factum promulgātis q̄ huis non nocet vt in illa decre. cognoscentes. Si vero post promulgatū impune poterit ignorari infra duos mēses vt in auē. vt facte noue cōstitutiones possit ipse illud nisi sit minor. xxv. annis vel miles vel femina vel rusticus vt. ff. de in. ꝛ fac. ign. regula. ꝛ de probatio. cum debitrices. ℌ. si autem licet. j.

¶ Juris aūt naturalis ignorantia culpā extenuat nō tñ excusat in totum ꝛ hoc est q̄ dicit Augu. seruus nesciens voluntatē dñi vapulabit paucis. Seruus vero sciens voluntatē dñi ꝛ nō faciens vapulabit plagis multis vt. xxxvj. dist. ℌ. ij. Facti aūt ignorātia aliqñ excusabilis est: vt in illa decre. de or. ab eo qui renū. epa. c. j. facti aūt prpria dānabilis est: vt in illa decre. cū illorū ꝛ. ff. pro socio. l. vlti.

¶ Circa ignorantiā iur. positini ponitur regula talis. Jur. positini ignorantia nō prodest accusare volentibus: suum vero cōseruare volentibus nō nocet vt. ff. de iur. ꝛ fac. igno. l. iur. ignorātia: fal[illegible] regula illa an vsucapionibus ꝛ prescriptionib⁹ ob fauorē publicū introductis per quas preiudicant ignorantibus volētibus suum conseruare vt. C. de long. temp. pres. l. vlti. Item in cōstitutione ad rigorē iur. conseruandū vt est in cōstitutione illa. C. vndevi si quis in tantā in quam incidit quis etiam si ignoret sibi licere rem suam sine iudice auferre vt insti. vi bonorū raptorum. ℌ. j.

2 ¶ † Ar. q̄ nullus priuādus est iure suo sine culpa. l. extra de cōstit. cognoscētes. l. extra de clerico. egro. c. j. s. xvj. q. vij. inuentū. l. extra de his que fi. a ma. par. ca. que sunt.

¶ Contra. s. xxij. dist. renouantes. l. extra. vt lite non cōte. qm̄ frequenter. l. extra de clerico egro.

¶ Solutio nunquid est priuandus qs iure suo sine culpa sua ꝛ sine causa: qñ aūt subsit cā priuēt quis iure suo sine culpa sua vt in cōtra rñs. in illis enim suberat causa prerogatiua principis nolentis priuare aliquem ꝛ ius vnius alij cōferre vt in illo. c. renouantes per reuerentiam sacramentorū vel scandalū casus supernenientis.

3 ¶ † Ar. specialia derogare generalibus. l. extra de prescripti. cum sit romana. ff. de reg. iur. in toto iure ꝛ. l. extra de rescri. pastoralis. ℌ. qō aūt. C. de procu. maritum. ff. de sup. legata.

¶ Contra. l. extra de offi. deleg. ex parte. l. extra de fil. pres. tua. l. extra de rescrip. cum ordine. ff. de sup. legata ꝛ argumen. l. lex pedius. ℌ. labeo.

¶ Solutio p̄missō regula vera est: fallit in mādatis gñalibus q̄ sint effectu spālia: vt extra de fi. pres. ex tua. Item vbi gñale mādatū est execution mādatū q̄ spāle mādatū re existēte integra derogat gñali vt extra de rescri. cū ordinē. Item fallit in priuilegijs quia spāle nō derogat gñali nisi faciat de eo mentionē vt extra de priuilegijs veniēs. Item de legatis at legato in gñali siue per imperitiā specierū adiectio fiat non derogabit gñali tm̄: subaudirez in regula specialia derogaret generalibus subaudi quātum ad illam speciem specialiter expressam.

¶ Item aliud subaudi etiam si specialia de generalibus non faciāt mentionem vt extra de rescrip. pastoralis. ℌ. is qui autem.

4 ¶ † Ar. tacitam conditionem subaudiendam. ¶ Extra de rescriptis ex parte. s. xxij. q. ij. ne quis ꝛ. c. beatus. l. extra de cōstit. cū. ℳ. fer. l. extra de rescrip. constitutus.

¶ Contra. l. extra de iureiur. quemadmodum. s. xxxij. questione c. vlti. C. de condi. ob cau. si repetendi. s. xxij. q. ij. vniuerso.

¶ Solutio in rescriptis pape intelligiť ista conditio si preces veritate nitantur vt in illa ex parte: in alijs aūt ꝛ si generales conditiones subintelliganť vt puta si deus voluerit si vixero. Speciales tñ non subintelliguntť si nō exprimanť nisi sint de substātia cōtractus. vnde si dñs promittat penam colono si expulerit eum subintelligiť ibi si soluerit pensionem. vnde si nō soluerit pensionem ꝛ expellit eū dominus non incidit in penam vt. ff. loc. l. quero. ℌ. inter locatorez.

¶ Item alie que in iure inueniuntur expresie subintelliguntť vt in concordantijs in prima parte regule positis.

5 Ar. per posteriora † non derogatur prioribus nisi in sequentibus mentio habeatur de precedentibus. l. extra de rescriptis ceterum ꝛ. c. ex parte. ꝛ. l. extra de offi. dele. ex parte. ꝛ. l. extra de dolo. ꝛ contu. ex literis. ꝛ. l. extra de confir. vtil. vel inutili. bone me, ꝛ. l. extra de renun. sane.

¶ Contra. l. extra de rescriptis pastoralis. ℌ. quod autem. l. extra de rescriptis sicut ro. et. l. extra de cognatione spūali. c. j. ff. de legi. et con. l. non est nouum. ff. de procu. pluribus.

¶ Solutio si primum mandatum sit speciale non derogatur ei per scōm nisi secundū de illis faceret mentionē vt in prima parte notať idez est si primū fit gñale ꝛ secundū simliter. Si vero primū fit gñale ꝛ secundum

Source : BIU Cujas

le ꝛ secundum speciale derogabit primo etiam si non faciat mentionem de primo vt in contraria parte.

¶ Fallunt premissa in iure quia posterius ius deroget priori etiã si non faciat mentionem de eo vt in illa.l.non est nouum.

¶ Et est ratio quia iura nota sunt pape ꝛ ideo secundũ ius: contra primum promulgãdo tollit primũ. Aliud est in rescriptis qꝛ factoꝝ super quibus scribit haberi memoria non põt. nam omnium habere memoriam ꝛ in nullo peccare potius est diuinitatis q̃ humanitatis vt. C. de vete. iur. enu. l. ij.

6 ¶ †Ar. qñ quis oneratur ad duo alteri alterũ sub alternatione qõ voluerit prestando liberet. l. extra de rescript. inter ceteras instit. de here. insti. ℈. si plures. ff. de iure do. plerunq; ℈. vlt. ff. de verb. signifi. hec verba.

¶ Contra. ff. de cõtrahen. empt. in emptione. ℈. pe. ff. de cõdi. ꝛ de. de submersis ꝛ. l. per fideicõ. ff. de condi. inde. l. plane. et. c. licet causam de proba.

¶ Solutio primũ regulariter obtinet regulariter fallit in legatis que si relinquunt in diuersis cõditionibus incerte positis nouissime parendũ est. Item fallit in fideicõmissarijs libertatibus ꝛ in illa l. per fideicõmissum ꝛ est ratio qꝛ nouissime volũtati defuncti standum est. Item fallit cũ duo insolidũ teneantur sub alternatione ad aliqua tunc est creditoris electio vt in illa. l. plane.

¶ Item qñ duo relinquunt sub alternatione licet sit heredis electio vt. ff. de leg. ij. si ita. ℈. vlti. qñq; tñ transferꝛ ptãs eligendi in legatarium qñ scz legatoꝛ est iunioꝛ vt. ff. de ser. si cui.

7 ¶ †Ar. de omnibus rationẽ esse reddendã. l. extra de rescri. si qñ in si. s. xxiij. q. ij. si heres. s. dist. xviij. placuit. s. xxxv. q. ecce. circa fi.

¶ Contra. ff. de relig. ꝛ sump. fu. si quis. ℈. sed interdũ. s. xxiij. q. iij. Nabuchodonosoꝛ. C. de rescri. pater ꝛ Syndonibus. ff. de legi. ꝛ cõstitu. si omnium.

¶ Solutio de oĩbus reddenda est rõ secus cũ cõtingit in quibusdã propter impotentiã qñ tunc non põt de eis ratio aliqua reddi.

8 **Ar. omnium consensum** † requirẽdũ ad quos res pertinet. l. extra de temporibus ord. si archiepus. s. xxvj. dist. si archiepus. l. extra qui si. sint legit. per venerabilem. C. de autoritate prestãda clarum. insti. de ac. ℈. nã ita ꝛ de serui. ru. pre. ℈. per fundũ. ff. de aqua. plu. arcen. non in concedendo.

¶ Ar. cõtra. s. lx. di. sane. l. extra de tẽpo. ord. nec epus. l. extra de his que fiunt a ma. par. ca. c. j. i. extra de elec. cum nobis olim. ff. de contrahen. emp. quia maioꝛ. ff. de reg. iur. aliud. ℈. refertur.

¶ Solutio in negotijs diuersitatis omnium consensus requirit si dissentiunt obtinebit cõsensus maioris ꝛ sanioris partis vt in contraria parte rubrice. fallit hoc in electione pape extra de electione licet. Item fallit in cõsuetudine pbata que obtinet vim cõtractũ vt extra de his que fiunt a prelato. ea noscitur vel in iudicijs si plures sint iudices tenet sententia maioris partis vt in. c. sane in negotijs priuatorum communibus.

¶ Obtinet regula doctrine qꝛ olim consensus requiritur ad quos res pertinet nec obtinet sententia maioris partis vt in. l. illa p fundum. rationaliter tamen cõtingit contrariũ quia ob fauorẽ debitoris statur maiori parti creditorũ licet illi nõ cõstituãt corpus vel collegium vt. ff. de pactis.

9 ¶ †Ar. iustas preces ex necessitate audiẽdas. l. extra de elec. postq̃ ℈. xxxv. questio. viij. veniam, ℈. lxxxvj. distin. cum multa. l. extra de appel. cum parati.

¶ Ar. contra. l. extra de postu. bone me. ff. de iudi. non quicquid. l. extra de his que fiunt a prela. c. j.

¶ Solutio si aliquis aliquid iuste petat vel qõ ius habeat petendi iniuste denegabitur quod petit. Si aũt nõ habeat ius petendi non dicitur quis iuste petere iuxta illud. Nam stultum est petere quod posset iure negari ꝛ alibi Quod iustum est petito ꝛc. Et ideo poterit iure negari quod petit qui iniuste vel indecenter petijt.

10 **Ar. excommunicati** † post absolutionez omnia iura que amiserunt p cõmunicationem recuperant. l. extra de elec. quod diligentia. l. extra de here. sicut ait. s. iij. qõ. iij. beatus. s. iiij. q. j. c. j. ꝛ. ij. s. vj. qõ. j. illi qui. l. extra de reg. iur. oĩs res. l. extra de testibus veniens. l. extra de cõces. pre. ꝛ eccle. quasi va. qñ in fi. s. xvj. q. vj. nos sanctorum.

¶ Ar. ℨ. s. ij. q. iij. hinc colligit. s. xxv. di. primũ. l. extra de here. vergentis. ¶ Solutio recuperat iura sibi cõpetentia excõicatus cũ absoluitur nisi publicatio bonorũ facta fuerit post excõicationẽ vt in illa decre. vergẽtis. sed lz recuperet iura: statum pristinũ pson amittit: nec pmouebit qꝛ excõicatio persone inferꝛ pro cõtumacia vt. xj. q. iij. certum. Sed contumacia in veteri lege morte militabatur vt qõ. iij. si nulla maioꝛ pena in ecclesia quã excõicatio. xxiij. q. iij. coꝛripiantur. Ergo pro maximo delicto est infligenda vt. xxij. questi. prima. offeramus.

¶ Ergo cũ constet illum fuisse excõicatuz cõstat fuisse criminosum Ergo non est recipiendus ad oꝛdines vel ad accusationem vt. vj. q. prima. qui crimen.

¶ Sed contrarium est verum vt in illa decre. veniens in fi. nisi qualitas criminis pro quo fuit excõicatus contrarium inducat.

11 **Ar. quod si aliquis** † inducat vel pmittat gña liter alicui qõ eius stabit arbitrio nõ tenetur illi vnq̃ precipienti obedire. vt extra de elect. cãm l. extra de arbitris. nõ sine multa. l. extra de iureiu. venientes ꝛ. c. gnauallis. ff. p̃socio si societatẽ mecũ. ff. de operis liberto. si libertus.

¶ Ar. contra. s. xxxij. q. vlti. c. vlti. s. xxiij. qõ. v. iuramenti huius. l. extra de iureiuran. Si vero aliquis. ff. de arbitris diem. ℈. statim.

¶ Solutio si aliquis cõpromittat in aliquẽ tanq̃ in arbitratoꝛẽ nõ stabitur eius snie si sit iniqua. sed reducet ad arbitriũ boni viri vt in illa. l. si societatẽ mecũ. si vero promittat in arbitrũ stare necesse habebit illius arbitrio siue equa siue sit iniqua snia dũmodo non sit contra ius lata vt in. l. illa diem.

12 ¶ †Ar. aliquem factũ suum iure possit dissoluere ꝛ contra qõ fecit venire. l. extra de ele. nosti. l. extra de rebus ecclesie alie. vel non. si qs presbyter. s. xij. q. ij. certe.

¶ Supra. lv. dist. penitentes. s. xxxij. q. ix. q̃ quisq; cõmiserit.

¶ Ar. contra. l. extra de filijs presby. venies. l. extra de clericis cum diuersis. s. xiij. q. ij. monemus. C. de contrahẽ. empt. non idcirco. C. de transac. q̃uis.

¶ Solutio in sententijs interlocutoꝛijs põt venire quis contra factum suum ꝛ si arbiter sit. ff. de arbitris diem. Jn diffinitiuis minime vt. ff. de iudi. paulus. in alijs aũt põt quis factum suum qõ illegitime fecit retractare vt de agri. ꝛ cen. quẽadmodũ. l. x. in fi. nisi fiat alij preiudiciũ ex tali retractatione vt. ff. de re iud. nemo ꝛ nisi interdicatur a superioꝛe illi qui scienter egit cõtra legẽ rcteatio facti sui vt in. l. illa veniens ex diuersis.

13 **Ar. quod vbi certa forma** † desideraꝛ ea p termissa nihil agitur. l. extra de renun. c. j. s. xxvij. dist. quoꝛundã. s. de conse. dist. iij. in synodo. l. extra de presbytero nõ bap. venies. s. ij. q. vj. ℈. diffinitiua. s. xxxij. q. ij. solet queri.

¶ Ar. contra. s. lij. dist. sollicitudo. l. extra de clerico per saltũ pro. c. vnico. s. xxx. qõ. v. nostrates. l. extra de sacra. nõ ite. pastoralis. C. de appel. l. j. ff. de verb. ob. que intrinsecus.

¶ Solutio forma illa omissa que exigit ad substantiã rei nihil agit si aũt omittit forma que est ad solennitatẽ inducta secus est vt in cõtrarijs. in sententijs aũt omissio gñalis forme nocet non aũt omissio spãlis forme siue ordinis vt. C. de ap. l. j.

14 ¶ †Ar. q̃ maioꝛi parti standũ est. l. extra de renun. cũ inter. p. l. extra de his que fi. a ma. par. cap̃. c. j. ꝛ. ij. l. extra de electi. cũ nobis. ꝛ. c. dudũ. l. extra. de testibus in pñtia. l. extra de iurepa. c. j. s. lxij. dist. sane. ff. de re iudic. duo ex tribus. ff. de arbitris sicuti.

¶ Ar. contra. l. extra de postu. gratũ. l. extra de testibus in pñtia. s. xix. dist. in canonicis. s. xxxj. di. in cena. s. iiij. q. iiij. Item iunctũ ver. testes. ff. de serui. rub. pre. per fundum.

¶ Solutio qd in hoc articulo obtineat notat in illo gñali oĩm consensum reqrendũ. in electionibus aũt tria reqrunt: numerus: autoritas: ꝛ bonus zelus. vt i illa decre. dudũ ꝛ si bonꝰ zelus sit ex vtraq; parte ꝛ exvna sit autoritas ꝛ exalia numerus multus: numerus obtinebit. si vero sit numerus mediocris eq̃liter se habẽs inter partes vt in illo. c. in canonicis. Si vero numerus sit in modico excedẽs vincet autoritas vt in illa. l. in pñtia. Sed certe in electionibus semper preualet numerus vt extra de elec. dudũ. nisi pauciores essent tante preeminẽtie q̃ equiparent plurib⁹. vt extra de testib⁹ in presentia.

15 **Ar. ratione** † ecclesie cõsuetudinẽ excusandã. l. de tẽ. oꝛ. subdiaconus. l. extra de sent. excõ. p tuas. l. extra de reb. ec. nõ alie. si quis presbyter. ff. de offi. pre. sed licet.

¶ Ar. contra. s. xj. q. iij. quis vestiat in fi. ꝛ. c. nolite. s. xij. dist. c. j. et ij. l. extra de senten. excom. c. ij.

¶ Solutio nõ sunt sequẽde ex necessitate cõsuetudines ro. ecclesie nisi ille quas ipse sequit ꝛ docet sequẽdas vt in. c. nolite. non em̃ qd rome fiat sed quid fiendum est aut fieri debeat est attendendũ vt. ff. de offi. presi. sed licet.

16 ¶ †Ar. q̃ multitudo dispẽsationẽ inducit. s. xxxv. q. ij. qõ scripsi l. extra de temp. oꝛ. sane. s. l. di. vt cõstitueret. s. xliij. dist. comessationes. j. q. vlt. quoties. l. extra de cle. exc. q. iij. latoꝛes. s. xxij. q. iij. nõ põt ipsa pre. ob. populũ multum nihil pertransit inultum.

¶ Ar. cõtra. s. de pe. di. vj. qvult in fi. l. extra de re. iur. qꝛ multoties s. xv. q. vlt. cũ multe. s. xxiij. q. vj. flagitia. ff. de pe. aut facta in fi.

¶ Solutio si multitudo ignoret esse malũ qõ facit: instare dz' prelatus predicãdo ꝛ puniẽdo factũ si possit. vt in illo. C. de peũ. dist. vj. q vult. Si aũt multitudo sciat esse malũ qõ facit ꝛ ptinaciã defendat illud: tũc cessare dz verbũ predicationis vsq; quo dũ vltio diuina viã prebeat predicationi vt in illo. c. non põt ꝛ pena dissimulãda est vel maioꝛ inferenda ne scisma suscitetur.

17 **Ar. cõsuetudinem** † excusare a pctõ. l. extra de tẽpoꝛibus oꝛd. sane cum scõz l. extra de diuoꝛtijs gaudemus. s. xxij. questio. iij. obijciuntur. l. extra de testibus ad hec. l. extra de causa possessionis et proprie. cum

Source : BIU Cujas

ecclesia.l.extra de iudi.nouit.l.extra de his que fiunt a prela.capitu. ea noscitur.

¶Ar. contra.l.extra de fi.non satis cum in ecclesia.s.xxxij.questio. vij.Flagitia,l,extra de reg.iur.que multoties.l.extra de cõsuet.cum inter nos.l,extra de pba.sicut cõsuetudo.l.extra de prebẽ. cum non ignores.s.viij.dist.mala cõsuetudo.l.extra de snia ꝛ re iud.cũ causa.

¶Solutio in his que sunt iuris naturalis nõ excusat cõsuetudovt in illa decre. nõ satis.ad hoc est quod dicit authẽ. male adueniente cõsuetudinis tempore non confirmatur vt in authen.vt nulli in.c. nulli vero.Si autem consuetudo inducatur contra ius positiuum tunc si iudicatur contra ius inductum in fauorem vtentium consuetudine preiudicabit iuri nec delinquent qui illam sequentur qꝛ vnicuiq; licitum est iuri quod pro se introductum est renuntiare vt extra de renun.quidam.vbi vero in fauorem aliorum non poterit prenalere consuetudo iuri nisi sit prescripta vt extra de causa possessio. et proprie.cum ecclesia etiam si in fauorem ecclesie sit inducta.vt extra de consuetudine.c.ulti.ꝛ extra de prescri.de quarta.

18 ¶†Ar.pro obedientia seruãda.l.extra de offi.delega.si qñ.l.extra de offi.deleg.pastoralis.§.preterea.s.xix.dist.in memoriam.s.c.di. contra morem.s.viij.questio.j.sciendum.s.xj. questio.iij.c.j.l.extra de prescrip.cum non liceat.

¶Ar.contra.l.extra de tẽporibus ord.ex tenore.l.extra de restitu. spolia.literas.l.extra de sentẽtia excom.inquisitioni.s.l.dist. mandatum mar.s.xj.q.iij.nõ semper.quid ergo.s.xxiij.q.j.quid culpat. s.ij.q.ij.non liceat.

¶Solutio sententia excõmunicationis lata a suo iudice ante appellationeꝫ semper est obediendũ siue iuste siue iniuste feraturvt.xj. q.iij.sententia dummodo non contineat errore expressum vt extra de sententia excom.per tuas.ꝛ idem in sententia suspensionis sz in sententia diffinitiua vbi ipso iure tenet sententia hoc est vbi a suo iudice lata est,ꝛ est iusta vel etiam ius litigatoris ledit sed alias debito modo lata necesse est ei obtemperare vel appellare vt extra de sententia ꝛ re iudi.cum inter nos in sententia perceptionis. cum precipit aliquid quod pertinet ad officium eius obediendum est.aliogn non vt.vj.q.j.quia frater.ff.de regu.iur.factum a iudice ꝛ hoc vbi certum est quod precipitur esse iustum vel iniustum.nam in dubijs est obediendum vt.xxiij.q.j.quid culpatur.Si autem precipiat quod iniustum est ꝛ contra salutez subditi non tenentur ei obedire. vt.vj. questio.iij.non semper.ꝛ vide literas.si vero non admoneat tantuz non inducit necessitatem admonitio vt,xxiij, questione prima. qõ pebetur.

19 **¶Ar.ratione rescripti licet** quod alias †nõ liceret.vt extra de etate ꝛ quali.eam te.l.extra de confirma.porrecta.l.extra de accusationibus qualiter et quando.s.lxxxv.distinctio.¶Archidiaconuz Flo,s.xxv.questio,iij.rescripta.C.de eman.vt auus.C.de transacti. causas vel lites.

¶Ar.cõtra.l.extra de appel.pastoralis.l,extra de filijs pres.ex tua l.extra de offi.deleg.ex parte ꝛ.c.scire.l.extra de cog.spi.c.j.ff.de leg. ꝛ cũ non est nouum.C.de interdicto matrimonio si tutor.

¶Solutio non vez rescriptum contra nouum vel vetus testamentum impetratum quia non potest minor iuniorem statuere vt.xxj. distin.inferior licet posset interpretari papa dicta legis ꝛ euangelij ꝛ ampliare ꝛ tractare interpretando vt.xxviij.q.j.idolatria alias cõtra ius cõmune impetratum non valet nisi sit tale qꝫ alicui prosit et nulli obsit vt.xxv.q.ij,rescripta vel dilationem moratoriam concedat vt.C.de precibus imperatori offerẽdis.l.quot.vel nisi exprimat in eis non obstante,l.tali,arg.extra de rescriptis ceterũ ꝛ.ff.ne quid in loco publi.l.j.ꝛ,§.si quis a principe.

20 ¶†Ar.constitutiones extendi tantum ad futura.vt extra de constitu.quoniam .l.extra de constitu.cognoscentes.C. de legi. ꝛ constit.l. leges,C, de iu. ꝛ iur, propterea dando.l.ulti.s.xxiij, quest.iij, dixit sara.

¶Ar.cõtra.l.extra de vsur.cum tu.ꝛ.c.manifestus.s.liij.distin. ex antiquis.l.extra de elec.cũ in cunctis.C.de Sctibus iudi.infamatũ.

¶Solutio constitutiones ad preterita non extenduntur nisi hoc dicatur in eis vt in illa.l.leges.Item cũ nulle sint precatorie vel cõfirmatorie precedentis cõstitutionis vt in illa decre.cum tu.

21 **¶Ar. fraus et dolus** †nemini debet patrocinari, l.extra de dolo ꝛ con.ex literis.l,extra de eo qui duxit in ma,quam pol.per adulte.propositum l.extra de cog.spũali.c.j.l.extra de rescrip.super literis.s.xxx.q.j. dictum.l.extra de do.inter vi.ꝛ vxo.dilectus,ff.de dolo ne ex dolo.C. de repudijs dubium in fi.

¶Ar.contra.l.de appel.c.cum sit romana.l.de dolo ꝛ con.c.j.l.extra de excep.c.ecclesiastica.l.extra de preben.pro illorum.ff. de reg. iur.cum pena delictum,ff.de constitu.sine causa auunculo.s.xxij.q. ij.vtile.s.xxiij.questio.iij.vt prudem.

¶Solutio prima regula vera est qꝫ dolus alicui non debet patrocinari.nec auditur ille qui dolum vel turpitudinem a se allegat cõmissam, vt extra de dona,inter dilectos.ꝛ si ei tradita est res ex contractu dolo eius inito reuocabitur per actionem de dolo. vt.ff. de dolo per totum argu.extra de rerum permu.per totum cũ vniuersorum.hoc verum est vbi ille cum quo contraxit dolosus particeps doli non fuit.

¶Si vero fuisset doli particeps tunc licet actori non prodesset dolus contra reum prodest tamen reo contra actorem propter regulã que dicit in pari causa turpitudinis potior est conditio rei vt.ff. de reg.iur.cum par delictum.ꝛ hoc est quod dici consuenit prodest dolus resistenti licet non prosit resistenti quantuz prodest insistenti vt puta si iuuetur cõmodo possessionis propter aliam regulam que dicit in pari causa turpitudinis potior est causa seu conditio possidentis vt.ff.de condi.sine causa.anniculo.ꝛ ita intelligiꝫ decre. cuz suis cõcordantijs extra de excep.cũ ecclesiastice.qñ aliter dolus cõmittiꝫ extra contractũ sic est agendũ qꝫ dolosus nõ lucreꝫ ex dolo suo vt in illa super literis.

22 **¶Ar.quod quis punitur propter** peccata **alterius**.l.extra de fi.pres.presentium in fi.l.extra de hereticis negãtis,l.extra de spõ.non est nobis.l. extra de offi.dele.sane.s.xvj.questio.vlti.cum multe.s.ij.qõ.iiij. §.item peccato ciuium.s.vj.qõ.j.§. verũ.s.de cõse.di.j.in sancta.l.extra de elec.innotuit.

¶Ar.contra.l.extra de his que fi.a maio.parte ca.c.quesiuit.C.de penis sancimus.s.lvj.dist.satis peruersum.s.j.q.iij.nullus ꝛ.l. crimen.s.xxiij.q.ij.si habes.s.lvj.dist.nasci.ꝛ nonnunꝗ.s.xj.questio. iij.illud plane.

¶Solutio nullus punitur eternaliter pro peccato alterius vt.c. nullus sed qñq; tẽporaliter quis punitur vel propter enormitatem delicti vt in.§.verũ.vel propter terrorẽ vt in.c.cũ multe.

23 ¶†Ar.solennitates iuris posse remitti consensu partium. Extra de offi.delega.de causis.l.extra de restitu.spolia.licet.l.extra de ele. cum nobis.l.extra de regularibus ad apostolice.l. extra de testi. requisiuit.ff.de feriꝭ.l.j.l.extra de offi.delega.gratum.C.de temporibus et reper.ape.l.vltima in fine.C.de episcopis ꝛ clericis.authen. generalis.

¶Ar.contra.l.extra de testibus tuis.s.ij.q.vij.alieni.ff.de postulãdo.quosprohibet.l.extra de fo.cõpe.si diligẽti.l.extra de sent.excõ. cõtingit.C.de iureiur.propterea.l.ij.§.sed quia.ff.sol.ma.alia.

¶Solutio possunt renuntiare partes illis solennitatibus que earum fauore sunt introducte.non aũt his queob bonũ publicũ sunt introducte vt patet per contraria.

24 ¶†Ar.concesso principali conceditur accessorium.l.extra de offi. ꝛ pote.iudi.delega.preterea.l.eo.ti.prudentiã.§.vlti.l.extra de fide instru.inter dilectos filios.l.extra de dona.inter vir.ꝛ vxo.de prudẽtia.ff.de iurisd.om.iudi.l.ij.ff.de reg.iur.cũ principale.C. de legibus ꝛ con.non dubiũ.C.de vsuris.eos.l.extra de cleri.coniug.qõ te.l.extra de fo.compe.si diligenti.

¶Ar.contra.l.extra de conuer.cõiug.quidã iurauit.l. extra de ireiuran.debitores.s.de pe.dist.j.sicut primi.s.xxv.dist.j.primũ.s. xx.q.iij.constituit.ff.de fundo instru.l.predia.

¶Solutio vbi accessorium consistere põt sine principali concesso principali cõceditur ꝛ accessorium sed non tollit sublato principali Si vero tale est qꝫ non põt sine principali consistere ꝛ cõcesso principali cõcederetur;ꝛ reuocato reuocaretur.vt in illa decre.inter dilectos in illo aũt.c.constituit non erat principalis intentio nisi circa res ꝛ ideo contradicit.

25 **¶Ar.res inter alios** †acta,alij nõ preiudicet.l. extra de offi.delega. super eo.l. extra de sententia ꝛ re iudi.cum super.s.ij.qõ.v. interrogatũ.C.res inter alios acta per totũ.C.quibus res iud.non nocet.l.res inter al. l.extra depositi grauis.l.extra de transa.veniens.

¶Ar.contra.l,extra de accusa.de his criminibus.l.extra de snia et re iudi.cum nuper.ꝛ.l.extra de raptoribus in literis.ff.de liberali cãdiuus.ff.de libe.agno.si parens.ff.de inoffic.testa.propter.§. vlti.l. extra de verbo,signi.abbate.

¶Solutio regulare est quod res inter alios acta alij non nocet. fallit in eo casu vbi occasione late sententie inter alios res per executorem datur illa pro quo lata est sentẽtia tunc enim tolletur possessio illi contra quem non fuit lata sententia vt in illa decre.cũ super. Item in omnibus illis casibus in quibus ex sententia fit ius vt puta in causa liberali qꝛ ex quo quis pronuntiatus fuerit ingenuus nullus decetero poterit illuz super libertate impetere vt in illa.l.diuus Item in questione filiationis quia ex quo quis fuerit pronũtiatus filius alicuius nullus decetero poterit super hoc questionem mouere vt in illa,l.si petis.Item in questione inofficiosi testamenti vt in illa papa. Item in accusatione quia semel absolutus non recusabitur vt in illa de his. Item in sententia lata pro consuetudine. vt in illa abbate.Item cum primum actio vel defensio contrarie rei competit alicui si sustinet sequentem agere fit ei preiudicium qui patitur eum a quo habuit causam experiri vt extra de sent.ꝛ re iudi.q̃uis.

26 ¶†Ar,res inter alios acta alteri non prodest.C.quibus res iudic. non noc.

nō no.requirit.s.ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.quādocz.l.extra de offi. dele.qm̄ abbas.C.de prescrip.xxx.an.vel.xl.l.vlti.

¶Ar.s.l.extra de elec.sup eo.l.extra de accu.de his.l.extra.dever. signi.abbate.s.viij.q.j.infames.ff.si seruitus ven.loci.§.vlt.ff.quē admodū ser.amit.si cōem.ff.ad.l.iuliā.de adul.denuntiasse.§.queritur.ff.nau.cau.sta.l.penul.§.vlt.ff.de inoffi.test.posthum⁹.§.si qs.

¶Solutio primum est regulariter verum,cōtraria sunt exceptiones de regula.

27 **Ar.vbi aliquorum** †presentia exigitur in eorū absentia nihil agitur.l.extra de offi.deleg.cau.s.lxij.di.abeuntibus.l.extra.de elect.q sicut.x.c. nerua.C.de testa.si vnus.ff.de re iud.duo ex tribus.l.extra de tēpori.or.si archiepiscopus.

¶Ar.contra.l.extra de elec.cum inter vniuersas.s.lxiij.dist.c.j.x ij.x penulti.C.de postulando velamento.extra qui mat. ac.pos.vī.

¶Solu. presentia alicuius desiderat duob⁹ modis aut p necessitatē x sic vera est prima regula.aut p honestatē x talis absentia non vitiat factū,vt in xij.s.x.xxij.q.ij.honoratur.

28 ¶†Ar.q licitū est in genere qō nō est licitum in specie.l.extra de offic.delega.sacerdos.s.viij.q.ij.quod autem.ff.de questionibus.l. j.§.questionum.s.xij.qō.ij.non estimemus.ff.de iureiuran. Item apud.§.si cui.

¶Ar.s.l.extra de appel.inter cetera.l.extra de rescri.ad hoc.l.extra de dolo x ꝛtu.ex literis.ff.si quis cautionem.sed si.§. quantum.

¶Solutio qō licitū est in genere licitū est in specie x econuerso nisi descēsus ad specialia occasionē mali inducat,vt patet per exempla posita in ipsa rub.x.C.q̄ res pig.obl.l.j.

29 ¶†Ar.licitū est transigere in spiritualibus.l.extra de transact. de cetero.l.extra de offi.dele.si qñ.l.extra de transac. veniēs.l. extra de preben.nisi essent.s.liij.di.generalis.

¶Ar.contra.extra de transac.super eo extra de pac.cum pridem. extra de transac.preterea.x.c.contingit.s.lx.distin.si querelam.extra vt ecclesiastica beneficia.distin.ix.x.c.vnico.s.j.q.j.quam pio.

¶Solutio transactio in spiritualibus interuenire non pōt. Sed amicabilis compositio potest intercedere vt in illa super eo quod autem dicitur in illa si quando factuz respicit x qō illa nisi decetero x.c.nisi essent habēt locum vbi absq pacto partium per iudices fit talis dispositio. Magister Iudonicus dixit qō si agatur super re spirituali tanq̄ super beneficio habet locum premissa,si vero tanq̄ super proprietate posset transactio fieri ita quod spiritualis daretur pro spirituali:q possunt in tali casu spirituali permutari,vt extra de rerum permu.ad questiones.

30 **Ar.si presto** †patrocinium petēti rem meā facio mihi preiudicium.l.de transacti.ex literis.l.extra de his que fiunt a maio.parte.ex or.s.lxij.dist.cum adrianus. ff.de inoffic.testa.l.vlti.

¶Ar.contra.l.extra de rerum permuta.cum vniuersorum.ff.de re iudic.sepe.ff.de iudi.inter offi.ff.de pigno.acti.gaius.

¶Solutio distingue inter scientem x consentientem ab ignorāte q ignorantia facti nulli nocet,vt.ff.de iur.x fac.nisi esset supina,vt ea.l.regula.§.j.

31 ¶†Ar.vtilis simulatio dicit vel p̄cipit.extra de his q̄ vi me.c.si p latū.l.extra de quer.ꝛiu.charismus.s.xxij.q.ij.vtilē.x.c.q a te.ff.de dolo.l.j.s.de cōse.di.ij.accesserunt.s.xxij.q.vlti.quoties.

¶Ar.contra.s.xxvij.di.q interrogasti.l.extra de regularibus induci.x.c.vt clerici.l.extra de elec.cum causam.

¶Solutio dolus x fraus x simulatio sunt nomina actuū x nunq̄ premittuntur a canone:quia illiciti x canon non permittit illicita. xxiij.q.iij.qui peccat.aliqñ autem vocat fraus siue simulatio q̄dam astutia de vitando periculo,vt in illa decre.prolatum vel cōprehendendo malos,vt in illo.c.vtile.

32 ¶†Ar.ad cōsequentiā nō esse trahendū q aliquibus conceditur specialiter.l.extra de iur. calū.inherentes. s.xvj.qō.j.hinc x em̄.s. xxiij.dist.in noie dñi.s.xxvj.q.j.non exēplo.s.xxij.q.j.§.his itaq̄. insti.de iure naturali.§.plane.

¶Ar.s.s.v.di.ad eius.no.s.l.di.x purgabit.s.lxj.di.miramur.s. xxxviij.di.ignorātia.ff.de le.x cō.iura.l.ex de sen.x re iud.in causis.

¶Solu.ius commune vni porrectū omnes cōstringit iuxta illud, qō vni dico omnibus dico.Si autem aliquid alicui contra ius cōe concedatur per substantiā eius non egreditur,vt in cōtrarijs ar.j. de deposito.grauis.x sic patet regula.

33 ¶†Ar.delictum prelati non redundat in damnū ecclesie.s.xvj.q. v.si epm,l.extra de dona.fraternitatis.

¶Ar.contra.l.extra de resti.in inte.requisiuit.l.extra de arbitris. dilecti,s,xv.q.iij.placuit.s.xxv.qō.ij.ita nos.l.extra de dona. inter dilectos.C.de sacrosan.eccle.iubemus.

¶Solutio delictum quod consistit in omittendo,redundat in dānum ecclesie,vtputa si omittat prescriptionem interrumpere.Delictum vero quod consistit in faciendo,puta si occiderit hominem vel simile quid faciat non redundat nisi forte vniuersitas tota delinquerit,vt in illo.c.ita nos.x.l.inhibemus. vel nisi,agetur pro vniuersitate x conficeretur aliquid contra vniuersitatem.

34 ¶†Ar.iudicem non posse recusare sine causa.l.extra de appel.secundo requiris.§.j.l.extra de foro competen.licet.l.extra qui mitti.in possessio.causa rei seruan.cum sicut accepimus.l.extra de appella.postremo.l.extra de his que fiunt a maio.parte ca.c.vno.l.extra de elec.q diligentia.

¶Ar.contra.l.extra de ap.super eo.extra de ap.scō.§.vlti.s.ij. q.j.qz suspecti.C.de iudic.apertissimi.in aut.si contigerit.

¶Solutio vbi remouetur appellatio nō admittitur nisi interponat a manifesto grauamine.Et ita sicuti remota appellatione non admittitur appellatio nisi causa subsit x assignetur ac probetur, vt in illa decre.secūdo:qz remota appellatio,remota etiā intelligitur recusatio.sic in illa super eo.alīs non esset necesse assignari causam facti nec causam appellationis hodie semper est assignanda,vt extra de appel.cum speciali.

35 **Ar.procedendum** †absq̄ psonarū acceptiōe.l. extra de mut.pe.ex literis.et c.sequen.l.extra de consti.cum omnes.l.extra de iudic.nouit.s.j.q. vlti.§.hinc petrus.

¶Ar.contra.l.extra de offi.or.pastoralis.s.ij.qō.vlti.quisquis.s. viij.q.j.illud inferendum.s.xl.distin.homo christianus. s.xxiij.q. j.contra pactum.ff.de pac.maiores.x.l.quedam.

¶Sol.q̄tum ad diffinitiuam sniam non est personarum acceptio habēda.immo ita iudicādus est magnus vt paruꝰ vt in illa nouit. in processu autē negotij x in psonarum executione potest personarum exceptio haberi,vt in.c.quisquis.

36 ¶†Ar.frustra petit debitū qui qō debet nō impendit.l.extra de mutu.peti.c.j.et.ij.l.extra de religio.et con. constitutus.l. extra de iureiur.prouenit.s.xxv.di.esto subiectus.C.de transac.si quis maior.l.extra de adul.intelleximus.s.xxxij.q.vj.manifesta.l.de appel. an sit.ff.de cōpen.per totum.l.de vsuris.qz frustra.

¶Ar.cōtra.s.xxiij.q.v.qō deo.s.xxxij.q.vj.qō noli.l.extra de resti.spo.in literis.l.extra de iureiuran.debitores.ff.de fur.§.si ego.l. extra de diuor.significasti.l.extra de iureiur.tua.

¶Solutio non soluens debitum si petat id qō sibi debet repellet opposita cōpositione si debitū sit liquidū,vt.C.de cōpen.l.vl. idem est in dolo qz qui actione de dolo non tenetur,non agit de dolo.ff. de dolo.si duo.si in eadem re dolus sit commissus,si autē in diuersis secus,vt in.c.in literis.idem in criminibus in illa intelleximus, x significauit,ꝛtingit contra ob fauorem matrimonij.

37 ¶†Ar.celeritatē amplectendā.l.de sentē.x re iud. iurisgentium. s.ij.q.j.sicut.s.distin.v.baptizari.s.xxxij.q.j.si homo esses.ff.de donatio.doli.in fi.

¶Ar.cōtra.s.l.di.ponderet.s.xxj.q.iij.indicantē.s.xxiij.distin. cōmunis.s.xxviij.di.de syracusa.s.xj.q.iij.municip.x.c.illa.

¶So.festinandum est ne qd tardius iusto fiat,vt.xxviij.qō.ij.qui obligationes.vbi aūt canon vel lex dat dilationem non debet dici mora,sed potius tpe debito in reb⁹ talib⁹ ascriptū.ff.de iudi.inde.

38 ¶†Ar.inscriptione x tallione subeūda.l.extra.de accu.super his. extra de simo.lz heli.s.ij.q.iij.calūniator.x.q.vl.c.quicquid.

¶Ar.s.s.iij.q.iij.§.aliqñ.l.extra de procura.tue.l.extra de accus. sap his.ff.de accu.leui.s.xv.q.iij.de crimine.C.de apostatis.apostatarū.C.de iudeis.ne quis.C.de fal.mo.l.j.C.de accu.l.ij.ff.quib⁹ ius di.tutor.C.de sepulchro.l.vl.s.xxiij.q.v.hec imago.

¶Sol.regulare est q inscribēdus sit nisi accusatio instituatur fm quosdā:fallit in contrarijs.verū est tantū in vnico casu fallere regulam premissam in crimine ibi,x in casu mulieri conceditur accusare non quidem exacta inscriptione.

39 **Ar.spoliatū ante litem** †cōtestatā restituēdum.l.extra de resti.spo.licet.x.c.ex cōquestione.s.ij.q.ij.p totū.l.extra de or. cog. cū dilectis.C.de dona.inter vi.x vxo.si maritus.

¶Ar.s.l.extra de restit.spol.literas.l.extra de diuor.significasti.l. extra de or.cog.intelleximus.l.extra de resti.spol.ex transmissa.l.e. ti.accepta.s.ij.q.j.in primis.

¶So.regulare est q spoliat⁹ ante litis principalis ingressum restituēdus sit.si tñ pbet se spoliatū x possedisse eo tpe quo spoliabat,vt extra de of.dele.ꝛsultationib⁹.fallit hoc vbi petēti restitutionem vxoris opponit ꝛsanguinitas:qz fiet restitutio q̄tū ad familiā x nō q̄tū ad thor,si pbationes sint parate,vt in illa intelleximus.fallit vbi vxor repulsa adulterat,vt in illa significasti.Itē vbi vir q petit restitutionē suspect⁹ est.vt in illa ex trāsmissa.Itē vbi renuntiauit qs rei ablate volūtarius vt in illa,accepta vī dici. Itē vbi scandalū timet,vt in illo.c.in primis.Itē vbi simul agit de possessione x proprietate:qz late sni prenalet proprietas in executione,vt.l.de causa pos.x proprieta.in.c.cum dilectus.

40 ¶†Ar.iura prōptiora ad absoluendū q̄ ad cōdēnandū. extra de pba.ex literis.s.xxvj.q.vlti.allegatis.extra de cau.pos.x proprie.c. iij.extra de fide instr.in delic.in fi.ff.de penis.respiciēdum. extra de re.l.estote.ff.de act.x obli.amamus.

¶Ar.s.extra de elec.osiꝰ.extra de spo.iuuenis.s.de pe.di.vij.ba-

ptizari.ſ.xxiij.q.iij.eſt iuſta.ff.ꝺ of.ꝓſi.obſeruare.ff.ꝺ rei vẽ.offiñ.

¶So. Regula ꝑmiſſa vera eſt vbi pares ſunt ꝓbatiões:tũc eñ' potior eſt ꝺditio rei ꝓterꝯ in liberali cã.ex lr̃is,ꝛ in cã inoffi.teſt.vt.ff. de inof.te.ſi pars iudicantiũ, vbi indiſtincte tz ſnia lata ꝑ teſtõ. ¶Niſi ſunt pares iudices ꝛ diuerſas ferũt ſnias.ꝛ idẽ dicendũ eſt in matrimonio:qr res fauorabilis eſt, vt extra q ma.accu.poſ.vr̃ vbi iudices ſint diſcordes ſiue teſtes.potior eſt pars illa q̃ ſtat ꝓ matrimonio vbi actor ꝓbat intentionẽ ſuã ꝛ reus ꝓbat Ɔ.ſtat q vincet ꝛ potior habeat, vt in illa officiũ in alijs Ɔrijs. Ideo inuenit conditio:qr ex ſpecie facti preſumebatur Ɔ eos qui ꝓpter periculũ aĩe certior pars capiebat, vt in illa oſius.ꝛ in illa baptizati.hoc tñ tene q duobus iudicijs ordinarijs iudicantibus diuerſa tz ſnia ꝓ reo ꝛ nõ ꝑ actore niſi in matrimonio, Dote vel libertate ꝛ teſtamento.ſi ſunt iudices delegati conſulitur ſuperior.ſi arbitri neutra ſnia tenet.vt extra de ſenten.ꝛ re iudi.c.penul.

41 **Ar.vnũ vices duarum** †retinere ꝓſonaruꝫ. extra de ꝓba.ex literis.extra de elec.in cauſis.ſ.xxj.q.ij.relatio.ff.de adop.ſi conſul.ꝛ C.de teſta.requiſiſti.

¶Ar.contra.ſ.iiij.q.iiij.c.j.ꝛ ij.ſ.lxxxviij.diſtin.ſingula.ff.de pactis.ſi plures.extra de teſti.inſuper.

¶So.in his q̃ ſunt volũtarie iuriſditionis interdũ gerit qs vices pluriũ ꝓſonarũ, vt in illa,ſi ꝓſul.ꝛ in his q̃ extra iudicia gerunt vice priuatarũ perſonarũ nõ ratione iuriſditionis vnus gerit vices plurium perſonarꝫ, vt in illa in cauſis.in iuriſditione antẽ contentioſa non poteſt quis pluriũ gerere vices perſonarũ, vt.iij.q.iiij.c.j.ꝛ in alijs caſibus iur.tamen expreſſis.

42 ¶†Qui occaſionẽ dãni dat, dãnũ clare dediſſe vr̃.ex̃ de teſti.ſicut. extra de homi.de cetero.ſ.l.di.ſtudeat.hi q ſepe.ſ.xxvij.q.ij.ſi abſtines.ff.ad legẽ aql.q occidit.Ⴤ.pe.ff.vi bo.rap.l.pe.Ⴤ.ſi quis.in fi.

¶Ar.Ɔ.extra de diuor.ſignificaſti.ſ.xxxiij.q.v.de occidẽdis.extra de conceſ.ꝓbẽ.ꝛ eccle.nõ vac.quia diuerſitatem.ff.de ſer.cor.neratius.ff.de ac.emp.ꝛ vend.ſi ſterilis.Ⴤ.cum vero.

¶So.in premiſſa regula ſupplendũ eſt q occaſionẽ dãni dat cum culpa,ꝛ ſic ſoluit illud.c.de occidẽdis. Itẽ is qui occaſionẽ dãni dat cũ culpa dãnũ dediſſe vr̃,ſi dat occaſionẽ dãni propinquã, ſecus vero ſi dat remotã, vt in illa.l.neratius.q aũt aliqs dat occaſionẽ mortis q̃tum ad inductionẽ irregularitatis diſtinguit:quia ſi dabant operã rei illicite imputat ei. Si vero rei licite ꝛ adhibuit diligentiã quem debuit nõ imputat ei, vt extra de homicidio voluntario vel caſuali.ex literis.ꝛ extra.c.j.tua nos.ꝛ.c.vlti. illa aũt,ſi ſterilis, non loquitur in delictis ſed contractibus.

43 **Ar.q de ſe confeſſio** †non credit ſup alieno crimine. extra de teſti. veni. extra de adul.ꝛ ſtu.ſignificaſti.ſ.xj.q.iij.memini.C.de act.l.vlt.ſ.ij. q.ij.interrogatum.ſ.iiij.q.iiij.in criminali.ver.vt liberi.

¶Ar.Ɔ.ſ.vj.q.j.vez.extra de teſti.qm̃.C.de falſa moneta.l.j.C.de maleſi.ꝛ ma.l.vlti.C.de defen.prouincia.ff.de cuſto.ꝛ exhi.diuus.

¶So.regula prima obtinet regulariter contraria ſpecialia, vel nõ creditur de ſe confeſſo ſuper alieno crimine q̃tum ad plenã ꝓbationẽ, ſed credit q̃tum ad preſumptionem inducendã interdũ ſiue in aliquibus ſpecialibus caſibus.

44 ¶†Ar.teſtimonium vnius non valere.extra de teſtibus.veniẽs. ſ.xxxiij.q.ij.adiuncte.ſ.iiij.queſtione.iij. Item in criminali vnius. ff.de queſtionibus.maritus.

¶Ar.contra.extra de teſtibus cog.preterea.ſ.j.queſtione vlti.dicit.ſ.viij.q.iij.talia.extra de ꝑcura.ex inſinuatione.C.ad legẽ cor. de fica.ſi quis decurio.ff.de dote.

¶Sol.vni fides adhibetur extra iudicium abſq; preiudicio alicuius vt in illo,ꝛ dicit.ꝛ.c.talia.in iudicio autem nõ credit:qr ibi fieret preiudiciũ illi cõtra quẽ teſtificat, poterit tñ ꝓpter dictũ vnius ſacramentũ deferri vt nulli ex inſinuatione.in caſibus aũt ſpecialibus in iudicio egẽ vnius teſtimonio, vt in.l.ꝓterea.ꝛ illa.l.ſi qs decurio qõ ſcz dubitatur de aliquo inſtrumento:quia creditur tabellioni ſoli ſi dicat a ſe confectum.

45 ¶†Ar.q quilibet de vniuerſitate admittitur ad teſtimoniũ pro ea.extra de teſtib.cum nuntius nuper.ſ.xiij.q.ij.ſuper prudentia. ſ.xij.q.ij.qui manumittitur.ff.de rerum diui.in tantum.Ⴤ.j.inſtit. de leg.Ⴤ.legatarius.

¶Ar.Ɔ.ſ.iiij.q.ij.Ⴤ.nullus idone⁹.ſ.ij.q.vj.palã.C.de teſti. oĩb⁹.

¶So.qui in cauſa vniuerſitatis fert teſtimonium ꝑ nullo de vniuerſitate hic fert.ergo nec ꝓ ſe.

46 ¶†Ar.teſtes nõ eſſe cogendos.extra de teſti.ſuper eo.ſ.q.vj.ſtatuendum.in fi.ſ.xxij.q.ij.ne quis vt arbitretur.in fi.ſ.x.q.ij.precarie.ſ.ij.q.j.ſi peccauerit.

¶Ar.Ɔ.extra de teſti.cog.c.j.ꝛ ij.ꝛ.c.pe.ff.de teſtibus.l.j. extra de crimine falſi.falſidicus.ſ.xj.q.iij.q ſquis.extra de teſti.intimauit.ſ. xiiij.q.j.q̃q̃.ſ.xiiij.q.iij.Ⴤ.item in criminali.circa prin.

¶So.varie ſunt ſententie circa hanc materiam.ꝛ varie ſunt ſolutiones.hoc tamen inter cetera tenendum eſt, q ſi veritas per alios non poſſit aperiri, compelluntur clerici ferre teſtimonium ne veritas occultetur,ꝛ is qui vult producere teſtes dicat per alios veritatem liquere poſſe,tenetur probare ſuaz affirmationẽ.extra de elec. bone memorie.vj.q.vlti.actor.

47 **Ar.inſtrumentũ exẽplarium** †non valere ſ.vj.q.vlti.actor.extra de fide inſtru.ſi antẽ.C.de diuer.reſcr.l.ſancimus.ſ.xxv.q.ij.ſancimus.C.de edẽdo.c.ſi quis in aliquo.

¶Ar.contra.extra de priuileg.cum olim.C.de teſtibus publicata ff.de adminiſtratio.tuto.chyrographis.in authen. vt fratrum filij.Ⴤ.illud.C.de iure emphy.l.vlti.in prin.

¶Solu.non valet inſtrumẽtum niſi eſſet exemplatum in actis ad probationem.hoc ideo eſt exemptum per Gregorium nonum.extra de fi.inſtru.c.vltimo.

48 ¶†Ar.taciturnitas habet ꝓ ꝓſenſu.extra de preſump. nonne. ſ.xxviij.di.diaconi.ſ.iiij.di.ſi ſeruus.extra de frigi.ꝛ male.accepiſti.ff.de re iudi.ſepe.ff.de euic.quidã.ff.de dona.inter vi.ꝛ vxo.ſi ſeruus cõis.ff.man.ꝛ remunerandi.Ⴤ.ſi paſſus.ꝛ.l.qui patitur.ff.rem ra.ha.Rñ.ꝛ.l.procedendi.C.de condi.indebi.

¶Ar.contra.extra de preſcri.nihil prodeſt.ſ.lxxv.diſt. tanta nequitia.ſ.de conſe.diſtin.iij.cum priuil.ff.de procura. filiusfami.Ⴤ. inuitam.ff.de fur.qui vas.Ⴤ.vetare.et.l.vltima.ff.quibus mo.pig. vel hypo.ſol.l.ſicut recolitur.Ⴤ.non videtur.

¶Solu.tacere mediũ eſt inter cõtradictionẽ expreſſam ꝛ ꝓſenſum expreſſum, vnde q tacet non fatetur nec cõtradicit, vt.ff. de re.iur. qui tacet.qñq; tñ propter fauorem habet ſe ad conſenſum, vt in.c. ſi ſeruus.qñq; ad cõtradictionẽ ꝓpter odiũ, vt in illa.l.iniunctũ:tñ preiudicat tacenti circa iudicia ſi ꝑmittat ſup illa re iudiciũ ſuſcipere:cuius defenſio ptinet ad eum vel principaliter vel ſecundario.ff. de re.iur.re iudi.Ⴤ.is ꝛ etiã alias preiudicaret ſi ſua Ɔdictione poſſet impedire facientẽ aliquid in preiudiciũ fui ſine fraude. Si vero in fraudẽ verſaret faciẽs,ſecus eſt, vt in illa.qui vas.Ⴤ.vetare.qr nõ nocet facienti.ſi autem non poſſit impedire facientem Ɔdicendo etiã ſi non verſet in fraudẽ faciens:tñ non fit preiudicium tacenti ſi tacente aliquo rem alicuius vendã nõ nocet ſi non contradicat:qr vẽdere poſſum q̃tum ad meũ ꝓindiciũ etiã ſi Ɔdiceret, vt.ff.de contrahen.emp.ꝛ ven.rem alienã, non ita ſi donem.qr res aliena nõ poteſt donari.ff.de dona.in heredibus.

49 **Quod de vno negatur** †de alijs creditur.extra de preſump. non n[illegible] xv.diſt.qualis.ſ.xv.qõ.iiij.ex eo.ſ.xxvij.q.j.diuine.ff.de procur.inuitus.Ⴤ.j.ꝛ in regula,is qui me.

¶Ar.Ɔ.extra de tranſac.inter or.ſ.xlv.di.diſciplina.ſ.xxiij.q.ij. ſane.ſ.xxiiij.q.iij.forte.ſ.xxij.q.j.hoſpitiolum.

¶So.regule iſte habent locum in immediate Ɔrijs:qr ſi vnũ contrariorũ eſt immediate bonum, reliquum eſt malũ, vt in.c.hoſpitiolum:ſi tñ illa contraria ſint ſpecies diuerſorum generũ, ſecus ſi ſint vnius generis.nubere enim ꝛ nõ nubere ſunt contradictorie oppoſita, ſed ſunt ſpecies vnius generis ꝛ vtrũq; bonum, vt.xxviij.q.ij. ſi enim.vnde non ſequitur ibi niſi hoc q ſi conceditur alicui nubere q prohibitum intelligatur non nubere, nec in connexis:qr vnũ connexorum non intelligitur ſine reliquo aut diuerſum a reliquo. vnde quicquid dicitur de vno cõnexorum de reliquo dici intelligitur, vt extra de cõſti.tranſlato. Et idem in ſimilibus, vt extra de reſcrip.inter ceteros.in fine.

50 ¶†Quod preſumptio iuris probationem admittit in contrariũ. extra de preſum.quia veriſimile.extra de reſtitu.ſpo.c.j.ꝛ.c. audita. extra de renun.ſuper hoc.ꝛ.c.in preſentia.ſ.xxiij.q.iij.extraordinaria.ſ.vj.q.j.in preſentium.ff.de his que vi me.cau.ſi.ſi nõ eſt veriſimile.ff.de donatio.inter virum et vxo.et extra qui ma.accuſ. poſſ. inſuper.C.de neg.alimenta.

¶Ar.contra.extra de condi.appo.per tuas.C.ad mace.l.vlti.in fi. extra de regu.ꝛ tranſeuntibus ad re.vidua.ſ.xxvij.q.j. vidua.ff. de adop.his verbis.C.de rei ven.l.vna.

¶Solutio vbi ius ſuper facto certo fingit contrarium q̃ veritas habeat, vt ſi aliquis reuertatur de captiuitate fingit ius ipſuz non fuiſſe in captiuitate, vt inſtit.quibus mo.ius patrie poteſtatis ſoluitur.ſi ab hoſtibus.in iſto caſu non admittitur probatio in cõtrarium. Si vero preſumat ius ſuper facto incerto, admittitur ꝓbatio in contrarium, vt in illa:quia veriſimile niſi ſtatuat ibi:tunc eñ nõ admitteret, vt in illa.l.vlt.C.ad macedonianum.ꝛ in.l.illa inſuper. niſi ipſum ius diceret probationem admittendam, vt in contrariũ vt in illa.l.alimenta.vel ſic, ſemper admittitur probatio in contrariuz niſi in caſibus ſpecialibus vbi ius dicit admitti probationem, vt in decre.vidua.

¶Item ſolum computantur fructus qui ſuperſunt deductis expenſis. Extra de iureiur.ad noſtram.extra de vſuris plures.ſ.xiij. q.ij.nobis ꝛ fame.ff.fami.her.fundus.ff.de peti.here.ſi a patre.Ⴤ. vltimo.C.de fruc.ꝛ lit.expen.l.j.

¶Ar.contra.extra de decimis.cum ſint homines. extra de decimis.non eſt in poteſtate.l.extra de deci.paſtoralis.

¶Solutio deducuntur fructus in actione perſonali, vt.ff.ſol.matrimo.

Source : BIU Cujas

trimo. fructus in act. reali. C. de fructibus et lit. ex. l. j. ꝛ. ij. et in mixta, vt in illa. l. si a patre. fallit hoc in decimis predialibus, in psonalibus aũt decimis, puta in mercibus emptis de pecunia decima locum habet, vt in illa decre. pastoralis.

Summarium.

1 Fidem non seruanti an fides sit seruanda.
2 Dignitas delinquẽtis an aggrauet peccatum.
3 Pestis nulla efficacior ad nocendum ꝑ familiaris inimicus.
4 Ecclesia vacans an conueniri possit.
5 Actio an sit proponenda ſm canones.
6 Inducie nunquid sint arbitrarie.
7 Admonitio an debeat precedere vindictam.
8 Tempus nunquid currat a tẽpore scientie ꝛ potentie.
9 Determinatio premissa in sequẽti clausula nõ est repetenda.
10 Autoritas regis an quem excuset.
11 Testis an quis admittatur in causa in qua fuit iudex.
12 Uim vi nũquid repellere liceat.
13 Appellatio an teneat in his que dilationem non capiunt.
14 Gradatim nunquid sit appellandum.
15 Actor forum rei nunquid sequi debeat.
16 Proponens contraria an sit audiendus.
17 Clericus per se ꝛ non per vicarium deo seruire debet.
18 Uerba cum effectu an sint recipienda.
19 Posse fieri solum dicitur illud qõ commode vel iure fit.
20 Pactum de futura successione an sit licitum.
21 Argumentatio qualiter fiat a maiori ꝛ a minori.
22 Argumentandũ nunquid sit ab exemplis gentilium.
23 Factũ predecessoris successor potest confirmare.
24 Conualescunt ex postfacto que ab initio non tenent.
25 Onus ad quẽ spectat, spectare debet ꝛ emolumentum.
26 Officium suum nemini debet esse dãnosum.
27 Leges an sit allegande in foro ecclesiastico.
28 Clausula si nõ valet vt ago valeat vt valere potest, quomodo procedat.
29 Judicari post mortem an quis possit.
30 Diffinire an nobis liceat quod diffinitum non est.
31 Fama est seruanda.
32 Argumentandum nunquid sit ab exemplis.
33 Jure eodem vti quisq; debet quod in alterum statuit.
34 Simulatio ad deceptionem vitandam licita est.
35 Factum an debeat dici qõ non durat factum.
36 Res incepta an habeatur pro completa.
37 Judex an possit mutare penam.
38 Dedicata q̃ semel deo sunt, ad humanos vsus redigi nõ possunt.
39 Impedimentũ nõ generat qõ de iure non sortitur effectum.
40 Lite contestata aliquid an possit innouari.
41 Penitentie quando sit locus.
42 Gratificatio quando locum habeat.
43 Res an semper transeat cum onere suo.
44 Initium in quibus spectandum.
45 Medium ꝛ finem considerare debemus.
46 Presumendum nõ est seruitiũ debitum, licet longo tempore prestitum sit.
47 Census an sit augendus.
48 Malum an sit faciendum pretextu boni.
49 Quelibet ecclesia potest compellere ad satisfaciendum de quolibet crimine.
50 Prohibita fieri si fiant an teneant.

¶ Membrum secundum.

1 **Fidem† non seruãti fides non est** seruanda. l. extra de iureiuran. peruenit. l. extra de reli. do. constitutus. s. xcv. dist. esto subiectus. l. extra de diuor. significasti. l. extra de adul. intelleximus. s. xxij. q. vj. nihil iniquius. C. de transac. si quis maior. l. extra de permuta. c. j.
¶ Ar. ℨ. s. xxiij. q. j. noli. s. xxij. qõ. iiij. innocens. s. xxiij. q. v. quod deo. s. x. q. ij. hocius porrectum. ver. qui vero res.
¶ Solutio fidẽ nõ seruanti fides nõ est seruanda. si per fidẽ illã prestitam taliter fuerant obligati ꝙ ab illa obligatione ꝙsensu vtriusq; recedere non possit tacite vel expresse, vt in ꝙtractibus fieri cõsueuit. Si aũt obligatio fuit talis ꝙ etiã cũ voluntate eorũ qui fidẽ dederunt dissolui non possit, licet aliter nõ seruet fidem, non tñ ideo reliquus exoneratur ab obligatione, vt in illo. qõ deo.

2 ¶ †Ar. dignitatẽ delinquentis aggrauare peccatũ. l. extra de iure iuran. qõ deo. l. extra de iureiur. cũ quidã. s. xl. di. j. si christianus. s. xj. q. iij. precipue. s. j. dist. qr sanctitas. s. xxxij. q. v. quid erit. s. xxv. q. j. nulli fas. ff. de re mili. non omne. ℨ. augetur.
¶ Ar. contra. s. j. q. iij. saluator. s. xxiij. q. j. qui cõtra pacẽ. s. j. q. j. gegd. ff. de penis. maiores. ij. C. vt nemo priuatus. c. sue. pre. l. ij.
¶ Solutio in quantitate cõtractus curatur deus quantitate delicti tantũ cũ infringitur iustus quantum amat, vt vij. q. j. Cũ ergo a simili tantũ peccat quantum contemnit, quãto vero quis est maior, tãto magis contẽnere presumitur. Et sic intelligitur prima rubrica, pena aũt pecuniaria vel spiritualis maior imponitur nobili ꝙ ignobili. C. de iudici. properandum. ℨ. non autẽ. Sed corporalis maior imponitur ignobili, vt. ff. de publicis iudic. ℨ. item cornelia. ar. contra ar. xxxv. di. ante omnia.

3 **Ar. nulla pestis efficacior** †ad nocendũ ꝙ familiaris inimicus. l. extra de prescrip. nihil prodest. l. extra de hereticis. cum ex iniuncto. s. xij. q. j. certe ego sum. s. xciij. distinctio. si inimicus. ff. de dona. l. a tutela.
¶ Ar. contra. s. xxxij. q. iiij. nemo. s. xxx. qõ. v. si quis presbyter. s. xxv. q. vj. c. vlti. extra de renuntia. cum pridem.
¶ Solutio prima regula vera est. Nam non est deterior hostis quã fictus amicus. Aut erit asperior ꝙ simulatus amor ꝛ hostis incognitus si est familiaris non põt caueri. a manifesto enim facilius cauetur. vnde dicitur. Jacula preuisa minus feriunt. cõtraria autem non tangunt punctum.

4 ¶ †Ar. vacans ecclesia conueniri non potest. l. extra de prescri. de quarta. s. ij. q. ij. si qua de rebus. ꝛ. c. precarie. s. x. q. ij. c. vlt. l. extra ne se. vac. c. j. l. extra de elec. auditis.
¶ Ar. cõtra. s. xij. q. ij. nobis ꝛ fame. ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. hec aũt locũ. ꝛ. l. fullonis. ℨ. adeo. ff. de in ius vo. ait pretor. ꝛ. ℨ. j. ff. de tutelis. l. iiij. ℨ. j. ff. de tutelis. l. j. insti. de cura. ℨ. inuitum.
¶ Solutio prescriptio cessat vacante ecclesia. et continuatur tempus prescriptionis tempori posterioris prelati subducto de medio tempore vacationis ecclesie, vt in illa decre. auditis. Poterit tamẽ medio tẽpore rem alterius prescribere ne retorqueat in eius lesionem quod introductum est in fauorem ipsius, vt. C. de le. ꝛ con. qõ fauore. sed cõueniri poterit ꝛ habebit petere necesse curatorez sicut fit in minore, vt insti. de cura. ℨ. inuitũ. Ecclesia enim vtitur iure inuentionis, vt extra de in inte. resti. requisiuit.

5 **Ar. ſm canones proponi** †actionẽ. l. de iudic. dilecti. l. extra de dolo ꝛ contu. c. j. l. extra de excep. pastoralis.
¶ Ar. contra. l. denun. clemẽ. ex literis. l. extra de deposit. grauis. l. extra de iudici. examinata. s. xj. questione. j. relatum. ff. de admini. tuto. quoties. ℨ. item si persona.
¶ Solutio de iure canonico nullum cõpellendus actionẽ edere, si tamẽ voluntaria erat recipienda est, vt in illa, examinata. Et idẽ est in iurisdictio. extra de resti. spo. cũ ad sedem. In cõtrarijs aũt actio ponitur pro iure petendi q̃ debeꝫ petenti, vt insti. de act. in prin. talem eñ actionẽ. s. causam petendo exprimere tenetur, non aũt nomen actionis, vt dicat peto a te hoc vel illud actione ex empto, sed sic, peto a te hoc vel illud quod vendidi.

6 ¶ †Ar. inducie sunt arbitrarie. l. extra de ap. cum sit romana. l. extra de sen. ꝛ re iudi. qõ ad consul. s. v. q. iij. si egrotans. ff. de iudi. nõ nunꝙ. C. de dila. siue pars.
¶ Ar. contra. l. extra de offic. deleg. de causis. s. xxxvij. dist. de his s. iij. q. iij. ℨ. spatiũ. C. de dila. l. j. ff. de re iud. l. iij. ℨ. si quis condẽnatus. in auf. de ꝙsti. q̃ de digni. ℨ. illud quoq;.
¶ Solu. oẽs inducie q̃ iudicis officio ꝙcedũtur possunt moderari. Sed ille que preter iudicis officiũ cõceduntur a iure taxant, vt est tẽpus deputatũ ad appellandũ, ꝛ tps ad iniur. resti. petendũ. qñ aũt iudex abbreuiat tps prefixũ a iure iusta ex causa debet hoc facere. si aũt sine causa iusta faceret hoc, ꝛ pars q̃ grauaꝫ p assignationem illius termini ℨdiceret ei. Illud qõ subtraxisset ei iudex de legitimo tpe suppleret ei p. l. vt in illo. ℨ. si qs cõdemnatus. Si aũt pars que grauabatur non cõtradiceret, intelligitur acquieuisse ꝛ iuris beneficium cõtempsisse, vt in illa ꝙ ad consultationem.

7 **Ar. admonitio nõ debet** †pcedere vindictam. l. extra de ap. cũ si romana. in fi. s. xj. q. j. statuimus. s. xvij. q. iij. si quis suadente. s. xxvij. q. j. si custos. l. extra de simo. licet.
¶ Ar. ℨ. l. extra de sen. excõ. sacro. s. xij. q. indigne. s. xvij. q. vij. oẽs decime. s. ij. qõ. vij. si quis erga.
¶ So. semp admonitio debet precedere vindictã inferendã a iudice eccle. in notorijs criminibus vt in illa sacro iure autẽ bene inferꝫ pena absq; admonitione, vt in illa decre. si quis suadente.

8 ¶ †Ar. ꝙ tps currit a tpe scientie ꝛ potẽtie. l. extra de ap. ex ratione. l. extra de ap. super eo. in fi. s. ij. q. vj. ℨ. biduũ. ℨ. si aduersus. s. de calumniato. omnis. C. de redhibi. cum si.
¶ Ar. cõtra. l. extra de prescrip. vigilanti. C. de longi tem. pres. l. vl. ff. de his q no. in fa. genero. C. de annali excep. l. j. ff. de serui. ru. pre. ꝛ attilicinus. ff. quẽadmodũ ser. amit. si locus.
¶ So. notãdũ est ꝙ tps aliud est vtile, aliud ꝙtinuũ. vtile nõ currit nisi ei q hz copiã experiũdi agẽdi. s. vt. ff. de diuer. ꝛ tẽ. pſ. l. j. in quo

Source : BIU Cujas

casu currit tempus a tpe sciētie: qr non vī habuisse potestatē agēdi qui ignorauit, vt.ff.de edil.edi.cū si.tēpus aūt cōtinuū in quo dies feriati r non feriati currūt, r hoc tempus cedit ignorantie, vt in illa.l.genero.r habet locum in vsucapione r prescriptione, nisi etas minor aliud inducat, vt.ff.quibus ex causis in integ.restit. non est necessaria.vel.l.vlti.vel patria potest.vt.C.de annali.ex.l.j.vel alia que in casibus a iure notatis prescriptionem impediunt et cassant aut annullant.

9 ¶†Ar.determinatio premissa in sequenti clausula nō repetit.ff. de fideicom.liber.l.vlt.ff.de verbo.sig.si fundus.ff.de ver.obli. doli clausula.ff.quibus ex causis maio.sed r si.§.deinde.l.extra de dona. cum dilecti.

¶Ar.contra.l.extra de ap.secūdo regris.s.xxxij.q.ij.aplīce.insti. ad.l.agl.§.hoc aūt.ff.ꝟ.ob.titia.ff.de le.j.si seruus pluriū.§.vlti.

¶Solutio vbi articuli positi coniuncti in rescripto vel alīs inueniuntur determinatio posita in precedentibus, intelligit repetita in sequētibus, vt extra de ap.secūdo requiris.secus si diuisim.

10 **Ar.auctoritate regis** †excusare.l.extra de ap. cū parati.s.lxij.dist.salomonem.s.xij.q.ij.de rebus.s.xxiij.q.vlt.si nobis.

¶Ar.cōtra.s.xvj.q.j.in canonibus.s.xij.q.ij.quicqꝫ.s.xvj.qō.vij. decimas.s.xvj.q.vlt.sane.s.xxiij.q.vlti.quo casu.

¶Sol.si habeat clericus regalia a rege, licet sit prelatus ecclesie, si vocatus fuerit prius a rege quā a prelato ecclesie ire tenetur ad illū, vt.xviij.dist.si eps metropolitanus. Si aūt vocaret a papa, lz prius vocatus esset a principe ire teneꝫ ad papam, nec propter hoc cōtumax iudicari posset, cum ad manus tribunal vocetur, vt.ff.de re iudi.contumacia.§.j.

11 ¶†Ar.admittitur qs testis in causa in qua fuit iudex.l.extra de accus.cum dilectus.l.extra de testibus.cum a nobis.l.extra de proba.post cessionem.

¶Ar.s.s.xiij.q.ij.c.j.l.extra de appel.postremo.ff.de testibus.l. vlti.C.de accessoribus.nemo.s.ij.q.vj.statuendum.

¶So.non audiunt iudices super questione illa in qua fuerunt iudices volētes testificari, non in his que acta sunt in presentia eorum credit eoꝝ dictis, secus si fuerūt eis vel eorū scriptis ideo testes iurati, vt extra de testi.cum a nobis. hodie in iudicijs non creditur iudici, nisi quatenus probauerit legitimis documentis, vt extra de proba.quoniam contra.

12 ¶†Ar.vim vi repellere licet.l.extra de sen.exc.si vero aliquis.l.extra de rest.spo.olim.s.di.j.ius naturale.ff.de iusti.r iu.vt vim.ff.de iureiur.ar.l.j.§.vim vi repel.

¶Ar.cōtra.s.xvj.di.seditionarios.s.xxiij.qō.iij.inter ḡrelas.s. xiij.q.iij.inter ḡrelas.§.j.s.xxij.q.i.§.j.C.de iudeis.nullus.

¶So.vlcisci nō lz, vt in his Scijs sed repellere lz, vt in primis concordātijs, dūmō fiat cū moderamine iculpate tutele, vt.C.vī vi.l.j.

13 **Ar.nō tenere appellationē** † in his q dilationez non capiunt.l.extra de ap.qua fronte.s.ij.q.vj.§.diffinitiua.r.§.si quis etiā.r.§.seq.in auc.vt cūde ap.cogno.§.meminimus.ff.de ap. reci.vel non.l.vlti.

¶Ar.s.l.extra de ap.consuluit.l.extra de appel.peruenit.s.ij.q. vj.appellatione interposita.ff.nihil inno.app.pen.l.j.

¶So.vera est prima regula, sed fallit in casu.s.q̄ aliter non poterat cōsuli creditoribus, vt interdiceretur de facto sepultura, vt hic rubore tacti heredes eius soluant debitū illius, vt extra de vsuris. qr si illa, ꝫsuluit, ratiōe dubitationis admittitur in illa appellatione interposita litera, sic intelligenda est appellatione interposita, siue ea recepta fuerit siue nō nihil innouari oportet, vsqꝫ dum deliberat iudex an sit appellatio recipienda an non, ita exponūtur verba illa.ff.nihil inno.l.j.

14 ¶†Ar.gradatim esse appellandum.s.ij.q.ij.metropolitanum.s. ij.q.vj.§.anteriorum.de illo vide in auc.de mand.princ.in princi.l. extra de offi.deleg.super questionum.

¶Ar.contra.l.extra de preb.referēte.s.ij.questione.vj.si quis putauerit.r.c.placuit.r.c.ad roma.

¶Sol.ꝑm leges.nec etiā ad principē pōt appellari medio pretermisso: ꝑm canones licitum est ad papam appellare, medijs pretermissis, vt in.c.si quis putauerit. Excipitur enim vnicus casus per illam decre.super questionum.

15 ¶†Ar.actor forū rei sequi dz.l.extra de fo.cōpe.c.sane.l.extra de fo.cōpe.cū sit generale.s.xj.q.j.experientie.C.vbi in rē ac.l.vlti.

¶Ar.contra.C.de iurisdi.om.iud.iur.ordinem.extra de foro cōpe.qꝫ clericis.r.c.cum sit generale.l.extra de foro compe.c.vlti.l.extra de iure pa.relatum.s.vj.q.j.relatum.

¶Solutio regula premissa vera est, fallit in ecclesia que malefactores suos potest conuenire sub quo voluerit iudice, vt in illa cum sit generale.

16 **Ar.proponentē contraria** †nō esse audiendum.l. extra de appel.sollicitudinem.in fi.l.extra de accu.cū dilectus.l.extra vt eccle.benefic. sine di.c.j.C.de fur.l.j.l.extra de censi.cum olim. ff.quando appel.l.j.§.si alius.ff.de conditio.r demon.titie.

¶Ar.s.l.extra de re.r transe.ad reli.sicut.l.extra de sen.r re iudic. latoꝝ.ff.de inoffi.test.papi.§.sed nec impubere.ff.de colla.bo.l.non nunqꝫ.ff.de acquiren.pos.naturaliter.§.nihil.l.extra de prescr.audi.l.extra de priuil.cum olim.

¶So.actor in vna r in eadem instantia iudicij repellitur, vt in prima regula probatur per concordantias assignatas. In diuersis instantijs non repellitur, vt in illa.pap.reus aūt r in eadem instantia iudicij potest contrarias ponere exceptiones, vt in illa.auditis.et ff.de excep.nemo prohibetur.

17 ¶†Ar.qꝫ clericus p se r nō per vicarium deo seruire dz.l.extra de clericis non resi.in ecclesia relatū.r.c.qr nulli.s.xvj.q.j. generaliter. C.de cadu.tol.l.vna.§.ne autem.ff.de solu.inter artifices.

¶Ar.contra.l.extra de offi.vica.per totum.l.extra de app.peruenit.C.de epis.r cle.c.quisqs.C.de heredi.r cōsti.vete.ff.de duobus reis.nemo est qui nesciat.

¶So.non nisi per se debet clericus seruire deo. Si tamen iusta ex causa fuerit impeditus, vt propter superuenientes causas sine delicto efficiatur inhabilis ad seruiendum, poterit vicarium constituere, vt in illa peruenit.

18 ¶†Ar.verba cū effectu esse recipiēda.l.extra de clericis nō resi.relatum.s.de pe.dis.j.§.hec aūt verba.ff.qꝫ quisqꝫ iuris.l.j.§.vult.ff. de inoffi.test.papi.§.meminisse.ff.rem ra.ha.amplius.ff.de transa. quis maior.ff.si seruus exter.si venditor.

¶Ar.s.l.extra de biga.nuper.s.vj.q.j.§.verū.s.xxxvj.q.j.si quis non dicā.s.de pe.di.j.si qs tam masculū.s.j.q.j.qui studet.ff.de furtis inficiādo.ff.de ꝺdi.insti.mulier.§.si quis hereditatum.

¶Sol.si voluntas sit contenta finibus suis r nō excedit terminos nudi propositi, non punit in foro cōtentioso.de pe.di.j.cogitationes. quid em̄ obfuit conatus, si iniuria non fuit subsecuta, vt.ff.qō quisqꝫ iuris.l.j.exceptis enormibus delictis in quibus iura persequuntur effectū sine effectu, vt in illo.§.verū.r certe volūtas nō punitur cōtenta suis terminis nisi progrediatur ad actū aliquē. Quo ad deum aūtē conceptio cum similibus mali proposīti imputatur. de pe.dist.votum.r.c.si cui.

19 **Ar.illud solum dicitur** †posse fieri, qō commode fit vel iure.l. extra de preben.cum teneamur.l.extra de iureiuran. veniens.et.c. quintauallis.ff. de condi. institu.filius.s.xxij.q.ij. faciat homo.ff. de re iudi.nesennius.ff.de verbo.obli.nepos proculo.extra de iure patro.qꝫ autem consul.in fi.

¶Ar.s.s.j.q.j.qō quidam.l.extra de restit.spo.in literis.ff.de cōsti.pecu.promisso.§.j.de verbo.obli.continuus.§.illud.

¶So.vbi quis habet beneficiū ne contēnetur inquantum facere pōt, habet locū premissa regula r cū promitto generaliter stare mādato alterius vt in illa, quintauallis.alias difficultas solutiōis.ad incōmodum ꝓmissoris ptinet in illa continuus alia pars regule q̄ dicit hoc fieri posse qō de iure fit hz locum in his q̄ ius desiderant, in Scijs r similia iure fiant non tz.C.de leg.r consti.l.non dubiū, secus in his in quibus factum desiderat, vt in acquisitione possessionis: qr etiam predo acquirit vt in illa, in literis.

20 ¶†Ar.pactum de futura successione illicitum esse.l.extra de concess.preben.r eccle.non vac.nulla.l.extra de concess.preben.non vac. ex tenore.l.extra de concess.preben.non vacan.relatum. C. de pac.l. vlti.C.de inutil.stip.ex eo.

¶Ar.contra.l.extra de preben.relatum.l.extra de concess. prebē.r eccle.non va.proposuit.ff.pro socio.l.iij.§.de illo.

¶So.dicūt quidam qꝫ in genere pōt fieri promissio beneficij nōdum vacantis in specie minime vtpote si dicat, promitto tibi beneficium petere ar.illius.ff.pro socio.l.iij.vbi valet pactum de futura hereditate in genere. Sed hec solutio reprobat, extra de cōcess. preben.r eccle.non va.c.vl. Alij dicunt qꝫ cum consensu illius persone cuius beneficiū permutatur, vz promissio.l.C.de pact. Sed pluſqꝫ nihil est qō dicūt: qr dicit decre.qꝫ non valet promissio beneficij nō vacantis nisi fiat autoritate pape, vel papa hoc approbante, nec aliqua inde orit obligatio, vt extra de excess.pre.r eccle. non va.ex tenore. licet quidā dixerunt qꝫ quāuis promittens non obligetur ad illud beneficiū, tenebitur tamen ad interesse.

21 **Ar.a maiori.** †l.extra de concess.pre.nulla.s.xxvij.distin. si in laicis. s. ij.qō. iij.de inducijs. s.lix.distinctione.si officia.l.extra de electi.cum in cunctis.s.xxxj. distin.tenere.

¶Ar.a minori.s.xvij.q.ij.nullus.ff.si ser.expor.ne cum pacto.ff. de in inte.re.relegatorum.§.vlti.

¶Solutio ar.a maiori sequitur si assumatur affirmando, sic si non denegatur huic qō maius est, ergo non denegatur qō minus est, vt extra de decimis ex parte tua.si sit eiusdem censure cuius illud quod expresse conceditur. ar.autem a minori assumitur affirmando sic. si prohibetur huic quod minus est, prohibitum intelligitur illud quod maius est ꝑm regulam illam, qui indignus est inferiori ordine,

Source : BIU Cujas

ordine, indignus est superiori, vt. ff. de senato. qui indignus.

22 ¶ †Ar. ab exemplis gentilium argumentandū. l. extra de concess. pre. ꝛ eccle. non va. nulla. s. j. q. j. dns declarauit. s. xxxvij. dis. si quid veri. s. xxvj. q. ij. non exemplo. s. xxj. di. submittitur.

¶ Ar. contra. s. xxvj. q. ij. nō exēplo. l. extra de scis. fraternitatis. s. xxiij. q. iij. ipsa pietas. C. de le. ꝛ cōsti. non exemplo.

¶ Solu. argumētamur ab exēplis gentiliū cōtra gentiles ad eorū vanitatē quincendam, vt in illa. si quid veri.

23 ¶ †Ar. factum predecessoris successorē posse cōfirmare. l. extra de his que fi. a pre. sine consensu ca. cum nos. l. extra de, precarijs. c. ij. s. xxxv. q. ix. qō quis commisit. s. xij. q. ij. ꝛ si illi. s. xxv. q. ij. decessorum. s. lv. dist. penitentem. l. extra de elec. nosti.

¶ Ar. contra. l. extra ne sede vacan. c. j. s. xxv. q. ij. sica. l. extra de electio. innotuit. vt par in parem. ff. de arbitris. nam magistratus. et ff. de excep. rei vendi. l. j. ℔. j. cum sequēti. l. de filijs presby. veniēs. l. extra de clericis qui diuersis fallacijs.

¶ Solutio qō bene fit a predecessore, debet confirmare successor, vt extra de solu. c. j. qō autem male fit potest reuocare, vt in concordantijs in prima parte assignatis, nec potest ei opponi prescriptio ex tempore quod currit ante mortem male alienantis, vt. xvj. q. iij. si sacerdotes.

24 ¶ †Ar. que ab initio non tenent, ex postfacto conualescunt. l. extra de his que fi. a prela. cum nos. l. extra de dona. apostolice. s. xvj. q. ij. si sacerdotes. l. extra de conuer. con. placet. l. extra de eo qui duxit in matri. quam. c. j.

¶ Ar. ℥. l. extra de elect. anditis. s. xvj. q. iij. ℔. potest. s. x. di. vides. ff. de iudi. qō ab initio. ff. de ac. ꝛ ob. obligationes. ff. de regu. cato. ꝓ totum. ff. de verb. ob. inter stipul. ℔. sacram.

¶ Solutio si sit rei alicuius initium vitiosum, ideo quia nō interuenit consensus eorum qui consentire debebant, sed postea adhibeatur consensus eorum quorum desiderabatur confirmabitur accedente consensu, vt in illa decre. cum nos. Si autem rei initium solus dissensus non redderet vitiosum. Sed etiam alias cōsensus diffidentium non posset remouere vitium, sed potius confirmatur, vt in illa. auditis. Si autem sit ideo vitiosum: quia contra ius res facta est: tunc non reconualescit tractu temporis, vt in illa. quod ab initio. x. distinctione. vides exceptis casibus in quibus contrariū exprimitur.

25 **Ar. ad quem spectat onus** †ꝛ emolumētum. l. extra de his que fiunt a pre. quāto. l. extra. de sepul. nos instituta. l. extra vt beneficia ecclē. syndicus. c. vno. l. extra de simo. cuz sit romana. s. xij. q. ij. charitatē. l. extra de preb. cū apostolice. s. xvj. q. vj. de lapsis. in fi. ff. de reg. l. ℔ naturam.

¶ Ar. contra. l. extra de clerico egro. c. j. s. xx. q. iij. ℭstituit. insti. de legitima pa. tute. ff. de neg. gest. si negotium absentis.

¶ Solu. vera est prima regula ad quem spectat onus ꝛ emolumentum, nisi culpa aliud inducat: quia si geram noua negotia absentis ꝛ ignorantis, lucrum pertinebit ad absentem, sed damnum agnoscere non tenetur: quia ego in culpa fui noua ꝛ inusitata negotia inchoando, vt in illa. l. si negotia absentis. et econuerso. Similiter obtinet regula ad quam spectat emolumentum et onus. Fallit in casibus vbi. ſ. is qui debet emolumentum habere sine culpa sua efficitur inhabilis ad onus subeundum, vt extra de clerico egrotā. c. j. Item fallit propter fragilitatem sexus, vt in muliere que vocatur ad successionem manumiſ. non tamen tenetur suscipere tutelam illius, vt instit. de leg. patro. tu.

26 ¶ †Ar. ꝙ officiū suū nemini debet esse dānosuz. l. extra de fideius. peruenit. ff. quibus ex causis ma. in inte. rest. valet. ff. de de fur. si seruus cōmunis. ℔. ꝙ nota. ff. quē admo. test. aperi. si quis ex li.

¶ Ar. ℥. s. vij. questione. j. constitu. s. x. q. ij. ℔. hoc ius porrectum. in fi. extra de postu. c. j.

¶ So. regulariter obtinet prima pars regule, Tria sunt casualia.

27 ¶ †Ar. leges non esse allegandas in foro ecclesiastico. l. extra de testamen. relatum. ꝛ. c. cum esses. ꝛ. c. filius noster faustinus. l. extra de iuramen. calum. literas. s. xxvij. q. ij. sunt qui dicunt. s. de conse. distin. iij. celebritatem.

¶ Ar. contra. l. extra de noui ope. nun. intelleximus. s. xxiij. q. iij. de illicita. s. di. x. leges.

¶ Solutio non est vtendum legibus vbi canonibus cōtra dicunt, als vtendum est, vt. x. di. lege.

28 **Ar. si nō valet vt ago.** †valeat vt valere potest. l. extra de testa. cū nos. l. extra de ver. sig. abbate. l. extra de despon. impu. tue. ff. de serui. si tam angusti. ff. de vsu ꝛ ha. diuus. ff. de pactis. sumus. ℔. vlt. ff. de testa. mili. si miles qui destinauerat.

¶ Ar. contra. l. extra de offi. delega. cum super abbatia. l. extra de dona. inter virū ꝛ vxo, nuper. C. de codicil. l. vlt. ℔. vlti. ff. de testa. ex ea scriptura. ff. de acceptil. an inutilis.

¶ Solutio. si is qui egit nullo alio modo voluit rem valere nisi eo modo quem tunc exprimebat vel intendebat locum habet; hec regula. voluntas autem sua talis esse presumitur quandoq; ex verbis legis, quandoq; ex verbis contractus. vbi vero hec presumi nō possunt, contrariam regulam crederem obtinere.

29 ¶ †Ar. ꝙ aliquis possit iudicari post mortem. l. extra de sepul. fraternitatem. l. extra de statu mona. c. ij. s. lxxxviij. dist. neq; apud. s. xxj. q. iij. cyprianus. s. xxiij. q. ij. sane profertur. s. extra de hereticis si quis episcopus.

¶ Ar. ℥. s. xxiij. dist. quorūdam. s. xxij. q. ij. admonere. C. si pen. appel. si quis mor. s. xxij. q. ij. ℭℭ.

¶ Solutio regulariter de crimine defuncti queri non potest. quia crimina morte extinguūtur, vt. C. si penden. appel. mor. si quis. fallit hoc in crimine hereseos, vt in illo. c. sane. et in illo. c. qui hereticum instituit heredem. et in illa decre. si quis quidam excipiunt crimen lese maiesta. C. ad. l. iul. maiest. l. vlt. ꝛ apostasis. C. de hereticis. manicheos. repetūdarum. ff. de accusati. ex publicorum. si ille agitur ratione bonorum ciuiliter et ℔ canones. de quolibet crimine potest agi ciuiliter sicut gratia filiorum de adulterio. extra qui filij sint legi. causam. ꝛ gratia rerum restituendarum de rapina, vt extra de rapina. in literis. Item pro manifesto mortali peccato in quo aliquis decesserit, potest negari sacramentum.

30 **Ar. ꝙ non licet nobis** †diffinire quod diffinitum non est. l. extra de sepul. de vxore. l. extra de transla. interior. s. ij. questione. v. consuluisti. s. xxxj. questione. j. ꝙ si dormierit. ff. de public. de pretio. s. de conse. dist. ij. liquido.

¶ Ar. ℥. s. xxiij. q. ij. quos deus. s. xxviij. q. j. idolatria. s. xxv. q. v. si non licet. ff. de testibus. quesitum.

¶ Solutio exponunt magistri ꝛ bene, quod non est expositū per alienum, vt per extraneum sensum non est exponēdum, vt. xxxvij. distin. relatum. sed quantum ad iudicialem diffinitionem legū simpliciter intelligere debemus, nisi per. l. vel canonem posset exponi vel distingui, vt. s. de elec. significasti.

31 ¶ †Ar. famā esse seruandā. l. extra de deci. suggestū. s. xij. q. j. volo s. xj. q. iij. non sunt. s. de cōse. di. v. iubemus.

¶ Ar. contra. s. xj. q. iij. scienti. s. xj. q. iij. inter verba.

¶ Solutio si possibile sit alicui famam suam seruare ꝛ non conseruet, crudelis est. vt in illo. c. nobis. Si autem homines ita sint animati ad supplicandum contra aliquem nullo modo possint a cordibus suspitionē remouere: tunc sufficit si conscientiā purā habeat is cuius fama denigratur, vt in illo. c. scienti.

32 ¶ †Ar. argumentādum esse ab exemplis. s. xxvj. questio. j. qui diuersa. s. vij. questione. j. omnes qui. s. ix. qō. ij. Lugdunensis. s. xvj. q. j. sunt nonnulli. s. xxij. questione. j. vt noueritis. s. xx. dis. c. vlti. s. j. q. j. conuenientibus.

¶ Ar. contra. s. de cōse. di. ij. liquido. s. xxij. q. ij. si quis per testamētum. s. xxiij. q. iij. cū in lege. s. xiij. q. v. dixit dns. s. xxvij. q. ij. non statim. C. de sen. ꝛ interlocu. non exemplo.

¶ Solu. exempla sanctorū etiam in iudicijs sequenda sunt, vt. xx. distin. c. vlti. nisi per aliquā scripturam certam prohibeatur nobis, ne sequamur aliquod exemplum sanctorum, vt in illo. c. nō statim. ꝙ autem dicitur exēplis non esse interdicendum, vt in illa. l. nō exēplum. intelligitur de exemplis priuatorum. Exempla autem sanctorum pro iure habentur, ꝛ exemplum principis, vt. ℥. de sententia excommunica. et re iudi. in causis. Exempla veteris testa. moralia sequimur ad vitam, sed ad iustitiam intellectum, cerimonialia nullo modo obseruamus, vt. v. di. ℔. ex his.

33 **Ar. ꝙ quisq; ius in alterum** †statuit, eo dez iure vti debet. l. extra de cōsti. cum oēs, l. extra de renun. c. j. ꝛ. ij. s. distin. j. in prin. s. xvij. di. c. j. ff. qō quisq; iur. in alterū. per totū. s. iij. qō. iij. ℔. inter meri. vt si quis testi.

¶ Ar. cōtra. s. ij. q. vij. si hereticus. s. xxvij. di. si quid veri. s. x. di. lege imperatoris. C. de legibus. ꝙ fauore. s. xv. q. j. hinc est. s. xxvj. q. j. non exemplo.

¶ Solutio vbi aliquod ius impetrat aliquis contra aliquem idē contra se tenetur admittere, vt in prima regula. Sed vbi princeps motu proprio aliquod beneficium alicui cōcedit, non potest illud in eius lesionem retorqueri, vt in cōtrarijs patet. et ff. quod quisq; iur. l. iij. ℔. qō autem. quod autem dicitur ꝙ priuilegium personam non transcendit, vt institu. de iure naturali gentium et ciui. ℔. plane. Verum est ꝙ non transgreditur ita ꝙ alius vtatur eo tanquam priuilegio, sed vtitur eo tanquam beneficio iuris criminis quod indulget vsum iuris iniqui impetrati ab aliquo cōtra quem impetratum est.

34 ¶ †Ar. cōtra simulationē. l. extra de regula. ꝛ transe. ad reli. vidua ꝛ. c. vt clerici. ꝛ. c. ex parte. l. extra de elec. causam. s. xxvij. dist. quod interrogasti. s. xxij. q. vlti. quoties.

¶ Ar. contra. l. extra quod metus causa. prelatū. l. extra de conuer. coniuga. charissimus, s. xxij. questione. ij. vtilem simulationem. et c. quod ait.

¶ Solutio simulatio ad deceptionem vitandam licita est; quia

Source : BIU Cujas

nō cōmittit dolum qui fraudem excludit.ff.de leg.ij.cū pater. Simulatio autem ad deceptionem faciendam est illicita, vt in illa vidua,ꝛ in illo.c.quoties.

35 ¶Ar.non dici factum quod non durat factum.l.extra de regula. ꝛ trāse.ad re.ad nostram.l.extra de verborum significatio.nam et ego.s.j.questione.j.constat.ff.de in rem verso.si pro patre versum. l.de despon.impube.illis.

¶Ar.contra.s.xxij.q.v.horrendū.C.de ꝯtrahen.emp.nō idcirco. C.de transac.q̄uis.C.de ac.ꝛ.c.sicut in initio.ff.de serui.ru.pre.per fundum.ff.cōia predi.receptum.

¶Solutio qō semel factum est non potest non esse factum, vt.ff. de capti.ꝛ postli.re.in bello.ꝟ.facte.ꝛ qui semel contraxit,si contractus innominatus sit, non potest resilire,vt in illa quānis.ꝛ nō idcirco.ꝛ idem in numero.Jn voto permittit ius penitere infra triēnium,in contractibus autem innominatis habet penitentia locū, vt.ff.de conditio.ob causam.ꝛ.l.si pecuniam.interdum crimen fingitur non commissum si cito corrigat delictū delinquens.vt de pe. di.j.ꝟ.diuortiū.q̄cq̄ autem penitentia nō desinit delinquens esse nocens,vt.ff.de edil.edic.quis sit fugitiuus.hoc verum est quantū ad hoies qui presumunt male versaturum ex quo semel male versatus est,quantum autem ad deum desinit quilibet esse nocens p penitentiam,vt.l.di.ferrum.

36 **Ar.†res incepta habetur pro cō-** pleta,ꝛ sufficit si quid fuerit inceptū.l.extra de transac.ad reli. significatum.l.extra de eo qui mit.in pos.cā.s.de peni.di.v.ꝟ.pietas magna.ff.de polli.l.j.ꝟ.j.ff. arborum fur.ce.furtum.ꝟ.si vero.ff.de varijs ꝛ extraordi.cri.l.j.

¶Ar.contra.s.de ꝟse.di.ij.incassum.l.extra de renunt.literas.C. ad fil.l.penul.ff.de ver.sig.soluēdo.ff.de iureiu.ꝟ.abduxisse.ff.de homi.liber.que cū maior.ꝟ.accusasse.ff.de ver.sig.aliud.

¶Solutio sufficit in bonis voluntatem faciendi aliquid aliquem habere,et si incipiat et pficere non possit,perinde habetur ac si perfecisset,vel etiam si incipere non possit,vt de pe.di.j.votum.ꝛ idem in contractibus, q̄ si non stet per illum qui aliquid perficere debet quominus perficiat pro facto habetur,quandoq̄ fallit vt notaui in optima distinctione qui quotidie versatur in allegationibus et disputationibus decretistarum.extra de rescrip.si quando in delictis autem quandoq̄ imputat voluntas vel inceptio licet effectus vel perfectio non sequatur.notatur.s.sub illa regula, verba cum effectu sunt intelligenda.

37 ¶†Ar.pro mutatione pene.l.extra de voto ꝛ voti re.c.j.s.lxxij. dist.presbyter.s.xlv.distin.ois.s.xxiiij.q.iij.prodest.l.extra vt lite non conte.qm̄.in fi.l.extra de voto ꝛ voti.re.ex multa.ff.de his qui no.infa.quid ergo.

¶Ar.s̄.l.extra de offic.dele.de causis.l.extra de penis.licet.s.xvj. q.j.oēs decime.s.ij.q.iij.ꝟ.notandū.s.iiij.di.iustis.

¶So.dicunt quidā penā statutā in iure nō posse iudicē remittere vel cōmutare:q̄ pene pſecutio legis arbitrio reseruatur nō vitās vt in.ꝟ.notandū,verius est eñ cōmutare posse penā si pena in qua fit cōmutatio magis sit deo accepta,vt in.c.j.si tñ ꝯmutaret anteq̄ infligat penā debet cōmutare.inflictam aūt per sniam non posset relenare vt in illa notandum.

38 ¶†Ar.que semel deo dedicata sunt,ad humanos vsus redigi nō possunt.l.extra de relig.do.ad hec.s.xix.q.iij.que semel.l. extra de rerum permu.mancipia.s.de cōse.di.j.altaris pallia.l.extra de seruis non or.c.nullus.

¶Ar.cōtra.s.lxiij.di.ex antiquis.C.de epis.ꝛ cle.seruus.s.xj. q.j. statuimus.l.extra de iudicijs.non ab homine.

¶So.premissa regula vera est,fallit in ꝯijs ppter delicta cōsecratoū,qui ppter excessum suū priuātur beneficio ꝟsecrationis, vt si seruus ignoráte dño faciat se promoueri:q̄ deliquit in ꝓmotione sua dño ignorante pmittendo ꝓmoueri, restituit tñ ad humanos vsus,vt in.c.ex antiquis.ꝛ in libero si promoueatur in clericū ꝛ delinquat,ꝛ sit incorrigibilis traditur curie vt seruiat, vt in.c. statuimus,Et deinde sequitur.

39 **Ar.†non generat impedimētum** qō de iure nō sortit effectū.l.extra de iure pat.q̄ aūt.l.ex̄ de despō. impube.accessit.ꝛ.c.de illis.s.xxvij.q.ij.lex diuine.l.extra de ap.cōstitutus.s.de pe.di.j.ꝟ.hec aūt verba.l.extra de postu.bone memo. C.de manu.vin.neq̄.l.extra de his que fi.a pre.c.ij.

¶Ar.contra.ff.q̄ quisq̄ iur.l.j.in fi.l.extra de elec.consideramus. l.extra de spon.ad audientiam.l.extra de elec.auditis.l.extra de bigamis.nuper.s.de consec.distin.iiij.quibus.ff.de his qui no.infa. quid ergo.ꝟ.cum autem.

¶Solutio prima regula regulariter est vera in illis actib⁹ in quibus actus cum effectu consideratur,vtputa in electionibus rerum ecclesie.Si enim prima electio vel alienatio sit nulla ꝛ hoc sit notorium sequens propter illam non impeditur, vt in prima parte. C. constitut.bone memorie.alioquin debet secunda fieri retractata prima per superiorem,vt in illa consideranimus.in illis autem in quibus actus solus sine effectu cōsideratur, vt est in illis per quos irregularitas inducitur licet actus ipso iure effectum non habeat, inducit tamen irregularitatem,vt in illa decre.nuper.

40 ¶†Ar.lite contestata aliquid innouari posse.l.extra de iure patrona.ex literis,ꝛ.c.quoniam in quibusdam.l.extra de simo.accusatum.l.extra de eo qui duxit in matrimo.quā pol.per adul.significauit.s.iij.q.ij.quia ea.ff.de offi.presi.senatus.ff.qui satisda.cog.fidei cōsor.ꝟ.vltimo.C.de assertione tol.l.j.C.quib⁹ ad liber.proclamare non licet.l.vlti.

¶Ar.cōtra.l.extra vt lite pendente a memoria.ꝛ.c.laudabilem.l. extra de cōfir.vti.vel inuti.c.ij.s.xj.q.j.qꝛ res in litigio.s.ix.qō.iij. nonne.s.xv.q.vlti.c.vlt.s.xxviij.di.consulendum.

¶Solutio regulare est q̄ lite contesta.ante sentētiam nihil sit innouandum,ꝛ tuendus sit possessor vsq̄ ad sententiam, vt in concordantijs proxime positis.iura autem que in prima parte posita sunt,sunt exceptiones quibus ius patronatus sequestratum intelligitur lite pendente,vt in illa.quā.Jtem accusatus de simonia suspenditur ante sententiam,vt in illa accusatum ꝛ accusatus de dilapidatione si presumptiones alique sint contra ipsum,vt in.c. quia forte,cum agitur de perpetuo impedimento matrimonij per illam significauit.Jtem vbi agitur contra priuilegiatum cogetur litem contestari et postea sequestrabitur res sicut cōtingit in familia iudicis,vt in illa senatus.Jtem si agatur contra suspectum de fuga, nec possit cauere vt in illa fideiussor.ꝟ.vlti.quia sequestrabitur res. Jtē in illo qui proclamat in libertatem:quia peculium eius sequestratur,vt.C.de assertione toll.

41 **Ar.locum esse penitentie.** †l.extra de in re pa.cū autē. l.extra de regu.ꝛ transe.ad nostrā.l.extra de prebē.cū non ignores. l.extra de pre.cū iam dudum.ff.de iurisd.om.iu.si ꝟuenerit.ff.de condi.ob cau.da.dedi.ꝛ.l.si pecuniam.

¶Ar.cōtra.l.extra de iurepa.cū aduocatum.l.extra de cōces.preb. ꝛ eccle.vacan.cum super questione.l.extra de preben.pro illorum. s.xxxij.questione.v.horrendus.C.de transactio.q̄uis. C.de acti.ꝛ obliga.sicut.C.de contrahen.empti.non idcirco.C.si manci. ita fu. ali.si is qui.

¶Solutio huius generale tangitur in alio generali non dici factum:quia ista regula non obtinet in contractibus innominatis,ꝛ in his que in fauorem matrimonij tantummodo introducta sunt, quia in illis penitere possumus, et generaliter in delictis obtinet istud:quia omnia delicta per penitentiam tolluntur quantum ad deum.j.q.vij.si quis omnem.Jtem in illis que plene inchoata non sunt,vt si paciscamur vt adeamus iudicem qui non est, possumus penitere post presentationem suam,vt in illa, cum aduocatus, et alium potest presentare:quia anteq̄ episcopus admittat presentatum nullas vires habet presentatio patroni, vt extra de iurepatrona.q̄ autem.

42 ¶†Ar.locum esse gratificationi.l.extra de iurepatro.cum aduocatus.ff.locati. inane.s.xliij.dis.c.vlt.ff.ad filleia.si quis in graui.ꝟ. sed cum omnes.ff.de relig.ꝛ sump.fu.l.vltima.ff.de bonis auto.iu. pos.si vero expedit.

¶Ar.contra.l.extra de iureiur.eā te credimus.s.xij.q.ij.cū deuotissimā.insti.de iusti.ꝛ iur.in prin.l.extra de iure pa.pastoralis.

¶Solutio vbi quis duobus equaliter teneť omnibus consideratis potest gratificari,ꝛ alteri prius soluere,vt in illa.l.iuuare.Jtem vbi pluribus quis debet aliquid facere,si insimul petāt ꝛ omnibus insimul factum illud exhibere non possint,habebit locum gratificatio,vt in illa,si quis in graui.

43 **Ar.trāsit res cum onere suo.** †l.extra de cēsi.c. j.in fi.l.extra de deci.cum non sit.in fin.s.xvj.questio.si quis laicus. ff.de contrahen.emptio.alienatio.ff.de dona.ad eum.ꝟ.j.ff. de acquiren.rerum do.traditio.ff.de pac.in debitorem.C.de distra.pig. si debitor.

¶Ar.contra.l.extra de priuil.porro.l.extra de deci.ad audientiā. l.extra de decimis.nouū genus.ff.de ꝯhen.emp.l.vlti.ff.de serui.l. vlti.C.loca.ꝛ condu.emptor.

¶Sol.onera rei cohereńtia transeūt cū re,personalia minime.si tñ res trāseat ad priuilegiatuz exonerabiť priuilegiatus a prestatione oneris realis,vtputa si priuat⁹ vēdat possessionē suā hospitalarijs ꝛapud priuatū esset possessio supposita solutioni decimarū, nō tñ est apud hospitalarios,vt extra de priuil.porro.qꝛ illi habent priuilegium de non soluendis decimis.

44 ¶†Ar.initium esse spectandū.l.extra de censibus.scientes in fi. s.j.q.j.principatus.s.iij.qō.x.placuit.s.de pe.di.j.ꝟ.hec aūt.s.xvj. qō.iij.si a sacerdotibus ꝛ cepit.ff.de orig.iur.l.ij.ꝛ q̄ quisq̄ iuris.l.j. in fi.insti.de ingen.ꝟ.j.C.de prescr.xxx.vel.xl.anno.male.C.de pig. ac.l.nec creditores.

¶Ar.finē esse spectandū.l.extra qui fil.sint legi.tanta.l.extra de renun.literas.C.ad fillei.l.vlt.C.de emē.iusti.co.in prin.ff.de ꝟb.sig.

soluendo.

Source : BIU Cujas

ſoluendo.ſ.de pe.di.j.incaſſum.ꝛ.c.proinde.

45 ¶ †Ar.medium eſſe cõſiderãdũ.iuxta illud. Cũ medio ſemp gaudebat ludere forma. Maior enĩz medĩus gratia rebus ineſt. Et ibi, mediũ tenuere beati. Et ar.l.extra de reſti.ſpo.literas.l.extra de teſtibus.cum tu fili.ſ.x.q.ij.hoc ius por.ff.ſi pars here.l.antiqui.ff. de operis ſeruo.l.vlti.ff.de edil.edic.ſciendum.ℊ.illud.

¶ So.in contractibus initiũ ſpectatur, ꝙ queritur an contractus valeat an non. Item in maleficio vel quaſi cum queritur an cõtrahaĩ ex eo obligatio pene, vel nõ vel quanta in decretis vel cõſtitutiõibus, ꝛ in quolibet actio poteſt oriri obſtat exemplum de matrimonio Lie, cum Jacob, qđ eſt.xxix.q.j.ℊ.j.nam ibi ꝛ in ſimilib⁹ ratihabitio retrotrahitur, ꝛ ſic initium ſpectatur. nõ obſtat quod dicitur, ꝛ medium ſpectandum. nam hoc locum habet in diſſenſione opinionem mediam autoritas iudiciaria ſequi debet. Item in promiſſionibus in genere factis que ad mediocritatem reducenda ſunt, vt colligitur per concordantias. non obſtat quod dicitur finem ſpectandum. nam hoc locum habet quando dediſſe videaĩ, vel quando poſſederit vel reſtituere, vel capere debuerit, vt in auĉ. de nupt.ℊ.qui vero.

46 **Ar. non eſſe preſumendum** †ſeruitiuz debitum, licet longo tẽpore preſtitum ſit.l.extra de cenſibus peruenit.C.de pac.ſi certis annis.C.de vſuris.creditor.ſ.x.q.iĳ. ꝙ cognouimus. C.de agri.ꝛ cen.litibus.ff.de act.ꝛ ob.obligationuz.ℊ.placet.ff.de ſer.ſeruitutes.ff.de vſuc.ſequitur.ℊ.vlti.

¶ Ar.contra.l.extra de preſcrip.de quarta.ſ.xviĳ.q.ij.ſeruitium. ſ.j.q.iĳ.queſitum.C.de long.tem.preſcri.l.vlt.C.de ſerui.l.ij.ff.de ſerui.ru.pre. foramen.

¶ Sol.preſcribuntur ſeruitutes que habẽt continuã cãm ſiue naturalem, vt eſt ſeruitus aqueducẽde, vt.C.de ſerui.l.ij. Itẽ tigni immittendi ꝛ ſtillicidĳ que habẽt cãm naturalẽ. hec acquirunt preſcriptione longa vel lõgiſſima ſm canones.ff.de ſerui.vr.pre.foramẽ. alie ſeruitutes que non habẽt continuam cãm vel naturalem non preſcribuntur niſi tanto tempore cuius non extat memoria, vt.ff. de aqua plu.ar.l.ij.ℊ.pe.

47 ¶ †Ar.cenſus non eſt augendus.l.extra de cenſibus.prohibemus.l.extra de pre.auaritie.l.extra de his que ſi.a prela.paſtoralis. C.noua vecti.l.iĳ.l.extra de cenſibus.ſignificauit.C.de alluuionibus.l.vlti.C.de fundo rei pri.l.ij.C.de cõi agro deſerto.l.vlti.

¶ Ar.contra.l.extra de cenſibus.quanto.l.extra de prebẽ.monachis.l.extra de tranſac.decetero.l.extra de iurepa.preterea.ff.locati.ſi merces.ℊ.in ſinuatio.ff.de re.iur ſm naturam.

¶ So.cenſus conſtitutus autoritate epi augeri non poteſt abſq; autoritate epiſcopi. Epiſcopus aũt poteſt iuſta ex cauſa augere vel minuere ar.in decre.paſtoralis.cum enim perſona ſine autoritate epiſcopi conſtituit cenſum infra tempus locationis niſi vltra modum excreſcat fructus, vt in illa.l.ſi merces.poſt tẽpus autem locationis poterit vel illi vel alĳ pro maiori vel minori locare.

48 ¶ †Ar.pretextu boni malum non eſt faciendum.l.extra ne clerici vel mo.non magnopere.l.extra de vſur.ſuper eo.ſ.j.q.j. non eſt putanda.ſ.xiiĳ.q.prima forte.ſ.xxiĳ.q.iiĳ.ſicut non eſt.ſ.xiiĳ.di. ꝙ ait.ſ.xxĳ.di.primum.

¶ Ar.contra.l.extra de ſenten.excom.ſi vere.ſ.xj.q.iĳ.anteceſſor. ſ.l.di.fidelior.ſ.xxxiiĳ.q.v.tũc ſaluabitur.ſ.xxxĳ.q.vĳ. offerebat. ſ.xxĳ.q.iiĳ.dixit ſara.l.extra de furtis ſi quis.ſ.de conſe.diſtin. v.diſcipulos.

¶ Solu.premiſſa regula ſimpliciter eſt vera contraria autem non obſtant, quia licet in eis malum pretextu boni videatur factum fuiſſe, non tamen in veritate factum fuit malum licet eſſet digne magis cum autoritate canonis excuſantur, vt in illa.ſi vere.et.c. anteceſſor.

Ar. de quolibet crimine põt que-

49 libet †eccleſia cõpellere ad ſatiſſaciendũ.l.extra de iudi.nouit.l.extra de ſponſali.ad audientiam.ſ.xxĳ.q.j.c.vlti.ſ.xxxv.q.viĳ.inceſtuoſi.ſ.ĳ.q.j.ſi peccauerit.

¶ Ar.contra.ſ.ĳ.q.j.ſi peccauerit.ſ.vj.q.iĳ.ſcriptum, ar.ſ.xxiĳ. q.iiĳ.regum.ar.ſ.xj.q.iiĳ.experientie.

¶ Solu.ad modum denuntiationis quilibet poteſt ſine crimine apud iudicem eccleſiaſticum cõueniri, vt in illa decre.nouit. directe autem nõ poſſet laicus apud iudicem eccleſiaſticum accuſari ſuper crimine eccleſiaſtico, puta hereſi, vel periurio vt extra de elec. venerabilem. vel ſacrilegio. extra de fo.compe.cũ ſit generale.

50 ¶ †Ar.prohibita fieri tenere ſi fiant.l.extra de eo qui duxit in matri.quam pol.c.j.l.extra qui cleri.vel vouen.rurſus.l.extra de eo q cognouit conſang.vxo.ſue.tranſmiſſe.l.extra de matrimonio contracto contra interdictuz eccleſie.c.vltimo.ſ.vũ.q.j.epiſcopus indicte.ſ.viĳ.q.ĳ. Lugduneñ.ſ.j.q.j.ꝙ quidam.ſ.xiiĳ.q.iiĳ.comperimus.ſ.ĳ.q.vj.ℊ.biduum.

¶ Ar.contra.l.extra qui matri.accu.poſ.videntur.l.extra de ſpõ. duorum.tua nos.ſ.diſtin.vides.ſ.xxv.q.ĳ.imperialis.C.de legi. et conſtit.non dubium.C.de rebus ali.non alie.l.vlti.ff. de verbo. obli.ſi ſtipulatio.ℊ.j.

¶ So.prohibita ſi enim fiant, nõ tenent ſi habeat prohibitio perpetuam cauſam, vt in illa.l.non dubium. niſi conſtitutio prohibẽs exprimat prohibitum ſi fiat tenere. Et ita fere omnia cõtraria intelliguntur. in prohibitionibus aũt circa titulum factis vel faciendis contraria regula obtinet: qr omnes intelliguntur prohibite tã tummodo fiant: ſi facta fuerint tenebunt: qr matrimonĳ res eſt favorabilis. extra de matrimonio contracto cõtra inter.ec.c.ij.ꝛ ideo prohibitio contra eum inducta eſt reſtringenda.

Summarium.

1 ☞ Recurrendum eſt ad communem verborum ſignificationez, nec ab ea ſine cauſa manifeſta eſt recedendum.
2 Matrimonia nunquid libera eſſe debeant.
3 Conceſſum intelligitur quod non eſt prohibitum.
4 Jura adaptantur ad ea que frequentius accidunt.
5 Ceſſante cauſa an ceſſat effectus.
6 Contractus an poſſit claudicare.
7 Ratihabitio retrotrahitur ꝛ confirmat ab initio invalida.
8 Solennitates ſi omittantur an noceant.
9 Matrimoniũ contractũ contra interdictum eccleſie an ſit validũ.
10 Conditio apposita, quando pro non apposita ſit habenda.
11 Excõmunicatus an habeat perſonam ſtandi in iudicio.
12 Turpitudinem ſuam allegans an ſit audiendus.
13 Generale verbum nunquid generaliter ſit accipiendum.
14 Indefinita an equipolleat vniverſali.
15 Factum contra ius aut legem, per legem ſolui meretur.
16 Sententia excõmunicationis an poſſit ferri ſub conditione.
17 Opinio quando preiudicet veritati.
18 Denunciatio impune non contemnenda.
19 Juriſditionem imperator an habeat a papa.
20 Multa crimina nunquid pari compenſatione deleantur.
21 Plus iuris an quis in alium transferre poſſit ꝙ habeat.
22 Facientes ꝛ conſentientes an pari pena puniantur.
23 Diuturnitas temporis an minuat peccatum vel augeat.
24 Additus nunquid agatur cum confeſſo ꝙ cum convicto.
25 Rei quantitas nunquid inducat iuris diverſitatem.
26 Mains ſi alicui conceditur, etiam quod minus eſt concedi videĉ.
27 Puniendus an ſit quilibet in quo deliquit.
28 Priuilegium an tollatur per abuſionem ſiue per contrariũ actuz.
29 Juri ſuo an aliquis poſſit renuntiare.
30 Eccleſia an debeat exigere penam pecuniariam.
31 Victus an victori ſemper ſit condemnandus in expenſis.
32 Ignorantiam allegans an eam probare teneatur.

¶ Membrum tertium.

1 **Ar. ad cõem †verborũ ſignifica**tionem recurrendum eſt, nec ab ea ſine cauſa manifeſta eſt recedendum. l.extra de deſpon.ex literis.l.extra de ſpon.tue.ſ.xxĳ.q.v.humane.ff.de leg.iĳ.ſi aliter.ff.de reb.dub.in ambigua.ff.de tribu.l.j. ideo.ff.de re.iur.ſemper.

¶ Ar.cõtra.l.extra de ver.ſi.preterea.ſ.xxĳ.q.v.quicũq; arc.ff. de ver.ob.quoties.C.de pactis.veteribus.ff.de in ius vo.q̃uis.in ſi.

¶ So.verborũ ambiguitas qñq; eſt in iudicĳs, qñq; in contractibus, qñq; in teſtamẽtis de q̃bus nihil ad p̃ſens. in iudicĳs circa litis exordiũ eſt, plus edĳt actori q̃ reo, vt.ff.de iudicĳs.ſi q̃s intẽtione ꝛ de ver.ob.in ſtipu.ℊ.j.poſtea in cõfeſſionibus vrgeri dz cõfitẽs vt certũ cõfiteaĩ, finaũt id accipieĩ qđ magis expedit aduerſario, vt.ff.de cõfeſ.crimẽ.ꝛ.ff.de inter act.de etate in ſentẽtĳs iudicis eſt interpretatio.ff.de re iudi.paulus.extra de offi.dele.in literis.idez dicendũ eſt de p̃torĳs ſtipulationib⁹.ff.de p̃torĳs ſti.l.in p̃torĳs.in cõtractib⁹ ꝛ pactis diſtinguo, aut certũ eſt ꝙ nõ cõſenſerint ꝛ tunc nihil agiĩ vt.ff.de contrahẽ.emp.in venditionibus.xxxĳ.q.ĳ.ſolet vbi aũt dubitatur quid ſenſerit, ꝛ tunc ſubdiſtinguo, aut valet ſm vnam partem intellectus, aut ſm vtrãq;. In primo caſu cõmodiſſimuz eſt id accipi vbi res de qua agitur magis valeat q̃ pereat, vt ff.de re.l.quoties.extra de verbo.ſig.abbate. Secũdo caſu inſpicimus ꝙ veriſimilius eſt vt.ff.de ver.ob.eum qui.ℊ.vlti.ꝛ qđ quandoq; cõſueuit accidere.xxvĳ.di.deũ recuſare, vel cõtra eũ interpretatur qui pactũ apposuit vt in illa.l.veteribus, ꝙ ſi nõ apparet qđ profuturum eſt, vt.ff.de ver.ob.quicquid.

2 ¶ †Ar.matrimonia libera eſſe debent.l.extra de ſpõ. requiſiuit. l.extra de ſpon.veniens.ſ.xxj.q.j.ℊ.j.ſ.lxxiiĳ.diſt.vbi.C.de nup. neq;.ſ.xx.q.iĳ.preſens.ff.de ver.ob.titia.

¶ Ar.contra.l.extra de adul.c.ĳ.l.extra de deſpon.impub.ex literis.ſ.xxĳ.q.iiĳ.inter cetera.

¶ So.ab initio libera debẽt eſſe mrimonia, ſz poſtq̃ ꝛcta fuerint

Source : BIU Cujas

compelli debēt cōtrahentes ad retinēdū.xxxij.q.v.horrendus.⁊ si sponsalia sola fuerint cōtracta,ab initio aūt compellitur quis contrahere ratione delicti,vt in decre.de adul.non tamē finaliter aliquis compellendus est vt ibidem.

3 **Ar.concessum** †itelligit qō nō est phibitū.s.xxvij.q.ij,lex diuine.s.xxx.q.iij.q spūalē.s.xvj.q.j.sunt nōnulli.s.di.v.ad eius vero.ff,ex qb⁹ cau.ma.necnō.Ş.ex eis.ff.de procu.exitus.ff.de testi.l.j.ff.de proba.ab ea parte.

¶Ar.cōtra.l.extra de transac.inter cor.s.ij.q.v.cōsuluisti.s.xviij.q.ij.hoc tantum.s.xxxij.di.de illo clerico.s.lv.di.si euangelica.s.ij.q.v.monarchiam.ff.de collegijs illi.l.j.

¶So.vbi cōstitutio pmulgata fuerit cuilibet intelligit cōcessum esse id qō exprimit in illa,vtputa cōcedit apostolus cōtrahi matrimoniū.xxviij.di.de his.hec cessio ad oēs hoies porrigit qbus specialiter nō prohibeť matrimoniū Ihere,vt extra de spō.cū apud.cū vero negatiue siue' phibitiue pmulgeť,qlibet prohibitus intelligitur nisi expresse recipiatur a prohibitione.puta prohibituz est ne aliquis injiciat manus violentas in clericū.hec cōstitutio quēlibet prohibet nisi inueniatur aliquis permissus in aliquo iure specialiter.extra de sen.excom.super eo.

4 ¶†Ar.ad ea q̄ frequēti⁹ accidūt iura adaptant.l.extra de despō.imp.literis cōsueuerūt.s.xxviij.di.de siracusa.s.xiij.q.v.deniq;.s.xix.q.ij,due sunt.s.iij.q.v.accusatores.ff.de legi.⁊ con.nam ad ea.

¶Ar.ad ea que nunq; accidūt vel raro.s.xix.di.in canonibus.s.de con.di.iiij.sanctū est.s.lj.di.q in aliquo.C.de legib⁹.hz si maior.

¶So.ex ordine ⁊ regulari iure obtinet propria rubrica vt per sua exempla probat.Contraria aūt casualia intelliguntur non tenere eum negotijs interserunt,vt.ff.de re iudi.ea que.

5 ¶†Ar.cessante causa nō cessare effectū.l.extra de spon.ad audiētiam.l.extra de cōuer.cōiuga.ex parte.l.extra de despō.impu.accesit.s,xix.q.ij,due.s.xvj.q.vl.constituit.s.xxxij.q.vij.tantum.ff.de cōdi.inde.domus.ff.de condi.ob cau.da.debitum.

¶Ar.Ş,cessante cā cessat effectus.l.extra de voto ⁊ vo.re.magne.in fi.l.extra de concess.preben.qm̄ diuersitatis.s.lxj.di.Ş.his oibus.s.l.q.vij.qō pro remedio.ff.de cōdi.sine causa.per totum

¶So.si cessat causa impulsiua,nō cessabit causatū,vt si causa aliqua impellat ipsum papā ad aliquid statuendū,qō etiā sine cā illa statuendū fuisset,cessante causa nō cessabit cōstitutio:vel si aliquis det aliqd ppter cām alicui,que tñ eū ad dādum ex necessitate non cōpellat.vt si des mihi vt amicus efficiaris non repetis,vt in illa.l.di.si aūt sit cā fi.sine qua nullo modo cōstitutio fieret vel fieri deberet,illa cessante cessat constitutio,vt in illo.c.q; pro remedio vel si detaliqs ppter cām que dantē si vera esset cōpelleret ad dādū si duraret si illa cesset repetitur qō datum est,vt.C.de condi.sine causa.⁊ hoc est qō vult dicere illa decre.ex parte.de hoc de renuntia.post translationem.⁊ ibi glo.

6 **Ar.q cōtractus** †claudicat.l.extra de despō.impu.de illis,s.xxxij.q.v.propositio.s.xxxiiij,q.ij.in lectū.l.extra de eo qui duc.in matri.propositū.s.xxxiij.q,v.manifestum.s.xij.q.ij.si qua de rebus.institu.de autoritate tuto.Ş.j.

¶Ar,contra,ff.manda.potest.s.xxxij.q.j.si quis.ff.de arbitris.si cum dies.ff.de ver.signi.labeo.

¶So,fateor obligationē ex vna parte posse tenere, ex altera nō, vt apparet per ctraria hic posita.obligatio aūt matrimonij ex vna parte cōsistere non pōt:q⁊ cū vir ⁊ vxor sint correlatiua ⁊ sponsus et sponsa.posito vno ponit ⁊ reliquū.Unde si vir vel spōsus sit alicui vinculo matrimoniali astrictus mulieri ⁊ illa sibi.hac ratione promissionis prohibetur resilire maiori aut alteri cuicunq;.

7 ¶†Ar.ratihabitio retrotrahit ⁊ cōfirmat ab initio inualida.l.extra de cōdi.ap.de illis,l.extra de clāde.despon.qō nobis.l.extra de spon.ad id.l.extra qui ma.ac.pos.insuper.s.lxviij.di.salonitane.s.xviij.q.ij.de monachis.l.extra de renun.qō in dubijs.s,xxx.j.q.ij.verum est.C.ad mace.l.iul.ff.de iureiur.ar.l.j.Ş.q autem.

¶Ar.cōtra extra de elec,auditis.l.extra de cōsue.ad nostraz.ff.de his qui no.infa.quid ergo.ff.de acq.here,si qs inuitus.s,iussum,insti.de autoritate tu.Ş.tutor.

¶So.prima regula obtinet regulariter.cōtraria aūt casualia ⁊ de mū per ratihabitionē confirmatur res prius inualida si eius perfectioni non obstat nisi dissensus habentium ratam.alioquin si alia obstarent nō cōfirmaret ratihabitio,vt in illa auditis.

8 ¶†Ar.nō nocere si omittantur solēnitates.l.extra de spon.duo.tua.s.xxx.q.v.nostrates.l.extra de sacra.non ite.pastoralis.l.extra de testa.relatum.s.de con.di.iiij.a quodam.l.extra de re iudi.dilecti.l.extra de resti,requisiuit.l.extra de testibus.tuis.C.de formulis.⁊ impetra.

¶Ar.cōtra.s.xxx.q.v,aliter,s.iij.q.cōsanguineor.s.xxiij.di.quorūdam.s.j.q.ij.in primis.⁊ c.statutum.s.de iureiu.propterea.l.ij,sed q⁊ veremur.ff.de postulā.quos prohibet.

¶So.solēnitates que exigunt ad rei substantiā si omittant vitiāt vt in illo.c.quorūdam,que inducunt ad ornatum si omittunt nō vitiant,vt in prima parte.in sacramentis aūt q⁊ ignoramus quid sit de substantia sicut in ordinibus si aliquid committatur debeat suppleri vt in illa decre.pastoralis.

9 **Ar.q̄ non sit** †matrimoniū qō ctra interdictū ecclesie cōtrahit.l.extra de spon.duo.tua.l.extra qui ma.ac.pos.noster.s.xxxv.q.iij.cnotradicimus.s.xxxiij.q.iiij.non oportet.s.x.di.vides.C.de incest.⁊ inuti.nup.qui cōtra.l.extra de despon.impu.ad dissoluendum.

¶Ar.cōtra.l.extra de spon.cū apostolica.l.extra de eo qui cog.cō san.transmisse.l.extra de clāde.def.c.ij.s.xvj.q.iij.nos nouimus.

¶So.quidā distinguūt vtrū sit interdictū ecclesie factuz publice, vt tunc non teneat matrimoniū,vt in illa decre.tue.an priuate,vt tūc,teneat nō tñ valeat illa distinctio:q⁊ reprobat per dec.extra de matrimonio cōtrac.cōtra interdictū eccl'ie.dic ergo q; nūq; solum interdictū eccl'ie dirimit matrimoniū nisi subsit ei cā ppetua:vt illa dirimat mr̄imoniū vtputa ⁊sanguinitas.Si aūt subsit cā ppetua illa dirimet matrimoniū,immo a principio impediet ne teneat,tūc nō impedit interdictū ecclesie vt dicit illa decre.ex literis.⁊.eo.c.vl.nisi interdictū fuit a papa,immo de iure ⁊stituēdi:q⁊ papa pōt inducere impedimētū ppetuū in matrimonio cōstituēdo ius nouuz.

10 ¶†Ar.cōditionē appositā pro nō apposita habēdā.l.extra de cōdi.appo.quicūq;.s.x.q.j.sic quidā.l.extra de testa.requisiuit.C.de insti.⁊ substi,reprehēdēda.C.de cōdi.insertis.cū patrē.C.de inoffi.te.cū te.C.de his que pene noīe.l.vna.C.de vsu ⁊ ha.sed neq;.Ş.si vsuf.ff.de cōdi.insti.l.pe.ff.de ꝺi.⁊ demō.nō dubitamus.ff.de le.j.ab oībus.Ş.in testamēto.insti.de heredibus.Ş.impubes.

¶Qñq; vitiare ⁊ vitiari.s.xxij.q.ij.solet qm̄.⁊.c.aliqñ.insti.de le.in fi.ff.de cōdi.insti.filius.⁊.l.si titius.ff.de ac.⁊ ob.non solum.

¶Qñq; suspēdere.l.extra de condi.appo.de illis.l.extra de cōdi.appo.verū.⁊.c.super eo.⁊.c.per tuas.insti.de ver.ob.Ş.ex cōditionali.l.extra de app.preterea.s.ij.q.vj.Ş.biduum.ff.de contrahen.emp.hec venditio.ff.de pe.⁊ cō.rei ven.necessario.

¶So.quidā actus legitimi sunt q exīssiam cōditionē vel diē non recipiunt,⁊ si in eis apponat dies vel cōditio.acceptatio,hereditatis aditio.seruj optio,datio tutoris.recipiunt tñ conditionem interdū,vt.ff.de re.inr.actus.Alij aūt actus legitimi recipiunt conditionē.nā recipit stipulatio que est actus legitimus.insti.de ver.ob.Ş.omnis.⁊ nouatio,vt.ff.de nona.quoties.⁊ matrimoniuz,vt in illa decre.super eo.⁊ omnes alij contractus.Sed quādo in alijs cōtractibus cōditio a iure non improbata apponitur suspēdit cōtractum,vt in illa,super eo.⁊ in omnibus alijs cōcordantijs supra positis vltimo.Si aūt apponat cōditio impossibilis in matrimonio,vt cōtraho tecū si cōtraxero cum Titia,nō tenebit matrimonium,sicut nec alij actus,vt in illa.l.si titius.sed si sit impossibilis propter turpitudinē:q⁊ peccatum est:puta contraho tecum si occideris hominem.reiscienda est cōditio ⁊ tenebit matrimoniū siue sponsalia,vt in illa decre.quicūq;.⁊ idē in alijs cōtractibus,vt in cōcordātijs in prima parte allega.hoc excepto,q; si in cōstitutionib⁹ apponat hec cōditio in persona filij vitiat institutionem,vt in illa l.filius.vbi autē apponit cōditio impossibilis ex natura ⁊ impedimento,vt cōtraho tecū si celū tetigeris.cōtractū sub tali cōditione nō tenet.insti.de inutilibus stip.Ş.impossibilis.forte nec etiā matrimonium:q⁊ nō videtur cōsentire qui sic cum tali contrahit, que nunq; possit existere.verius tamē est q; teneat:sed cōditio vitiatur per illam decre.quicūq;.qñ aūt apponit cōtra substantiam matrimonij cōditio vitiat matrimoniū,vt si dicatur cōtraho tecum vsq; dum pulchriorem inueniam,nullum est matrimoniuz,vt in illo.c,solet quoniam.⁊.c.aliquando.⁊ extra de condi.appos.c.vlti.

11 **Ar.excōmunicatum** †habere psonā standi in iudicio.l.extra de cōdi.ap.cū sit propriū.l.xj.q.iij.si eps forte.⁊.c,seruetur.l.extra de iudicijs.intelleximus.l.extra de sen.excom.si vere nos.

¶Ar.contra.l.extra de offi.or.q̄situ.l.extra de hereticis.vergētis s.xj.q.iij.cum excōicato.l.extra de sen.excom.per tuas.

¶So.excōicatus in agēdo nō hz psonā standi in iudicio,vt in illa per tuas.⁊ extra de excep.cū inter.preterq; in duobus casibus.s.qñ dicit se esse excōicatū post appellationē.vel qñ error intolerabilis est expressus in snīa,vt in illa,p tuas.In respōdēdo aūt hz psonaz standi in iudicio:q⁊ cōueniri pōt ⁊ rñdebit p procuratorē si habeat vt in illa intelleximus.vel in psona ppria si nō habeat ꝓcuratorem ne de suo dolo lucrum reportet.vt in illa decretali,si vere.

12 ¶†Ar.allegātē turpitudinē suam nō esse audiēdū.l.extra de eo q duc.in ma.quā.propositum.l.extra de dona.inter dilectos.l.extra de cōcess.prebē.cū super.q.s.xiiij.q.v.nō sane.s.xxix.q.ij.perlatum C.de his que in frudē credi.cuz filio.s.Ş.dictū.s.xiiij.q.v.forte.C.de seruo pi.dato manu.a creditoribus.l.extra de testibus.veniēs.s.xvj.q.j.legi.C.de transac.transactione.

¶Ar.contra.l.extra de sententia ⁊ re.lator.l.extra de concess.preben.⁊.c.nerua extenore.l.extra de preben.cum non igno.s.xxxv.q.iij.extra ordinaria.s.vj.qō.j.Ş.verum.s.lxxix.distinctio.si quis papa,C',de libe',si filium.l.extra de testibus.quoniam.ff.ad municipi.titio

Source : BIU Cujas

nici.titio.ff.so.ma.viro. ¶So.allegãs turpitudinẽ suã nõ agẽdo nõ audiẽ nisi in crimine lese maiestatis, vt in.ſ.verũ r simonie.ad te stimoniũ tñ simonie nõ admittiẽ, r q in eadẽ sunt turpitudine, vt in illa veniẽs.in excipiẽdo aũt turpitudinẽ suã allegans audiẽ, vt in illa decre.de cõcel.pre.ex tenore r hoc ppter regulã q̃ dicit q̃ in pari cã turpitudinis potior est cõditio rei vt.ff.de re.iur.cũ par delictũ.nisi actor inuek cõmodo possessionis, tũc eñ potior erit pars actoris ppter aliã regulã que dicit in cã pari turpitudinis potior est cõditio possidẽtis, vt.ff.de cõdi.sine cã.auũculo nupturavel nisi actor staret pro matrimonio re.ſ.fauorabili, vt extra de diuor. ſignificasti.ſi autem actor tunc esset in turpitudine r allegaret suam turpitudinem indistincte est repellendus, nisi alle.in causa in qua vertitur periculum anime, vt in illa, lator.

13 **Ar.verbum** †generale est gñaliter accipiendũ.l.extra de cõiug.lepro.qñ.ſ.xix.di.ſi romanorũ. ſ.xij.q.j.dilectissimis.ſ.de cõſe.di.iiij.vt offenderet.r.c.gſc̃h.ff.de publicis.de pretio.ff.de rebus du.ſi is qui.ſ.vtrum.

¶Ar.cõtra verbũ generale restringitur.ſ.l.di.omnes leges.l.extra de ſi.ſi quis questiões.ſ.j.q.j.iudices.ſ.xciij.di.legimus.ſ.xvj.q.j.c.vlti.ſ.lxxv.diſt.q̃ die dominico.

14 ¶†Indefinita eq̃pollet vniuersali.ſ.xxiij.q.v.ſi nõ licet.ſ.xxviij.q.j.idolatria.ſ.lv.di.ſi euangelica.ſ.j.q.iij.ſaluator.

¶Ar.contra.l.extra de decimis.ad audientiã.ſ.j.q.j.sunt nõnulli.ſ.de cõſe.di.ij.liquido ap.l.extra de decimis.tua.

¶So.verbũ generale, generaliter accipiẽ: q̃ ſi vniuersalis est vera, quelibet ei⁹ particularis erit vera, vt in illa.l.ſi is q.nisi cõstet te statorẽ vel Ihẽtẽ de aliqbus specialiter intellexisse.ſ.de trãſa.age. ff.de supellec.le.l.labeo.vel sensus nisi patiaẽ, vt in illo.c.omnis. In iure autẽ semper indefinita equipollet vniuersali: q̃ qõ indefinite dicik, in canone est generaliter intelligendum.xxxj.q.j.deus.

15 ¶†Ar.qõ Ihus aut legẽ fit p legẽ solui mereẽ.l.extra g ma.ac.pos. noster.ſ.xxv.q.ij.imperiali.l.extra de testi.in noie dñi.ſ.xxv.q.iij. Idicimus.C.de legib⁹ r con.nõ dubiũ.ff.de ver.ob.ſi stipulek.ſ.j.

¶Ar.cõtra.ſ.xlv.di.de iudeis.ſ.liiij.di.exantigs.ſ.vij.q.j.eps in dioceſi.Et.l.extra qui cleri.vel.vo.cõsuluit.ſ.xxvij.di.ſi vir.l.extra qui cle.vel vo.rursus.l.extra de fri.r ma.fraternitatis.ſ.ix.q.ij.Lugduneſi.ſ.lxiiij.di.robusta.ſ.j.q.j.q̃ quidaz.ſ.xiij.q.vj.cõperimus.ſ.de cõ.diſ.iiij.a quodã.ff.de cõdi.ſine cã.auunculo nuptura.

¶So.vera est regula qcqd fit cõtra legẽ, p infecto dz haberi. Sed est supplendũ in regula quicqd fit cõtra leges supple habẽtes perpetuã cãm prohibitionis: q̃ cõtractũ nõ dissoluũt, r ita ad illud.c. ſi vir.r cõsimilia. ℜespõdeẽ. Itẽ supplendũ est qõ fit cõtra leges rc. ſi illud qõ fit cõtra leges sortiaẽ effectũ de iure, r ꝑm hoc nõ est obiectio de turpiter datis. q̃ fit hoc cõtra legẽ.ſ.datio in turpi cã. Attñ non dissoluik per legẽ, q̃ nõ deficit ibi ius, sed persona que repetat nõ est obiectio de maleficijs, q̃ illa nõ sortiunk de iure effectũ. Non est obiectio de dispẽsatione: q̃ dispensatio est cõtra literam legis, sed non est contra sententiã. q̃ vult ius q̃ exigente necessitate relaxetur illud qõ statuitur nõ obiectio. de sentẽtia que nõ debet ferri sub cõditione sed ſi ferak tenet, vt.ij.q.vij.ſ.biduũ. q̃ illud sic tam est prohibitum, q̃ non etiam admissum.

16 **Ar.sententiam** †excõicatiõis posse ferri sub cõditiõe.l.extra de matrimonio cõtra. contra interdic.ecc.ex literis.l.extra de ap.preterea.ſ.lxiij.di.salonitane.ſ.v.q.j.quidam.ſ.xvij.q.iiij.ſi quis suadente.

¶Ar.contra.ſ.xij.q.vj.ſ.biduum.ff.de re.iur.actus legitimi.

¶So.diffinitiua sñia nõ dz ferri sub cõditione: lata aũt tz, vt ibi. sed sentẽtia excõicationis ferri põt: q̃ in multis differt ab alijs sententijs.nam per appellationẽ nõ releuatur, vt extra de ap.pastoralis. Item siue iusta siue iniusta sit tenet.xj.q.iij.c.j.

17 ¶†Ar.q̃ opinio preiudicet veritati.l.extra qui ſi.sint legit. cum inter.l.extra de iure pa.cõsuluit.l.extra de presbytero nõ bap.c.vlti.ſ.iij.q.vij.ſ.tria.l.extra de sen.excom.sñie.ff.de of.pre.barbari⁹. ſ.xv.q.illud pe.ff.de solu.vero procuratori.ff.pro emp.qõ vulgo. r.l.ij.ff.de iur.r fac.igno.regula.ſ.qui ignorauit.

¶Ar.contra.l.extra de bigamis.nuper.l.extra qui ſi.sint legi.referente. Insti.de vsuc.ſi fur.ſ.j. Insti.de le.ſi quis tonsuram.ff.de le. iij.l.j.in principio.

¶So.opi.publica prefertur veritati, vt ſi aliquis cõiungatur alicui mulieri affectu matrimoniali in facie ecclesie sue: que quidez sit consanguinea sua tz postmodũ appareat nullũ fuisse matrimoniũ, tñ ppter publicã opinionẽ perinde habebaẽ ac ſi matrimoniũ vere fuisset r filij legitimi reputabunk, vt in illa, cũ inter lo. ¶Opinio aũt singularis persone nõ preiudicat veritati vtputa ſi coniungaẽ aliquis consanguinee sue r ignoret illã cõsanguineam, ecclesia aũt sciat ppter opinionẽ singularẽ nõ reputatur matrimoniũ, nec filij erunt legitimi, vt in illa referẽte. fallit hoc circa vsuca. vbi opinio singularis persone pro veritate habetur, vt in illa, nuper.

18 ¶†Ar.denũtiationẽ impune nõ cõtẽni.l.extra de do.r cõtu.cãm. l.extra.de no.ope.nun.c.j.r.ij.C.de rei ven.ſi fundũ.l.extra de acc deus omnipotens.ff.que in frau.cre.ait pretor.ſ.ſi quis.

¶Ar.contra.l.extra de elec.cum inter canonicos.ff.de eo q̃ cum fal.tu.l.ij.ff.de matrimonio.tutor.ff.de rescin.ven.ſi maior.ff.de remiſ.l.j.ff.pro emp.alienanti.

¶So.ſi bona fide nõ credit denũtiãti, nõ nocebit denũtiatio: ſi vero credat nocebit ſi post ipsam procedat, vt.ff.de eo qõ cũ fal.tut.l.ij.in determinatione noui operis semper nocet.

19 **Ar.q̃ imperator** †nõ hz iurisditionẽ a papa.l.extra de iudi.nouit.ſ.x.di.qñ q̃dem.l.extra de ap.ſi duobus.ſ.xciij.di.cũ ad verũ.l.extra qui ſi.sint le.lator.ſ.xxiij.q.v.reguz.ſ.viij.di.quo iure.ſ.xxxiij.q.ij.inter hec. In aut.quomodo opor.epi.r.c.clj.in prin.

¶Ar.contra.l.extra de elec.venerabilẽ.ſ.xxij.di.ois.ar.optimũ. l.extra de fo.cõpe.lz.ſ.de conse.diſ.v.in die resurrectionis.ſ.xcvj. di.constantius.palea est.ſ.xv.q.vj.aliunde.

¶So.dicunt quidã Imperatorẽ habere gladiũ a papa: q̃ Constantinus imperiũ reliquit romane ecclesie, vt in illa, Constãtinus verius est q̃ a deo habeat, vt dicit augu. Non enim Constantinus potuit successori suo preindicare.

20 ¶†Ar.mutua crimina pari cõpẽsatiõe delẽtur.l.extra de diuor. ſignificasti.l.extra de adul.intelleximus.l.extra de cõcel.preben.cũ pro.q.l.extra de excep.cũ ecclesiastice.ſ.xxij.q.vj.nihil iniquius. ff.de condi.sine causa.auunculo.ff.de condi.ob tur.cau.l.ij.ff.solu. matri.viro atq̃ vxore.

¶Ar.cõtra.l.extra de prebẽ.cum non ignores.l.extra de cõcel.ecc. nonva.extenore.ff.de dolo.ſi duo.ff.de doli excep.apud celsum.ſ. celsus.ff.de reg.iur.cum par delictum.ſ.xxv.diſt.primis.ſ.vj.q.j. qui crimen.C.de liberali causa.ſi filium.

¶Sol.speciale in causa matrimoniali, q̃ actor opposita replicatione adulterij exceptionem adulterij a reo appositã elidat, alꝫ in pari causa turpitudinis cõditio potior est, vt.ff.de re.iur.cum par delictum, vt notatũ fuit.ſ.in illo generali allegãs turpitudinẽ suã non dz audiri. Item exceptis criminibus in quibus audiũtur participes criminis contra reum, vt.ſ.vj.q.j.ſi quis.

21 ¶†Ar.nemo plus iuris in aliũ trãsferre põt q̃ hz.l.de do.inter vi.r vxo.nuper.l.extra de iure pa.q̃ aũt.ſ.j.q.vij.dalbertuz.l.extra de iure pa.cura.ſ.liiij.di.abbati.ff.de re.iu.nemo.ff.de acqr.re.do. traditio.C.de do.l.ſi filiꝰ.C.q̃ cũ eo.ſi liberã.l.extra de do.pastora.

¶Ar.contra.ſ.de conse.di.iiij.a quodã.ff.de vſu.q̃ nostruz.ff. de acqui.re.do.nõ est nouũ. In aut.quibus alienari nõ licet.ſ.cõtra. C.de admi.tu.l.tu.r.l.vlti.in ſi.ff.de euic.ſi pignora.

¶So.regulare est q̃ nullus plus iuris in aliũ põt trãferre q̃ habeat. fallit in creditore q vẽdẽdo pignus trãſſert dñiũ qõ nõ hz, vt in illo.ſ.cõtra. Itẽ in tutore q vendẽdo rẽ pupilli trãſſert dñiũ, qõ ipse nõ hz, vt in illa.l.lex. Itẽ in vsufructus cõstitutione q̃ lz dñs nõ habeat vsumfructũ rei sue tñ cõcedit alij, vt in illa.l.qõ nostruz.

22 **Ar.facientes** †r cõsentiẽtes pari pena puniri.l.extra de ſi.nõ satis.ſ.q.j.notũ.ſ.xj.q.iij. qui cõsen.ſ.iij.q.iij.cõsanguineorum.ſ.lxxxiij.di.c.j.ij.r.iij.

¶Ar.q̃.ſ.j.q.j.qcqd.l.extra de homi.sicut dignũ.l.extra de cle.excom.latoꝛ.ſ.lxxxvj.di.tãta.ſ.xxiij.q.iij.q aliorũ.ff.de fur.is q opẽ.

¶So.est cõsensus cooperationis r talis punitur equaliter cũ cõsentiente. Est cõsensus negligẽtie, r talis cõsensus mitius punitur q̃ faciens, vt.j.q.j.quicquid est etiã cõsensus autoritatis vt ibi pre stat quis autoritatẽ illi qui per se cõmittere nõ potuit, r talis plus punitur vt in illo capitulo qui aliorum.

23 ¶†Ar.diuturnitas tpis nõ minuit peccatũ, ſz auget.l.extra de ſi. nõ satis.r.c.cũ in eccle.ſ.xxiij.q.j.ſciſma.viij.di.ꝙsuetudo.ſ.xxxij. q.vij.flagitia.ff.de act.r ob.obligationum. In aut.vt nulli.in.ſ.j.

¶Ar.cõtra.l.extra de tẽporibus or.ſane.l.extra de iur.pa.cura.l. extra de cog.ſpiritua.ſuper eo.ſ.xxxij.q.iij.obeuntibus.

¶So.cõsuetudo illius qui malã inducit cõsuetudinẽ ipsum induce tẽ nõ excusat.nec minuit eius delictũ, sed auget.aliorũ aũt cõsuetudo qui in illã malã cõsuetudinẽ secuti fuerãt exterminabit pctm̃ sequẽtiũ r non minuit pctm̃ sed auget quãtũ ad materiam delinquentiũ: q̃ ꝙto longius obseruata fuerit tanto plures delinquũt non aũt ꝙtũ ad magnitudinẽ delicti. hoc verũ est, sed verius soluitur.ſ.in illo: generali consuetudine excusare.

24 ¶†Ar.q̃ mitius agiẽ cũ cõfesso q̃ cũ cõuicto.l.extra de ſi.de hoc ſ.ij.q.j.nos in quẽ q̃.r.c.iudex.l.extra de iud.at ſi clerici.l.extra de confessis.j.C.de confes.l.j.

¶Ar.contra.ſ.l.di.ſi quis prepostera.ſ.xij.q.ij.non dicatis.ſ.ij. q.j.in primis.ſ.xv.q.viij.ſi qs presbyter.l.extra de furtis.c.vlti.

¶So.mitius agitur cũ sponte confesso q̃ cũ conuicto, nisi cõfitea tur metu probationis, tũc punietur perinde ac ſi cõuictus esset.

25 **Ar.rei ꝙtitas** †iuris diuersitatẽ inducit.l.extra de ſi.r ſi questiones.ſ.ij.q.vij.ſ.anteriorum.ſ.j.q.j.iudices.ff.de ambiguis.l.j.ſ.extra de decimis, suggestum.l.extra de emp.r ven.ad nostram.

¶Ar.contra.l.de ap.appellationibus.ſ.xiij.q.vj.furtuz.l.extra de ſi.ex tue.

¶So.optimũ gñale r obtinet in pecuniaria satisfactiõe vbi natu

Source : BIU Cujas

ralem imitatur equitatem. Contraria non obtinent in maleficijs vbi ſm iuris apices plus rigor ꝙ equitas minus factum ꝙ voluntas cõſideratur, vt ff. ad. l. cor. de ſic. in maleficijs. Sed qõ de appellationibus adijcitur eſtimo ſpeciale. hoc tamẽ habet cõe cũ prioribus, qõ interdum eſt ad rigorem iuris obſeruandum.

26 ¶ †Ar. ſi ꝯcedaꝯ alicui qõ maius, ꝛ etiã qõ minꝰ eſt. l. extra de tor neamẽtis. felicis. l. extra. de rapto. ſuper eo. l. extra de decimis. tua. l. extra. de tẽpo. or. literas. l. extra. de offi. or. paſtoralis. ſ. ij. q. iij. ſi quis epm. ſ. lxxx. di. Eps gub. ſ. lxxx. di. eps non iu. ſ. l. di. placuit.

¶ Ar. contra. l. extra de decimis. tua. ſ. xliij. di. nulli lz clerico. ſ. xxiij. q. j. miramur. ſ. ix. q. ij. nullus primas. ff. de ſenat. qui indignus. ff. de interdi. ꝛ rele. relegatorum. ſ. vlti.

¶ So. ſi concedaꝯ maius alicui, concediꝯ ꝛ minus, qõ eſt eiuſdem cẽſure; ſi vnus interdicaꝯ ob honorez perſone, vt qꝛ prohibeꝯ eps ſi ſit in minima ciuitate, ꝛ ſic vilipendaꝯ, vt. ſ. eps nõ iu. vel niſi minus interdicatur ob terrorẽ, vnde quando mortuo cõcediꝯ corpus xpi, non denegatur ſepultura, vt in illa, felicis.

27 ¶ †Ar. puniendũ quẽlibet in quo deliquit. l. extra de clerico non or. tũ ex literis. l. extra, de tempo. or. literas. l. extra. de elec. cum in cũctis. l. extra. de appel. an ſit deferendum. l. extra de vſuris. qꝛ fruſtra. ſ. xxv. q. ij. ita vos. ſ. xvij. q. iij. frater ꝛ coepiſcopus. ſ. xj. q. iij. priuilegium.

¶ Ar. contra. l. extra de reſti. literas. l. extra de iureiur. ad noſtrã. l. extra de rap. cũ cauſa. ſ. xvj. q. j. reuertimini. ſ. lxxxij. di. preſbyter.

¶ So. ſi quis puniri poſſit in quo deliquit, puniẽdus eſt vt in cõtrarijs. Si vero nõ poſſit in eo puniri, vel ſi ſit illa pena inſufficiẽs, punietur in alia; quãdoqꝫ nõ puniꝯ quis in eo in quo deliquit: qꝛ indulgetur ei eo ꝙ modica fuit offenſa, vt extra de dolo ꝛ con. c. j. vel propter delictum aduerſarij infertur ei pena in eo in quo deliquit, vt in. c. literas.

28 **Ar. ꝙ per abuſionem** †nõ tolliꝯ priuilegiuz ſiue per cõtrariũ actũ. ſ. xi. q. iij. priuilegium. l. extra de cõſti. cũ cõceſſiſſet. l. extra de cõceſ. prebẽ. ꝛ ec. cum ſuper. q. l. extra de his que fi. a ma. par. ca. ex ore. ſ. lxxiij. diſtin. vbi iſta.

¶ Ar. contra. l. extra de priui. ſi de terra. l. extra de priui. acceden tibus. ſ. xxv. q. ij. priuilegium. C. de excu. tut. voluntarie. C. de his qui ſponte munera ſubeunt. l. vlti.

¶ So. per abuſionem non tollitur priuilegiũ ipſo iure, ſed poteſt auferri per ſuperiorẽ, niſi quis arbitreꝯ ſe vti iure ſuo faciẽdo ꝛtra priuilegium; tunc ſi cõtrarius priuilegio feciſſet ſpacio. xl. annorũ tolleretur priuilegium per exceptionẽ preſcriptionis, vt in illa ſi de terra. ꝛ. c. accedentibus. per vnicum actum cõtrarium forte tollerentur illa priuilegia que obtenta eſſent ad inſtantiam ipſorum petentium.

29 ¶ †Ar. Aliquẽ poſſe renuntiare iuri ſuo. l. extra de priui. ſi de terra. extra de elec. cuz nobis olim. l. extra, de renun. ꝙ in dubijs. l. extra. de regula, ꝛ tranſ. ad apoſtolicam.

¶ Ar. contra. C. de pac. ſi quis in cõſcribendo. l. extra de fo. cõpe. ſi diligẽti. l. extra de ſen, ex. cõtingit. ff. de poſtulã. quos phibet. ff. de pac. ius agnatiõis. ff. de procu. filiuſfa. ſ, neratius. C. de iureiur. propter ca. l. ij, ſ. ſed qꝛ. ff. de iur. om. iud. l. ſi conuenerit.

¶ So. põt quis iuri qõ pro ſe introductũ eſt renuntiare, fallit hoc in caſibus quos notaui in decre. illa, ad apoſtolicam.

¶ Juri autem qõ non eſt introductum tantum pro me quantum tangit me renuntiare poſſum, vt in illa, ad apoſtolicam. Fallit in iuribus introductis ad decorem eccleſie ſeruandum citra clericos, vt in illa, ſi diligenti. ꝛ. c. contingit.

30 ¶ †Ar. eccleſiam nõ debere exigere penam pecuniariam. l. extra de penis. lz. ſ. j. q. j. nullus eps. ſ. xvj. q. vj. cognouimus. ꝛ. c. illud. ſ. lxxxij. di. ſi quis eps. l. extra de ſi. nemo. l. extra de penis. ſuam.

¶ Ar. contra. l. extra de rapto. in archiepatu. ſ. xvij. q. iij. quiſqs. ſ. xviij. diſt. quoniam quidem. ſ. xvj. q. j. ſtatuimus. ſ. xij. q. ij. cum deuotiſſimam.

¶ So. ſi ſit pena pecuniaria taxata in iure, eam poteſt inferre prelatus ꝛ quilibet qui cognoſcit de cauſa, vt extra de offi. dele. de cauſis. Sed ſi non eſſet taxata in iure, tunc non infligeret ſm quoſdma: vel ſi alia pena eſſet taxata ꝙ pecuniaria verius eſt ꝙ etiam ſi alia pena ſit taxata vel nulla poteſt ſic inferre penam pecuniariam iudex ſi videat melius poſſe corrigi declinantem per illam penam ꝙ per aliam: qꝛ ſiue in corrigendo ſiue in cognoſcendo hoc ſolum bene agitur vt iura hominum corrigãtur, vt xxij. q. v. prodeſt. in illa autem licet inferebant iudices penam pecuniariam, vt ſibi retinerent eã hoc non dz fieri, immo pena talis dz eſſe fiſci, vel in fabricã matoris eccleſie expendi, vt. C. de modo mulc. l. multarũ.

31 **Ar. victum victori** †in expenſis cõdemnanduz l. extra de penis. calũniam. l. extra de priui. cũ olim. C. de iudi. properanduum. ſiue aũt abſente altera parte. ſ. iij. q. iij. ſ. ꝙ fieri. C. de fructibus ꝛ li. ex. l. ij. C. de aduocatis diuer. iudi. l. j. C. de refec. ſump. l. j. lib. x.

¶ Ar. ꝙ non teneatur victus ad ſumptus niſi probetur malitioſe litem mouiſſe, vt ar. illa decre. calũniam. ſ. j. q. vlt. ſancimus. ff. de iudi. l. ſi quis temere. inſti. de pena temere liti. in prin. in auꝯ. de liti. ſ. ad excludendam. ſ. ij. q. iij. ſ. notandum.

¶ So. quidam dicunt victum non condemnandum ad expenſas niſi malitioſe litem mouiſſe probetur, vt in cõcordantijs proxime poſitis: maxime cũ ſemper preſumatur iuſte litem mouiſſe ex quo iurauit de calũnia, vt in illa ſcimus: verus eſt ꝙ indiſtincte condẽnandus ſit victus ad expenſas: qꝛ preſumitur malitioſe litẽ mouiſſe. Ex quo deficit vt. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. prima ſolutio verior eſt. in cauſa tamen appellationis ſemper fit condemnatio in expẽſis. ij. q. vj. omnino. alꝫ omnimodo.

32 ¶ †Ar. qui ignorantiam allegat eam probare tenetur. l. ij. extra de ſen. excom. ſi vero aliquis. ſ. j. q. j. ſi quis a ſi. ſ. l. diſt. quantum. ſ. xxxiij. q. iij. intellectum. ſ. ix. q. j. ordinationes. ff. de proba. cũ deinde. C. de lon. tem. pre. emptor.

¶ Ar. contra. ſ. lxxxij. di. propoſuiſti. ſ. iij. q. ix. indicas. ff. de proba. verius. inſti. de le. ſi res.

¶ Solutio. qui ignorantiam allegat eam probare tenetur: ꝙ autem dicitur ignorantiam probari: ſic intelligitur ꝙ probata ignorantia ex hoc ſolo non probatur contra. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis vel propter iuramentum illius qui dicitur ignorare: qꝛ cum ignorantia penes eum ſit, non aliter poſſet probari.

Explicĩũt brocarda Damaſi
correcta ꝛ elimata per eminentiſſimum doctorem dominum Bartholomeum Brixien.

Source : BIU Cujas

Tractatus de Pluralitate beneficiorum ecclesiasticorum editus per dominum Joannem de lignano iuris vtriusq; doctorem, in vrbe tunc excellētissimum, iussu sanctissimi in Christo patris & domini, domini Urbani diuina prouidentia Pape quinti, postea canonizati feliciter incipit.

PRimo queritur an pluralis quis possit esse in beneficijs de iure communi. & certe questiones incidentes circa illud dubium. ¶ Secundo an clerici sint vsuarij in fructibus beneficiorum suorum, an vero vsufructuarij. ita qō donare in vita & in morte de illis valeant. ¶ Tertio an ecclesia possit vendicare quesita de bonis prelati seu beneficiati: an vero legatarij & heredes licite retineant eadem eis relicta a rectoribus beneficiorum, salua conscientia. Et hic multa alia tanguntur vt videre poteris clare in infra dicendis ſm quod patet.

Summarium.

1 ¶ Pluralis an quis possit esse de iure cōmuni in beneficijs. 4.
2 Plura beneficia in diuersis ecclesijs potest quis habere citra curata & dignitates dummodo non sit nimia multitudo, & hoc de iure communi.
Duo beneficia ecclesiastica de rigore iuris non potest quis habere dummodo alterum sufficiat.
3 Esse in duobus collegijs ecclesiasticis non potest quis sine dispensatione pape.
5 Ecclesie quando magis prouideatur ꝙ persone.
6 Duobus dominis seruire contrarijs nullus potest.
Indulgendum non est malitijs hominum.
7 Prebendarius in diuersis ecclesijs an quis possit esse per dispensationem episcopi.
8 Titulos duos vniformes non potest quis in vna ecclesia habere.
9 Titulus quilibet requirit residentiam & deseruientiam.
10 Cautius ibi est agendum vbi maius periculum.
11 Intitulatus an possit a loco recedere.
Jure communi in duabus ciuitatibus quis nō potest fungi duobus honoribus secularibus.
12 Pluribus collegijs non subordinatis & se mutuo impedientibus de iure ciuili an possit quis aggregari.
13 Impetratio beneficij non valet nisi impetrans mentionem faciat de primo.
Verisimile non est ꝙ papa velit beneficiare beneficiatum.
14 Clericus tenetur restituere ea que consumpsit inhoneste vel vltra necessitatem.
Usus et non proprietas tam mobilium ꝙ immobilium clericis conceditur.
15 Clerici debent erogare pauperibus, vel in vtilitatem ecclesie convertere ea que sibi supersunt.
16 Titulus ad victum necessarium ministri debet sufficere.
17 Papa vt generalis dispensator & dator omnium potest relaxare rigorem iuris cōis vt vni plura beneficia conferri possint contēplato bono publico & ratione suadente.
18 Infidelis dispensator est qui non habet intuitum rationis & boni publici.
19 Vaga dispensatio eorum est prohibita non autem si fiat discreta propter vtilitatem ecclesie.
20 Dispensatio nula fit nisi habeatur respectus ad bonum publicuz & ex causa rationabili.
Carnalitatem iuri diuino publico preferre, est preferre carnem spiritui.
21 Constitutio si inhiberet episcopo dispensare, talis constitutio foret onerosa & abijcienda.
22 Pluralis an quis possit esse de iure cōi circa dispensationem.
23 Dominium ex parte agentis & possessio siue detentio ex parte conuenti per rei vendicationem introducitur.
24 Consuetudo interpres legis, vim habet legis.
25 Presumendum nunquid semper sit pro ecclesia.
26 Matrimonio constante quicquid querit vxor, presumitur de bonis mariti quesiuisse.
27 Lex inhibet ministris ecclesie se immiscere negociatiōib⁹ lucrosis.
Ratio est summa que pro religione facit.
28 Joannes de ligano asserebat se nolle prelatum esse, q; nollet bibere sanguinem deputatum pauperibus, sed potius viuere de sudore suo & de labore manuum suarum.

EVocatur in dubium quotidianum an de iure cōi possit † quis habere duo beneficia ecclesiastica curata et dignitates. de quibus decisuz est per decre. de multa. de preben. & extraua. domini Jo. xxij. que incipit execrabilis. Et vt videātur motiua & motiones fuit opinio Jo. lxx. di. c. sanctorum. ꝙ de iure cōi non potest quis habere plures ecclesias vel prebendas in eodem ꝑatu vel diuersis, nisi in casibus a iure expressis. qō no. xxj. q. j. in summa. & hoc no. Jo. in. d. c. sanctoꝝ. & xx. q. in summa, casus speciales ibi enumerat: & sunt sex. Primus vbi ecclesie sunt tenues. x. qō. iij. vnico. Secūs si vna depēdebat ab altera. de eta. & quali. eam te. Tertius vbi vnā habet intitulatam & aliam cōmendatam. xj. q. j. si plures. & ibi not. de elec. dudum. ij. & c. nemo deinceps. de elec. lib. vj. Quartus si episcopus dispēset vt in. d. c. sanctorum. Quintus vbi paucitas hominum est extra ciuitatem. xxj. q. j. c. j. item etiam si intra. Nam ex hac causa vni bono clerico possunt conferri omnia beneficia ciuitatis, vt no. Hosti. de prebē. graue. quod intelligo nisi reperiātur extranei qui ibi intitulentur. Sextus si annectatur vna alteri. de prebē. extirpande. Quia vero huic opinioni videtur assensisse Ber. de cōces. preben. literas. de preben. q; intantum. & c. cum non ignores. & c. preterea. & intelligit Jo. pluralitatē beneficiorum cū titulo. in stipendium autem habere potest. Jnno. in. c. dudum. ij. de elec. & c. cū

1

2 iamdudum. de prebē. tenet ꝙ † citra curata & dignitates potest qs habere plura beneficia in diuersis ecclesijs, dūmodo non sit nimia multitudo, & hoc de iure cōmuni. eādem opinionem tenet Jo. an. in. c. gratia. de rescrip. li. vj. & hoc si non requirat residentiam de statuto vel de consuetudine. & dicit Jnno. non esse peccatuz talia plura tenere Hos. in. c. iij. de cleri. non resi. tenet ꝙ quis potest habere plura beneficia quorum alterum non sufficiat. alle. c. conquerētes. de preben. Spe. in tit. de legato. §. nunc restat. ver. illud vero recitat opinionem Jnno. & Hosti. & more suo stat in terminis questionis. Vincen. in. c. extirpande. & c. graue. & c. sup inordinata. dicit ꝙ de rigore iuris non potest quis habere duo beneficia ecclesiastica dummodo alteruz sufficiat: alīs potest. de eta. & quali. eam te. Si tamē necessarius sit quis in diuersis ecclesijs possunt duo sibi cōferri & illa retinere potest: q; benemeritus est. de eta. & qua. eā te. & c. queris. hanc opi. recitat & sequitur Hosti. in sum. de prebē. §. illud vero. sed hoc breuiter dicas. ideo Hosti. in. c. super inordinata. de preben. tenet ꝙ † sine dispensatione pape nō potest quis esse in duo-

3 bus collegijs ecclesiasticis, & si de facto sit ibi, nō est vbiq; canonic⁹ sed onerarius tantum ad instar tutoris onerarij. ff. de admini. tut. l. si plures. Et isto modo est rex Francie canonicus ecclesie sancti Blasij Pictauie: & in pluribus alijs ecclesijs. hoc etiā recitat Guil. de mon. lau. in cle. gratie. de rescrip. & recitat Jnno. nihil decidens. Jo. an. & Archi. in. c. gratia. de rescrip. lib. vj. sequūtur Jnno. Hos. in libellis suis. tit. de preben. in rub. an alij possint plures conferri prebende. Idem tenet dicēs vna cum prenominatis doctoribus, & hoc approbat cōsuetudo generalis quā papa scit & tolerat. Pau. de leaza. in cle. gratie. de rescrip. Idem Hen. & Stepha. recitant et nihil decidunt.

Videnda sunt igitur motiua harum opinionū que habēt ꝙ † de iure cōi possunt simul haberi plura beneficia, non dignitates, non curata, que non requirunt residētiam, de statuto vel cōsuetudine, vt vtar verbis Jnno. Primo inducunt tex. de procu. ex insinuatione. de rescrip. eā te. de eta. & qua. eam te. de excep. ecclesiastice. de rescri. gratia. li. vj. in fi. & cle. gratie. eo. ti. Et multa alia in quibus reperitur quem fore pluralem. Curiosus querat quoniam in talibus non est ius. & q. c. de multa. de preben. loquitur de duplicibus inhibendo, ergo in simplicibus videtur permissuz. xxv. di. qualis. de presump. nōne cum materia sua brocardica. & hoc vbi talis habens non habet proprie concupiscentiam respectu proprij commodi, sed solum tendit ad honorem dei & vtilitatem ecclesiarum. nec attendat honorem: sed onus appetit & laborē administrationis. talis enim vt dicit Jnno. plures habere potest sine dispensatione dum tamen residentiam non requirant. vij. q. j. in scripturis. & c. qui ēpatuz. dūmodo persona sit bona, industriosa & literata, q̄ melius regeret ecclesias plures ꝙ alius vnā.

5 Nam tunc magis prouidetur ecclesie ꝙ † persone. hec em̄ publica vtilitas preferr̄ priuate. vij. q. j. scias. de postu. pla. c. bone. nec pōt pro eius promotiotiōe dubitari an pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strennuis celsioris loci premium debetur. lxj. di. miramur. pro ista parte facit. l. quoties. ff. de ac. & obli. l. vna. in prin. C. de rei vxo. act.

Item hoc specialiter inhibitum est religiosis. de religio. domibus. c. fina. de prebendis. c. cum singula. lib. vj. de elec. consuetudinem. ergo alijs videtur permissuz. facit. c. literas de concess. preben. vbi in vna ecclesia prohibetur, ergo in plu

Source : BIU Cujas

ribus permitti videtur. Item facit ca.j.de consuetudi.libro.vj.a contrario. Item faciunt omnia que dicunt impetrantem debere facere mentionem de primo, vt.c.ad aures.ſi proponente.cū adeo de reſcrip.ſi motu proprio.de preben.lib.vj. Nec obſtat ꝓm iſtos q̄ obiici poſſit de perplexitate, vt quia vna eccleſia mandaret vnum,
6 alia aliud, ⁊ impoſſibile erit: q⁹ †nullus poteſt duob⁹ dominis ſeruire contrariis.xxvj.di.c.ij. hoc enim nō obſtat cum in ſecūda receptione tacite intelligitur ſaluum ius prime, que prefertur. de confirma.vti.c.ſi. de iure tua nos. de relig.do.c.ij. in fin. niſi ſecunda multū egeret: ⁊ ſine incōmodo prime, vel cum paruo incommodo illud perficere poſſet. de iure patro. nullus. vel ſi periculum eſſet in mora, tunc autoritate iuris poſſet mandatum ſecundum explere. ff. ad ſille. ſi quis in graui. §. ſi tamen omnes. non enim eſt malicijs hominum indulgendum. ff. de rei ven. l. in fundo. Ad. c. ſanctorum reſpondetur q̄ non intelligitur q̄ dicit tantum in vna eccleſia intitulari ⁊ nominari in principio, ſed ex poſtfacto pōt habere plura que tamen non erunt tituli: q⁹ cū ſit factus clericus vnius epi et intitulatus vni eccleſie nō poterit poſtea allegari alteri. ⁊ ſic debet ad prime eccleſie titulum tantum ordinari, vel etiam ad ſecundum poteſt ſecundum eum per vtrumq; ep̄m ⁊ ad vtrūq; titulum ordi-
7 nari. Nec obeſt quod dicitur in.c. ſanctorum q̄ †ad diſpenſationē epiſcopi non poteſt quis fieri prebendarius in diuerſis eccleſijs: q⁹ ibi voluit vetare auaros ⁊ ambitioſos clericos qui prebendas ⁊ beneficia appetunt, non propter deum vel vtilitatē eccleſiarū, vt.ſ. dictum eſt. Hoſti. dicit q̄ iſte rationes ſint debiles, ⁊ poſſet reſponderi ad ipſas, remittens ad no. per ipſum de preben. ſuper inordinata. ⁊ c. literas. de conceſ. preben. Et tenebat vt dixi q̄ in titulum non poteſt quis habere plures prebendas. alle. c. achatius. xxvij. diſt. C. de pac. dota. l. ſi mulier. ff. ad municipa. l. immunitas. Apparet ergo diſcrepatio antiquorum ⁊ modernorum, nec apparet clare in ea. ſed vt dicatur tolerantia ſcita ⁊ tolerata a papa ſequendo opinionem Inno. que fuit etiam Tan. ⁊ ſequentium in hoc dubio, nunq̄ potui concipere q̄ vnus de iure communi poſſit duos titulos habere extra caſus a iure expreſſos. ⁊ intelligo titulos beneficiales eccleſiaſticos. Et vt colligam caſus a iure clare deciſos. nā in dignitatibus ſupremis ſcilicet epiſcopalibus ⁊ ſuperioribus claret: niſi ſit ſpecialis licentia pape. de exceſ. prela. ſicut vnire de tranſ la. per totum. vij. q. mutationes. de dignitatibus inferioribus perſonalibus ⁊ curatis eccleſijs claret per decre. de multa. de preben. ⁊ extrauag. Joan. xxij. que incipit, execrabilis. De regularibus claret. de preben. cum ſingula. lib. vj. ⁊ cle. j. de ſupplen. negli. prela. De
8 ſingularibus ſimplicibus ſcilicet in vna eccleſia etiam claret: q⁹ †nō poteſt quis in ipſa habere duos titulos vniformes: nec duos canonicatus ⁊ prebendas, vt in.c. literas. de conceſ. prebē. ⁊ cle. ſi iuxta. de prebē. ſecundū q̄ aliqua intelligo. c. literas. in diuerſis eccleſijs. de titulis vniformibus ⁊ diffformibus pēdent dubium, ⁊ in hoc nō poſſum concipere quomodo deſtructo iuris rigore poſſit quis habere duos titulos vniformes vel diffformes.

Doueor primo quia inſtitutio beneficiorum eccleſiaſticorum que cōfertur in titulum fundamentum finaliter ſuſcepit propter cultum diuinum. implicat ergo miniſterium diuinorum deſeruiētium in diuinis vbi ipſa inſtituuntur, licet eſſi omnes eccleſie ſint vna eccleſia generalis. xxiij. q. j. loquitur de his que ſi. a prela. ſine con. ca. cū apoſtolica. tamen diſtincte ſunt ſingulares eccleſie ⁊ earum adminiſtrationes, vt infra diſtinctos limites ſit diſtinctus adminiſtrās ⁊ celebrans. xvj. q. iij. c. licet. ⁊. c. inter memoratos. de parochi. c. ſuper eo. ⁊ ibi per Inno. ſuper rubri. ¶ Ex quo inſurgit q̄ quilibet
9 †titulus requirit reſidentiam ⁊ deſeruientiam. probatur de celeb. miſ. c. pe. ⁊. xcij. diſt. quaſi per totum. de reſcrip. c. ſi. lib. vj. de cle. non reſi. relatum. ⁊ quaſi per totum titulum. Sed impoſſibile eſt quem reſidere ⁊ reſidenter deſeruire in diuerſis locis. Eſt enim hoc contra naturale principium. iij. phiſicorum, ⁊ demōſtratur ad ſenſum. hoc aperte demonſtrant tex. canoñ. lxx. di. ſanctorū. xx. q. j. et quaſi per illam totam queſtionem. Probatur de preben. q⁹ intantum. ⁊ ibi loquitur generaliter, ad hoc. ea. ti. c. cum ignores. ⁊. c. preterea. que omnia fundātur ſuper illo primeuo fundamento quaſi naturali. Et probatur. nam ſicut ſeruiens certo altari, de illo viuere debet. de preben. cum ſecundū ⁊ ſic viuens de altari, ſeruire debet illi per locū a cōuerſis, ⁊ vix ſufficit vnus vni deſeruire natura diuinorum articulare, vt in.c. q⁹ nonnulli. de cle. non reſi.

Probatur hoc ad inſtar carnalis matrimonij, a quo ad ſpirituale licet arguere. de tranſla. inter corporalia. ⁊ ibi concor. in quo vnus vnius eſt ⁊ non plurium. de diuor. gaudemus. xxvj. diſt. achatius. Et ſi non haberetur lex diuina ⁊ canonica demonſtraretur ex principijs moralibus, vt plene demonſtraui in tractatu de pice ad arborē, ſuper tit. economice ⁊ politice. ergo in ſpiritualibus vnus vnius eſt, et multofortius vel aſtrictus vni hz ſollicitudinē pluriū vel principaliter in curias. de pe. ⁊ re. omnis. de parochi. pro tunc. de eccle. edifi. ad audientiam. ⁊ quaſi per totū. vel participatiue vt
10 in collegijs vbi miniſtrat participatiue, ⁊ vbi maius †periculum: ibi cautius eſt agendum. de electio. vbi periculum. libro. vj. Item confirmatur ſingulis titulis iure communi aſſignantur ſinguli et debet numerus de iure communi eſſe plenus vbi eſt diſtinctio numeralis prebēdarum ⁊ iurium canonicalium debet eſſe numerus plenus iuxta inſtitutionem de preben. dilecto. ⁊. c. pro illorum. de cōſti. cum. ad. Et vbi nō eſt diſtinctio numeralis dz eſſe numerus inſta facultatem ⁊ diuinorum expeditētiam, vt. d. c. cū. m. ⁊. c. j. ⁊. ij. de inſti. ⁊ de conceſ. preben. ex parte. ⁊ ibi not. ergo impoſſibile eſt de iure circa idem ſuppoſitum indiuiduale multiplicare titulos eccleſiaſticos.

Confirmatur iure ciuili in titulis temporalibus multiplicātur tituli multiplicatione miniſtrorum. nec concurrit multiplicatio circa eundem, ⁊ debet numerus eſſe plenus, adeo q̄ in defectum admittuntur ſpurij vt illis plenificetur. probatur hoc. ff. de
11 decu. l. generaliter. §. ſpurios. nec poteſt intitulatus †a loco recedere. ff. de decu. l. j. ſi hoc vendicat ſibi locum in titulis temporalibus non poſſunt concipere qualiter hoc de iure communi non procedit in ſpiritualibus vbi maius periculum nec iura canonū minora recitantur a diſpoſito. Confirmatur ex eodem fundamento. Nec non poteſt quis de iure communi duabus ciuitatibus fungi duobus honoribus ſecularib⁹. ff. de le. libertus. §. preſcripto. nō concipio quare de iure poſſet hoc in ſpiritualibus. Et propterea dicūt tex. q̄ vnus titulus vnius eſt. vij. q. j. ſicut ⁊ ſinguli ſingulis. xij. q. iij. eccleſias. ⁊. lxxx. diſt. epiſcopi. ⁊ probat text. in.c. cum ſingula. de preben. li. vj. attento principio cum concor. ibi no.

12 **Confirmatur iure ciuili** †nō pōt quis aggregari pluribus collegijs non ſubordinatis ⁊ ſe mutuo impedientib⁹. ff. de colle. illici. l. ij. §. non plures. Dixi notanter in ſubordinatis. Poteſt em̄ quis eſſe de pluribus ſubordinatis. Nam quis eſt de corpore vnius eccleſie collegiate: q⁹ hec corpora ſe implicant ſicut totum implicat partem ⁊ ſic ſe compatiuntur, immo neceſſario ſe implicant. de preſcriptio. cum non deceat. ff. de excep. re iudi. l. ſi quis cum totum. e. l. que de toto. de regu. iur. Dixi ⁊ ſe mutuo impedientibus in finibus. Nam in duobus collegijs ſingularibus ſe inuicem compatibilibus, poteſt quis collocari, vt puta poterit quis eſſe de corpore cerdonum, ⁊ de corpore bactucatorum, que ſibi percutiunt certis feſtiuitatibus, ſeruitia enim ipſorum ſe compatiūtur q̄ quis ſingulis diebus operetur artē ſuam ⁊ certis feſtiuitatibus ſe verberet. Sed de corppre cerdonum pellipariorum, vt q̄q̄ ſimul idem operetur. vtrumq; hoc non congruit: ſed ſi hoc de iure ciuili inhabitum eſt, quādo magis de iure canonico repugnat quem aggregari diuerſis collegijs, quorum vtrumq; propter deſeruientiam diuinorum eſt inſtitutum: cum impoſſibile ſit q̄ quis in duobus locis deſeruiat reſidendo, quod requirit ius commune. de cle. nō reſiden. relatum. ⁊ quaſi per totum. Confirmatur nam non valet impetratio
13 †beneficij niſi impetrans mentionem faciat de primo obtento q̄tumcunq; minimo. de reſcrip. ſi proponente. ⁊. c. ad aures. ⁊. c. cum adeo de preben. quamuis. ⁊ ca. ſi motu proprio. eo. ti. lib. vj. Et hoc contingit: q⁹ non eſt veriſimile q̄ papa velit beneficiare beneficiatum, vt in iuribus preallegatis. ⁊ hec veriſimilitudo inſurgit a iure communi, cum multitudo ſit inimica iuris canonici. de preben. quia in tantum. de cleri. non reſiden. quia nonnulli. xx. diſtin. ſanctorum. xxj. q. j. c. j. ⁊ quaſi per totam queſtionem. Confirmatur ratione. dicunt tex. beneficiatum inhabilem ad beneficia. de preben. ſuper inordinata. de inſti. c. ij. de reſ. cum adeo. hec autem habilitas nō ſurgit niſi q⁹ ius commune inhibet, ergo impoſſibile eſt de iure communi quem habere plura beneficia. Confirmatur, clericus non debet habere vltra victum, cum dicitur vſuarius, ⁊ nō vſu fructuarius. licet glo. in.c. preſenti. de offi. ordi. li. vj. ſequendo Baſpar. diſtinguat inter prelatum ⁊ ſimplicem beneficiatū, ⁊ an viuat an moriatur.

Tamen ego credo opinionē Archi. verisſimam quam ponit in.c. ſtatutum. §. acceſſorem. de reſcrip. li. vj. que habet q̄ clericus nō eſt vſufructuarius: ⁊ videtur hoc idem ſentire Inn. de eta. ⁊ qua. indecorū. ⁊ probat hoc idē per tex. apertos. Nā dixit tex. ſacerdos itaq; ex altari viuere nō luxuriari ꝑmittit, ⁊ ibi
14 no. Archi. ꝑ illū text. q⁹ clericus †tenet reſtituere que cōſumpſit de bonis eccleſie inhoneſte vel vltra neceſſitatē. pro quo facit. c. hanc cōſuetudinē. ⁊. q. j. hoc etiam probatur aperte. xij. q. j. c. epi. de reb. eccle. non alie. ⁊ in. §. ſi ergo. ea. cauſa. ⁊. q. Nam vſus ⁊ nō proprietas tam mobilium q̄ immobilium clericis conceditur. xij. q. j. c. ſi. ea. cau. q. ij. c. ſine exceptione. ⁊. c. clerici. debent enim neceſſaria ſibi retinere ⁊ ſuperflua pauperibus erogare. ⁊ ſi contrafiat, hec eſt iniquitas. probatur. xxxij. q. ij. ſi non ſunt. in fin. vnde dici conſueuit q⁹ queſita de bonis eccleſie eccleſia vt domina poteſt vēdicare. xij. q. iiij. ſacerdo. ⁊. q. ſi. c. fixum. eo. titu. ⁊. q. ij. apoſtolicos. ⁊ ibi not. de peculio clerico. inquirendum. ⁊ loquitur de quolibet ſimplici cleri

co. Sic

Source : BIU Cujas

co. Sic intelligit eum Bar. bri. vt ponit in. e. cau. q. iij. c. j. Similiter colligitur ꝛ notatur. xvj. q. j. c. fi. dz ergo que superſunt erogare pau-
15 peribus † vel in vtilitatē eccleſie conuertere. xvj. q. vj. c. fi. Et de hoc etiam vtilis detractio principis, hoc premiſſo, ꝙ clerici ſunt tantū vſuarij ſtatim infertur. Nam eccleſia cum fundatur nō debet de iure cōmuni dedicari. niſi ſit ſufficienter dotata pro miniſtris. ꝛ in hoc variant canones: quia aliqui diſponunt qō pro duobus ad minus j. q. ij. placuit. ꝛ de conſe. diſt. j. nemo. ꝛ concord. c. vt quiſq; . de vi. et hone. cle. ꝛ dz habere preſbyterum ꝛ diaconum. xxiij. diſt. preſbyteri. Alibi dicitur ꝙ deberet habere duos p̄ſbyteros. vij. q. j. vel illud ad minus, ergo dz dos ſufficere pro duobus. ad plus aūt ad libitū fundatoris ꝛ dioceſani ſecundū exigentiam populi cui miniſtrāt, ꝛ ſemper ſtatur regule, ꝙ iuxta facultatē eccleſie inſtituunt miniſtri.
16 c. j. ꝛ ij. de inſti. c. cum. ad. de conſti. dz ergo titulus † ad victū neceſſarium miniſtri ſufficere, ꝛ illud ſibi ſufficiat nec querat multiplicationem titulorum, qꝛ tunc quereret victum aliorum miniſtrorum ꝛ minutionē cultus diuini. hec omnia abhorret ius cōmune.

Concludo ergo impoſſibile de iuris cō muni rigore quē intitulaui in pluribus titulis eccleſiaſticis. Ad iura in cōtrarium allegata non eſt reſpondendū qꝛ nullum ius inuenio qō hoc dicat diſpoſitiue. ſed bene inuenio iura narrantia plurales ſed hoc euenire poteſt. qꝛ tota die diſpēſatur ꝛ expedit diſpēſare ꝓpter vtilitatem vel neceſſitatē eccleſiarū. Ad. c. gratia. de reſcrip. lib. vj. qō aliqualiter videtur facere, vbi dicit ꝙ de iure cōmuni teneri nō poſſunt. qua ſi innuat aliqua de iure cōmuni teneri poſſe. Dic qō illud non obſtat. qꝛ aliqua ſunt bñficia in qbus ius cōmune reſiſtit a parte priuando primo bñficio per adoptionē ſecundi. de prebē. de multa. Sunt ꝛ alia in quibus ius cōmune nō reſiſtit. vt nota. xxj. qō. j. in ſumma. Alia ſunt quibus ius cōmune reſiſtit reprobādo multitudinem ꝛ tali i tenet donec pluralis priuetur. Jus em̄ nō priuat licet iniuſte ꝛ illicite detineat nō diſpēſatus igitur gratia intelligitur in illis in quibus ius cōe expreſſe reſiſtit priuando. fateor tñ ꝙ qꝛ omnia bona tēporalia eccleſiaſtica mera titulis ſpūalibus ſunt deputata adminiſtrationi diuinorū, ꝛ ſic ad ius publicū diuinum cuius eſt gubernator vicarius dei per totū orbē. ix. q. iij. cuncta per mundū
17 ꝛ. c. per principalē. Ille † em̄ idem vt gñalis diſpēſator ꝛ dator oim horum pōt relaxare rigorē iuris cōmunis vt vni plura cōferri pñt, cōtemplato bono publico ꝛ ratione ſuadēte. j. q. vij. ꝛ ſi illa. ꝛ. c. exigunt. ꝛ in. §. vtilitatis. ꝛ hoc ad inſtar patriſſamilias diſtribuentis. In ſpiritualibus ꝛ annexis dz ꝛ pōt diſpenſare contemplato bono publico ſpirituali, licet conſiderētur conditiones perſonarum. de prebē. de multa. in fi. totum tamē dz referri ad bonū publicū, alꝰ nō foret diſpēſatio: ſz diſſipatio. de fideli em̄ diſpēſatore loquitur text. Luce. xvj. ibi: quis putas eſt fidelis diſpēſator ꝛ prudens quē conſti
18 tuit dñs ſuper familiam ſuam ꝛc. Infidelis autē diſpēſator † q non habet intuitum rationis ꝛ boni publici. Item imprudēs eſt nō conſiderans cauſas motiuas in bonū publicū directiuas. Ex quo ſequitur ꝙ quo ad deum nō eſt tutus is cū quo ſic diſpēſatur vel verius diſſipatur. de vo. c. non eſt. ꝛ ibi not. in glo. ij. facit, text. x. q. iij. ſi is; q preeſt. facit. xxiij. qō. j. manet. Poteſt ergo diſpēſare papa gñaliter vt vnus plura habeat etiam curata ꝛ dignitates quaſcunq; contēplato bono publico. ſit ergo anima in manica ſua ꝛ ſolus eſt ipſe papa in diſpēſationibus ꝛ in dignitatibus ꝛ curatis moderator. not. de preben. de multa. ꝛ in cañ. ſanctorum. lxx. diſt. In ſimplicibus autem locorum dioceſani diſpenſare poſſunt. ꝛ vtrobiq; non, licet ſint opiniones.

Nam fuit vna opinio qō in curatis dioceſani ꝓpter vtilitatē eccleſiarum, non aūt ꝓpter prerogatiuā perſonarū diſpenſare poſſunt. ¶ Fuit opinio Hoſt. ꝛ ſequētium in. d. c. de multa. Fuit opi. Pet. ꝛ Abb. fuit etiam opinio Jo. lxx. diſt. ſanctorum. Et dicit Joā. qō
19 ſola † vaga diſpēſatio epiſcoporum eſt prohibita non aūt ſi fiat diſcreta ꝓpter vtilitatē eccleſie. Hoſti. dicit ꝙ ſi conſtitutio inhiberet diſpēſationē epiſcoporū ꝓpter vtilitatē eccleſie eſſet onerosa conſtitutio ꝛ abñcienda. de cōſuetu. c. j. ꝛ fortius eſt vinculum dei q̄ hominis, ꝛ tamē iuramētum cuius deus eſt autor hoc reſpectu ſeruandum non eſt. de his que fiunt a pre. c. j. ꝛ multo fortius ſeruāda eſſet humana. de elec. in cauſis. in fi. de eta. ꝛ qua. eam te. in fi. de conceſ. preben. cum noſtris. Et intelligit. d. c. de multa. ſolū vbi fit diſpēſatio ꝓpter prerogatiuam perſonarū ¶ Ego non poſſum cōcipere hanc opi. immo credo ꝙ ſolus papa in talibus diſpēſat: vt tenet Ber. in. c. dudum. ij. de elec. ꝛ in. c. de multa. ꝛ per Innoc. in. d. c. de multa. etiam in. d. c. dudum. ꝛ Barth. brixien. in. d. c. ſanctorum.
20 lxx. diſtin. Et pono mihi pro indubitato ꝙ nulla † diſpenſatio fit niſi habeatur reſpectus ad bonum publicum ꝛ ex cauſa rationali, vt ſupra demonſtraui. Diſtinguerem ergo an fiat ꝓpter prerogatiuam perſone, an ꝓpter vtilitatem eccleſie: ego non intelligo. fateor tamen quod prerogatiua perſone eſt circunſtantia inducens principem ad diſpenſandum referendo ad bonum publicum, ꝛ hoc dicit. c. de multa. de prebend. ad finem. ibi, circa lr̄atas perſonas ꝛc.

Nam plus prodeſt vnus bonus ꝛ literatus decem eccleſijs q̄ decem miniſtri illiterati vni eccleſie ꝛ aliquando nobilis ꝛ potens, vt. c. cōſtitutus. de ap. nec credo vocari diſpenſationē, ſed diſſipationem, que in talibus ſurgit accepta ſola carnalitate, vt in. c. graue. de p̄bē.

Preferre enim carnalitatem iuri diuino publico eſt preferre carnem ſpiritui corruptibile perpetuo priuatū publico: quod abhorrent principia naturalia ꝛ moralia circumſcripta
21 lege poſitiua. Quod autem dicunt Hoſti. Pet. ꝛ Abb. ꝙ † ſi cōſtitutio inhiberet epiſcopo diſpenſare hoc caſu foret cōſtitutio onerosa ꝛ abñcienda ꝛc. Dico de iſto motiuo. nam ex hoc ſequeretur ꝙ omnia que pōt papa. poſſet quilibet dioceſanus, vbi ſuaderent circunſtantie diſpenſationem, qō abſit. de offi. lega. ꝙ translationē vbi ſingularia pape reſeruata vocant. licet em̄ ius cōmune ac ius publicum prelato ſuo debeant relaxare iuris rigorem, non tamen hoc debet inferri. ergo ex cauſa quilibet hoc pōt. Nam princeps quedā ſibi reſeruat ſpecialiter, ꝛ hoc facere debet propter grauitatē ꝛ altitudinem rerum. non em̄ diſpenſator domus totalē economicaz diſpenſationem cuilibet miniſtro cōmittit, immo ſingula ſingulis limitat retentis ſibi ſingularibus ad economicam ſingulariter tendētibus, ſic ꝛ creator altiſſimus nō omnia tranſtulit. ¶ Concludo ergo hic expediendo vnam conſtitutionē declaratoriam, ꝙ de iure cō
22 muni † nullus poſſit eſſe pluralis circa diſpēſationem. In curatis ꝛ duplicibus ſolus papa diſpenſare pōt, in ſimplicibus vero beneficijs dioceſani epiſcopi ꝛ primaturam detinentes moderatione adhibita ſumme prouentum ꝛ diſtinctis gradibus perſonarum.
¶ Et declaratoriam ꝙ ſinguli miniſtri eccleſiaſtici in titulis ꝛ prouentibus ipſorum tam rectores q̄ ſimplices cēſeantur nudi vſuarij miniſtri, tam in vita q̄ in morte: ꝛ ꝙ eccleſia habeat ius vendicandi omnia queſita de bonis eccleſie.

Ex premiſſis igitur ſurgūt dubia alia, videlicet an ſupposito pro vero ꝙ queſita de bonis eccleſie ſint reſtituēda eccleſie dubitatur ſi hoc conſtat: an eccleſia poſſit vt domina illa a quocunq; vendicare ſurgit alia dubitatio. quod in dubio an preſumantur ipſa bona queſita a miniſtro eccleſie de bonis eccleſie, an de bonis patrimonialibus. Circa primū dubiuz monet dubiū ꝙ eccleſia
23 non vendicet: qꝛ † per rei vendicationē introducitur dominiuz ex parte agentis ꝛ poſſeſſio ſiue detētio ex parte cōuenti. C. de alie. iu. mu. cau. fac. l. j. ꝛ. l. in rem. ꝛ. l. offi. ff. de rei vend. Sed licet ematur de bonis ſiue de pecunia eccleſie, nō ꝓpterea eccleſia efficitur domina. C. de rei vendi. l. ſi ex ea. C. de do. inter vir. ꝛ vxo. l. ꝛ ſi de tua. C. communia vtri. iudi. l. ſi patruus tuus. Gloſſ. canonum notat eccleſiam poſſe vendicare. licet non ſit domina. not. Ber. in. c. inquirendū. de peculio clerici. Dicit tñ Hoſt. hoc text ibi nō ꝓbare, ꝛ verū dicit, qꝛ ibi dicit tex. ſi cōparuerit debere inquiri, ꝛ hoc probat ad inſtar ſacri legij ꝛ furti inde. non tñ dicit eccleſia vendicare poſſe. Jo. idē tenet xvj. q. ij. apoſtolicos. in fi. ꝛ vtilis foret cōſtitutio diſponens, vt eccleſia habeat facultatem vendicādi de manibus cuiuſcunq; detinētis ꝛ dicit Hoſti. longam conſuetudinē viuentiū. c. inquirendū. de pec.
24 cle. ad hunc intellectum. ꝛ iſta † cōſuetudo interpres legis vim habet legis. ff. de legi. l. minime. de conſue. cum dilectus. ꝛ iuuat cōſuetudo, ſic interpretat parili ratione caſuum ſimilium. Nam dicit. l. ꝙ empta de pecunia militis poſſunt vēdicari a mili. ff. de rei ven. l. ſi vt pponis. Sic empta de bonis pupillaribus datis ab vxore. ff. de do. inter vi. ꝛ vxo. l. vxor marito. ſic in re empta a liberto de pecunia ſibi data, que renocat ex ſolutione obſequij non preſtiti. C. de re. do. l. j. Addunt aliqui caſum in re empta de pecunia feneratoris. de vſur. cum ta. ſi bene ponderant, ſinguli caſus nō eſſet minor ratio ſpecialitatis in eccleſia, immo videtur maior ſi bene diſcutiant ſinguli caſus, vtile foret ſic decidere. multa em̄ ſunt queſita de bonis eccleſiarum que tranſeunt per manus laicorū, filiorum, nepotum, ꝛ aliorū coniunctorum, iuxta vulgare qō dicit dominus noſter. cuz eram in ipſius preſentia apud montem flaſconem vni magno clerico videlicet ꝙ de redditibus eccleſie cōſtruxerat caſtra nepotibus ſuis quos dederat ſibi diabolus.

Circa ſecūdam queſtionē variat Guil. in. c. ſint manifeſte. xvj. qō. j. ꝛ in. c. inquirendum. de pe. cle. Et ponit Inno. in. c. cū in officijs. de teſta. ꝛ voluerunt aliqui dicere qō
25 in dubio ſemper preſumit † pro eccleſia. Alij qō pro heredibus, per l. ſi defunctus. C. arbi. tute. Alij ꝙ ſi permixtim prelatus vtebatur rebus eccleſie ꝛ proprijs, preſumitur pro eccleſia, ſi diuiſim tunc pro heredibus. Alij ꝙ ſi conſtabat prelatuz aliquid habere, preſumitur pro heredibus alias pro eccleſia. Alij voluerūt dicere qō debet preſumi pro illo qui reperitur in poſſeſſione. ¶ Inn. in. c. cū in officijs de teſta. inheret in partem illam quā in dubio preſumit pro eccleſia dicit tamen difficiles fore probationes ꝛ difficiliorē indagatio veritatis circa ſingula. vt puta ſi habuerit aliquid antea prelatus ꝛ q̄tū prouentibus eccleſie ꝛ quid operatus fuerit ipſe prelatus.
¶ Hoſti. voluit diſtinguere hoc modo: aut ꝑlatus habebat antea

Source : BIU Cujas

aut non:si habebat,aut permixtim vtebatur illis aut diuisim,z si diuisim,aut fecit inuentarium aut non:z in hoc stat contentio glo.

Ego crederem semper presumi pro ecclesia z omnia questa post promotionem fore questa de bonis ecclesie,vbi prouētus ecclesie hoc verisimiliter inferūt: vtputa quia sunt prouentus sufficiētes ad talem questum:alʒ si forent prouentus exiles qui sufficerent ad nudum victum secus. Tamen moueor primo quia † constante matrimonio quicquid querit
26 vxor presumitur de bonis mariti quesiuisse.C.de dona.inter vir.et vxo.l.etiam.ff.eo.titu.l.quintus.ergo a simili quicquid querit prelatus presumit de bonis ecclesie arguēdo a corporali ad spirituale. vij.q.j.sicut.de trāsla.pla.inter corporalia.Et si dicatur hoc ꝓbat cōtrarium,quia presumitur pro ecclesia que est vxor querere de bonis prelatorum non econtra. Solutio.quia hic prelatus equiparatur vxori:sicut em vxor viuit de bonis mariti,ita prelatus de bonis ecclesie:z sicut non decet vxorez se immiscere negotiationibus: sic nec prelatum nisi ratione ecclesie.ne clerici vel mona.per totū. lxxxvij. dist.per totum. ¶ Et hec iura induco ad hanc conclusionem.inhi-
27 bet enim lex † ministris ecclesie se immiscere negotiationibus lucrosis:vt in iuribus prealleg.sed nomine ecclesie contractibus concernentibus vtilitatem ecclesie.xij.q.ij.sine exceptione,z de fideius.qō quibusdam.Item minister solum vsum habere debet de prouentibus ecclesie.xlvij.distinctio.in princip.cum concor.ibi positis.Residuum vero vel pauperibus vel in vtilitatē ecclesie erogari debet: et prima facie sic presumi debent.ff.pro socio.l.merita.de presump.oudum.z.c.vnico. de scrutinio in or.fa.Item summa est ratio que pro religione facit.ff.de reli.z sum.fu.l.sunt persone. ¶ Et si dicaʒ, pōt beneficiatus viuere de bonis ecclesie z suum patrimoniū parcimonizare.vt not.in.c.tuis.de preben.z etiam not.xij.qō.iij.c.j.et hanc nota.Inno.idē allegauit dominus noster cū eram in monte flasco-
28 ne.vbi tunc erat curia contra me,cum dixi qō nollem esse prelatus: quia † nollem bibere sanguinem deputatum pauperibus sed potius sudorem manuum mearum ex quo deus concesserat gratiam vt viuerem de labore meo.Nam fateor quod possit parcimonizare bona patrimonialia z heredibus cōseruare, potest etiam cum querit ex mercimoniis hoc facere sed faciat distincte z discrete vt appareat quid de rebus patrimonialibus vt dicit tex.in.c.sint manifeste xij.q.j.alias.semper presumitur qō querit ecclesie:z hoc habet locū in questis ex contractibus:alias in legatis vel inter viuos donatio statur.c.requisisti.de testa.

Finit Tractatus magistri ac domini Joannis de Lignano Utriusq; Juris Doctoris literatissimi, de pluralitate beneficiorum ecclesiasticorum.

Source : BIU Cujas

Incipit Tractatus famosiſ-

ſimi vtriuſq; iuris monarche dñi Petri de Ubal. de Perusio, ſup canonica epiſcopali ꝛ parochiali.

Summarium.

1 Doctores ſunt ſtelle manentes in perpetuas eternitates.
2 Veteres legum conditores ſcientie principia dederunt.
3 Doctores qui ſuper canonica parochiali ſcripſerunt.

Telle manentes in or-

1 dine, curſu ſuo pugnauerunt aduerſus fide ra. Judith. xj. c. Doctores † ſunt ſtelle manentes in perpetuas eternitates ꝛ fulgent tanq̃ ſplendor firmamenti. Danielis. xj. et tranſumptiue de magiſtra. c. ſuper ſpecula. Qui docti fuerint fulgebunt tanq̃ ſplendor firmamenti, ꝛ qui ad iuſtitiam erudiũt plurimos tanq̃ ſtelle in perpetuas eternitates. Doctores ſunt fundamenta militantis eccleſie in montibus ſanctis. de elec. fundamẽta. in. vj. Doctores ſunt quaſi lucerne ardẽtes que lucent ſuper cãdelabrum in domo dñi. de reliqui. ꝛ vene. ſanc. c. vnico. li. vj. Doctores ſunt in quibus refulget ſol ſapientie ꝛ ſcientie. Machab. primo Refulſit ſol in clypeos aureos, ꝛ mõtes reſplenduerũt ab eis. Doctores ſunt qui ſtant in circuitu ſedis maieſtatis diuine. de ele. ſcriptum. Cum aũt poſt inuentionem ſcientie ſuperuenit gratie pleni tudo ꝛ ſucceſſiuis nature beneficijs ingenium prædocet humanaq; conditio continuis exercitijs ſuſcipit incrementũ. ff. de lega. iij. l. legatis. §. ornatricibus. Renouant aũt homines ꝛ ipſa ſcientia reſo

2 reſcit: quia † veteres legum cõditores principia ſcientie dederunt. Quoniam aũt ſuper canonica epiſcopali ꝛ parochiali Gloſſatores ꝛ magne autoritatis doctores multa ꝛ varia ſcripſerunt. Jdeo ego Petrus de Perusio Utriuſq; Juris Doctor germanus Illuſtriſſimi doctoris do. Bald. monarche vtriuſq; iuris. Et excellentiſſimi legum doctoris do. Angeli, quondam meorum fratrũ, hũc tractatum cõpoſui ſuper canonica epiſcopali. Et ſuper canonica parochiali reuolutis antiquorũ ſcriptis qui i hac materia locuti fuerũt

3 ſicut fuerunt felicis recordationis Inno. papa quartus. † Hoſti. ꝛ Jo. ſancte Romane eccleſie cardinales. Hugo. ꝛ Jo. gloſſator decretorum. Bern. gloſſator decretaliũ. Pet. ꝛ Abb. Guido de Bayſio qui fecit opus ſuper decreto, ꝛ vj. Raymun. ꝛ Goffre. qui fecerunt ſummam ſuper decretalibus. Jo. and. Pau. de leaza. Jo. de ligna. Guil. de monte laudino. Zenzelinus Mattheus prouincialis. Federicus de ſeñ. epiſcopus vbis veteris gallicus. Et poſt iſtos præfatus Illuſtriſſimus doctor do. Bal.

Incipiamus ergo primo de ca-

nonica epiſcopali ꝛ hunc tractatũ expediam per decẽ capitula pncipalia. ¶ Primum eſt quo iure ꝛ qua cauſa ſit inducta canonica epiſcopalis. ¶ Secundum eſt quota ſit hec canonica epiſcopalis. ¶ Tertium capl̃m principale quo iure ꝛ qua actione petaꝫ hec canonica epiſcopalis. ¶ Quartum capitulum principale que loca teneantur ad hanc canonicam epiſcopalem. ¶ Quintum capitulz principale que perſone quibus legatur teneantur epiſcopo ad canonicã epalẽ. ¶ Sextũ capl̃m principale de quib⁹ obuentionibus debetur epo canonica epalis. ¶ Septimũ capitulum principale de legatis que relinquunt ꝓpter certas ꝛ determinatas cauſas, vel ꝓpter certos ꝛ determinatos vſus an ꝛq̃ de his debeaꝫ canonica epiſcopalis. ¶ Octanũ capitulũ principale in quib⁹ caſibus ceſſat canonica epiſcopalis. ¶ Nonum capitulum principale de poteſtate executorum qui deputant a teſtatore ad diſtribuendum legata ſub certis varijs ꝛ diuerſis formis. ¶ Decimum capitulũ principale q̃ legata dicantur relinqui pro anima ꝛ pijs cauſis.

Oniam ſuper canonica epiſcopali iura diuerſimode loquuntur ꝛ varie queſtiones ſunt exorte inter dioceſanos ex vna parte, ꝛ eccleſias ſeculares ꝛ regulares ꝛ alia pia ꝛ religioſa loca ꝛ ſingulares perſonas in quibus aliqua offeruntur vel relinquuntur in vltima voluntate expreſſis vel non expreſſis vſibus vel cauſis propter quas fiunt donationes, legata ꝛ relicta ex altera parte. Jõ tractaturus de hac epiſcopali canonica hoc ordine procedemus ꝑ infraſcripta capitula videlicet.

Summarium.

1 Canonica epiſcopalis quo iure ꝛ qua cauſa ſit inducta. 2.
3 Epiſcopus oneribus grauatus quã portionem debeat percipere. Contra rationem eſſet q epiſcopus cui cõmiſſa eſt cura ꝛ ſollicitudo ſue dioceſis, nihil emolumenti perciperet.
Patri ꝛ patrono ſi debetur legitima portio, fortius patri ſpũali.
Quilibet de dioceſi dicitur parochianus epiſcopi.
4 Canonica epiſcopalis an ſit de lege dioceſana, an iuriſditionis.
Sacramentorum collatio eſt de lege iuriſditionis.

Capitulum Primum.

Enio ad primũ capitulũ

1 videlicet ex quo iure ꝛ qua † cã ſit hec canonica epiſcopalis inducta. Et ſciendũ eſt primo q cũ primitiuo tẽpore epi pauperes eſſent. Statutuz fuit qõ de omnibus eccleſijs parochialibus tertiã partem haberent. xvj. q. j. c. cõſtitutus. ꝛ. c. ad hoc. ¶ Proceſſu vero temporis fuit ſtatutũ vt ſolum de parochialibus eccleſijs haberent quartam partẽ oblationũ ꝛ decimarũ. x. q. j. de his. poſtmodũ vero quartam. xij. q. j. nobis. hodie vero cũ ſint diuites, dicũt quidã nõ debere habere: qr remota cã remouent effectus, vt de ap. cũ ceſſante. de renuntia. poſt tranſlationẽ. Debet tñ habere cathedraticũ. x. q. iij. c. j. Dicitur etiam q canonicã portionẽ de decimis ꝛ oblationibus ꝛ relictis eccleſijs pro mortuarijs pro anima eps etiam hodie habere debeat. Anteq̃ tamen reperiat tactũ aliquo iure q de his etiaz que pro anima nõ relinquuntur eccleſijs, ſed que relinquunt priuatis perſonis pro anima eps debeat habere aliquã portionem, ꝛ iſta verba fuerunt Jo. in quodã conſilio vt inferius declarabo.

2 Hoc ergo premiſſo † venio ad iſtud principale capituluz, quo iure ꝛ ex qua cauſa ſit inducta hec canonica epiſcopalis. Rñdeo, inducta eſt de iure canonũ vt pz. x. q. j. de his. ꝛ. c. antiquos. xij. q. j. c. nobis vultera ne cõceſſo quatuor de redditibus. ꝛ. c. cognouimus. xvj. q. j. c. conſtitutus. ꝛ. c. ad hoc. de offic. or. cõquerẽte. de teſt. officij. ꝛ. c. regiſti. ꝛ. c. ſi. de ſucceſ. ab inteſta. c. j. de preſcri. de quarta. Et dicit canonica, qr a canone eſt diffinita. vt patet in dictis iuribus, ꝛ nota. Jnno. in. c. requiſiſti. de teſtamen. Ex hmõi aũt cauſa inducta eſt hec canonica propter onus epiſcopale qõ incumbit epo qõ conſiſtit in celebrãdo ſolenniter: ordines conferẽdo, chriſma cõficiendo, oleum ſacrũ bñdicendo, baſilicas dedicando, moniales benedicẽdo, predicãdo, penitentias iniungẽdo, ꝛ alia exercendo que ad officiũ epale pertinẽt ꝛ de iuriſditione epiſcopali quo ad forum penitentiale ꝛ contentioſum pertinent. ꝛ que ſint de iuriſditionis lege ꝛ dioceſana habetur in. c. conquerente. ꝛ. c. dilectus. ꝛ de elec. tranſmiſſa. ꝛ plene per Jnnocen. in. c. j. de ſtatu mona. ¶ † Epiſcopus ergo tantis oneribus

3 grauatus hanc percipiat portionem, vt inde proueniat emolumẽtum vbi ꝛ onus, de ſepul. c. j. Eſſet contra rationẽ ſi eps cui cõmiſſa eſt cura ꝛ ſollicitudo ſue dioceſ. x. q. j. ſic quidã. xij. q. ij. epiſcopus eccleſiarum. ꝛ. c. precepimus. xviij. q. ij. monachorũ. nihil emolumenti perciperet. Jtem ſi patri ꝛ patrono debeꝫ legitima portio, vt auth. licet. de natura. lib. j. de bo. libe. C. de inoffi. teſta. auꝫ. vnde ſi parẽs ꝛ auꝫ. vt cum de ap. cogno. §. aliud quoq; capituluz: fortius ꝛ patri ſpirituali. ꝛ hec omnia ponit Hoſtien. in ſumma de ſepul. ¶ Jtem quia quilibet de dioceſi dicitur parochianus epiſcopi. de quo per Joan. de dona. apoſtolice. ꝛ dicit Jo. de teſt. c. officij. ꝛ qr inter epiſcopum ꝛ eccleſias ſibi ſubditas eſt quedã coniunctio in qua fundatur epiſcopus. nam eſt eis coniunctus quadã canonica coniunctione. de teſta. c. requiſiſti. vnde per concurſum facit partem vt re coniunctus. l. j. C. de cadu. tol. ꝛ. l. j. qñ non pe. par. hmõi canonica debetur epiſcopo ratione iuriſditionis ꝛ cure quã habet ꝛ exercet in ſuis eccleſijs, debetur ergo ratione iuris epalis quod hz in eccleſia ꝛ ratione cõmunionis quã habet in eccleſijs ſuis, vt not. Jnno. in rubrica de parochijs. ꝛ. d. c. requiſiſti. ¶ Jncidẽter queritur an hec cano-

4 nica † ſit de lege dioceſana an iuriſditionis. Reſpondeo, iſta canonica eſt de lege iuriſditionis, vt not. Jnno. in. c. j. de ſta. mona. quia diuiſio portionum propter ſacramenta eccleſie fit, vt de ſepul. c. ij. ꝛ c. de his. ¶ Et collatio ſacramentorũ eſt de lege iuriſditionis. facit de offi. ordi. c. dilectus. ¶ Sed ꝛ cũ lex dioceſana cõprehendat legez iuriſditionis, ꝛ de lege dioceſana dici põt. Jtez ſciendũ q hec canonica epalis eſt de iure ſpũali, vt. c. ꝓſtitutus. de reli. do. vbi eſt caſus.

Summarium.

1 Epiſcopalis canonica quota ſit de iure communi.
2 Teſtator quod ſpecialiter legauit epiſcopo an in canonica epiſcopali computetur.
3 Conſtare de fraude quando dicatur.
4 Teſtator legando epiſcopo an videatur legare contemplatione legitime portionis.
5 Fructus conſumpti nomine reddituum veniunt in iudicijs vniuerſalibus.
6 Preſcriptio an procedat contra epiſcopum. 7.
8 Omnia que poſſunt fieri per pactum, poſſunt fieri per ſtatutũ vel

Source : BIU Cujas

consuetudinem.
9 Canonica episcopalis videtur equiparari legitime portioni que debetur filio iure nature.
10 Canonica episcopalis per quem possit prescribi.
11 Heres an possit prescribere contra episcopum ne canonicā soluat.
12 Jura spiritualia non cadunt in laicum.
13 Generalis cōsuetudo laicorum per quam induceret q̄ heredes nō teneantur ad canonicam episcopo an teneat.
14 Quantum tēpus requiratur ad prescribendam canonicam portionem seu ius episcopale quo petitur canonica portio.
15 Jus cōmune facit pro episcopo qui petit ius episcopale.
16 Actio ex testamento prouenit ratione legati.
17 Titulus an requiratur in prescriptione canonice portionis.
18 Jus episcopale quo petitur canonica an possit episcopus cōcedere alicui ecclesie que teneat ad canonicā nisi de consensu sui capituli.
19 Episcopi & capituli q̄n bona sunt cōmunia, tunc episcopus canonicam cōmunicat suo capitulo.
20 Donatio que fit a solo episcopo, prebet causam prescribendi.
21 Bona fides nunquid requiratur ad prescribendum.
22 Bona fides habetur ex ignorantia que presumitur.
23 Allegans prescriptionē venit in iudicium per modum excipiendi.
24 Casus in quibus impeditur prescriptio iuris episcopalis.
25 Prescriptio ignoranti facta an currat.
26 Prescriptio inducta est propter negligentes.
27 Collator ordinarius quantum ad habitum scit se habere ius conferendi beneficium.
Conferri non possunt beneficia non vacantia.

¶ Capitulum secundum

1 Venio ad secundum principale capitulum. Quota sit hec canonica † epalis de iure cōmuni videtur q̄ tertia. xiij. q. j. de his. et. c. decernimus. xvj. q. j. cōstitutus. Alibi videtur qō sit medietas. x. q. j. antiquos. Alibi videt q̄ sit quarta xij. q. ij. vulterane nobis concesso de redi. & de prescriptio. de quarta & expresse de offi. ord. cōquerente. Dicas q̄ oēs canones concordāt in canonica danda epo: sed in quota discordant. De iure tñ cōi est quarta, vt in iurib⁹ vltimo loco allegatis, que iura posteriora sunt, & ideo seruanda. ff. de arbi. diem proferre. §. si plures. Et quia quod minimum est tenendū. de leg. iij. l. minimus. ¶ Glo. in. d. c. conquerente. dicebat q̄ quarta nō est a iure cōi inducta, sed potius ex consuetudine. Jnno. & Hosti. in. d. c. cōquerente, tenebāt q̄ de iure cōi est quarta, licet ex consuetudine possit augeri, & sic tertia vel medietas. & ppter hoc dicebat ibi Hostiē. q̄ si epūs petat ius episcopale in genere, & sententia gñalis feratur super iure epali, q̄ virtute sententie debebitur illa quarta, sed non deberet tertia vel medietas que aucta est ex cōsuetudine: q̄ petito iure episcopali in gñe non includitur sub petitione nisi qō debetur de iure cōi, non aūt qō debetur virtute cōsuetudinis, nisi in petitione fiat mentio & pbetur de cōsuetudine. & vide qō not. glo. & Jo. super ea de relig. domi. c. cōstitutus vbi ergo ista canonica per cōsuetudinē est aucta vel diminuta aliter q̄ fit statuta a iure cōi, petitur tanq̄ canonica, non quidē vt iure cōmuni statuta, sed vt cōsuetudine moderata, vt dicit Jo. in. d. c. reqsisti. in glo. licet multa ibi not. q̄us eñ sit consuetudinaria, tñ dicit canonica, quia est a canone approbata, licet per canones non sit statuta. de sepul. certificari, de test. reqsisti. vt dicit Jnn. in. d. c. reqsisti.

2 Juxta predicta primo incidenter querit an in hac canonica † episcopali cōputet qō testator specialiter leganit episcopo. Patet exemplū, testor legat alicui ecclesie centū, insuper legat alicui diocesano. x. an ista. x. computabuntur in canonica episcopali quā dz recipere a predicta ecclesia cui testator leganit centū. videt q̄ sic: quia ista canonica epalis videtur equiparari legitime que debet filio iure nature, q̄ vtraq̄ debetur q̄dition ex lege. ¶ Sed in legitima q̄ debet filio, cōputatur omne qō obuenit filio ex testamēto patris: vt. l. sancimus. & l. omni modo. & l. qm̄. C. de inoffic. testa. ¶ Dicas prout habet in. c. officij. de test. Nam duo sunt casus. Primus casus q̄n testator aliqd legat epo sub eo modo, vt epūs pro legato esset eo solo cōtentus pro omni canonica portione quā recipere debebat ab alijs ecclesijs q̄bus legabatur & epūs illud legatū acceptat, & tūc nō poterit epūs canonicā petere de legatis que fiunt alijs ecclesijs nisi cōstiterit q̄ in fraudē modicum legauerit epo, vt epūs fraudaret canonica quā petere poterat
3 ab ecclesia cui legabat. Dicit aūt de fraude cōstare q̄n fraudulenter fuit expressum epo qō legabatur monasterio, nō pro anima, sz pro seruitute recepta vel fabrica vel alijs cansis priuilegiatis de quibus in. c. vlti. de testa. ¶ Et not. diligēter istam decretalē, qō q̄n de tali fraude cōstat epūs cōsequet integrū legatū sibi factū, & ēt integrā canonicam epalem ab ecclesia cui legatur, & sic illud legatū factuz epo non cōputatur in illa canonica epali, & ita intelligitur illa decretalis officij. ¶ Jtē nota q̄ si epūs nō acceptat legatū sibi factū sub modo predicto, tūc pdit legatū. Ratio, quia nō implet modū sup quo erat relictū, vt in. l. j. C. de his q̄ sub modo. lz aūt pdat legatū, tñ habebit canonicā ab ecclesia cui legat. ¶ Jtē sciendū q̄ q̄n legat epo sub modo vt eo solo sit cōtentus p canonica sua & legatū acceptat, nō pōt agere ad supplementū si minus sit legato. q̄ in canonica portiōe, put dicit gl. in. d. c. officij. si qō habet. in. l. si q̄n. C. de inoffi. testa. ¶ Secūdus casus est q̄n epo legat absolute, & sic non contēplatione canonica seu canonice portionis, & tunc cōsequitur integrum legatum sibi factum & integram canonicam ab ecclesia cui legatur, vt. d. c. officij.

4 Ex predictis ergo patet qō testator † legādo episcopo nō vt legare contēplatione legitime portionis seu canonice portionis q̄ debetur epo & per dictā decretalē officij. est dicendum q̄ sicut legitima debetur filio sine aliquo onere. vt. d. l. sancimus. & l. quoniaz. C. de inoffi. testa. ita & ista canonica debetur episcopo sine aliquo onere. hec vera nisi epūs illud onus acceptet, vt. d. c. officij. ibi dū dicit, cōtētus &c. Et est casus de inoffi. test. l. si q̄n. §. si illud. ¶ Scōo incidēter q̄rit, an hec canonica portio augeat ex fructib⁹. Ptz exēplū testator legat fundū alicui ecclesie, de quo fundo debet canonica diocesano. Modo ecclesia possedit totū illū fundū, & ex eo oēs fructus pcepit: querit an ecclesia teneat restituere epo nō solū quartā partē fundi, sed etiā fructus pceptos ex dicta quarta parte quarte. Si tenemus opi. Jnno. q̄ ista canonica petat solū cōditione ex canone, & equipareret legitime q̄ debet filio iure nature, put dicebat gl. de testa. officij. tūc ista canonica auget ex fructibus adeo etiā q̄ consumpti veniūt in restitutiōe. vt in. l. nō est. C. fami. herc. vbi p glo. & Cy. Hec enim canonica est quid vniuersale, & in iudicijs vniuersalibus fruct⁹
5 cōsumpti nomine † redditū veniūt. vt in. l. coheredibus. fami. her. ¶ Si aūt dicamus q̄ hec canonica petat actiōe ex testamēto, tūc isto tali casu debent fructus epo a die adite hereditatis, q̄ ex tunc trāsiuit dñium i epz. de furtis. l. a titia. & de hoc vide qō habet. C. de vsufructu lega. l. vltima & qō ibi plene not. p Azo. in summa illi⁹ tituli. ¶ Tertio incidenter querit an hec canonica epalis possit prescribi cōtra diocesanū & circa istū prescriptiōis articulū insurgūt infrascripta dubia. ¶ Primo enim incidēter querit, an possit prescribi hec canonica. ¶ Secūdo incidēter querit an hec prescriptio ita pcedat q̄ nihil debeat epo. ¶ Tertio incidenter queritur per quē possit prescribi. ¶ Quarto incidenter queritur quantum tempus requiratur ad prescribendum. ¶ Quinto incidēter queritur an in huiusmodi prescriptiōe requirat titulus. Et hic incidenter q̄rit eo casu quo ad prescribēdū requirit qs est iustus titul⁹ dās cām pscriptiōi. ¶ Sexto incidēter q̄rit an ad prescribendū requirat bona fides, qualiter pbetur bona fides vel presumatur. ¶ Septimo queritur incidenter in quibus casibus impediatur hec prescriptio.

6 Circa primū dubiū quo queritur an procedat prescriptio † contra epm. Respondeo procedit prescriptio. Casus est in. c. de quarta. de prescrip. hoc etiā probatur tali ratione, q̄ ista canonica est de iure epali, vt in. c. cōquerente. de offi. ordi. Sed iura episcopalia possunt prescribi q̄tra epm, vt est casus in. c. auditis. de prescri. & de excep. c. cum venerabilis. ¶ Circa secundū dubiū an hec prescriptio ita pcedat q̄ nihil debeat episcopo de canonica portione vel cōsuetudine hoc posse induci dicebat Hostien. in summa de sep. versi. sed nunquid. non tenemus consuetudinem cum sit irrationabilis, ideo non seruanda. de cōsue. c. fina. ¶ Sola eñ consuetudo seruat in his in quibus est rationabilis. de sepul. c. certificari. ¶ Preterea q̄ pscriptio ista videtur vel cōsuetudo sit contra ius qō disponit canonicam deberi. ¶ Preterea canonica episcopalis videtur equiparari legitime que debetur filio iure nature, que quidē legitima videt non posse in totū tolli per statutū vel cōsuetudinē, de quo plene per Cy. & Jo. in reg. indultū. li. vj. & p Cy. i. l. sancimus. de nup. q̄ aūt nō possit in totū tolli per consuetudinē, dicebat Hosti. & Joā. de testa. requisisti. super verbo, canones. q̄ licet ista canonica posset diminui
7 non tamen in totum tolli. ¶ In contrarium est veritas † qō potest in totum prescribi contra episcopum q̄ nihil sibi debeatur de canonica portione. Casus est in. c. de quarta. de prescrip. & tamen potest in totū tolli per prescriptionem. ¶ Preterea ista quarta est de iure episcopali. de offi. ordi. cōquerente. Sed ius episcopale pōt prescribi contra episcopum. de resti. in integ. c. auditis. de excep. cū venerabilis. de prescrip. auditis. ¶ Preterea potest episcopus hanc canonicam in totum a se abdicare & dimittere, vel concedere ecclesie a qua debetur canonica. xij. q. iij. c. fi. de relig. do. c. constitutus. ergo per prescriptionem & consuetudinez posset in totum tolli: quia nō est fortius ius illud quod procedit ex pacto & conuentione partiū, q̄ fit ius quod procedit ex prescriptione vel consuetudine, quoniā vtrumq̄ a iure roboretur.

8 Preterea omnia que possunt † fieri p pactuz possunt fieri per statutum vel consuetudinē, prout dicit gloss. ordi.

super rubrica

Source : BIU Cujas

ſuper rubrica. C. de decre. decur. Et ex predictis ſoluta eſt queſtio q̃ querebatur, an hec canonica poſſit per preſcriptionem vel conſuetudinem diminui. ſuper qua queſtione quidã dicebãt q̃ non procedebat preſcriptio, nec tenebat cõſuetudo q̃ minus quarta detur ꝑ canonica portione: qr ius canonum cõſuetudinẽ approbans circa quotam canonice approbat, vt vltra quartaz poſſit deberi, vt. c. de his. ⁊ c. antiquos. x. q. j. Non aũt quicq̃ diſponunt vt minus quarta debeatur epiſcopo ar. de cenſi. cum olim. ius omni conſuetudini innititur. de ſepul. certificari. nõ habito reſpectu ad quotã. ¶ Itẽ cum eccleſiarũ ſit equa conditio adinuicẽ. de reſtit. ſpo. corã. de preſcrip. auditis. Si eccleſia per conſuetudinẽ põt arctari ad maiorem portionem q̃ ſit debita de iure cõmuni, ergo epus ⁊ eccleſia epiſcopalis adminorant debita de iure cõmuni. Preterea hec canonica epiſ-
9 copalis † videtur equiparari legitime portioni que debetur filio iure nature. qr ambe iſte portiones procedũt de iure cõmuni, immo ex fortiori cauſa procedit canonica eꝑalis quaz legitima que debeť filio qr canonica epiſcopalis ꝓcedit ꝓpter ſpiritualia vt dixi ſupra in primo capi. Sed legitima que debeť filio ꝓcedit propter tẽporalia ne filius ex toto priuetur hereditate patris, vt. l. omnimodo. ⁊ l. ſancimus. ⁊ l. qm̃ in prioribus. C. de inoffi. teſta. in auť. vt cũ de ap. cogno. §. aliud. ⁊ c. quintauallis. de iureiu. ⁊ ſpiritualia ſunt digniora q̃ tẽporalia. de ma. ⁊ obe. ſolite. ſed per ſtatutũ ⁊ cõſuetudinẽ poteſt diminui legitima que debeť filio. de teſta. Ray. in fi. ⁊ plene per Dy. in regula. indultum. lib. vj. ⁊ idem per Jo. and. in mercu. Preterea ſi põt in totuz tolli, vt. d. c. de quarta. ergo ⁊ in parte diminui, quia quod iuris eſt de toto, illud idem ius debet eſſe in parte: et qr in toto pars continetur, vt in regula. in toto. lib. vj. ⁊ quod no. Ly. in l. ſancimus. C. de nup.

10 **Circa tertium** † incidenter dubitať per quez poſſit ꝑſcribi hec canonica. Aduerte ad tres caſus. ¶ Primus caſus eſt qñ epiſcopus tenetur epo ad canonicaz vult hanc preſcribere contra epm, ⁊ tunc in dubitatũ eſt q̃ hoc põt. ⁊ ita loquitur. c. de quarta. de preſcrip. ⁊ ſic ẽt loquuntur alia iura q̃ in genere loquuntur de preſcriptione iuris epiſcopalis, qõ ius põt preſcribi per eccleſiaz que ſubeſt epiſcopo quo ad ius epiſcopale. de reſti. in integ. c. auditis. de excep. cũ venerabilis. de preſcri. auditis. ¶ Secũdus caſus eſt qñ eccleſia que nõ teneť epiſcopo ad canonicam vult hanc canonicã preſcribere contra epm. Patet exempluz, teſtator legat eccleſie ſancti Martini, mõ eccleſia ſcti Joannis vult preſcribere hanc canonicã cõtra epz ad quã canonicã eccleſia ſancti Martini tenebať epiſcopo ⁊ ſimiliter procedit preſcriptio, ⁊ iſte eſt caſus de preſcri. c. cũ ex officij. vbi quis põt preſcribere ius eꝑale qõ competit epiſcopo in aliqua eccleſia. ¶ Tertius caſus eſt qñ heres vult preſcribere hanc canonicã contra epiſcopum. Patet exemplũ Teſtator inſtituit heredẽ ⁊ legat alicui eccleſie. Nam ſecundũ opiñ. doc. epiſcopus põt petere ab herede de hoc legato canonicã conditione ex canone, vel actione ex teſtamẽto, de quo per Inno. in. c. de his. de ſepul. ⁊ per glo. in cle. dudum. eo. titu. An ergo poſſit heres
11 † preſcribere cõtra epiſcopum ne hanc canonicaz ei ſoluat. In hoc dubio reperio q̃ do. Cardi. de Tuderto, tenebat q̃ nõ procedit ꝑſcriptio, ⁊ probat his rationibus. ¶ Prima ratio q̃ hoc ius ꝑſcribendi eſt ius ſpũale, ſed iura ſpũalia nõ cadunt in laicũ. de elec. ſacro ſancta. ⁊ c. maſſana, de reli. do. c. cõſtitutus. ¶ Secũda ratio, qr ſine poſſeſſione vel quaſi nõ procedit preſcriptio, vt in regula. ſine poſſeſſione. lib. vj. Sed laici nõ ſunt capaces ad poſſidendũ ſpũalia, vt d. c. maſſana. ¶ Tertia ratio, qr preſcriptio cũ mala fide vt in. c. vigilanti. de preſcrip. ⁊ in regula. male fidei. lib. vj. Sed heres ſcit ſe teneri ad canonicã, ergo nõ preſcribit. ſi. quod dicit glo. in. c. de quarta. de preſcrip. ¶ Quarta ratio, quia preſcriptio nõ ꝓcedit ſine titulo de quo plene in. c. ſi diligenti. de preſcrip. ſed in herede nullus adeſt titulus, ergo non preſcribit.

Aduerte ad duos caſus. Primus caſus eſt qñ heres vult preſcribere cõtra epz ius epiſcopale qõ cõpetit epo in eccleſijs ſibi ſubiectis, ⁊ ſic velit preſcribere ius eꝑale qõ cõpetit epo circa canonicaz eꝑalem cõtra eccleſiam legatariã: ⁊ tunc hoc ius nõ poſſit preſcribere, qr iſtud ius eꝑale eſt ſpũale, vt eſt caſus in. c. conſtitutus. de relig.
12 do. ⁊ † iura ſpũalia nõ cadunt in laicum vt in. d. c. maſſana. ⁊. d. c. ſacroſancta. nec poſſunt poſſideri a laico, ergo nec preſcribi. ⁊ ita logtur. c. cauſam. de preſcrip. ¶ Secundus caſus eſt qñ heres qui tenetur epo cõditione ex canone vel actione ex teſtamẽto vult preſcribere cõtra epm, ne teneatur ſibi cõditione ex canone vel actione ex teſtamento, ⁊ tunc procedit preſcriptio. Ratio qr iſta obligatio eſt ꝑſonalis ⁊ tẽporalis ⁊ non ſpũalis. Item illud qõ debeť ex canonica conſiſtit in re tẽporali, ſicut eſt qñ legať fundus, vel domus, vel pecunia, que quidẽ ſunt tẽporalia ⁊ talia que poſſunt poſſideri ꝑ laicos, ergo ⁊ preſcribi. facit. C. de preſcrip. xxx. an. l. ſi qd in rem. ⁊ l. cũ notiſſimi. ¶ Conſtat enim etiã poſſe preſcribere res eccleſiarũ. de preſcrip. c. illud. ⁊ hoc procedit qñ in preſcribente eſt bonafides ⁊ titulus prout inferius de bonafide ⁊ titulo in ſequentibus declarabo.
13 ¶ Sed incidenter queritur an tenebit gñalis conſuetudo † laicorum per quam induceretur q̃ heredes nõ teneanť ad hanc canonicam epo. Rñdeo, nõ tenet cõſuetudo nec laicorum conſtitutio ad tollendam canonicã que de mortuarijs debetur epiſcopo. ¶ Per hoc ſoluitur queſtio. Cum epiſcopo debeať canonica de his que legantur hoſpitali cõſtructo ſine autoritate epiſcopi, ⁊ talia hoſpitalia poſſunt regi per laicos, vt in cle. qr contingit. de relig. do. An tales laici poſſent preſcribere hanc canonicã epiſcopalem contra epiſcopum. Reſpõdeo aut volunt preſcribere ius epiſcopale ⁊ nõ põt quia hoc ius eſt ſpirituale nõ cadens in laicũ. de preſcrip. c. cauſam. ⁊ ſic nõ poſſent preſcribere q̃ illa quarta que debeť epiſcopo debeatur ipſis laicis. Ipſum autem hoſpitale bene poſſet preſcribere ne teneatur ad quartam epiſcopo, qr tale hoſpitale nõ equiparamus laico, immo loco religioſo ⁊ pio, ⁊ ſic illius iuris eſt capax.

14 **Circa quartam** qõnẽ incidentẽ q̃tũ tẽpus † requiratur ad preſcribendã hanc canonicam portionez ſeu ius epiſcopale quo petitur hec canonica portio. tex. videtur dicere in. c. de quarta. q̃ ſufficit tempus. xl. an. pro hoc facit q̃ hec canonica eſt de iure epiſcopali. de offi. ordi. c. conquerente. ſed iura epiſcopalia preſcribunť ſpatio. xl. an. de reſti. in integ. c. auditis. ⁊ de preſcript. audit. ⁊ c. illud. ¶ Dicas breuiter q̃ ſi vnus epus vult preſcribere iura eꝑalia ꝺ aliũ epm, vel eccleſia cui legať vult preſcribere contra epm ius epiſcopale qõ epiſcopo cõpetit ad petẽdam canonicã portionem, ⁊ tunc aut preſcribens allegat ⁊ probat titulum qui dat cauſam preſcribendi, ⁊ tunc ſufficit tempus. xl. an. ⁊ ita intelligatur. c. de quarta. Si autem preſcribens nullum habet titulum vel allegat titulum ſed nõ probat de titulo, ⁊ tunc ad ꝑſcribendum requiritur tẽpus cuius contrarij non ſit memoria. ⁊ iſte eſt
15 caſus in. c. j. de preſcrip. lib. vj. Et eſt ratio qr † ius cõmune facit pro epiſcopo qui petit ius epiſcopale. nam dioceſano de iure communi cõpetit ius epiſcopale. de excep. cũ venerabilis. de reli. do. conſtitutus. ⁊ contra preſcribentẽ eſt ius cõmune. ⁊ ita loquitur. d. c. j. ¶ Et idem dico ſi heres cõueniatur ab epiſcopo cõditione ex canone vel actione ex teſtamento ratione legati qõ teſtator fecit alicui eccleſie, de quo legato debetur epo canonica vt nõ poſſit heres preſcribere ne ſoluat hanc canonicã niſi probet de preſcriptione. xl. annorum. ⁊ probet titulum dantem cauſam preſcribẽdi. Si autẽ de titulo non probet tunc ad inducendã preſcriptionem, requiritur tẽpus cuius cõtrarij non extat memoria, vt in. d. c. j. de preſcrip. lib. vj. Ratio eſt quia circa hoc ius epiſcopale quo cõpetit canonica fundať epiſcopi intentio de iure cõmuni: ⁊ de hoc iure epiſcopali venit q̃ poſſit agere ad hanc canonicam conditionẽ ex canone, vel actione ex teſtamẽto. Sed diceres ſi epiſcopus agit actione ex teſtamento pro canonica ius epiſcopi vt nõ poſſit agere actione ex teſtamento, non funda-
16 tur de iure cõmuni ſed de iure ſpeciali, qr † actio ex teſtamẽto prouenit ratione legati, vt in. l. cum filius. §. varijs. de lega. ij. Super legato autem non fundatur intentio epiſcopi de iure cõmuni, ſed de iure ſpeciali ſcz propter teſtamentũ quo fuit factũ legatuz eccleſie, ergo videtur q̃ heres poſſit preſcribere cõtra hanc actionẽ ex teſtamento, etiã ſine aliquo titulo, vt in. c. j. de preſcrip. li. vj. Reſpõdeo quandoq; ius agendi non erat prius fundatũ ex aliquo ꝓcedenti iure procedẽte de iure cõi. Patet exemplũ, teſtator mihi legat fundum. nam nunc oritur ius agẽdi actione ex teſtamẽto, ⁊ tunc iſtud ius prouenit de iure ſpeciali: qr ante hoc legatũ nõ ꝓcedebat aliqõ ius gñale ⁊ cõmune quo aliquid mihi poſſit deberi de re legata, et tunc eſt verũ: qr de iure ſpeciali ſcz ꝓpter legatũ ꝓcedit actio ex teſtamento. ¶ Quãdoq; ante teſtamẽtum ⁊ ante legatũ precedebat ius gñale ⁊ cõmune, quo de legatis fiendis aliquid deberet ei cuius intentio fundabať de iure cõmuni. Et iſte eſt caſus noſter. Nam epiſcopi intentio quo ad canonicã fundať de iure communi quo ad legata que fiunt eccleſijs, ergo de iure cõmuni fundatur quo ad actionem ex teſtamento proueniente rõne legati, ⁊ ideo ſine titulo non poſſet heres preſcribere cõtra epm niſi per tẽpus cui⁹ contrarij memoria nõ exiſtit. de preſcrip. c. j. lib. vj.

Circa quintum dubium quo incidenter queritur an in huiuſmodi preſcriptione re-
17 quiratur † titulus. Iſta ſunt hodie expedita per. c. j. de preſcript. li. vj. vbi ad preſcribendũ requiritur titulus qñ agimus de preſcriptione. xl. annorũ. ſed vbi titulus nõ adeſt, tunc nõ precedit preſcriptio niſi decurrat tẽpus cuius cõtrarij nõ extat memoria, ⁊ loquor in caſu qñ ius cõmune facit pro actione preſcribente prout ptz in. c. j. de preſcrip. in. vj. nec expedit hic aliter tractare an in preſcriptione iurium incorporalium ſufficiat ſolũ bona fides, an vero requiratur titulus, ita q̃ debeat probari: an vero ſufficiat allegare titulus. Eſto qõ non probetur de quo plene per glo. in. c. ſi diligenti. de preſcrip. ⁊ plene per glo. eo. ti. c. j. lib. vj. ⁊ per glo. in reg. poſſeſſor male fidei. eod. lib. ⁊ ibi plene per Dy. ¶ Sed hic incidenter dubitatur an eo caſu quo ad preſcribendum requiritur titulus quis erit iuſtus titulus dans cauſam preſcriptioni. Dicebat glo. de preſcrip. de quarta. quod iuſtus titulus dans cauſam preſcribendi eſt quando conceſſio ipſius canonice portionis fit ab epiſcopo ſolo ſine ſuo capitu
18 lo. Et ex illa glo. patent duo q̃ iſtud ius † epiſcopale quo petitur

Source : BIU Cujas

canonica non possit eps concedere alicui ecclesie que tenetur ad canonicam nisi de consensu sui capituli. idem not. glo. de re. eccle. non alie. possessiones. xvj. q. iij. c. fi. ¶ Dicebat Joā. de dona. pastoralis. in glo. pe. qō eps non pōt dare canonicam, id est ius canonice portionis sibi inherens, licet possit dare fructus quo ad tempus preteritum, id est retro retentos vel etiam in futurum. i. q̄diu viuit. z sic intelligitur illud. c. vlti. xvj. q. iij.

Alia est opi. qō episcopus possit sine capitulo hanc canonicam concedere alteri ecclesie seu loco religioso, z etiā remittere ecclesie que tenetur ad canonicā. Et ratio est, quia illa que eps defalcat de legatis relictis alijs ecclesijs sunt p̄cipue ipsius epi, z ad solū episcopum pertinēt, nec veniunt in diuisione. nam eps hmōi canonicā nō cōmunicat cum suo capitulo. facit qō not. per Jo. de testa. requisisti. super verbo, canones. in versi. illa vero. licet Jo. de ligna. dicat in. d. c. requisisti. qō qñ bona epi et capituli sunt diuisa z distincta, tunc eps non cōmunicat illā suo capitulo, sed talis canonica partium ad solū ep̄m. vbi vero bona episcopi z capituli essent cōmunia tunc episcopus illam canonicā communicat suo capitulo, sed talis canonica pertinet solū ad ep̄m. Sed
19 vbi bona † epi z capituli essent cōmunia, tunc eps illam canonicam cōmunicat suo capitulo, videt de iure dicendū q̄ quādoq̄ eps vult concedere loco religioso hoc ius epale quod sibi cōpetit circa hanc canonicam de legatis que fiunt alteri ecclesie, vel hoc ius epale vult remittere ecclesie que tenetur ad canonicā, z tūc istud nō possit sine consensu sui capituli. z ita intelligat glo. que est in. d. c. de quarta. de prescrip. z de reb. eccle. non alie. possessiones. xvj. q. iij. c. fi. z est casus cognita glo. c. q̄ circa. de priuil. Quandoq̄ eps vult solum concedere fructus rei que sibi debetur pro canonica, z tunc istud posset facere sine cōsensu sui capituli q̄diu viuit eps cōcedens talis tñ cōcessio z si preiudicet cōcedenti non tñ preiudicet suo successori. z ita intelligo qō not. Jo. de reb. ec. non alie. c. j. lib. vj. in glo. que incipit, no. q̄ qō tales tēporales concessiones facit eps sine capitulo, vnde quod si pietatis causa aliqua possessio ecclesie concederetur alicui ad vitā vel ad aliud tempus, non est locus solennitati. xvj. q. j. possessiones z. q. vj. illud. de vsur. c. j. z idem tenet Archi. in. d. c. possessiones. nec ob. xvj. q. j. c. eps. quia illud. c. loquitur, cum eps ledebat vel fraudabat ecclesiam. z vide qō not. glo. de insti. c. cum venissent. z qō no. gl. de his que fi. a prela. fi. cō. ca. c. ij. ¶ Solutio infertur ex glos. que est in. d. c. de quarta. q̄ eo casu quo requirit capituli consensus in concessione quā facit episcopus, q̄ cōcessio facta a solo prelato prebet causam prescribendi. idem not. de cōsue. cū dilectus. in glo. licet episcopus. de prescrip. si diligenti. de bona. apostolice. in glos. Sed videtur de iure pat. cura. ibi per Hosti. z de deci. dudum. de relig. do. constitutus. de censi. significauit. xcvj. dist. bene quidē. in glos. nam qui. hoc etiam tenet Jo. in regula. sine possessione. de reg. iur. li. vj. in mercu. z vide omnino quod no. Jo. in. d. c. dudum. de deci. super
20 versi. z firmatione prefatis. vbi donatio † que fit a solo epo prebet causam prescribendi, z idez in cōfirmatione apostolica que fit in forma cōmuni, quod etiā tenet Jo. i. d. reg. sine possessione. Similiter etiam priuilegium licet sit surreptitium, prebet causam prescribendi. de prescrip. cum olim. z de hoc per Jo. in. c. cū persone. de priuil. lib. vj. q̄ iustus titulus ad prescribendū est titulus pro donato vel pro suo. ff. pro suo, l. omnem. z. l. fi. in fi. Et subdit q̄ priuilegium surreptitium q̄ sic impetratum lite pēdente, vt lite pendē. c. fi. dat causam prescribendi successori impetrantis priuilegium. de prescrip. c. cum olim. qui habuit bonam fidem z iustam ignorantiaz, quo casu prescribitur titulo pro suo z pro donato. vbi aūt esset supina ignorātia, tunc non procederet prescriptio. ff. pro dona. l. j. primo respōso. secus vbi est verisimilis estimatio, vt prealleg. l. oēm. z. l. fi. quo casu possunt intelligi de his que fi. a prela. c. cū apostolica. de prescripti. auditis. cū enim error quandoq̄ ius faciat. ff. de suppel. leg. l. iij. fortius potest dare viam ad acquirendum ius per prescriptionem, vt dictis iuribus.

21 **Circa sertum** dubium incidens quo queritur cum ad prescribendū † requiratur bona fides de prescrip. vigilanti. qualiter probetur bona fides, z an presumat in prescribente adesse bona fides. Dicebat glo. de prescrip. si diligēti. q̄ bona fides semper presumitur nisi probetur cōtrariū, vt. c. sanctorum. de prescrip. Dicebat glo. xvj. q. vj. dilecta. q̄ bona fides probatur per iuramentum illius de cuius bona fide queritur. Dicebat Jnno. de resti. in integ. c. ij. super verbo. facta. q̄ ad hoc vt presumatur bona fides requiritur q̄ probetur z habeat iustum titulum, vel qō probabilibus rationibus quesierit possessionē. ff. de libe. leg. §. ij. z l. liberi. §. fi. vel q̄ longo tempore fuerit in possessione. ff. de acq. pos. l. possideri. §. si seruus. Dicebat Cy. in. l. super longi. C. de prescrip. lon. temp. q̄ bona fides probat presumptione iuris. C. de eui. l. pe. z presumitur bona fides quando habet titulū. Si vero nō habet titulum non presumit bona fides nisi probetur instus error. ff. de vsucap. l. celsus. Jdem not. Ja. de are. in. l. ij. C. de petitio. hered. dicebat Ja. de are. in. l. si quas. C. de serui. videri presumi bonaz fidē de rei ven. l. domum. z hoc ideo quia bona fides habetur ex ignorā-
22 tia † que presumitur. ff. de proba. l. verius. subdebat autem ibidem quod vbi ad prescribendum non requiritur titulus presumitur bona fides, probato tamen iusto errore. Dicebat Guili. in spe. de prescrip. versi. quid si possedi. q̄ presumitur bona fides. z vide qō not. Dy. in regu. possessor malefidei.

Dicas quod rector ecclesie qui tenetur episcopo ad canonicam portionē, non presumitur habere bonam fidem nisi eo casu quo ecclesia erat in quasi possessione libertatis iuris non solue di canonicam, z per eius predecessorem prescriptio fuit inchoata. z ita dicit glo. c. de quarta. de prescri. z de iurepa. c. cura. vbi successor reperiens ecclesiam in quasi possessione libertatis iuris censet habere bonam fidem. z vide qō not. in. c. cum persone. de priuileg. lib. vj. Idem dico de herede testatoris qui presumitur scire cōtenta in testamento. de quo plene in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de ver. obli. vt censeatur habere malam fidem, quia scit se teneri. Si vero probabiliter ignoraret de legato, tūc censeret habere bonā fidem: et ideo prescriberet. nam qui in alterius locum succedit, presumit habere iustam causam ignorantie vt. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. z in glo. in reg. cum quis lib. vj. ¶ Sed circa predicta circa prescriptionis articulum solet dubitari si eps petit canonicam de legato qō fit alicui ecclesie z ecclesia opponit, exemplū prescriptionis cōtra ep̄m an incumbat ecclesie probare prescriptionē. videt q̄ sic. q̄ intētio episcopi est fundata de iure cōmuni cū hec canonica sit de iure episcopali. x. q. iij. vnio. de offi. ordi. conquerēte. de prescrip. de quarta. de exce. cum venerabilis. de cap. mo. c. ij. ergo habet probare excipiens pre-
23 scriptionem. c. dist. contra morez. † Jtē allegās prescriptionē venit in iudicium per modum excipiēdi, sed excipiēti incūbit probatio sue exceptionis. l. j. de excep. ¶ Jtem alleganti prescriptionē incūbit probatio sue exceptionis. de prescriptio. veniēs. z. c. cū olim. z. c. auditis. de proba. ex literis. de priuil. cū persone. li. vj. de cōsue. c. iij. C. de fundo patri. l. fi. in fi. li. xj. C. de seruit. l. fi. de cau. pos. cum ecclesia. sicut z allegans consuetudinē. de consue. cū dilectus. Jtem presumptio est pro episcopo agēte, quo casu transfert probatio in aduersarium. vt ec. bene. c. vnico. fortius ergo ex quo ius cōmune z presumptio faciūt pro episcopo. de rest. spo. audita. de pur. ca. inter. z istud teneas nec expedit se inuoluere in multis alijs que circa hunc passum posuit Jo. in mercu. in reg. sine possessione. lib. vj.

24 **Circa septimum** dubium quo incidēter queritur in quibus casibus † impediat hec prescriptio iuris episcopalis. Rñdeo in multis casibus. Primo qñ vacat cathedralis ecclesia. de resti. in integ. c. auditis. de prescrip. de quarta. eo. ti. auditis. Jdē si prescriptione inchoata cōtra ep̄m, z ea pendēte moriatur eps: quia tūc impeditur prescriptio de hoc in. c. auditis. de prescri. Secūdo qñ ecclesia cathedralis erat scismatica. de prescrip. c. j. z. c. cū nobis. Tertio qñ episcopus est excōicatus. de concess. preben. quia diuersitatē. de prescrip. c. j. de hoc. xvj. q. iij. prima actione. Quarto qñ in prescribente adest mala fides de prescrip. vigilanti. Quinto qñ non adest titulus eo casu quo ad prescribendum requiritur titulus. de prescri. c. j. lib. vj. z plene per Dy. in reg. possessor male. de regu. iur. in. vj. Sexto quando episcopus ignorabat de legato qō factū est ecclesie a qua debebat accipere canonicaz.

Aduerte ista questio est dubia an ignoranti factū ex quo facto ius agēdi sibi competit currat prescriptio. Dicebat Bar. in. l. j. §. si quis au-
25 tem. ff. de iti. actuq̄ priua. qō † ignoranti factū currit prescriptio, sz datur restitutio. z allegat pro casu. l. vlti. C. de prescrip. long. tēp. ibidum dicit tex. nulla sciētia vel ignorātia expectanda. z nō dicit plus z videt pro hoc esse casus. ff. de acq. here. l. pantonius anitus. vbi tēpus petende bonorū possessionis currit heredi probabiliter ignoranti ius sibi cōpetere, sed datur restitutio. z pro hoc videt glo. in. c. vigilanti. super verbo, latētibus. de prescrip. vbi dicit glos. q̄ currit prescriptio ignorāti dñium ad se pertinere. Tu dic q̄ huic ignorāti nō currit p̄scriptio, vt. l. cū sex. ff. de edi. edic. z in. l. semper. §. hoc interdictum. in fi. ff. qō vi aut clam. qñ ap. fit. in. l. j. in fi. C. de excu. tut. l. quinquaginta. z in. l. vtile. ff. quis or. in bo. pos. ser. non ob. predictis. d. l. j. §. si quis aūt. ff. de iti. actuq̄ priua. q̄ ibi loquit in eo q̄ sciebat ius sibi cōpetere, sed illo iure non poterat vti ppter impedimētum facti quod respiciebat rem in qua cōpetebat ius vtendi. z eodē modo loquitur. l. attilicinus. ff. de serui. rusti. p̄dio. z q̄ ibi loquat de scientia ius sibi cōpetere. Patet. q̄ illo iure fuit vsus anteqū superueniret impedimētum facti. Itē nō ob. l. vlti. C. de p̄scri. lon. tēp. ibidum dicit tex. nulla sciētia vel ignorātia z̄c. q̄ allegātes. l. illam non intelligunt eam: nā qō ibi dicit tex. de scientia intelligit qñ dñs contra quē p̄scribit scit ꝫ se p̄scribi z rem suā a p̄scribente possideri. Qō aūt tex. subdit de ignorātia. intelligitur qñ dñs contra quē p̄scribit ignorat cōtra se prescribi. z rem suā a p̄scribēte possideri: vtroq̄ enī casu predictorum currit p̄scriptio, z vtroq̄ illorum casuum sciebat dñs dñium ad se pertinere: z sic intelligit. l. illa, nō aūt loquit. l. illa vlt. in eo q̄ ignorabat ius sibi cōpetere, z hoc pbat clare z aperte p. c. vigilanti. de p̄scri. ibidum dicit, tam in rebus cognitis q̄ latentibus.

Preterea

26 Preterea prescriptio †inducta est ꝓpter negligentes, vt in.c. vigilanti. sed non dicitur negligẽs in agendo, qui ignorat ius sibi cõpetere. Preterea pro hoc induco principaliter de supplẽ.neg. prela. cap. literas. de concessione preben. quia diuersitatem. in fi. vbi tempus quod datur ad conferendũ beneficiũ ordinario collatori, non currit ordinario collatori ignorãti de vacatione beneficij nisi in duobus casibus de quibus habetur de preben. cap. j. lib. vj. ꝛ quod no. in cle. vnica. de concessio. preben. ꝛ propter huius intellectũ eliciamus tres casus. Primus quando est negligẽs ꝛ currit ꝓscriptio vt. c. vigilanti. Secũdus casus qñ habitu ꝛ actu ignorat sibi ius cõpetere, quia ignorat de legato, ꝛ sic ignorat factum ex quo resultat ius agendi, ꝛ tunc nõ currit prescriptio vt superius dixi. Tertius casus est qñ quo ad habitum solum scit se habere ius, tamen ignorat actũ ex quo insurgit exercitium iuris agendi, ꝛ tunc non currit pre-
27 scriptio, vt. d. c. quia diuersitatẽ. †Ordinarius em̃ collator quantũ ad habitum scit se habere ius conferendi beneficium. de ꝓcess. pbẽ. c. nulla. quia beneficia non vacãtia cõferri nõ possunt vt ibi patet: ꝛ istum vltimum casum non aduertit Bart. qui scripsit in. d. l. j. §. si quis autẽ. ff. de iti. actuq; priua. ꝛ vide materiam que no. in. l. genero. ff. de his que no. infa. Similis distinctio de habitu ꝛ actu habetur in. c. maiores. §. ter. de baptis.

Summarium.

1 Canonica eẽpalis qua actione et quo iure petatur.
2 Heres ex quo habet facultatẽ soluendi canonicam, potest ꝙueniri.
3 Actio ex testamento an competat episcopo contra heredem pro canonica.
4 Ecclesia cui legatur si repudiat legatũ an portio sua accrescet eẽpo.
5 Heres si integrũ legatũ solueret ecclesie cui legatur, an liberetur ab eẽpo cui censetur quarta legata.
6 Jus accrescendi an habeat locũ inter cõiunctos cõiũctione legali.
7 Canonica portio est per respectum ad legatum et est accessoria ad legatum.
8 Ecclesia cui legatur si non repudiat legatũ sed acceptat ꝛ non vult agere ꝓ legato, an preiudicabit eẽpo quo ad canonicam suam.
9 Testator si in vita sua soluit legatũ simpliciter nõ exprimẽdo se soluere ex causa legati an videatur donare. 10.
11 Accessorium tollitur sublato principali.
12 Legatariorũ quilibet habet ius ex sua ꝑsona ꝛ pro sua portione.
13 Legitima que debetur filio nõ detrahitur in vna re.
14 Ecclesia ex quo est heres instituta debet restituere episcopo canonicam portionem hereditatis.
15 Canonica portio an possit deduci in vna re.
16 Fauores iuxta regulam iuris debent ampliari.

Capitulum tertium.

Venio ad tertiũ capitulum principale videlicet quo iure ꝛ qua actione †petat hec canonica portio, ꝛ an eẽps possit pro hac canonica agere non solũ contra ecclesiã cui legatur. Imo vero etiã possit contra heredem testatoris seu etiã cõtra executorẽ deputatum ad distribuẽdum legata facta eccleſijs. Quidã dicunt ꝙ petit cõditione ex canone. xij. q. iij. pontifices. de testa. requisisti. ꝛ hanc petit eẽps ab ecclesia cui legatũ est. de offi. or. conquerẽte. de rescrip. de quarta. de testa. requisisti. Sed dubitatur an hanc canonicã possit eẽps petere ab herede per actionẽ ex testamento, videl. qõ sic. Nã testator legando ecclesie videl. legasse eẽpo canonicam ei debitam cum eẽps sit in ecclesia. vij. q. j. scire. facit de test. requisisti. §. secus. Nam ꝛ quandoq; agit ille cui nominatim nõ legatur. de inoffi. testa. si maritus. de here. instit. l. quoties. de leg. iij. si deicõmissis. §. interdum. hoc tenet Joã. de deo. per. l. si arrogator. de adop. de leg. j. si cui. in fi. ꝛ l. legato. §. si testator. Idẽ tenet Host.
2 de sepultu. in. c. de his. †Nam ex quo heres habet facultatem soluendi canonicam poterit cõueniri. facit. ff. si cer. pe. l. si mer titium. ꝛ dicit qõ vnusquisq; quatenus sua interest potest agere cõtra illũ qui habet facultatez restituendi nõ expresso nõie actionis. sufficit enim qõ ius suũ ostendebat in eo qõ petit sibi adiudicari ab eo qui tenet ꝛ sibi tenet. xiij. q. v. forte. ꝛ q. vj. si res.

In contrariũ videtur quia actio ex testamẽto cõpetit legatario, vt. l. j. cõia de leg. Sed eẽpo non est legata canonica per testatorẽ, sz debetur eidẽ ex dispositione iuris. ꝛ hoc tenet Jnno. in. d. c. de his. Subdit tñ ꝙ eẽps potest autoritate iudicis obtinere vt mittatur in possessionẽ iuris agendi, qõ cõpetit ecclesie legatarie, ꝛ postea aget vt faceret legatarius, vt in possessionẽ legatorũ. l. sed inutiles. de reli. si quis sepulchrum. vbi obtinebit a iudice ꝙ det ei pretorium pignus, vt. l. si. de preto. pigno. vel contra heredẽ aget, vt cõtra debi-
rem sui debitoris. l. j. C. quando fis. vel priua. debi. ex pos. ꝛ istud te-
3 net Jnno. ꝙ †actio ex testamẽto non cõpetat eẽpo cõtra heredem pro canonica sed tantum agere debeat conditione ex canone contra ecclesiã cui legatur. Videtur dicendũ qõ conditione ex canone potest petere episcopus canonicã ab herede ꝛ a legatario. facit qõ no. glo. in cle. dudum. de sepul. vbi dicebat glo. que incipit ꝓ hoc. ꝛ in glo. super verbo, largiri. qõ licet secũdũ quosdaz heres debeat integrum legatũ soluere ecclesie cui legatur, cum illaz quartã percipit eẽps de manibus ecclesie cui legatur, cum sicut falcidia est in bonis heredis, sic ꝛ huiusmodi canonica in bonis eẽpi quam eẽps vendicare potest, ꝛ inhiberi heredi vel fideicõmissario ne illam soluat ecclesie cui legat. ff. ad trebel. l. heres. ad fi. ꝛ ad. l. falci. l. linea margaritatum. Cui opi. videl. obstare. ff. de leg. ij. l. si quis seruum. §. certã ad trebel. l. filiam. de vsufruc. si quis ita. ꝛ hoc tenet Jnnoc. in. c. de his. de sepul. dicens ꝙ cõtra heredes non agit nisi ecclesia cui legatur, non autẽ eẽps pro sua canonica cum nihil sibi legatũ sit, ꝛ ideo illã non petit actione ex testamẽto sed conditione ex canone ab ecclesia cui legatur, ꝛ ideo saltez exceptionis ope liberatur heres qui integrum legatum soluit, vt ad canonicam teneatur diocesano, sed illam diocesanus petet ab ecclesia cui integrum legatũ est solutum ff. de bo. lib. l. si libertus cum conditione. §. titio. ꝛ hoc tenet Pau. in. d. c. dudũ. cõmuniter tenet opinio Jnno. Est autẽ vtile hoc scire, quia si eẽpo hec cõpetit actione ex testamẽto quasi canonica portio videatur sibi legata: tunc episcopus pro ista canonica poterit agere rei vendicatione ꝛ actione ex testamẽto ꝛ hypothecaria. naz iste actiones cõpetunt legatario, vt. l. cum filius. §. varius. de leg. ij.
4 instit. de leg. §. sed nostra. ¶ †Item sequeretur qõ si ecclesia cui legatur repudiat legatũ portio sua accresceret eẽpo. quia episcopus ꝛ ecclesia cui legat. censent re cõiuncti, sed verbis sunt distincti seu disiuncti, sicut dicimus in legatarijs re cõiunctis, quorũ portio vni accrescit alteri. de leg. iij. l. re coniuncti. C. de cadu. tol. l. vnica.

Item sequeretur qõ si ecclesia sit instituta heres vniuersalis, ꝛ episcopus censetur institutus in sua canonica, ꝛ ecclesia repudiat hereditatẽ, ꝙ ei portio accrescet eẽpo tanq; coheredi, vt in. l. j. C. quã. nõ pe. partes. Item sequeretur qõ episcopo cõpetat petitio hereditatis, qz heres est, vt. l. j. de peti. here. ꝛ etiam sibi cõpetit beneficium legis edicto. C. de edic. di. adri. Item sequeretur qõ si ecclesie legarentur due res alternatiue, qõ ecclesia nõ possit eligere sine episcopo. Item sequeretur qõ si ecclesia legataria nõ esset capax legati vt patet in cle. exiui de paradiso. qõ nihilominus episcopo deberet canonica, qz capit ex sua persona ꝛ non ex persona ecclesie. Item sequeret qõ si ecclesia esset destructa viuente testatore licet legatum annulletur. l. j. C. de cadu. tol. tamẽ quo ad canonicam non annullabit respectu
5 episcopi. Item sequeretur qõ si heres †integrũ legatũ solueret ecclesie cui legatur ꝙ non liberaret ab episcopo cui censet quarta legata, quia illã quartã nõ debet soluere ecclesie legatarie sed episcopo, ꝛ propter hoc dicebat glos. in cle. dudum. de sepul. ꝙ episcop vel ecclesia cathedralis quibus debetur quarta possunt interdicere heredi ne soluat legatum integrum sed illam quartã heres retineat vt illam soluat episcopo vel ecclesie cathedrali quod fieri non deberet, si illa quarta nõ intelligeretur legata episcopo vel ecclesie cathedrali: quia isto casu episcopus deberet petere istã quartã ab ecclesia legataria ꝛ non ab herede testatoris, quia eẽps ꝛ ecclesia par habent hanc canonicam petere cõditione ex canone solũ cõtra ecclesiam legatariam. Si autẽ esset vera alia opi. qõ eẽpo non competeret actio ex testamẽto, quia sibi nõ sit legatum, tunc non põt vti iuribus que competunt legatario nec habere ius accrescẽdi: quia
6 †ius accrescẽdi non hz locũ inter coniũctos cõiunctione legali. ff. de condi. ꝛ de. l. mulieri. Sz iuxta predicta incidẽter queritur.

Primo enim queritur si ecclesia repudiat hereditatem sibi delatam vel legatum sibi factum, an hec repudiatio nocebit episcopo vt non possit petere canonicam de de isto legato. videtur qõ ista repudiatio non noceret episcopo: quia per illam repudiationem non potest tolli ius episcopi absq; eius consensu, vt in regu. id quod nostrum. de regu. iur. Preterea si vera sit opi. Hostiẽ. qõ episcopus agat pro sua canonica actione ex testamento, non potest ecclesia cui legatur repudiare illã actionem que sibi non competit. Preterea possit episcopus fraudari cum in fraudem episcopi ecclesia repudiaret, secundum qõ habetur in clemẽ. dudum. §. verum. de sepultu. Preterea ista canonica episcopalis ꝛ ius agendi pro ea est penitus separatum et segregatum a iure quod competit legatario, quia illa canonica debetur conditione ex lege propter ius episcopale, sed legatario competit actio ex testamento propter legatum. Sed constat quando sunt duo iura competentia diuersis personis ꝛ ex diuersis causis, vno iure sublato alterum remanet, nec vnum propter alterum tollitur nec confunditur. ff. de fideiusso. l. generalitas. Jn contra-
7 rium videtur qõ hec repudiatio noceat episcopo, quia †portio canonica est ꝓ respectum ad legatũ ꝛ est accessoria ad legatũ. sublato

Source : BIU Cujas

ergo legato per repudiationem tolletur hec canonica portio: quia non existente legato non pōt existere canonica. pro hoc facit. l. qui autem. ff. que in frau. cre. vbi si debitor repudiat legatū vel hereditatem sibi delatā, hec repudiatio nocet creditoribus. Preterea qñ legatarius repudiat legatū, perinde est ac si non fuisset legatus, vt in. l. j. C. de suc. Sed si nullū esset factum legatū, nulla posset reperi canonica. Preterea non est dare hic successorium edictus de persona legatarij ad eōs, & sic nō obstat. l. j. de suc. edi. & C. de bo. que li. l. cum oporteat. Prima opi. videtur verior qō ecclesia & si posset repudiare legatum in sui preiudicium, nō tamen ad preiudicium ēpi quo ad canonicā. Et per predicta dicendū est q̄ si ecclesia cui legat transigit cū herede testatoris vt consequat minus q̄ legatū sit, hec transactio non preiudicabit ēpo in sua canonica quin possit petere canonicam respectu ad totum legatum.

8 **Secundo incidenter** queritur si ecclesia cui legatur † nō repudiat legatum sed acceptauit legatum sed non vult agere pro legato, an preiudicabit ēpo quo ad canonicam suā. Dicunt quidā qō non et potest tunc agere q̄uis ad quem primo loco spectat exactio cedat sibi actiones super hoc cōpetentes. ff. de pecul. l. qō debet. vbi vero non est qui velit vel possit cedere, recurrendum est ad remediū missionis in possessionem, vel pretorium pignus, vel conditione ex lege. l. ij. quando fisc. vel priua. Et hec omnia ponūt Inn. & Hostiē. & Joā. in. c. de his de sepul. Tertio incidenter queritur si testator legat alicui ecclesie, & testator illud legatum in sua vita soluit, an de illo legato debebit canonica ēpo. Dicebat glo. ordi. in cle. dudū sup verbo, seu. ver. deducis. qō si testator in vita soluit, nihilomin⁹ debetur ēpo quarta, quia videtur soluere vt legatū. vnde legatarius illud iterum post mortē non petit, & si falcidie locus sit illam p̄terea non euadit. primū probatur. C. de leg. l. filia. de leg. ij. l. lucius. j. & lucius. ij. §. impuberi. ad idem. ff. ad. l. fal. l. cum quo. §. fi. Secundum probatur. C. ad. l. fal. in donationibus. & l. pe. & ff. fa. hercis. l. si cogi
9 tatione. Dicebat Bar. in. l. legatum. de le. ij. q̄ si testator † in sua vita soluit legatum simpliciter non exprimēdo se soluere ex causa legati q̄ tunc videt donare, & talis donatio transit in speciem donationis inter vivos, & ideo non potest illā donationē revocare, nec de tali legato deducitur falcidia, & hoc vult glo. in. d. l. legatū. & predicta obtinent cuz simpliciter soluit non exprimendo se soluere ex causa legati. ita probat in. l. fi. de solutio. Sed si exprimit qō soluit ex causa legati, tunc testator in nullo obligatur, potest testator revocare. de lega. ij. cum quis decedens. §. j. nec transit tunc in donationem sed remanet legatum, vt. l. ij. de li. leg. vbi est casus. Vidi quādam extrauagantē Pape Jo. xxij. que loquens de fratrib⁹ minoribus ex vna parte, & rectoribus curatarū ecclesiarū ex altera parte sic loquitur videlicet ignorantes, sancimus q̄ testator a se legatum soluens in vita non donū presumit facere, sed qō soluit videt soluere vt legatum. Ideoq; legatarius post testatoris mortem is non iterum petit, & si falcidie locus sit eam propterea nō euadet, et sic falsa est opi. Dy. & Bar. in. d. l, legatum. quod testator legatum a se factum soluendo in sua vita videat donare sed vt legatū soluere, ergo de tali legato solueť canonica. Sed p cle. dudum. §. verum.
10 de sepul. videbat dicendū, quod si testator † soluebat legatū in vita qō non debereť canonica portio nisi emanasset illa declaratoria de qua loquitur glos. in. d. cle. dudū. superverbo, datis, que declaratoria loquitur de fratribus minoribus. Sed vbi testator legaret alicui ecclesie que nō esset de ordine minorū vel predicatorū & testator illis legatū solueret in vita tunc deberetur canonica ēpo si videret illud soluere vt legatum, vt in. d. extrauagan. olim. Sed si simpliciter soluendo videretur donare inter vivos prout dicit Bar. & Dy. in. d. l. legatum. tunc non deberetur canonica episcopo: quia de donationibus inter vivos alicui ecclesie episcopus non habet canonicam, & ideo ista questio est dubia.

Quarto incidenter queritur si ecclesia cui legatur destruatur autoritate superioris viuente testatore ita qō illa ecclesia non sit ibi nec alibi & sic pereant priuilegia que dantur ecclesijs, vt in. c. ij. de no. ope, nū. xvj. q. vij. c. & hoc diximus. & plene p Abb. in reg. quod semel dedicatū deo. an de tali legato poterit ēps petere portionē. nō vī, quia tale legatū habeť sicut caducū, sicut dicim⁹ in legatario qui moriť viuente testatore, vt in. l. j. §. & cum triplici. C. de cadu. tol. Preterea illa canonica venit per respectum ad legatū, sublato ergo principa
11 li † tollitur accessorium, vt in reg. accessorium. li. vj. Preterea illud legatū efficitur oīno inutile ex quo ecclesia vel templū cui legať destruitur viuēte testatore, & loquor respectu tēpli cui legať. Casus est ff. de leg. ij. l. pactū. §. tusculanus. ergo non debetur canonica. In contrariū videť q̄ ēps quo ad suā canonicā respectu rei legate videtur quodāmodo esse cōiunctus, cū ecclesia cui legať quo casu lz moriatur legatarius viuo testatore, tamen non tollit hec cōiunctio q̄ erat inter ēpm quo ad canonicā ex vna parte, & ecclesiā cui legabať ex altera, vt. d. l. vnica. §. & cū triplici. de cadu. tol. Ego puto sic dicēdum, q̄ si teneamus opi. q̄ canonica solum petatur conditione ex canone: tunc qz venit accessorie ad legatū nō possit peti illa canonica ex quo ecclesia cui legabatur est destructa viuēte testatore. Si autez teneamus opi. q̄ actione ex testō petať illa canonica prout no. de his duobus casibus. in. c. de his, de sepul. & sic videať illa canonica legata ēpo, tūc debeať canonica ēpo: quia qñ sunt duo legatarij perempto legato quo ad vnā personā nō perimitur legatum quo ad aliā personā cuz sint diuersa iura vnius legatarij ab altero: quia
12 † quilibet legatariorū habet ius seu cuilibet eorū cōpetit ius ex sua persona & pro sua portione.

Quinto & vltimo incidenter queritur si testator instituat ecclesiā heredē vniuersalez cū debeať ēpo canonica an erit in potestate ecclesie dare hanc quartam de singulis rebus hereditatis vel in vna re tantum, an vero erit in potestate ēpi petere canonicā in vna re tantū, vel de singulis rebus hereditatis. Rūdeo q̄ si teneamus opi. q̄ ēps pro sua canonica censeať institutus heres, tūc per iudiciū famil. hercis. fiet diuisio hereditatis sicut fit inter heredes, in. l. j. fami. hercis. Si autez teneamus opi. aliā q̄ ista canonica petať conditione ex canone, et ista canonica equiparetur legitime q̄ debeť filio iure nature: tūc procedit qō an ista legitima detrahať de vniuersa hereditate, an vero possit deduci de vna re, & cuius erit tūc electio, an ecclie q̄ est instituta vniuersalis heres, an vero ēpi cui debeť canonica. nō vī qō possit hec canonica detrahi in vna re hereditatis, qz legitima que de-
13 betur filio † non detrahitur in vna re, vt. l. ij. ad le. fal. & p Dy. in. l. si ex pluribus. eo. ti. Idez in trebellianica que non detrahiť in vna re. ff. ad trebel. l. marcellus. §. res que. & no. e. ti. l. si legatus. §. nullū. & C. fami. hercis. l. filium. licet in trebellianica aliter not. in. d. l. ij. ad l. falci. & male secundum doc. ibidem. Nam illa canonica falcidia dici potest. & similis est falcidie. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. si cōditioni. Preterea ista canonica q̄ est quota vniuersitatis seu bonorum debeť de vniuerso, ergo de vniuerso detrahiť: qz eadez dz esse forma debiti & exactionis, & istud dz non cōsistit in specie sed in genere, qua ergo rōne in vna specie magis q̄ in alia fiet solutio, videť iniustum qō episcopus pro canonica sua possit eligere certaz rem, nulla enim lege cauetur.

Preterea episcopus in hac canonica vī esse creditor ecclesie institute heredis que teneť ad canonicā ēpo, ergo eccl'ia tanq̄ debitrix eliget. de hoc vī casus in ratione sui. ff. de le. j. l. nō amplius. in fi. Pre-
14 terea ex quo ecclesia heres † est instituta dz restituere ēpo canonicam portionē hereditatis. hec restitutio trahiť ad vniuersum quia nō cōcernit magis vnū corpus q̄ aliud, nec formaliter nec executiue, facit qō no. de trāsac. cōtrouersia. ff. de iudi. l. fideicōmissum. §. tractatum. ff. de impen. in re. dotali. fa. l. qō dicitur. in magna glos. Preterea qō eccl'ia heres instituta teneať ad canonicā cōsistit in iure, sed restitutio actualis ipsius canonice portionis cōsistit in facto sicut ergo in eisdē rebus debet cōsistere restō actualis in quib⁹ consistit restitutio iure inducta: sicut ergo restitutio canonica portio a iure subintellecta generaliter & cōfuse & p indiuiso respicit totū patrimoniū nec pōt ad oculū demonstrari in vna re vel in plurib⁹. ar. de leg. ij. meuius. §. duorū. Sic restitutio actualis & facti ipsi⁹ canonice portionis p indiuiso fieri dz, quia regulariter restitutio actualis & facti a restōne intellectuali iuris regulať. facit de rei ven. pomponius. de stip. seruo. ff. l. si cū duorū. Preterea ēps in sua canonica habet ius liberū qō originaliter respicit partem vniuerse hereditatis, & per hoc descendit in singula corpora hereditatis. facit. l. plautius. ad le. fal. & l. plane. & l. linea. & l. quātitate. in fi. & l. marcellus. §. papinianus. ad trebel. & l. si legat⁹. §. multū. & l. ij. C. qñ & qui. quar. pars debe. in prin. & de pecu. l. si peculiū. In cōtrariū qō hec canoni
15 ca † portio posset deduci in vna re probatur per glo. in auť. de resti. & ea que parit. §. quāobrem. in glo. irrenocabiliter. in fi. Idē Jaco. de are. in. l. marcellus. §. res que. ff. ad trebel. & Dy. in auť. res que. C. cōmunia de le. & Jaco. de bel. in. d. §. quāobrē. Idem tenet Bar. in l. marcellus. §. res que. ad trebel. & in. l. ij. C. cōmunia de leg.

Ex predictis videť dicendum q̄ ēps pro sua canonica possit eligere an velit illā in vna re, an vero in singulis rebus hereditatis. propter hoc facit ratio, qz fauorabilior est causa episcopi quo ad canonicam que p̄uenit ex iure episcopali propter onera que episcopus sustinet de quibus dixi in primo cap. q̄ sit causa ecclesie heredis institute que pretendit causam mere lucratiuā ratione institutionis & in nullo onerosam, ergo ma
16 gis debemus fauere episcopo facit in ratione sui: quia fauores † iuxta regulā iuris debēt ampliari, & istud puto tenēdū licet superior de equitate habeat arbitrari consideratis reb⁹ que veniunt de falcā de prout dicit Host. & Joan. in. c. Raynaldus. de testa. licet secūdū opi. quorundaz magis detur electio ecclesie q̄ est instituta heres an velit dare canonicā in vna re, an vero in quota hereditatis. Ad materiam facit quod no. glo. C. fa. hercis. l. filium quem habentem. ad l. fal. l. ij. C. cōmunia de leg. l. ij. & auť. res que. ff. de lega. j. l. non amplius. §. cum bonorum. ff. ad. l. falc. l. si ex pluribus. & quod ibi not. glo. & Dyn. ff. ad trebel. l. marcellus. §. que. de testa. c. raynaldus. et

quod

Source : BIU Cujas

quod no. glos. que incipit, immo. ⁊ Inno. super verbo, residuo. et Ray. de for. ad. l. fal. l. in quarta. ⁊ per Ja. de bel. in repetitione. l. filium quem habentem.

Summarium.

1 Loca que teneantur ad canonicam ẽpalem.
2 Portio canonica an assignabitur episcopo de legato facto ecclesie cathedrali.
3 Parochianus ecclesie cathedralis si elegit sepulturã apud aliã ecclesiam ⁊ ibi sepelit an ecclesia parochialis habebit quartam.

¶ Capitulum quartum.

1 VEnio ad quartum capitulũ principale † q̃ loca teneantur ad hanc canonicam ẽpalẽ. Primo queritur si aliquid legatur ecclesie cathedrali, an aliqua canonica debeatur ẽpo, ⁊ si debeat, quanta erit hec canonica episcopalis. Hec omnia deciduntur per. c. vlti. de testa. Nam est reperire tres casus. Primus quãdo testator legat eccl'ie cathedrali simpl'r nil exprimẽs de ẽpo, isto casu tale legatũ diuidit inter ẽpm ⁊ ecclesiam, adeo q̃ si testator exprimat q̃ ita leget eccl'ie cathedrali q̃ nil velit queri ẽpo, tamẽ ẽpo debetur sua canonica: quia priuata dispositio testatoris nõ põt canonẽ imutare. Secũdus casus est q̃n testator legat coniunctim ẽpo ⁊ ecclesie, vel legat centũ ẽpo ⁊ ecclesie cathedrali, tunc tale legatum diuidit inter episcopũ ⁊ ecclesiam cathedralem. Tertius casus quando testator legat disiunctim ⁊ diuisim ẽpo ⁊ ecclesie cathedrali, vt lego centũ ẽpo. Item lego centuz ecclesie cathedrali, tunc sine sint equalia legata ⁊ tantum relinquat episcopo quantum ecclesie, sine legata sint inequalia q̃ plus sit relictum episcopo q̃ ecclesie vel econuerso, tunc canonica diuisio de talibus legatis fiet inter episcopũ ⁊ ecclesiam: q̃ de legato facto ẽpo
2 assignabitur portio etiam ecclesie cathedrali. † Item de legato facto ecclesie cathedrali assignabitur portio canonica episcopo que canonica portio est vt de legato facto ẽpo, medietas detur ecclesie cathedrali ⁊ medietas detur episcopo. Hec vera nisi quando disiũctim legatur episcopo ⁊ ecclesie ⁊ legata sunt inequalia quia plus legatur ẽpo q̃ ecclesie vel econuerso, episcopus ⁊ ecclesia intra se cõponant vt quilibet sit contentus suo legato. i. legatum factuz ẽpo remaneat apud eum, ⁊ legatum factum ecclesie remaneat integruz apud eam: seruabitur enim talis compositio ꝓpter vltime volũtatis fauorem nisi in tribus casibus. Primo quando fiat fraus. Secũdo quando dolus dedit causam cõpositioni. Tertio quando ex cõpositione nimium lederetur ecclesia vel ẽpus ⁊ predicta procedunt quando illud obuenit ecclesie cathedrali ex dispositione testatoris ⁊ vigore legati quia tunc medietas competit episcopo ⁊ medietas
3 ecclesie cathedrali. Si autem parochianus † ecclesie cathedralis elegit sepulturam apud aliam ecclesiam ⁊ ibi sepelitur tunc eccl'ia cathedralis ex iure parochiali habet quartam ⁊ ista quarta diuiditur inter episcopum ⁊ ecclesiaz cathedralem. Similiter illa quarta que debetur ẽpo ex illo legato equaliter diuiditur inter episcopũ ⁊ ecclesiam cathedralem vt dicebat Episcopus Urbenetis. in suo tractatu. ⁊ allegabat illud quod no. Jo. in. c. cum super. ⁊. c. certificari. de sepul. ⁊. c. requisisti. de testa. vtrũq; dictum est falsum: q̃ episcopus quartaz quã recipit de legato quod fit alteri ecclesie nõ cõicat suo capitulo, vt dicit Host. ⁊ Jo. in. c. requisisti. Item ẽps de illa canonica que debetur ecclesie cathedrali ex iure parochiali nõ debet habere medietatem sed solum quartam istius quarte.

Summarium.

1 Episcopo qualiter quis legare potest.
2 Canonica que debetur ẽpo de legato quod fit ecclesie cathedrali et econuerso quanta esse debeat.
3 Legator si nõ sit parochianus ecclesie cathedralis an de legato facto ẽpo ecclesia aliquid habeat.

1 SEcũdo principaliter querit si aliqs legat † episcopo ⁊ tũc est reperire duos casus. Primo quando legat aliquid simpliciter ⁊ absolute nil dicendo de ecclesia cathedrali, ⁊ tũc si ab extraneo relinquatur cẽsetur relinqui intuitu ecclesie cathedralis, non autem intuitu persone episcopi vnde cathedralis ecclesia de illo legato, potest petere canonicam portionez. Si autẽ illud relinquatur episcopo a propinquo ⁊ persona sibi cõiuncta, tũc presumitur relictum intuitu ⁊ contẽplatione episcopi, non aũt intuitu ecclesie, nisi probaretur q̃ intuitu ecclesie sit relictum, ⁊ eo casu quo legatur a propinquo ipsi ẽpo cum presumatur legatũ intuitu persone episcopi non habebit de illo legato aliquam portionem ecclesia cathedralis. Secundus casus est quando testator legat pro anima aliquid ẽpo adiecta clausula, q̃ si illud legatum sit episcopi tantum q̃ nil queratur ecclesie cathedrali, tunc nulla portio de tali legato debetur ecclesie cathedrali. Seruari enim debet in hoc casu dispositio testatoris ⁊ hec omnia probantur de testa. requisisti.

¶ Juxta predicta incidenter queritur de tribus questionibus.

2 Primo incidenter queritur quota † erit ista canonica que debeat ẽpo de legato quod fit ecclesie cathedrali ⁊ econuerso. Quota erit canonica que debetur ecclesie cathedrali de legato quod fit ẽpo super hoc sunt opi. prima opi. q̃ canonica ista fit secundũ consuetudinem secundũ Inno. in. c. requisisti. ⁊ ibi dicebat glo. q̃ secunduz cõsuetudinem quãdoq; est tertia, quandoq; vero quarta, ⁊ quãdo q̃ medietas. Secũda opi. q̃ hec canonica sit medietas eius q̃ legatur secundum Host. in. d. c. requisisti. Alia opinio Host. q̃ quandoq; ẽps ⁊ capitulũ habent omnia cõia, tunc inter eos fit equalis diuisio vndecũq; veniat ẽpo vel ecclesie. xij. q. ij. nobis. ⁊. c. concesso. Si autem non sint omnia bona cõmunia quia mensa epi sit diuisa, tunc aut legator est parochianus ecclesie cathedralis, ⁊ tunc similiter equaliter inter eos diuiditur legatũ siue leget ẽpo ⁊ ecclesie con
3 iunctim siue alteri soli, siue vtriq; distinctim. Si aũt legator † non sit parochianus ecclesie cathedralis, tunc de legato facto ẽpo ecclesia nihil habebit ex quo mensa episcopi est diuisa a mensa capituli. Idem tenet Joã. Aduerte decretalis requisisti. non distinguit an bona sint cõia iter ẽpm ⁊ capitulũ an vero sint diuisa quia episcop⁹ habeat mensam per se ⁊ capitulũ per se, nec etiaz distinguit illa decre. an legans sit parochianus ecclesie cathedralis an vero alterius ecclesie q̃ cathedralis, ⁊ ideo de iure videtur dicendum q̃ hec canonica sit medietas eius quod legatur: quia talia cõmunicant adinuicem, ergo equalis sit diuisio. hec vera nisi per cõsuetudinem inducatur q̃ prestetur tertia vel quarta, vt dicebat glo.

Summarium.

1 Jus offenditur si ex legato q̃ fit eccl'ie nil queratur ẽpo. Episcopus est de ecclesia sicut presidens exercitui censetur esse de exercitu.
2 Epi nomine non semper intelligitur de ecclesia.
3 Jus an sit idẽ in persona ficta representata sicut in vera persona q̃ non sit ficta nec representata.
4 Eps an possit habere proprium sine ecclesia.
5 Prelatus et capitulũ habent se tanq̃ vnum corpus, licet prelatus censeatur caput, ⁊ canonici membra.

1 SEcundo incidẽter querit, cum possit legari ẽpo ita q̃ nihil queratur ecclesie cathedrali ⁊ ecclesie nihil possit legari quoniã querat ẽpo que est ratio diuersitatis inter istos casus quare possit legari vt nil querat ecclesie cathedrali sed eccl'ie nil põt legari vt nil querat ẽpo. Dicunt quidam q̃ hoc inducit iuris impossibilitas. nam non offenditur ius si legatur ẽpo vt nil queratur
1 ecclesie. Sed bene offenditur ius † si ex legato q̃ fit ecclesie nil queretur episcopo. Ista respondeo non procedit de iure: quia cũ de iure communi de legato facto ẽpo competat canonica eccl'ie, ergo istud ius offenditur si testator velit queri episcopo soli. Quare ergo magis offenditur ius cum legatur ecclesie q̃ cuz legatur episcopo. nam vtroq; casu ius videtur offendi. Alij dicunt q̃ ratio differentie est q̃ nomine ecclesie episcopus intelligitur tanq̃ caput. de his que fi. a prel. c. nouit. sicut cum scribitur capitulo, censet scribi deca no. de cõcess. prebẽ. post electionem. Est enim episcopus de ecclesia sicut presidens exercitui censetur esse de exercitu. l. ij. de infami. ⁊. l. j. §. fi preses. ff. a qui. ⁊ a quo appel. ⁊ sicut appellatione familie ẽpiceps continetur. de ver. sig. l. familia. quia ergo nomine ecclesie intelligitur episcopus vt caput, ⁊ quia episcopus est in ecclesia vel de ecclesia, ideo sub legato quod fit ecclesie intelligitur vel includitur episcopus vt non possit a tali legato per testatorẽ excludi: sed noie
2 † episcopi non semper intelligitur ecclesie vt patet in illo qui renũtiauit episcopatui. de transla. prel. inter corporalia. de eo qui renũ. epi. c. j. Ista ratio similiter non procedit: q̃ si episcopus non renuntiauit episcopatui episcop⁹. est in ecclesia, ⁊ de ecclesia, ⁊ ecclesia est in episcopo ergo vtroq; casu debet esse eadem ratio. Alij assignãt aliam rationem: quia quando legatur ecclesie nulli persone determinate intelligitur dari, ergo episcopus debet inde partem habere cum sit caput ecclesie. Sed quando legatur episcopo vt nil queratur ecclesie, tunc sibi censetur legari intuitu persone, ⁊ ideo ecclesie nil queritur secundum glo. in. c. requisisti. ⁊ ista est satis bona ratio que probatur per. c. requisisti. q̃ quando legatur intuitu persone episcopi nil querit ecclesie. Sed dices, ecclesia est persona finita ⁊ representata, ergo legatum ecclesie vt nil queratur episcopo videtur legatum contẽplatione ficte et representate persone, ergo nil queretur episcopo ex quo legat vt nil querat ẽpo: sic ⁊ contemplatione vere persone episcopi censetur legari adiecta clausula q̃ nil
3 querat ecclesie, ⁊ videtur idem iuris † esse in persona ficta represen

tata sic in vera persona que non sit ficta nec representata. ff. de fideiuss. l. mortuo. Alij assignant alias rationes. dicunt enim q prelatus ab ecclesia debet ali z non econuerso, z omnia cõicat ecclesia prelato, xij. q. j. sic manifeste. sicut pater carnalis nõ potest sine causa priuari bonis filij. vt. ff. aliud. in auth. vt cum de appel. cog. sic episcopꝰ qui est pater spiritualis non põt priuari de his que obueniunt ecclesie. Ista ratio non procedit, quia de bonis ecclesie debet ali prelatus z canonici ecclesie. de preben. cum secundum. Itẽ non procedit quod dicitur patrẽ nõ posse priuari a filio z ecclesia reputat vt filia prelati; qz illa priuatio non pcedit facto testatoris sic disponentis vbi nulla est paternitas, nec filiatio vnius ad alterum.

4 **Alij dicunt quod** episcopus † potest habere pro priuz sine ecclesia, vt. d. c. sic manifeste, xij. q. j. Sed ecclesia nil habere potest q non teneat cõicare suis ministris qui sibi seruiunt. xij. qõ. j. expedit. z c. his. Ista ratio non procedit, quia ecclesia potest habere bona sine epo qõ patet: quia mensa prelati potest esse diuisa z separata a mensa capituli. de rescrip. edoceri. Alij dicunt q ecclesia nil potest habere precipuz quin saltem iure prelationis et quo ad exercitium actionis nõ cõmunicet episcopo, sed episcopus quo ad vsum potest aliquid separatum habere a capitulo. de rescrip. c. edoceri. Ista ratio non procedit, qz ecclesia nõ põt habere aliquid precipuum, qz potest habere mensam propriam non solũ quo ad dominiuz sed etiam quo ad exercitium actionum, vt est casus in. d. c. edoceri. de rescrip. Alij dicunt q ius voluit plus deferri capiti q mẽbris membra enim z deseruiunt capiti, non econuerso. de reli. l. cum in diuersis. z ideo maius priuilegium habet caput q membra. facit in ratione sui de elec. signifi. sti. Ista ratio non procedit, qz prelatus † z capitulum habẽt se tanq vnum corpus licet prelatus censeatur caput z canonici mẽbra; tamen istud caput debet mẽbris deseruire, quia sine ipsis negotijs ecclesie sue disponere non potest, vt est casus in capi. nouit. de his que fi. a prela. Tu dicas aliam rationez z veriorem q ecclesia est persona non vera sed non representata z ficta ex duobus, primo ex prelato vt ex capite, secundo ex canonicis vt ex mẽbris. vt. c. nouit de his que fi. a prela. z huiusmodi representatio z fictio a iure inducta est. ff. de fideiusso. l. mortuo. non potest tolli facto hominis, sed iam tolleretur si ex legato facto ecclesie nil queretur episcopo, quia per hoc videret testator disponere qõ ecclesia esset persona ficta z representata ex membris solis absq capite quod est impossibile et iuri repugnans. Episcopus autẽ quãdoq habet se vt persona representata z hoc eo casu quo episcopus est vt caput z canonici vt membra, z tunc legatum epo cõmunicat cum ecclesia que legatur sibi vt persona repsentata. Secũdo modo se hz vt psona vera, z tũc considerat per se absq capitulo. vnde si legat epo vt nil querat ecclesie videtur sibi legare vt vere persone z intuitu persone vt dicit glo. in. d. c. requisisti. z ideo ecclesie nil queritur.

Summarium.

1 Intellectus decretalis requisisti. de testa,
2 Consanguinitas vsq ad quẽ gradum extendatur.
3 Affectio videtur esse in affine quẽadmodum in propinquo,
4 Dispositione testatoris nõ obstante an canonica cõpetat ecclesie,
5 Testator si legat simpliciter mense episcopi nec exprimit q leget episcopo, an videatur legatum contemplatione ecclesie vel contẽplatione mense.
6 Extraneus si legat epo expresso proprio noie epi, an presumatur relictum intuitu persone vel ecclesie.

1 **Tertio incidenter** queritur cũ hec decretalis † requisisti. de testa. loquat de eo qõ legatur epo a propinquo quem dicamus esse propinquum z vsq ad quẽ graduz intelligitur hec propinquitas. dicebat glo. in. c. requisisti. de testa. super verbo, a ppinquo, quod quidã sumunt vsq ad quartũ gradum. C. de epi. z cle. autẽ. licentia. z in auth. de eccl. ti. §. interdicimus. z de consang. z affi. nõ dz, Idez tenebat glo. xiij. q. iij. c. j. z hec est cõmunis opi. docto. Alij dicunt q consanguinitatẽ accipimus vsq ad septimum gradũ, cum can. nõ distinguat hic. iij. q. j. c. j. de testa. quia nos. Jura vsq ad
2 quẽ gradũ extẽdatur consanguinitas † loquũtur in diuersis casib⁹. Primo quo ad matrimoniũ impediendum, z tunc vsq ad quartũ gradũ inclusiue vt. d. c. nõ dz, de cõsang. z affi. Secundo quo ad ius succedendi, z fit extensio vsq ad septimũ gradũ. xxxv. q. v. cũ ad sedem. in prima colũ. Quãdoq quo ad recusandum iudicẽ rõne consanguinitatis, z de hoc loquit glo. in. c. postremo. de appel. z quod ibi no. Jo. an. Q̃q in mulierib⁹ que prohibent accusare nisi cum suorũ iniuriã psequunt. Cõsanguinitatẽ accipimus vsq ad septimũ gradũ. C. ad tertu. l. si qua femina. Quãdoq vt quis repellatur a testimonio rõne cõsanguinitatis, z tũc consanguinitas accipit vsq ad septimũ gradũ, vt. d. l. si qua femina. Q̃q quo ad ptãtẽ corrigẽdi ppinquos, z de hoc loqt. C. de emẽda. ppinquo. l. vnica. Juxta predicta incidẽter querit quid in legato qõ fit ab affine, puta a marito sue vxoris, vel a sua nuru. tex. in. c. registi. nõ loquit de affine sz
3 de propinquo. Sed idem etiã videt in affine, cũ affectio † videatur esse in affine quẽadmodũ in propinquo. facit i ratione sui. ff. de ri. nup. l. nõ solũ. §. de illo. Quarto incidenter querit cũ legatuz factũ epo ab extraneo videt factũ contẽplatione ecclesie z tale legatũ cõmunicet epis illi ecclesie. Quid dicem⁹ si extraneꝰ legat episcopo nõ pro anima sed pro seruitijs que extraneus recepit ab epo, an tale legatum videat factũ contẽplatione persone ipsius episcopi, ita qõ nil queratur ecclesie. Respondeo videt factum contẽplatione persone episcopi z nil queret ecclesie, vt dicit Joan. in. c. officij. de test. q si aliquis legat monasterio pro seruitijs que recepit a monasterio, qõ nõ debet quarta diocesano. Quinto incidẽter querit, testator legat epo adiecta clausula q illud querat soli mense epali, et nil querat ecclesie cathedrali, an teneat illa dispositio vt nil queratur ecclesie Inno. in. c. requisisti. ponit duas opi.

4 **Prima quod non** ob. dispositiõe testatoris † canonica cõpetit ecclesie, qz nõ legatur tunc intuitu persone episcopi, sed intuitu ecclesie. et hanc opi. tenet Host. z Jo. de lig. in. d. c. requisisti. Alia est opi. q tũc cõritur soli mense epali z nil queratur ecclesie. z hanc opi. tenet Inno. in. d. c. requisisti. Sed videtur quod opi. teneat Inno. in iã. d. c. requisisti. z videt qõ opi. Host. non sit vera qõ ecclesie tunc queratur ex quo mensa est diuisa, vt dicit ibidem Host. Item quia mẽsa adhuc diuiditur vt que mense episcopi adueniunt, ad ipsam mensaz pertineant non ad ecclesiam. Item ex quo legatur intuitu mense, constat quod nõ legatur intuitu ecclesie, cum dñium mense episcopi nõ pertineat ad ecclesiã sed ad epm. de re. eccl. possessiões. Sexto
5 incidenter queritur si testator † legat simpliciter mense epi nec exprimit quod leget episcopo an videatur legatũ contẽplatione ecclesie vel contẽplatione mense, dicunt quidã quod soli mẽse queritur, nec aliquid cõicatur ecclesie: quia idem est legare episcopo adiecta clausula q illud queratur soli mense, sicut est legare soli mẽse z de episcopo in legato nihil exprimat ex quo testator exprimit qõ velit illud esse solius mense secundũ Innocẽ. in. d. c. requisisti. Sed Host. tenet contrariũ: quia si legetur mense, tunc non põt contemplari nisi solum ecclesia, nec potest contẽplari tunc persona episcopi z sunt sic duo casus. Primo qñ legat epo ita q ãrat soli mẽse sue z nõ ecclesie. Secũdus casus est qñ in legato nõ exprimit psona epi sed legat solũ mẽse epali vtroq casu fm Inno. ptinebit ad mensaz epalẽ z nil cõicabit ecclesie fm Inno. sed fm opi. Host. vtroq casu canonica debebit ecclesie cathedrali. Septimo incidenter ãrit si ex
6 traneus † legat epo expresso pprio noie epi an presumat relictũ intuitu psone vel ecclesie. Dicebat gl. de test. registi. in glo. q̃ incipit, hic rñdet z c. q presumit intuitu ecclesie relictũ. ff. de annu. le. l. annua. §. j. z sic ecclia habebit canonicã, z sic habemus tres casus. Primus qñ legat epo expresso noie dignitatis solũ. Secũdo qñ legat expresso noie dignitatis z psone, tunc vtroq casu censent relinqui contẽplatione ecclesie, z ideo debet canonica. Tertio qñ legat epo expresso noie persone sed nõ dignitatis. huius vltimi dicti ptz exẽplum. lego dño Philippo nec ex primo q fit epus, isto vltimo casu videt legatũ contẽplatione persone z nõ ecclesie: z hoc plene prosequor infra quinto. c. principali z hec pcedunt in legatis. Si autez epo aliqd det intervinos, tũc presumit intuitu psone z amicitie datuz: puta si longa dilectio z amicitia fuerat inter eos, vel ppter spẽ alicuius remunerationis, tunc ecclesia non habebit canonicã. z vide quod no. Joan. de offi. deleg. quoniam abbas. super. iij. glo. z in Spe. de instru. edi. §. nunc vero aliqua.

Summarium.

1 Testator si legat canonicis ecclesie cathedralis, an videat illis legare intuitu personarum vel ecclesie.
2 Canonici oẽs sunt in ecclesia formaliter z positiue.
3 Legatarius si est capax legati qualiter intelligatur.

1 **Tertio principaliter que**ritur si testator † legat canonicis ecclesie cathedralis an videat illis legare intuitu personarum vel ecclesie. dicebat glos. de testamẽ. requisisti, in glos. hic respondet. qõ videtur legare intuitu personarum et non intuitu ecclesie, et sic ecclesie nil queritur. Alij dicunt qõ videtur legare intuitu ecclesie, vt. l. ciuibus. ff. de reb. dub. Dicebat glos. ibi qõ quandoq legatur administratori ciuitatis, et tunc ciuitati censetur relictum. Si autem legatur ciuibus vt singulis, tunc non capiunt tanquam collegium sed tanquam singulares. Dicunt quidam qõ quando legat vni soli canonico, tunc etiam nihil habebit, quia videtur legare intuitu persone non ecclesie. Quandoq testator legat omnibus canonicis etiam expressis propriis nominibus cuz appellatiuis, tunc acquiritur ecclesie z intui-
2 tu ecclesie videtur legatum: quia † canonici oẽs sunt in ecclesia formaliter z

Source : BIU Cujas

maliter ꝛ positiue. Dicas aut relinquitur omnibus canonicis, aut canonicis indefinite, tunc videtur relinqui contẽplatione ecclesie etiam si exprimant nomina propria etiam cũ nominibus appellatiuis. ff. de re. du. l. ciuibus. de annu. le. l. annua. §. a tritia. Quãdoq; relinquitur vni canonico nõ habẽti administrationẽ nec prelationẽ in ecclesia, tũc aut põt habere propriũ, ꝛ tũc siue relinquitur ab extraneo siue a propinquo videtur relictum intuitu persone et nõ ecclesie nisi in duobus casibus. Primo quando probari posset qõ intuitu ecclesie esset relictũ. Secũdo quando talis legatarius fraudem adhibuit. de testa. requisisti. in fi. facit. ff. ad trebel. l. nonnũq;. Si aũt nõ põt habere propriũ vt qz testator legat alicui monacho, tunc videt relictũ intuitu ecclesie. Rõ qz si videret relictuz intuitu persone legatũ esset inutile cũ nõ possit queri professo, quia nõ põt habere propriũ. de sta. mo. cũ ad monasteriũ. vt ergo legatum non reddat inutile, ꝛ vt etiã res magis valeat q; pereat. de ver. sig. abbate. censeat tunc relinqui contẽplatione ecclesie vt est casus in. d. c. requisisti. quod obtinet siue legetur a propinquo siue ab extraneo, vt d. c. requisisti. in fi. ꝛ per hoc patet quod ex qualitate persone singulis quibus legatur colligitur an censeat legari intuitu persone vel
3 ecclesie. Nam si est capax † legati tunc intelligitur persone. Si autẽ non sit capax legati propter vinculum professionis, ꝛ tunc intuitu ecclesie. ꝛ per hoc dicunt doc. quod si clerico vt singulari aliquid legetur ꝛ in eius persona non possit legatum consistere ex alia causa quam ex ea quod non possit habere propriuz, tunc contẽplatione ecclesie videtur relictum. Patet exemplum. lego vni canonico iter per fundum meum ad fundum ecclesie. naz ibi persona canonici legatum itineris non potest consistere, quia non habet fundum cui possit deberi seruitus per fundum meum, sed bene põt valere legatum quo ad ecclesiam que habet fundum vicinum cui potest deberi seruitus per fundum meum. ff. de seruitutis. l. fundus. Et tũc videtur legari contẽplatione ecclesie ad hoc vt legatum nõ reddatur inutile, ꝛ ita intelligitur quod no. gl. in. l. non plures. C. de sac. san. eccle. Ad materiam facit. ff. de re. du. l. ciuibus. ꝛ quod no. doc. in. l. non plures. C. de sacrosan. eccle.

Summarium.

1 Ecclesie seculari collegiate vel non collegiate non tñ exempte quãdo legatur, an debeatur canonica episcopo.
2 Ecclesie nõ curate si legatur, an canonica debeatur episcopo.
3 Indiuisibile non nisi soli prestari potest.

1 Quarto principaliter queritur † quando legatur ecclesie seculari collegiate vel non collegiate nõ tñ exẽpte an debeatur canonica epõ. Ista questio non est dubia qz deberetur canonica, vt in. c. officij. ꝛ. c. requisisti. de test. qz ista ecclesia subest diocesano quo ad legẽ iurisditionis ꝛ diocesane, de quo plene in. c. dilectus. ꝛ. c. cõquerente. de offi. ordi. de testa. officij. Notandũ tamẽ q; si archidiaconus subiectus epõ hz ecclesiã sibi subiectam, ꝛ huic ecclesie legatur, de tali legato non debeꝛ canonica archidiacono sed epõ, vt no. per Inno. in. c. requisisti. in glo. magna. An autẽ hoc procedat eo casu archidiaconus hz iurisditionẽ epalem vel quasi in illa ecclesia, videꝛ q; tunc archidiacono competat canonica ratio, quia ista canonica est de iure epali ꝛ archidiaconus hz iurisditionẽ epalem ibi. In contrarium facit de priuileg. c. j. lib. vj. no. tamen qõ si ecclesia cui legatur rogatur illud legatũ restituere alicui private persone tunc cessat canonica portio est. xij. q. ij. c. pontifices. §. sane. Predicta videntur obtinere quando ecclesia
2 cui legatur est curata. Quid ergo si legatur ecclesie non curate † an debeatur canonica episcopo. videtur qõ non ex quo nõ est cure ministerium nec labor. vt in. l. seio. ff. de annu. le. ff. de iur. om. iu. l. quedam puella. Contrarium est veritas: quia hz non sit curata in se, tamen est sub cura ꝛ iurisditione episcopi ratione iurisditionis competit canonica. x. q. j. episcopus. ꝛ. c. officij. de testa. Incidenter iuxta predicta queritur si relinquatur ecclesie site in confinio duarum dioceſum an possit talis ecclesia gratificari cui episcopo velit soluere quartam. videtur qõ sic, vt. l. fi. de reli. ad fil. l. si quis in gradu. §. si inter. in contrarium videtur qõ sit locus preuentioni vt no. Dy. in. l. sine contra. §. quia. ff. de li. ag. de iudi. l. si quis postea. de foro competen. proposuisti. Respondeo ista quarta debet diuidi inter vtrũq; episcopum. de lega. j. tritie textores. et quod no. in clemẽ. dudum. §. verum. de sepul. non obst. ll. que loquuntur de gratificatio
3 ne quia loquuntur in obsequio indiuisibili † quod nisi vni prestari potest. Item non obst. §. si inter. qõ ius vtriusq; petitoris est incertum. vnde ratione dubij datur optio. facit quod not. de deposito. l. j. §. apud iulianum. Item. l. si quis postea. non obst. etiam dictum Dy. quia loquitur in his que requirunt iudicium et sententiam ꝛ proceditur per viam iudicij, sed hic isti episcopi procedunt iure creditoris, ꝛ ideo preuentio iurisditionalis nil operatur facit quod no. Inno. de ver. sig. ex parte.

Summarium.

1 Monasterio exẽpto a potestate diocesani ꝛ nõ habẽti populum qñ legatur an debeatur episcopo canonica.
2 Sacramentorũ collatio est de lege iurisditionis.
3 Donatio inter viuos an sit oino voluntaria ꝛ gratuita.

1 Quinto principaliter queritur † qñ legaꝛ monasterio exẽpto a ptãte diocesani et nõ habẽti populũ an debeatur epo canonica. ꝛ vr qõ nõ: qz hec canonica videbaꝛ ptinere ad legẽ diocesanã. vnde dicebat Inno. de sta. mo. c. j. qõ pars oblationũ ꝛ mortuariorũ est de lege diocesana. de offi. ordi. cõquerẽte. ꝛ. xvj. q. j. questi. ꝛ idẽ tz glo. de offi. ord. c. dilectus. ꝛ p hoc videtur casus in. c. j. de statu mona. In hiũ est veritas q epo debeꝛ canonica a tali monasterio: quia hec canonica nõ est de lege diocesana sed de lege iurisditionis, qz ratione sacramentorũ hec canonica cõpetit, ꝛ collatio sacramentorũ est de lege iurisditionis. xv. q. j. interdicim⁹. ꝛ qz diuisio portionũ fit ꝓpter sacramẽtũ, vt dicit Host.
2 in. d. c. j. de sta. mo. Cũ ergo collatio † sacramentorũ sit de lege iurisditionis. xv. q. j. interdicimus. ꝛ hec diuisio que est consequens vel accessoria ad collationẽ sacramentorũz de lege iurisditionis erit, hz forsan inter duas leges nulla sit differentia, cũ lex diocesana aliam cõprehendat, vt no. Inno. de offi. ordi. dilectus. Preterea de hoc est casus ad literã in. c. officij. de testa. ꝛ. c. requisisti. §. secus. Preterea esto qõ canonica esset de lege diocesana, tamẽ a solutione huius canonice portionis nõ sunt monasteria exempta, esto qõ sint exẽpta a lege diocesana. xvj. q. j. ꝛ ita tenet Pe. ꝛ Abb. de testa. requisisti. ꝛ quod no. Pe. in. c. cõquerente. de offic. ordi. ꝛ pleni⁹ p Abb. de offi. ordi. dilectus. non obstat. c. j. de sta. mo. quia ibi loquitur de his que offeruntur monasterio inter viuos, secus si in vltima volũtate. Sed diceres quare non tenetur monasterium epo ad canonicam de his que offeruntur monasterio in vita sicut ꝛ teneꝛ cũ legã-
3 tur in morte. Respõdeo quia donatio † iter viuos est omnino gratuita ꝛ voluntaria. de censi. ex parte. ita dicit Hostiẽ. in. d. c. j. de sta. mo. Ista ratio nihil valet, quia legatum est donatio. vt. ff. de legatij. l. legatũ. Item constat qõ legatum procedit ex mera ꝛ nuda voluntate testantis. vt in. l. j. C. de sacrosan. eccle. Dic ergo quod monasteria sunt exẽpta quo ad ea que offerũtur in vita, nõ ad ea que legantur in vltima voluntate. Itez no. quod licet monasteria sint exẽpta a potestate diocesani. x. q. j. c. causaz. si tale monasteriũ haberet populum, tũc tale monasterium astringitur epo quo ad legem diocesanam, ideo ad synoduz ire cogitur. xviij. q. ij. §. vlti. xviij. di. episcopus. nam ex quo tale monasterium habet populuz in nullo videtur a lege diocesana exemptũ, ex quo enim populũ habet, debet habere cathedram in monasterio vt ibi predicet: ꝛ si populus det decimam partem earum ꝛ oblationum habebit episcopus. de sepul. in nostra presentia.

Summarium.

1 Monasterium exẽptum quod est sitũ in dioceſi epi, an teneatur ad canonicam episcopo.
2 Papa per priuilegiũ exemptionis non intendit episcopo tollere canonicam.
3 Exemptian teneantur ad prestationem decimarum.
4 Canonica si nõ deberetur epo, semper posset eps fraudari.
5 Absurdum esset qõ de eodem legato duplex detraheretur canonica per episcopum.
6 Canonica epalis de iure cõmuni ꝓpter cõionẽ que est inter epm et ecclesiam cui legatur est inducta.
Preordinator est eps in cunctis.
7 Episcopus non predicat in loco exempto.
8 Preordinationẽ nullã habet eps in locis exemptis.
9 Monasterium ducitur in libertatem per exemptionem.
10 Eps in loco exempto an habeat obsequialem obedientiam.
11 Ecclesia legataria nõ dz grauari in pstãdo duas canonicas epales.
12 Casus in quo canonica de legato loco exẽpto non debetur epo.
13 Jura generaliter loquẽtia recipiunt limitationẽ et modificationẽ ex iuris dispositione.
14 Fraus non presumitur in actib⁹ quos qs põt exercere de iure cõi.

1 Sexto principaliter q̃rit † qñ legaꝛ monasterio qõ est sitũ in dioceſi epi qõ est exemptũ p apostolica priuilegia a ptãte diocesani quo ad legem diocesanã ꝛ iurisditionis ꝛ est imediate subiectũ pape, habeꝛ de priuil. si papa. li. vj. ꝛ tale monasteriũ nõ hz populũ qz non habet parochiã an tale monasterium tenebiꝛ ad canonicam episcopo in cuius dioceſi est dictum monasterium cui legatum est. Super questione ista doc. varie fuerunt locuti. Dicebat Host. in summa. de sepul. §. a quibus. quod loca exempta tenentur ad canonicaz episcopo. xvj. q. j.

Source : BIU Cujas

constitutam.siue sint capelle monachorum siue aliorum religiosorum siue monasteria siue queuis alia loca exẽpta non ob.quocunq; exemptionis priuilegio per quod episcopo quo ad canonicam nõ
2 preiudicatur nisi in priuilegio id exprimatur.cum papa † per priuilegium exẽptionis non intẽdit episcopo tollere canonicam ex quo id non exprimit.z facit in ratione sui de sta.mo.cuz ad monasteriũ. de priuil.pastoralis.de aut.vsu pal.c.ex tuaruz.z in.l.ij.ff.ne quid in lo.pub.Nam licet quo ad canonicam aliorum reddituũ inspiciatur locus ad quem pertinet,an subiectus sit cum quo ad canonicã episcopalem non inspiciatur locus cui relinquitur an sit subiectus vel non sed persona relinquẽs.Item quia iura indistincte loquuntur,quia loca quibus relinquitur tenentur ad canonicam, nec distinguunt an sint subiecta vel non,ergo z exempta cõprehendunt: et hoc propter indefinitam.de elec.vt circa.lib.vj.Quod autem dicitur in.c.conquerente de offi.ordi.huiusmodi quarta deberi ab ecclesijs seu capellis,non sequitur non ab exemptis.Nam z exempte sunt in diocesi episcopi licet non sint ei subiecte.de offi.ordi.cũ epi
3 scopus.lib.vj.xviij.q.ij.luminoso.sicut videmus † exemptos teneri ad prestationem decimarum.de cleri.licet z.c.dilecti.Nec enim canonica non petitur ab exempto vt exempto,sed vt detentore legati vel quasi,vt ab herede qui necaliter debuit recipi nisi portione data episcopo,qua fraudari non potuit,de testa.officij.sicut ecclesia parochialis parochialem canonicã receperit de legato loco exẽpto de sepul.in nostra.ergo z diocesanus.Naz z episcopus in ecclesia est.vij.q.j.scire.z tota diocesis sua parochia censetur.xij.q.ij.bone rei.de dona.apostolice.de offi.ordi.significauit.

Preterea videtur episcopo fieri iniuria si corp9 sui subditi quod debebat sepeliri in sua diocesi transfertur ad locũ exẽptum,z sic in compensationem illius iniurie debet eps habere canonicam sicut et ecclesia in compensationem iniurie que fit ipsi ecclesie quia corpus assumitur recipit canonicam parochialez de legato quod fit loco exempto.de sepul.certificari.Preterea si nõ de-
4 betur † canonica episcopo, semper posset episcopus fraudari: qr subditus episcopi legaret loco exempto,cui fraudi obuianduz est. de testa.officij.immo plus dicebat Hosti.qõ epo debetur canonica de his que suus subditus legat ecclesie que est extra diocesiz per rationem predictam:quia considerare debemus personam legantez an subditus sit epo, non autem considerare debemus locum cui legatur an subditus sit vel exemptus sicut dicebat Hosti.in.c.ij.de sepul.Et dicunt quidam qõ illud idem tenet Inn.in.d.c.ij.de sepul. sed male intellexerunt dictum Inno.quia ibi loquitur de canonica parochiali quam percipit ecclesia parochialis de legato quod fit loco exempto loquendo autem de canonica epali dicit ibi Innoc. qõ ista non debetur epo,nisi quando legatur ecclesie subiecte:si autem legaretur ecclesie extra diocesim,tunc canonica debetur illi episcopo in cuius diocesi non est ecclesia cui legatur. Episcopus enim non percipit quartam de iure parochiali sed ex iure episcopali propter cõmunionẽ quã habet in ecclesijs sibi subditis.de testa. requi
5 sisti.Item quia absurdum † esset qõ de eodẽ legato duplex detraheretur canonica per episcopum.s.in cuius diocesi est ecclesia cui legatur,z per episcopum in cuius diocesi non est ecclesia cui legatur. Salua reuerentia Host.ipse nõ bene aduertit ad verba Inn.Quidam tamẽ volunt intelligere dictum Inn.in hac forma,q9 si eccl'ia exempta est in diocesi episcopi,tũc de illo legato debetur episcopo canonica,secus si ecclesia sit extra diocesim:quia tunc de illo legato debetur canonica tantum epo in cuius diocesi est ecclesia cui legat. Ego autem intelligo dictũ Inno.prout.s.dixi in ver.sed male ꝛc. Istam opi.tenuit Inno.in.d.§.a quibus.z bone memorie domi. Cardi.de tuderto,in quodã suo tractatu de canonica episcopali.

Preterea considerare debemus personã legantem an subsit diocesano,non autem debemus considerare locum cui legatur. In cõtrarium qõ non debeatur ista canonica, Considerare enim debem9 causas propter quas hec canonica est a canone inducta. Est enim inducta propter onus episcopale quod episcopo incumbit quod inter cetera consistit in celebrando solẽniter, ordines conferendo, predicando.penitentias iniungendo,z alia exercendo que ad officium epale pertinent quo ad legez diocesanã z iurisditionis,z quo ad forum contẽtiosum z penitẽtiale.z ex aliis causis quas plene posui in primo capitulo principali dum tractabã quo iure z ex qua cã sit inducta hec canonica episcopalis. Item est inducta hec canoni-
6 ca † epalis de iure cõmuni propter cõionem que est inter episcopũ z ecclesiam cui legatur.de testa.requisisti.in.§.secus.Itez hec canonica debetur propter potestatem quam habet episcopus dissolnẽdi de obuenientibus ecclesijs.xvj.q.j.c.ad hoc.prout hoc vltimum tangit Inno.de sanso.in.c.requisisti.Item propter hoc est canonica inducta.quia eps sua spiritualia cõmunicat suis ecclesijs sibi subditis.xxviij.q.j.iam nunc. Item quia episcopus est preordinator in cunctis.xxv.di.c.j.Item quia ad eum pertinet cura omnium ecclesiarum.z.q.j.decretum.de conse.dis.j.omnis. Item quia canonica epis copalis debetur ratione spiritualis iurisditionis z cure quã habet eps in ecclesijs suis.Si ergo cõsideramus causas propter quas canonica debetur episcopo,omnes iste cause cessant cum legat monasterio exempto:nam episcopus non celebrat diuina in loco exẽpto.Item nõ ordinat clericos monasterij exempti,quia super eos non habet iurisditionem,sicut nec super clericos alterius diocesis de temp.ordi.cũ nullus.li.vj.facit de prescriptio.in.c. veniẽs.li.vj.

7 **Item non predicat** in loco exempto. facit de de sepul. clemen. duduz. Itẽ non iniungit penitentias clericis exẽptis, qr talis licẽtia debet concedi per eum qui habet superioritatem super eum quez absolnit in foro penitentiali.de pe.z re.c.omnis.eo.ti.c. si episcopus. lib.vj.Item sicut pertinentia ad forũ penitentiale non põt exercere in loco exempto,sic nec pertinentia ad forum contentiosum. de offi.ordi.cum eps.li.vj.Item loco exempto non potest cathedram collocare.xviij.q.ij.luminoso.vbi etiam dicitur quod in monasterijs exẽptis non potest missias publicas celebrare,nec ibi cathedrã collocare,nec vllam potestatem exercere imperandi.nec aliquã ordinationem licet leuissimaz faciendi.z loquitur decre.illa in monasterijs exemptis,vt ibi dicit glo.z no.bene illud verbum quod dicit glo.nec vllam potestatem exercere imperandi.facit de elec.fundamenta.lib.vj.Item eps nullam habet cõmunionẽ cũ loco exempto,sed segregata z diuisa est potestas vnius ab altero sicut dicim9 in societate ex quo societas est diuisa ex iuris dispositione instit.p soci.§.finitur.Item cum hec canonica sit inducta propter potestatem quaz habet episcopus ius disponendi in locis exemptis,vt dicit Inno.de sanc.in.c.requisisti.de testa.Item cum propter hec canonica fit inducta,quia episcopus sua spiritualia cõmunicat suis ecclesijs sibi subditis.xxviij.q.j.iam nunc.z nulla spũalia cõicet loco exẽpto,ergo nec locus exemptus cõmunicabit episcopo obuenientia ipsi loco:sicut dicimus in filio qui non dz cõmunicare alteri filio ex quo sibi non cõmunicatur.ff.de collꝰ.bo.l.j.C.de collꝰ.l.illam.z.l. illud.Item quia eps est preordinator in cunctis.xxv.di.c.j.Sed in
8 locis exemptis nullam hz † preordinationem. Itẽ quia nullaz habet curam in loco exempto.licet habeat curã in ecclesijs sibi subiectis.x.q.j.decretum.de conse.di.j.omnis.Item quia epalis canonica debetur ratione spiritualis iurisditionis z cure quam hz episcopus in suis ecclesijs sed iurisditione z cura caret eps in ecclesijs exẽptis,z hanc rationem ponit Joan.in.c.officij.de testa. Preterea hoc probo per rationem euidentem,monasterium quod est plene exemptum per apostolica priuilegia,vt patet de priuile. si Papa. lib.vj.est exemptum a lege diocesana z iurisditionis. Sine ergo dicamus canonicam esse de lege diocesana,siue de lege iurisditionis, siue participare vtriq; legi,vtraq; lex est adempta episcopo per huiusmodi ademptionem,ergo non est ex qua autoritate episcopus illam canonicã possit petere.sic dicimus in eo cui nulla actio cõpetit,qr sine actione nemo experit.ff.de nego.gest.l.si pupilli.

9 **Preterea per exemptionem** monasteriuz † ducitur in libertatez,liberatur enim a potestate diocesani.facit de priuil.c.j.lib.vj.z.c.cum persone.eodem ti.Equiparamus ergo monasterium exemptum liberto,qui per manumissionem eximitur a seruitute domini:quoniã liber effectus acquirit sibi z non patrono. de bo.lib.l.j.Item monasteria exempta equiparamus filio emancipato,quia per emancipationem eximitur a patria potestate.insti. qui.mo.ius pa.pote.solui.§.itaq;.in fi.quia emancipatus querit sibi et non patri.insti.per quas perso.no.acqui.ob.in princi.z.l.cuz oportet.de bo.que libe.Item monasterium exemptum equiparamus prelato translato de vna ecclesia ad aliam:quoniam per translationem liberatur a prima ecclesia z acquirit secũde ecclesie z non prime.de priuil.cum olim.ij.Preterea per exemptionem tollitur cura epalis quam habebat in monasterio.Remoto ergo illo officio,remouetur cure premium.i.ipsa canonice epalis.ff.de neg.ge.
10 l.nesennius.ff.de annu.le.l.seio.Preterea cum † eps in loco exempto non habeat obsequialem obedientiam.de priuil.c.cum persone.lib.vj.ergo nec pecuniarium cõmodum quod consistit in canonica epali.facilius enim tolluntur commoda pecuniaria q9 obsequia.de bo.lib.l.fi.Preterea per huiusmodi exemptionẽ remissa censetur monasterio canonica epalis,z hoc ius episcopale quo ad canonicam translatum censetur in monasterio.xij.q.iij.c.fi.translato ergo iure episcopali in alium fit cõmoditatis z canonice portionis translatio.de relig.do.c.qstitutus.vbi est casus. Preterea epus in hoc loco exempto nullam habet iurisditionem,vt dicit glos.in.d. c.luminoso.ergo quia est iurisditionis defectus non potest petere hanc canonicam a loco exempto.

Preterea papa eximendo monasterium aduocat ad se omne ius episcopale quod competit diocesano z reputatur papa per prius diocesanus exemptoris.de priuil.autoritate.lib.vj. ergo diocesanus quasi desinens esse diocesanus hanc canonicam nõ potest petere a loco exẽpto. Preterea ex quo loca exempta tenentur pape ad

Source : BIU Cujas

pape ad canonicã vt dicit Abb.in.c.requisisti.de testa.ꝛ debeatur vna canonica solum,ergo non potest episcopus aliam canonicam
11 petere.qꝛ non debet grauari ecclesia legataria † in prestando duas canonicas episcopales.ſi.de rescrip.abbatem. Preterea cum ista canonica per monasterium exemptum debeatur pape,non potest episcopus hanc canonicã exigere in in preiudiciũ pape.ff.de re.in. in.l.id quod nostrum. Preterea ex quo ad monasterium exemptũ tenetur pape ad canonicam, nõ posset monasteriũ illam diocesano soluere.de iureiu.eam te. Preterea monasteriũ exemptum licet sit in diocesi epi,tamẽ illud equiparamus monasterio quod est extra diocesim.nam licet monasteriũ sit in diocesi episcopi,non tamẽ est de diocesi,vt dicit Abbas de offi.ordi.cuz episcopus.li.vj. Sed constat ꝙ diocesanus non petit canonicam de his que legantur monasterio alterius diocesis. Esto ꝙ legans sit subiectus diocesano qui petit canonicã vt dicit Abb.in.c.requisisti.de testa.pro hoc facit cle.dudum.de sepul.que loquens in prelatis quorũ appellatione comprehenduntur epi,eos excludit a qualibet canonica preter eã que ei vt curato debetur. Cum ergo monasterium exemptum non teneatur epo quo ad ea que sunt de foro contentioso, nec de foro penitentiali, nec ad ea que sunt de lege diocesana, nec iurisditionis, nec vllam iurisditionem habeat episcopus in loco exempto, ergo concludamus canonicã non deberi episcopo de his que legã tur loco exẽpto.ꝛ hoc tenet Jo.de testa.officij.ꝛ de sepul. certificari.in.x.q.ꝛ Abb.in.c.requisisti.de testa.

12 Preterea ꝙ episcopo nõ † debeatur canonica de legato loco exẽpto est casus in cle.dudũ.de sepul.in.§.verũ.ad fi.in ver. vltra portionẽ.ibi,aperte inuenit ꝙ vltra quartam partez ecclesia nec rectores ecclesiarũ aliquid exigere possunt a mẽdicantibus exẽptis quibus legat.per prelatos aũt ibi eẽos intelligi certum est, qꝛ nunquã in illa cle.dudũ parochiales vel curatores vocat prelatos, sed bene vocat illos rectores. Illius aũt dicti nulla alia ratio est, nisi qꝛ sunt exẽpti.ꝛ ita dicebat Jo.in.c.certificari.de sepul.in.x.q. Secunda est ꝙ episcopus vsq; ad ver.reprobatis ꝛc.non ob. rationes allegate per Hosti.nam licet iura loquantur indistincte de canonica episcopali prestanda.tamen dz intelligi,quando legatur ecclesie subiecte per rationes superius allegatas. Jura enim generaliter lo
13 quentia recipiunt limitationem † ꝛ modificationem ex iuris dispositione.ff de do.inter vi.ꝛ vxo.per totũ. Item non ob.alia ratio qõ diocesano videatur deberi canonica,cũ tota diocesis sit sua parochia,sicut ꝛ debetur ecclesie parochiali,hoc vero non excludit: qꝛ subditus episcopi est ꝓprie parochianus ecclesie cathedralis. Item non obst.alia ratio,qõ videtur fieri iniuria episcopo cũ corpus sui subditi transfertur ad locum exemptum hoc est falsum, quia iniuria fit solum parochiali eccclesie a qua corpus assumitur cum sepeliri debuisset in sua parochiali ecclesia, vt.c.certificari. Nulla autem iniuria fit episcopo: quoniam extra ecclesias parochiales non debebat subditus sepeliri in ecclesia cathedrali vel in diocesi, vt dicit Innocen.in.c.ij.de sepul.in glos.super ver.quia inversi.item quartam.vbi dicit ꝙ ipse non debeat ꝛc. Item non facit iniuriam episcopo si suus subditus legat loco exempto,cum habeat quis potestatem legandi cui velit,vt in.l.j.C.de sacrosanc.eccle. Nec videtur subditus legando loco exempto velle fraudare episcopum sua ca-
14 nonica:quia non presumitur fraus † in actibus quos quis potest exercere de iure communi.vtitur enim tunc iure suo,ꝛ ideo nullaz iniuriam facit episcopo.de elec.cum ecclesia vulterana.ꝛ per hoc reprobatur opi.Hosti.ꝛ domi.Cardina. Juxta predicta incidenter queritur,cum de legatis loco exempto debeatur canonica domino pape,vt superius dixi,vt dicit Abb.in.c.requisisti. An legatus de latere poterit illam canonicam petere ꝛ sibi eam appropriare,ita ꝙ in hoc iure censeatur loco pape,videtur ꝙ sic: quia legatus gerit vices pape.de offi.lega.c. ꝙ translationem. Item quia habet iurisditionem super exemptos,de quo in Specula. de leg. §.superest.ver.sed nunquid.ꝛ de verbo.signi.c.j.lib.vj. In contrarium est veritas.quia canonica debetur diocesano,sed legatus nõ est proprius diocesanus exemptoris.de priuil.autoritate.in glos. quia sicut.libro.vi.ergo sibi vt proprio diocesano exemptoris non debetur canonica.

Summarium.

1 Lugdunensis diocesano Lugdunẽsi subiectus si legat monasterio cõstituto in alterius diocesi puta in diocesi Viẽnensi, an de illo legato debebitur canonica portio diocesano Lugdunensi.

2 Portio canonica competit episcopo in cuius diocesi cõstituta est ecclesia cui legatur.

3 Testator si legat ecclesie subiecte epo tẽpore testamenti,sed exẽpti tempore mortis,an canonica epo debeatur.

4 Testator si legauit centũ ecclesie exempte ꝛ legauit sub cõditione, mortuo testatore ecclesia subiicitur epo,ꝛ demuz extat cõditio adiecta legato,an epo debeatur canonica.

1 Eptimo principaliter queritur,si perusinus † diocesano perusino subiectus legat monasterio cõstituto in alterius diocesi, puta in diocesi Florẽtina an de illo legato debebit canonica portio diocesano perusino. Rñdeo non.ratio:qꝛ diocesanus perusinus nullã habet cõmunionẽ neq; iurisditionem,neq; curã spiritualẽ,nec ius episcopale in monasterio alterius diocesis:omnia enim talia iura cõpetunt diocesano in cuius diocesi est monasterium.de excep.c.cũ venerabilis.de reli.do.c.constitutus.de capel.mo.c.ij.ꝛ ita tenet Abb.in.c.requisisti.de testa.super verbo,obtinebit. Itẽ qꝛ hec canonica portio non debetur epo per respectũ ad personaz relinquentẽ.ſ.qꝛ subsit epo perusino, sed per respectum ad locũ cui relinquit vt tunc debeatur, cũ locus cui relinquitur subest epo. Sed ſi legatur ecclesie que non est in diocesi episcopi,episcopus nullã habet iurisditionẽ neq; curam in ecclesia
2 que est in extra suã diocesim,sicut nec cõpetit canonica epo cum legatur loco exẽpto. Competet ergo canonica portio † epo in cuius diocesi constituta est ecclesia cui legat.ꝛ ita consuluit Jo.de monte mur.super hoc puncto.ꝛ ita no.Jnno.super.c.requisisti.ꝛ Jo.in.c. certificari.de sepul.dicebat Host.ꝙ cõsiderare debemus quid legatur. Nam ſi quidẽ legat quantitas tunc debeatur canonica epo cui subest legans, qꝛ cõsideramus tunc personã legantẽ ꝛ non locũ cui legatur. Si aũt subiectus epo perus.legat fundũ existentẽ in diocesi florentina,ꝛ legat ecclesie in diocesi florentina existenti,tũc nõ debetur canonica epo cui subest legans,sed episcopo in cuius diocesi est res. Jnspicimus enim tũc locũ in quo res est.C.vbi in rem ac.l. fi.facit qõ no.de priui.pastoralis.sicut in decimis predialibus que debent illi ecclesie intra cuius parochiam sunt predia. Illud qõ dicit Hosti.de quantitate est falsum per superius dicta ſi testator legat ecclesie. Jncidẽter queritur ſi testator legat ecclesie subiecte † epo
3 tempore testamẽti,sed exẽpti tempore mortis,an debeatur canonica episcopo. Circa istud no.quatuor casus.

Primus quando ecclesia est subdita tẽpore testamẽti ꝛ mortis testatoris ꝛ debet canonica. Secũdus casus est quando est exempta tpe testamẽti ꝛ mortis ꝛ non debet canonica. Tertius casus est quando est subdita tẽpore testamẽti sed est exempta tempore mortis, et non debetur canonica. Quartus casus est quando exempta tempore testamenti: sed est subdita tempore mortis ꝛ debetur canonica. Ratio est quia statum ecclesie cui legatur consideramus ſm tempus mortis testatoris,non aũt ſm tempus testamẽti.de quo plene in.l.ſi cognatus.ff.de re.dub. ff. de fideicõmiſ.lib.l.generaliter.§.ſi homini libero.qñ di.le.ce.l.post diem.ꝛ.l. ſi vxorem.de condi.inſer.ꝛ.l.que legata.ff.de re.iu. Ceterum ſi post mortẽ testatoris mutetur statur ecclesie,hec mutatio status non cõsideratur cũ considereꝛ tempus mortis an ius sit quesitum diocesano. Predicta procedũt in legatis que pure relinquunt. Quid ergo
4 ſi sub conditione relinquat. Exemplum testator † legauit centũ ecclesie exempte ꝛ legauit sub cõditione:demũ post mortem testatoris ecclesia subiicitur iurisditioni episcopi,ꝛ demum extat conditio adiecta legato. Queritur an debeatur canonica episcopo.ꝛ videbatur ꝙ non:quia ſi consideramus tempus testamenti ꝛ mortis ecclesia erat exempta:licet ergo post mortez testatoris mutetur status ecclesie quia subiiciatur diocesano: non per hoc preiudicabitur ecclesie. Jn contrarium videtur ꝙ non inſpicimus tempus testamenti nec mortis,sed inſpicimus tempus conditionis extãtis: quo quidem tempore illa ecclesia reperitur diocesano subiecta. ff. quando di.le.ce.l.ſi vſufructus.de reg.iur.l.que legata.de pi.legati. Jsta questio in hoc resident, an conditio existens retrotrahatur. Nam ſi retrotrahitur ad tempus testamenti non debetur canonica.de hoc plene per Bar.in.l.ſi is qui pro emptore.ff de vſuca.ꝛ.ff. qui po.in pig.ha.l.qui balneum.

Summarium.

1 Epo an cõpetat canonica ſi in aliquo monasterio exempto sit aliqua capella ꝛ illi capelle aliqua legentur.

1 Octauo principaliter queritur ſi in aliquo monasterio † exẽpto sit aliqua capella ꝛ illi capelle aliqua legent,an de talibus legatis illi capelle epo competat canonica.ꝛ dubiũ facit an papa eximendo monasteriũ videat eximere capellas sitas intra monasteriũ.videt ꝙ non:qꝛ exempto vno loco non videtur exemptus alius locus.de priuil.per exemptionẽ.li.vj. Jn contrariũ videtur,qꝛ talis capella que edificata est in monasterio,cedit monasterio,sicut dicimus in edificio qõ cedit solo. instit. de ac.re.do.§.nunc vero.ꝛ.C.de rei ven.l.ſi inferiorem.ergo Papa eximendo monasteriũ censeatur eximere illam capellã tanquã cedẽtem ꝛ accessoriã monasterio.facit in ratione sui qõ habet in reg.

Source : BIU Cujas

accessorium.li.vj. Concludo q̄ de legato illi capelle nō debetur canonica episcopo, ꝛ q̄ exempta ecclesia, censentur exempte capelle que sunt intra corpus ecclesie.

Summarium.

1 ☞ Monasterium exemptū si hz aliquas capellas sitas in dioces, an de legatis illis capellis eps habebit canonicam. 2.
3 Mēbra q̄ nō sunt exēpta, illo casu eps hz iurisditionē sup eccl̄ias.
4 Ecclesia subiecta epō si vniatur monasterio exēpto ꝛ aliquid leget illi ecclesie sic vnite, an epō debebitur canonica.

1 Dno principaliter queri tur: si monasteriū † exēptum hz aliquas capellas sitas in dioces an de legatis illis capellis eps habebit canonicā. Rūdeo, aut monasteriū est exēptum cū suis capellis, ꝛ tūc tenent epō ad canonicam: q̄ in nullo subsunt epō quo ad legē dioc̄sanā ꝛ iurisditionis. de priui. ex ore. in fi. Aut monasteriū est exēptū sed nō cū capellis suis, ꝛ tūc tales capelle subsunt dioc̄sano quo ad legē dioc̄sanā ꝛ iurisditionis. de offi. or. conquerēte. xvj. q. ij. sane. de priui. cū ꝛ plātare. §. in eccl̄ijs. ꝛ ideo tenent epō quo ad canonicā de legato q̄ fit illis capellis. de quo plene per glo. in. c. dilectus. de offi. ordi. sup verbo, de lege iurisditionis. ꝛ p Jnno. de sepul. in nostra. in gl. magna. in ver. si aūt. Et de hoc est casus ad literaz in. d. c. ex ore. in fi. vbi dicit tex. q̄ hz monasteriū sit liberū in capite tanq̄ ab epāli iurisditione prorsus exēptum ꝛ solū romano pontifici subiectū. Jn membris tñ que non probant exēpta dioc̄sano epō, ipsum monasteriū subiacet propter q̄ abbas ad synodū eius dz accedere, pro ipsis quoq̄ membris nō exēptis idem abbas tenet dioc̄sano epō exhibere reuerentiā, obsequium ꝛ honorē, quibus cōpetenter exhibitis, ipse
2 dioc̄sanus dz remanere contētus. ꝛ ibi subdebat Jnno. q̄ † quādo mēbra nō sunt exēpta sed abbas est exēptus cui mēbra sunt subiecta, ꝛ in mēbris delinquat, dioc̄sanus exēptuz abbatē iudicabit ꝛ puniet, ꝛ deponet. de priuil. c. cū capella. de fo. compe. postulasti. Seruata tñ forma cōstitutionis. de priui. volētes. li. vj. de fo. cōpe. romana. eo. li. Sed si nō delinquat in locis nō exēptis sz delinquat in personis exēptis, puta q̄ negligens est in regimine eorū vel etiā iniuriatur eisdem: tunc nō habet potestatē dioc̄sanus contra euz procedendi. nō enim sunt isti modi quare dioc̄sanus sortiat forum in personis exēptis, ꝛ subdit ibidē q̄ dioc̄sanus propter delicta cōmissa in personas exemptas non pōt abbatē priuare ab ecclesia non exēpta vel eū suspendere, q̄ hoc nō pōt facere dioc̄sanus nisi cū cause cognitione, sed ipse non pōt cognoscere de delictis persone exempte, ergo nec contra eum procedere.
3 Item in hoc casu † quādo mēbra nō sunt exēpta hz eps iurisditionē super eccl̄ias, vt no. de offi. ord. c. quāto. ꝛ. c. cū ab eccl̄iarū. ꝛ in hoc casu presentabit clericos prelatus ꝛ rūdebitur eis de tpalibus. de priui. cuz ꝛ plātare. §. in eccl̄ijs. de capel. mo. c. j. de preben. in lateranēsi. nisi etiā eccl̄ie essent pleno iure subiecte monasterio quo ad vtrāq̄ legem. s. dioc̄sanam ꝛ iurisditionis: q̄ tunc abbas instituret. xvj. q. ij. c. j. ꝛ vide q̄ plene no. in. c. de monachis. de preb. ꝛ de iurepa. cle. vt constitutio. subdit enim Jnno. in. d. c. ex ore. q̄ si abbas exēptus procedat cōtra personas que sunt de membris ipsius monasterij, non tamen exempti, q̄ tunc a sententia abbatis poterit appellari ad episcopum. ¶ Juxta predicta queritur incidēter si eccl̄ia subiecta episcopo vniatur monasterio † exēpto ꝛ aliquid leget illi eccl̄ie sic vnite an episcopo debebitur canonica. Respondeo cōsideramus sub qua forma sit facta vnio prout no. in. c. j. ne se. vacā. ꝛ fm illam formam cognoscetur an debeatur canonica. vide per Jnno. in. c. j. in nostra. de sepul. ꝛc.

Summarium.

1 ☞ Monasteriū si aliquod sit exēptum quo ad legē dioc̄sanā ꝛ immediate subiectū pape habēs tamē parochianos non exēptos, an tenebitur monasteriū ad canonicam episcopalem.
2 Episcopus nil nisi occasione populi recipere potest.
3 Abbas exemptus qui habet populum non exemptum, per populum cogitur ire ad synodum.

1 Decimo principaliter que ritur † si sit aliq̄ monasteriū exēptū quo ad legez dioc̄sanā ꝛ iurisditionis ꝛ immediate subiectū pape, tñ tale monasteriū hz parochianos ꝛ populuz non exēptum an tenebit monasteriū ad canonicā epālem. dicebat Jnno. de sta. mo. in. c. j. in gl. magna. ver. itē no. ꝛc. q̄ hz monasteriū sit a lege dioc̄sana exemptū, tñ si hz non exēptuz populū dz facere omnia que pertinent ad legē dioc̄sanam ad que ratione populi alie eccl̄ie tenentur vtrū debēt si habet populū ad synodum ire. de ma. ꝛ ob. q̄ super. xvij. di. c. fi. ꝛ ibi not. Jnno. ꝛ si essent exempta ex quo habēt populū qui nō est exemptus, vel si hz non exempta mēbra ad legē dioc̄sanā tenetur inquātum lex dioc̄sana populū tangit vel membra nō exēpta. de priuile. ex ore. in fi. vnde tamē quidā dicunt, q̄ si sunt aliqua que populum nō respiciunt quo ad illā legem dioc̄sanā nō tenebunt sicut in his que eis donant intuitu pietatis vel religionis, nullā quartam per legem
2 dioc̄sanam habebit episcopus. xvj. q. j. cū pro vtilitate. q̄ † nihil nisi occasione populi recipere potest. xvij. q. ij. luminoso.

Idem etiam dicunt q̄ in nullis alijs ad legē dioc̄sanā pertinentibus tenētur episcopo nisi in his ad que alie eccl̄ie alias exēpte ratione populi tenerentur. Dicebat etiam Jnno. in. c. venic̄s. de verbo. sig. lib. vj. q̄ quando monasteriū hz eccl̄iam que est de mēbris suis pleno iure exempta a potestate dioc̄sani, tūc abbas in illa eccl̄esia instituet rectorē examinare nō pertinet ad epm sed ad abbatem: q̄ talis rector nō instituit ab episcopo sed ab abbate, sed tunc si populus illius eccl̄ie non sit exēptus, rector eccl̄ie institutus per abbatem recipiet curam ab episcopo ꝛ reddet sibi rationē populi, ꝛ ibit ad concilium episcopale, ꝛ recipiet ibi statuta synodi ꝛ respondebit de quarta decimarū oblationum ꝛ mortuariorum et huiusmodi que sibi a populo obuenīūt, ꝛ prestabit sibi reuerentiā obsequium ꝛ honorem ratione populi, ꝛ alia que alij rectores prestant episcopo, ar. de priui. ex ore. de ma. ꝛ obe. q̄ super his. vbi di
3 cebat Jnno. q̄ abbas † exemptus qui habet populū nō exēptum per populum cogitur ire ad synodum. Dicebat etiā Jnno. de priuil. recepimus. q̄ quando monasteriū est exemptum ꝛ habet populum nō exemptum q̄ tunc quo ad laicos videlicet parochianos illius eccl̄ie nulla iura episcopus perdet, dabit enim penitētias publicas chrismabit ꝛc. Episcopalia iura taz legē dioc̄sanā quā ad legem iurisditionis spectantia exercebit. de priui. cū olim. de sepul. in nostra. Dicebat Hosti. in extrauag. Jnno. ad perpetuā. ꝛ ar. in. c. veniens. de ver. sig. li. vj. q̄ si monasterium cum capellis sit exemptum, cum populus tunc nō sit exemptus, vt. d. c. per exēptionez. q̄ episcopus curabit populū. x. q. j. regenda. qui etiā episcopus in dicta parochia poterit aliā eccl̄esiaz edificare vel dare parochianis licentiam edificandi. de conse. di. j. nemo. de eccle. edi. ad audientiā. alias ad euidentiam. Et ponet in illa eccl̄esia sic nouiter edificata episcopus rectorem qui percipiet decimas, oblationes ꝛ alia iura episcopalia. xij. q. j. c. j. de his que fi. a pre. c. pastoralis. Quando ergo monasterium habet parochianos seu populuz, ꝛ parochianus legat illi monasterio exempto, debebitur canonica episcopo: quia illud obuenit monasterio a populo propter legatum q̄ parochianus facit monasterio: sed si ille qui legat monasterio non esset parochianus, tunc episcopo non debetur canonica, ꝛ ratio est, q̄ legatur loco exempto.

Summarium.

1 ☞ Canonica an debeatur episcopo de his que obueniunt monasterio exempto a populo.

1 Mdecimo queritur de tali questione, eps habet † eccl̄esiam parochialem et curatam pleno iure sibi subiectam quo ad legē dioc̄sanam ꝛ iurisditionis ꝛ habētem parochianos. Modo papa illam eccl̄esiam concedit monasterio exempto cum parochianis, ꝛ in dicto priuilegio papa subiūxit q̄ cura animarum ꝛ parochianorum dicte eccl̄esie abbati dicti monasterij immineat, ipsamq̄ curam per capellanum exerceat, ꝛ q̄ institutio ꝛ destitutio dicti capellani ad abbatem dicti monasterij pertineat, ꝛ q̄ abbas dicti monasterij ꝛ etiam dictus capellanus ratione dicte cure non sint in aliquo dioc̄sano subiecti nec sibi teneant de cura illius eccl̄esie aliquatenus medere, an tunc debebitur canonica episcopo de his que obueniunt monasterio ab ipso populo de legatis que faciunt dicti parochiani dicto monasterio. Respōdeo non debetur canonica episcopo. Ratio est, q̄ dicta eccl̄esia est exempta quo ad se ꝛ populum quo ad legem iurisditionis ꝛ dioc̄sanam. ꝛ hoc tenet expresse Jnno. de offi. archid. c. fi. in glos. super verbo, monasterio. in versi. nisi in monasterijs. vbi dicit q̄ ipsi monasterio exempto cū iuribus parochialibus populus datus est: q̄ tunc cessat canonica ꝛ nullum ius episcopale competit episcopo. hoc etiam tenet Jnno. in. c. j. de sta. mo. vbi dicit q̄ de his que obueniunt monasterio exempto a populo debetur episcopo canonica, cum populus non est exemptus.

Summarium.

1 ☞ Monasteria exempta cū non teneantur dioc̄sano ad canonicam de his que legantur monasterio, an tale monasteriū tenebitur ad canonicam domino pape.

Duodecimo

Quodecimo queritur cuz
1 monasteria exẽpta † nõ teneantur dioceſano ad canonicam de his que legant monaſterio an tale monaſterium tenebit ad canonicã dño pape. Rñdeo ſic. ꝛ ita tenet Pe. de ſaxo. de ſepul. in. c. in noſtra. ꝛ Jo. de teſta. officij. ꝛ pro hoc facit ratio, qꝛ papa eſt proprius dioceſanus exemptoris. de priuile. c. autoritate. lib. vj.

Summarium.

1 Canonica an debeatur epo de his que legantur hoſpitali.
2 Epiſcopus habet canonicam de relictis hoſpitali preterq̃ ſi relinquantur ad vſus priuilegiatos.

Decimotertio principali-
1 ter querit de his † que legant hoſpitali an debeat canonica epo. ꝛ hoc ordine procedemus, qꝛ primo queremus de his que legant hoſpitali conſtructo autoritate epiſcopi. Secundo queremus de legatis hoſpitali conſtructo ſine autoritate epi, an debeatur canonica epiſcopo, ꝛ hic oportet primo querere an ſi ſine autoritate epiſcopi quis poſſit conſtruere hoſpitale, an autoritate propria poſſit illud deſtruere. Tertio an illud tale hoſpitale conſtructum ſine autoritate epiſcopi eſt capax hereditatum ꝛ legatorum que ei relinquuntur, an de huiuſmodi hereditatibus ꝛ legatis debeatur canonica epiſcopo. Quinto ſi aliquis conſtruit autoritate propria hoſpitale, an poſſit illud donare alicui eccle vel loco religioſo vel priuate perſone ſine autoritate dioceſani. Sexto ſi aliquis conſtruat hoſpitale ſine autoritate epiſcopi, ꝛ pro ipſo hoſpitali emat aliqua bona, vel ipſi hoſpitali aliqua legentur, ꝛ conſtruens hoſpitale illud donet loco religioſo vel priuate perſone, an donatario cedant bona que conſtruens emit pro hoſpitali, vel que fuerunt donata vel legata hoſpitali anteq̃ fieret illa donatio. Septimo ſi aliquis conſtruat hoſpitale autoritate propria ꝛ illud deſtruat ſine autoritate epi. Quid erit de bonis que conſtruẽs emit pro hoſpitali que erant donata hoſpitali, vel que fuerunt legata antequam deſtrueretur hoſpitale. ¶ Quo ad primam queſtionem qua queritur de his que legãtur hoſpitali conſtructo autoritate epiſcopi an debeatur canonica epiſcopo. Dicebat Jo. de teſta. c. requiſiſti. ſuper ver-
2 bo, pijs locis. q de relictis hoſpitali epiſcopus † habet canonicam preterquam ſi relinquãtur ad vſus priuilegiatos, de quibus loquitur. c. viti. de teſta. ꝛ nõ dicit plus in. d. c. requiſiſti. nec ibi diſtinguit an illud hoſpitale ſit conſtructum autoritate epiſcopi vel ſine eius autoritate. Si conſtructum eſſet autoritate epiſcopi, indubitatuz eſſet q illud hoſpitale teneretur epiſcopo ad canonicam quoniaz ſibi ſubeſt quo ad legem dioceſanam ꝛ iuriſditionis, vt de religio. do. c. iij. ꝛ quod no. Jo. de conuer. coniuga. dudum. ꝛ idẽ tenet Jno. de ſepul. in noſtra.

Summarium.

1 Inſtitutio rectoris hoſpitalis ad quem ſpectet.
2 Fundatori hoſpitalis ex fundatione vel donatione queritur iuſpatronatus.

Quoniam autẽ ſupra tra-
ctauimus de hoſpitalibus que conſtruunt autori
tate dioceſani, nũc aũt querimus de infraſcriptis dubijs. Primo querit ad quem ſpectat inſtitutio
1 † rectoris hoſpitalis qõ eſt fundatũ autoritate dioceſani. tex. c. iij. de reli. do. dicit q ſpectat ad ordinationẽ dioceſani ꝛ e. ti. cle. qꝛ cõtingit. in gl. ſuper verbo, de iure põt tñ ad aliũ pertinere per ſtatutũ in ipſius loci fundatione appoſitũ, vel ex cõſuetudine legitime ꝑſcripta, vel ex priuilegio ſedis apoſtolice. ꝛ hec oia
2 probant in. d. cle. qꝛ cõtingit. ¶ † Not. tñ q fundatori hoſpitalis querit iuſpatronatus ex fundatione vel donatione, vt in. c. nobis. de iurepa. ꝛ eſt exꝑſſum in. c. inter dilectos. de dona. ꝛ hoc caſu patronus hz ꝑſentare rectorẽ, ꝛ dioceſanus hz inſtituere. de re iudi. c. cũ bertoldus, nec teneret inſtitutio facta a dioceſano non precedẽte ꝑſentatione patroni. de iurepa. cũ dilectus. xvj. q. j. decreuimus.

Summarium.

1 Hoſpitalia per quos debeant regi. 2.
3 Tutoribus ꝛ curatoribus equiparantur rectores hoſpitalium.
Subſtantia eccleſiaſtica periclitari ſolet per habentẽ vxorẽ ꝛ filios.
4 Patientes defectum nataliũ an poſſint prefici hoſpitali.
5 Prefici hoſpitali an poſſint religioſi.
Religioſi tenentur ad opus pietatis.
Regularis poteſt prefici eccleſie ſeculari.

6 Leproſi contrahunt matrimoniũ ꝛ vtuntur matrimonio.
Religioſus abbate imperante ꝛ pro vtilitate monaſterij officium procurationis poteſt ſuſcipere.
7 Religioſus põt ꝑfici beneficio ſine cura q eſt de mẽbris monaſterij.
8 Etas que requiratur in rectoribus hoſpitalium.
9 Inſtituere habens rectorẽ in hoſpitali ſi illud cõferat perſone indigne, an priuetur iure conferendi.
10 Pauperes hoſpitalium degentium in parochia alicuius eccleſie, a quo recipient ſacramenta.
Hoſpitale ſi cõſtruat autoritate epi, an fundator hoſpitalis poſſit paciſci cũ epo q ipſe epiſcopus ibi nullam habeat iuriſditionem.
11 Clemen. qꝛ contingit. de reli. do. an habeat tãtum locum in hoſpitali conſtructo autoritate dioceſani. 12.
13 Hoſpitale aliquod ſi longiſſimo tempore fuit gubernatum tanq̃ hoſpitale per rectores laicos ꝛ clericos, an preſumatur autoritas epiſcopi interueniſſe.
14 Autoritas, interpoſitio ꝛ ea que facti ſunt non preſumũtur interueniſſe niſi appareat.
15 Filius illozũ preſumitur, qui vt parentes illum habuerũt pro filio.
16 Pater qui habet conſentire filio in iudicijs, an poſſit cõſentire ex interuallo poſt iudicium iam initiatum.
17 Collegium leproſorum an ſit religioſum.
18 Dioceſanus cũ poſſit eccleſias habentes ſpeciales rectores viſitare ꝛ procurationes recipere, an etiam poſſit hoſpitalia.

Decũdo principaliter que
1 ritur † per quos talia hoſpitalia debẽt regi. tex. in d. cle. qꝛ cõtingit. dicit q regimen talis loci dz committi viris prouidis ꝛ idoneis ꝛ boni teſtimonij, q ſciant ꝛ velint ꝛ valeãt loca ipſa ꝛ iura vtiliter regere ꝛ eorũ prouentus ꝛ reddit⁹ in vſu miſerabiliũ perſonarũ fideliter diſpẽſare. Itẽ poſſit cõmitti clericis. ꝛ no. q dicit de clericis in genere, ſine ergo tales clerici ſint in minoribus ſiue in ſacris ordinibus ſiue ſint coniugati ꝛ bigami, poterũt prefici tali hoſpitali. nec ob. q cõiugatis ꝛ bigamis nõ poſſunt beneficia cõferri de cle. cõiu. c. diuerſ. fallatijs. de biga. c. vno. li. vi. qꝛ illud eſt verũ in his que cõferunt tanq̃ in beneficiũ. Sed huiuſmodi hoſpitalia vt in beneficium cõferri non debẽt, niſi in caſibus poſitis in. d. cle. ꝛ q bigami poſſunt prefici tali hoſpitali tenet Jo. de li. in cle. qꝛ cõtingit. de reli. do. ſuper verbo beneficiũ. ¶ Item aduertẽdũ ad id qõ dicit tex.
2 q † cura talium hoſpitaliũ debet cõmitti viris prouidis ꝛc. per quẽ tex. dico q talia hoſpitalia nõ poſſent cõmitti infamibus, nec criminoſis, nec excõmunicatis. Infames enim nõ ſunt boni teſtimonij, vt in. l. j. de his qui no. infa. nec ſunt viri prouidi, facit regula. iuſamis. lib. vj. Idem dico de criminoſis. de tem. ordi. queſitũ. de teſti. teſtimoniũ. ꝛ. c. fi. de exceſ. prela. c. inter dilectos. Idem de excõmunicatis maiori excõmunicatione: quoniã iſti ſunt ſegregati a cõmunione hominũ, ꝛ participantes cuz eiſdẽ peccant qõ me. cau. c. ſacris. de excep. a nobis. ¶ Quid de laicis. Reſpondeo prefici poſſunt tali hoſpitali, etiã ſi habeant filios vel vxorem ex qua poſſent filios veriſimiliter procreare, etiã ſi talis rector habeat curã paupe rum vel familie. talẽ enim curam habet dñs ꝛ pater ſuper familiam iſtam, ergo nõ impediet laicum prefici. de ſen. excõ. canonica. ꝛ hoc probatur per dictã cle. ibi, viris prouidis. Generaliter enim gubernatores talium locorũ cum ſacramenta nõ conferant nec diuina celebrant ſed ſimpliciter prouẽtus diſpẽſant in vſus miſerabiliũ per-
3 ſonarum ad hoc. viij. q. j. c. j. pro hoc etiam facit qꝛ † tales rectores equiparãtur tutoribus ꝛ curatoribus qui laici ſunt, vt dicit ibi tex. ꝛ qꝛ ille tex. dicit ibi prouidis viris ꝛc. generaliter loquitur, ꝛ de laicis etiam intelligit. Quidam tñ dicebãt q laici coniugati non poſſunt prefici tali hoſpitali. Mã cõmiſſio debet fieri perſone que fideliter diſpenſet, vt ibi dicit tex. Sed nõ preſumitur fideliter diſpẽſare pauperibus ex quo habet vxorẽ ꝛ filios. cũ enim vir cogitet quomodo poſſit placere vxori ꝛ ideo minus que dei ſunt valeat cogitare, quaſi diuiſus in duo plenam ſui habeat poteſtatẽ. de cle. coniu. capi. diuer. ¶ Item preſumunt fore ſuſpecti in huiuſmodi adminiſtratione qꝛ per habentẽ vxorẽ ꝛ filios ſolet ſubſtãtia eccleſiaſtica periclitari. xxvij. di. de ſiracuſane. lz gl. teneat primã opi. tamẽ puto hoc pẽdere ex arbitrio dioceſani qui hz conſiderare qualitatẽ perſone an ſuſpecta ſit vel nõ Optime ad hoc facit. l. j. ff. vbi pu-
4 edu. de. Dico q etiã patiẽtes † defectũ nataliũ poterũt prefici tali hoſpitali: qm̃ ꝛ boni teſtimonij eſſe poſſunt. de elec. innotuit. de iudi. cũ deputati. Qõ aũt dixi laicos poſſe prefici tali hoſpitali eſt verum, niſi tale hoſpitale habeat curam animarũ cũ poteſtate clauiũ vel ſi eſſent loca religioſa. xvij. q. ij. quidam.

Sed queritur de laicis vel clericis ignotis an poſſunt ꝑfici tali hoſpitali videt q nõ, qꝛ huiuſmodi perſone ignote tanq̃ fugientes propriã patriam preſumunt criminoſi ꝛ infames. xix. q. j. duo ſunt. de tempo. ordi. c. j. li. vj. Et infames vel criminoſi nõ poſſunt prefici. Reſpõdeo prefici poſſunt, q non preſumũtur indigni niſi

Source : BIU Cujas

hoc probetur.de seru.c.vno.de presump.c.fi.sufficit ergo q̄ fideli-
5 ter dispēset etiā si sit ignotus.de iudi.cū deputati.Sed querit† de religiosis an possint p̄fici tali hospitali,z maxime hospitali lepro-sorum.z videt q̄ possint prefici per hoc qō no.Inno.de ec.edi.cū dicat.vbi dicit collegiū leprosorum esse religiosum z licitum a iure approbatū.per.c.quedā.xvij.q.ij.¶Item qr est opus pietatis ad qō tenent religiosi.Archidia.in.d.c.quidā religiosum nō posse ibi prefici.dicit nisi hospitale esset alicuius religionis approbate, vel haberet ecclesiam curatam:qr regularis ecclesie seculari prefici po-test.de regu.super eo.xix.q.j.c.j.z hoc propter priuilegiū cure.de sta.mo.qō dei timore.non ob.c.quidā.prealle.vbi videt dicere reli-giosum posse prefici hospitali.Nam tex.ibi dicit de ecclesijs mona-sterij z hospitalibus.z submittit ibi tex.q̄ talibus locis prefici pos sunt clerici z monachi z laici prefician̄tur hospitalibus,nec est vera opi.Inno.no.in.d.c.cū dicat.de eccle.edi.qr vt dicit ibi Host.nō est verum q̄ collegium infirmorū z leprosorum sit religiosum nec ali-quo iure cauetur.qr nulla religio est sine tribus substantialibus de quibus in.c.cum ad monasterium.de sta.re.de reli.do.cle.j.Sed le-
6 prosi† contrahunt matrimoniū z vtuntur matrimonio cōtracto. de coniug.leprosi.c.j.z.iij.z habēt proprium,vt.d.c.cum dicat.nec omnes ducentes communem vitaz sunt religiosi.de vi.z hone.cle. quoniam vt ait.nec priuilegium de decimis nō soluēdis concedit eis ratione religionis.sed ratione compassionis z pietatis.de resti. spo.c.j.z de censi.licet.Sed queritur si sit aliquod hospitale nō ha-bens curam animarum z fundatum sit autoritate diocesani,z insti tutio rectoris pertineat ad monasterium ex consuetudine,prescri-ptione vel priuilegio,z sic illud hospitale sit de membris monaste-rij,an tali hospitali possit prefici religiosus illius monasterij.Re-spondeo sic:qō probatur duplici ratione.primo qr talis rector cen-setur tanq̄ procurator hospitalis.de dona.ceterum.z.c.fraternita tem.Sed religiosus abbate imperante z pro vtilitate monasterij potest procurationis officium suscipere.de postu.c.ij.Secunda ra
7 tio qr† religiosus potest prefici beneficio sine cura qui est de mem-bris monasterij.de quo per Jo.in regu.que a iure.li.vj.de sta.mo. cum ad monasterium.ver.tales.facit cle.ne in agro.de sta.mo.§.ce terum.z qō no.xvj.q.j.de monachis.z per Host.in decre.qō dei ti more.Demum queritur an rectores taliū hospitalium sint perpe-tui.z videt q̄ debeant esse temporales.i.ad tēpus instituti,qr equi paramus eos tutorib⁹ z curatoribus,quorū officium est tpale.C. vt ca.post pub.tu.ab sit.l.j.z si intelligatur q̄ cōmissio fiat ad tēpus scilicet quādiu placuerit cōmitti,dicas q̄ potest fieri talis cōmissio z ad tempus z in perpetuum.qr tex.in.d.cle.super verbo, cōmittit. loquitur simpliciter de cōmissione nō exprimēs an sit temporalis vel perpetua,ergo poterit fieri ad tempus z perpetuo,vt dicit gl. super verbo,cōmittatur.Demum querit infra qō tempus habēs ius instituēdi rectorem in hospitali debeat rectorem instituere.illa cle.de tēpore.nihil prouidet.z ideo dicebat ibi Pau.a iure nō esse tempus determinatum licet in collatione beneficiorum tempus sit determinatū.de cōces.prebē.Et in electiōe de elec.ne pro defectu. de sup.neg.prela.cle.vna.z in presentatiōe.de iurepa.c.vno.lib.vj. Puto tamen q̄ ex quo hospitale est constructū autoritate epi et habens rectorē instituere negligit rectorem instituere z deserit cu-ra hospitalis q̄ episcopus possit supplere negligentiā illius,vt.d. cle.qr contingit.ver.nos.z ver.in quo si forte.

8 **Demum queritur que etas** † requirit in rectori-bus dictorum hospitaliū.z per.d.cle.nō est prouisum de etate, licet per canones in beneficijs sit prouisum de etate promouendorū ad beneficia,siue sint sine cura siue cum cura,siue sint dignitates vel ca nonicatus.de elec.cū in cunctis.de eta.z qua.in decorū.de rescrip.si eo tēpore.li.vj.de sta.mo.cle.ne in agro.Sed si istos rectores equi-paramus curatoribus,non videt q̄ minor.xxv.annis potest prefi ci regimini ipsius hospitalis.C.de legi.tut.l.vlti.pro hoc facit.d. cle,qr contingit.dum ibi dicit,prouidis viris ꝛc.Nō enim hec pro-uidentia videt cadere in minore.xxv.annis,vt in.d.l.vlti.C.de le-gi.tute.Si aūt equiparamus eos curatoribus,vt patet de dona. ceterum.z.c.fraternitatē.tūc cū nō soluz sint gubernatores ad ex-traiudicialia,sed etiam iudicialia,vt cle.qr contingit.de reli.do.vi-detur requiri etas.xxv.annorum.de procu.qui generaliter.lib.vj. Demum querit si talia hospitalia vacēt in curia,an habēs ius in-stituendi de iure cōi perdat potestatē instituendi,ita q̄ institutio competat soli romano pōtifici.Respōdeo, nō perdit potestatem instituēdi,nec illud ius deuoluitur ad papā.z hoc est verum nisi ta lia hospitalia conferrētur vt in titulum,z vt in beneficium.de pre-ben.c.licet.li.vj.z vt lite penden.cle.j.

9 **Demum queritur si habens** † insti-tuere re ctorē in hospitali illud cōferat persone indigne,an priuet iure cōfe rendi,qr tex.ibi nō exprimit hoc in.d.cle.qr contingit.z videtur q̄ priuetur iure cōferendi,qr tex.ibi dicit q̄ prouidis viris dz fieri col latio.Respondeo nō priuat iure instituendi:qr tex.ibi hoc nō ex-primit.Nec vera nisi tale hospitale conferretur vt in titulū,z vt in beneficium.de elec.cū in cunctis ordinibus.z.c.vintonien.¶Ite-mū querit de fructibus bonorū dicti hospitalis,qualiterz in quos vsus cōuerti debeant.Respōdeo,prouentus illos cōuertere debēt in vsus pauperū,z nō in vsus suos vltra victū z vestitum que habe re debet de bonis hospitalis rector,z sic alios fructus nō facit suos etiam separatos a solo in vita vel in morte,nec eos potest in suum patrimonium cōuertere.pro hoc facit.d.cle.super verbo,inhuma niter.hoc enim est durū verbū contra istos rectores hospitaliū, qr non faciunt fructus suos,nec possunt sine periculo dānationis cō uertere in vsus suos,preter victū z vestituz.Et licet generaliter bo na ecclesiarum sint bona pauperū.xj.q.j.quicqd tñ latiorē seu laxio rem administrationē habēt prelati q̄ isti rectores,de quo per Archi.de rescrip.c.statutū.z per Jo.an.de offi.ordi.c.presenti.lib.vj. de hoc per glo.z Jo.de lig.in.d.cle.Nec vera,nisi essent hospitalia que conferūtur vt in beneficiū,qr tunc de fructibus bonorū ultius hospitalis seruaretur qō habetur in.d.c.presenti.de offi.ord.li.vj.
10 ¶Itemū queritur de pauperibus† taliū hospitalium degētium in parochia alicuius ecclesie a quo recipient ecclesiastica sacramēta. Respondeo,debent illa recipere a rectore illarū ecclesiarū in cuius parochia sistunt,de prescrip.c.ex trāsmissa.z probat per dictam cle. qr contingit.de reli.domi.z est casus in.d.cle.§.ceteruz.¶Itemū queritur si hospitale cōstruat autoritate episcopi,an fundator ho spitalis possit pacisci cum episcopo q̄ eps ibi nullā habeat iurisdi tionē vel alia iura episcopalia.Respondeo hoc fieri posse,dūmo-do nō est fundatum principaliter ad missam celebrandā siue alia ec clesiastica sacramēta conferēda,nec ibi sit institutus vicarius per-petuus seu domus assignata pro eo licet sit altare z missa ibi celebre-tur de licentia episcopi,tunc enim episcopus q̄diu viuit fundator etiā post potest aliquid vendicare nisi quantū in alijs pijs locis.de cōse.di.j.c.vnicuiq̄.z.c.si quis ex parochianis.de testa.si heredes.
11 z ibi no.Itemum queritur an.d.cle.† qr contingit.habeat tantuz locum in hospitali constructo autoritate diocesani.dic q̄ sic,quod probo per istas rationes.

Primo qr ibi loquitur de institutione fiē da ab eo ad quē de iure pertinet sicut est diocesanus,de reli.do.c.iij.ad quem perti-net institutio cū eius autoritate hospitale fundatū est,vt.d.c.iij.se cus si sine eius autoritate.¶Secūda ratio est,qr ibi loquit de ho-spitalibus exemptis ex priuilegio,ergo de fundatis autoritate epi secus.Nam apostolica indulgētia eximit a potestate diocesani,nō autē procedit illa exēptio,nec fit per papam quādo autoritas dio-cesani non interuenit in fundatione.¶Tertia ratio est,qr ibi cle. loquit de hospitalibus nō exēptis z sic diocesano subiectis,qō est eo casu quādo autoritas episcopi interuenit in fundatione,vt.d. c.iij.de reli.do.¶Quarta ratio qr illa cle.puidet de rectore hospi-talis qui locorum ipsorū cura postposita ꝛc.Et sic non loquitur de hospitalibus constructis sine autoritate diocesani,possunt illā cu-ram postponere z hospitale destruere,vt dicit glo.quia contingit. ¶Quinta ratio qr illa cle.prouidet de personis quibus fiat cōmis sio talium hospitaliū,dum dicit,de viris prouidis ꝛc.Et sic intelli-gitur de fundatis autoritate episcopi.Nam si sine autoritate epi-scopi tunc nō cōsideraremus qualis persona habeat curam talis hospitalis,sed consideraremus personā construentē sub cuius do-
12 minio est ipsum hospitale.¶†Sexta ratio qr illa cle.arctat recto-rem hospitalis ad reddēdā rationem diocesano,ergo intelligitur de fundatis autoritate episcopi.Nam si sine eius autoritate funda tor non tenet cuiq̄ rationē reddere qr locus ille est in dominio fun datoris.z in re sua quilibet est moderator z arbiter.C.manda.l.in re mandata.¶Septima ratio,qr illa cle.artat rectorem ad inuen-tarium faciendum ad instar tutoris z curatoris ergo loquit de fun datis autoritate episcopi.equiparando illum rectorem tutori z cu ratori.Sed ista equiparatio non caderet in hospitali fundato sine autoritate epi.qr talis fundator est dñs loci.de do.inter dilectos. nō aūt est tutor nec curator ipsius loci.¶Octaua ratio,qr illa cle. inducit priuationem a regimine hospitalis in casibus ibi expressis z sic loquitur de fundatis autoritate diocesani:non enim illa priua tio induceretur in fundato autoritate propria.

Demum queritur si apparet aliquod hospita
13 le† z longissimo tempore fuit rectū z gubernatum tanq̄ hospitale z per rectores laicos z clericos,an presumat autoritas episcopi in-terueniss̄e.Dicebat Fede.de se.in cōsi.cvj.q̄ si est aliquod hospita-le habens altare oratoriū,vel campanile,nec apparet q̄ in cōstru-ctione istius hospitalis interuenerit autoritas episcopi qō videt esse necessarium ad hoc vt dicatur ecclesiasticum,prout no.Inno. in.c.ad hec.de reli.do.z Host.ibi.z in summa.eo.ti.z in ti.de regu-la.Respondeo ex quo non apparet contrarium z in dubio ex quo vocatur hospitale z habet faciē loci ecclesiastici,debemus ipsum cē seri pro loco ecclesiastico quod indicat altare z cāpanile que sunt signa loci ecclesiastici,vt aperte colligitur de priuile.patentibus.vt

Archi.no.

Source : BIU Cujas

Archi.no.de conse.di.j.nemo.qꝫ dubium est an in constructione ecclesie interuenerit autoritas episcopi, nec debemus presumere ꝙ interuenerit ex quo habet signa loci ecclesiastici.ꝛ ita tenet Fed. in d.consi.In contrarium videt qꝛ non presumit autoritas interposi
14 ta nisi hoc appareat.casus est.ff.de pub.l. quicunqꝫ. ¶ †Item ea que facti sunt sicut est autoritatis interpositio .ff.de cu.fur. l. cõsilio.non presumunt interuenisse nisi appareat.ff.de cap.l. in bello. ℌ.factis.vnde dicebat Cõpo.de consue.c.cũ dilectus.in glo. super verbo,quã de iure cõmuni.ver.sed dicemus.ꝙ in his in quibus requiritur consensus capituli ad validandũ actũ si partes de hoc nõ referunt questionẽ presumit consensus capituli interuenisse,secus si de hoc partes referant questionem,qꝛ dicant consensum capituli non interuenisse,ad hoc facit qꝛ nõ presumitur quis esse delegatus nisi hoc appareat.de procu.c.j. ¶ Item nõ presumit quis esse ordinatus nisi appareat,nec presumitur quis baptizatus nisi appareat hoc.vj.di.c.presbyteri.vbi per glo.

Item qꝛ que sunt de solennitate

extrinseca,nõ presumũtur.ff.de ver.obli.sciendũ. Respõdeo, ea q̃ sunt facti nõ presumunt nisi appareãt indicia ꝑ que presumat factũ interuenisse:qꝛ tũc ꝑsumunt interuenisse que sunt facti sicut dicimus de nato ex parẽtib⁹ xpianis ꝛ cõuersanti fideliter inter christianos qui presumitur baptizatus.de presby.nõ bap.c.veniẽs. sicut videmus in eo qui se gessit pro rectore ecclesie ꝛ longo tpe ministrauit vt rector,ꝛ sciẽte ꝛ patiente diocesano, qui presumit institutus in rectorẽ ecclesie.de quo per Jo.in regu.j.in nouel. sicut presu
15 mitur filius illorũ †qui vt parentes habuerunt illũ pro filio.de proba.in.c.per tuas.sicut presumit matrimoniũ,cũ aliqua mulier defert annulos vt vxor.de ꝑsump.literas.ꝛ vide qꝫ plene no. Inno. de ver.sig.veniẽs.li.vj.super verbo,memoria.Cũ igitur tale hospitale hꝫ altare,oratoriũ ꝛ campanile, que sunt signa loci ecclesiastici c.patẽtibus.presumẽtur talia loca fundata autoritate epi. Demũ queritur si ecclesia vel hospitale sunt a principio cõstructa sine autoritate epi,an poterunt effici religiosa ꝛ ecclesiastica si consensus epi ex postfacto interueniat.Jura in hoc varijs verbis vtuntur. quedam enim iura dicunt ꝙ locus nõ potest effici religiosus nec ecclesiasticus sine autoritate.de reli.domi.c.ad hec.

Quedam iura videntur dicere ꝙ

nõ põt fieri locus ecclesiasticus sine consensu epi.de priui. cũ olim. ij.in ver.insuper.Quedã iura vident dicere ꝙ põt fieri locus ecclesiasticus.xvij.q.ij. quidã.Aduerte quedã veniũt per viam iussus, ꝛ tũc oportet ꝙ iste iussus precedat actũ qui geritur.ff.de acqui.he re.l.si quis mihi bona.ℌ.iussu. ¶ Quedam veniũt per viã autoritatis,ꝛ tũc oportet ꝙ ista autoritas interponatur in actu, vel statim post ipsum actũ.ff.de auto.tut.l.obligari.ℌ.tutor.ꝛ insti.de au. tu. ℌ.tutor. ¶ Quedam veniũt per viã consensus, ꝛ tunc requirit ꝙ in certũ tẽpus prestetur cõsensus,ꝛ tũc oportet ꝙ infra illud tps prestetur cõsensus.ff.rem ra.ha.l.bonorũ.Si autem nõ est certũ tẽpus determinatũ,ita ꝙ prestetur consensus,ꝛ tũc potest cõsensus interuenire ex postfacto.i.ex interuallo per factũ celebratũ,vt in regula.ratihabitio.lib.vj.ꝛ vide illud qꝫ no.per glo.in.l. non solũ.ℌ.
16 necessitatem.C.de bo.q̃ lib.vbi pater †qui habet cõsentire filio in iudicijs põt cõsentire ex interuallo post iudicium iam initiatũ. Ex predictis ergo solvit questio,ꝙ si consensus epi debeat interuenire ꝑ viã autoritatis,tũc nõ possit autoritas interponi ex interuallo postactum celebratũ,vt.d.l.obligari.ℌ.tutor. Secus si consensus epi nõ debeat interuenire per viam autoritatis,sed per viã simplicis cõsensus.facit de his que ff.a prela.c.cũ tenebatur.ꝛ vide qꝫ no.gl.de re.eccl.non alie.c.j.li.vj. ¶ Demum queritur de visitatione,an diocesanus possit visitare hospitalia infectorũ sue dioce. habentia altaria,oratoria,ꝛ campanilia.ad hoc respondet ꝙ si aliud non dicatur de iure communi omnia hospitalia subsunt episcopo in cuius diocesi sunt sita,ꝛ eps curare habet visitãdo ꝙ ad eũ finem ꝛ vsum teneantur ꝛ gubernent ad quem sunt instituta.de relig.do. c.iij.ꝛ iiij.eo.tit.cle.qꝛ cõtingit.ꝛ ꝙ possit visitare ꝛ procurationez ab eis recipere.probat.de censi.romana.ℌ.j.lib.vj.superverbo,pia. ꝛ hoc no.ibidem Jo.an.ꝛ Archi.ꝛ ꝙ talia loca censeantur ecclesiastica vel quasi probat.de prebẽ.c.per literas.in cle.alias frustra quereretur an talia loca includerent in literis apostolicis.Ad idem facit declaratoria domini Bonifacij pape.viij.quã fecit super recollectione decime papalis.circa prin.versi.de redditibus. vbi eximit huiusmodi loca a decima papali:que exẽptio nõ erat necessaria si illa loca non pertinerẽt ad iurisditionẽ ecclesie.ꝛ ita dicit Fede. in.d. consilio.cxvj.immo plus dicebat ibi Fede.ꝙ etiam si certum esset ꝙ in hospitali de quo querit nõ interuenerit autoritas epi, adhuc dico ꝙ cum persone ibi degentes sint persone miserabiles, censentur esse sub ꝓtectione ecclesie.de eccle.edi.c.j.maxime ꝑm gl.Inno.
17 ibi positã,q dicit ꝙ †collegiũ leprosorũ est religiosuz.vnde ad solliciticudinẽ epi pertinet videre inquirere ꝛ visitare vt bona istius loci que pro maiori parte venerũt ex largitione ꝛ eleemosynis fidelium conuertantur in vsus illorum infectorum ꝛ leprosorum.

Concludit ergo ibi ꝙ siue ex testa

mento siue inter viuos a principio ordinatum fuerit ꝙ locus iste esset deputatus ad vsum hospitalitatis, siue interuenerit autoritas episcopi, siue nõ,qꝫ potest per episcopum visitari vt visitando inquirat an illud ibi fiat propter qꝫ ibi constructum est: ꝛ propter qꝫ ibi fiunt eleemosyne a fidelibus,maxime cũ habeat ꝑm formam ꝛ statutum loci pij ꝛ ecclesiastici,ac etiam si denominent ad hoc. de sen.excom.si iudex laicus.li.vj.ꝛ qꝫ no.Archi.de preben.cũ de beneficio .eo.li.in glo.ſ.quadraginta.in fi.Dicebat Pau.de leaza.in cle.qꝛ contingit.de reli.do.super verbo,ꝛ prouentus.ꝙ ex cõstitutione predicta bona talium locorum de quibus loquit.d.cle.tenentur ad sustentandũ rectorẽ hospitalis ꝛ pauperes tantũ ipsius hospitalis,ergo ad alia iura non tenent,maxime cũ hoc non habeat iure expressum,ꝛ sic non ad cathedraticũ,nec ad procurationem ꝛ similia tenentur,nec dos videtur ipsis pro talibus iuribus ab initio assignata fuisse,licet ab initio cuz fundatur ecclesia dos debeat
18 assignari.de conse.eccle.cũ sicut.licet ergo diocesanus †possit ecclesias habentes speciales rectores visitare ꝛ procurationes recipere. de censi.c.fi.nõ tamen hospitalia predicta.Sed inquirere possunt si rectores sunt negligentes vt dicta cle.quia contingit.ꝛ idem tenet ibi Jo.de lig.

Summarium.

1 Construere hospitale sine autoritate episcopi an quis possit.
2 Hospitale fiqs cõstruit sine autoritate epi an illud possit destruere propria autoritate inconsulto diocesano.
Loca a iure approbata sunt capacia hereditatuz ꝛ legatorum.
3 Officium a quo remouetur,remouetur ab eo officij premium.
4 Commoda pecuniaria facius tolluntur q̃ obsequialia.
5 Sacer locus est qui rite ꝛ per pontifices deo consecratus est.
6 Eps non visitat oratoria constructa sine autoritate episcopi.
7 Locus religiosus factus autoritate episcopi, ad dispensationem episcopi pertinet.
8 Hospitalia possunt fundari ꝙ episcopus in eis nullam habeat iurisditionem.
9 Diocesani an possint visitare ecclias habẽtes spãles intitulatores.
10 Afugiens ad hospitale an ita sit tutus a iudice seculari sicut si afugeret ad ecclesiam.
11 Canonica an debeatur de legatis pio loco. 12.
13 Pecuniam dare pro administratione pauperum ꝛ hospitaliuz simoniacum est.
14 Hospitale ex quo aliquis construit,eps tacite censetur autoritatẽ interponere.
15 Epo debetur canonica si hospitale vtik ex gratia relinquẽtis. 16.
17 Defuncti voluntatem tueri ad officium episcopi pertinet.
18 Eps eoipso ꝙ percipit quartam ab aliquo loco,presumptio est ꝙ alijs iuribus episcopalibus sit subiectus ille locus epo.
19 Hospitale vt dicatur locus ecclesiasticus an requiratur autoritas episcopi.
20 Altare ꝛ campanile sunt signa loci ecclesiastici.
21 Hospitale sine autoritate epi potest esse.
22 Altare,campanile,cemiterium ꝛ missarum celebratio fieri nõ possunt sine autoritate episcopi.
23 Allegans contraria non debet audiri.
24 Bona que sunt in dominio hospitalis an transeant in oẽm personam cui hospitale conceditur.
25 Fundator hospitalis illud transferendo in alium, solum videtur transferre quod suum est.
26 Collegia quedam sunt que habere possunt proprium in cõmuni, ꝛ nihil in particulari.
Professi an possint habere proprium.
27 Labore cessante,cessare debet premium.
28 Fundator ꝛ rector hospitalis est quodãmodo nudus minister in hospitalitate seruanda.
29 Destructa ecclesia autoritate superioris,decetero nullus dz vocari clericus illius ecclesie,ꝛ illa ecclesia perdit omnia priuilegia.
30 Ecclesia si destruitur absq; autoritate superioris nihilominus priuilegia data ecclesie non peribunt.
31 Vinculum inductum ratione professionis est indissolubile.
32 Professio in religione non approbata nulla est.
33 Ecclesia legitime cõstructa autoritate superioris an possit destrui.

Ulo ad secũdam questio-

1 nem principalẽ de legatis hospitali †cõstructo sine autoritate epi an debeat canonica epo,vbi dicebã ꝙ oportebat primo querere an sine autoritate epi quis possit construere hospitale.dicebat Inno.de reli.do.c.ad hoc.ꝙ si quis construat hospitale cum oratorio, tunc

Source : BIU Cujas

est necessarius consensus episcopi, si autem sine oratorio tunc non est necessarius cõsensus episcopi ꝛ subdebat ibi ꝙ nulli dubium est quin laicus possit deputare domũ ad pauperes recipiẽdos: ꝛ subdebat ꝙ laicus possit habere oratorium ꝛ hospitale in domo propria dũmodo non habeat formam ecclesie, ibi tamen nõ poterit celebrari sine autoritate episcopi. de conse. di. j. vnicuiq; ꝛ. c. clericos. Dicebat glo. ordi. in cle. qr contingit. de reli. do. super verbo, altare. ꝙ hospitalia cuz cura vel altari cemiterio vel alio iure parochiali vel que alias sint perpetua ꝛ religiosa oriri nõ possunt sine autoritate episcopi, alias tamen quilibet domũ suam vel partẽ domus ad hospitalitatem pauperum disponere posset: sed tunc penitere posset, ex quo tamen hospitale est locus religiosus ꝛ autoritate epi deputatus. vnde possunt sibi talia accedere, de preben. per literas.

Quo ad secundam questionem qua querebam si aliquis construit
2 hospitale † sine autoritate episcopi an illud possit destruere autoritate propria inconsulto diocesano. Respondeo destruere id põt autoritate propria, vt in cle. qr contingit. in gl. super verbo, altare. ibi dum dicit. sed tunc penitere potest. Quo ad aliam questionem qua querebã an tale hospitale constructũ sine autoritate episcopi sit capax hereditatum ꝛ legatorum. Respondeo est capax. Nam est locus pius ꝛ sic locus pius a iure approbatus, ꝛ loca a iure approbata sunt capacia hereditatum ꝛ legatorũ. ff. de re. du. l. cũ senatus. ff. de colle. illi. l. fi. Preterea ex quo ille locus est deputatus ad vsuz pauperum, merito est capax hereditatum ꝛ legatorũ sicut ꝛ si pauperibus legaretur, vt. l. id quod pauperibus. ꝛ. l. si quis ad declinãdam. C. de epis. ꝛ eccle.

Preterea licitum est collegium

eorum qui hospitalitati deseruiũt ꝛ fratres possunt deputari per dominuz ꝛ fundatorẽ hospitalis vt tempore vite sue ibi deseruiãt ꝛ ibi necessaria habeant ꝛ eorũ consilio omnia fiãt ꝑm Inno. de dona. inter dilectos. in glo. sup verbo, assignationem. Quo ad aliam questionem qua querebatur si hospitali constructo sine autoritate aliqua obueniunt iure institutionis vel legati an debeatur canonica. In ista questione varie fuerũt locuti doc. ꝛ ad partẽ negatiuã qõ nõ debeꝝ canonica epo ar. per has rõnes. Primo a quo remouetur
3 † officiũ remouꝝ ab eo officij premiũ. de ali. lega. l. alũne. §. heredibus. de leg. ij. si quis quos. de cõdi. ꝛ demõ. l. si quis. ff. de annu. lega. l. seio. Ex hac ratione enim venit qõ episcopus ab exẽptis nõ percipit canonicam que competit ratione cure. quam in exemptis non exercet vt dicit Jo. de testa. officij. de sepul. c. certificari. Si em̃ talis locus subesset diocesano. nõ posset sine eius autoritate destrui. de religio. domi. c. ad hec. huius autẽ officium ꝛ cura non cõpetit episcopo in talibus hospitalibus nullãq; participationẽ in eis habere videtur cũ eo inconsulto posset institui ꝛ destitui. de religio. domi. clemen. quia contingit. ergo nec participationẽ habet in rebus que primitiua acquisitione fuerunt iuris eorum. ficq; talia loca equiparamus emancipatis qui sibi ꝛ non patri querũt. de bonis q̃ libe. cum oportet. ¶ In talibus enim locis nõ habet obse
4 quialem obedientiã, ergo nec canonicam, qr facilius † tolluntur cõmoda pecuniaria ꝙ obsequialia. de bo. q̃ libe. l. fi. In huius em̃ cura cõpetit fundatori loci non epo, vt dicta clemen. quia contingit. ergo rerum legatarum acquisitio competit loco. l. j. ad trebel. Si ergo tali loco non cõmunicat actiones suas, ergo nec ei debet cõmunicari in prestatione canonice. nam nõ confertur ei qui non cõfert. de colla. vt liberis. Nam talis locus nec lege iurisditionis nec lege diocesana subest episcopo qr hoc nullo iure cauetur, ergo cessat canonica sine dicatur esse de lege diocesana vel iurisditionis. de offi. ordi. dilectus. Remota ergo lege diocesana ꝛ iurisditionis, remouetur omnis eius spes. de priuileg. c. j. lib. vj. nec iste locus est sacer vel spiritualis nec domus ecclesiastica, et sic nec est sub patrocinio episcopi: sed super libera potestate fundatoris, vt dicta clemen. qr contingit. Jsta enim non est domus dei sed hominis quam homo potest destruere, ꝛ non est locus perpetuus cum possit vendi, ꝛ sic est locus profanus ꝛ in humano cõmertio. de dona. inter dilectos.
5 non enim istud hospitale est locus sacer: quis iste est locus sacer † q rite ꝛ per pontifices deo consecratus est, veluti edes sacre ꝛ dona q̃ rite ad ministeriũ dei dedicata sunt. Si vero eius autoritate sua vel quasi sacrũ sibi constitueret, sacrũ non est, sed profanum, ita dicit tex. no. insti. de re. dini. §. nullius.

Jtem nõ est locus religiosus ex

quo autoritas episcopi non interuenit. de religio. domi. c. ad hec. vbi per Inno. ꝛ alios doc. ꝛ sic considerato loco per se cessat canonica, ꝛ idẽ si consideremus locum respectu pauperũ, in genere: qr canonica cessat cum pauperibus in genere legatur. de conuer. cõiug. dudũ ibi per Jo. nec enim talis locus nomine hospitalis continꝝ de prebend, per literas. non ergo subest epo, quia ipso inuito põt destrui, vt dicta cle. quia contingit. nec locus religiosus est ex quo autoritas diocesani non interuenit. de conse. dist. j. nemo. ꝛ dicta cle, per literas. ꝛ dicta cle. qr contingit. ꝛ est casus in. c. ad hec. de religio. domi. Nec est locus sacer ex quo episcop⁹ nõ autoraꝝ, nec etiã religiosus, vt dicit Jnno. de dona. inter dilectos. ꝛ ideo eius cura ad diocesanũ nõ pertinet, vt dicit Host. in summa. de regula. §. qd de rusticis. ꝛ in Spe. de sta. mo. ver. xxxv. facit qõ not. Joã. de relig.
6 domi. de xenodochijs. in glo. ij. facit de cẽsi. c. fi. vbi episcopus † nõ visitat oratoria constructa sine autoritate episcopi, ergo nec hospitalia ꝛ sic videꝝ ex iure episcopali deberi posse cũ illud nõ habeat. Preterea ea ratione qr diceremus talia loca teneri ad canonicã, tenentur alia q̃ sunt de lege iurisditionis ꝛ diocesana. Sed nullo iure cauetꝝ qõ ad hec teneanꝝ, ergo nec ad canonicã: qr a quo remouetꝝ genus. remouetꝝ quelibet eius species: ergo a quo remouetꝝ lex diocesana vel iurisditionis, remouetꝝ quelibet eius species. de priuile. c. j. de ver. signi. c. j. lib. vj. vnde dicit glo. in clemen. qr cõtingit. de relig. domi. qõ autoritate propria quis potest destruere hospitale qõ cõstruxit sine autoritate diocesani: qõ nõ posset si tale hospitale subesset diocesano quo ad legẽ diocesanã ꝛ iurisditionis.

Preterea hoc multum facit pro

dicto Jnnoc. de dona. inter dilectos. vbi nõ est ꝓprie hospitale qõ religioni nõ est deputatũ. licet large dicaꝝ hospitale ꝛ talis locus ꝑ dũm eius alienari põt in quãcunq; personã, de religio. domi. c. ad hec. ꝛ subdit qõ licet licitũ sit collegiũ eorũ qui hospitalitati intendunt ꝛ hi fratres per dũm ꝛ fundatorẽ hospitalis ius habeant in hospitali vt tpe vite sue ibi deseruiant ꝛ ibi necessaria habeãt ꝛ eoꝝ cõsilio oia fiant, cũ talis locus non dicit esse de patronatu fundatoris sed de dominio, nec est locꝰ proprie religiosus licet large fundator dicaꝝ patronus propter spiritualia ad que locũ illũ deputat:
7 alias aũt si esset locus religiosus † factus autoritate episcopi ad dispensationem epi pertineret, nec primus status sine autoritate epi posset mutari, de relig. domi. de xenodochijs. ꝛ sic multũ est per randũ qõ dicit ad dispensationẽ episcopi ptinere hospitale postq̃ fundatum est autoritate episcopi, ꝛ sic ante illam autoritatem interpositam nõ videꝝ ille locus subesse episcopo quo ad legẽ diocesanam ꝛ iurisditionis. ꝛ qõ episcopus in huiusmodi hospitalibꝰ non erectis autoritate diocesani nõ possit vti iuribus episcopalibꝰ probatur: qr ad fundatores dictorũ hospitaliũ pertinet reformatio dictorum hospitaliũ, nec põt diocesanus circa reformationẽ dictorũ hospitalium se intromittere nisi negligente collatore, vt in clemẽ. quia contingit. in versi. in quo si forte.

Cum ergo in huiusmodi hospita

libus ex antiqua cõsuetudine fundatores vel dotatores taliũ hospitalium in eis ponant rectorem ꝛ gubernatorẽ hospitalis que cõsuetudo attendiꝝ. vt in cle. qr contingit. patet qõ diocesanus nõ potest se intromittere de talibus nisi negligente collatore dicti hospi
8 talis. Preterea † talia hospitalia sic possunt fundari qõ episcopus nullã habet iurisditionẽ in eis, ex quo nõ sunt fundata principaliter ad missam celebrandã nec ibi sit cõstitutus perpetuus vicarius seu domus assignata pro eo licet altare sit ꝛ misse ibi celebrenꝝ, tunc enim nõ põt aliquis eps sibi vendicare nisi quantũ in alijs pijs locis. de cõse. dist. j. c. vnicuiq; . de testa. si heredes. ꝛ ibi no. nec talis locus cũ non sit vere religiosus gaudet immunitate ecclesiastica secũdum Host. ꝛ Joff. de censi. c. fi. Preterea bona taliũ locorũ tenenꝝ solũ ad sustentationẽ pauperũ, ergo ad alia non tenenꝝ, cũ non reperiatur iure expressum, ꝛ sic non tenenꝝ ad cathedraticum vel ad procurationẽ, nec alia iura episcopalia, nec videꝝ pro talibus dos assignata, nec assignari debet hospitalibus que construunꝝ sine autoritate episcopi sed hospitalibꝰ tantũ eius autoritate cõstructis.
9 ꝛ hoc secundũ ponit Jo. de resti. spo. cũ ad sedẽ. licet em̃ † diocesani possint visitare ecclesias habentes speciales intitulatores alias nõ de cen. c. fi. nõ tñ hospitalia sed ingrere possunt si rectores sunt negligentes, vt dicta clemen. quia contingit. ita dicit Jo. de lig. in eadem cle. qr contingit. huius opi. fuit Bal. in suo tractatu qui sic dicebat, aut cõsideramus istud hospitale respectu loci ꝛ nõ est locus sacer nec locus spũalis, nec domus ecclesiastica nec est sub patrocinio episcopi, immo est sub libera potestate dñi, vt cle. qr contingit. Jsta em̃ non est domus dei sed hominis quã qui habet potest destruere ꝛ non est locus perpetuus cũ potest vendi. ꝛ sic in humano commertio. de dona. inter dilectos. Aut istud legatũ cõsideraꝝ respectu pauperũ in se, ꝛ sic respectu personarũ, ꝛ tunc eps nõ debet habere quartã, vt supra dictũ est. Jtẽ locus iste non subest epo quo ad legẽ diocesanam. Jtem non cõtinetur nomine hospitalis, vnde impetrans a papa literas ad hospitale non põt promoueri ad hoc hospitale. Jtem episcopus nullam communionem habet cuz hoc hospitali, vnde tamen episcopus debet curare qõ expendaꝝ in alimentis pauperum: tamen sibi nihil potest imbursare, non ob. de relig. domi. de xenodochijs, ꝛ. x. q. j. si ex laicis. quia illa iura intelligũtur de hospitali constructo autoritate episcopi. Nam tunc sanctuz sanctorum factum est domino, ꝛ tunc illud hospitale habet priuile
10 gium tanq̃ sancta domus, vt. l. fi. vt in pos. le. de li. l. fina. vnde † aufugiens ad hospitale ita est tutus a iudice seculari sicut si aufugeret ad

Source : BIU Cujas

geret ad eccleſiã, vt no. Archi. xvij. q. iij. c. diffiniuit. Conclude ꝙ tale hoſpitale ꝯſtructũ ſine autoritate epi non eſt hoſpitale formatum licet ſeruet ibi hoſpitalitas. ¶ In cõtrariũ ꝙ debeat talis canonica: quia talis locus eſt pius, vt in cle. quia contingit. de religi. domi. ꝛ in Spe. de inſtru. edi. §. nunc vero a natura. ibi dicit ꝙ pia loca dicuntur monaſteria ꝛ hoſpitalia, ꝛ quelibet alia loca in qbus ſenes ꝛ debiles ꝛ alie perſone miſerabiles ꝛ languide aluntur, ꝛ alia opera charitatis exercentur. facit. xxiij. q. viij. ſancimus. ꝛ. c. ſi quis omnem. Sed pia loca tenentur ad canonicam. de teſta. officij. ꝛ. c. requiſiſti. xvj. q. j. nulli.

Preterea talia loca ſubſunt dioceſano. de relig. domi. c. iij. ergo tenẽtur ad canonicã, vt ꝛ alie eccleſie eidẽ ſubiecte. de teſta. requiſiſti. preterea q̃ tali loco legant, vt. c. requiſiſti. ſed de legatis pro anima ꝯpetit canonica epo, vt ibi patet. ¶ Preter
11 ea regula eſt ꝙ de legatis pio loco † debeat canonica niſi in caſibus exceptuatis. de teſta. c. fi. De quibus non eſt iſte. ſ. ꝙ autoritas epi non interuenerit. Preterea non debet eſſe melioris cõditionis locus non conſtructus autoritate epi, ꝙ ille cuius ꝯſtructionẽ epus autoratur: qui enim locum conſtruxit abſq; autoritate epi epm cõtempſit, a quo debebat licentiam obtinere, ꝛ ſic non debet eſſe melioris conditionis ꝙ ille qui autoritate iuris locũ edificauit. de dolo ꝛ cõtu. c. contingit. de preben. eum qui. lib. vj. ¶ Si ergo locus cõſtructus autoritate epi preſtat canonicam, ergo idem in non ꝯſtructo. Preterea non licet conſtruẽti hoſpitale locum illum eximere a ſolutione canonice portionis. x. q. j. ſic quidam. ſed iam hoc liceret ſi canonica non daretur eo ꝙ epiſcopi autoritas non interuenerit.
12 Preterea talis locus † ꝛ ſi non ſit religioſus ꝙ autoritas epi nõ interuenerit. de relig. do. ad hec. tamen pius locus ꝛ pia loca tenẽtur ad canonicã. Preterea talia loca equiparantur eccleſijs et priuilegio eccleſiarũ gaudent vnde illa donatio facta eccleſie que inſinuatione nõ eget nõ egebit inſinuatione cũ tali donat hoſpitali. de ſacroſan. eccle. illud. ¶ Sicut ergo debetur canonica cum legat eccleſie ſic ꝛ cum legatur tali loco qua enim ratione talia hoſpitalia participant priuilegio eccleſiarũ, ſic ꝛ debent participare in onere, vt inde procedat onus ꝛ vnde proceſſit emolumentum, vt in regula. qui ſentit onus. lib. vj.

Preterea hoſpitalia cẽſentur diuine dom? cõpetẽs prerogatiua celeſti fauore eis debetur: ideo talia loca ſunt immunia a lucratiuorũ deſcriptionibus, ꝛ in hoc equiparamus eccleſie, vt. l. ſancimus. de ſacroſan. eccle. xxiij. q. vlti. ſancimus. per qõ patet ꝙ non ſunt mere loca priuata: qr tunc talis fauor eis non debetur, ꝛ ſic procedit ratio predicta, vt quẽadmodũ participat in ho
13 nore cũ eccleſijs, ꝛ ſic etiam in onere. † Preterea ſimoniacũ eſt dare pecuniã pro adminiſtratione pauperũ ꝛ hoſpitaliũ. j. q. vij. ſi quis ore. in gl. ar. ꝛ in aut. de ſanc. epiſ. §. ſed neq;. ergo patet ꝙ talia loca non ſunt priuata, immo quodãmodo eccleſiaſtica. Si enim eſſent mere priuata: tunc pro his aſſequendis nõ eſſet ſimonia dare pecuniam cũ tunc temporale pro tẽporali nõ obtineat. de re. permu. vniuerſorũ. Preterea hoc tenet expreſſe Fede. in cõſi. c. vbi dicit ꝙ ſiue ex teſtamento ſiue inter viuos a principio ordinatũ fuerit ꝙ locus eſſet deputatus ad vſus hoſpitalitatis ſiue interuenerit autoritas epi ſiue non. Poteſt per epm viſitari vt viſitando inquirat an illud inibi fiat propter qõ conſtructũ eſt, ꝛ propter qõ ibi fiunt eleemoſyne a fidelibus. Qua ergo ratione ex hoc iure epali viſitat, ex eodem iure canonicam recipiet. Preterea talibus hoſpitalibus poteſt legari: quia ſunt loca approbata, vt. d. l. illud. non ergo ſunt loca mere priuata: qr tunc eis legari nõ poſſet, per qõ patet ꝙ cũ talia loca deputãtur ad vſum hoſpitalitatis alterat ꝛ mutat natura taliũ locorum: qr vbi primitus loca mere priuata erant nũc cenſentur loca diuina ꝛ quaſi religioſa ꝛ eccleſiaſtica ꝛ ſic aſſumant naturam locorum eccleſiaſticorũ. Igitur ſubſint dioceſano donec in illo ſtatu durant. hoc dico: qr ſi talis locus deſtrueret ab eius fundatore, qõ fieri poteſt ex quo dioceſanus nõ interpoſuit autoritatẽ: tunc talis locus oia priuilegia ſua perderet, nec epiſcopo tũc in aliquo ſubeſſet vt. xvj. q. vij. ꝛ hoc diximus de noui ope. nun. c. ij. Preterea hoc videtur tenere Joã. de teſta. c. fi. vbi dicit ꝙ de relictis pijs locis quibuſcunq; dummodo relicta non ſunt priuilegiata debetur epiſcopo canonica. vnde ponderandum eſt illud verbum quibuſcunq;. vt per hoc comprehendat non ſolum loca pia conſtructa autoritate epiſcopi ſeu etiam ſi autoritas epiſcopi non interuenit. facit eo. ti. officij. ꝛ. c. requiſiſti.

Preterea ex quo aliquis cõſtruit
14 hoſpitale † eps tacite cẽſet autoritatẽ iterponere ꝛ ꝙſentire ꝛ velle illud eſſe hoſpitale ex quo canonicã petit ab illo loco vt hoſpitali. facit in ratione ſui. de his q̃ ſi. a maio. par. capi. c. ex ore. ꝛ per hoc videtur ꝙ canonica debeat epo, nã ſi ab eo non remouet cura nec cure premiũ. ſic nec obſtat. l. ſeio. ff. de annu. lega. ſi participat cũ talib? hoſpitalibus, ergo participet in canonica, vt. c. requiſiſti. ſi habet obſequialem obedientiã ergo ꝛ canonicã. ſic nõ obſtat. l. ſi. de bo. liber. ſi eps cõicat hoſpitali ſuas actiones, ergo ꝛ ei cõicet in prestatione canonice portionis, ꝛ ſic nõ obſtat de colla. l. vt liber. ſi talis locus ſubeſt epo ergo ſuberit quo ad canonicã, vt. c. reqſiſti. Si locus eſt pius, ergo cõpetit canonica. ¶ Querebat aũt Bald. in ſuo tractatu de tali qõne. Commune Peruſij habebat hoſpitale de collegio. ¶ Dodo prior qui illud diu rexerat cõſcientia ductus inſtitutis filijs in certis rebus, in reſiduo inſtituit illud hoſpitale qõ erat proprium ꝛ peculiare illius cõis. An epo debeatur quarta non videt: qr inſtitutio eſt facta tacite pro recõpenſatione male ablatorum ab hoſpitali, vt aut. licẽtiam. de epiſ. ꝛ cle. preſumitur aũt acquiſiuiſſe poſtq̃ fuit adminiſtrator de bonis hoſpitalis, ideo non cenſetur ex mera liberalitate, ſed eſt quedã reſtitutio ꝛ reaſſignatio pceptorum. Rñ. ꝙ ſi hoſpitale † vtitur ex gratia relinquẽtis debetur epo
15 canonica, ſed ſi eſt vera vel preſumptiua reſtitutio, tũc nõ debetur canonica. ad. l. falci. ſi vſusfructus. §. dos. Ratio qr ſi id quod debetur pro reſtitutione ſolueretur epo non cõtingeret liberatio: quia ſolueretur alij q̃ creditori. vnde id quod debet preſtari p remedio anime retorqueretur in iniquum quod eſſe non debet. vnde dicit Innoc. ꝙ quando aliquid relinquitur non pro anima ſed pro aliquo inſigni ſeruitio quod recepit ab eccleſia, nõ debetur canonica epo, vt. c. officij. de teſt. de iſto tñ inſigni ſeruitio debet apparere. facit qõ no. C. de colla. l. ſi donatione.

Incidenter queritur de tali qõne. Jubet teſtator fieri hoſpitale in domo ſua ꝛ legat rectori q preerit ad gubernationẽ hoſpitalis. x. floren. annuatim: mortuo teſtatore heres receptauit ibi aliquo tpe pauperes ꝛ parauit lectos pauperibus cũ illud hoſpitale non fuit conſtructũ autoritate epi. Contingit ꝙ illa domus ꝓpter guerram fuit cõbuſta ꝛ in ruinaz poſita, ita ꝙ ibi nõ potuit hoſpitalitas ſeruari, ꝛ poſt deſtructionẽ huius domus nũq̃ prefuit aliquis rector ad gubernandum hoſpitale: quia ibi nõ potuit hoſpitalitas ſeruari. Nunc querit de duobus. Primo an dio-
16 ceſanus poſſit cogere heredem † ad domũ reficiendã, vt ibi hoſpitalitas ſeruet. Reſpon. non ex quo heres non fuit in aliqua culpa argumentum optimum. ff. de leg. j. l. cũ rem, ꝛ argumẽtum optimũ ff. de vſufruc. lega. l. quoties. §. fi. ꝛ. l. ſi cui. ꝛ. ff. qui. mo. vſufru. amit. l. repeti. §. penul. ꝛ inſti. de vſufruc. §. fi. ¶ Secũdo incidenter queritur an ex quo rector non fuit inſtitutus in hoſpitali nec inſtitui potuit: quia domus erat deſtructa, ꝛ ſic non eſſet perſona q̃ poſſet preeſſe gubernationi hoſpitalis poſſit eps petere canonicam epalem de illo annuo legato quod relictũ erat rectori qui gubernauerat hoſpitale. videtur ꝙ ſic, nam licet nullus prefuerit regimini illius hoſpitalis, non tñ pro hoc expirat legatum. ff. de annu. lega. l. quintus mutius. ¶ In cõtrariũ videt ꝙ fuit legatũ rectori hoſpitalis propter hanc cauſam vt hoſpitale gubernetur, ꝛ ſic ob cauſaz ſui laboris ꝛ ſic ſuo labore ceſſante legatũ non debet. caſus eſt no. ff. de annu. lega. l. ſeio. Nec ob. l. quintus mutius. qr ibi loquitur de legato ciuitati quo ad ludos ciuitatis quo caſu debetur legatum, licet heres qui debebat preſidere ludis ſm voluntatem teſtatoris ſit mortuus, ſed in qõne noſtra nõ eſt legatum factũ hoſpitali ſed gubernatori hoſpitalis, ꝛ ſic propter eius vtilitatem ꝛ ſic labore ceſſante ceſſat legatum. ¶ Tertio incidenter querit pone ꝙ epiſcopus illam domum exuſtam vel poſitam in ruina vult reficere ꝛ reducere in vſum hoſpitalitatis ꝛ vult cogere heredem vt ibi ponat rectorẽ qui hoſpitalitatem ſeruet. An iſto caſu debebitur illi rectori legatum annuum, ꝛ videtur ꝙ ſic: quia ad officiũ epiſcopi pertinet tue-
17 ri † defuncti voluntatem. de teſta. tua. preterea illud legatũ annuũ non extinguitur niſi pro tpe quo non exiſtit gubernator hoſpitalis, ergo reaſſumit vires ex quo ibi gubernator ponitur cum contẽplatione perſone legatũ ſit factũ, ꝛ ex hac ratione dicerẽ ꝙ ſi heres ex voluntate ſua propria refeciſſet domũ illã ꝛ reduxiſſet ad ſtatũ ꝛ vſum hoſpitalitatis ꝛ ibi rectorem poſuiſſet, ꝙ tale legatum illi rectori debeatur. cogita.

Juxta predicta incidenter queritur de tali qõne, quedam domus eſt in qua morant leproſi ꝛ vocat hoſpitale talis loci, ꝛ in iſta domo non eſt altare nec campanile, nec alia per q̃ prima facie poſſit dici locus eccleſiaſticus vel religioſus, nec apparet ꝙ autoritate põtificis fuerit ad talẽ vſum deputatus, nec eſt memoria ꝙ eps loci vnq̃ ibi iura epiſcopalia exercuerit vel habuerit, ſaluo ꝙ de teſtamẽtis ꝛ relictis ibidem aliqñ quartam habuerit, leproſi ibi morãtes eligunt ſibi vnum rectorẽ ꝛ gubernatorẽ vel procuratorẽ qui nullam cõfirmationẽ ab epo loci recepit ipſum eligunt ſibi vnũ rectorem ꝛ remouent pro libito voluntatis. Nunc epiſcopus loci petit ab iſto iura epiſcopalia ſicut ab hoſpitalibus ſibi ſubiectis, petit etiam rationem de receptis et de expenſis. Iſti vero dicunt ꝙ locus nõ eſt eccleſiaſticus ꝛ ſi eſt ſunt exẽpti per preſcriptionem cuius initij memoria non exiſtit. ¶ Queritur an bene dicant. videtur dicendũ ꝙ talis locus non eſt eccleſiaſticus nec ſubiectus eccleſiaſtice poteſtati, nec ad premiſſa tenetur. ¶ Ad hoc

Source : BIU Cujas

facit qđ no. Inno. de relig. domi. c. iiij. ꝛ qđ no. Jo. an. ꝛ Pau. in cle
men. per literas. de preb. In contrarium videtur in cle. qr cõtingit.
18 de relig. do. ¶ †Preterea nam eo ipso ꝙ eps percipit quartã que est de iure episcopali, signum est ꝛ presumptio ꝙ aliis iuribus episcopalibus sit subiectus ille locus epo, ar. de relig. domi. c. j. Respõdeo ad clemen. secundam. de relig. domi. qr ibi loquitur de locis exẽptis vel non exẽptis ecclesiastice potestati subiectis, vt ex tex. colligitur. ꝛ hoc no. etiam ibi Pau. super verbo, clericis secularibus ꝛc. in fi. ꝛ clemen. per literas. de preben. nõ ob. c. j. de religio. domi. quia illud habet locum in illo loco vel domo de quo est certum ꝙ est ecclesiasticus, vel ibi loquitur de ecclesia que de necessitate subesse debet alicui epo quo ad iura episcopalia, sed iste locus non est ecclesiasticus. Et no. ꝙ licet episcopus sit in possessione vel quasi exigendi quartam vel illam prescripserit contra eum qui non tenet ad quartam. Hec tamen prescriptio vel possessio ad alia iura epalia q̃ non possidet ꝛ non prescripsit non extenditur. de prescriptio. auditis. de quo etiam per glo. in. c. cum Bertoldus. de re iudica. in glo. que incipit, sed videtur.

Secundo incidenter queritur cum ad
19 hoc vt hospitale dicatur locus †ecclesiasticus requiratur autoritas episcopi. de religi. domi. c. ij. an presumetur autoritatẽ episcopi interuenisse in constructione huius hospitalis. Respondeo si nescit vel dubitatur an tale hospitale religiosum sit deputatum ad vsum leprosorũ, ꝛ in tali hospitali non est altare necꝫ campanile, nec alia per que posset dici locus ecclesiasticus, tunc staremus possessioni ꝛ ei quod prima facie appareret: qr ex quo ibi non sunt clerici, nec altare, nec campanile, nec eps est in possessione exercendi cõmuniter iura episcopalia, presumimus locũ esse potius pphanũ ꝙ ecclesiasticum, ad qđ facit quod no. xiij. dis. c. j. in gl. non intelligas. Ad idẽ de proba. c. licet. ad fi. de iurepa. c. suggestum. ad fi. ꝛ ita dicebat Fede. in consiliis suis. consi. cxv. ꝛ subdebat in consi. cxvj. qđ si est aliqs locus vocatur hospitale ꝛ habet faciem loci ecclesiastici, debemus
20 ipsum censeri pro loco ecclesiastico quod indicat altare †ꝛ campanile que sunt signa loci ecclesiastici, vt aperte colligitur de priuil. patentibus. vnde Archidia. no. de conse. di. j. c. nemo. qđ vbi dubium est an interuenit autoritas episcopi in fundatione ecclesie necnõ, ꝛ locus sit in ea forma ecclesie, quod ibidem sacerdotes ꝛ alij clerici ibi publice celebrant, prima facie presumendum qđ ista autoritas interuenerit ꝛ omnia legitime concurrerint, vt sic debeat ecclesia indicari seu oratorium legitime edificatum. ar. xxvj. di. quod interrogasti. xxj. q. j. quã progenitores. xxvij. q. j. vidua. de regula. vidua de presby. non bapti. c. vlti. in fi. ꝛ qđ no. Hosti. in summa de religi. domi. §. j. versi. quid de rusticis. ꝛ de eccle. edifi. cuius autoritate. in principio. Sed et quod dictum est supra quod autoritas episcopi. presumitur interuenisse in cõstructione hospitalis vel in fundatione ecclesie, videtur hoc non procedere: quia ista autoritas est solen
21 nitas extrinseca, quod apparet: quia potest esse hospitale †sine autoritate episcopi, vt in clemen. quia contingit. de religi. domi. et sic non sequitur est hospitale, ergo interuenit autoritas episcopi sicut dicimus in contractu qui celebratur a pupillo, vbi non presumitur autoritatem tutoris interuenisse. ff. de publ. l. quecũqꝫ. §. fi. ꝛ no. ff. de verb. obl. l. sciendum. Respondeo, quedam sunt facta habentia causam momentaneã in quibus non est reperire aliqđ indicium signum vel presumptionẽ autoritatis interposite, sicut est in ꝛtractu celebrato a minore: ꝛ tũc autoritas tutoris nõ presumit interuenisse, ꝛ ita loquit. l. quecunqꝫ. ff. de publi.

Quedam sunt facta habentia causaꝫ conti
nuam ꝛ permanentẽ sicut dicimus de notorio facti permanentis. de cohabita. cleri. ꝛ mul. vestra. ꝛ in quibus factis est dare indicia signa ꝛ presumptiones autoritatis interposite, sicut est qñ apparet hospitale habẽs altare, campanile, ꝛ cemiterium, ꝛ tũc presumitur
22 autoritas epi interuenisse, eũ sine eius autoritate †altare, campanile, cemiteriũ, ꝛ missarum celebratio fieri non posset. de conse. dis. j. c. nemo. His ergo sic discussis insurgit qđã questio quã ponit Bald. in. d. suo tractatu, ꝛ est talis. Cõmune alicuius ciuitatis habet aliquod hospitale ꝛ nescitur si eps interposuit autoritatem, tñ apparet de patientia eorum qđ apud eũ ꝛ omnes fuit habitum pro hospitali. Istud tamen hospitale nunquã soluit aliquam canonicam. Modo episcopus petit canonicã. Queritur an possit, ꝛ videtur ꝙ non, quia ista videtur priuata domus, nec presumit autoritas episcopi interuenisse. ff. de publicia. l. quecũqꝫ. sed ꝑ episcopo facit ꝙ illud quod est in nomine presumitur in re, ꝛ ꝙ patientia habeatur pro accommodatione consensus. de peti. heredi. l. si filius. de acquiren. heredi. l. qui in aliena. ꝛ. l. j. qui admit. ad bono. posses. ꝛ facit ꝙ not. in regula prima. lib. vj. vbi si episcopus videt aliquez possidere in sua dioceſi beneficiũ videt consentire in eum tanꝫ in habentem titulum. facit de prebẽ. c. dilecto.

23 **Preterea rector hospitalis** † dicendo ego sum rector ꝛ postea dicit istud nõ est hospitale. alleg. contraria vnde non debet audiri, vt. l. j. de fur. ꝛ de appel. c. sollicitudinem. de cõdi. ꝛ demon. l. titie. Sed in contrariũ rector hospitalis se tuet aut istud nõ est hospitale ꝛ nõ tenet, aut est hospitale ꝛ prescripsit, vt. c. de quarta. de prescrip. ꝛ ista est veritas: qr tps cuius contrarij non extat memoria loco priuilegij habet. de verb. signi. super quibusdã. de aqua quoti. l. hoc iure. §. ductus aque. ¶ Quo ad aliam questionez qua querebam si aliquis ꝛstruit hospitale autoritate propria sine autoritate diocesani, an illud possit donare alicui ecclesie vel loco religioso vel priuate persone sine autoritate diocesani. Rñ. potest hoc facere ꝛ talem locũ alienare in quascũqꝫ personas, vt dicit Innoc. de dona. inter dilectos. in glo. super verbo, receperunt. nam dñium talis hospitalis est apud fundatorẽ anteꝙ eps autoret, vt dicit Joã. de lig. in. d. cle. qr contingit. in glo. super verbo, clericis. ꝛ est casus licet non alleget. de resti. spo. olim. ꝛ hoc ibi dum dicit dominium. ¶ Quo ad aliam questionẽ qua querebam. Si aliquis cõstruit hospitale sine autoritate epi, ꝛ ꝑ ipso hospitali emit aliqua bona, vel ipsi hospitali aliqua bona donentur, et cõstruens hospitale donet loco religioso vel priuate persone, an donatario cedent bona que construens hospitale emit pro hospitali, vel que fuerunt legata vel donata hospitali anteꝙ construens hospitale donaret illud alteri ꝛ videt ꝙ talia bona transeũt in eũ cui donatũ est hospitale: qr talia bona cedunt hospitali, ergo translato hospitali qđ se habet tanꝫ vniuersitas transient ipsa bona cum ipsa vniuersitate, licet illa bona absꝫ hospitali alienare non potuisset. de iure patro. ex literis. ꝛ quod no. de re iudi. c. cum Bertoldus.

Preterea ipsa bona sunt in domi
24 nio †hospitalis ergo transeunt in omnem personam cui hospitale concedit. Nam ille cui fit ꝛcessio hospitalis succedit in omne ius qđ competit hospitali, ergo in eum transit omne ius cõpetens hospitali sicut dicimus in herede in quem transeunt omnia iura que sunt in hereditate. ff. de bono. posses. l. iij. ¶ In contrarium videt ꝙ talia bona non transeunt in illum in quem est translatum illud hospitale. quod probatur ista ratione dominium illorum bonorũ nunꝫ fuit acquisitum construenti hospitale. Nam si emit illa bona hospitali, ergo dominium fuit acquisitum hospitali non autez huiusmodi emptori. C. si quis alte. vel sibi. l. vlti. ¶ Itẽ quia talia bona fuerunt donata ꝛ legata hospitali non autem fundatori hospitalis, ergo dominiũ fuit acquisitũ hospitali ꝛ non emptori, vt predicta. l. vlti. C. si quis sibi vel alteri. ¶ Itẽ quia talia bona fuerunt donata ꝛ legata hospitali, non aũt fundatori hospitalis, ergo dominiũ transiuit in hospitale. ff. de furtis. l. titio. Preterea pro hoc
25 videt casus de donatio. pastoralis. fundator †ergo hospitalis trãsferendo illud hospitale in alium videtur transferre solum qđ suum est, in dñiũ qđ habet in hospitali cum non esset in suo dñio videtur de iure dicendũ quod dñiũ illorum bonorũ non sit apud cõstruentem hospitale, nec apud illũ in quẽ translatũ est illud hospitale, sed remaneant in dñio hospitalis, qđ dñium non potest nec debet auferri hospitali. ff. de regu. iur. l. id quod nostrũ. Nec poterit episcopus talia bona auferre hospitali ꝛ sibi applicare: sed cõseruare pro hospitali ad vsum pauperum. C. de epis. ꝛ cle. l. si quis ad declinandam. vbi videtur casus.

Quo ad aliam questionem qua querebaꝫ si aliqs
ꝛstruat hospitale autoritate propria sine autoritate diocesani ꝛ illi hospitali aliqua bona legant vel aliqua bona emat pro hospitali ꝛ tandẽ ille fundator hospitalis illud hospitale destruat qđ põt autoritate ꝓpria incõsulto diocesano, vt dicit glo. in sepe dicta cle. qr ꝛtingit. Quid erit de bonis illis q̃sitis hospitali in cuius dñio remanebũt ꝛ in cuius potestate ꝛ dispẽsatione. Eadem q̃stio ꝓcedit qñ esset aliqua fraternitas disciplinatoꝝ que destruit, qd erit de rebus obuenientibus ipsi fraternitati. Eadẽ etiã questio ꝓcedit qñ aliud qđcũqꝫ collegium licitum destruat, quid erit de rebus q̃ collegio obuenerũt. Dicebat Bar. de colle. illic. l. fi. ꝙ quedã sunt colle-
26 gia †que possunt habere proprium in cõmuni ꝛ nihil in particulari, vt est collegiũ religiosorum qđ põt habere ꝓpriũ in cõi sicut sunt ordines non mendicantes. de elec. quorũdam. lib. vj. Sed non potest habere proprium in singulari: quia professi non possunt habere propriũ. de statu mona. cũ ad monasteriũ. tunc dissoluto collegio bona collegij remanẽt apud superiorem vel cui ipse cõcesserit, ꝛ ita fuit obseruatum qñ fuit destructum collegiũ templariorũ per summum pontificem. Sunt enim illa bona vacantia ꝛ sic debentur fisco de bo. vacan. l. j. ꝛ de iure fis. l. j.

Quedã sunt collegia q̃ possunt habere aliqd
in cõi ꝛ ĩ ꝑticulari. Tũc aduertendũ qr quedã sunt collegia q̃ habent aliqd in remuneratione laboris, vt collegiũ clericorũ alicuius ecclesie: habent enim bona propter officium ꝛ laborem quem sustinent in celebrando diuina etministrando ecclesiastica sacramẽta. de preb. cũ scõm apostolum. tũc dissoluto collegio siue in totum siue quo ad vnum recedentem bona eoꝝ

bona eos nõ sequuntur sed remanent apud superiorem. Cessante
27 ergo labore † debet cessare premiũ. ff. de annu. lega. l. seio. in princi
pio. facit quod no. ff. qõ cuiusq; vniuer. nomi. l. sicut. ¶ Quedam
sunt collegia que habẽt aliquid nõ propter se sed vt distribuãt in-
ter alios vt collegiũ pauperũ hospitalis misericordie quod habet
bona vt nutriat pueros proiectos ad hospitale, vt patet de infan.
expo. c. j. Alat infirmos, pauperes suscipiẽt, eleemosynas tribuat,
hospitalitatem seruet, vt ibi dicit: tũc destructo collegio bona non
remanẽt apud rectores hospitalis, nec apud fundatorẽ hospitalis
nec apud paupes recedẽtes de tali collegio sic destructo. Ratio: qr
talia bona nõ obuenerũt hospitali cõtẽplatione fundatoris hospi
talis, nec contẽplatione rectoris hospitalis, ⁊ ideo apud eos nõ re
manent talia bona. de testa. c. requisiti. Nec obueniũt illa bona cõ
templatione pauperũ ⁊ singulariũ personarum, sed cõtemplatio-
ne ipsius collegij, vt collegium pauperũ. C. de epis. ⁊ cleri. l. si quis
ad declinandam. ⁊ ideo non remanet apud pauperes vt singulares
de collegio: qr eis vt singularibus quesita non sunt, sed remanent
in dispositione diocesani, vt illa bona conuertat in pios vsus, sicut
⁊ illud posset si a principio esset legatum pauperibus in genere, vt
d. l. si quis ad declinandam.

Est etiam alia ratio quare domi-

niũ illorũ bonorũ non debet remanere apud fundatorẽ hospitalis
28 nec apud eius rectorẽ: qr talis fundator ⁊ rector † hospitalis est quo
dammodo nudus minister in hospitalitate seruãda, ⁊ ideo nullum
cõmodũ apud eos remanere debet, vt. d. l. si qs ad declinandã. ⁊ in
cle. qr contingit. de relig. domi. facit. ff. de leg. ij. l. si quis titio. ⁊ qõ
destructa ecclesia supioris autoritate bona ⁊ loca q̃ habebat ipsum
collegiũ remanet in dispositione pape, vel in dispositione ordina-
rij loci cõuertenda etiã in pios vsus. vt casus ad literã. de relig. do-
mi. c. vnico. lib. vj. in. §. cõfirmatos autẽ. ver. nos eñ. que decretalis
est no. ad hoc. ¶ Quedã sunt collegia q̃ habẽt aliquid propter se.
Tunc aduerte qñq; est cõmune aliquid propter se principaliter et
directe. Exemplum in pecunia quam conferunt tenuiores vt inde
ematur aliquid ad eorũ victũ. ff. de colleg. illi. l. penul. ⁊ eod. titu. l. j.
responso. ij. Tũc si aliquis de collegio recedet vel collegiũ dissoluit,
debet recipere de illa pecunia, prout eum pro rata tangebat. de col
le. illici. l. j. in fi. ⁊ hoc casu ppie intelligit illa. l. j. in fi. ¶ Eodẽ mo-
do dicendũ est si erat in cõi aliqua res deputata ad proprium vsum
eius, puta in fraternitate disciplinatorũ est vestis ad cuiuslibet pro-
prium vsum deputata, certe qui recedit debet illam vestẽ sibi habe
re. ff. de colle. illici. l. j. in fi. Etiã per hoc videtur casus de regula. su-
per eo. Si vero habet aliquid ad commoditatem vniuersitatis nec
respicit cõmodum singulariũ personarũ principaliter vt sunt red-
ditus, predia, nemora, ⁊ pascua que habent ab vniuersitatibus ex
quibus onera vniuersitati incũbentia persoluuntur, hoc casu si ali
quis inde recedit, nihil debet inde habere. ⁊ de hoc est casus de colle
g. illici. l. j. in fi. vbi dicit q̃ accipit illud quod cõpetit sibi ex ratio-
ne, sed huic ex ratione nihil sibi cõpetit, sed cõpetit ipsi vniuersita-
ti, vt. ff. de rerum diui. l. in tantũ. §. vniuersitatis. ⁊. ff. de in ius voc.
l. sed si hanc. §. qui manumittitur.

Notandum autem qõ destructo

29 collegio † autoritate supioris vel destructa ecclesia vel ciuitate vel
alijs locis pijs siue sacris siue prophanis propter delictũ eorũ, dece
tero nullus debet vocari clericus illius ecclesie vel municeps illius
loci, ⁊ ille locus perdit omnia priuilegia. de noui ope. nunti. c. ij. de
cõse. di. j. placuit. xvij. q. vij. ⁊ hoc diximus. ff. gb. mo. vsufruc. amit.
l. si vsufructus. ⁊. ff. de colle. illici. l. iij. xvij. qõ. vij. in nullo. de quo
per Jnno. in. d. c. ij. de noui ope. nun. vbi etiã dicit q̃ si aliqua eccle
sia cõstituatur ⁊ superior ordinet ibi certũ numerum canonicorũ et
super hoc ibi aliquos institutos iurare fecerat sup obediẽtia prestã
da prelato ⁊ residentia illius loci ⁊ quasdã ecclesias deputauit pro
bñficijs clericorũ ipsius eccl'ie: qr tunc destructa tali ecclesia nõ erũt
amplius canonici illius eccl'ie vt pcipiant redditus eis assignatos,
⁊ sunt absoluti a iuramẽto qõ prestiterant sup residẽtia vel obediẽ-
tia prelato illius ecclesie, vt dicit tex. in predicto. c. ij. de no. ope. nũ.
30 ⁊ facit etiã ad hoc de elec. c. venerabilẽ. in fi. † Si aũt ecclesia destrui
tur absq; autoritate superioris: tunc remanet nihilominus ecclesia
nec peribũt priuilegia data ecclesie, vt dicit Jnnoc. in predicto. c. ij.
de noui ope. nun. Et est casus expressus institu. de rer. diuisi. §. nul
lius. vbi dicit text. qõ locus in quo edes sacre edificate sunt etiã de-
structo edificio adhuc locus sacer manet vt ibi ponit glo. qbus casi-
bus locus sacer vel religiosus desinet esse sacer vel religiosus. ⁊ facit
ff. de relig. ⁊ sump. fune. l. loca. Et no. circa istã materiã quatuor ca-
sus. Primus est qñ religio a principio est ordinata legitime, sed ex
postfacto ex aliqua causa destruit autoritate superioris, ⁊ tunc ha-
bet locũ q̃ pereant priuilegia illius loci ⁊ clerici illius loci desinant
esse clerici, vt dicit Jnno. in. d. c. ij. de no. ope. nun. Et ita intelliga-
tur qõ not. ibi gl. ⁊. xvj. q. vij. ⁊ hoc diximus. ⁊ qõ dicit de clericis in-
telligo de clericis secularibus.

Ceterum si essent religiosi ⁊ pfessi

tamẽ destructo monasterio nõ erũt amplius monachi illius mona
sterij, sed nõ liberant a vinculo professionis quã fecerunt in ordine
31 sub quo institutũ erat illud monasteriũ: qr illud vinculũ † inductus
ratione pfessionis est indissolubile. de statu monacho. c. cũ ad mo-
nasteriũ. ⁊ ideo tales pfessi transferent ad alia monasteria eiusdem
ordinis si sine scandalo fieri põt, alioquin transferent ad monaste-
rium alterius ordinis. ⁊ pro hoc videt casus. de regu. c. fi. facit ratio
qr professi debent manere in monasterio, nec extra monasteriũ de-
bẽt vagari, vt. d. c. vlti. de regu. ⁊ in. c. quanto. de offi. ordi. ⁊ de iure
iur. sicut ex literis. ⁊. xxvj. q. j. qui vere. Secũdus casus est qñ a prin-
cipio religio ⁊ ordo fundat illegitime, qõ eo casu cũ quis nouã reli
gionem inuenit nõ approbatã a papa sicut dicit de religionib⁹ no-
uiter inuentis post cciliũ generale. de quo habetur in. c. vlti. de re-
ligi. do. tũc papa talẽ religionẽ decernit irritã, ⁊ quatenus de facto
processit eam reuocat. de reli. domi. c. vnico. §. cũctos. lib. vj. et isto
casu dicerẽ qõ si in huiusmodi religione sic reprobata aliqui in reli
gione recepti illum ordinẽ fuissent professi, nõ remanerent professi
illius ordinis: qr illi religioni ⁊ ordini tãq; reprobato nõ potuerũt
incorporari, ⁊ sic pfessio fuit illius momenti. Jnsuper etiã non re-
manerent pfessi alicuius alterius religionis approbate a iure, ⁊ ra
32 tio, qr nullam † professionem fecerunt in religione approbata, nec
alicui religioni approbate sunt incorporati qõ requiritur ad indu
cendũ vinculũ professionis. facit qõ no. per Jnno. in. c. porrectum.
de regula. Tertius casus est qñ religio a principio est reprobata a
iure. vt patet in. d. c. vlti. sed ex postfacto papa illam cfirmat nõ sim
pliciter ⁊ absolute sed ad tps incertũ. s. donec viuunt qui erant rece
pti ⁊ professi in illa religione qbus quidẽ mortuis illa religio tollit
⁊ supprimitur: tunc religione illa destructa post mortẽ omniũ ibi
professentiũ peribit illius religionis priuilegiũ. personis tñ illius re
ligionis licebit transigere ad alias religiones approbatas. Eorum
tñ religio ⁊ ordo non põt ad aliam religionẽ totaliter trãsferri sine
pape licẽtia, sed translatione facta legitime bona prime religionis
applicabunt secunde religioni ad quã facta est translatio. ⁊ ita in-
telligitur de relig. domi. c. vnico. §. ceterum. lib. vj.

Ultimus casus est quãdo a prin-

cipio ecclesia cstruit in casu nõ permisso a iure, vt qr post nũtiatio-
nem noui operis edificat, ⁊ tũc debet illa ecclesia destrui ⁊ peribunt
priuilegia illius ecclesie. ⁊ ita intelligit decre. ij. de noui ope. nun. et
33 quod no. Jnno. Ex predictis ergo apparet q̃ ecclesia † legitime cõ
structa autoritate superioris põt destrui, ⁊ ideo tractabat Abb. in
in regula. qõ semel deo dedicatũ. de reg. iur. lib. vj. an ecclesia autori
tate epi dedicata possit ex aliqua causa destrui, ita q̃ non fit vlteri⁹
necibi, nec alibi, ⁊ per predictã regulam videt q̃ nõ. ad hoc. xix. q.
iij. que semel. xiij. q. vj. cõperimus. xvj. q. vij. si quis vult. xvij. qõ. iij.
quest. de conse. di. j. oẽs basilice. ⁊. c. in sancta. ⁊. c. seq. de rerum per-
muta. mancipia. de religio. do. ad hec. ⁊ ibi de hoc per Jo. ⁊ Archi.
x. q. iij. vnio. ⁊ in. d. c. significauit. de cõse. dis. j. c. omnes. ⁊ dicitur ex-
pressum ea. dis. c. ecclesia vel altaria. ⁊. c. placuit. ⁊. c. tribus. facit. x. q.
ij. hoc ius. xij. q. ij. aurum. ⁊ vtrobiq; no. pro ⁊ cõtra. facit quod no.
in Spec. de dona. ver. quid si aliquis baro. sed pro hoc facit de no-
ui ope. nuntia. c. ij. ⁊ quod ibi no. per Jnnoc. Hosti. ⁊ Jo. ¶ Quid
ergo dicendum, solue distinguendo, aut hoc vult fieri ex voluntа-
te aut ex necessitate. Primo casu non põt destrui licet vt melioretur possit ad alium locum transferri, sed debet eidem ecclesie anti-
que si hoc possit fieri per sacerdotem deseruiri, vt. c. si quis vult. et
c. vnio. et. c. omnes basilice. not. per Archidia. Si vero ex necessita
te aut potest remanere in eodem loco, ⁊ tunc idem quod. §. aut nõ
potest destrui, debet tamen hoc semper de autoritate diocesani fie
ri. Ad hoc facit dictus canon placuit. ¶ In contrarium allegata
non ob. loquuntur enim in alio casu, ⁊ quãdo ecclesia ⁊ res sacra du
rante suo statu et consecratione reducitur ad non esse ecclesiam vel
rem sacram. Petrus de Perusio.

Summarium.

1 Portio canonica an debeatur epo de his que obueniunt fra-
ternitati iure institutionis.
2 Confratrie ad quos actus sint ordinate.
3 Confratrie an sint licite, ⁊ an constituant collegium.
Fraternitates que fiunt ad malum prohibentur.
4 Reprobanda non sunt que propter bonum fiunt.
5 Collegia oia que fiunt causa religionis licita sunt.
6 Disciplinatorũ ⁊ misericordie collegia an sint licita. 7.
Confratrie an sint capaces hereditatum ⁊ legatorum.
Canonica portio an debeatur episcopo de his que relinquuntur
fraternitati. 15.17.
8 Episcopo an debeatur canonica portio de obuentionibus frater-
nitati iure institutionis ⁊ legati.

Source : BIU Cujas

9 Separabilitas ꝛ inseparabilitas persone a loco qũo cognoscatur.
10 Eps an debeat habere canonicã portionẽ de eo quod relinquitur vniuersitati scholarium, vel collegio mercatorum.
11 Charitatiuum subsidium exigitur per episcopum ab ecclesijs ꝛ nõ a laicis.
12 Eps an habeat aliquam iurisditionis participationem cum fraternitatibus laicorum.
13 Fraternitati si eps non communicat suas actiones, an eidez aliqd communicabitur per fraternitatem.
14 Loca nõ expressa excludantur alijs quibusdam expressis.
16 Hospitali cui accedit fraternitas qualiter sit legandum.
18 Locus vbi cõgregatur fraternitas an sit locus pius.
19 Fraternitati quod legatur non est de casibus priuilegiatis in qbus cessat canonica.
20 Dioceſanus an possit impedire ne fiat fraternitas.
21 Obsequialis obediẽtia cũ dioceſano in fraternitatibus competat, non debet tolli pecuniarium commodum.
22 Fraternitas an sit sub iurisditione episcopi.
Collegium ꝛ fraternitas habent se vt idem.
23 Persone fraternitatis nũquid possint a fraternitate recedere.
24 Collegium scholarium et mercatorum non est deputatũ ad pios vsus.
25 Destructa vniuersitate quid fiet de bonis que obueniunt fraternitati inter vivos vel in vltima voluntate. 26.
27 Potiora iura qui obtinet, ille obtinere debet.
28 Penitentiaria an dicatur officium.
29 Spiritualia sunt preferenda temporalibus.
Monachus siue religiosus dicitur seruus.
30 Aditio ꝛ repudiatio nunquid competat monasterio.
31 Electio vel confirmatio nihil addũt ad vinculum matrimonij spiritualis.
32 Tempus aditionis est inspiciendũ in hereditate acgrẽda. 41.42.
33 Eps per confirmationẽ ꝛ consecrationem est obligatus ecclesie sue tanq̃ maritus a qua non põt discedere sine licẽtia pape.
34 Diffinitio cui conuenit, conuenit ꝛ diffinitum.
Predicatores et minores sunt qui per publicum questum victum querunt.
35 Mortuo canonico capitulum succedit in bonis ab eo relictis, non successor canonici.
36 Testari iure militari non potest quis nisi primo in numero militũ sit relatus.
37 Testatoris voluntas est seruanda.
38 Hereditas vt acquirat tria tempora in extraneo herede ꝯsiderant.
39 Romana ecclesia vocatur fiscus.
40 Ciuium nomine ciuitas intelligitur.
43 Prelatura vincit canonicatum.
44 Tempus ꝯtractus ꝛ stipulationis respicimus in acquisitionibus que proueniunt ex contractu.
45 Leges que de non capacibus loqnũtur, de quibus intelligantur.
46 Fratres minores olim proprietatem ꝛ dñium rerum sibi obligatarum acquirebant ratione ecclesie.
47 Predicatores ex constitutionibus voluntarijs tenẽtur, sed minores ex regula artantur.
48 Monachus cũ nihil proprij possit habere, iactare se nõ põt q̃ ius adeundi consistat in eo.

Decimoquarto principaliter q̃ritur de his que obueniũt fraternitati iure institutionis † an debeat canonica portio epõ. Istuz articulum psequamur p infrascriptas questiones.

1 Primo em̃ q̃ritur ad quos actus sint ordinate iste fraternitates. Secundo queritur an iste fraternitates vel cõfratrie sint licite de iure, ita qõ constituant collegiũ ꝛ vniuersitatem ꝛ habeant ius collegij ꝛ vniuersitatis. Tertio queritur an tales fraternitates sint capaces hereditatum ꝛ legatorum. Quarto q̃rit an de obuenientibus huiusmodi fraternitatibus iure institutionis vel legati debeat canonica portio episcopo. Quinto q̃ritur si destruatur fraternitas quid fiet de bonis que fuerunt collata fraternitati amore dei inter vivos ꝛ in vltima voluntate. De prima questione

2 ad quos actus sint ordinate ille † ꝯfratrie. Respõdeo q̃ ad triplicẽ actum. Primo ad actum discipline. Nã per disciplinã quis seipsuz flagellat. xxiij. qõ. v. ad fidẽ. vel fustibus se cedit. ea. causa. ꝛ. q. c. vlti. vel vberibus se subijcere. xlv. di. ꝛ qui emendat correctionẽ suscipere. xxiij. q. iiij. duo ista. Cõsistit etiaz disciplina ista in labore. de elec. c. bone. ij. ¶ Itẽ disciplina consistit in peregrinatione. de voto et voti redemp. c. quod super his. ¶ Itẽ in vigilijs, ieiunijs ꝛ orationibus. de voto ꝛ vo. redemp. c. magne deuotionis. Secundo ordinantur iste ꝯfraternitates vel confratrie ad actus charitatis misericordie ꝛ pietatis. Cũ em̃ quisq; eorum infirmitatem incurrerit, ceteri de confratria prebẽt ministeriũ seruiendi egrotanti, ꝛ ducunt ad eũ presbyterũ qui ei ministrat ecclesiastica sacramẽta ꝛ vnctionẽ extremam. de sacra vncti. c. vnico. Cõsolant eos in infirmitate. de hereti. filij. lib. vj. Cum autem ille moritur corpus eius induunt vestimentis fratrum seu confratrum, corpus eius custodiunt certis horis anteq̃ tradant sepulture, ꝛ sic deputantur ad custodiã tẽpli. ff. de manumiſ. testa. l. seruos. Deferunt corpus eius ad sepulturã. de sepul. cum liberum.

Item antequã corpus sepeliant quibusdã vtunt sermonibus ꝛ postmodũ sepeliũt, ꝛ post sepulturam certis dieb⁹ ieiunant ꝛ eleemosynas tribuunt, orant p anima defuncti, q̃ oia sunt opera charitatis, pietatis ꝛ misericordie. Tertio ordinant ad vitã contemplatiuã sicut est orare ad Deum. de renun. c. nisi cũ pridẽ. de his quidẽ orationib⁹ habeť plene in clemen. vnica. de reliquijs ꝛ venera. sancto. † Quo ad secundã questionem

3 qua q̃rebať an iste cõfratrie sint licite ꝛ constituant collegium ꝛ habeant ius collegij ꝛ vniuersitatis. Dicebat glo. xj. q. j. c. si qui clericorum. q̃ iurationes q̃ fiunt super relicta licite sunt. xvij. q. vij. sane. j. q. j. concussionis. xxij. q. j. c. j. sed super re illicita nõ tenet, vt. d. c. si q clericorũ. Prohibenť ergo fraternitates q̃ fiunt ad malũ. C. de monopol. l. vnica. sed bone fraternitates admittunť. xlij. di. si qs despicit. Dicebat aũt Archi. in. d. c. si qs. xlij. di. q̃ si in statutis siue ordinationibus alicuius confratrie ita dictum est. s. q̃ semel vel bis oẽs simul in anno ꝯueniant cõfratres ad tractandũ de salute animarũ ad celebrandũ missas ꝛ orationes pro viuis ꝛ defunctis ideſt ad excitandam deuotionẽ. Et ideo expendãt certã quãtitatẽ singuli ex quo reficiãtur ꝛ prouideatur pauperibus. hec quidẽ licita sunt dũmodo intentiones licite sint ꝛ munde ꝛ simpliciter in deo fixe: quia

4 que propter † bonum fiũt reprobanda non sunt. xxij. q. v. de occidendis. ꝛ subdit ibidem, si fraternitates sunt ita ꝯstitute q̃ nullus recipiatur nisi promittat singulis annis se daturũ. x. an hoc erit licitum. Respõdeo quod si fiat propter honestam causam vtpote pro alendis pauperibus, p redimendis captiuis vel similibus non est simonia nec sunt reprobande, vt. d. c. si qs. ꝛ ar. xxvj. q. ij. nõ exẽplo. Quidã tñ dicunt q̃ predicta forma non est licita: q̃ excludit pietatem, scz ne quis recipiatur nisi soluat. Sed si fiat statutũ per verba affirmatiua, scz si quis fuerit receptus soluat tantũ: tunc valet. Dicebat Inno. de dona. inter dilectos. circa fi. quod licitum est collegium illorũ qui deseruiunt hospitalitati. ꝛ idem tenet ibi Hosti. et Jo. dicebat etiam de excess. prela. ꝛ subdito. c. dilecta. in glo. magna. in ver. illud autẽ. q̃ possunt aliqui facere collegiũ causa religionis vel pietatis ꝛ in idem nomẽ sumant. verbi gratia. Collegium inuã tium oppressos, colligẽtiũ eleemosynas ꝛ sic de singulis. ꝛ hoc probatur per. l. j. ff. de colleg. illi. vbi dicitur q̃ licita sunt oñia collegia

5 † que fiunt causa religionis. premissa dũmodo nil faciant ꝓtra senatusconsultum, ideſt dũmodo nihil mali faciãt occasione collegij, et ꝓpter hoc prohibetur fieri collegiũ q̃ fit ad malum. ꝛ hec collegia licet bonum nomen habeant, faciunt illicitũ collegium. ꝛ ideo destruendum. ad hoc facit. l. vlti. ff. de colleg. illici. ꝛ subdit ibi Innoc. q̃ clerici possunt constituere vniuersitatem causa religionis. s. vt celebrent missas p viuis ꝛ defunctis vel similibus. ꝛ subdebat ibi Inno. q̃ tale collegiũ vt rector eius subest superiori. ꝛ ideo ad superioris dictũ destrui põt ꝛ prohiberi ne incipiat ideſt ne constituať collegiũ. quod dictum Inno. vť intelligi q̃ superior videret illud fieri vel presumi fieri ad malũ: quia tunc potest prohibere ne fiat collegium, et si factum est potest illud destruere. pro hoc est casus. l. j. de colleg. illici. quod est bene notandum. Dicebat Bart. in. l. j. de colleg. illici. quod causa religionis collegia sunt permissa de iure communi, vt dicta. l. j. ꝛ. l. j. circa principium. ff. quod cuiusq; vniuersita.

6 nomi. vnde collegia disciplinatorum † ꝛ collegia misericordie ꝛ similia licita sunt ex quo fiunt propter pietatem obseruandam, secus si fierent ad tractandum ea que respiciunt regimen ciuitatis. Ex his omnibus ad predictã questionẽ concludamus q̃ confratrie sunt licite ex quo fiunt ad bonũ, ꝛ q̃ constituunt collegium, et q̃ habent ius collegij ꝛ vniuersitatis.

Quo ad tertiam questionem qua q̃rebať an tales cõfratrie sint capaces hereditatũ ꝛ legatorum. Rñ. sunt capaces: q̃ sunt collegia licita. casus est. l. cũ senatus. de re. du. C. de here. instit. l. collegiũ. de iure. l. j. Quo ad quartam qõnem qua q̃rebať an de his q̃ relinquunť fraternitati debeat canonica portio epõ. Premittendũ primo est q̃ sunt ãdã fraternitates habẽtes domũ ꝓpriã in qua est oratoriũ vel capella in qua celebrant diuina officia autoritate dioceſani: q̃ sine eius autoritate ibi celebrare nõ posset. de cẽsi. in. c. vl. ꝛ i qua domo ꝯgregant illi de fraternitate. ꝛ ibi audiũt diuina ꝛ certis orationibus vtunť, ac etiã quibusdã vestimentis se induunt, q̃ñq; albis ꝛ q̃ñq; nigris ꝛ disciplinant se certo modo eorũ corpora lacerando, habent etiã cõfessorem certi ordinis cui eorum peccata in foro penitentiali cõfitentur ꝛ penitentias eisdem iniunctas peragunt.

Sunt et quedã fraternitates habẽtes † hospitale in quo hospitali eleemosyne ꝯplurime pauperibus

7

Source : BIU Cujas

ribus Christi aduenientibus largiũtur de bonis dicte fraternitatis. Dotantur pauperes mulieres nõ habẽtes dotes, ꝛ gubernantur ꝛ alimentantur expositi ꝛ traditi infantuli quorũ genitores ignorãtur: ꝛ sepius fit in anno apud dictas fraternitates vniuersalis charitas ꝛ eleemosyna quibuscũq; pauperibus accedere volentibus ꝛ infirmi pauperes in dicto hospitali retinentur et gubernantur de bonis dicte fraternitatis deuenit in pios vsus ꝛ eleemosynas ꝛ vestimentis pauperum erogatur. Cui quidem fraternitati in vltimis voluntatibus relinquitur sub varijs ꝛ diuersis formis. Quandoq; enim relinquitur amore dei, aliquando pro animabus testantium aliquando simpliciter, aliquando pro melioramento dicte fraternitatis. Aliquando pro eleemosynis fiẽdis per dictã fraternitatem. Aliquando pro lectis ꝛ indumẽtis ꝛ alimonijs pauperũ. Aliquando relinquuntur bona ea cõditione vt denẽ amore dei, vel in alios pios vsus seu pias causas priores dicte fraternitatis erogẽt. Quarum etiam fraternitatũ constitute sunt quedam per laicos, ꝛ semp habuerunt rectorem laicum, ꝛ in oĩbus causis eiusdẽ fraternitatis tam in agendo ꝙ in defendendo iudex secularis deputatur. Nunc
8 querit an de obuentionibus † huic fraternitati iure institutionis ꝛ legati debeat canonica portio epõ. Reperio quosdã docto. magne autoritatis cõsuluisse ꝙ canonica portio non debeꝫ epõ de legato fraternitati q̃ nõ est de iurisditione epi, cum epsnõ habeat ibi iurisditionẽ exercere, cũ non sint religiosa loca vel ecclesiastica, quibus nõ possunt accedere ecclesie nec alia iura spiritualia. de preb. cle. per literas. de religio. domi. ad hec. facit de elec. sacrosancta. ꝛ. c. massana. ꝛ ita consuluit Federi. de Senis.

Reperio aũt dominum Pau. de leaza. dicentem in cle. quia contingit. de religio. domi. ꝙ huiusmodi loca non debent prestare nec decimam nec similia iura. Reperio etiam profunde scientie dominum Bal. egregium doctorẽ de Perusio tenuisse in suo tractatu quem super hoc fecit canonicam portionem non deberi, dicentem qõ licet qñ loco relinquitur puta hospitali: tunc canonicã portionem deberi. de testa. requisisti. secus si relinquatur fraternitati: quia videtur legare personis respectu psonarũ, ita ꝙ ipse persone possint cõsiderari seorsum ꝛ in abstracto a loco: tunc non debeꝫ ca-
9 nonica portio, vt. d. c. requisisti. in fi. † Sed quomodo cognoscetur ista separabilitas persone a loco vel inseparabilitas. Respondeo: qñ persona est obligata loco ꝛ inserta loco, sicut sunt canonici ecclesie: tunc collegiũ est in ecclesia, ꝛ ecclesia est in collegio, ꝛ vnum sunt. Est enĩ inseparabilis coniũctio, vt. d. c. requisisti. sicut videmus in professis respectu monasterij vbi est ista coniunctio inter professos ꝛ monasteriũ ꝙ est inseparabilis cõiunctio. de iureiur. c. sicut. xvj. q. j. c. qui vere. Sed qñ inter collegium ꝛ locũ nulla est coniunctio, ibi collegiũ per se decernitur, ꝛ ita videtur in istis fraternitatibus: qz nulla cõiunctio spiritualis est ibi ꝛ possunt illi de confratria libere discedere a loco. facit qõ no. Inno. de excess. prel. ꝛ subdito. dilecta. ꝛ ideo quia possunt per se considerari ꝛ non respectu loci, relictum istud censetur factũ personis ꝛ non pio loco, ꝛ ideo videtur qõ episcopus non debeat habere canonicam portionem ab eis. Est enim ista pura ꝛ simplex cõgregatio laicorum quemadmodum ergo epi
10 scopus † nõ debet habere canonicam portionem de eo quod relinquitur vniuersitati scholarium vel collegio mercatorum ita eodem modo non debet habere si relinquatur collegio vniuersitatis. nulla enim est cõiunctio spiritualis inter eos et ipsum episcopum nec subsunt ei quo ad legez iurisditionis vel diocesanã. Preterea licet isti viuant quodãmodo ecclesiastico ritu, ꝛ habeant oratoriũ ꝛ altare, tamen ꝑm veram existentiã status eorũ ipsi sunt precise laici.

Preterea qua ratione diceremus eos teneri ad canonicam portionem, diceremus eos teneri ad alia capitula legis diocesane, puta ad charitatiuũ subsidium qõ est magis priuilegiatum ꝙ portio canonica episcoporum. Sed istud est falsum: quia nullo iure cauetur ꝙ teneantur ad charitatiuum subsidium. Nam charitatiuum subsi
11 dium per episcopum † exigitur ab ecclesijs non autem a laicis. de censi. cũ apostolus. ꝛ in extrauagãti. vas electiõis. ergo apparet euidenter quod non subsunt episcopo quo ad legem diocesanã, et per consequens nec quo ad canonicam portionem de qua querit. Preterea a quo remouetur genus, ab eodem remouetur ꝛ species eius quelibet. Nam cum species includatur sub genere, ergo remoto genere remouetur et illa species. Non enim esset remotio generis illa specie per se remanente. de elec. in genesi. ergo a quo remouetur lex diocesana, remouetur quodlibet eius capitulum. Nec obstat si dicatur quod de legato pauperibus certi hospitalis debeatur canonica. de testamen. requisisti. Respõdeo, quia hoc procedit: quia pauperes habent coniunctionem cum episcopo ꝛ pertinẽt ad eius specialem protectionem. de offi. delega. c. significantibus. ¶ Item quia pauperes sunt in hospitali ꝛ hospitale in pauperibus ꝑ quãdam inseparabilem significationem, sicut ascriptitij sunt in gleba, vnde vnum sine reliquo non potest considerari. l. quemadmodum. de agri. et censi. Preterea ꝙ nõ debeatur canonica probatur: quia officium ꝛ cura episcopalis remouetur a fraternitate: quia laici episcopo non subsunt nisi ratione causarum que sunt de foro ecclesie. de exceptionibus. c. ij. lib. vj. ergo remoto officio ꝛ cura episcopali cessat canonica q̃ est primum cure ꝛ officij. de neg. gest. l. nesennius. de alimen. lega. l. alimenta. §. heredibus. de lega. ij. l. si quis quos.
12 de condi. ꝛ demon. l. si quis. † Preterea nullam videtur epõs habere participationem iurisditionis nec cure cum huiusmodi fraternitatibus laicorum, ergo cessabit canonica quemadmoduz dicimus in exemptis a quibus episcopus non potest percipere canonicã portionem, quia caret iurisditione ꝛ cura illorum. de testamẽ. c. officij. Acquirat ergo fraternitas sibi ꝛ non episcopo. Censentur enĩ emãcipati a iurisditione ꝛ potestate episcopi de iure cõmuni. ergo nihil querit episcopo sed sibi, sicut dicimus in filio emãcipato qui acquirit sibi ꝛ non patri, vt in. l. cum oportet. C. de bonis que libe. Preterea ex quo sublata est obsequialis obedientia ad quam non tenetur fraternitas episcopo quo ad respicientia laicos, vt in dicto. c. ij. de excep. libro. vj. Tolletur pecuniarium commodum. l. fi. de bonis que libe. sicut videmus in exemptis qui sicut eximuntur ab obediẽtia episcopi. de priuileg. si papa. lib. vj. ita eximuntur a quolibet cõmodo pecuniario ad qõ ante exemptionẽ tenebant episcopo ex lege diocesana vel iurisditionis. de priuil. in. c. ex ore. de excess. prela. ꝛ subdit clemen. frequens.

13 **Preterea si huiusmodi** † fraternitati episcopus non cõmunicat suas actiones, ergo eidem non cõmunicabitur aliquid per fraternitatem. C. de col. l. vt liberis. Preterea tale collegium laicorũ qõ insurgit ex ordinatiõe fraternitatis. de colle. illici. l. j. nõ est collegiũ sacrum ꝛ religiosum: quia constituere loca sacra ꝛ religiosa pertinet ad diocesanum ꝛ non ad laicos. de religio. domi. c. ad hec. facit qõ no. in clemẽ. per literas. de preben. de religio. domi. clemen. quia cõtingit. Preterea hoc legatum videtur fieri respectu personarum ipsius fraternitatis, ergo acquiritur personis quasi contemplatione earum censeatur legatum. de testamen. requisisti. Preterea iura exprimentia de canonica portione prestanda exprimũt ꝛ declarãt loca que tenentur ad canonicam. Exprimunt enim de ecclesijs et hospitalibus ꝛ pijs locis, vt dicto. c. requisisti. de testamen. inter q̃ loca nihil disponitur de fraternitatibus, ergo censentur esse exem
14 pte ab huiusmodi canonica. † Nam expressis quibusdam locis excluduntur alia loca non expressa, sicut interdicto vno loco non cõprehendit alius locus. de postu. c. j. sicut etiam expressis quibusdaz psonis, non includunt nec cõprehendunt alie persone non expresse. de rescrip. sedes apostolica. de priuil. in. c. sane pro hoc facit qõ no. Fede. in suis consilijs. consi. xlv. vbi dicit qõ de relictis fratribus de penitẽtia tertij ordinis beati Francisci nõ soluitur canonica. facit etiã qõ ipse Fede. notabat cõsilio. cxxv. vbi dicit canonicam portionem non deberi epõ de eo qõ legatur domui in qua morantur leprosi, quando ibi nõ est altare nec campanile, nec aliquid per quod prima facie posset dici locus ecclesiasticus, nec est memoria qõ epõs vnq̃ iura epalia ibi exercuerit. ꝛ qui tenent hanc opi. quod de his
15 que legantur fraternitati nõ debeatur canonica † portio episcopo ponunt duos casus principales.

Primus casus quando fraterni- tas nullum habet hospitale, ꝛ tunc non debetur canonica. Secundus casus est qñ fraternitas habet hospitale: ꝛ tunc est considerare modũ ꝛ formã legãdi. Nam qñq; testator legat hospitali fraternitatis disciplinatorũ, ꝛ tũc an debeat canonica. dicunt ꝙ qñq; genitiuus non demonstrat sed significat dignitatem vel potestatez: tunc trahet ad se antecedens. C. de iure delibe. l. cũ aliquis. de cõdi. ꝛ demon. filio. Qñq; non significat sed demonstrat: tunc non trahit ad se antecedens, sed ipsum trahit ad antecedens, vt. l. si seruus cõis. de itipu. seruo. Cũ ergo hec ratio legandi presumatur ipsa pietas, vt. c. requisisti. de testa. ꝛ hoc per prius ꝛ potentius inest hospitali, ꝛ sic eps habebit quartã. ꝛ istud tenet Bald. in suo tractatu. Quandoq; legat fraternitati hospitalis disciplinatorum, ꝛ tunc iste genitiuus significat causam finalem, ꝛ videtur relictum contemplatione hospitalis. nam cũ hospitale sit dignius quam collegium laicorum, trahit ad se minus dignum. Item cuz sit magis pium, trahit ad se minus pium: quia potentius prevalet. de iure delibe. l. cũ aliquis. ꝛ de condi. et demon. cum filio. de consecra. eccle. vel alta. c. j. libro. vj. Quandoq; testator legat coniunctim: quia legat fraternitati et hospitali, et tunc medietas debetur fraternitati et alia medietas hospitali, vt. ff. de condi. ꝛ demonstra. l. cum fundus. ꝛ tunc de legato quod fit fraternitati, debetur canonica episcopo. Ista distinctio non videtur procedere. Et ideo notandum ꝙ quandoq; le
16 gatur † hospitali cui accedit fraternitas, ita ꝙ hospitale sit per se principale ꝛ fraternitas sit accessorium, et tunc debetur canonica. Ratio est qz hospitali est legatum. Quandoq; fraternitas est per se principale ꝛ hospitale accessorium ꝛ legatur fraternitati: et tunc non debetur canonica episcopo, quia non est legatum contemplatione hospitalis, sed contemplatione fraternitatis. facit in ratio-

Source : BIU Cujas

ne sui. de testa. c. requisisti. Sed procedit dubium si legatur fraternitati que habet se, vt accessorium ad hospitale, ita q hospitale censeatur vt principale an debeatur canonica episcopo. Respondeo debetur: qr inspicimus qđ est principale r sic legando fraternitati videatur legari hospitali. Idē si hospitale venit accessorie ad fraternitatem, ita q fraternitas sit per se vt principale r legetur hospitali, videl legari cōtemplatione fraternitatis: qr inspicimus qđ est principale, ergo non debetur canonica episcopo tenēdo opi. q de his
17 que legantur fraternitati † vel presumuntur ei legari nō debeatur canonica epō. r hoc bene videtur probari. de preben. clemē. per literas. in glo. que incipit, quia talia loca.

Sed tunc incidēter queritur. Ponamus q est aliqs locus qui vocatur locus beati Jacobi, habēs hospitale et fraternitatem, r aliqs legat illi loco beati Jacobi, nec aliquid exprimit, an legat hospitali vel fraternitati, nec pōt apparere an fraternitas accedat hospitali vel ecōuerso cui videl tunc legari, an fraternitali, vel hospitali, vel vtriq. videl quod in dubio si non apparet qđ sit principale r qđ accessoriū, qđ tunc debeamus cōsiderare, q si apparet possessio r denoiatio per quā possumus alterū preeligere illud sequimur. de prebē. cū de beneficio. lib. vj. de proba. per tuas. Patet exemplum, qr ille locus denoietur principaliter locus fraternitatis, vel locus hospitalis. Si vero ex possessione vel denoiatione nō apparet quod sit principale: tunc videtur qđ censeaī legatum ratione hospitalis: qr magis cōsideramus hospitale quod est locus pius q̄ ipsam fraternitatem per superius dicta, r debetur canonica episcopo. Ex predictis rationibus quas posui. s. ad partē negatiuam, scilicet qđ de legatis factis fraternitati non debeatur canonica portio episcopo.

Arguamus ad partem affirmatiuam q debeaī canonica portio epō de relictis factis fraternitati, qđ probatur istis rationibus. Primo qr non debemus recedere a regula que est q de omnib⁹ relictis eccleſie vel pijs locis eps debet
18 habere canonicā portionē, vt. c. officij. r. c. requisisti. de testa. † Et locus vbi fraternitas congregaī est locus pius. Nam ibi deus colitur r ordinata est talis fraternitas ad actū discipline ad charitatē pietatem r misericordiā, r ad vitā contemplatiuam, que oia pertinent ad religionē. facit qđ no. Joā. de regula. sane. ergo sequitur qđ eps debet habere canonicam portionem. Preterea isti de fraternitate viuunt ecclesiastico ritu, habetur oratoriū r altare vbi ad suam deuotionē orant, r de licētia epi faciunt celebrare diuina, ergo sunt redacti quodammodo ad instar ecclesiastici collegij, r maxime qñ habēt statuta confirmata ab epō. Preterea ea que fraternitati leganī debēt conuerti in opera pietatis: qr hac intētione relinquuntur, vt testatores non decipiantur qui de istis bene presumpserunt. de testa. c. cum tibi. de lega. ij. l. vnū ex familia. §. imperator. de isto bñ potest cognoscere eps cognoscendo non sibi appropriando. de peti. hered. l. hereditas. r hoc ad officium epi pertinet, vt. d. l. hereditas. r de testa. c. nos quidē. Preterea iste locus est ad opera dei dedicatus, r est istud collegiū licitū. xlij. dist. c. si quis. Preterea qđ le-
19 gatur fraternitati † non est de casibus priuilegiatis. in quibus cessat canonica. de quibus habetur in. c. vlti. de testa. preterea ex quo loca pia tenentur ad canonicam epō, vt. d. c. requisisti. de testamen. ergo debeatur canonica. quod autē iste sit locus pius patet: qr illa sunt loca pia in quibus pauperes alunī r alia charitatis opera exercenī. xxiij. q. vlti. sancimus. j. q. vij. si quis omnē. r in Spec. de instrumen. edi. §. nunc vero. versi. r scias.

Preterea ad diocesanum pertinet ingrere an opera charitatis ibi exerceantur. C. de episcopis r cleri. conuenticulam. r de cēsi. c. j. in vj. ergo iurisditionē habet in fraternitate: qr hoc spectat ad iurisditionez r sic sub quadā gñali circa fraternitates sunt sub epō, vt. l. parabolam. C. de epis. r cle. preterea pōt eps talem fraternitatem visitare cum sit locus pius. de censi. c. j. in vj. ergo habet iurisditionem in loco r psonis. ¶ Preterea diocesanus potest im-
20 pedire † ne fiat fraternitas, r si est facta potest ex causa istā destruere, ergo patet qđ habet iurisditionē in locis r psonis. ¶ Preterea que legantur fraternitati legātur vt collegio, r nō vt singularibus personis, nec contēplatione singularium personaruz, sed p amore dei r pro anima, r q nō legetur singularibus personis patet: qr fraternitas qđ est nomen iuris r intellectuale constituit collegiū, vt. l. j. ff. de coll. illici. Idē est ergo legare fraternitati quod collegio, sed q legatur collegio non censetur legari vt singulis de collegio, sed censeī legari tāq̄ collegio. xij. q. ij. qui manumittit. Cū ergo ab epō non removeaī cura nec cure premiū. C. de lega. l. ab administratione. de alimē. leg. l. alumne. de leg. ij. l. si qs quos. de cōdi. r demō. l. si qs. de preb. cū ſm Apostolū. r sic nō ob. l. ij. de nego. gest. r. l. seio. de alimē. leg. Cū ergo officiū r cura epalis removeatur ab hmōi fraternitatib⁹ ergo ei debeī canonica. Itē cū eps habeat participationē in huiusmodi fraternitatibus ergo participabit rebus que primitiua acqsitione fuerūt iuris eoz. de bonis q̄ lib. l. cū oporteat. Item
21 cum obsequialis † obedientia diocesano in huiusmodi fraternitatibus competat, non debet tolli pecuniarium commodum, vt. l. fin. de bonis que libe.

Nunc venio ad respōdendū his que dicta sunt p do. Fede. q cōsuluit nō debere canonicā portionē epō, cū non sit locus religiosus nec ecclesiasticus nec subiectus iurisditioni epi. Respon. locus religiosus potest, accipi dupliciter. vno modo ppter autoritatē epi interuenientē. de relig. domi. c. ad hec. r tunc isto modo sic sumendo fateor qđ fraternitas nō est locus religiosus. Secūdo modo sumit̄ locus religiosus qr deputatus est religioni idē ad obseruantiā eoruz ad q̄ religiosi tenentur sicut est ad opera charitatis: r tunc si large sumendo fraternitas dicit̄ locus religiosus. licet nō sit ordinata autoritate epi. Nō ob. qđ dicebat Fed. q locus nō est ecclesiasticus: qr fateor q nō est ecclesiasticus stricte sumēdo locū ecclesiasticū. de ꝙse. eccle. vel alta. c. cū sicut. Sed large sumendo est ecclesiasticus: qr ritu ecclesiastico regitur, sicut est ad actū discipline ad opera pietatis, r ad vitā contēplatiuam. Itē non ob-
22 stat quod dicit Fed. q fraternitas † non est sub iurisditione episcopi: quia hoc nego vt superius dixi.

Nunc venio ad respondendū rationibus r dictis do. Bal. Et primo ad id qđ dicit q legatum fraternitati censetur legari vt personis singularibus: qr hoc nō est verū qr immo censeī legari tāq̄ collegio: qr fraternitas r collegiū habēt se vt idē, vt superius dixi. Ite nō obstat qđ dicit q persone fraternitatis possunt cōsiderari seorsum r in abstracto a loco, hoc non est verū donec durat collegiū r sunt in collegio: qr non est dare in collegium separatis personis a collegio. ff. de leg. j. l. grece. Sed bene fateor qđ recedentibus personis a collegio iste persone seorsum se habent a collegio. Ratio quia non sunt de collegio. facit de elec. constitutis. Itē nō obstat qđ ipse dicit qūo cognoscatur separabilitas persone a loco vel inseparabilitas. Dicit em̄ quod qñ persona est obligata loco r inserta loco, sicut sunt canonici ecclesie vt vnū corpus sunt. dicit em̄ qđ tunc est inseparabilis cōiunctio, sed qñ inter collegium r locū nulla est coniunctio, ibi collegiū per se discernitur r ita dicit esse in istis fraternitatibus: qr nulla cōiunctio spiritualis est ibi, ēt isti possunt de ꝙfratria libere discedere a loco, certe istud suū dictum facit pro hac opinione q debeatur canonica epō. Nam isti de fraternitate sunt obligati r inserti collegio canonicorū, ergo est inseparabilis coniunctio durante collegio fraternitatis r remanentibus hominibus in fraternitate: qr tunc pſone nō separātur a collegio, nec collegiū separaī a pſonis. nec obstat si dicat qđ pſone
23 fraternitatis † possunt recedere a frnitate: qr fateor. vt. l. j. de colle. illici. sic r canonici possunt recedere a collegio canonicorū trāsferendo se ad aliam ecclesiam vel ad collegiū. de renun. admonet. r. c. qđ in dubijs. r ideo est inseparabilitas r separabilitas vniformiter in collegio canonicorum sicut in collegio fraternitatis. nec ob. qđ ipse dicit q est nulla spiritualis ꝙiunctio inter personas fraternitatis r fraternitatē: qr large est ista spiritualis cōiunctio propter vitā contemplatiuā r opera charitatis eorū, r lz proprie r stricte nō sit spiritualis cōiunctio, sumendo spiritualia pro his que nō cadunt in laicum. de electio. sacrosancta. r. c. massana. Itē non obstat qđ ipse dicit q fraternitas sit pura ꝙgregatio laicor r sic cesset canonica, sicut r cessaret cū legaretur collegio scholariuz vel mercatorū. Ista ratio
24 non bona: qr collegiū † scholariū et mercatorū nō est deputatū ad pios vsus, sic collegiū istor de fraternitate. Itē nō ob. qđ ipse dicit q nulla est coniunctio spiritualis inter hos de fraternitate et ep̄m hec ratio non procedit: qr immo est ꝙiunctio, qđ procedit ex iurisditione r cura quā habet eps in loco fraternitatis. simile de testa. c. requisisti. Itē non ob. qđ ipse dicit q fraternitas non subest epō quo ad legē iurisditionis nec diocesanaz. Hoc non est verū, quia subest epō quo ad legem iurisditionis vt superius dixi, ergo r quo ad ius canonice portionis q̄ competit ex lege iurisditionis. de sta. mo. c. j. Nec ob. q ipse dicit a quo remouetur genus r quelibet ei⁹ species. Respon. non remouet̄ genus iurisditionis, ergo non remouetur species canonice portionis.

Quo ad quintā questionem qua querebaī qđ
25 fiet de bonis que obueniūt fraternitati inter viuos † vel in vltima voluntate, r destructa vniuersitate, de hoc dixi in. xiij. qōne principali, q̄ incipit, decimotertio q̄rit principaliter de his que legantur hospitali r c. r in. vij. qōne incidēti que incipit, septimo querit̄ si aliquis cōstruat hospitale. Demū querit̄, in ciuitate Perusij est q̄dā fraternitas vel vniuersitas hominū deuotorū r a iure approbata q̄ habet pro confessore vel penitētiario singulorū de ipsa fraternitate quēdam fratrem predicatorem quem suus prelatus ad tale officium deputauit. accidit q quidam de dicta fraternitate seu vniuersitate heredē instituit dictum penitentiariū seu cōfessorē dicte fraternitatis. deinde dictus ꝙfessor ad episcopatū vocatus est, r a suo

prelato

Source : BIU Cujas

prelato licentiam obtinuit consentiendi ꝛ transeundi, ꝛ ab eo absolutus extitit. ꝛ dum iam cõfirmatus ꝛ consecratus ꝛ in officio penitentiarie perseuerans accederet ad episcopatus possessionem habendã ꝛ vicinus existeret hereditatẽ adiuit. Queritur cui eam acqrat an illi fraternitati, an officio penitentiarie, an cõuentui predicatorũ, an episcopatui, ꝛ si nulli eorum queritur, cui ꝛ primo affirmatiue arguamus ꝑ quolibet mẽbro, deinde negatiue, deinde soluemus cũ responsionibus ad cõtraria. Et primo ꝙ acquiritur fra-
26 ternitati † arguitur per. l. cũ quis. C. de iure deliberan. vbi dicitur qõ si aliquis instituit aliquẽ per hec verba, seruum illius heredem instituo. qõ status questionẽ petiebatur intuitu domini videt̃ institutus, siue pronũtiet̃ liber siue seruus. Ad idẽ facit lex que dicit qõ relictũ ciuibus alicuius ciuitatis ꝛ illi ciuitati relictũ vr̃. ff. de re. dub. l. ciuibus. Ad idẽ de annuis lega. l. annua. ℊ. j. de offic. delega. c. quoniam abbas. Nã ministerio istius queritur vniuersitati. Preterea quoties concurrit nomẽ ꝓprium ꝛ appellatiuum, ꝓprium appellatiuo prefertur. ff. de stipu. seruo. l. si seruus cõmunis ita. ij. ꝛ iij. responso. vbi seruus fuit stipulatus Titio ꝛ seio dominis suis eis pro viribus, sic in proposito hic fuit nomẽ appellatiuũ confessoris ꝛ nomen ꝓprium vniuersitatis.

Preterea iste confessor gessit officium penitentiarie tẽpore testamenti ꝛ mortis ꝛ hereditatis aditionis, ꝛ sic tria tẽpora concurrunt, ꝛ sic habet potiora iura ꝙ alij. ff. de heredi. institu. l. si alienuꝫ.
27 ꝛ. l. sed ꝛ si. ℊ. solemus. ꝛ qui potiora † iura obtinet ille obtinere dr. de proba. licet. de iure patro. suggestum. ꝛ ibi glo. Preterea cũ iste testator esset de corpore istius vniuersitatis a qua multa beneficia ꝛ ꝙsolationes recepit, videt̃ potius in dubio sensisse de ipsa cui obligatus erat ꝙ alio loco. ad hoc de testamẽ. cum in officijs. sicut alias dicimus quod relictũ prelato ab amico vel coniuncto intuitu persone videtur relictũ, per idem videtur relictum, vt de testamẽ. registi. Sic iste cum esset filius illius vniuersitatis, de illa potius sensisse videtur. Sed quod officio penitentiarie acquirat sic probo. dignitas, personatus ꝛ officiũ equiparantur in iure, vt patet de consue. c. j. de preben. quia sepe. ꝛ cap. antepenulti. ꝛ cap. vlti. lib. vj. cuꝫ similibus. Item sicut constituti in personatibus ꝛ dignitatibus habent successores qui succedunt in onere ꝛ honore, sic ꝛ habẽtes officia, posito ꝙ ista officia sint sine administratione rerũ tẽporalium. Exemplum. in officio inquisitionis, in officio notariatus. de hereti. vt cõmissi. ꝛ cap. vt officium. ꝛ in officio vicarie. de offic. vic. c. j. et
28 ꝛ. ij. lib. vj. † Item penitentiaria dicitur officium, vt patet de elec. c. ij. ver. eo tamẽ prouiso. in cle. ac in proposito certo certius est, qõ si aliquid relinquat̃ constituto in dignitate vel personatu proprio nomine nõ expresso, de dignitate sensisse videtur in. d. c. requisisti. ꝛ per iura posita in argumento precedenti in secundo argumẽto. Sic ꝛ in casu nostro videtur sensisse de officio penitẽtiarie: quia de similibus simile debet esse iudicium. ꝛ vbi est eadem ratio, ibi debet esse idem ius. de transla. inter corporalia. de confir. vti. vel inuti. cũ dilecta. ꝛ quia maior cõiunctio ꝛ affinitas videt̃ esse inter penitentiarium ꝛ officiũ quam inter penitentiarium ꝛ illam fraternitatẽ, maxime cũ officiũ audiendi cõfessiones, absoluendi. ꝛ penitẽtias iniungendi non competat vniuersitati sed singulis vt proponitur in themate. ꝛ probatur de sen. excõ. si sententia. ℊ. vlti. li. vj. ꝛ ꝙ officium in plurimis assimuletur dignitati ꝛ personatui ꝛ administrationi patet, quia in his que not. Archi. de consue. cap. j. in glo. magna. in fi. lib. vj. vbi tractat de officio.

Preterea pro ista parte faciunt iura posita. s. in proximo tertio argumento de tribus temporibus. Item quia iste testator plura bona sensit ab officio penitentiarie ꝙ a sua vniuersitate, quia ab illa temporalia, ab
29 ista spiritualia † que sunt preferenda. de maio. ꝛ obedi. solite. xvj. q. j. precipimus. etiam quia cariora ꝛ digniora recepit ab officio penitentiarie ꝙ a sua fraternitate, ideo in dubio magis videt̃ sensisse de officio penitentiarie. ad hoc de testamẽ. cap. cum in officijs. Sz quod acquiratur conuentui fratrum sic probo. Nam sicut per filiũ patri et per seruum domino acquiritur, insti. per quas perso. ꝑ totum. ff. de acqui. rerum domi. l. acquiritur. sic per monachum acquiritur monasterio. Nam monachus siue religiosus seruus dicitur. liij. di. multos. ꝛ non habet executionẽ voluntatis vel noluntatis. xij. q. j. cap. non dicatis. ꝛ de elec. ũ religiosus. ꝛ cap. quorundam. de testamen. cap. ij. lib. vj. ꝛ capitu. in clemen. de statu monach. cuꝫ ad monasterium. ℊ. j. ꝛ plus exuitur propria voluntate monachus ꝙ seruus. Nam vbi seruus etiam excoriatus a domino adeat hereditatem, non acquirit domino. C. de heredi. institu. l. iij. ꝛ in dicta. l. acquiritur. sed monachus non potest nolle ꝛ eo non adeunte adit monasterium, qr non potest nolle, vt no. Arch. xvij. q. j. cap. vno. ꝛ probatur. C. de boñ. que libe. l. fi. ℊ. si autem in secũda. Idem recitat Innoc. in. ℊ. antepenultimo. Sed in vltimo videt̃ tenere cõtrariũ. facit ad ꝑmissa extrauagãs Bonifacij olim grauib⁹. vltra mediũ. ℊ. ad hoc autẽ. immo posset attẽptari qõ monachus nõ possit
30 adire. Sed aditio † ꝛ repudiatio cõpetat monasterio per hoc qõ no. de sen. excõ. parochianos. institu. de iniur. ℊ. seruus autem. ꝛ de sepul. super cathedrã. vltra mediũ. in cle. in glo. per hoc dicit ꝙ cõmissio predicta nec hanc acquisitionem impedit ꝙ gerat officium penitẽtiarie. Nã ꝑ hoc officiũ nõ desinit esse claustralis, ꝛ semp fuit subiect⁹ ordini, ꝛ in ordine ille q acqrit, ordini acqrit, vt. ꝛ vij. q. j. c. vno. quod nõ est in casu proposito. Sed quod acquirat̃ episcopatui videtur casus in predicto. c. vnico. in rubro ꝛ nigro. vbi dicitur quod canonica electio ꝛ consecratio facit quem epm ꝛ absolutuꝫ a regula. Nam per consecrationẽ, immo per confirmationem hz ius administrandi. de elec. transmissa. etiam si possessionem nõ habeat
31 vt in casu nostro, ꝛ ibi no. Inno. Host. ꝛ compos. † Electio enim vel etiam confirmatio nihil addunt ad vinculuꝫ matrimonij spiritualis. de transla. inter corporalia.

Preterea iste fuit absolutus ab ordine nedũ a iure, sed etiam a suo prelato, et sic ordo nil habet cõmune cũ eo. xvj. q. vj. ꝙ periculosum. de renun. ex transmissa. ꝛ optime facit quod no. de infan. ꝛ langui. exposi. c. vnico. ꝛ quod no. Jo. ꝛ Host. de priuile. cum olim. ij. ꝛ Guil. in specul. de statu monach. ver. xlj. ꝛ xlij. vbi dicit quod monachus expulsus a monasterio non acquirit illi sed vagabundus immo licentiatus ꝛ absolutus, ergo ꝛc. Preterea dicitur in. l. quod si miles. de vno numero militum ad alium numerũ transfertur existens in itinere exẽptus a proprio antequam perueniat ad secũdũ nnmerũ testatur in re militari. ff. de bono. possessio. ex testamento militis. l. vnica. in fine. Ratio est qr miles est vt tibi dicitur. Cum vero hic sit vere epũs ꝛ de bonis episcopatus viuere debeat episcopatui querere debet, qr qui sentit onus ꝛc. de preben. cum secũdum apostolũ. cũ similibus. quia vicinus erat. de preben. presenti. lib. vj. ꝛ faciunt no. de elec. c. officij. ꝛ maxime vt no. Archid. xvij. q. j. in summa. Preterea iure
32 cauetur quod in hereditate acquirẽda inspicimus tẽpus † aditionis. Nam si tempore mortis heres institutus erat seruus tuus antequã adeat est seruus factus alterius vel manumissus est nõ tibi sed nouo domino vel sibi acquirit. insti. de heredi. instituen. ℊ. qõ si alienatus. ꝛ se. ff. de leg. l. si alienus. de iure deliberandi. l. nõ dubiũ. ꝛ de acquirenda hereditate. l. antistius. ff. de vsufru. l. si vsufruct⁹. in fi. vbi inspicitur tẽpus existentis conditionis. In proposito igitur cum iste sit episcopus ꝛ liber factus tempore aditionis epatui acquirit. Modo ar. restat pro parte negatiua, et primo quod non acquiratur fraternitati probo sic. certi modi scripti sũt in iure per quos acquiritur hereditas ꝛ aliarum rerum dominium, puta per seruos proprios, filios, seruos alienos bona fide possessos ꝛc. vt patet insti. per quas perso. no. acqui. per totum. ꝛ ff. de acquirend. re. domi. Sed iste confessor nullo istorum modorum vel aliquo alio astrictus est huic vniuersitati, nec ei preest vt prelatus vel administrator, nec aliqua obligatio vel coniunctio est inter euꝫ ꝛ fraternitatẽ, nec est cõfessor fraternitatis sed singulorũ, nec est idẽ in singulis aliquo iure ligatus vel astrictus vt eis acquirere possit.

Preterea vt dixi in parte affirmatiua superius in quarto articulo. Iste tẽpore aditionis non est epũs, ergo episcopatui et non alteri acquirit etiam si diceres etiam tẽpore aditionis gerebat
33 officium penitentiarie. Respõdeo per confirmationẽ † ꝛ consecrationem est obligatus ecclesie sue tanq̃ maritus a qua non possit discedere sine licentia pape. de transla. per totum. sed inter fraternitatem ꝛ cũ nulla est coniunctio, ꝛ dum factus est episcopus ꝛ absolutus est ab ordine sola voluntate remansit confessor, ꝛ in eius potestate erat illorum cõfessiones audire ꝛ non audire. Item qõ non acquiratur cõuentui fratrum sic probatur: quia cũ ordo fratrũ predicatorum nõ possit habere ꝓprium nec in cõmuni nec in diuiso sed per publicum questũ, vt de religi. domi. cap. vnico. li. vj. ꝛ de excessi. prela. cap. nimis. ij. ꝛ ibi glo. ꝛ Host. ex qua sumpta fuerunt illa verba, de relig. domi. cap. vnico. ℊ. confirmato. li. vj. sequit̃ quod non sunt capaces talium hereditatũ. ad hoc optime facit cle. exiui de paradiso. ℊ. cupientes. in. vj. colũ. vbi expresse habet̃ qõ fratres minores non sunt capaces huiusmodi successionũ que ex sui natura se habent ad pecuniam mobilia ꝛ immobilia, qr hoc repugnat voto pauperũ ꝛ expropriationis ꝓprij tam in cõi ꝙ in singulari, ꝛ in hoc non differunt predicatores a minoribus, vt in decreta. nimis prana. de excessi. prel. ĩ subdi. ibi in artissima paupertate. ꝛ cui
34 conuenit diffinitio † ꝛ diffinitum. Nam predicatores et minores sunt illi qui per publicũ questum victum querunt, vt in. ℊ. confirmato. ꝛ hoc placet Hostien. de proba. in presentia. l. quod non posse sunt talia bona petere.

Preterea vt dictum est in parte affirmatiua in quarto articulo hereditas acquiritur per aditionem, sed tẽpore quo iste adijt nõ est subiectus ordini ꝑdicatorũ sed licentiatus ꝛ absolutus, ergo nõ sibi querit. Preterea in testamento nulla fuit facta mentio de ordine nec de noie fratris, vnde nõ videt̃ qõ intuitu religionis sz potius fraternitatis vel penitentiarie fuerit institut⁹. Itẽ qõ nõ acqrat̃ officio penitentiarie sic arguit̃ vt argutum est in primo arti-

DDD

Source : BIU Cujas

culo. Nam inter istum cōfessorē ꝛ eius officiū nullū est matrimoniū spūale: cōiūctio vel ligamē. Nā mortuo ꝓfessore vel ad claustrū revocato non pōt dici qō offm̄ vacet. Nā illi cōfessori nulla cōpetebat ad ministratio spiritualiū vel tēporaliū. Hinc est qō mortuo canonico
35 in bonis ab eo relictis succedit capitulū † nō successor canonici. de testa. c. relatū. ij. maxime si prebende nō sunt distincte. de prebē. dilecto. Nam tale officium est hodie ꝛ cras nō est, ꝛ per tale officiū ille non definit esse claustralis, nec est illud officiū tale quod faciat eum habere aliquā prelationē, gradū vel prerogatiuam inter alios fratres. Eadē questio posset formari. Si quid relinquaꝫ monasterio vel officio prioris claustralis, ꝛ certum est qō acquiraꝫ monasterio: quia tale officium nō est quid distinctum a corpore monasterij sicut dicimus in dignitate archidiaconatus habētis administrationem diuisam. Nam si nō est diuisa, nō censeꝫ quid per se a corpore capituli, vt no. in. d. c. relatū. Sed quod nō acquiratur eꝑo videꝫ sic poni in themate, quia ille non erat pene translatus, ꝛ sic nō perdidit primum locū. xxj. q. ij. iam translatus. ad hoc de elec. cum in cunctis. §. j. de preben. c. licet epūs. ꝛ. c. si tibi concesso. in. vj. ergo cū primꝰ locus adhuc sentiat onus ex persona illius dz sentire cōmodū. de regu. iur. qui sentit. cū suis concor. ꝛ pro hoc optime facit qō not. Hug. Jo. xvij. q. j. in summa. Ad hoc facit. ff. de milit. test. l. ex eo. vbi dicitur qō ad militiam nisi primo in numero militū relatus sit nō po
36 test testari † iure militari. ꝛ ad hoc faciunt omnia iura que dicunt principiū nō finē attendendū. de elec. oudū. el primo. Ad idē de rescrip. cap. si eo tēpore. lib. vj.

Quid enim si ille nunq̄ possit habere possessionem eꝑatus ꝛ sic oporteret ꝙ remaneret in primo loco, iuxta illud qō legitur ꝛ no. lxxxij. dis. si qui episcopi. quomodo esset ergo iustuz qō acquisisset illi episcopatui cuius nunq̄ cōmodum sensisset, certe iniquū esset. vnde ex hoc dicunt quidā quod talis acquisitio est in pendenti. ff. si certū petatur l. si proinde. ꝛ ad macedo. l. j. §. si pendeat. cū similibus. Preterea dicit lex qō si filiusfami. stipuletur in tēpus quo fuit sui iuris, nō tempus in quod sed tempus in quo inspiciendū est. de verbo. obli. l. si filiusfamilias. cū similibus. Item venditio conditionalis existente conditione trahitur retro ad diē venditionis celebrate. ff. de periculo ꝛ cōmo. rei vendi. l. quod si pendente. Preterea voluntas testatoris † seruanda est. de sacrosanc. eccle. l. j. de testa. tua nos. et ibi concor. ꝛ hoc vbi non apparet expresse recurramus ad coniecturas ꝛ de hoc plene de regu. iur. contra eū. lib. vj. ac in proposito quicū ex istorū triū scilicet fraternitas, officiū penitentiarie, ꝛ ordo predicatorum asserat ad se pertinere hereditates habet probabiles coniecturas voluntatis defuncti. nā defunctus mentionē fecit de fraternitate ꝛ confessore in genere, ꝛ sciebat quod ille cōfessor erat de ordine predicatorum, sed qua fronte eꝑatus potest dicere qō testator senserit de illo, quid enim sciebat an iste esset futurus episcopꝰ, immo forte tunc ille episcopatus non erat in rerum natura, vnde in dubio hoc videtur retulisse ad alterum de istis tribus non ad id quod diuinare non poterat. ad hoc vt eccle. bene. cap. vt nostrum. ꝛ de rescrip. cap. fi. eo. titu. c. vlti. in clemen. Preterea vt hereditas
38 acquiratur considerantur tria tēpora in extraneo † heredevt in casu nostro. s. testamēti, mortis ꝛ aditionis. ff. de heredi. instī. l. sed ꝛ si §. solemus. ꝛ. l. si alienum. eo. ti. sed predicatores vt dictum est superius non sunt capaces ꝛc.

Quidam in hac questione dixerunt qō nec fraternitati nec officio penitentiarie acquiratur per iura allegata pro ista parte, sed dicunt talez acquisitionem esse in pendenti, an iste sit habiturus possessionē episcopatus vel ne. ꝛ hoc recitat Archi. xvij. q. j. c. j. in summa. alij dixerunt quod cuz ista hereditas acquirenda fratribꝰ ꝛ ipsi nō sunt capaces vt dictū est, qō succedant venientes ab intestato. Alij dicunt quod dz succedere eps dioceſanus loci illius conuentus vnde iste erat frater. ꝛ de hoc no. in predicto ca. in presentia. ꝛ in Specu. de statu monacho. circa principium. ꝛ p Archi. xix. q. iij. c. j. ꝛ per Jo. xxvij. q. j. de viduis. Alij dicunt quod acquiratur pape, quia iste est modo seruus pape ꝛ nō ordinis, ꝛ sic adeū do acquirit nouo dño nō priori, sicut in vero seruo dicimus. Itē qꝛ pro non scripto debet haberi ꝛ sic succedit fiscus, id est ecclesia Ro
39 mana. C. de heredi. instituē. l. j. Nam † romana ecclesia vocatur fiscꝰ vt no. de concess. prebē. qꝛ diuersitatē. in glos. antepenul. Alij dicūt ꝙ cū primū locū retineat ante adeptam possessionē acquiratvtriq̄ arg. de testa. relatum. el. ij. vt de seruo duorū dominorū. Saluo semper iudicio meliori mihi videtur ꝙ acquiratur episcopatui per iura allegata pro ista parte. Restat respondere ad iura allegata pro parte affirmatiua pro fraternitate, officio et fratribus, et ad iura allegata pro parte negatiua contra episcopatum. Et primo ad primum non ob. l. cum aliquibus. C. de iure deliberan. qꝛ ille erat ibi seruus illius domini nominati, vel tanq̄ seruus ab eo reputabatur, sed ille frater in nullo erat astrictus illi fraternitati vt satis declaratum est supra in primo articulo pro parte negatiua. nō ob.
40 l. ciuibus. quia nomine ciuium ipsa ciuitas † intelligiꝫ. vnde ista sunt paria relinquo ciuibꝰ perusinis ꝛ relinquo vniuersitati ciuiū Perusinorum, ex quo nomen ciuium nō est expressum, ꝛ si eximantur canonici alicuius ecclesie ipsi qui nunc sunt ꝛ qui fuerunt in posterū exēpti erunt. de priuile. per exemptionē. lib. vj.

Preterea saltem ciues ciuitatis sunt de corpore ciuitatis sz frater predicator existens in suo conuentu nō est nec posset esse de corpore illius fraternitatis etiam si suus prelatus permitteret, nec vt mēbrum, nec vt prelatus propter disparitatem professionis. Itez non ob. l. annua ꝛ cap. quoniam abbas. Ista enim iura loquuntur in prelatis ꝛ administratoribus quorum ministerio acquiriꝫ ecclie cui presunt, sed iste frater non preest ꝛc. Item non ob. l. si seruus cōmunis. ita ꝙ vt dictū est frater iste nullo iure ꝛ nullo modo est astrictus illi vniuersitati. Item non obst. quod dicīꝫ ꝙ ista vniuersitas habet potiora iura ꝛc. Nam in acquirenda hereditate tempus adi
41 tionis maxime † cōsideramus, ꝛ si diceres ꝙ tēpore aditionis etiā erit confessor. Respondetur vt superius quia iste frater ex tali potestate quam hz absoluendi nullam hz cōmunionem cum tali fraternitate, quia nec prelatus, nec vt mēbrum illius est, nec ipsius iuri subditus. nec vt subditus ab eo possessus. Ad id quod vltimo dicitur per. c. cum officij. de testa. Respondetur ꝙ ista non est tanta obligatio qō presumptionē inducat violentam nec vehementē ꝑ vniuersitate, cum pro aliis presumptiones sint magis efficaces et super iure fundate. Non ob. iura que innuunt qō acquiraꝫ officio, ꝛ que videntur equiparare officium dignitati ꝛ personatui. Ratio enim patet per iura allegata in parte negatiua super isto articulo, quia iste ex tali officio nō dicitur habere aliquam administrationē a suo cōuentu diuisam, nec tale officium dicitur habere ꝓprie successorem nec dicitur vacare, vnde potest esse ꝛ non esse in eccl'ia vel conuentu. Illa enim iura intelligunt de officio perpetuo ꝛ de tali quod hz administrationē diuisam a capitulo vel cōuentu. ¶ Non ob. iura que innuunt qō acquiratur fratribus. Nam tales fratres non sunt capaces talium successionū vt dictū est, ꝛ posito quod essent capaces, iste frater eo tempore quo nil cōmune habebat cum fratribus ꝛ sic priori domino ex sui persona non potuit acquiri ꝙ
42 in talibus consideramus tēpus † aditionis vt sepius dictū est. Nō obstant iura per que arguitur quod non acquiratur eꝑatui.

Et primo non obstat cap. si quis iam translatus. cū similibꝰ. qꝛ possessio nil operatur ad esse matrimonij, nec quo ad substantiaz, nec quo ad solēnitatē. Nam eps est ꝛ omnia que spectant ad iurisditionem ꝛ ordinē pōt exercere vt dictum est. Item nō obstat quod dicitur quod qui sentit onus sentiet ꝛ cōmodum. Nam potest negari quod fratres tenēnt ipsum sustentare cuz fuerit absolutus ab eis, tam per subtractionē quam per licentiā ꝛ absolutionē, ꝛ ꝓpterea non sequitur tenētur eum alere, ergo per eū eis acquiratur. Nā pater tenetur alere filium, ꝛ tamen in aduentitijs filius sibij̄psi acquirit. Item maritus tenetur alere vxorē, ꝛ tamē sibi ꝛ nō marito acquirit ꝛ sufficit dare instantiā. j. q. j. sicut. Non obstat cap. cū in cunctis ordinibus. cum similibus. quia lz non perdat priora beneficia ante aditam possessionem, nihilominus verus eps est per consecrationem. Et si diceres licet sit episcopus, nihilominꝰ est prelatus priorum beneficiorū, ergo acquirit vtriq̄. de testamē. relatum. el. ij. sicut seruus duorū dominorū acquirit vtriq̄ domino, vt. l. si seruus communis ita. el. ij. superius allegata. ꝛ institu. de iniurijs. §. seruꝰ aūt. Potest dici quod licet sit prelatus primi ꝛ secundi beneficij, potiꝰ acquirere debet secūdo q̄ primo. Primo propter excellentiā secūdi beneficij. ad hoc de preben. si a sede. lib. vj. Secūdo, quia radijs secundi beneficij illustratus ꝛ honoratus est. de sepul. cap. pe. in fi. li. vj. ¶ Item in casu nostro presupponiꝫ qō fuerit absolutus ab or
43 dine. Et preterea quando quis est in vna ecclesia prelatus † et in alia ecclesia canonicus prelatura vincit canonicatū ꝛ pro prelatura debet stare contra primam ecclesiam in qua quis est canonicus, vt no. de postula. c. vltimo. Item quia vicinus erat pro episcopatu aliquid debet operari. ar. de preben. cap. presenti. lib. vj. Itez non obstat. l. ex eo. ff. de milita. testa. immo facit pro contrario sensu, qꝛ ibi non erat miles ꝛ nondum fuerat ascriptus necdum iurauerat vt ibi colligitur ex glo. que requiruntur in milite que no. ff. ex quibꝰ causis maio. l. pe. secus si iam esset miles, vt in. l. contra. de bon. pos. ex test. militis. sicut est in casu nostro, quia iam est eꝑs nihil deficit sibi, vnde ista lex vnica videꝫ ponere casum questionis nostre.

Item non obstat l. si filiusfamilias. ff. de ver. obli. ꝛ l. quod si pendente. quia in acquisitionibus que proueniunt ex contractu respicimus tempus
44 † contractus ꝛ stipulationis. In legatis vero inspicimus quo tēpore cesserat dies legati. Sed in hereditatibus acquirendis inspicimus tempus aditionis. ꝛ predicta colliguntur ꝛ notantur in dicta. l. si filiusfamilias. ff. de regu. iur. l. que legata. quando dies legati cedat. l. si vsusfructus. in fine. instī. de heredi. instit. §. quod si alienatus. ꝛ §. si alienꝰ. ꝛ institu. de heredū qual. ꝛ diffe. §. in extraneis. Item non ob. quod dicitur quod voluntas testatoris est seruāda,

ꝛ quod

Source : BIU Cujas

ꝛ quod nō est verisimile quod testator senserit de epatu ꝛc. Rñdeo quod voluntas testatoris est seruanda, sed testator hoc vult quod leges volunt: quia non potest facere quod leges non habeant locū in suo testamento. de testamen. cap. requisisti. Sed lex vult quod si testator instituit seruum tibi heredem, et antequam iussus adeat alienatur, ꝛ iussus a nouo domino adeat acqrat nouo dño, ꝛ si manumissus fuerit acquirit sibi si eam adire noluerit, quia hereditas non acquiritur nisi per aditionē. Hinc est quod non adita nō trāsmittitur. C. de cadu. tollē. l. vna. §. in nouissimo. Item non ob. qō vltimo dicit quod iste non erat capax tēpore testamenti ꝛ mortis, licet esset capax tempore aditionis, cum tria tēpora cōsiderant ꝛc. Nam illud secundum Guil. non est verū, vt no. in Specu. de statu monach. ver. iij. ꝛ iij. ꝛ Archi. putat hoc magis equū. xix. q. iij. ca. j.

45 Sed posito quod non sint capaces, non tamen obst. quia leges † q de non capacibus loquunt intelliguntur de non capacibus ex delicto, vt patet. C. de heredi. instit. l. j. ꝛ ff. quibus vt indig. ꝛ in. d. §. solemus. vbi exponitur peregrinus id est deportat⁹. Sed tales religiosi non sunt capaces, non ex vitio, delicto, voto vel infamia: sz qr talia habere non expedit eorū statui ꝛ perfectioni a voto paupertatis, non ex hoc ergo debent reputari indigni, sed magis perfecti ꝛ simile quod dicimus de episcopo quod nō dz promoueri ad parē vel minorem dignitatem non qr sit indignus, sed quia non decet tali ꝛ prelatum ad talem dignitatē vocari. vt not. de transla. c. fina. quia esset vilipendere dignitatē epalem, ꝛ quia maioribus honoribus functo non licet descendere ad minores. xciij. di. legim⁹. nisi ex causa, vt de renun. ad supplicationez. ꝛ preterea licet nō possit iste frater sibi vel suo ordini acquirere, tamen potest acquirere suo superiori, puta epo, sed non est exemptus: vel pape, si est exemptus ꝛ eorum iussu adire vel ipsi idem prelati adire.

Nam nec capax est qui cum effectu sibi retinere nō potest, ergo non capiunt qui retinere non possunt, sed accipiunt vt per eos alīs acquiratur. Ad hoc. ff. de verbo. signifi. aliud. et de regu. iur. non videtur quisq̄. ꝛ hoc voluit tangere Innocē. in. c. in presentia. de probat. ꝛ hoc recitauit post eum vbi dixit quosdaz di xisse bona ingredientis ordinē mendicantium debent esse epi, cuz ille etiam sit monachus episcopi, ꝛ ideo dicebaṫ olim quod fratres

46 minores † rerum sibi obligatarum proprietatem ꝛ dominiū acqrebant ratione ecclesie, vt in declarationibus Nicolai exiit. et in cle. exiui de paradiso. §. pro indebi. in quarta col. Et ideo cū iste frater predicator dicaṫ esse capax habito respectu ad personaz cui potest acquirere, puta epm vel Papam cuius persona intuēda est in hoc casu ꝛ non illius fratris. ff. de lega. j. l. si mihi ꝛ tibi. §. regula. vnde sequitur quod factus sui iuris bene potest sibi querere vt supra est dictum, ꝛ istud videṫ verū in predicatoribus qui profitenṫ regulam beati Augustini que potest habere proprīū in cōmuni, lz ex constitutionibus non possint habere, ꝛ magis attendenda est regula q̄ constitutio ordinis, cum constitutiones possint mutari, regula vero non. Sed minores nec regula nec constitutione non obstantib⁹ quod minoribus ꝛ predicatoribus dicitur in altissima paupertate quia illud intelligitur quo ad factū non quo ad ius. Nam ex consti

47 tutionibus voluntarīs predicatores † sed minores ex regula artātur ꝛ tenentur. Alia litera habet artissima, quod est verū. Sed predicatores ex cōstitutionibus minores ex regula vt dixi. Opinio vero illa que hz q̄ est in pendenti cui fiat acquisitio non videṫ bona: quia hic certum est ꝛ non pendens q̄ iste est epūs ꝛ absolutus ab ordine. Item nec illa opinio que hz quod venientes ab intestato veniant, quia illa haberet locum quādo institutus tēpore testamenti esset mortuus, nō tamen est mortuus respectu illius cui poterat acquirere scilicet pape vel ordini. Nec illa opinio que hz qō dioceſanus loci vnde assumitur ille monachus siue frater videṫ vera: quia illud posset habere locū quando religiosus est immediate subiect⁹ epo, vt quia est sine claustro puta expulsus, vel quia factus fuit rector parochialis ecclesie, ꝛ demū fuit ammotus vel renuntiauit, et sic cum nō possit habere regressum ad suum ordinē remanet monachus episcopi ꝛ subest episcopo vt abbati.

Item quarta opinio que habet quod ecclesia romana succedit non videtur vera, quia licet iste sit subiectus Pape imediate, tñ quo ad acquisitionē acquirit vxori sue ꝛ ecclesie: ꝛ cuius bonis pascitur ꝛ sustentatur ꝛ quocūq̄ intuitu acquirat prelatus religiosus semp ei⁹ ministerio ecclesie acquiritur. de testa. c. requisisti. ad finē. ꝛ notatur eodē titu. c. j. ꝛ facit. xviij. q. j. ca. vno. ¶ Ultima opinio que habet quod acquiratur vtriq̄, saltem in casu nostro non est vera: quia hic totaliter fuit absolutus ab ordine iuris ꝛ hominis absolutione, et posito quod adhuc retineret primū locū, debet preferri epatus vt superius dixi. ¶ Ad solutionem istam que habet q̄ episcopatui acquiratur potest sic opponi eo ipso ꝛ immediate quod aliqs religiosus instituitur heres intelligitur monasterium institutum, ita quod ius adeundi competit monasterio non monacho. Nā ꝛ si monachus repudiaret, syndicus monasterij potest adire. Nam cū mo

48 nachus † nihil proprij possit habere, non potest se iactare q̄ ius adeundi consistat in eo, sed immediate fuit illud ius acquisitū monasterio, nec est illud spes iuris adeūdi, immo est ipsum ius adeūdi qō cōpetit monasterio a morte testatoris, sed spes adeundi que est ante mortem testatoris non remanet monasterio filio trāslato ad episcopatū ante mortem, ꝛ sic intelligitur quod notatur. xviij. q. j. cap. vno. in. §. vltimo. ꝛ pro hoc facit quod notat Archi. xviij. q. j. c. vnico. super verbo, monasterij. Sed inquantū allegat. l. non est dubium. aliud videtur sentire. si ergo ita est quod videṫ per multa iura superius allegata in tertio membro partis affirmatiue, ꝛ maxime in. c. cum ad monasterium. §. j. de regulari. ꝛ xij. q. j. canon dicatis. videtur inferendū q̄ ius adeundi non trāsiuit cū illo religioso ad episcopatū nec ossibus adheserat sed potius remansit apud monasterium seu conuentū, ꝛ sic videṫ q̄ sua aditio nihil operet. Sed contrarium facit quod notat Archi. ipse secundū Lauren. in. d. c. vnico. in fine. vbi dicitur q̄ si aliquid relinquitur monasterio sub conditione vel vt instituatur ꝛ tēpore quo est episcopus existat cō ditio acquiritur ecclesie, ꝛ sic secundū hoc ius adeundi vel spes nō acquisiuit monasterio sed secū portauit, ꝛ sic idē videtur in seruo filio manumisso vel emancipato. ꝛ pro hoc facit quod notaṫ in Specu. de sta. monacho. ver. viij. queritur. Pet.

Summarium.

1 Canonica an debeatur epo de legatis imagini Jesu christi.
2 Dominium an transeat in ecclesiam.
3 Rectori ecclesie pertinet agere qñ agit sub iuribus ecclesie sue.
4 Episcopus debet habere canonicam de relictis deo et vniuersali ecclesie.
5 Relictum deo, censetur relinqui ecclesie in qua testator habet domicilium.

Decimoquinto principa- liter querit cū in multis ecclesijs sit imago figura ꝛ facies domini nostri Jesu Christi † sicut est in ecclesia lucana vbi dicitur qō Nicodemus depinxit imaginem Jesu christi ꝛ que imago appellatur, el volto sancto de Luca, ꝛ in multis ecclesijs de vrbe dicitur depicta facies Jesu christi per beatum Lucam, ꝛ etiam in alia ecclesia de vrbe dicitur diuinitus ꝛ celitus apparuisse facies Jesu xpi, an de talibus que legātur talibus imaginibus debeatur canonica episcopo. Istud venit declarandū primo per hanc questionē videlz cui queratur tale legatum. An ecclesie in qua est depicta talis figura, an vero prelato illius ecclesie, an vero vtriq̄ id est prelator capitulo illi⁹ ecclesie, ꝛ videtur q̄ non queratur ecclesie: quia ecclesie nō est factū aliquod legatum, ꝛ eadem ratione non videṫ queri prelato illi⁹ ecclesie, quia non est relictum sibi ꝛ de iure est q̄ ille ex legato agit cui relictum est. C. cōmunia de lega. l. j. ꝛ ij. preterea non est legatū contēplatione ecclesie nec contēplatione prelati, ergo neutri illorum queritur. de testamen. requisisti. Sed censetur deo legatū ꝛ contēplatione dei. ꝛ pro hoc videtur casus. xij. q. ij. predia. ibi dum dicit tex. predia diuinis vsibus tradita ꝛ deo nostro cui tradita sunt ꝛc. ¶ Preterea ex quodam voto qō relinquens videtur habere ad faciem Jesu xpi legatuz illud fit, ergo queratur illi ad quē ꝛ respectu cuius emittetur legatū. de censibus. ex parte.

2 **Preterea qō dominium** † nō transeat in ecclesiam proba tur tali ratione. Istud votum emanat a principio ex voluntate solius vouentis, vt dicto. c. ex parte. Sed nos habemus quod qñ aliquis aliquid vouit deo dominium remanet apud vouentē, lz personali obligatione teneatur votum implere. de quo plene in. l. si ges in rem. §. voto. ꝛ. l. pactum. ff. de pollicita. preterea votum est ipsē dum in forma ex quo super voto non dispensatur. de voto ꝛ vo. redemp. c. quod super his. ꝛ. c. magne deuotionis. ibi dum dicit tex. vouete ꝛ reddite vota vestra deo vestro ꝛc. Sz nō impletur tale votum in forma si tale legatum daretur prelato vel ecclesie, cū ei non debeatur. de iureiurā. eam te. dicas quod ex quo relinquitur vel alicui sancto indeterminate non expresso aliquo loco, censeṫ relinqui ecclesie in qua testator hz domicilium que est sub vocabulo illius sancti. in auṫ. de ecclesiasti. titu. §. si quis in nomine. ꝛ ideo talis ecclesia tale legatū accipit, ergo dominiū in illā ecclesiā trāsit, ꝛ sic ecclesia pro illo legato aget. Secūdo queritur incidenter si aliqs vouet dare aliqd imagini vel figure Jesu xpi, de qua in proxima questione fit mentio, cū dominiū illius rei remaneat apud vouentē, sz personali obligatione posset cogi ad voti executionē, vt. d. c. ex parte. de cens. Quis eget ex illa personali obligatione, an prelatus ecclesie in qua depicta est imago. Rñdeo non aget ipse, qr tunc ad rector⁹ † ecclesie pertinet agere quādo agit sub iuribus eccl'ie sue. de iudici. cum deputati. ꝛ de rescriptis. clemen. j. sed ius illud non queritur ecclesie vt superius dixi. videtur ergo quod ius agēdi cōpetat dioceſano, ꝛ per dioceſanū cogantur illud votū exequi. C. de

Source : BIU Cujas

epiſco.ꝛ cle.l.ſi quis ad declinandã.ꝛ per dioceſanum cogitur quis adimplere votum.de cenſ.ex parte.ꝛ de voto ꝛ voti redempt.c.ex multa.ꝛ.c.quod ſuper his.Item quia ad dioceſanũ pertinet executio eorum que diſponuntur erga deũ vel pias cauſas.de teſta. nos quidẽ.ꝛ.c.tua nos.predicta procedũt in voto.Tertio ꝛ vltimo incidenter queritur an de legatis que fiunt tali figure ꝛ imagini debeatur canonica eꝑo,videtur qꝫ non:quia quod legatur certe ꝛ determinate perſone non preſidenti alicui prelature vel adminiſtrationi non debeꝯ canonica.de teſta.requiſiſti.Sed in ꝓpoſito legaꝯ certe perſone id eſt perſone que repreſentaꝯ per imaginẽ ꝛ figurã, ꝛ idem cenſeꝯ iudicium de perſona vera qꝫ de repreſentata.ff.de fideiuſ.l.mortuo.dicas deberi canonicam eꝑo de tali legato:quia de
4 relictis † deo ꝛ vniuerſali eccleſie,eꝑs debet habere canonicã ꝛ hoc propter coniunctionẽ que eſt inter deũ ꝛ preſidentem regimini eccleſie.de tranſlatio.prela.inter corporalia.ꝛ pro hoc videꝯ caſus.ff. ad leg.fal.l.j.§.ad municipiũ.vbi falcidia detrahitur de his que legantur deo,ergo detraheꝯ canonica eꝑalis que equiparatur falcidie.Sed aduerte quia ille.§.loquitur in falcidia que olim de tali legato detrahebatur.Sz hodie talis falcidia ceſſat,vt i auꝯ.de ſanctiſſi.epiſco.§.ſi quis.C.de epi.ꝛ cle.l.ſi quis ad declinandam.C.ad leg.falci.auꝯ.ſimiliter.ꝛ quod notat gloſ.in.d.§.ad municipiũ. Sz licet ceſſet falcidia,non tamẽ ceſſat canonica epiſcopalis qꝫ patet euidenter:quia de his que relinquuntur eccleſie vel ad pias cauſas competit canonica eꝑo,vt.c.requiſiſti.licet ceſſet tunc falcidia,ꝛ ſic non eſt bona equiparatio de canonica ad falcidiam.preterea quod debeaꝯ canonica probaꝯ tali ratione.quod relinquitur deo cẽſetur
5 relinqui † eccleſie in qua teſtator habet domiciliũ,vt.§.ſi qs in nomine,de eccleſiaſti.titu.Sed de legato quod fit eccleſie habet canonicam,vt.d.c.requiſiſti.§.illud.nec ob.qꝫ equiparamus perſonaz verã ꝛ repreſentatam,vt.l.mortuo.de fideiuſſo.ꝛ de eo qꝫ legatur certe perſone ꝛ ſingulari ceſſet canonica,vt.d.c.requiſiſti.in fi.ergo ceſſabit cum legatur perſone repreſentate.Reſpondeo per deũ repreſentanꝯ vniuerſales eccleſie prout notat Inn.ꝛ ideo ad omnes eccleſias habetur reſpectus.

Summarium.

1 Eꝑo an debeatur canonica pro legatis vel oblatis imaginib⁹ beate marie depictis in parietibus vel muris magnatũ ſiue nobilium aut aliarum perſonarum.
2 Hoſpitali vel pauperibus ſi aliquis donat,nemine donationẽ recipiente,an talis donatio ſit valida.
3 Lex prohibuit ne ſignũ ſaluatoris in ſolo ſeu in ſilice ſculpere aut pingere liceat.
4 Oblata deo nõ debent in laicorũ vſus deputari.
5 Oblationes an pertineant ad parochialem eccleſiam intra cuius parochiã ſita eſt capella cui fuerunt oblate.
6 Intellectus decretalis nimis.de exceſſi.prelato.
7 Eccleſie cathedrales non debent eſſe in caſtris.
8 Relinqui ad pias cauſas cenſetur,quod relinquitur imagini.

1 Decimoſexto principaliter queritur,† cum ſunt multi magnates ꝛ nobiles et alie perſone que habent poſſeſſiones in quarũ introitu ſunt parietes ꝛ muri in quibus eſt depicta imago Beate virginis Marie ꝛ aliorũ ſanctorũ ꝛ dicuntur ibi miracula apparuiſſe,propter que homines per deuotiones ad illum locũ confluentes multa offerunt tam inter vivos qꝫ in vltima voluntate.Queritur an de talibus legatis vel oblatis debeatur canonica epiſcopo.Antequam veniam ad ſolutionẽ huius queſtionis oportet primo querere ad quem pertineãt ea q̃ ſic ſunt oblata vel legata.An ad dominum illius poſſeſſionis,an ad eccleſiam parochialem in cuius parochia eſt ſita illa poſſeſſio.An vero ad eccleſiam cathedralem,maxime ſi talis eccleſia cathedralis eſſet ſub vocabulo beate Marie virginis,cuiꝰ figura eſt in illa poſſeſſione.An vero pertineat ad dioceſanum.premittendũ eſt circa predicta quod ea que dãtur ꝛ offerũtur illi loco in quo eſt depicta talis imago beate Marie virginis ex voto quidẽ permittuntur et dantur,ꝛ tale votum eſt licitum.xxviij.q.j.can.ex his.ꝛ de cenſi.c. ex parte. ¶ Secũdo premitte quod qui ex voto promittunt aliqd dare deo vel alicui ſancto,qꝫ obligantur ex voto,licet nulli ſpecialiter fuit facta huiuſmodi promiſſio.de cenſi.dicto.c. ex parte. vbi per Jo.de hoc.ff.de pollicitatio.l.ſi quis in rem.§.voto.ꝛ.l. pactũ.
2 Hinc eſt qꝫ ſi aliquis donat † hoſpitali vel pauperibus nemine talem donationẽ recipiente tamen valida eſt talis donatio ꝛ deo dicitur donari ꝛ deus vbiq̃ preſens eſt,ergo tunc donatur preſenti. C.de ſacroſan.eccle.l.illud.licet glo.ibi aliter loquatur. ¶ Tertio premitto qꝫ quando votum emittitur ad aliquem ſanctum per reſpectum ad aliquam certam ꝛ determinatam eccleſiam,vt patet in his qui emittunt votum ad beatum Jacobum,tunc indubitatuz eſt qꝫ ex voto obligantur illi eccleſie,ꝛ ad ſoluendum coguntꝯ per illius eccleſie prelatum,ꝛ illi eccleſie queritur,vt de cenſi.c.ex parte. ibi eſt caſus.ꝛ facit de ſimo.c.ad apoſtolicam.

Quandoq̃ votũ emittitur ad aliquem ſanctum nõ per reſpectũ ad aliquaz eccleſiam ſicut fuit in caſu ꝓpoſito, vbi illi veniebant ad locũ profanũ ꝛ non ad locũ ſacrum,ꝛ offerebãt vel legabant per reſpectũ ad imaginẽ ꝛ figuram beate Marie virginis que erat depicta in loco illo.Circa quod ſciendum eſt qꝫ circa ſanctorum imagines non conſideramus nec adoramus picturã,ſz cõſideramus imaginẽ ꝛ reuerentiã illorum quos figurat hec imago. de conſecra.di.iij.caſi.perlatum.Hinc eſt quod dicit canon qꝫ venerabiles imagines xpiani non deos appellant nec ſeruiunt eis vt dijs,nec etiam ſpem ſalutis ponunt in eis,nec ab ipſis expectant iudicium futurũ.Sed ad memoriam ꝛ recordationẽ primitiuorum venerantur eas ꝛ adorant.de conſecra.diſt.iij.venerabiles.facit qꝫ notatur de offi.ordin.c.ſi canonici.in fine.lib.vj. ¶ Et per hoc dico qꝫ vouentes illi loco vbi eſt depicta illa figura, dicuntur votum emittere ꝛ offerre ꝛ dare deo id eſt beate marie,que ſignificatur per dictam picturam ſiue imaginem vt dicit caſi.perlatũ. de conſe.diſ. iij.ꝛ quia beata virgo maria per dictam imaginẽ figurata.ideo pro
3 hibuit lex,† ne ſignum ſaluatoris in ſolo ſeu in ſilice aut marmoribus aut humi poſitis ſculpere aut pingere liceat.C.nemini licere ſignum ſaluatoris in hu.aut in ter.l.vnica.Hinc eſt qꝫ in aggrauatis ceſſationis officijs non licet crucem,beate virginis,aliorũq̃ ſanctorum imagines ꝛ ſtatuas proſternere in terram.d.c.ſi canonici.de offi.ordina.in ſi.lib.vj.facit de an.ꝛ ar.le.l.titia.Reſtat ergo nunc videre.An illa que offerũtur vel legantur domino poſſeſſionis querantur vbi depicta eſt illa imago vel figura,ꝛ qꝫ non querantur illi domino probatur iſtis ratiõibus. ¶ Primo quia ipſi domino nihil eſt oblatum nec promiſſum,ergo non eſt quo iure ſibi poſſit q̃ri C.de donatio.l.nec ambigi. ¶ Item non eſt votũ emiſſum per reſpectum ad perſonam domini illius poſſeſſionis vbi imago eſt depicta,ſed per reſpectum ad deũ. Conſtat autẽ qꝫ in acquiſitione rerum fienda conſideramus contẽplatione cuius quid detur ꝛ offera
4 tur de teſtamen.c.requiſiſti. ¶ Item quia ea que ſunt deo oblata non debẽt in laicorũ vſibus nec dominis deputari.de foro cõpetẽ. c.conqueſtus.ꝛ xij.q.ij.predia.facit de rebus eccle.non alienan.c.ſi. ¶ Item non licet laicis etiam tales oblationes cuſtodire nec accipere,nec in ſuos vſus conuertere,nec de his quicq̃ diſponere,vt x.q.j.quia ſacerdos.ꝛ.c.ſanctorum.ꝛ.c.hanc conſuetudinem.vbi eſt caſus.facit etiam de decimis.c.quãuis.

Reſtat autem videre An tales oblationes queranꝯ eccleſie parochiali intra cuius parochiam eſt illa poſſeſſio vbi eſt depicta illa figura vel imago,quia de iure parochiali eccleſie ſunt huiuſmodi oblationes,vt dicto.c.ſanctorũ.ꝛ.c.hanc conſuetudinez.ꝛ de his que fiunt a prelatis ſine conſen.cap.c.paſtoralis.ꝛ accipitur nomẽ oblationis largo modo pro omnibus que infra limites parochie ſpiritualiter obueniunt,vt dicit Innocen.ꝛ Jo.ſuper rubrica de parochijs.ꝛ videtur caſus deverb.ſignifi.cũ inter.hinc eſt qꝫ ſi aliqua capella conſtruitur infra limites parochialis eccleſie, qꝫ parochialis eccleſia habebit omnes prouentus ratione ſpiritualitatis a perſonis vel a rebus infra ſuos limites,parochie ſpiritualiter obueniũt prouenientes illi capelle.Cedent tamen illi prouentus in vſus neceſſarios ꝛ ſtipendia miniſtrorum illius capelle ſm Hoſt.ꝛ Joã.de
5 eccle.edifican.c.ad audientiam.j.per que iura videꝯ qꝫ ille † oblationes pertineant ad parochialem eccleſiam intra cuius parochiã eſt ſita iſta poſſeſſio. ¶ In contrarium eſt veritas quando non cedãt eccleſie parochiali tales oblationes,vbi ſciendum eſt qꝫ quandoq̃ oblationes fiunt per reſpectũ ad eccleſiam parochialem ꝛ querunꝯ eccleſie parochiali ſiue tales oblationes fiãt in eccleſia ſiue extra eccleſiam.ꝛ ita loquitur de verbo.ſignifi.c.cum inter vos.Quandoq̃ fiunt oblationes non per reſpectum ad eccleſiam parochialẽ.Sed per reſpectum ad alium locũ vel extra eccleſiam ad aliquem ſanctũ cuius figura eſt in parochia alicuius eccleſie,ꝛ tũc parochiali eccleſie non querunꝯ:ratio eſt,quia non offertur parochiali eccleſie nec contemplatione parochialis eccleſie,nec contemplatione rectoris eccleſie ſed per reſpectum ad deum ſeu imaginẽ ꝛ figuram btẽ Marie virginis que eſt in loco vbi depicta eſt,ꝛ ſic non eſt quo iur.poſſint queri parochiali eccleſie.ꝛ pro hoc videtur caſus de exceſ.prela.ꝛ ſubdito.c.nimis.el.j.Et predicta videntur procedere ſine talia offerantur a parochianis eiuſdem eccleſie intra cuius parochiam eſt ille locus vbi depicta eſt illa figura vel imago,ſiue ab aliquibus qui non ſunt parochiani.

6 **Aduerte quia decretalis** † nimis.de exceſſi.prela.in ſubditos.nõ probat predicta,quia ibi oblationes fiebãt in loco fratrum predicatorũ,vel fratrũ minorũ,qui locus nõ erat de parochia illiꝰ eccleſie,vbi ille locus ſitus erat. ¶ Itẽ ex quo parochiani illius eccleſie offerũt aliquid in loco vbi eſt depicta figura vel imago videꝯ parochiali eccleſie queri,p ea que dicit Inn.de eccle. edifican.c.ad audientiam.

Source : BIU Cujas

audientiam. j. id est quia talia spiritualiter obueniunt a parochianis illius ecclesie. Sed si vera esset opinio qõ ille oblationes non queruntur parochiali ecclesie. An querũtur cathedrali ecclesie vel episcopo ꝛ suo capitulo intra cuius diocesim est locus vbi depicta est imago ꝛ figura, ꝛ non videt: quia non est legatum ẽpo, nec eccl'ie cathedrali, nec etiam contẽplatione episcopi, nec ecclesie cathedralis, ꝛ sic neutri queretur, vt de test. c. requisisti. ¶ Ista qõ videt decidi per. ℣. si quis in nomine autẽ. de ecclesiastic. titu. vbi si hereditas vel legatũ relinquat deo, debet canonica ecclesie in qua testator habet domiciliũ: siue ergo offerent siue legent per respectũ ad figuram vbi est imago dei vel beate virginis ℳarie, siue sic in genere loquatur, relinquo hereditatem meam deo, acquiritur hereditas ecclesie in qua testator habet domicilium, et videtur intelligendum illud de ecclesia cathedrali. ¶ Sed procedit illud dubium in loco in quo testator habet domiciliũ, ꝛ non sit necesse possit ecclesia cathedralis sicut est in castris in quibus non debent esse cathedrales

7 † de priuileg. c. j. tunc queretur ecclesie illius castri in quo testator habet domicilium, ꝛ si in illo castro essent plures ecclesie, forte queretur superiori, ꝛ vbi nulla sit ecclesia in castro nec in eius territorio, tunc queratur ẽpo, vt. d. ℣. si quis in nomine domini. aut. de ecclesiasti. titu. Quicunq; ecclesie acquiratur videntur talia remanere in dispositione episcopi. xxxij. dist. c. preter hec. ℳinc videmus qõ apl'orũ tpe quo homines vendebãt ꝛ deo offerebãt, ponebãt ante pedes apostolorum, ꝛ apostoli illa dispensabant prout cuiq; opus erat. xij. q. ij. dilectissimus. ¶ Secundo incidenter queritur an de huiusmodi obla. ꝛ relictis imagini beate ℳarie virginis que est depicta debeatur canonica episcopo. ℜespondeo quãtum ad oblata inter viuos non debet, sed quo ad relicta in vltima voluntate debetur canonica vt. l. j. C. ad municipal'. ꝛ. ff. ad. l. falcidi. pro hoc facit ad rationem, quia ad pias censetur relinqui quod relinquitur

8 † tali imagini. de testamen. c. officij. ꝛ. c. requisisti. eo. ti. ergo debet canonica, maxime si dicam' acquiri ecclesie parochiali. d. c. requisisti. ℣. illud. sed si dicamus episcopo acquiri ꝛ tunc inter ẽpm ꝛ suam ecclesiaz fiat diuisio ℔ formam dicte decretalis requisiti. ¶ In predictis staretur consuetudini secundum quaz ad custodiã eorũ que offeruntur. Quandoq; ponuntur clerici, quãdoq; laici, ꝛ illa conuertunt in eleemosynas ad pios vsus domini possessionis. xij. q. ij. predia. de fo. compe. c. conquestus.

Summarium.

1 ☞ Ẽpo an cõpetat canonica portio de his que obueniunt iure legati vel institutionis fratribus de tertio ordine beati Francisci qui vocantur continentes.

2 Ẽpo nunquid cõpetat canonica portio de relictis factis locis ꝛ psonis subiectis iuriditioni sue.
Totus populus christianus dicitur chistiana religio.

3 Obedientia quã prestant fratres de tertio ordine suo ministro non facit eos dici religiosos nec professos.

4 Ordo fratrum et sororum tertij ordinis beati Francisci an censeat vera religio.

5 Fratres et sorores de tertio ordine beati Francisci vocãtur fratres ꝛ sorores de penitentia.

6 Fratres de tertio ordine sancti Francisci an sint persone ecclesiastice. 20.

7 Fratribus tertij ordinis nõ inhibetur copula matrimonialis.

8 Fratres de tertio ordine beati Francisci licet habeant certũ modũ viuẽdi, nõ tñ sequitur ꝙ sint persone ecclesiastice.

9 Transeũdo ad tertiũ ordinẽ beati Francisci recipitur nouus habitus ꝛ assumitur nouus modus viuendi.

10 Status persone mutatur ex receptione ordinis.

11 Conuersus qñ manet in domo sua sicut laicus non gaudet priuilegio clericali.

12 Tertius ordo beati Francisci inductus fuit ab ipso btõ Frãcisco, ꝛ approbatus per sedem apostolicam.

13 Conuersi et deo deuoti gaudent priuilegio ecclesiastico.

14 ℜeligiones ꝛ varij modi religionũ introducte sunt a iure positiuo. Concedere nũquid possit papa ꝙ religiosus cuz ppria substantia remaneat in domo propria.

15 Ingredientes fraternitatem tertij ordinis beati Francisci, seculuz egrediuntur.

16 Defensio ꝛ ptectio fratrũ tertij ordinis bti Frãcisci ad ꝙs ptineat.

17 Fratres tertij ordinis beati Francisci an sint exempti a muneribus secularium ꝛ collectis sicut clerici.

18 Proprium habere ꝛ remanere in cõiugio possunt fratres tertij ordinis beati Francisci.

19 ℳoniales censentur que in monasterio se collocant licet ppium habeant ꝛ vestẽ religiosam in propria domo.
Status fratrũ tertij ordinis beati Francisci est artior et fortior heremitarum.

21 Oratorio si aliquid relinquitur an episcopo debeatur canonica.

Decimoseptimo principaliter queritur cũ sint aliqui qui pro † remedio suarum animarum relinquunt conuentui fratruz penitentie de tertio ordine beati Francisci qui vocãtur continentes ꝛ eos heredes instituunt. An ẽpo competat canonica portio de his que eis obueniunt iure legativel institutionis. ℜeperio Federi. de senis in consilio centesimoquadragesimosexto. quod incipit. Cũ aliqui boni viri. sic dixisse ꝙ nec de hereditate nec de legato possit episcopus petere canonicã portionem. Quod probatur ista ratione, ẽpus petit canonicam de eo quod legatur monasterijs vel ecclesijs. de testa. c. officij. ꝛ. c. requisisti. ad finẽ. Sed istis nec sub nomine monasterij vel ecclesie aliqd relinquitur nec immerito, quia nec in monasterijs nec

2 in locis ecclesiasticis intitulati sunt. ¶ † Item episcopo competit canonica portio de relictis factis locis ꝛ personis subiectis iurisditioni sue. ℳinc est ℔m Innocen. in. c. offi. de testamẽ. ꝛ ℘e. de sansoni. in. c. requisisti. eo. titu. episcopus nõ potest petere quartaz ab exemptis. Sed isti de tertio ordine non subsunt episcopo, lz in aliquibus sunt priuilegiati a vexationibus secularibus. vnde potius eorum status dicitur quidã modus viuendi quã regula vel religio, vt no. Jo. ꝛ ℘au. de leaza. in cle. pe. de sen. excõ. ꝛ posito ꝙ eorũ status appelletur regula vel religio, nõ sequitur ꝙ sint persone ecclesiastice. ℳam laici beneviuentes iuste ꝛ honeste appellant religiosi. de consti. ecclesia. de re. eccle. c. fi. quia isti magis sunt deputati operibus pietatis ꝛ contẽplationis ꝙ ceteri laici, ideo appellantur religiosi. ℳam ꝛ totus populus xpianus dicitur xpiana religio. nam religio est nomen valde generale, vt notat Archi. de regular. c. j. li. vj. ꝛ quia isti recte ꝛ secundũ quandã normam viuunt, merito eorũ

3 status potest dici regula. in dicto. c. j. Sola ergo obedientia † quaz prestant suo ministro non facit eos dici religiosos nec professos. facit quod notat' in Specu. de statu monacho. versi. xxxvij. ꝛ considerato quod legitur ꝛ notatur. xij. q. ij. duo. plura sunt illa que suadent istos debere esse sub genere laicorum ꝙ clericorũ, igitur cum non sint religiosi proprio sumpto vocabulo, nec clerici, neq; persone ecclesiastice qõ interpretetur consuetudo que habet eos conueniri posse sub iudice seculari, sequitur ꝙ relicta istis sũt relicta aut tanq; pauperibus, ꝛ sic in genere, ꝛ sic non debetur quarta, vt not. Jo. de conuer. coniuga. c. dudum. super verbo, pauperuz, aut sunt relicta eis tanq; amicis vel intuitu suarum personarum bene viuẽtium, ꝛ bona sua in opera pietatis ꝛ eleemosyne erogantium, ꝛ similiter in nullo casu predictorũ competit episcopo canonica portio. de testamẽ. c. requisisti. ꝛ de verbo. signifi. c. ex parte. ij. ꝛ notat' de testamẽ. c. ij. ꝛ ista sunt verba Federi. de senis in dicto consilio cẽtesimoquadragesimosexto.

Antequã autem veniam ad solutionem precedẽtis que

4 stionis oportet videre si ordo † fratrum ꝛ sororuz tertij ordinis beati Francisci censeatur tanquã vera religio, ꝛ an fratres ꝛ sorores dicti ordinis tertij sint ꝛ censeantur ꝛ remaneant in statu laicali et seculari, ita ꝙ non gaudeant priuilegio fori, ita ꝙ possint conueniri coram iudice seculari nec gaudeant priuilegio inijciens manus violentas in eos non incurrat excõmunicationis sententiã. Federicus in supradicto cõsilio tenebat ꝙ isti non sint ꝓprie persone ecclesiastice, nec religiose. Sed potius censeãtur vt laici ꝛ de statu laicali ꝛ seculari. hoc etiam tenebat Landinus antiquus doctor, dicens qõ ipsi non sint clerici nec religiosi id est vere ligati religione, quia non habẽt potestatem sui corporis sed vxores eorũ, nec sunt bigami, quia possunt esse in ipso tertio ordine, ꝛ ideo nec in personis nec in rebus gaudẽt priuilegio clericali, ꝛ sic sunt sine lege sicut sunt locuste vnde indicat eos vt nudos omni priuilegio clericali, quasi de nouo egressos de vtero matris cõtinẽtes quo ad aliquos, cum inter illos sint aliqui cõtinentes: quia coniugati per aliquos dies in septimana abstinent ab vxoribus eorũ. Dicebat Abbas in clemen. cum ex eo. de sentẽtia excõ. ꝙ isti fratres ꝛ sorores vocãtur

5 fratres ꝛ sorores † de penitentia. ꝛ idem habetur in extrauaganti ℘ape Jo. xxij. que extrauagans incipit. Sancta romana ecclesia. tractans ibidẽ. Nunquid isti fratres ꝛ sorores gaudeant ecclesiastica libertate seu immunitate ecclesiastica. Dicit ꝙ sic. allegat de censi. c. quãꝙ. in. vj. ꝛ de immunitate eccle. c. quia. eoꝺ. lib. non põt negari quin isti sint saltem ecclesiastice persone large sumpto vocabulo ꝛ etiã religiose, que tamen ecclesiastico priuilegio gaudebunt in suis bonis nedum in personis vt ibi. xvij. q. iij. si quis suadente. facit etiam ꝙ in regula ipsoruz prohibẽtur professi eius regule post professionẽ ad seculum redire quod alias licet ei qui ordinẽ mendicantium ingreditur ꝛ infra annũ probationis ordinẽ profiteꝛ, qõ si ordinem alium profiteretur non liceret. de regu. non solum. lib. sexto est ergo professus dictum ordinem tertium post professionem ipsi ordini tertio astrictus ꝛ a seculo separatus. debet ergo sentire commodum eiusdem ordinis ex quo sentit onus. de regu. iuris. qui sentit. lib. vj.

Source : BIU Cujas

Super ista questione an isti de tertio ordine beati Francisci sint p-
6 sone † ecclesiastice. videtur q̄ sic inspecto primo iur. cō. xij. q. j. duo sunt genera hominū. Secūdo inspectis priuilegijs Romanor pō tificū indultis dicto ordini. Ad partē negatiuā q̄ nō sunt persone ecclesiastice ꝛ sic possint cōueniri corā iudice seculari. Canon distinguit totū genus humanū. prima diuisio est quo ad modū viuendi ꝛ gubernationis monastice ꝛ explicat conditiones mēbrorū, scilicz laicale ꝛ ecclesiasticū. xij. q. j. duo sunt genera hominū. Anū est emācipatum diuino officio debituz a contēplatore ꝛ errore semota ab omni strepitu tēporalium, sicut sunt clerici deo denoti, videlz conuersi, aliud est genus laicorū quibus permissum est tēporalia possidere ꝛ vxores ducere ꝛ habere. conditiones autē he. s. proprietatis ꝛ cōiugij cōpetunt istis de tertio ordine, ꝛ precedētes conditiones de quibus loquitur canon. duo sunt genera hominū. vt pbat eorū continentia. Professis autem tertij ordinis cōpetunt cōditiones laicales ꝛ desunt ecclesiastice ergo sunt laici cēsendi. xij. q. j. duo sūt. ergo non gaudent priuilegio fori ꝛ persone. ¶ Secūdo probatur sic. Canō enumerat personas ecclesiasticas sicut sunt episcopi, presbyteri, diaconi, ꝛ subdiaconi, regulares canonici, professi, ꝛ oībus predictis indicitur copula. xxvij. q. ij. vt lex continētie. Sed isti de tertio ordine nō sunt de ordine dictarū personarū cum isti possunt
7 esse in coniugio † nec eis inhibetur copula, censenť de statu laicali. ¶ Tertio probatur sic. Canon alibi enumerat personas ecclesiasticas gaudentes priuilegio clericali. xvij. qō. iij. si quis suadente. ibi dum dicit tex. qui iniuriā vel violētiā infert clericis, vel monachis vel deo denotis omnibus ecclesiasticis psonis. ꝛ exponit ibi vt sunt penitentes, hospitalarijꝛ tēplarij qui gaudent priuilegio clericali. Sed isti de tertio ordine nō sunt de numero dictarū personarū nec sub numero dictarū personarū cōprehēdunť. Nec obst. si dicať q̄ isti de tertio ordine vocanť penitētes, vt i cle. cū ex eo. ꝛ penitētes gaudēt priuilegio clericali, vt. d. c. qsos. q̄ loquiť de penitētibꝰ solēnit er vel clericaliter viuētibꝰ, de qbus habeť. l. di. i capite. ꝛ. c. ecclīa stico. Sed isti de tertio ordine non sunt de numero illorum penitētium. ¶ Quarto sic probatur. constitutiones papales enumerant personas ecclesiasticas que gaudēt priuilegio clericali ꝛ canonici et cuiuslibet religionis conuersi. de sen. excō. c. non dubiū. ꝛ. c. ex tenore. Sed isti de tertio ordine nō sunt nec icludunť sub noīe predictarum personarum, ergo excluduntur a numero predicto. vt dicto cañ. duo sunt genera hominum.

Quinto probatur per clemē. cū ex eo. de senten. excō. vbi non disponitur an status dictorum fratrum sit ecclesiasticus vel non, sed solū disponitur circa repulsionē ipsorū ad minus tēpore interdicti sicut ꝛ ceteri laici repelluntť, ꝛ sic equiparat istos de tertio ordine laicis, ꝛ sic de numero laicorū. qō etiam probať per glo. in cle. cū ex eo. de senten.
8 excō. Nam lz isti de tertio ordine † habeant certū modum viuendi non sequiť q̄ sunt persone ecclesiastice. Quia ad esse status ecclesiastici requiruntť alia vltra certū modū viuendi, scz viuere sub obediētia superioris, ꝛ seruare perpetuā continentiā, ꝛ abdicare a se proprium. de statu monacho. c. cū ad monasteriū. ꝛ hoc etiam probať per cōstitutioñ. Nicolai pape qui lz approbet statum istorū de tertio ordine, nō tamen facit talem statū ecclesiasticū fore. Cū ergo lex canonica enumeret personas ecclesiasticas gaudentes priuilegio ecclesiastico, ꝛ predictas naturas ꝛ cōditiones ipsarū ad nullā predictarū personarū ꝛ conditionū redigunturisti de tertio ordine. ¶ Sexto probatur sic. Status personarū ecclesiasticarū introducitur a lege canonica ratione caracteris ordinis sic susceptī. xxj. di. cleros. vel professionis ꝛ cuiuscūq; plene cōuersionis ꝛ seculi abdicationis. xix. q. j. duo sunt. ꝛ sic exprimunt oēs canones ꝛ constitutiones canonice loquentes de statu ecclesiasticarum personaruz. Sed isti de tertio ordine non sunt clerici, quia non sunt promoti ad ordines, nec promoueri debent, nec sunt professi nec profitentur tria substantialia regule quod patet: quia possunt habere proprium in particulari ꝛ esse in coniugio, qō repugnat statui professorū. vt de statu monacho, cum ad monasteriū. Nec sunt in statu plene conuersionis ꝛ abdicationis seculi de quibus plene conuersis ꝛ abdicantibus a se seculum patet de priuileg. c. per exemptionē. li. vj. de regulari. c. non solum. eo. li. ergo patet q̄ isti de tertio ordine non gaudent priuilegio clericali. Nec priuilegio quod datur religiosis etiā cōuersis plene translatis. Nec obstat si dicatur q̄ censenť persone
9 ecclesiastice isti de tertio ordine. Qm̄ transeūdo † ad istum tertium ordinem recipiunt nouum habitū ꝛ assumunt nouū modū viuendi, vt. d. cle, cum ex eo. de sen. excō. Respondeo q̄ solus habitus nō inducit eos censeri de statu monachali siue regulari. Sed ipsa professio hoc inducit. de regulari. c. porrectū. ꝛ hinc est q̄ nouitij regularium habitum assumentes ipsum deponere possunt ꝛ redire ad seculū, ꝛ vestē laicalē reassumere. de regulari. c. super eo. Nec etiā nouus modus viuēdi aggregat istos de tertio ordine statui regulari nec ecclesiastico. Quoniā cuilibet laico licet sibi prefigere certū modum viuendi. Casus est in cle. j. in fi. de religio. domi. ꝛ facit de observat. ieiunio. c. vlti. in fi. ꝛ de celebra. missa. c. quidam.

Septimo probatur sic. Persone ecclesiastice denominātur ab ecclesia, vt quia intitulate in ecclesia vel apte intitulari. xxj. dis. cleros. de preben. cū secundū apostolum. Sed isti de tertio ordine iam non sunt clerici. Nec possunt intitulari in ecclesia. de institu. c. ij. de rescrip. c. cum adeo. de trāsactio. c. ex literis. ¶ Octauo probatur sic. Plus operať caracteris impressio ad immutandū statū persone de laicali ad ecclesiasticū, quia ex receptione ordinis mutatur
10 status persone † vt sit clericus cū primo esset laicus. de prebē. c. cuz secundum apostolum. quid opereť solus modus viuendi cū habitu sine plena conuersione ꝛ seculi abdicatione. Sed per mutationē modi viuendi non alteratur status persone, quia ita remanet laicus assumpto nouo modo viuendi sicut prius. de religiosis domi. cle. j. in fine. ¶ Nono probatur sic. Status ecclesiasticus distinguiť a seculari ratione matrimonij. de cleri. coniug. c. diuersis fallacijs. xxvij. q. ij. sicut enim. lxxxiij. dist. cum in preterito. Sed isti de tertio ordine possunt contrahere matrimonium ꝛ remanere in matrimonio iam contracto, ergo sunt in statu laicali qui status laicalis iudicatur rōne ipsius matrimonij.

Decimo probatur sic. Priuilegium fori et persone dať ex certis
11 causis videlicet rōne ordinis clericalis, vel ratione religionis, vel professionis, vel plene cōuersionis. de sentē. excō. c. j. ꝛ. c. nō dubiū. xvij. q. iij. c. si quis suadente. ¶ Sed isti de tertio ordine non sunt clerici ergo nō gaudent priuilegio qō datur clericis. ¶ Itē nō sūt religiosi nec professi alicuius monasterij per ecclesiā approbati, nec sunt conuersi plene translati, ergo non est quo iure possint gaudere priuilegio clericali. de religio. domi. c. j. lib. vj. ergo gaudent priuilegio quod datur religiosis. de sen. excō. c. cum illorū. eo. ti. c. cum quis. in. vj. ꝛ hoc etiaz facit quod no. Host. in. c. non dubiū. de sen. excō. vbi dicit q̄ quādo † conuersus manet in domo sua sicut laicꝰ non gaudet priuilegio clericali: quia nō est plene translatus. de priuil. cū ꝛ plantare. §. ex fratribus. ꝛ eo. titu. c. per exemptionē. lib. vj. Tunc enim dicitur plene translatus quando tradit se ꝛ sua bona alicui religioni, ꝛ est tonsuratus vel habitū mutat, dicit horas honeste, viuit sicut clericus. talis eniz intelligitur de foro ecclesiastico ꝛ gaudet priuilegio immunitatis. xvij. q. j. c. quisquis. de priuile. c. vt priuilegia. Isti autē de tertio ordine non transferunt plene psonas suas huic tertio ordini, cum remanere possint coniugio ꝓpter quod obligātur vxoribus ex vinculo matrimoniali. ¶ Item non transferunt sua, cum illa non querantur ordini, sed remanēt apud eos cum possint habere proprium in singulari. facit ad predicta. C. de sacrosan. eccle. l. sub pretextu.

In contrariū arguitur qō isti de tertio ordine sint psone ecclesiastice ꝛ gaudeant priuilegio fori ꝛ persone. Primo q̄ iste ter-
12 tius ordo † inductus est a beato Francisco ꝛ approbatus per sedē aplicā ꝛ est ordo religiosus, ergo psone istius ordinis sunt religiose ꝛ ecclesiastice psone. Mā ex quo ordo est religiosus, ergo psona annexa ordini est religiosa. de religio. domi. c. fi. eo. ti. c. vnico. li. vj. ergo gaudēt priuilegio ecclīastico. xij. q. j. duo sūt. Sūt em̄ relegati religioni bti Frācisci ex tertio ordine ꝛ gradu. ¶ Secūdo sic probať, regulares regule approbate p sedē apostolicā sunt psone ecclīastice ꝛ gaudent priuilegio ecclesiastico, vt in iuribus superius allegatis. de sen. exc. nō dubiū. ꝛ. c. ex tenore. ꝛ. c. cū illor. Sz isti de tertio ordine sūt regulares regule approbate, ergo gaudēt priuilegio ecclīastico. Mā regulares dñr a regula cōcernente ꝛ regulāte modū viuēdi ꝛ quiuēdi, vt no. doc. in summa de regu. ꝛ sic isti de tertio ordine qui habēt regulā, modū viuendi ꝛ cōuiuēdi approbatū per sedē apostolicā, vt patet per priuilegiū Pape nicolai. ¶ Tertio sic pbatur.
13 Conuersi † ꝛ deo deuoti gaudent priuilegio ecclīastico. de senten. excō. nō dubium. Sed isti de tertio ordine sunt cōuersi istius tertij ordinis, qr profitentur regulā istius tertij ordinis ꝛ deo dicanť spiritualiter vltra gradū laicorum, cum certū moduz in habitu ꝛ ceteris dispositis in institutione regule ipsorum profiteanť secūdū illū deo dedicantur ꝛ conuertuntur, si ergo regulari habitu assumpto, ergo gaudent priuilegio ecclesiastico.

Quarto sic probať. Isti de tertio ordine nec sunt puri laici secūdū laicalē extremitatē, nec religiosi secūdū strictū significatū religiosor quorū est ꝓfiteri tria substantialia regule, vt in. c. porrectū. de regul. ꝛ de statu monacho. cuz ad monasteriū. Nec sunt clerici secūdū verū significatū secūdū qō exigitur caracteris impressio. xxj. di. c. cleros. Sed sapiūt naturā medij, sed de iure est q̄ medij magis accedit ad naturā illius extremi cui magis assimilatur. de statu monacho. c. recolentes. l. decernim⁹. de aque ductu. l. stigmata. de fabricen. de sen. excō. c. si index laicus. in vj. ꝛ est exꝑssum de statu homi. l. queriť. ff. de testi. l. repetunda. §. fi. ff. de acq. rerū domi. l. qcqd. §. cū partes. ff. de auro ꝛ arg. leg. l. ꝛ si nō sint. §. fi. sz stat⁹ istor magis accedit ad statū ecclīasticū ꝓpter ea que promittunt ꝛ seruant secundum statuta dicti ordinis ꝛ regule quā ad

quem ad statum laicalẽ, ergo iudicabimus de ipsis tanq̃ de personis ecclesiasticis, ⁊ sic gaudẽt priuilegio clericali. ¶ Quinto sic probatur substantialia vere religionis sunt introducta a iure positiuo
14 ⁊ iure positiuo sunt introducte † religiones ⁊ varij modi religionũ. Unde iura de religionẽ loquentia distinguunt de religione minori: pari vel artiori. de regula. licet. ⁊. c. sane. de prebẽ. c. cũ singula. lib. vj. facit cle. ne in agro. de statu monacho. ¶ Ista religio tertij ordinis potuit per papã sub certis regulis modificari separatis ab alijs regulis aliarũ religionum, ⁊ tñ vocabitur religio. de re. do. c. vno. in vj. ergo ipsi incorporati ipsi religioni religiosi sunt, ergo religiosorũ priuilegio gaudent.

Sexto probatur sic Papa põt cõcedere q̃ religiosus cũ ppria substãtia remanet in domo ppria vt dicit Inno. qui cle. vel do. c. insinuante. ⁊ qõ matrimoniũ cõtrahat. de sta. mo. cũ ad monasteriũ. ⁊ tñ remanebit religiosus ⁊ gaudẽs priuilegio ecclesiastico, ⁊ sic in istis ponis tertij ordinis, quarũ status ⁊ persone per papã est approbatus vt religiosi censeant ⁊ ex toto q̃ p obedientiã quã isti promittũt nõ solennizetur votũ stricte religionis cũ nõ pmittant alia substantialia regule, vt. c. consuluit. qui cleri. vel vo. tñ per hoc non tollitur quin sint persone ecclesiastice. ¶ Septimo probatur sic. Descendendo ad priuilegium Pape Nicolai. Et primo ibi duz dicit ordinamus propterea statuentes q̃ nullus post ipsius fraternitatis ingressum eandem valeat egredi.

15 **Ex quo concluditur** qõ ingredientes † fraternitatem illam seculũ egrediuntur, ergo desinunt esse persone seculares. de iurepa. cũ seculuz. ergo incipiũt esse persone ecclesiastice, cũ non sint plura hoim genera. xij. q. j. duo. Itẽ pro hoc faciũt verba eiusdẽ priuilegij Pape Nicolai. Nam ibi subsequẽter subdit. possunt tñ habere liberũ transitũ ad aliam religionẽ approbatam. Ex quo infert q̃ hec erat religio ⁊ approbata, cũ hec dictio aliã positionẽ faciat. de rescript. sedes. Et sic ex illis verbis infertur q̃ trãseuntes de tertio ordine ad aliã religionem mẽdicantiũ nõ trãseunt de seculo ad religionẽ sed transeũt de religione tertij ordinis ad aliã religionẽ. ⁊ hec verba i priuilegio plata intelligunt in suo significato vt specifice distinguant ab alijs cũ sint leges priuate. iij. dist. priuilegia. de legibus. l. ius singulare. ff. ad muni. l. j. Itẽ pro hoc faciũt eiusdẽ priuilegij Pape Nicolai verba dum in dicto priuilegio subiungit, mulieres viros habẽtes non possunt sine ipsorum licentia ad huiusmodi fraternitatez transire. Ex quo sequitur q̃ per ingressum fit mutatio seculi. de cõuer. cõiu. ex parte, ⁊. c. vxoratus.

Item pro hoc etiam faciunt verba predicti priuilegij pape Nicolai vbi ỏz, si vero fratres vel sorores contra ius vel eorum priuilegiũ per potestates vel rectores locorũ vbi domicilium obtinent vexationibus impetant, ministri eorũ adeant episcopos ⁊c. Que verba vident ꝓbare ipsos nõ posse vexari a rectoribus secularibus ergo subsunt ecclesiastico cũ non sit dare acephalũ. xiij. dist. nulli. Nec ob. si dicat papa ibi pmittit ministris adire locorũ episcopos, ergo alij adire nõ pñt, qz si ponderant verba nõ est de mente q̃ alijs inhibeat, sed est de mẽte q̃ qz ad ministros spectat ipsorũ fra-
16 trum defensio † ⁊ protectio, q̃ ipsi ministri vt capita accedant cum toti ordini fiat iniuria, nihilominus singulariter singuli possunt accedere. Itẽ pro hoc faciũt etiaz verba priuilegij dicti Nicolai. Nam vt ibi ptz beatus Frãciscus hũc ordinẽ instituit ipsos in familiã domini redigẽdo, vt ꝓbant verba regule vt ipsos sic approbat, sz familia est de foro ecclesiastico cui famulat. de foro cõpe. nullus. xij. qõ. ij. ecclesiarũ seruos. lxxxix. dist. indicatũ. Itẽ pro hoc facit qõ no. Bar to. ff. de iu. immu. semp, vbi querebat an collegiũ fratrũ de penitentia tertij ordinis beati Frãci. ⁊ fratres ipsius ordinis habeãt immunitatem a muneribus. Isti quidẽ nõ sunt ppij religiosi, qz nõ renũtiant proprio. Itẽ habent vxores. Itẽ clerici nõ sunt, qz nullũ ordinem ecclesiasticũ habent: tñ quendã ordinẽ viuendi a romana ecclesia habẽt, vt not. de re. domi. c. j. in cle. sunt tñ persone ecclesiastice q̃ vocant deo deuoti. xij. q. j. duo sunt. ⁊ sunt exempti a iurisditione seculari. ⁊ subdit ibidẽ q̃ vidit cõsilia pluriũ doc. iuris canonici ⁊ ciui-
17 lis q̃ isti sunt exempti † a muneribus secularibus ⁊ collectis sicut clerici. Item cõsuluerunt multi aduocati de curia romana ⁊ Guido de bayso archidiaconus Bononien. qui scripsit sup decreto ⁊ sexto. ⁊ Dy. de muget. ⁊ hoc videt tenere gl. ff. de mu. ⁊ hon. l. cura. §. fi. ⁊ dicit istos fratres tertij ordinis fore exemptos a muneribꝰ nisi anteq̃ transirent ad hũc ordinem fuissent huiusmodi muneribus obligati, vt. C. qui mili. non pos. l. ij. §. est ⁊ quartuz. de vaca. mune. l. j. §. penul. C. de epiſco. ⁊ cleri. l. qui sub pretextu. de iure immuni. l. semper §. diuus. ⁊ facit qõ vlene no. de obli. ad ratiocinia. c. vnico.

Octauo sic probatur qõ isti gaudeãt priuilegio clericali, ⁊ p hoc induco casum. de sen. excõ. religioso. lib. vj. Sicut inducẽdo nõ est artior nec strictior vita ⁊ regula transeuntiũ ad religionẽ ordinis beati Frãciſci, quod ptz, qz nouitij infra ꝓbationis annum existentes possunt exire ⁊ redire ad seculum. de regu. c. super eo. ⁊ dum infra probationis annum sunt retinent proprium, de regula. beneficium. li. vj. Sic ⁊ isti de tertio ordine cũ sint fratres ipsius ordinis possunt ha-
18 bere proprium † ⁊ remanere in cõiugio. Sed nos habemus q̃ transiens ad religionẽ q̃uis cũ effectu religiosus censeri nõ possit donec tacite vel expresse professus sit, tñ gaudet priuilegio persone. de sententen. excõ. religioso. li. vj. ergo idẽ in istis q̃ sunt de tertio ordine q̃ licet religiosi cũ effectu censeri nõ possint qz nõ profitent tria substantialia regule, tñ priuilegio religiosorum gaudeant. ¶ Mono sic ꝓbatur de elec. indẽnitatibus. §. vlti. in ver. supradicta. lib. vj. de stat. mo. cle. ij. vbi tex. loquit de monialibus que vulgo dicunt canonice seculares, ⁊ vt canonici vitã ducũt nõ renuntiantes ppio nec professionem aliquã facictes: que tñ religiose censent, qõ ptz: qz eximũtur per apostolica priuilegia a potestate iudicis seculares, ⁊ etiam a potestate diocesani, ⁊ etiã nisi non sint exempte per papã subsunt diocesano loci, ⁊ vtroq̃ casu ab eo visitantur, ergo sunt religiose pone, ⁊ hoc cõtingit ꝓpter mutationẽ statꝰ q̃ est de statu laicali ad ecclesiasticum, ex eo q̃ retineant proprium nec aliquã regulã profiteant pro hoc facit quod not. glo. xij. qõ. v. c. fin. vbi dicit glo. q̃ moniales
19 † censentur que in monasterio se collocant licet habeant proprium ⁊ vestem religiosam habeant in proprio domo. xxvij. q. j. de viduis. xxxij. questio. j. si quis rapuerit. ⁊ vide quod nota. xvij. questio. ij. si quis pernitiosam.

Decimo sic probatur non est artior nec fortior status heremitarũ q̃ sit status eorum tertij ordinis, qõ patet, qz heremita põt habere proprium. xvij. q. iij. ecõtra Paulus. Itẽ isti heremite nec ecclesie nec ordini se transferũt vt. d. §. ecõtra Paulus. Itẽ plus valet vita cõis q̃ heremitica. xvj. q. j. si clericatus. ¶ Sed vita istorũ fratrũ cẽsetur cõis ergo magis priuilegiata q̃ vita heremitica, sed isti heremite, censentur pone ecclesiastice. xv. q. j. qui vero. ergo fortius isti de tertio ordine censebunt ecclesiastice pone, cũ se ad ordinẽ transferãt, et multa secundũ eorũ regulã promittant que nõ pmittũt heremite. preterea qñ in hoie reperitur duplex status fuisse, consideramus vltimum statum hois. C. ne de sta. defun. l. si mater. facit qõ not. de pben. cũ de beneficio. li. vj. Sed cũ vltimꝰ status tertij ordinis sit tãq̃ status ecclesiasticus ⁊ nõ tãq̃ status laicalis qz primus status est sublatus per secundũ statum, ergo cõsideramus istos tanq̃ de statu secundo scz ecclesiastico ⁊ nõ seculari. Ex his oibus cõcludo q̃ isti de
20 tertio ordine beati Francisci sunt persone † ecclesiastice ⁊ gaudent priuilegio fori ⁊ persone ⁊ alijs immunitatibus que dantur clericis ⁊ religiosis sequẽdo veram opinionẽ Pau. ⁊ Abb. ⁊ Jo. de lign. in d. cle. cũ ex eo. de sen. excõ. ⁊ Bar. in. d. l. semper. de iure immu. ⁊ aliorum antiquorum doc. qui hãc opi. secuti sunt. Redeũdo igit ad q̃stionem propositã de his que legant fratribus vel conuentui tertij ordinis an eꝑ debeat canonica. Rñdeo sine legetur fratribus non tanq̃ singularibus sine ipsi cõuentui, vtroq̃ casu debetur canonica cum istud sit collegiũ ecclesiasticuz respectu tertij ordinis beati Frãciſci, ⁊ de his que legant cõuentui ecclesiastico debet episcopo canonica. de testa. requisisti. ⁊ pro hoc reprobo cõsilium Federici de quo supra dixi qui dicebat nõ deberi canonicã eꝑ. ¶ Decimooctauo
21 principaliter queritur si alicui oratorio † relinquit vel leget an eꝑ debeatur canonica. Videtur q̃ sic, cũ talis locus sit pius: quia ⁊ eputatur ad opera pietatis ⁊ orationis, ⁊ de his que legantur loco pio debetur canonica. de testa. requisisti. ¶ In contrariũ videt per ea q̃ not. Jo. de reli. do. ad hec. vbi dicit q̃ quilibet põt habere oratoriuz in domo propria dummodo non habeat formam ecclesie. Sed ibi celebrari non põt sine autoritate episcopi. de cõse. dist. j. vnicuiq̃ ⁊ c. clericis. qui ergo dicit talem locum tenere ad canonicam ostendat ius expressum.

Summarium.

1 Persone que sint que tenentur ad canonicam eꝑ de his que eis legantur.
2 Prelationem dicitur habere qui habet curam perpetuam.
3 Ecclesiam in cõmendam habenti si leget, legatũ censetur cõtemplatione ecclesie.
4 Administratori alicuius eccl'ie qñ aliqd legat ⁊ eius nomen, ppriũ est a testõre expressum, an de eo poterit eꝑs petere canonicã.
5 Nomen pone si p̃cedit ⁊ post sequat nomẽ dignitatis, nunqd videatur legatum cõtemplatione persone factum.
6 Sententia hec, excõmunico titium prelatum talis ecclesie, an respiciat dignitatem.
7 Legatum factum in genere an sit validum.
8 Professo alicuius monasterij si aliqs legat exprimẽdo ppriũ nomen tñ, nec adijciat q̃ sit pfessus an canonica debeatur eꝑ.
9 Pauperibꝰ si aliqs legat, an de isto legato debeatur canonica eꝑ.
10 Falcidia licet cesset de relictis ad pias causas nõ tamen cessat canonica episcopalis.
11 Pauperes quandam cõiunctionem habent cũ episcopo, et perti-

Source : BIU Cujas

nent ad eius protectionem.
12 Collegium leprosorum nullo iure cauetur q̄ sit approbatum.
Canonica nō debetur vbi legatur alicui vt singulari persone. 13.

¶ Capitulum quintum.

1 VEnio ad quintum capitulum principale qō est que persone † quibus legatur teneantur ad canonicam episcopo de his que eis legantur. istud examinandum est per infrascriptas questiones. ¶ Primo queritur, legat prelato sub nomine dignitatis. Rñdeo ista questio deciditur per. c. requisisti. de testa. vbi censet legatū intuitu ecclesie ꝛ ideo episcopo cōpetit canonica, nisi quādo vere ꝛ non in fraudē legaretur prelato, non pro anima sed pro seruitijs que legans recepit a prelato: q̄ tunc cēsetur legare intuitu persone, ꝛ ideo non debet canonica episcopo. ¶ Notandum q̄ ex qualitate rei que legat censetur cōsanguineus a plato intuitu ecclesie legare, vt si legaret prelato ea q̄ pertinēt ad ornamenta ecclesie vel que cōueniunt dignitati prelati, vt si legaret calicem vel vestimenta sacerdotalia secundum quod dicit Petr. de sansoni. in. c. requisisti. super verbo, pertineret. ꝛ not. qō dixi quādo
2 legatur prelato. i. prelationē habenti, ꝛ prelationē † dicitur habere qui hz curam perpetuā, puta q̄ est rector ecclesie vel vicarius in eadem perpetuus sm Abb. in. d. c. requisisti. super verbo, prelationē. Jo. tū ibi dicit q̄ prelatio ibi sumit large. i. quācunq̄ curaz habeat de offi. ordi. cū ab ecclesiarū. ꝛ. c. cū vos. talis em̄ acquirit ecclesie vel capelle cuius curā gerit vel dignitati vel ministerio qō hz. ꝛ not. qō dicit ibi Abb. de vicario perpetuo, q̄ ex hoc ptz qō q̄ quis legat vicario perpetuo simpliciter, videt legare cōtemplatione ecclesie cuius est vicarius. de quo vicario perpetuo habet de fi. instru. ℌ. perpetuus. de offi. vi. cle. j. Similiter si sub noīe dignitatis legat alicui administrationē habēti, cēsetur legare cōtemplatione illius administrationis. Censet quis habere administrationē tantū puta q̄ ei est aliqua ecclesia, cōmendata, vel est simplex sacerdos ꝛ est ei cōmissa cura animarū ad tēpus vt audiat confessiones ꝛ alia hmōi, ꝛ ita hz administrationē, non tanq̄ prelatus, sed administrator. dicit etiaz habere administrationē monachus vel canonicus regularis, q̄ administratio est tēporalis quā hz regularis vel sacerdos cōductitius sm Pet. ꝛ Abb. in. d. c. requisisti. super verbo, administrationē. Ex
3 predictis patet q̄ si leget habenti ecclesiam † in cōmendam censet legatū contemplatione ecclesie. Idē si legat sacerdoti conductitio, vt quia testator dixit, lego. x. sacerdoti talis ecclesie, non dixit rectori, qui sacerdos non erat rector perpetuus ecclesie sed annalis ꝛ seruiens pro mercede, de quo loquit de prebē. significatū. ꝛ idē si legat habenti beneficiū manuale vt censeat legare contēplatione bñficij manualis ꝛ nō contēplatione monasterij, de cuius mēbro est ipsum beneficiū manuale. facit de offi. ordi. quāto. ꝛ oībus predictis casib⁹ quibus censetur legari cōtemplatione ecclesie debetur episcopo canonica. de testa. requisisti. facit quod nota. Petr. de saxo. in. d. c. requisisti. circa finem.

Secundo queritur si aliquid legatur plato expresso nomine dignitatis ꝛ persone, vt lego Ciriaco prelato ecclesie collegiate ꝛ scholaris sancti Joannis in haugis. an videat legari cōtemplatione dignitatis vel persone. dicebat Abb. in. d. c. requisisti. super verbo, administra
4 tionem. q̄ qñ aliquid legat alicui administratori † alicuius ecclesie ꝛ nomen eius propriū est etiā a testatore expressum qō de eo poterit eps petere canonicā: q̄ cum aliqd legatur sacerdoti tēporali etiā si proprium nomen exprimat, templo intelligit esse legatū. sicut dicit tex. in. l. annua. §. a titia. de annu. leg. qō ex eo patet, q̄ si ille sacerdos recedit qui erat tpe testamēti conditi substitutus in locuz eius legatum illud capiet qui tēpore solutionis legatorū administrationem gereret videt em̄ legatū contēplatione ecclesie. Nam si videret legatum contēplatione persone, remaneret illud legatū apud primum sacerdotē ꝛ non apud secundū. hoc etiā tenet Jo. i. d. c. requisisti. in glo. que incipit: hic rñdet. ¶ Quod aūt dixi q̄ videt legatū contēplatione ecclesie hz locū qñ legatur ab extraneo. Si aūt a propinquo vsq̄ ad quartū gradū. tūc videt legatū contēplatione persone, ꝛ sic nō debet canonica. facit qō not. Jaco. de Raneñ. in. l. annua. §. titia. ff. de annu. leg. glo. de offi. deleg. qm̄ abbas. que incipit ecclesie. dicit q̄ qñ exprimit nomē persone ꝛ dignitatis videtur haberi respectus solum ad nomen persone ꝛ nō dignitatis, nisi testator voluerit habere respectū ad dignitatē. tex. in. l. si cōis seruus ita stipularet. videt expresse dicere q̄ dz cōsiderari qd precedat. Nam si
5 precedit nomē psone † ꝛ post sequit nomē dignitatis vt lego Christoforo prelato tali ecclesie, ꝛ tūc videt legari contēplatione persone Si aūt primo p̄cedat nomē dignitatis ꝛ post sequat nomē proprium ꝛ tunc videretur legari contēplatione dignitatis. Exemplū lego ecclesie sancti Riliani cuius est rector ꝛ administrator Rodulfus, ita qō primo exprimitur dignitas secundo persona: vel cum dico lego abbati Thatheo prelato sancti Jacobi ad scotos, predicta obtinēt nisi aliqua sint indicia ppter que cēseatur legari contēplatione pso ne vel dignitatis. Si aūt esset vera opi. Abb. ꝛ Jo. no. in. d. c. requisisti. q̄ qñ exprimitur nomē persone ꝛ dignitatis cēseatur legari cōtemplatione dignitatis, ꝛ si nō habet respectus ad personā sed ad dignitatē, tunc debetur canonica. Not. tñ vnum casum, q̄ quando fit mentio de persona ꝛ dignitate ꝛ est talis actus q̄ coheret persone ꝛ talem personam respicit, tunc habet respectus ad personā ꝛ nō ad dignitatem. ꝛ iste est casus de rescrip. si gratiose. in. vj. Ibi em̄ fuit expressum nomē psone ꝛ dignitatis, super eo qō respiciebat voluntatem persone ꝛ illum actū iudicamus vt relatū ad personā ꝛ nō ad dignitatem. Patet etiā exemplū in snia censure lata in hac forma.
6 Excōico titium prelatū talis ecclesie. Nam hec snia † non pōt respicere dignitatē. de sen. excō. romana. §. inuniuersitatē. lib. vj. ergo necessario fiet relatio ad personā. Ex his patet q̄ debetur epō canonica, licet in legato exprimat nomen persone ꝛ dignitatis sm Joan. d. c. requisisti.

Tertio queritur si legatur prelato expresso nomine persone tantū ꝛ nō dignitatis, an videatur legari cōtemplatione persone vel dignitatis. Rñdeo videtur legari cōtemplatione persone tm̄, vt. d. l. si cōmunis seruus de stip. seruo. ꝛ ideo nō debet canonica epō, vt. d. c. requisisti. ¶ Incidenter queritur, legauit testator vni presbytero qui debeat celebrare in ecclesia sancti Angeli nec testator expressit nomē presbyteri, nec illa ecclesia hz aliquē presbyterū vel habebat. ponamus Titium in presbyterū, querit an videatur legari cōtemplatione ecclesie. dubiū facit q̄ iura disponentia q̄ videat legari, cōtemplatione ecclesie loquunt qñ legat in specie rectori qui presidet regimini ecclesie. Sed in casu pposito legatū factum est in gñe dum dicit vni p̄sbytero, ꝛ sic in gñe nō exprimens de quo presbytero, ꝛ ideo tale le-
7 gatum † cēsetur inutile. ff. de testa. tu. l. duo sunt titij. ff. de here. instit. l. in tempus. §. questiones. ff. de re. du. l. si fuerit. nec illud legatū queritur ecclesie, quia nihil est legatum ecclesie sed legatum est presbytero in genere, vt dicat in ecclesia diuina officia. ¶ Posset tamen dubitari an licet illa incertitudo persone sit si epūs hanc incertitudinem posset reducere ad certitudinez ꝛ ex suo officio possit ponere sacerdotē qui ibi celebret diuina ꝛ nō videt ex quo legatum est inutile nisi per aliquas cōiecturas possit illud apparere, vt. d. l. in tē pus. §. questiones. ¶ Quarto querit, si legat canonicis alicuius ecclesie, an debeat canonica epō. Rñdeo, si legat eis tanq̄ collegio vt q̄ dicit testator lego omnibus canonicis talis ecclesie, vel lego canonicis talis ecclesie, tunc cōtemplatione ecclesie videt legatū. Si aūt exprimatur nomē certi ꝛ determinati canonici, tunc cōtemplatione persone videt legari, vt dicūt doc. in. d. c. requisisti. ꝛ ideo nō debetur tunc canonica episcopo.

Quinto queritur si aliquis legat pfesso alicuius
8 monasterij † exprimēdo ppriū nomē tantū nec aduertatur aliqua qualitas q̄ sit professus alicuius monasterij an debeatur canonica episcopo. Respondeo debet canonica, q̄ videtur legari contēplatione eccle. Non enim posset legari contemplatione persone vt acquiratur persone, cum professus non possit habere proprium. de statu mona. cum ad monasterium. ꝛ iste est casus in. d. c. requisisti. in fi. ibi dum dicit tex. illud autem est generaliter obseruandū. ꝛ sic ex qualitate persone quia nō possit habere proprium presumitur cōtemplatione ecclesie legari licet fiat solū expressio proprij nominis ꝛ non dignitatis. Non autem quod licet legetur aliquid professo intuitu persone, ꝛ ex tali causa legatur que coheret psone, ꝛ nec coheret nec cohere pōt monasterio, vt quia legatur pro victu ꝛ vestitu ipsius professi, tunc non debetur canonica. argu. de mino. l. tertia. §. si filio. Contrarium tenet glosa. in clemen. dudum. de sepultu. super verbo, indirecte. in gloss. que incipit, per hoc dicit. vbi dicit quod si legatur professo vt singulari persone ad eius commoditatem puta emptionem librorum vel vestiū, quod tale legatum acquiritur monasterio cum professus non possit habere proprium, quod de tali legato debebitur canonica episcopo ꝛ hoc plene probatur in. c. requisisti. in fine. ꝛ vide quod dicam in
9 capitulo. vij. ¶ †Sexto queritur si aliquis legat pauperibus an de isto legato debetur canonica episcopo. Dicebat Joannes de conuersi. coniuga. dudum. super verbo, pauperum. quod aut legatur pauperibus certi hospitalis, ꝛ tunc videtur hospitali legatum, et ideo debetur canonica. de testa. requisisti. ibi dum dicit: p̄ys locis. secus si legetur pauperibus in genere: quia tunc censetur legatū factum pauperibus vt singularibus personis, ꝛ ideo cessat canonica episcopalis. Istud dictuz do. Jo. q̄ aliud sit legare pauperib⁹ certi loci, aliud sit legare pauperibus in genere: quia tunc censetur factū legatum. sequuntur docto. ꝛ maxime Joan. de ligná. Sed hec distinctio est falsa: quia legando pauperibus in genere videtur legari hospitali quod est in illa ciuitate vbi testator habet domicilium. Casus est in. l. si quis ad declinandam. versicu. vbi autem. C. de epis. ꝛ cle. Reperio quoddam consilium Jo. and. in quo dixit, quod de legato facto pauperibus in genere pro anima nō debetur canonica episcopo

Source : BIU Cujas

ca episcopo, qđ probatur hac ratione, sicut de hmõi legato non tra
hitur falcidia, vt.l.si quis ad declinandã.de epis.ꝛ cle.C.ad.l.fal.an
then.si mulier.sic nec deducit canonica episcopalis.ista non est bo
na similitudo de falcidia ad canonicã epalem, qꝛ licet cesset falcidia
10 †de relictis ad pias cãs nõ tñ cessat canonica epalis, vt.c.registi.

Preterea imperatores qui statuerunt de le ge falcidia nil dispo
suerunt de canonica epali que est inducta de iure canonico ꝛ non de
iure ciuili, ꝛ per hoc forte posset dici ꝙ siue legetur pauperibꝰ certi
hospitalis siue pauperibus in genere cum ꝛ tunc videatur hospi
tali legatum, vt dicta.l.si quis.vtroqꝫ casu debeatur canonica: sed
si legaretur vt singularibus plonis, vt qꝛ testatoꝛ iubet cuilibet pau
peri dari tunicã vel certam ꝗtitatẽ pecunie, tũc nõ debeat canoni
ca qꝛ legatur eis vt singularibus personis. de verbo.sig.ex parte.iij.
dicebat Jnno.de sepul.relatũ.ꝙ de legato facto pauperibus p aia
non debet canonica: qꝛ personis simpliciter relinquit.ꝛ idem tenet
glo.ord.de sepul.relatũ.in glo.que incipit, supple.ibi, aut si relin
gatur pauperibus. Jo.tñ remittit super.d.glo.ad ea q̃ not.in.c.dudũ.
super ver.pauperũ.de cõuer.cõiug.ꝛ ppter predicta dicebat Bald.
in suo tractatu ꝙ qñ relinquit pauperibus certi hospitalis ꝙ tunc
11 debetur canonica ꝛ est ratio, qꝛ pauperes † hñt quãdam cõiunctio
nem cũ epo ꝛ pertinẽt ad eius protectionẽ. Jtẽ qꝛ pauperes sunt in
hospitali ꝛ hospitale in pauperibus p inseparabilẽ significationez,
sicut ascriptitij sunt in gleba, vñ vnum sine reliquo non põt cõside
rari.de agri.ꝛ cen.l.quẽadmodum.aut legat pauperibus in gñe, ita
ꝙ inter personas sanas distribuat ꝛ nõ inter loca, ꝛ non debet cano
nica: ꝛ ita dicit pro veritate tenenda.ratio primi dicti probat per.c.
requisisti.vbi loquit de cõiunctione epi ꝛ ecclesiarũ sibi subiectarũ.
Ratio secũdi dicti qꝛ legatur vt singularibus, ꝛ ideo cessat canoni
ca.de verb.sig.ex parte.iij.

Septimo queritur cũ sint certe domus in quibus morant leprosi, an de le
gato facto leprosis debeat canonica. dicebat Jnno.de ec.edi.cũ dicat ꝙ leprosi simul morantes cõstituunt collegiũ qđ est licitũ ꝛ ap
probatum per.d.c.cũ dicat. nõ dicit plus Jnno. Ex hoc sequit ꝙ ẽt
cẽsetur locus pius. ergo debetur canonica. vt.c.registi. dicebat ibi
12 Hosti. ꝙ nullo iure caueꝫ ꝙ istud sit collegiũ † approbatũ, nec lo
cus sit religiosus, cũ tales nõ promittũt substãtialia regule, nec ha
bent ius collegij, sed tm̃ habent priui. de quo loquit. d.c.cum dicat.
Sunt tñ persone miserabiles ꝛ condigne passiones sicut ceci. de re
stitutio.spo.c.j. Dicebat Hosti. ꝛ Jo.de conuer.coniug.ex parte.ij.
qđ domus leprosorũ nõ censetur religiosa, nisi ibi sit religio appro
bata. Et ex hoc infero ꝙ de legato facto leprosis eps nõ dꝫ habere
canonicam, qꝛ non fit eis vt collegio, cũ non habeant ius collegij, sꝫ
eis tanꝙ singularibus personis, sꝫ canonica nõ debeꝫ vbi legat ali
cui vt singulari persone. Ex predictis aũt que supra dixi pono quã
dam regulã gñalem, ꝙ de legato qđ non fit alicui tanꝙ singulari p
sone non cõpetit epo canonica sicut est qñ legat clerico nõ habenti
prelationẽ vel administrationẽ, vel cũ specialiter legat alicui canoni
co, vt.c.requisisti.ʃ.fi.vbi est casus, vel cũ legat leprosis morantibus
in aliqua domo, vt.ſ.dixi, vel cũ legat illis q vulgo dicunt apostoli
vel cũ legat fratricellis qui morant in aliquo loco q quotidie vadũt
mendicãdo p eleemosynis, vel cũ legatur heremitis, vel cũ alicui p
13 sone legat esto ꝙ legetur pro aia. †Jtẽ si legaret aliqbus mulieribꝰ
pro dotibus earum vel si legat viduis peregrinis vel miserabilibus
personis. de qbus in.c.significãtibus.de offi.deleg.oibus eñ predi
ctis casibus legat istis vt singularibus personis, ꝛ sic cessat canonica
vt est casus in.d.c.ex parte.iij.ꝛ vide qđ no. Jnno.de sepul.relatuz.
valet tñ cõsuetudo ꝛ põt induci ꝑscriptio ꝙ predicte pers̃ne teneã
tur soluere canonicã. de verb.sig.cũ inter. ꝛ istud de cõsuetudine ꝛ ꝑ
scriptione tenebat eps vbenetanus in suo tractatu. quidaz tamen
dicũt ꝙ si relinquatur personis singularibus in fauorem: ꝙ debeat
episcopo canonica. de sepul.relatum. ꝛ.c.in nostra.ʃ.talem. xiij.qđ.
ij.ʃ.si alibi. ꝛ ibi per Archi. sed primum est verius ꝙ cessat canonica
vt.d.c.ex parte.

Summarium.

Canonica de quibus obuentionibus debeat.
2 Quarta an debeatur episcopo de fundo legato ecclesie in mortis articulo.
3 Salutis sue nemo presumitur immemor.
4 Jus episcopale ex quo debetur canonica fundatur super his que obueniunt ex vltima voluntate.
Verbum relinquo, quibus adaptetur.
5 Fundamentum testamenti est heredis institutio.
6 Lex est que defert hereditates ab intestato.
7 Dispositio testatoris firmatur ex legis dispositione.
Offerens se ꝛ sua ecclesie, an de hoc debeatur canonica epo.
8 Fingitur quis mori cũ intrat quis religionẽ ꝛ profitetur.
9 Bona profitentis an acquirantur monasterio.

Capitulum sextum.

Venio ad sextum capitulũ principale qđ est de quibus obuẽtionibus † debea
tur canonica. hoc declaro per infrascriptas questio
nes. Primo querit de his que obueniũt ecclesie ex
donatione inter vivos vel ex Scto, vt qꝛ eccl'ia emit
aliquã rem. Rñdeo de his nõ debetur canonica epo: siue ergo ob
ueniant ex titulo lucrativo sicut est titulus donationis, siue ex titu
lo oneroso, vtroqꝫ casu cessat canonica. de sepul.in nostra.superver.
voluntate. ſm Jo.ibi. ꝛ est casus ad literã. de sepult.de his.in.ʃ.si
vero.ibi, qꝛ liberum est qđ.c.loquit de donatione facta ecclesie inter
vivos vbi episcopo non debetur canonica. ꝛ loquit ibi nõ solum de
canonica parochiali sed etiã epali, vt ptz ex supascripto, vbi decre.
dirigitur epo. hoc ẽt tenet Hosti. in summa. de sepul. ꝛ est casus ad
literã de sta.mo.c.j.qđ loquit de donatione inter vivos. Jncidẽter
querit, si aliquis legat fundũ ecclesie, ꝛ demũ illum fundũ eidem ec
clesie inter vivos dum erat in infirmitate ꝛ mortis articulo, ꝛ de illa
infirmitate decedit, an debeat quarta epo. videt ꝙ sic, quasi illa sit
2 donatio cã mortis † qꝛ fit in mortis articulo ꝛ in infirmitate de qua
decedit. ff. de do.cau.mor.l.j. preterea videt casus in cle.dudũ. ʃ. ve
rum. ibi dum dicit, necnon de datis ꝛc. preterea presumit fraus ex
quo primo leguit ꝛ postmodũ incontinenti donauit inter vivos
quasi ideo donauerit ne quarta debeat epo, quo casu fraude sic exi
stente debet canonica eo casu etiã quo alias nõ deberet. de testa. of
ficij. ꝛ.c.requisisti. Rñdeo nõ debet canonica, qꝛ illa donatio inter vi
vos est ex quo expressit ꝙ donabat inter vivos, esto ꝙ in articulo
mortis sit facta donatio, vt.d.l.j. nec obstat cle.dudum. ʃ. verum. qꝛ
ibi loquitur in canonica parochiali que debet parochiali ecclesie de
his que donant in mortis articulo fratribus minoribus ꝛ predica
toribꝰ: nõ aũt loquit de canonica epali, nec presumit donatio fra
dulenta, lz testatoꝛ alienet inter vivos rem quã primo leguit: sz tã
tum inducit reuocatio legati per sequentẽ alienationẽ. ff. de leg.iij.
l.fideiussoꝛ. ʃ. si rem. ꝛ hec vera intelligo nisi de fraude aliter appa
reret, vt qꝛ ecclesia cui legabat induxit testatorẽ ad donandũ cuz id
donare nollet, vt.d.c.officij. Jtẽ nõ presumit fraus ex quo donatio
fit ecclesie. nã videt fieri p salute. de fo.cõp. cõquestus. ꝑterea ex quo
in mortis articulo donatio nõ presumit in fraudẽ fieri, qꝛ nemo ꝑsu
3 mitur sue salutis † immemoꝛ.j.q.vij. sancimus.

Secundo queritur si aliquis donat cã mortis alicui ecclesie ꝛ mors sequit,
ꝛ sic donatio habeat effectũ, vt.l.si mulier. ʃ. marcellus. an de huius
modi donatione debeat epo canonica. ꝛ dubiũ facit, an donatio cã
mortis accedat cõtractui, an vero legato, an vero magis contractui
ꝙ legato. tex.est in.l.fi.C.de do.cau.mor. ꝛ insti.de do. ʃ. hoc autem.
equiparat donationẽ cause mortis magis legato ꝙ cõtractui, lz in
multis sit differentia inter legata ꝛ donationes cã mortis. de quibꝰ
plene p glo.in.d.ʃ.hoc aũt.insti.de do.per glo. ꝛ Ly.in.d.l.fi.de do.
cau.mor. ꝛ per Azo.in summa eiusdẽ tit. sic ergo donatio cã mortis
magis accedit legato ꝙ cõtractui, ergo debet canonica epo cuz de
beatur de legatis que fiunt ecclesie. d.c.officij. ꝛ.c.requisisti. ꝛ hoc te
net gl. recte intelligẽdo in.c.de his. de sepul. super ver. decedat. que
incipit, quia tunc donatio. Tertio querit de his que obueniunt
ecclesie in vltima volũtate. i. ex dispositione testatoris. Rñdeo, que
dam obueniunt iure legati, indubitatũ est deberi canonicam, ꝛ ita
loquitur.c.officij. ꝛ.c.requisisti. Quedã obueniunt iure institutio
nis, ꝛ tunc quidã dicebãt nõ deberi canonicam epo. ꝛ pro hoc indu
cunt. d.c.officij. ꝛ.c.requisisti. ꝛ.c.fi. ꝛ de verb.sig.ex parte.iij. que iura
vtuntur verbo, relicti ꝛ legati. Dic deberi canonicã licet istud obue
niat ecclesie iure institu. pro hoc facit identitas rationis. de transla.
inter corporalia. de cõfir.vtil.cũ dilecta. nõ enim est ratio quare ma
gis debetur ex legato ꝙ ex institutione, qꝛ vtroqꝫ procedit ex testa
4 toꝛe. † Jtem quia ius epale ex quo debetur canonica fundatur sup
his que obueniunt ex vltima voluntate, vt.c.requisisti. sed ex vlti
ma volũtate obuenit id qđ habet rõne institutionis, vt ptz in.l.j. de
here.insti. hoc etiã probat per.c.j. de sepul. ibi dum dicit de iudicio
deberi canonicã. ꝛ de sepul.c.pe.lib.vj. ꝛ in regn. in iudicijs. eo.libr.
hoc ẽt probat.c.relatũ. de sepul. ibi dum dicit deberi canonicã de oi
eo qđ disponit testoꝛ si sit mobile, sꝫ verbũ dispositio est verbũ gña
le cõprehendẽs institutionẽ heredis fideicõmissa ꝛ legata. de testa.
qꝛ nos. ꝛ.C.de testa.l.in testamẽtis. de sepul.in nña. preterea verbuz
relinquo adaptat nõ solũ legato sz ẽt institutioni. de test.cũ tibi. ꝛ.c.
Raynutius. super ver. relinquẽs. vñ Psalmista dicebat Psalmo
lxxxviij. Disposui testamentũ electis meis. ꝛ ad Thi.iij. ad fi. testa
menti qđ disposuit deus ad patres nostros. Si vero de oi eo qđ pro
anima disponit, debet canonica ꝛ institutio est, vt est probatũ, ergo
debet de eo canonica qđ per institutionẽ debetur. hoc etiã probat
per.c.de his. de sepul. vbi est casus.

Constat enim ꝙ monasterium est heres ingressi ꝛ tenet ad
debita et legata tamen ex quo obligatio persone

Source : BIU Cujas

ꝛ rerum facta est simpliciter in infirmitate de qua decessit debeꝫ canonica. vt ibi etiam probatur per. c. cum super. de sepul. vbi dicit de
5 testamento deberi canonicam. fundamentum vero † testamenti est heredis institutio. instit. de leg. §. aut heredes. ergo includit quod ex substitutione obuenit. hoc etiam probatur aperte per cle. dudū. §. huiusmodi. de sepul. ibi necnon de datis. Item pro hoc facit qđ not. Host. in summa de sepul. §. vetus est questio. ad allegata in cōtrarium respondetur q̄ verbū relictis etiam heredis institutionez includit. c. Raynutius. de testa. post prin. facit. C. de testa. l. quoniā indignum. ꝛ l. in testamentis. ꝛ hoc precise tenet Jo. c. j. de sepul.

¶ Quarto queritur an prelatus habens bona patrimonialia vel vndecūq̄ questa de quibus testari pōt, vt habetur de succes. ab intesta. c. j. decedit ab intestato nullo existente sibi cōsanguineo ita qđ ecclesia ab intestato sibi succedat prout not. in. d. c. j. modo queritur an de tali hereditate debeatur canonica epō. ꝛ videtur q̄ non, quia iura loquentia de canonica loquuntur de his que obueniunt ex dispositione hominis. i. testatoris. d. c. officij. de test. ibi dum dicit tex. de his que testator legat pro anima. ꝛ eo. tit. c. fin. sed ista hereditas
6 non prouenit ecclesie ex dispositione hominis sed legis. lex † enim est que defert hereditates ab intestato, vt patet instit. de here. que ab intesta. defer. sed constat q̄ constitutio legis relata ad vnum casum non porrigitur ad alium casum prorsus dissimilem ꝛ diuersum ff. solu. mat. l. si vero. §. de viro. ex quo ergo canon exprimit soluz de obuenientibus ecclesie dispositione hominis. i. testatoris, omissum censetur de his que obueniūt ex dispositione legis, in quibus ergo casibus lex deficit non fiet extensio ad alium casum, vt. d. §. de viro. Jn contrarium videtur q̄ decedens ab intestato venit ex tacita voluntate illius cui succedit de iu. codi. l. cōficiuntur. sicut ergo ecclesia q̄ venit ex expressa voluntate testōris tenetur ad canonicā, vt. d. c. requisisti. ꝛ. c. officij. sit qñ venit ex tacita volūtate decedētis ab intestato. preterea non est fortior acqsitio que venit ex voluntate expressa testatoris, q̄ que pcedit ex dispositione legis deferētis hereditatez
7 ab intestato. nam † dispositio testatoris firmaꝫ ex legis dispositione. de sac. sanc. ec. l. j. in auꝫ. de nup. §. disponat.

Quinto queritur si quis offert se ꝛ sua ecclesie an de talibus oblatis debeaꝫ canonica epō. tex. super hoc varie videꝫ loqui. nam in. c. relatū. de sepul. dicitꝫ q̄ quicūq̄ ad monasteriū cōuerti voluerit, de omnibus bonis debetur canonica epō: sz aliter loquitꝫ. c. de his. eo. ti. vbi dicitꝫ q̄ qñ quis in infirmitate vel sanitate cū bonis suis ad religiosa loca transfert siquidē in egritudine ipsa ad religionem transit de qua decedit debeꝫ canonica: si vero in sanitate ad religionē transit, tunc nō debetur canonica. ꝛ facit qđ not. glo. in. d. c. relatum. in quo. c. dicebat Jnno. q̄ ēt si quis in sanitate trāseat ad religionē cum bonis suis ꝛ multo tpe viuit: tñ qz mori intelligitꝫ qñ ingrediꝫ. xix. q. iij. quia. ꝛ in auꝫ. si qua. de sa. san. ec. de omnibus que pro anima dat monasterio ad qđ transit debetur canonica. de bonis aūt alīs monasterio oblatis nō debeꝫ canonica nisi in infirmitate illa offerat ꝛ moriaꝫ: sz post modum in. d. c. relatum. videꝫ dicere super ver. ecclesiē. s. ver. hz eniz locum. q̄ canonica debeꝫ ecclesie ad quā transit. vel alio modo dicebat Jnnocē. d. c. de his. q̄ canonica non debetur qñ quis transit ad monasteriū ꝛ ibi offert sua ꝛ ibi viuit ꝛ nō sit professus. de priuile. vt priuil. de sepul. in nostra. si aūt ibi profiteꝛeꝫ, tunc de oībus que daret illi ecclesie deberēt canonica, ēt si longo tpe postq̄ ingressus est
8 moritur. ꝛ sic loquitꝫ. c. relatū. qz tūc † fingitꝫ mori cū intrat ꝛ profitetur. ꝛ subdit ibi q̄ talis profitēs pōt aliqđ specialr relinquere p aīa de illo pōt relinquere eidē monasterio p sustētatione vite sue. xvj. q. v. de lap. ꝛ ēt p alīs causis. s. si primitus receperat seruitia a monasterio. Aduerte tres casus. primꝰ qñ qs in sanitate offert se ꝛ sua alicui ecclie, nō tñ pfiteꝫ in ea, tūc illa oblatio censeꝫ donatio inter viuos, ꝛ iō non debeꝫ canonica p regulā gñalē q̄ de datis inter viuos non debeaꝫ canonica, vt. §. dixi. Scōs casus qñ qs in egritudine de qua decedit offert se ꝛ sua, tñ ibi nō profiteꝫ, ꝛ tūc illa est donatio causa mortis, qz cogitatione mortis offert sua, tūc debeꝫ canonica vt dicit glo. d. c. de his. Tertius casus qñ qs ingrediꝫ monasteriū ꝛ profitetur ꝛ tunc siue profiteaꝫ in sanitate siue in egritudine de qua decedit nō debeꝫ canonica, qđ probo per rōnez: qz illa bona nō acquirūtur eccliē ex donatione iter viuos, nec ex donatione cā mortis, nec ex vltima volūtate, nec ex dispositione hominis sz legis: q̄ vult bo-
9 na † profitētis acgri monasterio, vt in auꝫ. ingressi. de sac. san. ec. cū etiā talia bona nō possint apud pfessum manere, qz abdicat a se pprium. de sta. mo. cū ad monasterū. ideo ius disponit q̄ acquiratur monasterio. de priui. cū olim. ū. nec pcedit dictū Jnno. q̄ si quis pfiteatur in sanitate, qz tūc videꝫ mori ēt quātocūq̄ tpe postea viuat ꝛ sic quasi oblatū tpe mortis censeaꝫ ꝛ sic debeaꝫ canonica. ¶ Aduerte ista dicta nō procedunt, qz iura loquētia de oblatis in egritudine dicūt de qua decedit, ꝛ sic loquunꝫ de morte naturali. ꝛ tūc debetur canonica. d. c. de his de sepul. ꝛ cle. dudū. sz pfitens lz habeaꝫ pro mortuo ista tñ est mors ciuilis ꝛ nō naturalis, ꝛ illo casu mors ciuilis nō equiparaꝫ naturali. facit qđ not. de ver. obli. ex ea. de rescri. susceptum. in. vj. xvj. q. j. canoñ. placuit.

Summarium.

1 Relictum ecclesie vel pio loco, censetur relictum ad perpetuū cultum.
2 Canonica non debetur si aliquid relinquatur pro pingenda maiestate vel cruce.
3 Religionis interest monumenta construi vel ornari.
4 Ecclesia que non indiget reparatione si ei legatur pro fabrica an de tali legato debeatur canonica.
5 Canonica cessat qñ legatur pro luminaribus vel pro cereis vt luminentur in eleuatione corporis christi.
Anniuersarium quid sit.
6 Cultus diuinus consistit in hoc vt diuina officia celebrentur.
7 Consuetudo tenet q̄ canonica teneaꝫ, licet de iure cōi nō debeaꝫ.
8 Testōr si iubet aliqđ dari die natalis sue, legatū hoc est reiterabile.
9 Significationi proprie in dubio stare debemus.
10 Testator si iuberet dari fratribus minoribus certū quid in die mortis semel tantum prestabitur.
11 Differentia non est an legatum sit annum, vel legetur vsufructꝰ.
12 Testator si legat pro incertis ꝛ male ablatis vel furtiue factis, an debeatur canonica episcopo.
Eleemosyna non potest fieri de illicite acquisitis.
13 Illicite acquisita non dicuntur esse in hereditate.
14 Debitor si legat creditori, legatum est inutile qñ creditor ex legato nullam consequitur vtilitatem.
15 Distributio incertorū ꝛ male ablatorum ad eꝰm pertinet.
16 Ecclesiam ditari non conuenit cum aliena iactura.
17 Acquirere illicite nō dz quis aliquid vt inde eleemosynam faciat.
18 Testator pro incertis ꝛ male ablatis an possit in testamēto executorem deputare pro illa distribuenda.
19 Episcopus exequitur vbi bona inueniuntur. 20.
21 Testator si sit vagabundus, episcopus exequetur in cuius dyocesi testator moritur.
22 ¶ Distributio incertorum ꝛ male ablatorū cū debeat fieri pauperibus eo casu quo ignoratur a quibus sit extortum, quibus pauperibus debet fieri huiusmodi erogatio. 24.
23 Jura quādo volunt illicitorum fieri restitutionem in certo loco, locum illum exprimunt.
25 Edictum generale an liget probabiliter ignorantes. 26.
27 Cause propter quas citatio per edictū non habet artare.
28 Defuncti voluntas implenda est per heredem.
29 Distributio facta pauperibus non reuocatur.
30 Terminus edicti nunquid excludat illos a quibus est extortum.
31 Sententia reuocatur propter probabilem errorem.
Sententiam non reuocat error detectus.
32 Solennitas penitētie parum prodesse videtur si testator in sanitate mente obstinata non penituerit.
Consulendum nemini est cum aliena iactura.
Principi soli alteri auferre licet in preiudicium alterius.
33 Consensus olim illorum requiriꝫ de quorū iure detrahitur.
34 Cura equalis epō imminet de tribus, ꝛ qui sint.
35 Conuersio ad aliū vsum an possit fieri sine autoritate pape.
Verbum potest, intelligitur qñ q̄ de impotentia facti. 37.
36 Testōr si legat p labore itineris vt p eius aīa vadā romā, si illud ppter impedimētū facti ire nō possz, an accedere debeo ad similē locū.
Conuersio ad alium vsum vel alium locū cuius autoritas ꝛ quorum consensus requiratur. 38. 39.
40 Memoria defuncti cōseruatur per edificationem ecclesie.
41 Testatoris verbū cum sit clarum, interpretatione non eget.
42 Leges que dicūt q̄ pecunia ad vnū vsum relicta ex autoritate superioris possit cōuerti ad aliū vsum qualiter intelligantur.
43 Testatoris voluntas interpretanda est fm ius cōmune vt res magis valeat q̄ pereat.
44 Obligatio non contrahitur sine consensu.
45 Cōsensus ecclesie cui legaꝫ i cōuersiōe ad aliū vsum cū regraꝫ, an cōsentiēdo videaꝫ renūtiare iuri suo qđ sibi competebat in retinendo canonicam episcopalem.
46 Forma relinquendi incerta ꝛ male ablata. 49.
47 Incerta ꝛ male ablata pauperibus debent erogari.
48 Testator si vnū ex heredibus fecit executorem, ipse executor nō dicitur nudus minister.
50 Testator si legat pro equis ꝛ armis, ꝛ pro succursu terre sancte, an canonica debebitur episcopo.
51 Personarum ratio potius debet attendi q̄ loci.
52 Studere coheret persone ꝛ personam respicit ꝛ non ecclesiam.
53 Legatū p curatiōe infirmorū, vel p subsidio vestimētorū, vl p studio in theologia cū nō ptineat ad cultū diuinū canonica nō debeꝫ epō.
54 Canonica episcopo an debeatur qñ aliqua relinquuntur ad diuisionem singulorum.
55 Testator si legat hospitali pro lectis pauperum, an debeatur canonica episcopo.

Interpretatio

56 Interpretatio debet fieri pro salute anime legantis.
57 Legatū pro missis dicēdis an censeat legatum cōtemplatione persone sacerdotis qui missas debet celebrare.
58 Curatus recipit canonicam de legatis mendicantibus. Testator si iubet anniuersarium fieri, ꝛ pro missis dicēdis legat aliquid, de hoc eꝑo non debetur canonica.
59 Testator si iubet ecclesiam nouiter edificari ꝛ ad hoc instituit heredem, an de hmōi hereditate debebitur canonica portio eꝑo.
60 Obligatus ex dispositione legali videtur legare animo compensandi.
61 Ecclesia si sit sufficienter dotata, ꝛ demum testator aliquid legat illi ecclesie exprimens hoc esse pro dote ecclesie, nunquid canonica portio episcopo debeatur.
62 Canonica an debeatur si relinquatur pro mortuarijs ꝛ funeribus. Et quid si pro campana emenda. 63.
64 Statuas ponere est ad ornatum loci.
65 Portio canonica debetur eꝑo de his que acquirunt ecclesie ex vltima voluntate testatoris.
66 Pallio si sit legatum pro mortuis cooperiendis, an canonica episcopo debeatur.

¶ Capitulum septimum.

VEnio ad septimum capitulum principale. quoniā em̄ multe hereditates et legata relinquunt ꝓpter certas ꝛ determinatas causas vel ꝓpter certos ꝛ determinatos vsus in quib⁹ hmōi hereditates ꝛ legata distribuunt ideo videamus an de hmōi legatis ꝛ relictis cōpetat canonica eꝑo. ꝛ ista oportet examinari per gōnes. ante oia sciendū ꝙ decre. vltima. de testa. exprimit casus priuilegiatos quos infra plene prosequor, ꝛ per illā decreta. reprobo opinio. quorundam qui dicebant ꝙ quicquid relinquitur † ecclesie vel pio loco censet relictū ad perpetuū cultum. hoc em̄ est falsum, qr qñ aliqd relinquit ecclesie simpliciter censetur relinqui pro anima, non aūt ad vsus priuilegiatos: tunc em̄ ad vsus priuilegiatos censet relinqui qñ testator exprimit vsus de quibus loquitur dicta decreta. vlti. ¶ Si em̄ diceremus ꝙ legatū factū ecclesie simplr intelligat factū ad ꝓpetuū cultū, ergo de illo legato nūq̄ deberet canonica, qō tn̄ est falsum, ꝛ cōtra. d. c. requisisti. vbi tex. dicit ꝙ regulariter de his que leganꝰ ecclesie debet canonica. ꝓsequamur ergo casus de quibus loquitur. d. c. vlti. habemus em̄ quosdaz casus decisos in iure de qbus cessat canonica. de qbus habetur i. d. c. fi. de testa. primus casus qñ legat pro ornamētis ecclesie vt cappis ꝛ casulis ꝰm Pe. exemplū testator legat syricū vt inde fiat planeta vel aliud ornamentū altaris, vt dicūt doc. in. d. c. fi. ex predictis videtur qō si aliqd legatur vt fiat pulcher chorus in ecclesia fiant picture, vl vt chorus cooperiatur de pānis sericis, ꝙ tūc cessat canonica: et p-
2 pter hoc est et dicendū ꝙ si relinquat pro pingenda † maiestate vel cruce vel calice nō debetur canonica, qr ista est quedā fabrica ad ꝓpetuum seu longeuum honorē ꝛ cultū dei. d. c. fin. ꝛ l. j. ne li. sig. sal. iste enim imagines appellant signū dei. de auro ꝛ arg. leg. l. titia. §. seio. ꝛ facit. de au. ꝛ ar. leg. l. quintus Mutius. §. autoritatē. vbi de hoc. ꝛ per illum. §. determinat ꝙ si testator mādat fieri calicē vel crucē in capella sua nec designauit materiā ꝙ dz fieri de vili materia. de reli. l. at si quis. §. iudex. ꝛ vide Innoc. de re. spo. cū ad sedē. vbi dicit qō cruces ꝛ calices sunt ornamenta ecclesie.

Secundus casus quando legatur pro ornamentis scz emendis recuperandis ꝛ reparandis, vt dicit Inno. in. d. c. fi. ex predictis ergo patet quod si ornamenta ecclesie fuissent pignori obligata, vel violenter vel furtiue ablata, ꝛ aliquid obligaretur pro ipsis retinendis cessat canonica. similiter quando legatur pro ipsis reparandis, vt quando ornamenta ecclesie propter vetustatem vel aliam causam essent in pte consumpta cessat canonica. Item pro ornamētis ecclesie dicitur legatum quando testator iubet monumentum vel sepulturā fieri in
3 ecclesia, quia † religionis interest monumēta construi vel ornari. ff. de mor. infe. l. j. §. interdictū. Idem si legaret pecunia ꝓ missali emēdo vel alijs libris q̄ sunt necessarij pro diuinis officijs: qm̄ illa ad diuinum cultū pertinēt: qd si legatur pecunia cōuertēda ꝓ opere ecclesie, ꝛ ecclesia nō indiget reparatione, sed executor facit fieri magna edificia super illa ecclesia augēdo, an id qō augeat ꝛ supaddat ad ecclesiam veterem dicitur pertinere ad ornamenta ecclesie. cogita.

¶ Tertius casus qñ legat pro fabrica ecclesie. vbi sciendū ꝙ si portio deputata ad fabricā non sufficit ad reparationē fabrice, ꝛ aliqd legat ad reparationē fabrice indigētis reparatione, hz locū. c. fina. ꝛ cessat canonica de tali legato, incidēter querit. si legat pro fabrica ecclesie ꝛ ecclesia nō indiget reparatione. dicit Hosti. ꝙ tunc de tali le
4 gato † debet canonica, ꝛ qō supereſt deducta canonica cōseruat per ecclesiam cōuertendū cū fabrica egebit reparatione. ꝛ subdit Host. ꝙ si legatur ꝓ fabrica ꝛ nō eget reparatione, igit debet canonica: qr presumitur in fraudē episcopi factū legatum ar. dicti. c. officij. Host. dicit ꝙ tunc nō debetur canonica, sed totū legatū reseruatur ꝓ fabrica, cū oportuna erit refectio. xij. q. ij. in fraudē. ar. d. c. officij. Host fre. dicit ꝙ nec tunc debetur canonica, sz totū reseruatur pro fabrica cum oportuna erit refectio. xij. q. ij. nobis. in fi. Jo. in. c. fi. de test. ponit ibi predictas opi. nil ibi determinās: sed in. c. ex parte. de ver. signi. dicebat, ꝙ si fabrica nō indiget reparatione, debet canonica, licet ad fabricam sit relictū, vt cessat priuilegium cā cessante, vt dicit Hosti. qui dicit si clerici dimitterent foramē vel opus imperfectum in fraudē, hoc eis nō proderit nec episcopo oberit, vt probat fi. d. c. ex parte. ad hoc de diuor. quāto. §. pe. de re. spo. frequens. §. fin.

Quartus casus quando legatur pro luminaribus vel oleum pro lāpadibus vel ꝓ cereis vt luminētur cum celebrat ꝛ eleuat corpus Christi † cessat eniz
5 tunc canonica, vt. d. c. fi. ¶ Quintus casus qñ legatur pro anniuersario. Anniuersaruz ōr officiū qō fit pro defuncto anno reuoluto a die mortis huius. de cele. mis. cū creatura. xij. q. ij. alij. ¶ Sextus casus qñ legatur pro. vij. xx. xxx. ptz exemplū, testōr iubet missam celebrari. vij. xx. vel. xxx. die a die mortis, ꝛ aliquid legat sacerdotibus qui tali misse interernnt, ꝛ quolibet die fit processio ad sepulturam. ptz etiā exemplū in quibusdā locis religiosis vbi mortuo aliquo monacho per. vij. dies. xx. seu. xxx. datur pauperi tm̄ ꝙtum sufficiebat pro alimētis illius mortui dum vixit, tunc em̄ isto casu cessat canonica, vt not. Hosti. in. d. c. fi. ¶ Septimus casus qñ aliquid legatur ad perpetuum cultū diuinū. patet exemplū: qñ aliquid legatur qō omni anno fiat festum solēniter alicuius sancti, vel qō in aliqua ecclesia constituatur pulpitū, vel altare, vel prebēda vel aliquid ad diuinum cultum ꝓperpetuo exequēdū, puta qr aliquid legat vt omni die dicat diuinum officiū in ecclesia aliqua vel capella. naz in hoc
6 consistit diuinus cultus † vt celebrent diuina officia. de constitu. ex parte. de rescrip. c. fi. in. vj. facit qō not. Hosti. ꝛ Jo. de testa. c. fi. ex p̄dictis ergo ptz ꝙ si quis legat pecuniā vt in aliquo loco construat capella vel altare, ꝙ de hoc legato nō debet canonica. ꝛ idem de loco in quo testator iubet cōstrui hospitale, ecclesiam, capellā vel altare, vt de hmōi legato non debeat canonica. ꝛ per hoc patet ꝙ si testator iubet de nouo edificari ꝛ fundari ecclesiam vel aliū pīnm locū ꝛ pro edificatione ꝛ oibus alijs expensis necessarijs ꝛ oportunis ad ipsum opus edificandū iubet distribui certam ꝙtitatē pecunie, qō de illa ꝙtitate nō debet canonica: sed si vltra illam ꝙtitatez aliquid legaret illi loco, tunc de illo legato debetur canonica. d. c. requisisti. ex predictis ptz qō si testator ita dicat, relinquo alicui capelle quaz proposui facere in tali ecclesia certam ꝙtitatē grani causa officiādi dictam capellā pro anima testatoris, ꝙ episcopo debetur canonica de illo legato, esto ꝙ non appareat aliter de illa voluntate testatoris: ꝛ proposito ꝙ proposuerit capellā cōstruere, statur em̄ illi assertioni facte. ff. de lib. le. l. aurelius. in fi. ff. de condi. ꝛ demon. l. in testō licet aūt de iure cōi non debeat canonica in casibus in quibus loqui
7 tur. c. fi. de testa. tn̄ tenet cōsuetudo † ꝙ canonica debeat. ꝛ istud tenet episcopus Urbeñ. in suo tractatu. ꝛ alleg. de verb. signi. cum inter. ꝛ. c. ex parte. ij. Item not. ꝙ licet de iure cōmuni non debeatur canonica in casibus de quibus in. d. c. fi. hoc verum est nisi in fraudē episcopi fuerit legatum ad illos vsus priuilegiatos, vt de test. officij. Juxta predicta queritur incidenter: cū nō debeat canonica de his que legantur sacerdotibus, de his qui intersunt misse q̄ celebratur pro. vij. xx. ꝛ. xxx. vt. d. c. fi.

Quid dicemus de oblationibus que fiunt in illa missa que fiunt per cōsanguineos vel amicos illius cōsanguinei defuncti. dicebat Hosti. ꝛ Jo. de sepul. in nostra. qō lz non debeatur canonica de his faciendis pro. vij. ꝛc. tamen de illis q̄ offeruntur in loco tēpore quo celebratur dicta missa, ꝙ debebit canonica ex predictis, patet ꝙ cum tales cōsanguinei ꝛ amici vel heredes mortui quandoq̄z in tali missa offerunt certos cereos, vel cādelas, vel pecuniam, vel quicquid aliud, ꝙ de talibus oblationibus debebitur canonica eꝑo. ¶ Secūdo incidēter queritur de tali casu. iubet testator missam celebrari. xx. die a die mortis sue, ꝛ aliquid legat sacerdotibus qui interernnt misse, an tale legatum debet semel tm̄, an vero reiteret, vt sic reuolutis cuiuslibet. xx. diebus iterū debeat missa celebrari ꝛ legatū prestari. de hoc est casus. ff. de an. le. cum
8 quidam. vbi si testator † iubet aliqd die natalis sue, hoc qdem legatum est reiterabile. Ja. de ra. in. l. annua. eo. ti. §. a titia. ꝛ Bart. in. l. cum quidā. dicunt ꝙ quādoq̄z apponitur dies non iterabilis, vt qr vult prestari die natiuitatis sue vel sue mortis, hoc enim nō est reiterabile, cum homo semel nascatur ꝛ semel moriatur, ꝛ tunc semel tm̄ debetur tale legatum. si aūt dies sit iterabilis, tūc isto casu censetur annuum legatum. ptz exemplū. cum relinquit aliquid expendendum in die festi alicuius sancti, hoc em̄ est iterabile, cū tale festuz oī anno celebret, tunc isto casu cēsetur legatum annuum. ꝛ ideo sepius prestabit. nō ob. d. l. cū qdaz. vbi loquit de die natalis ipsius: ꝛ tn̄ talis dies nō est iterabilis, ꝛ tn̄ vt dicere tex. legatū eē iterabile ꝛ cēseri annuū legatū. Rñdeo duo sūt casus. ꝓmus qñ dies ꝓprie ē natal, ꝛ

Source : BIU Cujas

tunc proprie cẽsetur annuum. vt patet qñ legatur in festo alicuius sancti vel qñ testator iubet aliqd dari die nundinarum quas testor posuit in aliquo tẽplo, vt dicit tex. in. l. annua. §. titia.

Secundus casus quando dies non est ꝓprie iterabilis, qr dies mortis proprie est vna tantum. ꝛ illa dies que est reuoluto anno non est illa ꝓprie, sed est tota quota fuit dies mortis, ꝛ in dubio debemus stare ꝓprie
9 † significationi, vt. l. non aliter. de leg. iij. vnde dicebat Dy. ꝛ Ray. de forti. in. d. l. cum quidam. vtendo his verbis videlicet not. q̃ vbi testator aliquid relinquit prestandum in diem iterabilem, videtur annuatim relinquere, vt. d. l. annua. §. fin. ꝛ est verum cum proprie et eque vno anno sicut alio est iterabile: secus si non proprie. vnde pone si testator relinquit in die suarum exequiarum. x. sacerdos habuit. x. in die mortis. x. modo, vult in sequẽtibus annis percipere, ꝛ certe non auditur: qr proprie intelligitur de die quo traditur sepulture, sed de alijs annis improprie autem cũ verbum proprie ꝛ improprie põt accipi in dubio ꝑm propriam significationẽ accipimus. si ager vec. pe. l. j. ꝛ non dicit plus. Sed quomodo respõdetur ad. l. cum quidam. loquens de die natalis qui non est iterabilis, cuz semel homo nascatur ꝛ moriatur, ꝛ tamẽ ibi legatũ censetur annuũ ꝛ sepius prestatur. dicit Bart. q̃ hoc ideo procedit, ꝛ sic imperatores fuerũt interpretati ex qualitate persone relinquentis, ꝛ ex qualitate eorum quibus relinquebatur, quia iussit dari decurionibus, ꝛ sic ex qualitate personarũ presumitur qõ non voluerit dari semel
10 tantum arg. l. sed ꝛ si. §. fi. ff. de iudi. ꝛ subdebat ibi q̃ si testator † iuberet dari fratribus minoribus vnam pictantiam in die mortis, qõ tunc semel tantum prestaretur, arg. ff. de verb. signi. l. eum qui kalẽdis. ipse non bene respondet ad. l. cum quidam. nam fauorabilius est legare religiosis qui celebrent diuina officia pro anima defuncti q̃ legare decurionibus ciuitatis, si legatum decur. censetur annuum, ergo fortius si fiat religios. ꝛ ideo dico q̃ fauore vltime volũtatis ꝛ fauore anime illud legatum censetur annuum, esto q̃ fiet habito respectu ad diem natalis vel mortis. non ob. d. l. eum qui. quod ibi ideo intelligitur de proximis, qr stipulatio redderetur inutilis: sed in casu nostro illud legatum, esto q̃ sit annum redditur vtile.

¶ Tertio incidenter queritur, cum predictum legatum sit annuũ, an prestabitur imperpetuum, an vero durabit vsq; ad centum annos. ff. de annu. lega. l. annua. §. a titia. ꝛ. l. cum quidam. ꝛ. l. cuz erat. Jn contrariũ videtur q̃ duret centum annis tantum, sicut ꝛ cũ legatur vsusfructus ciuitatis. ff. de vsufru. l. vsusfructus. ꝛ glo. in. d. l. ponit opi. distinguendo an sit legatũ annuum, ꝛ tunc est perpetuum, ꝛ ita loquitur. l. annua. §. a titia. si autẽ legatur vsusfructus, ꝛ tunc durabit centum annis. ꝛ ita loquitur. l. vsusfructus. ꝛ. d. l. si vsusfru-
11 ctus. doc. dicunt idem esse vtroq; casu, quia non est differentia † an legatum sit annuum vel legetur vsusfructus. not. autem q̃ sine legetur vsusfructus siue quid annuum ciuitati vel ecclesie, destructa qdẽ ecclesia vel ciuitate vel templo, peribit illud legatũ. d. l. annua. §. fi. ff. de vsufru. leg. l. si vsusfructus. ꝛ est casus. ff. de le. ij. l. pater. §. tuscu lanus. ff. qui. mo. vsus. amit. l. si vsusfructus. quod aũt dixi destructa ecclesia perire vsumfructum, habet locum quando destruitur auto ritate superioris ꝑm Jnno. de no. ope. nun. cum ex iniuncto. Jtem quod dixi destructa ciuitate, idem erit quando homines illius ciuitatis inde discedunt eo proposito ne reuertantur ad illam. ita dicit glo. singu. in. d. l. si vsusfructus. quibus mod. vsus. amit. ꝛ optime facit de pro. c. fi. ꝛ per hec sint expedita que pertinent ad intellecũ. c. fi. de testamen.

Nunc descendamus ad alias q̃stiones. Queritur ergo si testator le-
12 gat † pro incertis ꝛ male ablatis vel furtiue factis an debeatur canonica episcopo. Aduerte ad duos casus. primus quando extant ꝛ reperiuntur persone principales a quibus sunt extorta male ablata, ꝛ tunc non debetur canonica. quod probatur istis rationibus. prima ratio, quia male ablata non sunt in bonis nostris qui male ea acquirimus. ff. pro so. l. cũ duobus. hinc est q̃ de illicitis acquisitis decime non soluuntur. de deci. extrãsmissa. Jtem de illicite acquisitis non potest fieri eleemosyna. j. q. j. non est. vbi dicit text. q̃ quis non potest illicite acquirere vt bene dispenset pauperibus. non eñ sub obtentu eleemosyne cum peccato aliquid studeamus acquirere vel accipere. ratio, quia qui male accipit vt bene dispenset, grauatur potius q̃ iuuetur. Jtem illicite acquisita per defunctum debẽt extorqueri ex manibus heredum. C. de calum. l. heredes. de sepul. c. fi. si ergo huiusmodi male acquisita non erant in bonis testatoris, ergo ipsa vt propria legare non potuit, videtur ergo reliquisse vt
13 aliena. Jtem illicite † acquisita non dicuntur esse in hereditate. nã hereditas est deducto ere alieno. ff. de reg. iu. l. hereditas. si ergo aliena sunt creditoribus soluenda, quia nil deest vtilitatibus nostris si qua sunt aliena reddantur. liij. distin. generalis. Jtem male ablata sunt restituenda illis a quibus sunt extorta, sed debitum nõ remittitur nisi restituatur ei cui debetur. de iureiur. eam te. ff. de cõditio. indebi. l. in summa. ꝛ ideo dicit tex. de homici. sicut dignum. in ver. quia licet quidam, qõ de illicitis extorquens non liberatur pauperibus erogando, ex quo reperiunt persone a quibus extorsit, si ergo deberetur canonica episcopo, iam non redderetur integre quod restitui debet illi a quo est extortum. Jtem peccatum non dimittitur nisi integraliter restituatur ablatum, sed nõ esset integralis restitutio si deduceretur canonica.

Jtem ille cui debet restitui non capit illud tanq̃ legatum, sed tanq̃ sibi debitum ex obligatione qua sibi tenetur extorquens. insti. de obli. que ex ma. in prin. ꝛ propter hoc dicit lex quod
14 si debitor legat † creditori, legatum est inutile quando creditor ex legato nullam consequitur vtilitatem. ff. de lib. leg. l. legaui. tunc arguo sic, si testator legat pro incertis ꝛ ablatis, aut dicitur qõ videat legare pauperibus, ꝛ tunc non debetur canonica: quia de legato facto pauperibus non debetur canonica. de conuer. coniuga. dudũ. Jtem non est presumendũ qõ testator voluerit grauare heredẽ duplici prestatione. Aut dicamus quod testator legando pro incertis ꝛ male ablatis censetur legare illis a quibus extorsit, vt habetur de iureiuran. ad nostram. j. ꝛ tunc legatum est inutile. ff. de li. le. l. legaui. Sed constat q̃ tunc debetur canonica de legato quando legatũ est vtile ꝛ de iure validum. de testa. c. officij. ꝛ. c. requisisti. ergo ꝛc. preterea si dicimus q̃ testator legãdo pro incertis ꝛ male ablatis videatur legare illis a quibus extorsit illud legatum non fit ecclesie sz psone, ergo cessat canonica. d. c. officij. nec obst. q̃ episcopo debetur canonica quando legatur pro anima, quia istud verum quando legat ecclesie, secus si legetur singulari persone. d. c. requisisti. facit qõ no. Jnno. de offi. ordi. conquerente. nec etiam ob. q̃ ad episcopũ perti-
15 net distributio incertorum † ꝛ male ablatorum. de iude. cum sit. et de vsur. cum tu. quia licet illa habeat distribuere, non tamen dicit text. q̃ de illis inducat canonicam portionem. Secundus casus qñ non extant nec reperiũtur persone a quibus testator illicite extorsit ꝛ tunc talia illicita acquisita ꝛ extorta debent pauperibus erogare. de iude. cum sit. de vsur. cum tu. de homic. sicut dignum. §. eos. vers. licet quidam. sed constat q̃ de his que obueniũt pauperibus in genere non debetur canonica episcopo, quia censetur illud obuenire pauperibus vt singularibus personis. ꝛ per hoc glo. ordi. capi. relatum. de sepul. vbi etiam per Jnno. ꝛ propter hoc dicebat Jo. de cõuer. coniug. dudum. super versi. pauperum. qõ quãdo legatur pauperibus certi hospitalis, ꝛ tunc censetur hospitali legatum, quo casu debetur canonica. dicto. c. requisisti. secus si legetur pauperibus in genere. ꝛ vide quod plene scripsi in. v. capi. principali. Nota. tamen q̃ si quis relinqueret ecclesie pro male ablatis, q̃ debetur canonica: quia ex hoc censetur relictum ad pias causas, ꝛ hoc procedit quãdo ignoratur a quo sit extortum: vel si non reperiuntur heredes illius a quo extorta sunt, si autem sciretur a quo sunt ablata tunc erit mera liberalitas q̃ dedit ecclesie, nec ideo liberatur heres extorquẽtis si est soluendo, alias ecclesia reddet illi a quo est extortum: quoniam
16 ecclesiam † ditari non conuenit cum aliena iactura, vt de reg. iur. locupletari. in. vj.

Secundo incidenter queritur circa prẽdicta ad quem pertineat distributio incertorum ꝛ male ablatorum, an ad diocesanum solũ, an vero ad euz qui illicite extorsit, ꝛ an per testatorẽ qui illicite extorsit possit deputari executor ad distribuenda incerta ꝛ male ablata. dicebat Archidia. de testamen. c. ij. lib. vj. inducendo illam decreta. cõtra opinionem Hosti. notat de iudeis. c. cum sit. q̃ executores ad illud per testatorem specialiter deputati dispensare possint incerta, ꝛ male dicens q̃ idem testator potuisset. allegat de testamen. c. tuanos. ꝛ de vsur. c. cum tu. ibi, pauperibus erogare. allegat ad idẽ. xix. q. j. c. penul. §. seq. ꝛ. c. vlti. ad finem. ꝛ. xxiij. q. ij. c. si quis romipetas ꝛ. xij. q. ij. c. de laicis. ꝛ. C. de epis. ꝛ cle. l. nulli. in auc. de ecclesiasti. tit. §. si quis. Jnducitur quod not. Jo. Vincen. Ber. in dicta decre. cuz sit. de iude. ꝛ Jnno. de immunita. eccle. c. quia plerique. in glos. j. ad fi. Ad dictam decret. cum sit. de iude. respondet quod loquitur in iudeo merito in erogatione suspecto que fieri debet in christianos. Et dicit notandum q̃ ibi dicit paupertum christianorum, quod nõ dicit in decre. cum tu. de vsur. ad. c. non est putanda. j. q. j. respondet quod sensus illius capitu. est quod non debet quis aliquid acquire
17 re † illicite vt inde eleemosynã faciat vt ibi patet, ꝛ ibi sic no. Hug. Dicit ergo se non dubitare q̃ episcopi de his non habent se intromittere nisi in defectum vbi scilicet non est aliquis a testatore deputatus. Ad idem recitabat Joã. and. in nouel. predicta que ibi dicebat Archi. Subdebat autem ibidem quod vtraq; opinio habet in se equitatem. Nam ex quo debens incerta obligatus est ad illa restituenda, si restituit prout disponit decre. cum tu. de vsur. in certis scilicet pauperibus erogando, non apparet quare debet esse absolutus, non dico a peccatis, sed ab onere satisfactionis ꝛ satisfaciens vere ꝛ pure habetur pro absoluto, saltem in his in quibus transfit dominium. Opinio vero Hostien. habet in se equitatem: quia facile esset extorquenti illicita vitare satisfactionis onus dicẽdo se solui sse, sicut experientia docet pauperes quibus fit distributio incertorum ꝛ male ablatorum ꝑ modica q̃titate quam inceperunt ab exe-

cutor

Source : BIU Cujas

cutor deputato in testamento confiterent̃ se plus recepisse q̃ receperint ⁊ sic fraudaretur anima testatoris qui p̃ anima reliquit pro incertis. facit in ratione de testa. officij. sed certe eodem modo posset hec fraus a diocesano committi.

Concludamus pro veritate tenẽ

18 dum qó testator † pro incertis ⁊ male ablatis relinquens possit in testamẽto executorem deputare ad illa distribuenda, ⁊ qó ep̃s non possit se intromittere sup̃ distributione istor incertorũ, nisi eo casu quo executor esset priuatus potestate exequẽdi: qr cõmonitus esset a diocesano vt exequeret ⁊ negligens esset per annũ, qr de iure devoluto ad ep̃m propter negligentiã executoris ep̃s exequeretur, vt c. nos quidẽ. de testa. quod aũt executor possit deputari per testatorem. probatur optime per. l. nulli. C. de epi. ⁊ cle. ¶ Tertio inciden ter queritur eo casu quo pertinet distributio incertorũ ⁊ male ablatorum ad ep̃m, ad quem ep̃m pertinebit hec potestas, an ad episcopum loci vbi testator illicite extorsit. tex. in. l. nulli. C. de epi. ⁊ cle. dicit qó fit executio per episcopum loci originis testatoris. Quidam dicunt quod potest fieri per ep̃m loci domicilij. dicebat Jac. but. in d. l. nulli. quod potest fieri per ep̃m loci originis testatoris, ⁊ etiã domicilij qñ ambo concurrunt ⁊ volunt insimul exequi, sed si discordant prefertur ep̃s loci originis dicebat ibi Cy. quod debemus cõ
19 siderare in quo loco sunt bona. nam ille episcopus † exequitur vbi bona reperiũtur. si ergo bona habet in loco originis. episcopus originis exequetur, si aut̃ habet in loco domicilij: tunc ep̃s domicilij exequet̃, si vero habet bona in vtroq; loco: tũc ep̃s originis exequetur in bonis que sunt in sua dioces̃i, ⁊ ep̃s loci domicilij exequetur quo ad bona domicilij. ⁊ illam opi. tenebat. Spe. in ti. de instru. edi. sub rubrica de testa. ver. sed qd si fuit natus in vna ciuitate. ⁊ subdit Cy. quod si testator nõ iubet distributionem in rebus stabilibus fieri sed in pecunia, q̃ tunc ille episcopus exequetur in cuius dioces̃i sunt bona hereditatis. ¶ Ex predictis videt̃ etiã posse dici quod si testator non habet aliqua bona in loco originis, nec in loco domicilij, sed habet in tertio loco, quod ille episcopus exequetur in cuius dioces̃i sunt bona.

Aduerte quãtum ad hãc potesta

tem exequẽdi ꝯsideramus iurisditionẽ quam ep̃s habebat super testatorem, ⁊ ideo testator subsit tam ep̃o loci originis q̃ etiã ep̃o loci domicilij. de temp. or. cũ nullus. lib. vj. ⁊ ideo vterq; ep̃s potest exequi tñ q̃ ep̃s loci domicilij exequitur respectu bonorũ que sunt in loco domicilij, ⁊ ep̃s loci exequitur respectu bonorũ que sunt in
20 loco originis. Item si testator † non habet bona in loco domicilij, nec in loco originis, sed in tertio loco adhuc dico q̃ ep̃s loci domicilij possit exequi: qr testator vtriq; eorum est subditus, vt. d. c. cum nullus. ⁊ si ambo concurrunt in volendo exequi nõ cõcordent preferetur ep̃s loci originis, vt dicit Jac. bn. in. d. l. nulli. vel erit locus preuentioni vt ille ep̃s exequatur qui primo cepit exequi. sic dicimus in duobus ordinarijs quorũ quilibet habet inrisditionem insolidum vbi est locus preuentioni. de foro compe. proposuisti. Nec est verum q̃ si testator habet bona in loco in quo non est oriundus nec vbi habet domicilium, q̃ ep̃s vbi sunt bona possit exequi. ratio est, qr ille ep̃s non erat diocesanus ⁊ ideo ep̃s loci domicilij vel originis exequetur: qr possunt distribuere talia bona licet sint in dioces̃i aliena. de fo. compe. postulasti. ¶ Et predicta procedũt qñ scit
21 de loco originis vel domicilij, vt qr testator sit vagabundus, † tunc ipse ep̃s exequetur in cuius dioces̃i testator morit̃. ⁊ iste est casus in d. l. nulli. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ est casus in aut̃. oẽs peregrini. C. cõmunia de succes̃. Dicebat Jo. de testa. Joannes in ver. ¶ Sed adhuc q̃ro q̃ circa executionem legitimam testamenti quam habet ep̃s, planum est q̃ intelligimus episcopum originis ipsius testatoris sed si alibi habet domicilium, dicunt quidam q̃ vterq; exequi põt. Alij dicunt q̃ ep̃s domicilij si in totum illud transtulit nisi in loco originis essent facultates ipsius ſm Joan. tex. in. l. nulli. non ponderat an ille qui est oriundus de vno loco transtulit domicilium extra locum originis ⁊ cũ tex. ibi dicit q̃ ep̃s loci exequetur.

Quid si testator de cuius origine

⁊ domicilio sciturr extorsit indebite in tertio loco patet exemplum Florentinus origine ⁊ habens domicilium in ciuitate Perusij extorquet indebite ⁊ illicite Bononie, constat q̃ ratione delicti efficitur de foro iudicis Bononiensis. vt in aut̃. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. An isto casu poterit dioces̃anus Bononieñ. exequi voluntatẽ defuncti qui dimisit pro incertis ⁊ male ablatis, ⁊ videtur q̃ sic, cũ ratione delicti effectus sit de foro dioces̃ani Bonoñ.
22 ¶ Quarto incidenter q̃rit̃, † cũ distributio incertorũ ⁊ male ablatorũ debeat fieri pauperibus eo casu quo ignorat a qbus sit extortũ vt. c. cum tu. de vsu. quibus pauperibus debet fieri huiusmodi erogatio, an pauperib⁹ loci originis testatoris an vero pauperib⁹ loci domicilij sui, an vero pauperibus loci vbi illicite extorsit, vel pauperibus quorũcũq; locorũ. Dicebat Innoc. de vsu. c. cum tu. quod fit pauperibus illius loci in quo illicite extorsit, vel pauperib⁹ loci in quo habitat ille cui restitutio erat facienda: quia verisimilius est q̃ ibi reperiatur ille cui datum est damnũ, q̃ inter extraneos. de presump. c. quosdam. ⁊ quia melius est qó vicini vtilitatem sentiant q̃ extranei. C. de serui. l. ij. ⁊ l. presens. ⁊ ibi Jo. and. Per hoc videtur qó ille qui extorsit illicite in alienis partib⁹ habeat illa erogare pauperibus loci in quo extorsit ⁊ non possit erogare pauperibus loci in quo extorquens habeat originem vel domicilium, vt. d. l. nulli. ⁊ l. si quis ad declinandam. ⁊ qó no. Jo. de testa. c. ij. lib. vj. ⁊ Archidi. xiij. q. v. non sane. Dicas q̃ potest erogare pauperibus cuiuscũq; loci. qr decre. cũ tu. de vsur. non distinguit quibus pauperibus fiat erogatio, sed indefinite loquitur qó pauperibus detur. nec illa de-
23 cre. ponderat in quo loco fiat restitutio. nam quando iura † volunt illicitorum fieri restitutionem in certo loco illum locum exprimunt. de iude. ad liberandam. facit in simili vbi episcopus quartam reddi tuum bonorũ ecclesie pauperibus deputatam potest quibuscunq; pauperibus erogare, cum ius id non determinet. xij. q. ij. nobis. et c. quatuor. xvj. q. j. c. fi. xij. q. j. ex his. facit aut̃. omnes. communia de suc. ⁊ quia ista restitutio fit vt liberet̃ a peccato sufficit ergo restitui. vt. d. c. cum tu. Nec ob. quod no. Joan. de testa. c. ij. in. vj. quia ibi loquitur de voluntaria erogatione pauperibus facienda. sed. c. cum tu. loquitur de necessaria. Nec ob. dicta. l. nulli. quia ibi ideo est ne incertitudo resultet. Nec ob. quod no. in. d. c. cum tu. quia ibi loquitur de cõsilio non de necessitate iuris.

Concludendo ergo quod episco-

24 pus † potest distribuere pauperibus quorũcũq; locorum. Nam satisfit iuri ex quo pauperibus erogatur. ⁊ ita tenet Fede. in cõsilijs suis. consi. cxxxij. ¶ Quinto incidẽter queritur, testator legauit certam quãtitatem pecunie pro incertis ⁊ male ablatis modo mortuo testatore ep̃s petit illud legatum ab herede: qr vult pauperibus distribuere: qr dicat ignorare a quibus extorsit, heres cõtradicens q̃ non vult soluere: qr in futurum posset apparere a quibus personis fuerit extortum ⁊ sic illis facienda esset restitutio, vt. d. c. cum tu. et quod non teneat̃ se duplici onere onerare prestatione. i. soluendo legatum ep̃o vt distribuat pauperibus ⁊ restituẽdo postmodũ illis a quibus extorta sunt. Queritur quid faciendũ sit per dioces̃anum ⁊ qualiter prouidebit̃ heredi. dicũt quidam q̃ per ep̃m proponetur generale edictũ, vt si quis est a quo sit extortũ coram eo cõpareat ad recipiendũ qó ab eo fuit extortum, ⁊ nullo comparente in termino edicti, tunc ep̃s illud legatum erogabit pro pauperibus, ⁊ ita videtur tenere Joã. de vsu. quã ꝯ. lib. vj. super verbo, exprimit. Sed q̃ istud edictum generale non sufficiat heredi probo sic. Edictum ge-
25 nerale † non ligat probabiliter ignorãtes. qui matri. accus̃. pos̃. c. cũm tua. ¶ Item tale edictum non potest artare nõ subditos, ⁊ hoc propter defectum iurisditionis. de iudi. c. at si clerici. ¶ Item tale edictum nõ artat existentem extra dioces̃im. vt. d. c. cum in tua. qui matri. accusa. pos̃. ⁊ c. ij. de consti. lib. vj. ¶ Item qr talis edicti notitia nõ peruenit ad personas inclusas sub generali edicto. de postu. prel. c. j. Item quia per generale edictũ non potest tolli ius personarum a quibus testator illicite extorsit, sed per satisfactionẽ tantum. de iureiuran. c. eam te.

Item si sufficeret tale edictum ge

nerale sequeretur magna absurditas. Pone enim sicut est mos Florẽtinorum. Quidam Florentinus recessit de Florentia ⁊ iuit in Fr̃aciam vel in Angliam, ⁊ longo tpe ibi stetit ⁊ in multis locis ⁊ puincijs, ⁊ a multitudine personarũ illicite extorsit ⁊ cõgregata pecunia illicite acq̃sita recedit de locis illis ⁊ ad alia loca se transfert, ⁊ incertum est ad que loca se transferat. Constat si edictum generale emanaret ad instantiam illicite extorquentis edictum artaret, ꝓpter illorum incertitudinẽ. de rescrip. c. fi. vel si rescriptum generale emanaret ad instantiam heredis. Illi quibus est extortuz probabiliter presumit̃ ignorare de morte testatoris cũ sit de loco longinquo. de presump. quosdam. ⁊ de secun. nup. dñs. xxxiij. qó. ij. cum per belli-
26 cam. ff. de here. instituẽ. l. pantonius. ¶ † Itẽ presumitur eis ignotum testamentũ ⁊ legatũ. ff. de acqui. here. l. pantonius. de verb. ob. l. qui rome. qr hoc est in facto alieno in quo probabilis censet̃ ignorantia. de quo plene in regula ignorantia. de reg. iur. lib. vj. ⁊ ꝓpter huiusmodi presumptionem nõ videtur qó habeat artare citatos. Preterea sequeretur alia absurditas. Pone qó terminus edicti esset terminus brevis, ita qó propter locorum distantiam citati nõ possent comparere in termino edicti. de elec. c. cupientes. lib. vj. in cle. j. de iudi. de dolo ⁊ contu. c. cum olim. et. c. cum dilecti. vel per infidiosa loca transire, vt lite non conte. c. accedens. vel ad loca nõ tuta accedere in citationis edicto, vt. c. ex parte. de appellatio. de re iudi. clemen. pastoralis. vel eos capi in itinere vel aliquo impedimẽto impeditos quo minus comparere possent infra terminum. de senten. excommunic. c. venerabilibus. ff. idem. libro sexto. ff. si quis
27 cautio. l. si quis nõ exigimus. Iste enim sunt cause † propter quas citatio per edictum non habet̃ artare.

EEE

In contrarium arguitur qꝫ sufficiat tale edictum proponere, & hoc suadẽt multe rationes. Primo propter infinitatẽ vitandam. Nam testator lõgo tpe & multis locis & a multitudine personarum illicite extorsit non est possibile scire loca & tẽpora & personas, talis eñ infinitas a iure reprobatur. de rescrip. cũ in multis. li. vj. ¶ Itẽ propter tale edictum prouideꝝ voluntati testatoris q legauit pro incertis cuius voluntas impletur per satisfactionem. ff. de condi. & demon. l. in cõditionibus. ¶ Itẽ prouidetur anime testatoris per satisfactionẽ propter quã anima eius liberatur a peccato, vt in regula peccatũ non dimittitur. de regu. iur. in. vj. ¶ Item prouidetur heredi propter perplexitatẽ vitandam. Nam cum heres soluendo legatum episcopo vt distribuaꝝ inter pauperes perplexus est ne iterũ cogatur soluere illis a quibus est extortum propter hanc ergo perplexitatẽ ad eam tollendã ecclesia debet prouidere heredi. de resti. spo. literas. Itẽ per hoc prouidetur heredi: quia
28 implet voluntatẽ defuncti qui legauit pro incertis cuius † voluntas implenda est per heredem, ff. de condi. & demon. l. in conditionibus. qua quidẽ voluntate testatoris nõ impleta heres hereditate priuatur. auꝝ. de heredi. & falci. §. si quis autẽ. C. de fideiusso. auꝝ. hoc amplius. ¶ Item propter hoc excusatur heres qui paret mãdato epi iubentis legatum sibi soluivt distribuat pauperibus. ff. de leg. iij. l. paulo calimacho. §. pomponius. ff. de reg. iur. l. nõ videtur §. qui iussu. Itẽ per hoc prouidebiꝝ pauperibus quibus distributio est facienda, vt. d. c. cum tu. de vsur. Itẽ per hoc prouidebiꝝ dioc̃esano ad quẽ spectat talis distributio. C. de episc. & cle. l. nulli. & l. si quis ad declinandam. ne de negligentia possit redargui que punibilis est in prelatis, vt de suppl. negl. prel. clemẽ. j. & iste rationes suadent qõ predictum edictũ generale sufficiat. Preterea edicta generalia sufficiunt que emanant cõtra personas incertas, causas est declande. despon. c. cum inhibitio. de testi. cõstitutis. de elec. c. vlti. in vj. C. si se ab heredi. absti. auꝝ. si oc̃s. & facit qõ no. glo. de offic. iud. c. ij. & qõ no. Inn. de testi. albericus. & ff. de instito. & l. sed si pupillus. §. proscribere. & de iudi. clemen. ij.

Putarem sic dicẽdum: qõ si post terminũ edicti cõpareant ille persone a quibus est extortum, & cõpareant re integra. i. anteꝙ legatũ sibi solutũ distribuerit p pauperibus: tũc illa pecunia restituenda sit personis a quibus fuit extorta: si autẽ compareant re non integra. i. postꝙ distributio est facta
29 pauperibus, † cũ illa distributio non reuoceꝝ nec artetur heres ad restituendũ illud qõ illicite extortum est a personis. ar. optimũ per hoc. C. de repu. here. l. vlti. & ff. de mino. l. qõ si minor. §. scenola. & facit optime. C. de iure delib. l. sancimus. §. & si prefatam. ¶ Credẽ tamen quod si illi a quibus est extortũ habuissent probabilẽ ignorantiam edicti, vel propter iustum impedimentũ non potuissent comparere infra terminũ edicti, & sic essent excusati in non veniendo infra terminũ edicti, vt patet in. c. cum intua. qui ma. accus. pos. & de sen. excommu. c. venerabilibus. §. idem est. lib. vj. quod tũc tales persone a quibus est extortum cũ sint creditores possent agere contra pauperes quibus est satisfactum, & ratio est: qꝛ pauperes veniunt vt legatarij, sed potior debet esse causa creditorũ ꝙ legatariorum. Casus est in. d. l. sancimus. §. licentia. Si vis respõdere ad. §. licentia. potes dicere qõ pauperes non veniunt vt legatarij, sed ex dispositione legis. Item in. §. licẽtia. certũ erat qui erant creditores ibi nullus creditor erat exclusus per terminũ edicti: quia nullũ edictũ ibi emanauerat. Itẽ legatarij nõ surroganꝝ in locũ creditoꝝ Sed in qõne ꝓposita pauperes surroganꝝ in locũ creditorũ ex quo
30 ignorabaꝝ a quibus esset extortũ. Itẽ terminus edicti † excludit illos a quibꝫ est extortũ, & ideo credo in predicta qõne, prout superius distinxi per. d. l. vlti. de repudian. heredi.

Reperio quod Federi. de Senis in consi. lxj. dicebat, quod si eps inquisitionẽ fecit a quibus psonis esset extortũ & pronũtiauit se non reperire personas a quibus esset extortũ & id vt incertũ pauperibus erogandũ, & lata snia appareta quo sit extortum, cui erogabiꝝ: Rñdet. Aut eps nõ fecit executionem snie, & reddet illi a quo est extortũ & non pauperibus quibꝫ cõstat nunc non deberi: qꝛ deficit causa translationis fiende de ipso vt incerto. de leg. ij. l. cũ pater. §. dulcissimus. de libe. leg. l. aurelius. de lega. l. nomen. de dona. l. ij. si aũt fit facta executio snie: quia pauperibus erogauerit: tunc nec eps teneꝝ id restituere: qꝛ bona fide id fecit, nec etiam illicite extorqueꝛ vel heres eius teneꝝ quia excusatur propter sniam. Potest tamen id repeti ab illo cui fuit erogatũ per illum a quo fuit extortum fm Fede. de Senis, pro ista opinione facit de pur. vulga. c. ij. ¶ † Item propter probabilem errorem revocatur sententia. de frigi. & malefi. c. fraternitatis. xxiij. q. j. c. ij. ff. quãdo actio de pecu. l. ij. ff. de condi. sine causa. l. si fullo. ¶ In contrarium facit quod non tenetur quod sententia reuocetur: quia ipsa sententia ius facit. de re iudica. cum inter. Item per ea que postea emergunt sententia non reuocatur. de re iudica. inter monasterij.
31 & c. seq. & error detectus snìam non reuocat. ff. fami. herciscũ. l. cum putarem. C. de condictio. inde. l. ij. ¶ Jura predicta loquuntur in sententia quo ad litigantes & quantum ad partes que fuerunt in iudicio. Sed in questione nostra illi a quibus est extortum nunꝙ fuerunt in iudicio, ergo illa sententia lata per episcopum non videtur eis ꝓiudicare. C. res inter alios acta. per totũ. Illa. l. inter alios acta, loquiꝝ in processu qui fit contra certã & determinatam personam, sed in questione proposita loquimur in processu generali qui artat omnes in processu inclusos. prouideat autem testator saluti sue anime, qui tot illicita longo tempore in diuersis partibus mundi & a tanta multitudine ꝓsonarũ extorsit vt vere sue ꝙscientie satisfaciat. Nã si in sanitate obstinata † mẽte nõ penituerit vel emendauerit & in morte securitatẽ prestare nequiuerit, solennitas penitentie parũ prodesse videꝝ. de rapto. c. super eo. dãnatos istos reputo nisi eis exuberans gratia diuina preuenerit, vt sint armis spiritualibus premuniti. de homi. pro humani. lib. vj.
32

Sexto incidẽter queritur si testator legat centum pro incertis & male ablatis nec extent nec reperiãtur persone a quibus testator illicite extorsit & debeat talis quantitas pauperibus erogari, de iure. cum sit. de vsu. cum tu. an eps possit concedere ꝙ talia incerta conuertantur in reparationem ecclesie parochialis. videtur quod non: quia quod pauperibus debetur vt. d. c. cum tu. & xiij. qõ. v. non sane. si alteri soluatur, onus non remittitur. de iureiur. eam te. de deci. tua. & qui tenet pauperibus erogãda rapit aliena. xlvij. distin. sicut hi. & bene facit. c. non est putãda. j. q. j. & nemini consulendũ est cũ aliena iniuria, vt in regula. locupletari. de regu. iur. lib. vj. nec pietas pretextu impietatis facienda est. xxx. q. j. nosce. licet ergo reparare ecclesias sit opus pietatis, non tamen est talis pietas cũ iactura pauperũ exercẽda. Item soli principi in alterius preiudiciũ alteri auferre licet. ix. qõ. iij. nũc vero. de excess. prela. in subdi. c. ad hec. de relig. domi. constitutus. de consue. cum dilectus. C. de quadrien. prescrip. l. bene a zenone. ff. de euic. l.
33 lucius. † Item omniũ illorum consensus requiritur de quorum iure detrahitur. de constit. cum omnes. de regu. iur. quod omnes. ff. de seruitu. rusti. predio. l. per fundum. Itẽ statutũ est a quo ecclesia debeat reparari. de eccl. edifi. c. j. per Jo, ergo de alimonia pauperibus debita non debet fieri reparatio.

Item que relinquuntur ad certũ vsum, non debent nec possunt cõuerti ad alium vsum, vel ad aliam causam ex quo potest impleri vsus vel causa propter que legatum est. de testa. nos quidem. de vsufruc. leg. l. legatum. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. j. & l. legatum. ex quo ergo potest & debet pauperibus erogari, non potest in alium vsum conuerti. Item pro hoc est casus in cle. quia contingit. de relig. do. vbi ea que relinquunꝝ in vsum pauperum, non possunt conuerti in alium vsum sine autoritate pape, que cle. quantum ad hoc non est alibi, & per. d. clemen. dico quod si executor deputetur ad distribuendum incerta & male ablata, quod fieri potest vt superius dixi, si non extant nec reperiuntur persone a quibus testator extorsit quod non poterit executor illa distribuere ecclesijs vel in alios vsus conuertere ꝙ in vsus pauperum: quia si non licet hoc episcopo qui est executor legitimus ergo non licebit executori testamentario, cum vtriusꝙ sit equalis potestas & autoritas. ¶ In contrarium videꝝ quod talia incerta et male ablata epꝰ possit conuertere pro reparatione ecclesie, qõ probatur istis rationibus: qꝛ episcopo † equalis cura imminet de tribus, scz pauperibus alendis, ecclesijs edificandis & reparandis, et de alendis ministris ecclesiarum. lxxxij. distin. c. j. xij. q. ij. aurũ. x. q. ij. hanc consuetudinem. xij. q. ij. episcopus ecclesiarum. Item cum bona ecclesiarum
34 sint pauperibus obnoxia sicut et illicita acquisita, vt. d. c. aurum. et xvj. qõ. j. c. vlti. & tamen pro edificatione vel reparatione ecclesiarũ potest episcopus dare quinquagesimam & centesimam. xij. questio. ij. bone rei. de dona. apostolice. & sic de illicitis acquisitis idem poterit. ad idem. xvj. qõ. j. c. ecce. & c. statuimus. Item expedit pauperibus ecclesias reparari in quibus oblationes recipiuntur ad pauperum alimoniam. xij. questio. ij. habebat. in eis etiam conueniunt fideles & ibi inuitamur ad pauperum subuẽtionem & ad alia pia opera, & sic illas reparari pauperibꝰ expedit, & maxime qꝛ si ecclesie pauperes sunt in numero cũ suis ministris computabuntur, & maxime ne desit populo spirituale alimentũ verbũ dei. viij. q. j. audacter. de offic. ordi. inter cetera. & propter dictas rationes dicunt quidã qõ si ecclesia reparatione vel augmẽto indiget necessario, vt qꝛ non põt queniri ad diuina in ea nec facultates ecclesie ad ipsius reparationem sufficiunt, episcopus autoritate propria sine pauperuꝫ grauí damno ad talem vsum illa illicita poterit deputare aliter nõ poterit. s. quando facultates ecclesie non deficiant, vel reparatio nõ est necessaria sed voluntaria, vel nimia fames: tunc imminet pauperibus. lxxxvj. dis. pasce. & ex his casibꝰ procedunt allegata in cõtrarium. & ita disputatũ & determinatum fuit per quosdam excellentissimos docto. quod etiam tenuit Joan. and. de testamen. religio-

sus. lib.

Source : BIU Cujas

ſus.lib.vj.vbi de diſputationibus predictis facit mẽtionẽ. ¶ Ego non credo verum qꝫ eorum determinatio ſit bona: qꝛ videtur con-
35 tra caſus.d.cle.qꝛ contingit.vbi non poteſt fieri conuerſio † ad aliũ vſum ſine autoꝛitate pape.

Quia vero de his que legãtur ad certũ vſum.ſ.dictum eſt an poſſint conuerti ad alium vſum. Scire debemus quoſdam caſus.primus caſus eſt qñ ille vſus põt impleri de iure ꝛ de facto, ꝛ tunc non põt ad alium vſum fieri conuerſio.patet exemplum.teſtatoꝛ iubet fieri monaſteriũ in dioceſi Peruſina. ꝛ iſtud fieri põt de autoꝛitate epi.de iure.de conſe.di.j.nemo. Item põt fieri de facto: qꝛ nullum interuenit impedimentũ facti quominus ibi fiat, ꝛ tunc tale legatum non põt ad alium vſum cõuerti.et iſte eſt caſus de teſta.nos quidẽ.ff.de admi.re.ad ciui.perti.l.j.ꝛ de hoc eſt caſus in.l.nulli.C.de epiſ.ꝛ cle.ꝛ verſi.ſed modis oĩbus. hoc verũ niſi autoꝛitas pape ſuper hec interueniat: qꝛ tunc de autoꝛitate pape põt fieri conuerſio ad aliũ vſum.ꝛ iſte tex.in.l.legata.ff.de admi,re.ad ciui.perti.ꝛ eſt expreſſum in cle.qꝛ contingit.de reli.do. Secundus caſus eſt qñ vſus põt de iure impleri, ſed non de facto patet exemplum.teſtatoꝛ iubet monaſterium edificari, iſtud poteſt fieri de iure, ſed impeditur fieri de facto, puta propter guerras ingentes in loco in quo debet conſtrui, vel quia pecunia relicta ad illum vſum non ſufficit pro monaſterio conſtruendo, ꝛ tũc poteſt fieri conuerſio ad aliũ vſum, ꝛ iſte eſt caſus in.l.legatuz.ff.de admi.re. ad ciui.perti.ꝛ hoc etiam modo intelligitur.c.nos quidem.de teſt. ibi dum dicit tex.ſeu ſi ibi non põt, quod verbum intelligitur etiã de impotentia facti.de reſcri.ſciſcitatus.ꝛ ꝓpter hoc dicebat Guil. in Spe.de inſtru.edi.§.nunc aliqua.ver.vbi ſi mihi legãtur.ꝛ.vt vadam vltra mare ꝛ nullus ire audet tñ legatum conſequoꝛ dummodo vadam ad ſimilem locum, vt.l.legatum.ff.de adminiſt.re.ad ci-
36 ui.perti. Item ſi teſtatoꝛ † legat pro laboꝛe itineris vel ratione penitentie iniuncte teſtatoꝛi, vt pro eius anima vadam Romam ſi illuc propter impedimentum facti ire non poſſum accedere debeo ad ſimilem locum.

Si autem teſtatoꝛ legat pro ſuc- curſu terre ſancte, nec tñ põt iri propter impedimentũ facti, quod tunc expectabiť tps quo illuc accedi poſſit nec tũc poterit illud legatum ad alium vſum cõuerti.de vo.magne.nec ob.l.legatuz.qꝛ in facto iterabili in quo nõ ſperabiť oportunitas, qõ ludus ſublatus reformareť. Item eſſet impedimentũ facti ſi teſtatoꝛ iuberet fieri capellam in aliqua eccleſia ꝛ illa eccleſia non ſit capax pro capella noviter fundanda propter multitudinẽ aliarũ capellarum, quod tũc poterit fieri cõuerſio ad aliũ locũ. Tertius caſus eſt qñ ille vſus nõ põt impleri de iure, ꝛ tũc aut ille expreſſus vſus ad nullum finẽ honeſtum exprimebať, ꝛ tunc legatum eſt inutile, ꝛ nõ fiet tunc cõuerſio ad aliquem vſum etiã licitũ, vt.l.j.de condi.inſti. patet exemplũ legat teſtatoꝛ in eccleſia vt in ea fiant ludi theatrales. Nam iſtiuſus ſunt illiciti de iure quãdo iſti vſus turpes ſunt ꝛ per eos eccleſie inquinatur honeſtas, vt patet de vi.ꝛ hone.cleri.cũ decoꝛem. Si aũt ad aliquẽ honeſtũ finem exprimatur vſus licet vſus ille de iure impleri non poſſit: tunc illud legatũ conuertať in aliũ vſum honeſtũ. caſus eſt.ff.de vſufru.lega.l.legatum.ꝛ ita põt intelligi.c.nos qui-
37 dem.de teſta.ibi dum dicit, ſi ibi impleri non põt.qõ verbũ † poteſt intelligi de impotentia iuris, vt.d.c.ſciſcitatus, patet exemplum. teſtatoꝛ iubet quod in domibus ſuis predicatoꝛes ꝛ minoꝛes et alĳ mendicantes ſe conferant ad habitãdum ꝛ in domibus illis ad celebꝛandum diuina officia pro ſalute anime teſtatoꝛis. Nam de iure non licet illis mẽdicantibus.de exceſ.prela.c.vno.lib.vj. de pe.cle. cupientes. tamen vſus ad quem relinquitur eſt honeſtus: qꝛ pro ſalute anime eis relinquebatur, vel propter diuina officia celebrãda. Item patet exemplum.legat teſtatoꝛ centum alicui ſacerdoti vt celebꝛet in loco interdicto eo tempoꝛe quo ibi celebꝛari non debet, vt patet de ſentẽ.excom.c.vlti.lib.vj. Ille tamen vſus eſt honeſtus: quia propter celebꝛationem diuinoꝛum.

Demũ queritur cuius autoꝛitas ꝛ quoꝛũ conſenſus requiritur vt fiat cõuerſio ad alium vſuz vel aliũ locum. quantum ad autoꝛitatem videtur quod requirať autoꝛitas principis.ff.de admi.re.ad ciui.perti.l.legatuz. vel autoꝛitas pape. vt cle.quia contingit.de relig.do. Alibi videtur dici quod ſufficiat autoꝛitas dioceſani.de teſta.nos quidem. Reſpõdeo vbi ſine cauſa fuerit conuerſio ad alium locũ vel vſum requiritur autoꝛitas principis, ꝛ ideo intelligo cle.qꝛ contingit. Si autem ꝙuerſio fiat ex cauſa legitima: tũc ſufficit autoꝛitas dioceſani. ꝛ ita intelligitur.c.nos
38 quidem.de teſta. ¶ Quantũ aũt ad aliud quoꝛũ ꝙſenſus † requiratur. tex. videť dicere qõ requiratur conſenſus eccleſie cui legať ꝛ cõſenſus heredũ qui fuerunt grauati a teſtatoꝛe.ff.de vſufru.leg.l.legatum. Alibi videť dicere text.qõ ſufficit ſolus ꝙſenſus eccleſie cui legatur. vt.d.l.legatũ. vbi ſi legatur ciuitati ad opus cõſtruendum qõ conſtrui nõ poſſit: qꝛ pecunia nõ ſufficit qõ fiat ꝙuerſio ad aliud opus qõ elegerit ciuitas cui legatur. Alibi videtur dicere qõ ſufficiat conſenſus ſolius heredis.de teſta.nos quidẽ. ¶ Reſpondeo, qñ vſus ad quem relinquitur non poteſt impleri de iure, ꝛ tũc conuerſo fiet ad alium vſum de conſenſu eccleſie cui legať ꝛ de cõſenſu heredis granati, ꝛ ita loquitur.l.legatum.de vſufru.leg.ff. Notandum tñ ꝙ ſi teſtatoꝛ nulli eccleſie legaret, ſed ſimpliciter iuberet fieri monaſterium in aliquo loco grauando heredẽ vt certam quantitatem diſtribuat pro educatione monaſteriĳ: tunc etiã ex cauſa legitima non poſſet dioceſanus ſolus ſine heredis conſenſu ad aliũ locum conuertere, ſi tñ heres fuiſſet negligẽs in exequẽdo voluntatem defuncti: tunc dioceſanus ſolus ſine heredis ꝙſenſu poſſet ad aliũ locũ conuertere, ꝛ iſte eſt caſus de teſta.nos quidẽ. Similiter ſi legatur ad vſuz qui de iure impleri põt, ſed propter impedimentũ facti impleri non põt, requiritur cõſenſus heredis, vt.d.c.nos quidem.ꝛ etiam cõſenſus eccleſie cui legatur.

Sed incidenter dubitatur eo caſu quo ex cauſa legi-
39 ma poteſt ꝛ debet fieri conuerſio † ad alium vſum ꝛ eccleſia cui legatur ꝛ etiam heres grauatus non conſentiunt in huiuſmodi cõuerſione an epus ſolus habeat conuerſionem facere ad alium vſum vel locum. Reſpon. iſto caſu ſufficit autoꝛitas ſolius epi, vt.C.de nup. l.j.ꝛ no.ꝙ ſi eccleſia cui legatur conſentiat epiſcopo volenti conuertere ad alium vſum vel locum ex cauſa legitima ꝛ heres contradicat epiſcopo ad tuendam voluntatem defuncti fauebit eccleſie legatarie ꝛ non heredi ꝛ iſte eſt caſus in.l.legatum.ff.de admi.re.ad ci.perti. ¶ Demum queritur, teſtatoꝛ iubet conſtrui eccleſiam dato ad id executoꝛe, queritur an epus vel executoꝛ poſſit inuito herede monaſterium male ſituatũ tranſferre ad alium locũ ꝛ omittere eccleſiã edificare. Reſpondeo hoc nõ poteſt, quia per id preiudicatur heredi in iure patronatus quod ſibi acquiriť ſi eccleſia edificatur.de in-
40 re pa.c.nobis. ꝛ qꝛ per edificationẽ eccleſie memoria † defuncti conſeruatur. xvj.q.v.bone rei.de dona.apoſtolice. xvj. q. vĳ. pie mẽtis. Ita dicit Jo.in addi.Spe.in tit.de inſtru.edi.ſub rubꝛica de teſta. in.§.nũc aliqui.ver.ꝛ ſcias.ꝛ per predicta dicerẽ ꝙ ſi teſtatoꝛ iubet fieri capellã in eccleſia in qua ſunt multe capelle iam edificate et illi capelle legat multa bona ꝓ dote eiꝰ ꝛ ſuſtentatione preſbyteri ꝙ eccleſia inuito herede nõ poſſet heredi aſſignare vnã capellã de iam edificatis: qꝛ per hoc preiudicareť heredi in iure patronatus: ꝛ qꝛ per hoc nõ ſeruareť voluntas defuncti qui iuſſit capellam edificari, ꝛ ſe ꝛ ſuos decedentes in ea ſepeliri.

Demum queritur: iubet teſtatoꝛ eccleſiam fieri in ciuitate, an poterit heres facere in Burgis illius ciuitatis ita ꝙ per hoc videatur ſeruari voluntas defuncti. vĩ qõ fic.ff.de ver.ſigni.l.edificia.ꝛ.l.qui in continẽtibus. vbi edificium vĩ Rome fieri quod fit in continẽtibus edificĳs. ad idem.l.ĳ.eo.titu.
41 ¶ Contrariũ eſt verũ, cum verbũ † teſtatoꝛis ſit clarũ, ꝛ ſic interpꝛetatione nõ egeat. C.de lib.preſtan.l.iĳ.de of.ordi.in.vj. ſeruẽtur ergo verba.ff.de leg.iĳ.l.nõ aliter.ꝛ hoc ꝓbatur ꝓ.l.quintus.ff.de annu.le. Itẽ qꝛ vulgus ſic recipit ciuitatẽ.ff.de ſuppel.le.l.labeo. bene facit.c.ſi ciuitas. de ſen.excõ.in.vj. ſed diceres immo facit cõtra inquantum ibi nomẽ ciuitatis protẽditur, ſed illud ex cauſa vt ibi dicitur. propter quod dico ꝙ cauſa ſua dẽte: qꝛ in ciuitate fieri nõ põt vllo modo vel non congruevel honeſte: tunc in Burgis põt fieri ex cauſa ne legatum pereat, qõ eſt fauoꝛabile, vt dictũ eſt ꝓ.c.nos qdẽ. de teſta. ita dicit Jo.in addi.Spe.in ti.de inſtru.edi.ſub rubꝛica de teſta.§.nunc vero.in ver.ꝛ ſcias.ꝛ in ver.ſed querit. Guido de ſuza. ¶ Demum queriť cũ.ſ.dixerim ꝙ põt fieri cõuerſio de vno vſu ad aliũ ex cauſa, qñ hoc ſit verũ duo ſunt caſus. primus eſt qñ teſtatoꝛ ſimpliciter iubet aliquid fieri ad certũ ꝛ determinatũ vſum ꝛ nihil aliud expreſſit: tũc põt fieri ad aliũ vſum ex cauſa ꝛ ita loquiť. d.c.nos quidẽ.cle.qꝛ contingit.de relig.do.ff.de admi.re.ad ci.pti.l. legatũ. ff.de vſufru.le.l.legatũ. Secundus caſus eſt qñ teſtatoꝛ expreſſe prouidit qõ ſi ille locus nõ impleretur, qõ illud legatum reuerteretur ad heredes ſuos, vel qꝛ adĳcit hanc clauſulam ne in aliũ vſum illud legatũ conuerteret, de qua clauſula apparet.ff.de vſufru.leg.l.gdã predia.ꝛ tũc iſto caſu ꝛ cauſa ſubſiſtẽte non poſſet fieri conuerſio ad alium vſum.ꝛ ita loquitur glo.oꝛ.ff.de annu.leg.l.liberto.§.lucius.
42 ex qua glo.patet ꝙ omnes leges † que dicunt ꝙ pecunia ad vnum vſum relicta poſſit conuerti ad alium vſum ex autoꝛitate ſuperioris intelliguntť quando teſtatoꝛ nõ prouidit quid debet fieri vſu nõ impleto ad quẽ legatum eſt ſed quando teſtatoꝛ prouidit quid ꝺz fieri vſu non impleto ad quem legatum eſt: tunc non poteſt fieri cõuerſio de vno vſu ad aliũ. ita dicit Bart.in.l.liberto.§. lucius.ff. de annu.le.ꝛ gl.ibidẽ ſup ver.repetitione.in x.ſed hic expreſſe.ſed illa glo.in ſui principio ponẽdo opi. Roge.ꝛ Hug.dicebat qõ ex cauſa ꝛ autoꝛitate ſupioꝛis põt fieri ꝙuerſio ad aliũ vſum. Dicẽdum ergo in iſto ar.videtur ꝙ quandoqꝫ vſus ad quẽ legatur põt impleri de iure ꝛ de facto ꝛ ꝓ legatariũ non impleť, ꝛ tñ illo nõ implente redit legatum ad heredẽ.ꝛ de hoc eſt caſus de dona.cũ dilecti.ꝛ facit qõ no.de condi.ap.verũ.ꝛ quod no. Inno.de fo.compe.verũ.ſi autem

Source : BIU Cujas

vsus ad quem legatur nō posset impleri: tūc posset fieri cōuersio ad aliū vsum autoritate supioris, vt. d. l. j. ꝛ. l. legatū. esto ꝙ in testamēto esset clausula ne ad aliū vsum posset querti ꝙ deputatū a testato
43 re, ꝛ est ratio: qz volūtatē † testatoris debemus interpretari ſm ius cōmune vt res magis valeat ꝙ pereat. de ver. sig. abbate. sed de iure cōi ex causa pōt illa cōuersio fieri ad alium vsum.

Notandum tamen quod si beres esset granatus pecuniā cōuertere in certū vsum qui pōt de iure ꝛ de facto impleri: tunc eo negligēte implere fieret devolutio ad ep̄m q exequeretur voluntatē defuncti. ꝛ ita loquitur. c. nos quidē. de testa. ꝛ quoniā. §. dixi ꝙ ex causa potest fieri conuersio de vno vsu ad aliū est vtile hoc scire, propter qō insurgit talis qō. testator legat alicui ecclesie ad vsus priuilegiatos, de quibus nō debeꝯ canonica epō vt patet de testa. c. fi. ¶ Modo iuris pmissione ex causa legitima mortuo testatore fit cōuersio ad vsum nō priuilegiatū, q̄ritur an de tali legato debeaꝯ canonica epō, ꝛ videtur ꝙ non, qō probatur istis rationibus. statū persone legatarij consideramus ſm mentē testatoris. de re. du. l. si cognatus. ff. de fideicom. li. l. generaliter. ergo ꝛ qualitatē vsus ad quē legaꝯ cōsiderabimus ſm tēpus mortis testatoris Itē tpe mortis testatoris eccl'a cui legabaꝯ erat exēpta a canonica portione, ergo post mortē non pōt incipere obligatio p conuersio-
44 nem ad vsum non priuilegiatū: qz obligatio † non ℨhiꝯ sine consensu. ff. de ac. ꝛ ob. l. obligationū. Itē illa translatio ad vsum nō priuilegiatū videꝯ sine p̄iudicio eccl'ie cui legabaꝯ ad vsum priuilegiatum. ff. ne qd in loco publ. l. ij. §. si qs a principe. de auto. ꝛ vsu pal. c. ex tuarū. de offi. deleg. sup eo. Itē illi eccl'ie erat ius q̄situm vt non tenereꝯ epō ad canonicā ex quo legabaꝯ ad vsus priuilegiatos. Sed constat ꝙ eps nō pōt tollere ius qō cōpetit alicui eccl'ie. de reb. eccl. non alie. c. j. de consue. cū dilectus. Itē eccl'esia ius retinēdi habebat illam canonicā ℨ ep̄m, immo habebat ius illius canonice: qz legabatur ad vsus priuilegiatos, sed id qō nostrū est sine nostra voluntate, a nobis euelli non pōt, vt in regu. id qō nostrum. de re. iu. lib. vj. Itē vsus non priuilegiatus ad quē fit trāslatio sapit naturam vsus priuilegiati ꝛ succedit in locum vsus priuilegiati, ergo sortitur naturā vsus priuilegiati, sicut dicimus in actione surrogari in locū alterius actionis q̄ sapit naturā actionis in cuius locū surrogaꝯ. ff. si quis cau. l. si eñ. §. qui iniuriarū. In ℨrium vr̄ ꝙ debeatur, ꝙ cōsideramus vsum nō priuilegiatū ad quē fit conuersio. de sta. mo. recolētes. ꝛ facit qō no. gl. ne se. va. c. j.

Preterea ex quo in conuersione
45 ad aliū vsum requirit cōsensus † eccl'esie cui legaꝯ. ff. de vsufru. leg. l. legatū eccl'esia consentiēdo illi conuersioni vr̄ renuntiare ius suum qō sibi cōpetebat in retinendo canonicam epalem. de dona. pastoralis. ff. de leg. j. l. si fundū per fideicōmissuz. ꝛ. l. nihil proponitur. ꝛ de lega. ij. l. cū pater libertis. ꝛ. l. codicillis. §. ij. de pig. l. si fideiussor. §. j. Quid dicemus econtra, ꝛ si testator legat eccl'esie ad vsus nō priuilegiatos, ꝛ sic debetur canonica epō, ꝛ mortuo testatore ex causa fiat conuersio ad vsus priuilegiatos, an debebitur canonica epō, videꝯ ꝙ aut quersio fiat autoritate principis ꝛ tūc debeaꝯ canonica: quia princeps per illam conuersionē non intendit tollere ius diocesani nisi illud exprimat. de priuil. pastoralis. Sed si illa quersio fiat autoritate diocesani nō debeaꝯ sibi canonica, qz consentiendo preiudicare videtur suo iuri. Sciendum ꝙ qr. ℨ. de incertis ꝛ male ablatis
46 facta est mētio, est reperire tres casus † ꝛ triplicem formā relinquēdi. Prima forma est quādo testator precipit heredi vt restituat incerta ꝛ male ablata, nec exprimit quantū extorsit, nec exprimit personas a quibus extorsit, et tunc ista testatoris dispositio de iure est inualida, ꝛ hoc propter incertitudinem personarum a quibus fuit extortum, ꝛ propter incertitudinem eius quod fuit extortum. Oportet igitur apparere personas a quibus testator extorsit, que non iure legati repetent quod est extortum. Sed agent quia extortum est illicitum. Secunda forma est quādo testator exprimit quātitatem, sed non exprimit personas a quibus extorsit, patet exemplum. quando dato executore legat illi centum ꝛ mandat quod distribuat incerta ꝛ male ablata, nec exprimit personas a quibus extorsit, ꝛ tūc debet restitui illis a quibꝰ est extortū alias pauperibus erogari de vsu. cum tu. de iude. cum sit. Sed circa istū articulum incidenter q̄ritur pone quod testator legat cētum pro incertis ꝛ male ablatis dato executore ad illa restituēda ꝛ solum reperitur vna persona a qua testator. ꝛ. tantum extorsit ꝛ re vera a nulla alia persona aliquid aliud extorsit illicite, queritur quid fiet de illo residuo a dictis decem. ℨ. an pauperibus erogabitur an vero remanebit apud executorem ꝛ eius commodo, an vero apud eius heredē, ꝛ videtur quod pauperibus erogetur, ex quo nō extat alia persona a qua sit extortum, vt. d. c. cum sit. ꝛ. c. cum tu. In contrarium videtur quod non erogetur pauperibus: quia ille decreta. loquuntur de incertis
47 † ꝛ male ablatis que pauperibus erogantur, sed non poterat dici male ablatuz illud residuum, an ergo remanebit apud executorem Respōdeo aut' ille executor erat deputatus vt nudus ꝛ merus ministeꝛ, ꝛ tunc nō remanebit apud eum sed debet redire ad heredem de leg. ij. l. si quis titio. ꝛ. l. codicil. eo. tit. in prin. ꝛ de leg. iij. l. pater. §. tusculanus. de adi. leg. l. filio. §. mater. Si aūt non erat nudus ministeꝛ, ꝛ tūc remanebit apud executorē alias legatarium. dicitur autem nudus ministeꝛ ille qui nullum sentit cōmodum ex legato. ita dicit glo. in. d. l. si titio. de leg. ij. Tu dicas qō quandoq̄ in aliquem conferuntur verba dispositiua vt in hoc exemplo, lego titio. x. que volo eum restituere Seio, vel volo qō Titius ista. x. restituat Seio ꝛ tunc iste Titius est legatarius.

Item si testatoris dispositio confera-
tur tacite in illuz Seium: quia testator voluit quod ille Titius restitueret illud legatum post certum tempus. Nam tunc ille Titius est legatarius ꝛ sentit cōmodum ex legato propter interusurium medij tēporis. facit de condi. ꝛ demon. l. si quis. Si vero in eum non conferuntur verba dispositiua tacite vel expresse, sed solum ei committitur executio facti: tūc siquidem habet cōmodū ex dispositione de-
48 functi, non ex dicto legato, sed aliunde. vnde † si vnum ex heredibus fecit executorē vel executori aliquid legauit: tunc non dicitur nudus ministeꝛ: quia potest conueniri a legatarijs, vt. l. si a pluribꝰ de lega. ij. ꝛ debet satisdare. de leg. j. l. quidam. §. penul. quod nō facit merus executor. l. diuus. si cui plusq̄ per legem falcid. Si vero in eum non confertur dispositio tacite vel expresse non commodum aliquod sentit ex volūtate defuncti, tunc est merus ministeꝛ de quo loquitur. l. si quis titio. et. d. l. diuus. Super predicta autē questione quando constat solum. x. extorta ꝛ male ablata quid fiet de residuo. Joan. in addi. Specu. super dicto. §. ꝛ scias. ꝙ si testator legat cētum pro incertis, adiecta illa clausula ꝙ non volebat expendi in aliam causam. ꝛ. x. tantum sint extorta ꝙ residuum restitueretur heredi, nec in aliam causam cōuertetur. si vero illud non fuit dictum tunc executor residuum illud poterit ꝛ debebit cōuertere in aliam piam causam, ꝛ bene facit executor si illud facit de consilio episcopi vel heredis. ff. de vsufruc. lega. l. legatum. ff. de conditio. ꝛ demōstra. l. aristo. de testa. c. nos quidem. ꝛ in authē. de ecc. ti. §. si quis in causam. ꝛ. §. seq.

49 **Tertia forma disponendi** † est de incertis
ꝛ male ablatis quādo testator exprimit personas a quibus extorsit, ꝛ exprimit quātitatem, vt lego Titio cētum qz ab eo illicite extorsi, ꝛ isto tali casu valet legatū licet sit falsa causa propter quam legatur. hec vera nisi appareat ꝙ testator alias non esset legaturus, vel nisi causa exprimatur per modum conditionis. ff. de conditio. ꝛ demon. l. demonstratio. §. quod autē. ꝛ insti. de le. §. longe. sed dices ꝙ legatum vitiatur ex falsa causa apposita in legato per errorē legantis, vt. l. j. C. de fal. causa. ¶ Respon. quedam est causa que legato non coheret vt qñ causa non erat obligatoria: tunc non dicitur coherens legato: quia causa proxima erat mera liberalitas. ff. de leg. ij. l. legatum est. donatio ergo illa inserta ꝛ remota ꝛ nō cohereꝯ ꝛ dicitur impulsiua, et si illa est falsa nō vitiat legatū nisi probeꝯ qō alias testator relicturus non fuisset, vt. l. cū tale. §. falsa. ff. de ꝛdi. ꝛ demō. qz tunc vitiaꝯ ope exceptionis. Quedā est causa inherēs legato si causa est vera, vt qñ causa esset obligatoria, ꝛ tūc probato errore vitiatur dispositio, vt d. l. j. Illa enim erat causa finalis proxima legandi ꝛ nulla alia. facit quod no. doc. in. d. l. demōstratio falsa. his aūt sic declaratis in his que testator disponit in incertis ꝛ male ablatis redeamus p̄sequēdo alias questiones. Queritur ergo si testator legat † pro equis ꝛ armis ꝛ p succursu terre sancte an debebitur canonica episcopo. ¶ Nō videtur. de sepul. in nostra. sed ibi loquiꝯ in canonica parochiali dicas tamē idem in canonica episcopali, ꝛ ratio est: quia hoc legatum respicit personam que debet accedere pro succursu terre sancte, vt de voto. quod super his. ꝛ. c. ex multa. sed constat de his que leguntur intuitu ꝛ ex contemplatione persone non debetur canonica. de testa. requisisti. Quid si legatur pro tunicis pauperum. ¶ Respōdeo non debetur canonica. ratio: qz istud est legatum pauperibus in genere. de conuer. coniu. c. dudum. super verbo, pauperum. Item qz istud legatum est contemplatione personarum ꝛ non contemplatione alicuius ecclesie. de testa. requisisti. de verborum significatio. ex parte. iij. Quid si aliquis instituat heredem ecclesiam collegiatam ꝛ iubeat ꝙ fructus hereditatis distribuat p tertia parte in cura infirmoꝝ eiusdē collegij, ꝛ p alia tertia parte p subsidio fratrum eiusdē collegij, an debebiꝯ canonica. hic ꝙsiderandū est an hoc fit relictū cōtēplatione personaꝝ, nō debeꝯ canonica. de testa. requisisti. de ver. signi. ex parte. iij. Si aūt ꝓtemplatione ecclesie: tūc debeꝯ, vt d. c. requisisti. Si vero mixtim. s. contemplatione ecclesie ꝛ pſone, ꝛ
51 tunc videtur qō non debetur canonica: quia † potius debet attendi ratio personarum q̄ loci. i. ipsius ecclesie. ff. de li. le. l. si is qui. ꝛ in diuisibili negotio inspicitur persona illius qui plurimum, nō eius qui minimum capit, vt. d. l. si is qui duos.

Item illud legatū tanq̄ legatū alimentoꝝ cohe
ret persone, ꝛ sic videtur fauore personarū principaliter relictū. ff. de mino. l. iij. §. si quid filio. ff.
de vsur.

Source : BIU Cujas

de vſur. l. in fideicõmiſſi. §. cũ polidius. ideo autẽ fauore perſonarũ ad hoc vt eccleſie magis ꝛ melius deſeruiatur ꝛ maxime in diuinis. ff. de iudi. l. nõ alias. de reſcrip. c. fi. lib. vj. Cũ igit̃ principaliter inſpiciamus perſonas, ſecũdario vero inſpiciamus locũ. i. ipſam eccleſiã nõ videt̃ canonicã deberi, ꝛ idem videt̃ de eo qõ relictũ eſt ad vſum ſtudij̃, ſcz pro ſubſidio ſtudentiũ in ſacra pagina. Nam ſtudiũ theologie videt̃ equiparari legato pro fabrica eccleſie. de reli. ꝛ ve. ſanct.
52 c. j. Itẽ quod ſtudere † coheret perſone ꝛ perſonam reſpicit ꝛ nõ eccleſiam. de elec. bone. ꝛ. c. innotuit. de mag. c. j. ꝛ idẽ videtur de eo qõ relinquitur illis de collegio ꝑ ſubſidio veſtimentorũ. nam iſta ſunt ſubſtãtia vite humane ꝛ perſonarũ. ff. de capi. dimi. l. legatũ. de adi. le. l. ſeruos. ꝛ. l. legatos. de ver. ſig. l. verbo victus. effectus eñ iſtius legati proficit ſingularibus de collegio, ꝛ coheret ꝓſonis eorũ, ſicut eſt cura infirmorũ q̃ coheret perſonis. de infan. ꝛ lang. c. vno. de cle. egro. c. j. ergo vt ſinguli cõſiderandi ſunt. ff. ſi quis aliquẽ teſta. prohi. l. j. §. ſed ſi legatũ. C. de fideicom. l. tanꝯ. Item coheret perſone habere ſubſidium ꝑ indumentis ꝛ veſtimentis. xlvij̃. diſt. ſicut hi. Ad ſubſidia enim vite pertinẽt, vt. d. c. ſicut hi. ꝛ. l. legatum. ꝛ facit ff. de adi. leg. l. ſolent. Item ſtudere in ſacra pagina coheret perſonis. de preben. licet.

Item licet in legatis ad cultũ di-

uinum ceſſet canonica, vt. c. vlti. de teſta. tamẽ legare pro curatione infirmorũ, vel in ſubſidio veſtimẽtorũ, vel pro ſtudio in theologia
53 non pertinet † ad cultum diuinum, ergo canonica debetur, ideo reperio do. Bal. ꝓſuluiſſe. Sed contrariũ tenet do. Cardi. de Turdeto. in opere quod fecit ſuper canonica portione. Aduerte duos caſus. primus eſt quando eccleſia inſtituitur heres, ſed iubet teſtator fructus hereditatis diſtribui pro cura infirmorũ, vel veſtimentis, vel ſtudio illorum de collegio, ꝛ tunc de huiuſmodi hereditate debetur canonica portio, ꝛ eſt ratio: qr dñiuz hereditatis q̃ritur eccleſie ſed canonica debeꝯ epo de his q̃ obueniũt eccleſie iure legati, vel iure inſtitutionis. de teſta. requiſiſti. ꝛ licet fructus hereditatis diſtribuant̃ inter ſingulares de collegio: tñ non agimus hic de canonica reſpectu fructuũ qui veniunt diſtribuendi, ſed agimus de canonica reſpectu proprietatis que queritur eccleſie ex illa inſtitutione per quã inſtitutionẽ tranſit dñiũ in heredem. ff. de acquir. poſſ. l. cũ heredes. Secũdus caſus eſt qñ teſtator legat pecuniã erogandã pro cura infirmorũ, vel pro ſubſidio veſtimentorũ, vel pro ſtudendo in ſacra pagina, vel iubet teſtator vt heres fructus alicuius predij̃ ipſius teſtatoris diſtribuat pro cura infirmorũ, vel pro ſubſidio ſtudentium in theologia perſonarũ alicuius collegij̃, ꝛ tunc canonica non debeꝯ epo: qr iſta legata coherẽt perſonis ꝛ fiunt contẽplatione perſone ꝛ non contemplatione eccleſie: qr huiuſmodi cauſe non poſſunt reſpicere eccleſiã, ſed perſonas tantũ vt ſingulares. Nec ob.
54 qõ not. de teſta. c. fi. vbi dicit ꝙ qñ aliqua relinquunt̃ † ad diuiſionẽ ſingulorũ qõ debetur canonica. dicit enim tex. in. l. in ciuitatib⁹. ff. de leg. j. ꝙ ad diuiſionẽ ſingulorũ pertinet qñ aliquid legatur propter alimẽta infirmorum: qr dictum Jo. ꝛ Vinc. debemus intellige re qñ teſtator legat fundum alicui eccleſie: qr licet iubeat fructus illius fundi diſtribui inter ſingulos de collegio pro eorum alimẽtis tamẽ de illo legato habebitur canonica. Sed ſi teſtator nil reliquit eccleſie ſed illis de collegio adiecta iſta clauſula, pro cura infirmorũ vel ſubſidiũ veſtimẽtorũ: tũc non debeꝯ canonica. nec ob. ꝙ legatur illis de collegio videat legatũ collegio. de teſta. requiſiſti. qr illud eſt verum: qr qñ legat̃ ſimpliciter, ſecus ſi contemplatione perſone, vt d. c. requiſiti. qr ꝛ ꝙtemplatione ꝓſone videatur legari qñ talis cauſa exprimitur in legato que neceſſario coheret perſone ꝛ a perſona nõ ſit ſeparabile, ſicut eſt in caſu propoſito qñ legatur propter cauſas de quibus in propoſita queſtione. et ex his videtur ꝙ ſi annui redditus legarentur illis de collegio propter cauſas predictas, qõ ceſſaret canonica.

55 **Quid ſi teſtator legat † hoſpitali**

pro lectis pauperũ an debeat canonica epo. videtur ꝙ ſic. de ſepul. in noſtra. ſed ibi loquitur de canonica parochiali. Sed dices vnum ꝙ non cõpetit canonica: qr cauſa propter quã legatur coheret perſone, ſicut eſt iacere in lecto. Reſpondeo proprietas lecti acquirit̃ hoſpitali, licet vſus ipſius rei cohereat perſone, ꝛ ideo reſpectu illius ꝓprietatis competat epo canonica, vt. d. c. requiſiſti. ¶ Quid ſi teſtator legat ꝑ miſſis dicendis qñq; enim teſtator legat rectori alicuius eccleſie in qua ſepelitur vel nõ ſepelitur aliquam quantitatem pecunie pro miſſis dicẽdis, vel etiam damnat heredem vt dici faciat miſſas pro anima defuncti nõ exprimens de preſbyteris qui debeãt miſſas celebrare, ſicut ſunt multi qui relinquũt dici miſſas ſancti Gregorij̃, vñ ꝙ debeatur canonica qñ legatur rectori alicui⁹ eccleſie: qr que leganꝯ rectori eccleſie, videnꝯ legari contẽplatione eccleſie. de teſta. requiſiſti. Itẽ quia iſte non eſt de caſibus exceptuatis. c. fi. Remanet ergo ſub generali regula per quã epꝰ habet canonicam, vt. c. regiſiſti. Non ob. ꝙ noiatim fit preſbytero legatũ: qr cũ tanꝯ curatus habeat adminiſtrationẽ vel prelationem, ſemp preſumitur legatũ eſſe eccleſie non perſone. ſicut eñ interpretari debe-
56 mus † pro ſalute anime legantis, vt legaſſe videatur ratione publici officij̃ potius ꝙ ratione ꝓſone: qr validiora ꝛ efficaciora ſunt orationum ſuffragia facta ratione publici officij̃ ꝙ vt a priuata ſeu ſingulari perſona: qr in primo caſu nulla orantis malitia impedit orationis effectum. j. q. j. ſi fuit. de conſe. diſtin. iij̃. quomodo. Item nõ ob. quod datur pro miſſis.

Si enim bene inſpiciamus totũ quod datur eccleſie ſiue in vita ſiue in morte datur pro miſſis cantandis, que conſiſtunt in cõſecratione ſanguinis ꝛ corporis Chriſti, cuius effuſione ipſe Chriſtus eccleſiã ſibi copulauit. Eſt enim hoc ſacramentum cibus anime ꝛ peccatorũ remiſſio. de cõſe. diſt. ij̃. non eſt, eſt enim orationũ eccleſie finis, ad quẽ finẽ oẽs eccleſiaſtici ordines ſaltem circa epiſcopalem ordinant̃, ideoq; licet ſint plures ordines, ratione tñ vnius finis ordinantur ꝛ dicuntur vnum ſacramentum, vt no. Archi. xxxij̃. di. in prin. ꝛ ꝑ iſta parte cõſuluerunt Pau. de leaza. ꝛ Ul. de bo. vt refert do. Cardid. de Turde. in ſuo opere. vbi idem tenet ipſe. nec ob. quod not. Joan. ꝛ Hoſti. de ver. ſig. cum inter. qr ibi in relictis pro miſſis dicendis. in. vij̃. xx. vel. xxx. Sed hic in legato ſimpliciter pro miſſis dicendis, nec ob. quod not. de ſepul. cle. dudum. vbi parochialis habet quartam pro miſſis dicendis: quia habet de legatis ad vſus priuilegiatos.

In contrariũ videtur quod non

debeat canonica: qr iſtud cenſetur quodãmodo anniuerſariũ, quo
57 ceſſat canonica. de teſta. c. fi. Itẽ qr iſtud cenſeꝯ legari † contẽplatione perſone ſacerdotis qui debet miſſas celebrare. i. ꝑ labore ipſius ſacerdotis, qui labor coheret ꝓſone, vt. ff. de annu. lega. l. ſcio. Item qr teſtator nõ habuit reſpectũ ad eccleſiã: ſed ad perſonã ſacerdotis ꝛ ſic nõ legauit nec ligare preſumit̃ contẽplatione eccleſie, ſed intuitu ꝛ contẽplatione perſone, ꝛ ſic ceſſat canonica: vt. d. c. requiſiſti. de teſta. Maxime autẽ hec procedũt qñ teſtator legauit ꝑ miſſis dicendis nõ exprimẽs de rectore alicuius eccleſie qui debeat miſſas celebrare, ſed in genere damnauit heredem vt faceret miſſas celebrare. Iſto enim caſu cum heres eligat perſonam ſacerdotis qui celebrat miſſas, electio reſpicit perſonã ſacerdotis ꝛ non eccleſiã, vt. ff. de leg. ij̃. l. quidã. qr iſto caſu nihil teſtator reliquit alicui eccleſie vel alicui perſone cõtẽplatione eccleſie ex quo nõ expreſſit nomẽ rectoris alicuius eccleſie, ſed ſic in genere locutus eſt de ſacerdotibus qui celebrent diuina: qõ quidẽ celebrare cõpetit ratione ordinis ꝛ non ratione eccleſie cui celebrãs preeſt, vt de celebra. miſſ. c. j. Et pro hoc videt̃ caſus qõ non debeꝯ canonica epo, vt de ver. ſig. c. ex parte. iij̃. niſi cõſuetudo illud diſponat, vt eo. titu. c. cum inter. vbi per Jo. et Hoſt. Nec ob. cle. dudum. de ſepul. vbi debetur canonica pro miſſis dicendis qr ibi loquitur de canonica parochialis, quã canonicã
58 curatus † recipit de legato quod legatur fratribus predicatoribus ꝛ minoribus, heremitis ꝛ carmelitis, qui preſtant quartã ad quoſcunq; vſus etiam priuilegiatos leget̃. Glo. ſup dicta cle. ſuper verbo, funerabilibus. dicit qõ de iure cõi de eo quod legatur ꝑ miſſis dicẽdis non debeꝯ canonica epo, licet non legatur pro ſeptima. xx. vel. xxx. ꝛc. Dicebant quidam qõ ſi aliquis legat preſbytero alicuius eccleſie pro miſſis dicendis, debetur canonica epo, licet ille preſbyter ſit annalis ꝛ ſeruiat pro mercede, quoniã tale legatum videt̃ factum intuitu ꝛ contẽplatione eccleſie ex quo ibi celebrat. ar. d. c. requiſiſti. de teſta. deverb. ſigni. c. cũ inter. ꝛ. c. ex parte. ff. de annu. lega. l. annua. §. j. Hec vera niſi legaret̃ cõtẽplatione ꝛ intuitu ꝓſone ſacerdotis. Cõcludamus ergo ꝙ ſi teſtator iubet anniuerſariũ fieri ꝛ pro miſſis dicẽdis legat aliqd tũc nõ debeꝯ canonica epo. de teſta. c. vlti. ſecus ſi legat pro miſſis dicẽdis in genere nõ exprimẽs ꝑ quã ꝓſonã dicant̃ ille miſſe, nec exprimẽs ꝑ miſſis dicẽdis in anniuerſario. Ex predictis patet ꝙ ſi teſtator legat pro aĩa ſua aliquid alicui eccleſie ꝑ miſſis dicẽdis ꝛ pro officiãdo in capella cõſtituta in dicta eccleſia, ꝛ qõ de pecunia legata emat̃ poſſeſſio cuius fructus ſint ꝑ ſuſtẽtatione capellani, quod de illa poſſeſſione epiſcopus habebit portionem canonicam.

59 **Quid ſi teſtator † iubet eccleſiam**

nouiter edificari ꝛ eccleſiam edificandam inſtituit heredem ꝓpter hanc cauſam vt talis eccleſia edificetur an de huiuſmodi hereditate debebiꝯ canonica portio epiſcopo. Premitte quod eccleſia nouiter edificanda etiam antequam edificetur poteſt heres inſtitui q̃ inſtitutio ſortitur effectum: tunc eccleſia edificata eſt. de eccle. edifican. c. ad audientiam. ij̃. ff. de ſeruitu. ruſti. predio. l. ſi ſeruitus. §. futuro. Secundo premitte quod eccleſia nouiter edificata non debet aliter conſecrari nec a principio aliter fundari niſi ei dos competẽs aſſignetur. de conſecratio. eccle. vel alta. cum ſicut. de conſecrati. diſtinctio. j. c. nemo. ꝛ in authen. vt nullus fabricet oratorij̃ domum. §. j. colla. v. ꝛ in authen. vt determinatus ſit numerus cleri. colla. j. §. j. ꝛ ſi hoc omiſſum ſit in fundatione quia dos non fuit aſſignata, non debet conſecrari, niſi dos ante cõſecrationem ei fuerit aſſigna

Source : BIU Cujas

ta.xvj.questio.vl.c.pie mẽtis.ꝛ.j.q.ij.c.placuit. ¶ Tertio premitte qꝫ fundator ecclesie tenet ex debito ad ecclesiã dotandã.vt.d.c.cuꝫ sicut.de ꝓse.eccl'.vel alta. ¶ Cõsiderandũ est ergo qꝫ qñ testator ecclesiam heredẽ instituit exprimẽs qꝫ illa hereditas in loco dotis,ꝛ tunc nõ debeꝯ canonica. Ratio:qꝛ illa dos censeꝯ ad perpetuũ cultum diuinum.de testa.c.vlti.quo casu cessat canonica episcopalis. ¶ Item qꝛ dos illa debet esset libera.i. absqꝫ vllo onere. de cẽsi.c.j. Sed non esset libera nec sine onere,si deduceretur canonica. Jdẽ,si testator non expressit qꝫ hereditas sit loco dotis:qꝛ in dubio videtur velle instituere ecclesiam heredem ex causa dotis,ex quo ex debito ad eam dotandã tenetur.ar.optimum.de solu.l.ꝛ magis. obli
60 gatus †enim ex dispositione legali videtur legare animo cõpẽsandi, vt dicit Jaco.de are.in.l.si cum dotem.§.si pater. ff. solu. matrimo.vbi etiam per Bar.

Sed iuxta predicta incidẽter dubitatur,

cum dos debeat assignari ecclesie,ꝛ quanta debeat esse ista dos plene habetur in.d.c.cũ sicut.de ꝓse.eccl.vel alta. Quid si hereditas sit magna ꝛ sufficiens vltra dotẽ,ꝛ eps pro dote ecclesie velit assignare partem hereditatis que sufficiat ad dotẽ. An de residuo eps habebit canonicam. Respondeo sic:qꝛ illud residuũ nõ est dos nec cedit loco dotis,ergo debetur canonica sicut ꝛ de alijs que obueniunt ecclesie,vt in.d.c.requisisti.de testa. ¶ Secũdo incidenter queritur si testator expsserit qꝫ tota hereditas esset loco dotis ecclesie ꝛ pars hereditatis sufficiat ad dotẽ,an de residuo debebit canonica.vꝫ qꝫ non,qꝛ voluntas testatoris debet obseruari,vt.l.in ꝙditionibus.ff.de condi.ꝛ demon.contrariũ est verũ,cũ illud residuũ non sit dos non potest testator priuare epm sua canonica portione,vt est casus.d.c.requisisti.de testa.

Tertio incidenter queritur

61 si ecclesia sit †sufficiẽter dotata ꝛ demũ testator aliquid legat illi ecclesie exprimens qꝫ illud legatuꝫ sit pro dote ecclesie an portio canonica debeatur episcopo. Respondeo debetur. Nam illa causa pro dote ꝛc. licet habeat se per modum cause:tñ illa cẽsetur falsa ex quo ecclesia erat dotata,ꝛ falsa causa:tunc vitiat legatũ,vt.l.falsa demonstratio. ff.de condi.ꝛ demon. Perinde ergo habeꝯ ac si illa causa falsa nõ esset adiecta in legato,quo casu est indubitatũ qꝫ epo debetur canonica,vt.d.c.requisisti.de testa. Quid si testator instituit heredem vniuersalem altare, ꝛ qꝫ fructus spectare debeant ad sacerdotẽ qui erit deputatus alteri ad officiandũ altare ꝛ qꝫ bona sint predicti altaris pro vita ꝛ sustẽtatione clerici,an epo debeaꝯ canonica de illa hereditate.si tale altare non erat primo dotatum, videꝯ qꝫ debeatur canonica:qꝛ illa hereditas nõ est assignata per epm pro dote altaris. Nec est relicta ꝓ dote altaris,licet sint apposita illa verba qꝫ fructus pertineant ꝛc. nihil operatur vltra ius cõmune quo fructus bonorum ecclesie cedunt sacerdoti pro sustentatione sua.de offic.ord.c. presenti.lib.vj. de elec.generali.in fin.eo.lib. Respondeo,cũ dos debeat assignari illi altari per eũ qui iubet illud altare cõstrui.de conse.eccle.vel alta. c.cum sicut.de conse.dist.j.nemo.qꝫ si hereditas illa erat sufficiens, vltra sufficientiam dotis debeꝯ canonica epo.Si aũt pars hereditatis sufficeret pro dote,tunc quatenus esset sufficiẽs,vltra sufficien-
62 tiam dotis debetur canonica, quid †si relinquaꝯ pro mortuarijs ꝛ funeribus. Rñ.debeꝯ canonica. Casus est in.c.cõquerẽte.de offi.ordi.de testa.officij.debeꝯ etiã pro his qꝫ relinquunꝯ pro sepulturavel pro alijs sacramentis,vt dicit Jnno.de sepul.c.ij.

Dicuntur autem mortuaria

ea qꝫ quis relict ꝓ anima sua in morte,vt dicit glo.in.d.c.conquerẽte.ꝛ idẽ Joã.ibidẽ. Dicuntur etiam mortuaria illa que offeruntur pro mortuis,vt dicit Joan.de ligna.in.d.c.conquerẽte. Funeralia autẽ dicuntur illa que cũ funere deferuntur,vt in cle.dudum.de sepul.in glo.sup verbo,funeralibus.ꝛ per predicta videtur qꝫ non solum debeatur canonica episcopo de his que testator legat pro mortuarijs, sed etiã si testator nihil legat pro mortuarijs,sed filij vel consanguinei testatoris aliquid cõferunt pro ipso mortuo tempore sepulture,vel deferanꝯ cum funere nulla precedẽte sup hoc dispositione morientis. Quid si aliqd legatur pro cereis ad illuminandũ corpus Christivel pro candelis que dantur presbyteris tempore sepulture. Respondeo,de his non debetur canonica portio episcopo. Casus est in.c. vlti.de testa.ibi luminaribus ꝛc.ꝛ per predictam decre.videꝯ qꝫ sine testator legat pro huiusmodi cereis ꝛ candelis sine nulla precedenti dispositione testatoris vel morientis,eius filij ꝛ cõsanguinei ꝓ honore corporis defuncti transmittantur cereos accẽsos vna cum corpore defuncti tẽpore quo traditur sepulture portio canonica non debeatur episcopo. Nec obstat qꝫ no.in cle.dudum.de sepul.super verbo,funerabilibus:qꝛ ibi loquiꝯ de canonica parochiali qꝫ debeꝯ sacerdoti parochiali,etiam si talia obueniũt fratribus minoribus ꝛ predicatoribus ad vsus priuilegiatos, quid si legaꝯ pro campana
63 †emenda. Respondeo qꝫ †nõ debetur canonica episcopo: qꝛ ista spectat ad ornamentum ecclesie,ꝛ est necessaria pro conuocatione populi ad diuina officia,ꝛ diuinum cultum pertinere.de priuil.parentibus.de pe.ꝛ re.quod in te.facit de sent.excommu.c.vlti.lib.vj. de cõsue.ꝛ qꝫ in te.ꝛ facit quod no.in cle.j.de iude. ¶ Quid si legetur vt fiat aliqua imago vel figura de argẽto vt ponatur in ecclesia, ꝛ fit talis imago ad similitudinem testatoris,vel fit ex voto sicut faciunt multi magnates cum eis nascitur filius,sicut videmus in statua Domini Cardinalis de Francia ꝛ filij domini Ducis Mediolani que stant in Basilica beati Petri.videtur qꝫ nõ debeaꝯ canonica,cũ id pertineat ad ornamentum ꝛ pulchritudinẽ ecclesie, vt.c. fi.de testa.ꝛ est casus in.l.ij.C.de statu.ꝛ imagi.vbi statua talis pertinet ad ornamenta loci in quo ponit. Item quia talis statua pertinet ad honorem illius qui statuã erigit.C.de sta.ꝛ imagi.l.vlti.et quandoqꝫ populus facit statuã ad honorem ꝛ perpetuam memoriam decedentis in seruitio reipublice.ff.de origine iur.l.j.§.seruus
64 autem.ꝛ quod ad ornatum loci spectat statuas †ponere. est casus in.l.statuas.C.de religio.

Sed iuxta predicta queritur

cũ supra dixerim qꝫ de mortuarijs ꝛ funeralibus debeatur canonica epo.Quid dicemus cum sepe contingat qꝫ testator damnat heredẽ vt emat palliũ de sirico vel de auro ꝛ illud legat alicui ecclesie ad hoc vt deferatur post mortẽ eius super corpus eiusdẽ cum portatur ad ecclesiam,et cum traditꝯ sepulture,ꝛ faciet depingi arma sua vt moris est.Et tale legatum facit ecclesie sub illo modo quod quoties contingat aliquem de descendentibus eiusdẽ testatoris mori,quod rector illius ecclesie cõferat illud pallium ad domum testatoris vt cooperiatur corpus eiusdem decedẽtis ꝛ portet ad ecclesiam,ꝛ sic successiuis fiat tẽporibꝫ quoties aliquis de illa domo decesserit.Et solent insuper ꝛ consueuerunt rectores talis ecclesie in festiuitatibus sanctorum istud pallium ponere in ecclesia ꝓ honore nobiliũ dicte domus,et etiã vt ecclesia magis appareat ornata.An de tali legato debeatur epo canonica portio. Respondeo debeꝯ canonica epo. Et ratio est qꝛ illud legatum censeꝯ mortuariũ seu funerale ꝛ de mortuarijs ꝛ funeralibus debeꝯ canonica portio epo vt dicitur in.d.c.cõquerente. de offi.ordina.Et licet legatum sit ecclesie sub isto modo,tamẽ do-
65 minium acquiritur ecclesie.Sed cõstat †quod canonica portio debetur episcopo de his que acquiruntur ecclesie ex vltima voluntate testatoris,vt dicto.c.requisisti.de testa. Nam quando sub modo legatur aliquid acquiritur dominium legatario ꝛ statim illud legatum potest petere, prestita tamen cautione de modo implendo.C. de his que sub modo.l.j.ꝛ.ff.de condi.ꝛ demon.l.qui heredi.ꝛ.l.mutiane.ꝛ de annu.lega.l.liberto.§.lucius. Nec obstat predictis quod de legato facto ab aliquo pro ornamentis alicuius ecclesie non debeatur canonica portio episcopo de illo legato,vt.d.c.vlti.de testamen. Quia ibi loquitur quando legatur simpliciter pro ornamentis alicuius ecclesie. ¶ Sed in casu proposito illud legatũ non erat relictũ principaliter ꝓ ornamentis ecclesie,sed ꝓpter honorem testatoris ꝛ suorum descendentium.

Sed iuxta ꝑdicta queritur quid

si nulla precedente dispositione testatoris pro honore defuncti cõsanguineivel amici vel heredes testatoris emunt palliũ siricum ꝛ faciunt cooperiri corpus morientis,ꝛ sic fiat successiuis temporibus dummodo portetur ad ecclesiam vt tradatur sepulture,et pacisciꝫtur cum rectore ecclesie in qua defunctus sepelitur vt illud palliũ conseruet ꝛ custodiat,ꝛ referat ad domum ipsorum nobiliũ,ꝛ quoties aliquis ex eis decesserit illud deferatur super corpus morientis, ꝛ sic fiat successiuis temporibus an de illo legato debeatur canoni-
66 ca. Respondeo debetur:quia tale palliuꝫ †censetur mortuarium ꝛ funerale.ꝛ de talibus debetur canonica.d.c.conquerente.Sed iuxta predicta queritur cum sit de more nobiliumꝫ qñ milites ex eis decedant pro honore domus ꝛ defuncti fiunt banderie in quibus ponuntur arma ipsorum nobilium ꝛ induuntur familiares de nigro qui equitant ꝛ deferant banderias vna cum corpore defuncti vsqꝫ ad ecclesiam in qua sepeliꝯ,et quandoqꝫ familiares cum equis intrant ecclesiam,an de his equis debebitur canonica episcopo. Respondeo debetur:quia talia sunt mortuaria et funeralia,vt dicto.c.conquerente.hec vera puto nisi sub cõditione ista dicti equi mittantur ad ecclesiam vt non remaneant erga ecclesiam nec acquirantur ecclesie,et idem puto si nobiles de dicta domo paciscebantur cum rectore dicte ecclesie vt nihil de dictis equis acquirantur ecclesie.de pac.c.j.libro sexto.

Summarium.

1 ☞ Canonica episcopalis quibus casibus cesset.
2 Medio destructo,destruitur terminus.
3 Legatum vitiat incertitudo persone legatarij.
4 Testator si dedit executorẽ ad distribuendum quibus sibi videbiꝯ,si propter executoris negligentiã ius exequẽdi sit devolutũ ad diocesanum,an de tali legato debebitur episcopo canonica.

Portio

5 Portio canonica cessat si testator instituit ecclesiam cum clausulis congruentibus, ꝛ que sint.
6 Canonica ex priuilegio papali cessat.

¶ Capitulum octauum.

1 VEnio ad octauū capitulum principale in quibus ꝓ casibus cessat canonica epalis, ꝛ lz ex superioribus que dixi possit hoc apparere, tñ per viam remissionis ad superiora impediměta. ¶ Cessat enīz canonica cū sit presbyter ecclesie cui legat. de hoc plene dixi. s. in. ij. c. prin. Item cessat canonica cū legat loco exempto. de quo plene dixi. s. in. iij. c. prin. qō incipit, que lon. ꝛc. Itē cessat canonica cū subditus epi legat ecclesie que est in aliena dioceſi, vt. d. iij. c. Item cessat cum legat capelle site in loco exempto vt dixi in. d. iij. c. Item cessat cum legat prelato alicuius ecclesie expresso noie persone, vt dixi in. v. c. prin. qō incipit, que persone teneant ad canonicam. Itē cessat cum legatur canonicis alicuius ecclesie vt singularibus, vt dixi in. d. v. c. Item cessat cum legat pauperibus in genere, vt dixi plene in. d. v. c. Item cessat canonica cum legat leprosis degētibus in aliqua domo, vt dixi in. d. v. c. ꝛ ibi in fine illius. v. c. sunt multi casus in quib⁹ cessat canonica, quos ibi plene vide. Item cessat canonica cū aliqua obueniunt ecclesie ex donatione inter vinos vel ex aliquo cōtractu, vt dixi. s. in. vj. c. prin. Itez cessat canonica qñ locus cui legatur est incapax legati sicut apparet in ordine mendicantiū eo casu quo non potest capere legatū, vt in cle. exiui. ꝛ in extrauaganti, exīt qui seminat. tunc enim qz legatū est ipso iure nullum epō non debeť canonica: qz legatum est pro non scriptum ergo ꝛ tacite onus relicti. l. si in metallum. de his que pro nō scriptis. sic pater nō capit pro filio nō instituibili. de le. ij. l. debitor. §. seruo. sicut nec eps capit vbi
2 nō est capax ecclesia cui legatur. qz destructo ꝓ medio destruitur terminus ad quem. l. tria predia. de serui. rusti.

Item cessat canonica quādo legat ad vsus priuilegiatos de quibus de testa. c. fi. qō plene fui prosecutus in. vij. c. princi. qō incipit, qñ ei. Item cessat canonica qñ bona acquirūtur ecclesie virtute professionis, vt dixi in. d. vj. c. Item cessat canonica qñ legatur pro incertis ꝛ succursū ecclesie, dico terre sancte, vel pro tuitione pauperū vel cura infirmorū, vel pro subsidio vestimentorum, vel pro subsidio studentiū, vel missis dicēdis, vel pro ornamētis ecclesie, vel pro cereis ad illuminādū corpus xpi, vel pro candelis que danť presbyteris tpe sepulture, vel legat pro cāpana emēda, vel legat pro statua facienda in ecclesia. ꝛ hos predictos casus plene fui consecutus in d. j. c. prin. Hic incidenter querit, si lego vni presbytero pro missis dicendis in tali ecclesia nō exprimo nomē presbyteri an legatū va-
3 leat. non, videť, qz incertitudo ꝓ persone legatarij vitiat legatū. ff. de testa. tute. l. duo sunt titij. ff. de reb. du. l. si fuerit. In contrarium videť. C. de episco. ꝛ cle. l. si quis ad declinandam. vbi propter fauorem anime ꝛ pie volūtatis, incertitudo persone nō vitiat legatum. Sed ibi illa incertitudo reducit ad certitudinē ex dispositione iuris qō in casu nostro nō est expressum. ꝛ vide de condi. ꝛ demon. l. in testamēto. vbi si testator iubet monumentū fieri ad instar alterius monumēti, ꝛ in illo loco nō reperiať monumentū, legatū tamen validum est. Item cessat canonica episcopalis quādo eps remittit canonicam ecclesie cui legať. xij. q. iij. c. fi. de rebus eccle. c. possessiões. de dona. c. pastoralis. Item cessat canonica quādo aliquid legatur episcopo sub ea cōditione q legato sit contētus pro canonica, qō dic vt plene no. de testa. c. officij. Item cessat canonica portio qñ legať priuate psone ex eo q testator dicat q legat pro anima: ratio est qz legatur singulari persone. de ver. sig. ex parte. iij. ꝛ lz pro anima legetur, nō tamē debetur canonica nisi legeť ecclesie. de testa. requisiti. ꝛ ita super hoc consuluerūt Jo. an. ꝛ Jo. de monte murlo.

4 Quid si testator ꝓ dedit executorē ad distribuēdum personis ꝛ locis de quibus sibi videbiť, ꝛ propter executoris negligētiam ius exequēdi sit devolutum ad diocesanū, vt. c. nos quidē, de testa. an de tali legato debebiť canonica episcopo. respōdeo aut testator expressit certas personas in genere, ꝛ nō debetur canonica episcopo: ratio, qz si expressit illas personas, illi veniūt vt singulares, ꝛ ideo cessat canonica. de ver. sig. ex parte. iij. Idē si non expressit personas in genere sed in specie, prout no. Jo. de conuer. coning. oudum. si autē expressit personas habito respectu ad certum locū puta hospitale vel ecclesiam, tunc debetur canonica: ratio, qz testator videtur legare illi hospitali vel ecclesie, vt. d. c. oudum. Et eps ex iure devoluto teneť eligere psonas illius loci ad quē testatoris intētio presumitur relata. de supplē. neg. pre. cle. vnica. facit qō no. Jo. in regula. contra eum. in mercu. lib. vj. Item
5 ꝓcessat canonica portio si testator instituit ecclesiam adiecta clausula q testamētum ꝛ heredis institutio ordinaretur ꝛ dictaret per notariū de dicto testamēto rogato ad sensum sapiētis, adiecta etiā in illa clausula q de dicta hereditate episcopus nō haberet canonicam. hoc enim in casu licet testator nō expresserit causas propter quas de iure cōmuni cessat canonica: tamē sapiētis cōsilio debebat ordinari heredis institutio poterit declarare causas p quas de iure communi cessat canonica. Istud nō est supplere de facto, sed de iure. Sed dices canonicam deberi episcopo cuz ecclesia instituitur heres, vt. c. requisisti. nec ista canonica pōt prohiberi a testatore vt ibi patet, ergo sapiēs nō potest declarare causas propter quas cessat canonica. Respondeo, testator nō potuisset simpliciter prohibere canonicam. sed ex quo adiecit illā clausulaz q ordinaretur heredis institutio ad sensuz sapiētis, videť testator voluisse posse declarari causas per sapiētes propter quas cessat canonica q convenit voluntati testatoris qui prohibuit canonicā. Item cessat canonica ex priuilegio papali. de reli. do. constitutus. de sepul. in nostrā ꝛ de testamentis. requisisti.

Summarium.

1 Executores deputantur a testatore sub diuersis modis. 2.
3 Ultima volūtas est captatoria vbi non exprimitur persona vel genus personarum.
4 Persona in testamentis subandiri non debet.
5 Verba sunt generalia si executori datur potestas distribuendi vbi sibi videbitur.
6 Verba impropria quandoq; trahuntur ad institutionē heredis si prolata sunt per modum testandi.
7 Bonus vir magis arbitraretur hereditatis distributionē fieri ad pias causas ꝛ pauperibus, q̄ ad non piam ꝛ non pauperibus. Ultime voluntati semper fauendum.
8 Executor si dať ad distribuendū pauperib⁹ ꝛ pijs locis, medietas legati cōpetit pauperibus, ꝛ reliqua medietas pijs locis.
9 Legatum pium an poterit executor cōuertere in fabricam ecclesie.
10 Executio devolvitur ad epm propter executoris negligentiam.
11 Salutis sue nemo presumitur immemor.
12 Proprie ad salutem anime que pertineant.
13 Legandi potestas dependet a voluntate ꝛ conscientia legantis.
14 Epō an intersit distribuere pro anima testatoris.
15 Liberū qō est in persona mediata, liberū est in persona immediata.

¶ Capitulum nonum.

1 VEnio ad nonū capitulum principale. Et quoniā a testatore sub diuersis modis de quibus infra dicť deputantur executores ꝓ Ideo primo queritur. Testator dat executorem cui concedit potestatē declarādi personas quibus distribuat nō expresso tpe infra qō debebat declarare. Jubet insuper dari hinc ad annū post mortē testatoris, q̄rit infra qō tps debeat declarare. Respōdeo infra annū cōputandū a die monitionis facte per epm. de testa. nos quidē. ꝛ infra eundē annū dz fieri executio, vt. d. c. nos quidē. Notandū autē q prius per executorē dz fieri declaratio personarū q̄ fiat executio, qz executio non pōt fieri in certa persona que ante declarationē est incerta. de rescrip. significauit. C. cōia de le. l. si duobus. de rescrip. cū in multis. lib. vj. Et si executor nō declarat psonas infra annū computādū a die monitionis facte per dioceſanū, tunc ius declarandi personas ad dioceſanum devoluitť ꝛ ius exequēdi, nec artatur eps ex iure devoluto declarare personas ꝑm voluntatē executoris: qz ex quo executor non pōt se intromittere vlterius in executione. de supplē. ne. pre. literas. Notandum tamē q si testator expressit personas quibus debeat fieri
2 distributio per epm de quib⁹ testator expressit, qz ꝓ nō est amplior nec maior potestas epi ex iure devoluto quam executoris. casus est in cle. j. de sup. neg. pre. ꝛ vide qō plene no. Jo. de electione. publicato. in vlti. q. ꝛ plene in mercu. in regula cōtra eum. li. vj. Item notandum q licet executori testamentario detur certum tempus ad exequendum, non datur id episcopo. cogita.

Secundo queritur datus executor ad distribuēdum vbi ei videbitur ꝛ placebit, vel vt id dispenset ꝑm suum arbitrium, an censeatur hoc relinqui ad pias causas. videtur q nō sit ad pias causas. Nam isti executores possint eligere quē volunt, nec habēt necessario eligere pauperes vel pia loca, sufficit q eligant eos qui nō demeruerunt. de le. ij. l. cum quidā. ꝛ l. cū pater. §. rogo. vnde possunt eligere quē libet amicum vel consanguineum testatoris. Nam de amicis ꝛ conjunctis verisimiliter videtur testatorem sensisse ad quos afficiprobabiliter debuit, de lega. ij. l. si quis seruum. §. inter. ꝛ hoc videtur expressum. ff. manda. l. si mandauero. §. si tibi. Item ad coniūctionem quedam carnalis pietas habetur. de alimē. leg. l. alumne. §. fi. non tamen est hic pietas que facit ad pias causas, quia illa pietas

Source : BIU Cujas

ſpiritualis debet eſſe non carnalis, vt no. de ſacroſan. eccle. l. illud.
5 immo videt q talis diſpoſitio nō valeat, qr captatoria eſt vltima voluntas vbi nō exprimit perſona vel genus perſonarū. ff. de here. inſti. l. illa inſtitutio. ſecus ſi exprimit alterū genus perſonarū vel cognatorū. ff. de re. du. l. cognatis vel pauperū. qr dat electio incerti. de certis, nō incerte perſone dicit de incertis. ff. de reb. dub. l. vlt. §. j. r no. C. de teſta. mil. l. captatoria. per Ly. Tres ergo ſunt caſus, aut teſtator ſenſit de certa perſona. aut de incerta de certis ſi ſenſit de certa. perſona aut cōſtat de qua certitudine vel per cōiecturas r illi debet. de reb. du. l. q habebat. aut nō liquet, r tūc locus eſt ſignificationi, vt. d. §. ſi inter. Si ſenſit de incerta de certis locus eſt electioni, r ſi nō fiat electio, ſiquidē relinquit ad pias cauſas. omnes qui eo nomine colligūtur veniunt exceptis demeritis r indignis. Qui vero continētur generali prouidētia teſtatoris, vt. d. §. rogo. r. l. lutius. r. §. ſi. r. l. cum quidā. r. l. cū ita legatur. §. in fideicommiſſo. de leg. ij. Si teſtator ſenſit de incerta perſona de certis tunc non valet niſi ſit relictū pauperibus vel pijs locis, vel in redēptionē captiuorū. de iure fiſci. l. ita fidei. de here. inſti. l. illa inſtitu. C. de epi. r cle. ſi quis ad declinandā. r. l. nulli. in aut. de eccleſia. titu. §. ſi quis. In queſtione autem noſtra nullam teſtator fecit cōmemorationez pauperū vel ſimiliū perſonarū vel piorum locorum. Item non di-
4 xit relinquo pro anima. de le. ij. ſi quis titio. nec perſona † ſubaudiri de ver. ob. l. ita ſtipulatus. §. griſogonus. Item nō debet ſubaudiri de pauperibus magis q de alijs: qr enim lex dicit immo dicit contra q videtur accōmodaſſe tacitam fidē r in eius eſt poteſtate nō reſtituere, de iure fiſci nō intelligit. §. tutor. de proba. l. cum tacitam. in aut. quib. mo. natu. effi. ſui. §. nos igit. inſti. de fideicō. heredi. in prin. Ratione namq; perſone tacite potius eſt preſumēda fraus ad cōmoditatē tacite fidei q pia diſpoſitio, vt. d. l. item fidei. r de leg. j. l. lucius. §. in teſtamēto. Item qr quando cōmittitur executori q poſſit diſtribuere cuicunq; perſone quā declaranerit ipſe executor, pōt declarare de qua perſona ipſe velit, dūmodo nō ſit indigna nec incapax, vt. d. l. cum quidā. de leg. ij. ergo hoc legatuz nō eſt ad pias cauſas: tamen qr ſi eſſet ad pias cauſas eſſet limitata r reſerata poteſtas executoris ad pias cauſas tantum. non eſſet ergo tunc libera poteſtas executoris ſi teneretur diſtribuere ad pias cauſas tātuz. facit in ratione ſui. de prebē. licet epiſcopus. li. vj. Itē teſtator nō exprimit aliquem vſum ad quem diſtribuat. Executor poteſt dici diſtribuere ad vſum pium vel non pium ergo non cenſetur preciſe ad vſus pios.

5 **Preterea ſi executori datur** † poteſtas diſtribuendi vbi ſibi videbitur r placebit. hec enim verba ſunt generalia, nec ſunt relata ad certam cām piam, nec ad certa loca, nec ad certas perſonas, nec ad qualitatē certarū perſonarum, cū teſtator nō expreſſerit cauſas, nec perſonas, nec loca quib⁹ fiat diſtributio: ergo erit in arbitrio executoris in quā piam cām diſtribuat, vel nō piā, r cui loco, religioſo, vel non religioſo, r cui perſone diſtribuat, pauperi vel nō pauperi, hoc eñ eſt natura indefinite vt equipolleat vniuerſali. de elec. vt circa. li. vj. Nō eñ equipolleret vniuerſali ſi ſolū includeret pias cauſas, vel pios, vſus, vel pia loca. de elec. in geneſi.

In contrarium videtur q ſit ad pias cauſas. de teſta. cū tibi debemus enim ſicut preſumere propter fauorē anime, r vt faueamus legatis ad pias cauſas. facit de ſo. cōpe. c. conqueſtus, vbi in dubio preſumitur ad pias cauſas, r valet fauore pie cauſe vere r preſumpte diſpoſitionis, que alias eſſet captatoria. r iſtum cōmuniter approbatur. Sed certe illud. c. cū tibi. bene dicit q ſi in teſtamento dico, cōmitto voluntatē meam tibi qō ius interpretatur q te heredē inſtituā, qr nō omnes ſciunt dicere te heredē inſtituo. C. de teſta. l. qñ. §. dignū. C. fami. herciſ. l. quoties. r ideo eps qui bona clericorum decedentiū ab inteſtato diſtribuere poterat ex priuilegio apoſtolico nō poterit diſtribuere bona mea lz forte clericus, qr nō decedo inteſtatus ex quo cōmitto voluntatē meā in alterius
6 diſtrictione. ita loquit. c. cū tibi. de teſta. nam quādoq; verba † impropria trahunt ad inſtitutionē heredis ſi prolata ſunt per modū teſtandi. in. l. quoties. fami. her. nō aūt dicit. c. cū tibi. q iſte interpretatiuus heres teneatur pauperibus erogare. nec vnq; ex hoc tex. pōt colligi licet quidā hoc ſuppleāt ex eo q iſte interptatiuus heres teneat pauperibus, ced certe nō eſt captatoria niſi ſic interpretaretur: qr eſt certa perſona heredis inſtituti iuris interpretatione. Ad pias aūt cauſas nō dz dici captatoria, qr nō reſidet velle vel nolle illius velle relicti in electionario. nam eo omittente ſupplet eps. vnde non dependet a commiſſario teſtamentum eſſentialiter, ſed per modū electionis, vt. d. l. vtrum. §. j. Et licet clericis ſit relictū, nō tamen contemplatione eccleſie cenſetur relictum. de teſta. requiſiſti. ergo non eſt ad pias cauſas.

Aduertendum ſi poteſtas datur executori exequendi vbi executori videbit r placebit. hoc verbū videbitur a teſtatore adiectū nō denotat merā voluntatē executoris, ſed intelligitur ſm arbitriuz boni viri. ff. de fideicō. liber. l. fideicōmiſſ. libertas. Idē dico de verbo placebit, q nō denotat meram volūtatē executoris, ſed arbitriū boni viri. ff. de fideicō. liber. l. thais ancilla. §. ſororū. fa-
7 cit qō no. Bar. ff. de le. j. l. ſi ſic legat. bonus † aūt vir magis arbitretur diſtributionē hereditatis fieri ad pias cauſas r pauperib⁹ q̄ ad nō piam r nō pauperibus: qr dz arbitrari q magis tendat ad ſalutem anime teſtatoris. de ſo. cōpe. c. conqueſtus. r magis tendit ad ſalutē anime diſtribuere pauperibus q̄ alteri perſone. C. de epiſ. r cle. l. id qō pauperibus. r. l. nulli. r. l. ſi quis ad declinandā. r. l. id qō pauperibus. C. de epiſ. r cleri. Item vltimā voluntatē interpretari debemus in vtiliorē, meliorem r fauorabiliorē cauſam propter regulam generalem, qr fauemus vltime volūtati, vt. l. j. C. de ſanctiſ. epiſ. r propter aliā regulam generalē, qr fauores conuenit ampliari r propter aliam regulā generalē, qr in teſtamentis plenior fit interpretatio de dona. cum delictis. ff. de reg. iur. l. de inteſtantis. ff. de vino le. l. iij. Sed nulla cauſa pōt eſſe melior r fauorabilior quaz illa que reſpicit ſalutē anime. de iureiu. cum cōtingat. de preſcrip. c. vigilanti. r ideo ſi diſtribuit executor ad nō pias cauſas, reuocabit executio per dioceſanum ad quē pertinet defenſio teſtamentorū, cū diſpoſitio repugnet legi r tacite volūtati teſtantis. Item ſi exe-
8 cutor † datur ad diſtribuēdum pauperibus r pijs locis, medietas legati cōpetit pauperibus, r reliqua medietas pijs locis, r de portione pauperū non cōpetit epo canonica, ſed de legatis pijs locis eps habebit canonicam, vt. c. requiſiſti. r q medietas vtriq; illorū competat probatur. C. de ver. ſig. l. cum quidā. ſed ſi alternatiue cōmittat executori, tūc in poteſtate executoris eſt diſtribuere pauperibus vel pijs locis: qr in alternatiuis alteri debetur, vt in regula. in alternatiuis. ergo ſi diſtribuat pauperib⁹ ceſſat canonica, ſecus ſi diſtribuat pijs locis, vt. d. c. requiſiſti. facit de le. ij. l. cum quidam. r. l. vnum ex familia.

Item ſi teſtator committit executori q poſſit diſtribuere certam quantitatē pecunie vbicunq;, qualitercunq;, r etiaz quocunq; loco ſibi melius videtur, pōt executor eligere cauſas ſine vſus ad quos diſtribuat: r hoc denotat illud verbū qualitercunq;. item pōt eligere loca quibus diſtribuat dū teſtator dixit vbicūq;, r in quocunq; loco. r ideo ceſſabit canonica ſi executor diſtribuat ad vſus priuilegiatos. de teſta. c. ſi. vel ſi eligat loca exempta. de teſta. c. officij. vel ſi eligat pauperes in genere. de conuer. coniug. dudum. Item ſi teſtator dat executori vt diſtribuat certam quantitatem pecunie pro anima teſtatoris, vt eidem executori videbit grauans in hoc perſonā executoris r eius conſcientiā, r operatur hec clauſula illa vt ſtetur conſciētie executoris, nec poſſit referre queſtio in contrarium eis q executor dicit ſe feciſſe ſm ſuam conſcientiam. de reſcrip. cle. j. de reſcrip. ſtatutum. lib. vj. Et ideo executor
9 † poterit legatum conuertere in fabricam eccleſie. item pro maritando puellas. Itez in quoſcunq; pios vſus. Itē in omnes cauſas propter quas cenſet pro anima relinqui, r ſine ſint priuilegiati caſus de quibus nō debetur canonica ſiue in alijs. Sed queritur de tali queſtione. Teſtator dedit Titium executorē r voluit q idem executor diſtribuat centū pro ſalute anime teſtatoris ad voluntatē eiuſdem executoris prout idem teſtator ſecrete executori impoſuit ſuper quo eiuſdē executoris conſcientiā onerauit. Inſuper etiam eidē executori legauit. r. a dicta clauſula q dictus executor nō poſſit plus petere de bonis teſtatoris q̄ illa. r. Demum dictus executor mortuo teſtatore interrogatus per eūm de intentione dicti teſtatoris r centum librarū, qui executor reſpondit q dictus teſtator voluit q dicta quantitas centū librarū remaneret ad ipſius executoris vtilitatem, r ſic ſe dixit velle habere dictam pecuniaz in proprios vſus conuertendo.

Hunc queritur an dictus execu- tor poſſit pro ſe retinere dictā quantitatē centū librarum r ad ſuā vtilitatē conuertere, r an credat executori taliter aſſerenti, cū in teſtamēto dicatur q dictus executor nō poſſit plus petere de bonis teſtatoris niſi illa. r. executori relicta. Itē ſi dicta quantitas cētū librarū nō debet dicto executori, quid fieri debeat de ipſa, r ad quē ipſius diſtributio pertinebit, cū in facto proponatur q executio
10 † ſit deuoluta ad eūm propter executoris negligentiā, videt q ſtet dicto r declaratione r aſſertione dicti executoris put videt caſus. ff. de dote prele. l. Theopōpus. nā ſiue ſit incertitudo reſpectu cauſe ob quā relinquit, ſtatur dicto executoris habētis exequi r diſtribuere, vt. d. l. theopompus, r talia ſic incerta relicta nō reprobant a lege niſi qñ circa perſonā incapacem legata teſtator diſponit. de iure fiſci. l. non intelligit r. l. r in fidei. de vſur. cum quidā. §. in tacita. ff. de his quibus vt indignis. r. l. in fraudem. r. l. heredes. r. l. cuz qui. r. ff. de leg. j. l. in tacita. ff. de proba. l. qui teſtamentum. In caſu autē noſtro nulla eſt nec pſumitur fraus, nec reſpectu perſone, nec reſpectu cauſe. Nam nō reſpectu perſone: qr teſtator non diſpoſuit circa perſonam incapacem, nec reſpectu cauſe. fuit enim cauſa honeſta iuſta r pia, quia pro ſalute anime. de ſo. compe. c. conqueſtus.

de teſta.

Source : BIU Cujas

de testa. requisisti. nec presumitur immemor sue salutis qui predicto modo relinquit, immo presumit voluisse salutē anime sue. facit de psump. literas. ꝛ preterea onerauit testator conscientiā illius executoris. cōstat aūt ꝙ in his que iudicantur fm alicuius conscientiam, stamus dicto ꝛ declarationi illius de cuius conscientia queritur, adeo ꝙ nō recipitur probatio in contrariū. de iure patro. cle. vt constitutio in glo. super verbo, oneramus. de reli. do. cle. qz contingit. in ver. ꝛ si quo. de hereditatibus. de rescrip. c. statutum. §. assessorem. li. vj. Et qō ibi notatur in glo. que incipit, per hoc verbū. facit de voto. c. fi. de renun. nisi cum prīdē. in fi. de iureiur. mulieri.

11 Nec presumitur ꝙ quis sit immemor sue † salutis ꝛ exarbitratur, circa ea que sue conscientie relinquuntur. j. q. vij. sanctissimus. vt dicit glo. in. d. c. fi. de voto. Item testator dixit ꝙ fieret ad voluntatem executoris, ergo eius voluntati stādum est facit qō notaꝫ in Spe. de instru. edit. §. nunc vero aliam. ver. quid si testator dixit volo ꝙ ad voluntatem ꝛc. In contrarium videtur ꝙ dictus executor non poterit declarare mentem testatoris de seipso. nam differētia debet esse inter personam declarātem ꝛ personam que declaratur, de insti. c. fi. de iure patro. c. per nostras. de big. debitum. de autoritate in. l. j. de rebus eccle. cle. j.

Item predicta dispositio testatoris non est incerta respectu cause: qz patet ꝙ testator expressit cām qz pro salute anime necnō incerta respectu eius qō legatum est patet, qz fuit expressa quātitas, sed est incerta respectu persone erga quā dz disponere quo casu dispositio testatoris includit aliā personam ꝙ personam habentē declarare, vt. l. non intelligitur de iure fisci. Item testator onerauit conscientiā executoris quasi voluerit testator ꝙ talibus personis fieret erogatio que aūt debuerat recipere a testatore licet debitū esset occultū ꝛ cā occulta, ꝛ tales essent persone quibus ob causam paupertatis foret relinquēdū. hoc em̄

12 proprie † ad salutē anime pertinet, vt. l. si quis ad declinandaz. ꝛ. l. nulli. de epis. ꝛ cleri. Preterea multum ponderanda sunt verba testatoris qui legauit executori. ꝛ. adiecta clausula ꝙ plus petere nō possit de bonis dicti testatoris, sed iam petit plus si iste executor declarat ꝙ mēs fuerit testatoris, sed iam petit plus si iste executor haberet dictas centū libras. repugnet ergo illa declaratio voluntati ꝛ mēti ꝛ verbis testatoris ꝛ iuris dispositioni. ꝛ ideo nō potuit dictus executor declarare, cū mens testatoris fuerit ꝙ illa quātitas centū librarum nō remaneret apud seipsum executorē, nec tamen illa declaratio cū ipse executor nō includatur nec cōprehendaꝫ nec intelligi nec cōprehendi presumatur in verbis, nec in mēte testatoris, nec fm iuris positionē. ꝛ sic non obstant contraria superius allegata. maxime aūt ista procedūt postq̄ ius exequendi esset devolutum ad diocesanum propter negligentiam habentis declarare: qz tempus lapsum ipso iure precluditviam habenti declarare. de supplen. ne. pre. licet. ꝛ. c. literas.

Preterea ad quid erat opus adḋicere i testamento illa verba dum testator dixit ꝙ dictus executor distribuat ad suā voluntatē prout testator eidē executori secrete imposuit. Nō enim erat oportuna hec secreta impositio qm̄ ita potuisset exp̄mere quo ad illā quantitatē cētū librarū de ipso executore sicut expressit de quātitate. x. librarū eidē executori relicta. ¶ Item ad qd erat opus onerare cōscientiā illius executoris si testator voluisset illā pecuniā cen

13 tū librarū apud executorē remanere † potestas em̄ legādi dependet a volūtate ꝛ cōsciētia legantis. l. j. C. de sacrosan. eccle. nō aūt a volūtate ꝛ conscientia legatarij. preterea in illo sermone generali non includitur persona loquēs. i. que hz loquit ꝛ declarare mentē testātis. C. de solutio. l. inquisitio. Preterea in illo testamēto sunt due presumptiones alias quisiones, vna specialis quo ad personā cui legatur: qz executor legauit. x. libras. alia est prouisio generalis ꝛ incerta respectu personarū quibus dz distribui illa quātitas centū librarū, qm̄ nulla persona fuit expressa, vt in. d. l. nō intelligiꝫ. de in. fisci. que generalis ꝛ incerta prouisio nō includit executorē cui specialiter est prouisum. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilice. de le. iij. l. heres. §. j. de fun. instru. l. cū de lanionis. §. an fundus. ꝛ qō no. Bart. de seruorū stipulati. ff. si seruus cōmunis sibi.

Ex quibus concludo ꝙ dicta declaratio mētis testatoris facta p dictū executorē est nullius momēti ipso iure, ꝛ ꝙ illa quātitas cētū librarū nō dz remanere apud executorē sed dz peruenire ad manus diocesani vt illā cōuertat ꝛ eroget ad pias cās pro salute anime testatoris: ꝛ si illā pecuniā erogat alicui ecclesie ha

14 bebit canonicā, vt. c. requisisti. de testa. secus si pauperibus, cū † eps habeat distribuere p anima testatoris. procedit dubiū ꝙ cū distributio debeat fieri fm cōscientiā executoris ꝛ fm secretam fidē datā executori per testatorem an eps succedat in potestate declarandi secretam fidē testatoris ꝛ occultā conscientiā executoris: qz ius declarandi coheret persone nec trāsit ad aliū. de rescriptis, significauit. per Inno. de succes. ab intesta. c. fi. in glo. super verbo, asserunt. in ver. hoc ideo aūt. ꝛ per glo. in. l. pomponius scribit. ff. de rei ven. ꝛ per Azo. in sum. ff. de reb. dub. Querebat autē Bal. in suo tractatu de duabus questionib⁹. prima erat, testator relinquit bona sua arbitrio executoris distribuēda: modo executor distribuit quedam personis, quedam locis: queritur qualiter debebitur canonica episcopo. Respondeo id quod declarat executor videtur declaratū a testatore, ꝛ ab eo dependet tanq̄ a causa efficiente licet ab executore dependet tanq̄ ab organo, vt. l. vnum ex familia. de leg. ij. de testa. tu. l. tutores. ꝛ per glo. in cle. dudū. §. verum. de sepul. ꝛ facit de do. ꝛ contu. c. veritatis in prin.

Secūda questio sua est in ista forma, executor de quo executore loquit. ꝛ. pri. questio declarat quādam viduā in pauperē cui assignet certa bona testatoris, sed illa vidua donat hospitali misericordie illa bona assignata per executorē ꝛ venit illa vidua. Eps vult quartā inspecto ꝙ hospitale misericordie possidet illa bona assignata illi vidue p executorē sed hospitale tuet se, qz nō hz immediatā cām a testatore, sz efluxit ad eām p personā liberā ab hac quarta. Respondeo ꝙ hospitale nō tenet, vt. l.

15 pater. §. xv. de leg. iij. Nā id qō est liberum † in persona mediata est liberū in persona immediata fm Bal. aliud enim est capere a persona mediata ꝛ aliud a persona immediata. ff. de vul. ꝛ pupil. l. patris filij. dictū vero Bal. intelligo esse verū nisi per indicia ꝛ coniecturas appareat de fraude executoris. pone em̄ ꝙ in loco domicilij testatoris erāt multa loca religiosa in magna paupertate cōstituta ꝛ executor in fraudē epi preelegit magis distribuere in vidnā pauperē quā in illa loca religiosa ꝙ personam singularē. isto casu presumitur ꝙ executor in fraudem epi preelegerit personā singularē vt eum fraudaret canonica portione. Isto ergo casu debebitur canonica epo. ꝛ hec opi. probatur de testa. officij. Incidenter queritur si testator committit executori vt distribuat centum pro anima sua i. ipsius testatoris, an executor possit detrahere expensas quas fecit pro funere. Respondeo non, quia huiusmodi expense nō sunt presidium anime sed humanitatis officium. xiij. q. ij. non estimemus. ꝛ. c. anime defunctorum.

Summarium.

1 Relicta ad pias causas ꝛ pro anima que dicantur.
2 Venerabilia ꝛ pia loca que dicantur.
3 Relicta pro incertis ꝛ male ablatis quando dicaꝫ relicta ad pias causas.
4 Testator si legat centū causa nō expressa propter quā legat, nec expressa persona cui leget, nunquid censeatur legatū ad pias causas
5 Ecclesie relicta pro remissione peccatorum sunt ad pias causas.

¶ Capitulum decimum.

Venio ad decimum capitulū principale, qm̄ enim multa relinquuntur ad

1 pias causas ꝛ pro anima. Querit̄ que dicaꝫ relinqui † ad pias causas ꝛ p anima. Dicebat Spec. in ti. de instru. edit. sub rub. de testa. in ver. ꝛ scias ꝙ inter relictas ad pias cās relicta qbuscunq̄ personis miserabilib⁹ computantur, vt pupillis, viduis ꝛ peregrinis, pauperibus auxilio ꝓprio destitutis, vel rōne morbi vel etatis expositis libertis ꝛ similibus. lxxxvij. di. c. j. ꝛ per totū. hoc enim pſone in iudicijs ꝛ extra qualibet prerogatiua locaꝫ. C. qñ imperator inter pupillos ꝛ viduas. l. vnica. de epis. ꝛ cle. l. orphanotrophos. ꝛ. l. si quis ad declinandā. in aut, de ecclesia. ti. §. fi. ne cle. vel mo. c. j. de ver. sig. sup quibusdam. in fi. lxxxvij. di. §. j. ꝛ per totū. lxxxvij. di. nō satis. xxxij. q. v. regū. ꝛ. q. iij. si quis de potētibus. ꝛ. c. se. de fo. compe. ex parte. qō verū est de pupillis, viduis ꝛ peregrinis, miseris ꝛ pauperibus, nō de diuitibus ꝛ potētibus. de offi. dele. significātib⁹. de fo. cōp. ex tenore. Item etiā q̄ relinquunt monasterijs vel ecclesijs vel alijs pijs locis. de testa. c. fi. vel etiā ecclesiasticis ꝛ religiosis pſonis. pia aūt loca

2 † ꝛ venerabilia dicuntur monasteria ecclesie ꝛ hospitalia ꝛ quelibet alia in quibus senes debiles, infantes ꝛ alie persone miserabiles et languide habenꝫ, ꝛ alia charitatis opera exercenꝫ, vt in. d. l. si quis ad declinandā. ꝛ in. l. orphanotrophos. ꝛ in aut. eo. tit. §. fi. ꝛ de reli. do. de xenodochijs. ꝛ. c. se. xxij. q. fi. §. quāuis. ꝛ in. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. l. illud. de mēdicātib⁹ validis. l. vnica. li. xij. Item etiā vt dicunt quidā que relinquunt ad custodiā ciuitatis ꝛ locorum, ar. de immunitate eccle. c. j. ꝛ. ij. C. de dona. l. pe. ar. tñ cōtra in d. l. illud. vel a refectione pontiū. ꝛ viarū, ꝛ murorum, ꝛ fossatorū, ꝛ castrorū, ꝛ similium, ꝛ hoc si necessitas immineat, aliter nō, de sacrosan. eccle. l. ad instructionē. C. de operibus publi. l. omnes prouinciarum. ꝛ. l. ad portus. de quibus. de mune. ꝛ one. l. fi. lib. x. C. de prima. do. l. aut. ꝛ. l. pe. lib. xj. de immu. eccles. c. non minus. ꝛ. c. aduersus. argumentum contra in. d. l. illud.

Source : BIU Cujas

Item etiam que legantur in ornamētis ecclesie, vel p eis siue pro fabrica ecclesie, vel pro luminarib⁹, vel anniuersarijs, vel pro alijs ad diuinum cultum temporalem vel perpetuum pertinentibus. de testa. c. fi. Item etiam dicunt quidam vbi legatur aliquid pro emēdis fossatis factis ꝛ generaliter pro omnibus que p anima relinquuntur, vt. l. nemini licere. C. de sacrosanc. eccle. super eo autem qō dicebat Spe. q relicta pro incertis ꝛ male ablatis dicuntur relicta ad pias causas. Dicebat Jo. in addi. Spe. sup. d. §. ꝛ
3 scias. q relicta† p incertis ꝛ male ablatis dicunt relicta ad pias causas qñ relinquuntur ecclesijs, pauperibus, vel similibus personis: sed secus si relinquuntur alijs personis, maxime coniunctis, puta vxori vel amicis, vel vicinis, vel similibus personis. Nam non consideratur qualiter dicat testator se legare, sed consideratur cui legat. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. illud. ꝛ institu. de lega. §. longe magis. C. de falsa causa adiecta legato. per totum. ꝛ ista fuerunt verba Joan. an. recitando dicta Nicolai de matarellis. Sed aliter dicebat ipse ibidem. Dicebat enim indubitatum esse, q que relinquuntur ecclesie vel pauperibus dicunt ad pias causas relicta: sed nō est verum, qr non ponderet causa ppter quam legatur cū de qua pia causa loquamur. dicebat enim ibidē Jo. si filius legat matri p anima, an istud legatū censeatur ad pias causas. videbatur q sic, vt. l. illud de sacrosan. eccle. ꝛ l. sancimus. eo. ti. ad fi. quia inter parentes ꝛ liberos est pietas. vt. l. ij. de inof. testa. Solutēdo dicebat q si mater est pauper, cēseatur ad pias causas. C. de episco. ꝛ cle. l. si quis ad declinandā. ver. vbi autem. ꝛ ver. quis enim pauperis. si aūt est dives, non censebit ad pias causas. C. de sacrosan. ecc. l. illud. Et subdebat
4 ibidem, q si aliquis legat† centum nō expressa causa ppter quā legat, nec expressa persona cui leget, q illud cēseatur legatuz ad pias causas, ꝛ pro anima ꝛ pauperibus sit erogandū, qō est bene notandum. dicunt etiā quidam q ad pias causas relinqui dicit quando relinquitur pro alimentis. ff. de alimē. lega. l. si cui, vel quando relinquitur ad constructionē pontium vel itinerum. vt dicit glo. ff. ad. l. falci. l. j. §. ad municipium. dicit glo. in. l. si quis titio. de leg. ij. q relictum pro anima censetur relictum ad pias causas: qr verisimile est testatorem voluisse preuenire legatum suū, vel in ecclesiam vel pauperes: dicitur etiā ad pias causas qñ legatur ecclesie, hospitali, pauperibus. de sac. san. eccle. l. illud vbi est casus, vel pro redemptiōe captiuorum. C. de episco. ꝛ cle. l. nulli. in aut. de ecclesiasti, tit. §. si quis etiam. §. si se, vel pro alimentis pauperum, pro quib⁹ alendis alienari possunt bona ecclesie, vt in authē. interdicimus. de ecclesiasti. titu. ꝛ xij. q. ij. aurum. dicebat glo. C. ad. l. falcid. authē. si mulier. qō ad piam causam censetur legari quando legatur pro ecclesia fabricanda vel reficienda, vel ad pontem vel aliquid simile.

5 Item que relinquuntur† ecclesie pro remissione peccatorum sunt ad pias causas. de foro competen. capitu. conquestus. tex. in. c. requisisti. de testa. dicit q relictum ecclesijs cēsetur pro anima relictum. Itē quia deo relinquitur simpliciter, censetur relinqui pro anima. ff. ad legem falci. l. j. §. ad municipium. pro anima enim censetur relinqui siue vocent mortuaria de offi. ordi. conquerente. siue vocent oblatiōes, nomine quorum mortuaria continentur. de ver. sig. cum inter. siue iudicia anime. de sepul. c. j. siue legentur ecclesie vel pio loco in infirmitate de qua decedit vel causa mortis, vt dicit Host. in summa. de sepul. §. de quib⁹. Item cum prelato relinquitur ab extraneo intuitu ecclesie videtur relinqui, ꝛ sic pro anima. Unde ex p̄dictis potest dari doctrina vel regula generalis, q pro anima censetur relictuz nō solum id quod legatur ecclesie vel pio loco, vt. c. requisisti. de testamen. sed etiam quod ab extraneo relinquit p̄lato ecclesie: qr pro anime salute intelligitur esse factum. xij. q. ij. pontifices. de testa. requisisti. Et si in testamento exprimatur non solū nomē dignitatis: sed etiam exprimatur nomē dignitatis ꝛ persone, cum contēplatione ecclesie videatur fieri, ꝛ sic pro anima, vt no. Pet. ꝛ Abb. in. d. c. requisisti. vadas vlterius ad materiam aliam.

Summarium.

1 ☞ Parochialis canonica quo iure sit inducta.
2 Filio naturali certa portio reseruatur in bonis patris.

Capitulum primum canonice parochialis.

Expedito tractatu canonice ēpalis veniamus nūc ad tractatū canonice parochialis. quē quidē tractatuz ordinabo per. xiij. capitula principalia vt inferi⁹ apparebit. Venio igitur ad primum capitulū principale quo iure sit
1 producta canonica† parochialis. Respōdeo inducta est iure canonum. de sepul. c. j. ꝛ c. relatū. ꝛ c. de his. ꝛ c. cū liberuz. ꝛ c. certificari. ꝛ c. nostra. ꝛ eo. ti. cum quis. lib. vj. ꝛ in cle. dudum. §. verum. eo. tit. Est eniz hec canonica de iure parochiali. facit qō no. Inno. Host. ꝛ Jo. super rub. de parochijs. Romani enim pontifices hanc parochialem canonicam inducentes imitati sunt leges romanorū imperatorū ꝛ iurisconsultorum per quas quibusdam personis certe portiones que appellari possunt portiones legales reseruantur ꝛ conceduntur, sicut est videre in filijs legitimis ꝛ naturalibus quib⁹ ꝛ in bonis parentum certa portio reseruatur ꝛ econtra parentibus in bonis suorum descēdētiū, vt in aut. nouissima. ꝛ aut. vnde si pa
2 rens. C. de inoffi. testa. ꝛ† filio naturali in bonis patris. C. de naturali. libe. aut. licet. ꝛ filio arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adop. l. si arrogator. Et patrono in bonis liberti. ff. de bon. liber. l. j. ꝛ in ascriptis curie. C. quando ꝛ in quibus quarta pars. l. j. ꝛ. ij. lib. x. et coniugi soluto matrimonio in bonis coniugis decedētis. C. vnde vir ꝛ vxor. aut. preterea.

Summarium.

1 ☞ Canonica parochialis qua causa sit inducta.
2 Ecclesie parochiali fit iniuria cum parochianus alibi sepelitur.
3 Laicorum vita est clericis passio, ꝛ mors videtur solatium.

Capitulum secundum canonice parochialis.

Venio ad secundum capitulum principale ex qua causa sit inducta hec† canonica parochialis. Respōdeo ppter sacramenta ecclesiastica que ministrat ꝛ tenet ministrare suis parochianis, ꝛ ppter onus q in eorū administratione subit. de sepul. c. j. in cle. dudum. §. verū. vbi dicit tex. ne parochiales ecclesie ꝛ ipsarū rectores siue curati qui ministrare habent ecclesiastica sacramēta quibus noscitur de iure competere, predicare, proponere verbum dei, ꝛ confessiones audire fidelium debitis ꝛ necessarijs beneficijs defraudent, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur ꝛc. xij. q. ij. quicū q flagitio. datur ergo hec canonica parochialis pro ministerio in quo sacerdotes seruiant populo in tabernaculo, cū tales sacerdotes pro populo offerāt p̄ces ꝛ sacrificia. seruiūt enim deo in tabernaculo offerendo pro illis preces, ꝛ sacrificia spiritualia eis ministrāt. vnde dicit apostolus, qui spiritualia seminat tēporalia ab eius merito suscipere debent. seruiunt' enī altario ergo de altario viuere debent: cum enim in sacrario operentur. cum sacrario participare debent. xij. q. j. ecclesias. de prebē. cuz
2 secūdum. Item cum ecclesie parochiali† fiat iniuria de corpore q alibi sepelitur fit sibi recōpensatio vt ecclesie parochiali detur canonica per ecclesiam cui testator legat, ꝛ in qua eligit sepulturam ꝛ sepelitur: facit quod no. Arch. de sepul. cum quis. li. vi. in glo. super verbo, canonicam portionez. ꝛ in ver. ꝛ est ratio. tex. in. c. j. de sepul. dicit hanc canonicam ideo deberi parochiali ecclesie, quia dignus est operarius mercede sua, vt iuxta apostolum sint consolationum socij sicut fuerunt passionum. ꝛ quod ibi dicit tex. de consolatione s. participatione temporalium ideſt canonice portionis que debetur ecclesie parochiali. sicut ꝛ alibi dicitur q pater dicit consolari de redditione filie dotis premortue. ff. de iure do. l. iure succursu. ꝛ ff. ad. l. rhodiam de iactu. l. iij. §. cum autem. passiones autē ibi vocantur labores quos parochialis sacerdos sustinet in edificatione animarum sibi cōmissarum. s. orando, predicando ꝛ sacramenta ecclesiastica exhibēdo, vt dicit Archi. in. d. c. cum quis. de sepul. li. vj. ꝛ Jo. in. d. c. j. de sepul. Et per hoc dicebat Abb. in. d. c. ij. ꝛ Jo. ibi-
3 dem q per predicta possit notari q vita laicorum† est clericis passio ꝛ mors videtur solatium.

Summarium.

1 ☞ Parochialis canonica qua actione ꝛ quo iure petatur.
2 Heres conditione ex canone ad canonicam parochialem an conueniri possit.
3 Mendicantes quibus legatur an teneantur canonicā parochialem elargiri parochiali ecclesie.
4 Actio ex testamento an competat mēdicantibus.
5 Ecclesia cui legatur si acceptat legatū, an parochialis ecclesia possit petere canonicam ab herede.
Ep̄s potest agere pro iuribus ecclesiarū sibi subiectarum.
6 Creditori non competit renocatoria in repudiatis per debitorez
7 Canonica parochialis an debeatur ante sepulturam.
8 Ecclesiam legatariam dicere posse cogi canonicam dare anteq̄ legatum consequatur est absonum.
Corpora defunctorum insepulta remanere non debent.
9 Sacerdos autoritate propria an possit interdicere corpus sepeliri.
10 Ecclesia in casu non permisso si sepeliat parochianum alterius ecclesie, an

Source : BIU Cujas

cleſie, an talis eccleſia poſſit repetere corpus defuncti.
11 Legata ad pias cauſas debentur hereditate non adita.
12 Canonica an peti poſſit anteq̃ extet conditio.
13 Heres ſi vult integrũ legatũ ſoluere eccleſie legatarie in qua teſtator elegit ſepulturã ⁊ parochialis ſacerdos cõtradicat, qd tũc fiet.
14 Eccleſia parochialis quo tẽpore poſſit petere canonicã ab herede.
15 Canonica parochialis coram quo iudice petatur.
16 Obligatio an poſſit eſſe cõtra exẽptos durãte ꝓulegio exẽptiõis.
17 Dioceſani an ſint miniſtri iuris.
18 Teſtator ſi deputat executorẽ ad ſoluẽdũ legatum eccleſie in qua ipſe elegit ſepulturam, coram quo iudice conuenietur executor per eccleſiam parochialem ſuper canonica portione.
19 Canonica parochialis quota ſit de iure canonico.
20 Reus cum ſit certus aliquã portionẽ debere nõ eſt penit⁹ incert⁹.
21 Canonicam petens rerum immobilium an debeat res ⁊ rerum fines ſpecificare.
Agens realiter tenetur rem exprimere.
22 Petitio generalis admittitur ſine rerum ſpecificatione.
23 Nomina ſepultorũ an hẽat exprimere canonicã parochialẽ petẽs.
24 Jus parochiale ſi dicaz mihi cõpetere a parochianis meis, an iſta petitio procedat non expreſſis nominibus parochianorum. 25.
26 Parochialis eccleſia cui debetur canonica ſi eſt negligens in petẽdo canonicam, epiſcopus nomine parochialis eccleſie illam canonicam petet.

¶ Capitulum tertium canonice parochialis.

1 Venio ad tertiũ capituluz principale qua actione † ⁊ quo iure petaꝫ hec canonica parochialis ⁊ contra quẽ agendum ſit ꝓ hac canonica, an cõtra heredẽ, an cõtra eccleſiã legatarij ⁊ quo tpe ſit danda ſeu petẽda hec canonica ſeu de modo ⁊ forma agendi: que omnia proſequimur ſingulariter ⁊ p infra ſcriptas queſtiões. Redeo agiꝫ ad primũ qua actiõe ⁊ quo iure petaꝫ hec canonica. Reſpondeo de condi. ex canone. vbi enim iure nouo obligatio inducitur nec cautus quo iure actionis agendum ſit condi. ex lege, aget de condi. ex lege. l.j. facit qõ notat glo. in.d.c.cũ librum. agat ergo parochialis eccleſia cõtra eccleſiã cui legatur condi. ex canone ꝓ canonica, vt notat Jnno. in.c. de his. de ſepul. Sed dubitatur an parochialis eccleſia poſſit hanc canonicã petere actio. ex teſtõ ab herede teſtantis: videtur q̃ ſic. q⁹ teſtator videtur tm̃ legaſſe canonicam parochiali eccleſie. ff. de leg. j. l. quidam teſtõ. ſ. ſi ſcripti. ⁊ l. ſi a pluribus. de teſta. c. requiſiſti. ſ. ſecus. de heredi. inſti. l. quoties. de inoffic. teſta. l. ſi maritus. vnde dicebat gl. in cle. dudũ. ſuper verbo, elargiri, q̃ ſacerdos hanc canonicam poteſt ab herede vendicare, ⁊ ei interdicere vt nullum ſoluat eccleſie cui legatum eſt. ad treb. l. heres. in fi. ad. l. falci. l. linea margaritarũ. Quidã dicunt q̃ † cõdi. ex canone poteſt heres ad iſtam canonicam cõueniri. alij dicunt q̃ heres non poteſt ad iſtam canonicam cõueniri a parochiali eccleſia, quia nihil eſt legatum a parochiali eccleſia. cõpetet ergo actio ex teſtamẽto eccleſie legatarie ⁊ eccleſia parochialis petat hanc canonicam ab eccleſia legataria. ff. de lega. ij. l. ſi quis ſeruum. ſ. certum ad treb. l. filiã. de vſufr. lega. l. fund⁹. põt tñ parochialis eccl'ia autoritate iudicis obtinere vt mittaꝫ in poſſeſſionez vl'iuris agẽdi, ⁊ poſtea aget vt faceret eccl'ia legataria. ff. vt in poſ. ega. l. ſz inutile. de relig. ⁊ ſumpti. fune. l. ſi qs ſepulchrũ. vel obtinebit a iudice q̃ detur ei pretoriuz pignus. ff. de p̃tor. pig. l.j. ⁊ ij. vel agetur contra heredẽ vt debitorẽ debitoris. ſ. illius cui relictum eſt l.j. qñ fiſcus vel priua. dicebat hoſti. de ſepul. de his q̃ ex quo heres habet facultatẽ ſoluẽdi canonicã põt a parochiali eccleſia cõueniri. ff. ſi cer. pe. l. meuius titiũ. ff. de adop. l. ſi arrogator. ff. de le. j. l. is cui. ſ. fi. ⁊ l. ſed non legato. ſ. ſi teſtator. ⁊ hoc eſt tenendum per not. in dicta cle. dudũ. de le. iij. l. fideicõmiſſa. ſ. interdũ. dicebat pau. in dicta cle. dudũ. ſ. verũ. ſup verbo, elargiri, q̃ † mẽdicantes quib⁹ legaꝫ tenenꝫ illam quartã elargiri parochiali eccleſie, ergo ipſi mendicantes recipiunt ab herede totũ legatũ ⁊ de illo legato ſoluunt quartã eccleſie parochiali, ⁊ ſic eccleſia parochialis accipit illam quartã de manibus heredũ quibus legaꝫ. dico, mẽdicantiũ ⁊ hoc videꝫ probari per dictam cle. dudũ. ſ. verum. ſuper verbo, elargiri vbi dicebat Jo. de li. q̃ per illud verbũ elargiri, clare videtur probare q̃ eccleſie legatarie integrum legatum recipiũt. nõ enim poſſet elargiri quarta parochiali eccleſie ſi eccleſia legataria nõ poſſet petere totũ legatum: quia nemo dat qõ nõ habet. j. q. vij. daibertum. de dona. inter virum ⁊ vxorẽ. c. nuper. ff. de vſuris, l. fundi. Sed non recte põderat illud verbum, q̃ ſicut falcidia eſt in bonis heredis. ff. ad. l. falcidiã. l. linea margaritarum. ſicut ⁊ hic quarta parochialis eccleſie, ⁊ ideo ipſi curati poſſunt illam vendicare ab herede ⁊ interdicere heredibus ⁊ fideicõmiſſarijs ne illam quartam ſoluãt mendicantibus quibus legatur, preſertim cum illos mendicãtes poſſint habere ſuſpectos ne illam quartam ſoluant parochiali eccleſie, ⁊ ſic parochialis eccleſia poteſt dictam quartam vendicare, vt dicta. l. linea margaritarum. ⁊ l. pe. C. eo. ti. ⁊ ff. ad treb. l. heres. in fi. Sed videtur q̃ totũ legatũ debeat ſolui fratrib⁹ mendicãtib⁹ dũmodo parochialis eccleſia recipiat quartam. ff. de leg. ij. l. ſi quis ſeruum. ſ. certũ. ⁊ melius ad treb. l. filiam. ff. de vſufru. l. fundi treb. ibi tamen cõcludit paul. illud quod no. Jnno. in.c. de his. de ſepul. ꝓut ſuperius dixi. Eſt
4 autem hoc vtile ſcire, quia ſi competit actio † ex teſtamento mendicantibus tamẽ qui legaꝫ tũc heres ſoluendo integrum legatũ mendicantibus nõ poſſet cõueniri ꝓ illa quarta ab eccleſia parochiali, q⁹ ſoluendo integrũ legatũ illis mendicantib⁹ liberatur ab actione ex teſtamento ab eccleſia, qua illis tenebatur.

Sed ſi teneamus q̃ illa quarta ſit eccleſie in bonis parochialib⁹, ⁊ q̃ illa quarta poſſit peti per actionem ex teſtamento qua illis tenebaꝫ, tũc heres nõ liberatur ab eccleſia parochiali reſpectu illius quarte. Jtem ſi heres ſolueret iſtam quartam parochiali reſpectu illius quarte, liberaretur ipſo iure, q⁹ ſoluit ſuo creditori ſi dicamus illam quartaz eſſe in bonis parochialis eccleſie: ſed ſi integrum ſolũ pertineret ad mendicantes quib⁹ tunc legaꝫ, heres ſoluendo quartaz eccleſie parochiali liberaretur ope exceptiõis ab eccleſia cui delegaꝫ. ff. de liber. l. libertus ſub cõditione. ſ. ſi titio. de do. excep. l. ſi opera. ⁊ de pigno. act. l. ſolutum. ſ. ſolutam. vt dicebat pau. in dicta cle. dudũ. ſuper verbo, elargiri. Quod ſi eccleſia cui legatur nolit agere ꝓ legato, dicunt quidam q̃ tunc parochialis eccleſia aget vt eccleſia legataria cedat actiones ſuper legato competẽtes. de pecul. l. quod debetur, nõ eſt qõ poſſit, vel vult cedere, recurrendum eſt ad remediũ ſupradicte miſſionis in poſſeſſionem ⁊ pretorij pignoris, vt notat Jnno. in.d.c. de his. ⁊ facit qõ notat pau. in dicta cle. dudũ. ſuper
5 verbo, elargiri. ⁊ ibidẽ Jo. de lig. Aduertendũ qñq̃ eccleſia cui † legatur acceptat legatũ, tunc parochialis eccleſia põt petere canonicam ab herede quando heres nondum ſoluit integrum legatũ. Si autem integrum eſt ſoluta eccleſie legatarie, tũc aget parochialis eccleſia contra legatariam.

Et notãdũ q̃ ſi eccleſia legataria negligẽs fuerit agere ꝑ legato, q̃ tunc ꝑ iure ⁊ intereſſe eccleſie parochialis ratione illius quarte eps poſſet agere cõtra heredẽ, cum eps poſſit agere ꝑ iurib⁹ eccleſiaꝝ ſibi ſubiectaꝝ. de ſucceſſione ab inteſta. c. ij. Qñq̃ eccleſia legataria nõ acceptat legatum ſed illud tunc repudiat, vtrũ debeaꝫ canonica eccleſie parochiali: videtur q̃ nõ, q⁹ ex quo legatum repudiaꝫ, perinde eſt ac ſi nõ fuiſſet legatum ff. de leg. j. l. ſeruũ. l. filij. ⁊ l. legatarius. ſ. j. de leg. ij. l. legatũ. ſi cer. pe. l. pe. ⁊ l. j. ſ. vtruz. ſi qd in fraudẽ patroni. Cũ ergo canonica debeatur de legato, nõ cenſeꝫ legatũ ex quo repudiaꝫ. faciũt iura q̃ dicũt q̃ patrono nõ cõpetit quarta de legatis libertoꝝ, ⁊ per eũ repudia
6 tis. l. j. ſ. vtrum. ſi qd in fraudẽ patro. Et creditori nõ cõpetit † reno catoria in repudiatis ꝑ debitorẽ. l. q añt. ff. q̃ in frau. credi. iſtõ obſt. l. q̃ debeꝫ. q⁹ ibi in actione q̃ cõpetit ne competere deſijt, ſed hic fingitur retro non cõpetijſſe. Jn cõtrariũ q⁹ ex illo legato queriꝫ ius parochiali eccleſie, ergo in eccleſie preiudiciũ nõ poſſit illud legatũ repudiari. vt. l. cũ non ſolũ. de bonis q̃ libe. ⁊ tale legatum videꝫ ad heredẽ redire, cum ſuo onere. vt. l. j. de cad. tol. ibi, in ſubſtituto qui capit ex diſpoſitiõe teſtatoris, ſed hic capit ex diſpoſitione legis.

Sciendũ aũt eſt q̃ valde vtile eſt ſcire ꝙ quẽ dẽat vel agi poſſit ꝑ hac canonica parochiali, an valet cõtra heredẽ. An vero ꝙ eccleſiã legatariã. an vero contra vtrũq̃ propter multa dubia, que latius fui proſecutus in canonica epiſcopali. in. iij. c. principali. Demuz queritur quo tẽpore debeat dari iſta canonica parochialis ſeu peti poſſit per eccleſiam parochialem. Jn hoc habemus tres opiniones. prima opinio q̃ debeat dari anteq̃ teſtator eligat ſepulturam. vnde dicebat Archidia. de ſepultu. cum quis lib. vj. ſuper verbo, elegerit. q̃ ante electionem talem debet dari eccleſie dimiſſe canonica portio vt dicta electio non teneat, vt dicto. c. j. de ſepultu. vbi dicit textus teneri cenſemus. ꝛc. ⁊ ſic demum ꝛc. Cum ergo talis excommunicari debeat vt patet ⁊ colligitur ibi, quia mortaliter peccaret aliter eligendo. ad hoc. xj. queſtio. iij. c. nemo epiſcoporum. ⁊ hanc ſententiam tenuit Hoſtien. in dicto. c. j. Jſta opinio non eſt vera in iure quod probatur iſtis rationibus. Primo quia canonica debetur ex quo quia parochianus eligit alibi ſepulturam, ergo ante ſepul
7 turam † non datur hec canonica. Preterea hec canonica datur de legato: ſed legatum non ſortitur effectum niſi mortuo teſtatore. ff. de furtis. l. a titio. preterea non conſideratur electio ſepulture que fit in teſtamẽto, cum illa poſſit reuocari quemadmodum poſſunt reuocari alia legata. ff. de adimẽ. lega. l. ⁊ ſi tranſferam. Preterea conſideratur actualis ſepultura, vt notatur in. c. j. de ſepultu. ſed nemo viuens ſepelitur. ff. de reli. ⁊ ſumpti. funerum. l. prima. canonica debetur q⁹ fit iniuria per hoc cuz corpus nõ aſſumitur ⁊ ab ea ante mortẽ eligẽtis. Secũda fuit opi. q⁹ hec canonica debetur parochiali eccleſie anteq̃ corpus ſepeliatur per eccleſiam in qua quis eligit ſepulturam. hec opinio cõtinet magnam abſurditatẽ.

Source : BIU Cujas

pone etiã qõ ecclesia cui legat nondũ agnouit legatũ vel repudiauit nõ debet cogi ad canonicã prestandam. Itẽ pone qõ heres nondũ adiuit hereditatẽ vel petỹt tẽpus ad deliberandũ an velit adire, vel adiuit hereditatẽ cũ beneficio legis inuentarỹ & est infra trimestre tẽpus, qõ habet ad perficiendũ inuentariũ, & sic non potest a legatarijs conueniri vt primũ patet. ff. de testa. tute. l. si nemo, secundũ patet. ff. de iure delib. l. j. Tertium patet. C. de iure delib. l. scimus.

8 Quis diceret ecclesiam † legatariã cogi dare canonicam antequaz legatũ consequeretur. Itẽ pone qõ heres dicatur nil esse in hereditate, & ecclesia legataria cõtra eũ asserat, quis diceret iacere corpus insepultum anteq̃ huiusmodi questiones dirimant, cũ corpora defunctorum non debeant remanere insepulta. xiỹ. q. ỹ. ebron. fa. ff. de reli. & sumpti. funerũ. l. scriptũ. in ver. fuge enim. Itẽ licet ecclesia parochialis debeat canonicã recipere, non tñ videt qõ possit interdicere qõ corpus non sepeliatur. casus est in. l. cum sit iniustũ. C. de sepul. viola. Nec potest ecclesia parochia. accipere promissiones fideiuss. vel pignora pro tali canonica qñ illam recipit vt interdicat sepultura, vt dicta. l. cum sit iniustum.

Putarem autem quod licet paro

chialis sacerdos qui dicit canonicam sibi deberi de legato, nõ possit impediri corpus sepeliri anteq̃ sibi soluat, cum dubitatio possit exoriri an illa canonica debeatur sibi an ẽpo pront patet in prealle. l. cum sit. tamẽ de funeralibus que portant cũ corpore defuncti qz constat illa esse certa & statim deberi, qõ sacerdos possit interdicere corporis sepulturã, maxime cũ ecclesia in qua testator sepeliendus erat habebat statim facultatem soluendi de funeralibus hanc canonicam. ar. ff. de rei ven. l. officium. & in. l. j. C. de rei vxo. act. & bene

9 facit in ratione sui. d. l. cum sit. Aduerte non puto qõ sacerdos † autoritate propria possit interdicere corpus sepeliri, sed bene posset implorare officium superioris vt interdicat corporis sepulturam. in aut. vt defuncti seu funera. ỹ. scimus igit. si quis. inver. nõ plus. de certo &c. vel implorare officium superioris vt describant illa funeralia. ar. optimum, C. de iure fisci. l. facultas. li. & de ventre in pos. mittẽ. l. j. ỹ. pe. & quod ibi notat Bar. & ff. de acqui. re. do. l. fi. Scien dum autẽ est qõ in. c. qua fronte. de appel. & in antiqua illius decre. dicebatur qõ propter appellationem creditorũ poterat differri sepultura debitoris si heres erat soluendo, que pars est remota vt in integra. Dicebant tamen ibi quidam qõ ex consuetudine poterat interdici illa sepultura. Alỹ dicebãt qõ si aliquis sit debitor ex contractu, non poterat interdici sepultura illius debitoris. Si autem erat debitor ex maleficio & defunctus fuisset condẽnatus, tunc posset sepultura interdici qõ idem qñ notoriuz erat eũ deliquisse, licet non fuisset condemnatus. Alỹ vero ibi dicebant qõ etiam in causa ciuili interdicerẽt sepultura si heres erat in malicia non soluendi debitum, & vide quod notat Jo. de li. in. c. ex parte. de sepul. Et idẽ dicit Jo. in. d. c. ex parte. dicas quod standum est illi. l. C. de sepulc. viola. l. cum sit.

10 Sciẽdum est autem quod † si ali

qua ecclesia in casu nõ permisso sepeliat parochianũ alterius ecclesie qõ tũc ecclesia parochialis potest repetere corpus defuncti, non solũ eo casu quo ecclesia parochialis appellasset ne alia ecclesia illud corpus sepeliret. sed etiam si nõ appellasset. Unde dicebat Jnn. de sepul. ex parte. qõ ex quo parochianus debet sepeliri in sua parochiali ecclesia, tũc valet appellatio parochialis ecclesie vt corpus sepeliat in alia ecclesia vbi sepeliri nõ dz scõm legẽ vbi nõ est sepultura ecclesiastica, nec ratione sacramentorũ, isto casu non audit appellãs ne corpus sepeliat. C. de sepulcro viola. authen. item qui cõtra. & in aut. vt cũ de appel. cogno. circa principium. dicebat autẽ Joã. in. d. c. ex parte. qõ corpus nõ restituit parochiali ecclesie nisi petat de sepul. c. j. lib. vj. & facit qõ ipse notat de sepul. in nostra. in fi. dicebat etiam Jnno. & Jo. in. c. cum liberum. de sepul. qõ si parochialis ecclesia parochianũ suũ ibidẽ sepeliat. & alia ecclesia repetat illud corpus ex eo, qõ ille parochianus ibi elegerit sepulturã vt agat possessorio recuperande contra parochialẽ ecclesiam q̃ dicat violẽter rapuisse illud corpus, qõ licet probet spoliatio: tñ nõ fiet corporis restitutio nisi de proprietate illius iuris constet. Tertia fuit opiñ. qõ hec canonica sit prestãda demũ post traditũ corpus sepulture, hec opinio videt equior. Pro istorũ autẽ intelligentia scire debes tres casus. Primus est qñ pure & simpliciter legat ecclesie, & tunc indubitanter posset peti canonica parochialis mortuo testatore & forte demum tradito corpore ecclesiastice sepulture, & forte etiã ante adi-

11 taz hereditatẽ: qz † legata ad pias causas debent etiã hereditate nõ adita. C. de fideicõmis. l. eã quam. dicebat Jo. de lig. in. c. certificari. de sepul. q̃ ecclesia in qua parochianus alterius ecclesie eligit sepultura non obligatur ad canonicã ecclesie parochiali. anteq̃ corp⁹ tradat ecclesiastice sepulture. & istud est falsum, qz mortuo testatore statim cedit dies legati. ff. de furtis. l. a titio. lz testator nondũ sit sepultuz, ergo mortuo testatore statim insurgit obligatio cõtra ecclesiam legatariã ad canonicã soluendã, sicut videmus in iure eligẽdi qõ statim incipit mortuo prelato etiã corpore nondũ tradito ecclesiastice sepulture. de electione. bone. ỹ.

Secundus casus est quãdo lega-

tur sub modo, siquidẽ ecclesia legataria cauet de modo implẽdo, et tunc statim poterit peti canonica parochialis: qz statim legatũ debeť ex quo prestita est cautio de modo implẽdo. Si aũt ecclesia nollet implere modũ, tunc legatũ non consequit. & ideo tũc nõ posset peti canonica. ff. de annuis lega. l. liberto. ỹ. lucius. de cõdi. & demõ. l. qui heredẽ. de fideicõ, liber. l. cum in testamẽto. de legat. iỹ. l. si tibi legatũ. C. de his que sub modo. l. j. ff. de cõdi. & demõ. l. quibus diebus. Tertius casus est qñ legat sub condi. & tunc ante conditionez

12 extantẽ non cedit dies legati, ergo non põt peti canonica † anteq̃ extet cõditio. ff. de ver. sign. l. cedere diẽ. Sed circa hoc querit si per apostolicũ priuilegiũ concedat alicui ecclesie ius funerãdi cũ alias non cõpeteret de iure cõi, & in priuilegio apponat illa clausula, salua iustitia: & salua canonica. An sit differẽtia inter huiusmodi clausulas & quo tempore tũc soluet canonica parochialis. dicebat host. in. c. certificari. de sepul. qõ hec est differentia. Nã primo casu cũ dicitur iustitia, oportet solui canonicã ecclesie parochiali anteq̃ sepeliatur. dicit emñ & iustũ est hoc, facit eo. ti, c. j. & qõ ibi not. Jo. in glo. anteq̃ & sequẽtibus. In secundo casu dicit qõ corpus prius poterit sepeliri & postea soluet canonica, & fortius fide, diceret soluta tãtummodo quarta parte &c. facit eo. ti. c. in nostra. & qõ not. Hostiẽ. eo. ti. cum sup. in vltima glo. Jo. tñ ibi hanc differentiã nõ approbat, que habet qõ minus importet canonicã q̃ iustitiã. Itẽ hoc habet cõsuetudo optima legũ interpres, qõ tales priuilegiati soluãt ante sepulturã. ratio, qz ista canonica aut de legatis venit soluẽda, aut de funeralibus. Sed legata non tam cito soluit heres nec tam cito posset ad illa soluẽda vrgeri. de testa. nos quidẽ. & c. si heres. facit. C. de sepulchro viola. authẽ. sz nec. ergo ecclesia legataria illo rũ quartam soluere non põt. Si vero canonica consistit in funeralibꝰ illa q̃ cũ funere portant nec debent tolli nec diuidi nec post funus.

Demum iuxta predicta queritur

13 † si heres vult integrũ legatum soluere ecclesie legatarie in qua testator eligit sepulturã & parochialis sacerdos cõtradicat dicens qõ heres retineat canonicã parochialẽ quid tunc fiet. Dicebat glo. in cle. dudum. ỹ. verũ. de sepul. super verbo. elargiri, qõ videbatur qõ integrũ legatũ sit soluendũ ecclesie legatarie, quorũ quarta curati de manibus ecclesie legatarie recipere debebãt. Sed ibi subdit glo. qõ falcidia est in bonis heredis ad. l. fal. l. linea margaritarũ. sicut & ista quarta est in bonis ecclesie parochialis. quarũ curatiẽ vẽdicare pñt, & inhibere heredibꝰ vel fideicõmissarijs grauatis ne illã soluant fratribꝰ, precipue cũ illos suspectos habere possit. & qõ sibi nõ soluatur eadẽ. arg. ff. ad treb. l. heres in si. Aduerte istud qõ dicit gl. predicta procedit si dicamus qõ ista canonica petat condi. ex canone. per ecclesiã parochialẽ ab ecclesia legataria, ¶ Sed si teneremꝰ opi. qõ ecclesia parochialis possit petere hanc canonicã ab herede per actionẽ ex testamẽto, tunc heres non dz soluere integrũ legatũ ecclesie cui testator leganit & sepulturã elegit. Sed deducta canonica residuum soluet. ratio, quia solui debet ecclesie parochiali, nec dz alteri soluere. de iureiur. eam te. Demũ querit si heres integrũ legatũ soluit ecclesie cui legat & in qua sepelitur testator, an respectu canonice portionis liberabitur ab ecclesia parochiali. Respõdeo sic, qõ tale legatũ integraliter debeť ecclesie legatarie, lz postmodum deducat canonica. ff. de leg. j. l. quidã testator. ỹ. si script. & similiter si heres soluat ecclesie parochiali, & ab ecclesia legataria ope exceptionis liberabit. ff. de bo. lib. l. libertus sub conditione. ỹ. titio. de doli excep. l. si opera, Jstud procedit tenẽdo opinionẽ q̃ condi. ex canone petat canonicã tantũ ab ecclesia legataria. Sed si tenemus opinionẽ qõ actione ex testamento cõpetat parochiali ecclesie pro canonica cõtra heredẽ, tunc heres soluẽdo illam canonicã ecclesie legatarie non liberat ecclesia parochiali, quia non soluit cui debuit, vt dicto. c. eam te. de iureiur.

Demum queritur quo tẽpore pos

14 sit † petere parochialis ecclesia canonicã ab herede. Rñdeo demũ adita hereditate p heredẽ. Nam ante aditã hereditatẽ heres nõ tenetur creditoribus non legatarijs. C. de iure delib. l. sancimus. insti. de obli. que ex quasi cõtractu. ỹ. heres quoq̃. & ff. ex quibus causis. in pos. ea. l. apud iulianũ. & l. sequẽti. ff. de actio. & ob. l. ex maleficijs. ỹ. heres. Demũ queritur corã quo iudice petet canonica. Rñdeo si agat cõtra ecclesiã legatariã agendũ est corã iudice ecclesiastico. de fo. cõpe. c. si diligẽti. Si aũt ageret cõtra heredẽ, tunc corã iudice seculari esset agendũ. vt. c. cũ sit generale. de fo. cõpe. lz Jnno. in. c. si clericus. eo. ti. dicat posse agi ex legato corã iudice ecclesiastico cõtra heredẽ laicũ, sed primũ verius. Et notandũ qõ agi dz contra heredẽ vel in loco domicilỹ ipsiꝰ heredis, vel in loco vbi est maior pars hereditatis. C. vbi fideicõ. peta. l. vnica. & de iudic. l. heres absens. & l. fideicõ. Demũ querit si aliqs eligat sepulturã apud mẽdicantes

Source : BIU Cujas

dicantes ꝛ illis legetur, cũ illi sint exẽpti ꝛ immediate subiecti pape, vel ẽt eligat sepeliri in alijs locis exemptis, cuz talia loca exẽpta teneanꝫ parochiali ecclesie ad quartã, an poterũt tales exempti cõueniri per parochialẽ sacerdotẽ coram diocesano cui subest illa parochialis ecclesia. Dicebat Guil. de monte lau. in. d. cle. dudum. §.
15 verum. qõ † possunt cõueniri coraz diocesano, cũ per illam cle. sint reuocata omnia priuilegia illis mendicantibus concessa. ¶ In cõtrarium est veritas quia p istã cle. nõ reuocanꝫ priuilegia exemptionis, sed tantũmodo priuilegia per que ante illam cle. nõ tenebãtur parochiali sacerdoti ad quartã. Agendũ ergo sit cõtra illos exemptos coram papa, de priui. c. j. lib. vj. vel corã legato qui est iudex exemptorum, vt. d. c. j. de priui. Pau. aũt de Leazaro in. d. §. verũ. sup verbo, elargiri. plene prosequebaꝫ hunc articulũ arguẽdo pro ꝛ cõtra. Videbat eñ qõ coram diocesano posset agi cõtra exẽptos ad illam quartã, cum oĩa priuilegia illis cõcessa sint reuocata, que in aliquo illi questioni erant cõtraria. Ergo illa priuilegia exemptorum nõ tenentur a iurisditione diocesani. facit. d. cle. duduz. ibi, neqꝫ ad ida quoqꝫ ꝛc.

Preterea illa cle. est iuris dispositio cuius iuris executio cõpetit diocesano. de prebẽ. si clericus. i fi. li. vj. Frustra eñ lex editur si legis nõ esset executor. de elec. vbi periculũ. §. preterea. lib. vj. ꝛ de origine iuris. l. ij. Contrariuz tenet ibi Pau. dicens q posse agi corã diocesano nec obstat illa cle. qz licet vbi tollantur priuil. impedientia solutionis quartã, nõ sequiꝫ ergo q tol
16 lantur priuilegia exemptionis, cum † obligatio possit esse contra exemptos durante tũ priuilegio exemptionis. ꝛ de priuil. c. j. lib. vj. coguꝫ ergo exempti per papã vel eius legatũ, vt. d. c. j. Nõ eñ diocesanus cognoscit ꝓtra exemptos nisi in casibus a iure expressis. de sup. ne. prela. cle. qz regulares. de sta. mo. attendentes. alias sequeretur q vbicũqꝫ exemptus esset obligatus, posset p diocesanũ cõpelli qõ est falsum: qz illa coertio repugnaret priuilegio exemptionis, ꝛ sic exemptio nil operareꝫ qõ esse nõ dz, vt. d. c. j. de priui. Si aũt ecclesia cui legaꝫ nõ esset exempta vt indubitata est q illa quarta posset peti coram diocesano ꝛ istud teneas pro veritate qõ dicit Pau. dicebat Jo. de lig. in. d. §. verũ. super verbo, neqꝫ ad id qõ corã diocesano possunt exempti cõueniri ad solutionẽ quarte tanqꝫ corã ministro ꝛ executore illius. §. verũ. qõ ius est manifestum ꝛ notoriũ, et in corpore iuris clausum: ꝛ qõ non põt esse nõ notoriũ: ꝛ sic non dz aliqõ priuilegiũ quoquo mõ concessum impedire. qõ aũt diocesani
17 † sint ministri iuris probaꝫ de sen. excõ. nuper. clause eñ in corpore iuris sunt notorie. probaꝫ de coha. cle. ꝛmu. c. vestra. Jtẽ q in talibꝫ notorijs cessat ordo iuris probaꝫ de filijs presbyte. qm̃. Jtem qõ priuilegium fori non excusat eos a coertione diocesani super hoc fienda. probatur per literas que sequunꝫ. Nam si priuilegiũ non eximit a solutione quarte, ergo nec ab illa coertione que venit accessorie ad solutionẽ quarte notorie debite. de prebẽ. si clericus. li. vj. Jdeo male loquiꝫ, qz licet lex sit notoria per quã inducit solutio quarte ꝛ obligatio sit necessaria quo ad ꝓfationẽ quarte, tñ hec notorietas, legis vel obligationis nõ tollit priuilegium fori. de foro cõpe. c. fin. hoc eñ solum operaꝫ notorietas obligationis vt iuris ordo relaxeꝫ non aũt vt tollatur priuilegiũ fori, vt est casus in cle. pastoralis. de re iudi. nec illa coertio venit accessorie ad obligationẽ, immo est de per se tãqꝫ obligatio separata. nec ob. c. si clericus. qz ibi ex iure cañ. debetur prebẽda tanqꝫ accedens ad ius cañ.

18 **Demum queritur** iuxta predicta si testor † deputat executorẽ ad soluendũ legatum ecclesie in qua testator eligit sepulturã coram quo iudice cõuenietur executor per ecclesiam parochialẽ super canonica portione. Rñdeo coraz epo cui subest executor ex quo suscepit executoris officium, si tñ executor ex quo suscepit officiũ in domicilio testatoris ratione illius quasi cõtractus si ibi inueniaꝫ ibi cõuenitur executor, si aũt ibi nõ reperiꝫ tunc seruabiꝫ qõ habetur de fo. cõpe. romana. §. cõtrahentes. lib. vj. Dicebat Spe. in tit, de instru. edi. in rubrica de testamẽtis in. §. nunc vero aliqua. ver. est aũt cogẽdus. q executor cõuenitur coram iudice vel episcopo in cuius foro natus fuit defunctus, vel domiciliũ tẽpore mortis, vt in. l. nulli. §. episcopi. et §. fi. ꝛ in. l. si quis ad declinandã. ꝛ. §. vlti. C. de epis. ꝛ cler. ꝛ de testa. si heres. Si aũt executor non sit de eodẽ foro ratione originis vel domicilij de quo est defunctus sz de alio, tunc conueniet coram iudice cui subest ipse executor. ff. de tut. ꝛ cura. da. ab his. l. diuus. ꝛ vide qõ not. in. l. vnica. C. vbi tutor vel cura. peta. ꝛ quod not. in Spe. de tutore. §. gñaliter. ver. iem nota iuxta fi. Demum queritur de modo ꝛ forma agendi ꝛ petẽdi canonicã portionẽ parochialẽ. hoc declaro p
19 infrascriptas questiones. Primo queritur cum canonica † parochialis de iure canonico sit quarta ꝛ per cõsuetudinẽ sit aucta, puta qz tertia vel medietas. an agens hanc specificare teneaꝫ si petaꝫ per consuetudinariam vel canonicam.

Et sciendum q canonica cõsuetudine inducta dicit canonica non intentione sed approbatione. de testa. requisisti. in ꝑn. qz canon approbat illam: sed super his varie disponũt iura ꝛ cõsuetudines. videtur ergo q petẽs debeat exprimere an petat canonicam vel consuetudinariam, cum aliter reus deliberare non possit. de edendo. l. j. non ob. de reli. do. constitutis. vbi petitur ius episcopale: quia id certum est ꝛ a iure diffinitum. de off. ord. conquerente. sed parochialis canonica est incerta. Sed huic responsioni obst. qõ ius episcopale propter consuetudinẽ est incertum. de prescrip. c. auditis. ꝛ tamen petitur ius episcopale in genere. Rñdeo ex quo ius episcopale est principale certum accedit illius ratione quod speciali iure priuilegio vel consuetudine competit includitur sub petitione, sed petitio parochialis canonice non habet aliquod tale principale. ¶ Jtem canonica vel consuetudinaria non concurrit in petitione nec in solutionẽ dicit Jnn. de sepul. certificari. q si petẽs canonicam cõsuetudinariã est incertum que portio consuetudine sit in-
20 ducta procedit libellus sine alia expressione. non enim est reus † penitus incertus cũ certus fit aliquã portionem debere. de rei vend. l. que de tota. §. j. ꝛ. l. j. §. autem. ff. quorum lega. ꝛ quod no. de re iud. abbate. li. vj. Dicebat Jo. de lig. in. c. certificari. q canonica que debetur de iure communi est per consuetudinem aucta. Nec petens debet illam petere vt canonica adiecta clausula, scilicet consuetudine debita, que cõsuetudo inducit ius debiti circa illam. Debet ergo exprimere vt reus sit certus, ꝛ hoc si actor scit q debeaꝫ ꝛ quanta sit hec canonica. Sed vbi nõ est certus, tunc põt admitti libellus generalis ꝓpter dubiũ. vt. d. l. que de tota. de resti. in integ. consti. Secundo queritur si parochialis ecclesia petat canonicam simpliciter non exprimens an petat consuetudinariam vel iure inductã. Rñdeo intelligitur petere canonicam iure cõmuni non autem a cõsuetudine inductam. de offi. ordi. conquerenti. in prima glo. ꝛ facit qõ not. Hosti. de sepul. certificari. dicebat glo. de reli. do. consti. in glos. hoc ideo. q petito iure episcopali vel parochiali, includitur nõ solum qõ debetur de iure cõmuni, sed etiam qõ debeꝫ ex pacto vel cõsuetudine. dicebat ibi Joan. super dicta glo. hoc ideo q quando de iure episcopali vel parochiali est concessum alteri: ꝛ loco illius iuris concessum est aliud surrogatum in locum illius iuris alteri cõcessi.

21 **Tertio queritur** an petens † canonicam rerũ immobilium debeat res ꝛ rerum fines specificare, an vero sufficit dicere peto talẽ partẽ fundi vel fundorũ tibi per talem in testamento relictorum. videtur q non teneaꝫ specificare res, nec earũ confines: qz illa canonica parochialis est tanqꝫ ius vniuersale, quo casu in libello non fit rerum specificatio. de quo per glo. in. c. ij. de libel. ob. ꝛ plene per Jnno. in. c. cõquerente. de of. ordi. Dicebant Jnno. Hosti. ꝛ Jo. in. d. c. certificari. qõ tenetur exprimere res ꝛ earum confines. ff. de rei vẽ. l. si in rem. ff. de censi. l. forma. facit de libe. ob. c. fi. Et est ratio secundũ quosdã, qz petendo canonicam in illo fundo agit realiter. Et qui agit realiter teneꝫ rẽ exprimere, vt. l. si in rebus. qõ canonica petatur cõdi. ex cañ. ꝛ non per actionem ex testamento. Sed si non esset alia opinio q petaꝫ actione ex testamẽto, tunc illa ratio est vera. ¶ Quarto queriꝫ an procedat hec petitio peto quartam oĩm rerum tibi relictarũ vel omnium tibi obuenientium ex bonis, vel peto quartã iudicij talis defuncti, vel peto quartã oĩm que pro anima talis reliquit, vel peto quartaz omnium que pro sepultura recepisti. videꝫ q procedat petitio: qz
22 admittitur petitio † generalis sine rerum specificatione, vt. l. j. in fi. ff. de rei vend. potest enim reus esse certus ex predicto libello. de rei ven. l. si in rem. vbi sufficit dicere peto seruum qui fuit ex tali hereditate. Debet tamen agens probare q illa obuenerint ecclesie legataric ex illo iudicio defuncti. l. j. C. quãdo ꝛ a quibus quarta pars debetur. de re iud. ait pretor. de sen. que sine certa ꝗtitate. l. j. de sepul. relatum. ꝛ. c. cum liberum. Judex tamen coget actorẽ ad maiorẽ expressionem vel ad iurandum q plus nescit exprimere. ff. de furtis. l. in actione. Jtem pro tanto ꝓcedit ista petitio vt sequaꝫ naturã vniuersalis actionis. est tamen notandũ q talia legata vniuersitatẽ nõ constituunt. Si enim aliquam vniuersitatem constituerẽt, haberet nomen impositum a iure, qõ non habent ſm Jnno. in. d. c. certificari. dicebat aũt ibidem Jnnoc. qõ ratio diuersitatis inter hanc questionem ꝛ questionem supra positam est, quia hic agitur de personali per quam bene petuntur: non solum corporalia, sed etiaz iura. C. de heredi. vel actio. ven. per totum. Sed in rei vendicatione non veniunt nisi corporalia. ff. de rei vend. in princi. ꝛ. l. vendicantẽ. Dicebat Hostiẽ. qõ ista petitio sequitur naturam specialis, alias est rei vendicatio.

23 **Quinto queritur** † an petẽs canonicã parochialem habeat exprimere nomina sepultorum. videtur qõ non. de sepul. in nostra. de decimis. duduz. de prescrip. c. veniens. dicit Jnnoc. in. d. c. certificari. talem libellum admittendum saltem sine magna difficultate, ꝛ cum iuramento qõ non potest scire nomina defunctorum vel propter maliciam partis aduerse, vel propter aliam causam, que tamen per dicta testium scire spectat. ¶ Quidam tamen dicunt talem libellum non admittẽdum ꝛ cum predicto iuramento, specificet ergo quos potest ꝛ alias agere poterit super quarta aliorum quos in primo iudicio ignorauit. nec obstabit res de alijs iudicata. ratio huius dicti est, quia reus

Source : BIU Cujas

ſine nominibus bene deliberare non poteſt, quod requiritur in libello. ff. de eden. l. j. Et per hoc non procederet libellus, peto quartam talis fundi tibi relictā quodam meo parochiano, non ſpecificando nomen parochiani. nec obſtat predictis predictum. c. in noſtra. de ſepul. & c. dudum. de decimis. & c. veniens. de preſcrip. qꝛ ibi non fuit petita expreſſio, vel ibi fuerũt expreſſa, licet textus nõ exprimat: vel ibi agebatur vniuerſali vel generali actione, qꝛ dicebat ſibi eſſe debitas decimas vel alia iura a certis hoĩbus, & tunc nõ cogitur exprimere, vt no. de of. oꝛ. cõquerẽte. ſed in qõne ꝓpoſita agit ſingulariter, & ideo exprimẽda ſunt noĩa ſepultorum.

24 **Sexto queritur** †quid ſi dicam mihi cõpetere ius parochiale ſcz ius habẽdi canonicam a parochianis meis an procedat iſta petitio non expreſſis nominibus parochianoꝝ, vel me habere ius percipiendi decimas a perſonis mee parochie, vel me habere iuriſditionẽ in perſonis certi loci, an ꝓcedat hec petitio nominibus perſonarũ non expreſſis. Inno. ponit in. d. c. certificari. duas opi. ℙrima qꝫ non procedit petitio non expreſſis nominibus perſonarum. quia non eſt hic petitio vniuerſalis vel generalis qñ quis dicit ſe habere ius percipiẽdi decimas, vel habendi iuriſditionem in aliquo caſtro, immo eſt ſingularis petitio: qꝛ vna res ſola petitur ſi ius decimandi vel iuriſditionem exercendi vel ius habendi canonicam. Ideo licet iudicetur ſuper illo iure decimarum vel iuriſditionis, nec illis qui priuilegio, preſcriptione vel iure ſingulari ſe iuuant: qꝛ ſententia lata cõtra vniuerſitatem nõ preiudicat ſingularibus de vniuerſitate. ſimile quod not. Inn. de ſen. excõ. grauẽ. Alia fuit opinio qꝫ ꝓcedat petitio nõ expreſſis noĩbus perſonarũ. de offi. oꝛ. cõquerẽte. qꝛ hec eſt vniuerſalis ſeu generalis petitio.

Et per hoc dicit Inno. qõ vbi ago cõfeſſoria, dicẽs mihi eſſe ius habẽdi canonicam de relictis omnium ſepultorum in eccleſia tua, & ideo peto declarari ꝑ ſniam te ad hoc teneri vt cõpellaris mihi reſtituere que iam recepiſti, qõ iſto caſu non cogoꝛ exprimere nomina ſepultorũ: ſed in proſecutione exprimam vt fiat mihi condẽnatio, & tunc ſnia fertur ſpecificatis hiis que ſpecifice probauit actoꝛ. de ſepul. in noſtra. de iudic. examinata. & idem eſt ſi quis agat ſibi eſſe ius inſtituendi clericos in aliquibus eccleſijs vt petat ius ſuum declarari, & inſtitutos per euz
25 conuentũ remoueri. † Et idem ſi agam negatoria dicens nõ eſſe alibi ius ſepeliendi aliquos vel habẽdi canonicam portionem de relictis ſepultorum vel inſtituendi aliquos in talibus eccleſijs, & iõ petam reo ſuper his ſilentium imponi, & reuocare quicquid per eum factum eſt. hoc enim caſu ego agens non cogoꝛ exprimere nomina ſepultorum vel canonicoꝝ inſtitutoꝝ eccleſijs, licet bonum ſit qõ exprimam ſi poſſum ſcire nomina illorũ & ſi non poſſum ſcire exprimam nomina illoꝝ que poſſum non ab initio incerta ex poſtfacto poſtmodũ per peritos vel alio modo certificant interdum: et iſto caſu quando ſic agere negatoria fertur ſnia contra inſtituentez illos rectoꝛes, & reo imponitur ſilentium vt decetero rectoꝛes inſtituant & condẽnabitur ad intereſſe agenti quatenus intereſt agenti illos non fuiſſe inſtitutos, ſed non pronuntiabit iudex inſtitutos remouendos ab eccleſijs. Nam per illam ſniam ſuper negatoria nõ preiudicatur inſtitutis qui ignoꝛauerunt de iudicio moto contra inſtituentem, ſed contra inſtitutum & probato qꝫ non haberent eccleſiam inſtitu. remouerentur illi ab eccleſijs, illa tamen ſnia nõ preiudicabit inſtituenti ſuper iure inſtituendi, quia contra eum actuz non eſt. & vide quod notat Inno. de electione. dudũ. ĩ. de cau. poſ. & proprie. cum eccleſia ſutrina. Et facit de elec. querelã. & de cau. poſ. & proprie. eũ olim, ſubdit etiaz ibi qꝫ ſi petam quartam olim relictoꝝ alicui eccleſie a ſepul. in illa qꝫ iſta dicitur generalis petitio: cũ non vna ſed multe res petant, & procedit ſine expreſſione perſonarũ ſepultarum. cõtrarium not. Inno. de reſti. ſpo. cũ ad ſedẽ. de materia autem quam hic Inno. tractat de ſpeciali & generali petitione vide quod ipſe not. de offi. ordi. conquerẽte. & de ord. cog. cum dilectus. de reſtitu. ſpo. cum ad ſedẽ. & quod not. glo. in. c. ĩ. de libel. ob. ¶ Si autem implorem officium iudicis vel agam condi. ex canone vt hãc canonicam de aliquibus ſpecialiter ſepultis, vel ſi petam aliquos ſpecialiter inſtitutos in certa eccleſia amoueri, tũc oportet qõ in libello exprimam perſonã ſepultorũ, & ẽt nomina inſtitutorũ in illis eccleſijs & iſtis caſibus cogoꝛ ſepultorum nomina declarare.

26 **Septimo queritur** †ſi parochialis eccleſia cui debetur canonica ſit negligẽs inꝑpetendo hãc canonicam. ℜñdeo qꝫ tunc epiſcopus nomine parochialis eccleſie illam canonicaz petet, poteſt enim epiſcopus agere pro iuribus eccleſiarum ſibi ſubiectarum etiam ſi tales eccleſie vacent. de ſucceſ. ab inteſta. c. fi. & facit de inſti. cum veniſſent. & pro hoc facit dictum Hoſti. in. c. relatum. de ſepul. vbi dicit qꝫ primitiuo iure ad manus epiſcoporum venire debebant. & per ipſum diſpẽſari, xĩ. q. j. epiſcopus. & c. precipimus. & q. ĩ. nobis. & c. vulterane. & c. ſe, ſic ergo ſi illud ius primitiuum attẽderemus prius aget eoipſo quo recipit & diſpenſat. Si tamen rector nõ negligat ſed agere velit erit epiſcopo preferendus. de iudi. cũ deputati. de reſcrip. edoceri. et ita tenet Jo. in. c. ĩ. de ſepul. de quo per Inno. de reſti. ſpo. c. olim.

Summarium.

1 ☞ Canonica parochialis de quibus obuentionibus debetur.
2 ℙarochianus ſi ali quid elargit inter viuos ex titulo donationis & elegit ſepulturam in eccleſia cui donauit, an de illis donatis debeatur canonica eccleſie parochiali.
3 ℙarochianus alicuius eccleſie ſi tranſit ad monaſteriũ & ibi profeſſus eſt, an de acquiſitis illi monaſterio ex cã profeſſionis debeatur canonica eccleſie parochiali.
4 ℙrofitens habetur pro mortuo.
ℙrofeſſus non poteſt habere domicilium extra ſuum monaſterium.
5 Canonica debetur parochiali eccleſie quando parochianus eligit ſepeliri apud illam.
6 Teſtamentum an rumpatur per ingreſſum religionis.
7 Lex quãdo diſponit in certo caſu, alius caſus in illa lege nõ expreſſus habetur pro omiſſo.
8 Acquiſitio procedẽs ex diſpoſitione defuncti nõ eſt maioris potẽtie ꝙ diſpoſitio procedẽs ex diſpoſitione legati.
9 Canonica an debeaꝫ parochiali eccleſie de donatis cã mortis eccleſie in qua elegit ſepulturam.
10 ℙarochiali eccleſie canonica nunquid debeatur de his que leganꝫ eccleſie in qua quis ſepelitur pro funeralibus & mortuarijs.
11 Eccleſie parochiali an canonica debeaꝫ de his que donanꝫ eccleſie inter viuos.
12 Eccleſia in qua quis elegit ſepulturam ſi legat aliquid pro ſuccurſu ratione eccleſie, an de legato canonica parochiali eccleſie debebitur. 13.
14 ℙarochianus ſi legat aliqd cõſanguineis amicis vel pauperibus pro aĩa, an debeatur canonica parochiali eccleſie.
15 ℳendicantibus ea que gratioſe cõcedunꝫ tanꝙ a iure cõmuni exorbitantia ſunt reſtringenda.
16 Funeralia que dicantur.
17 Verba apposita cauſa tollende dubitationis generalitatem non minuunt.
18 Quarta an debeatur curato de cãdelis que danꝫ fratribus dicentibus officium in die obitus alicuius parochiani.
19 Teſtator ſiue donet ſimpliciter in mortis articulo non exprimens qõ donet cauſa mortis, ſiue donet exprimẽdo qꝫ donat cauſa mortis vtroqꝫ caſu debetur canonica.
20 ℳoꝛs ciuilis qne dicatur.
21 Canonica non debetur de donatis inter viuos.
22 Canonica nunquid debeatur de relictis pro conſtruenda capella vel alia re ſacra.
23 Falcidiam de tacito fideicõmiſſo relicto non capaci ad ſuum cõmodum qui deducant.
24 ℙrofeſſus non poteſt habere proprium.
25 Conuentus ſingularem perſonam repreſentat.
26 Caſus precipui quibus canonica debetur ſacerdotibus parochialibus.
27 Eccleſia ſi ſit collegiata, an quarta diuidetur inter clericos eccleſie, ita qõ ſinguli habeant portionem de huiuſmodi quarta.
28 Epiſcopus non tenetur cõmunicare ſuam canonicam ſuo capellano.

¶ Capitulum quartum canonice parochialis.

1 **Venio ad quartum capitulum** principale vez de † quibus obuentionibus debetur canonica parochialis: & contingit quandoqꝫ qs ſimpliciter legat nõ exprimens ad quos vſus vel propter quas cauſas leget, qñ ꝙ legat exprimendo qꝫ legat propter certos vſus & propter certas cauſas. Circa hoc ſcire debemus duo iura ſcz ius antiquum & nouiſſimum cle. Et premittendum eſt qõ de iure antiquo parochianus vnius eccleſie legat alteri eccleſie in qua eligebat ſepulturam. quo caſu iura antiqua non cõſiderant qualis ſit eccleſia cui legatur: ſcz an ſit eccleſia ſecularis collegiata vel non collegiata: vel an ſit eccleſia regularis, vel an ſit eccleſia mendicantium vel non mendicãtium. Sed ius antiquum hoc ſolum conſiderat an eccleſia cui legabatur haberet ius funerandi. conſiderato ergo iſto caſu antiquo iure eſt videre de quibus obuentionibus eccleſia legataria in q̃ teſtator ſepelitur debeat poſtmodum dare canonicam eccleſie parochiali de illo legato. hoc declaro per infraſcriptas queſtiones. ¶ ℙrimo queritur ſi paro-
2 chianus † aliquid elargitur inter viuos ex titulo donationis & elegit ſepulturam in eccleſia cui donauit an de illis donatis debeatur canonica eccleſie parochiali. ¶ Reſpondeo non debetur, quia illa oblatio bonorum habet ſe per viam donationis inter viuos prout dicit glo.

Source : BIU Cujas

dicit glo.in.c.quod a te.de cle.coniug.vbi dicit ꝙ ille qui offerat se ꝛ sua monasterio videtur donare sua.ꝛ pro hoc facit dictũ.c. de his de sepul.Et predicta procedunt quando ille in monasterio non ꝓfitetur.Dicebat Inno.ꝛ Jo.post eum in.c.de his.de sepul.ꝛ etiam ibi videtur casus ꝙ si aliquis in egritudine de qua decedit se et sua monasterio offerat,parochialis ecclesia habebit ibi canonicam. qõ intelligit Inno.illam de cuius quando quis transit ꝛ se ꝛ sua offert vt ibi viuat,non vt sit professus.Et subdit ꝙ si in sanitate offert se ꝛ sua monasterio,tunc de illis parochialis ecclesia nõ habebit canonicam.vide qõ not.Inno.c.ij.de sepul.

3 **Tertio queritur** si parochianus † alicuius ecclesie transit ad monasterium ꝛ ibi professus fuit ꝛ in illo monasterio professus est querit an de acquisitis illi monasterio ex cã professionis ꝛ sic ex dispositione legali debeat canonica ecclesie parochiali.Respondeo nõ debetur,siue profitea-tur in sanitate siue in egritudine de qua decedit: quod probo per rationem quod illa bona non queruntur monasterio ex donatione in terminis, nec ex donatione causa mortis, nec ex vltima volũtate, nec ex dispositione hominis, sed ex dispositione legis que vult bona profitẽtis monasterio acquiri, vt in authen. ingressi.C. de sacrosan.eccle.cũ enim talia bona nõ possint remanere apud ꝓfessum qui abdicat a se proprijũ.de sta.mo.cũ ad monasterium.ideo ius disponit ꝙ acquiratur monasterio.de priui.cum olim.ij.nec ꝓcedit dictum Inno.dicẽtis in.c.de his.ꝛ c.relatum.de sepul.ꝙ si aliquis profiteatur in sanitate ꝙ tunc videatur mori etiam quanto-cunq; tẽpore postea viuit.ꝛ sic quasi collatum tempore mortis cen-seatur ꝛ sic debeatur canonica,qui etiam dicebat in.c.relatum. ꝙ de omnibus que tũc pro anima dantur monasterio ad qõ transit par-tem habebit parochialis ecclesia:de bonis aũt alijs monasterio da-tis non habebit canonicam parochialis ecclesia.Aduerte istud dictum non procedit quia iura loquẽtia de oblatis in egritudine di-cunt de egritudine de qua decedit ꝛ sic loquitur de morte naturali, ꝛ tunc debeatur canonica.de sepul.de his.in cle.dudum.§.verũ.sed
4 profitens † licet habeat pro mortuo ista est mors ciuilis ꝛ non natu-ralis,ꝛ in isto casu mors ciuilis non equiparatur morti naturali. fa-cit quod not.de verb.ob.l.ex ea parte.de rescriptis. susceptũ. lib.vj. xvj.q.j.placuit.Preterea parochianus alicuius ecclesie si transit ad monasteriuz ꝛ ibi profitetur,desinit esse parochianus illius ecclesie facit quod not.Archi.de sepul.cum quis.lib.vj.Cum ergo tẽpore mortis illius professi ille non sit parochianus ergo non debetur ca-nonica.oportet enim esse parochialez eo tẽpore quo parochianus moritur.

Preterea si parochianus habens ibi domicilium tran-seat ad monasterium ꝛ ibi profiteatur,perdit locum primi domici-lij ꝛ efficitur de domicilio ipsius monasterij:qz professus nõ põt ha-bere domicilium extra suum monasteriũ.de rescriptis. dilectus.ij. vbi per doc.ꝛ per Archi.ꝛ Jo.de rescrip.statutũ.lib.vj. Sed cõstat ꝙ habens domicilium in vna parochia ꝛ transfert se ad aliud domi cilium,perdit primũ,ergo prime ecclesie non debet canonica.de se-pul.cum quis.li.vj.Preterea ille professus ex iuris dispositione oz sepeliri in suo monasterio,nõ ꝛ põt alibi sepeliri nisi in casu.c.vlt.de sepul.lib.vj.Cum ergo canonica ideo debeatur parochiali ecclesie quia videtur sibi fieri iniuria cum corpus parochiani ad aliam eccle siam transfertur.de sepul.certificari.nulla fit iniuria parochiali ec-clesie cum corpus nõ esset ibi sepeliendũ,nec oz ibi sepeliri sz in mo-
5 nasterio.Preterea canonica debetur parochiali † ecclesie qñ paro-chianus eligit sepeliri apud illam ecclesiam,vt in cle. dudum.§. ve-rum.de sepul.sed ille professus non sepelitur in monasterio exvi p-fessionis electionis sepulture:qz illam sibi eligere non põt.sz ex iu-ris dispositione in monasterio sepelitur,vt.d.c. vltimo.de sepultu. libro.vj.

Quarto queritur parochianus alicuius ecclesie le-gat alicui monasterio ꝛ ibi eligit sepulturam:tandẽ ad illud monasteriũ transit ꝛ ibidez profitet. an de illo legato debeatur canonica parochialis.Rñdeo non p ratio-nes quas supra dixi in proxima questione.nec obstat.c.de his. de se pult.vbi debet canonica qñ quis legat alteri ecclesie et ibi eligit se-pulturam ꝛ ibi sepelitur,quia ibi loquit ꝓpter electionẽ sepulture a se factam,sed ille professus non sepelitur virtute electionis sepul ture quam fecit ante professionẽ sed sepelitur ex iuris dispositione in monasterio.immo plus dico ꝙ si parochianus vnius ecclesie le-gat aliquid monasterio ꝛ ibi eligit sepulturam: ꝙ tale legatũ ꝛ ele-ctio sepulture efficiuntur nullius momẽti,ex quo postmodũ testa-tor in illo monasterio profitet.In hoc tñ insurgit alia questio an p
6 ingressum † religionis rũpatur testamentũ.de quo plene.C.de sa-crosan.eccle.aut.si qua mulier.Incidẽter queritur an debeat ca-nonica parochialis qñ parochianus efficit confrater alicuius reli-gionis cui legat ꝛ ibi sepelitur.Rñdeo debetur:qz talis nec libera-t a tẽporali iurisditione qõ intelligit de nõ plene transiatis.de priui. cũ ꝛ plantare.ꝛ vide quod not.Soffr.in summa.de sepul.¶ Quin-to queritur an de donatis † cã mor-tis ecclesie in qua eligit sepulturã debeatur canonica parochiali ec-clesie.Rñdeo debetur:qz talis donatio causa mortis magis accedit legato ꝙ contractui.C.de dona.cau.mor.l.fi.facit cle.dudum.§.ve-rum.de sepul.¶ Septimo queritur de his que obueniunt ecclesie non solũ ex iure legali sed ẽt ex instit.an ecclesie parochiali debetur canonica.Rñdeo debetur qõ plene examinat Jo.in.d.c.j.de sepul. ꝛ plene scripsi in tractatu canonice episcopalis.in.vj.c.principali.
¶ Octauo queritur an ecclesia parochialis debeat habere canoni cam siue legata cõsistant in re mobili siue immobili.Rñdeo vtroq; casu debetur canonica,ꝛ qõ debeat canonica vbi legantur immobi lia probatur per.c.ij.de sepul.ꝛ hoc tenet Joã.in.c.j.de sepul.super verbo,iudicij.¶ Nono queritur de his que testator legat pro mis-sis dicendis per rectorẽ ecclesie in qua eligit sepulturã an debeatur canonica parochiali ecclesie.videtur ꝙ nõ per ea que no.glo.in cle. dudum.de sepul.in ver.de funeralibus.Contrarium est dicendum quia ꝛ de illo legato debetur canonica eẽ,ergo ꝛ debebitur ecclesie parochiali.de verbo.signi.cum inter.ꝛ plene examinaui in tractatu canonice episcopalis in.vij.c.principali.inver.quid si testator legat pro missis dicendis.

10 **Decimo quero** † de his que legant ecclesie i qua qs sepelitur pro funeralibus ꝛ mortua-rijs an debeatur canonica parochiali ecclesie.Rñdeo sic,quia de il-lis etiã debet canonica episcopo.de offi.ordi.conquerente. funera-lia autem dicuntur que cum funere deferuntur,vt in cle.duduz.de sepul.est glo.superverbo,de funeralibus.Mortuaria aũt dicuntur illa que offerunt pro mortuis vt dicit Jo.de lig.in.d.c. conqueren-te.Et per predicta videtur quod nõ solum canonica videtur de his

to queritur parochianus vnius ecclesie habet canonicatum in alia qua ecclesia collegiata ꝛ ibi eligit sepulturam, demum decedit ab intestato nullis relictis cõsanguineis ita qõ illa ecclesia collegiata succedit illi ab intestato,vt in.c.j.de succes.ab intesta.queritur an de illa hereditate debetur canonica parochiali ecclesie.videtur ꝙ non quod probatur istis rationibus.canonica parochialis debeꝯ paro-chiali ab alia ecclesia in qua quis sepelitur de his que obueniũt illi ecclesie ex dispositione ꝛ iudicio defuncti.de sepul.c.j.ibi dum dicit iudicij sui.ꝛ.c.de his.ibi dũ dicit,decreuerit disponere.ꝛ ibi dum di cit cũ bonis suis se transferunt.ꝛ.c.cum super.ibi dum dicit text. de testõ.ꝛ.c. in nostra. ibi dum dicit text.de oblationibus que defun-ctus ꝓ anima reliquit.Sed illa hereditas nõ obuenit ex dispositio ne legali,vt.d.c.j.de succes.ab intesta.

7 **Preterea quando lex** † disponit in certo casu alius casus i illa lege nõ expressus habetur pro omisso.ff.solu.matri.l.si cum dotem.In iuri bus preallegatis solum exprimitur de obuentionibus ex dispositio ne defuncti,ergo secus in obuẽtionibus ex dispositione legali.Pre terea de legato ideo debeꝯ canonica parochialis: qz relinquens vi-detur facere iniuriam ecclesie parochiali preeligẽdo in legãdo ma-gis ecclesiam cui legat ꝙ ecclesiam parochialẽ,sed nulla iniuria dici tur facta per defunctum ecclesie parochiali ex quo defunctus nil le gat ecclesie in qua eligit sepulturam,cũ hereditas illa non obijciaꝯ testamẽto,sed ex legali dispositione.Preterea iura disponentia de obuentionibus ex testamento non includunt obuenientia ab inte-stato:ꝛ propterea iura disponũt hec vt diuersa qz per se tractant de succes.ab intestato ꝛ per se de succes.ex testamẽto vt patet institu. de heredi.que ab intesta.defer.§.j.¶ In contrariũ ꝙ debeaꝯ canoni-
8 ca probatur istis rationibus.non est maioris potẽtie acquisitio † pe-cedens ex dispositione defuncti ꝙ dispositio procedens ex dispositione legali.nam ꝛ dispositio defuncti legalis dicitur dispositio. in auc.de nup.§.disponat.ergo nõ oz magis cõsiderari dispositio pce dens ex dispositione defuncti ꝙ legis.Preterea canonica debetur ex bonis defuncti,sed bona decedẽtis in eius hereditate remanse-runt.Preterea canonica non ideo debeꝯ ecclesie parochiali,qz eccle sie parochiali censetur fieri iniuria cum parochianus non ibi sz ali-bi eligit sepulturam.de sepul.c.j.¶ Sed ideo debetur ecclesie paro chiali,qz ecclesie parochiali censeꝯ fieri iniuria ex quo corpus paro-chiani eius electione alibi sepelitur.Preterea vt debeatur canoni-ca ecclesie parochiali canon considerat principaliter duo. primo quod parochianus alibi sepeliatur. secundo quod de bonis de-functi aliquid obueniat ecclesie in qua elegit sepulturam. sed hic vtrũq; adest videlicet primum. scilicet electio sepulture ꝛ sepultura sequens,ꝛ etiaz secundũ ꝙ hereditas illa obuenit illi ecclesie in qua sepultus est.preterea expressa ꝛ tacita voluntas equiparantur sicut videmus ꝙ equaliter seruatur voluntas defuncti qñ voluntas est tacita,sicut quãdo est expressa.ff.de vulg.ꝛ pupil.l.moribus.¶ Sz succedens ab intestato habet in iure succedẽdi tacitam voluntatem defuncti.ff.de iure codi.l.cõficiuntur.ergo illud idem iudicabimus de obuẽtionibus ex volũtate tacita, sicut de obuẽtionibus de volũ-tate expressa.ꝛ pro hoc bñ facit.d.c.j.de sepul.ibi dũ dicit,iudicij sui non distinguẽs de iudicio expresso vel tacito.

9 **Sexto queritur an de donatis** † cã mor-tis ecclesie in qua eligit sepulturã debeatur canonica parochiali ec-clesie.Rñdeo debetur:qz talis donatio causa mortis magis accedit legato ꝙ contractui.C.de dona.cau.mor.l.fi.facit cle.dudum.§.ve-rum.de sepul.¶ Septimo queritur de his que obueniunt ecclesie non solũ ex iure legali sed ẽt ex instit.an ecclesie parochiali debetur canonica.Rñdeo debetur qõ plene examinat Jo.in.d.c.j.de sepul. ꝛ plene scripsi in tractatu canonice episcopalis.in.vj.c.principali.
¶ Octauo queritur an ecclesia parochialis debeat habere canoni cam siue legata cõsistant in re mobili siue immobili.Rñdeo vtroq; casu debetur canonica,ꝛ qõ debeaꝯ canonica vbi legantur immobi lia probatur per.c.ij.de sepul.ꝛ hoc tenet Joã.in.c.j.de sepul.super verbo,iudicij.¶ Nono queritur de his que testator legat pro mis-sis dicendis per rectorẽ ecclesie in qua eligit sepulturã an debeatur canonica parochiali ecclesie.videtur ꝙ nõ per ea que no.glo.in cle. dudum.de sepul.in ver.de funeralibus.Contrarium est dicendum quia ꝛ de illo legato debetur canonica eẽ,ergo ꝛ debebitur ecclesie parochiali.de verbo.signi.cum inter.ꝛ plene examinaui in tractatu canonice episcopalis in.vij.c.principali.inver.quid si testator legat pro missis dicendis.

10 **Decimo quero** † de his que leganꝯ ecclesie i qua qs sepelitur pro funeralibus ꝛ mortua-rijs an debeatur canonica parochiali ecclesie.Rñdeo sic,quia de il-lis etiã debeꝯ canonica episcopo.de offi.ordi.conquerente. funera-lia autem dicuntur que cum funere deferuntur,vt in cle.duduz.de sepul.est glo.superverbo,de funeralibus.Mortuaria aũt dicuntur illa que offerunꝯ pro mortuis vt dicit Jo.de lig.in.d.c. conqueren-te.Et per predicta videtur quod nõ solum canonica videtur de his

Source : BIU Cujas

que testator legat pro mortuarijs sed etiam si nihil testator leget p mortuarijs sed filij vel consanguinei testatoris aliquid offerant pro ipso mortuo, tempore sepulture vel deferantur cum funere nulla super hoc precedēte dispositione morientis, sicut est in cereis accensis que portantur iuxta corpus defuncti, & sicut est piricum vel de auro qō cooperiť super corpus defuncti & sicut sunt equi arma & bāderia que deferunť cū corpore defuncti & remanēt in ecclesia in qua sepeliť & hoc tenet Guil. de monte laud. in cle. dudū. §. verum. de sepul. super verbo, donatū. facit qō dixi in tractatu canonice eṕalis in vij. c. in ver. q si relinquať pro mortuarijs. Et idē dico de his que relinquuntur ecclesie in qua sepeliť pro cereis vel candelis que stant accensa donec corpus defuncti tradiť sepulture. ista enim sunt mortuaria & nō pro luminaribus eius. Incidēter queriť an ista canonica debeať ecclesie parochiali de his que leganť alteri ecclesie pro sacramentis, puta pro bñdictione nubētium, penitētijs, extrema vnctione & similibus. Rñdeo debetur cū eadem sit ratio, quia dignus est operarius mercede sua &c. satis enim est q offertur pro ecclesiasticis sacramētis vel pro his que sacramētis ecclesie sunt annexa. Et idem de alijs sacramētis. de verb. sig. cum inter. Ita dicunt Joan. & Inno. in. c. ij. de sepul.

11 **Undecimo queritur** †de his que donanť ecclesie inter vivos an debeatur de illis canonica parochiali ecclesie. Rñdeo non. nec de illis debetur eṕo. Nam iura ecclesie hanc canonicā disponūt de his que veniunt in vltima volūtate & nō inter vivos, vt not. Joā. in. d. c. in nostra. super verbo, voluntate. de sepul. & est casus ad literam in. c. de his. §. si vero. eo. tit. ¶ Duodecimo queritur si parochianus legat alteri ecclesie in qua elegit sepulturam adversus priuilegiatos de quibus in. c. vltimo. de testa. an debebitur canonica parochiali ecclesie & loquor de iure antiquo. Non aūt secundum ius nouissimum de quo loquitur cle. dudū. §. verū. Rñdeo nō debetur canonica. casus est ad literam in. d. cle. dudum. §. verū. quam sic in duco pro casu. vel enim loquiť de parochiali canonica que cessabat olim. vbi legabať ad vsus priuilegiatos legatur predicatoribus vel minoribus de q bus loquitur ille. §. verum. vel heremitis vel carmelitis, sed alteri ecclesie vel ordini tunc non debetur canonica. & hoc tenent Innoc. Hosti. & Jo. in. c. in nostra. de sepul. super verbo, oblationibus. hec vera nisi in fraudē sit legatum ad vsus priuilegiatos, q tunc debebitur canonica. de testa. c. officij. in fi. & qō probetur illa fraus doc. ibi

12 hoc ponunt. ¶ †Tertiodecimo queritur ecclesia in qua quis elegit sepulturam legat aliquid pro succursu ratione ecclesie. An de legato debebitur canonica parochiali ecclesie. videtur q non. & p hoc videtur casus expressus de sepul. in nostra. in ver. preterquā de eqs &c. Item q tale legatū cēsetur relictum contēplatione personaruz que debēt transmitti pro succursu terre sancte. devoto. q super his. c. ex multa. & sic legať cōtemplatione persone & nō ecclesie. facit de verb. sig. ex parte. iij. In contrariū est veritas. Debetur eñ canonica, quia nō est ille casus ad vsus priuilegiatos de quibus loquiť. c. vltimū. de testa. nō obstante. c. in nostra. q rōne ibi priuilegij indulti per papam hospitalarijs sancti Joannis hierosolymitani non debebatur canonica parochiali ecclesie, ergo a contrario sensu sumiť qō si per tale priuilegium non esset eis indultum, tunc debetur canonica ecclesie parochiali q a contrario sensu sumere debemus de dona. apostolica.

13 **Quartodecimo queritur** †aliqs eligit sepulturā in aliq̄ ecclesia & ita dicat, lego deo. x. au. an debeať canonica. Rñdeo debetur. ita dñt quidā. & allegāt qō no. Archi. xiij. q. ij. §. sed aliud. super verbo, xpo. Archi. hoc ibi nō dicit. Nā ibi loquiť qñ aliqs legat deo simpliciter quo casu aut loquimur de canonica eṕali, & debeť canonica, vt. l. j. §. ad municipiū. ad. l. fal. vt dixi plene in tractatu eṕalis canonice. Si aūt loquimur de canonica parochiali, tunc aut legans eligit sepulturā in aliqua ecclesia: tūc videť in illa ecclesia legare licet exprimat hoc verbum lego deo: & ideo debeť canonica. Si aūt legat deo simpliciter nō eligendo sepulturā in aliqua ecclesia tunc de illo legato non debeť canonica. ¶ Ratio q tunc debeť canonica parochialis qñ parochianus eligit sepulturā in aliqua ecclesia. per doct. in. c. j. de sepul. licet Archi. in. d. §. sed aliud. diceret q ecclesia cui legatur tenetur ad canonicā parochialē ex eo q legans ibi nō eligat

14 sepulturā. ¶ †Quintodecimo queritur si parochianus legat aliquid consanguineis, amicis vel pauperibus pro anima an debeať canonica parochiali ecclesie. Rñdeo non, q personis singularibus relinquitur ſm Inno. in. c. ij. de sepul. & facit de verb. sig. ex parte. iij. & non pro ecclesia. hz eñ locū hec canonica portio tm̄ in relictis ecclesie vbi sepelitur vel ad quā trāfit vel se cōuertendo vel alio mō, vt. d. c. ij. & c. de his. & hoc iō ne alias ecclesias sue parochie preferat.

Secundo principaliter est videndum ius nouissimuz clemētinarum scz cle. dudum. §. verum. que cle. loquuntur de fratribus predicatoribus & minoribus, sed per papam clementē quintum prorogata est ad heremitas, & per Jo. xxij. ad carmelitas vt patet in eorum extrauagantibus. & facit quod not. gloss. in. c. constitutionē de regu. iur. lib. vj. & per glo. in. c. que a iure. de regu. iur. lib. vj. Et nota

15 q ea † que gratiose fratribus predictis concedunť tanq̄ a iure cōmuni exorbitantia sunt restringēda. de regu. iur. odia. lib. vj. Econtra que conceduntur in fauorē curatorum vt sunt emolumenta sepulture cum sint a iure cōmuni concessa, immo in eis ius cōmune limitatur sunt ad consequentiā trahenda. ff. de leg. l. non possunt. et ita dicit Pau. in. d. cle. dudum. super verbo, elegerit. in fi. dicit enim text. in. d. §. verum. q dictorū ordinum fratres de obuentionibus omnibus tam de funeralibus q̄ de quibuscūq̄ & qūocunq̄ relictis distinctis vel nō ad quoscunq̄ certos & determinatos vsus de quibus etiaz quarta vel canonica portio dari siue exigi non consueuit vel non dz de iure, necnon de datis vel qualtercunq̄ donatis i morte seu mortis articulo aut in infirmitate dantur seu donantur de q̄ decesserit qūocunq̄ directe vel indirecte fratribus ipsis vel alijs p eisdem quartam partē parochialē sacerdotibus & ecclesiarū rectoribus seu curatis largiri integre teneanť. Ponderemus singulariter omnia verba predicta. primo dum dicit ibi sacramēta necessaria vt baptismus: penitētia, viaticū, extrema vnctio, confirmatio: confirmat autem solus episcopus. de consuetu. quanto de funeralibus.

16 ¶ Queritur ergo que dicantur † funeralia. dicit glo. in cle. duduz. superverbo, funeralibus. qō illa dicunť funeralia que cū funere deferuntur. & subdit ibi glo. qō de illis que leganť pro missis dicendis debetur canonica & ibi etiam subdit q de candelis que dantur fratribus tēpore sepulture debetur canonica. Dicebat aūt Paul. super verbo, funeralibus, q funeralia intelliguntť que. cū funere deferuntur, que siue sint cādele, siue cerei: siue pecunia que datur conuentui post sepulturā siue ante debetur canonica. non eñ negari pōt q funeralia sunt que cum funere & honore funeris concedunť in quibuscunq̄ rebus. de sepultu. cum liberum. & c. in nostra. de prescrip. c. ex transmissa. & probatur quidē. §. verum. cum dicit tex. de obuentionibus omnibus &c. & dum subdit tex. de quibuscūq̄ & quocūq̄ relictis. Incidēter queritur an de hmōi funeralibus quarta debeatur, siue deueniat ex dispositione testatoris siue etiā nulla precedēte ei⁹ dispositione heredis defuncti, vel eius amici & cōsanguinei volētes prestare suffragium pro anima defuncti aliquid offerāt de eorū p prio ipsis fratribus vel conuentui. Rñdeo debeť quarta. & hoc vult istud verbū de omnibus etiā. licet quidā dicant hoc vltimo casu nō deberi canonicā q videť datum a viuētibus nō ab ipso mortuo, sed primum verius. & hoc tenet Pan. super verbo, consueuit.

Et nota illud verbum de omnibus, qō est verbum gñale que gñalitas

17 tas non minuitur sed infra ad quoscūq̄ &c. q verba † apposita causa tollēde dubitationis gñalitatem non minuunt, que precedit. ff. mand. l. qui. mutuam. de reg. iur. que dubitationes. de auro & argē. lega. l. que pediculis. §. labeo. de sup. lega. l. legata. de fund. instru. l. v. §. penul. ¶ Demum queritur incidēter per quantum tēpus dicantur durare ista funeralia. an durēt tota illa die qua corpus traditur sepulture. an vero illa hora cum sepelitur, an vero per. vij. xx. & xxx. an vero per totū annum quo in aliquibus locis fit qualibet die continua oblatio per parētes, sed Guil. de monte lau. superverbo, funeralibus an semper si fiat ipsius memoria. Rñdeo tota illa dies qua corpus traditur sepulture cedit curatis qui certant de damno vitādo. de offi. delega. consuluit. ita dicit Jo. de lig. in dicta cle. non solū anteq̄ corpus tradatur sepulture, sed etiā post corpus traditū que dantur ecclesie funeris. Ex his ergo sequitur quod non dantur funeralia pro. vij. xx. & xxx. anniuersario, licet de isto debeatur quarta curato.

18 **Demum queritur** incidenter cum fit de more et consuetudine † qō illa die qua homo moritur fiat officium quod in vulgari appellatur obsequiū & illa die fratribus dicentibus officium dentur candele & demum sequenti die corpus sepeliatur an debebitur quarta curato de illis cādelis. Rñdeo sic: q dantur causa & occasione funeris fiendi. Sequitur in tex. super verbo, relictis. scz non solum de funeralibus de quibus premisit sed etiam de relictis pro missis, candelis, fabrice ecclesie vel domorum, vel alio quouis modo vel colore quesito, cum ille tex. loquatur gñaliter. Et per hoc patet quod si legaretur pro pictantijs vel exequijs mortuorum debetur quarta. Item qō ibi dicit litera quando relinquitur distincte scz quando relinquitur ad certos & determinatos vsus: quia in legato exprimatur causa, vel vsus, vel actus propter quos legatur indistincte, vt quia legetur simpliciter non expresso vsu vel causa ad quos legetur. Item subdit ibi tex. de quibus etiam quarta vel canonica portio dari siue exigi non consueuit vel non debet de iure &c. & per hunc tex. patet quod oportet de legatis ad vsus priuilegiatos de quibus loquitur. c. vlti. de testa. & de verb. sig. ex parte. iij. non debetur canonica parochialis cuicūq̄ ecclesie legetur vel cuiuscunq̄ esset ordinis mendicantium, quod etiam tenebant Inno. Hosti. & Joan. in. c. in nostra. de sepul. super verbo, oblationibus. hodie vero per dictam clemen. de legatis que fiunt predicatoribus & minoribᵘ, heremitis vel carmelitis debetur

canonica

canonica parochialis cuiuſcũq; eccleſie leget vel cuiuſcũq; eſſet ordinis mendicantiũ vel nõ mendicantiũ: qõ ẽt licet legetur ad vſus priuilegiatos, ⁊ idem ꝙ debeatur canonica qñ certis fratrib⁹ ipſorum ordinũ de qua per gl. in regula. que a iure. lib. vj. Et ſubdit ibi tex. canonicã deberi de datis vel qualitercũq; donatis in morte ſeu mortis articulo aut in infirmitate donantis de qua deceſſerit. quod añ ibi dicit text. donãtis ⁊c. dicit in glo. ſuper verbo, de datis. qõ ſi teſtator legatum ſoluit in vita nihilominus debeꝫ quarta qr videꝫ ſoluere vt legatum vnde legatarius iterum poſt mortẽ non petit, ⁊ ſi falcidie locus fit illam propterea non euadit. primũ probatur. C. de lega. l. filia. ff. de leg. ij. l. lucius. j. ⁊. l. lucius. ij. §. impuberi. ad idez ff. ad le. fal. cũ quo. §. fi. ſed probaꝫ. C. ad. l. falc. in donationibus. ⁊. l. pe. C. fami. herc. l. ſi cogitatione. ⁊ hoc plene examinaui in tractatu
19 canonice epalis. Item ſubdit ibi text. vel qualitercunq; donatis in morte ⁊c. Per iſtum patet ꝙ ſiue teſtator † donet ſimpl'r in mortis articulo, nõ exprimẽs ꝙ donet cã mortis ſiue donet exprimẽdo qõ donat cã mortis vtroq; caſu debeꝫ canonica. Et ſit caſus expreſſus ꝙ de donatis cã mortis debeꝫ canonica: qr hmõi donatio magis accedit legato quã cõtractui. C. de do. cau. mor. l. fi. ⁊ iſtud vltimũ vult illud verbum qualitercũq; ſiue doneꝫ in infirmitate ſimpliciter ſiue exprimat ꝙ donat cauſa mortis.

Dicebat autem Pau. ſuper dicto verbo, deceſſerit qõ ſi in fraudẽ fratres inducant teſtatorem vt cũ habitu fratrũ ſepeliaꝫ, ⁊ teſtõr in qua egritudine decedit tranſeat ad illam religionẽ mendicantium, ꝙ debeꝫ canonica parochiali eccleſie ſi talis profiteaꝫ in illa religione ſiue nõ profiteatur. Et nota diligẽter illud verbũ deceſſerit, qr denotat mortẽ naturalem ⁊ non ciuilẽ. Et per hoc patet ꝙ nõ eſt vera opi. Inno. dicentis in. c. relatum. ⁊. c. de his. de ſepul. qõ qñ quis in ſanitate profiteꝫ
20 licet multo tẽpore poſt viuat debeaꝫ canonica parochiali eccleſie: quia videtur mori cum profitetur. Illa enim eſt mors ciuilis † que non equiparatur morti naturali. de reſcriptis. c. ſuſceptum. libr. vj. Item diligẽter aduerte illud verbum necnon de datis ſeu qualitercunq; donatis vſq; ad vſus quocũq; directe vel indirecte ⁊c. cõprehendendo etiam verbum datis de quibus fit mẽtio in. §. verum eſt cõſiderare quatuor caſus qñ quis in teſtamẽto legat mẽdicantibus ⁊ ibi eligit ſepeliri, ⁊ ibi ſepelitur, ⁊ tũc de iſto legato debetur canonica etiam ſi teſtator illud legatũ ſolum in vita: ⁊ ita loquitur gloſſa ſuper verbo, de datis ⁊c. Secundus caſus eſt. qñ teſtator in teſtamẽto eligit apud mendicantes ſepeliri ſed nihil eis in teſtamẽto legat ⁊ in infirmitate cõſtitutus dat aliquid fratribus pro anima, ⁊ tunc debeꝫ canonica ex eo ꝙ ab illa infirmitate liberetur. poſtmodũ decedens ex alia infirmitate ibi ſepelitur ⁊ hoc vult illud verbũ in morte ſeu mortis articulo, qr illud verbum intelligitur ſiue tunc moriaꝫ ſiue ex infirmitate quam hz non moriatur.

Tertius caſus eſt quando nihil legauit i teſtamẽto ſed in mortis articulo cõſtitutus aliqua dat ipſis fratribus apud quos elegit ſepulturam, ⁊ de illa infirmitate decedit: ⁊ idem ꝙ debeaꝫ canonica. ⁊ hoc vult illud verbũ, aut qõ inducit alternatiuam ⁊ ita intelligitur illud verbũ necnon ⁊c. Quartus caſus eſt qui tamẽ nõ allegatur ex dicto verſi. necnon de datis ⁊c. qñ quis eligit ſepulturaz apud mendicãtes ⁊ nihil eis legat tẽpore teſtamẽti ⁊ etiam poſt ſanus exiſtens pro anima ſua aliquid dat fratribus illius ordinis, et
21 tunc non debetur canonica, qr iſta eſt donatio inter viuos ⁊ de donatio. inter † viuos nõ debetur canonica. Item ſubdit ibi tex. qũcunq; directe vel indirecte. Directe añt dicitur donare qñ donat conuentui fratrum vel ipſi eccleſie. Illa enim eſt directa acquiſitio q̃ procedit abſq; miniſterio alicuius perſone ſicut dicimus in directa ſubſtitutione. Indirecte autem dicit donari qñ ex perſona vel miniſterio alicuius acquiritur eccleſie ex pſona. patet exemplũ, legat teſtator alicui fratrũ ipſius ordinis ad certũ vſum vel propter certã cãm puta emptionis librorũ vel veſtiũ. Mã ex perſona illius profeſſi acquirit eccleſie, ⁊ ſic mediãte perſona profeſſi. de puil. cũ olim. ij. de teſta. requiſiſti. in fi. ⁊ ita dicit glo. in. d. cle. dudum. ſuper verbo, indirecte. vbi etiaz ſubdit de his que teſtator dari mãdat poſt eius mortem ipſis fratribus ex eo qõ ad hoc non facit mentionẽ in teſtamento. Ex miniſterio añt alterius acquiritur eccleſie, patet exemplum. Teſtator eligit ſepulturam apud mendicantes ⁊ aliquem ex eis mẽdicantibus dimiſit executorem, ⁊ aliqua mãdauit iuxta arbitrium ipſius executoris pro anima ſua diſtribui. ⁊ ipſe executor poſtea fratribus vel conuentui illa conferat ⁊ in vtilitatem eorum illa cõuertat de talibus debetur quarta curatis. ⁊ ratio eſt quia quod ab executoribus teſtamenti datur, ab eo recipitur tanq̃ a miniſtro ⁊ teſtatore relictum cenſetur, vt. ff. de leg. ij. l. ſi quis titio. Et probatur per illum tex. dum dicit de obuentionibus quã ⁊c. de quibuſcũq; ⁊ quo
22 cunq; relictis. Secundum Pau. in. d. clemen. dudum. ſuper verbo ad quoſcunq;. debeatur † canonica de relictis pro conſtruenda capella vel alia re ſacra. Main quidam dicebant non deberi canonicaz portionez parochiali. quia rei ſacre ſeruitus imponi non poteſt. ff. de ſerui. leg. l. ſeruitutem. §. ſacri. Nec ob. illa cle. qr intelligebãt eam quando legabatur pro parochiali vſu puta pro victu ⁊ veſtitu. de relig. do. c. j. lib. vj. verſi. nos enim. Iſta opinio non eſt vera. nam canonica debetur etiam in predicto caſu: ſiue ergo legetur pro capella conſtruenda, ſiue etiam pro quocũq; vſu ſacro vel ſpũali debeꝫ canonica. ⁊ hoc vult illud verbũ quoſcũq; gñaliter loquẽs, ⁊ nõ diſtinguens ad quos vſus vel ꝓpter quas cauſas legetur.

Preterea licet vbi legatur pro capella cõſtruenda non debeatur canonica de iure cõmuni quia eſt de caſibus priuilegiatis vt patet in. c. vlti. de teſta. tamen debetur canonica cum legatur minoribus ⁊ predicatoribus, vt patet in tex. ⁊ idem de heremitis ⁊ carmelitis. dicit etiam ibi Pau. quod Bonifacius papa declarauerat qõ ſi fratribus in vltima voluntate nihil relinquatur ſed decedentes mandant executoribus ſuis vt ipſis fratribus dent aliquid vel promittant, qõ de talibus tenentur ad quartam quia illud capere poſſunt: nam fideicõmiſſum tacitum relictum non capaci ſubiacet falcidie. ad. l. falci. l. ij. de his qui. vt indignis. l. in fraudem. §. j. et ff. de iure fiſ. l. ij. §. ſi quis. ⁊ ſequenti. nec obſtat. ff. quibus vt indig. l. heredes. ⁊. ff. ad. l. fal. l. de beneficio. quia illud loquitur de falcidia non remanſura heredi ſed fiſco applicanda. C. ad. l. fal. l. ij. vel illud intelligitur de legato facto tacite qui habuit teſtatori parere vt ſeruus ⁊ filius in poteſtate. ff. de his quibus vt indignis. l. in fraudez.
23 §. vlti. Iſti enim falcidiam de † tacito fideicõmiſſo relicto nõ capaci ad ſuum cõmodum deducunt. ff. ad. l. fal. l. tacitũ. Ita dicit Pau. in. d. cle. dudum. de ſepul. Sed aduerte ꝙ ea que dicit Paul. ibi qõ fratres minores poſſunt deputari executores, non procedit p cle. exiui. in verſi. cũq;. Si autẽ eſſet executor legitimus, tunc eſt verum quod ibi dicit.

Quia vero quod ſupra dixi quod de eo qõ legaꝫ fratribus vt ſingularibus perſonis debeatur quarta curato etiam ſi legetur pro eorum neceſſitatibus vt puta pro victu, ⁊ veſtitu vel pro libris emendis. hunc quidem articulum plene proſequitur Paul. in d. clemen. in. §. verum. ſuper verbo, indirecte. dicens quartam deberi curato. ratio eſt quia tale relictum fratribus ex perſona illius legatarij acquiritur ordini ſicut per monachum monaſterio. de priui. cum olim. ij. fic ⁊ per ſeruum acquiritur domino. inſti. per quas perſonas nobis acquiritur. in prin. vbi ſi legatur ſeruo inſpicimus pſonam dñi non ſerui, ⁊ ideo dñs pro tali legato põt grauari. de leg. j. l. ſi mihi ⁊ tibi. §. regula. ⁊. l. cum filio. ⁊ de leg. ij. ⁊. l. cũ ſeruus alienus. ⁊. l. debitor. nec obſtat de teſta. requiſiſti. ad fi. vbi dicitur ꝙ de legato facto canonico non habenti adminiſtrationẽ non habebit epiſcopus canonicam, qr ibi loquit de ſeculari qui põt ſibi acquirere ⁊ poſſidere ⁊ ideo ſi tale legatũ fit intuitu perſone legatarij ⁊ ad eius cõmoditatem, vel etiã ſi fiat adiuncta perſona nõ debeꝫ quarta. Sz
24 qñ legatur profeſſo † qui nõ põt habere proprĩũ tunc ſtatim queritur monaſterio ad quoſcunq; vſus legeꝫ. ⁊ hoc vult tex. in dicta decre. requiſiſti, in fi. ⁊ ita locus eſt quarte. ⁊ iſta opinio placuit ibi glo. ⁊ etiam Jo. de lig. Reperio qõ Oldradus tractans qñ legatur fratribus ſingulariter cã cõſanguinitatis vel affinitatis ſeu attinentie vel deuotionis aut bñficij recepti ab ipſis ſingularibus fratrib⁹ ſiue alõs intuitu ipſarum perſonarũ ſingularium p illum qui in eccleſijs, vel cimiterijs fratrum predictorum eligunt ſepeliri ꝙ non debeatur quarta eccleſie parochiali. ff. de rebus dub. l. ciuibus. ⁊. l. cum ſenatus. Item quia relictum eccleſie in qua quis eligit ſepulturaz in dubio propter ſepulturam relictum videtur, vt. ff. de excu. tut. l. neſennius. ⁊. l. ſequen. ⁊ ideo cum recipere ſepulturam ſit actus nulli perſone ſingulari conueniens, ſed collegio relictum ſingulari perſone propter attinentiam ſingularem affectionem vel receptum beneficium non ſubijcitur legi canonice portionis arg. expreſſum eodez titu. l. tutor petitus. §. j. ⁊ de caſtren ſi pecu. l. ſi forte. ⁊. l. caſtrenſe. C. de impo. luc. deſcri. l. j. in principio. ij. reſponſo. nec obſtant illa verba de quibuſcunq; relictis diſtincte vel indiſtincte ad quoſcũq; certos ⁊ determinatos vſus ⁊c. quia hec verba res legatas reſpiciunt ⁊ modos legandi, ⁊ nõ perſonas legatariorum ampliant, ſed eas iuri cõmuni dimittunt. ⁊ de hoc eſt caſus de alimen. ⁊ ciba. lega. l. a filio.
25 §. fi. Item non obſtat ꝙ relictum † ſingulari perſone ratione conuentus qui ſingularem perſonam repreſentat. ff. de fideiuſ. l. mortuo. eſt cauſa canonice portionis, ſed cauſa eſt ſepulture. Si enim pſona ⁊ conuentus eſſet cauſa deductionis, puta quia ſtatutum eſt qõ vltra certum modum capere non poſſet, tunc de tali legato debetur. ff. de bo. que libe. l. queritur. de lega. j. l. ſi mihi ⁊ tibi. §. regula Sed vbi capacitas eius cui relinquitur non eſt in cã ſed aliud vt in propoſito, tunc ar. acquiſitionis ceſſat. ff. de leg. ij. l. liber. §. fi.

Item non obſtat dictus. §. videlicet, vbi de legato facto fratribus debetur q̃rta quia illud intelligitur quando legatur fratribus vt vniuerſis et vt collegio. ſecus ſi vt ſingularibus perſonis ſm Oldradum. opi. glo. ⁊ Pauli eſt maior per tex. dum dicit ad quoſcunq; vſus certos ⁊ determinatos: ⁊ dum dicit textus fratribus ipſis, nõ diſtinguens an legetur eis vt collegio vel vt ſingularibus perſonis. pro quo vide

Source : BIU Cujas

quod not. Jo. de ligna. in. d. §. verum. in glo. magna. ꝛ quod notat Fede. de senis in consilio. iij. Item in. d. §. verum. sunt hec verba, videlicet ꝙ quarta debetur parochialibus sacerdotibus seu curatis
26 ꝛc. Aduerte ad quosdam casus. Primus † est ꝙ quando quis est rector ecclesie habens illam in titulum ꝛ tūc est indubitatum ꝙ sibi datur quarta. Secundus casus quando est vicarius perpetuus, et idem qō sibi detur quarta vt dicit Pau. ibi super verbo, curatis. Tertius casus est ꝙ quando quis haberet ecclesiam curatam in cōmendam. ꝛ idem qō debeatur sibi quarta quia habet curam ecclesie de elec. nemo. lib. vj. Quartus casus est quando erit vicarius temporalis ꝛ idem qō sibi debeatur quarta cum etiam tunc habeat curam ecclesie. de elec. cum ex eodem. lib. vj. ꝛ. c. licet canon. de regu. iuris. c. beneficium eodem lib. vj. Quintus casus esset quādo esset sacerdos conductitius, ꝛ idem quia tunc habet curam animarum parochianorum. facit quod notatur de testa. requisti. Joan. autem de li. dicebat in. c. fraternitatem. de sepul. ꝙ clerici cōductitij de funeralibus nullam habent portionem, quia non est verum vt supradixi. Sed queritur si ecclesia habet rectorem ꝛ clericum. i. seruientem in diuinis ipsi rectori an talia funeralia vel quarta parochialis diuiditur inter rectorem ꝛ clericum. i. seruientem in diuinis ipsi rectori. videtur qō sic. de fil. presby. proposuit. de sepul. ex parte. quod satis videtur verum nisi consuetudo vel statutū aliud disponat. de ver. sig. cū inter. In contrariū facit litera in. §. verū. super verbo, clericos. de sacerdotibus ꝛ ecclesiarū rectoribus ꝛc. Solutio, excludit portionem clericorum ꝛ ideo clericus nihil habebit. ita dicit Jo. de lig. in. §. verum. super verbo, clericos.

27 **Circa hoc incidenter queritur** si aliq̄ † sit ecclesia collegiata an ista quarta seu funeralia diuidentur inter clericos ecclesie, ita ꝙ singuli habeant portionem de huiusmodi quarta seu funeralibus. Dicebat Pau. in. d. §. verum. ꝙ illa diuidentur inter clericos ecclesie nisi statutum sit in contrarium. Et idem tenet Jo. de lig. de sepult. fraternitatē. Secundo incidenter queritur an hec quarta que debetur parochialibus sacerdotibus ꝛ vicarijs ꝛ curatis perpetuis ꝛ temporalibus ꝛ habentibus ecclesiam in cōmendam ꝛ clericis conductitijs pertineat ad eos, ita qō non teneantur illam conuertere in vtilitatem ecclesie: puta quia pertineat ad eos quia datur eis illa quarta ex eo quia habent ministrare ecclesiastica sacramenta, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur. sicut etiaꝫ videmus in fructibus bonorū ecclesie quos rector ecclesie facit suos de quo plene per glo. de offi. ordina. presenti. lib. vj. sicut etiam vide
28 mus in canonica episcopali. quia episcopus † non tenetur cōmunicare suo capellano sed poterit in suos vsus conuertere. de testa. requisti. Tertio incidenter queritur si aliquis eligit sepulturā apud predicatores ꝛ eis aliquid legat, ꝛ anteq̄ sepeliatur in loco predicatorum corpus eius defertur ad suam ecclesiam parochialeꝫ sicut est consuetudo in multis locis ꝛ illi ecclesie parochiali aliqua offeruntur, an illa computabuntur in quarta quam parochialis sacerdos debet recipere a predicatoribus. Rñdeo non vt dicunt Jo. ꝛ Pau. in dicta clemen. dudum. §. verum. ꝛ idem tenet Joan. de lign. in dicto. c. fraternitatem. de sepul. ꝛ sic de illis talibus oblationibus nihil debebitur ecclesie predicatorum in qua parochianus sepulturā eligit ꝛ hoc tenet Joan. mo. qui etiam subdit nō reperiri iure cautū qō de talibus obuentionibus aliquid detur illis predicatorib⁹, nec etiam reperitur iure cautum ꝙ corpus eligentis sepulturam apud minores vel predicatores deferatur primo ad ecclesiam parochialē nisi consuetudo illud disponat. dicit tamen Joan. mo. quod nō existenti tali consuetudine equum esset corpus deferri apud ecclesiam parochialem vt sicut in vita recipiebat ecclesiastica sacramenta, sic vltimam missam recipiat a suo curato. arg. de consecratione distinctione quinta. non oportet vt per hec augeatur fructus anime qui in propria ecclesia sacramentorū habuit exordium.

Summarium.

1 ☞ Parochialis canonica quota sit.
2 Consuetudine cum possit induci ꝙ tertia vel medietas pro canonica detur, an requiratur ꝙ hec cōsuetudo sit prescripta.
3 Consuetudo an valeat ꝙ nihil debeatur ecclesie parochiali pro canonica.
4 Jus canonice episcopalis ꝛ parochialis causatur a iure cōmuni.
5 Parochialis canonica quota esse debeat, 7.
6 Prescriptio vt procedat quid requiratur.
8 Fauorabilior est conditio ecclesie parochialis quam ecclesie cui legatur.

Capitulum quintum canonice parochialis.

Venio ad quintum capitulū
1 principale videlicet † quota sit hec canonica parochialis. iura diuersimode loquuntur. nam decre. preterea. de sepulturis. dicit quod est tertia. ꝛ istam opinionem tenet Innocentius ibidem super verbo, tertiam. Alibi dicitur quod est medietas, vt in capi. relatum. de sepultu. Alibi dicit textus. quod est quarta. vt in capitulo, cum super. ꝛ capitu. in nostra. eodem titulo. Dicunt quidam quod si legatur monasterio, tunc canonica parochialis erit medietas, si autem legatur alteri ecclesie, tunc canonica erit tertia. Alij dicūt qō seruatur cōsuetudo regionis. ꝛ ita dicebat glos. in capitu. primo. de sepultu. ꝛ est casus in capitu. certificari. eodem titu. Dicas quod de iure communi est quarta, vt est casus in capitu. in nostra in fine. vbi etiam hoc tenet Joan. ꝛ idē tenet Hostien. in capitu. certificari. in mendicantibus autem est expeditum quod est quarta, vt in clemen. dudum. §. verum. per consuetudinem tamen potest induci quod sit tertia vel medietas, vt dicit glos. in capitu. primo ꝛ secundo. ꝛ capitu. cum super. ꝛ capitulo in nostra. ꝛ capitu. certificari. de sepultu. Sed circa predicta queritur an quod dicitur in capitu. certificari. consuetudinem inspici poterit in maioribꝰ quotis, puta quod tres partes habeat parochialis ecclesia, vel minoribus quotis, puta quod non habeat nisi decimam, vel minus, quod litera ibi requirit consuetudinem esse debere rationabilem ꝛ habeat restringere istas quotas, ergo videtur qō in alijs non valeat minimum vel nimium vt non rationabile sit. Inter mediam igitur ꝛ quartam inclusiue approbat consuetudo. simile de decimis. capitulo primo. Hostien. in summa de sepultu. tenebat. in. §. verum. ꝛ in. §. quota. quod de alia quota valeat consuetudo dum tamen sit prescripta. de censi. olim. C. de inoffi. testamen. l. parentibus. de testamen. capitulo officij. de re iudica. quo ad consultationem. dicit Hostien. in dicto. c. certificari. quod illud quod ipse dicit in. §. verum. et in. §. quota. videtur intelligi de canonica episcopali prout notat Joannes post Innocen. ꝛ Hostiens. in capitu. requisisti. de testamen. in glos. licet multi. sed et idem erit in canonica parochiali, pro quo facit de testa. Ray. in fi.

Demum queritur cum per cōsue-
2 tudinem possit induci † quod detur tertia vel medietas, an requiratur quod hec consuetudo sit prescripta. Dicebat Joan. in dicto capitu. certificari. ꝙ non requiritur ꝙ sit prescripta. de consue. capi. vltimo. libro sexto. in glo. iij. dicit ꝙ quandoq; text. vel decreta. loquitur de consuetudine simpliciter, nec adijcit verbum, prescripta. qō tunc quando consuetudo est rationabilis ꝛ non contra ius, nec requiritur qō sit prescripta, sed sufficit qō lōgeua ꝛ sufficit tempus decem annorum. nec requiritur qō sit prescripta per. xl. annos. xij. distinctio. consuetudo. ꝛ facit quod notat Innocen. ꝛ Hostiens. de consuetudi. capi. fina. Aduerte non videtur verum quod ibi dicit Joan. quod vbi de consuetudine simpliciter fit mentio, non intelligatur de prescripta. nam verbum consuetudinis simpliciter prolatum semper intelligitur de prescripta. casus est in. c. cumana. de electio. ꝛ in. c. cum de beneficio. de preben. lib. vj. fateor tamen ꝙ ad prescribendum quandoq; sufficit tempus. x. annorum prout dicebat glo. de consue. c. vltimo. lib. vj. quādoq; reperitur tempus. xl. annorum. de prescrip. de quarta. Aduerte quedam sunt quote a iure cōmuni expresse sicut est quarta, tertia, vel medietas, ꝛ tūc si parochialis ecclesia velit virtute consuetudinis petere tertiam vel medietatem, sufficit consuetudo ex eo qō non fit prescripta spatio. xl. anno. Quedam sunt quarte non expresse a iure, puta si parochialis ecclesia velit petere tres partes de quatuor partibus legati. Item patet exemplum. si ecclesia legataria vellet petere decimam partem legati, naꝫ ius has quotas non exprimit, ꝛ tunc hmōi quotas opꝫ ꝙ cōsuetudo sit prescripta spatio. xl. annorum ſm Joan. andr. ꝛ Joan. de ligna. in. c. certificari. ratio differentie, quia etiam limitatur a iure est duplex vinculum scz canonis ꝛ consuetudinis. Non requirit ergo prescriptio quadragenaria, sed in quotis non limitatur a iure nullum est vinculum canonis: quia canon illas quotas non exprimit, sed est solum vinculum consuetudinis, ergo oportet ꝙ consuetudo sit prescripta. xl. annis. ꝛ hanc rationem assignat Jo. de ligna. in dicto. c. certificari.

3 **Demum queritur** † an valeat cōsuetudo ꝙ nihil debeatur ecclesie parochiali ꝓ canonica ita ꝙ in totum illa canonica parochialis tollatur illi ecclesie parochiali. Dicunt quidā non tenere illam consuetudinem: quia est irrationabilis ꝛ contra apostolum dicentem. sint cōsolationum socij. de sepul. c. j. Et quia per illam consuetudinē auferat ecclesie parochiali tota cōmoditas rei sue. i. sui parochiani, quod esse nō debet, arg. optimū. ff. cōmunia predio. l. venditor. in fi. Et idē tenebat Abb. in. d. c. certificari, ꝛ Ray. in summa de sepul. ꝛ Goff. in summa einsdē titu. ver. quid si consuetudo. Hosti. in sum. huius titu. §. an licitum. ver. quid si cōsuetudo. videtur tenere ꝙ in totum possit tolli per consuetudinē legitime prescriptam potest in totum tolli, vt dicunt Joan. ꝛ Inno. in. c. requisisti. superverbo, debet. Joan. in dicto. c. certificari. in dicta. v. questio. ponit opi. ꝛ nihil ibi precise firmat nisi quod arguendo de canonica episcopali ad parochialem videtur concludere qō sibi videtur qō per consuetudinem possit in totum tolli.

Source : BIU Cujas

totum tolli. Preterea nō est fortꝫ ius parochiale quo ad canonicā parochialem q̄ sit ius eꝑale quo ad canonicā eꝑalem, qꝛ vtrūq; ius
4 †causat a iure cōi: si ergo canonica eꝑalis pōt in totū tolli p cōsuetudinē, in.c.de quarta. ergo idē in canonica parochiali. Nec obstat ratio abbatis dicentis nō posse in totū tolli p cōsuetudinē quasi illa consuetudo sit cōtra dictū apostoli, cū dicat text.in.c.j. de sepul. sint consolationū socij ꝛc. quia ibi loquitur de tertia que est canonica parochialis secundū vnā opi. vel ex eo qō ibi loquatur de tertia prestanda secundū consuetudinē non disponitur ibi qō cōsuetudo non possit aliter disponere, quod patet, quia posset disponere de medietate, vt cap. relatum. eo. titu. Item non obstat ratio Raimūdi dicentis non tenere consuetudinē, quia per illam aufertur tota commoditas rei sue. hec ratio non concludit quia eꝑalis canonica potest in totum tolli ꝛ tamen per illud non tollitur omnis cōmoditas iuris eꝑalis quo ad quartam episcopalem. Item possuꝫ prescribere rē contra verum dominū, ꝛ tamen per hanc prescriptionē tollitur omnis commoditas iuris dominij ipsi domino. de prescrip. longi temporis. l.j. Nec obstat dicta. l. venditor. quia ibi et si per consuetudinem possit cedere lapides lapidicine existentis in meo fundo, tamē ita debet cedere qō non auferat commoditatem fundi mei in q̄ est lapidicina: qꝛ ꝙsuetudo nō disponebat qō possit mihi auferri illa commoditas sed tm̄ disponebat de cessiōe lapidū.

5 **Notandum ergo** †quod quota sit hec canonica aut consideramus ius commune, aut consuetudinē, aut prescriptionem. Si ius cōmune, tunc est quarta, vt dicto.c.in nostra. ꝛ.c.certificari. si consideramus prescriptionem, tunc cōsideratur prescriptionis forma. s. in qua quota sit prescripta. de prescri. c. veniens. ꝛ.c. auditis. si consideremus consuetudinem, tunc similiter inspicitur forma consuetudinis sit inducta vt in.c.j. ꝛ.c. relatum. ꝛ.c. certificari. de sepul. per consuetudinē. pōt enim induci certus ꝛ determinatus modus prescribendi eorum sup quibus consuetudo inducitur, vt dicta. l. venditor. Dicebat Jo. de li. in dicto.c. certificari. q̄ per prescriptionē vel cōsuetudinē pōt in totum tolli canonica parochialis quando prescribens habet titulū. de prescrip.c.j. lib.vj. ꝛ non dicit plus. Aduerte contra ecclesiā legatariam que tenetur ad canonicam ecclesie parochiali, facit ius cōmune cum teneatur ad canonicam, ꝛ ius commune facit pro parochiali ecclesia vt sibi debeatur canonica. ꝛ ad hoc vt procedat pre
6 scriptio † requiritur titulus vel decursus tēporis cuiꝰ cōtrarij non extat memoria. ꝛ ita loquit de p̄scrip.c.j. lib.vj. Sed si loqueremur de cōsuetudine inducenda ad illam consuetudinē nō requirit titulus, ꝛ ideo ad inducendā prescriptionē fateor requiri titulū, sed ad inducendam consuetudinem nullus requiritur titulus, sed sufficit q̄ hec consuetudo sit prescripta spacio. xl. annorum.

Demum queritur si cōsuetudines sint diuerse in loco, qꝛ vna cōsuetudo disponit q̄ debeꝫ quarta. alia cōsuetudo q̄ deꝫ tertia. alia ꝙsuetudo disponit q̄ deꝫ medietas, secūdū quam cōsuetudinē prescribit canonica parochialis, an secūdū cōsuetudinē illā q̄ disponit de minori quota puta de quarta, an secundū illā que disponit de tertia, an vero secūdū illā que disponit de medietate. videꝫ q̄ intelligatur de cōsuetudine que disponit de minori quota. ff. de leg. iij. l. nūmis ꝛ de leg. ij. l. si ita relictum. ꝛ. l. qui concubinā. §. cum ita. ad idem de verbo. obli. l. si ita stipulatus, ꝛ. aut. xv. ꝛ. l. inter stipulantem. Item
7 †in minori quota videnꝫ omnes cōsuetudines cōcordare. de arbi. si ex tribus. lib.vj. ff. eo. ti. l. diē. ff. de re ind. l. semper. Itē quia in obscuris inspicimus qō minimū est, vt in regula, in obscuris. ꝛ in regula inspicimus. lib.vj. Item plus continet in se qō minus est, vt in regula plus. li.vj. Sed videꝫ q̄ inspiciatur illa cōsuetudo q̄ magis est rōnabilis, vt in.c.cū olim. de cōsuetu. ꝛ illa videꝫ magis rationabilis que cōsonat iuri cōmuni, vt est casus in.c.cū dilectus. de cōsue. cū ergo de iure canonica portio sit quarta, vt.d.c.in nostra. ꝛ cōsuetudinē dicimus secūdū ius cōe, vt.c.cū dilectꝰ. ergo canonica parochialis erit quarta. Pro intellectu huius questionis considere mus quatuor casus. Primꝰ qñ in ecclesia parochiali est certa cōsuetudo quantum exigat p canonica, ꝛ tunc seruabiꝫ vigens in parochiali ecclesia. Secundus casus est qñ ecclesie cui legatur est consuetudo tantum quantū soluatur pro canonica, sed in ecclesia parochiali nulla est cōsuetudo quātū exigat pro canonica ꝛ tūc seruabitur consuetudo vigens in ecclesia cui legatur.

Tertius casus quando in ecclesia parochialis est ꝙsuetudo quā tum exigat p canonica, ꝛ in ecclesia cui legaꝫ est alia ꝛ diuersa cōsuetudo quantū soluat pro canonica. patet exēplū. parochianꝰ ecclesie cōstitute in dioceſi perusina, legat alteri ecclesie constitute in dioceſi Florētina ꝛ elegit sepulturā in ecclesia cui legat, ꝛ eccl̄ia perusine dioceſis hz ex cōsuetudine quantū exigat p canonica, eccl̄ia vero Florētine dioceſis cui legaꝫ hz cōsuetudinē quantū soluat ecclesie parochiali a qua corpa assumunꝫ, ꝛ tūc putarē q̄ inspiciatur
8 ꝙsuetudo vigens in parochiali. rō est qꝛ †fauorabilior est conditio eccl̄ie parochialis q̄ eccl̄ie cui legaꝫ. Nā parochialis eccl̄ia pretēdet titulū oneroſuz ꝓpter sacra que ministrabat parochiano suo. de sepul. c.j. ecclesia vero legataria pretendit titulū lucratiuū, quia legatum est donatio. l. legatū. de le.j. ꝛ titulus donationis vel legati est titulus lucratiuꝰ. ſz de iure est q̄ duobꝰ ꝑcedētibus titulis diuersis potior est cōditio ꝑcedentis titulū oneroſuz q̄ lucratiuū, vt i regula. q prior. li.vj. Quartꝰ casus est qñ nulla est ꝙsuetudo in eccl̄ia parochiali, ꝛ insup nulla est ꝙsuetudo in eccl̄ia legataria q̄tū soluat p canonica, sed in alijs ecclesijs eiusdē dioceſis vel religionis est ꝙsuetudo circa quotā canonice parochialis, ꝛ tūc si ꝙsuetudo sit vniformis qꝛ disponat de certa ꝛ determinata canonica, tūc illa ꝙsuetudo seruabiꝫ. de offi. or. c. fi. Si autē cōsuetudo sit difformis, qꝛ cōsuetudo in quibusdā ecclesijs plus exigat q̄ disponat ꝙsuetudo in alijs ecclesijs ꝛ seruabiꝫ cōsuetudo que minus cōtinet. ff. de leg. iij. l. nūmis. ꝛ que magis consonat iuri cōmuni. de consue. cum dilectus.

Summarium.

1 Quarta pro canonica parochiali integre dz elargiri.
2 Decime debentur ex precepto dei.
3 Forma priuilegij Joānis. xxij. concessi predicatoribus. 4.
5 Cōstitutionū quedā sūt declaratorie iuris veteris, q̄dā iuris noui.
6 Priuilegiū indultū fratribus p̄dicatorib⁹ a quo tpe emanauerit.
7 Priuilegia specialia an tollantur p sequentē legē generalē. 9.10.
8 Dentio de lege cōtraria an debeat noiatim fieri in priuilegio.
11 Beneficiū principis debet esse mansurum.
12 Priuilegia interpretamur vt aliquid conferant.
Priuilegium legem tollit.
13 Differentia que sit inter priuilegia ꝛ gratias.
14 Olim prohibitū erat ecclesie parochiali dari quartā de relictis fratribus predicatoribus tā in cōi q̄ in singulari.
15 Acquisitio cedat honori.
Rationabilis voluntas per omnia est seruāda.
16 Relictum monacho vel fratri, monasterio vel conuentui censetur relictum.
17 Canonici exempti, an ecclesia censeatur exempta.
18 Consuetudo et vsus loquendi romanorum pontificum an sit attēdendus.
19 Lex habet locum vbi de mente non potest apparere.
20 Fraus legi fieri non debet.
21 Ecclesia quandoq; recipit portionem de his que non fuerunt relicta a testatore.
22 Juris ignorantia an possit preiudicare monasterio.
23 Dorte cōfirmatur etiā relictū amico vel consanguineo.
24 Intellectus clemē. dudū. §. verum. de sepul.
25 Noua cōsuetudo ex quo est rationabilis an possit derogari legi precedenti contrarie.
26 Tempus qō requiratur ad inducendam consuetudinem.
27 Frequens actus dicitur binus actus.
28 Priuilegium quando datur ad non faciendū, vno actu a contrario non producitur.
29 Prescribit ille cuius nomine possidetur.
30 Ecclesia minorum an possit esse in mala fide.
31 Prescriptio oritur ex causa facti.
32 Prescriptio cōtra personam immediatā, excludit psonā mediatā.
33 Pater an possit recipere solutionem pro filio in actione cōmuni sine filij consensu.
34 Ecclesia parochialis an possit p̄scribere cōtra mēdicantes vt soluāt vltra quartam taxatam autoritate apostolica.
35 Jus cōmune nō facit contra eꝑm prescribentem.
36 Renuntiare priuilegio sibi concesso de iure quis potest.
37 Minor legem superioris tollere non potest.
38 Eꝑs an possit facere statuta in p̄iudiciū alterius qui nō consentit.
39 Eꝑi cōtra exēptos nihil possunt disponere in eorū preiudicium.
40 Legatus an possit facere statutum contra ius cōmune.
Leges generales corrigere non licet.
41 Legatus se disponere non potest in non exemptis, multominus in exemptis.
42 Lex noua nō extenditur ad causam pendentem vel decisam etiaz si ad preterita referatur.
43 Bonum publicū preferri debet vtilitati priuate.
44 Confirmari non potest quod nullum est.

S. **Quoniam autem** per cle. vnduz. §. veruz. taxata est quar
1 ta †pro canonica parochiali que quarta dz integre elargiri, ꝛ papa ibi reuocat ꝛ cassat primi. gratias ꝛ ꝙsuetudines statuta ꝛ pacta insurgūt in frascripte questiōes. ¶ Et primo queritur cum quarta debeat integre prestari si ecclesia cui legatur pro legato consequendo fecit expensas in iudicio vel extra iudicium, vel executor qui debebat distribuere mendicantibus fecit expensas in iudicio pro legato consequēdo, vel pone q̄ legatus fuit fundus mendicantibus qui debet per eos vēdi ꝛ pretiū

Source : BIU Cujas

conuerti in eorũ neceſſitates, vt in extrauagandi. exĩt qui ſeminat §. ad hec. ꝛ in huiuſmodi fundo ſint facte expenſe neceſſarie vel vtiles per mendicãtes quibus legatus fuit fundus. An ad huiuſmodi expenſas debebit contribuere eccleſia parochialis. videl qõ eccleſia parochialis non debeat cõtribuere ad hmõi expenſas, qr debet hanc quartam integre habere, vt dicto §. verũ. ꝛ verbũ integre ſumitur ſine aliqua diminutione. de preben. c. maioribus. ꝛ. c. cum cauſam. C. de bo. mater. l. ĩj. de preben. cui de nõ ſacerdotali. lib. vj. quod metus cauſa. c. ĩj. in fi. inſtit. de acquiſitis per arrog. §. penul. de decimis. c. non eſt in fi. Preterea ſicut decime † debẽtur ex precepto dei. de decimis. c. j. ſic ꝛ eccleſia parochialis ex precepto apoſtoli, vt in. c. j. de ſepul. Sed in decimus eſt hoc q debẽtur integre. In contrarium videtur q iſtarum expenſarũ habeatur ratio. huiuſmodi enim expenſe minuunt legarum qñ legatũ conſiſtit in pecunia, ſecus ſi in re. ff. de impenſis in rebus dota. factis. l. ſi a domino. §. fi. ꝛ. l. interueniunt. §. fructus. ꝛ. §. debitor. eo. ti. facit. ff. de cõdi. ex le. in area. ꝛ hoc videtur tenendũ per. l. ſancimus. §. in computatione. C. de iure deli. vbi eſt caſus. Inſuper videndum eſt cuz per dictam cle. dudum. §. veruz. papa caſſet, tollat ꝛ reuocet omnia priuilegia quibuſcunq; conceſſa que eſſent contraria dicte conſtitutioni diſponenti de quota parochiali.

Inſurgit quedam difficilis queſtio q̃ talis eſt. Sancte memorie papa Jo. xxĩj. pontificatus ſui anno primo priuilegium conceſſit magiſtro prioribus ꝛ fratribus vniuerſis predicatorum in hac forma videlicet, concedim⁹ † quoq; vobis vt de illis que in ornamentis vel pro eis aut libris, fabrica, luminaribus anniuerſario. vĩj. xx. xxx. ſine alĩs ad perpetuum cultum diuinum ſeu pro pictantĩs aut victu ad ſuſtentationẽ veſtram vel indumentis necnon pro annuis cenſibus redimendis ad quorum ſolutionem alique domus veſtri ordinis obligate noſcunt, vel de domib⁹, predĩs hortis alĩſq; locis vobis ſecũdũ inſtituta veſtri ordinis opportunis, aut de his que pro huiuſmodi domibus predĩs, hortis ꝛ locis emendis legantur dummodo premiſſa non conuertantur in alios vſus ſed in illos duntaxat pro quibus relinquuntur, aut alia etiam que in hac conceſſione vel indulgentia continentur nulli canonicam portionem aliquam alicui teneantur exhibere, et ne quis a vobis vel vltimarum executoribus voluntatum ſeu decedẽtium heredibus de premiſſis aut de his que vobis in vltimis volũtatibus abſolute legantur vel alias pro veſtris neceſſitatibus offeruntur aliquid exigere vel extorquere preſumant diſtrictius inhibemus. C Demum poſt illud priuilegium idem papa Jo. ĩj. anno clementi. illas ſeruari mandauit, ꝛ eas direxit ad ſtudiũ bononienſe vt patet in prohemio clemen. in fi. C Queritur an de his que legantur ad vſus de quibus in dicto priuil. continetur debeat canonica parochialibus eccleſiĩs a quibus corpora aſſumuntur ꝛ ſepeliuntur in dicto loco predicatorũ, cõſiderato q dudũ a papa Bonifacio edita fuit decre. artans fratres predicatores ꝛ minores que incipit, ſuper cathedram ꝛc. Innouata poſtmodũ in concilio Vienẽſi. per clementem Papam. v. in qua inter cetera ſic continetur videlicet, verum ne parochiales eccleſie ꝛ ipſarum curati ſine rectores qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramẽta quibus noſcit de iure cõpetere, predicare ſeu pponere verbũ dei ꝛ confeſſiones audire fidelium debitis ꝛ neceſſariis beneficiis defraudentur cũ operariis mercedis exhibitio debeat, autoritate apoſtolica cõſtituimus ꝛ ordinamus eandẽ vt dictorum ordinuz fratres de obuentionib⁹ omnibus tam de funeralibus quã de quibuſcunq; quocunq; relictis diſtincte vel indiſtincte ad quoſcunq; certos et determinatos vſus de quibus etiã quarta vel canonica portio dari ſine exigi nõ conſueuit de iure, necnõ de datis vel qualitercunq; donatis in morte ſeu mortis articulo, aut in infirmitate dãtis ſeu donãtis de qua deceſſerit quocũq; directe vel indirecte fratribus ipſis vel alĩs proinde ſdẽ quartã partẽ quã autoritate apoſtolica taxam⁹ ꝛ limitamus parochialibus ſacerdotibus ꝛ eccleſiarũ rectorib⁹ ſeu curatis largiri itegre teneant, neq; illis plus dicti fratres ipẽdere teneant vt ſint aſtricti, neq; ad id a quoquã poſſint aliqualiter coerceri.

Nos enim vniuerſa † priuilegia, gratias, bo vel ſcripto ſub quacunq; forma ſeu expreſſione vel conceptione verborum a nobis vel predeceſſoribus noſtris romanis pontificibus cuicunq; dictorũ ordinuz conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta pacta inquantum ſunt premiſſis vel alicui ipſorum contraria penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus ꝛ irritamus: quinimo caſſa, vacua et irrita nuntiamus ꝛ nullius prorſus exiſtere firmitatis. C Ciſis omnibus predictis licet dubitari ſoleat ex quo cõſtitutiones tempore clemen. liguerint, voluerunt enim quidaz dicere q ille conſtitutiones non liguerint tempore clementis quoniam papa clemens in Vienẽſi. concilio ꝛ etiam ꝛ ante ꝛ poſt ipſum concilĩ conſtitutiones plurimas edidit quas collectas in vnuz ꝛ ſingulis titulis collocatis mittere decreuit ꝛ dare in commune ſubiectis ſz mors preueutus ſuum in hac parte propoſitum non impleuit ꝓpter que papa Jo. xxĩj. eius proximus ſucceſſor anno ſecundo ſui pontificatus clemen. predictas direxit doctoribus ꝛ ſcholaribus vt eas prompto affectu ſuſciperẽt ꝛ eiſdem deceterouterentur in iudiciis ꝛ in ſcholis vt dicit tex. in prohemio clemen. in princi. ꝛ in fin. ꝛ ſic dum tex. dicit data. patet q non liguerint tempore clemen. Jtez nec tempore pape Jo. xxĩj. niſi poſt dictam datam ꝛ poſt duos menſes a die dicte date. in aut. vt facte noue ꝓſtitutiones. ꝛ plene no. ſuper data ſexti. C Et ideo glo. in prohemio clementi. concludit qõ tempus date dictarũ clemen. ſit ipſarum cle. publicatio ꝓpter verbum decetero ibi inſertũ, nec obſtat publicatio facta tẽpore clemẽtis, quia licet illas publicari fecerit illas tamen non dedit vt patet ibi, quia papa Clemens dare decreuerat, ſed morte preuent⁹ ſuum propoſitum non implenit.

Vnde ſciendum quod † conſtitutionũ que dam ſunt declaratorie iuris veteris, ꝛ tunc ſtatim ligant ſine princeps in illis vtaĩ verbo declarationis, vt patet in cle. conſtitutionem. ꝛ. c. quia circa. de electione. ſiue non vt patet de reſcriptis. gratie. ꝛ de elec. cle. conſtitutionem. de offi. ordi. c. j. de cenſi. c. fina. ꝛ de reli. ꝛ vene. ſanctorũz. c. j. Similiter conſtitutio priuilegium indulgens ſtatim operatur effectum ſuum, vt patet de celebratione miſſarum. c. dignuz. de baptiſmo. c. j. de priuile. c. archiepiſcoporum. facit de conceſ. pre. c. j. lib. vj. hec vera in priuilegio ſimpliciter dato. Sed ſi priuilegiũ ſimpliciter emanat per viam conſtitutionis tunc imitatur naturã cõſtitutionis ꝛ eo caſu talis conſtitutio operatur effectum quo caſu ligat conſtitutio. Ceterum ſi cõſtitutio ſit noui iuris promulgatoria, tunc a die publicationis ligat poſt duos menſes niſi in ipſa cõſtitutione aliud tempus adĩciatur. de quo plene per glo. in prohemio clemen. ꝛ ſuper data ſexti. ꝛ plene per Pan. de leaza. in prohemio clemen. Ex his patet quod decre. ſupererat dum eſt noui iuris promulgatoria, ideo a die dicte date cepit ſuum vigorem habere poſt duos menſes, licet ergo illa conſtitutio emanauerit ante conceſſum dictum priuilegium quoniam emanauit a papa Bonifacio dicta conſtitutio ꝛ eius reuocatoria a papa Benedicto. ꝛ tandem Clemens illam innouauit, vt patet in clemen. dudum. de ſepul. ꝛ priuilegium indultum fratribus † emanauerit poſtmodum a papa Jo. tamen illius conſtitutionis vigorem cepit poſt datam dicti priuilegĩ. C Et ſciendum qõ papa Jo. per prefatam dataz anno ſecundo ſui pontificatus ex qua data publicatio dictarum clementinarum inducitur, vt dicit glo. in prohemio clementi. fuit non ſolum dictarum clemen. publicator, ſed etiam earum obſeruãdarum mandator, vt patet in prohemio clementi. in fin. vbi papa Joan. ſcribens vniuerſitati doctorum et ſcholarium mandat vt de cetero in iudiciis ꝛ ſcholis vtantur, et ſic illa conſtitutio, ſuper cathedram, autoritatem habet apoſtolicam tam a clemente q̃ a papa Joan. A clemente quidem habet autoritatem quia per clementem fuit innouata. C A papa quidem Joan. autoritatem habet, quia obſeruari eam precepit, vt. l. j. C. de veteri iure enucle. ꝛ eſt caſus ad literam de prebend. ſi apoſtolice. lib. vj. C Reſtat ergo videre vtrum predictum apoſtolicum priuilegium pape Jo. eximat predictos fratres vt ad dictam parochialem canonicam portionẽ non teneantur.

Circa quod premitto quoſdã caſus. primo quando precedit priuilegium ꝛ poſtmodum emanat generalis lex ſequens a principe cõtraria ipſi priuilegio tunc qñq; in lege generali noua nõ fit mentio ſpãlis de priuilegio, nec etiaz in noua lege addit clauſula generalis derogans priuilegio, ꝛ tunc priuilegium non tollitur propter nouam ſequentem legẽ. de reſcrip. c. j. vbi per glo. facit de conſtitu. c. j. lib. vj. de preſcrip. c. veniens. hinc eſt q ſpecialia † priuilegia non tolluntur per ſequentem legem generalez. l. j. §. ſi qua vero. de iuſtini. codi. vbi lex ſuperueniens generalis nõ tollit priuilegium contrarium etiam eo caſu quo lex expreſſe tolleret conſuetudinem contrariam, vt ibi eſt caſus notabilis. ſi autem in noua lege fieret expreſſa mentio de priuilegio, vel in noua lege eſſet clauſula generalis derogatoria quibuſcunq; priuilegiis, tũc conſtat per talem legem tollere, priuilegia precedentia cõtraria none legi. ꝛ ita loquitur de conſti. c. j. in fi. lib. vj. de reſcrip. c. fi. de conſue. c. j. de cle. non reſi. c. j. de biga. c. j. de cenſi. quãq;. de capellis mo. c. vnico. de ſenten. excom. c. alma. in fi. de electio. c. quia ſepe. de etate ꝛ quali. vt hi qui. de teſta. cle. j. de ſtatu mo. cle. attendẽtes. de reli. do. cle. j. de iurepatro. cle. j. de magiſtris. cle. j. de priuileg. cle. archiepiſcoporum. de penis. cle. cupientes. in fin. ꝛ de peni. ꝛ remiſſio. cle. ĩj. de ſenten. excõ. cle. j. ꝛ ita intelligitur de ſepulchro viola. l. iĩj. §. diuus. Quandoq; emanat primo lex ꝛ tandem impetrat priuilegium contrarium legi, tunc oportet in priuilegio fieri mentionem de lege contraria.

Solet tamen dubitari an debeat fieri mentio nominatim de lege contraria, † an autẽ ſufficiat clauſula generalis, non obſtante quacunq; lege cõtraria. ſpeculator in titu. de inſtrumẽ. edit. §. nunc autem. ver. ꝛ ſcias. q fieri

debet

Source : BIU Cujas

debet specialis mentio de lege cõtraria, ꝛ tunc tollitur lex quando concedens priuilegiũ potest legẽ tollere, vt.l.ij.§.si quis a principe ne quid in loco publico.C.de test.aut.hoc inter liberos.de rescrip. c.nonnulli.Si vero dicatur in genere non obstante aliqua lege, forte non valet nulla lege specificata.de confirma. vti.bone.de pe.bo. subla.l.ij.Sed alij dicunt qõ aut princeps scribit ex certa scientia, tunc sufficit clausula generalis nõ obstante aliqua lege.de quo per archi.de consti.c.j.lib.vj.Dicit aũt Jo. de excess.prela.c. vnico.lib. vj.ꝙ in omni materia si per verba derogatoria prolata lz generaliter ab eo qui põt apparet eius voluntas generaliter oibus derogare voluit.illi stabitur.ad materiam facit quod notat de rescrip. nõnulli. de capellis mo.ex parte.per Jnno.de cõsti.que in ecclesiarũ. per archi.c.j.de regulis iuris.lib.vj.l.marcellus.si contra ius vel vti. pu.l. fi.C.de transac.l.causas.ff.que sententie rescin.nõ po.l.fi.circa fi. et in aut.vt oẽs obediant iudi.prouin.§.si vero.in aut.de rebus non alienan.in prin.in aut.vt iudices sine quoquo suffragio.§. quisq;. ꝛ quod no.Jnno.de eta.ꝛ quali.cum bone.Et no.ꝙ ex forma dicti priuilegij concessi per papã Jo.expresse apparet de intentione pape Jo.priuilegium ipsum concedentis dicto ordini predicatorũ, ꝙ voluerit derogare dicte cle.dudum.cuius notitiã habebat ꝛ habere presumebatur.de consti.c.j.lib.vj.de testa.l.omni.ꝛ sic ex certa sciẽtia illi cle.deroganit,cui derogare potuit. de.elec.inotuit.

9 **Quandoqz emanat lex** †noua ꝛ anteq; publicetur per cõditorem legis ꝛ effectũ sortiatur emanat sequens priuilegiũ a successore principis contrariũ legi a predecessore facte ꝛ per hũc successorez principis lex predecessoris publicat,ꝛ per hunc successorez seruari mandatur,ꝛ iste est casus noster:quoniã papa clemẽs innouauerat constõnẽ,super cathedram.per quã innouationẽ illa cle. pro canone habita est,ꝛ ex tunc robur habuit.iij.dis.in summa.xxv.q.j.cap. nulli.ꝛ.c.nolentes.ꝛ.c.sunt quidã.ꝛ.c.generali.ꝛ.c.oia.xix.di.si Romanorum.ꝛ.c.seq.C.de legi.l.humanũ. ¶ Sed clemens non publicauerat,ꝛ mortuo clemente papa Jo.dictum priuilegium concessit fratribus.ꝛ demũ clemens publicauit ꝛ obseruari mandauit.an priuilegio sit derogatũ per illam clemen.nam vt ibi patet in.§.verũ illa cle.artat specialiter fratres predicatores ad vandam canonicã parochialibus ecclesijs a quibus corpora assumũtur ad quoscunq; vsus legetur:sed per priuilegium predictum eximunt in quibusdã casibus in priuilegio expressis. Cum ergo de iure sit ꝙ in his q̃ possunt de iure reuocari posterior dispositio specialis reuocet priorem dispositionem specialem.de rescrip.c.ceterum.ꝛ.c.ex tenore.de prescrip.c.veniens.occurrit illa inspectio quod illorum sit posterius,ꝛ quod prius.an illud priuilegium,an vero illa cle.sit per clementem innouata.ꝛ per papã Jo.postmodũ publicata ꝛ seruari mandata. Nam si autorem consideramus.i.papam clementẽ,tunc priuilegiũ
10 est posterius,quia emanauit a papa Jo.eius successore.† Si autez consideramus tẽpus publicationis ꝛ tempus quo clemen. sumit effectum,qui insurgit ex publicatione ꝛ tempus quo mandat seruari cle.tunc priuilegium est prius:quoniam emanauit primo anno pontificatus Joan.pape.publicatio autem cle.ꝛ cle.vigor ꝛ effectus et mandatũ super eius obseruantiam emanarũt secũdo anno pontificatus pape Joan.si ergo priuilegium habet se vt prius,ergo sublatum censetur per illaz cle.que tollit priuilegia precedẽtia. Si autem hz se vt posterius,non tollitur tunc per legem que ipsuz priuilegium precedit.Videtur ergo ꝙ dictum priuilegium non sit sublatum.habebat enim papa Jo.notitiam cle.dudum.antequaz priuilegium concederet,cui cle.videt derogasse per dictum priuilegium sequens non sit sublatum ꝛ quo ad papam Jo.habentem notitiam illius cle.non erat oportuna publicatio illius cle.facit qõ notat glos.de postu.c.j. ¶ Non ergo intelligitur papa Joã.reuocare dictum priuilegium per publicationem predictaz:quia in publicatione ꝛ mandato super cle.obseruantiam non est derogatum priuilegijs precedentibus per eundem papam Jo.concessis. Aut ergo consideramus illam clemẽ.habito respectu ad eius autorẽ.s. ad clementem,tunc constat dictum priuilegium pape Jo.manere in suo robore,quia papa clemens reuocat solum priuilegia concessa per se ꝛ suos predecessores,non autem reuocat priuilegia successorum que etiam si vellet reuocare non posset.de rescrip.c.fi. lib.vj. de electione.innotuit.Aut cõsideramus que postmodum fecit papa Jo.publicasse censeatur cle.ꝛ illas mandauit obseruari, et tunc adhuc non est sublatum priuilegium:quia id non continet in publicatione nec in illo mandato.

Preterea illa publicatio dat vigorez cle. quo ad eius obseruantiam,ꝛ ad idem operatur mandatum pape ꝛ eius obseruantia,seruatur ergo illa cle.prout in ea statutuz est.Et ad quid est statutum,certe vt tollantur priuilegia contraria indulto per clemen
11 tem vel predecessores.facit ratio quia licet beneficium † principis debet esse mansurum,vt in regula.decet.nec plus operatur illa publicatio ꝛ mandatũ de eius obseruantia q̃ si fuisset none legis promulgatio. Sed constat ꝙ per nouã legẽ nõ tolleret priuilegiũ precedens ex quo lex id non exprimit. vt.c.j. de rescript. ¶ Preterea hoc clare probatur.nã aut consideramus dictam publicationẽ cle. factam per Papã Jo.tunc illa publicatio solum dat robur ꝛ vigorem ꝛ effectũ illi clemẽ.quo ad eius obseruantiaz.obseruetur ergo vt tollant priuilegia concessa a clemẽte ꝛ predecessoribꝰ, non aũt a successoribus.Aut consideramus mandatũ Pape Jo.iubẽtis clemen.obseruari.quoniã in dicto mandato id non exprimitur,tunc illas mandat seruari iuxta earũ tenorẽ quarũ tenor solũ reuocat priuilegia cle.ꝛ predecessorum non successorũ,nec in huiusmodi mandato includit nec includi põt reuocatio dicti priuilegij pape Jo. quoniam in dicto mãdato nõ id exprimitur,immo tale priuilegiũ intelligitur reseruatum per Papã Jo.naz ex quo mandatũ includit solum reuocationem priuilegiorum concessorum a Papa clementeꝛ predecessoribus,ergo includit reuocationẽ dicti priuilegij Pape Jo.optime facit de consess.prebẽ.c. autoritate.li.vj.ꝛ in ratione sui de iudi.cũ pretor.de presum.nõne.ff.de mili.testa.l.tribunus.in fine.Rursus operetur priuilegium si derogatum non esset
12 illi cle.Constat ergo quod priuilegia † interpretamur vt aliquid conferant.de consue.cũ dilectus.de verbo.sig.abbate. de priuile. si Papa.li.vj.de fide instru.inter dilectos.sed dices si priuilegio locꝰ est,ergo illa cle.est inanis ꝛ vacua quo ad predicatores, qõ videtur absurdum:quia contra predicatores emanauit ꝛ in fauorẽ ecclesiarum parochialium.Respondeo,quo ad durationẽ inanis ꝛ vacua est lex cui per priuilegium derogatur donec durat virtus ꝛ effectꝰ priuilegij,nec est absurdum,sed iuri conueniens: quoniam priuilegium legem tollit.de priuil.c.j.lib.vj.ꝛ.c.volentes.reuiuiscit autez lex priuilegio reuocato a supiore vel extincto ex iuris dispositione de consti.cum accessissent.de priuile.si de terra.de decimis.c. suggestum.de iusti.ꝛ iure.l.manumissiones.

Ex his concludo qõ dictum priuilegium duret ꝛ non sit sublatum per dictã cle.ꝛ quod fratres possint vti priuilegio quo ad capitula in priuilegio contenta,vt de his ad solutionem canonice portionis ecclesie parochiali soluere non teneantur quantũ,nõ quo ad alia q̃ essent de iure parochiali.de quo plene per Jnn.sup rubrica de parochijs.ꝛ a quibus p dictũ priuilegiũ nõ sunt exẽpti,indubitatũ est ꝙ seruaret ius cõe.Naz priuilegiũ eatenus eximit quatenus in priuilegio cõtinet.ꝛ ideo dicit canon.qõ priuilegij tenor inspiciendus est. de priuile.porro.facit de excep.cuz venerabilis.in ver.illis.de pscrip. auditis.Item dñs papa in.d.§.verum.reuocat ꝛ cassat non solum
13 priuilegia sed etiã gratias.Queritur que † differentia sit inter priuilegia ꝛ gratias.Respondeo priuilegium est quod conceditur generaliter toti ordini,puta toti ordini mendicantiũ.Gratia vero vel indulgẽtia est que specialiter ꝛcedit alicui loco vel ecclesie. ita dicit abbas de sepul.in nostra.vel dic ꝙ priuilegium est illud qõ est perpetuum.Indulgentia vel gratia est illa que ad certũ tempus cõceditur.Tu dicas ꝙ inter priuilegium ꝛ gratiã nulla est differentia. ¶ Utautẽ hanc questionẽ plenius prosequamur eliciamus thema istius questionis in hunc modum. ¶ Testator reliquit patri suo,vel fratri,vel nepoti,vel alij consanguineo,vel affini existenti fratri predicatori centũ vt inde emat vestes,breuiarium,vel libros ad studendũ,habens solũmodo respectũ ad parentelam vel amicitiam vel alicuius remunerationis intuitu,alꝰ non relicturus:mortuus est ꝛ sepultus apud predicatores.

Modo queritur an ecclesia parochialis de illis centum debeat habere quartã per cle.dudũ.§.verũ.de sepul.Videt qõ quarta nõ debeat ecclesie parochiali.Dicitur em̃ in iure qõ de his que quis reliquit Christo,ecclesijs vel pijs locis pro remedio aie sue dz dari portio ecclesie parochiali.xiij.q.ij.sed aliud.in fi.de sepul.in nostra.et.c.se. ad idẽ qõ notat Jnno.eo.ti.de his.in glo.j.ver.dicimus tñ. ad idẽ ff.ad legem falci.l.j.§.ad municipium.sed in questione nostra non est hmõi,ergo cessat canonica.Ad idẽ de ver.sig.ex parte.iij.ibi qõ
14 personis specialiter ꝛc.Ad hoc faciebat olim decretalis † extrauagans benedicti.inter cunctas.ad finẽ.vbi phibitũ erat dari quarta ecclesie parochiali de relictis fratribus predicatoribus tam in cõmuni ꝙ in singulari.Ad hoc facit qõ notatur de sepul.relatum.in glo.iij.C.ad.l.falci.aut.similiter. ¶ Secũdo de relictis singularibꝰ personis eo modo vt supra in questione proponitur non debetur quarta per antiqua iura,vt supra probatũ est lz per decre.sup cathedrã.§.huiusmodi.tale ius nõ mutatur vt infra probabit.ergo stare nõ prohibet.C.de appel.l.precipimus.ꝙ aũt nõ sit mutatuz antiquũ ius probat.nã nomine fratrũ intelligitur cõuẽtus seu vniuersitas fratrum non singulares persone.ad hoc.ff. de rebus du.l. ciuibus.de condi.ꝛ demon.l.municipibus.de le.ij.l. lucius.§.ciuibus.ff.qõ cuiusq; vniuersi.l.vnica.C.de seruis rei priua.manumissis.in rubrica.ꝛ.l.vna. ¶ Tertio ista quarta debita eccle parochiali similis est falcidie debite heredi,vt sicut falcidia est i bonis heredũ,sic ꝛ ista quarta in bonis curatoꝛ.primũ pbat ad.l. falci.l.pen. ff.eo.ti.l.heres.scõm probat in quadã cõmissione bonifacij.viij.ad petitionem clerici morientis.que incipit,olim.§.preterea.Modo

Source : BIU Cujas

sic arguitur, heres non detrahit falcidiaz de mortis causa capione
preter volũtatẽ defuncti. vt no. ad legẽ fal. l. mortis. ꝛ. ff. de dona. cã
mor. l. qui pretio. sic ecclesia parochialis non detrahit quartã in ca-
su nostro cum istud relictum capiatur a monasterio preter voluntа-
tem defuncti. ¶ Quarto iz illud relictum acquirat monasterio vt
allegabat in contrarium pro parte altera, tamẽ non debemus cõsi
derare cui acquirat, sed cui honor exhibet in relinquẽdo ꝛ cui⁹ con
tẽplatione relictum sit. ad hoc optime facit. ff. de bo. pos. cõtratab.
15 l. penulti. §. hoc solum. † Non enim querimus cui acquirat sed cui
honor exhibitus sit. ad idem. ff. de dona. cã mor. l. si filio. ij. ibi, si po-
tius filio q̃ patri. eo. ti. l. fi. C. de vsufruc. l. fi. Ad idẽ. ff. de adimẽ. et
transferen. le. l. legato. ad idem de vulga. ꝛ pup. substi. l. qui liberis.
§. hec verba. ver. ꝛ ideo. ꝛ quia non ex iudicio veniunt. ad idẽ de cõ-
di. ꝛ demon. l. qui heredi. in prin. de operis liber. l. cũ patron⁹. §. cũ
libertus. ibi, heredes tamẽ. ꝛ ibi, itaq̃. ¶ Quinto decre. sup cathe
dram. §. huiusmodi. ꝛ alia iura eo. ti. c. j. ꝛ c. in nostra. ꝛ consilia dant
istam quartam ecclesie parochiali ex eo quod eius parochianus se-
pelitur apud fratres, ꝛ iste frater iniuriam nõ cõmisit nec sibi reli-
ctum est ratione sepulture. Nam ꝛ si alibi fuisset sepultus, illud idẽ
eidem reliquisset testator. ad hoc. C. de legatis. l. cũ aliena. ergo ec-
clesia parochialis illud relictũ defalcare non debet.

Sexto et vltimo voluntas rationabilis p oia seruan
da est. xiij. q. ij. c. vltimo. de testa. tua. C. de sacrosan. eccle. l. j. de reli.
do. cle. j. sed hic non seruaret voluntas testatoris si tale relictũ de-
falcaretur, ergo debet remanere intactum. qõ aũt frater iste sit su-
sceptibilis talis legati probatur. ff. de his que pro nõ script. l. si nõ
metallum. de alimẽ. ꝛ ciba. lega. l. is cui. ꝛ l. seruos. ad idẽ de capi. di
mi. l. eas. ꝛ l. in annos singulos legatũ. immo ꝛ si testator substituis-
set isti fratri in legato si prior vel abbas ingetaret super legato esset
locus substitutioni, vt no. ff. ad trebel. l. lucius. §. in heredes. et de
hoc tangit aliquid Archi. nil approbans. xix. q. iij. quia in glo. pe
16 nulti. In contrarium arguitur primo sic quod relinquit † mona-
cho vel fratri intelligitur relinqui monasterio conuentui. Nã sicut
patri per filiũ suo modo sic per seruum domino, ꝛ per monachum
monasterio relinquitur, ꝛ filio vel seruo herede instituto ꝛ heredi-
tate per eos acquisita a dño vel patri legari vel fideicõmitti potest.
hoc probatur. xij. q. j. non dicatis. in fine. xvij. q. j. c. vnico. de statu
mo. c. cum ad monasterium. in prin. ꝛ in decre. nicolai. exit q̃ semi-
nat. §. ad hec. cum fratres ipsi. ad idem. xix. qõ. fi. in fi. qõnis. et aut.
ingressi. scõm probatur. ff. de leg. j. l. cũ filio. ꝛ de le. ij. l. si alienus. ꝛ in
totum acquirit hereditas p monachũ. ad hoc. ff. de acq. here. l. pla
cet. immo plus qõ monacho volente adire hereditatẽ vel legatum
acceptare monasterio poterit adire ꝛ acceptare, vt no. Arch. xvij.
q. j. c. vnico. ar. C. de bonis que libe. l. fi. circa princi. §. si autẽ. ad hoc
de conuer. coniug. venẽs. in glo. penul. in princi. Respicimus emi
cui acquiritur, ꝛ non cui relinquit. Ad hoc de iurepatro. l. si vero.
§. ꝛcludit. Sufficit emi q̃ monasteriũ habeat quomodocũq̃ ꝛ qua
litercũq̃ de bonis liberorũ. l. contra. in. §. si debita. ff. quod cũ eo. l.
si filius. §. si filio. in effectu enim heres est.

Secundo hoc verbum fratrũ cõprehendit
etiaz singulares fra
tres. ad hoc qõ notat in. c. requisisti. de testa. in glos. hic respondet.
17 de priuil. per exẽptionẽ. lib. vj. Exemptis † enim canonicis non in
telligitur exẽpta ecclesia, vt ibi. ꝛ populo interdicto, interdicti in-
telliguntur singulares. de sentẽ. excõmunicatio. si sniã. §. fi. ꝛ priui-
legium concessum anglicis, extenditur ad singulares personas. de
foro compe. dilecti. hoc probatur expresse in regula fratrũ minorũ
approbata per Inno. tertium, ꝛ honorium tertium. Dicitur eniz
ibi in quodaz capitulo. Fratres enim nihil sibi approprient. quod
verbum ibi generalius Gregorius ꝛ Nicolaus declararunt debere
intelligi taz in cõmuni q̃ in singulari. vt in decre. Nicolai, exit qui
seminat. §. porro. ¶ Tertio presuppositо q̃ de iure cõmuni anti-
quo non debeatur quarta de huiusmodi relicto, tamen nõ potest
negari quin hodie dari debeat. ꝛ per. §. huiusmodi ibi exigi nõ dz
vel non consueuit de iure, ꝛ ibi directe vel idirecte, ꝛ ibi, aliud per-
inde, ꝛ ibi, nec alij sed alijs. ¶ Quarto videtur casus a cõtrario sen
su. de testa. requisisti. in fi. ibi, circa eum qui põt proprium possidе-
re. ergo si non põt propriũ possidere, non est curandum cuius con-
templatione sibi aliquid relinquitur, quia semper cum effectu in-
telligitur relictum monasterio. de his que fi. a prela. cum apostoli-
ca. ¶ Quinto hic videtur casus esse istius questionis. Nam olim
quidam volentes defraudare ecclesiam parochialem relinquebant
fratribus in singulari in eorum cõmoditates singulares vt emerẽt
sibi vestes vel libros vel aliquid aliud vt patet in supradicta cõmis
sione bonifacij. §. ad hec. ideo bonifacius declarauit q̃ de talib⁹ re-
lictis soluatur quarta, licet responderi possit q̃ ibi relinquebãtur
intuitu ꝛ salute anime, secus in questione nostra.

Sexto et vltimo in hmõi ambiguitate. s. fratrum
quomodo intelligi debeat, videt
18 esse attendẽda cõsuetudo † ꝛ vsus loquendi romanorũ pontificuz
qualiter, volentes de his fratribus loqui p que verba loquãtur. ad
hoc. ff. de le. j. l. si seruus plurium. de leg. iij. l. nũmis. ꝛ. l. si chorus. de
vsuris. qui semisses. de pig. act. l. vniuersorũ. de transla. prela. inter.
ibi iuxta cõmunem modũ loquendi. sed video q̃ romanus ponti-
fex volens istis fratribus aliquid precipere, prohibere, permitte-
re, ꝛcedere vel aliter qualitercũq̃ loq de eis ꝛ hic i singulari loquit
p hec verba, fratrũ, fratrib⁹, ꝛ similia, vt potest colligi extra de deci
mis. c. j. de regularibus. non solum. de excess. prela. c. vnico. in. vj. eo.
ti. c. nimis. sic ergo intelligimus dubium intantum vt bonifacius
senserit de relictis tam in singulari q̃ in cõmuni, ꝛ ita credens bñ
dictus bonifacium intellexisse volens eius contrariũ statuere sta-
tuit q̃ de relictis fratribus tam in cõmuni q̃ in singulari nõ tenea
tur dare quartam ecclesijs parochialibus. ¶ Super illo pũcto do
minus Jo. cardinalis qui glossauit decreta. super cathedraz. nihil
dixit, credo eum non vidisse commissionem illam bonifacij. Alius
glossator vbis qui glossauit cle. eaz non vidit: quod patet ex eo q̃
ipse super huiusmodi verbo taxamus, tenuit fm Inno. q̃ ecclesia
parochialis non possit petere quartam ab herede, sed a fratribus
ꝛ hoc est contra illam cõmissionem. §. preterea. tamẽ super questio
ne nostra parum arguitur pro ꝛ contra nil approbans in reporta-
tionibus domini Jo. an. per scholares apparet q̃ ipse remittit ad
illam cõmissionẽ. Ad hoc dominus Ly. de pistorio summus legũ
doctor consultus a domino Federico de senis super ista questione
in his scriptis sibi sic respondit, multum consideranda est ratio et
mens legislatoris vt ibi possit colligi mens ꝛ ratio que est idem ab
ea est concludendum, vt. ff. de iurepatro. l. adigere. §. q̃is. ꝛ de re
mili. l. milites. in principio vbi dicit de mente non potest apparere
19 habet locum lex. † prospexit. ff. qui et a quibus. ꝛ ad hoc accedit il-
lud quod scribitur. litera occidit, ꝛ spiritus vivificat ꝛc. vt dicit Ly.
in lectura. C. que sit longa consue. in. l. j. In questione nostra aduer
tenda sunt verba legislatoris et ipsius constitutionis. loquuntur
enim in relictis que pertinent ad vltimas voluntates, vt. ff. de ta-
bulis exhi. l. j. in fi. Item loquuntur de datis vel qualitercũq̃ do-
natis in morte seu in infirmitate, vnde processit mors ꝛ secuta fuit
sepultura. ꝛ per ista verba videatur legislator comprehendere om
nem mortis causam capionem, nec tantum legatum ꝛ causam mor
tis donationem. dicit enim datis ꝛc. vbicũq̃ enim de morte fit mẽ-
tio, dicitur causa mortis fieri vel dare. ff. de dona. causa mor. l. seia.
§. fi. Et dixit Ly. in lectura. C. de iure deli. l. ij. ꝛ mortis causa capit.
nam mortis causa capio est genus et complectitur quicquid pro-
pter alicuius mortem obuenit. ff. de dona. causa mor. l. qui pretio. ꝛ
l. similiter. ꝛ l. causa. ꝛ l. mortis causa capitur. ꝛ sic dicimus esse lega
tum vel relictum ipsi fratri ex sui contemplatione tantũ, ꝛ licet acq
ratur alijs fratribus in cõmuni preter voluntatez defuncti, tamen
est mortis causa capio illa, que propter mortem ipsius dãtur ꝛ acq-
runtur alijs fratribus in cõmuni tanq̃ per seruum ordinis, ꝛ sic ca
piunt propter mortem. ꝛ hoc quare voluit princeps romanus sa-
tis colligitur ex prohemio, ꝛ illa causa motiua fecit sic in statuit vt da
ta qualitercunq̃ in morte vt sit secuta sepultura defalcentur, ꝛ hec
habent locum de datis vel acquisitis cũ effectu, alis si esset inutilis
actio non defalcaretur.

20 **Preterea si posset dari vel** legari † contẽ
platione vni⁹
ꝛ in totũ reuocari, posset fieri fraus legi ꝛ cõcederet p obliquuz qõ
directe phibet, qõ nõ dz esse. ff. de dona. cã mor. l. qõ in cõditionis
implende cã. ꝛ de cõdi. ꝛ demõ. l. heres meus. §. fi. ꝛ decretalis super
cathedrã. §. hmõi. ver. facturi ꝛ curaturi. ¶ Cõcludẽdo dico quar-
tam deberi per iura allegata in hac parte. Ad iura allegata in con-
trariũ posita in primo articulo vnica solutione respondet q̃ iz di-
recte ꝛ principaliter testator non relinquat deo vel ecclesie, tamen
indirecte ꝛ illo mediante relinquit: ꝛ hoc sufficit p decre. sup cathe-
dram. §. hmõi. ibi, directe vel indirecte, ꝛ ibi alijs pro eis allegatis.
pro hac parte ꝛ pro hoc faciunt iura allegata pro solutione qõnis
in primo articulo. Ad iura posita in. ij. articulo rñdeo p iura posi-
ta in. vj. articulo pro parte solutionis. Ad iura posita in tertio arti
culo vbi arguit. de. l. falcidia ad canonicã debitã ecclesie parochia-
li rñdeo q̃ per omnia non sunt similia ꝛ sufficit inuenire dissimili-
tudinẽ ꝛ instantiam dare. qui filij sint le. per venerabilem. j. q. j. sicut
vigeri. q̃ autem in eodẽ articulo arguimus de mortis cã capione
preter voluntatẽ testatoris non detrahitur falcidia, rñdeo id non
habere locum omnino in hac canonica debita ecclesie parochiali.
Nam etiam de his que non fuerunt relicta a testatore vel donata
21 ecclesia † recipit portionem vt de candelis, oblationibus, cereis et
similibus, de quibus testator non disponit. immo consanguinei fe
cerunt hoc fm cõsuetudinẽ regionis, qualitatẽ ꝛ facultatez defun
cti. Et, propterea nõ est omnino verum q̃ conuentus fratrum pre
dicatorum capiat tale relictum propter voluntatem defuncti. Nã
licet propter amicitiam vel parentelam pariter principaliter legas
set. Non tamen prohibuit monasterio acquirere existentia apud
monachum, impossibilis fuisset eius prohibitio. non enim potest
facere ꝛc. de le. j. l. nemo potest. de testa. requisisti. si non disposuis-
set de

Source : BIU Cujas

set de legato quid fieri deberet abbate vel conuentu vetante legatum apud monachum vel fratrem remanere, tunc hz locũ quod legitur t notatur. ff. ad trebel. l. lucius. §. tres heredes. Si aũt diceret testatorẽ ignorasse legatum acquiri monasterio vel conuentui mediante illo fratre vel monacho. Dicemus cum hic sit iuris ignoran-
22 tia † hoc non debet preiudicare monasterio. ad hoc facit. ff. de iuris et facti igno. l. j.

Ad iura posita in quarto articulo vna solutiõe posset responderi quod decre. super cathedram. §. huiusmodi. nil dicit de acquisitis. sed solum de datis, donatis t relictis, vel specialiter respondeat ad. l. iij. ff. de bo. pos. contra tabu. vt contra in ea. l. in glo. s. non tantũ ad legẽ legatũ. de adimẽ. t transferẽ. le. respõdeo legatũ nondũ acquisitũ fuisse domino vel patri. Et ideo sicut per seruum debebat acquiri vt filiũ, ita t ademptio debebat fieri in earũ personas. ad hoc de regula. c. j. ideo non erat facta acquisitio, quia testator viuebat. ad. l. si filio. t. l. fi. ff. de dona. causa mor. responde vt proxime q̃ res donata adhuc non trãsiuit in donatariũ. ad. l. qui heredi. in prin. ff. de condi. t demon. responde q̃ ea que sunt facta non possunt impleri per aliũ, vt ibi no. glo. iij. ad. l. fi. C. de vsufruc. respõde vt ibi notat glo. immo t in glo. seq. ad. l. cũ patronus. §. libertus responde. vt eo. ti. l. si operarũ. ad. l. q liberis. §. hec verba. responde vt ibi no. per. l. cum filio. eo. ti. vel generaliter respõde ad omnia q̃ casuum diuersitas soluit conditionẽ. Ad iura posita in quinto articulo responde q̃ q̃ ibi supra nõ cõmisit vel fecit iniuriã presbytero parochiali ideo non grauatur ipse sed monasteriũ, cui fuit acqsita vtilitas legati. Sz dices q̃ ratione sepulture nõ fuit hoc relictũ Respondeo propter mortẽ t sepulturã sequutam hoc acquisitum est monasterio, t sufficit qualitercũq; acquisitũ est per mentẽ boni facij. vt in alr. Cy. s. continetur. Et dato qõ relinquat amico vel cõ
23 sanguineo † tamẽ morte ꝯfirmatur. Et si diceres q̃ tantũdẽ fuisset relicturus illi fratri, etiaz si sepultus fuisset apud minores. Respõdeo diuinatio est. t. l. cũ aliena. C. de leg. loquitur in alio casu, t sufficit q̃ qualitercũq; acquiratur cõuentui fratrũ predicatorũ et per quã durũ sit vt in. l. prosperit. Ad iura posita in vltimo articulo. Respondeo qõ causa finalis que mouit eum ad dandũ fuit parentela vel affinitas, t illa non impedit acquisitionẽ faciendã cõuẽtui vel monasterio vt dictũ est supra. in. §. qui incipit, ad iura posita in iij. articulo. qõ autẽ dixit testator q̃emeret sibi libros fuit cã impulsiua, vnde ea cessante nõ vitiatur quod factũ est. de iureiu. t si Christus cum suis concordantijs. nã t si non indiguisset, tamẽ ei vt consanguineo reliquisset. ad vltimũ quod dixit ex verbis dñi Cy. comprehendi q̃ bonifacius presumpserit fraudem euitandã legẽ durã posuit. t maxime cũ hic non fiat preiudicium fratri quia in nullo casu acquisiturus est sibi, sed in hoc ver. qui est in. §. huiusmodi. versi. facturi t curaturi q̃ nec alij vel alijs non intelligiť qñ relinquiť alicui ex fratribus quia tunc nõ est locus coniecturis incertis. ad hoc quod nota. de consuetu. cũ dilectus. in gl. similem. nec potest intelligi dictus ver. quando relinquitur alicui vt restituat fratrib⁹. Mã tunc fratres directe t ex indicio defuncti capiunt, t ideo soluere debent ad hoc quod legitur t notatur. ff. de bo. pos. contratab. l. iij. §. sed si ponas. Intelligitur ergo sic qõ fratres non debẽt operari qõ testator reliquit alicui qui non sit subiectus eorum iuri, t qui non teneatur ad quartã t q̃ fidei sue cõmittat secreto, t quod hoc restituat fratribus, t in hoc onerentur cõscientie ipsorum fratrũ. t hoc si fic scire possit, nihilominus debet soluere quartam. C. ad legẽ falci. l. iij. cum similibus. ¶ Secũdo queritur principaliter cũ Papa in dicta cle. dudũ. §. verũ. casset tollat t reuocet cõsuetudines cõtrarias illi constitutioni de qua loquitur dictus. §. verum. Insurgũt incidenter due questiones.

24 **Primo enim queritur** †an possit induci noua cõsuetudo disponens contra ea de quibus loquitur dicta cle. dudum. §. verũ. gl. in cle. statutum. de electione. super verbo consuetudinem dicebat qõ consuetudo noua potest induci contra priorẽ legem que consuetudinem reuocabat t cassabat. Et ratio videtur esse quia lex que consuetudines cassat videtur intelligi de consuetudine que erat ante ipsam legẽ. Non autem videtur reprobari consuetudo que sequiť post ipsam legem. Cõtrarium ibi tenebat Pau. de leazarijs dicẽs duos esse casus. Primus quãdo per legẽ reuocať consuetudo antiqua ex eo q̃ consuetudo erat irrationabilis, t tunc post ipsaz legẽ non possit induci alia consuetudo derogans illi legi. t ratio est, q̃ talis consuetudo est potius corruptela. de consue. cuz venerabilis. t ita debet intelligi quod notat Pau. in. d. cle. statutum dũ illa cle. refert se ad. c. quia sepe. de electione. li. vj. Et ita expresse tenet Abbas in. d. cle. statutũ. super verbo, sublata. Secũdus casus est quando per nouã legẽ reuocať antiqua cõsuetudo non ex eo qõ cõsuetudo esset irrationabilis. Sed ex eo quia Papa condendo nouã legẽ intendebat reuocare consuetudinem antiquam in priuilegiũ illi⁹ pro quo emanat nova lex, t tunc isto casu noua lex reuocans antiquam consuetudinem non ibi intelligeretur reuocare nouam consuetudinem que induceretur post ipsam legem: t ratio est q̃ † per
25 nouam consuetudinem ex quo est rationabilis potest derogari legi precedenti contrarie, t priuilegio precedenti contrario noue cõsuetudini, vt in. c. cum olim. de consue. Et per hoc dico q̃ per nouam consuetudinem posset derogari his que statuta sunt in dicta cle. dudum. §. verum. ratio est: quia ibi papa cassat consuetudines antiquas nõ ex eo q̃ essent irrationabiles sed nouã legẽ ꝯstituit in priuilegiũ parochialiũ ecclesiarũ vt in. d. §. verũ. in princi.

Ex predictis ergo dico qõ licet p cle. dudum debeať canonica parochialis, etiam si legetur pro missis dicendis, vel pro pictãtijs vel exequijs, vel legetur quantitas grani pro hostijs faciendis pro eleuando corpus Christi, vel legando pro oleo pro accedentibus lãpadibus in ecclesia, tamẽ tenet cõsuetudo q̃ hec quarta debeatur ecclesie parochiali. Aduertendũ tamen est qõ illa cle. dudum. §. verum. cassat consuetudinem t statuta que precesserunt ipsam legez. Sed tunc insurgit questio si lex cassat consuetudines t statuta simpliciter nec refert se ad consuetudines t statuta facta ante legẽ nec etiã se refert ad consuetudines vel statuta fienda post legem. An isto casu tenebit consuetudo vel statutum contra ipsam legez. vide Bar. in. l. si mihi t tibi. de le. ij. Sed circa hoc incidenter queritur quan-
26 tum † tempus requiratur ad inducendam hanc consuetudinem. Respondeo q̃ si mendicantes qui tenentur ad huiusmodi quartã ecclesie parochialis vellent prescribere cõtra ecclesiam parochialem tunc si adest titulus dans causam prescribẽdi sufficiunt. xl. anni. Si vero non adest titulus, tunc requiritur decursus temporis a cuius contrarij memoria non extat. de prescript. c. j. lib. vj. ratio est quia ius cõmune facit contra prescribentem, t pro illo cõtra quem prescribitur. Facit eñ pro illo contra quem prescribitur q̃ ecclesia parochialis debet habere quartam. facit contra mendicantes ius cõmune quia tenentur ad quartam. Si autem alij q̃ mendicantes vellent prescribere quartam contra parochialẽ ecclesiã, tunc sufficiunt. xl. anni. casus est de prescrip. c. cum ex officij.

Demum queritur si mendicantes ꝑscripserunt quartam cõtra parochialem ecclesiam t consuetudine sic prescripta soluerunt duab⁹ vicibus canonicaz parochialem ecclesie. An illa prescriptio sit sublata. Et hic insurgit illud dubium, an due vices inducant cõsuetudinem. per frequentiam enim actuũ inducitur consuetudo. C. que
27 sit lon. cõsue. l. j. C. de edifici. priua. l. nam in totum. frequẽs † vero actus dicitur bin⁹ actus. C. de episcopali au. l. iij. xxiij. q. ij. ita nos. Istud tenetaz o. ff. de legi. l. de quibus in glo. s. tui. C. que sit lõ. consue. super rubrica. Sed Ja. Bal. dicebat vnum actum non dici frequentẽ, quia quod bis accidit contẽnunt leges. ff. de legi. l. nam ad ea. Jaco. de rauen. dicit qõ binus actus inducit cõsuetudinem. in auť. de defen. ciui. C. de cura. furi. l. cum alijs in fi. t. l. testiũ. de testi. Quidam tamen dicunt hoc esse arbitrariũ qui actus inducant cõsuetudinem, t iudex hoc diffiniet ex qualitate actuum t cõditionibus personarum t rerũ de quibus t super quibus inducitur cõsuetudo. de offi. deleg. de causis. t de hoc plene per Guil. de cun. in. l. de quibus. ff. de leg. t plene per Jo. an. de consue. c. fi. §. circa tertiũ principale. ¶ Ex predictis insurgit decisio alterius dubij cũ mendicantes potuerunt inducere per consuetudinem qõ non teneantur ad quartam parochialis ecclesie, t sic per hoc acquisiuerũt priuilegiũ de non soluendo quartam, an hoc priuilegiũ tollatur vnico actu a contrario. s. per vnam vel binam solutionem huius quarte factam per mendicantes ecclesie parochiali. Ista est materia de
28 qua plene in. c. cum accessissent. de consti. in glo. fi. que dicit q̃ † qñ priuilegium datur non ad faciendum non producitur vnico actu a contrario, sed requiritur decursus. xl. annorũ. de priuile. acceden tibus. t. c. de terra. t ita est in casu proposito quia cum per cõsuetudinem inductam per mendicantes de non soluendo quartã insurgit ex iuris dispositione priuilegiũ ad non soluendũ quartaz, t sic ad non faciendum tale priuilegium non tollitur per vnum actum contrarium. s. soluendo quartã nisi talis solutio fit facta per tẽpus xl. annorũ, vt. d. c. accedẽtibus. t. c. si de terra. Secũdo incidẽter queritur eps assisinus de relictis fratrũ minorũ semper percepit quartam, parochiales vero ecclesie nunq̃ perceperunt,

Modo queritur vtrũ parochiali ecclesie sit prescriptũ quod ista quarta de qua lotur cle. dudũ. §. verum. peti non possit. videť quod ecclesia fratruz minoruz prescripserit, quod probatur tribus rationibus. Prima quia heredes prescripserunt libertatem percipiendi. nã hoc est cõsecutiuũ. primũ probatur in. l. cũ scimus. de agrico. t censi. facit qõ notat Inno. in. c. conquerente. de offi. ordi. Secũda ratio est q̃ ecclesia potest prescribere contra epm. de prescrip. de quarta. fz guardianus altaris recipit nomine ecclesie quod non est prohibituz q̃
29 secularis, ergo ecclesia prescribit. Ille enim prescribit † cuius nomine possidetur. l. si is. de vsucapio. Tertia ratio est, quia ille non est actus vnius singularis persone sed est actus vniuersorum, et in actu vniuersorum confunditur consuetudo, t cõsuetudo in istis est

Source : BIU Cujas

seruanda secundum Inno. ꝛ si non vi prescriptionis, saltem vi consuetudinis fratres sint securi. vbi considerādū est ꝙ de singulis ad singulos est prescriptio sed de vniuersis ad vniuersos vel de vniuersis ad singulos est consuetudo. cōmunia predio. l. venditor. §. fi. vñ licz fratres minores Assisij sint singularis loci ꝛ loco singularis persone. de fideiusso. l. mortuo. tamen attento qō ab vniuersis ciuibus Assisij procedit in eos cōsuetudo. Ista est consuetudo nō prescriptio que consuetudo non est a iure reproba ta. ſnā per cle. dudum. §. verum. reprobatur consuetudo quo ad quartam parochialem, sed non quo ad quartam episcopalem. vnde cum hic sit legū correctio causam extēdere non debem⁹, vt ibi no. facit quod notat Inn. qui sic ait in ver. dico tamen ꝙ si aliquis prescripsisset contra solutionem huius portionis ꝙ bene valet in huiusmodi prescripta cō suetudo. de testa. requisisti. in ver. dico tamen ꝙ si aliquis prescripsisset contra solutionem.

In contrarium allegat epūs ꝛ primo fundat se sic. cōtra fratres minores est ius cōmune disponēs in genere ꝛ in specie. In genere disponit ꝙ debet solui quarta episcopalis. In specie disponit ꝙ debet solui a fratribus quarta ipsi ecclesie parochiali, ꝛp hoc debet solui episcopo quarta quarte, vt ca. de quarta. vnde nō possunt excusari fratres a mala fide. de resti. spolia. ad decimas. lib. vj.
30 Et si dicatur ecclesia † minorum non est in mala fide. ℟espondeo in acquirendis vel prescribendis per administrationē inspicit⁹ ei⁹ consensus non qualis est sed qualis esse debeat. de postul. bone. vñ cum dictus guardianus debeat esse male fidei ergo ecclesia nō prescribit: quia cum ecclesia fundet se precise in facto ministri debet eo vti cum suis vitijs ꝛ qualitatibus. ff. de manumis. l. gaius. de edilic. edic. l. cum mancipium. Secundo allegat episcopus ꝛ dicit ꝙ ipse potest recipere sicut recepit istam canonicam nomine ecclesie subiecte, ergo nunquā currit prescriptio: quia semper est interrupta, vt l. nemo. §. tēporales. de regulis iuris. ¶ Tertio dicit episcop⁹ non potest negari quin saltem receperim quartā quarte. Item non potest negari qō inter ecclesiam parochialem ꝛ episcopalē nō sit quedam coniunctio, vt. c. requisisti. vnde interruptio tanquā materie naturalis prodest vtrīq; coniunctor. l. fi. de duobus reis. ¶ Ego breuiter sic concludo qō quo ad quartam quarte que pertinet ad episcopum non est prescriptum contra eūm: quod sic probo. ꝑscri-
31 ptio † ex facti cā oritur, vt. l. sciendum. ꝛ l. deniq;. ex qui. cau. maio. ergo non egreditur formam actuum ex quibus in esse producitur, vt. l. j. §. vinamus. de itinere actuq; priua. de prescrip. auditis. de offi. archi. c. fina. cū ergo debeat produci ex negligentia impossibile est ꝙ producat cōtra eūm diligentē ꝛ sui iuris non desidem.

Unde concludo qō contra episcopū nō sit ꝑscriptum. dices tu ista non est ꝑscriptio sed consuetudo que non interrumpitur actu vnius puta epi. ℟espondeo tribus modis: quia prima ratio vera esset nisi consensus illius vnius esset de substantia consuetudinis sicut hic est. Secundo quia illud esset verum nisi vnus iste esset magistratus q̄ potest interrūpere consuetudinē. Tertio quia licet sit verum ꝙ ista sit ꝯsuetudo respectu plurium ad actū vni⁹ tantū, ergo respectu vni⁹ ℈ plures est ꝑscriptio. l. testatrix. §. plures. si seruit⁹ vēdi. Ex quib⁹ cōcludo indubitāter pro quarta episcopali que est quarta quarte ecclesie parochialis. Sed contra episcopū sic arguitur. episcopo non est aperta via ad hanc quartam per se nec suo beneficio, quia nō habet ius contra exemptos, sed debet episcopo aperiri via per curatos parochiarum ꝛ beneficio eorū oportet ꝙ eūs veniat, sed contra istos curatos est inducta cōsuetudo in cuius prescriptione reg-
32 ritur bona fides, ergo ꝛ contra episcopum: quia † prescriptio contra personā immediatā excludit personā mediatā. l. fi. ff. de his que a non dominis. vbi est casus notabilis. Nam in itinere paratur impedimentū, vnde nō potest venire ad terminū. l. j. §. j. de mor. iser. Secundo arguitur contra eūm, quia et si episcopo debeat quarta quarte, ipse tamē recipit integram quartam ꝛ sic recipit suo modo nec sua forma, debet ergo ex hoc puniri, vt. l. si quis ad declinandā C. de epi. ꝛ cle. ℟on autez potest sibi seruare ius alterius generis et forme, vt. l. si cōmunem. §. j. ff. quibus mo. vsusfruc. amitta. Sed tertio instatur contra episcopum quia precise dicitur ꝙ eps de eo qō relinquitur istis exemptis non debet habere quartam quarte. si ergo nihil debet habere, ergo recipiendo pro istis indebite nihil iuris potest sibi reseruare: si qs ergo dicat ꝙ eps debeat habere quartam istam, oportet ꝙ hoc probet aliquo iure. Sed istud episcopus non potest probare per aliquam decre. ergo ꝛc. in auf. de trien. ꝛ semisse. §. consideramus. Ad ista respondit episcopus, via aperta est mihi per curatos a iure communi, quam viam non amisi qua vsus sum, ꝛ si curati vsi non fuerint mihi non ob. de cōtratab. l. post mortem. §. fina. ℘reterea dicit episcopus, ratione coniunctionis ꝛ legitime administrationis circa ecclesias non tantū seruare ius mihi sed ecclesijs meis. de libe. lega. l. si is qui duos. Item dicit episcop⁹, si plus percepi ꝙ debui latius vsus sum, tamē iuris mei terminos conseruaui, quia non negligens sed diligens fui. l. si cui viā. ff. quē-
admo. serui. ami. ꝛ ibi dum dicit, ꝛ magis ꝛc. Ad tertium respōdet episcopus per interemptionē quia in modicis legibus cauet, vt. c. de quarta. quia episcopo debetur quarta obuentionuz pro anima defuncti. ℘reterea dicit episcopus, ego habeo autoritatem percipiendi illud quod debeatur parochianis meis. de sepult. c. ij. Simpliciter ergo percipiendo video⁹ recepisse nomine debito ꝛ pmisso. de solutionibus. l. ꝛ magis. non obstat ꝙ pater non † potest recipere solutionem pro filio in actione cōmuni nisi habeat filij cōsensum. l. non solum. solu. matri. quia aliter disponit canon de epo ℈ lex ciuilis de patre. Unde tenebat Baldus in dicto suo tractatu, sed multum prolixe ꝛ confuse fuit locutus. Et ideo hunc articulū examinemus per tres questiones.

℘rimo queritur an mēdicantes possint prescribere contra ecclesiam parochialem vt nullam quartam eis soluant, vel qō prestent minus quarta, vel ꝙ prestent quartam de quibusdam obuentionibus ꝛ non de omnibus loquitur predictus. §. verum. ℟espōdeo procedit prescriptio quia per illam cle. nō impeditur prescriptio sequens illam constitutionem. Uerūtamē quia per illam constitutionē ius cōmune facit pro ecclesia parochiali contra quam prescribitur, cum debeat habere quartam vt ibi patet, ꝛ ius cōmune facit contra mendicantes qui prescribunt quando vt ibi patet tenentur ad quartam ecclesie parochiali non procedit illa prescriptio: nisi cum titulo vel titulo non existente decurrat tantum tēpus cuius cōtrarij non extat me
34 moria. casus est in. c. j. de prescrip. li. vj. ¶ † Secūdo queritur quid ecōtra, an ecclesia parochialis possit prescribere cōtra mēdicantes vt soluant vltra quartam taxatam autoritate apostolica. ℟espondeo prescribere potest, verūtamen quia ius cōmune facit pro mendicantibus contra quos prescribitur, quoniam vt ibi patet nō tenentur ad quartam nisi ecclesie parochiali. Et insuper ius cōmune facit contra ecclesiam parochialem prescribentem ꝙ nō debeat recipere nisi quartam non procedit nisi cum titulo vel non existente titulo decurrerit tēpus de cuius contrario memoria nō existat. vt dicto. c. j. de prescrip. lib. vj.

Tertio et vltimo queritur an diocesanus possit prescribere contra mēdicantes vt sibi soluant istam quartam quā tenebā tur soluere ecclesie parochiali. ℟espōdeo procedit prescriptio, qr ius cōe non facit pro mendicantibus contra quos prescribitur licet ius cōmune faciat contra episcopum prescribentem, cū non debeat tollere illam quartam a mendicantibus: quia reseruat ibi ecclesie parochiali, vt notatur ꝛ colligitur in. d. c. j. de prescrip. et per hanc prescriptionē quam facit episcopus contra mendicātes inducitur prescriptio contra parochialem ecclesiam vt non possit exigere a mendicantibus. Censetur ergo episcopus prescribere ius cōtra parochialem ecclesiam que prescribere potest: sicut enim ecclia parochialis quo ad quartam potest prescribere ius epale contra eūm, vt. c. de quarta. de prescrip. sic ꝛ econtra eūs poterit prescribere ius parochiale super illa quarta contra parochialem ecclesiā,
35 ꝛ procedit prescriptio. xl. annoꝝ quia ius † cōmune nō facit contra eūm prescribentem, licet enim ecclesia parochialis debeat habere quartam illam, debet habere iure cōmuni a mendicātibus ꝛ sic parochialis ecclesia fundat ius suum de iure cōmuni contra mēdicantes, ꝛ non contra eūm. facit in ratione sui in. c. cum ex officij. de prescrip. in ver. ꝛ si alius. de quo supra ꝓma charta. in. §. secūdo principaliter queritur.

℟edeundo autem ad prefatum. §. verū. vbi papa cessat ꝛ reuocat cōuentiones que precesserunt ipsam constitutionem. Ideo queritur principaliter an inter mendicantes ex vna parte ꝛ parochiales ecclesias ex altera possint fieri conuentiones que repugnent ipsi cōstitutioni, puta ꝙ nulla soluatur quarta, vel ꝙ soluatur min⁹ quarta, vel qō soluatur quarta de quibusdam obuentionibus ꝛ non de oibus de quibus loquitur ibi. ℟espondeo tenent conuentiones ꝛ cōpositiones predicte: qr illa cle. ꝛ si reuocat conuentiones factas ante illam cle. non autem impedit fieri nouas conuentiones que fierent contra dispositiones illius. §. veruz. ℘reterea illa cle. emanauit in fauorem ꝛ priuilegium ecclesiarum parochialium sed cōstat ꝙ de his que inducta sunt in fauorem alicuius potest quis renuntiare illi cuius fauore illud inducitur. C. de pactis. l. si quis in cōscribendo. de regularibus. c. ad apostolicam. ꝛ plene de foro compe. si diligenti. Item cum per illam constitutionem inducatur priuilegiuz pro parochialibus ecclesijs potest parochialis ecclesia illi priuile-
36 gio renuntiare. Nam de iure est vt quis potest renuntiare † priuilegio sibi concesso, siue tale priuilegium sit cōpore iuris clausum. vt. d. c. ad apostolicam. siue non. de consti. cū accessissent. de priuilegijs si de terra. de arbi. cū tempore. de re iud. suborta. ℘reterea videm⁹ in simili super decimis. que sunt determinate per legem dei posse fieri cōpositionem. de transactio. statuimus. de decimis. ex multiplici. per hoc etiam bene facit de pac. c. j. lib. vj. ꝛ ibi etiam no. an rector parochialis ecclesie sine autoritate episcopi possit facere pactū per quod

Source : BIU Cujas

per quod preiudicetur parochiali ecclesie.

Demum principaliter querit cũ papa in.d. §.verũ reuocet & cassẽt statuta que precesserũt ipsam constitutionẽ in quantũ essent cõtraria illi constitutioni. Ideo principaliter q̃rit & primo an eps cũ cõsensu sui capituli possit facere cõstitutionẽ ꝓtra mẽdicãtes vt soluãt vltra quartã ecclie parochiali, vel vt nullã recipiat quartã, vel q̃ recipiat minus quarta, vel q̃ nõ recipiat quartã de oĩbus obuẽtionibus de q̃bus ibi loquit̃ sed de quibusdã obuẽtionib⁹ tãtũ. Et procedit questio q̃n mẽdicãtes & ecclesia parochialis nõ essent exẽpti sed essent subiecti epo. Et videt̃ q̃ eps nõ possit talia statuta facere. de elec.cle.ij.vbi dicit tex. q̃ minor† legẽ superioris tollere nõ põt nec corrigere vel mutare vel modificare nec addere nec aliquid detrahere nec etiam dispẽsare cõtra ipsam cõstitutionẽ. Preterea eps iurat seruare statuta romanorũ pontificũ. de iureiu. ego. N. &c. ergo nõ ł facere cõtra illa, q̃ nõ licet eis venire contra iuramẽtum proprium. de iureiu. cuz cõtingat. Preterea episcopi sunt debitores sacros canones custodire. ix.q.iij. in prin. Preterea hoc videt̃ probari. xxv.q.ij. institutionis. vbi dicit tex. q̃ decreta romanorũ pontificũ nõ possunt a quoq̃ pontificum. i. epoꝝ in totũ nec in partẽ euelli nec mutari. que eniz bene sunt ordinata a principe, nõ debẽt rescindi per statuta epoꝝ. Preterea violatores canonũ a spiritusancto vindicantur. xxv.q.j. violatores. canon p̃cipit statuta canonum custodiri ab omnibus. de cõsti.c.j. pro hoc facit. ff. cõta p̃dio. l. vẽditor. in fi. & ff. de noxali. l.ij. ff. de sepul. vio. l.iij. §. diuus. vt dicit tex. oportere imperialia statuta suam vim in omni loco obtinere.

38 **Preterea q̃ episcopus** †nõ possit facere statuta in preiudiciũ alterius qui nõ consentit, tz Inno. de locato. c.ij. facit de offi. prefecti oriẽtis. l.ij. facit optime q̃ nõ. Innocẽ. de consti. que in ecclesiarum. facit etiam q̃ nõ. Pau. in. d. cle.ij. de electione. vbi dicit ep̃m non posse dispẽsare cõtra iura nisi in casibus a iure expressis & permissis. de tẽpo. or. dilectus. de iudi. at ficlerici. §. fi. nec ob. q̃ epi possunt facere statnta. de maio. & obe. si quis. de conse. di. iij. c.j. de consti. c.ij. li.vj. de sen. excõ. a nobis. j. q̃ illa iura debẽt intelligi quãdo constitutio nõ est contra ius cõmune. Et quando per constitutionẽ non tollit̃ ius alterius. & de hac materia an eps possit statuere cõtra ius cõe & in preiudiciũ alteri⁹, vide q̃ plene disputauit Fede. in. cõsi. xvij. Ex his ergo cõcludo q̃ eps nõ possit statuere cõtra ea que papa determinat in. d. §. verũ. ibi dñs dicit, autoritate apostolica. Illa ꝓme añt procedũt q̃n eps vellet cõstituere cõtra mẽdicantes qui sunt exẽpti q̃ priuilegia apostolica, & immediate subiecti romano põtifici. Epi† enim cõtra exẽptos nihil possunt disponere in eoruz preiudiciũ. de priuile. c.j. li.vj. Secũdo querit̃ de legato apostolice sedis an poterit constitutionẽ facere cõtra ea que papa statuit in. d. cle. dudum. §. verum. Ista questio habet duas partes seu duos casus.

39 **Primus casus est** quando mendicantes quitenentur ad quartã & etiaz ecclesia parochialis q̃ dz illa recipere nõ sunt exẽpti nec immediate subiecti romano põtifici, & sic sunt de iurisditiõe & sub iurisditiõe legati de latere. An ergo isto casu legatus possit facere cõstitutionẽ q̃ epo debeatur canonica in casib⁹ in q̃bus ei nõ debet de iure cõi, vt patet de testa. c.fi. & hoc videtur sonare illud verbũ ibi positũ ibi dñs dicit tex. cum ergo ipsi non intellexerint &c. quasi velit dicere tex. q̃ si velint intelligere q̃ canonica debeatur episcopo in casibus priuilegiatis, q̃ illud potuissent: sz istud arg. a cõtrario nõ sumit̃ ibi. decre. autẽ illa intelligitur quando super canonica portione erant varie consuetudines, q̃ quandoq̃ soluebatur quarta, quandoq̃ tertia, quandoq̃ medietas. quo casu ad tollẽdum perplexitatẽ legatus potest facere constitutionẽ per quam taxet quota sit illa canonica. Dicebat autẽ Host. de offi. archipre. c.fi. & Joã. an. q̃ legatus

40 †non potest facere statutum contra ius cõmune nec põt statuere contra ea que papa sibi reseruauit sine speciali mandato pape. de offi. legati. c. q̃ translationẽ. nec põt statuere contra solẽnia concilia que cõmuniter seruãtur, & sic nõ posset statuere cõtra ea que habẽtur de electione. cum in cunctis. nec cõtra ea q̃ habẽtur de prebẽ. de multa constitutionẽ tñ iuris cõis declarare posset & reuocare: & vbi pena deficit in iure, põt legata p penale statutum exaggerare nouam imponẽdo vel veterẽ augẽdo penam. de loca. c.j. põt etiam legatus statuere ad coercionẽ morũ nõ subuertẽdo ius cõe. sz supplẽdo. xxiij. q.v. prodest. Idẽ vero Host. de verb. sig. c. ex parte. iij. Dicebat Inno. de offi. le. c.fi. q̃ legatus põt facere statutũ de his que pertinẽt ad iurisditionẽ suam dum tamẽ legibus generalibus non ob. Nam ipsa corrigere non ł. C. de offi. p̃fecti oriẽ. l.j. Ex istorum ergo dictis ego concludo q̃ legatus nõ posset constitutionẽ facere contra ea que papa disponit in. d. cle. dudum. §. verũ. multo minus disponere posset quãdo mẽdicantes p̃dicti & ecclesia parochialis essent exẽpti & immediate subiecti romano põtifici: q̃ si le-

41 gatus† hoc nõ põt in non exẽptis vt superius dixi, multominus disponere posset in exẽptis & per hoc fit expeditus casus de quo supra dicebam licet alias dicamus legatũ posse cognoscere. de quo plene in Spe. de legato. §. superest videndum. ver. sed nunquid legatus põt suum officiũ &c. & est casus de ver. signi. c.ij. li.vj. quam ruisditionẽ habeat legatus vide plene in. d. §. superest.

Vltimo queritur cũ papa in.d. cle. dudum. §. verũ. cassẽt & reuocet pacta que precesserũt ipsam constitutionẽ in quantum essent contraria dicte cõstitutioni. Queritur quandoz quo casu intelligantur talia pacta reuocata. Dicebat glo. in. d. §. verum. super verbo, pacta. q̃ erat super sepultura sentẽtiatum per papaz & confirmatũ pactum ante istam constitutionẽ per istam litera ibi dum dicit, pacta illa snia & confirmatio nõ tollitur immo stabit, q̃ non est expresse sublatum. C. de appel. l. precipimus. in fi. nec sequitur. Pactum est sublatum ergo & pactum firmatũ per sentẽtiam & per constitutionẽ, plus enim potest hoc tale q̃ hoc simpliciter facit de pactis. q̃uis. in. vj. de iureiur. licet. de fo. cõpe. c.fi. lib. vj. Inducit autem in auẽ. vt cum. de appel. cog. in prin. & §. j. vbi notatur

42 legem nonam† non extẽdi ad causam pendẽtem vel decisam etiã si ad preterita referatur. Dicebat Jo. de lig. in. d. cle. dudum. §. verum. super verbo equaliter, q̃ ordinatio siue constitutio facta per episcopum de parochiali canonica de consensu omnium rectorum parochialium ecclesiarum scilicet q̃ minus debeatur. q̃ illa quarta non tollitur per illam cle. que emanat per illam constitutionẽ epi-scopi. subdit etiam q̃ si pactum esset factuz per mẽdicantes ex vna parte, & curatos ex altera de solutẽdo minus quarta, & tale pactum esset iuramẽto firmatum q̃ tale pactum ł sit factum per illam cle. non reuocatur, que taxat quartam: q̃ illa cle. quasi de iure cõmuni exorbitans solũ expressa tollat & alia in suo statu dimittat, maxime cum cõstitutio qua cauetur q̃ ad preterita trahatur non tollat: id de quo lis pẽdet, vel super quo est decisum. de pactis. constitutis. Itẽ non videtur papa tollere gratiosam donationẽ que ex sui natura perpetuo mansura est. de donatione, per tuas. In contrariũ videtur. s. q̃ tollatur illa cõstitutio epi & dictum pactum iuramẽto firmatuz, que pacta erant ante illã cle. q̃ papa in. d. §. verũ. inten-

43 dit reducere ad vnam equalitatẽ cõmunẽ propter bonũ † publicũ q̃ dz preferri vtilitati priuate. de postu. pla. c. bone. Sed ibi Joã. de lig. concludit talẽ cõstitutionẽ epi & pactum predictum nõ tolli per illam cle. que sequitur post illud pactum & constitutionẽ epi & hoc tz glo. que est ibi sup verbo, pacta. Ego putarẽ q̃ constitutio episcopi vel etiam pactum iuramẽto firmatũ etiam si tale pactum esset per papam confirmatũ etiam si super illo pacto papa pronuntiaret q̃ illa tollantur per. d. cle. ibi dum dicit, vniuersa priuilegia gratias quacũq̃ forma seu expressione verborum vel conceptione necnon conuẽtiones, cõstitutiones statuta & pacta inquantũ sint premissis vel alicui premissorum contraria reuocat & cassat.

Demum queritur cum papa ibi cassat priuilegia concessa mẽdicantibus anteq̃ emanaret illa cle. & demum post illam reuocatoriam ex illa cle. papa cõfirmet illa priuilegia que emanauerũt ante illam cle. an illa cõfirmatio aliquid operabitur videlicet q̃ ipsi mẽdicantes possint vti priuilegijs eis concessis ante illam cle. Dicebat Zenz. in. d. cle. dudum. super verbo, reuocamus. q̃ illa cõfirma

44 tio nihil operatur: q̃ † quod nullum est confirmari non potest. de electione. c. auditis. & in regula. non firmatur. lib. vj. & nõ dicit plus aduerte illud dictum procedit quãdo confirmatio procedit in forma cõi: q̃ talis confirmatio ius nouũ non tribuit sed vetus conseruat: si autẽ confirmatio fieret ex certa sciẽtia pape, tunc cõfirmatio nouum ius tribuit & validat, q̃ alias erat inualidum, vt in. c.ij. & in. c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti.

Summarium.

1 Ecclesie que teneantur ad canonicam parochialem.
2 Parochialis ecclesia iniuriam recipere censetur a loco exempto in quo parochianus sepelitur.
3 Jura loquentia de canonica parochiali, de quib⁹ dicant eã p̃stari.
4 Subiecta qualia sunt, talia sunt predicata.
Parochianus si legat alteri ecclesie, & ibi non eligit sepeliri, an de illo legato debeatur canonica. 5.
6 Ecclesia legataria si leuetur ad canonicam eo casu quo alienum parochianum sepelirit in casu permisso a canone, fortius debet teneri cum illum sepelirit in casu prohibito a canone.
Jure suo non dz quis priuari sine culpa.
7 Jura loquẽtia de electione sepulture, de qua electione loquantur.
8 Excõicatus vel interdictus propter suam culpam, ł nõ debeat sepeliri in ecclesia parochiali, nunquid tamẽ illi ecclesie teneatur ad damna & interesse.
9 Casus notandi circa materiam canonice parochialis. 29.
10 Priuilegiũ nõ põt concedi illi qui erat mortuus ante priuilegiũ.
11 Dandum nunquid sit pro defunctis tempore interdicti si in penitentia decesserint.

Source : BIU Cujas

12 Male accepta non veniunt dividenda.
Nemini facit iniuriam qui vtitur iure suo.
13 Clausule impedimentum nō dz considerari, sed propositum.
14 Recedi potest a prima electione sepulture.
15 Emolumentum dz esse apud quos est onus.
16 Parochianus vnius ecclesie si legat alteri ecclesie ꝛ ibi eligit sepulturam sed ibi nō sepelitur propter impedimētum iuris, an de illo legato debebitur canonica ecclesie parochiali.
17 Fictio indiuisibilis est sicut veritas cuius loco succedit fictio.
18 Juris impedimētum an habeat mutare voluntatem testatoris.
19 Sepultura videtur electa ex tacita mente testatoris.
20 Pupillaris substitutio est testamentum filij. 21.
22 Transiēs ad religionē nunquid videat velle domicilium mutare.
23 Domicilium nō intelligitur perdi nec mutari nisi appareat de voluntate expressa vel tacita.
24 Existens infra probationis annum an censeatur religiosus.
25 Vitam mutare absolute quando quis dicatur.
26 Canonica parochiali ecclesie debetur de relicto hospitali, etiam si testator dixisset q̄ nō relinquebat intuitu ecclesie. 27.28.
30 Parochianus non pōt tollere ius parochiali ecclesie ly exprimat q̄ non legat causa sepulture.
31 Minores ꝛ predicatores ob quid soluant quartam.
32 Priuilegia principū sunt interpretāda absq̄ p̄iudicio iuris alieni.
33 Libera sepultura que dicatur.
34 Priuilegium debet aliquid operari.
35 Fraus in canonica quando dicatur committi.
36 Relictum mendicantibus nunquid ex persona ipsorum professorum quibus donatur acquiratur ecclesie.
Fraus ꝛ dolus non presumuntur nisi probentur.
37 Parochianus si commisit dolum in legando, ꝛ rector ecclesie cui legabatur nō commisit, an illa fraus parochiani nocebit ecclesie cui legatur.
38 Conscictie puritati non debet deesse iudicium rationis.

¶ Capitulum sextum canonice parochialis.

Enio ad sextuz capitulū

1 principale que ecclesie † teneant ad canonicā parochialē. hoc declaro p infrascriptas qōnes. ¶ Primo queritur si parochianus vnius ecclesie legat alteri ecclesie exēpte a potestate diocesani ꝛ immediate subiecte romano pōtifici ꝛ ibi eligat sepulturā, an de isto legato debeatur canonica parochiali ecclesie. Respōdeo debeā. de sepul. in nostra. vbi est casus. Etiā tz hoc Jo. de ligna. de sepul. c. certificari. in. x. q. ibi, secunda species. ꝛ Jnno. in. c. in nostra. ꝛ etiam tz Jo. hoc de sepul. c. ij. ꝛ est expressum in cle. dudum. de sepul. ℣. verū. vbi a mēdicantibus qui sunt exēpti ecclesia parochialis pcipit canonicam, ideo est, qz hec canonica debetur propter sacramēta q̄ ecclesia ministrat defuncto. de sepul. c. j. ꝛ eo. tit. cle. dudū. ℣. verum. Nō em̄ consideramus cui loco legat, sed cōsideramus personā legantē, scz q̄ sit parochianus illius parochialis ecclesie a qua corpus assumit
2 de sepul. certificari. Jtē qz parochialis ecclesia † cēsetur recipere iniuriam a loco exēpto in quo ille sepelitur, ꝛ in recōpēsatione istius iniurie que irrogatur ecclesie parochiali inducta est canonica parochialis. ꝛ hāc opi. tenet Jnno. in. c. in nostra. de sepul. superverbo, relinquit. in ver. q̄ de legatis locis exēptis debeā canonica quādo ibi eligit sepulturam. ¶ Secundo querit si parochianus vnius ecclesie site in diocesi Perusina legat alteri ecclesie site in diocesi Florētina, ꝛ eligit sepulturam in dicta ecclesia cui legat ꝛ ibi sepelit, an de illo legato debebitur canonica ecclesie parochiali Perusine diocesis. Respondeo debebitur canonica. ꝛ hoc per rationes quas dixi supra in proxima questione.

Tertio queritur si parochianus

vnius ecclesie legat alteri ecclesie, ꝛ in ecclesia cui legat nō eligit sepulturaz nec ibi sepelit, an de illo legato debebit canonica ecclesie parochiali. in hoc fuerūt due opi. Pria opi. est q̄ debeat canonica ꝛ hāc opi. tz Host. in. c. ij. de sepul. ꝛ facit. e. ti. c. j. ibi dū sui iudicij ꝛc, ꝛ eo. ti. cū super. dum dicit de testamēto ꝛc. ꝛ. c. in nostra. ℣. talē. Jdē etiam tz Host. in summa. ℣. vtrū. ver. ꝛ verius Jdē tenebat Archi. xiij. q. ij. placuit. ℣. sed aliud. super verbo, eorum. ꝛ pro hoc allegat, de sepul. c. ij. ibi dum dicit tex. canonicā deberi de eo quod legat ec
3 clesijs ꝛ sic loquitur in plurali. Jura † enim loquētia in canonica parochiali dicunt eam prestari de legato q̄ fit alteri ecclesie nō distincto an ibi sepeliatur vel non. Jdem tz Pet. in. c. j. ꝛ expressius in. c. in nostra. ꝛ eo. tit. c. ij. Alia est opinio q̄ de tali legato non debeat canonica, sed solū eo casu quo legās ecclesie eligit sepulturā ꝛ sepelitur in ecclesia cui legat. ꝛ hoc tz gl. or. de sepul. c. j. ꝛ. c. cum sup. ꝛ. c, certificari. in glo. j. eo. ti. cle. dudū. ℣. verū. in glo. que incipit, quero. ꝛ. c. certificari. in. x. q. papa ibi reprobat opi. Host. ꝛ maxime Jo. in d. c. j. Hac ratione reprobat opi. Host. q̄ si parochianus in sua parochiali ecclesia elegisset sepulturā, ꝛ in alijs ecclesijs aliqua legasset, parochialis quidē ecclesia non haberet canonicaz. Et hec opi. Host. probat tali rōne. Ecclesia parochialis non grauat ex legato qō fit alteri ecclesie, sed grauat ex electione sepulture: ꝛ ex sepultura que fit in ecclesia cui legat ꝛ iniuriā cēset recipere ex illa sepultura, ꝛ in recompēsationē iniurie quam recipit: qz suus parochianus alibi sepelit. ꝛ hoc vult expresse tex. in. c. certificari. ibi dum dicit, salua iustitia ecclesiarū a quibus corpora assumunt. ꝛ eo. ti. in nostra, datur quarta parochiali ecclesie. Jdē tz Pau. in cle. dudum. ℣. verum. super verbo, elegerit sepeliri. ꝛ sic cōsidera electio sepulture, ꝛ sepultura, non aūt solum legatum. dicebat tū Jnn. de sepul. in nostra. super verbo, reliquit. ver. nos dicimus. q̄ canonica non debet nisi eo casu quo legās ecclesie ibi eligit sepulturam. nam cum ibi eligit sepulturam videt pro sepultura legare. ꝛ hanc opi. tz etiā Pau. per tex. in. d. cle. dudum. ℣. huiusmodi. ibi dum dicit tex. ibi elegerint sepeliri. ꝛ tex. in. d. cle. dudum. dicit discordiam oriaz super tumulandis corporibus defunctorū. Et ideo illa cōstitutio de quarta soluēda parochiali ecclesie, non artat aliam ecclesiā cui legatur, ꝛ in qua eligitur sepultura: qz illa constitutio hoc non exprimit, ꝛ talia
4 sunt subiecta † qualia sunt predicata. xxxij. q. vij. apostolus. Quid sit animi destinatione ꝛ proposito expresse ibi in ecclesia mendicantium eligunt sepulturam. ꝛ postea alibi eligi faciunt, ꝛ nihilominus legāt dicte ecclesie mēdicantium quod alis erant legaturi. Respondeo presumitur fraus: ꝛ ideo de illo legato debetur quarta parochiali ecclesie.

Quarto queritur si parochianus

legat alteri ecclesie, ꝛ ibi non eligit sepeliri, an de illo legato debeatur canonica. Et videt q̄ non: qz iura considerāt q̄ electa sit sepultura per testatorē, vt. d. cle. dudū. ℣. verum. ibi, sepeliri elegerit. Et istud tz Jnno. in. c. in nostra. sup verbo relinquit. in ver. si autē ꝛc. vbi sic dicit, q̄ si parochianus vnius ecclesie legat alteri ecclesie ꝛ ibi nō eligit sepulturā sed sepelitur ibi, nō de iure, sed de facto, q̄ ecclesia parochialis de illo legato nullā habebit portionē nec canonicā parochialē: dz tū ecclesia q̄ sepelivit restituere corpus parochiali ecclesie. de sepul. ex parte. ꝛ oēs oblationes q̄ facte essent pro sepultura, vt. d. c. in nostra. Et idē tz ibi Jo. in nouella superverbo, relinquit dicēs nō deberi canonicā parochialē de legatis illi ecclesie, sed deberi corpus reddi parochiali ecclesie, ꝛ etiam omnes oblationes ꝛ alia que occasione sepulture apud ipsos obuenerunt. immo plus dicunt quidam q̄ si amici defuncti portant aliqua ad sepulturā in domum mēdicantium si defunctus ibi sepulturā elegerit, nō tenet
5 seu tollit canonica parochialis, vt in. c. j. de sepul. Alij † dicunt hoc casu habere canonicam, si bona portata erant defuncti, ar. cle. dudum. ℣. huiusmodi. de sepul. dicas q̄ cum ea que sic portantur censeantur funeralia, omnia debēt restitui ecclesie parochiali cuz talia obuenerint loco mendicantium occasione sepulture, vt dicebant Jnno. ꝛ Jo. in. d. c. in nostra.

Quinto queritur si parochianus

vnius ecclesie legat alteri ecclesie ꝛ ibi eligat sepeliri nō de iure sed de facto. patet exēplū: qz testator post testamētuz fuit excōicatus ꝛ sic de iure nō dz sepeliri. de sepul. sacris. vel qz locus interdicit, vel qz psona interdicit, vt ptz in cle. j. de sepul. an de tali legato debebitur canonica. videt q̄ sic: qz ista canonica debet cum legās eligit sepulturā ꝛ ibi sepelit, ꝛ sic vtrūq̄ cōcurrit. s. electio sepulture ꝛ actualis sepultura. Preterea ecclesia que sepelivit sepeliēdo ipsum quē nō poterat sepelire fuit in culpa ex qua culpa nō dz premiū reportare vt non teneat ad canonicam soluēdam, qz fraus ꝛ dolus nō debēt vnq̄ patrocinari. de rescrip. sedes. Preterea si ecclesia legataria
6 † tenetur ad canonicam eo casu quo illum sepelivit in casu p̄misso a canone, fortius dz teneri cum illum sepelivit in casu prohibito a canone. facit in ratione sui. de prebē. eum qui. lib. vj. Preterea parochialis ecclesia in nulla culpa fuit propter quam suus parochianus nō posset de iure sepeliri, ergo nō debet priuari suo parochiano: qz sine culpa quis non debet priuari suo iure. vt lit. contesta. c. quoniam. ℣. porro. Preterea salua est iustitia parochialis ecclesie quādo corpus parochiani assumitur ab ecclesia parochiali ꝛ alibi sepelitur, vt. c. certificari. de sepul. in cōtrarium sic arguitur. paria sunt nullam esse electam sepulturam in ecclesia cui legatur vel esse electam sepulturam ꝛ inutiliter electam. de translatio. inter corporalia. Sed nos videmus de iure si parochianus legat alteri ecclesie ꝛ ibi nō eligit sepulturam, sed de facto sepelitur q̄ de illo legato nō debetur canonica parochiali ecclesie ꝑm Jnno. de sepul. in nostra. ergo idem cum legat ecclesie ꝛ ibi eligit sepeliri, sed de iure sepeliri non potest. est enim illa electio nullius momēti, qz nō potest fieri vbi canon resistit, ꝛ resistit canon electioni quando impedit sepulturam. Preterea † iura que loquuntur de electione sepulture, loquuntur de electione valida. de sepulturis. cle. dudum. ℣. verum. sed hic ista est invalida ex quo subest iuris impedimentum

propter

Source : BIU Cujas

Propter quod sepultura inhibetur. ego puto in illa questione cõ derari duos casus.

Primus est quando quis nõ po test sepelire de iure propter inhabilitatẽ sue persone, vt qz sit excõi catus vel interdictus, vt ptz in cle. j. de sepul. ⁊ tũc de illo legato nõ debetur canonica parochiali ecclesie. Ratio, qz nulla iniuria est facta ecclesie parochiali ex quo in parochiali ecclesia nõ debebat nec poterat sepeliri, cum esset excõicatus ⁊ interdictus. Secundus casus est quãdo sepultura impedit de iure, non propter inhabilitatẽ persone eligẽtis sepulturã, sed propter qualitatẽ loci in quo sepultura eligitur, vt qz sepulturã eligit in ecclesia interdicta, vel sita in loco interdicto, ⁊ tũc de illo legato debetur canonica parochiali ecclesie ⁊ est ratio: qz tunc facta est iniuria dũmodo ecclesia parochialis non esset in loco interdicto ex quo parochianus eligit sepulturam alibi sepeliri ⁊ ibi sepultus est. non ob. qõ no. Inno. de sepul. in nostra. vbi quãdo legatur ecclesie in qua sepelitur de facto non debeatur canonica: qz ibi loquit quando nulla fuit electa sepultura, sed tantũmodo erat factum legatũ ecclesie in qua fuit de facto sepultus. Et questio nostra loquitur quãdo legans eligit sepeliri in ecclesia in qua nõ poterat de iure sepeliri, lz de facto ibi sit sepul-
8 tus: vel posset dici qõ quando quis esset excõicatus† vel interdictus propter suam culpã, tunc licet nõ debeat sepeliri in ecclesia parochiali, tamẽ tenetur illi ecclesie ad interesse ⁊ dãna, ar. optimũ. de offi. ord. si canonici. lib. vj. secus si iniuste fuisset excõmunicatus vel interdictus, ar. eorũ que no. de appel. pastoralis. Et pro istorũ intelligẽtia nota quosdã casus. primus casus est qñ parochianus legatur alteri ecclesie ⁊ ibi eligit sepulturã ⁊ ibi sepelit in casu a canone permisso, ⁊ tunc indubitatuz est qz detur canonica, ⁊ ita loquit c. j. de sepul. Scõs casus est qñ legat ecclesie ⁊ ibi eligit sepulturam, sed de facto ibi sepelitur, ⁊ tũc non debet canonica parochiali ecclesie. ⁊ ita loquitur Inno. de sepul. in nostra. Tertius casus est quando legat ecclesie vbi eligit sepulturam, sed ibi nõ potest sepeliri de iure, sed ibi de facto sepultus est. Et tunc hz locuz qõ dixi in. q. predicta. Et notandi sunt circa hanc materiam tres casus.

9 **Primus casus est quando** †impedimẽ tuz iuris ꝓpter qõ non potest sepeliri adest tempore quo eligitur sepultura ⁊ etiam tẽpore mortis testatoris, vt qz toto illo tẽpore duret interdictum loci vel inhabilitas eligẽtis sepulturam ⁊ tunc procedit questio de qua supra dixi. Secundus casus est quando tẽpore testamẽti ⁊ electe sepulture nullum suberat iuris impedimẽtum, sed illud impedimẽtum superuenit tempore mortis, cum cedit dies a die mortis testatoris. ff. de furtis. l. a titio. Tertius casus est quãdo impedimentum suberat tẽpore testamẽti ⁊ electe sepulture, sed tempore mortis testatoris, tunc illud impedimentum iuris consideramus habito respectu ad tempus mortis testatoris illud impedimẽtum est sublatum ⁊ remotum, qz sit relaxatum interdictum, vel legans sit absolutus ab excõmunicatione, tunc qz ibi de iure sepelitur debetur canonica. Quartus ⁊ vltimus casus est quando impedimẽtum iuris fuit tam tempore testamẽti ⁊ electe sepulture ⁊ etiã tempore mortis testatoris sed illud impedimẽtum fuit sublatum ⁊ remotum post mortẽ testatoris, qz post mortem testatoris fuit relaxatum interdictum in loco vbi erat electa sepultura: ⁊ tunc istud
10 vltimum tempus nõ consideramus: qz† priuilegium non potest cõcedi illi qui erat mortuus ante priuilegium. ff. de reg. iuris. l. neratius. Dicebat Jo. de lig. in cle. dudum. §. verum. superverbo, qualitercunqz. ꝙ si aliquis eligit sepulturam in aliqua ecclesia ⁊ sepultus est de facto sed non de iure: qz ecclesia erat interdicta, vel locus interdictus, ꝙ debetur quarta parochiali ecclesie. ratio est, qz parochialis ecclesia dereliquit illũ sepeliẽdo, ⁊ sic non debet consequi premium ex quo debet reportare penam. de dona. inte vi. ⁊ vxorẽ. l. iij. ⁊. xvj. q. j. c. legi. Fede. in consi. cxix. tractabat hanc. q. videlicet si ciuitas sit interdicta propter delictum domini, vt patet de sentẽ. excom. si ciuitas. li. vj. ⁊ illo interdicto generali durante parochianus alicuius ecclesie eligit sepeliri apud mẽdicãtes, ⁊ eisdẽ pro anime sue remedio multa reliquit, ⁊ de facto cõtra voluntatẽ ipsorũ. mendicantiũ ibi sepelit, ⁊ heredes siue propinqui defunctoruz diuersas oblationes faciũt fratribus antedictis vt orẽt pro animab⁹ defunctorum, an prefati fratres de huiusmodi relictis ⁊ oblationibus quartam partem dare teneantur ecclesie parochiali. et dicit ꝙ non. ratio est, qz talis parochianus non potuit, tunc illo tempore apud mendicantes sepeliri nec ibi eligere sepulturaz, vt no. Inno. de priuile. vt priuilegia. in glo. super verbo, regularium. ⁊. c. cũ ⁊ plantare. §. ꝙ si. ⁊ de peni. ⁊ remis. ꝙ in te. de sepul. cle. eos. ⁊ arg. j. q. j. constat. ⁊. xxxj. q. ij. si verũ. quãuis liceat ipsis fratribus pro talibus defunctis tempore interdicti si in penitẽtia decesserint recipe
11 re mortuaria, vt. s. orent pro anima ipsorum, cum pro† eis orandũ sit. xj. q. iij. quicunqz. facit quod notat Innoc. de excess. prela. tanta. super verbo, post interdicti. Preterea tũc mẽdicantes tenẽtur ad quartam parochiali ecclesie cum legitime facta est electio sepultu-re apud mendicantes ⁊ ibi sepulti sunt de iure.

Preterea quarta debetur parochiali ecclesie in recompensationem iniurie que sibi fit, qz parochiali ecclesie vbi debebat de iure sepeliri corpus transfertur ad aliam ecclesiã, vt. c. certificari. sed nulla fit iniuria ecclesie parochiali ex quo tẽpore interdicti nõ poterat sepeliri in ecclesia parochiali. Preterea non parat preiudicium quod de iure non sortitur effectum. de iurepatro. ꝙ autez. ⁊. c. illud. ⁊ in regula, non prestat. de concess. preben. c. ne captande. li. vj. vnde relicta ⁊ oblata pro mortuo a fratribus iuste recepta pro electione sepulture ⁊ sepultura que nullius sunt momenti debent modo aliquo defalcari. ff. de le. j. l. seruus. ff. de cõdi. ⁊ demon. l. hec cõditio. xxvj. di. deinde. in fi. Cessat aũt ratio dãde quarte curato. s. in recõpẽsationẽ iniurie. immo plus dicit ibi ꝙ si mẽdicãtes illũ sepeliant sponte ꝙ adhuc nõ tenent ad quartã, sed tenẽtur sepelientes tanquã violatores interdicti, vt in cle. j. de sepul. ⁊. c. si canonici. de offi. or. li. vj. Tũc enim dat quarta curato cũ in casu a canone cõcesso mendicantes alienũ sepeliũt parochianũ secus si in casu prohibito a canone illum sepeliũt. de sepul. ex parte. j. ⁊. c. cũ liberũ. ⁊. c. in nostra. in fi. facit qõ no. Innocẽ. de sepul. in nostra. vbi dicit ꝙ si parochianus legat alicui ecclesie ⁊ ibi sepelit de facto nõ de iure ꝙ nõ debet quarta curato, sed sepelientes tenent reddere curato corpus ⁊ oẽs oblationes que ratione sepulture facte essent. Et subdit etiam ꝙ si nullo interdicto existẽte mendicantes quibus legatur sepeliant de facto ipsum legantem, ꝙ de legato nõ debetur quarta curato quando legatũ esset non pro sepultura vel occasione sepul-
12 ture: que enim male sunt† accepta nõ veniũt diuidẽda. ff. fami. hercis. l. cetere. funeralia tamen redduntur curato que pervenerũt ad manus sepelientium.

Sexto queritur ecclesia parochialis est interdicta vel sita in ciuitate interdicta. modo parochianus illius ecclesie legat alteri ecclesie site extra illam ⁊ ibi eligit sepeliri, ⁊ ibi sepelitur. Queritur an de illo legato debeat canonica parochiali ecclesie. Respondeo non qz nulla iniuria est irrogata parochiali ecclesie ex quo parochian⁹ non poterat in ea sepeliri. Nam ista canonica debetur in recõpẽsationẽ iniurie que fit parochiali ecclesie a qua corpus assumitur, vt c. certificari. sed ille parochianus vtitur iure suo eligendo alibi sepulturam nemini autem facit iniuriam qui vtitur iure suo. de elec. cum ecclesia vulterana.

Septimo queritur parochianus vnius ecclesie legat alteri ecclesie ⁊ ibi eligit sepulturam, ⁊ aliqua legat intuitu sepulture, ⁊ aliqua simpliciter pro anima, sed propter impedimentũ facti non fuit ibi sepultus. patet exẽplum qz factus fuit exititius vel relegatus, cõfinatus vel rebellis sue ciuitati. ⁊ sic ꝓpter hoc oportet eum de ciuitate recedere vbi erat ecclesia in qua elegerat sepeliri, vel qz tempore mortis testatoris locus ille erat ab hostibus occupatus, vel qz fuit occisus in bello nec poterat discerni corpus eius a corporibus aliorum defunctorũ, vel iuit vltra mare ⁊ perijt in mari, vel iuit in legã per cognitionẽ ⁊ decessit in itinere ⁊ sepultus fuit in campis vel ex quacunqz alia cã impedimẽtum facti interuenit ꝓpter qõ corpus eius nõ potuit tumulari in ecclesia vbi eligit sepulturam. Querit an de talĩ legato debeat canonica ecclesie parochiali. Dicebat Inno. de sepul. in nostra. ꝙ debet canonica. idem tz ibi Jo. in. q. que incipit, qd si ꝛc. Cõsiderat hoc casu electio sepulture, vt in cle. dudũ. de sepul. §. verũ. ibi, elegerit sepeli. de excu. tu. l. titius. item non dz cõsiderari casuale impedimẽ-
13 tum † sed proposituz. de publi. l. cesar. facit qõ no. Ly. in. l. siquidẽ. C. sol. matri. itẽ ecclesia vbi est electa sepultura capit legatũ quasi sepelierit defunctũ ergo non dz allegare se non sepeliuisse qz non dz eandẽ scripturã in cõtrarias interpretationes vertere de operis libertо. l. si ita stipulatio predicta intelligo. nã quãdo est tale impedimentũ facti qõ est impossibile vel valde difficile corpus deferri ad ecclesiam vbi est electa sepultura. de sepul. religiosi. li. vj. dicũt quidam ꝙ ex quo legatum est intuitu sepulture vel simpliciter, ꝙ ecclesie parochiali non debetur quarta ex quo legans non est sepultus in ecclesia in qua eligit sepulturam ⁊ cui legauerat sed est alibi sepultus ꝓpter impedimẽtũ facti. Ratio qz ecclesia legataria nullam fecit iniuriã ecclesie parochiali. De iure aũt est ꝙ ista quarta debetur in recompẽsationẽ iniurie que fit ecclesie parochiali a qua corpus assumit ⁊ ad aliam ecclesiam transfert. de sepul. certificari. itẽ per cle. dudum. §. verũ. cõsideratur non solum electio sepulture sed etiã actualis sepultura, que verba intelligunt cũ effectu de cleri. non resi. relatum. Ergo cessat canonica ex quo quis nõ sepelitur in loco vbi eligit sepulturam. ⁊ ita tenebat Fede. in consi. x. Adverte ad duos casus.

Primus casus est quando ꝓpter impedimentũ facti non poterit sepeliri in ecclesia vbi eligit sepulturam, sed alibi sepult⁹ est nulla quidẽ electa sepultura in loco vbi sepult⁹ est, ⁊ tũc

Source : BIU Cujas

debetur canonica parochiali eccleſie.ꝛ ita intelligatur dictū Inno. ꝛ Jo.de lig.in cle.dudū.§.verum.ſuper verbo,qualitercunq;. Secūdus caſus eſt quando primo eligit ſepeliri in vna eccleſia ꝛ demū ſepultus eſt in alia eccleſia in qua ſecūdo elegit ſepeliri. Ratio eſt,
14 qꝛ receſſum eſt ꝛ recedi † poteſt a prima electione ſepulture ꝛ perinde eſt ac ſi non fuiſſet electa ſepultura in prima eccleſia.ꝛ ſic paria ſunt non eligere ſepulturam vel eligere ꝛ poſtmodū mutare. Sed primo caſu conſtat non deberi canonicam.de ſepul.c.j. ergo idem in ſecūdo caſu.ꝛ hūc ſecundum caſum ponebat Fed.in dicto conſi. x. Putarem tamen ꝙ ſi eſſet legatum ſimpliciter intuitu ſepulture ꝛ als teſtatoꝛ non fuiſſet legaturus,ꝙ iſto caſu non debetur canonica parochiali eccleſie licet propter impedimentū facti alibi ſit ſepultus. Ratio,qꝛ tale legatū non debetur eccleſie legatarie cum eſſet cauſa finalis.de tranſlatione.inter corporalia.de donatio.l.ij. ꝛ l.j.de his que ſub modo.Sed hic incidenter queritur,ille qui legauit ꝛ elegit ſepulturam in loco mēdicantiū moꝛiꝛ in loco propin quo illi eccleſie mendicantiū ita ꝙ corpus commode poſſit ad eccleſiam mendicantium portari an tunc eccleſia vbi eſt electa ſepultura conſequatur legatum ſi illum non ſepelit. Reſpondeo non, qꝛ illud legatum cenſetur factum pro ſepultura, ꝛ iſtud vltimū dicit Inno.de ſepul.in noſtra ꝛ ſic videtur legatum eccleſie ſub modo vt illum ſepeliat,ſi ergo modum non implet,priuatur legato. C.de his que ſub modo.l.j.item imputari debet eccleſie cui legatur ꝛ in qua eligit ſepulturam ſi nō mittit pro corpore defuncti vt illud ſepeliat.ff.de cōdi.ꝛ demon.l.quibus diebus.Sed tunc incidit alia queſtio ecce ꝙ corpus poteſt commode portari ad eccleſiam mendicantium vbi eſt electa ſepultura ꝛ fratres nolunt illum ſepelire, an ipſi ſuis expenſis debeant mittere pro corpore defuncti vt illud ſepeliant,an vero hoc onus mittendi incumbat eccleſie in qua ſepultura eligitur ꝛ etiam eccleſie parochiali,ꝛ ſic vtriq; incumbat, an vero hoc onus incūbat heredi teſtatoꝛis. videtur ꝙ hoc onus incumbat vtriq; eccleſie,quia vtraq; eccleſia conſequitur commodum ex legato:qꝛ eccleſia vbi eligitur ſepultura conſequitur legatum ſibi factū,ꝛ eccleſia parochialis conſequitur ſuam canonicam,
15 vbi ergo eſt † emolumētum ibi debet eſſe onus apud quos eſt emolumentum. C.de fideicommiſ.l.ab eo.de quo plene in regula, qui ſentit.libro.vj.Sed videtur ꝙ hoc onus non incumbat eccleſie parochiali cum ſibi fiat iniuria,cum ſuus parochianus eligit alibi ſepeliri.Sed videtur ꝙ hoc onus incumbat heredi.ff.de relig.l.at ſi quis.§.fina.ꝛ l.funeris.ꝛ ſi heres nollet illud facere vel non poſſet ad id cogi,tunc putarem ꝙ iſtud onus incumbat eccleſie vbi eſt facta ſepultura.ꝛ ſi iſtud onus ſubire nolit,priuetur legato ſibi facto quaſi ſub modo videaꝫ ſibi legatū vt ſepeliat.Dodo ergo nō impleto legatum non conſequiꝫ.C.de his que ſub modo.l.j.Ego puto ꝙ iſtud onus incumbat ſolum illi ad quem pertinet impēſa funeris.ff.de relig.l.atſi quis.§.vlti.ꝛ l.funeris ꝛ facit ꝙ notat Azo in ſumma de reli.datur aūt.Ex predictis ſoluiꝫ queſtio. Quidam hiſpanus exiſtens parochianus vnius eccleſie conſtitute in hiſpania cū romam pergeret cauſa viſitandi limina ſanctoꝛū apoſtoloꝛū Petri ꝛ Pauli:ꝛ dū eſſet rome infirmatus eſt ꝛ fecit teſtamentū ꝛ elegit ſepulturam in loco mēdicantiū ciuitatis hiſpanie ꝛ illi loco multa legauit,ſed propter impedimentum facti corpus eius non potuit ſepeliri nec deferri ad eccleſiam vbi elegit ſepulturaz,an de illo legato debebitur canonica parochiali eccleſie. Reſpondeo ſic per ea que ſuperius dixi.

Octuo queritur parochianus

16 vnius † eccleſie legat alteri eccleſie ꝛ ibi eligit ſepulturam ſed ibi nō eſt ſepultus propter impedimentum iuris,qꝛ erat excōicatus, vel interdictus,vel eccleſia interdicta,vel ſita in loco interdicto vt patet in cle.j.de ſen.excom.an de illo legato debebitur canonica eccleſie parochiali. Dicunt quidam ꝙ debebitur. Et allegant dictum Inno.de ſepul.in noſtra.in glo.ſuper verbo,reliquit.in ver.immo plus dicimus ibi dum dicit,vel alia iuſta cauſa.quod verbū intelligunt quādo ꝓpter impedimētum iuris non ſepeliꝫ in eccleſia vbi eligit ſepeliri. Dicebat Fede.in conſi.ſuis ꝙ non debetur canonica eccleſie parochiali. Ratio quia ex quo ſepultura non habuit effectum,quia non animi cogitatio ſed ipſum factum requiritur.l. j.ff.qō quiſq; iur.ꝛ l.ea quidem.C.ſi man.ita fue.alie.dicebat Bal. in ſuo tractatu ꝙ aut fuit relictū nominatim pro ſepultura, ꝛ tunc
17 qꝛ ibi fingiꝫ ſepultus debebitur quarta,qꝛ fictio indiuiſibilis † eſt ſicut veritas cuius loco ſuccedit fictio.l.j.§.ex falcidia.ff.ad.l. falci. Si autem relinquitur ſimpliciter,tūc non debebitur canonica ex quo ibi nō eſt ſepultus,qꝛ in hoc diſpoſitio eſt caduca,ergo omnis effectus conſecutiuus ipſi diſpoſitioni.de adimē.lega.l.alumne.§. ſeia. Aduerte Bald. vult diſtinguere duos caſus. Primus quando legatur pro ſepultura eccleſie ꝛ debetur canonica.Secūdus caſus quādo legat ſimpliciter nō exprimēdo ꝙ leget pro ſepultura, tamē ibi eligit ſepeliri in eccleſia cui legat,ꝛ illo caſu non debeꝫ canonica,ꝛ legatum iſtud efficitur caducū.male loquiꝫ in vtroq; caſu qꝛ legando ſimpliciter videꝫ legari pro ſepultura ex quo ibi eligit ſepeliri vt dicit Inno.in.c.in noſtra.ſuper verbo,reliquit.in verſi. in noſtra.item non eſt verū ꝙ ipſe dicit,illud legatū effici caducū. Nam non efficiꝫ caducū,ex quo enim ꝙ ibi de iure nō poſſit ſepeliri.iſta iuris impoſſibilitas nō vitiat legatū ſicut dicimus ꝙ quādo legatur ſub modo vel conditione impoſſibili reiciꝫ ille modus vel cōditio ꝛ legatū remanet purū ꝛ validū.ff.de condi.inſti.l.j. Aduerte ad duos caſus. Primus qñ ſepeliꝫ in eccleſia vbi eligit ſepeliri ꝛ ſepelitur ibi de facto ꝛ nō de iure,ꝛ tūc debetur canonica.ꝛ hoc eſt qō vult Jo.de lig.in.d.cle.dudū.§.huiuſmodi.ſuper verbo,qualitercunq;.Secūdus caſus eſt quādo in eccleſia vbi eligit ſepeliri nō fuit ſepultus propter impedimētum iuris,ꝛ idem ꝙ debeatur ca-
18 nonica de illo legato.ꝛ vide qō dixi in.v.q. Nam iſtud iuris † impedimentū nō habet mutare volūtatē teſtatoris:qꝛ eligendo alibi ſepulturam iniuriam feciſſe cenſetur parochiali eccleſie.

Nono queritur parochianus

vnius eccleſie legauit alteri eccleſie ſed non elegit ſepulturam in eccleſia cui legauit;ſed ibi ſepultus eſt vbi de iure ſepeliri debuit,qꝛ erat eccleſia ſuoꝛū maioꝛū:queriꝫ an de tali legato debeatur canonica parochiali eccleſie. Videtur ꝙ non debeatur canonica,qꝛ tūc illi debetur cū legans eligit ſepeliri in eccleſia cui legat in qua nō debebat ſepeliri de iure communi de ſepul.c.pe. eo.tit.cle.dudū.§.verū.ibi dum dicit.eligit ſepeliri. Item ex quo in eccleſia ſuoꝛum maioꝛum debet ſepeliri ꝛ ſepultus eſt. Nulla facta eſt iniuria parochiali eccleſie.cū ergo parochiali eccleſie debeatur canonica in recompēſationem iniurie que ſibi fit cū ſuus parochianus alibi ſepelitur nulla iniuria ſibi fit ſi in alia eccleſia ſepeliꝫ vbi debet de iure ſepeliri. de elec.c.cum eccleſia vulterana. In contrarium eſt veritas, ꝙ debetur canonica. Caſus eſt in.c.j.de ſepul.vbi loquitur de parochiano decedente ab inteſtato qui nullam ſibi elegit ſepulturam ꝛ ſepultus fuit in eccleſia ſuoꝛū maioꝛū,ꝛ tamē de his que legauit eccleſie ſuoꝛuz maioꝛū debetur canonica eccleſie parochiali. facit ratio qꝛ
19 ex † tacita volūtate defuncti videtur ſepultura electa.ff.de iure codic.l.ij.hoc tenet Inno.in.c.in noſtra.de ſepul.facit etiaz ratio, qꝛ iſta quarta debetur eccleſie parochiali propter eccleſiaſtica ſacramenta que curatus miniſtranit ſuo parochiano,vt in iuribus ſupra allegatis.

Decimo queritur parochianus

legauit alteri eccleſie ꝛ ibi eligit ſepeliri,ſed poſtmodum reuocauit electionem ſepulture ꝛ eligit alibi ſepeliri,legatum autē factuz nō ademit queritur an de illo legato debeatur canonica parochiali eccleſie. Reſpōdeo non debeꝫ canonica.ratio qꝛ habuit poteſtatē liberam mutandi electionē ſepulture.facit qō no. Jo.de ſepul. c.j.li. vj.in nouella ſup verbo,promiſſum.ꝛ perinde eſt ac ſi nō elegiſſet ſepulturam in eccleſia cui legauit.ff.de adimē.lega.l.j.ꝛ.ij. Sic ergo eccleſia legataria non dꝫ ſoluere canonicam de legato ex quo legās nō eligit ibi ſepeliri.de ſepul.c.j.ꝛ.c.in noſtra.ſicut nō ſoluet canonicam ex eo ꝙ ibi electa ſit ſepultura,ſed eligēs voluntatē mutauit ꝛ alibi ſepeliri elegit.

Undecimo queritur

parochianus eligit ſepulturam in alia eccleſia quā parochiali,ꝛ habēs filiū impuberem eum heredē vniuerſalez inſtituit,ꝛ ſi decederet in pupillari etate ſubſtituit illam eccleſiam apud quā idē teſtatoꝛ elegit ſepulturam. Dozik ille filius in pupillari etate,ꝛ non ſepeliꝫ in eccleſia que erat pupillariter ſubſtituta, ſed ſepelitur in loco ſuoꝛum maioꝛū:queritur an de illa hereditate debeatur canonica eccleſie parochiali. Videtur ꝙ non debea-
20 tur canonica,qō probatur iſta ratione.pupillaris ſubſtitutio † eſt teſtamentū filij,ꝛ pupillariter ſubſtitutus eſt heres impuberis ꝛ capit tāq; ex teſtamēto impuberis. Et ꝙ ſit teſtamētum impuberis patet eſt caſus de teſta.ſi pater.lib.vj.ibi dū dicit tex.pater in teſtamento qō filio impubere facere pōt.ff.de inoffi.teſtamē.l.papinianus.§.ſed nec impuberis.ibi,qꝛ filij teſtamētū eſt.ff.de vul.ꝛ pu.l. ij.§.qꝛ autem.itē ꝙ ſubſtitutus pupillaris cēſeatur heres impuberis eſt caſus.inſti.de pu.ſubſti.in prin.in ver.ibi dū dicit ſit eis aliquis.item ꝙ ſubſtitutus pupillariter capit hereditatem filij, qm̄ de hereditate filij agitur vt dicit glo.in.d.§.ſed nec impuberis. itē ſunt duo teſtamenta, vnū eſt teſtamentū patris quādo in ſcriptis teſtaꝫ,ꝛ aliud eſt teſtamentū filij qō dicit nuncupatiuū teſtamētū. facit.ff.de vulg.ꝛ pup.l.patris ꝛ filij.itē due ſunt hereditates, vna patris,alia filij,vt dicit gloſ.in dicta.l.patris ꝛ filij.ꝛ inſtit.de pup. ſubſti.§.igitur. Cum ergo pupillaris ſubſtitutio ſit teſtamētū filij impuberis ꝛ ſubſtitutus ſit heres impuberis ꝛ capiat hereditatē vt hereditatē impuberis. ergo de illa hereditate non debeꝫ canonica parochiali eccleſie ex quo impubes non eſt ſepultus in eccleſia que fuit ſibi pupillariter ſubſtituta,ſed eſt ſepultus in alia eccleſia.ſ. ſuoꝛū maioꝛū ſicut dicimus ꝙ quādo legaꝫ eccleſie non debeꝫ canonica parochiali eccleſie ex quo legans nō ſepeliꝫ in eccleſia cui legaꝫ de ſepul.c.j.contrariū videꝫ ꝙ debeatur canonica, qꝛ patris ꝛ filij vnū teſtamentū reputaꝫ,qꝛ procedit ab vna ꝛ eadē perſona.ſ.a patre impuberis.

Source : BIU Cujas

tre impuberis vt dicit glo.in.d.l.patris ⁊ filij.vnde dicit tex.de te-
21 sta.si pater.lib.vj.q̃ testamētū huius pupillaris † cēsēt testamētuz paternū vel potius pars paterni testaměti ergo ecclesia pupillariter, substituta censēt capere hereditatē impuberis. Luz ergo pater elegerit sepulturā in ecclesia quā pupillariter substituit impuberi, ⁊ ecclesia substituta capiat hereditatē tanq̃ ex testaměto patris, ergo de illa hereditate debeť canonica parochiali ecclesie. sicut si testator exp̃sse reliquisset hereditatē illi ecclesie in qua sepulturā elegit ⁊ sepultus fuit.de sepul.c.j.⁊ istud videť mihi verum.

Duodecimo queritur parochianus vni⁹ ecclesie legauit cuidā monasterio nō tamē ibi elegit sepulturā, pecuniā vel res alias.⁊ tandē trāsiuit ad illud monasterium ⁊ monachus effectus est, sed nō est professus, ⁊ decessit in probatiōis anno ⁊ in monasterio est sepultus. Querit an de illo legato debeat canonica parochiali ecclesie. Archi.in.c.cū quis.de sepul.lib.vj.sup verbo, audire diuina.tractabat hāc questionē ponēdo opinionem antiquorū doctorū. Dicebāt eñ quidā deberi canonicā parochiali ecclesie qui remanet parochianus vnius ecclesie, esto q̃ transeat ad monasteriū ex quo est infra probationis annū, ar.de regularib⁹ l.sup eo.⁊.c.statuimus. Alij dicūt nō deberi canonicā. lz eñ nō fecerit professionē in monasterio, tamē inueniť plene cōuersus.de priui.vt priuilegia.de sepul.in nostra.in ver.nec sit sufficiēter.itēq̃ nō mutauit volūtatē definēdi esse monachū ex quo decessit infra probationis annū. Desijt ergo esse parochianus illius ecclesie, in sanitate eñ cōuersus est.facit de sepul.c.de his.videť eñ voluisse domi
22 cilium mutare † transeundo ad religionem. ⁊ ideo desijt esse parochianus illius ecclesie, vt.c.significauit.de parochijs.ita dicit Hosti.de sepul.c.de his.in fi. Et idē tenuit Sof.in.d.c.de his.⁊ Hosti. in sum.eo.ti.§.vlti.⁊ hanc sentētiā videť approbare Inno.in.c. relatum.de sepul.in gl.j. Archi.in.d.c.cū quis.dicebat de illo legato deberi canonicā parochiali ecclesie.nec est verū q̃ ipse qui ingreditur religionē causa probationis fit plene cōuersus q̃ conuersio est vndiq̃ versio, vt plene habeť de pe.dist.j.hoc idē circa principium. in versicu.verso. Nam si esset plene conuersus haberet omnia iura conuersi, qō falsum est.de electione.eo q̃.in fi.lib.vj. Nec intelligitur domicilium mutare licet ad religionē transeat ex quo est infra probationis annum.xiij.q.iij.§.q̃ ergo.pro hoc facit de regularibus beneficium.li.vj.

Preterea religiosus non cēsetur cōtrahere domicilij in loco monasterij nisi demū pfessione facta, vt dicūt Archi.⁊ Jo.de rescri.li.vj.⁊ facit qō no.de rescri.dilectus. ij.preterea lz fit infra probationis annū, nō tū perdit domicilij qō
23 habebat dū erat in statu seculari, q̃ domicilij † nō intelligiť perdi nec mutari nisi appareat de volūtate exp̃ssa vel tacita volūtas exp̃ssa dicť q̃ declarat animū suū q̃ velit recedere de loco domicilij vt ibi amplius domicilij nō habeat.facit de parochijs.c. significauit. volūtas aūt tacita est cū extra locū domicilij habitat per decēniū. C.de incolis.l.ciues.li.x.sicut videmus q̃ domicilij acquiriť animo ⁊ facto.ff.ad munici.l.placet. Sed in questione proposita non apparet de volūtate expressa vel tacita q̃ voluerit mutare domicilium per transitū ad religionē. Preterea status existētis infra probationis annū est dubius an velit perpetuo remanere in monasterio, vt est per professionem.de iureiu.tua nos. an vero ad seculū velit remeare.de regularibus consulti.⁊.c.statuimus. primus status habito respectu ad domicilij qō habebat ante transitū ad religionem erat certus. secūdus autē status an velit profiteri vel nō est dubius. Debemus aūt cōsiderare primū statū q̃ erat certus, ⁊ nō scōm statū qui est dubius. ff.de statuliber.⁊.l.statuliberi. sic etiam in nouitio pristinū statū.l.secularē ⁊ nō statū regularē qui forte erit ⁊ forte nō erit. facit qō no.gl.de regularib⁹.beneficij.li.vj. Preterea exi
24 stens † infra probationis annū nō cēsēť religiosus nisi quo ad immunitatē.de sen.excō.religioso.li.vj.⁊ sic censēť magis remanere in statu seculari q̃ regulari. Jo.an.in.d.c.cū quis.de sepul.li.vj. recitādo verba Archi.dicebat in hac materia tenēdū esse qō ipse Joan. no.in.c.de his.de sepul. Circa istū articulū cōsidero tres casus. Primus est q̃ transiēs ad religionē fecit ibi professionē ⁊ ibi sepultus est.⁊ tūc de obuenientibus monasterio ex vinculo pfessiōis nō debetur canonica parochiali ecclesie.ratio q̃ illa obueniūt monasterio ex dispositiōe iuris, ⁊ nō hominis. C.de sac.san.eccle. auť. ingressi. itē q̃ per professionē desijt esse parochianus ⁊ mutasse videť domicilium, cum extra locum monasterij nō possit habere domicilij vt dicunt Archi.⁊ Jo.de rescrip.statutū.li.vj. Secūdus casus est quādo erat infra probationis annū, nec apparet q̃ voluerit vitam mutare ⁊ tunc sit vera opi. Archi. q̃ debeatur canonica parochiali ecclesie, q̃ nō desijt esse parochianus illius ecclesie. Tertius casus est q̃ existēs infra pbationis annum voluit vitam mutare, tūc non debetur canonica parochiali ecclesie, q̃ desijt esse parochianus illi⁹ ecclesie, ⁊ voluisse videtur domicilij mutare, ar.optimum.de regularibus.beneficium.lib.vj. nisi existens infra probationis annum censetur beneficio quod habebat renuntiare quādo constat q̃ absolute voluit vitam mutare: sicut ergo censetur renūtiare domici-
25 lio quando constat q̃ absolute voluit vitā † mutare. quando autez dicatur absolute voluisse vitam mutare vide casum de regularibus non solum.lib.vj.

Decimotertio queritur parochianus vni⁹ ecclesie elegit sepulturam in alia ecclesia hospitalis.s.q̃ ecclesia vnita est hospitali, vel hospitale sit vnitum ecclesie, vel aliqua leget illi hospitali ⁊ ecclesie, an de illo legato debebit ecclesia parochialis habere canonicaz. Inno.in dicto.c.in nostra.in hac materia confuse loquebatur. dicebat enim ibi super verbo, reliquit. q̃ illa ecclesia parochialis de omnibus relictis ecclesie ⁊ hospitali debebit habere canonicam, siue relinquatur eorum ecclesie tantum in qua sepelitur siue ecclesie ⁊ fratribus ibi morantibus.de sepul.in nostra.⁊.ff.de annuis legatis.l.annua.⁊.§.a titia. siue in genere loquutus sit dicendo, relinquo hoc tali ecclesie ⁊ hospitalarijs.⁊ idē si dicat, relinquo hoc tātum hospitali. omnia enim que dat dare videtur pro anima ⁊ sepultura, vt in.c.de his.de sepul.quia tunc debetur canonica. q̃ autem dictum est q̃ leget hospitali non pro sepultura sed pro alia iusta causa non debetur canonica parochiali ecclesie, nisi parochianus talis se transtulisset ad hospitalarios, vt.c.de his. de sepul. q̃ tunc debetur canonica. Quod autem dictum est q̃ legat hospitali non pro sepultura, sed pro alia iusta causa, non debetur canonica parochiali ecclesie, est verum, nisi ecclesia ⁊ hospitale essent ita vnita q̃ nulla separabilitas posset inter eos fieri, ⁊ nihil appropriatum est ecclesie nec in spiritualibus nec in temporalibus, tunc
26 enim de relicto hospitali † debetur canonica parochiali ecclesie etiam si testator dixisset q̃ non relinquebat intuitu ecclesie, sed intuitu hospitalis, quia sic sunt vnita vt diuidi non possint, ⁊ tunc debetur canonica.

Sed obijcitur q̃ dicta vnio non possit sic esse q̃ non sit inseparabilitas ⁊ diuisibilitas ⁊ inter ecclesiam ex vna parte ⁊ hospitale ex altera immo semper est distinctio, quia parochialis sacerdos potest absoluere fratres ipsius hospitalis de sentē.excommuni.c.canonica. Respondeo hoc non facit differentiam inter ecclesiam ⁊ hospitale, sed inter clericos ⁊ laicos, vel potius inter officia. hoc enim officium absoluendi datum est ex priuilegio priori domus quod poterat habere etiam si ibi nō esset ecclesia sicut ⁊ alibi officiales domus specialia officialia habent. de hac autem separabilitate notatur de priuile.pastoralis. Ex dictis ergo Innocē. que sit confuse posuit in.c.in nostra.⁊ Joan.and. ibi magis confuse posuit. Ad intelligentiam dictorum Innocē. Hostien.⁊ Joan. eliciamus tres casus. Primus casus cum ecclesia est vnita hospitali vel hospitale est vnitum ecclesie ⁊ legatum est simpliciter vtriq̃: quia ecclesie ⁊ hospitali non exprimendo pro sepultura esto q̃ eligat sepulturam in ecclesia vel in hospitali tunc in vtroq̃ legato debetur canonica ecclesie parochiali ⁊ ita intelligatur quod notat Innocen.in princip.glo.magne.super verbo, re-
27 liquit. Secundus casus est quando relinquit hospitali hoc expresso q̃ non relinquit pro sepultura, ⁊ tunc aut ecclesia est vnita hospitali, aut hospitale est vnitum ecclesie bene potest cognosci separabilitas ⁊ diuisio eccl̃ie ab hospitali ex eo q̃ certa bona ⁊ iura sunt appropriata ecclesie. ⁊ alia bona ⁊ iura sunt appropriata hospitali. de quo plene in.c.j.ne se.vacan.⁊ tunc si legat aliquid ecclesie, ⁊ ibi sepelitur ⁊ aliquid relinquat hospitali non pro sepultura, tunc de legato quod relinquitur hospitali non debetur canonica parochiali ecclesie, ⁊ ita intelligitur dictum Innocē. in versic. secus autem. Tertius †
28 casus est quando ecclesia ⁊ hospitalis sunt ita vnita q̃ non potest cognosci separabilitas ecclesie ⁊ bonorum eius ab hospitali ⁊ bonis eius ⁊ econtra, ⁊ tunc siue legetur ecclesie ⁊ hospitali coniunctim, siue legetur ecclesie, siue legeť hospitali, vtroq̃ casu debetur canonica ecclesie parochiali etiaz si testator exprimat q̃ non legat hospitali pro sepultura, ex quo tamen in ecclesia sepelitur ⁊ ita intelligitur quod dicit Innocē. in dicta glo. super verbo, reliquit. in ver. vel nisi ecclesia vel hospitale essent ita vnita. Ultra predictos autem casus sciendū est q̃ si ecclesia non esset vnita hospitali nec econtra sed ecclesia esset de membris hospitalis, vel hospitale esset de membris ecclesie, ⁊ tunc indubitatum est q̃ de legato qō fit ecclesie in qua eligit sepulturam debetur canonica parochiali ecclesie, sed non de legato quod fit hospitali propter regulā generalem q̃ de legatis que fiunt in loco in quo quis elegit sepulturam nec sepelitur nec debetur canonica ecclesie parochiali, vt in c.j.de sepul.de hoc per Jo.

29 **Decimoquarto queritur** † parochianus vni⁹ ecclesie habebat canonicatū ⁊ prebēdam in alia ecclesia ⁊ ibi elegit sepulturā, decessit intestatus nullis relictis cōsanguineis, ita q̃ eius hereditas debetur illi ecclesie in qua obtinet canonicatū ⁊ prebēdam. de succes.ab intesta.c.j.an de illa hereditate debeatur canonica paro

Source : BIU Cujas

chiali ecclesie. Respondeo, debetur. quia ecclesia in qua est electa sepultura videtur habere tacitam voluntatem defuncti in his que ab intestato illi ecclesie obuenerant. ff. de iure codicillo. l. conficiuntur. hoc dixi. §. in. iiij. c. principali. quod incipit de quibus obuentionibus. q. v. ¶ Decimoquinto queritur parochianus vnius ecclesie legauit alteri ecclesie & ibi elegit sepulturã & sepultus est ibi in legando tamen expressit q non legauit causa sepulture sed ob aliam iustam causam. Queritur an de isto legato debeatur canonica parochiali ecclesie. Dicunt quidam q non debeꝫ. & allegant dictum Inno. de sepul. in nostra. super verbo, reliquit. ver. & hoc intelligo verũ &c. Ista opinio non est vera q ista canonica portio debetur in recõpẽsationẽ iniurie que fit ecclesie parochiali a qua corpus assumit & ad aliã ecclesiã transferꝫ, vt in. c. certificari. de sepul.
30 item non põt parochianus †tollere ius parochiali ecclesie lz exprimat in legato q nõ legat causa sepulture: q non potest facere q leges nõ habeant locũ in testamẽto suo. ff. de leg. l. nemo põt. bene facit de testa. requisisti. item aperta & parata esset fraus priuãdi ecclesiam parochialem sua canonica portione, exprimendo videlicet q non legat causa sepulture. non obstat quod dicitur per Innocẽ. in dicto. c. in nostra. quia ibi loquitur quando ecclesia erat vnita hospitali & eligebatur sepultura in illa ecclesia & legabatur hospitali non causa sepulture, quo casu de legato facto dicte ecclesie nõ debetur canonica.

Decimosexto queritur si priuilegium libere sepulture concedatur per papã non adiecta clausula de iustitia vel canonica parochialis ecclesie an hec ecclesia sit priuilegiata in qua parochianus alterius ecclesie sepelitur de legato sibi facto teneatur ad canonicam parochiali ecclesie. Videtur q nõ: q alias adiectio illorum verborũ nil operaretur. contra id de priuilegijs. si papa. ij. respõso. in fi. lib. vj. item si papa voluisset hoc exprime de decimis ad audientiam expressisset. item contra libertatem sepulture esset concessum priuilegiatos teneri parochiali ecclesie ad canonicam. de preben. licet eps. lib. vj. item minores & prę-
31 dicatores †ob hoc soluunt quartam, quia vt patet in cle. dudum. de sepul. §. huiusmodi. tali libertati admittitur modificatio. dicit enim liberam habeant sepulturã secus ergo vbi modificata nõ est. Reseruatur ergo ibi canonica parochiali ecclesie quia papa id exprimit, quia a contrario si non exprimeret non debetur illa canonica. In cõtrariũ est veritas. debetur enim canonica parochiali ecclesie esto q alteri ecclesie sit concessum priuilegium libere sepulture, esto q in priuilegio non sit adiecta clausula, salua iustitia ecclesiarum a quibus corpora assumuntur. Ratio quia per priuilegiuꝫ libere sepulture ecclesia priuilegiata equiparatur alijs ecclesijs que habent populum & sepulturam de iure cõmuni, sed cõstat q parochialis ecclesia dz habere canonicam de legato qõ suus parochianus facit alteri ecclesie in qua eligit sepeliri. de sepul. c. j. Itez q papa per hoc priuilegium libere sepulture nõ intẽdit plus concedere quam habeat alia ecclesia cui cõpetit de iure cõmuni ius sepulture C. de inoffi. test. l. si quando. Item q papa per priuilegium libere sepulture non vult tollere ius parochialis ecclesie ex quo id nõ ex-
32 primit: quia priuilegia †principum interpretamur absque preiudicio iuris alieni. ff. ne qd in loco publico. l. ij. §. si quis a principe. de autoritate & vsu pallij. ex tuarum. de offi. dele. super eo. de cõsue. cum dilectus. de priui. pastoralis. Item q in priuilegijs non fit extensio de vno casu ad alterũ prorsus diuersum & separatũ, sicut nec fit extensio de persona ad personam. de priui. c. sane. de decimis ad audientiam. Cum ergo per se sit sepultura vel sepeliendi ius, & per se sit ius canonice parochialis, & vnum ius sit diuersum & separatũ ab altero, merito priuilegium super libera sepultura non excludit nec tollit ius parochiale. Item q ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. de priui. c. pastoralis. de serui. rusti. predio. l. si domus. lz ergo per priuilegiũ sit sublata seruitus que respicit ius sepeliendi, non tamen est sublata altera seruitus que respicit ius commune, dico canonice parochialis.

Ad allegata in contrarium sic respondetur. Non eñ ob. qõ dicebatur q non est libera sepultura si
33 prestatur canonica hoc non est verum q illa dicit libera †sepultura que potest fieri absq; cõtradictione ecclesie cui competebat sepelire de iure cõmuni. de sepul. c. ex parte. nec illa libertas impedit, lz debeat prestari canonica parochiali ecclesie. Item nõ obst. qõ secũdo ibi allegabat q clausule inserte in priuilegio debẽt aliquid operari nec addantur frustra, vt. d. c. si papa. q illud est verum in clausulis nõ subintellectis de iur. de consti. cũ. m. de rescri. c. mandatis. Sed illa clausula salua iustitia de qua loquitur. c. certificari, est clausula subintellecta a iure, & est absurdum clausulas a iure subintellectas exprimi in priuilegio. & ita tz Joã. in dicto. c. certificari. de sepul. Dicebat Joan. de lig. de sepul. certificari. in. q. que incipit, sed pone concessum est &c. q quandoq; ecclesie non habẽti de iure communi ius funerandi papa concedit priuilegium libere sepulture, & tunc talis ecclesia priuilegiata in qua sepelitur parochianus alterius ecclesie tenetur parochiali ecclesie ad canonicã, prout not. Jo. in. d. c. certificari. Quãdoq; ecclesie habẽti ius funerandi de iure cõmuni papa concedit priuilegium libere sepulture, & tunc ecclesia sic priuilegiata in qua sepelit parochianus alterius ecclesie non tenetur ad canonicam ecclesie parochiali, & ratio est, q illud priuilegiũ
34 †dz aliquid operari. de priuile. si papa. li. vj. Sed iam nihil operaretur si talis ecclesia priuilegiata de legato qõ sibi fit tenetur parochiali ecclesie ad canonicam portionem. Istud vltimum non videtur verum, q quando priuilegium consonat iuri cõmuni, consideramus illud priuilegium vt ius cõmune. C. de inoffi. te. l. si quãdo. sicut dicimus in constitutione que consonat iuri cõi: q consideramus eam vt ius cõmune fm qõ no. glo. in prohemio cle. in glo. sup verbo, decetero. in versi. si dicas &c. sicut videmus in priuilegio qõ emanat fm ius cõmune, consideramus illud vt ius cõmune, nec aliquid addit vltra ad ius cõmune. de cõsti. c. j. li. vj. vbi per glo. & facit qõ no. doc. in. c. j. de rescrip. Cũ ergo parochialis ecclesia de iure nõ habeat priuilegiũ libere sepulture. de sepul. c. ij. li. vj. lz p priuilegiũ papa concedat ius libere sepulture, hoc priuilegiũ nil addit ad ius cõe. Et ideo cum de iure cõi talis ecclesia priuilegiata ante priuilegium tenebatur soluere canonicam quãdo parochianus alienus ibi sepeliebatur, eodẽ modo tenebitur etiam post priuilegium.

Quoniam autez superius dixi q quando parochianus vnius ecclesie legat alteri ecclesie & ibi non eligit sepulturam nec ibi sepultus est qõ de tali legato non debetur canonica parochiali ecclesie vt plene notatur in. c. j. de sepul. Queritur an hoc sit semper verum. Respondeo regulariter sic, sed fallit in casu quando fraus interuenit, vt in cle. dudum. §. verum. ibi dũ dicit facturi &c. de sepul. in nostra. circa fi. Sed incidenter queritur
35 quando †dicatur fraus committi. Respondeo q illa fraus quandoq; committitur per parochianum quandoq; per ecclesiam cui legatur. De primo casu de fraude parochiani que intendebat fraudare ecclesiam parochialem possunt poni multa exempla. Primo quia parochianus donauit alteri ecclesie inter viuos, cum tamen reuera intẽderet legare ecclesie & finxit se velle donare ad hoc vt parochialis ecclesia non haberet canonicam. Item patet aliud exemplum, legauit alteri ecclesie ad vsus priuilegiatos de quibus non debetur canonica de iure communi, vt in cle. dudum. §. verum. fingens se legare ad illos vsus, cum tamen reuera intenderet legare simpliciter. Item patet exempluz. legauit alteri ecclesie, sed ibi studiose voluit eligere sepulturam, vt sic parochialis ecclesia priuaretur sua canonica. Item patet exemplum. elegit sepulturã in alia ecclesia sed nihil ei legauit, sed legauit alteri loco vel persone committens tacite & secrete fidei legatarie vt legatum restitueret illi ecclesie apud quam elegit sepulturã. ff. de iure fisci. l. non intelligũtur de fraude aũt rectoris ecclesie cui legatur patẽt exẽpla. Primo parochianus vellet legare alteri eccl'ie, rector inducebat illũ ad donã dũ. Item cum parochianus vellet legare & ibi sepulturã eligere, rector ecclesie inducebat solum ad donandũ. Item patet exemplum quando mẽdicantes apud quos erat electa sepultura procurabãt q legaretur eorum amico qui tale relictum postea ipsis fratribus elargiebatur. Itẽ patet si testator relinquit vel dat aliquid in infirmitate de qua mor'ꝫ, aut nulla mentione facta in sua vltima voluntate mandat dari post mortẽ alicui dictorũ fratrum in aliquas cõmoditates ipsius puta emptionẽ librorum vel vestium sine aliarũ rerum, debeꝫ tunc quarta. ratio est in illo casu, q tale relictum fra-
36 tribus †ex persona ipsorũ professorum quibus donatur vel legaꝫ acquiritur ecclesie. de priui. cuz olim. ij. vt no. Pau. in. d. cle. dudũ. super verbo, indirecte. Itẽ patet exẽplum. si legaretur creditorib' vel seruientibus ipsorũ fratrum vel alijs personis pro ipsis fratribus vt no. in. d. cle. dudũ. super verbo, alijs. per eundẽ. Itẽ & multis alijs modis cõmittitur fraus, vt in. d. cle. dudũ. §. verum. Multis aũt modis quibus fraus inducit presumptiue circa ea que agũtur per partes vide qõ plene no. Bar. in. l. post cõtractuz. de dona. & ff. que in frau. credi. l. j. & l. omnes. §. lutius.

Secundo incidẽter queritur cui incumbat probatio fraudis. Respõdeo, alleganti fraudem, quia fraus & dolus non presumuntur nisi probentur. ff. de proba. l. quoties. §. qui dolo. ¶ Tertio incidenter queritur qualiter probatur iste dolus vel fraus. Respõdeo per coniecturas. de renũ. c. ij. lib. vj. C. de dolo. l. dolo. ff. si quis omis. cã testa. l. vlti. de le. l. si seruus plurium. l. fi. ff. de actione empti. l. fin. ff. de vsuris. l. semisses. ff. de pig. acti. l. cũ vniuersorũ. de dona. inter virum & vxo. l. iij. ff. de transl. cũ hi. §. modus. lxxxix. di. decenter. de testa. requisisti. in fi. & c. officij. facit. ff. de dona. l. post cõtractum. ff. que in frau. cre. l. oẽs. §. luti'. & l. j. si qs in frau. patro. & vide de hac materia qõ not. p Pau. in cle. dudũ. §. verũ. sup verbo, sepeliri elegerit. & sup verbo, decesserit. & sup verbo, indirecte. & sup verbo, de alijs. pro eisdem. & sup verbo, sanitate. & super verbo, cõsciẽtias. & super verbo, discrete. vbi etiam

dicebat

dicebat Pau. q si testator apud mēdicantes animi destinatione et proposito expresse electa sepultura facit alibi eligi & sibi nihilominus legari qō alias erat legaturus, certe presumit fraus: & tūc tenet
37 ad quartā idē est in similibus fraudulētis casibus. ¶ Quarto † incidenter querit si re vera parochianus cōmisit dolum & fraudez sed rector ecclesie cui legabatur non cōmisit aliquem dolum nec fraudem nec fuit cōscius nec particeps fraudis cōmisse parochiano an illa fraus parochiani nocebit ecclesie cui legat. Credo q noceat, qz hic agimus de preiudicio parochialis ecclesie in cuius preiudiciuz parochianus potuit fraudē cōmittere. bene facit de testa. officij. et c. requisisti. & notandum q ad hoc vt fraus nō cōmittat per rectorē ecclesie cui legatur, canon onerat conscientiam eius cui legatur, vt dicta cle. dudum. §. verū. ibi dum dicit, conscientias &c. Et sciendū q vbi statur conscientie alicuius non potest in contrariū fieri probatio. de rescrip. statutum. §. assessorem. vbi de hoc plene per glos.
38 lib. vj. & de iure patro. cle. vnica. Notandū † autem q conscientie puritati non desit iudiciū rationis. c. non soluz. de regula. in. vj. & vide de foro compe. cle. quānis.

Summarium.

1 ☞ Parochialis canonica cui ecclesie debeatur. 7.13.21.25.34. Pabulum quid sit.
2 Parochianus alicuius ecclesie quando quis dicatur.
3 Rex si moritur & sepelitur in aliqua ecclesia sui regni, & aliqua obueniant illi ecclesie pro sepultura, quid fiet de oblatis vel legatis p regem illi ecclesie in qua elegit sepulturam.
4 Spiritualia qui seminat, dignū est vt metat temporalia.
5 Ecclesiastica sacramēta si in vna ecclesia qs percipit, & in alia audit diuina, & alteri ecclesie aliquid legat & ibi sepulturā eligit, nunquid vtricz ecclesie debetur canonica.
6 Parochianus si aliquis sit duarum ecclesiarū nūquid in vtracz parochia tenetur ad collectas.
8 Jura que disponunt deberi canonicam quid considerent.
9 Domicilium vt cēseat quid mutasse, quid requiratur.
10 Domiciliū cōstituitur minori spatio q decennali.
11 Considerare plus debemus auditionē diuinoz & perceptionem sacramentorum quam habitationem solam in parochia in canonica largienda.
12 Culpa parochiani non debet redundare in preiudicium parochialis ecclesie.
14 Jura vacantis ecclesie seruari debent.
15 Debitor alicuius si quis est ad diē sub pena, & interim debitor moriatur sic q iacet hereditas, nūquid beneficio restitutionis subueniet aduersus pene commissionem.
16 Impedimentū facti quid respiciat. 17.
18 Parochianus si propter impedimentū iuris nō potuit audire diuina officia a rectore parochialis ecclesie, an canonica debeat parochiali ecclie de legato qō ipse fecit alteri eccle vbi elegit sepulturā.
19 Impedimentū proueniens propter impossibilitatem iuris an noceat impedito.
20 Delictum sacerdotis nō debet nocere ecclesie.
22 Peregrini in qua ecclesia sepeliri debeant. 23.
24 Parochianus vnius ecclie elegit sepulturā in alia ecclesia eiusdem diocesis, & illi ecclesie in qua elegit sepulturā legat prediū cōstitutū in alia diocesi, cui ecclesie debebitur quarta?
26 Animus & factū requiritur vt domiciliū constituatur.
27 Diuina officia audire & ecclesiastica sacramenta percipere debet qs in ecclesia parochiali.
Pena non debet alicui tribuere immunitatem.
Factum vnū & idem nō debet esse causa pene & premij.
21 Domicilium non constituit sine voluntate & animo.
29 Ecclesie a qua corpus assumitur debetur quarta de iure.
Ultimum tēpus inspicimus qn de statu persone agitur.
30 Tempus pupillaris etatis licet non possemus considerare quātū ad ius parochiale & sepulture, tamen considerare debemus & possumus tempus etatis adulte.
31 Confinati et relegati an perdant domicilium loci de quo relegantur & confinantur.
32 Banniti & rebelles qui se conferunt ad aliam ciuitatem vel patriā an perdant domicilium.
33 Jura sepulture & parochie sunt diuersa.

¶ Capitulum septimum canonice parochialis.

1 Venio ad septimum capiculum principale cui ecclie debeatur † canonica parochialis. hoc declaro p infrascriptas questiones. ¶ Primo q̄rit cū iura loquāt de ecclia parochiali qualiter accipiat ecclia parochialis ad hoc vt ei canonica debeat, & qs intelligatur esse parochianus alicuius ecclesie tex. in. c. j. de sepul. dicit q illa ecclesia censet parochialis in qua celesti pabulo refici q̄sueuit. Dicit aūt pabulū celeste doctrina sacerdotum fieri vel solita cibaria pabulū dicit predicatio verbi dei. de offi. or. inter cetera fm gl. in. d. c. j. Host. aūt dicebat ibi, q pabulum dicit eo q pascunt & reficiunt non solū pane corporali sed etiam spirituali. i. sacramētis & verbo Dei, vt patet in dictis. c. j. & eo. titū. c. de his. j. respon. & xij. q. j. §. j. & ij. q. j. audacter. tex. in. d. c. de his. dicit q illa dicit eccłia parochialis a qua qs recipit salutis pabulū. text. in. c. cū quis. de sepult. lib. vj. dicit q illa censet ecclesia parochialis in qua quis cōsueuit officia audire diuina, & ecclesiastica recipe sacramēta. tex. in cle. dudū. §. verū. dicit illam cēseri parochialē ecclesiam qñ ad ipsius ecclesie rectorē pertinet certis personis ministrare ecclīastica sacramēta & qbus nosci cōpetere de iure predicare seu pponere verbū dei, & confessiones audire fideliū, & qbus cōpetit ministrare sacramētū vnctionis extreme, vel eucharistie, vel solēnizare matrimonia. de pui. cle. j. facit de parochijs. vt dñicis. de pe. & re. c. ois. eo. ti. c. fi. lib. vj. & vide qō no. Jnno. de deci. in. c. nouū genus. in glo. magna. in ver. item non credimus &c.

Ex his ergo patet qs dicatur pa-

rochianus alicuius ecclesiie, nam parochianus intelligitur quando † habitat per annū totum in parochia, ita dicit Jnnocē. de de-
2 cimis. c. ij. vel qñ habitat maiori parte anni, & ibi audit diuina, et a rectore ecclesie ibi recipit ecclīastica sacramēta, & qñ per rectorē ecclesie spiritualia sibi ministrant: & eidē rectori in foro penitētiali q̄fitet & a tali rectore predicationes audit & verba Dei, que pponunt. facit de parochijs. c. fi. facit qō not. Pau. in cle. dudū. §. verū. sup verbo, parochialibus sacerdotibus. vbi dicebat q scholares et alij incole annales & mercēnarij debēt q̄fiteri sacerdoti in cuius parochia habitant per annū. ar. xvj. q. j. questi. Alij dicūt q etiam si nō traxerunt morā per annū. ar. de decimis. c. ad apostolice. fatet tñ tutius esse q viatores & similes semp a pprio sacerdote habeāt licentiā speciālē. & de hoc p Hostiē. in sum. de peni. & re. §. cui q̄fitendū. sub. §. fi. & de parochijs. §. qs intelligit parochianus. facit bñ prealle. c. q̄sti. vbi dicit q decime psonales debent tali parochiali ecclie, ergo & talis quarta, tñ vbi nō esset in totum trāslatus, verius videtur q illa quarta diuiditur inter ecclesiam primam cuius erat parochianus & secundam vbi moram trahit, licet nō per totū annū. Videtur cñ hec secunda habitatio contumelīosa prime ecclesie parochiali. de sepultu. cum quis. lib. vj.

Secundo queritur si rex: dux: vel

3 magnus † baro moriat & sepeliat alicubi. s. in aliqua ecclesia que sit in suo regno, ducatu vel baronia, & aliqua obueniāt illi ecclie p sepultura, qd fiet de talibus oblatis vel legatis p regē illi ecclie in qua elegit sepulturā. Dicebat Jnn. de sepul. c. ij. q eps talia data p sepultura debet accipere & suā partē dare ecclesie vbi sepeliat, & de residuo debet partes facere inter ecclesias vbi p circulū anni pcipiebat ecclesiastica sacramenta. isti ēm magnates nō morant semp in vno loco, sed circuiunt terras. hoc optime probat. de decimis. qm̄. xij. q. ij. nobis. & c. vulterane. & c. se. ita dicebat Jnnocē. in. c. ij. de sepul. in ver. hac eadē ratione. Dicebat ēm Jnno. in. d. c. nouū genus. in gl. magna. in versi. itē non concedimus q licet hodie in aliqua ecclesia qs audiat diuina q illi ecclesie debeat quarta de his q̄ obuenīūt illi ecclesie cui legat & ibi sepelitur, sed debet illa quarta de his que obueniunt illi ecclesie in qua per totū annū sumit ecclesiastica sacramēta & audit diuina officia. xvj. q. j. questi. Et si forte in pluribus ecclesijs audiret diuina officia: tunc pro equali parte autoritate superioris diuident inter dictas ecclesias ea q̄ oblata fuerunt ecclie vbi sepul-
4 tus est: qz † dignū est vt metat tpalia q seminat spiritualia. Dicebat Bal. in suo trac. q isti reges qui circūambulāt terras sui regni non dicunt habere vnā parochiā tantū, & ideo si in aliquo loco moriunt mortuaria debēt distribui inter oēs ecclesias seu parochias quas ille rex illo anno circuiuit. & allegat qō dicit Jnno. in. d. c. ij. de sepul. Dicit tñ ipse qō probabilius videt dicendum q illa ecclesia dicatur parochialis in qua stetit maiori parte anni. ff. de fundo instruc. l. cū de lanionis. §. sabinus. sed si hoc non apparet vel non est: quia propter latitudinem prouintiarū paruz se figebat in locis: tunc habet locū dictū Jnno. Nec potest dici q rex sic circūeundo regnū videatur quasi vagabundus: qz omnes ciuitates regni sunt lares eius. facit. ff. de iudi. l. ij. & l. heres absens.

Tertio queritur si aliquis audit diuina i

vna eccłia, & in alia pcipit sacramēta, & iste legat aliqua tertie eccłie & ibi sepulturā eligit, cui ō illo legato debeat canonica q̄rta de illo legato. an eccłie in qua audiebat diuina, an vo eccłie in qua pcipiebat ecclīastica sacramēta. Dicebat Jnno. in. c. de his. de sepul. sup ver. ecclesijs. q si
5 in vna ecclesia qs pcipit ecclesiastica † sacramēta in alia eccłia audit diuina, & alteri eccłie aliquid legat & ibi sepulturam eligit, q de illo legato debetur vnica canonica quarta vtricz ecclesie, que quidem

Source : BIU Cujas

quarta equaliter diuiditur inter ecclesiam in qua audiuit diuina, ꝛ ecclesiã in qua percipiebat sacramẽta etiã si in diuersis ecclesijs per diuersas partes anni audit officia diuina. Unde dicebat Jo. in. d. c. de his sup glo. ij. ꝙ si aliquis semper in aliqua capella audit diuina officia, ꝛ in ecclesia baptismalis pcipit ecclĩastica sacramenta ꝙ de legato qõ fit tertie eccl̃e vnica quarta detrahit, q̃ equaliter diuiditur inter capellã vbi audiebat diuina, ꝛ inter ecclesiam baptismalem vbi percipiebat ecclesiastica sacramenta.

Quarto queritur: quis habet vnum domicilium qõ quidem domicilium est equaliter in duabus parochijs, vtputa in cõfinio duarum ecclesiarum parochialium, vel duas domos coniunctas in duabus parochijs ꝛ ille legat cuidam tertie ecclesie ꝛ ibi sepelitur, queritur de illo legato an debeat canonica parochialis vtriꝯ dictarum ecclesiarũ parochialiũ. Rñ. debet vnica quarta parochialis, que equaliter diuidet inter dictas ecclesias parochiales. ita dicit gl. or. in. c. cum quis. de sepul. li. vj. Dicebat Jo. in. d. c. cũ quis super gl. iij. in nouella. ꝙ si aliquis sit parochianus
6 †ouarum ecclesiarũ, ꝙ in vtraꝯ parochia tenetur ad collectas. ff. de cẽsi. l. forma. §. si vero. Et subdit ꝙ si aliquis habitat in vtraꝯ parochia, ꝙ munera psonalia ꝛ etiã munera q̃ imponunt singulis parochijs in impositione eorũ in eius electione est subire talia onera in qua illarum parochiarũ velit. ff. ad municipales. l. ciuis. Et subdit ꝙ si aliquis habet vnã domũ, cuius pars est in vna parochia, ꝛ alia pars est in alia parochia, ꝛ iste est artifex q opatur artem in certa parte illius domus, ꝙ decimas psonales soluat illi ecclesie parochiali vbi est pars domus vbi artẽ operatur.

Quinto queritur si aliquis habet vnũ casamentũ in quo habet introitũ per vnam partẽ que est in parochia vnius ecclesie ꝛ habitationẽ habet in eodẽ casamento quod est in parochia alterius ecclesie. ¶ Dodo iste legat cuidam tertie ecclesie ꝛ ibi eligit sepulturam, queritur de isto legato cui debetur canonica parochialis, an illi ecclesie in cuius parochia est porta per quam habetur introitus ad illud casamentũ, an vero ecclesie in cuius parochia est casamentum. ¶ Rñdeo debetur illi ecclesie tantũ in cuius parochia est casamentum in quo habitat. Ratio quia introitus per illã portam est solum propter habitationem. ff. de lega. iij. l. predijs. §. penul. ꝛ antepenul. ita dicit Jo. de sepul. cum quis. lib. vj. sup glo. iiij.
7 ¶ †Sexto queritur aliquis est parochianus duarũ ecclesiarũ puta ecclesie sancti Michaelis, ꝛ sancti Joannis, ꝛ legat ecclesie sancti Joãnis ꝛ ibi eligit sepulturã. querit an de illo legato canonica portio debeatur alteri eccl̃ie parochiali scz sancti Michaelis. videt ꝙ debeat dicte ecclesie sancti Michaelis q̃ parochialis est, videt fieri iniuria: qr ab ipsa sumitur corpus ꝛ transfertur ad aliam ecclesiam vbi eligit sepeliri, ꝛ in recõpensationem istius iniurie debebitur canonica parochialis. de sepultu. certificari. Jn contrarium videtur quod non debeatur canonica: quia nulla facta est iniuria dicte ecclesie sancti Michaelis ex quo iste in alia ecclesia seu parochia sepulturam eligit, cum in hac parochiali ecclesia vbi eligit sepeliri debuisset sepeliri si sepulturam non elegisset. Jtẽ potuit talis parochianus preeligere alteram ex illis duabus ecclesijs parochialibus ar. ff. de lega. ij. l. cum quidam.

Septimo queritur cũ ecclesie parochiali debeat canonica de legato qõ fit alteri ecclesie in qua sepelitur. querit si testatoꝛ tpe testamenti erat parochianus vnius ecclesie ꝛ tpe mortis erat parochianus alteriꝰ ecclesie, an debebit canonica parochiali ecclesie cuius erat parochianꝰ tpe testamenti. An vero ecclesie cuiꝰ erat parochianus tpe mortis. Rñ. ꝙ si desijt esse parochianus tpe testamẽti, ꝙ tunc illi ecclesie nõ debet canonica, sed debebit ecclesie cuius erat parochianus tpe mortis. Ratio qr nulla iniuria facta est ecclesie cuius erat parochianus tpe testamẽti ex
8 quo desijt esse parochianus illius eccl̃ie. iura †eñ q̃ disponũt debere canonicã ꝓsiderant qñ de eccl̃ia parochiali assumit corpus ꝛ trãsfertur ad aliã ecclesiã, vt in. c. certificari. de sepul. hoc etiã inducunt ad recõpensationẽ iniurie q̃ fit parochiali eccl̃ie vbi debebat sepeliri, vt. c. j. de sepul. ꝛ hoc plene ꝓbat in. c. cũ quis. de sepul. lib. vj.

Octauo queritur quidã existẽs parochianus cuiusdẽ ecclesie ꝯstitute in villa ptinẽte ad aliquã ciuitatẽ ppter guerras ꝛ hostilitatẽ seu ppter gẽtes armorũ q̃ stabãt in illa villa recessit ab illa villa ne ipse ꝛ sua familia caperẽtur ab inimicis, ꝛ transtulit se ꝛ suã familiã ad illam ciuitatẽ ad quã pertinebat illa villa ꝛ habitauit cũ sua familia in parochia ecclesie cõstitute in dicta ciuitate. Demum veniẽs ad mortem legauit cuidã tertie ecclesie ꝛ ibi elegit sepeliri. ¶ Dorit aũt in parochia dicte parochialis ecclesie cõstitute in dicta ciuitate, quero de legato illo cui ecclesie parochiali debeat canonica. An vero dicte parochiali ecclesie cõstitute in dicta ciuitate vbi ille mortuus est. An vero dicte parochiali ecclesie constitute in dicta villa cuius mortis erat parochianus.

Respõdeo, debetur canonica parochialis illi ecclesie constitute in dicta ciuitate ex quo ꝙ ille moriẽs decessisset in illa ciuitate. Et ratio est: qr ille recedendo de dicta villa ppter dictũ timorẽ nõ desijt esse parochianus illius ecclesie ꝯstitute in dicta villa, nec cẽset mutasse domiciliũ transferendo se de dicta villa ad ciuitatem predictã cum nõ habuit animũ in ciuitate perpetuo remanendi, qõ requiri
9 tur vt censeatur domiciliũ †mutasse. ff. ad municip. l. non vtiq; ꝛ. l. domiciliũ. ꝛ. l. eius qui. §. penul. C. de incolis. l. ij. lib. x. ꝛ. l. ciuilis. et no. l. j. de municip. ꝛ ozigi. eo. lib. ꝛ no. Host. in sum. de parochijs. §. penul. ante fin. Durante igitur metu dicte hostilitatis seu guerre non dicit habere animũ mutandi domicilium qõ habebat in dicta villa. facit qõ metus cau. c. j. nec presumit animus mutandi nisi probetur. d. c. j. in penul. glo. facit ad hoc. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si quis metu. de acqui. re. do. l. qua ratione. §. fi. ꝛ. l. naturalẽ. §. in his ꝛ institu. de rerũ diui. in fi. Simile ꝙ non perdit possessionẽ qui metu hostiũ ab illa recedit si possessio ab hostibus occupata non sit. ff. de acqui. pos. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ꝛ ita no. Joã. de sepultu. c. is qui. in nouella. hoc dictum intelligo qñ durante metu non accessit ad villam, sed si cessante metu remansit in ciuitate: tunc censetur mutasse domicilium quod habebat in villa ꝛ elegisse domicilium in dicta ciuitate. Et sic parochiali ecclesie, dicte ciuitatis in qua moriens habitabat debebitur canonica parochialis, nõ ecclesie parochiali constitute in dicta villa. dicebat Fede. de Senis in consi. ccxlviij. ver. itẽ pone ꝙ propter guerram ꝛc. Quod si propter guerrã qs recessit de loco ꝓprio ꝛ se alibi collocauit ꝛ cessante guerra redijt ad propria certe durãte tempore guerre fuit parochianus illius ecclesie vbi se tunc collocauit. de parochijs. c. vlti. ꝛ ibi no. Hostien. ꝛ Archi. post eum. xiij. q. ij. §. quia ergo. quia minori spacio ꝙ
10 decennali †cõstituitur domicilium, vt not. Joan. de sepultu. is qui lib. vj. tene ꝙ debeatur ecclesie illius ville ex quo ad illaz redijt ꝛ ibi diuina audit, vt. s. dixi.

Nono queritur parochianus vnius ecclesie existens in infirmitate legauit cuidã alteri ecclesie parochiali, ꝛ ibi elegit sepulturam. ꝛ existens in infirmitate illa, de sua quidem ecclesia parochiali se transtulit ad ecclesiã cui legauit, ꝛ in qua sepulturã elegit, queritur an illo legato debebitur canonica dicte parochialis ecclesie. Rñdeo debetur canonica, ratio quadruplex est. Prima qr non cẽsetur domiciliũ mutasse qõ habebat in dicta sua parochiali ecclesia, esto ꝙ se transtulerit ad parochiã cui legauit. Secũda ratio quia presumitur recessisse de parochia sue parochialis ecclesie timore infirmitatis in qua erat, sicut videmus tpe mortalitatis, vbi infirmi existẽtes parochiani alicuius ecclesie timentes mortalitatẽ que est in illa parochia faciunt se transferri ad aliã parochiam vbi non est mortalitas. Tertia ratio est: qr videmus ꝙ si parochianus vnius ecclesie trãsfert se ad monasteriũ in infirmitatis articulo, de his q̃ acquirunt monasterio virtute professionis debebit canonica parochiali eccl̃ie. de quo plene ꝓ Jnno. in. c. relatũ. ꝛ. c. is qui. de sepul. Quarta ratio qr posset parochianus illius eccl̃ie in fraudẽ facere se transferri de loco parochialis eccl̃ie ad aliam ecclesiã cui legauerat, ad hoc vt parochialem ecclesiã priuaret canonica parochiali, de quo per Jo. de sepul. c. ij. §. qui in nouella. ꝛ ita intelligat qõ no. Damasus in titu. de testa. in. v. q.

Decimo queritur quidã non habens propriam domũ cõduxit quandã domũ in vna parochia ꝛ habitauit, demuz finito tempore conductionis conduxit domum in alia parochia ꝛ ibi habitauit, fecit testamentũ, ꝛ cuidam tertie ecclesie legauit ꝛ ibi sepulturam elegit, queritur de illo legato cui ex illis ecclesijs canonica debeatur, an ecclesie in cuius parochia habitauit tpe testamenti, an vero ecclesie in cuius parochia habitauit tpe sue mortis. Videtur ꝙ inspiciat locus habitationis tpe testamenti. ff. de auro ꝛ arg. leg. l. si ita. sed videtur ꝙ inspiciat, locus habitationis tpe mortis. ff. de fun. instruc. l. penul. ꝛ de pecul. peculiũ. Dicas debere inspici maiozitatẽ ꝛ lõginquitatẽ tpis. Nã si in prima parochia habitauit maiori ꝛ longiori tpe ꝙ in secunda parochia, ꝛ in prima longiori tpe audiuit diuina ꝛ percepit ecclesiastica sacramẽta illam ecclesiã censebimus parochialẽ, ꝛ illi soli debebitur canonica. ꝛ hoc est quod volunt doc. ꝙ consideratur habitatio maioris tẽporis de quo. s. in. j. q. si autem habitasset in vtraꝯ parochia equaliter, tunc illa canonica diuiditur inter ambas illas ecclesias. de sepul. cũ quis. lib. vj. ibi dum dicit text. equaliter se collocan. ¶ Sed incidenter queritur pone ꝙ in prima ecclesia non audiuit diuina, nec percepit sacramẽta toto tẽpore quo habitauit in parochia prima, sed in secũda parochia habitauit minori tempore ꝛ ibi audiuit diuina ꝛ percepit ecclesiastica sacramenta, queritur cui ex illis ecclesijs debeatur canonica. Respõdeo ecclesie constitute in secunda pa
11 rochia: quia plus debemus considerare †auditionem diuinorum et perceptionem sacramentorum quã habitationem solam in parochia sine auditione diuinorum et perceptione sacramentorum. de sepultu. cum quis. lib. vj.

Incidenter

Source : BIU Cujas

Incidenter queritur quidam ha
bitauit in vna parochia per annũ, ⁊ per alium annum in alia paro
chia ⁊ in nulla dictarum eccl̃siarũ audiuit diuina nec percepit ec
clesiastica sacramenta, et legauit tertie eccl̃sie, et ibi elegit sepeliri.
queritur an de illo legato debeatur canonica alicui dictarum eccle
siarum parochialium. ⁊ si debetur, cui ex illis eccl̃sijs debeatur, an
vero debeatur vtriq;. Uidetur q̃ neutri dictarum eccl̃siarum de
beatur, eo q̃ in nulla dictarum eccl̃siarum audiuit diuina, nec ac
cepit eccl̃siastica sacramenta, vt in. c. cum quis. de sepul. lib. vj. Cre
do q̃ cum censeatur habere domicilium in secũda parochia, q̃ illi
soli debeatur canonica. in nulla enim culpa fuit eccl̃sia secunde pa
rochie si suus parochianus noluit ibi audire diuina nec percipere
12 sacramenta, sed fuit culpa † parochiani, que non debet redundare
in preiudicium parochialis eccl̃sie. ¶ Item incidenter queritur
quomodo sumatur domicilium de quo loquitur. c. cum quis. de se
pul. lib. vj. Rñ. non sumitur eodem modo quo habetur. ff. ad muni
ci. l. placet. ⁊ l. domicilij̃. sed sumitur quãdo habitat in loco sito in
aliqua parochia in qua audiuit diuina et pcepit sacramẽta. ¶ Di
cebat gl. xij̃. q. ij̃. vbicũq;. q̃ domicilij̃ intelligit̃ quis cõstituere cuz
habitat in loco per decennium, vt. d. l. ciuis. C. de incolis. Dicebat
Archi. in. d. c. vbicũq;. q̃ si quis ad eccl̃siã aliã transeat ⁊ ibi domi
cilium constituat causa permanendi, statim fit parochianus illius
eccl̃sie ad cuius parochiam se transfert. Et subdit ibidem q̃ si ali
quis clericus causa studij̃ transferat se Bononiam, nunquid intel
ligitur ibi habere domicilium. dicit Host. q̃ non. ff. de iniurijs. l. cor
nelia. §. domum. nisi post moram. x. annorum. vt no. Hosti. de foro
compe. q̃ clericis. cum dicit Archi. qui ibi recitabat opi. Hosti. qõ
lex ciuis. C. de incolis. que dicit constitui domicilium per decursuz
x. annorum. habet locum fm ius ciuile, non autem fm ius canoni
cum. Et ideo si clericus subiectus episcopo sine licentia episcopi se
transfert Bononiam ad studium, etiam si ibi stet per decẽnium, nõ
cõstituit ibi domicilium, nec efficitur de iurisditione episcopi Bo
nonien̄sis ex quo conduxit ibi hospitium, ⁊ explicando sarcinulas
suas in studio se recepit. ff. ex qui. cau. maio. l. ab hostibus. in fi. De
hoc etiam per Host. de parochijs. §. quid de scholaribus. Demuz
queritur Titius habitabat in vna parrochia, puta in parochia san
cti Angeli. Erat autem parochianus alterius eccl̃sie, puta sancti
Martini, ⁊ in nulla istarũ eccl̃siarũ audiebat diuina nec percipie
bat eccl̃siastica sacramenta, ⁊ moram trahebat in quadam villa vbi
habebat amplas possessiones, ⁊ in eccl̃sia illius ville audiebat di
uina ⁊ percipiebat eccl̃siastica sacramẽta. Demũ veniens ad mor
tem elegit sepeliri in loco fratrum minorum, ⁊ illi loco legauit. que
ritur cui ex illis eccl̃sijs debeatur canonica. Respondeo illi eccl̃sie
in qua audiuit diuina ⁊ percepit eccl̃siastica sacramenta. Non ob
stat de sepultu. is qui. quia ibi loquitur de illo qui transtulit se ad
eccl̃siam ruralem, tamen ibi non audiebat diuina nec percipiebat
eccl̃siastica sacramenta.

Undecimo pr̃icipaliter queritur
13 † eccl̃sia parochialis vacauit longissimo tempore, propter quam
quidã vacationẽ parochianus illius eccl̃sie non potuit audire di
uina nec percipere sacramẽta: quia non erat rectora quo posset per
cipere. Modo iste parochianus legauit alteri eccl̃ie ⁊ ibi elegit sepe
liri, querit̃ an de isto legato debeatur canonica parochiali eccl̃sie.
Dicebat Bal. in suo tractatu q̃ non debeatur canonica parochia
li eccl̃sie, non ppter vitium eccl̃ie, sed quia cessat ratio prestationis
nam ista canonica debetur propter passiones quas sustinet paro
chialis sacerdos in celebratione diuinorum, ⁊ in ministrando paro
chianis eccl̃siastica sacramenta. de sepul. c. j. vnde dicit tex. in. c. du
dum. §. verum. de sepult. ibi cum operarijs mercedis exhibitio de
beatur. Optime facit de annuis lega. l. seio. vbi dicit q̃ que propter
laborem legantur, cessante labore non debent. pro hoc facit q̃ cau
sa finalis cẽsetur quod debeatur canonica portio: quia administrat
sacramenta: cessante ergo hac causa finali, cessabit dispositionis ef
fectus. de quo plene in. c. inter corporalia. de transla. ⁊ ita tenebat
Bald. in dicto suo tractatu. Hoc non est verum. vnde dicebat Ho
stiẽ. ⁊ Joan. in. c. relatũ. de sepul. q̃ vacante eccl̃sia parochiali vel re
ctore negligente potest episcopus suam portionẽ exigere, non sibi
approbandam sed futuro rectori conseruandam, vel iam instituto
reddendam. de offic. ordi. cum vos. pro hoc facit ratio: quia eccl̃sia
14 vacante † iura sua debent conseruari. ne se. vac. c. j. Itẽ per vacatio
nem eccl̃sie non tollitur nec perit ius parochiale, ⁊ illud ius rema
net vacante eccl̃sia quo ad habitum, licet non quo ad actum, cum
non sit persona que ministret sacramenta. de celebratio. missa. cum
marthe. facit de rebus eccle. c. j. libro sexto. Itẽ quia de eccl̃sia iudi
camus siue sit curata habitu ⁊ actu, siue habitu tantum. de preb. de
multa. de electione. c. statutum. lib. vj. ¶ Itẽ parochianus legãs al
teri eccl̃ie, cẽsetur legare canonicam parochiali eccl̃ie, ergo tale lega
tum debetur, esto q̃ eccl̃sia vacauerit. Item licet vacante eccl̃sia nõ
fuerit persona que potuerit ministrare eccl̃iastica sacramẽta. Istud
euenit propter impedimẽtum facti quo existẽte non preiudicatur
eccl̃sie parochiali in sua canonica, vt plene dicã in questione proxi
ma. Itẽ eccl̃siam vacantẽ equiparo hereditati iacenti, cui quidem
hereditati iacẽti nihil subtrahẽdum est. ff. de vsuca. l. certã. ⁊ l. nũq̃
§. vacuũ. eo. ti. ⁊ ff. pro empto. l. qui cum. §. fi. ⁊ l. qui fundũ. in prin.
ff. ex qui. cau. maio. l. cum miles. Itẽ cum omnia emolumenta que
creditori eo viuente obueniunt, eadem emolumẽta euenire debẽt
sue hereditati iacenti. Cum ergo rector parochialis eccl̃ie cẽseatur
creditor quo ad parochialem canonicam, illud emolumentũ quod
sibi de legato obueniret, illud quidem emolumẽtum eueniret eccle
15 sie vacanti. ¶ Item video q̃ si quis est debitor † alicuius ad diem
sub pena, ⁊ interim debitor moriatur sic q̃ iacet hereditas: tamen
beneficio restitutionis subuenitur aduersus pene commissionẽ. ff.
de verbo. obliga. l. ad diem. ff. de vsuris. l. pecunia. de quo plene per
Dyn. in regula, cum quis. libro. vj. Sic ergo dicam in rectore paro
chialis eccl̃sie qui est debitor parochianorum quo ad administrãda
eis spiritualia, que licet ministrata non sint: quia eccl̃sia vacat:
tamẽ eccl̃sie non preiudicatur. Itẽ p̃ hoc alle. casum de elec. cle. sta
tutum. vbi illa q̃ ex iurisditione obueniũt plato, illa quidẽ prelato
mortuo obueniunt eccl̃ie vacanti reseruanda futuro successori, ⁊ ex
iurisditione seu iure parochiali debetur hec canonica.

Duodecimo queritur parochia
16 nus † eccl̃sie propter impedimẽtum facti non poterat audire diui
na in parochiali eccl̃sia nec pcipere eccl̃siastica sacramẽta, Iste pa
rochianus legat alteri eccl̃sie, ⁊ ibi eligit sepeliri. Queritur an de
illo legato debetur canonica sue parochiali eccl̃sie, ⁊ de impedimẽ
to facti pono multa exempla. Nam quandoq; impedimẽtum respi
cit psonam rectoris eccl̃sie parochialis, ⁊ quandoq; respicit perso
nam parochiani. De impedimẽto facti quod respicit psonam rec
toris eccl̃sie patent exempla. Rector propter infirmitatẽ non po
tuit deseruire eccl̃sie. de cle. egrotã. c. j. de cle. non resi. c. vnico. li. vj.
vel quia est in seruitio pape. de cleri. nõ resi. c. cum dilectus. vel q̃ est
in seruitio episcopi. de cleri. non resi. c. decetero, vel q̃ se absentauit
causa studiorũ. eo. titu. c. tue. ⁊ c. licet. vel se absentauit vt prosequeretur iura sue eccl̃ie. eo. ti. c. ex parte. ij̃. vel vt prosequeretur causam
sue electionis. de elec. cupientes. lib. vj. vel vt prosequereť appella
tionẽ a se interpositã. de appel. puenit. vel pro euidente vtilitate ec
clesie. de cle. non resi. c. j. lib. vj. vel quia non potest ad eccl̃siã paro
chialem accedere propter capitales inimicitias quas habet in loco
vbi est eccl̃sia. de re iudi. cle. pastoralis. de rescri. statutum. §. cum ve
ro. lib. vj. vel quia propter viarum discrimina que periculosa sunt
tutus non patet accessus ad eccl̃siam, vt lite non contest. accedẽs.
de do. inter vi. ⁊ vr. c. dilecti. ⁊ propter inundationem aquarum. de
eccle. edifi. ad audientiam. ff. si quis, cauti. l. non exegimus. §. vis flu
minis. vel quia captus est in itinere. de senten. excommu. venerabi
libus. §. idẽ est. libro sexto. vel ratione delicti tenetur in carceribus.
de senten. excommu. si clericos. lib. vj. de penis. quãuis. eod. lib. vel
quia eccl̃sia est destructa incendio vel ruina. ff. de incen. l. j. vel quia
eccl̃sia capta est ab infidelibus, vel ab hostib⁹. de parochijs. c. signi
17 ficauit de re iud. abbate. † De impedimẽto etiam facti quod respi
cit personam parochiani conueniunt predicta exempla. Ex ergo
existentibus talibus impedimenlis siue concernant personam re
ctoris eccl̃sie parochialis, siue concernant personã parochiani de
bebitur canonica parochiali eccl̃ie de legato quod parochianus
facit alteri eccl̃sie. Rñdeo debeť. subuenitur enim iusto impedimẽ
to detẽto. de cleri. non resid. c. vnico. lib. vj. C. de lega. l. j. ⁊ in. l. j. ff. ex
quib. cau. maio. Nam quando impedimentũ facti respicit personã
parochiani, perinde est ac si rector eccl̃sie celebraret ei diuina, qua
continuum seruitium dicitur ac etiam continua seruitus que sic se
habet in aptitudine licet non in actu, vnde cum apud curatũ sem
per sit aptitudo, satis est sibi. l. forame. ff. de seruitu. ru. pred. Et idẽ
quod debeatur canonica si parochianus nolit audire diuina vel cõ
temnit ea audire a sacerdote fornicatore. Est enim tunc parochia
nus in culpa. de coha. cle. ⁊ muli. c. vestra. que culpa nõ debet nocere
eccl̃sie parochiali.

Tredecimo pr̃icipaliter queritur
18 † si ppter impedimẽtum iuris parochian⁹ nõ potuit audire diuina
officia nec pcipere eccl̃iastica sacramẽta a rectore parochialis eccl̃ie
an debeť parochiali eccl̃ie canonica de legato qõ parochianus fa
cit alteri eccl̃sie vbi elegit sepulturã. Circa hoc scire debemus tres
casus ppter quos insurgit hoc impedimẽtũ iuris. Primus casus
est ratiõe loci: q̃ eccl̃ia sit interdicta. de priuilegijs. vt priuilegia. de
sen. exc. si ciuitas. li. vj. §. fi. vel sit eccl̃ia sita in loco interdicto. de sen
tẽ. excõ. alma. li. vj. vel sit eccl̃ia polluta. de sen. excõ. is q̃. lib. vj. vel si
in eccl̃ia cesseť a diuinis. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. ⁊ c. si
canonici. eo. ti. lib. vj. Secundus casus est quo prouenit impedimẽ
tum iuris quod respicit personam rectoris eccl̃ie, puta q̃ sit excõi
cat⁹ vel ab officio suspẽsus a canone vel a iure. de cle. excõ. si celebrat
Tertius casus est quo prouenit impedimentũ iuris quod respici

Source : BIU Cujas

personam parochiani q̃ sit excõicatus, vel interdictus. de sepul. in nostra. de sentẽ. excõ. alma. lib. vj. vel quia sit de populo interdicto. de senten. excom. si ciuitas. lib. vj. Dico q̃ oĩbus istis casibus debeꝫ eccl̃ie parochiali de tali legato canonica qõ facit parochianus alte
19 ri eccl̃ie vbi eligit sepeliri. † Impedimentũ enim ꝓueniens ꝓpter impossibilitatẽ iuris nõ nocet sic ĩpedito. ff. de ꝫdi. instl. l. j. deꝫcef. preb. q̃ diuersitatẽ. C. de anna. exce. l. vl. C. de iure dot. l. vbi adhuc.

Quartodecimo queritur principaliter parochianus alicuius eccl̃ie legauit alteri eccl̃ie ⁊ ibi sepelir̃ ⁊ viuẽte testatore ecclesia parochialis destruit̃, ita q̃ desinit esse parochialis, put dicit Inno. in. c. ij. de noui ope. nun. qd erit de illa canonica parochiali. Rñdeo, de illa canonica efficiet̃ ꝓ nõ scripta sicut ⁊ qñ legatur illi qui non est in rerum natura, vel qñ legatarius moriꝫ viuente testatore. C. de caducis tol. l. j. ¶ Quintodecimo q̃ritur principaliter si parochianus alicuiꝰ eccl̃esie legat alteri eccl̃esie ⁊ ibi eligit sepeliri an de illo legato debeatur canonica parochiali eccl̃esie qñ parochialis sacerdos recusauit illi parochiano celebrare diuina ⁊ ministrare eccl̃esiastica sacramenta. Et vr̃ q̃ nõ debeat canonica. Nã ideo debeꝫ canonica ꝓpter passiones quas sustinet parochialis sacerdos, vt de sepul. c. j. etiã eo. ti. c. dudũ. §. veruꝫ. ibi
20 dũ dicit tex. operarijs ⁊c. In Xrĩo est veritas quia † delictũ sacerdotis non debet nocere eccl̃esie. de quo plene in regula. delictũ. lib. vj. Itẽ q̃ aperta est via fraudandi eccl̃esiã canonica parochiali. s. non celebrando diuina, ⁊ fraus illa non debet nocere eccl̃esie. facit de testa. offic̃ij. ⁊ de sepul. cle. dudũ. §. verũ. in versi. ibi facturi. talis autem parochianus recurrit ad diocesanum vt puniat sacerdotẽ recusantẽ indebite celebrare diuina suo parochiano. facit dicta cle. dudum. §. verum. ibi, qui habent ⁊c.

Decimosexto principaliter queritur, parochianus vnius eccl̃esie init ad longinquam peregrinationem, ⁊ dũ esset in itinere infirmatus est, ⁊ iacebat infirmus in ecclesia vel hospitali q̃ erat in loco vbi infirmatus est ⁊ ibi audiuit diuina dum esset infirmus ⁊ percepit eucharistiã ⁊ extremã vnctionẽ ⁊ in foro penitentiali cõfessus est illi sacerdoti, legauit aũt alteri eccl̃esie ⁊ ibi elegit sepeliri vbi legauit. Querit̃ an de illo legato debeatur canonica illi eccl̃esie in qua infirmatus est. Rñ. nõ debeꝫ canonica: q̃ nõ est parochianus illius eccl̃ie, immo debebit̃ sue parochiali eccl̃ie vbi habebat domiciliũ. de sepul. cũ gs. lib. vj. Nec ob. q̃ ibi audiuit diuina ⁊ ꝓcepit eccl̃iastica sacramẽta: q̃ per hoc non censeꝫ contẽnere suã parochialẽ eccl̃esiã, sed ꝓpter necessitatis articulũ, q̃ erat in articulo mortis ibi audiuit diuina. ꝓ hoc optime facit de sen. excom. a nobis. in ver. quẽ non contemptus.

Decimoseptimo queritur: quidã
21 † de alamania existens parochianus cuiusdam eccl̃esie cõstitute in Alamania, vel habẽs ibi sepulchrũ suoꝝ maiorũ recessit de Alamania peregrinationis causa, ⁊ dũ esset in itinere decessit in aliqua ciuitate ⁊ elegit sepulturam in quadã alia eccl̃ia, cui eccl̃ie legauit. q̃ritur de illo legato cui eccl̃esie debeatur canonica. An eccl̃esie cathedrali illius ciuitatis vbi moritur. An vero eccl̃ie parochiali intra cuius parochiã mortuꝰ est, an vero sue parochiali eccl̃ie ꝫstitute in Alamania, an vero eccl̃ie ꝫstitute in Alamania vbi erat sepulchrũ suorũ maiorũ. Dicunt quidam q̃ debeat̃ eccl̃esie cathedrali: q̃ ibi debuisset peregrinus sepeliri ſm opi. Inno. dicentis peregrinum debere sepeliri in eccl̃ia cathedrali loci vbi moriꝫ. xiij. qõ. ij. vbicũq;. de offi. archipr̃es. c. officiũ. ⁊ quod no. Inno. de sepul. nos instituta. Alij dicunt q̃ debetur eccl̃esie parochiali intra cuius parochiã moriꝫ ſm opi. dicentiũ pegrinos debere sepeliri in eccl̃esia intra cuius parochiã moriunt̃. xiij. q. j. eccl̃ia. xvj. q. j. c. j. in fi. ⁊ hoc tenẽt Ray. in sum. ⁊ Hug. ⁊ Vin. in. c. nos instituta. ⁊ Archi. de sepul. c. j. li. vj. Qui doctores tenent illum sepeliendũ in dicta parochiali eccl̃esia.
22 † Aduerte illud qõ dicit̃ de pegrinis vbi debeãt sepeliri, habet locum qñ decedũt nulla electa sepultura, sed eo casu quo peregrinꝰ eligit sibi sepulturã sepelir̃ vbi elegit sepulturã. Et ideo de legato predicto non debeꝫ canonica eccl̃esie cathedrali nec parochiali intra cuius parochiam mortuus est. non enim facta est iniuria eccl̃esie parochiali nec cathedrali, licet ille peregrinus tertio loco elegerit sepeliri. Non enim erat parochianus eccl̃esie cathedralis, nec etiam parochialis eccl̃esie intra cuius parochiam mortuus est, ergo non potest dici corpus ab illis eccl̃ijs assumi ⁊ transferri ad aliam eccl̃esiaꝫ in qua sepultus est. quod ponderat. c. certificari. In contrarium quod si non elegisset sepulturam in tertio loco, debuisset sepeliri in eccl̃esia cathedrali ſm opinionem Innocen. ergo illi eccl̃esie facta est iniuria. vel ſm aliam opinionem debuisset sepeliri in parochiali eccl̃esia intra cuius parochiam mortuus est. Ergo illi parochiali eccl̃esie facta est iniuria, vt. c. certificari. Ex hoc sequereꝫ quod si talis peregrinus elegit sepulturaꝫ in eccl̃esia cathedrali vbi moritur, ⁊ illi eccl̃esie legat. quod de illo legato non debetur canonica parochiali eccl̃esie de Alamania, et nec eccl̃esie vbi est sepultus ⁊ sepulchrum suorum maiorum. Quedã dicũt q̃ canonica debebit̃ parochiali eccl̃esie de Alamania ⁊ q̃ eps loci in cuius diocesi peregrinus est mortuus illam canonicã parochialẽ transmittat in Alamaniam vt soluatur parochiali eccl̃esie: ⁊ transmittat expensas illius canonice portionis, ⁊ si illa canonica portio nõ sufficeret ad expẽsas vel alio modo mitti nõ posset: tunc eps illã canonicã conuertet in pios vsus vel deponatur. ar. xvj. q. j. c. fi. vt dicit Host. in simili de vsuris. cum tu. ⁊ hoc intelligo nisi talis peregrinus tanto tpe stetisset in parochia vbi mortuus est q̃ ibi sortitus esset domiciliũ. de parochijs. c. vlti. xiij. q. ij. §. quia ergo. vt dicit Pau. de leaza. in cle. dudũ. de sepul. super verbo, de parochialibus sacerdotibus. ⁊ hoc
23 tenet Jo. de lig. in. c. j. de sepul. Nec ob. q̃ dicebã q̃ † cathedrali eccl̃esie loci vbi moriꝫ videtur facta iniuria ergo illi debeatur.

Considera enim duos casus. Primꝰ casus est qñ de iure qs debet sepeliri in aliqua eccl̃esia ⁊ nõ ꝓ accidens aliqõ, ⁊ tunc habet locũ. c. j. de sepul. q̃ illi eccl̃ie debeꝫ canonica a qua corpus assumit̃. ⁊ ita loquit̃. c. certificari. de sepult. Qñq; ꝓpter aliqõ accidens debet sepeliri in aliqua eccl̃esia sicut est peregrinus, ⁊ tũc illi eccl̃esie nõ debetur canonica, sed debetur parochiali eccl̃esie illiꝰ peregrini cuiꝰ erat parochianus anteq̃ ad peregrinationẽ se trãsferret. Pau. de leaza. hũc articulũ plene prosequit̃. de sepul. dudũ. §. verum. super verbo, parochialibus sacerdotibus. vbi dicebat differentiam esse inter viatores ⁊ vagabundos. ¶ Nã si aliquis decedat in peregrinatione ⁊ legat eccl̃esie vbi elegit sepulturã de illo legato debetur canonica eccl̃esie cuius erat parochianus: q̃ viatores nõ desinunt esse parochiani suarũ eccl̃esiarũ parochialiũ. nõ autem eccl̃esie episcopali intra cuius parochiam moriuntur, esto q̃ in altera ipsarum debuisset sepeliri nõ electa sepultura. Si autem loquimur de vagabundis ⁊ nõ habentibus parochiam qui eligũt sepeliri in alia eccl̃esia quã in parochiali vbi moriũtur, vel in parochiali intra cuius parochiam moriuntur, tunc de illo legato debetur canonica episcopali eccl̃esie tenendo opinio. quod ibi debuisset sepeliri vel eccl̃esie parochiali tenendo aliam opinionem. quod ibidem debuisset sepeliri.

24 Decimooctauo queritur † parochianꝰ vnius eccl̃esie eligit sepulturam in alia eccl̃esia einsdez diocesis ⁊ illi eccl̃esie in qua eligit sepulturã legat prediũ constitutũ in alia diocesi. Querit̃ cui eccl̃esie debeatur quarta, an eccl̃esie parochiali an vero eccl̃esie alterius diocesis intra cuius parochiam erat predium quod fuerat legatum. dicit Host. q̃ in hoc seruabit̃ consuetudo si est. Si aũt non apparet de ꝫsuetudine, tunc debebit̃ illi eccl̃esie intra cuius parochiam est illud predium. ar. de foro compe. sane. ¶ Ista opinio est falsa: quia illa eccl̃esia intra cuius parochiam est situm predium nõ est eccl̃esia parochialis testatoris. Itẽ testator nõ audiuit ibi diuina nec ꝓcepit eccl̃iastica sacramẽta. Itẽ illi eccl̃ie nihil est legatũ. Item in illa eccl̃ia nõ est electa sepultura, ergo nõ est quo iure debeat canonica illi eccl̃esie in quo gs sepelir̃ ⁊ cui legat. de sepul. c. j. Dicas ergo canonicã deberi soli eccl̃esie parochiali.

Decimonono queritur quidam
25 puer † natꝰ est ipse ⁊ pater suꝰ in vna parochia puta in eccl̃esia sancti Angeli demũ mortuis patre ⁊ matre eiusdem pueri cuius tutelam suscepit auia magna q̃ quidem auia erat alterius parochie qua dictus puer. Erat aũt dicta auia parochiana sancti Martini, que quidem auia duxit puerum dictum ad domũ dicte auie sitam in dicta parochia sancti Martini, ⁊ cũ dicta auia habitauit in dicta parochia sancti Martini per tempus. xiij. annorum. ⁊ in dicta eccl̃esia sancti Martini audiuit diuina ⁊ percepit eccl̃esiastica sacramenta vsq; ad eius mortẽ, ⁊ erat tunc ille puer etatis. xvij. annorũ ⁊ cũ esset etatis adulte vxorem accepit ⁊ pluries dixit q̃ intendebat eã ducere ad domũ ipsius adulti, ⁊ in dicta domo semper habuit partem suarum massaritiaruꝫ ⁊ dicte eccl̃esie sancti Angeli in qua ipse natus fuerat decimam soluit de fructibus suarum rerũ ⁊ etiam ibi diuina officia audiuit. ⁊ munera ⁊ onera tanq̃ ipsius eccl̃esie sancti Angeli parochianus subijt ⁊ ibi fuit descriptus cuꝫ aljs parochianis eccl̃esie sancti Angeli, ⁊ se ⁊ sua bona in dicta eccl̃esia sancti Angeli assignauit. Demum iste adultus veniens ad mortem testamẽtum condidit ⁊ elegit ibi sepulturam in loco fratrum predicatorũ. Nunc queritur de legato facto predicto loco predicatorum cũ predicatores teneantur ad quartam eccl̃esie parochiali per cle. duduꝫ. §. verũ. de sepul. cui ex illis eccl̃ijs quarta debeat̃, an prime eccl̃ie. s. sancti Angeli in qua ipse ⁊ parentes sui parochiani fuerunt, an vero dicte secũde eccl̃esie sancti Martini in cuius parochia ille decessit ⁊ ad quã translatus est per dictã eius tutricem. Et videtur q̃ eccl̃esia sancti Martini nõ debeat habere canonicam parochialem, sed solum eccl̃esia sancti Angeli, qua prefatus puer semper remansit parochianus et de parochia prime eccl̃esie. Et hoc patet quod eo tempore quo accessit ad secundam eccl̃esiam vbi erat domus dicte auie erat in tali etate in qua nullum habebat intellectum

quia erat

Source : BIU Cujas

quia erat infans, vt institu. de inutil. stipu. §. pupillus. ⁊ per talem accessum ad parochiam dicte anie non potest dici habuisse animuz
26 constituendi domicilium, q̃ vt † cõstituatur domicilium requirit animus ⁊ factum, vt. l. domicilium. ff. ad municipales. ⁊ cũ animuz intellectualem nõ habeat non potest dici nouum domicilium constituisse. Sed nec per moram vel habitationẽ in parochia anie post annos discretionis contractum censeꝫ domicilium cõtraxisse. Ratio quia ibi ex certa causa ex qua accesserat stetit sicut de illo qui studiorum causa se transfert ad locum studiꝫ q̃ non videtur ibi constituisse domicilium nisi per decennium ibi stetisset, sed hic post pupillarem etatem non habitauit ibi per decennium cum decesserit infra. xviij. annos. ergo non p̃sumitur ibi constituisse domiciliũ C. de incolis. l. ij. cum sua glo. ⁊ l. iij. xiij. questione. ij. §. quia ergo. in glo. ⁊ hoc verum est.

Preterea ille noluit relinquere primum domicilium ⁊ nec secundum domicilium sibi constituere. per actus interiores non apparet: quia nolebat vxorem ducere in domum suam in prima parochia ⁊ ibi morari per dictos actus in facto propositos. apparet ad quem animum in hoc consideratio habetur precipue in dicta. l. domicilium. ⁊ eod. titu. eius qui. §. celsus. ⁊ in glo. iij. §. quia ergo. Non obstat quod allegatur q̃ talis portio debeatur ecclesie in qua audiebat diuina officia, ⁊ etiam recipiebat ecclesiastica sacramenta, vt. c. j. de sepul. ⁊ eo. ti. cum quis. lib. vj. cum si. quia sic intelliguntur alia capitula vbi audire ⁊ percipere debet
27 **sicut est in ecclesia parochiali, nam in ea † dz quis audire diuina officia ⁊ percipere ecclesiastica sacramenta, nec alius cuius parochianus nõ est sibi debet ministrare, immo punitur si hoc facit sine sua licentia. vj. q. iij. c. j. ⁊. ij. de parochijs. c. nullus. ⁊ pena non debet alicui tribuere immunitatem, nec vnum ⁊ idem factum debet esse causa pene ⁊ premiꝫ. ff. de inter. ⁊ rele. l. relegatorum. §. fin. ⁊ ad hoc facit quod no. Joan. in. d. c. cum quis. ⁊ hoc videtur innuere text. in cle. dudum. §. verum. ⁊ de sepul. cum super. que. c. videntur innuere q̃ de parochiali ecclesia intelligatur. Unde cũ hic esset parochianus prime ecclesie ⁊ q̃ non esset parochianus secũde ecclesie ⁊ in prima ecclesia. s. sancti Angeli audierit diuina ⁊ sacramenta ecclesiastica perceperit ⁊ percipere debuerit ibidem, ⁊ cuncta tanq̃ parochianus exercuerit ibidẽ ⁊ non alibi, merito dicta portio dicte prime ecclesie sancti Angeli insolidum est danda. Preterea q̃ non debeat quarta secũde ecclesie sancti Martini probatur ista ratione, aut cõsideramus tempus pupillaris etatis, ⁊ tunc illo tpe considerato: q̃ ille pupillus erat non potuit sibi domicilium cõstituere in secunda parochia in qua habitauit cum auia sua tutrice, vt. d. l. domiciliũ. Preterea translatio fuit necessaria de prima parochia ad secundã parochiam ex eo quia pupillus debet morari apud auiam suam tutricem, vt. l. j. ⁊. ij. ff. vbi pupillus debet morari. Aut fuit voluntaria translatio, sed constat domicilium non constitui ex translatione necessaria ad aliquẽ locũ quia deficit animus ⁊ voluntas se transferendi. facit in ratione sui. ff. de adimẽ. leg. l. rem legatam. ⁊ sine vo**
28 **luntate ⁊ aĩo domicilium † non cõstituitur, vt. d. l. domiciliũ. Aut consideramus tẽpus adulte etatis, ⁊ tunc inspecto illo tempore nõ est decursum tempus. x. annorum, cum postq̃ peruenit ad etatem adultam vixit solum per quatuor annos, ⁊ sic propter breuitatez temporis, non censetur nec p̃sumitur domicilium contractum, vt. d. l. ciuis. C. de incolis.**

In contrarium videtur q̃ quarta debeatur secunde ecclesie sancti Martini, quia ibi audiuit diuina ⁊ percepit ecclesiastica sacramenta, ergo illi ecclesie debetur quarta. de sepul. c. j. eodẽ titu. c. j. lib. vj. j. respõso. ibi, non dimisisse ecclesie. ⁊ quod not. de sta. mona. c. j. Preterea ex quo ibi existens etatis adulte habitauit per tempus quadriennij in secunda parochia cẽsetur ibi domicilium contraxisse etiam si minori tempore ibi habitauerit. vnde dicebat Inno. de peni. ⁊ remis. c. omnis. superverbo, sacerdote. Ex cuius gl. clare patet q̃ si aliquid de vna parochia ponat se pro mercenario vel nutrice in alia parochia etiam minus anno, illi sacerdoti debet cõfiteri ⁊ personalia soluere. xvj. q̃. j. questi. ergo domicilium censeꝫ constitui per minus tempus. x. annorum quantum ad hoc vt ecclesie parochiali ad cuius parochiam se trãsfert debeatur illa quarta facit quod not. Joã. in. c. is qui. libro. vj. ¶ Preterea ille pupillus censetur de familia sue nutricis. ff. de verbo. ob. l. familie. ⁊. ff. si fa. fur. fe. di. l. j. ergo cõsideramus secundã parochiam cuius illa tutrix parochiana est. ¶ Preterea ille adultus audiuit diuina in secunda ecclesia. s. in ecclesia sancti Martini, ⁊ in parochia illius ecclesie decesit, sed nos habemus in iure q̃ ecclesie
29 **† a qua corpus assumit debeꝫ quarta. de sepul. certificari. sed corpꝰ illius fuit assumptũ de secũda parochia ⁊ sepultũ apud predicatores, ergo secũde ecclesie debetur quarta. dicitur enim quis trahi vel assumi de parochia non originis, sed de illa vbi realiter habitat et larẽ fouet, vt no. de rescri. statutũ. §. ij. in glo. olim dicebamus. li. vj. Preterea quarta debeꝫ p̃ laborẽ quẽ curatꝰ sustinet in celebratiõe diuinoꝝ, ⁊ in elargitione sacramẽtorũ ecclĩasticoꝝ. de sepul. cle. dudum. §. verum. Sed certũ est q̃ sacerdos originis tpe mortis ⁊ ante per. x. annos ⁊ vltra nõ laborauit in isto pupillo adulto.**

Preterea vltimũ tempus spectãdum est. nã q̃ de statu persone agiꝫ inspicimus vltimũ tẽpus. facit C. ne de sta. defunc. l. si mater. de cã pos. cũ ecclesia. de preb. cũ de beneficio. li. vj. sed iste adultus tpe sue mortis habitauit in secũda parochia, ⁊ ibi decessit, ergo cẽsemus illum tanq̃ verũ parochianum secunde ecclesie. ergo illi secũde ecclesie debeat quarta. Pro hoc facit ratio: q̃ licet domicilio originis nõ posset renũtiare, tñ oriũdus in vno loco põt alibi se transferre ⁊ ordinari ab episcopo ad cuius locum se transfert, vt no. lxxvj. di. priuatus. ⁊ ibi debet cõueniri nõ in domicilio originis quod habet, vt dicitur in. c. vlt. de fo. compe. de tẽpo. or. cũ nullus. lib. vj. Preterea quantum ad ius parochiale
30 **⁊ sepulture licet tps † pupillaris etatis nõ possemus cõsiderare. de sepul. c. licet. li. vj. tñ cõsiderare debem⁹ ⁊ possumus tps etatis adulte: q̃ istud est ius spirituale qõ exerceri põt per adultũ, vt. d. c. licet. ⁊ de iudi. si annũ. lib. vj. cũ ergo ille in etate adulta decesserit, ⁊ in secunda parochia habitauerit ⁊ ibi audiuerit diuina, ergo secũde ecclesie debetur canonica. ¶ Uidetur de iure dicendum q̃ si post etatem adultã equaliter se collocauit in vtraq̃ parochia ad audiendũ diuina officia, tũc vtriq̃ ecclesie debeat quarta. Si aũt nõ equaliter tũc illi ecclie debeꝫ in qua maiori tpe audiuit diuina. de sepul. c. cuz qs. li. vj. In p̃dicta aũt qõne reperio do. Alex. tenuisse id qõ. §. alle. ad partẽ affirmatiuã. s. q̃ canonica debeat prime ecclie. Sed Fede. in cõsi. ccxlviij. tenuit q̃ ista quarta debetur secũde ecclesie.**

Uigesimo queritur quidam Perusinus relegatus fuit in ciuitate Senarũ, ⁊ cõfinatus in dicta ciuitate, ⁊ in dicta ciuitate Senarũ inuitus se transtulit, q̃ necessario oportebat eũ in ciuitate Senarũ residere propter cõfinationẽ in illo loco sibi assignatã: gerebat tñ ille Perusinus in animo se cũ posset redire ad ciuitatẽ Perusinã. In ciuitate tñ Senaꝝ audiuit diuina ⁊ ibi decessit electa sepultura apud mẽdicantes qbus legauit. Queritur an illi ecclesie parochiali Perusine ciuitatis, an vero ecclesie parochiali ciuitatis Senarũ in cuius parochia habitabat debeat
31 **quarta. Premitto q̃ confinati † ⁊ relegati non perdũt domiciliuz loci de quo relegant ⁊ cõfinant. ff. ad municip. l. eius qui. in fi. nisi in ppetuũ relegarent. ff. de capi. dimi. l. amissionẽ. §. qui deficiũt. ⁊ ita no. Azo. C. de incolis. li. x. Uideꝫ q̃ vtriq̃ ecclie quarta debeat. de sepul. cũ qs. li. vj. sed illa decre. loquit in domicilio qõ quis sibi cõstituit, sed locus ad quẽ qs cõfinatus est, est domicilium necessarium. Uidetur dicendũ esse cõsiderandos tres casus. Primus q̃ cõfinat ad tps certũ: tunc q̃ vtrobiq̃ habet domiciliũ, vtriq̃ ecclesie debeꝫ canonica equaliter diuidẽda, vt. d. c. cũ quis. secundus casus est q̃ quis cõfinat in ppetuũ: tũc perdit domiciliũ, vt. l. amissione. §. qui deficiunt. de capi. diminu. ⁊ ideo prime ecclie canonica non debeꝫ, sed ecclie loci in quo est cõfinatus: q̃ ibi domicilium hz, vt. l. filij. ad municip. Tertius casus q̃ confinatus ad tps incertũ puta ad arbitrium superioris, ⁊ tũc hoc casu iudicamus ac si in perpetuum esset cõfinatus, vt. c. fi. de rescrip. perdit ergo primum domicilium, ideo ac si esset relegatus in perpetuum.**

Demum queritur de bannitis et
32 **rebellibus † Perusine ciuitatis q̃ se cõferũt ad aliã ciuitatẽ. Rñdeo isti perdũt domiciliũ Perusine ciuitatis, vt. d. l. amissione. §. q̃ deficiũt. ⁊ ideo quarta nõ debeꝫ ecclesie parochiali ciuitatis Perusine sed parochiali ecclie illius ciuitatis ad quã se cõtulit ⁊ in cuius parochia habitauit ⁊ diuina audiuit. ¶ Demũ queriꝫ quedam mulier Perusina existens in parochia sancti Angeli ciuitatis Perusine maritauit se cuidaz ciui Eugubino ⁊ iuit Eugubiũ ad maritũ suũ. Demũ mortuo marito reuersa est ad ciuitatẽ Perusinã ad parentes suos relicta parochia viri. moriꝫ mulier nõ electa sepultura, cõstat de iure q̃ dz sepeliri i sepulchro mariti. de sepul. c. iij. li. vj. Queritur cui ecclie debeat quarta, an parochiali ecclie in cuiꝰ parochia habitabat cũ marito suo in Eugubio, an vero ecclie Perusine. dubium facit: q̃ licet sit vidua, retinet tñ domiciliũ mariti premortui ff. ad muni. l. filij. §. vidua. nec pdit primũ domiciliũ quod habebat ante matrimoniũ, vel si illud perdat, tñ illud recuperat ex quo postmodum se illuc cõferat. dicendũ est de iure ex quo retinet primũ domiciliũ, ⁊ ibi incipit audire diuina, q̃ debeꝫ quarta ecclie vbi habebat domiciliũ ante matrimoniũ, ⁊ nõ ecclesie domicilij mariti. arg.**
33 **optimũ de parochijs. c. fi. † Jura enim sepulture ⁊ parochie sunt diuersa. nam si consideramus ius sepulture sepelienda est in sepulchro mariti. Sed si consideramus ius parochiale cõsideramus locũ in quo vltimo cepit audire diuina, ⁊ hoc tenet Fede. in dicto consi. ccxlviij. ver. vnde sciendum.**

Demũ queritur: pone q̃ quidam relicta domo originis optime instructa vbi dimissa familia cõducit

Source : BIU Cujas

domum in alia parochia, contrahens societatē cum aliquo scholare: constat enim q̄ in domo cōducta habet domicilium quo ad ius parochiale, sufficit enim q̄ ibi habitauerit dummodo non sit viator. ad hoc. ff. de dam. infec. l. iiij. §. pretor. ver. denuntiari. Ad idez de electio. causam. in cle. ibi, habitare cōmuniter. ꝛc. Retinet etiam domicilium originis cum in illo loco haberet domum instructam ꝛ suam familiam, cui ergo ecclesie debebitur quarta, an ecclesie loci originis, an vero ecclesie loci habitationis. Respondeo debebitur quarta ecclesie loci domus conducte ex quo ibi tantum audiuit diuina: sed si equaliter audiuisset diuina in vtraq; ecclesia: tunc vtriq; ecclesie debetur quarta. Primum membrum videtur tenere Fede. ri. de Senis in consilio. ccxlviij. ibi, pone qō quidam Perusinus.

34 ¶ †Demum queritur pater quia erat parochianus ecclesie sancti Angeli habebat filium habētem vxorem, ꝛ ille pater separauit se a suo filio qui filius in alia parochia cōduxit domum, recipiebat tamen filius certum quid a patre nomine alimētorū, constat q̄ domicilium habere cepit in loco vbi erat domus conducta, licet quo ad ius sepulture sepeliendus est in loco vbi sepulti sunt sui maiores de sepul. cum quis. lib. vj. q̄ domicilium paternum retinet: tamen quarta debetur ecclesie loci vbi habebat domum conductam non autem ecclesie cuius pater erat parochianus ex quo talis filius audiebat diuina officia in parochiali ecclesia vbi erat domus conducta. ita tenet Fede. in. d. consi. in ver. videmus quidem experientia. ¶ Demum queritur, pone q̄ aliquis eodem die cōduxit duas domos, vnā pro vno anno que erat in parochia sancti Angeli, aliam domū que erat in parochia sancti Martini pro secundo anno, ꝛ in primo anno cum erat in parochia prime domus conducte conduxit secundam domum secūde parochie, certe nō erit parochianus secunde parochie anteqū ad illā se transtulit, ꝛ ideo quarta debetur prime ecclesie non autem secunde ecclesie.

Summarium.

1 ☞ Canonica parochialis quibus casibus cesset.
2 Parochialis ecclesia nunq̄ recipit canonicam de legato qō fit alteri ecclesie in qua nec sepelitur nec sepulturam elegit. 3.
4 Episcopus an ab ecclesia parochiali semper possit petere quartam quarte.
5 Eps nullam canonicam episcopalez debet habere de eo quod obuenit ecclesijs exemptis. 6.14.
7 Legatum quod factum est aduſus priuilegiatos est priuilegiatum in totum.
8 Priuilegia iure comuni derogant.
9 Canonica parochialis an transeat in dominium.
10 Ecclesia parochialis ex quo est subiecta episcopo, ipsi debet canonicam episcopalem de obuenientibus illi ecclesie.
11 Legata quedā sunt que sunt priuilegiata ratione persone.
12 Canonica epalis de quibus debeatur episcopo.
13 Casus in quibus ecclesia parochialis debet epo quartam quarte.
15 Conditio pretendens causam onerosam potior est q̄ pretendens lucratiuam.
16 Canonica epalis ꝛ canonica parochialis sunt diuersi iuris.
17 Canonica episcopalis ꝛ parochialis equiparatur legitime debite iure nature, que debetur filijs.
18 Legitima nō concurrit cum trebellianica.

¶ Octauum capitulum canonice principalis.

1 Venio ad octauum capitulum, videlicet in qbus cesset †canonica parochialis Antequā veniam ad casuū expressionē, scire debes quatuor regulas vel species in materia ista. ¶ Prima quidē species est qua soluit sola parochialis canonica non epalis. Patet exemplum parochianus vnius ecclesie eligit sepeliri in alia ecclesia que est exempta, vel eligit sepulturam in ecclesia alterius diocesis ꝛ illi legat, de illo quidem legato debeť canonica parochiali ecclesie: quia parochialis ecclesia recipit canonicam ab exemptis, ꝛ etiam ab ecclesia extra diocesim, prout bene dixi in. c. precedenti, que ecclesie teneantur ad canonicam. Sed episcopo non debetur canonica episcopalis: quia non recipit illam ab exemptis, nec de legato qō fit ecclesie site extra suā diocesim. ¶ Secunda regula siue species per quam soluitur sola canonica episcopalis sed non solnitur canonica parochialis, Patet. parochianus vnius ecclesie sepelitur in sua parochiali ecclesia ꝛ alijs ecclesijs non exemptis legauit. nam de illis legatis nō debetur ecclesie parochiali parochialis canonica, nulla enim iniuria est facta parochiali ecclesie ex quo parochianus in illa parochiali ecclesia sepelitur: quia
2 parochialis ecclesia †nunq̄ recipit canonicam de legato quod fit alteri ecclesie in qua nec sepelitur nec sepulturam elegit, vt in. c. j. de sepultu. sed bene debebitur episcopalis episcopo. de testamen. c. requisisti. Item patet aliud exemplum. parochianus vnius ecclesie legat alteri ecclesie ꝛ in tertia ecclesia eligit sepulturam. Nā de illo legato non debetur canonica parochiali ecclesie. de quo plene notatur de sepultu. c. j.

Tertia regula siue species est per

quam debetur episcopalis canonica ꝛ etiam parochialis, et sic debetur vtraq; canonica. Patet exemplum. parochianus ecclesie cathedralis sepelitur apud non exemptos ꝛ eis legat, recipit enim parochialis ecclesia parochialem canonicam iure parochie, ꝛ eius episcopus episcopalem. de sepultu. cum super. vbi de hoc per Joā. qui etiam ibi dicebat quod cum quarta debeatur ecclesie cathedrali, diuidetur illa quarta inter episcopum et capitulum. facit quod notat Joan. in. c. certificari. de sepult. in. x. questione. de testamen. requisisti. Itē patet aliud exemplum. parochianus alicuius ecclesie non exempte sepelitur apud non exemptos legando illis, vel forsitan alijs nō exemptis. Nam episcopus habebit canonicam episcopalem. Ratio quia legatur ecclesie subiecte episcopo. vt dicto. c. requisisti. ¶ Item ecclesia parochialis habebit canonicam de illo legato, vt dicit Joan. in. d. c. certificari. in. x. questione. in ver. quarta species. Aduerte bene istud quia quando parochianus ecclesie cathedralis vel parochianus alterius ecclesie legaret alteri ecclesie et ibi eligeret sepulturam: tunc est verum q̄ parochiali ecclesie debeatur canonica. de sepul. c. j. sed si non elegerit sepulturam in ecclesia cui legat: tunc non debeť ecclesie parochiali canonica, vt plene no. in. d. c. j. ꝛ ideo mihi videtur q̄ inaduertenter do. Joā. an. fuerit locutus in. d. c. certificari. in. d. questio. x. in ver. quarta species. duz ibi ponendo exempla dicebat de parochiano cathedralis ecclesie q sepelitur apud non exēptos vel eis legat dicēs deberi canonicam
3 in ecclesia parochiali. Nam non debetur canonica †parochialis ecclesie de legato qō fit alteri ecclesie vbi non elegit sepulturam. ꝛ sic non debuit sic alternatiue loquiť dum dicebat sepelitur apud non exēptos, vel eis legat. nam debuit dicere copulatiue qñ legat alteri ecclie ꝛ apud eos sepelitur. Et similiter debuit copulatiue loqui in alio exēplo quod ponebat de parochiano alteri⁹ eccl'ie q̄ cathedralis. Nam de legato qō fit alteri ecclesie non debeť canonica nisi cum ibi elegerit sepulturam. ¶ Dicas ergo deberi vtrāq; scz parochialem ꝛ episcopalem qñ parochianus legat ecclesie subiecte epo ꝛ ibi elegit sepeliri. Nam epo debetur canonica epalis: qz legatur ecclesie sibi subiecte. Itē ecclesie parochiali debetur canonica parochialis: qz parochianus in alia ecclesia cui legauerat elegit sepeliri. Similiter reperitur etiam detrahi duas quartas epales verbigratia. Parochianus vnius ecclesie elegit sepulturā in eccl'ia alterius diocesis, ꝛ illi eccl'ie legat vbi elegit sepeliri. Nam eps detrahit epalem ab ecclesia sibi subiecta cui legať, ꝛ parochialis eccl'ia recipiet aliam quartam, ꝛ de ista quarta eps cui subest eccl'ia parochialis habebit quartam, vt not. Jo. de sepul. cum super. ¶ Quarta regula seu species est illorum casuum in quibus non detrahitur quarta episcopalis nec parochialis. hic aūt non reassumo casus in quibus canonica episcopalis cessat qz hoc plene fui prosequutus in tractatu canonice epalis in. viij. c. principali. Sed iuxta predicta queriť principa
4 liter an episcopus ab † ecclesie parochiali debet habere quartam vel semper possit petere quartam ipsius quarte, ꝛ hoc declaro per duas questiones.

Primo enim incidēter queritur

qñ parochianus ecclesie non exempte eligit alibi sepeliri ꝛ illi ecclesie legat, indubitatum est q̄ ecclesia parochialis habet quartam de illo legato, episcopus autez ex iure episcopali habebit quartam illius quarte. Et est ratio quia episcopus debet habere quartam de his que obueniunt ecclesie sibi subiecte. de testa. requisisti. de prescrip. de quarta. ¶ Cum ergo quarta parochialis obueniat parochiali ecclesie, cōstat episcopum debere habere quartā illius quarte ex quo parochialis ecclesia est diocesano subiecta. Et ex hac ratione infertur q̄ si aliquis esset parochianus duarum parochialiū ecclesiarum, ꝛ talis parochianus legaret alteri ecclesie ꝛ ibi elegerit sepeliri, cum de illo legato debeatur vnica quarta dictis ambabus parochialibus ecclesijs, que quarta interdictas ecclesias equaliter diuiditur. de sepultu. cum quis. libro sexto, q̄ episcopus habebit quartā totius illius quarte hoc tenet Joan. in. d. c. certificari. in. x. q. in ver. quarta species.

Secūdo incidenter queritur:

paro chianus alicui⁹ ecclesie exempte legat alteri ecclesie ꝛ ibi eligit sepeliri, constat q̄ parochiali ecclesie debetur quarta. An ergo episcopus poterit petere quartam illius quarte. Respondeo non. ratio quia
5 episcopus †nullam canonicaz episcopalem debebat habere de eo quod obuenit ecclesijs exemptis, vt plene dixi in tractatu canonice episcopalis. in. iij. c. principali quod incipit, que loca. ꝛ facit qō no. Joan. de testa. c. officij. ꝛ ita tenet Joan. in dicto. c. certificari. in ver. quarta species. ¶ Tertio incidenter queritur, aliqs est parochianus

Source : BIU Cujas

chianus duarũ ecclesiarũ, quarũ vna est exempta z altera non exẽpta, iste parochianus legat tertie ecclesie z ibi sepelitur, constat qõ vtriq; ecclesie parochiali de illo legato vnica debeꝫ canonica, inter illas parochiales ecclesias equaliter diuidẽda. de sepul. cũ quis. li. vj. An eps habebit quartã totius illius quarte. Rñdeo nõ sed habebit tantũmodo quartã illius portionis que cõpetit ecclesie parochiali pro sua canonica parochiali ex quo talis ecclia est epo subiecta, z hoc per rõnẽ: qz ex iure epali eps percipit canonicã de eo qõ obuenit ecclesie ei subiecte, vt. d. c. requisisti. De portione autẽ que obuenit ecclesie exẽpte pro sua canonica parochiali eps nihil habe
6 bit z ratio est: qz eps nõ dz habere canonicam † epalem de eo quod obuenit ecclesijs exemptis, vt. d. c. officij. de testa. z hoc tenet Jo. in d. c. certificari. in. d. q. ver. quarta species.

Quarto incidenter queritur parochianus ecclesie non exẽpte elegit sepulturã apud ecclesiã exemptã, z illi ecclie exẽpte legat aliqd. constat qõ de illo legato parochialis ecclia dz habere quartam. Nunc querit an eps possit petere quartam illius quarte a predicta ecclia parochiali. vel ponamus, parochianus ecclie nõ exempte eligit sepulturaz apud ecclesiã alterius diocesis, z illi ecclie legat vbi elegit sepeliri. Constat qõ parochialis ecclia dz habere quartã. vel ponamus qõ parochianus ecclie nõ exẽpte eligit sepulturã apud aliaz ecclesiam, z illi ecclie legat ad vsus priuilegiatos, cõstat q; ecclia parochialis dz habere quartam. Modo querit, cũ diocesano non debeatur quarta de eo qõ legat ecclesie exẽpte vel de eo qõ legat ecclesie alterius diocesis, vt plene posui in tractatu canonice epalis, in. c. quod incipit, que ecclie. similiter nec debeꝫ canonica de his que legantur ad vsus priuilegiatos, vt. c. vltimo. de testa. Querit an eps possit petere quartam quarte ab ecclesia parochiali sibi subdita de predictis legatis quibus quarta debeꝫ dicte ecclesie parochiali. et videꝫ q; nõ qõ probaꝫ istis rationibus. Prima quia eps percepit quartã de his que obueniunt ecclie parochiali ex iure legati. de testamen. officij. sed canonica parochialis nõ debeꝫ ecclie parochiali iure relicti, sed quasi per legẽ falcidiã que detrahit ꝟ voluntatem testatoris testantis, vt. l. titia. ad. l. falcid. de sepul. c. ij. in fi. obuenit ergo ecclesie parochiali ex dispositione iuris z nõ hominis, z sic parochialis ecclesia non percipit quartam ex voluntate testantis vel morientis sed ꝟ voluntatẽ testatoris. ¶ Scõa rõ est talis. illud le-
7 gatum qõ factũ est ad vsus † priuilegiatos est priuilegiatũ in totũ z ideo eps in nullo detrahit canonicã epalem, vt. c. fi. de testa. ergo remanebit priuilegiũ in qualibet parte illius priuilegij per regulã generalem: qz quod iuris est de toto quo ad totuz hoc idem iuris est de parte quo ad partẽ. z sic istud priuilegiuz ne epo debeaꝫ canonica respicit hanc partẽ que de legato obuenit ecclesie parochiali pro sua canonica. ¶ Tertia ratio, qz istud priuilegiũ ne epo debeatur canonica de legatis ad vsum priuilegiatũ semp debet manere perpetuũ, nõ solũ respectu ecclesie cui legatur, sed etiã respectu ecclesie parochialis cui debeꝫ canonica parochialis de illo legato, qz priuilegia sunt perpetua. de quo plen. i regula decet. li. vj. z in auꝫ. constitutio que a dignitate liberat. in prin. quia res semel priuilegiata, semper durat priuilegiata. de priuile. c. vltimo.

Preterea illa legata sunt priuilegiata habito respectu ad personã epi-
scopi z contra epm, ergo epus ex persona parochialis ecclesie nihil potest consequi. z cõsequi nõ poterat de talibus legatis vt vna via consequatur quod alia prohibetur. ¶ Preterea illa quarta parochialis descendit a relicto nõ onerato onere epali, ergo snie onere prestandi canonicã dz trãsire ad ecclesiam parochialem. bñ facit de decimis. pastoralis. de sepul. c. penul. de censi. c. j. ¶ Quarta ratio. absurdũ videꝫ q; ius cõe euellit de corpe priuilegij cũ potius eꝫ sit
8 dicendũ, quoniaz † priuilegia iuri cõi derogant, lz ergo de iure cõi debeaꝫ canonica epo, tamen istud ius tollitur z euellitur ipsi epo p priuilegiũ de quo loquit. c. vlti. de test. ¶ Quinto rõ talis est. istud priuilegiũ ne delegatis ad vsus priuilegiatos debeatur canonica epo est priuilegiatum ratione sui, id est ratione cure ꝓpter quã legatur, vt. c. fi. de test. Et ideo illud priuilegiũ semper dz durare tãꝯ reale. de quo plene in regula. priuilegium. li. vj.

In contrarium qõ eps dz habere quartam illius quarte ab ecclia parochiali. ꝓbatur per rationes. ¶ Prima ratio talis est. canonica parochialis reseruatur ecclesie parochiali cõtra exemptos vel ꝗtra ecclesiã alterius diocesis, vel contra ecclesiã cui legatur ad vsus priuilegiatos, vt in. ꝯ. verũ. sed cõtra epm nulluz priuilegiũ reseruatur ecclesie parochiali quo ad quartam illius quarte. ¶ Secunda ratio est. priuilegium concessum cõtra vnã personã non extendit se contra aliam personam, vt. c. sane. de priuil. ff. de excu. tu. l. amissione. ꝯ. lucio. sed istud priuilegium est cõcessum eccie parochiali ꝟ exemptos, vel cõtra ecclesiam alterius diocesis, vel cõtra ecclesiam cui legaꝫ ad vsus priuilegiatos solum respectu facti legati predictis ecclesijs, nõ autem est concessum ecclesie parochiali solum respectu canonice epalis, que cõpetit episcopo contra parochialem ecclesiam, sed si dicemus q; eps non posset petere quartam quarte ab ecclesia parochiali sibi subdita, ergo priuilegium exemptionis ecclesie cui legaꝫ vel ecclesie subdite cui legatur ad vsus priuilegiatos descendit ad ecclesiam parochialem cui debetur quarta quod esse non debet.
9 ¶ Tertia ratio talis est. canonica † parochialis trãsit in dominiũ z ius ecclesie parochialis z fit ipso iure quod resecat z diminuit legatum, sic z lex falcidia. vt. l. linea margaritarũ. ff. ad. l. falcidiã. assumit sibi ius z conditionez ex persona cui acquiritur. Nam mutata persona, vt rei statum mutari oportet. l. j. C. de imponẽ. luc. deseri. de acqui. here. l. qui paulus. in fi. de iurepatrona. c. j. li. vj. de prebẽ. cle. penul. vbi variatur potestas collatoris secũdũ tẽpora. ¶ Quarta ratio talis est, de legato facto ad vsus priuilegiatos nõ debetur canonica episcopo, quia illud legatum debet conuerti ad vsus priuilegiatos per ecclesiam cui legatur, vt. c. fi. de test. sed canonica parochialis que reseruatur ecclesie parochiali de illo legato in cle. dudum. ꝯ. verum. non debet conuerti ad vsus priuilegiatos, sed remanet pure z libere z simpliciter apud ecclesiã parochialẽ sine one re cõuertendi illam canonicã in vsus priuilegiatos.

Quinta ratio quia parochianus legans alteri ecclesie ad vsus priuilegiatos addicit illam causam respectu ecclesie parochialis cui legat, nõ autem respectu illius ecclesie cui nihil leganit. ¶ Sexta ratio quia
10 ex quo ecclesia † parochialis est subiecta episcopo, ergo de obuenitibus illi ecclesie debetur episcopo canonica episcopalis vt. c. requisisti. de testa. hinc est q; episcopus non solum de legatis factis parochialibus ecclesijs sibi subiectis petit quartam, sed de omnib⁹ mortuarijs. vt patet de offi. or. conquerente. de prescrip. de quarta. ibi, oblationes defunctorum dicuntur quecunq; ratione funeris ad ecclesiam parochialem peruenerunt, vt patet de sepul. ex parte. in fi. z. c. cum liberum. z. c. in nostra. Nam funeralia seu mortuaria dicuntur que occasione funeris obueniunt, z etiam preter mortis voluntatem. Nam minores. xiij. annis z filij familias non possunt aliqua pro anima indicare. de sepul. c. pe. lib. vj. z tamẽ ea que tempore talium funerum obueniunt, funeralia z mortuaria dicũtur, de quibus parochialis ecclesia consequitur quartam. ¶ Septima ratio talis est, ecclesia parochialis quo ad canonicam parochialez non succedit in locũ nec in ius ecclesie cui legatur, quia ecclesia legataria nullum habet ius in canonica parochiali, immo illa canonica parochialis diminuit illud legatum, z sic non potest dici q; succedat in ius priuate persone, z per hoc non ob. regula. is qui. lib. vj. sed secundum vnam opi. ecclesia parochialis recipit quartam iure legati, sed constat epo deberi canonicam de his que leganꝫ ecclesie sibi subiecte. Et hanc partez tenet Jo. an. de sepul. certificari. in. z. q. versi. de secunda. vbi ipse innuit q; eps petit quartã partẽ quam ecclesia parochialis percipit ab illo a quo episcopus nil percipere potuisset.

Quidam distinguunt qõ quedam sunt legata que sunt priui-
11 giata † ratione persone vnde quando legatur loco exempto z tũc ecclesia parochialis que recipit partem de huiusmodi legato qõ fit loco exempto nec nocet nec prodest parochiali ecclesie non emñ nocet quia parochialis ecclesia recipit quartam a loco exempto, nec prodest ecclesie parochiali quin teneatur ad quartam quarte ipsi episcopo. ¶ Quedam sunt legata priuilegiata ratione sui, vt cum legatur ad vsus priuilegiatos. de testa. c. fi. z tunc parochialis ecclesia que percipit quartam de qua loquitur cle. dudum. ꝯ. quando legatur predicatoribus vel minoribus non dabitur quarta quarte episcopo, quia illud semper durat. ¶ Alij vero non distinguunt an priuilegium detur ratione persone vel rõne sui z ideo vtroq; casu parochialis ecclesia dabit quartã quarte epo. ¶ Cõcludo ergo q; epus habebit ab ecclesia parochiali sibi subiecta quartam illius quarte siue testator legauerit locis exemptis siue ad vsus priuilegiatos siue mixtim locis exemptis et ad vsus priuilegiatos prout loquitur. ꝯ. verum. ¶ Ad rationes in contrarium allegatas respõdetur. Non enim obstat prima ratio. Nam episcopo debetur cano
12 nica † episcopalis non solum de his que obueniunt ecclesie parochiali ex iure relicti, z sic ex dispositione hominis, sed etiam si obueniant ex dispositiõe iuris. vt plene posui in tractatu canonice episcopalis cũ tractaui de quibus obuentionibus episcopo cõpetat canonica non enim consideramus ecclesiam cui legatur ex eo q; sit exempta nec causam propter quam legatur, quia legatur ad vsus priuilegiatos sed solum consideramus ecclesiam parochialem cui debeꝫ quarta. an talis ecclesia sit subiecta diocesano vt ex quo subiecta est diocesano, episcopus habeat quartam illius quarte.
¶ Non obstat secunda ratio: quia illud priuilegium respicit soluz legatum quod remanet apud legatarium, non autẽ respicit illam canonicam parochialem. ¶ Non obstat tertia ratio quia priuilegium debet esse perpetuum, quia illud verum respectu eius quod debetur priuilegiato, non autem respectu eius quod non debetur priuilegiato. ¶ Non obstat quarta ratio: quia in casu nostro priuilegium non tollit ius commune: quia tale priuilegium

Source : BIU Cujas

non est respectu ecclesie parochialis, nec quo ad canonicam parochialem in preiudicium diocesani. ¶ Non obstat vltima ratio, qz priuilegium intelligitur reale: quia istud est verum quo ad obedie tiam parochialem contra mendicates quibus legatur. ¶ Ex predictis ergo que superius dixi eliciamus quincz casus.

13 **Primus est quando** parochian⁹ †ecclesie subiecte epo eligit sepeliri apud ecclesiā exēptā z illi ecclesie legat z tunc parochialis ecclesia q recipit quartam debet episcopo quartam quarte. ¶ Secūdus casus est quando parochianus ecclesie subiecte episcopo puta episcopo perusino eligit sepulturaz in ecclesia alterius diocesis z illi ecclesie legat. Tunc parochialis ecclesia que recipit quartam dabit episcopo quartam quarte. ¶ Tertius casus est quando parochian⁹ ecclesie subdite episcopo eligit sepulturam apud ecclesiam mendicantium z illi loco legat ad vsus priuilegiatos, tunc parochialis ecclesia que recipit quartam. vt cle. dudum. dabit quartā quarte episcopo, esto qō de predictis tribus casibus episcopo nō debeat canonica. ¶ Quartus casus est quando parochianus ecclesie subdite episcopo eligit sepeliri in illa ecclesia eidem episcopo subiecta z illi ecclesie legat, z tunc episcopus de illo legato habet quartaz, z ecclesia parochialis dabit quartam de sua quarta episcopo. ¶ Quint⁹ z vltimus casus est qñ parochianus ecclesie exempte eligit sepulturam in alia ecclesia, z illi ecclesie legat: tūc parochialis eccl̄ia que erit exempta, z que de illo legato recipit quartam, nō dabit quartaz illius quarte episcopo: quia episcopo †non debetur aliquid de his
14 que obueniunt loco exempto. de test. c. offic̄j. vbi per Jo. de sepul. certificari. bene tamen fateor qō de illo legato episcopus haberet canonicam episcopalem nisi esset legatum ecclesie subiecte episcopo de testa. requisisti.

Quoniam autem supra dixi qō quando parochianus legat alteri ecclesie subiecte episcopo z ibi eligit sepeliri q episcopus de illo legato trahet canonicam episcopalem, z ecclesia parochialis trahit parochialem, quartam. Queritur quis primo detrahit, an episcop⁹, an vero ecclesia parochialis, an ambo simul concurrant. Et videtur q primo detrahat episcopus. de testa. c. vltimo. vbi episcopus preponitur. facit maioritatis prerogatiua cui deferendum est. de maio. z obe. c. j. z. c. statuimus. de preben. li. vj. de. lib. vj. tcle. j. vt lit. pen. z. ℣. in ordinatione. in aut. de here. z falci. Et ita tenet Jo. in. c. certificari. in. x. q. ver. his cognitis. Sed videt qō primo detrahat ecclesia parochialis: quia sibi fit iniuria propter electionem sepulture quam facit parochianus suus in alia ecclesia de sepul. c. j. que iniuria non fit episcopo cum ille parochianus nō debuerit sepeliri apud ecclesiam cathedralem. Itez quia parochialis ecclesia quo ad canonicam consequendā pretendit causam onerosam, vt in. c. j. de sepul. Episcopus autē pretendit causam lucrati
15 nam, sed potior est conditio † pretendens causam onerosam q̄ lucratiuam. C. de iure deli. l. sancimus. Sed videt q sit locus preuentioni, vt qui primo ex illis preuenit, ille prius ex illis detrahat. de procu. si duo. li. vj. ff. de nox. l. si ex multis. z. C. de iure deli. l. sancim⁹ de rescrip. duobus. li. vj. Et si episcop⁹ z ecclesia parochialis simul concurrant, videtur q sit in potestate ecclesie legatarie preeligere alterū ex eis cui primo velit soluere. Quando autem dicatur induci preuentio, videtur q inducatur quando fit per solutionē que fit prius vni q̄ alteri, vt. d. l. sancimus. de iure deli. ff. vel inducet puētio per litis cōtestationē, vt dicto. c. si duo. de procura. vel inducet preuentio per sniaz que primo fert pro altero ex illis, vt. l. si ex multis. de nox. ff. in hac qōne dicēdū est q tam eps q̄ parochialis sacerdos simul et eodem tempore concurrere debent, nec vnus pōt preuenire alterū in preiudiciū alterius, z hoc pbo per istas rationes.

Prima ratio talis est quia episcopus quo ad canonicam episcopalē z parochialis ecclesia quo ad quartam parochialē ambo simul pretendunt causam onerosam cōsiderata causa propter quā debet canica episcopalis z parochialis, z de primo plene dixi in tractatu canonice apiscopalis. z de secundo patet in. c. j. de sepul. ergo non dz esse conditio melior vnius quā alterius. ¶ Secūda ratio est qz hec
16 sūt duo iura diuersa. s. canonica episcopalis †et canonica parochialis. Nam canonica episcopalis procedit ex iure episcopali. canonica vero parochialis procedit ex iure parochiali. Et sunt ista duo iura eque principalia, quorum vnū ius ab altero nō dependet, ergo vnum ius per alterum non debet nec potest confundi nec diminui ff. de fideius. l. generaliter. z facit in simili qō no. Jo. in. c. cum olim. de re iudi. ¶ Tertia ratio, quia quando sunt due persone quaruz cuilibet competit ius suum, nec inter eas est prioritas in tempore, vnus non potest alterum preuenire in alterius preiudicium, ius vtriusq̄ remanet saluū, vt in regula. qui prior. sed episcopus et parochialis ecclesia concurrunt eodem tēpore. s. quilibet eoruz ex die mortis testatoris, vel ex die adite hereditatis. ff. de furtis. l. a titio. ¶ Quarta ratio, quia canonica episcopalis z canonica parochialis deducuntur habito respectu ad totum, non autem habito respectu ad partem legati. Sed si episcopus primo deduceret, iā parochialis ecclesia deduceret de residuo, z non habito respectu ad totum legatum. ¶ Quinta ratio, quia episcopus per suam preuentionem non potest tollere ius parochialis ecclesie. de rebus ecclesie cap. j. Sed iam preiudicaret ecclesie parochiali si eps prius deduceret q̄ parochialis ecclesia.

17 **Sexta ratio est quia** episcopalem canonicam †z parochialem equiparamus legitime debite iure nature, que debetur filiis. vt dicit glos. in. c. officij. de testa. Sed constat q si duo sint filij quibus debeatur legitima, vnus non deducit ante alterum in preiudicium alterius sed ambo simul concurrunt z equaliter simul percipiunt. C. de inoffi. testa. aut. nouissima. Et ideo exempli gra dicamus q si parochianus legat alteri ecclesie. xx. subiecte episcopo, z ibi elegit sepeliri, q eps habebit quartam. s. quincz de illo legato, z ecclesia parochialis habebit alia quincz. Reliqua autem decem remanebunt apud ecclesiam legatariaz. Jo. an. z Jo. de li. in. c. certificari dicebāt non esse differentiam. An primo episcopus deducat. An vero parochialis ecclesia. Et ponūt tale exemplum. Parochianus legauit alteri ecclesie in qua elegit sepeliri. lxxx. Modo si parochialis ecclesia primo incipiat detrahere habebit. xx. pro sua canonica, z de residuo quod est. lx. episcopus habebit quindecim. Item episcopus de illa quarta parochiali habebit quincz z sic vtercz habebit. xv. sicut dicimus in filio rogato restituere hereditatem valentē. xij. florenos. Nam primo detrahit tertiaz p̄ sua legitima z de residuo quartam trebellianicam, vt in. c. raynutius. de testamen. Ista ratio non concludit. quia filius qui non potest gravari in legitima deducit
18 eam prius q̄ trebellianicā, z sic non concurrit legitima †cum trebellianica, sed canonica parochialis z episcopalis concurrunt eodem tempore habito respectu ad ea que superius dixi. Nec est verum qō ipsi dicunt non esse differentiam quis primo deducat quasi vtercz habeat equalem portionem quod est falsum. Patet exēplum. pone qō episcopus primo deducat. xx. de illo legato. lxxx. florenorum si de residuo parochialis ecclesia deducat quartam erunt sola quindecim et sic non erit equalis portio canonice parochialis cū canonica episcopali.

Sed incidenter queritur ponamus q de cōsuetudine canonice episcopalis sit medietas legati de iure cōmuni, canonica parochialis est quarta que per consuetudinez non est aucta quid debebitur episcopo pro canonica sua. Respondeo medietas dicti legati z apud ecclesiam parochialem remanebit quarta totius legati, z sic si legata sint viginti, episcopus habebit decem de illo legato z ecclesia parochialis habebit quincz habito respectu ad totuz legatum, z sic apud ecclesiam legatariam remanebunt sola quincz.

Summarium.

1 Casus in quibus nulla canonica debetur ecclesie parochiali. 3. §. 12.
2 Parochianus sepeliendus est vbi sepeliri elegit.
4 Legatum pro incertis dicitur ad pias causas.
6 Ecclesia parochialis equiparatur filio.
7 Matrimoniū quando contractum est sine dote, quarta que debet vxori in bonis mariti premortui computatur in his que maritus legauit vxori.
8 Legatum factum ecclesie parochiali quando quis alibi sepelit, an computetur in quarta.
9 Quarta parochialis alio iure debetur q̄ legatum factum alteri ecclesie.
10 Legatum factum ecclesie parochiali an cōputetur in quartam.
11 Legatum simpliciter factum parochiali ecclesie an computetur in canonica parochiali.
13 Canonica nunquid cesset quando testator legat mendicātibus, et tempore testamēti non elegit sepeliri apud ipsos, sed tēpore mortis elegit ibi sepeliri.
14 Parochianus qñ legat amicis vel cōsanguineis, pauperibus, miserabilibus personis, vel viduis, nūquid cesset canonica.
15 Canonica parochialis cessat cū propter impedimētū iuris quis nō potest sepeliri in ecclesia vbi elegit sepulturam.

Redeamus nunc ad expressionem casuū in quibus nulla canonica debet ecclesie parochiali. ¶ Rñdeo hoc
1 cōtingit multis casibus. ¶ †Primus quando per ꝯsuetudinē legitime prescriptā inductū est ꝯtra solutionez canonice parochialis de prescrip. de quarta. z qō notat Jo. in. c. certificari. in. v. q. ¶ Secundus casus quando illud procedit ex priui legio papali de reli. do. constitutus. de testa. officij. in fi. z de sepul. in nostra. ¶ Tertius casus est quando per donationem factā ab episcopo

epi̇scopo ex cauſa ꝛ cum cõſenſu capituli illa canonica parochialis eſt remiſſa. de eccleſi. edifi. c. ad audientiaz. j. ꝛ quod nota. de religi. domi. conſtitutus. in glo. hoc patet. ¶ Quartus caſus eſt quando parochianus alicuius eccleſie legat alteri eccleſie ad vſus priuilegiatos ꝛ ibi elegit ſepeliri, de quibus caſibus priuilegiatis habetur de teſta. c. ſi. tunc enim de illo legato parochialis eccleſia non dz habere canonicam, ꝛ hoc de iure antiquo. Hodie tamen ſi legaretur mẽdicantibus etiam ad vſus priuilegiatos, deberetur canonica parochialis, vt in cle. dudũ. §. verum. de ſepul. vbi eſt caſus. ¶ Quintꝰ caſus eſt quãdo parochianus vnius eccleſie eligit ſepulturã in alia eccleſia, ꝛ legat prelato illius eccleſie vel clericis ipſius eccleſie contẽplatione perſonarum ꝛ non contẽplatione eccleſie vbi elegit ſepulturam, nã de illo legato non debetur canonica parochiali eccleſie dũmodo non in fraudem fuerit relictum. de teſta. requiſiſti. de ꝛ er. ſigni. ex parte. iĩ. nota tamen quod hodie per cle. dudu. §. verũ. eſt inductum qõ ſi parochianꝰ alicuius eccleſie eligat ſepulturã apud mendicantes de quibus loquitur ibi, eſto ꝙ legat prelato vel clericis illorum locorum contẽplatione perſonarũ ꝛ non eccleſie, tamẽ canonica debebit de illo legato eccleſie parochiali. Et vide quod notat Inno. de ſepul. relatum. ſuper verbo, diſponere vbi dicit qõ ſi amicis vel conſanguineis vel pauperibus legat pro anima ꝙ ceſſat canonica. Ratio, quia legat perſonis ſingularibus. de ver. ſig. ex parte. iĩ. ¶ Sextus caſus eſt quando parochianus alicuius eccleſie legauit alteri eccleſie ꝛ ibi elegit ſepeliri, nam ibi ſepeliendus
2 †eſt vbi ſepeliri elegit. ¶ Si quidem rector corpus illius q ibidez ſepelitur elegerat cũ deferebat ad illam eccleſiã fuit ſibi ablatũ per violentiam per rectorem parochialis eccleſie, ratione illius violentie eccleſia parochialis non debebit habere canonicã de illo legato facto illi eccleſie ĩ qua elegit ſepeliri, nõ eñ debebat ſepeliri defunctus apud eccleſiã parochialẽ ex ꝙ elegerat ſepeliri alibi. ita dicũt Hoſt. ꝛ Jo. i. c. cũ liberũ. de ſepul. ꝛ idẽ dicebat Jo. i. c. certificari. in ver. nonus caſus ſecundum Hoſt. iſtos caſus ponebat Jo. in. c. certificari. Iſtud vltimum dictum. c. cum liberum. non videt verum. Nam rector in preiudicium ſue parochialis eccleſie non poteſt per ſuum dolum ꝛ violentiã priuare parochialem eccleſiam canonica parochiali. de or. cognit. c. ĩ. xvj. q. vj. c. ſi epiſcopũ. de quo plene in regula. delictum. lib. vj. ꝛ facit quod notatur per glo. in. l. ſi qs in tãtam. C. vnde vi.

3 **Vltra predictos caſus** †quos ponit Joã. in. d. c. certificari. poſui in quarto. c. principali. ꝛ incipit de quibus obuentionibus. et ſunt iſti videlicet. In primis cum eccleſia capit ex donatione inter vivos. Item cum eccleſie acquiritur ex vi profeſſionis. Item cũ legatur ad vſus priuilegiatos. ꝛ iſtos caſus poſui late in dicto quarto. c. principali. Itẽ vltra predictos caſus poſui alios caſus in quibus ceſſat canonica parochialis. in primis quando legat eccleſie ſz non elegit ibi ſepulturam. itẽ cum de facto ſepelitur in eccleſia legataria. Item cum eccleſia parochialis eſt interdicta vel fita in loco interdicto, ꝛ alibi ſepelitur parochianus. Item cũ reuocat electionẽ ſepulture quã facit in eccleſia cui legauerat. ꝛ hos caſus plene poſui in dicto quarto. c. principali. Item cum deſinit eſſe parochianꝰ tempore teſtamenti, vt poſui in. vĩ. c. principali quod incipit, cui eccleſie debeatur canonica. Item cum eccleſia parochialis deſtruit autoritate ſuperioris, ꝛ hunc caſum poſui in. iĩj. c. principali. Itez cum legatur pro incertis ꝛ male ablatis ratio, quia ſi ſunt certa, debent reſtitui illis a quibus ſunt extorta. ſi autem ſunt incerta debent pauperibus erogari, ꝛ ſic non remanent apud eccleſiam legatariam, ſic nec his caſibus debetur canonica epiſcopalis, vt plene diri in tractatu canonice epiſcopalis. Notandum tamen eſt ꝙ legatum
4 † pro incertis dicitur ad pias cauſas vt tenet eps vbe veterauus in ſuo tractatu. Aduerte duos caſus.

Primus quando incerta et male ablata pauperibꝰ erogantur, ꝛ tunc ceſſat canonica. ¶ Secundus caſus quãdo talia mala ablata vellet ꝛ poſſet conuertere in vtilitatem eccleſie legatarie, et tũc videtur ꝙ debeatur canonica ſicut dicimus in executore ſimpliciter deputato ad aliquid diſtribuendum, qui poteſt diſtribuere non ſolum pauperibus, ſed etiam eccleſie in qua elegit ſepulturam, quo caſu ſi tali eccleſie diſtribuitur debeꝫ canonica. Sed certe iſtud non procedit: quia quod capitur ab executore, cenſetur capitanꝫ a miniſtro teſtatoris ꝛ ſic a teſtatore ꝛ teſtatoris diſpoſitione ſed quãdo epiſcopus incerta diſtribuit eccleſie legatarie vbi eſt electa ſepultura. Illud non obuenit ex diſpoſitione teſtatoris, ſed ex diſpoſitione iuris, nec capitur a miniſtro vt miniſtro teſtatori, ſed vt miniſtro iuris. ꝛ ideo puto non deberi canonicam. ꝛ iſtud procedere videtur quando aliquis legat pro incertis non exprimens perſonam cui eccleſie leget. Sed ſi legaret pro incertis eccleſie in qua elegit ſepeliri. tunc quia iſtud legatum eſt ad pias cauſas, debeꝫ canonica eccleſie parochiali. Ratio, quia eccleſie eſt legatũ ꝛ ideo iſto caſu illa incerta non erogantur pauperibus. ¶ Nec obſtat cap. cũ tu. de vſuris. quia illud loquitur quando legat aliquid pro incertis non exprimendo perſonam cui legaret. ¶ Item cum legaret pro ſuccurſu terre ſancte. de ſepul. in noſtra. vt dicit Jo. de ſepul. ca. ĩ.
5 †Item ceſſat canonica parochialis quando parochianus qui elegit ſepulturam in alia eccleſia ꝛ illi eccleſie legauit aliquid. legauit etiam eccleſie parochiali cum iſto onere ſeu modo, qõ eccleſia parochialis pro legato ſibi facto remaneret contenta de omni canonica parochiali quam eccleſia parochialis poterat petere de legato quod parochianus fecerat alteri eccleſie in qua elegit ſepulturaz. ꝛ eccleſia parochialis acceptauit illud legatum cum onere ꝛ cõditione predicta, dũmodo nulla fraus interueniat. de teſt. c. officiũ. ꝛ hoc tenet pau. in dicta cle. dudum. ſuper verbo, integre teneatur. ꝛ facit eo. ti. c. requiſiſti. §. ſecus. Ex his ergo ſolnitur queſtio ſi parochianus ſue parochiali eccleſie aliquid legat ſimpliciter ꝛ in alia eccleſia eligit ſepulturam et legat illi eccleſie vbi ſepelitur. An eccleſia parochialis quod ſibi legatum eſt ſimpliciter debeat cõputare in quarta que ſibi debetur ab alia eccleſia cui legatum eſt ꝛ in qua electa fuit ſepultura, ꝛ an teſtator legando ſue parochiali eccleſie ſimpliciter videatur legare cõtẽplatione quarte debite parochiali eccleſie de legatis factis alĩs eccleſiis. Ex iſta queſtione Jo. de li. multum prolixe fuit loquutus in. d. §. huiuſmodi. ver. fratribus ipſis hic videtur ꝛc. ¶ Et ad partem quod legatur eccleſie parochiali computetur in illa quarta quã curatus dz recipere ab alia eccleſia cui leganit ꝛ in qua ſepultus. Probatur iſtis rationibus.

Prima quia canon iubet hanc quartam dari per reſtõnem eccleſie parochiali. de ſepul. c. j. ergo legando eccleſie parochiali id quod ad quartaz ſufficit, pro quarta videtur legari. Preterea
6 †eccleſia parochialis videtur equiparari filio. de proba. in preſentia. ꝛ xiĩj. q. ĩj. §. ſi alia. ad ſi. xv. q. iĩj. c. ſi. ꝛ ibi per gloſ. ſed filius qõ ſibi ſimpliciter legatur, computat in quarta que ſibi debetur iure nature. C. de inoffi. teſtamen. l. cum queritur. et. l. omni modo. et. l. quoniam in prioribus. ꝛ. l. ſi quando. facit. ff. de inoffi. teſt. l. ſi pars §. fi. ꝛ. l. ſeq. ꝛ. l. penulti. ꝛ. l. papinianus. ꝛ. l. conditione. §. ſi cõdito. preterea equiparare poſſumus eccleſiam parochialem patri vel minori. de ſumma trinitate. c. ĩj. in fi. de priuil. c. ĩj. lib. vj. q. j. in formas ſed parentes in his que legantur eis a filio computare debent iure nature eis debitum in bonis filĩ. C. de inoffi. teſta. l. cũ filĩ. ff. eo. ti. l. pater filium. cum l. ſeq. Preterea eccleſiam poſſumus equiparare patrono: quoniam cum ante baptiſmum cenſemur ſubditi ꝛ ſerui pene eterne, per baptiſmum receptum in eccleſia ſumus liberati. ꝛ ſic tanꝫ ſpiritualiter manumiſſi poſſumus dici liberti eccleſie. de conſecra. diſt. iiij. c. ĩj. ꝛ. iĩj. Sed conſtat de iure qõ in portione debita patrono in bonis liberti ceſſat contra tabulas ſi aliquo modo conſequutus eſt patronus portionẽ ex diſpoſitione liberti. quod enim eidem patrono relictum eſt a liberto, computatur in quarta que patrono debetur. ff. de iure patro. l. fine. §. excludit. de bonis liberto. l. contra. §. quoties. ꝛ. §. ſi ita. ꝛ. l. ꝛ ſi. in fi. ꝛ. l. ſe. ad idem de cõtratab. l. j. ꝛ. ĩj. Preterea, eſto qõ illa canonica parochialis nõ ſit tãquã legitima debita filio in bonis patris, vel debita parentibꝰ in bonis filĩ, vel debita patrono in bonis liberti, ſed ſit quodãmodo ſpecialis iure inducta. vt. c. j. de ſepul. tamen in hac canonica parochiali computari debet quod legatum eſt parochiali eccleſie. ſicut
7 videmus quando matrimoniũ †eſt contractum ſine dote, in quarta que debetur vxori in bonis mariti premortui, computaꝫ quod maritꝰ legauit vxori. C. vnde vir ꝛ vxor. authẽ. preterea. ꝛ in auk. de exhibẽ. reis. in fi. Preterea hec parochialis canonica debetur parochiali eccleſie propter onera que ſuſtinuit a parochiano in recompenſationem iniurie illate eccleſie parochiali per electionem ſepulture in alia eccleſia. de ſepul. certificari. ſed de hac iniuria ſatisfactũ cenſetur eatenus quatenus legatum eſt parochiali eccleſie, ergo ꝙ talem ſatisfactionem que inſurgit ex illo legato computabitur legatum in quarta. facit inſti. quibus mo. tollitur obli. in princ. ff. de iniurijs. l. non ſolum. ſicut videmus ꝙ pater exheredando filiũ facit ei iniuriam, ꝛ in recõpenſationem illius iniurie dat legitimam filio, et iſta iniuria tollitur per largitionem iſtius legitime ꝛ tamen in hac legitima computatur legatum factum filio. vt. l. ſi quando. ꝛ. l. omnino. ff. ſi certum peta. Preterea teſtator legando eccl̃ie parochiali videtur velle legare contemplatione canonice parochialis, ꝛ iſta preſumptio inducitur ne videatur ſua iactare. ff. de probati. cũ de indebito. Itez quia non cenſetur velle grauare heredẽ duplici onere preſtationis, ſcilicet onere preſtandi legatum factũ parochiali eccleſie, ꝛ onere preſtandi quartam eccleſie parochiali de legatis factis alteri eccleſie in qua eſt electa ſepultura. ff. de le. ĩj. l. cuz pater. §. qui dotalem. de dote prelег. in princi. ꝛ. l. penul. Preterea videtur legare eccleſie parochiali animo cõpenſandi cũ canonica. parochiali. ff. ſolu. matri. l. cũ debitor. §. ſi pater. ꝛ. l. ſi pater.

8 **In contrarium quod legatũ** †factũ eccleſie parochiali non computetur in canonica parochiali. probatur per dictum. §. verum. vbi mendicantes ſoluunt quartam eccleſie parochiali non diſtincto an eccleſie parochiali ſit aliquid legatuz vel nõ

Source : BIU Cujas

& de hoc est casus in.c.requisisti.de testa.& c.officij.vbi legatum qđ fit episcopo,non computatur in canonica episcopali. Preterea ecclesia parochialis cui legatur,& alia ecclesia cui legatur & in qua sepelitur succedunt defuncto quasi filio.de probationi.in presentia. censentur ergo esse quasi heredes defuncti:sed de iure est qđ hi duo heredes diuidunt hereditatem,in diuisione non veniunt prelegata.C.de collat.l.pater.& l.filiam. Preterea rector parochialis ecclesie potest dici tanquã silentiarius parochianorum,quia ei confitetur in foro penitentiali:quia sub silentio peccata tacet.de peni.& remis.c.omnis.& sic equiparatur silentiario principis,cui nõ debet cõputare in legitima quesita in militia quam habuit vt silentiarius. vt.l.omnimodo.in fi.C.de inoffi.testa.propter onus autez militie illa acquisiuit,sicut & curatus ppter onus militie celestis, vt dicta clementina.dudũ.§. veruz. acquiritur canonica parochialis. Preterea esto qđ dicta ecclesia.s.parochialis,& alia ecclesia cui legat nõ censeatur tanquam filia defuncti,sed tanquam extranei, legatum parochiali ecclesie non debet computari in quarta,sicut videmus inter extraneum & alium filium:vel inter emancipatos succedẽtes defuncto inter quos cessat collatio.de colla.bo.l.nulla.in prin.ff.et C.de colla.l.emancipa.& in auẽ.ex testamẽto.preterea iste due ecclesie nõ succedunt in vniuersum ius defuncti.patet quia sunt legata rie,sed constat qđ cessat collatio inter eos qui non succedunt in vniuersum ius defuncti.C.de colla.l.a patre.

9 **Preterea diuerso iure** †debetur quarta parochialis quaz debeatur legatum'quod facit alteri ecclesie. Nam parochialis ecclesia capit quartam ex iure parochiali & ex dispositione legis. Alia autem ecclesia cui legatur & in qua sepelitur capit legatuz ex dispositione hominis.sed de iure est qđ cessat collatio interueniens ex diuerso iure.ff.de colla.l.pater filium. Preterea parochialis ecclesia percipit quartam tanquã debitum ab alia ecclesia legataria que obligata est ecclesie parochiali ad quartam,& testator censetur tanqđ debitor ecclesie parochialis quo ad istam quartam. De iure autẽ est qđ debitor legando creditori non videtur legare animo compensandi.C.de here.instl.l.si compensandi.de leg.iij.l.viti.§.penulti.et.l. creditorem.C.de reivxo.act.l.pater.§.j. Preterea hec canonica parochialis capitur vt debitum & vt es alienum,& sic non cõputatur in quarta de testa.raynutius.ff.ad.l.falci.l.imponenda.& l. irrituz. C.de colla.dot.l.j.in fi.& l.seq. In ista materia est duplex opi. Pri-
10 ma qđ legatum † ecclesie parochiali cõputatur in quartam.& hanc tenet Host.in titu.de sepul.& nota.in.c.officij.de testamẽ. Non obstat cle.dudum.§.verum.vbi debetur quarta ecclesie parochiali:qz illud intelligitur vbi nihil est sibi legatum. Non obstat.c.officij.vbi legatum simpliciter episcopo non computatur in quartam episcopalem quia illud ibi non procedit,quia episcopus cui legatur reputatur vt extraneus,sed respectu ecclesie cui legatur reputatur vt coniunctus,vt cap.requisisti.§.secus.

Non obstat quod hec quarta cẽseatur vt es alienum,hoc eniz est falsum:quia testator non erat obligatus ad hanc quartam. Nõ obstat qđ debitor legando non videtur legare animo cõpensandi.nã testator non est debitor illius parochialis ecclesie in illa quarta,sed est debitor ecclesie in qua sepelitur. Non obstat qđ legata non cõferuntur.nam per hoc non sequitur quin computetur in quarta.nõ obstat.l.omnimodo.in fin.quia parochialis ecclesia non percipit quartam ex iure militie,sed ex iure parochiali,vt dicit Innocẽ.de paro.super rubrica. Non obst.l.omnimodo.in fin.que loquitur de silentiarijs:quia ibi est specialis casus qui non extenditur ad aliuz
11 casum.de priuile.sane. Alia est opinio & hanc tene,qđ legatũ † simpliciter factuz parochiali ecclesie non computatur in canonica parochiali,vt est casus expressus in.c. officij.& c.requisisti. de testa.ibi dum dicit,precipuam &c. Et hanc opinionem tenent Goffred.et Ray,in summa.de sepul.& Jo.an.in dicto.c.officij.& Jo.de li.in.d. cle.dudum. Et hunc articulum plene disputauit Fede.de lenis cõsilio.iij.quod incipit,queritur nunquid ecclesia parochialis &c.cuius consilij verba Jo.de li.nullam mentionẽ fecit in dicto.§.veruz. sed furatus fuit verba Federi.posita in dicto consi.iij.item cessat canonica si testator legat alicui ecclesie centum,& in testamento confitetur illa fuisse sibi deposita per prelatum illius ecclesie,& hoc si constat de deposito,tunc enim non petit illud ecclesia tanquam legatum sed tanqđ depositum. Si autem de deposito non constat,illud quidem petitur tanquam legatum,& ita debebitur canonica.casus est de libe.lega,l.aurelius.§.fi.ff.de le.ij.l.lucius.§.si quis.de le.iij.l. lucius.§.semiplene. Reperio quod episcopus vibevetanus in suo tractatu quem fecit posuit multos casus in quibus cessat canonica parochialis.

12 **Primo si parochianus** †non elegit sepulturam in loco mẽdicantiũ sed eius cõsanguinei & amici faciunt eius corpus deferri ad locũ mendicantiũ,qđ non debeẽ canonica de funeralibus que amici portant ad locum mendicantium,qđ intelligit quãdo talia funeralia non erant de bonis defuncti,sed de bonis illorum amicorum. Si autem essent de bonis illius defuncti siue illorũ amicoruz,tunc debetur canonica ar.dicte cle.dudũ.§.huiusmodi. Dicas canonicam nõ deberi siue illa funeralia fuissent illius defuncti siue illorum amicorum. Ratio est duplex:quia ex quo ille moriens non elegit sepulturaz in loco mendicantium,non ibi sepelitur de iure sed de facto:sed constat qđ de his que obueniũt ecclesie in qua quis sepelitur de facto non debetur canonica.Secũda ratio, quia non debetur canonica nisi cũ elegit sepulturam in ecclesia cui funeralia dantur,vt.c.j.de sepul. Non obstat cle.dudũ.§.huiusmodi.qz ibi loquitur quando fuerat electa sepultura per defunctuz in loco
13 mendicantium. Item cessat canonica quando † testator legat mendicantibus & tẽpore testamenti non elegit sepeliri apud ipsos sed tempore mortis elegit ibi sepeliri. Allegat Inno.in.c. relatum.de sepul.in prima glo.& Ber.in.c.de his.in verbo,in vita.dicit de hoc se dubitare.dicas deberi canonicam:quia vt debeatur canonica ca non considerat legatũ et electionẽ sepulture,& hic vtrũqđ cõcurrit. & per hoc est casus in cle.dudum.§.verum. Nam illa non loquitur quo tẽpore eligatur sepultura,sed solum qđ fiat electio sepulture. Item cessat secundũ aliquos si infirmus electa sepultura apud mẽdicantes & eis decem relinquit,sed post ea reconualuit licet iteruz ad mortẽ veniens ibi eligat sepulturã,& hoc dicunt per iura proxime allegata,& allegant.§.huiusmodi.pro se. Ipse enim istã opinionẽ reprobat & dicit deberi canonicã,& illud est verum.

Pro hoc faciunt rationes quas supra proxime allegaui. Item cessat canonica quando parochianus transit ad monasterium & ibi sepelitur & decedit infra probationis annuz.istud plene examinaui supra in.vj.c.principali. Itez cessat canonica parochia
14 lis quando parochianus † pro anima legat amicis vel consanguineis vel pauperibus vel miserabilibus personis vel vidnis.p Inn. in.c.relatũ.de sepul.& facit de ver.si.ex parte.iij.in his tñ cõsideraẽ consuetudo fm quẽ potest disponi qđ debeatur canonica. de verb. sig.cum inter.& c.ex parte.iij.& hoc tenet ibi episcopus qđ est notãdum in quantum de consuetudine loquitur. Item cessat canonica parochialis quando legatur ad vsus priuilegiatos,vt.c.fi.de test.& hoc de iure antiquo vt est casus in cle.dudum.§.verũ nisi cũ in fraudem parochialis ecclesie testator exprimat & leget alteri ecclesie ad vsus priuilegiatos.vt.d.c.fi.potest tamen induci per consuetudinem prescriptã & etiam nulla fraude interueniẽte canonica debeatur de legatis ad vsus priuilegiatos,puta pro fabrica ecclesie,cum tunc non egeat reparatione:quia tunc debetur canonica quia in fraudem presumitur tunc legare pro fabrica,vt dicit Hosti.in.c.fi. de testa.Iz quorundã fit opi.qđ illud legatũ debeat seruari pro fabrica,cuz egebit reparatione.vt plene dixi in tractatu canonice epi-
15 scopalis. Itez cessat † canonica cũ propter impedimentũ iuris qs non possit sepeliri in ecclesia vbi elegit sepulturam,vel quãdo non electa sepultura de facto ibi sepelitur.de quo per Innoc.de sepul. in nostra.de quo plene fui prosequutus in octauo.c.principali qđ incipit,cui ecclesie &c.vel quando electa sepultura ibi sepelitur sed non de iure,quia propter iuris impedimentũ.de sepul.ex parte.j. per Inno.eo.ti.in nostra.

Summarium.

1 Decedentes qui nullam eligunt sepulturaz in qua ecclesia sepeliri debeant.
2 Audiens diuina in vna ecclesia & in alia percipiẽs sacramẽta ecclesiastica, nulla alibi electa sepultura, in qua illarũ sepelietur. 3.
4 Aduene & peregrini in qua ecclesia sepeliri debeant.
5 Vagabundi qui sunt sine domicilio vbi sepeliendi.
Damnati ad mortem vbi sepeliantur.
6 Confinati & relegati in quo loco sepeliendi.
7 Filius non electa sepultura vbi sepeliri debeat.
8 Filius viuente patre sepelitur in sepulchro aui.
9 Nepos conceptus post mortem aui,nũquid reputetur extraneus respectu aui.
10 Maiores proprie qui dicantur.
11 Uxor cum viro vltimo tumulatur.
12 Pater et auus an appellentur maiores.
13 Filiorum appellatione an naturales continentur.
Spurius si legitimat a principe,nunquid sepelietur in sepulchro patris.
14 Filius adoptiuus vel arrogatus an sepelietur in sepulchro patris adoptantis vel arrogantis.
15 Filij spurij et vulgo quesiti an sepeliãtur in sepulchro matris eoz.
Filius qui repudiat hereditatẽ patris,an in sepulchro patris sepelietur,et quid de filio exheredato vel preterito a patre.
16 Pater si dãnatur de crimine lese maiestatis an filius sepelietur in eius sepulchro.
17 Filius si habet patrem et matrez et pater habet sepulchrum in vna ecclesia

ecclesia et mater in alia habet sepulturam maiorũ suorũ, in qua ecclesia sepelietur.

18 Duo fratres si sunt quorum vnus sit sine domicilio et alter hꝫ domicilium et sit parochianus alicuius ecclesie, an frater nõ habens domiciliũ sepelietur in ecclesia parochiali sui fratris.

19 Reges in qua ecclesia debeant sepeliri.

20 Uxor decedentis nõ electa sepultura in qua ecclesia sepelietur.

21 Uxor remanens vidua retinet nomẽ mariti.

22 Matrimoniũ si est ꝓtractũ nec sit secuta copula carnalis nec ducta ad domũ viri, an sepelietur in sepulchro mariti.

23 Lata sententia diuorcij quo ad thorũ si maritus recõciliat sibi vxorem, an illa sepelietur in sepulchro mariti. 3

24 Lite pendente super adulterio quo ad separationem thori si vxor moritur, nũquid in sepulchro mariti sepeliri debeat.

25 Maritus si elegit sepulturã in aliqua ecclesia ꝛ ibi sepultus est de facto sed non de iure, an eius vxor sepelietur in tali sepulchro.

26 Concubina an sepeliri debeat in sepulchro amasij.

27 Dos si nõ remanet apud maritũ, sed soluto matrimonio maritus restituat dotem heredibus mulieris, expense funeris non incumbunt marito.

28 Prelati in quibus ecclesijs sepeliantur quando decedunt non electa sepultura.

29 Cardinales vbi sepeliantur sepultura non electa.

30 Legatus si decedit in prouincia legationis sue non electa sepultura, in qua ecclesia sepelietur.

31 Papa si cardinalem existentez in curia deponit a dignitate cardinalatus, vel cardinalis renuntiat cardinalatui in manibus pape, vbi sepelietur.

32 Patriarche, archiepi et episcopi decedẽtes non electa sepultura, in qua ecclesia sepelientur.

33 Regulares et religiosi in quibus ecclesijs sepeliantur.

34 Monachus qui decedit infra probationis annũ, vbi dz sepeliri.

35 Conuersi ecclesiarum secularium nunquid debeant sepeliri in monasterio.

36 Clerici seculares presidentes regiminialiquarum ecclesiarum vbi debeant sepeliri.

37 Rector ecclesie curate vbi sit sepeliendus.

38 Canonicatum et prebendam si aliquis habet in ecclesia cathedrali, et illi canonicatui sit annexa parochialis ecclesia, in qua sepelietur, an in ecclesia cathedrali an vero in parochiali.

39 Ecclesiam curatam habens in cõmendam, sepultura alibi non electa, an ibi sepelietur.

40 Fratres tertij ordinis beati Francisci si non eligant sepulturã, an sepelientur apud mendicantes.

41 Heremite vbi sepeliri debeant.

42 Mulieres que vocantur incarcerate, quo in loco debeãt sepeliri.

¶ Capitulum nonum canonice parochialis.

Venio ad nonuz capitulũ principale videlicet in qua ecclesia quis debeat sepeliri † ꝛ loquor de decedentibus qui nullã eligũt sepulturam. quod declaro per infrascriptas questiones videlicet. ¶ Primo querit de illo qui est parochianus alicuius ecclesie sed habet in alia ecclesia sepulturam suorũ maiorum ꝛ non in ecclesia sua parochiali. Rñdeo sepelit in ecclesia suorum maiorum, ꝛ non in ecclesia sua parochiali. ita dicit glos. in c. j. de sepul. lib. vj. in glo. que incipit, scilz ꝛ facit de sepul. c. j. ꝛ c. nos instituta. ꝛ c. fraternitatez. ꝛ xiij. q. ij. c. placuit. ꝛ est casus in c. is qui. de sepulturis. lib. vj. vbi dicit tex. ꝙ non sepelitur in sua parochiali ecclesia, sed in ecclesia in qua sunt sepulti sui maiores. et hoc tenent archi. ꝛ Jo. super verbo, potius. ꝛ Jo. in c. j. de sepul. super verbo, vnũquẽq. ¶ Secundo queritur si aliquis est parochianus alicuius ecclesie, sed non apparet alia ecclesia in qua esset sepultura suorum maiorum. Respondeo, sepelitur in ecclesia vbi in vita audiuit diuina ꝛ percepit ecclesiastica sacramẽta, vt in c. j. de sepul. ꝛ ibi nota. per Jnno. ꝛ Host. ꝛ est casus in c. i nostra. ꝛ c. is qui. de sepul. lib. vj. ꝛ de hoc etiam no. xiij. q. ij. §. nunc autẽ. in prin. ꝛ c. vbicũq. Unde dicebat Jo. in c. is qui. in nouella in glo. ij. in ver. licet quibusdam. qõ in ecclesia parochiali debeat sepeliri ex quo alia ecclia suorum maiorum non apparet, ꝛ ita no. Jo. de sepul. c. j. super verbo, maiorum. ¶ † Tertio queritur si aliquis audit diuina in vna ecclesia, et in alia percipit ecclesiastica sacramenta in qua illarum sepelitur. Respondeo ꝙ quelibet illarum ecclesiarum habet ius illũ sepeliendi, sicut ꝛ cuilibet illarum ecclesiarum debetur vna canonica parochialis inter eos diuidenda equaliter, prout in c. de his. de sepultu. facit etiã qõ dicit ibi Jnno. ꝛ Jo. tenẽt ꝙ de dicta canonica parochiali in eo qui audit diuina in vna capella ꝛ percipit ecclesiastica sacramenta in ecclesia baptismali. ¶ Quarto querit si quis sit parochianus duarũ ecclesiarũ nec in aliqua alia ecclesia sit sepultum suorũ maiorũ. Respondeo cuilibet illarum ecclesiarum ius sepeliendi competit, sicut ꝛ ius sepeliendi cõpeteret vbi esset parochianus vnius ecclesie tantũ. simile qõ dicimus qõ si aliquis est parochianus duarũ ecclesiarũ ꝛ elegit sepeliri in tertio loco, ꝙ vna canonica parochialis deducit diuidenda equaliter inter duas parochiales ecclesias. de sepul. cum quis. lib. vj.

Quinto queritur cum supra dixerim ꝙ quando quis audit in vna ecclesia diuina ꝛ in alia percipit ecclesiastica sacramenta vel quãdo est parochianus duarum ecclesiarũ ꝙ cuilibet ex illis ecclesijs cõpetit ius funerandi, qualiter procedetur † ex quo decedens nõ elegit sepulturaz. Respondeo est locus preuentioni ꝛ illa ecclesia dicitur preuenire q̃ primo rapit corpus defuncti. de rescriptis. duobus. lib. vj. ff. de nox. l. ex multis. ¶ Sexto querit si ambe dicte ecclesie simul cõcurrant ꝛ quelibet ex illis ecclesijs velit sepelire defunctũ qualiter tunc procedetur. videtur ꝙ per concursum inuicẽ se impediant. ff. de vsufr. l. quoti. vel forte res diuidatur. ar. C. cõmunia. de le. l. j. ꝛ recurrent ad diocesanum qui super hoc interponat partes suas ne corpꝰ remaneat insepultum. ff. de reli. l. si quis sepulchrũ. ¶ Septimo queritur si ecclesia in qua qs debet sepeliri de iure ꝯmuni sit interdicta ꝛ eius cimiteria sint interdicta ꝛ ibi non debet aliquis sepeliri. de priuile. vt priuilegia. de consecra. eccle. c. si ecclesia. lib. vj. ꝛ de sepul. c. vltimo. eo. lib. puta quia est interdicta sua parochialis ecclesia vel ecclesia in qua ab antiquo sui maiores sunt sepulti vbi sepelit qui moritur nulla electa sepultura. Respondeo sepelientur in ecclesia cathedrali apud quã quilibet ciuis ꝛ diocesanus potest ecclesiastica sacramenta recipere. xiij. q. ij. vbicũq. ꝛ si adhuc illa cathedralis ecclesia esset supposita interdicto, tamen sepelietur in monasterio: ꝛ si ibi sepeliri non potest propter facti difficultatem, non sepeliet in ecclesia cui tenebatur decimas persoluere, vt. d. c. quicũq. q̃uis vincentius intellexerit illud. c. de consilio. ita dicit archi. de sepul. c. j. lib. vj. ꝛ ibi Jo. in nouella. ¶ Octauo queritur vbi sepeliantur peregrini ꝛ † aduene. Respondeo in ecclesia intra cuius parochiaz 4 moriuntur. xiij. q. j. ecclesias. xvij. q. j. c. fi. ita no. ray. in summa de sepul. ꝛ archid. in. c. j. de sepul. lib. vj. ꝛ vincentius in. c. nos instituta. Goffre. autez in summa de sepul. dicebat ꝙ ille debebat sepeliri in ecclesia cathedrali aut apud ecclesiam in cuius parochia mortuus est, vt. d. c. ecclesias. Sed Jnno. ꝛ Host. dicunt illum sepeliendũ in parochiali ecclesia, dico cathedrali. xiij. q. ij. vbicunq. de offi. archi. c. officium. ita dicunt Jnno. ꝛ Joan. in. d. c. nos instituta. Nã illud c. vbicũq, damasus intellexit de viatore vt ipse notat in summa de sepul. §. apud. ver. tertio ꝛc. Archi. autem in. d. c. j. de sepul. li. vj. tenet ꝙ debet sepeliri in ecclesia intra cuius parochiam mortuus est. Et aduertendũ qõ si vera esset opi. que vult illum alternative sepeliendũ apud ecclesiã cathedralẽ, ita ꝙ cuilibet cõpeteret ius funerãdi, hoc casu dicerẽ locũ esse preuentioni vt illa ecclesia preferat que primo capit corpus defuncti: ꝛ si ambe simul cõcurrant, recurretur ad diocesanũ vt dixi in. vj. q. Et est sciendũ ꝙ illud qõ dixi de peregrinis, intelligo si nesciantur loca domiciliorum suorũ siue ignorẽtur. dicebat Jo. in. c. j. de sepul. qõ isti viatores sunt sepeliẽdi in ecclesia cathedrali. ¶ † Nono queritur de vagabundis qui sunt sine 5 domicilio qõ esse põt, vt. c. ij. de sepul. lib. vj. ꝛ ignorat locus de quo sunt oriundi. Solent enim qñq; hoies fugere loca suarũ nationuz vt ignoretur eoꝝ cognatio ꝛ qualitas. de tẽpo. or. cũ nullus. lib. vj. vbi sepelient isti. Rñdeo sepeliẽtur in illa ecclesia in qua debent sepeliri peregrini, ꝛ hoc tenet archi. in. d. c. j. li. vj. ꝛ damas. in summa eiusdẽ titu. ꝛ ita intelligit. c. vbicunq. xiij. q. ij.

Decimo queritur de dãnatis ad mortẽ vbi sepelianꝯ. text. i. l. j. de cada. dãna. ff. dicit qõ talia corpora nõ debẽt sepeliri nisi ex pmissione ꝯncipis ꝛ subdit ibi tex. ꝙ corpora dãnatoꝝ de crimine lese maiestatis non debent sepeliri lz istud si de iure cõi, vt notat glo. de simo. lz. tñ consuetudo hꝫ ꝙ talia corpora sepelianꝯ in sepultura suoꝝ maiorum. itẽ hꝫ etiã consuetudo qõ si aliqui forenses dãnenꝯ ad mortẽ, eorũ corpora sepeliantur in cimiterijs ad instantiã cõsanguineorum vel amicorũ defuncti, etiaz non obtenta licẽtia a principe. ¶ † Unde 6 cimo querit de cõfinatis ꝛ relegatis. casus est in. l. vlti. ff. de cadue. dãna. que lex dicit ꝙ corpora taliũ morientium nõ possunt remoueri de loco in quo erant relegati nec transferri ad alia loca sine permissu principis. debẽt ergo sepeliri in loco in quo erant deportati ꝛ cõfinati vel relegati. ꝛ vnũ singulariter ponit lex illa qõ non est alibi, qõ corpora relegatorum nõ possunt nec debẽt transferri nec reduci ad ciuitatem de qua fuerũt relegati. Et pro hoc dicit ibi Bar. qõ illa. l. nõ reperit alibi ꝙ ille qui nõ põt in vita morari in ciuitate post mortẽ non põt reduci ad ciuitatẽ ad sepulturã. Ergo ptz euidenter ꝙ ciues perusini qui sunt rebelles vel cõfinati vel bãniti qr in ciuitate perusina morari nõ possunt eorũ corpora pro sepultura reduci ad ciuitatẽ perusinã nõ possunt. ¶ Duodecimo querit de dãnatis ad mortẽ eo casu quo nõ denegat sepultura qr nõ moriuntur in peccato vt ptz de pe. ꝛ remis. cle. j. Rñdeo si moriunt in loco in quo habẽt ecclesiã parochialẽ, vel ecclesiã suoꝝ maiorum, tunc in

Source : BIU Cujas

illa ecclesia sepeliunt.ratio est,qz ex quo eis permittit sepultura ergo remanet in eodē statu in quo erāt ante dānationē ad mortē.pro hoc facit cōsuetudo que est optima legū interpres.de ꝙsue.cū dilectus.si autē moriant in loco remoto in quo nō habēt ecclesiā parochialem nec ecclesiā suorū maiorū,tunc sepeliunt in eo loco in quo sepelīūtur vagabūdi vel peregrini de quibus supra dixi. ¶ Decimotertio querit de filio † vbi sepeliri debeat.trado pro regula qō
7 oz sepeliri in loco suorū parētum.de sepul.c.j. ¶ Sed iuxta p̄dicta queritur de infrascriptis questionibus.

Primo queritur Titius habuit patrez q elegit sibi sepulturā in vna ecclesia:habuit etiaz iste Titius auū q in alia eccl'ia fuit sepultus,habuit etiā proauū qui in tertia eccl'ia fuit sepult⁹.in qua istarū ecclesiarū iste titius sepelieť. ¶ Vel pone q titius habuit patrem q elegit sibi sepulturā in aliqua ecclesia,habuit etiā iste titus auū z proauū q ab antiquo fuerunt sepulti in alia ecclesia.In qua istarū ecclesiaruz sepelietur iste titius.glo.in.c.is qui.de sepul.lib.vj.ponit opi.Dicūt quidā q sepeliet in sepulchro patris.xiij.q.ij.§.itē Joseph.Alij dicunt q sepeliet in sepulchro aui z proaui.xiij.q.ij.§.ecōtra.Dicebat glos.in.c.is qui.lib.vj.q̄ p dictā decre.j.eo.ti.lib.vj.satis vī habēdā rōnē antique sepulture aui z proaui z aliorū suorū antiquorū potius q̄ sepulture paterne.facit de sepul.c.fraternitatē.vbi dicit patrum aliorūq; parentū copulatiue dictum quasi nō sufficiet pa-
8 trem ibi fore sepultū.Item † viuente patre sepelitur in sepulchro aui.de sepul.cū quis.lib.vj.Jo.vero in.d.c.is qui.in nouella.super glo.que dicebat q si pater sepultus est in vna ecclesia z auus in secunda ecclesia,z proauus in tertia ecclesia,quod cōmuniter seruat q filius sepeliatur cū patre:sic enim ꝓpter vnionē carnis vxor sepelitur cum viro,vt.d.c.cū quis.z sic etiaz ex eadē vnione filius debet sepeliri cū patre.v.q.vj.§.penul.in prin.ibi vna caro probat pater cum filio.C.de impube.z alijs substit.l.fi.z de consang.z affi.c.tua. Istud tenet ibi precise Jo.pro opinione Jo.q filiꝰ sepeliatur in sepulchro patris.facit in silī.q.qua queritur an filius sequat originē patris vel aui.Quedā enim leges videnť dicere q sequit originem patris.ff.ad municipales.l.assumptio.§.j.C.de munici.z origina. l.filios.lib.xij.Quedam iura videntur dicere q sequit originē aui. l.assumptio.§.fi.z eo.ti.l.libertus.§.in adoptiua.Quedaz vero distinguebāt dicentes,qō aut nepos nascitur viuente auo,cōsequit originem aui.Si vero nascat mortuo auo tunc sequitur originem patris.ff.de senat.l.emācipatū.z facit qō nota.in.l.ij.C.de in.om. iud.z facit quod no.in Spe.de fo.cōpe.in addi.§.j.ver.xlij. ¶ Predi
9 cta distinctio q nepos † conceptus post mortē aui reputatur vt extraneus respectu aui.facit.l.j.§.si quis proximior.ff.vñ cognati.et vnde liberi.z.l.scripto.z.ff.de iniusto test.l.si quis filio exheredato. ver.sed hoc.z insti.de here.ab intesta.§.cum autē. Aduerte quātū ad sepulturam que fienda est in loco suorum maiorum non distinguemus an nepos nascatur viuente auo vel eo mortuo qz iura simpliciter loquunť de sepultura fienda in loco maiorum non considerabimus an nepos nascatur eo viuente vel eo mortuo.

Secundo queritur cū filius debeat sepeliri in sepulchro p̄ris,quod censeatur esse sepulchrū paternū,an videlz ecclesia parochialis in qua pater debeat sepeliri,an vero in qua pater elegit sepulturā.rñdeo ex predictis que dixi supra in proxima questione sepulchrū paternum cōsideramus ecclesiā in qua sepulturā elegit,ex hoc videť qō pater eligendo sepulturā tacite videť eā eligere pro filio.itē querit de tali qōne.pone qō pr̄ z auus sepulti sint apud religiosos,pau⁹ z anteriores sepulti sint apud ecclesiā parochialē vel alia ecclesiā,in qua ecclesia sepelietur filiꝰ q nō elegit in quo loco,debeat sepeliri.z qō debeat sepeliri cum proauo z superiore,facit de sepul.cū quis.z c.is qui.z.c.seq.li.vj.in quibus ponderať sepulchrum maiorū,sed
10 maiores † stricte z proprie sunt vltiores ad auum.ff.de gradi.l.iurisconsultus.§.parētes.z notať.ff.de in ius vocan.quinq;.§.parentes.Ergo proaui z superior ponderatur sepulchrum,attentis verbis de priuileg.si papa.§.j.in fi.quibus oz deseruiri in dubio.ff.de exercito.l.j.§.si is qui nauem.in fi.z forti⁹ si illa proaui est parochialis ecclesia,vt sicut locus originis preferť domicilio acquisito.ff.ad muni.l.libertus.z no.C.de incolis.l.ciuis.in glos.ij.vltra medū.li. x.Et sic parochialis ecclesia quasi originalis etiā per baptismū z sacramēta regenerantia oz preferri quasi iur.dupli.f.originis.z sepulchri.dicat illa que vnicū hz ius.facit de treu.z pace.c.j.facit etiā de cōsanguineis z vterinis fratribus.§.penul.colla.vj.In contrariuz facit quod notat Jo.in dicta decre.is qui.super glo.ij. Itē constat q plus influit proximum immediatū q̄ mediatū.de causa pos.z p prie.cū ecclesia.z quod ibi notatur in.iiij.gl.facit qō notatur de excep.rei iudi.l.cū queritur.z.ff.re.amota.l.si mulier.in vltima gl.z.l. penultima.ff.de condi.ob cām.bene facit predicta decre.is qui.in
11 fi.vbi vxor † cū viro vltimo tumulatur.ad idē facit ne de statu defūcto.l.si mater.z inter proximos ponderatur proximior.ff.de acquirē.re.do.l.adeo.§.in suo.Et verisimile est q filius proximiorem sepulturam elegisset.facit de leg.ij.l.peto.§.frater.vbi paratur locꝰ proximiori quem ille verisimiliter elegisset z eligere poterat prudens est.facit.C.de inoffi.test.l.iij.verisimilitudinez adinuat:qz forte proauum z superiores non vidit,z quia non natus,nō fuerat illius agnatus,non igitur illos sed patrem presumitur cognouisse.facit de suis z legi.her.l.lucius.cum duabus legibus se.ff.z.C.vñ cognati.l.j.§.si quis proximior. ¶ Dicebat Jo.an.in addi.Spec. in ti.de sepultu.in principio.in ver.sed hic addo z c.qō videtur sibi hanc verisimilitudinem ex varietate personarū sumere debere,vt ponderatur professio z qualitas aui,z qualitas proaui z superiorꝝ. Item aui z patris.Item ipsius filij ex quibus conjecturari poterit qō sepulchrū elegisset si testamentuz cōdidisset.patet exēplum. habuit quis patrem z auum nullius vel modice virtutis. Itē habuit proauuz magne scientie virtutis z prudentie,presumi debet q elegisset sepulchrū proaui.Patet exemplum ecōtra: quando pater z auus fuerunt magne virtutis z scientie z proauus fuerit status infimi z nullius virtutis z scientie,presumendū est qō elegisset sepulchrum patris z aui z non proaui.Ad hoc etiam facit monumētorum qualitas vt presumatur elegisse nobile z pulcherrimum monumentum,magis quā aliud monumentum non nobile nec pulchrum. ¶ Volendo tamen tenere secundam partem. Ad primuz dictum prime partis posset responderi per.l.iij.in fi.ff.de interdic. z relegatis.ver.patres z aui dicuntur maiores.Ad idem.C. de co-
12 harta.ibi,maiorum suorum z c.z qō pater z auus † appellentur in hac parte maiores.text.est in.d.c.j.de sepul.coniūcto.c.ebron.xiij. q.ij.dicit eī illa,in princi.vnūquēq; sepeliri in sepulchro maiorum vt exitus maiorū docet,vt patet in.d.c.ebron.

Concluditur ergo patrem et auum dici maiores.z secundū hoc.l.iurisconsultus.de gradibus.loquitur distincta significatione vocabuli maiorū.Ad secundū respondeť per decre.innotuit de electione.vbi vna ratio vincit multas.z hanc questionez plene fuit prosequutus Jo.an.in ti.de sepul. ¶ Tertio queriť de quo filio intelligatur q sepeliri debeat in sepulchro patris. Respōdeo, de legitimo z naturali indubitatū est.Nam illū diffinim⁹ filiū qui ex iustis nuptijs procreatus est.ff.de statu ho.l.filium. ¶ Quarto queriť de filio naturali videť q non sepeliať in sepulchro patris qz videtur non contineri appellatione filij,vt.d.l.filium.de statu ho.
13 ¶ In contrariū videtur qō appellatione † filiorū etiaz naturales includuntur.ff.ad trebel.l.ex facto.§.si quis rogatus. Respondeo quando pater erat in dignitate positus,z tūc appellatione filij nō continet filius naturalis,z sic non sepelitur in sepulchro patris, secus si pater non sit in dignitate positus,vt.d.§.si quis rogatus.facit quod plene no.in.l.generaliter.C.de insti.z substi.sub cōdi.fact. ¶ Quinto queriť quid de spurio filio. Respondeť q non sepeliť in sepulchro patris,qz tales spurij non sunt nominandi filij, vt in auť.quibus mo.naturales effi.sui.in fi.facit.c.cū haberet.de eo qui cogno.ꝙsangui.vxo.sue.z.C.de naturali.liberis.auť.lz.facit quod notat Bar.in.d.§.si quis rogatus. ¶ Sexto queriť si filius spuriꝰ legitimaťa principe an sepelietur in sepulchro patris. Videtur dicendū qō si viuente patre ad petitionē patris legitimeť filiꝰ,q tūc sepeliatur in sepulchro patris,secus si legitimeť mortuo pr̄e.facit quod notať in auť.quibus mo.naturales effi.sui.

14 **Septimo queritur** quid de filio † adoptiuo vel arrogato an sepelietur in sepulchro patris adoptantis,vel arrogantis.rñdeo si decedit viuente patre adoptante,tunc in eius sepulchro sepeliet.ratio:qz decedit eo tempore quo durabat adoptio,secus si decedat post mortez patris adoptantis vel arrogantis,quia tunc erat adoptio vel arrogatio finita,et isto vltimo casu sepelitur in sepulchro patris naturalis.facit quod plene nota.in.c.vnico.de cognati.legali.
¶ Octauo queritur de filijs vulgo quesitis vbi sepelientur. Respondeo non potest dici qō sepeliantur in sepulchro patris, quoniam pater incertus est.Sepelientur ergo in sepulchro matris,nō enim vulgo quesitus habet aliam originem quā matris. et ad hoc
15 optime facit.ff.ad municipa.l.j.ver. quam enim. ¶ † Nono queritur de filijs spurijs z vulgo quesitis an sepeliantur in sepulchro matris eorum.Respondeo sic quia tales vulgo quesiti vel spurij succedunt eorum matri.institu.de successio.cogna.§.quod vulgo. ff.vnde cognati.l.si spurius.hec vera nisi forte mater esset illustris, vt.l.si qua illustris.C.ad officianum. ¶ Decimo queritur si filius repudiat hereditatem patris an sepelietur in sepulchro patris. Respondeo sic eo casu quo iura sepulchrorum transeunt ad filios,licet non sint heredes patris.sicut dicimus in iure patronatus,vt clemen.ij.de iurepatrona. ¶ Undecimo queritur si filius sit exheredatus vel preteritus a patre,an sepelietur in sepulchro patris. Respondeo si exheredatio vel preteritio esset facta ex causa,quia propter ingratitudinem filij vel alijs ex causis propter quas potest exheredari vel preteriri,de quibus habetur in auth̄. vt cum de appel.cogna.z de iureiuran.c.quintanallis.tunc non videtur qō debeat sepeliri in sepulchro patris.xiij.q.secunda.versi. dictum est perfecte.In contrarium est casus quod debeat sepeliri

in sepulchro

Source : BIU Cujas

in sepulchro patris. de religio. ꝛ sumpti. fune. l. si quis heres.

16 ¶ †Duodecimo queritur, si pater damnatur de crimine lese maiestatis an filius sepelietur in patris sepulchro. Rñdeo nō, quia isto casu iura sepulchroꝝ nō trāseunt ad filium, vt est casus. ff. de suis ꝛ legi. l. j. §. interdum. ꝛ facit quod not. gl. ff. de relig. ꝛ sumpt. fune. l. si quis heres. ¶ Tertiodecimo queritur, de infantibus expositis. Rñdeo non pōt dici ꝙ isti debeant sepeliri in sepulchro patris vel matris qm̃ incertum est quis fuerit pater ꝛ que fuerit mater, ꝛ propter hoc solent hospitalia apud que sunt expositi habere certas cauernas in quibus illi expositi sepulture tradunt. ꝛ de istis expositis habetur de infan. ꝛ langui. c. j. ꝛ C. de infan. ꝛ expo. l. vltima.

¶ Quartodecimo queritur de pauperibus mendicantibus q̃ sunt sine domicilio ꝛ hospitant qñq; in hospitali vno, ꝛ qñq; in altero ꝛ discurrunt per diuersas ciuitates ꝛ dioceses in qua ecclesia sepelientur. Rñdeo istos equiparo vagabundis ꝛ ideo sepelient in ecclesia in cuius parochia moriuntur.

Decimoquinto queritur si tales pauperes vel vagabūdi moriuntur in locis de quibus ignoratur an sint in alicuius parochia vel moriantur in terris infidelium qui abominantur xp̃ianos vbi sepeliuntur. Rñdeo sepelientur in locis profanis vbi moriunt

17 ꝛ sic in cāpis erit eorū sepultura. ¶ †Decimosexto q̃rit, si aliqs hȝ patrē ꝛ matrē ꝛ pater hȝ sepulchrū in sua ecclesia ꝛ mr̃ in alia ecclesia hȝ sepulturaȝ suorū maiorū, an filius sepelie in sepulchro pr̃is an vero i sepulchro mr̃is. Rñdeo sepelie i sepulchro patris. nā filius sequitur cōditionē patris ꝛ non matris. de quo plene in. c. vltimo. de filȝs presbyt. ꝛ in. c. licet. de coniugio leprosorū. de rei ven. l. partū. Hec vera nisi ex priuilegio principis filius deberet sequi originem matris, q̃ tunc sepelitur in sepulchro matris arg. optimū. ff. ad municipa. l. j. ¶ Archi. hoc tāgit. xiij. q. ij. §. his oibus. ꝛ etiam Laurē. qō sequebatur sepulturam patris. xij. q. iij. c. j. sed videtur qō etiam matris arg. xxj. q. j. addidisti. ꝛ ibi nihil concludit. tene qō superius dixi. ¶ Decimoseptimo queritur, si pater sit sine domicilio ꝛ filius habeat domicilium in aliqua parochia ꝛ ibi audiat diuina ꝛ percipiat ecclesiastica sacramēta. An pater in illa ecclesia sepeliri debeat. Rñdeo non: q̃ non est iure cautum ꝙ pater sequatur sepulturam filij sed tantūmodo econtra. qō filius sequatur sepulchrū paternū.

18 ¶ †Decimooctauo queritur si sunt duo fratres quorum vnus sit sine domicilio ꝛ alter hȝ domicilium ꝛ sit parochianus alicuius ecclesie, an frater q̃ est sine domicilio sepelietur in ecclesia parochiali sui fratris. Respondeo non quia non est iure cautum quod transuersalis sepeliatur in sepulchro alterius transuersalis. Et sic est considerare tres casus.

Primus ꙮ descendentes sequuntur

sepulturam ascendentium. ¶ Secundus casus qō ascendētes non sequuntur sepulturam descendentium. ¶ Tertius casus qō transuersales nō sequuntur ad sepulchrū suorū transuersaliū, q̃ iure hoc statutū non est. xiij. q. ij. econtra. Sed videt qō transuersalis debeat sepeliri in sepulchro alterius trāsuersalis. xiij. q. ij. ver. itē gregorius. vbi dicit tex. ꙮ soror sancti Benedicti fuit sepulta in sepul-

19 chro quod sibi ipsa preparauerat. ¶ †Decimonono queritur de regibus in qua ecclesia sepeliantur. Rñdeo in sepulchro suorū maiorum vt. c. j. ꝛ c. cum quis. de sepul. lib. vj. ¶ Vltimo querit, de confinatis vel relegatis in qua ecclesia sepelian. Rñdeo cēsent habere domicilium in ciuitate de qua sunt cōfinati, ꝛ ideo in ea sepeliendi. erunt in qua sepeliri debuissent si nō fuissent relegati. ff. ad munici. filij. §. relegatus. ꝛ de interdi. ꝛ rele. l. relegatorū. §. fi. ꝛ eo. ti. l. exiliū. Nam ꙮ sepeliantur est honor ꝛ ideo inspicimus locum de quo confinatus est, vt notāter dicit glo. in. d. l. filij. §. relegatus. ff. ad muni.

20 **Nunc descendamus** in qua ecclesia sepeliatur vxor † decedentis nō electa sepultura. hoc declaro per infrascriptas qōnes. ¶ Primo queritur maritus duxit vxorē ad domū suam, ꝛ inter eos est carnalis copula subsecuta. An mulier decedēs nō electa sepultura sepelia in sepulchro mariti. Iste casus est indubitatus ꙮ sepeliatur in sepulchro mariti, esto ꙮ habuerit plures maritos, sepeliri debeat in sepulchro vltimi mariti ꝛ est ratio duplex. ¶ Prima rō, q̃ per copulam carnalē sunt effecti vna caro. vnde dicit text. xiij. qō. ij. §. ebron. Item quos cōiunxit vnū coniugiū cōiungat vnū sepulchrū. q̃ vna caro sunt, ꝛ quos deus coniunxit hō non separet. ¶ Secūdo ratio q̃ ex quo est ducta ad domū mariti, sequit domicilium ꝛ dignitatem mariti, vt est casus in. c. ij. §. mulieres. de sepul. lib. vj. ¶ Secūdo q̃ritur. maritus duxit vxorē ad domū suā ꝛ sequuta fuit copula carnalis. Demum soluto matrimonio per mortē mariti mulier que remāsit vidua recessit de domo mariti ꝛ redit ad domū patris. Queritur an talis mulier sit sepelienda in sepulchro mariti. Archi. ꝛ Jo. in nouella in. d. c. is qui. §. mulieres. de sepul. lib. vj. arguebāt dicentes ꙮ sepeliatur in loco mariti. ratio est q̃ soluta est a lege viri, ꝛ q̃ onus sepulture incumbit patri. ff. de religi. l. qō si nulla. Item redeundo ad domum patris derelinquendo habitationem mariti tacite renuntiat iuribus ꝛ honoribus ex persona mariti, vel ex matrimonio sibi competentibus, ꝛ perinde est ac si renuntiasset expresse. ff. si certum petatur. cum quid. ꝛ hanc sententiam tenuit Hugo. vij. quest. prima si quid. ij.

In contrarium arguitur qō sepeliatur i sepulchro mari

21 ti. Ratio, q̃ ꝛ remanens vidua retinet nomen mariti. ff. ad municipa. l. filij. §. vidua. C. de bonis mater. l. vltima. C. de rei vxo. actio. l. exactio. reseruant ei omnia priuilegia que habebat viuo marito. C. de priuileg. schola. l. quoties. in principio. C. de incolis. l. j. et. l. fi. de nuptijs. l. cum te. de senat. l. femine. in authen. de nuptijs. §. nō tñ. immo plus dicit Joan. in. d. §. mulier. ꙮ licet mulier recedat de domo mariti ꝛ ad aliud domicilium se transferat, tamen retinet domicilium mariti, vt. d. l. filij. §. vidua. ꝛ est casus de foro compet. ex parte b. Item quia talis vidua censetur in coniugio prioris viri perdurante. in authen. de nuptijs. §. solutio. Item beneficium talis mulieris est qō teneat honorem mariti, non loco habitationis mariti, sed psone mulieris datum est, ergo non inducatur in discrimine ex differentia locorum. C. de tempo. in integrum restit. l. superuacuum. C. de prescrip. long. tempo. l. vltima. ꝛ istam partem tenent Archidia. ꝛ Joan. in. d. §. mulier. ¶ Tertio queritur, si matrimonium est contractum nec sit secuta copula carnalis nec ducta ad domū viri. An

22 tunc † mulier sepeliatur in sepulchro mariti. Rñdeo non, quia nō sunt effecta vna caro, quod cōsideratur in. d. c. ebron. nec sequit mulier domicilium mariti ex quo non est inducta ad domum mariti. de iurisdi. om. iudi. l. cum quidam. ¶ Quarto queritur, si vxor sit carnaliter cognita sed non sit ducta ad domum mariti an sepeliatur in sepulchro mariti. Respondeo sic, quia iam effecta sunt vna caro, qō considerat canon. vt in. d. c. ebron. ¶ Quinto queritur si mulier sit ducta ad domum mariti sed non sit carnaliter cognita, an sepelie in sepulchro mariti. Respondeo sic: quia iam sequuta est domicilium mariti, vt. d. l. cum quidam. quod domicilium considerat canon in d. §. mulier. ¶ Sexto queritur, contracto matrimonio ꝛ consummato per copulam carnalem ꝛ vxor ducta ad domum mariti cōmisit adulterium, ꝛ lata sententia diuortij quoad thorum propter qō maritus expulit vxorem de domo ꝛ illa redijt ad domum parentū. An illa sepelietur in sepulchro mariti. Rñdeo non. Ratio q̃ desijt esse de domicilio mariti. Item q̃ propter adulteriū dȝ priuari omni honore ꝛ dignitate quam sequebatur ex persona mariti, sicut et ꝛ dotem perdit. vt lite non contesta. c. j. bene facit ad hoc. xiij. q. ij. §.

23 item prophete. ¶ †Septimo queritur, lata sñia diuortij quo ad thorum si maritus reconciliat sibi vxorem an illa sepelietur in sepulchro mariti. Rñdeo sic, quia maritus pōt sibi reconciliare vxorem adulteram nedum ante sententiā diuortij. de iureiur. quēadmodū sed etiam post latam sententiā diuortij. de diuortijs. c. de illa.

¶ Octauo queritur, si matrimonio contracto ꝛ per carnalē copulā cōsummato accusetur matrimoniū ad separationē coniugalis vinculi propter aliquod impedimentū canonicum, vel mortuo marito accusetur matrimoniū vt proles inde genita denuntiet illegitima ꝛ illa lite pendente vxor moritur, an sepelietur in sepulchro mariti. Rñdeo sic, quia debemus presumere matrimonium legitimum ex quo tanꝝ maritus ꝛ vxor habebant. Item q̃ lite pendente non dȝ illa vxor priuari iure suo. vt lit. pendē. c. j. Putarem tñ qō si illa mulier haberet veram ꝛ indubitatam conscientiam ꙮ non poterit esse vxor, tunc nō sepelietur in sepulchro mariti. argu. optimum. de restitu. spoliato. literas. Item si lata esset sententia per quā esset pronuntiatum matrimonium illegitimum, q̃ tunc nō sepelietur in sepulchro mariti. ff. ad munici. l. de iure. §. fi. ꝛ ita intelligatur glo. que est in. c. is qui. §. mulier. de sepult. lib. vj. si mulier. ¶ Dico qō si lite

24 † pendente super adulterio quo ad separationē thori vxor morit debeat sepeliri in sepulchro mariti arg. c. j. vt lite pē. ¶ Nono queritur si predicta lite pen. dicta vxor sit sepulta in sepulchro mariti, ꝛ tamen postmodū sit lata sentētia per quā appareat matrimonium non tenuisse, an illa vxor exhumabit de sepulchro mariti. Rñdeo non, quia sepulta fuit a principio legitime, nec illa sententia trahit retro, sicut nec traheret retro in preiudicium prolis suscepte. de clā. despon. cum inhibitio.

Decimo queritur cum vxor debeat sepeliri in sepulchro mariti qualiter considerabimus sepulchrū mariti. pone eñ ꙮ marit⁹ hȝ i vna eccl̃ia ab antiquo sepulturā suorū maiorū. vt ptȝ de sepul. c. j. li. vj. ꝛ in alia eccl̃ia elegit sepulturā. ꝛ ibi sepultus est, an sepelit vxor i eccl̃ia maiorū sui mariti, an vero in eccl̃ia vbi maritus elegit sepulturā ꝛ ibi sepultus est. Rñdeo sepelie i ecclesia in qua maritus est actualiter sepultus. xiij. q. ij. ebron. ibi dum dicit tex. vno sepulchro etc. ¶ Undecimo q̃-

25 ritur si maritus † elegit sepulturā in aliq̃ ecclesia ꝛ ibi sepultus est de facto sed nō de iure puta q̃ maritus erat excōicatus vel interdictus vel vsurarius manifestus, vt ptȝ de sepul. cle. j. vel erat hereticus. vt patet de hereticis. cap. ij. libro. vj. An vxor sepelietur in tali sepulchro. Respondeo non, et ratio est, quia quod dicitur vxorem sepeliri in sepulchro mariti, intelligitur quando maritus legitime

Source : BIU Cujas

sepultus est. vt dicto. c. ebron. ¶ Item quia corpora excõmunicatorum z hereticorum debent exhumari de tumulo in quo sunt sepulta. in. c. sacris. de sepul. de hereticis. c. ij. lib. vj. ¶ Duodecimo queritur, si maritus moriatur in peregrinatione vel sit vagabundus et moriatur z sepeliatur in loco in quo sepeliuntur peregrini z aduene. An sepelietur uxor in sepulchro mariti. Rñdeo q̃ sepelietur in sepulchro mariti si corpus possit cõmode deferri ad sepulchrũ mariti, aliter non de sepul. c. religioso. lib. vj. z facit quod habetur. xiij. q. ij. vnaquęq;. ¶ Decimotertio queritur, de sponsa de futuro an debeat sepeliri in sepulchro sponsi. Rñdeo non, nam decretales loquuntur de uxore. de sepulturis. c. de uxore. eo. ti. is qui. §. mulier lib. vj. ff. solu. mat. l. si vero. §. de viro. ¶ Decimoquarto querit̃ qd
26 de cõcubina † an sepelietur in sepulchro amasij. Rñdeo non: quia tex. loquitur. de uxore. Ergo non fiet extensio ad cõcubinam. vt. d. l. si vero. §. de viro.

Decimoquinto queritur si maritus sit sine domicilio et parochia z vadit ad cohabitandũ cum eius uxore. An sepelietur in sepulchro uxoris. Rñdeo non q̃ maritus non sequitur domiciliũ nec dignitatem uxoris sed econtra. ¶ Ultimo queritur, cum uxor debeat sepeliri in sepulchro mariti, an sepelietur in expensis mariti vel heredum eius, an vero expẽsis patris ipsius mulieris, an vero de bonis pertinentibus iure domini ad ipsam mulierẽ. ¶ Aduerte quia duo sunt casus. ¶ Primus q̃n mulier dedit dotem marito z insuper habet bona propria, tunc si dos remanet apud maritum ex dote quidẽ z ceteris bonis ipsius mulieris fient expense funeris pro portione, videlicet q̃ si bona propria mulieris valeant ducẽta z mulieris dos fuerit in centũ, heres uxoris soluet duas partes ex tribus partibus, z maritus tertiã partem. ff. de religio. z sumptibus funerum. l. celsus. Notandũ aũt q̃ hoc casu quo remanet dos apud maritum tenetur maritus ad expensas funeris uxoris inquantum facere potest. ff. de relig. l. sicut pro rata. §. fi. Nota q̃ si cõstante matrimonio maritus reddidisset dotem mulieri eo casu quo constante matrimonio reddi põt vt patet in. l. j. si constante matrimonio dos
27 fuerit restituenda, tunc expense funeris nõ incũbunt marito. ff. de relig. l. pro rata. §. j. z ex illo. §. infertur solutio q̃ si dos † nõ remanet apud maritum sed soluto matrimonio maritus restituat dotez heredibus mulieris quod expense funeris nõ incumbunt marito. ¶ Secundus casus principalis q̃n nulla dos fuit assignata p uxorem marito, z tunc expense funeris incumbunt patri mulieris, et si patrem non haberet, tunc iste expense incumbunt heredibus mulieris: si autem mulier non haberet aliquos heredes nec̃ patrem, vel si habet patrẽ qui non sit soluendo, tunc expense funeris incumbunt marito quatenus facere põt. Iniuria eñ mariti censet relinquere eius uxorem insepultam. ff. de reli. l. nulla.

Nunc transgrediamur ad prela-
28 tos in quibus ecclesijs sepeliantur † q̃n decedunt nõ electa sepultura z incipiamus a capite id est a romano pontifice. Hoc declaro per questiones infrascriptas. ¶ Primo queritur, q̃n papa decedit in loco in quo cum sua curia residebat. Rñdeo sepelietur in ecclesia cathedrali loci vbi residebat curia, est eñ proprie tanq̃ eps ecclesie cathedralis. Et ideo sepelitur quemadmodũ sepeliuntur episcopi in eorum ecclesia cathedrali. ¶ Secũdo queritur si residente curia romana in aliqua ciuitate papa recedit de illo loco propter intemperiem aeris, vel ꝑpter defectum pestis, vel ꝑpter infirmitatez, curia tamen remanẽte in primo loco. Rñdeo eius corpus defertur ad locum vbi residebat curia, z in ecclesia cathedrali ibi sepelitur argumentum optimum de sepul. is qui. libro. vj. ¶ Tertio queritur vacante romana ecclesia cardinales qui erant in Italia elegerũt in papam quendã vltramontanũ qui veniens in Italiam vt reciperet coronatus insignia decessit in itinere queritur vbi sepelietur? Rñdeo in ecclesia cathedrali illius loci vbi moritur. nam per electionẽ consecutus est plenum ius apostolice dignitatis. de electione. licet de euitanda. z legitur z notatur in prohemio sexti. z sic reputatur episcopus omniũ ecclesiarum cathedralium christianitatis. ¶ Quarto queritur, si papa renuntiat papatui, vt patet de renuntiatione c. j. lib. vj. putarem q̃ degit in curia romana tẽpore quo moritur q̃ ibi sepeliatur ꝑpter reliquias precedentis dignitatis z honoris romane ecclesie. Si aũt recedat de curia z eligat vitã heremiticam vel peregrinetur per mundũ, tunc sepelietur in ecclesia in cuius territorio moritur. sicut dictũ est supra de peregrinis ꝛc.

Nunc veniamus ad dominos cardinales
29 † vbi sepeliãtur q̃n decedũt nõ electa sepultura. ¶ Hoc declaro p infrascriptas qõnes. ¶ Primo queritur si cardinalis decedat in curia. Rñdeo sepelitur in ecclesia cathedrali cũ ibi cẽseatur domiciliũ habere vbi papa residet, cũ continuo assistant pape in consilijs. de electione. fundamẽta. §. decet. lib. vj. ¶ Secũdo querit̃, cardinalis recedit ꝑpter pestem vel infirmitatẽ vel intemperiẽ aeris z decedit extra curiam. Rñdeo eius corpus defertur ad curiam romanam vt ibi sepeliatur in illa ecclesia in qua sepeliri debuisset si decessisset in curia romana, argu. optimum. de sepult. is qui. libro. vj. ¶ Tertio queritur, cardinalis existens in curia romana constitutus legatus a domino papa ad partes remotas, puta ad Alamaniaz, z recedẽs de curia decedit in itinere antequã intret prouinciam sue legationis, querit̃ vbi sepelietur. Rñdeo in ecclesia cathedrali loci vbi moritur. Possumus enim eum censeri peregrinari ad prouinciam sibi decretam z ideo sepeliri; dz in ecclesia cathedrali ꝑpter excellẽtiã
30 dignitatis cardinalatus. ¶ Quarto queritur legatus † decedit in prouincia legationis sue. Respondeo sepelieꝝ in ecclesia cathedrali illius ciuitatis in qua moritur, quasi censeatur episcopus illius ecclesie cathedralis.

Quinto queritur si aliquis sit legatus in duabus prouincijs. Rñdeo sepelieꝝ in illa prouincia in qua moritur, scilicet in ecclesia cathedrali illius loci. ¶ Sexto queritur, legatus apostolice sedis reuocatur ad curiaz decedit in itinere. Rñdeo sepelieꝝ in ecclesia cathedrali loci vbi decedit, censetur enim durare officium legationis donec redeat ad curiam. ff. de offi. proconsul. l. vlti. ¶ Septimo queritur vacante apostolica sede cardinalis moritur in curia. Rñdeo sepelietur in ecclesia cathedrali ciuitatis vbi erat curia, quia nõ cogitur a loco curie recedere. de electione. vbi periculũ. lib. vj. z in cle. ne romani. eod. titu. ¶ Octauo queritur, curia existẽte in ciuitate viterbiensi papa trãsfert curiam ad ciuitatẽ romanã, vnus cardinalis remansit in ciuitate Viterbiensi qui ꝑpter aliquod iustum impedimentũ non potuit sequi curiam. Rñdeo sepelieꝝ in ecclesia cathedrali loci vbi primo erat curia. naz impedimentũ facti excusat quia curiam sequi nõ potuit. facit in ratione sui de, sentẽtia excõicationis. c. venerabilib⁹.
31 lib. vj. ¶ Nono queritur † papa cardinalẽ existentẽ in curia deponit a dignitate cardinalatus vel cardinalis renuntiat cardinalatui in manibus domini pape vbi sepelietur. non quidem in ecclesia sui cardinalatus, quia ille titulus desijt extare ex quo renuntiauit vel est depositus. Item non in ecclesia antiqua sua parochiali, q̃ desijt esse parochianus illius ecclesie ex quo tanq̃ cardinalis transtulit se ad curiam romanam. de parochijs. c. super eo. Item non in loco domicilij quod habebat primo anteq̃ esset promotus ad dignitatẽ cardinalatus, quia illud domicilium censetur mutasse recedẽdo de illo loco, z transferẽdo se ad alium locum, scilicet ad curiam romanam. ¶ Videtur ergo q̃ debeat sepeliri in loco suorũ maiorũ. de sepul. c. j. z. c. cum quis. lib. vj. ¶ Decimo queritur si papa existens in curia romana promouit quendam habentẽ episcopatum ad cardinalatus dignitatẽ, z ille volẽs venire ad curiam decedit in itinere vbi sepelietur. Rñdeo sepelitur i ecclesia cathedrali loci vbi decedit sicut dixi superius in cardinalibus decedẽtibus extra curiam q̃ constituuntur apostolice sedis legati anteq̃ intrent prouinciã sibi decretam. ¶ Undecimo querit̃, de nunctijs apostolice sedis vbi sepelientur? Rñdeo ꝑpter reuerentiã apostolice sedis sepelientur in illis locis in quibus sepeliuntur cardinales fungẽtes officio legationis cum moriuntur in itinere vel in prouincia sibi decreta, vt superius dixi. de quibus habetur in. c. accedens. de prescrip. de offi. ordina. c. presenti. lib. vj.

Nunc veniamus in qua ecclesia sepeliant̃ patriar
32 che † z archiepiscopi z episcopi decedentes non electa sepultura. Rñdeo sepelientur in eorũ ecclesijs cathedralibus ipsi, quia ibi censentur habere domiciliũ cum ibi teneantur ad cõtinuam residentiã. de rescriptis. dilectus. ij. cũ etiaz ibi audiant diuina z percipiant ecclesiastica, sacramẽta. de sepultu. cum quis lib. vj. ¶ Secundo queritur, si decedant extra ciuitatẽ in qua eorum sedes episcopalis est, vt quia recesserunt extra ciuitatez ꝑpter pestem vel infirmitatem vel intemperiem aeris, tunc eorũ corpora etiam reducantur ad eorũ ecclesiam cathedralem arg. de sepultu. is qui. lib. vj. ¶ Tertio querit̃, si decedant in locis remotis ab eorũ ecclesijs cathedralibus. Rñdeo sepeliẽtur in ecclesia cathedrali loci vbi moriũtur. ¶ Quarto queritur si aliquis habet dispẽsatiue duos episcopatus quorum vnus non est vnitus alteri in quo illorum sepelietur. Respondetur in ecclesia cathedrali in qua maiori parte episcopus consueuit residere argu. ff. de fundo instru. l. ij. ¶ Quinto queritur, si aliquis habet dispensationem ad duos episcopatus quorum vnus sit vnitus alteri. Rñdeo sepelietur in ecclesia cathedrali, cui est vnita alia cathedralis ecclesia: quia ecclesiã cui facta est vnio consideramus tanq̃ ecclesiam principalem prout legitur z notatur ne sede vacã. c. j. Et idem dicamus si monasterium eẽt vnitum ecclesie cathedrali quod debeat sepeliri in ecclesia cathedrali et non in monasterio, z de hoc quando monasterium est vnitum ecclesie cathedrali fit mentio. ne sede vacante capitu. primo. ¶ Sexto queritur si aliquis episcopus detur tanq̃ coadiutor alteri episcopo z moriatur iste coadiutor an sepelietur in ecclesia cathedrali episcopi cui datus est coadiutor? Respondeo non, quia nõ est prelatus illius ecclesie. Iam licet episcopo detur coadiutor, nõ per hoc episcopus desinit esse episcopus. de cleri. egro. c. vnico. lib. vj. et eod. titu. cum percussio.

Nunc veniamus

Nunc veniamus ad regulares et
33 religiosos in quibus ecclesijs sepeliantur. † Hoc declaro per infra scriptas questiones. ¶ Primo queritur de abbatib⁹. Rñdeo sepelientur in suo monasterio, quia ibi censentur habere domiciliū, vt dicit Archi. ⁊ Jo. de rescrip. statutum. lib. vj. Item quia talis nō potest esse abbas sue vel alterius religionis nisi sit expresse pfessus. de electione. nullus. li. vj. Constat aūt professos esse sepeliēdos in suis monasterijs. de sepul. religiosos. lib. vj. ¶ Secundo queritur, si aliquis professus preficiatur alicui prioratui qui est de membris monasterij esto q talis sit obedientiarius ⁊ manualis si talis prior moriatur. an sepeliatur in monasterio vel in illo prioratu. Rñdeo cum ipse reputatur monachus monasterij, ⁊ etiā reperitur monachus illius prioratus, de priuile. c. j. lib. vj. sepelietur in loco monasterij vel illius prioratus, ⁊ pendebit hoc ex voluntate ipsius abbatis simile
34 quod habetur de offi. ordi. quanto. ¶ † Tertio queritur de monacho qui decedit infra probationis annum, Rñdeo ille non sepelieť in monasterio quia non cēsetur plene translatus ad monasterium, cum posiit redire ad seculū. de regularibus. statuimus. ⁊. c. cōsulti. ⁊ sic sepelietur in illa ecclesia in qua sepeliri debuisset si ad monasteriū non transisset. facit quod plene notat Archid. de sepult. cum quis. libro sexto.

Quarto queritur de professo qui non preest regimini alicuius ecclesie. Respondeo iste debet sepeliri in suo monasterio. casus est in. c. vlti. de sepul. lib. vj. ⁊ intelligitur illa decre. de professo qui est obligatus certe religioni ⁊ ordini in specie: si aūt talis professus esset obligatus religioni in genere sicut sunt illi qui infra probationis annū profitētur in ordine mendicantiū postq̄ transierunt, vt patet de regularibus nō solum libro. vj. tunc anteq̄ transeant aliam religionē sepelient in ordine mendicantiū postq̄ transierūt ad aliā religionē etiā laxiorem quod eis licet, vt. d. c. non soluz. tunc sepeliantur in monasterio ad
35 quod transeunt. vt. d. c. vlti. lib. vj. ¶ † Ultimo queritur de conuersis ecclesiarum regulariuz. An debeant sepeliri in monasterio. Rñdeo aut sunt professi, ⁊ tunc sepeliuntur in monasterio vt. d. c. vlti. de sepul. lib. vj. Aut non sunt professi, tunc aut sunt plene translati ad monasteriū, q̄ se ⁊ sua obtulerunt monasterio ⁊ mutauerūt habitum, quia alio habitu vtuntur nunc quā tunc cum erant in seculo, ⁊ tunc sepeliuntur in monasterio, secus si non sunt plene translati vt quia nec mutant habitū sed remanent in coniugio ⁊ cum proprietate suorum bonorū. de priuileg. vt priuileg. §. de fratribus. vbi est casus. facit q̄ō not. Inn. de sepul. c. de his. ⁊ de istis cōuersis quorum quidam sunt professi. quidā nō professi, habeť. xxvij. q. j. vt lex cōtinentie. ⁊ de sen. excom. non dubium.

Nunc autem veniamus ad clericos
36 cos seculares † presidentes regimini aliquarū ecclesiarūvbi debeāt sepeliri. Hoc declaro per infrascriptas questiones. ¶ Primo queritur de prelato ecclesie collegiate. Rñdeo sepelitur in illa ecclesia, quia reputatus est ibi domiciliū habere: ⁊ quia ibi tenetur ad continuam residentiam. de rescriptis. dilectus. j. Et etiā q̄ ibi audit diuina ⁊ percipit ecclesiastica sacramēta. de sepulturis. cum quis. li. vj. ¶ Secundo querit, de habēte canonicatū ⁊ prebēdam in aliqua ecclesia collegiata. Rñdeo sepelitur in illa ecclesia in qua hz canonicatum ⁊ prebendā. ita tenet Innocē. de sepul. c. j. ⁊ Archidia. eod. tit. cum quis. lib. vj. ¶ Tertio queritur, aliquis hz duos canonicatus ⁊ prebēdas in diuersis ecclesijs eiusdē diocesis vbi sepelitur. Rñdeo locus erit preuentioni, arg. ff. de nova. l. si ex multis. ⁊ si ambe ecclesie simul cōcurrant tunc se impediēt per concursum. ff. de vsufruct. l. quoties. vel res forte dirimať. l. j. cōia de leg. aut ad diocesanū super hoc recurratur. ff. de religio. l. si sepulchrum. ¶ Quarto querit, aliquis habet canonicatū ⁊ prebēdam in ecclesia collegiata vnius diocesis, habet ēt canonicatū ⁊ prebendā in alia collegiata ecclesia alterius diocesis vbi sepelieť. Rñdeo ac si haberet duos canonicatus in diuersis ecclesijs eiusdem diocesis, vel forte sepelietur in ecclesia que est constituta vbi moritur. ¶ Hic pōt incidēter dubitari si vnus hz vnum canonicatū in vna ecclesia in vna diocesi, ⁊ alium canonicatū in alia diocesi ⁊ diocesani sint discordes q̄ quilibet velit eū sepeliri in sua diocesi, videt recurrendū ad arbitros. arg. optimū de rescriptis. cum contingat.

37 Quinto queritur † de rectore ecclesie curate. Rñdeo sepelitur in illa ecclesia, q̄ ibi cēsetur habere domiciliū. de rescriptis. dilectus. ij. ¶ Sexto q̄ritur aliquis habet dispensatiue duas ecclesias curatas ex dispēsatione pape, vt patet de prebē. de multa. eod. tit. cū singu. lib. vj. ¶ Dodo queritur in qua illarum ecclesiarum sepelietur. dubium. facit illud quod not. glo. de prebē. non potest. lib. vj. Sed in qua illarū ecclesiarum teneatur residere. vbi ponit opinionē quorundam dicentium quod in neutra teneatur residere, ergo si in neutra resideat non dicetur domicilium habere in aliquo dictorum locorum vbi sunt ecclesie site, ergo in nulla illarum ecclesiarum sepelietur, sed sepelitur in loco suorum maiorum, ⁊ remanebit sub domicilio veteri quod habebat anteq̄ promoueretur ad illas ecclesias. de tēpo. ordi. cum nullus. libro sexto. Alia fuit opinio quod posset residere in qua velit, tunc censetur habere domicilium in loco vbi est ecclesia in qua residet. de rescrip. dilectus. ergo ibi sepelietur. ⁊ si equaliter in vtroq̄ loco se collocet cēsetur habere domiciliū in vtroq̄ loco. de sepul. cum quis. lib. vj. Ergo vtriq̄ ecclesie competit ius funerandi. posset tamen vna ecclesia aliam preuenire ⁊ sic si ambe cōcurrant recurratur ad diocesanum prout superius dixi in quibusdam alijs casibus, vel forte posset dici q̄ si ille ecclesie sunt in diuersis diocesibus tunc vbi moritur ibi sepelitur. ¶ Alia fuit opinio Bern. q̄ teneatur in vna residere, ⁊ in alia deseruire per vicarium, ⁊ ista opinio videť tenēda ne deseratur cura animarum. de rescriptis. c. vltimo. lib. vj. quo casu sepeliatur in illa ecclesia in qua residebat cuz ibi cēseatur habere do
38 micilium. ¶ † Septimo queritur, aliquis habet canonicatum ⁊ p̄bendam in ecclesia cathedrali ⁊ illi canonicatui sit annexa parochialis ecclesia in qua ecclesia sepelietur an in ecclesia cathedrali an vero in ecclesia parochiali. Respondeo in ecclesia cathedrali, quia in illa ecclesia videtur continue residere ⁊ nō in alia parochiali ecclesia cui licet deseruire per vicarium. de prebē. extirpāde. §. qui vero.
¶ Octauo queritur, de habente vicariam perpetuā de qua loquiť capit. g. perpetuus. de fide instru. ⁊ de preben. extirpande. §. g' vero, Rñdeo, sepelietur in illa ecclesia, quia illud iudicamus de vicario perpetuo quod de rectore principali istius ecclesie. vt cle. vnica. de officio vicarij. ¶ Nono queritur, de vicario temporali de quo loq̄tur. c. cum ex eo. de electione. lib. vj. de regularibus. beneficium. eodem libro. de ap. peruenit. Rñdeo non sepelietur ibi, quia non censetur ibi plene translatus, nec domicilium antiquū mutasse censeť.

Decimo queritur quid de sacerdotibus conductitijs quibus datur certū salarium vt seruiāt ecclesijs in diuinis sicut videmus in habētibus prioratus qui ponunt certos capellanos vt parochianis ministrent ecclesiastica sacramēta de quibus loquitur. c. requisisti, in fi. de test. an sepeliantur ibidem. Rñdeo iudicabo de istis sicut de vicarijs tēporalibus, ⁊ sic ibidem non debent sepeliri. ¶ † Undecimo queritur
39 de habēte ecclesiam curatam in cōmendā an ibi sepelietur. Rñdeo non, quia habens ecclesiam in cōmendam non dicit prelatus illius ecclesie. de electione. c. nemo deinceps. lib. vj. sed dicitur procurator ⁊ custos ecclesie, vt ibi not. ⁊c. ¶ Duodecimo queritur, si prelatus renuntiaret prelature an sepelietur in illa ecclesia cui renuntiat vel deponitur. Rñdeo, aut est secularis prelatus ⁊ tunc non debet ibi sepeliri, quia definit esse prelatus illius ecclesie de renūtiatione. admonet. ⁊. c. quod in dubijs. Si aūt sit prelatus regularis, tunc quia talis debet esse professus. de electione. nullus. li. vj. ⁊ sic remanet monachus monasterij vt plene posuit Fed. de sens in consilijs suis in consilio. v. ⁊. xix. sepeliatur in monasterio cum remaneat simpliciter professus. de sepul. c. vlti. lib. vj.

Nunc veniamus ad alias personas singulares que nulli president ecclesie ⁊ decedunt nulla sibi elec-
40 cta sepultura ⁊ hoc declaro per infrascriptas questiones. ¶ † Primo querit, de fratribus tertij ordinis beati Francisci qui appellant cōtinentes seu fratres de penitētia an sepelient apud mendicātes. Non videť, q̄ non sunt plene translati ad illum ordinē cum nō p̄fiteantur tria substantialia regule illius ordinis, possunt eñ habere proprium ⁊ remanere in coniugio prout glo. de sentē. excō. cle. cum ex eo. ergo nō sepelientur apud mēdicantes cū non sint professi nec plene translati. de priuile. vt priuilegia. §. de cōfratribus. sepelirnť ergo in eorū ecclesia parochiali, vel in loco suorum maiorū. Non eñ desinunt esse parochiani eorum parochialis ecclesie licet assumant
41 habitum illorum fratrū. ¶ † Secūdo queritur, de heremitis vbi sepeliantur. In hoc est cōsiderare tres casus. ¶ Primus casus talis est quando assumunt vitam heremiticam, non tamen profitentur aliquam regulam vel religionē de religionibus approbatis, sed simpliciter se conferunt ad silvas vel loca solitaria vbi non est hominū congregatio, vel recludunt se in pontibus qui sunt super flumina ⁊ appellantur illi pontes vulgariter pontes heremitarū, ⁊ tunc sepelientur in parochiali ecclesia intra cuius parochiam sunt loca in quibus residentvt heremite ⁊ equiparo istos peregrinis de quibus vbi sepeliantur superius dixi.

Secundus casus est quando talis heremita profitetur certam regulam ⁊ certū ordinem vt regulam beati Augustini datam sibi a diocesano non tamen transeunt ad aliquod monasterium, tunc sepelientur in illa religione cuius ordinem ⁊ regulam profitentur: ratio quia sunt professi illius ordinis ⁊ regule de sepultu. capitu. vltimo. libro. vj.
¶ Tertius casus est quādo aliquis existens professus assumit sibi vitam heremiticam de licentia superioris, vt patet de excess. prelat. capitu. vnico. libro. vj. Tunc quia isti remanent professi illius ordinis ⁊ regule debent sepeliri in eorum monasterio. de sepulturis. ca. vltimo. libro sexto.

Source : BIU Cujas

4 ¶ †Tertio principaliter queritur de mulieribus que vocant incarcerate que faciunt se recludi in certa domor per quandā fenestrā recipiunt eleemosynas a transeuntibus. Respondeo sepeliētur in parochia intra quam est illa domus, quasi velint ibi domicilū habere et quo ibi cōtinue resident. ff. ad municipa. l. j. de sepul. cū quis lib. vj. ¶ Quarto queritur de istis fratricellis qui certum habitum assumunt r vadunt mendicando pro eleemosynis r stant qnq; soli quandoq; in congregatione, nullam tamen regulam vel ordinem profitentur. Respondeo sepelientur in eorum parochiali ecclesia sicut dixi supra de heremitis qui nullam regulam vel ordinē profitētur. ¶ Ultimo queritur de his qui vulgariter appellant apostoli qui habent certum habitum et stant quandoq; soli et quandoq; in congregatione r discurrunt per certas dioceses r loca r vadunt pro eleemosynis: non tamen eas petunt sed expectant vt eis det. Respondeo sepelientur in ecclesia cathedrali intra cuius parochiā habitant r morantur sicut dixi superius de mulieribus incarceratis r heremitis non profitentibus regulam.

Summarium.

1 ☞ Sepulturam in loco minus religioso an aliquis possit sibi eligere.
2 Eligere sepulturam in quacunq; ecclesia etiam minus religiosa qui libet potest.
3 Sepulturā eligere in ecclesia cathedrali qualiter quis debeat.
4 Religiosi qui habent capellas in eorum ecclesijs quas concedunt quo ad vsum sepulture alicui domui nobilium r filiorū et descendē tium, an ibi possint sepelire aliquos de alia progenie. 6.
5 Auferri non potest a nobis illud quod est nostrum sine nostra voluntate.
7 Christiani nunquid possint eligere sepulturam in sepulchro iudeorum vel saracenorum.

¶ Decimum capitulum canonice parochialis.

Venio ad decimum capitulum principale. quoniam antē supra in nono capitulo principali plene tractauimus in qua ecclesia debeant sepeliri illi qui decedūt nulla sibi electa sepultura. Restat videre de illis qui eligunt sepulturam in qua quidem ecclesia possint sibi sepulturā eligere hoc declaro per has infrascriptas questiones. ¶ †Primo querit an aliquis possit sibi eligere sepulturā in loco minus religioso. patet exēplum. Antiquorū parētum est sepultura in monasterio vel ecclesia seculari collegiata. Modo filius vult eligere sepulturā in ecclesia q̄ non est regularis nec collegiata, sed est quedā ecclesia ruralis. Modo queritur an possit. glos. in. c. fraternitatē. de sepul. ponebat opiniones. ¶ Prima opinio est q̄ quis nō possit eligere sepulturā in loco minus religioso. ¶ Alia fuit opinio q̄ potest. de sepul. in nostra. non obstāte eodē tit. fraternitatē. quia illa intelligitur quando eligēs sepulturā est deceptus a loco minus religioso vbi eligit sepeliri, vel vbi ex temeritate vel contēptu de ecclesia suor maior transiuit ad loca minus religiosa. Vel qñ sue parochiali ecclesie non dimittit suā canonicā portionē. Nō obstat. c. in nostra. preallegatū, q̄ ibi loquit quādo ex priuilegio loco minus religioso cōpetebat ius funerandi. r ita dicebat glos. in. d. c. fraternitatem. Dicebat Inno. de sepul. c. j. q̄ regula est qō quilibet †potest sibi eligere sepulturam in quacūq; ecclesia etiam minus religiosa. vt dicto. c. j. r. c. de vxo. r c. cū super, nisi malitiose faciat. r presumitur malitiose facere si dimittūt sepulturam parētum, quam precipue tenere debent, vt dicto. c. j. et c. fraternitatem. xiij. q. ij. placuit. Tollitur autem presumptio fraudis si elegerit sepulturam in cathedrali ecclesia, vel in monasterio religioso vel in loco vbi bonum facit decimas soluendo, argumē. xiij. q. ij. c. vbicunq;. vel in ecclesia quam edificauit, argumen. xij. questione. ij. bone. vel nisi eligunt in loco priuilegiato super iure sepeliēdi. de sepul. in nostra, r licet sic presumat, tamē si probatur contrarium non tenebit electio sepulture. de sepultu. ex parte. r. c. in nostra. secūdum Inno. r in. d. c. j. hodie sunt decisa per ius nouum, q̄ indistincte quis potest eligere sepulturā etiam in loco minus religioso. de sepul. cum quis. lib. vj. tex. in. c. vbicūq;. xiij. q. ij. videt dicere q̄ quis debet eligere †sepulturā in ecclesia cathedrali: si autē propter tēporis vel loci austeritatē non posset ibi sepeliri, tunc potest eligere sepulturam apud loca religiosa. Si autē apud loca religiosa difficile esset sepeliri, tunc debet eligere sepulturam in ecclesia vbi solvit decimas. glo. ibi dicit q̄ ille ordo non est de necessitate, r ideo pōt eligere sepulturā vbi velit. Dicebat Archi. in. d. c. vbicūq;, qō illud capitu. potest intelligi de peregrinis r aduenis qui certam sepulturā non habēt, non tamē coguntur eligere sepulturam secundum ordinem illius cap. sed dz eis suaderi q̄ eligunt sepulturā seruato ordine illius cap. Alij vero intelligunt illud cap. de illis qui habēt sepulturam ab antiquo in ecclesia episcopali, r est preceptum q̄ non debeant eam mutare nisi loci vel asperitas temporis impediat, r forte in multis locis est consuetudo q̄ qui sunt extra ciuitatē r presertim nobiles habēt sepulturas suas apud ecclesiā episcopalē. Preterea de solis ciuibus pōt intelligi, quia sepe recedunt a ciuitate per diuersa ipsius vel alterius episcopatus loca r ibi morantur, sed semp debent deferri ad antiquam sepulturā, nisi asperitas loci, vel tēporis, vel aliud iustum impedimentum impediat. Et idē quod notat xiij. q. ij. in summa et. c. placuit. §. sed aliud.

4 Secundo queritur †religiosi mēdicātes vel nō mendicantes habent capellas in eorum ecclesijs quas cōcedunt quo ad vsum sepulture alicui domui nobilium r filiorū r liberorum r descendentiū r posteriorum suorū accipiēdo domū nobiliū prout dicit tex. de domo sue anie. de elec. c. venerabilē. Sicut de domo de colūna. de scisma. c. vno. libr. vj. Modo queritur an ille qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturā in illa capella. r videtur q̄ sic, quod probatur istis rationibus. ¶ Prima ratio quia ius funerandi remanet apud illam ecclesiam quo ad ius funerandi, quia est spirituale quod non transit ad illam domum nobilium, sed solum vsus sepulture. de sepultu. c. penul. r ex iure funerandi cōpetit quem posse eligere sepulturam in ecclesia. de sepultu. in nostra. ¶ Secūda ratio, quia potest eligere sepulturam in ecclesia. de sepultu. cum quis. libro. vj. ergo in quolibet loco ipsius ecclesie, quia nō est magis determinatus vnus locus q̄ alter. ¶ Tertia ratio, quia ipsa ecclesia tanq̄ locus vniuersalis videtur cōprehēdere omnes capellas sitas in ecclesia sicut dicimus in iudicijs vniuersalibus in quibus omnia subvniuersitate comprehēduntur, vt notatur de libelli oblatione. capi. ij. ¶ Quarto videtur casus de sepul. c. j. vbi Jesus elegit sepulturam alienam vt propriam. ¶ In contrarium est verū q̄ ille vsus sepulchri illis nobilibus concessus non potest eis auferri per eos qui nō
5 sunt de progenie illorum nobilium, quia †illud quod nostrum est a nobis auferri non potest sine nostra voluntate, vt. l. id quod nostrū. de regu. iur. Nec obst. c. j. de sepulturis. quia ille locus in quo sepultus est Jesus xps non pertinebat ad vsum sepulchri alterius persone, cum fuerit sepultus in loco in quo nunq̄ aliquis sepultus fuit, sicut diuina testatur scriptura. ¶ Dicunt quidam q̄ prelatus ecclesie pōt aliquē inferre in sepulchrū alterius ex iusta cā. vt si quis esset qui non haberet propriā sepulturā, r nō haberet vbi alibi posset' esse sepelire. In contrariū facit. l. ij. de religio. ff. Archi. has opiniones posuit r nihil determinauit. xiij. q. ij. precipiendum.

Tertio queritur an ipsi religiosi qui cōcesserunt dictas capellas dictis nobilibus possint in dictis capellis fratres sui ordinis vel etiam eos qui nō sunt de progenie illorum nobilium sepelire. Rñdeo non, qr talis capella quantum ad sepulturam reputatur tanq̄ hospitiū. xiij. q. ij. Sz de iure est quod in fundo in quo quis habet vsum nō potest dominus inhabitare inuito vsuario. ff. de vsu et habita. l. si habitatio. §. vltimo. r. l. in eo quoq;. r vide quod notat Azo in summa. instit. de vsu
6 et habita. §. si vero vsus. r. §. illud videtur. ¶ †Quarto queritur si progenies illorum nobilium sit extincta per eorum mortem, an poterunt illi religiosi ibi sepelire fratres sui ordinis, vel etiam concedere illam capellam ad vsum aliarum personarum. Respondeo sic, qr vsus concessus illis nobilibus est extinctus per mortem illorum nobilium, r ideo ius funerandi libere redijt ad ipsos religiosos sicut dicimus de vsufructuario vel vsurario mortuo, vbi ille vsus vel vsus fructus ad proprietarium libere redit. C. de vsufruct. l. penultima. ¶ Quinto queritur an quis possit eligere sepulchrum in locis prophanis. Respondeo sic, et ideo de iure antiquo erant sepulchra familiaria r etiam hereditaria in locis prophanis. ff. de relig. r sumpt. fune. l. familiaria. r quod plene notat Azo in summa eodem titulo.
7 §. familiaria. ¶ †Sexto querit an Christiani possint eligere sepulturam in sepulchro iudeorum vel saracenorum. Respondeo non, quia sicut eis viuētibus nō debemus participare cnz eis. de indeis. c. indei. ita nec cū mortuis. de sepul. c. sacris. Itē nō debēt christiani ingredi tēplum infidelium. de indeis. cle. j. Item in sepulchris christianorum tantū est requies defunctorū, nō in sepulchris infideliū. xij. q. ij. aurum. ¶ Ultimo solet dubitari si aliqua capella concedat pro vsu sepulture nobiliū, ita q̄ concessio fiat domui ipsorum nobilium r ipsorum filijs liberis r posteris r eorū familie r gñatione siue progenie, ad quos filios vel liberos extēdatur illa concessio. hec est materia de qua habet in. l. liberorū. ff. de verb. signi. r vide qō no. gl. r Pau. in cle. j. de bap. Itē qui intelligunt esse de gñatione vel progenie, vel de posteris vide de hereticis. statutū. lib. vj. r de scisma. c. vnico. r de penis. c. vbicunq;.

Summarium.

1 ☞ Sepulturam sibi eligere que persone possint.
2 Impubes qui est in pupillari etate an possit sibi eligere sepulturaz cum autoritate tutoris.

Pater si elegit

3 Pater si elegit sepulturam pro filio impubere ꝛ decedit factus pubes nunquid sepelietur in ecclesia sibi electa per patrem.
4 Pater an possit eligere sepulturã pro filijs impuberibus, vel ꝑ naturalibus ꝛ spurijs legitimatis autoritate principis.
Eligere sepulturam nunquid possit pater pro filio emãcipato ipubere, ꝛ an pro filio adoptiuo.
5 Auus an possit eligere sepulturam pro nepote, ꝛ an mater pro filio impubere.
6 Frater eligere sepulturam an possit pro fratre suo impubere.
7 Extraneus si instituit heredem vniuersalẽ aliquem impuberem an possit pro eo eligere sepulturam.
8 Sepulturam an possit dominus eligere pro seruo.
9 Casus in quibus quis prohibetur eligere sepulturam. 13.
10 Existentes infra annum probationis an sepulturam eligere possint.
11 Professus elegit sibi sepulturaz, ꝛ tandẽ factus est abbas in monasterio, an sepelietur in loco in quo elegit sepulturam.
12 Professus quando possit sepulturam eligere.
14 Fauor ecclesie non debet tolli per electionem sepulture.
15 Delictum solius prelati non nocet ecclesie.
16 Damnati ad mortem an possint eligere sepulturam.

¶ Undecimum capitulũ canonice parochialis.

Huc venio ad vndecimũ capitulum principale: qm̃ enim supra diximus qõ quandoq; decedentes eligunt sibi sepulturam, est
1 videre que persone † possint sibi eligere sepulturam. Et circa hoc tradam quandam regulam gñalẽ qõ omnis persona potest sibi eligere sepulturã que a iure nõ sit prohibita. xiij. q. ij. econtra. Reperio aũt in iure tria genera personarũ que non possunt sibi eligere sepulturam. ¶ Primum genus est de impuberibus. de sepult. c. licet. lib. vj. Iuxta predicta dubitatur de quatuor questionibus. ¶ Primo queritur an impubes in quo malitia supplet etatem possit sibi eligere sepulturam. videt q̃ non, qz tex. in. d. c. licet concedit ius eligendi adultis, ꝛ sic requiritur certus tempus determinatum vt qui eligit sepulturam sit adultus. ¶ In contrarium videtur qõ impubes in quo malitia supplet etatẽ. põt contrahere matrimoniũ carnale. de despon. impube. c. tue. ¶ Item potest contrahere matrimoniũ spũale, quia põt profiteri. de regularibus. c. postulasti. ¶ Secundo queritur, impubes sibi sepulturam elegit ꝛ factus pubes decedit an sepelietur in ecclesia in qua sepulturam elegit. rñdeo nõ, qz illa electio ipso iure fuit nullius momenti. hec vera nisi factus pubes illam electionem expresse confirmet sicut dicimus in matrimonio spirituali. de regularibus. c. j. lib. vj. ꝛ in matrimonio carnali. de despon. impube. c. j. eodem libro.
2 ¶ † Tertio queritur an impubes qui est in pupillari etate possit sibi eligere sepulturam cũ autoritate tutoris. Videtur q̃ sic, qz multos actus cum autoritate tutoris exercere põt, vt patet in. l. j. ff. de autoritate tuto. ¶ In contrarium est veritas, ꝛ ratio est: quia effectus electionis sepulture cõfertur in tẽpus post mortẽ pupilli, quo tẽpore est extincta tutoris autoritas, ꝛ ideo illa autoritas nihil operatur. ff. de iurisd. om. iudi. l. eum qui. ꝛ vide qõ notat. viij. q. j. apostolica. allegat ista gl. nominata. ¶ Quarto queritur, adultus habẽs curatorẽ sine autoritate curatoris elegit sepulturã, querit̃ an valeat ista electio. rñdeo sic: qz etiam testamentũ facere põt. ff. de libe. lega. l. aurelio. ſ. gaius. Redeundo aũt ad. c. licet. li. vj. de sepult. qõ permittit patrẽ eligere sepulturã pro filio impubere cõsuetudine terre id disponẽte. Nota diligẽter illud verbũ cõsuetudine, qz ꝑ hoc tex. apparet velle q̃ licet constitutio vel cõsuetudo laicorũ nõ possit directe vel indirecte, preiudicare iuri ecclesie. de consti. c. ecclesia. de rebus ecclesie. c. fi. de immunitate ecclesiarũ. c. vlti. lib. vj. tñ in casu isto illa cõsuetudo preiudicabit ecclesie in qua est sepultura parentũ, qz per illam consuetudinem aufertur corpus ab illa ecclesia, ꝛ transfertur ad aliam ecclesiam in qua pater pro impubere sepulturã elegit.

Sed iuxta predicta queritur de infrascriptis
3 questionibus. ¶ Primo querit̃ pater † elegit sepulturã pro filio impubere decedit filius factus pubes, querit̃ an sepeliat̃ in ecclesia sibi electa per patrẽ. Rñdeo non. ratio est, qz pater põt eligere ꝑ filio impubere qui ꝑpter defectũ sibi prouidere non põt. de sepultu. cura. vt. d. c. licet. ꝛ sic expirabit illa electio sicut ꝛ pupillaris substitutio que fit ꝑpter defectũ etatis filij qui sibi testari non potest. Que substitutio expirat per euentum pubertatis. ¶ Secũdo querit̃ an pater possit eligere sepulturam pro filio suo naturali et impubere. ista questio in hoc residet, an appellatione filij contineantur filij naturales, de hoc notatur. ff. ad treb. l. ex facto. ſ. si quis rogatus. ꝛ. C. de insti. ꝛ substi. l. gñaliter. Rñdeo non includit filios naturales, qz non includunt̃ appellatione filiorũ, de quo plene per glo. in cle. j. de baptis. ꝛ per Pau. de leazar. ¶ Idem dicendum fortius de spurijs
4 qui non continentur appellatione filiorum. ¶ † Tertio queritur an pro naturalib⁹ vel spurijs legatimatis autoritate principis possit pater pro filijs impuberibus sepulturam eligere. Rñdeo sic: qz recidunt a potestate patris. in aut. quibus modis naturales efficiũt. in principio. ¶ Quarto queritur, an pater pro filio emancipato impubere possit sepulturaz eligere. Rñdeo sic, quia illa decreta. licet. non distinguit inter filios emancipatos vel constitutos in potestate patris, quia vterq; ipsorum filius dicitur, vt in. d. aut. in ꝓn.

Quinto queritur an pater pro adoptiuo filio impubere possit sepulturã eligere. Rñdeo, quousq; durat adoptio: quia per adoptionẽ transit in potestatem patris adoptiui, vt in. l. j. de adop. Et hoc verum intelligo qñ filius impubes decedit viuente patre adoptiuo: sed si pater primo moriatur, tunc quia per mortẽ patris finita est adoptio. de cognatione legali. c. vno. non sepelietur in sepultura electa a patre
5 adoptante. ¶ † Sexto queritur, an auus possit eligere sepulturaz pro nepote. Rñdeo non, quia appellatione patris non continetur auus in materia odiosa, ꝛ que preiudicialis est alteri. ff. de testa. tut. l. qui filiabus. ꝛ hec est materia preiudicialis, quia agitur de preiudicio ecclesie in qua est sepultura parentum. ¶ Septimo queritur, an mater possit eligere sepulturam pro filio suo impubere. Rñdeo non, quia decre. licet. de sepul. lib. vj. loquitur de patre, ergo in materia preiudiciali non fiat extensio ad matrẽ. ff. soluto. mat. l. si vero. ſ. de viro. ¶ Octauo queritur, si sunt duo fratres an ille qui est maior possit eligere sepulturaz pro fratre impubere. rñdeo non, quia illa decreta. licet. loquitur de linea ascendentium, ergo non fit extensio ad transuersalem. ¶ Secundũ genus personarũ est de descendentibus erga ascendentes. Queritur an filius possit sepulturam eligere pro patre furioso, demẽte vel mẽtecapto qui caret omni intellectu ꝛ cognitione. de cle. egro. c. vnico. li. vj. Et videtur q̃ sic, quia pater ꝛ filius reputantur pro vna persona, vt. l. vlti. C. de impuber. ꝛ alijs subsiti. In contrariũ est veritas, qz ius eligendi sepulturam est datũ patri erga filium non aũt econtra. Constitutio ergo loquens de linea ascendentiũ non extẽditur ad lineam descẽdentium arg. ff. sol. mat. l. si vero. ſ. de viro. ¶ Tertium genus personarum est de trãs-
6 uersalibus. Queritur ergo an frater † possit eligere sepulturã pro fratre suo impubere. Rñdeo non, quia canon dat potestatem illis qui sunt de linea ascẽdentiũ, non aũt de illis qui sunt de linea transuersali. ¶ Quartũ genus personarũ est de prorsus extraneis. istud declaro per infrascriptas questiones.

Primo queritur an tutor possit eligere sepulturã pro infante. Rñdeo non, qz effectus electionis sepulture confertur ad tẽpus post mortem: quo tẽpore ille tutor desijt esse tutor. facit de iurisdi. om. iudi. l. eum qui.
¶ Secundo queritur an abbas possit eligere sepulturam pro monacho professo, videtur q̃ sic: quia abbas cẽsetur tanq̃ pater, vt. c. vlti. de regularib⁹. de excess. prela. c. j. Equiparamus ergo professuz filio impuberi, quia sicut impubes non habet velle nec nolle ꝑpter defectum etatis. C. de falsa mone. l. j. sic ꝓfessus non habet velle nec nolle ꝑpter vinculũ professionis. In contrariũ est veritas: qz canon dat potestatẽ patri naturali, vt. c. fi. de sepul. li. vj. ergo nõ fiet extẽsio ad abbatem qui non est verus sed fictus pater. ff. de leg. ij. l. si ita.
7 ¶ † Tertio queritur si extraneus instituit heredem vniuersalẽ aliquem impuberem an possit pro eo eligere sepulturam. Rñdeo nõ nullam enim potestatẽ habet in personam, licet possit eum grauare onere fideicõmissi, vt in. l. j. ad treb. Itẽ quia ius eligendi datum est patri, non aũt extraneo licet ei possit tutorẽ relinquere eo casu quo impubes non ht alia bona q̃ illa que obuenerunt ex testamẽto illo ff. de confir. tuto. l. si patronus. ¶ Quarto queritur, an persone de quibus dixi supra q̃ non possint eligere sepulturam pro alio, an ne possint eligere consuetudine id disponẽte. videtur qõ sic: quia consuetudo dat ius eligendi. de sepultu. c. licet. libro. vj. In contrarium videtur q̃ per istam cõsuetudinẽ preiudicat̃ ecclesie vbi est sepultura parentũ, sed consuetudo laicorũ neq; directe neq; indirecte põt preiudicare ecclesie. de cõsti. ecclesia. nõ ob. predictũ. c. licet. qz ibi illa
8 consuetudo approbat̃ a canone quo ad filios tm̃. ¶ † Vltimo queritur an dñs possit eligere pro suo seruo. Rñdeo cũ sit in potestate domini poterit dominus pro seruo suo eligere sepulturam eo casu quo pater possit pro impubere filio si aũt seruus esset pubes tũc ipe posset sepulturã eligere absq; voluntate domini ita dicit Joan. de sepultu. de vxore.

Nunc veniamus ad alium casum quo quis prohi
9 betur eligere † sepulturã, vt in professis. c. vlti. lib. vj. ꝛ ratio ponitur: qz non habent velle nec nolle ꝛ ex rõne illius decre. inferẽ solutio ad quatuor qõnes. Itẽ ibi iõ sepelietur in monasterio qz ibi audiuit diuina ꝛ ibi percepit ecclesiastica sacra vt dicit Jo. de sepul. c. vlti. li. vj. ¶ Primo querit̃ an ep̃s possit sibi eligere sepulturã alibi q̃ in ecclesia cathedrali. Rñdeo sic xij. q. ij. bone rei. de dona. apostolice. ꝛ hoc tz glo. xiij. q. ij. vbicunq;. Item queritur an abbas possit eligere sepulturã extra locũ monasterij. Respondeo sic, quia habet velle et nolle: et multa facit que

Source : BIU Cujas

dependent ex proprio arbitrio. de elec. si religiosus. ꝛ. c. quorundã. lib. vj. de rescrip. edoceri. de dona. ceterum. ꝛ. c. fraternitatem.

¶ Secundo queritur de professis qui preficiuntur beneficijs manualibus que sunt de membris monasterij. Respõdeo isti possunt sibi eligere sepulturam, qz habẽt velle ꝛ nolle. de statu mona. c. ij. de
10 iudi. cum deputati. de rescrip. cle. j. ¶ †Tertio queritur de existentibus infra annum probationis. Rñdeo isti possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle ꝛ nolle, cum possint ad seculum redire de regularibus. consulti. ꝛ. c. statuimus. ¶ Quarto queritur de cõuersis ecclesiarum regularium. Respondeo possunt sibi eligere sepulturam, esto ꝙ sint plene translati: quia isti habent velle ꝛ nolle vt patet, quia isti possunt ad seculum redire. xxvij. q. j. vt lex cõtinẽtie. facit de priuileg. vt priuilegia. ꝛ qõ not. glo. in. d. c. vlti. de sepul. lib. vj. Et hoc intelligo de conuersis non professis, secus in conuersis qui sunt professi, quia in istis eadem est ratio q̃ in religiosis. Redeundo autem ad. d. decre. vltimã. de sepul. lib. vj. que loquit̃ de professis insurgunt quatuor questiones.

Primo queritur aliquis elegit sepulturã, demum transiuit ad monasterium, an sepelietur in monasterio vel in ecclesia vbi sepulturam elegit. Rñdeo sepelietur in monasterio, quia illa electio efficitur nulla. Considera mus enim illam, habilitatem eligentis sepulturã secundũ tempus mortis: sed illo tẽpore inspecto est professus, desinit enim ꝛ tollitur illa voluntas ex quo postmodum profitetur. bene facit. cle. exiui de
11 paradiso. versi. si. ¶ †Secundo queritur, professus elegit sibi sepulturam, tandez abbas factus est in monasterio an sepelietur in loco in quo elegit sepulturam. Rñdeo non: quia illa electio fuit ipso iure nulla; vt. d. c. vlti. de sepul. lib. vj. ꝛ sic non cõualescit ex post facto. in regula. nõ firmatur. lib. vj. hec vera nisi ille effectus abbas expresse consenserit se velle sepeliri in ecclesia in qua existens professus sepulturam sibi elegerat. ¶ Tertio queritur, abbas elegit sibi sepulturam, quod potest vt superius dixi: tandem renuntiauit abbatie vel deponitur a prelatura ꝛ sic remanet monachus ꝛ professus illius monasterij, vbi sepelietur. Rñdeo, sepelietur in monasterio, nõ autem in ecclesia vbi sepulturam elegerat. ratio, quia inspicitur tẽpus mortis an quis sit habilis ad eligendũ sepulturaz, sed iste tempore mortis reperit se monachũ ꝛ professum ꝛ nõ abbatem, ꝛ sic reperit se nõ habere nec velle nec nolle. ¶ Quarto queritur cuz decre. vlti
12 ma de sepul. lib. vj. dicat ꝙ professus † potest sepulturaz eligere, qñ ad monasterium est tam remotus ꝙ ad illud cum moritur deportari non potest, dicit Jo. eo. ti. is qui. in nouella. in fi. super verbo, deportari. lib. vj. ꝙ illud verbum deportari debet etiam suppleri ꝛ sepeliri sine periculo vel violatione interdicti, vt cle. j. de sepul. vel corporis ex aliqua causa, tunc sepelietur in ecclesia parochiali loci vbi decedit, nec tunc posset professus sibi eligere sepulturam. ita etiam debet intelligi. c. vlti. de sepul. lib. vj. ibi dum dicit, deportari. ꝛc.

Nunc veniamus ad tertium ca-
13 sum quo quis prohibetur sibi eligere sepulturam † scz in casu capi. j. de sepulturis. lib. vj. scz quando religiosi inducunt alios ad vouẽdum, iurandum, vel fide interposita alias promittendum vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant vel electam vlterius non immutent quo casu electio est nulla nec sepelientur apud ecclesias sic electas nec alibi ne contra votum, iuramentum vel promissum huiusmodi a se factum materiam habeant veniendi possint sepulturam eligere. Pro declaratione autem dicte decret. queritur si ille qui de iure cõmuni sepeliri debet in ecclesia vbi est suorũ parentum sepultura, vt patet de sepul. cum quibus. lib. vj. ꝛ eo. ti. c. j. eo. libro. inducatur per religiosos illius ecclesie ad iurandũ, vouendũ vel promittendum eligere ibi sepulturam, vel electam non mutare, an isto casu sepelietur in illa ecclesia. glo. in. d. c. j. disputat hunc articulum, videtur ꝙ nõ debeat ibi sepeliri: quia tex. ibi denegat sepulturam in ecclesia sic electa. ¶ Preterea si deberet sepeliri in loco suorum maiorum, ergo talis ecclesia haberet suum obtentum vbi sepeliatur, siue dicamus illum sepeliendum ex virtute electionis sepulture, siue ex virtute iuris cõmunis disponẽtis decedentẽ ab intestato sepeliẽdum in loco maiorum. Alia fuit opinio ꝙ debeat in illa ecclesia sepeliri: non ex virtute electionis sed ex virtute iuris cõmunis disponentis decedentem ab intestato sepeliendum in locum maiorũ: cuz ergo talis electio sit nulla, reputamus illuz ab intestato decedentẽ, ꝛ sic in illa ecclesia sepelietur vbi est locus suorum maiorum sicut ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. de priui. pastoralis. Item illa cõstitutio emanauit in fauorẽ ecclesie vbi est sepultura
14 maiorum, qui fauor † non dz tolli per electionem sepulture.

Secundo queritur aliquis elegit sponte sepulturam apud ecclesiam sancti Francisci, demum inducitur per religiosos ordinis sancti Dominici in ecclesia. constat ꝙ non tenet secunda electio. per. c. j. de sepul. lib. vj. queritur an ille sepeliatur in ecclesia sancti Francisci, an vero in ecclesia suorum maiorum. videtur ꝙ debeat sepeliri in ecclesiã suorum maiorum, vt dicto. c. j. ibi dum dicit apud illas ecclesias apud quas de iure sepeliendi fuissent ꝛc. de iure aũt est ꝙ in ecclesia suorum maiorum sepeliri debet. de sepul. cũ quis. lib. vj. dicas ꝙ dz sepeliri in ecclesia sancti Francisci. vnde aduertendum ad duos casus. ¶ Primus quãto quis legitime elegit sepulturã in vna ecclesia, ꝛ tñ secundo inducitur ad eligendũ sepulturã in alia ecclesia, et illa electio secunda est nulla ꝛ nõ tollit primã electionẽ que erat valida de iure. de ele. c. auditis. ꝛ in regula. vtile. lib. vj. ¶ Secundus casus est qñ quis pro primo inducit̃ ad eligendũ sepulturaz in vna ecclesia, ꝛ tandẽ eligit sepeliri in alia ecclesia, ꝛ tunc in nulla istarum ecclesiarum sepelit̃. ratio quare non sepelit̃ in vltima ecclesia ponitur in. c. j. de sepul. libro. vj. ibi, ne cõtra votum ꝛc. papa eñ reprobat electionem que fit in alia postq̃ erat inductus ad electionẽ faciendam non aũt tollit electionem que primo fit in vna ecclesia, licet secũdo inducatur ad eligendum sepulturam in alia ecclesia, ꝛ istum casum
15 canoniste non aduerterunt. ¶ †Tertio queritur, cũ illa decre. j. dicat qñ per religiosos alicuius ordinis quis inducitur ad sepulturaz queritur si vnus solus inducat aliquem ad sepulturam eligendam, an tunc erit electio nulla. Rñdeo non. vñ dicebat Archi. in. d. c. j. lo cum esse. d. decre. cum interuenit dolus vel fraus omnium religiosorum illius ecclesie in qua quis sepultus est vbi sicñ glo. vltima ibi dum dicit nota, puniri ecclesiam ex facto omnium de ecclesia. C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. xxv. q. ij. ita nos. xvj. q. vj. c. j. ꝛ. ij. ꝛ de hoc plene in regula. delictum. lib. vj. de ord. cogni. c. ij. vbi per gl. Ex his infertur ꝙ si solus prelatus induxisset illum ad sepulturam ibi eligendam, non esset locus decre. ꝛ tunc valeret electio: quia delictum solius prelati nõ nocet ecclesie, vt in regula. delictum. lib. vj.

Quarto queritur religiosi ordinis beati Francisci inducunt aliquẽ vt eligat sepulturam in loco predicatorum, an tunc erit electio nulla. Rñdeo nõ, quia illa decre. annullat electionem quãdo quis inducitur per religiosos illius ecclesie in qua quis eligit sepulturam. facit ratio, quia esset parata fraus annullandi electionem sepulture si electio annularetur propter fraudem religiosorum cuiuscũq; ordinis. Ex his infertur ꝙ non esset locus decre. qñ laici inducerent aliquem ad eligẽdum sepulturam in aliqua ecclesia: quia decre. illa annullat electionem quando quis inducitur per religiosos vel seculares clericos illius ecclesie in qua quis elegit sepulturam: secus ergo si inducatur p laicos vel per parentes vel amicos illius qui illum inducunt ad se-
16 pulturam eligendam. ¶ Ultimo queritur, de damnatis † ad mortem an possint eligere sepulturam, in hoc considera quatuor casus. ¶ Primus casus est quando decedit lite pendente mota super crimine, ꝛ tũc potest sibi eligere sepulturam: quia morte extinctum est crimen, nec per solam accusationẽ est effectus seruus pene. ¶ Secũdus casus est qñ damnatus appellauit a snia, ꝛ pendente appellatione moritur, ꝛ idem ꝙ possit sibi eligere sepulturã: qz per appellationem erat suspensus effectus a snia, vt in. l. j. ff. ad turpil. de iure iurã. venientes. facit si pendẽte appellatione mors interuenerit. l. j. ꝛ. ij. ¶ Tertius casus est qñ snia nõ est appellatione suspẽsa, sed est executioni mãdata: qz tunc ille est effect⁹ seruus pene, ꝛ ideo nõ põt sibi sepulturam eligere, quia nullam põt ponere vltimã voluntatẽ ff. de testa. eius qui. ꝛ hinc est ꝙ etiã pro anima non posset relinquere vt dicit Jo. in addi. Spe. in ti. de instru. edi. §. cõpendiosam. versicu. xj. licet possit petere penitentie sacramentũ quod nõ debet eis denegari, vt in cle. j. de peni. ꝛ re. ¶ Damnati ad mortem nõ debẽt sepeliri in ecclesia nisi de autoritate principis. ff. de ca da. punitorũ. l. ij. ꝛ hoc tenet glo. xiij. q. ij. quesitum.

Summarium.

1 ☞ Sepulture priuilegium quis possit dare.
2 Cemiteria qñq; dicuntur atria, ꝛ quandoq; polyandria.
3 Ecclesie nõ habentes parochiam vel cemiterium, nunqd alius a papa possit illis dare ius cemiterij ꝛ liberam sepulturam.
4 Generale priuilegium sepulture dat solus papa per totum orbem.
5 Sepultura quid sit.
6 Asum sepulchri in ecclesia vel eius cemiterio ẽpo reclamante qs nõ potest habere de iure scripto.

¶ Duodecimum capitulum canonice parochialis.

Venio ad duodecimũ ca-
1 pitulum principale videlicet quis possit dare priuilegium † sepulture. circa hoc est dicendum ꝙ omnis parochialis ecclesia ex iure parochiali hz ius funerandi, quod est de iuribus parochialibus, vt no. Inno. ꝛ Jo. super rubrica, de parochijs. hoc tamen est verum si per episcopum fuit cemiterium assignatum ꝛ benedictum secundũ formam canonis. de consecra. dist. j. nemo. quod cemiterium secunduz antiqua iura debet esse. xl. passuum in circuitu in maiorib⁹ ecclesijs, in alijs vero. xxx. xvj. q. iij. sicut antiqtus. vbi ecclesia fuit inter cã-

cella, vel

cella,vel loca arta, ea.q.gſquis.in ſi. Et tñ hoc in locis latis ſeruaꝛ qõ tot paſſus aſſignanꝛ. Illud ergo ſolum per eꝑm deſignatũ habebit eccleſia pro cemiterio.predicta vera vbi cemiteriũ eſt liberuz hec vera dico:qꝛ interdũ parochia alterius,puta matricis vel baptiſmalis eccleſie fit capella vel eccleſia ſine cemiterio:qꝛ ius funerandi ſeruatur matrici,de preſcri.ex trãſmiſſa.vel cũ cemiterio,nõ tñ libero,puta qꝛ non poſſunt niſi infantes,vel impuberes, vel feminas ſepelire,talia eñ in ordinationẽ ꝛ in pactũ venire poſſunt, ꝛ ſic põt loqui decre.ad audientiã.de eccle.edifi.patet de pactis.c. j.lib.vj.ſicut ſeruari põt ſcrutinium et baptiſma.de maio.ꝛ obe.is qui.de capellis mo.c.dilectus.ſic ꝛ iure cõi reſeruantur illi decime prediorum reſidentiũ infra nouã parochiã.xvj.q.j.eccleſie.ꝛ.c.qui cunqꝫ.ꝛ.c.ſtatuimus.de hoc de decimis.c.cũ contingat. ergo non mirum ſi ſeruari poteſt ſepultura nõ libera vel modificata,ille autẽ eccleſie que vt poſt dixi parochiales cõſtituunꝛ ꝛ cũ libero cemiterio potius ex iure cõmuni ꝙ ex priuilegio dicũtur habere ius fune
2 randi,vt not.ipſe in.c.j.de ſepul. Et illarũ cemiteria † que qñqꝫ dicuntur atria.xij.q.j.nulla.xiij.q.ij.precipiẽdum.xvij.qõ.j.ſi quis in atrio.ꝛ.c.ſi contumax.qñqꝫ dicunꝛ polyandria.vt in pontificali pateta iure cõi habẽt immunitatẽ,nec violari debent,nec pollui,nec in eis negotiationes vel nũdine debẽt fieri,nec cauſe, maxime criminales tractari per iudices ſeculares,pz primũ de immu.eccl.inter.ſcõm patet de conſecra.eccleſie altaris.c.cõſuluiſti.tertiũ patet de immu.eccle.c.cũ eccleſia.ꝛ eo.titu.decet.lib.vj. ¶Quare de his principaliter nõ eſt qõ.vnde dicebat Inno.qõ non oĩs eccleſia habet cemiteriũ,ſed ille tantũ que habent populum.ita dicit Inno. de ſepul.c.j.Jo.añt in.d.c.j dicebat qõ non oĩs eccleſia habet cemiterium.i.ius funerandi,aut corpora ſepeliendi,etiã ſi pro fratrib⁹ ſuis vel certis perſonis id habeant,ſed ille tantũ que habẽt populum,vel ſup hoc ſunt priuilegiate,vel habent ius funerãdi: ꝛ facit qõ ipſe Jo.no.de cleri.non reſi.c.qꝛ nonnulli.Et ſubdit Joã.in.d. c.j.qõ qñqꝫ pacta huiuſmodi electionẽ impediunt,puta ꝙ nullos vel certos parochianos ad ſepulturã recipiant.de cõſe.diſ.j.certũ. ꝛ facit quod no.de ſepul.c.j.lib.vj.

3 **Sed dubium** queſtionis eſt circa eccleſias † nõ habẽtes parochiãvel cemiteriũ nunqd ali⁹ a papa poſſit illis dare ius cemiterij ꝛ liberã ſepulturã. ꝛ vr ꝙ nõ, cum hoc papa cõcedat in cle.dudũ.ſ.huiuſmodi.itẽ de iure cõi ſepultura cõpetit eccleſie parochiali,vt not.de ſepul.in noſtra ꝛ eo. ti.licet.in.vj.illud ergo ius cõe eꝑs vel alius ꝙ papa in preiudiciuz parochialis eccleſie non poterit tollere.de exce.prela.c.ij.etiam legatus.de ꝓfir.vti.vel inuti.c.fin.Tu dicꝫ,ꝛ ita ſeruaꝛ ꝙ epi in ſuis dioceſibus religioſis parochiã vel populũ non habentem dant liberã ſepulturã. Nam qõ plus eſt, eccleſie quã volũt pro ſepulturis ampliare poſſunt donare centeſimam de bonis ꝑpatus.xij.q.ij.bone rei.de dona.c.apoſtolice.facit.xij.q.ij.aurũ.ꝛ ob hoc fuit ſublata illa dictio in noſtris, que erat in antiqua illi⁹ decre.de ſepul.cer
4 tificari. Ad ꝓtraria rñdetur ꝙ † generale priuilegiũ ſepulture per totum orbẽ dat ſolus papa,et ſic loquitur cle.dudũ.ſ.huiuſmodi. qõ autem dicit de preiudicio parochialis eccleſie.non ob.qꝛ etiam alibi quã in parochiali eccleſia parochiani potuerũt eligere ſepulturam.de ſepult.c.ij.lib.vj. Nec iſtud priuilegiũ illos cogit.ꝛ eſt ſimile de capellis mo.c.peruenit.xj.q.j.fateor tñ ꝙ qui inter alteri⁹ parochiã nouũ cemiteriũ erexerit,id facere debet de ꝓſenſu capituli ſui ꝛ ex cauſa iuſta, vt plene no.de reli.do.ꝓſtitutus.et facit qõ no.Jo.de priuile.c.in his.in gl.idem priuilegiũ.ꝛ de hoc plene per Jo.in.q.j.de ſepul.certificari. Dicebat añt Jo.de lig.in cle.dudũ. ſ.hoc quoqꝫ.de ſepul.ſup ℣.libera ſepultura.ſ.qñ cemiterium eſt aptũ recipere quẽcũqꝫ ꝛ vnũquẽqꝫ.ſepultura eñ eſt locus cõcauus in cemiterio poſitus vbi corpus catholici ſepelit,vel ille locus proprie eſt ſepulchrũ ſiue monumentũ, ſiue tumulus, ſed ſepultura eſt ipſum officiũ diuinũ qõ mortuo impendit cũ corpus eius traditur terre, habent vero oẽs eccleſie parochiales hanc libertatem de iure cõi ꝛ plures alie ex priuilegio vel cõſuetudine ſpeciali, vt patet de ſepul.per totum.ꝛ licet quilibet tituli locus ex quo per eꝑm deputatus eſt ad hoc ꝛ ipſe canonice dedicationi ſit aptus, hic tñ actus ſiue exercitium aliquando ſibi deficit,vel ꝓpter defectum materie, vel propter pacta ſiue conuentiones inter rectores locorum, vt patet de pactis.c.j.lib.vj.

5 **Et vide qõ not.** glo.de ſepultu.c.abolende.ibi dum dicit qõ ſepultura † dicit locus ſiue terra,in qua fit ſepultura ſi in tituli terra nullus nunqꝫ ſepult⁹ fuit, nec alias eſt locus ſacer vt cemiteriuz.ꝛ ibi ſubdit an talis loc⁹ poſſit vendi cũ talis terra non ſit religioſa nec ſacra,ſed purus dicit talis locus.ff.de reli.l.ij.ſ.purus.ſi vero in tali terra aliquis ſepultus fuit,ꝛ de voluntate eius cuius locus erat ſacer factus eſt:tũc vendi vel obligari non poteſt.C.de reli.l.ij.ꝛ de reli.l.j.ſ.ꝛ ſi alius. et idẽ de terra cemiterij que non põt vẽdi.xiij.q.ij.queſta eſt.ꝛ.c. precipiẽdum.ꝛ ꝓpter hoc q̃rebant Jo.an.ꝛ Mo.in.d.c.abolende.ſuperverbo,hac de cauſa.an i terra cemiteriata qs poſſit habere ſepulchrũ proprium.ꝛ dicit ꝙ nõ,q̃tum ad proprietatem.ff.de rerũ diui.l.in tantũ.ſ.ſacre.poteſt tñ habere ipſum quo ad vſum.ſ.vt ipſe et ſui ibi ſepeliãtur,ꝛ ſic intelligit de ſepul.c.j.j. reſpõſo.xiij.q.ij.ebron. ſ.Joſeph.ff.de reli.l. familiaria. adeo ꝙ inuito tali vſuario alius inferri non põt.ff.de reli.l.ij.ſ.vſumfructũ.ex cauſa tñ poteſt alius non habens vſum ſepulchri ibi ſepeliri.ſ.qñ alibi cõmode ſepeliri
6 non põt,ſed poſtmodũ ibi ſubdebat Mo.ꝙ † de iure ſcripto nõ poteſt qs habere vſum ſepulchri in eccleſia vel eius cemiterio eꝑo reclamante,ar.de cuſto.eucha.c.ij.de arbi.cõtingit. ſed de gratia huiuſmodi vſus toleranꝛ. ibi etiã ſubdit qõ nõ põt qs habere ius ſedendi in bancis vel ſedibus q̃ ſunt in eccleſia. ſubdebat etiã gloſ.in d.c.abolende.qõ ſepultura põt ſecũdo mõ intelligi pro officio ſepulture qõ ſimiliter vẽdi nõ poteſt ſi clerici ad hoc teneantur cũ habeant beneficiũ ab eccleſia ipſi,immo ſimoniã cõmittunt. de ſimo. c.non ſatis.ꝛ.c.cũ eccleſie corpore.xiij.q.ij.eccleſiaſtico.ꝛ.c.q̃ſta.Si vero nõ teneanꝛ ad hoc noĩe beneficij,poſſunt ĩde accipere pretiuz qꝛ de ſuo hoc facere nõ tenenꝛ.ꝛ qõ plene no.de prebẽ. ſignificatũ. vbi ponit an clericus poſſit locare ſuas operas ſpirituales,vt in aliqua capella deſeruiat in diuinis officijs.

Summarium.

1 ☞Onus expenſarum ſepulture prelatorum cui incumbat.
2 Epiſcopi debent ſepeliri de bonis eccleſie cathedralis.
Abbates nũquid ſint ſepeliendi cũ expenſis monaſterij.
3 Monitij qui decedunt infra probationis annum nunquid debeãt ſepeliri de bonis monaſterij.
4 Profeſſus q nulli preeſt adminiſtrationi vbi ſepiliri debeat, ꝛ cũ quibus expenſis. Item ꝛ profeſſus qui preſidet beneficio manuali qõ eſt de membris monaſterij.
5 Canonicatum ꝛ prebendam habens in eccleſia ſeculari,de quibus fructibus funerabitur.
6 Eccleſiam curatã in titulum ſi quis habet ꝛ aliam curatã in cõmendam,de quibus redditibus ſepelietur.
7 Nuntij apoſtolici de quibus loquitur.c.accedens.de preſcrip.cum quibus expenſis ſepelientur.
8 Prelatus vel rector alicuius eccleſie q eſt cleric⁹ ſecularis ꝛ habet bona patrimonialia,de quibus bonis ſepelietur.
9 Parentes prelati ſi in eius funere fecerunt expenſas animo repetendi, qualiter habebitur ratio iſtarum expenſarum.
10 Impenſa funeris quedicatur. 11.

¶Decimumtertium cap.canonice parochialis.

Tenio ad.xiij.cap. principale. qm̃ añt.ſ.tractauimus de ſepultura prelatorum regulariũ ac etiã ſeculariũ ꝛ aliorũ clericorum. Et qm̃ ſepe ꝓtingit,qõ prelati ꝛ religioſi ac etiam clerici ſeculares infirmanꝛ ꝛ decedũt,ꝛ multe fiunt expenſe tpe infirmitatis,ꝛ etiam pro ſepultura eorum queritur cui
1 incũbat hoc † onus expenſaꝝ. Et primo eſt premittẽdum qõ expẽſe que fiũt in infirmittate fieri debent de bonis eccleſie.de cle.egro. c.j.ꝛ.c.de rectoribus. De expenſis añt q̃ fiunt pro ſepultura declaramus per infraſcriptas cõnes. Et primo incipiamus a capite, vcz a romano põtifice,ꝛ iſte eſt caſus indubitatus:qꝛ fiũt per cancellarium dñi pape expenſis camere romane eccleſie.de cuius officio habetur cle. ne romani.de elec.immo plus dicendum eſt,qõ omnes eccleſie mundi debent contribuere ad huiuſmodi expenſas, cũ papa p̃ideat regimini ro.eccleſie,vt no.in pemio.vj.vnde dicit text. de iudi.nouit.qõ ſuperna diſpoſitione papa vocaꝛ ad regimẽ vniuerſalis eccleſie.

Secundo queritur de cardinalibus,cõſtat eñ iſtos eccl'ias habere in titulum eorũ cardinalatus.de elec.querelã.de maio.ꝛ obe.is q. Itẽ habent multas alias eccl'ias ꝛ dignitates quas papa qñqꝫ in commẽdam,ꝛ qñqꝫ reſeruat eiſdẽ cuz ad cardinalatus promouenꝛ.rñdeo oẽs tales eccl'ie ꝛ dignitates contribuẽt expẽſas funeris,cuz talis cardinalis gerat curam oĩm taliũ eccleſiarum,ꝛ ſic tales eccl'ie talia onera ſupportent.faciunt in ratione ſui de prebẽ.cum ſm apoſtolum.de cenſi.c.cum apoſtolus.

2 ¶Tertio q̃rit de epis. Rñdeo ſepeliri debẽt † de bonis eccleſie cathedralis,immo plus ſtatutum eſt in canone ꝙ epi p magnificandis ſepulturis ſuis poſſunt elargiri cẽteſimam ſue eccl'ie,vel de poſſeſſionib⁹,ꝛ hoc poſſunt facere ſine ꝓſenſu ſui capituli.de quo plene no.xij.q.ij.bone rei.de don.c.aplice.ꝛ no.qõ illud põt eꝑs actualiter in vita elargiẽdo, nõ autẽ legãdo,vt id fiat poſt mortẽ eius,vt idẽ dicit Jo.in.d.c.aplice.ꝛ no.diligẽter illũ text.dũ loquit de epis qꝛ ad hoc ſequit qõ prelati inferiores nõ poſſunt illam cẽteſimam elargiri. Hic incidẽter q̃ritur,ſi mẽſa epi ſit diuiſa a mẽſa capituli, an ſepelietur eꝑs de redditibus mẽſe ſue, an ℣o de redditib⁹ mẽſe capituli, vel cõiter de vtriſqꝫ. Reſpõdeo,ſepelieꝛ de redditib⁹ ſue

Source : BIU Cujas

mense.pro hoc facit ratio:qr de suo dz qs sepeliri.ff.de relig.l.at si qs.ergo de sua mēsa.putarē tñ qō si redditus sue mēse non sufficerent:tūc sepelieť de redditib⁹ mēse capti esset eccl̄ia iniuria cathedrali ecclesie qr corpus epi iaceret insepultū.ar.ff.de reli.l.qō si nulla.

¶Quarto queritur de abbatibus. Rñdeo debēt sepeliri in expēsis monasteriȳ.nā isti abbates appellanť patres abbates.de regularibus.c.fi.r ideo de bonis monasteriȳ debēt fieri sumptus,sicut et de hereditate patris.ff.de reli.l.si qs impia.§.plericz.r hoc verum qñ mensa abbatis non est diuisa a mensa capituli,sed si esset mensa diuisa:tunc idem dicendum est qō.s.de episcopo habente mensam diuisam a mensa capituli.

3 **Quinto queritur** de nouitijs † qui decedūt infra pbationis annū,vī qr debeāt sepeliri de bonis monasteriȳ,cū reputenť religiosi.de sen.excō.religioso.lib.vj. In cōtrariū vī qō de bonis patrimonialibus,cum nō sint plene translati.de priuile.vt priuilegia,r ad seculū possint redire.de regularib⁹.statuim⁹.r.c.§ulti. Et p hoc vī dicendū qr si abbas sepeliat illū de bonis monasteriȳ,qō possit expēsas illas repetere ab illis qui succedūt tali nouitio,sicut dicimus in extraneo q sepelit aliquē qui repetere pōt expensas ab herede defuncti,vt.l.si qs.de reli.de suo eñ dz quis sepeliri r nō de alieno.putarem tñ qō si talis nouit ius nō haberet aliquid in bonis,qō tunc monasteriū debeat sepelire euz. esset enim contumelia monasterio relinquere corpus illius insepultum.arg.ff.de reli.l.si nulla.

¶Sexto queritur de professo qui nulli presit administrationi.re spōdeo iste sepeliť in monasterio.de sepul.c. religiosus.lib.vj. Et casu quo non sepelitur in monasterio r decesserit in partib⁹ remotis,ita qō eius corpus nō possit cōmode portari ad monasterium, quod abbas teneatur mittere pecuniam ad locum vbi ille decessit pro funerando eum.

4 ¶†Septimo q̄rit de professo q presidet bñficio manuali quod est de mēbris monasteriȳ.dubiū facit.c.j.de priuil.li.vj.vbi tales reputanť monachi tā monasterior qm prioratuū,vī ergo qr sepelianť in expēsis monasteriȳ:qr monachus est in ẓriū vī qō expensis beneficij manualis:qr illius curā gerit,vt.d.§.fi.ergo illud onus illi bñficio incumbat,argu.de sepul.dudū.§.verum.de preben.cum scōm. Idem dico de canonicis regularibus quod de monachis.

¶Octauo q̄rit de habēte ecclesiā curatam. Rñdeo sepelieť de bonis ecclesie,r forte posset dici qō si nō esset aliqd de quo posset ecclesia illum sepelire,qō parochiani ad expēsas cōtribuāt funeris sicut dicimus de eleemosynis quas tenenť parochiani dare clericis paup̄ibus,vt.c.vt dominicis.de parochijs.

¶Nono q̄ritur de clerico habente duas ecclesias curatas ex dispēsatione,vt patet de elec.dudū.de prebē.de multa. Rñdeo sepelieť de bonis vtriusq ecclesie:qr vtriusq curā gessit,r illa ecclesia plus cōtribuet in istis expensis que est magis abundans in redditibus, sicut dicimus in expensis que fiunt episcopo visitanti per ecclesias sibi cōmissas.de censi.cum apostolus.

5 **Decimo queritur** † de habēte canonicatū r pbē daz in ecclesia seculari. Respō deo de fructibus prebēde funerabit,qō intelligo nō solū qñ tales fructus non fecit suos,sed etiā si fecisset suos:qr fuissent recōditi, prout habetur.de offi.or.c.si canonici.lib.vj.

¶Undecimo queritur de habente canonicatū r prebendā in duabus ecclesijs.rñdeo de reddit⁹ vtriusq pbende sepelieť,sicut dixi superius de clerico habente duas ecclesias curatas.

¶Duodecimo querit de vicario perpetuo de quo loquit decret. extirpande.§.qr vero.de pbē. Rñdeo idē iudicamus de isto quod s.dixi de parochiali ecclesia.de fide instru.§.perpetuus.r cle.que de ecclesijs.de offic.vica.

¶Decimotertio querit,qd de vicario tpali.rñdeo,sepelietur de redditibus ecclesie in qua constitutus est vicarius,sicut r de redditibus eccl̄ie pcipit cōgruā sustentationē.de app.puenit.de elec.cū ex eo.§.porro.lib.vj.de regularib⁹.bñficiū.eo.lib.r de istis vicarijs ppetuis r tpalib⁹ vide qō no.in cle.q̄ de ecclesijs.de offi.vica.

¶Decimoquarto querit de sacerdote habēte ecclesiā in cōmēdā. Respondeo sepelitur in ecclesia de redditibus eccl̄ie quā habet in cōmendam,cū de talibus redditibus debeat puideri sibi,put not. de elec.nemo deinceps.lib.vj.

6 **Decimoquīto queritur** aliqs † hz ecclesiā curatā in titulū,r hz aliā curatā i cōmēdā,qō fieri pōt de iure.de elec.dudū.rñdeo sepelieť ō reddit⁹ vtriusq sicut.s.dixi ō hñte duas eccl̄ias curatas.

¶Decimosexto querit de coadiutore q dať prelato infirmo. Respondeo sepelietur de redditibus ecclesie cui presidet tāq̄ coadiutor,cū de regularibus reddit⁹ debeat sustētari. de cle.egro.c.iij. de sup.ne.pla.c.grandi.in fi.lib.vj.de cle.egro.c.vnico.eo.li.et qō no.Jo.de cle.egro.c.consultationibus.

¶Decimoseptimo queritur de visitatore dato a papa in aliqua prouincia,de quo loquit.c.dilect⁹.j.de reseri. Rñdeo sepelit in expensis puincie,vt.d.c.dilect⁹. Et circa hoc no.tres casus,nāq qñq visitator dať a papa,r de hoc loquit.d.c.dilect⁹.qñq visitator dať a capitulo puinciali,de quo loquit.c.ea que.r.c.in singulis.de statu mo.Qñq visitator dať a iure,vt pz de censi.cū apl̄s.r eo.ti.c.romana.li.vj.r de offi.ordi.si eps.eo.lib.et tūc sepelietur in expensis ecclesiarū quas visitat,cū congruā sustentationē ab illis debeat habere,vt.d.c.cum apl̄s.r eo.ti.romana.r.c.si episcopus.

7 ¶Decimooctauo querit † de nūtijs apl̄icis de qbus loquit.c.accedens.de pscri.rñdeo sepelieť in expēsis locorū in qbus ẓstituunť nuntij apostolici.r pro hoc facit.d.c.accedens.

¶Decimonono querit de collectorib⁹ apl̄icis q deputanť ad exigendū collectas r decimas papales.rñdeo sepelienť de salario eis deputato per sedē apostolicā p hmōi executione,vt sicut sentiunt exinde cōmodum,ita r onus sentiant.de sepul.c.j.

Vigesimo queritur de cardinalibus q deputā tur legati a papa in aliqua prouincia vel regno.rñdeo sepelienť in expēsis plator̄ puincie in qua sunt constituti legati,vel sepeliētur de salario eisdem deputato per papā,vel sepelienť de redditibus suorū beneficiorum et de his q̄ recipiunt ratione officij legationis.cogita.

¶Vigesimoprimo querit,quidā eps promotus est ad cardinalatum,r tandē papa sibi reseruauit epatū r eū constituit legatum in aliqua puincia.rñdeo sepelieť de bonis epatus,r etiā de his q̄ pcipit ex officio legationis.in hoc est tñ cogitandū:qr dñs eps Perusinus qui erat cardinalis cum esset constitutus in marchia legatus ibi fuit sepultus,et tamen successor epi ecclesia cathedralis nolue runt contribuere expensas funeris.

8 ¶Vigesimosēdo querit,prelatus † vel rector alicuius ecclesie qui est clericus secularis q hz bona pr̄imonialia,an sepelieť de bonis eccl̄ie,an vero de bonis patrimonialib⁹,an vero cōiter de vtrisq. Rñdeo dz sepeliri de bonis ecclesie:qr bona ppria pōt seruare heredibus suis.de quo vide per Inno.Host.r Jo.in.c.eps.de prebē. xij.q.iiij.c.j.xxj.q.ij.cleros.

¶Vigesimotertio querit,p̄latus alicui⁹ eccl̄ie in egritudine erat cōstitutus,r in ecclesia degebat infirmus,modo sui parētes r consanguinei eduxerūt eum de ecclesia r reduxerunt eū ad domū propriam r fecerūt multas expēsas in funere,queritur an illas possint repetere a successore illius eccl̄ie. Rñdeo,aut fecerunt illas expensas aio repetendi eas ab eccl̄ia,r tūc possunt eas repetere ab eccl̄ia nisi modicū fecerint sumptū in cōtumeliā prelati defuncti: qr magnanimus r diues prelatus erat:quia tūc illas expēsas non repetunt ab eccl̄ia. Qñq illū funerauerūt causa humanitatis r misericordie r pietatis,ne corpus remaneret insepultū,non aūt expēsas fecerunt aio eas repetēdi,r tunc illas non repetūt. Judex autē qui super huiusmodi expēsas adiť considerabit quo aio sumptus fact⁹ sit,vtrū sepeliens gesserit negotiū p̄lati defuncti vel eius successoris,r tunc expēsas repetit. si vero ex causa pietatis r misericordie sepeliuit eū,r si fuerit misericors r pius is qui funerauit vt sepeliret ne corpus eius iaceret insepultū,sed non vt de suo sumptū faceret: tūc expēsas repetit. Opz igitur qr sepeliētes protestentur quo aio sepeliunt.r hec omnia pbantur.ff.de reli.l.at si quis.§. interdum. Ex his ergo concluditur,qō sepeliētes talem prelatū non repetūt expēsas ab eccl̄ia, nisi fuerint protestati qō expēsas istas faciebāt animo repetendi ab ecclesia.

9 ¶Vigesimoquarto queritur † si parētes p̄lati fecerunt tales expēsas animo repetēdi eas ab ecclesia qualiter habeatur ratio istarum expēsarum. Rñdeo in his cōsiderank quatuor.primo dignitas psone sepulte.scōo considerať causa,vt si decesserit prelatus in peregrinatione vel alio loco remoto.tertio consideratur tps,vt si fecit expēsas proferēdo corpore in hieme vel estate:qr plus expendit in hieme q̄ in estate.quarto considerať bona fides vt plus ne computetur sumptuū noie quā factū est,vt si in modico facte sint,dz eñ haberi ratio facultatū eccl̄ie r ipsius rei,que sine causa vltra modū facultatum ecclesie nō est eius voluntas exequēda,si res egrediať vltra sumptuū rationē,p̄m autē facultatē ecclesie sumpt⁹ opz fieri. ff.de reli.l.at si quis,§.hec actio.

10 **Vltimo queritur** que dicať impensa † funeris.respondeo illa que fit vt fun⁹ ducatur sine qua funus duci nō posset vt sepeliať,puta si quid impensum est in delatione mortui.maxime si mortu⁹ est peregrinus,vel si quid in locum fuerit impēsum in quē mortuus infertur:qr necessario locus parať in quo corpus cōdit. Jtē impensa peregrini mortui q̄ facta est,vt corpus funeris deferatur,licet nondū homo funeretur. Jtem impensa funeris est si aliquid sit impensum ad corpus custodiendum,sicut solent corpora custodire de nocte anteq̄ sepelianť. Jtem impensa funeris est si quis commēdat memoriam defuncti,sicut est qñ post sepulturā religiosi predicant r commendāt memoriā defuncti. Jtē si fiat sepulchrū marmoreum. Jtē si fiat pro veste,puta flamminea in qua inuoluitur corpus defuncti cum debeat sepeliri r quicqd corporis causa anteq̄ sepeliatur cōsumptū est funeris est impensa,non aūt opz ornamenta cū corporibus cōdi,nec quid aliud huiusmodi,qō simpliciores hoies faciunt.ff.de

relig.l.

Source : BIU Cujas

11 reli.l.at si quis.§.funeris.ꝛ.l.funeris.†Itez nota qꝫ predicte sunt expense funeris,nõ aũt dicuntur impense funeris que fierent in ceteris alijs,puta in curando infirmũ prelatum vel familiam prelati, que non respiciunt causam sepulture.ff.de relig.l.at si quis.§.hec actio.ꝛ.l.funeris.Itẽ funeris expẽsa dicitur quicqd corporis causa impensum est,puta vnguentorũ qñ corpora vngunt, puta oleũ sanctum vel aliud vnguentum.Itẽ pretium loci in quo corpus sepelitur.Itẽ vestiaria cũ quibus corpus sepelitur.Ex predictis videtur solui questio si mortuo prelato eiꝰ famuli induãtur de nigro vel fiant eleemosyne pauperibꝰ,an ad istas expensas teneãt ecclesia non videtur:qꝛ non respiciunt proprie causam funeris,ꝛ hec videt tenere Azo in sum.C.de reli.§.si autem funerauit.ver.cõtinet autem.dum loquitur de familia decedentis.

Summarium.

1 Casus in quibus denegatur sepultura. 5.
2 Excõicati si sepeliantur in ecclesia vel cemiterio debent exhumari,dũmodo eorũ ossa possint discerni ab ossibus nõ excõicatorum.
3 Sepultura est deneganda illis qui detinent decimas ecclesie.
4 Tempore interdicti denegatur sepultura nisi in casibus a iure cõcessis.

Decimumquartum capitulum canonice parochialis.

Vltimum capitulũ principale est quibus casibus †denegatur sepultura.Et ante omnia premittendũ est qꝫ corpora defunctorum non debent remanere insepulta,cedit em̃ hoc ad iniuriã cõsanguineorũ ꝛ affinium.ff.de reli.l.si nulla.Et propter hoc corpora defunctorũ sunt in ecclesia tumulanda,ratio est:qꝛ eorum proximi quoties ad eadẽ sacra loca veniunt suorũqꝫ sepulturã respiciunt ꝛ recordantur,pro eis dño preces fundunt.Secunda ratio est:qꝛ specialiter commẽdantur patrocinijs illorum sanctorum in quorum honore dedicata est illa ecclesia.xiij.q.ij.non estimemus.in fi.tertia ratio est:qꝛ minus vexantur a spiritibus immundis,vnde in cemiterijs dicit requies defunctorũ.xiij.q.ij.aurũ.Lex tñ prohibuit corpora defunctorꝫ in ciuitate sepeliri.C.de reli.l.monumentũ.ꝛ de hoc.xiij.q.ij.cũ grauia.vbi per glo.et ibi subdit glo.qꝫ ibi sunt sepeliendi hoies vbi maior est concursus populorum in cathedralibus ecclesijs.xiij.q.ij.vbicunqꝫ.Redeundo aũt ad questionem propositam in quibus casibus denegat sepultura.Respondeo est reperire quinqꝫ casus.

Primus casus principalis quo sepultura prohibetur ꝓpter inhabilitatem persone quam canon inhabilẽ reddit.
Patent exempla in excõicatione,siue sint excõicati maiori siue minori ꝓm qꝫ legitur ꝛ no.de sepul.cle.j.ꝛ facit qꝫ not.Innocẽ.de
2 sepul.sacris.ꝛ si sepeliant †debẽt exhumari dummodo eorum ossa possint recognosci ab ossibus non excõicatorum, vt.d.c.sacris.de sepultu.Item heretici,credentes,receptatores,ꝛ defensores hereticorum quorũ corpora proprijs manibus debẽt exhumari a sepelientibus eos.de hereticis.c.ij.lib.vj.Itẽ manifesti vsurarij.de vsuris:qꝛ in oĩbus.e.ti.quãqꝫ.lib.vj.de sepul.cle.j.Itẽ mortui in peccato mortali.xiij.q.ij.cũ grauia.Itẽ mortui in torneamẽtis.de torneamentis.c.j.facit qꝫ no.gl.de sepul.ex parte.Itẽ raptores pertinaces,qui cũ possent in vita satisfacere,non satisfecerunt,et cum moriunt satisfacere non possunt.de rapto.c.j.Itẽ blasphemantes deum ꝛ sanctos eius.de maledic.c.ij.Item qui semel in anno non confitent,ꝛ non recipiunt corpus Xpi.de peni.ꝛ remissi.c.omnis.Item notatim interdicti.de sepul.cle.j.Item illi quibus interdicitur ingressus ecclesie.de sen.excõ.is cui.li.vj.Itẽ in professis q in mortis articulo nõ resignant suo superiori peculiũ.de statu mo.c.
3 ij.§.qui vero.ꝛ.c.super quodã.ꝛ.c.cũ ad monasteriũ.Itẽ †nõ restituentes decimas ecclesie.de decimis.phibemꝰ.Itẽ illi quibꝰ denegantur sacramẽta ecclesie.de hoc per Archi.xiij.q.ij.nullus.Itẽ damnatis ad mortẽ.de cadaue.punitorũ.l.ij.qui nõ debẽt sepeliri sine autoritate principis,consuetudo tñ habet qꝫ sepelianť in sepultura suorum maiorũ,vel in ecclesia in qua elegerit sepeliri,vel in campis, vel etiam in vijs publicis.Quid de illis qui sunt in loco interdicto an poterunt sepeliri in loco interdicto.Respõdeo,si interdictũ est positũ ꝓpter delictũ alicuius:tunc illi qui non deliquerunt debent sepeliri extra locum interdictum:qꝛ in loco non interdicto possunt audire diuina ꝛ alia recipere sacramenta,et ad sepulturam admitti.Si autem populus est interdictus extra locũ non possunt audire diuina nec debent ad sepulturam admitti,cuꝫ extra locum persona sit interdicta.de sen.excom.si snĩa.lib.vj.ꝛ ita consuluit Fride.de senis in consi.cxvj.
Secundus casus principalis est quo denegatur sepultura est ra
4 tione temporis:qꝛ tempore †interdicti denegatur sepultura,nisi in casibus a iure concessis,vt in cle.j.de sepul.conceditur tamẽ interdicti tẽpore sepultura.de peni.et remiss.qꝫ in te.de priui.vt priuilegia.qꝫ dic vt plene not.gl.super verbo,a iure.in cle.j.de sepul.

Tertius casus principalis est quo denegatur sepultura.s.ratione loci,sicut est quando interdicta.facit qꝫ no.de spõ.non est.Patet etiam exemplum qñ ecclesia est polluta sanguinis vel seminis effusione:qꝛ ibi non debet quisqꝫ sepeliri anteqꝫ ecclesia reconcilietur,quod dic,vt in.c.j.de consecratio.eccle.libro.vj.
Quartus casus principalis est quo denegatur sepultura et hoc procedit ex virtute pacti vel conuentionis.Patet exemplũ:qñ seculares vel regulares locant domus vel concedunt fenda parochianis alicuius ecclesie,ꝛ paciscuntur cum dictis parochianis in preiudicium parochialis ecclesie qꝫ tales parochiani sepeliantur apud ecclesiam dictorũ regularium vel secularium de pac.plericqꝫ.Item patet exemplum quando regulares vel seculares inducunt parochianos alienos vt eligant sepulturam apud ecclesiam ipsorum,quod dic vt in.c.j.de sepul.li.vj.Item patet exemplum quãdo religiosi habentes priuilegium libere sepulture paciscunť cum rectore parochialis ecclesie ne tales parochianos ad sepulturã recipiant.de pac.c.j.lib.vj.
5 Quintus †casus principalis est quo denegatur sepultura quando post generale cõcilium,de quo loquitur.c.ne nimia.de reli.do.est adinuenta aliqua religio vel ordo mendicantium confirmata per papam vel personis illius religionis ꝛ ordinis,non licet extraneos ad sepulturã admittere.de reli.do.c.vnico.§.in psonis.li.vj.

FINIS.

Source : BIU Cujas

Tractatus solennis et vtilis

de Transactionibus, editus per celeberrimum vtriusq; iurisconsultum dominum Joannem Baptistam Caccialupũ de sancto Seuerino.

Emini superioribus annis dieb⁹ festis quadragesimalibus edidisse opusculũ de aduocatis i quo aliquas cõnes forũ poli respicientes ꝛ cõscientiam ꝓsolantes examinaui, sed perfunctorie inter quas inserui pericula qb⁹ aduocati circundant ꝛ sepenumero irretiunt, quorum tertiũ in ordine fuit qõ aduocatus aliqñ in ꝓgressu materie aduertens eã esse iniustã nõ inducit clientẽ ad cedendũ liti ꝛ cause vel ad componendũ sine aduersarij dãno, vt teneꝫ, vt ꝓcludit. xxij. q. lxxj. c. iij. sed potius inducit eũ ad transactionem ꝛ aliqd corradere de alieno, vt videat hoĩb⁹ astutus, bonus ꝛ peruigil athleta iudicialis, ꝛ etiam vt tegat ignorãtiã aut improbitatem suã in preiudiciũ aie sue, nec de eis videri põt nunc eiusdẽ tpis quadragesimalis remissio cohortatus aliqõ opusculuz extraordinariũ proponã charitatib⁹ vestris qõ nõ sit inutile pigris aut nouis, onerosum deuotis ꝛ doctis, visum est texere opusculum de transactionib⁹, in qbus maiores nostri plurimũ laborauerunt, ve luti in materia difficillima ꝛ speculatiua, vt saltẽ per hanc nauiculam possimus nauigare per altũ pelagus transactionũ. Quo fieri vt sentiente humanitatẽ nostrã imbecillitates debiliũ destitutio pupillorũ ꝛ desolatarum laniamenta viduarũ in quibus inuandis nemo est qui nõ aliquã possit exequi beniuolẽtie portionem: nulli parvus est cẽsus qui istis magnus est amicus, vt ingt inclyt⁹ Leo papa sermone. ij. de quadragesima. Cum igit esse speretis ꝛ futuri sitis optimi cãruz patroni cũ auxilio diuine bonitatis sitis gratia ꝓfuturi qñq; minima re iudiciali et officij huiusmodi virox sit ab initio elaborare per cõpositionẽ ꝛ ꝓcordiã esse ꝓniores ad cõponẽdum q̃ ad contẽdendũ, vt. xc. di. per totũ. eo. ti. de transa. cũ fi. ꝛ per Spec. in ti. de prepa. iudi. parte. ij. circa fi. ver. sed etiã iudicis officiuz circa huius cõpositiones bonũq; sit intelligere que debẽt esse partes iudicis aut aduocati circa dictas transactiones aut cõpositiones iam instituta pergamus.

¶ Questionum tabula.

Quid sit transactio. questio. j.
Unde dicatur transactio. q. ij.
Quotuplex sit transactio. q. iij.
Utrum transactio sit contractus vel distractus. q. iiij.
Posito qõ sit contractus quis contractus sit noiatus vel innominatus ꝛ cuius speciei, ꝛ vtrum bonefidei vel stricti iuris. q. v.
Quot modis possit fieri transactio. q. vj.
Quis possit transigere ꝛ ista erit vltima. q. vij.
Que solennitas requiratur in transactione. q. viij.
De quibus rebus aut super quibus possit fieri transactio. q. ix.
Utrum possit fieri sub conditione aut modaliter. q. x.
Utrum aliquo casu liceat penitere seu admittatur penitentia vel recessus ab ea. q. xj.
Utrum decepto per transactionẽ re ipsa vel dolo aduersarij aut terti subueniatur ꝛ qualiter ꝛ contra quem. q. xij.
Quia sepe contingit quod reus non implet nec seruat quod promisit per transactionem aut non plene implet qualiter subueniatur actori contra reum. q. xiij.
Econtra, vez qualiter subueniatur reo contra actorem nõ implentem aut non perfecte implentem. q. xiiij.
Quid iuris in duabus questionibus precedentibus quando trãsactio fuisset in rata. q. xv.
An liceat reo qui nõ impleuit transactionẽ quando debuit implere purgare moram ꝛ vsq; ad quod tempus. q. xvj.
Econtra an actori qui non impleuit liceat purgare moram et vsq; ad quod tempus. q. xvij.
Quis sit effectus transactionis, ꝛ quid includat, ꝛ quid si cõfirmatio pape vel imperatoris accesserit in robur adiciat. q. xviij.
Utrum transigere sit meritoriũ ꝛ laudabile, an vero secus. q. xix.
Utrum possit quis cõpelli ad transigendum, ꝛ qñ et a quo. q. xx.
Utrum statutum vel decretum superioris compellens ad transigẽdum sit fauorabile vel odiosum. q. xxj.
Utrum valeat statutum prohibens fieri transactionẽ generalem vel aliquo casu. q. xxij.
Utrum iuramentum de non transigendo sit seruandum, et quando. questio. xxiij.
Utrum cõtractus a lege prohibitus fieri possit per viam trãsactionis aut compromissi, seu arbitramenti. q. xxiiij.
An ꝛ quando transactio facta in re alia preiudicet alijs. q. xxv.
An ꝛ qñ prohibitus alienare sit prohibitus transigere. q. xxvj.
An rescriptum vel statutum vel transactio contra transactionem valeat ꝛ quando. q. xxvij.
An reuocata transactione censeatur reuocatuz iuramentum super ea impositum. q. xxviij.
Statutum loquens de transactione illã prohibendo aut aliter disponendo de ea de qua transactione intelligatur. q. xxix.
An aduocatus possit petere salarium conuentum aut statutum lite sedata per transactionem. q. xxx.

Summarium.

1 ☞ Transactio qualiter proprie ꝛ stricte definiatur.
Transactio super lite future vel presenti debet fieri.
2 Justitia vel iniustitia cause principalis ad transactionis validitatem non attenditur.

Super prima questione vez quid sit trãsactio ꝓprie ꝛ stricte sumpta. † Dic breuiter ꝙ transactio est de re dubia ꝛ lite incerta non gratuita pactio aliquo dato vel retento, vel ꝓmisso, vel remisso, seu permisso. i. qõ attenta cõuentione haberi potuit. l. j. ff. de transa. l. ij. ꝛ l. super poss. ꝛ l. transactio. C. eo. ti. ꝛ extra eo. ti. sup eo. vbi hec probant. Et intelligas qõ transactio dz fieri super lite, scz presentiuel futura saltẽ de facto mouenda etiã extra iudiciũ, vt d. l. ij. ꝛ ibi per doc. ꝛ sufficit qõ sit de re dubia siue ꝓpter iudicium, siue ꝓpter aliud, vt. d. l. j. ꝛ. d. l. ij. ꝛ vtrobiq; per doc. etiam si de iure nõ esset dubia, sed de facto tm̃, vt dixi vtputa ꝓpter potẽtiam aduersarij vel rixositatis, vel cauillositatis, aut simile causam, ar. not. in. l. j. ff. qui satisd. cog. ꝛ in. l. si ꝙnerit. ff. pro socio. ꝛ no. per Odo der. in fi. in. l. fi. ff. si cer. pe. ꝛ in. l. j. ff. de ver. obl. ꝛ singulariter p Jo. an. in addi. Spec. in ti. de ꝓpara. iudi. in. ij. parte Spec. ꝛ dicetur in q. ix. ꝛ xix. Sine ergo sit dubia ꝓpter litem que est vel esse potest de iure vel de facto, vel aliter sufficit ad validitatẽ transactionis, vt dicti iuribus, dummodo pactio fuerit nõ gratuita, vt dixi. † Justitia ergo vel iniustitia cause principalis non attendit q̃tum ad validitatẽ transactionis, vt. d. l. ij. cũ sufficiat trãsactionẽ esse factã metu litis etiã future, ꝛ de facto nõ de iure, vt sepius dixi. Quod si qs dixerit transactionem ex toto vel culpa nõ subsistere, vt in. l. summa. ff. de condi. inde. Dicas de hoc vt dixi in. q. xij.

2

Summarium.

1 ☞ Transactio quasi transitus seu transitio actionis dicitur.
Transigere quis dicatur proprie.

Secundo quero vnde dicatur transactio. † Dic ꝙ dicit quasi transitio aut trãsitus actionis ſm Bald. in. l. ij. ff. de iureiur. in lect. ꝛ latius in repeti. illius. l. ꝛ in. l. siue apud acta. C. de transact. Transigere em̃ dicit ille qui transit de lite vel re dubia, ad illud qõ conuenit inter se et aduersarium, arg. d. l. j. ff. eo. tit. et proprie actor dicitur transigere quasi ab actione recedere, reus vero improprie, vt nota. in dicta. l. ij. C. de transactio.

Summarium.

1 ☞ Transactio in quotuplici reperiatur differentia.
Jusiurandum species quedam est transactionis.
2 Pactum est duorum vel plurium consensus ad idẽ faciendum.
3 Arbitratoris officium post acceptationẽ est necessarium.
Compositor amicabilis semper voluntarius est.
4 Compromissum an sit transactio ꝛ an laudum ꝛ arbitramentum.
Compromissum in arbitratorem est transactio.
5 Compromissum transactio quedã implicita dicitur stricto ineunda arbitramento.
6 Compromissum in arbitratorem super eo de quo lis sperat, trãsactio quedam large sumpta dicitur.
7 Compromissum in arbitratorem non proprie compromissum dicitur, sed pactum quoddam.
8 Dolus aut culpa arbitratoris laudum non vitiat, licet exceptionem pariat.
9 Arbitramentum quando veniat transactionis nomine.
10 Renuntiatio est rei vel iuris proprij spontanea refutatio.

1 **Tertio quero** † quotuplex sit trãsactio, ad hoc dicas qõ istud nomẽ trãsactio generaliter et largo modo sumptũ cõplectit omnẽ actũ per quẽ a lite receditur. Et ideo iusiurandum litis decisoriũ speciem transactionis ꝓtinet, vt. d. l. ij. ff. de iureiur. Intellige qõ iusiurandũ est species trãsactionis. i. in genere sumpta p omni recessu a lite, vt per gl. ꝛ doct. in. d. l. ij. ꝛ ideo amicabilis cõpositio que cadit in spiritualibus, vt in. c. si quando. de offi. deleg. ꝛ in. c. ex literis. de transac. In quibus spiritualibus non potest interuenire transactio proprie sumpta, vt in. c.

Source : BIU Cujas

in.c.constitutus.ꝛ in.c.super eo.ꝛ.c.ꝓterea.extra eo.tñ appellatur transactio.i.amicabilis cõpositio,vt in.d.c.si qñ.ꝛin.d.c.ex literis. ꝛ per Spec.in ti.de pace ꝛ transactionibus,vbi dicitur qõ aliud est transactio aliud pactũ,aliud amicabilis cõpositio,aliud finis refutatio siue remissio,aliud renuntiatio.ꝛ tñ largo modo quelibet ex prędictis posset appellari transactio,sed ꝓprie sumpta est illa,de
2 qua dixi.ſ.q.j.†Pactum vero est duorum pluriumve cõsensus in idẽ dandũ vel faciendũ,vel non faciendũ.l.j.ff.de pac.cũ ſi.sed hoc pactum potest fieri super re certa ꝛ indubitata ꝛ gratuito.et tũc habet vim donationis,vt.d.l.j.ff.de transac.ꝛ ibi not.Potest etiam fieri non gratuito tñ super certo indubitato,vt habetur in.l.j.C. de transac.ꝛ.l.post rem.ff.eo.ti.ꝛ.l.eleganter.§.ſi post.ff.de condi. inde.cum ſi.Amicabilis cõpositio que cadit etiaz in ſpiritualibus iudicis officio interueniente dicetur in.qõ.ix.est quid diuersum a premissis,vt ibi diceꝝ.hinc dicimus ꝙ amicabilis cõpositor differt ab arbitratore.Nam licet quilibet arbitrator possit dici amicabilis compositor non tamen ecõtra quilibet amicabilis compositor est arbitrator,vnde differunt vnum ab altero in effectu sicut genus differre dignoscitur a specie.Nam ſi aliquis partes discordantes amicabiliter componit sine compromisso:tunc negare non possumus esse amicabilem compositorẽ:non tñ recte diceremus euz esse arbitratorem cũ desit ei cõpromissi preambulum,vt.l.iij.§.tam et ſi.ff.de arbi.et.l.non distinguemus.§.de officio.eo.titu.cum simi.
3 C†Item officiũ arbitratoris est necessariuz postꝙ acceptauit,vt d.§.tam et ſi.Amicabilis vero compositor semper est voluntarius id est nõ precedente compromisso.l.ſi de meis.§.recepisse.ſm vnã lec.eo.titu.et ibi per Barto.et per cano.in.c.quinta.de iureiuran. Amicabilis ergo compositor voluntarius,vt dixi nõ subijcitur regulis arbitrorum nec arbitratorum,sed est quid diuersum:q; amicabilis compositor est qui interuenit ꝛ reducit partes ad concordiam absq; sua sententia.CApplicatur merito prędictis articulus quotidianus,vtrum compromissum aut laudũ seu arbitramentum sit transactio proprie sumpta an vero large.et quid in effectu
4 dicendum.Omnes quotidie clamant loquentes sine sale,†ꝛ dicũt qõ compromissum est transactio allegantes.tex.in auꝝ.vt differẽtes iudices.§.ſi vero contigerit.et ibi glo.ꝛ tex.in auꝝ.ſi verum.C. de iudi.ꝛ ibi glo.ꝛ quandoq; dicunt qõ arbitramentum seu laudũ est transactio,ꝛ alle.eadem iura.ꝛ propterea inferunt negata trãsactione negatum esse compromissum in arbitratore ꝛ consequenter arbitramentum ꝛ laudũ,vt per docto.in.d.l.ſi causa cognita.ꝛ d.l.ſi post rem.ꝛ.d.§.ꝛ ſi post.ꝛ in.c.exposita.de arbi.vbi do.Abb. ꝛ Moder.expresse tenent qõ arbitramentum est ꝓprie trãsactio.
CTu intrepide teneas qõ compromissuz in arbitratorẽ est trãsactio largo modo sumpta intellige qõ est transactio non declarata, sed declaranda per laudũ arbitratoris.non enim posset ipsa transactio conferri in aliquem,sed declaratio transactionis sic,vt.l.vtrũ. §.cum quidam.de reb.dub.Transactio ergo proprie ꝛ stricte sumpta,de qua loquitur ti.de transac.est que habet expressum consen
5 sum partium declaratum ab eis.†Sed cõpromissum est transactio quedã implicita ineũda stricto arbitramento quaſi tũc impleta cõditione dicatur perfecta:ꝛ q; partes non consenserunt explicite in id qõ arbitrator declarauit dicitur transactio quedam impropria ſm doc.in.d.l.ij.de iureiuran.et vbiq; cõmuniter.sed Bar. in cõſi. l.qõ incipit,visa cõstitutione.dixit qõ arbitramentũ est transactio sumpta.i.conuentio per quã a lite receditur.Nam laudũ seu amicabilis compositio,ideo appellatur quedam transactio: q; partes videntur transigere illo dato vel retento qõ arbitrator dixit.vnde laudum seu arbitramentum videtur quedam declaratio compositionis seu transactionis antea facte ſm Bart.in.d.consi.idẽ Barto.in.l.furti.§.qui iussu.ff.de leg.ij.qui no.in facto dixit qõ arbitramentum est quedam trãsactio generaliter sumpta,idest quedã per quã a lite receditur.Idez voluit in.l.qõ ſi emphyteuſi.ff.de eo qõ cer.lo.ꝛ in.l.ſi societatis arbitrorũ.ff.pro soc.Idẽ volũt alij docto.ibi,ꝛ Bal.in.d.l.ij.ff.de iureiur.ꝛ.l.ſi.C.de contrahen.emp.et Jo.an.in addi.Spec.in ti.de arbi.§.arbiter.ver.arbitrator.et oẽs
6 moder.conueniunt in hoc.ſ.†qõ compromissum in arbitratorem assumptum super eo,de quo est lis vel timetur aut speratur lis est quedã transactio largo modo sumpta per laudum futurũ.Itẽ cõueniunt Moder.ꝙ arbitramentũ seu laudũ arbitratoris est trãsactio quedã generaliter sumpta iũcto cõpromisso vel cõpositionis antea facte seu trãsactionis declaratio.nõ ergo ꝓprie trãsactio,sed large ꝛ improprie seu implicite facienda pro eo qõ laudabit ille in quem est cõpromissum ſm Ange.q idẽ dicit in.d.auꝝ.vt differẽtes iudices.§.j.ideo nõ requirunt in hoc cõpromisso seu arbitramẽto substantialia transactionis vt non valeat de aliquo dato vel retento ꝛ nõ gratuito,vt dixi.ſ.q.j.q; ſi hoc esset nunꝙ arbitrator possit in totum absoluere vel in totũ cõdemnare,ꝛ tñ certũ est qõ arbitrator põt in totum absoluere ꝛ in totũ condẽnare ſm Bar.ꝛ alios in dictis locis merito ergo ne sequaꝝ dictũ absurdũ dicenduz esset qõ est trãsactio improprie ꝛ largo modo requirunt tm substãtialia transactionis in compromisso in arbitratorẽ ex laudo inde secuto quãtum ad hoc,vt super quo est laudũ lis fuerit aut esse potuerit. Quod qualiter intelligatur videbimus in questione.ix.xviij.dixit eñ Aber.vt refert Bal.in addi.Specu.in ti.de arbi.ver. vbertus.
7 qõ†compromissum in arbitratorem non est proprie compromissum,sed quoddã pactum.i.quando fit super ⁊tractu ſm Buil.ibi. in Spec.sed sup lite est verũ cõpromissum.vnde infert ibi ad statutum Perusinũ qõ disponit vel quo cauꝝ ꝙ non valeat cõpromissum,nisi in presentẽ ꝛ acceptantẽ ꝛc.nã ſi de lite compromittaꝝ,hz locũ statutum.Si aũt declaratio ℈ctus cõpromittaꝝ nõ hz locum statutum,sed ius cõe ꝛ sic valet.De quo ibi vide latius. dicit etiaz Bal.in.d.titu.de arbi.in prin.qõ qñ arbitrator eligitur super lite tunc habet vim transactionis tñ differt a vera trãsactione,vt q; in trãsactione vera sicut in ſnia tollerat ois lesio ꝓpter eius autoritatem in.l.luci⁹.§.ſi.ff.ad treb.Secus in arbitramẽto:q; vꝫ compromissum sub spe future eque ꝓnuntiationis.hec tñ spes nõ facit cõditionẽ.sed modũ:ꝛ exceptionẽ parit ꝛ ius petẽdi restitutionem. Nã ſi ineſſet vt cõditio non valeret laudum ipso iure qõ est falsum.
8 †nã nec dolus nec culpa arbitratoris reddit laudũ nullũ,sed parit exceptionẽ.l.non distinguemus.§.cũ quidã.ꝛ.l.ita demũ.ff.de arbi.vt ibi latiꝰ per Bal.qui subdit.eo.ti.in.iij.charta.ver. arbitratus.qõ ſi quis diceret qño declaratio arbitratoris est trãsactio,respõderet idẽ inueniri in alio casu.ſ.in.l.ſi de possessione.C.de trãsactio.qõ dicit esse no.quaſi dicat eo casu dicit transactio,ꝛ tñ non cõcurrant ea de quibus in.l.transactionis.C.eo.tit.ergo ꝛ pariter dici potest de arbitramẽto.Qñ eligeret arbitrator super ℈cto: tũc in cõpromissum possit dici transactio iũcto laudo.vꝫ ex premissis inferri ꝙ non.Sed circa hoc vide oĩno Pau.de ca.cõſi.lxxiij.ꝛ docto.in.l.ſi qs arbitratu.ff.de ver.ob.ꝛ in.d.l.ſi.C.de ⁊trahen.emp.
CAduerte etiã circa premissa qõ ſi quidẽ dictũ laudũ seu arbitramentũ postꝙ fuit prolatũ ꝛ publicatũ partibꝰ partes approbarũt ꝛ emologarunt:tũc bene dici põt idem per omnia qõ in transactione propria,ſi cõcurrant ea de quibus dixi.ij.q.j.Ita no.dixit Pet. de anch in disputa.sua que incipit,cum C.laicus.ꝛ in antepe.col. Et ita dicitur posse intelligi in.d.auꝝ.vt differentes iudices.§.j.ſ.
9 vt†arbitramentum sit transactio proprie sumpta quando est firmatum consensu partium,quando vero non accessit cõsensus partium arbitramẽto inde lato: tũc intelligas qõ arbitramentum est quedã transactio largo modo sumpta,vt dixi.ſ.ꝛ adde qõ dicit in q.iij.posset etiã tẽtari qõ qñ arbitramentũ esset prolatũ aliter qõ effectus laudi non latuisset partes compromittentes tpe compromissi,vt q; arbitrator dixit sic laudo:tunc tale arbitramẽtũ fit propria trãsactio eo casu neutra dictarũ partiũ posset sub ꝓtextu grauaminis recurrere ad arbitriũ boni viri,ita sing.dixit Bal.in.l.vẽditor.C.de rescin.vẽ.per illũ tex.qõ dictũ mirabiliter extollit Põta.in rubri.ff.de arbi.Et illud nunꝙ tradas obliuioni de quo nũc qõ pendet.Finis aut refutatio seu remissio ꝛ hmõi referunt ad idẽ quodãmodo.non eñ adeo eqpollent quin diuersum habeant significandi modũ nec valent si iustã causam ꝛ titulum non continẽt sicut cessiones,vt in.c.ſi cautio.de fide instru.ſm Spec.in.d.tit.de
10 transac.Adde Bald.in.l.de fideicommisso.C.de transac.†Renũtiatio vero ſm Spec.idẽ est proprie qõ rei vel iuris spontanea refutatio,de qua etiam vide Bal.in rubri.ꝛ in.l.j.C.de pac.ꝛ que dixi in tractatu.de pactis.in prin.

Summarium.

1 ☞Transactio an sit contractus an distractus.
2 Pactum de non petendo quando contractus et quando distractus dicatur.
3 Statutum quod de contractu loquitur, quando ad distractum extendatur.

1 **Quarto quero** †vtrũ trãsactio sit ℈ctus vel distractus.Bal.in repe.l.ij.ff.de iureiur. dicit qõ aut ⁊sideramus trãsac.respectu suiipsi⁹ ꝛ dicitur ℈ctus:q; in eo hincinde ℈hit noua obligatio:aut ⁊sideramus respectu ⁊tractus ꝛ obligationis super qua transigit ꝛ dicit distract⁹ que verba nota nec incõuenit qõ vnus ꝛ idẽ actus vna ⁊sideratione sit distractus ꝛ alia sit ℈ctus,vt in ſi.in.l.in numerationibus.ff.de solu.ꝛ ibi per Bar.ꝛ doc.in.l.ſi vnus.§.pact⁹ ne peteret.ff.de pac.vbi habe-
2 mus†qõ pactũ de non petendo qõ est liberatoriũ,inquantũ tollit naturalẽ ꝛ parit exceptionẽ,dicit distractus.Sed inquantum ille qui promisit non petere obligaꝝ naturaliter ad nõ petendũ dicta cõuentio eo respectu dicit cõtractus.Unde Bal.inferebat in cõſi. incip.ille non dicit ꝛc.qõ stante statuto phibente cõtractum ꝛ obligationẽ dictũ contractũ de non petendo in vi cõtractus et obligationis non valebit ob.statuto,sed in vim distractus.i.quo ad libe-
3 rationẽ valebit qõ bene no.C†Sed vtrũ statutũ loquens de contractu extendaꝝ ad distractum,dicendũ vt per doc.in auꝝ.sacramẽta pube.C.ſi aduer.vend.Subdit Bald.in.d.consi.qõ ſi consuetudo loquendi,ita se habet qõ noie cõtractus intelligaꝝ omne instrumentũ,vt cõiter dicũt tũc appellatione ⁊tractus in statutis com-

Source : BIU Cujas

prehenderetur etiã distractus qõ est bene notãdum. Qõ aũt trãsactio sit contractus. est tex. in. l. cum te transigere egisse. C. de trãsac. sicut ꝛ pactũ est ℈ctus, vt not. in. l. j. ff. de act. ꝛ oblig. ꝛ habeť in. l. j. de pac. adde etiã qõ cõpromissum qõ est transactio quedã in genere, vt. s. dixi in precedenti. q. est etiã contractus, vt. l. iij. §. sed si filius. ff. de pe. ꝑm Guil. ꝛ Bar. ibi.

Summarium.

1 ☞ Trãsactio an sit contractus noïatus vel innominatus, stricti iuris aut bonefidei.
2 Transactio quis innominatus contractus sit censendus.
3 Contractus transactionis proprie sumpte an sit bonefidei vel stricti iuris.
4 Delegatio ꝛ novatio q̃ dolo innitiť ipso iure annullatur.
5 Compromissum in arbitratorem stricti iuris esse censetur.
6 Arbitramẽtum seu laudum a partibus ratificatum bonefidei esse potest.

1 **Quinto quero** †posito qõ transactio pprie in specie sumpta sit contractus, quis contractus sit, noïatus vel innoïatus, bonefidei vel stricti iuris. dicas qõ est innoïatus, vt ꝑ Bart. ꝛ alios plene in. l. sive apud acta. C. de trãsac. vbi assignant rationes qbus adde aliã rationẽ einsdẽ Bar. in. l. ij. ff. de iureiur. vbi dicit qõ ideo transactio proprie sumpta de qua loquitur in ti. de transa. est contractus innominatus: qꝛ habet nomen generis. i. qꝛ istud nomen transac. tanꝯ generale oĕ actuz comprehendit per quem a lite discedit vt dictum fuit. s. q. iij. Cõpromissum autem in arbitratorem qõ vt sepius est dictum est quedam transactio in genere lz sit ℈tractus, vt. s. dixi in. q. precedenti tamen non est contractus nominatus nec innoïatus alicuius speciei ex illis quatuor de quibus in. l. naturalis. ff. de prescri. ver. sed est idem q̃ stipulatio si interuenit vel idẽ qõ pactũ nudum si stipulatio defuit. nam ꝛ pactum nudũ dicit contractus innoïatus. i. nõ vestitus ꝛ cõuentio quedã in genere, vt no. in. d. l. j. ff. de ac. ꝛ oblig. Similiter ꝛ compromissum in arbitrum est contractus qdam qui est idem quod stipulatio si interuenit, vel idem quod pactum si stipulatio non interuenit, vt colligitur a dictis docto. in. l. si quis arbiter. ff. de ver. obl. cum si. Cum igitur concluſum sit qõ transactio proprie sumpta sit contractus innominatus, videamus quis con-
2 tractus innominatus sit. †Et breuiter cõcludendo potest adaptari qõ possit esse cuiuslibet speciei ex illis quatuor de quib⁹ in. d. l. naturalis. nam si actor petebat sibi dari fundum vel aliam rem et transigendo pepigerunt qõ actor iret Romam pro reo ꝛ reus daret sibi fundum esset certe ex parte actoris facio vt des, ex parte rei esset do vt facias. Si vero transigissent qõ actor daret reo centũ et reciperet fundũ, vt. C. de transac. l. si sup possessione. tunc ex vtraq; parte esset do vt des posset etiã dictus transactionis cõtractus adaptari ad eas species ℈tractus innoïati, vt de se patet. Igitur concludẽ ℈ctum transactionis posse cadere in quãlibet speciem ℈tractus innoïati, vt habetur per glo. Bar. ꝛ alios in. d. l. sive apud. vbi videre potes ad saturitatẽ. Cõpromissum vero in arbitratorem videtur censendum aliter, vt. s. dixi. ꝛ patet ex eo: qꝛ secuto implemẽto ab altera partiũ non reperies dari prescriptis verbis, vt. j. alibi patebit. bene fateor qõ si laudo secuto ꝛ emologato a partibus posset tenere laudi adaptari alicui ex illis specialibus cõtractuum innominatorũ de quibus in. d. l. naturalis. qõ tunc illius speciei censeretur, alꝫ non, ar. eorũ que dixi. s. q. iij. circa fi. dũ allegaui ℙet. de anch. que verba no. diligenter: qꝛ nullibi reperias ita declarata.
3 †An aũt contractus transactionis pprie sumpte sit bonefide vel stricti iuris: diuersi diuersa sentiũt. Cy. in. l. summario. C. de trãs. ꝛ Bal. dixit qõ est semper stricti iuris, eo quia non est numeratus in §. actionum. insti. de ac. ꝛ ideo si fit facta super actione vel cõtractu bonefidei dicunt qõ opus est actione de dolo ad rescindendum. ar. in. l. actione. C. de transac. ꝛ in. l. si quis cum a lite. de ver. obl. ꝛ idez tenent Sali. ℙau. de cast. in. l. sub pretextu. C. de transac. ꝛ in. l. in summa. ff. de condi. inde. Idẽ tenuit do. Fran. de ramp. in. d. l. sub pretextu. ar. no. in. d. §. actionũ, vt refert Innoc. in. c. j. de depo. sed Bar. in. d. l. sub pretertu. ꝛ d. l. sive apud acta. ꝛ in. d. l. in summa. ꝛ in. l. de tutela. C. de in inte. restitu. mi. dixit qõ qñq; est stricti iuris quandoq; bonefidei, si eñ fiat transactio super actione bonefi. sapit natura bonefi. si eñ fiat sup actiõe stricti iuris, vt per eũ late in dictis locis. ꝛ hanc opi. Bar. Ant. de bu. in. d. c. j. de deposito dicit esse substantialem: qꝛ debet attendi materia super qua fiat transactio, ar. no. in. l. ij. C. de rescin. ven. ꝛ idẽ sequiť Imol. in. d. c. j. arg. l. si mater. iuncta gl. et ibi per Bar. C. de dolo. et. d. l. de tute. per que iura dicit suppleri tex. d. §. actionũ. ꝛ huic opi. Barto. in cuius dictis solet esse veritas adherendum puto, pro qua est tex. optimus in. l. ab empti. ff. de pac. vbi resolutio censeatur bonefidei si obligatio ex contractu erat bonefidei, ꝑm Bar. ibi per illum tex. ad idez text. ꝛ ibi Barto. in. l. eleganter. §. non solum. ff. de do. ad idem est tex. quem ponderat ibi ℙonta. in. l. si cum dotem. §. si mulier. so-
4 luto matrimonio. †vbi delegatior novatio dolo inita est ipso iure nulla sicut contractus dotis erat nullus. l. si vt generalis. in princi. de iure dotium per doctrinam etiam Bar. habemus glo. sing. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. pro qua Bal. in. l. dolo. C. de inuti. stip. dicit qõ quando contractus est duplex. i. bonefidei. ꝛ stricti iuris in eodẽ instrumento, vt qꝛ vendidi tibi ementi ꝛ stipulãti sicut emptio non valet ipso iure ratione doli similiter et stipulatio ipso iure non valet cum veniat in quandã consequentiam ad bone fidei acti. qõ no. Et adde de materia stipulationis que dixi in. l. singularia. ff. si certum peta. post Bart. non ob. tex. in. d. l. in actione. nam ibi datur actio de dolo non ad rescindendum contractũ trãsactio. quia ille fuerat nullus. Sed ad perimendã liberationem factam per acceptilationem, et ideo revocatur per act. de dolo sicut traditio facta occasione contractus bonefidei dolo initi. dicta. l. summario. cum glo. C. de transa. et per Barto. in dicta. l. actione. et latius in. l. eleganter. ff. de dolo. vbi omnino videas. et ex his videntur declarata arg. Bal. ꝛ tenentium simpliciter qõ est stricti iu-
5 ris. †Compromissum vero in arbitratorem ꝛ eius arbitramentuz an sit stricti iuris. satis videtur q̃ sic. ar. vero in. d. §. actionum. ꝛ in c. cum venerabilis. de excep. Item ex eo qõ compromissum nõ annullatur ipso iure propter doli interuẽtum vt tenent cano. in. c. ij. de arbi. sed per doli excep. C. de inuti. stipu. l. dolo. ℙatet ex alia. nam sive compromissum consideretur vt pactum, sive vt stipulatio vt pauloante dicebatur constat tam pactum q̃ stipulatio esse stricti iuris, vt habetur in. d. §. actionum. et de pacto habetur speciali ter in. l. cum postea. C. de pactis. et ibi dixi post dominum meum.
6 †Tunc autẽ quando arbitramentum seu laudum esset a partibus ratificatum ꝛ approbatum, putarem non incongrue dici posse q̃ sit, quandoq; bonefi. ꝛ quandoq; stricti iuris, ꝑm actionem super qua fuit compromisso medio laudum datum, arg. in si. dixi in qõ. prece. et etiam superius que verba not. diligenter. Item trãsactio vt puto est contractus iurisgen. eadem ratione qua acceptilatio ad quedam quo dicitur esse iurisgen. ꝛ quo ad quedã, scz propter pactum ꝛ consensum quem in se continet est de iure natura. l. an inutilis. §. filiussa. ff. de accepti. et ibi per glos. Jaco. de are. Barto. et Imo. Item quia regulariter oĕs cõtractus cõstat esse iurisgẽ. exceptis quibusdã inter quos hic non reperitur. l. ex iuregen. ff. de iusti. et iure. et institu. de iure natu. gen. ꝛ ci. ꝛ in aut. vt ipon. lar. §. j. ꝛ in dictis locis non. Idẽ puto in arbitramentũ. i. trãsactione largo modo resultante ex compromisso ꝛ in arbitratorem ex ea. ratione que verba nota.

Summarium.

1 ☞ Transactio stricte sumpta quot modis fieri possit. Transactio quando in aquiliana cadere dicatur.
2 Promittens per aquilianam stipulationem, quid facere censeat.
3 Transactio de partium assensu ad cognita et incognita trahi potest.

1 **Sexto videamus** †quot modis possit fieri trãsactio ppie et stricte sumpta: dicendum est qõ potest duobus modis. vno modo mediante aquiliana stipulatione ꝛ acceptilatione sequẽte, vt. l. ij. ff. de trãsac. cũ si. et tunc bonum consi. est qõ aquiliana concipiatur iuxta modũ positum in. l. ꝛ vno. ff. de accepti. vcz sic. si quid mihi debes ex tali causa promittis mihi per stipula. ꝛ ille respondeat promitto: per que verba non fit debitum magis liquidum q̃ prius, licet fiet trãsfusio prime obligatio. in istam secundam. Ista est doctrina Bal. in. l. vbi pactum. C. de transact. dicentis qõ si. d. aquiliana stipulatio concipiatur isto modo non exprimendo certam summam, trãsaccio tũc cadit: alias si conciperetur aquil. exprimẽdo certã summam, vtputa cum disputaretur de centum que reus dicebat se non debere, deinde reus volens preparare viam trãsactio. per aquilianã promitteret illa centum actori stipulãti, debitum iam esset factum liquidum, ꝛ sic potius obstrueret viã trãsactionis q̃ aperiret: cum nõ cadat nisi super incerto, vt dixi. s. q. j. ita dicit Bal. ibi, cuius consi. li-
2 cet sit tutũ: tñ mihi nõ videtur necessarium. †nã ille qui promittit per aquil. illud qõ prius erat incertũ, licet promittendo tanꝯ certum videať ligdare nouãdo: qꝛ tñ istud fit nõ ad liquidandũ ꝛ ad finem incertitudinis tollende, sed ad preparandũ viã transac. vt sit sublatum per acceptil. non videtur curandum, ar. l. qd fit. ff. de solu. ꝛ no. per doc. in. l. si pecuniam. ff. si cer. pe. quid ergo si pars facta aquil. stipul. nollet postea acceptare vel accepto ferre, prout interest eos actum erat. dicemusne istum remanere deceptuz, absit. posset enim condicere liberationem ab omni aquiliana stipulatio. quasi causa nõ secuta. ar. no. in. l. si quis accepto. ff. de cõdi. ob cau. vel saltem actio. de dolo subueniretur, arg. no. in. l. actione. C. de transac. cum simi. vel aliter vt in si. per Bal. in. l. ex placito. C. de re. permu. Quinimo cũ partes intendunt facere contractus transacti. cuius pars erat futura dicta aquiliana stipulatio, alia pars erat futura sequens acceptilatio et reliqua pacta de quibus ℈quenerat, licet illa

prima

Source : BIU Cujas

prima pars pacta esset nisi reliqua fieret non videt curandum esset eñ cõtractus imperfectus ꝛ nõ absolutus, vt. l. cõtractus. C. de fid. instru. ꝛ in fi. in. l. fi is qui. ff. de test. † Itẽ sicut trãsactio põt ex volũtate partiũ trahi ad cognita ꝛ incognita ꝛ tñ transactio non põt fieri sup incog. simpliciter. ꝛ hoc totuz fit rõne sapiẽde litis de qua transigit cuius pretextu ad illud extendit, vt per Bar. in. l. cũ agla. ff. de transa. ꝛ in. l. sub pretextu. eo. tit. Itẽ videt qõ istud liquidum nõ curet cũ fiat ad aliud. l. non oĩs. ff. si cer. pe. que verba not. qz nõ memini me legisse aliquẽ qui disputaret veritatẽ huius supradicti Bal. alle. Alio secũdo modo põt fieri transactio simplici pacto, vt. d. l. ĩ. ff. eo. cum fi. Quis aũt sit effectus si fiat primo modo, dic vt dicetur in. q. xviij.

Summarium.

1 Transigere quis possit.
2 Maior annis vigintiquinq; et mentis compos possunt transigere.
Filiusfamilias de quibus transigere possit: ꝛ de quibus non.
3 Filius mortuo patre compelli non potest seruare transactionẽ inratam quam fecit patre adhuc viuo.
4 Pater velut administrator legitimus in aduentitijs filij transigere potest.
5 Pater vsumfructum non habet in eo in quo filius proprietatem non habet.
6 Tutores ꝛ curatores de rebus dubijs in pupillorum ꝛ adultorum bonis transigere ꝛ compromittere possunt.
7 Solennitas eadem in transactione ꝛ compromisso requiritur que in alienatione per mulierem aut minorem facienda.
8 Collectores decimarum ꝛ impositionum per papam missi pro romana ecclesia transigere possunt.
9 Prelatus ecclesie quando sine consensu capituli possit trãsigere.
10 Transigens nihil gratis remittere potest.
11 Prelatus licet pro re immobili solus in iudicio agere possit, non tamen simpliciter transigere aut compromittere.
12 Minor ledi censetur hoc ipso qõ compromittere cogitur.
13 Procurator generalis cum libera duobus modis quis esse põt.

1 **Septimo videamus** vtilitatẽ qs possit trãsigere † ad hoc dicẽdũ est qõ transigere põt oĩs cõpos mẽtis habens liberã administrationẽ. Itẽ maior. xxv. an. minores eñ sicut in alijs vel cõseruañ illesi vel restituũtur in integrum si fuerunt adulti curatores nõ habentes. Itẽ tutores ꝛ curatores eorũ transigunt ꝛ syndici vniuersitatis ꝛ prelati ecclesiarũ. item procura. habẽtes speciale mandatũ vel generale cũ libera administratione. itẽ dati in rẽ suã, vt per Azo. in sum. etiã de transa. ꝛ per doc. in. l. pactũ cura. C. de pac. ꝛ in. l. preses. C. de trãs. Sed pro vtilitate cõi videamus aliqua distinctius.

2 nõ est dubiũ † qõ oĩs cõpos mẽtis ꝛ maior. xxv. an. põt trãsigere: qz legitimã hz psonã ad oẽs cõtractus faciẽdos ꝛ oẽs actus vt in tit. C. qui legi. perso. ꝛ in. l. fi. C. de his q ve. eta. impe. dũmodo liberã administrationẽ habeat, puta de iure hz paterfa. maior. xxv. an. Sz si esset filiuff. maior. xxv. an. tũc in castrẽsi ꝛ quasi cast. idẽ eẽt: qz posset oĩa facere. l. cũ oportet. ff. j. C. de bo. que li. cũ si. In profectitijs vero nõ posset: qz sunt patris pleno iure nihil eñ est in eis innouatũ per iura nouissima, vt no. gl. in. l. j. C. qad. ꝛ in. l. frater a fratre. ff. de cõdi. indebi. ꝛ in. l. fi. ff. quis ordo in in bo. pos. ser. in aduẽtitijs aũt ipse filiusfa. sicut nõ põt illa alienare sine cõsensu patris q est vsufructuarius ꝛ legitimus administrator, vt. l. fi. ff. filius aũt. C. de bo. que lib. ꝛ p Azo. in sum. illius ti. circa fi. ita nec trãsigere põt, vt. l. j. C. si aduer. transi. intellige donec viuit pater legitimus administrator aut durat. qnimo posito qõ talis filiusfa. iuramẽtũ apposuerit nõ valeret dicta transi. ꝑm Bal. in. d. ff. filij aũt. post gl.

3 ibi vt ibi latius. fortiꝰ voluit ibi Bal. † qõ etiã pr̃e mortuo nõ põt filius cõpelli p eꝑm ad obseruãtiã talis iuramẽti, vt ibi latius per eũ. hoc nõ firmo: qz Ang. ibi tz contra. ꝛ alias vidi multũ dubitari qd operet iuramẽtũ prestitũ a filiofa. alienante rẽ aduẽtitiã in qua pater hz vsumfruc. patre ignoráte vel nõ cõsen. de quo etiã Bal. in l. ĩj. ff. de iureiurã. ꝛ Ang. in auth. de nup. ff. sed qõ. ꝛ per Bar. in. l. si qs p eo. ff. de fideiuss. ꝛ doc. in. c. cũ ꝙtingat. extra de iureiu. ipse aũt pater legitimus administrator sup bonis aduẽtitijs de qbꝰ est lis aut esse põt an possit trãsigere. Bal. ĩ. l. j. C. de bo. ma. ꝛ in. j. q. dicit qõ sic in retinendo, sed in dando rẽ filij, secus vt ibi. Subdit tñ qõ põt pmittere nõ petere si debitũ nõ esset liqdũ, vt. l. preses p̃dicta ꝛ latius vide eũ in. d. l. j. sed in. d. l. preses. vbi glo. ordi. hoc promittit cuilibet legitimo administratori ꝛ etiaz patri posse transigere.

4 Tu aduerte qõ. d. gl. ordi. in. d. l. vẽtri. ff. de transa. determinat † qõ pater põt trãsigere hodie in aduẽtitijs: cum sit legitimus administrator, vt. d. l. j. C. de bo. ma. ꝛ. d. l. preses. ꝛ cũ illius gl. conclusione transeunt oẽs doct. ibi. quinimo videt si esset minor. xxv. an. iste filiusfa. tñ pater trãsigere posset sup immobilibus sine alio iudicis decreto, ita tz Bal. in. d. l. preses. ꝛ in. l. iij. C. de pre. mi. ꝛ in. l. j. ꝛ in l. si papi. ff. si pa. ff. eo. tit. in quibꝰ locis semp Bal. ad hoc alle. singdoctri. Azo. in sum. C. de bo. que lib. ꝛ alibi dicit nõ reperiri quasi sufficiat in patre legitimo administratore qõ alienet ꝛ legitima cã absq; decreto. ꝛ idẽ tz Ang. in. d. l. de re. ponit in. l. filius. ff. qui sa. co. ꝛ placere vr̃ moder. in. d. l. preses. qõ no. diligẽter. Si aũt pater nõ vt legitimus administrator iure patrio. sed vt tutor filij emãcipati ex officio tutelari vellet trãsigere aut alienare: tũc requirit iudicis decretũ in immobilibꝰ: vt. d. l. iij. C. de pre. mi. ꝛ ibi per Bal. ꝛ in. l. j. eo. tit. que verba no. diligẽter. si aũt lis esset sup eo qõ filius alicui debet, si id qõ debet non est de patrimonio filij: qz tunc nõ esset legitimus administrator in eorum non habeat vsumfruc. vt

5 no. in auth. excipit. C. de bo. que lib. † vsumfructũ aũt nõ põt habere in eo in quo filius nõ hz ꝓprietatẽ. secus esset qz pater nõ posset trãsigere, ar. no. p Ly. in. l. fi. ff. necessitatẽ. C. de bo. que li. ꝛ in. l. fi. in prin. de ver. obli. qõ bene no. An aũt filiũfa. minores volũt inter se diuidere bona aduẽtitia quorũ vsumfruc. pater hz sufficiat diuidere cũ autoritate sui patris absq; iudi. decre. Bal. tãgit in. l. generaliter. in prin. C. de se. nup. ꝛ sentit qõ nõ, vide eum ibi ꝛ cogita ꝛ nõ est materia nostra ideo nõ insisto, sed in similibꝰ vide gl. ꝛ Bal. in. l. quecunq;. C. de bo. que libe. ꝛ in. l. fi. ff. fi. eo. tit. vbi etiã ponit nũquid pater bona aduẽtitia filie possit dare in dotem nec ne. Idẽ quod. s. dixi de transac. facienda per patrem de rebus aduenti. intelligas locum habere in cõpromisso in arbitratorez ꝑm doc. in. d. l. preses. ꝛ Bar. ꝛ Bal. in. l. si procura. ff. de procur. ꝛ Bal. in terminis in. d. l. de re. vbi idem expresse tenet do. Franc. de alber. ꝛ Ang.

6 ꝛ bene no. qz sepe dubitatum est, ꝛ adde qõ dicẽt in. q. viij. † Quãtum vero attinet ad tutores ꝛ curatores expedituz est, qõ possunt de re dubia transigere ꝛ cõpromittere: vt in. d. l. preses. per doct. cum simi. ꝛ ibi late de his videre potes. illud tamẽ est bene not. qõ licet tutor ꝛ curator indubitãter transigere possint de re dubia, tamen si transactio fieret de re immobili aut tali mobili que sine decre. ali. nõ pos. iuxta not. in. l. que tutores. C. de admi. tut. cuz simi. requiritur tũc decretũ iudicis etiã in transact. ꝑm Bal. no. in. d. l. preses. ꝛ in. l. j. C. si aduer. transa. ꝛ. c. contingat. ꝛ. c. de cetero. extra de transact. per doct. ex quibus vtilitatem refert in. d. l. preses. do. meus qõ quãdo tractatur qõ minor auth. tuto. faciat cõpromissuz sup rebꝰ immobilibus que sine decre. ali. nõ pos. qõ tũc necesse est qõ iudex decretum interponat super cõpromisso qõ dicit esse perpetuo not. Eadẽ enim solẽnitas que requiritur in alienatione requirit in trãsactione ꝛ in cõpromisso in arbitratorẽ, ꝑm Bal. post glo. in. d. l. j. C. si aduer. transa. ꝛ habet in alijs locis prealle. ꝛ subdit idẽ do. meus. qꝰ dicta solennitas requirit tẽpore compromissi nõ autẽ tẽpore laudi. ar. tex. in. d. l. si pupillorũ. ff. si pupil. ff. de re. eorũ. ꝛ qõ ibi per Dy. ꝛ Bal. ꝛ ita cõiter tenet per mod. post Bal. in. d. l. j. faciunt ad materiã que dixi in auth. sacramẽ. pube. C. si ad-

7 uer. ven. ꝛ ideo aduerte † qõ in locis in quibꝰ per statutũ aut cõstit. prouincie requirit aliqua solẽnitas in alienatione faciẽda per mulierẽ aut minorẽ aut filiumfa. eadẽ requireret in transactione ꝛ cõpromis. per predicta. ꝛ ita cõsuluit do. meus apud Fulgineũ: alibi idem con. apud Floren. qõ si iudex mandauit tutori vt faciat compromissum necessariũ ex forma statuti ille iussus ꝛ pronũtiatio iudicis de cõpromittendo habet vim decreti in tantũ qõ valeat compromissuz etiã ex interuallo factũ super immobilibus sine alio decreto, ar. no. in. l. omniũ. C. de testa. vbi donatio facta coram principe vel iudice nõ debet aliter insinuari, ꝛ arg. no. per Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. de copia data parti mandato iudicis, tunc quãdo minor aut tutor cõpromittit statuto cogẽte nõ potest se lesum ex cõpromisso dicere, ꝑm Bar. in. l. si dictũ. ff. si cõpromisero. ff. de euic. ꝛ Bal. in. l. nõ videtur. C. de in integ. restit. mi. que verba nota. et adde qõ ibi dicetur de prelato. Priores autẽ ꝛ antiani ciuitatis ꝛ locorũ nõ possunt transigere sine speciali mandato: qz illi nõ habentur loco dñi nec sunt legitimi administratores, ar. no. in. l. itẽ magistri. ff. de pac. ꝑm doc. in. d. l. preses. ꝛ hoc de iure cõmuni. Si aũt statuta darent latiorẽ potestatẽ, tũc illam serua

8 bis. † Collectores etiaz quos papa mittere solet ad diuersas partes ad exigendũ decimas ꝛ impositiones pro ecclesia roma. transigere possunt. l. nulli. ff. de transac. ꝛ ibi per Bal. bene faciunt not. in. l. qui rome. ff. calimachus. ff. de verb. ob. ꝛ per Inno. in. c. cum ex offic. de prescrip. prelatus aũt ꝑm glo. ꝛ doc. in. d. l. preses. potest transigere de re dubia ꝛ bona fide, qõ qualiter intelligatur doc. ibi non perfecte declarant. vnde dicas ꝑm do. Abb. in. c. statu. ꝛ. c. ij. de transac. Sed queratur an prelatus vel rector ecclesie possit transigere sine consensu capituli vel autoritate superioris. qõ aut per transactionem alienatur res immobilis vel mobilis pretiosa, que aliter sine solẽnitate debita nõ poterat alienari: ꝛ tũc nõ potest fieri transactio: nisi cõsentiẽte capitulo ꝛ accedẽte autoritate superioris. vnde siue prelatus petat possessionem ab alio detentam sine ab eo petatur nunq; potest fieri transactio per quam possessio remaneat penes alium sine solennitate debita. ad hoc text. glo. et Barto. in. d. l. nulli. de transactio. de quo etiã per glo. ꝛ doct. in. l.

9 cum ij. ff. si cũ lis. ꝛ ff. vni. eo. ti. † Sed si per transactionẽ remaneat

Source : BIU Cujas

res litigiosa penes ecclesiaz aliquo dato vel facto: tũc poterit ipse prelatus trãsigere sine alterius licentia z cõsensu, ar. no. in. d. l. nulli. per gl. z Bar. z ꝑm predicta nõ erit differẽtia inter tutorẽ curatorem, administratorẽ ciuitatis z prelatũ. qz do. Abb. intelligit eis licere trãsigere. bene faciũt no. d. l. ij. C. si aduer. transac. z. l. si ad resoluendũ. C. de pred. mino. adde que dicit Bal. in. l. preses. de epo transigente circa res cpatus incorporatas vel nõ. quibus adde qõ super iuribus ecclesie etiã immobilibus z spũalibus posset rector ecclesie transigere z cõponere in preiudiciũ suiꝑsius que cõpositio valebit toto tpe quo ecclesiam possidebit. tex. est no. in. c. veniẽs. de transa. vbi no. do. Abb. qõ rector ecclesie põt cõtrahere super rebus ecclesie sine superioris autoritate vt cõtractus duret toto tempore quo est futurus rector. nec alibi melius no. in iure que verba no. Idem adde no. verba Ang. in. l. imperator. ff. de pac. vbi dixit
10 hec verba no. diligenter † qõ etiam transigens nihil gratis remittere potest vt administrator, vel tutor, vel curator, vel reip. procurator habens mandatuz cum libera z generali administratione. et ideo dicit se dixisse semper z dicere qõ nullus istorũ potest compromittere de iure z de facto in arbitratorẽ. licet enim arbitramentũ sit quedam transactio, vt sepius dictum est. z isti administratores habent potentiam transigendi, vt. d. l. preses. tamẽ nihil possunt trãsigendo gratis remittere, vt no. in. l. imperatores. z. d. l. preses. sed cõpromittendo de facto in arbitratorẽ cõcedit sibi potẽtiã gratis auferẽdi de iure dñi, ergo nõ possunt vt. ſ. dicrũ est. idem enim doc. dicũt in trãsactione z cõpromisso in arbitrũ. vnde Lapus alle. Jor. z do. Abb. in. d. c. cõtingit. de transac. idem dicũt qõ dicebat Ang. l. qõ prelatus nõ possit cõpromittere de re de qua nõ posset solus disponere. z sic nõ posset trãsigere vel cõpromittere solus de re immobili seu que inferret preiudiciũ perpetnũ ecclesie sine consensu capituli z autoritate superioris ꝑm Jo. an. z Hosti. in. c. peruenit. de arbi. vide de his latius in. d. c. cõtingit. per Abb. z sic no.
11 sing. † qõ licet solus prelatus possit agere in iudicio etiã de re immobili, vt per doc. in. d. c. cõtingit. tamẽ transigere vel cõpromittere nõ põt simpliciter nisi vt dixi z tradit ꝑ doc. in. d. c. cõtingit. Illud aũt qõ dicebat Ang. in. d. l. imperatores. fallit nisi tale compromissum fiat ꝓpter bonũ pacis z concordie quã habere expedit pupillo vel ecclesie aut alteri dño: qz forte contẽdit cũ potentiore z sic, vtilius est sibi cõponere per arbitratorẽ ꝙ litigare, vt per eum ibi que verba not. z adde qõ, habetur in. c. nisi. de preben. in. c. placuit. xc. dist. z qõ dicetur in. q. xx. Adde etiã qõ gubernatores hospitaliuz z fraternitatũ possunt pro his hospitalibus vel fraterni. facere cõpositionẽ z pacta, vt. d. l. item magistri. per doc. nisi eorũ potestas sit in illo loco aliter limitata. que omnia tene mẽti: qz quotidiana an heres nũꝙ restituat hereditatẽ possit trãsigere. vide in. l. si post. cũ si. ff. de cõsti. pe. z in. l. cũ hereditas. ff. ad treb. vbi etiã est tex. sing. qõ super rebus z iuribus hereditarijs põt facere compromissum. qõ qualiter intelligaꝫ. vide ibi Bar. z moder. z an sit faciẽ da differentia inter cõpromissum in arbitrũ z arbitratorẽ in terminis illis pendet ex dictis Bar. z aliorũ in. l. si minor. ſ. minorez. ff. de mi. vbi omnino vide. z in. l. si dicta. si cum promissore. ff. de euic. z ex dictis Bal. in. l. j. C. de peri. z cõmo. rei ven. z in. l. libera. C. de sen. z in. l. si domus. de leg. j. z in. l. nõ videtur. C. de in integ. restit.
12 mi. ex quibus illud pro nunc tene mẽti † qõ eoipso qõ minor compromittit in arbitrum videtur lesus adeo qõ aduersus tale compromissum potest petere restitutionem, vt. d. ſ. minorẽ. secus si cõ promitteret in arbitratorem non ex eo qõ compromittit in arbitratorem. nam ex eo qõ compromittat nõ posset petere se restitui nisi aliter de lesione doceatur vt probatur in. d. ſ. minorem. et in dictis locis. solet enim censeri leuis culpa cõpromittendo in arbitriũ in. d. l. cũ hereditas vbi not. loquitur Bau. de ca. de quo etiã per doc. can. in. c. fi. de emp. z ven. z Spe. in tit. de ar. ſ. pe. ver. sed pone. z Ang. z Imo. in. l. ex duobus col. viij. ff. de duo. re. Itez aduerte qõ procur. habens mandatũ speciale ad transigendum et cõponendũ nõ põt remittere debitum liquidũ qz esset donare vt late per Fride. de se. cõsil. clxxix. item caue tibi: qz põt esse procu. ge
13 neralis cũ libera duobus modis. † vno modo omniũ bonorũ vel illarum rerũ de quibus agiꝫ. z iste põt transigere super cã prin. i. sup debito vel rebus petitis. interdũ aliquis cõstituiꝫ ad agendũ z defendendũ: deinde subdiꝫ clausula in fine cõcedẽdo in predictis libera administrationẽ: ex tunc scias qõ videꝫ cõcessa libera in predictis. i. in executione illius litis z super instantiã litis nõ aũt super debito aut re petita ex quo inferꝫ qõ trãsigere poterit z similiter cõpromittere sup instantia non aũt super debito prin. ꝑm Bar. in. l. qui rome. ſ. calimachus. ff. de ver. obli. vbi omnino videas quem moder. sequũtur ibi. z in. l. mãdato generali. z. l. procur. tuto. cũ si. ff. de procur. z in. l. transactio. C. de transac. z in. c. qui ad agenduz. de procur. lib. vj. z in. l. postꝙ liti. C. de pac.

Summarium.

1 Solennitas que in transactione requiratur.

1 **Octauo quero** que † solẽnitas requiriꝫ in trãsactione. Jsta. q. est expedita per ea que mixtim dicta sunt in prece. q. nã eadẽ solẽnitas requiritur in trãsactione que in alienatione, vt per doc. in. d. l. preses. z. l. j. C. si aduer. transac. z. l. nulli. ff. de transa. z habeꝫ in. c. statu. z. c. cõtingit. z c. de cetero. eo. ti. Oportet ergo cõsiderare qualitatẽ persone trãsigẽtis, z super qua re trãsigiꝫ, z que solẽnitas in alienatione per talem personã facienda de eadẽ re requiraꝫ, z illa seruata in transactione z compromisso in arbitratorem faciendo, vt plene dictum fuit in questione precedenti.

Summarium.

1 Transactio de quibus rebus fieri possit.
2 Renuntiatio sentẽtie per trãsactionẽ quibus fieri debeat verbis.
3 Transactio an locum habeat super re iudicata.
4 Laudum secundum de partiũ consensu latum an valeat post laudum ab arbitro latum.
5 Sententia diffinitiua ipso iure nulla censetur que cõtra aliaz que in rem iudicatam transiuit fertur.
6 Verba enuntiatiua inter partes fidem faciunt.
7 Trasactio cadere potest super instrumento nõ ex toto liquido.
8 Statutum de compromittendis causis locum habere non dicitur si is qui compromissum petit contra proprium instrumentum venit litem mouendo.
9 Cõpromissum in arbitrũ super iudicato aut trãsacto an sit validũ.
10 Transactio z si super re certa non valeat, valet tamen pactum.
11 Transactio an locum habere possit super spirituali subiectione.
12 Transactio an valeat super matrimonio, beneficio, ecclesiastico, z super decimis remissiue.
13 Tutele controuersia an possit in arbitratorem compromitti.
14 Transactio an possit fieri cum epo de rebus male ablatis, incertis aut repertis.

Venio ad nonam q. vez de quibus rebus aut in quibus possit fieri trãsactio.

1 † Hec est no. q. pro cuius fundamẽto z declaratione primo loco videas Azo. in sum. C. de transac. z. ſ. de quib⁹ rebus. solũ hic prosequar aliqua no. z quotidiana. ecce oẽs dicũt qõ super re iudicata. i. super snia que trãsiuit in rẽ iudicatã nõ põt fieri transactio: qz cuz iã sit impositus finis liti nõ cadit vltrior finis. Si vero aliquo mõ de iuribus snie dubitareꝫ ꝓbabiliter trãsactio facta valeret, vt. l. post rẽ. ff. de transa. z. l. elegãter. ff. de cõdi. inde. z. l. si cã cognita. C. de transa. z ibi late tradit. ¶ Sed opp. qõ immo valeat trãsactio super re iudica. nã eoipso qõ transigit ipsi snie renuntiatũ vꝫ que re-
2 nũtiatio fieri põt, vt. d. l. si cã cognita cũ si. So. † qõ nunꝙ videꝫ renuntiatũ snie per trãsactionẽ nisi adijciaꝫ hec verba non obst. snia ꝑm Bal. eleganter in. l. si diuersa. C. de transa. concludẽt qõ super re iudi. valet trãsactio z cõpromissum qñ expresse dictũ est a partibus qõ nõ ob. snia qõ dictũ moder. extollũt in. d. l. si diuersa et in d. l. causa cognita. z plerigz dicunt illud dictũ Bal. nõ reperiri alibi. sed certe Bal. idem dicit in repeti. l. ij. ff. de iureiur. z in. d. l. eleganter. in prin. in lec. anti. z. l. iurisgen. ſ. si paciscar. ff. de pact. qõ perpe. no. qz aliqñ partes volunt facere, cõpromissum generale. ita vt includat etiaz res prius iudicatas est enim opus adijcere dicta verba nõ ob. sententijs &c. z per dicta verba in compromissis apposita ita demum erunt sublate sententie si feratur laudum. si autez non feratur z manẽt sententie in primo robore ꝑm Bal. in. d. l. si diuersa. qõ nunꝙ tradas oblitioni: qz milies faciet tibi honorem.
3 † Et his diebus in causa graui dubitabatur cum post res iudi. data esset autoritas a consi. quibusdã ciui. vt nõ ob. sentẽtijs terminare possent quedã negotia, an essent sublate sententie ita vt si contingat in. l. terminari per dictos euacuatus sit oĩs effectus dictarũ sentẽtiarũ. z responsio patet ex premissis. Jnquit etiã Bal. in. d. l. post rez. in ꝑn. in lec. noua. Papi. qõ qñ sentẽtia esset certa nõ posset transigi nec cõpromitti etiã si renũtiaretur snie: secus puta. qñ laudo arbitratoris aliquid esset decisuz. nã cum illud laudũ sit species transactionis, vt dictũ fuit sepius z maxime in. iij. q. potest eidem renũtiari sicut z transactioni, vt no. in. d. l. si diuersa. Subdit Bal. in. d. l. post rem. qõ si esset factũ cõpromissuz ex necessitate statuti in arbitrũ z arbitratorez z laudũ esset latũ qõ ad hoc vt possit renũtiari laudo debemus facere qõ ille alleget in pronuntiando viam arbitramenti non arbitrij. postea dicit qõ forte propter glo. d. l. si diuersa. nõ posset renuntiari quasi videatur latum a iudice: cum successerit loco iudicis: vt in simili dicitur per Bal. in. l. si index autem. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Deinde dicit qõ forte super actione prima posset de nouo compromitti, arg. not. in. l. duobus. ff. de excep. rei iu. tandem dicit qõ ista. q. non est sine dubio: z sic ibi non firmat pedes: sed in eo iudicio accuratius fuit lo-
4 cutus idem Bald. in. d. l. si diuersa. vbi super ar. illo † quando precedit laudum latũ ab arbitro, deinde feratur aliud de cõsensu partium an valeat illud secũdum. Concludit in laudo arbitri qõ aut habet vim

habet vim rei iudi. illud primũ laudũ, & tunc omnino valeat scõm ar. no. in. l. j. C. qñ prouo. non est ne. qr iudicaret quodãmodo sine instãtia sup eo. Aut nõ habet vim rei iudi. sed solũ patit metu pene, & tunc posterior cõsensus valet: qr derogat cõtractui penali nõ sententie arbitri que est nulla. & ideo si post latam sniam per iudicez nolunt cõpromittere in arbitrũ nõ possunt nisi cõpromittãt adiecta clausula nõ obst. snia, vt. s. dixi. ita dicit Bal. cuius dictũ tẽperabis ex his que dicũt Bal. & Ang. in. l. elegãter. ff. de cõdi. inde. & j. dicitur. Quãdo vero primũ laudũ esset latũ ab arbitro, deinde feratur secundũ de cõsensu partiũ: tũc valeret illud scõm, quasi quodam nouo cõpromisso, accedẽte ex cõsensu partiũ. sicut enim valet transactio cõtra trãsactionẽ si partes nolũt: vt no. in. d. l. si diuersa. eodẽ modo laudũ scõm arbitratoris ꝙtra precedẽs ſm Bal. & doc.
5 ibi, qõ no. & † tñ snia diffinitiua cõtra primã sniam diffinitiuã que trãsierat in rẽ iudi. est ipso iure nulla etiã si partes cõsenserunt illi snie ſm gl. admirabilẽ in. d. l. si diuersa. qõ nũc̃ tradas oblitioni. Intelligo tñ qõ licet illa scõa snia nõ valeat in vi scõe, tñ si partes expresse renũtiarent illi prime, deinde paciscañ de nouo qõ alia ferẽ saltẽ valeret ex secũda cõuẽtione in vi pacti, vt in. si. dicit per gl. in. l. ij. C. cõia vtri. iudi. Valeret etiã trãsactio post rẽ iudi. qñ id qõ deductũ est in sniam cõdẽnatoriã cõsignatũ fuisset victori post sniam. nã super ipsa re poterit postea trãsigi & cõpromitti. ita disputando tenuit. d. Pau. de elea. in dispu. incip. de re actorie iudicata. refert & sequit Jo. an. in addi. Spe. in ti. de arb. §. arbiter esse põt. in addi. que incip. sciendũ. qõ sing. no. Valeret etiã qñ victor post sniam pro se latã intẽtasset actionẽ veterẽ que cõpetebat ante sniam: non aũt act. ex snia, ſm Sali. in. d. l. si cã cognita. qui dicit hoc esse de mẽte Ja. but. in. l. j. C. qñ prouo. non est ne. & idẽ voluit Bal. in. d. l. post rem. & in. d. l. elegãter. de quo etiã in. l. duobus. de excep. rei iud. & j. dicẽ. & ista limitatio procedit presuppositа alia opi. pro vera. s. qõ si post latã sniam intentetur iterũ pristina actio valeat secũda snia lata super ea in hac noua instãtia. de quo passu dixi in. l. nã postea. §. si dãnẽ. ff. de iurei. u. & habẽ per doc. in. c. inter monasteriũ. extra de re iu. Tẽtauit etiã Ange. in. l. tale pactũ.
6 §. qui puocauit. ff. de pac. qõ qñ in instrumẽto trãsac. dicit sic. † qr lis est seu esse poterit, tũc valeat: qr talia verba enũtiatiua fidez faciunt inter partes. l. optimã. C. de cõtrahẽ. & cõmit. sti. sed cõtrariũ voluit Bal. in. d. l. elegãter. in fi. & ibi Bal. in lec. anti. per tex. in. l. cũ hi. §. si cũ lis. ff. de transac. & idẽ tz Ange. in. d. l. post rem. in cõsi. lv. vel. lxv. inci. comes Rober. dixit preterea Bar. tam in. d. l. post rez. qñ in. d. l. si cã cognita. qr quẽadmodũ super re iudi. nõ põt transigi neq; cõpromitti de iure & de facto, vt sepius est dictuz: ita nec super eo de quo apparet instrumẽtũ guarẽtigiatũ vel cõfessionatũ qõ ex forma statuti haberet executionẽ sicut snia. qõ ẽ no. intellige qñ est executio erat prõpta & aliqua exceptio opponi nõ poterat & sic nil erat disceptabile. alꝫ eñ si fuisset opposita aliqua exceptio que posset opponi bene caderet cõpromissum & transactio super ipsa except. oppo. vt per Bar. in dictis locis. & in. l. j. in fi. ff. de leg. ij. & in. l. j. iudi. sol. & l. j. ff. de transa. & in. d. l. eleganter. §. si qs post. & in. l. ambitiosa. in. vj. col. ff. de decre. ab or. fa. & in. j. constit.
7 C. & per Bal. in repe. d. §. qui puocauit. † Similiter si dictũ instrumentũ nõ esset ex toto liquidũ super eo qõ nõ esset ex toto liquidum caderet trãsactio & cõpromissum ſm doct. dictis locis. & Bal. in. l. si cãm. C. de exe. rei iudi. hinc dicimus qõ statutũ iubens generaliter causas cõpromitti in arbitratorẽ dz intelligi de causis cõpromittibilibus ſm doc. in dictis locis. dixi in. d. l. elegãter. & ideo nõ habet locũ in dictis causis que finite sunt per snias que trãsiuit in rem iudi. aut de quibus apparet instrumẽtũ guarentigiatũ habens execu. paratã sicut snia qõ bene no. & adde qõ vbi in instrumẽto est data licentia de ingrediẽdo propria autoritate possessionez cũ clausula cõstituti, qõ tũc istud instrumentũ nõ haberet executionem sicut snia, ſm Bar. in. l. iij. C. de pig. in repeti. igit nonveniret in cõpromisso in arbitratorẽ, ſm Pe. de anch. in cõsi. clxxj. qõ no. sing. & adde Bar. & Bal. in. l. nõ distinguem⁹. §. de liberali. ff. de ar
8 bi. vbi omnino vide ad hãc. q. † Jtem adde qõ tale statu. de causis compromittẽdis nõ habet locũ quando petens cõpromissum qui mouit litẽ veniret cõtra propriũ instrumẽtũ, ſm Pau. de ca. cõsi. lxv. qõ dictũ solet reputari valde singu. & est paucis notum. Adde predictis qõ. d. meus cõsulnit alꝫ apud Pisarũ qõ tale statutũ de causis compromittendis non inducit ea que prius essent terminata per transactionem iuratam, licet diceretur illam transactionem fuisse nullam: quia dolo vel metu initam, aut non seruata forma statuti factã. nã prius debeat peti absolutio ex iuramẽto. iuxta no. in. c. ij. de pac. in. vj. & c. j. & c. cũ contingat. de iureiur. in antiqs. iste arti. requireret altiorẽ indaginẽ. Oportet eñ inuestigare nunquid ille petẽs dictam cãm cõpromitti sit audiẽdus, attẽta facie & forma eius qõ est narratũ, ar. no. in. l. cũ quedã puella. §. quoties. ff. de iurisdi. om. iud. Jtẽ nunquid si excipiẽdo & incidẽter petat se absolui sit audiẽdus. de quo per Ant. de but. in. d. c. j. Si tñ index ille esset laicus hec dubitatio cessaret. et ideo adde qõ dicẽt in. q.
9 xviij. dixerũt etiã Bar. & Ang. d. l. eleganter. † qõ si cõpromittere-

tur in arbitrum valeret cõpromissum super eo de quo erat iudicatum aut transactũ seu de quo appareret instrumentũ habens executionẽ paratã. nã sicut illud super quo est iudicatuz potest de nouo deduci coram iudice primitiua actione, vt est glo. not. in. l. j. C. de iudi. eodẽ mõ põt deduci coꝝ arbitro, vt ibi latius per eos. quibus adde que dixi. s. allegando Pau. de eleaza. & Jo. an. adde predictis qõ post publicationẽ processus & cõclusionẽ in causa nõ cadit etiam tale cõpromissum necessariũ quasi tũc negocium sit liquidum in facto & sola sit questio iuris ſm Bal. in. l. j. ff. de transac. et ibi doc. post eũ. & d. l. post rẽ. & Donta. in. l. pretor. ff. de oper. noui nunc. Et ita vidi sepius cõsultũ per do. me. & alios doc. & ita etiam cõsului anno superiori. qõ intellige sane qñ arti. iuris qui superest est talis super quo solo non debet fieri cõpromissum, nec posit in arbitratorem. alꝫ si posset: vt qr esset articulus valde implicatus & dubius: tũc secus, iuxta no. per Pe. Cy. & Bal. in. l. cũ proponas. C. de re. cre. & dixi no. in. l. pe. C. de pac. vbi omnino vide. & ibi etiã habes gl. Bar. & doc. an & qñ super vno solo arti. incidenti debeat fieri cõpromissum necessariũ de quo. s. alias etiã pulchras questi. ad materiã tetigi in. d. l. eleganter. & d. l. post rem. vbi videndũ &c.
10 Jtez adde predictis † qõ lz super re certa & nõ dubia nõ valeat trãsactio vt sepius est dictũ, valet tamẽ pactũ. & istud pactũ potest esse gratuitũ vel nõ, vt. d. l. j. de transa. & d. §. post. & ꝓpterea Bar. & alij in. d. l. si cã cognita. dicũt qõ notarij cõsueuerunt dicere qõ partes deuenerũt ad infrascriptã transactionẽ, cõuentionẽ, cõpositionẽ & pactũ. que verba operañ, vt si res nõ valeat in vi transactionis: qr fit super certo valeat in vi pacti & sic super re certa & super re iudicata. qõ no. diligenter. quinimo posito q verba nõ essent apposita: si tamẽ transactio esset iurata, tunc si valere nõ posset qõ in vi transactionis: qr res esset certa: puta lata snia que transisset in rem iudicatam vel nõ aliquo dato vel retẽto valeret in subsidiũ in vi pacti ꝓpter veritatẽ iuramẽti qõ hz vim clausule, omni meliori modo & clausule, si nõ valet qõ ago vt ago &c. l. cum pater. §. filijs matrẽ. ff. de leg. ij. ſm Bar. in. l. si quis maior. C. de transa. & l. si quis pro eo. ff. de fideius. & l. j. §. si stipulãte. de ver. obli. de quo etiã per Bal. in l. q̃ q̃. C. de fideicõ. & plene no. per do. Abb. in repe. c. per tuas. de arbi. Hinc inferẽ qõ dispositio. d. §. filijs matrẽ. loquẽs in vltimis volũtatibus & de defectu solẽnitatis ꝓbatorie locũ habeat etiã in
11 cõtractibus & defectu substãtiali & materiali qõ bene no. † Succesiue nõ est inutile videre vtrũ valeat trãsactio super spirituali subiectione vt puta super subiectione fratrũ. & dicendũ qõ nõ interueniẽte aliquo tpali, vt in. c. ꝓterea. de trãs. secus si daret vel remitteretur aliud spũale, vt. c. veniẽs. eo. tit. & no. glo. super eo. ti. Similiter super subiectione tẽporali non valeret transactio: qr esset certa subiectio. & ideo inter dñm & seruũ eius indubitãter non valet transactio, vt. l. interpositas. in fi. C. de transa. vt ibi latius. Idẽ dicendum in trãsactione que fieret inter monasteriũ & abbatẽ, vt per legistas ibi, & per. l. fi. eo. tit. & cano. in. d. c. preterea. & Jo. an. in regula, non est obligatorium. de regu. iur. in vj. in mercu. hinc dicit Fride. de se. consi. cclij. qõ si abbas promisit monacho promoto ad prioratum se eum nõ reuocaturum in vita non ob. illa promissione potest eum reuocare: qr abbas non potest obligari monacho, vt per Abb. in. c. preterea. & in. c. cũ ad monaste. de sta. re. An autez super matrimonio valeat trãsactio. vide doc. in. d. l. fi. de transac. & c. ex parte. de transact. Jtem an super beneficio ecclesiastico possit transigi etiam cũ iuramẽto. vide. c. constituit. & c. super eo. de trãsactio. per docto. & omnino vide Abb. in. c. decetero. extra eo. titu-
12 lo. † Jtem an valeat compositio seu transactio super decimis. vide in. c. statuimus. & c. decetero. & c. super eo. de transact. & in. c. penul. de cõfirma. vti. vel inuti. & in. c. ex multiplici. & c. nuper. de deci. & Jo. an. in. c. fi. de rerum permu. per do. de Rota. decisi. xliij. & vide consil. Pet. de ancha. xxviij. vbi etiã traditur an laicus possit esse arbiter super decimis de quibus laici inter se contẽdebant & vẽdicabant per antiquum feudum. & an valeat super ipsis trãsactio. & si non valet vtrum renũtians possit redire ad ius suum. Jtem an arbitrator possit cognoscere de causa vsuraria incidenter vel principaliter coram eo introducta. vide moder. in. l. titia. ff. solu. matrimo. Est etiam iterum aduertendum ad intellectum. l. si diuersa. C. de transactio. & ad dicta. s. qõ interdum laudum latũ ab arbitratore posset esse adeo priuilegiatũ ex forma statuti dicẽtis illud precise seruandum & virtutẽ habẽre sententie & maiorem, presertim inter coniunctos qõ etiam de cõsensu partium de nouo compromittentium non posset tolli per sequens laudum, vt diligẽter inuestigat Pet. de ancha. in consil. qõ incipit, discutiendum. vbi
13 omnino videndũ quando. q. occurreret. † item an si inter duos est controuersia de tutela possit cõpromitti in arbitratorem qui laudet quis sit tutor. videbatur qõ non in. l. pretor. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. Et idem tenet do. Francis. de alber. in. l. non distinguemus. §. de liberali. ff. de arbit. Jtem an causa restit. in integ. possit compromitti in arbitratorem, & quando, vide docto. et ibi plene dixi in. l. fina. C. vbi & apud quem in integrum resti. in quibus autem criminibus & quando & an liceat transigere vel paciscí et quis

Source : BIU Cujas

sit effectus.doc.plene tradũt in.l.transigere.C.de transac.ꝛ ibi dixi.tractat etiã glo.in.l.j.ℌ.pen.ff.de calum.ꝛ Sandi.in suo opere maleficiorũ sub rubri.de transac.ꝛ cano.ij.q.iij.ℌ.notandũ.ꝛ.v.q.ij.c.si super alimentis aũt cuius autoritate possit transigi.vide in l.cũ hi.per to.l.ff.de transac.ꝛ per Bar.in tracta.suo de alimentis ꝛc. an aũt super his que ex testamento proficiscunt vel codicil.vel dona.causa mor.possit transigi ꝛ quãdo ꝛ qualiter.vide in.l.de his. ꝛ.l.nõ est ferendus.ff.de transac.ꝛ in.l.qui rome.ℌ.duo fratres.ff.de ver.ob.multa etiã dicuntur in.c.cũ cõtingat.extra de iureiur.per Ant.de bu.Imo.ꝛ moder.circa fi.cõmenti.Reliqua ad hãc questionẽ.ix.vide per summistas in tit.de transa.etiam vtile fuisset vi
14 dere†nunquid super male ablatis incertis possit fieri transactio vel cõpositio cũ episcopo.Bal.in.l.post decisionẽ.C.de fur.remittit se ad dicta per Pau.de eleaza.in cle.j.de penis.vbi Pau.dicit qõ nõ,sed debent distribui inter pauperes ꝛ qõ recipiens quicunq; sit ille nõ potest trãsigere de illis,vt in.c.fi.de offi.vica.nisi super hoc esset priuilegiatus a papa seu ad hoc potestatez haberet.ita dicit ille docto.vtputa quandocq; videmus potestatẽ datã predicatoribus aut questoribus procura.Ang.in.l.cum hi.ℌ.si in annos.ff.de transact.vult qõ eps de relicto pro male ablatis ꝛ de relicto pauperibus in genere possit transigere dummodo bona fide,ar.no.in.l.preses.C.de transac.De qua materia vide etiã per doc.post Inno.in.c.relatum.de test.Item potuisset queri nunqd de damnis illatis subditis cõitatum tempore guerre poterit fieri transactio per cõitates in preiudiciũ subditorum.de hoc vide per Ang.ꝛ moder.in.l.conuentionum.C.de pac.ꝛc.

Summarium.

1 ☞Transactio fieri potest sub transactione ꝛ modo.
2 Transactio in dubio potius modalis q̃ cõditionalis est cẽsenda.

1 **Decimo quero** †vtrũ possit fieri trãsactio sub conditio.ꝛ modaliter per si,ꝛ per vt.respõdeas qõ sic:vt.l.si super pos.C.de transa.ꝛ.l.siue apud acta.eo.tit.ꝛ ibi per Bar.ꝛ alios.in.l.si quis cuꝫ debitore pepigerit.ff.de iureiu.ꝛ in.l.naturalis.in princ.ꝛ.l.solent.ff.de prescrip.ver.ꝛ per
2 Bar.in.l.hoc iure.de dona.†In dubio autem qñ esset concepta per verba apta importare modũ ꝛ cõditionem,potius est cẽsenda modalis q̃ cõditionalis ꝑm Pe.Ly.Bar.ꝛ alios in.d.l.siue apud acta.ꝛ adde que dicit Bar.in.l.quibus diebus.ℌ.termilius.ff.de condi.ꝛ demonstra.

Summarium.

1 ☞Transactio an admittat penitentiã reintegra.
2 Compromittens in arbitratorem potest omissa compromissi via ad iudicium redire.

1 **Undecimo quero** †vtrũ in trãsactiõe admittatur penitẽtia re integra sicut in alijs cõtractib⁹ innominatis.dicas qõ nulli partiũ licet penitere siue sit facta p stipulationẽ siue nudo pacto.l.fratris.ꝛ.l.q̃is. C.de trãsac.vbi videndũ pro ratione.ꝛ.l.si quis accepto.ff.de cõdi. ob can.nisi cõcordauerit vtraq; pars ab illa recedere,tũc enim possent ꝛ magis diceret tũc distractus ꝛ resolutio trãsactionis iam facte q̃ recessus per viam penitẽtie qui solet concedi alteri parti.de quo tñ latius in dictis locis.ꝛ ad propositũ vide qõ habeꝫ in.c.fi. de pac.li.vj.De.de ancha.cõsi.cxx.hinc caderet pulchra ꝛ sing.q. duo cõpromiserunt litẽ in arbitratorẽ,an alteri partiũ liceat omissa illa via arbitratoris ire ad iudiciũ:an vero obstet pẽdẽtia cõpro
2 missi.†dices qõ licet ad iudiciũ ire non ob.pendentia cõpromissi, vt.l.si quis rem.ff.de arbi.aduerte qꝛ punctus est subtilis.Bar.tãgit singu.in.l.qui fidẽ.ff.de transa.ꝛ lec.eius reperitur varia in hoc cõiter dicit qõ illa.l.si quis rẽ.nõ habet locũ in arbitratorem ꝛ sic ob.pendentia cõpromissi.ꝛ hoc sequit Ang.ibi dicens esse not.ꝛ alibi nõ reperiri.de hac.q.vide per Bar.in.l.eos.ℌ.apostolos.C. de ap.ꝛ per Ang.in auf.de iudi.ℌ.antepe.ꝛ per Ant.de bu.ꝛ Cardi.in cle.q̃ diu.de ap.ꝛ Ponta.in.l.ij.ff.de re iudica.sed inter moder.plenius examinauit Pau.de ca.in.d.l.qui fidem.ꝛ in.l.pecuniam.ff.si cer.pe.ꝛ ibi dixi.

Summarium.

1 ☞Decepto per transactionem quo subueniatur remedio.
2 Remedium legis secunde.C.de rescinden.vendi.locum non habet in transactione.
3 Exceptio nulla obijci potest aduersus sententiam que trãsiuit in rem iudicatam.
4 Lesus vltra dimidiam iusti pretij debet restitui.
5 Jureconsulti vt plurimum inter se contrariantur.
6 Judex qualiter iudicare debeat si pro vtraq; parte equales rationes habeat.
7 Jureconsulti in dubijs viam mediam eligere sunt soliti.
8 Cause diuersis legum interpretationibus titubantes,quodam iuris moderamine temperari debent.
9 Princeps in dubijs arduis est consulendus.
10 Leso per transactionem impropriam quo remedio subueniatur.
11 Arbitramẽtum qõ specifico partium cõsensu acceptatur vim trãs actionis proprie habere censetur.
12 Juramentum validat arbitramentum alꝫ inualidum.
13 Juramentum conditionale non tollit remedium.l.ij.C.de rescinden.venditio.
14 Emologatio facta post laudum datum quando valere dicatur.
15 Subscribens vel sigillãs literas qñ dicat approbare cõtẽta in eis.
16 Decepto in trãsactione dolo aduersarij quo subueniat remedio.
17 Transactio quando sit nulla aut rescindenda ob dolum in litigando commissum.
18 Actio furti cõpetit aduersus eũ qui alteri instrumenta subtraxit.

Duodecimo quero vtrum decepto per transactionẽ re ipsa vel dolo ad
1 uersarij aut tertij subueniatur ꝛ qualiter ꝛ contra quẽ.†Jsta.q.hz plura capita.capiamus primum,vczvtrum decepto per trãsactionem re ipsa subueniatur aliquo remedio ratiõe lesionis.ꝛ quidem si lesio predicta esset citra dimidiã oẽs cõuenire videntur qõ nullũ sit remediũ.Sed pulchra dubitatio est,an si quis fuerit deceptus in contractu trãsactionis vltra dimidiã iuste estimationis habeat locum remediũ.l.ij.de rescin.vendi.Tex.videꝫ sing.determinare qõ non in.l.lucius.ℌ.si.ff.ad treb.ibi si non transac.fit.ꝛ ita firmat glo.Inno.Jo.an.in.c.cũ causam.de emp.ꝛ ven.ℌ.nunc videndũ. ver.quid de trãsa.ꝛ ibi Jo.an.in addi.ꝛ Dy.in.l.si quis cum aliter. de ver.ob.ꝛ in.d.l.lucius.ꝛ Buli.de cu.in.l.ex causa.C.de vsucap. pro emptore.ꝛ Bal.in.l.iij.ℌ.j.ff.de transac.vbi hoc sentit glo.in ver.debere.item Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de pac.Jtẽ Bal.ꝛ Sali.in l.ij.C.de rescin.ven.ꝛ.l.si.ℌ.j.in prin.C.cõia de leg.ꝛ in.l.ordo.C. de execu.rei iud.ꝛ in tit.de arbi.in addi.ad Spec.vt retuli.ſ.q.iiij. Jdem sequit do.Fran.de albergo.in.d.l.lucius.ℌ.si.vbi etiam gl.
2 idem voluit ꝑm Dy.l.†q̃ speciale sit in trãsactione,vt nõ habeat locum remedium.d.l.ij.q̃tacunq; fuerit lesio re ipsa per illum tex. ꝛ pro hac parte opti.tex.in.l.in summa.in prin.ff.de condi.indebi.ꝛ.l.qõ si deferentem.iũcta.l.prece.ff.de dolo.ꝛ.l.a diuo pio.ℌ. si pigno.ff.de re indic.ꝛ.l.si superstite.in fin.in.l.ij.de dolo.ꝛ text. in.l.sub pretextu.la.ij.C.de transac.ꝛ.l.j.ad finem.C.de plus peti. que iura allegantur in.l.ij.ad idem bo.tex.in.l.post decisionez.C. de fur.quem alle.Bal.in.d.l.ordo.ad idem.l.j.C.de pac.l.de fidei com.C.de transac.l.si ea lege.C.de vsur.cum si.quasi nõ possit apparere lesio quanto sit super dubio euentu litis sit transactuꝫ.Jtẽ transactio videtur inducta,vt sit finis litium.l.fratri.cum si.C.de transactioni.habet etiam instar sententie.l.ij.cum si.ff.de iureiuran.ergo sicut sententia facit de indebito debitum.l.j.C.de condi. indebi.cum si.ita ꝛ transactio.ad hoc bonus tex.in.l.ij.C.de transac
3 tio.†Constat autem qõ cõtra sententiam que transiuit in rem iudi.nihil potest opponi.l.ij.C.quando prouo.nõ est ne.ergo idẽ in transactio.ad idem.l.eleganter.per to.l.ff.de condi.indebi.alia quidam adducit Imo.in.d.l.lucius.ℌ.si.vbi omnino vide.sed contrariam partem qõ remedium.d.l.ij.habeat locum etiam in transact.voluit glos.in.d.l.lucius.ℌ.si.prout eum intellexerunt multi quos.j.referam scz dummodo habeatur respectus ad estimationem dubñ euentus litis super qua transactio facta est,ꝛ non ad veram estimationem reiꝛ hanc dicunt fuisse mentem illius glo.vt voluerunt Ray.Bar.Ange.Imo.Pau.de cast.in.d.l.lucius.ℌ.si. Jtem Bar.Ange.Imo.Pau.de cast.ꝛ Ponta.in.d.l.si quis cũ aliter.ꝛ etiam Bar.ꝛ Ange.in.d.l.ij.C.de re.ven.Jtem Bar.in.l. si societatem.ℌ.arbitrium.ff.pro socio.vbi idem tenet do.Floria. item do.Cardi.Imo.ꝛ Abb.in.d.c.cum causa.ꝛ Imo.in.c.quintauallis.de iureiurã.char.xv.Ratio solet assignari:qꝛ etiam opi. que videtur magis cõmunis in.d.l.ij.ꝛ in.d.l.si quis cum aliter.est qõ.d.l.ij.habeat locum in stipulatione:ꝛ sic in contractu stricti iuris.ergo idẽ in omni cõtractu stricti iuris:ꝛ per cõsequẽs in transactione,que aliquando est bone fidei longe magis ad contraria re
4 spondent isti docto.multis modis vt dictis locis.†pro nunc respondere potes qõ iura contraria possunt intelligi quando non fuit lesio vltra dimidiã.vel secundo dicere potes qõ loquantur habito respectu ad estimationẽ verã,ꝛ nõ ad dubium euentum.ꝛ ꝑm hãc vidi cõsultum hoc anno per insignẽ doc.licet in illis terminis multa alia occurrerẽt cõsiderando quid in isto pũcto sentiam subsisto:cum lis sit sub iudice futura quodam loco vt scripsi nec deliberaui super ea re aliquid adhuc.opinio prima qõ non habeat locum est fundata in optimo respectu ne lites mortue suscitentur. opi.vltima Barto.ꝛ sequacium in summa equitate vt obuietur fraudibus et tanta lesio non tolleretur legibus vt docto.dicunt in dictis locis cum in premisso articulo reliquissem te subsistente interrogauit me vnus ex vobis quid arbitrarer in ea questione si plenam potestatem arbitrandi a partibus haberem.respondi tunc ꝑm

Source : BIU Cujas

tunc ſm ea que proponerent & circunſtantias aggrauantes doluz aut minorantes pacem maiorum partiũ, nunc volo qõ te non lateat vnum perpetua memoria dignum cũ in.q.quadam pendente apud Ariminũ reddita eſſent cõſilia ab illuſtriſſimis doct. inter ſe cõtraria & pũctus eſſet dubiſſimus & tãdẽ remiſſa eſſet arbitrãda illuſtri tunc principi de maletestis. cõſuluit do. ℙe. de anch. & do. Ant. de but. quid ipſe deberet arbitrari ſalua cõſcientia & timore dei, preſertim cum lis eſſet inter duas eccleſias, reſponderunt habito prius graui examine inter eos, vt patet in cõſi. do. ℙe. de ancha. cõſi. ccx. in effectu, vt. ĩ. q⁹ illa cõtrarietas oritur ex cõflictu rationũ hinc procedẽdũ. & hoc nõ eſt nouũ. nam & ſancti viri ſepe inter ſe cõtrariari videntur, & vnus alterũ corrigit vt beatus ℙau. ℙetrũ de circunciſione, vt patet in toto ſvolumine decretorũ vbi
5 plene de cõtrarietate canonũ. †Item iuriſcõſulti etiã inter ſe contrariantur & alter alteruz corrigit vt patet in.l. domicius. de teſta. cum ſi. & no. in. c. ne in terris. de conſti. hoc autem non debet reprehenſibile iudicari. c. non debet. de conſang. & affi. cum ſi. in illa autem contrarietate index meus non dicit peccare ſi elegerit, q⁹ veritatiz equitati crediderit conuenire, vt in. c. literas. de reſti. ſpo. & ſi aliqui vnam, aliqui aliã, alĩ mediam viam elegerint in tanta contrarietate omnes ab imperitia & temeritate excuſantur, vt ibi patet. facit qõ no. in. l. cum prolatis. de re iu. & in. c. per venerabilẽ. ℌ. ratiõibus. qui ſi. ſint legi. Excuſatur aũt apud deũ & homines. ille iudex qui in tanta varietate eligit opi. ſuam quã ſm eius bonam conſcientiã credit fore veraz, etiam ſi poſtea contraria declaretur per autoritatẽ habentẽ: vt in. c. j. de poſtu. prela. hoc enim eſt propriuz humani iudicĩ. ſ. ſepe falli: & in hoc differt a diuino qõ nũq⁹ fallitur. c. cum a nobis. de ſen. excõ. cum ſi. Iſtis premiſſis concluſerunt qõ conſcientia illius cõſultiſſimi recti & iuſti principis viſis rationibus deductis in conſilĩs cõtrarĩs ſi inclinatur magis ad vnã partem q⁹ ad aliam intrepide illã ſequi debet: ne agendo cõtra cõſcientiã edificet ad gehennã. c. per tuas. de ſimonia. ſi vero viſis cõſilĩs & contrarĩs rationibus ad vtrãq⁹ partem cõſcientia eius remanet dubia & perplexa quid in ſimilibus ſit agenduz colligit per
6 exempla. xiĩ. diſtin. c. nerui. †Quid ſi ille princeps cõſcientia ductus nolit eligere timens culpã vbi culpa non eſt more bonarum mentium. tũc prefati doc. dixerunt qõ ſi ipſi haberent determinare illum caſum dubiũ circũſcriptis ipſorũ etiã conſilĩs de quibus etiam diffiderent cũ vtraq⁹ partiũ in. q. propoſita tractaret de lucro inquirendo ſi vtraq⁹ non lucrãtur, vt credit debet equo animo ferre. l. ſi. C. de codicil. vnde pro bono pacis & concordie partium poſtq⁹ animus nõ inclinatur magis ad vnã partem q⁹ aliam cuilibet partium ipſi aſſignarent ſuã dimidiã partez, vt plene no. in. c. licet cauſam. de proba. ar. etiã. c. afferte. de preſump. vbi Salomõ dubius cuius eſſet filius qui petebatur dixit: date dimidiã partez vni & dimidiaz partẽ alteri, vt ibi. & licet reſpectu diuiſionis pueri hoc temptando dixerit, reſpectu iuſtitie ſententie ſue hoc ſenſit, qõ vbi ſunt dubia iura partiũ & quilibet aliquid petat ad lucrũ diuidere per mediũ equitatẽ habet, vt ſicut ſunt pares in iure, q⁹ quilibet pro ſe hz conſilia, ita ſint equales in cõſecutione eius ſup quo
7 contẽditur. †iuriſcõſultus etiã hanc viam elegit mediã in caſibus dubĩs. l. ſed & ſi lege. ℌ. adeo aũt. ff. de peti. he. l. titius. ff. ad trebel. Expedit etiã partibus qõ ita fiat: q⁹ ſi princeps cõſuleretur quid dicendum poſſet aliquo modo preter mentẽ partiũ ſtatuere in fauorem ſuum ſicut fecit imperator in. l. & hoc tiberius. ff. de heredi. inſti. & iuriſconſulti. profecto nouã ſententiã ſtatuerunt. l. ſi. ff. de iure fiſci. ad hanc deciſionem. faciunt multa iura. tex. in. d. c. nerui. & l. ita vulneratus. ff. ad. l. aquil. & l. bona fides. ff. depo. cum ſimi. agebatur etiã in illa. q. de offenſione iuris humani & mere poſitiui. Unde nõ cõuenit ꝓpter dubiũ iuris qõ oritur ex tot cõtrarĩs doc. opi. etiã ꝓpter bonũ pacis arbitrari, vt. ſ. vt per mediũ diuidatur iuxta ſententiã ruſticorũ. & ſubdunt qõ ſi eſſet incertitudo iuris diuini naturalis vel gentiũ tutius eſſet in dubio abſtinere q⁹ iudicare, vt. d. c. literas. & no. in. c. niſi conſtet. de renũ. Item ſi. q. eſſet de bonis iam queſitis alicui res eſſet lõge magis dubia q⁹ vbi agitur vtrinq⁹ de lucro. ita reſpõderunt prefati doc. quibus adde tex. inſt. de re. diui. ℌ. j. placuit. cũ ſi. & in. l. neſennius. ff. de ne. ge. & in. l. antiqui. ff. ſi pars here. pet. & in. l. ſi ſeruos. ff. de pig. act. & in. l. ita. vt. ff. man. & in. l. tutorẽ qui. ℌ. j. ff. de admi. tuto. cũ ſi. vide etiã tex. quo neſcio meliorẽ ad hoc in. l. filio. ff. vt in poſ. leg. & text. aureum
8 & allegabilem in. l. nõ ſine. C. de bo. que lib. dum dicit †bonum eſſe diuerſis interpretationibus legũ titubantes cauſas quodaz iuris moderamine temperare, bene facit qõ eleganter dicit do. meus in. l. precibus. C. de impub. in repeti. & ibi dixi poſt eum, & qõ dicit Bal. poſt ℙe. & Cy. in. l. cum proponas. C. de reb. credi. vide etiaz ad materiam ſolennẽ doctrinam ADathe. in opuſculo de electione opi. vbi ſingulariter loquitur concludendo qõ quando non appa ret que ſit opi. cõmunis nec apparet qõ vna opi. nitatur pluribus & melioribus rationibus q⁹ alia, & tunc in materia iuramẽti illa tenenda eſt que vult iuramentũ ſeruari, in alia vero materia eligenda eſt benignum: benigniorẽ dicitur eſſe pro matrimonio, pro do
te, pro teſtamẽto, pro libertate, pro religione, pro pupillo, pro vidua, pro miſerabili perſona, pro eccleſia, pro pio loco. Item eſt benignior contra fiſcum pro priuato etiã ſi priuatus ille fuerit actor ſm eundem ADathe. item benignior eſt qõ actus valeat teſtamenti vel alterius vltime volũtatis. item actus cuiuſcunq⁹ iudicialis. item cõtractus bonefidei vel ſtricti iuris. & ſi ille qui nititur p validitate actus ſit actio qõ dicit mirabile. itẽ notandum vbi ageretur de ſtipulatione penali hodie pene. idez dicit ſi agatur vt valeat beneficium vel priuilegium: licet hoc vltimum debeat ſtricte intelli-
9 gi ſi in aliquo valet quod no. †Si vero dubitek que ſit benignior conſulendus eſt princeps ſi commode poteſt: qõ ſi non poteſt conſuli commode eligenda eſt ſententia abſolutoria pro reo. vnde infertur mirabiliter qõ ſi idem caſus occurreret modo pro reo modo pro actore poteſt index ſalua conſcientia ſua & ſaluo honore ſuo ferre ſententias cõtrarias ideo magnum eſt commodum poſ. & ſententia apparet tibi quis reus aut actor & petit a te conſil. quis habeat potiora iura cõtra tertium, tunc dicik eligẽdam illã opi. quã tenent doc. maiores autoritatis etiã ſint numero pauciores, vt puta glo. que dz eſſe idolũ tuum ſm Cy. in. l. non moriturus. C. de cõtrahen. & commit. ſtip. niſi pro alia parte ſit numerus duplo maior ſi non doc. variantes ſint pares autoritate, tũc dicitur ſtandũ opi. pro qua maior numerus doc. ſi non omnia paria qõ raro accidit dicitur abſtinendum a conſulendo cũ ſigillo a tali dubio, ſed ſi eſſet index abſolvit reum. ita conducit prefatus do. vt ibi per eum. allegationes iurium omiſſi cauſa breuitatis. Adde predictis que dicit Aulus gellius. lib. xiĩ. noctium atticarum. c. ĩ. vbi ſing. loquitur. hec ſunt omnino extra rem & pro perpetuo habenda ſunt ante
10 oculos. †Succeſſine videmus vtrũ leſo per trãſactionem impropriam. i. per arbitramentuz ſuccurratur & pro qua leſione. dicas de hoc vt per doc. in. l. ſi ſocietatem. ℌ. arbitrorum. ff. pro ſocio. & in. c. quintauallis. de iureiur. & omnino vide ſingu. dictum Bal. in. l. vẽditor. C. de reſcin. ven. quod retuli. ſ. q. iĩj. circa fi. an autem arbitramentum coram iudice recurſu ad arbitrium boni viri poſſit retractari per inſtrumenta antiqua de nouo reperta. vide Bar. & Bal. & Sali. in. d. ℌ. arbitrorum. & in. l. fi. ff. de appel. recipien. per Bar. et Bald. in. d. l. ſub pretextu. ſuperius alleg. per Fede. de ſe. conſil. cclxxv. ſ. allegato. & ℙet. de ancha. in. d. diſputatione incip. cum. C. laicus. dixi in repe. l. admonendi. ff. de iureiur. ℙoſito pro conſtanti qõ leſo per arbitramentum non poſſit ſuccurri ad arbitrium bo. viri, vt q⁹ pars contra quã fuit latũ ſpecifice conſenſit qõ illo modo fieret vt per Bal. ſing. in. d. l. venditor. vel q⁹ illud acceptauit poſtq⁹ fuit latum & ſibi notum: vt per doc. in. l. ĩj. ff. de re iudi. Quero vtrum leſo dicto caſu ſuccurratur ſaltem ex leſione excedente dimidiam remedio. d. l. ĩj. C. de reſcinden. venditio. in iſto caſu videtur idem di-
11 cendum quod in tranſactione propie ſumpta de qua. ſ. dixi. † nã arbitramentum acceptatum ſpecifico conſenſu partium habet viz propie tranſactio. per omnia vt in rubri. extra de arbi. & tenuit expreſſe ℙe. de ancha. in. d. diſputatione incip. cum. C. laicus. char. antepenul. vt retuli. ſ. q. iĩj. circa fi. Unde ſi tenueris remedium. d. l. ĩj. habere locum tranſactio. propria tenebis etiam locum habere in arbitramento ſpecifico conſenſu partium approbato. nõ eſt em ratio quare ſecus in illo qõ ſi dicta approbatio eſſet iurata idem putare quod in tranſactione propie iurata. Si vero compromiſſum fuiſſet iuratum deinde arbitramentum ſpecifice approbatuz fuiſſet ſeu acceptatũ ſine iuramento an tũc ſit idẽ dicendum qõ in tranſactio. propria nõ iurata attẽto q⁹ acceptatio qõ facit arbitramentũ equipollere propie trãſactioni, vt predixi, nõ fuit iurata, vidi cõſultũ per inſig. doc. qõ idez ſit dicendũ qõ in trãſac. propie nõ iurata cum iuramẽtũ nõ habeak pro appoſito ſm Ant. de but. in. c. clauibus. de iureiur. Nec ob. ſm eundẽ qõ videak cõſenſus geminatus: q⁹ etiã interueniẽte duplici ꝯſenſu dz habere locũ. d. l. ĩj. C. de reſcin. ven. ex mẽte doc. in. d. l. ĩj. & l. ſi quis cũ aliter. ſ. alle. be ne faciũt que dixi de cõfeſſione erronea reuocãda nõ ob. geminatione. l. j. C. de iura. calũ. ad idem facit ſingu. deciſio. do. mei qui cõſuluit. d. l. ĩj. habere locũ non ſolũ in venditione, ſed etiã quando aliquis tenek reuendere pro eodẽ pretio rẽ prius a ſe emptam ab aliquo vigore promiſſionis illi facte de retro vendendo ad omnẽ voluntatem ſuã, quãdo tempore vẽditionis illud pretiũ erat minus dimidio iuſti pretĩj. qõ dictũ. d. mei in caſu ſuo vtrũ procederet, requireret altiorẽ indaginẽ nec memini me legiſſe alibi cũ prima frõte videk durũ illud dictũ: & vide Bal. in. l. ĩj. C. de reſcin. ven. q. viĩj.
12 †Cogitaui poſtea ſuper premiſſa cõcluſione dicti cõſulẽtis & videtur qõ ſtare nõ poſſit nã cum proximũ fuit iuramentũ licet cenſeatur factũ ſub cõditione vel melius ſub ſpe illa ſi equum fuit arbitratus, vt dixi. ſ. q. iſta tertio ver. dixit enim Bal. in. d. tit. de arbit. in prin. tũ ſtatim ſecuta approbatiõe laudi tãq⁹ equi ſpes illa purificata videtur & ſic remanet illa cõuentio tanq⁹ pura cauſa iuramẽti: igitur nõ poſſit oppugnari ob. l. ſi quis maior. C. de tranſac. Item & propter dictum iuramentũ videk ceſſare remediũ. d. l. ĩ. ſm opi. doc. magis communẽ. In cõtrariũ facit pro opi. cõſulentis qõ licet approbauerit laudum non tamen approbauit vt equum nec affir-

Source : BIU Cujas

mauit illud esse sed simpliciter approbauit.per hãc igitur approbationem simpliciter factam non videtur extitisse conditio aut impleta spes qõ equum fuerit arbitratus:q; immo videñ ista stare simul.s.qõ inique aut iniquissime fuerit arbitratus:ꝛtamẽ pars re ipsa decepta approbauerit.vnde sequeretur q; nõ propterea dictum iuramentum excluderet remediũ.d.l.ij.q; conuentio prima cõpromissi iurata fuit conditionalis seu sub spe illa si eque fuerit arbitratus.Secunda vero approbatio non fuit iurata.ꝛ ideo subtilitate iuris forte procederet dicta cõclusio dñi consulentis:nõ tñ trãsit sine dubitatiõe circa illud,vtrũ sit necessaria absolutio a iuramento anteq; agatur remedio.d.l.ij.propter ea que dicit.d.Pet. de ancha.in dicta disputa.cũ.C.laicus.vbi omnino vide.adhuc tñ in puncto iuris subtiliter considerãdo forte procedit decisio cõsulentis.nam ipse nõ tentat reductionẽ ad arbitrium boni viri fieri tanq; de laudo iniquo.hoc enim peti nõ posset obstante acceptatione facta post laudũ:† sed vult intentare remedium.d.l.ij. C. de rescin.ven.qõ non videt sublatum per dictum iuramentũ conditionale aut sub spe premissa adiectum in cõpromisso ꝛ nõ repetitũ nec appositum in acceptatione laudi.Jn hoc tamẽ puncto nihil decido ne sumatur aliqua cõiectura tenuis iudicij mei qõ nunc nõ aperio pro bono respectu ꝛ vellem etiam melius cogitare putarez conuenire vt consideraretur persona acceptans vtrũ simplicitate, facilitate,leuitate,vt in si.dicit Bal.in.d.l.ij.C.de rescin.vẽ.q.iij. que perpetuo no.q; nullibi reperies ista examinata.rursus si arbitramentũ fuisset approbatũ anteq; ferret vt aliqñ vidi quid dicendum.vide doct.in.l.cum antea.C.de arbi.ꝛ Sali.in repeti.d.§.arbitrorum.q.xv.ꝛ Pe.de ancha.in.d.disputa.cum.C.laicus.col.v. si vero fuisset approbatum postq; fuit latum anteq; partes intellexissent specifice tenorem,vt sepius vidi fieri : tunc quid dicendũ. questio est singu.circa quã omnino vide Bar.in.l.ij.versi. quero si instrumentũ est subscriptum.ff.quemad.testa.ape.in.iiij.col. dicit
14 etiam Pau.de ca.in.l.nec in arbitris.C.de arbi.circa fi.† qõ emologatio que fieret post laudum datum ita demũ valet si tenor laudi erat notus emologãti.sed si portaretur scriptura clausa vel etiã apta,ꝛ ipse nõ perlegisset eam ꝛ hoc posset probari licet se subscripserit approbando nil operatur.tex.est no.in.l.fi.C.plus va.quod agi.Dicit Azo ꝛ Pau.de cast.in.l.ij.C.de re.ali.nõ ali.in.l.diuus. §.idez.ff.de fal.nisi appareat qõ voluerit approbare qualitercũq; stet scriptura vel quicquid contineat.l.qõ iure militari.de mi.test. per doct.in.c.humilis.de ma.ꝛ obe.quos intellexi,vt.ꝛ.nã in dubio dicitur non censendum voluisse approbare nisi contineat vtilitatem suam nisi appareat contrarium.ita dicit prefatus doct. in d.l.nec arbitris.Ceterum idem doct.in.d.l.fi.C.plus valere. dicit hec verba.no.hanc singularem.l.qõ illi qui se subscribunt vel sigillant scripturas ꝛ eas non legunt:q; per hoc non censentur eas approbasse,vt ibi.ꝛ.d.l.ij.C.de re.ali.non ali.ꝛ quod no.per Cy.in.l.
15 j.qõ.iij.C.man.Bar.tamen in.l.ij.§.fi.ff.quemad.testamen.† videtur limitare.s. quando ille qui subscripsit vel sigillauit fuit deceptus dolo alterius qui persuasit qõ aliud scriptum erat q; esset re vera.ꝛ oportet q; hoc probetur in.d.l.fi alias simpliciter subscribendo videt approbare ꝛ imputet sibi cur nõ legit nõ censet voluisse q; valeat quicqd ibi scriptũ sit.ꝛ si hoc ignoret qõ facere põt vt d.l.q iure militari.ꝛ per doc.in.d.c.humilis.ꝛ dicit ista esse valde singularia ꝛ menti tenenda.Jsta sunt verba prefati dñi que videntur in aliquibus cõtrariari.ego putarẽ hoc cõmittendum arbitrio iudicis.s.an sit coniectura qõ oino voluerit approbare qualecunq; fuerit vel credens aliud continere,arg.no.per Bal.in.d.l.ij.C. de rescin.ven.q.iij.no.predicta:q; quotidiana. Veniamus ad secũ dum caput huius.q.vcz vtrũ decepto in transactione dolo aduer-
16 sarij succurrat,ꝛ qualiter.† Ad hoc respõdeas q; ꝑm ea que preponerentur aliter ꝛ aliter succurrit.nam siquidez transactio est facta super actione bonefidei cẽsenda est bonefidei.Si vero super actione stricti iuris censenda est stricti iuris,vt dictũ fuit.§.q.iij.circa fi. tunc vltra si quidẽ transactio de qua agitur ꝛ ad quã quis fuit inductus dolo aduersarij dante causa transactioni est iudicanda bonefidei cõsequens est trasactionez esse nullã ipso iure. intellige si hoc vult deceptus ꝑm glo.ꝛ doc.in.d.l.eleganter.in prin.vt q; declararet in iudicio seu extra se nolle illã valere ꝑm Bar.ibi,qõ bene no. sed si traditio seu liberatio esset consecuta,tunc per act.de dolo rescinditur,vt.d.l.eleganter.in prin.si vero iudicanda esset stricti iuris,tunc valeret cõtractus ipso iure,vt.l.dolo.C.de inuti.stipu. et leso succurritur per excep.doli aut replicat.aut act. de dolo : vt.l. sub pretextu.C.de transactio.ꝛ huius subtilitatis est differentia in formando libellum super act.de dolo.nam quando transactio valuit quis petit per actionẽ de dolo rescindendo transactio. vel petit interesse:q; deceptus in transac.sed quãdo transactio nõ valuit tunc peteret quis rescindi venditionẽ vel liberationem suã vel interesse:q; liberauit ꝑm Bar.in.d.l.sub pretextu.qui subdit qõ ita est intelligẽda.l.actionẽ.eo.ti.de quo etiã vide in locis alle.§.iiij, q.in fi.ꝛ hoc ꝓcedit quãdo quis cõmisit dolũ in extorquendo transactionẽ ab aduersario,ꝛ sic dolus dedit causam transactioni.Quo casu ꝑm Ja.bu.ꝛ Bar.non est faciẽda differentia inter actorẽ ꝛ reũ
17 q; vtroq; casu idem.† Sed quãdo transactio non fuit dolo inita, sed dolus fuisset cõmissus calumniose litigando,puta agẽdo vel rescindendo calumniose:q; cerce sciebat se ius non habere, non tamen admiscuit aliud delictum:tunc si calumnia dicta fuerit ex parte rei de facto calumniose resistentis,transactio nõ esset nulla, sed actori posset consuli per actionẽ vel replicationem doli,vt.d.l.sub pretextu.ita pleriq; tenent in quo Pau. de cast. sentit oppositum d. l.ij.C.de transac.Quando vero ex parte actoris fuisset dicta calũnia,tunc transactio ipso iure sit nulla,vt.l.in summa.ff.de condic. indebi.ꝑm Jaco.but.Bar.ꝛ communem docto.opinio.in.d.l.sub pretextu.ꝛ in.d.l.in summa.ꝛ alijs locis allega.in.d.qõ.iiij.§. maxime quando fuisset calumnia euidens,vt dicit text.in.d.l.in summa.quando autem dicaꝫ calumnia euidens.vide Bar.in.l.fi.ff.de pub.iud.Adde predictis qõ quãdo ex parte rei fuisset admixtum delictum:q; instrumẽtum celasset,sed ꝛ tunc q; cõcurreret duplex dolus eius in litigando calũniose alius in celando instrumẽda,tũc ꝑm omnes esset irritanda aut per replicatio.aut per actio.de dolo
18 ꝑm doct.moder.in.d.l.sub pretextu.† Quando vero subtraxisset instrumenta tunc daretur actio furti nõ de dolo,vt per doc. latius ibidem.ꝛ ideo vide Bar.in.d.l.eleganter.in prin.in.vj.col.in ver. quero quando dolus cõmittitur extra contrac.ꝛ per Abb.in.c.super eo.de transactio.in fin.ꝛ etiam vide Ang.omnino in.l.si quis accepto.ff.de condictio.ob causam.si vero fuisset dolus incidens in contractu,tunc dicas vt per Barto. in dicta.l. eleganter. in.ij. col. in versi. aut fuit dolus incidens.quando vero dolus non fuisset cõmissus ab aliquo contrahentium,sed a tertio:tunc dicas vt per Bar.in.d.l.elegãter.in prin.in.iij.col.ver. ad hoc opponitur ꝛ in predictis casibus in quibus ratione doli succurritur decepto, transactio fuisset iurata quomodo succurratur decepto:q; nõ potest contrauenire ante obtentam absolutionem a iuramento. vide doc.in.c.j.de iureiuran.ꝛ in.c.quamuis.de pac.in.vj.

Summarium.

1 Actori quo remedio succurratur aduersus reum non implentem in transactione promissa.
2 Condictio ob causaz datur actori qui ex parte sua promissa implenit contra reum non implentem ex latere suo.
3 Condictio ob causam non cõpetit ei qui ex latere suo nõ perfecte impleuit que in transactione promisit.
4 Actio vtilis datiua prescriptis verbis quando actori competere censeatur.

Decimotertio queritur q; sepe contingit qõ reus nõ seruat nec implet qõ promisit per transactionẽ aut nõ plene implet qua-
1 liter succurratur actori cõtra reum.† Capio primum caput.s.qualiter succurratur actori contra reũ non implentem.distingue.nam si actor prius impleuit ex latere suo:q; promisit aliquid implebile,puta liberare reum,qõ consistit in facto affirmatiuo ꝛ ita liberauit.reus vero cessat implere,tunc si reus se obligauit:q; per stipulationem datur actori actio que solet oriri ex stipulatione.s.certi cõdictio vel ex stipulatu vt seruentur promissa,vt.l.siue apud acta.ꝛ l.si pro fundo.C.de transac.cum si.hoc etiam casu potest condici liberatio ꝑm terminos.l.si quis accepto.ff.de condi.ob cau.ꝑm Ange.ibi.Aut nõ fuit cõposita stipulatio:ꝛ certe cũ actor impleuerit ex parte sua,datur sibi contra reum actio prescriptis verbis, nata ex vestimento rei interuentu:vt.d.l.si pro fundo.ꝛ.l. naturalis.§. j.ff.de prescrip.ver. Prima etiam actio que fuerat extincta per acceptilationem resuscitatur eo casu petẽdo se reponi in eam per cõdictionem ob causam ex capite cause non secute:cum actor impleuerit ex latere suo,ꝛ reus nullo modo impleuerit dolo vel culpa:ꝛ actio sit talis que possit consensu partium instaurari.l. si quis accepto.ff.de condi.ob cau.ꝛ.l.actione.ꝛ.l.cum mota.cum ibi no.C. de transac.ita expresse concludit Bar.in.d.l.siue apud acta. col.v.
2 ver.aduerte.† Jstud aũt.s. qõ detur condictio ob cãm actori qui plene impleuerit ex latere suo ꝙtra reũ qui nõ impleuit.limita nisi reus licet pfecte nõ impleuerit:tñ impleuerit eo mõ quo potuit.ꝛ sic nulla culpa potest sibi imputari.nam tunc cũ actori sit prouisuz de actione prescriptis verbis.ꝛ simus in contractu transactionis odio litium non potest transactio rescindi. et cessat condictio ob causam.casus est no.ꝛ sing.in.d.l.si pro fundo.quam perpetuo tenemenți:sed agetur ad obseruantiam promissorũ tantum.ꝛ si promissa obseruari non possunt agetur ad interesse,vt.d.l.si pro fundo. Venio ad secundũ caput eiusdem.q.s.quando actor nõ plene impleuit ex latere suo:vt q; forte promisit aliquid non implebile formaliter promisit nõ petere amplius:qõ intelligitur nec per se,nec per alium,nec heredes,nec de iure,nec de facto,ꝛ in perpetuum ꝑm glo.ꝛ doc.in.l.j.C.de pactis.ꝛ.d.l. siue apud acta.ꝛ.d.l. cu mmota.ꝛ.d.l.si pro fundo.impleuit tamen actor, vt potuit: q; non petijt:vt per Barto.no. in.d.l.siue apud.ꝛ.d.l.si pro fundo.ꝛ tunc si

Source : BIU Cujas

tunc ſi interuenit ſtipulatio per quam reus obligauerit ad obſeruantiã promiſſor per ſe ageꝝ ex illa. vt. d. l. ſiue apud. ꝛ ibi per doc. Alij dicũt qꝫ nec tunc dar ex ſtipulatione. vt. l. iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. ꝛ ita voluit Ange. in. d. l. ſi quis accepto. vide dicta in. d. l. j. C. de pac. ꝛ Pau. de caſt. in. d. l. ſiue apud. qui tñ ſubdit qꝫ ſicut in. l. inſulam. ff. loca. vbi actio erat nata tñ preſtatur cautio: qꝛ ob. exceptio eodẽ modo hic preſtari debet cautio per agentẽ ex ſtipulatione nõ ad actionem pariendã: qꝛ orta eſt de ſtipulatione de ſe veſtita ſed vt actioni nate non ob. exceptio de qua in. d. §. offerri. qꝫ ſemper tene mẽti: quia alius hoc nõ dicit. ꝛ vide dicta in. l. ſiue apud: prealle. †Si vero nõ fuit adiecta ſtipulatio per quã re⁹ ſe
3 obligauerit, ꝛ tũc ſi actio que cõpetebat actori tranſigenti fuit extincta per acceptilationem, lz ſit talis que poſſit cõſenſu partium inſtaurari: tamẽ nõ inſtauratur: quia ceſſat cõdictio ob cãm que nõ datur ei qui nõ perfecte impleuit ſm Bar. ꝛ alios in. l. actione. ꝛ. d. l. cũ mota. ꝛ. d. l. ſi pro fundo. lz aliud dixerit Bar. in. d. l. ſiue apud. col. pe. ſed opinor qꝫ lectura ſit mendoſa vel in diſcurſu loquendi illud dixerit vt aliquando contingit doc. in diſcurſu lectionis ſm Bal. in. l. ſi predium. C. de edili. act. Item actio preſcriptis verbis directa ꝛ natiua ſimiliter non cõpetit ex eadem cauſa etiam de in re canonico ſm Bal. no. in. d. l. ſiue apud. qꝫ perpetuo no. ſed dar actio de dolo ex equitate. caſus eſt in. d. l. actione quez bene no. et ideo datur de dolo: quia reus in dolo eſt non obſeruando promiſſa.
4 †Si vero actio prima que competit actori non fuit ſublata per acceptilationem, ꝛ ſic actio ſibi nõ perit ſuo facto, ſed aliter eſt extincta per caſum, puta per mortẽ, ꝛ ſic actor non fecerat quicquid poterat tunc datur actori vtilis datiua preſcriptis verbis. vt. d. l. cũ mota ſm vnam lec. ꝛ ibi per doc. ꝛ ſic quando creditor non impleuit ex proposito ſed ex caſu ſuccurritur ſibi. vt ibi vbi oĩno videdũ. Quando vero prima actio non fuiſſet extincta, vt quia acceptilatio non interuenit in tranſactione. ꝛ ſic actio ſolo pacto non tollit tunc poſſet actor agere actione prima. l. cum proponas. C. de pac. et predicta quando tranſactio non fuit iurata. tunc enim ſerua qꝫ dicetur. j. in. q. xv.

Summarium.

1 ☞ Reo qui ex latere ſuo plene impleuit, aduerſus actorẽ nõ implentẽ qui in trãſactione promiſit, tria cõpetunt remedia.
2 Actor actione caret, ꝛ ideo repellendus, qui quod promiſit non impleuit.
3 Pacta ꝛ conuẽtiones ex parte ſua non ſeruanti, per aduerſarium in ſui fauorem nõ debent ſeruari.
4 Contractum impleſſe nõ dicitur qui penam ſoluit.
5 Reſcriptum non cenſetur ſcriptum pro eo qui venit ꝯ reſcriptuz.

Decimoquarto quero qualiter ſuccurratur reo qui impleuit cõ
1 tra actorem nõ implentẽ aut nõ perfecte implentẽ. † Reſpõdeo qꝫ reo competunt cõtra actorem tria remedia. ſ. exceptio trãſactiõis, condictio ob cauſam, ꝛ preſcriptis verbis actio: vt per Bart. late in. d. l. ſiue apud. col. j. debet tamen reus eſſe contentus vel obſeruantia tranſactionis opponendo exceptionem tranſactionis vel repetitione datorum. vt. l. cum proponas. C. de tranſac. ꝛ. l. quidẽ. ff. eo. titu. nec poteſt vtrũqꝫ velle ſed altero debet eſſe contẽtus niſi ſit apposita clauſula rato manente pacto, vt in dictis locis, penam tamen petere poſſet. vt. l. promiſſos. C. de tranſact. et hoc qñ actio competens actori non erat ipſo iure ſublata. quãdo vero actio prima eſſet ipſo iure ſublata, qꝫ quando ſit. ſ. dictum fuit, ꝛ dicetur. j. q. xviij. tunc poſſet reus penaz petere ꝛ data repetere ꝛ in effectu etiam ſeruabitur ſibi tranſactio quia actor actione carens repelleretur tanꝯ agens ſine actione ſaltem offi. iud. caſus eſt no. in. l. vbi pactum. C. de tranſac. ſm lect. Azo. cõmuniter approbatam ibi. et hoc fuit ſtatutum in odium illius qui tam ſoleniter tranſegit per aquil. ſtipula. ꝛ acceptila. vel ipſo iure ſe actione priuauit. vt dicit ibi Barto. col. pe. nam ideo quia doloſe verſatur poſtea ꝯ contrauenit reo competũt in effectu illa tria remedia. ſ. data repetere, pe
2 nam exigere, ꝛ qꝫ actor ab agendo omnino repellatur. † Cõſequitur ergo reus in effectu illa tria ꝛ nominatim qꝫ actor repellat eo quia actor actione caret ſicut in ſi. prouiſum eſt in. l. ſi quis maior. C. de tranſact. nec ſubeſt aliqua equitas propter quam actori dederat aut vtilis ex equitate dari aut reponi in priſtinam actionẽ quoniam ipſe actor contrafaciendo fuit cauſa ſui mali vt in regula iuris dãnum. de regu. iur. in. vj. ꝛ hoc quãdo tranſactio nõ fuit iurata tunc enĩz ſerua qꝫ dicetur. j. q. xv. Et generalius pro euidẽtia multarum. ll. ꝛ ne paralogizes. i. equinoces ſcias qꝫ quando reus non obſeruat tranſactionẽ ꝛ querimus qualiter ſuccurratur actori qui obſeruauit recurrẽdum eſt ad. l. actionẽ ſm lec. Placẽ. ꝛ ad. l. cum mota. ꝛ. l. ſiue apud acta. C. de tranſac. quando vero reus impleuit ſed non perfecte ꝛ queritur quomodo ſuccurratur actori vide in. d. l. ſi pro fundo. eo. titu. Item ſcias qꝫ quãdo actio vetus nõ eſt extincta loquitur. l. cum proponas. C. de pac. ꝛ de tranſac. quãdo vero eſt extincta cõſenſu partium ipſo iure loquitur. l. actione. quando vero per caſum loquitur. d. l. cum mota. Si vero ecõtra reus obſeruat tranſact. ſed actor cõtrauenit tunc recurre ad. l. actione. ſm lectu. Azo. ꝛ adde. d. l. vbi pactum. ꝛ. l. ſi quis maior. eo. ti. que verba tene menti perpetuo: quia mirabiliter conferunt pro intelligẽ
3 tia dictarum. ll. que ſunt difficillime ꝛ totius ti. de tranſac. † Adde etiam predictis qꝫ illi qui nõ ſeruãt pacta ꝛ conuentiones ex parte ſua, non ſunt ſeruanda in fauorem ſui per aduerſarium etiam ſi velit ſoluere penam ꝛ ſtare contractui licet in contractu eſſet apposita clauſula rato manente cõtractu: quia ille non poteſt ex illa clauſula niſi qui contractũ non ſeruauit etiam ſi penam velit ſoluere ꝛ ſtare contractui ſm glo. ꝛ do. in. l. qui fidem. ff. de tranſact. ꝛ tradit Bar. poſt Dy. in. l. cum pater. §. libertis. ff. de le. ij. ꝛ lz Bald. in. l. cum proponas. C. de pa. ꝛ Pe. ꝛ Dy. in. l. petens. eo. ti. dicant qꝫ ſi quis ſoluit penam poteſt petere obſeruationem contractus qꝛ qui ſoluit penam videtur ſeruare contractũ. hoc dictum non eſt cõmune ꝛ contra eos tenent Bal. Sali. Rapha. Pau. de ca. ꝛ alii Moder. d. l. petẽs. nec habetur pro vero illud dictũ maxime quãdo pena apponitur propter male factum non loco rei vt declarat Bal. in. d. l. petens. in vl. char. Preterea etiam ſi eſſet verũ illud dictum poſſet intelligi quãdo pars voluntarie recepit penaz quo caſu poſſet dici qꝫ videretur admiſiſſe ſolutionẽ ad petendum obſeruationem contractus. ſi aduerſarius nolit recipere penam nec ſeruare contractũ tunc indubitanter non teneretur ad obſeruantiam ſicut dicunt glo. ꝛ. d. l. qui fidem. Pro his bene facit quod no. Jo. an. in addi. Spe. in rubri. de treu. ꝛ pa. in vlti. q. ibi poſita. ꝛ ita vidi conſultum per do. meũ Fran. de acol. de are. Accedunt premiſſis ſapi
4 da verba Richar. ꝛ Bar. de Sali. in. d. l. petẽs. † vbi dicũt fortiꝰ qꝫ qui penam ſoluit non impleuit cõtractum ſed fregit ꝛ rupit. l. vbi pactum. ꝛ. l. ſi quis maior. C. de tranſact. nec ideo quia pars recipit penam dicendũ eſt qꝫ propterea videatur acceptaſſe penã pro implemento ſed pro reſciſione ꝛ ideo quia ſibi non implebat pena ergo ſuccedit loco rei quo ad recipientẽ. ſ. quia poſtꝙ habet penã nõ poteſt agere ad implemẽtum contractus niſi ſit clauſula rato manente contractu. vt. ſ. eſt dictum, non autẽ ſuccedit loco rei quo ad ſoluentem vt propterea habeatur pro implente ꝛ ac ſi rem promiſſam in contractu impleſſet. Soluit enim penam cõtumacie. quod acutius demonſtrat Raph. in. d. l. petens. dicẽs qꝫ pena non ſuccedit loco rei non tradite ſed loco intereſſe. ſ. quanti intereſt contractum fuiſſe ſeruatum vt ibi per eum que omnia veluti ſingulariſſima ꝛ de apicibus iuris tenere menti perpetuo. Et generalius ad illud vulgare. ſ. qꝫ non ſeruanti contractũ non tenetur aduerſarius obſeruare. vide doc. in. l. quero. §. inter locatorem. ff. loc. ꝛ Bal. qui dicit ſingulare verbũ in. l. in ciuile. C. de rei vendi. ꝛ Bal. in aut. dos data. C. de do. an. nup. ꝛ in. c. j. de for. fidel. ꝛ. c. j. qualiter do. feu. prius. ꝛ doc. in. l. ſi non fuerint. ff. de iureiur. ꝛ Inn. in. c. mandatũ. de
5 reſcrip. quem Bal. ꝛ Sali. in. d. l. petens. C. de pac. allegãt † qꝫ nõ videtur pro eo ſcriptum qui venit cõtra reſcriptum. vide etiã Bal. in. l. ſi. C. de non nu. pe. ꝛ glo. ſi. in. c. j. de mu. pe. ꝛ in. c. quẽadmo. de iureiur. ꝛ Pon. in cõſi. ccxlj. Adde etiam, predictis qꝫ ſi cõtractus ex conuentione partiũ redditur nullus propter inobſeruantiã alterius ex contrahẽtibus hoc debet intelligi ſi ille voluerit qui non contrauenit vel eo volente cõtractus erit validus non ob. dicto pacto: vt late proſequitur Pe. de an. conſi. cxxxvij. qꝫ incip. ſup predicto dubio. vbi omnino vide. ꝛ adde qꝫ ſi dubitatur vtrum pena videatur apposita ppter intereſſe an vero ppter contumaciam vel cõtẽptũ plumendũ, videt qꝫ loco intereſſe. vt no. Jo. an. in regula bona fides. de reg. iur. in. vj. in mercurialibus. tenet Pe. de an. conſi. cxliij. incip. apud antiquos ꝛc.

Summarium.

1 ☞ Actor non ſeruans tranſactionem iuratam quatuor incurrit incommoda.
2 Laudum per amicabiles cõpoſitores latum frangens qñ ſit periurus, ꝛ an pars altera liberetur.
3 Debitor in centum cauſa tranſactionis iurate promittens ſoluere in ſeptem terminis, ſi in vno terminorum fuerit in mora, poterit compelli ad totum reſiduum ſoluendum.
4 Pena an poſſit peti vltra id quod intereſt in tranſactione iurata.
5 Intereſſe lucri ceſſantis ꝛ dãni emergentis peti poteſt ab eo q trãſactionem iuratam non ſeruauit.
6 Compromittere cogitur quis quandoqꝫ a ſtatuto vel iudice.
7 Juramentum ſponte adiectum compromiſſo, coactionem purgat eius qui iurauit.
8 Juramentũ an poſſit licite in cõpromiſſo interuenire.
9 Conſanguinei compromittẽtes ſcõm formã ſtatuti dicũtur coacti, eo qꝫ poterant per iudicem cogi.
10 Statutum arctans coniunctos vſqꝫ ad certum gradum ad compromittendas lites ſeu queſtiones que inter ipſos contigerint quali-

Source : BIU Cujas

ter,sit intellige ndum.

11 Reus transactionem iuratam non seruans,quam maior annis viginti quinq; iurauit,quas incurrat penas.

Decimoquinto quero quid iuris

in duabus questionibus precedenti.quãdo transactio fuisset iurata.† Respondeo qõ si quidem actor non seruauit transac.iuratam aut alium contractum iuratum voluntarie factum & fuerit maior. xxv.an.tẽpore quo iurauit quatuor preiudicia incurrit quasi periurus quia fit infamis ipso iure.item priuatus est actione ipso iure item accepta restituit & penam soluet cõuentam.vt.l. si quis maior.C.de transac.reus ergo qui seruauit & cui non est seruatus contractus liberatur ab omni vinculo.penam exigit,data repetit,securus euadit vt amplius non molestetur & pars aduersa periura cogitur stare contractui.preterea est infamis quod totũ procedit ex virtute mirabili iuramenti etiam si transactio fuerit nudo pacto facta,& non per acceptil.fm Azo.in sum.illius ti.& est verissimum & dictum fuit ibi.vbi doc.dicunt qõ illa.l.habet locum in omni cõtrac.iurato qõ si diligenter considerabis faciet tibi milies honorem.Et Mathe.in suis nota.no.lj.dixit † qõ si factum est compromissum per partes in amicabiles cõpositores seu arbitros,& partes iurauerunt nõ contrauenire: deinde fuerit laudatum per arbitros qõ altera partium deberet dare alteri aliquid infra annũ:alia vero pars debeat econtra dare alij infra biennium, qõ primus qui contrauenit fuit periurus & cogitur obseruare promissa alteri,& quid est laudatum & soluere penaz compromisso adiectam.& tamẽ alter erit liberat⁹ nec tenebitur quicq̃ adimplere per.d.tex.Subdit qõ secus esset si idem terminus esset assignatus vtriq; parti qr tunc nullus incurreret in periurium & penam huius.l.nisi post implementum alterius partis. Si autem volueris scire quis primo teneatur implere vide cano.in regu.iuris frustra de re.iu.in.vj.intelligo hoc dictum quãdo illud laudum erat omnino seruanduz & cõpromissum fuerat volũtarium.vt.j.dicetur.& hoc dico ppter ea que dixi.s.in.q.xij.Infert etiam prefa.do.Mathe.qõ si ego vẽdidi tibi fundum pro centum & obligaui me de euic.ad duplum: & tu soluisti mihi quinquaginta residuum promisisti soluere hinc ad mensem:& contractus fuit hincinde iuratus qõ si tu fuisti in mora quia non soluisti reliqua quinquaginta infra mensem qõ omnino patieris penam huius.l.quia cogeris ad soluendum integrũ pretium & ego ero liberatus a periculo euict.& duple.& ita dicitur qõ poteris adaptare hanc.l.ad alios casus qui de facto cõtingunt.Et ego per predicta vidi iudicare in ista ciuitate per do. Manfre. de surli.† qõ cum quidam ex causa trãsac.iurate promisisset soluere. lxx.duca.in septez pensionib⁹ seu terminis,& soluisset primis duobus terminis,tertio vero termino fuisset in mora qõ poterat compelli ad soluendum totum residuum nõ expectatis alijs dilationibus ratione periurij.Hic cadit pulchra inquisitio.ecce iam est dictum qõ pena potest exigi ne sis in equiuoco.circa hunc arti. vtrũ pena possit peti.scias qõ pena can.aut legalis potest exigi.xvj.q. j.c.statu.& l.si quis in tã.C.vnde vi.cum tẽperamẽto tamẽ de quo per glo.xij.q.c.fraternitas. Similiter pena cõsuetudinaria potest peti.c.dilectus.de offi.ordi.Item pena puniens contumaciam in iudicio cõmissam potest peti.l.j.ff.si quis ius di.non ob.& l.locuz. §.condẽnatio.ff.de tab.exhi.Item pena arbitralis seu cõpromissaria.c.dilecti.de arbi.& in predictis doc.conueniunt.Quedam est pena conuentionalis in qua doc.vtriusq; iuris sunt varij an peti possit & inquãtum vt potest videri in.l.cum allegas.C.devsur.& in l.iulianus.§.idem Papinianus.ff.de act.emp.& c.j.de dolo & contu.& xxv.q.ij.c.si ecclesie.per Moder.in.l.ij.§.idem si in facto.de verbo.obl.& multi tenent qõ potest peti quatenus interest si est apposita quantitati seu dationi et non vltra:non autem si esset apposita loco contumacie vel contemptus:argu.d.c.si ecclesie.& ita dicẽdum esset in transactione non iurata,volendo sequi opi.cõmunez de qua in dictis locis.† sed in transactione iurata an pena peti possit vltra ꝙ interest est pulchra.q.et eadem.q.esset in omni cõtractu iurato.dominus Pe.de ancha.in.d.consi.cxliij.incip.Apud antiquos.dixit qõ sic per.d.l. si quis maior. qõ in odium deierantis vult omnino illum teneri ad penam conuenta & promissa implenda et accepta reddenda cum alias teneretur ad alterum.l. cum proponas.eo.titu.& dixi in.q.prece.Hinc sequitur qõ illa pena imponitur deieranti et peti potest quasi pena legalis.vt.d.c.statuimus. et dicto.c.si ecclesie.Ideo autem dicitur legalis licet a contrahentibus apposita quia nisi illa lex sic diceret appositio illius pene vt vltra interesse non fuisset efficax per dicta iura.preterea cum iudex vel arbiter a litigatore contẽnitur potest licite peti pena.vt.s.dixi multo magis cum contẽnitur deus propter periurium cum longe grauius sit eternam quã temporalem offendere maiestatem.vt.l. vergentis.de penis.& auc.gazaros. C.de heret.Presupposito hoc pro vero qõ pena possit exigi autoritate iuris vltra interesse:quero in qua quantitate iste excessus tolleretur:nunquid sine moderamine.prefatus docto.in.d.cõsi.cxliij.dicit quod dicta pena est redigenda ad mẽsuram.vt in.c.sua.de penis.iuncto.c.animaduertẽdum.xxij.q.v.& no.in.l.eos.de vsur.putat igitur iste doc.saluo cõsilio sanioꝛe quod pena ista non debet excedere quadruplum vere sortis insti.de actio.§.omnes.& hanc moderationem putat equã. excessum autem quadrupli putat inhonestum, et iuramento non confirmari.vnde pro.xxv.contentis in cõtractu nomine sortis putat posse exigi penam vsq; ad.c.† Item putat posse peti omne interesse lucri cessantis & dãni emergentis iuxta no. per doc.in.l.nũmis.ff.de in litem iu.& l.non vtiq;.§.nunc de officio.ff.de eo quod cer.lo.& l.j.C.de senten.que pro eo.vt latius videre potes in.d.cõsi.quam decisionem tene menti quia alias non audisti. ideo dixi. l.illam si quis maior.habere locum in maiore tantũ.quia Barto. Richar.malũ.Jaco.de ra.Cy.Bal.Inge.Ra.Dan.de ca.& communiter in.d.l.si quis maior dicunt qõ dispositio illius.l.non habet locum in eo qui tempore quo iurauit erat maior.xxv.ex rationibus de quibus ibi per eos quicquid aliter dixerit distinguendo Jaco.but.ibi.Colligitur ex predictis qõ dispositio.d.l.si quis maior.habet locum etiam in compromisso iurato.& ita Bart. Bal.et communiter doc.ibi dicunt, & idem tenuit do.Abb.in repeti.c.p tuas.de arbi.in.vij.char.dummodo compromissum fuerat voluntarium.vt.j.dicetur.& hoc videtur omnino tenendum.nam cõpromissum in arbitratorem est contractus.l.iij.§.si seruus.ff.de pecu. ideo dixi voluntariũ qr si cogẽte iperio siue iniusto siue iusto:puta iudicis imperantis aut statuti astringentis quis compulsus fecerit compromissum aut alium contractum iuratum non haberet locum.d.l.scõm Do.ibi super quo aliqualiter insistamus:† quia in multis locis sunt statuta inuentia fieri cõpromissum inter litigantes generaliter:alibi inter litigantes consanguineos aut coniunctos vsq; certuz gradum:alibi in quibusdam causis.si ergo quis cõpulsus a iudice iniste vel iniuste vel a statuto compromissum iuratum fecerit & laudum latum fit aduersus qõ nihil possit opponi et qõ sit omnino seruandum,tamen dispositio.d.l.si quis maior locũ non habet,per predicta.& hoc est expeditum quando ex instrumento compromissi vel aliter apparet qõ partes venerunt ad compromissum propter necessitatem causatam a statuto vel iussu iudicis. si autem non appareret qõ ex aliqua necessitate imperij cogentis tunc dicẽdum esset qõ qui allegat necessitatem illam probare debet ar.l.fideicommissa.§.si rem.de leg.iij.cum si.fm Sali.in.l.si.C. de iud.qui videtur innuere qõ in dubio presumatur voluntarie factum.hic est aduertendum not.ad duo.primum est pone qõ statutum astringebat solum ad compromissum, nõ autem ad iuramentum:partes aũt ad compromissum necessarium iurauerunt sup illo vtrum militet.d.l.Rapha.et Dan.de cast.in.d.l.si quis maior. dicunt qõ sic arg.no.in.l.iij.C.qõ me.causa.& in.l.si ob turpem.ff. de condi.ob tur.cau.et hoc puto verissimum quando certum esset qõ ad iuramentum non compellebantur.† Spontaneitas enim iuramenti purgat coactionem illam, sicut etiam & longe clari⁹ quando post dictum compromissum necessarium laudum postea latuz esset expresse emologatum cum iuramẽto.tunc enim indubitãter haberet locum.d.l.fm Rapha.& Moder.ibi.Adde in hoc quod dixi.s.q.xij.si vero statutum cogit partes ad compromittendum et de iuramento nihil ibi dicitur vtrum videatur etiam compellere ad iurandum.De mente Raph.& Dan.de cast.ibi est qõ non. ad quod bene fa.quod doc.dicunt & maxime Anto.de bu.in.c.clericus.de iureiuran.Putarem qõ quando statutum cogit ad compromittendũ videatur sentire qõ compromissum fiat cum clausulis consuetis.l.qõ si nolit.§.qui assidua.ff.de edi.edic.& l.si.C. de fidei.et.l.bene a zenone.C.de quadr.prescrip.cum si.& quia cõsueuit iuramentum apponi si partes super compromisso necessario iurarent putarem esse locum dispositioni.d.l.cogita tamẽ in hoc. ¶ † Sed contra predicta fortiter opp.qõ immo nullo modo iuramentum possit poni in compromisso.& si fuerit impositum nihil releuet.casus videtur no.in auc.decernimus.C.de arbi.vbi per illuz tex.dicit Bal.qõ dispositio.d.l.si quis maior.non habet locum in compromisso iurato per illum text. euacuantem omnem virtutem iuramenti appositi in compromisso. et tamen docto. in dicta.l.si quis maior.cõmuniter dicũt locum habere quando fuit voluntarium.quid ergo dicendum.Solu.primo qõ illa auc.non loquit de compromisso facto in arbitratorem fm Bar.ibi.& Bal.ibidẽ.q.ij. quod no.ergo in compromisso iurato facto voluntarie in arbitratorem locuz habet.d.l.si quis maior. Restat dubitatio quid in cõpromisso facto in arbitrum.& de iure ciuili expeditum esset qõ non per illum tex.d.auc.sed domi.Abb.in repeti.d.c.per tuas.colum. xiij.& xv.& xvj.determinat qõ de iure cano.in omni compromisso potest apponi iuramentum et operatur virtutem suam,& ita debere seruari tam in foro ci.ꝙ in foro cano.vt ibi per eum potes late videre.que verba no.Adde predictis fm Petr.de ancha.consil.clv. quod incip.rationes que superius † qõ consanguinei vel alij qui tenentur facere compromissum ex forma statuti:tunc si facient cõpromissum anteꝙ a iudice hoc precipiatur videntur coacti facere ex quo sciunt se posse ad hoc compelli.& hoc dicit tex.in.l.nouissime.§.

me.§.qȝ si compulsus.ff.quod cum fal.tu.auc.gest.est argu.etiam eo.que dicit Bald.sicut alibi inspicitur nocendi potentia sicut nocendi actus.vt.l.labeo.ff.de sta.libe.ꝛ.c.pisanus.de restitu.spo.sic etiam appellatio in potentia idem operatur qȝ appellaꝫ in actu. non solum.de appella.lib.vj.Eandem conclusionem qȝ dicatur cȝ promissum coactum propter precedentem dispositionem statuti secutus est consulendo do.Fran.de aret.in consi.quod incipit.quatuor sunt dubia.bene faciunt ad predicta que doct.dicunt in.d.l. ij.C.qȝ me.causa.ꝛ in.d.l.si ob turpẽ.ꝛ quod dicit Barto.in.l.j.§. parui.ff.qȝ vi aut clam.ad idem tex.opti.in auc.vt immobilia.col. v.ꝛ quod per Bal.in.c.j.qualiter debeat iurare vasal.ꝛ in.c.imperialem.in versi.pactiones de prohi.feu.alie.per Fride.quinimo et singularius si quis fuerit iussus a iudice qȝ faciat compromissuȝ a quo iussu potuisset appellare adhuc videtur coactum tale cȝpromis.si fiat arg.tex.singu.in.l.ait pretor.§.permittitur.ff.de mino. bene facit qȝ dixit glo.in.l.qui putat.§.j.de acquiren.here.quinimo etiaȝ singu.tene menti aliud quod dixit ℙe.de ancha.in pre-
10 alleg.consi.clv.† quod si statutum artans ad compromiſ.coniunctos vsqȝ ad certum gradum narrat quod partes compellantur ad compromittendũ quando est lis vel questio,ꝛ qȝ altera pars petat coram iudice quod iudex compellat quod fiat compromiſ.in vnuȝ si partes concordant vel in duos discordant,aut quod fiat de omnibus in libello contentis qȝ ꝛ iudex det tertium si illi duo discordauerunt et quod petatur illud compromissum vsqȝ ad publicationem processus et simili.nihilominus illa omnia enumerata non sunt de forma substantialis statuti adeo quod illis omnibus non concurrentibus cesset fauor statuti.sed illa duo videntur de substãtia.quod sit questio.Item quod inter coniunctos vsqȝ ad dictum graduȝ.vnde si partes de concordia compromiserunt in plures q̃ dicat statutum et etiam post publicatum processum ꝛ de parte cõtentorum in libello aut similia fecerunt,statuti tamen fauor introductus ad terminandas facilius lites inter coniunctos locum habebit in laudo inde secuto.argu.no.in.c.quia propter.de elec.et in l.j.§.et postoperis.ff.de op.no.nun.ꝛ in.c.prudentiam.ff.de offic. deleg.in ratione sui. Jndicantur enim ista potius accidentalia q̃ de forma quia concernunt ordinem procedendi non decisionem. alꝫ si diceremus omnia.s.dicta esse de forma substãtiali que in statuto narrantur,difficile posset reperiri laudum in cuius compromisso dicta omnia concurrerent.dicit prefatus doc.in.d.consi.vbi
11 latius est videndum.bene facit tex.in.l.j.in fi.ff.de ven.inspi.†Si vero reus non seruasset transactionem iuratam aut alium contractum voluntarie factum ꝛ tempore iuramẽti fuisset maior.xxv.annis tunc propter periurium ꝛ eiusmodi contra factum an reus incurrat penas.d.l.si quis maior.videbatur qȝ non quia possunt omnes iste pene adaptari reo ar.no.per glo.ꝛ doc.in.l.mancipia.C.de serui.fugi.ꝛ.c.j.de homi.lib.vj.per Jo.an.in glo.super verbo christianum.in nouella.ꝛ glo.no.in cle.j.de vsur.superverbo hereticũ. contrarium tamẽ determinat glo.ꝛ Bar.in.d.l.si quis maior.s.qȝ habeat locũ etiã in reo quo ad penas que sibi possunt adaptari.qȝ bene no.Alia pertinẽtia ad trãsactionẽ iurataȝ vide in.d.l. si quis maior.ꝛ in.l.si ex falsis.eo.ti.per doc.

Summarium.

1 ☞Reus qui transactionem non impleuit an,ꝛ vsqȝ quo moram purgare possit.

Decimosexto quero an liceat reo

1 †qui non impleuit transactionem quãdo debuit implere,purgare moram,ꝛ vsqȝ ad quod tempus.vide glo.ꝛ docto.in.l.siue apud acta.C.de transi.ꝛ maxime Bal.vide etiam Bal.ꝛ ℙau.de ca.in.l. si maior.eo.ti.ꝛ doc.in.l.super possessione.eo.ti.ꝛ hoc quãdo non esset iurata transactio tunc enim iuramentũ impedit purgationẽ more.d.l.si quis maior.ꝛ per doc.late in.l.ꝛ si post tres.ff. si qs cau. ꝛ in.l.si insulam.de verb.obli.

Decimoseptimo quero an ex parte actoris qui venit contra transactionẽ admittatur purgatio more vide Bar.in.l.vbi pactum.tiij.colũ.C.de transact.ꝛ ibi dixi post ℙau.de ca.intelligendo quando transactio nõ fuit iurata alias si fuit iurata dicas vt in precedenti.q.dixi.

Summarium.

1 ☞Transactionis effectus quis sit.
2 Compromitti causam petens non auditur quando exceptio transactionis obiecta est.
3 Transactio duobus modis fieri potest pacto simplici et per acceptilationem.
4 Transactio proprie que censeatur includere.
5 Replicatio doli datur cõtra pacti generalis executionẽ,si transactio facta sit pacto simplici.
6 Compromissum si factum sit generaliter in arbitrum ꝛ arbitratorem, non potest compromittens cogi ad faciendam generalem remissionem.
7 Compromissum super vna re factum ad aliam porrigi nõ potest.
8 Sententia conditionalis valere potest si cõditio non sit extranea.
9 Arbitrator an possit manum extendere ad res in compromissum non deductas.
10 Clausula que in compromisso adiici soleat.
11 Arbitrator vigore clausule illi apposite ad alias res manus potest extendere.
12 Confirmatio ℙape vel principis an aliquid roboris transactioni adiiciat.
13 Confirmatio ℙape de beneficio alicui collato cũ clausula,supplẽtes omnem defectum ꝛc.quid operetur.
14 Dispensatio contra statuta confirmata obtẽta, nisi de cõfirmatis sit mentio facta est invalida.

Decimooctauo quero quis sit effectus transactionis ꝛ quid includat ꝛ an confirmatio pape vel principis aliquod robur adiiciat.Assumo primum articulum huius.q.ꝛ di-
1 co † quod effectꝰ transactionis est quia ex parte eius qui erat actor lite sopita per transact.nudo pacto factam actio sibi competẽs nõ est extincta.obstaret tamen exceptio.l.cuȝ proponas.ꝛ.l.siue apud acta.C.de transac.cum si.nisi intentasset actionem sibi competentem ex delicto,quia tunc ipso iure esset extincta solo pacto.l.si tibi decem milia.§.quedam.ff.de pac.ꝛ.l.si vnus.§.pactus ne peteret. in fi.eo.titu.ꝛ in dictis locis videndum de hoc.Si vero lis esset sopita per transac.solẽnem factam per acceptilationem ꝛ cum aquiliana stipula.vbi esset necessaria tunc actio esset ipso iure extincta. l.ij.ff.de transac.ꝛ.l.vt responsum.C.eo.ti.cum si.Ex parte autẽ rei conuenti lite sopita si quidez simplici pacto transactio facta sit exceptionem habet ꝛ eam potest opponere si ex parte sua soluit ꝛ alꝫ effecit.l.si maior.C.de transac.ꝛ hanc excep.transact.potest opponere in vi declinatorie ad processum ante litem contest.et ex consequenti expellere a limine iudicij ꝛ a litis contest.ꝛ eadem exceptio opposita in vi declinatorie ad processum impediret etiam cõpro-
2 missum alias necessarium ex forma statuti † vnde petens compromitti causam vigore statuti dicẽtis omnem causam debere compromitti non esset audiendus quando esset opposita exceptio trãsact. vt in.l.fratris.C.de transac.ꝛ ita dicit Bal.ibi et placet doc.ibi et in.l.eleganter.§.si quis.ff.de condi.inde.quod bene no. quia quotidie allegatur.potest opponi etiam dicta except.in vi peremptorie ad merita cause post litem contest.vt dictis iuribus.si vero fuit facta solẽniter cum aquiliana ꝛ acceptil.tunc ipso iure extincta est actio non solum personalis sed realis vt rei vendi.Item mixta vt petitio here.vt.d.l.responsum.ꝛ aduersus illum de facto iterũ agẽtem habet exceptionem intentionis ꝛ facti.l.nec intẽtio.C.de trãsact.cum si.ℙotest etiam illum iudex ex officio repellere cum sibi constet illum agere sine actione.vt not.in.l.vbi pactum.C.de trãsact.et ibi per doc.bene facit.l.ij.in fi.C.vt nemo pri.ꝛ per doct.in.l. vnica.C.vt que desunt.ꝛ in.d.§.pactus ne peteret.ꝛ in.l.iiij.§.hoc autem iudicium.de dam.infec.qȝ si pena erat opposita quid posset facere actor vel reus dictum fuit.s̃.q.xij.ꝛ.xiij.si vero iuramen-
3 tum dixi.q.xv.† Quod autem transactio possit fieri duobus modis.s.pacto simplici ꝛ per acceptilatio.solẽnem.vt dixi.s̃.q.vj.An autem oriatur actio ex transact.ꝛ que ꝛ quando ꝛ ad quid ꝛ cui dictum fuit.s̃.q.xij.ꝛ.xiij.Item transactio facit de indebito debitum.vt.d.l.nec intentio.an autem leso per eam competat aliquod remedium dixi.s̃.q.xij.Est ꝛ alius effectus transactionis quia instantia litis extinguitur,ita vt ad eandem veterem instantiam rediri non possit.s.quando partes illi instantie renuntiauerunt expresse vel transactio facta fuit cum acceptilatione. vel tertio reus paruit transactioni soluendo vel implẽdo.vt.l.si diuersa.C.de trãsact.ꝛ dictis casibus instantia nõ potest resurgere etiaȝ cõsensu partium.Quãdo vero transactio fuisset facta simplici pacto ꝛ reus nõ impleuisset ꝛ instantie non esset expresse renuntiatum,tunc actori liceret ad veterem instantiam redire de cõmuni consensu quasi potius fuerit suspensa et elisa q̃ extincta.ista colligũtur ex dictis ℒy. et Barto.in.l.si maior.C.de transact.ꝛ.l.ex falsis.eo.titu.circa medium.ꝛ ex dictis ℙau.de cast.no.in.d.l.si diuersa.de qua q.etiam habetur in.d.l.siue apud acta.ꝛ.l.cum mota.eo.titu.Sed predicta conclusio videtur vera ꝛ naturalis.an autem per transactionẽ fiat nouatio et quomodo.vide in.d.l.vt responsum.ꝛ.l.si causa cognita.eo.titu.ꝛ doc.in.l.singularia.ff.si cer.pe.Item transactione tolluntur omnia iura competentia transigentibus siue sint instrumẽta siue testes siue prescriptio siue quid aliud competens de iure cõmuni vel speciali.vt.c.j.de transac.ꝛ ibi per Abb.in primo no.
Venio ad secundum arti.huius.q.videlicet quid includat trãs-
4 actio.† ℙro maiori declaratiõe considera diuersos casus.primus est clarissimus quãdo precessit petitio specialis super aliqua causa

Source : BIU Cujas

de qua litigabatur ꝛ adiecta fuit generalis clauſula in tranſactione.ꝛ tunc generalis clauſula defertur ad rem de qua litigabatur.l. ſi decepta.C.de tranſact.vbi caſus niſi verba eſſent adeo late concepta qꝫ nō poſſent reſtringi ſalua ſentētia verborum,vt per Barto.ꝛ alios ibi vbi vide nota.dicta docto. Secūdus caſus eſt quādo eſt generalis petitio,trāſactio vero fuit ſpecialis.ꝛ tunc non includit niſi ea de quibus eſt tranſactum.l.age.C. de tranſact.ſm vnam lec. Tertius caſus eſt quādo petitio fuit generalis proſecutio ſpecialis de quibuſdam ꝛ tranſactio generalis.ꝛ tunc quid iuris ſit patet ex intellectu.l.licet.C.de iudi.que vult vt reſtrictio fiat ad proſecuta tantū.ꝛ licet illa.l.loquatur in ſententia doc.cōmuniter extendunt eam ad trāſactionem,vt ibi per eos.ꝛ in.l.ſub pretextu ſpecierum.C.de trāſact. Quartus caſus eſt quando petitio fuit generalis,proſecutio generalis,trāſactio generalis:ꝛ tunc refertur ad omnia que in actione proposita poterant comprehendi.nō tamen porrigitur ad ea que poſtea emerſerunt vel tunc occultata fuere dolo rei vt eſt caſus in.d.l.ſub pretextu.vbi omnino vide.ꝛ vide in.l. tres fratres.ff.de pa.ꝛ in.l.qui cōtutori.§.qui per fallaciam.ff.de
5 trāſact.vbi glo.no.per quā habemus † qꝫ quādo tranſactio eſt facta ſimplici pacto tunc contra executionem pacti generalis datur replicatio doli propter dolum occultationis. vt.d.l.tres fratres. Si autem tranſactio eſſet facta per aquilianam ſtipulat.ꝛ acceptila.que tollit primam actionem ipſo iure, tunc non poteſt habere replicatio doli de qua loquitur.d.l.tres fratres. ſed daretur actio de dolo.vt.d.§.qui per fallaciam.ꝛ ibi gloſ. preallega. que alleg.l. actionem.C.de trāſac.ſm ℘e.de ad̄athe.qui reputat valde not. ad intellectum.d.l.tres fratres.et Barto.hoc idem tenuit in.d.§. qui per fallaciam. Generalis igitur tranſactio que eſt generaliter intelligenda.vt.ſ.dixi,refertur etiam ad incognita ſpecialiter cogitata tamen generaliter ꝛ incluſa in petitione et actione propoſita.vt.d.l.ſub pretextu vbi omnino vide quādo de ſimilibus contigerit dubitare. Et vide Abb.in.d.c.i.de trāſact.et diligenter inſpicienda ſunt verba tranſact. Si enim facimus tranſact.de omni lite que eſſe poſſet inter te ꝛ me,hoc de neceſſitate non refertur niſi ad ea de quibus eſt actum.vt.d.l.ſi de certa.et.l.aquiliana.ff.eo.ti.ſed ſi occaſione vnius litis deueniamus ad hanc conuentionem, ꝛ facimus inuicem generalem remiſſionem, quod poteſt fieri.vt.l.cum aquiliana.eo.titu.tunc generalitas attenditur:ita tamen vt nō ſit captioſa:vt ibi eſt tex.no.per quem doc.dicunt ibi qꝫ tu nō poſſes cogere aliquem vt faciat tibi quietatio.generalem quia eſt captioſa.i poſſet de facili capi in aliquo. Dicunt ſecūdo doc.ibi maxime
6 Bar.† qꝫ ſi compromiſſum eſt in arbitrum ꝛ arbitratorem generaliter cum hoc qꝫ compromiſſum ſit plenum et pleniſſimum non poterit iubere qꝫ fiat generalis quietatio ꝛ remiſſio que porrigit etiam ad incognita vel etiaz ad cognita de quibus non erat lis niſi hoc ſpecialiter ſit permiſſum in compromiſſo.l. ſi cum dies.§.plenum.ff.de arbi.cū ſi.talis enim iuſſus ſi fieret contineret manifeſtā iniquitatē.ſ.vt remiſſio fiat de incognito.poſſet enim pars de facili capi quia ex verbis generalibus fieret incluſio quaſi eſſet in genere cogitatum.probant autem qꝫ non cogitaſſet eſſet quaſi impoſſibile dicit ibi Ange.oportet ergo qꝫ ſpecialis voluntas partium hanc poteſtatem concedat arbitratori.vt.d.l. aquiliana.cum ſeq.dicit etiam ibi no.Bar.qꝫ ſi cōtentio erat inter te ꝛ me de fundo quodam ꝛ compromiſimus in aliquem ꝛ dedimus ei plenā poteſtatem arbitrandi non poterit arbitrator iubere qꝫ altera pars det alteri aliquam aliam rem de qua non erat cōtentio.vt.d.§.plenum.cum ſi.ꝛ.l.arbor.§.deveſtibulo.ff.cōmuni.diu.poteſt tamen iubere dari rem illam de qua erat lis vel pecuniam prout ibi lati⁹. quod dicit eſſe menti tenendum. hoc dictum ſequitur.j.d. Franc. de Alberg.ꝛ Bal.ibi Itē Ang.in lec.mea idem ſequitur in.d.l.de
7 eis.eo.ti.dicens † qꝫ ſi compromiſſum eſt factum ſuper vna re nō poteſt porrigi ad aliam.vnde ſi peto librum a te non poterit arbitrator tibi adiudicare librum ꝛ damnare te vt des mihi aliuz librū ſed bene poſſet dānare te ad dandum mihi.x.pro illo libro quia pecunia per quam omnia exiſtimantur ſuccedit in locum libri.l. ſi ita fideiuſſorem accepero.de fideiuſ.poſſet etiam te dānare ad reddendum mihi libruz.x.per me tibi prius ſolū.ꝛ hoc dicit tenere Specu.in ti.de arbi.§.excipitur.verſi.ſed pone.ꝛ ita dicit obtinuiſſe in
8 q.de facto quia † valet ſententia conditionalis dummodo non ſit conditio extranea.l.cum iudex.C.de ſenten.cum ſi. ſecus putat qñ hoc non dixiſſet arbitrator vno contextu verborum,vt quia in vno capitulo te dānauit ad librum ꝛ in alio me dānauit ad.x.ꝛ ſic diſpoſitiue quia valebit ſententia in libro et non in.x.quod menti dicit eſſe tenendum ꝛ ſe habuiſſe de facto.iſta ſunt verba eius ſi lec.non eſt mendoſa. Item Anto.de but.in.c.niſi eſſent.de preben.ſequitur Barto.in.d.l.cum aquiliana.ſentiunt igitur Bar.Fran.de alberg.Bal.ꝛ Ant.de but.vbi.§.qꝫ poſſit extendere manum etiam ad alia extra compromiſſum connexa tamen rei que venit in compromiſſum vtputa de pecunia vel intereſſe ſeu eſtimatiōe aut qualitate rei vt ibi latius.licet Ange.vt dixi videatur vim facere vtruz vno contextu vel non. Poſſet tamen arbitrator quandoqꝫ pro bono pacis extendere manus ſuas in adiudicando res non deductas in compromiſſum.vt eſt caſus in.d.c.niſi eſſent.ſm do.Ant.Imo. ꝛ Abb.ibi.etiam ſi illa res non deducta in compromiſ.pertineret ad tertium dummodo ille tertius etiam cōpromiſerit aut conſenſerit qꝫ ita fieret.vnde no.illum tex.Imo.ibi qꝫ arbitrator poſſit etiam tertiū non nominatum in compromiſ.condēnare ipſo cōſentiente qꝫ dicit menti tenendum ꝛ de facili non reperiri alibi iuris fictione cenſeatur ipſum tertium condēnationi conſenſiſſe poſtea
9 ab initio compromiſſe vt ibi latius.† et iſtud.ſ.qꝫ arbitrator poſſit apponere manum etiam ad rem extra cōpromiſſum pro bono pacis tenuerunt multi doct.Boñ.Señ.ꝛ Perufini in.q.de facto pendente in curia Ro. Idem ſecutus fuit.d.meus conſulendo in materia finium inter racchanetuz ꝛ auſimū: nam arbitrator aſſumptus ſuper finibus laudauit in compenſationem quandā etiā de pedagio pro bono pacis quod eſt no. Quinimo Ange.in aliquib⁹ lec.in.d.l.cum aquiliana.vt ibi refert.d. meus in arbitratore vult qꝫ poſſit iubere vnam rem pro altera dari vel remanere vel apponere conditionem modum ꝛ terminum quaſi tranſactio quedam. l.ſi de poſſeſſione.ꝛ.l.ſi pro fundo.C.de tranſac.ꝛ idem ſequit ibi. d.meus quod etiam videtur tenere Anto.de but.in.c.quintauallis.de iureiuran.in.xxiiij.differentia quā ponit ibi inter arbitratorē ꝛ arbitriuz ꝛ ſimiliter Imo.fing.ꝛ Abb.ꝛ do.Benedic.de peru. in eo.c.quintauallis.ſ.qꝫ poſſit iubere dari aliquam rem in recompenſa.alterius rei que venit in compromiſſum adiudicare alteri. Temperant autem do.cano.niſi ſint talia de quibus non eſt cogitatum cuz ad aliena prorſus ꝛ incog.nō poſſunt extendere manū. quod no.ꝛ an tunc poſſint pro bono pacis pendet ex predictis.et vide qꝫ dicetur in.q.xix.ꝛ.xx.in arbitro autem planius habent dicti doc.qꝫ non poſſit extendere manus ad ea que ſunt extra compromiſſum ꝛ omnino extranea.vt.l.non diſtinguemus.§. officio. ff.de arbi.ꝛ in.d.§.plenum.ꝛ nota in.c.cum dilectus extra eo.titu. Et ita etiam tenet Ange.ꝛ do.meus in.l.cum aquiliana.ꝛ cano.in d.c.quintauallis.que verba not.perpetuo quia millies in die dubitatur de predictis. Cautela eſt igitur vt ceſſent dubitatiōes pre
10 dicte † qꝫ in compromiſſo ponatur clauſula illa videlicet.ꝛ intelligatur fuiſſe ꝛ eſſe lis et queſtio de omni eo de quo fuerit laudatū tunc enim cenſetur data poteſtas ꝛ adeo dilatum cōpromiſſum et eius virtus qꝫ etiam de iam liquidatis confeſſione vel aliter et de iudicatis dicit valere laudum ꝛ illam dicit eſſe no.cautelam Ang. in.l.j.ff.de tranſac.poſtea idem Ange.in.l.cum hi.§.ſi cum lis.eo. titu.dicit qꝫ virtute dicte clauſule poteſt laudare de omnibus his in quibus lex non reſiſtit potentie tranſigendi.i.de eo de quo poſſet ſpecialiter tranſigi.vnde infertur qꝫ ſuper iudicatis quādo nō negetur eſſe iudicatum ꝛ ſuper iudicato nulla poterat eſſe lis non poſſet quia lex reſiſtit nec ſufficerent illa verba iſto caſu niſi vere eſſet lis.non ſufficit ergo lis aſſerta,vt ibi latius. Eandem cautelam ponit idem Ange.in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact. in repe.col.v.Anto.in.c.in expoſita extra de arbi.dicit qꝫ virtute dicte clauſule poterit arbitrari etiam ſuper eo de quo vel fuiſſet iudicatum quia poterat de validitate ſententie in dubium reuocari. Idem voluit ibi.d.Lar.ꝛ Abb.quādo illud tale quod dicimus includi per illa verba generalia partes fuiſſent veriſimiliter in ſpecie compromiſſure quia erat dubium.vel aliquis probabilis tenor litis vt ibi per eos. Illud ſaltem operatur dicta clauſula vt videatur per partes ſaltem in genere cogitatuz de omni eo de quo fuerit iudicatum ſm Ange.in.d.l.cum aquiliana.in aliquibus lec.vt ibi refert.d.meus. Idem dicit ℘au.de caſt.in.l.j.e.ti.ꝛ do. Abb.in.d. c.expoſita.ꝛ ita hoc anno conſului apud Scarlinum.vnde videtur
11 † qꝫ arbitrator virtute dicte clauſule poſſit ſine dubio apponere manum ad aliam rem alias non incluſam in compromiſſo de qua potuiſſet ſpecialiter tranſigi. Item ad ea que alias erāt deciſa ſententia que aliquo modo potuiſſet in dubium reuocari ſeu de qua potuiſſet ſpecialiter tranſigi ꝛ compromitti quando ſic dictū fuit. ſ.q.ix.qñ vero certum eſſet qꝫ nō potuiſſet ſpecialiter trāſigi aut compromitti tunc non includeretur illud tale cui lex reſiſteret que verba no.ſingu.voluit.d.meus etiam in.d.l.cum aquiliana.qꝫ virtute dicte clauſule non poteſt iubere fieri quietationem generalē quod verbū no.propter autoritatē tanti doc.requireret tamē indicio meo altiorē indaginez.ꝛ adde ℘on.ℨſi.lxxxviij.ꝛ.cviij.ꝛ.cclxj. ꝛ.ccxcix.vide etiā que dixi.ſ.q.xv. Quādo vero dicta clauſula non eſſet apposita tūc ad quid poſſit ſe extendere arbitrator colligitur ex.ſ.relatis. Item pone qꝫ filij compromiſerunt de omnibus litibus ꝛ pendente cōpromiſſo delata ſit hereditas materna vel alia in compromiſſum ſe extendat ad illam. vide ℘ont.conſi.lxxxviij. Item an generaliter cōpromiſſum includat qꝫ partes poſſunt cōpelli ad pacem. Item qꝫ poſſit adiicere penaz in laudo.vide ℘ō. conſi.cxv.itez an includatur illud qꝫ ſi includeretur quis eſſet periurus.vide ℘au.de caſt.cōſi.lxv.item ſi duo cōſtituerūt procuratorē ad cōpromittendū cum quacunqꝫ perſona an poterit ille procur.cō
12 promittere de cauſa vertente inter ipſos cōſtituentes.vide ℘aul. de ca.conſi.lxxiij. C † Reſtat tertius arti. huius.q. an cōfirmatio

pape

Source : BIU Cujas

pape vel principis aliquod robur adiiciat transactioni. & certe si cā cognita & ex certa scientia cōfirmauit tunc dicit facta non in forma cōmuni sed specificata puta inserto tenore trāsactionis & est tunc tanq̄ trāsactio papalis. confirmatio igitur supplet omnem defectum & firmat actum inualidū, vt per doc. in. d. c. j. de trāsac. & c. j. de confir. vti. vel inuti. ad quod vide singularia verba Bal. in l. ex placito. C. de re. permu. & l. ex facto. ff. de vulg. & pup. & ℣e. de ancha. in. c. q̄ regulares. de sup. neg. prela. & Semi. in. c. p̄senti. de offi. ordi. & per doc. in. l. rescripto. C. de preci. imp. offe. & ita vidi cōsultum in. q. de facto per solēnes doc. Bononiēses ℣erusinos & Senēses. hinc dicimus qō si papa non solū confirmat sed approbat statuta laicorū super rebus ecclesiasticis inserendo tenorem dictorū statutorum in confirmatione tunc statuta valent ſm doc. sing. in. d. c. j. de trāſ. Sola autem cōfirmatio simpliciter facta nō valet nisi probaretur certa scientia quā sentiunt nō posse ꝓbari nisi ex his que continentur in ipsa confirmatione. quod est bene notā. & tenuit consu
13 lendo Frā. de are. consi. quod incipit Abunde. † Item si papa confirmat beneficium alicui collatum & apponit illam clausulam supplentes omnē defectum de plenitudine potestatis, ista cōfirmatio operatur vbi actus esset nullus ex defectu solēnitatis non seruate. secus si esset nullus ex inhabilitate persone puta qō quis esset excōmunicatus vel illegitime natus vel alium defectum naturalē patere tur. quia nullitas surgens ex tali capite non videtur sublata scōz Spe. in titu. de legato. ℌ. nunc ostendendo. versi. xviij. Idez si esset nullus ex defectu potestatis confirmātis ſm Anto. de but. in. d. c. j. vel eius q primo fecit actū qō bene no. ideo si papa cōfirmat statuta laicorum nō videtur cōfirmare illa quorū defectus surgit ex inhabilitate persone que est de iure diuino etiam si sit clausula de plenitudine &c. supplentes omnem defectū ſm prefa. doc. in consi. predicto. Quādo vero esset clausula ex certa scientia esset mal' dubiū.
14 † et ideo dispensatio obtenta contra statuta confirmata non valet nisi de confirma. sit facta mentio. c. constitutus. de rescri. & vide Archi. in. c. cenomanense. lv. distin. & tex. est no. in cle. j. de re iud. an autem alius citra papā vel imperatorē possit supplere defectus commissos circa contractus vel iudicia. Spe. dicit qō nō in. d. ℌ. bene facit glo. in. c. statu. de here. lib. vj. & ideo legatus de latere nō posset que omnia tene menti q̄ singularissima.

Summarium.

1 ☞ Transactio an sit meritoria aut laudabilis.
2 Actor vincens ceteris paribus ad componendum promptior esse debet q̄ reus absolutus.
3 Litigans cum potentioribus concordiam capere debet, etiam si iustitiam foueat.

Decimonono quero vtrum

1 † trāsigere sit meritorium & laudabile, an vero secus. dicit Spe. in ti. de prepara. iudi. in fi. parte secūda qō nemini expedit esse nimis promptū ad litigandum. scriptum est enim si quis voluerit tunicam tuam tollere & in iudicio tecū contēdere dimitte ei & pallium. xiiij. q. j. Apostolus dicit. Secularia iudicia si habueritis omnino peccatum est in vobis & vos contēptibiles facietis. vt ibi. & xiiij. q. ℌ. ex his. & etiaz videtur vt patet. lxxxvij. di. per to. maxime autem hoc non expedit clericis. xxiij. q. j. c. j. quia nemo deo militans impleat se negotijs secularibus. ij. q. iij. & extra ne cle. vel mona. c. j. in fi. cum hoc vix sine nota peccati valeat explicari de peni. di. v. c. qualitas. Hinc ē qō litigiosos prohibet apostolus ordinari. vt. xc. dist. per totaz. sequitur qō multominus conuenit religiosis. xvj. qō. j. c. monachi. vnde consulit Spe. vnicuiq̄ bona fide qō promptior sit ad cōponenduz q̄ ad contendendum. vt. ix. dist. per to. & c. fi. extra de trāsact. & v. q. ij. c. si primates. nā & litigans qui iurat ad pacem cū proximo non venire non ligatur tali sacramento. xxij. q. iiij. c. qui sacramēto. Dicit
2 etiam Jo. an. in. d. ti. de preparato. iu. in fi. in addi. † qō ceteris paribus promptior debet esse ad compositionem actor vincens q̄ reus absolutus. ℣rima enim sententia requirit excutionem. secūda nō nisi forsan in expensis quādo in expensis actor esset condēnat'. q̄ ergo executio quam petit actor potest impediri de facto vel multū tardari per legitimas appellationes posset inuicem expedire compositio. & ideo dixi ceteris paribus q̄ si actor succumbens litigiosus & pecuniosus est et per appellationem fatigaturus est reū absolutum & maxime cum pro ipso actore qui succubuit faciebat aliqua equitas que non suffecit in puncto iuris propter aliquā solennitatem omissam vel vigorem non obseruatum puta non insinuauit instrumētū vel simile. tunc enim iuste moneretur iudex ad componendum. vt ibi latius. Idem dicit. d. Abb. in. d. c. fi. de trāſ. Et
3 propter istud vidi consultum per famosissimos doct. † qō licet qs foueat iustitiam: tamen si litigat cum potentioribus qui ducerent eum per Anfractus iudiciorum qō debet capere cōcordiam. & idem dicit conuenire prelatis & rectoribus ecclesiarū litigātibus cum potentibus. & subdit quod putat illum peccare illo casu si nō recipit concordiam & transact. cum dicto potente, seu litigioso: intelligo quando omnibus circunstantijs consideratis bonus vir arbitraretur expedire ecclesie potius qō fiat concordia q̄ litigare. et hec sufficiūt in hac. q. bene faciunt que dicent in seq. q.

Summarium.

1 ☞ Compelli quando quis possit ad transigendum vel compromittendum.
2 Judex paci & quieti prouincie debet studere.
3 Judex ecclesiasticus quando possit supplere negligentiaz iudicis secularis.
4 Compromissum suscipere quando sit laudabile.
5 Papa et Imperator cogere possunt ad transigendum et compromittendum.
6 Aduocatus quando clientulum suum inducere debeat ad cedendum siue componendum.

Vigesimo quero vtrū possit quis

1 † compelli ad trāsigendum seu cōpromittendum & quādo & a quo. glo. no. & Barto. in. l. furti. ℌ. qui iussu. ff. de his qui no. infa. dicūt qō iudex non potest cogere partes ad trāsigendum nec̄ ad cōpromittendum in arbitratores quod Barto. dicit esse menti tenēdū. Adde qō cōpromissum factum iussu iudicis indebite cōpellentis compromittere in aliquem qui habet iurisdictionem vel dignitatem est ipso iure nullum. tex. est no. in. l. si quis ex consensu. ver. qō is. ſm vnam lec. de epi. audi. & Bal. no. ibi hoc. Subditur pro Bar. post glos. in. d. ℌ. qui iussu. qō non potest quis cogi etiam ad pacez nisi forte per hoc quies populi inquietaretur. tunc enim potest. argu. l. congruit. ff. de offi. presi. & l. equissimum. ff. de vsufru. & in auk. de manda. princi. ℌ. eos. de quo etiam per Barto. in. d. l. cōgruit. & tunc qualiter fiat cōtractus pacis. vide Barto. in. l. de die. ff. qui satisd. cog. & idē sequuntur in. ℌ. q iussu. Franc. de alberg. Bal. Ang. Raph. & Moder. ibi & Bal. in titu. de pace tenenda. ℌ. si quis furatus. in vſi. feu. & ideo. d. l. equissimum. vbi subdit qō quando esset dissensio inter insignes personas ex qua resp. turbatur. vt. l. si quis
2 ingennā. ℌ. in ciuilibus. ff. de capti. † qō iudex debet studere ad generalem pacem & quietem puincie sibi cōmisse. vt. l. congruit. & hoc puto verum. audiui contigisse periculosas seditiones in multis illustribus ciuitatibus ex causis ciuilibus motis inter ciues potētes et quod peius est inter fratres quibus nō fuit accursum. Et de his multa dicit Aristo. in. j. lib. polyticorū. dicit ℣au. de ca. in. l. quidam estimauerunt. ff. si cer. pe. qō quādo iudex vidēt se nō posse cāz expedire per sententiam vt debet potest suum officium interponere et partes cōpellere ad cōpromittendum per illum tex. cum si. qō intelligo subsistente probabili causa que mouere debeat bonum virum habēdo respectum ad ea que dicunt prefati doc. in. d. ℌ. qui iussu. bene faciunt que dicentur. j. q. xxj. dixit etiam do. Abb. in. c. cum inter. ℜ. de elec. in. iiij. col. q̄ causa legitima cōpellēdi partes ad cōponendū in quolibet iudicio est quando partes diu litigauerunt & questio est multum dubia. naz tūc etiam iudex seculi potest compellere partes ad componendū vel cōpromittenduz. & subdit
3 † qō negligētiā iudicis secularis in hoc poterit supplere iudex ecclesiasticus excōmunicādo partes nisi venerint ad concordiā. vt in c. placuit. xc. di. per quem tex. singu. Anto. de bu. & Jmol. in. c. j. de mu. pe. dicunt qō quādo dubitaretur de scandalo propter litē diu ventilatam iudex potest compellere partes ad pacem & cōpositionem. quinimo lz nemo possit regulariter cogi esse arbit. l. iiij. ℌ. tā et si neminem. ff. de arbi. tamen quādo esset tale litigium vnde verisimiliter dubitaretur de scandalo possent consanguinei partium litigantium cogi suscipere compromissum ſm Bald. in. l. ij. ff. vbi pupil. edu. de. ℣reterea recusans esse arbitrator tali casu peccaret vt habetur. ij. q. j. c. sicut. & tenet Card. Flozen. in. c. pastoralis. de offi. deleg. que verba no. singu. & ideo puto non bene dixisse Bal. in l. ex stipulatione. C. de sen. vbi voluit qō partes non sunt cogende ad compromittendum in arbitratorem si timeretur scandalū. nam immo sunt cogende ex causis predictis. est enim trāsactio pax quedam que fieri suadetur. vt dixi. ℌ. in prefatione huius operis. & sicut potest fieri trāsactio etiā die feriato in honorem dei. vt. l. dies fest'. C. de fer. ibi trāsactiones loquātur ita potest ferri laudum per arbitratorem dicta die, vt per Bal. & doc. in. l. fi. C. de cōtrahē. emp. &
4 doc. in. c. quintanallis. extra de iur. iur. qō no. † Fateor tamē qō lz quo ad deum sit meritorium suscipere compromissum in se pro cōcordia inter litigantes. vt predixi. quo ad mundum tamē affectare in se fieri compromissa & illa acceptare sepe est attribuendum simplicitati. vt dicit glo. no. in auk. vt differentes iudices. post princi. super verbo conuentum. & eo casu quando aliquis suscepit cōpromissum & laudauit vt arbitrator si bona fide contra iustitiam tamē laudauit, vtrum & quando teneatur in foro conscientie. vide Lyn. eleganter post ℣e. in auk. hodie. C. de iudi. Judex autem licet ab initio quādo sibi sunt ignota iura partiū debeat laborare pro cō-

Source : BIU Cujas

positione posty tamen videt ius clarum vt quia iam est in cā con-
clusum ꝛ cognoscit qꝫ debet pronūtiare pro altera parte nunquid
debeat illam inducere ad componendū. Specu. in prealle. loco re-
liquit hoc disputandum a curiosis. sed Anto. de but. ꝛ Jmo. in. d.
c. j. de mu. pe. dicunt qꝫ posty sibi liquet de causa non debet suade
re, ꝛ abstinere debet a tali compositione. non enim posset suadere
cum bona cōscientia: qꝛ esset de iure vnius alteri dare sine causa ni
si forte videat expedire parti iustitiam fouenti ex aliqua causa, pu-
ta quia lis possit multum protelari per appellationes. nam posset
tunc persuadere actoꝛi ꝛ etiam reo qꝫ velit potius transigere ꝙdiu
sic litigare. vt. d. c. placuit. ꝛ no. glo. in. d. l. equissimum ꝛ est de men
te Jo. an in addi. super ti. de preparato. iudi. ꝛ tenet Abb. in. d. c.
5 fi. de transac. † Adde etiam qꝫ licet iudex regulariter nō possit co-
gere partes ad transigendum aut cōpromittendū aut ad cōcordiā
vt dictum est, papa tamen aut imperatoꝛ posset cogere in materia
in qua habent plenā administrationem. vt habetur in. d. c. cū inter
R. de elec. ꝛ c. cum pridem. de pac. quinimo iudex seu officialis q
videt aliquos rixari ꝛ non interponit se potest ab officio remoue-
ri ſm Pe. quem sequitur Cy. in. l. si seruus. C. de nox. ꝛ Bal. in. l. j.
§. quies. ff. de offi. prefe. vr. Adde predictis qꝫ inter alia pericula
quibus sepe irretiuntur aduocati illud est primum quādo inducit
partem suam ad transact. quā scit iniustam fouere causam. cōsulit
enim tunc vt alienum accipiat. vnde ipse aduocatus tenet ad resti
tutionem quia qui causam dāni dat. vt in regu. iuris dānum. ꝛ in. l.
inde neratius. ff. ad. l. aquil. ꝛ tenet Albe. in. l. j. de vsufru. Dicit ēt
6 beatus Tho. secūda secūde. q. lxxj. qꝫ † aduocatus si in progressu
viderit causam sui clientuli iniustam debet eum cuius causam agit
inducere ad cedendum siue ad componēdum sine aduersarij dāno
et hoc aduocati plerunqꝫ negligunt. Ue tamen eis quia in die iu-
dicij de his et alijs reddituri sunt rationem. dixi. xij. particu. qui-
bus implicātur aduocati in trac. de aduocatis. q. iiij. vbi oīno vide.

Summarium.

1 ☞ Statutum vel decretum cōpellens ad compromittendum an
sit fauorabile vel odiosum.

Vigesimoprimo quero vtrū † statu-

1 tum vel decretum superioris cōpellens ad transigendum vel cōpromitten
dum sit fauorabile vel odiosum. Bar. in prima consti. C. §. hoc igi-
tur disputat de validitate dicti statuti ꝛ sentit qꝫ licet sit exorbitās
a regulis iuris, tamen sit fauorabile quādo ad bonū finem vt parca
tur simplicibus ꝛ non oriantur dissensiones ꝛ non cogit cōpromit
tere de rebus liquidis puta de quibus apparet instrumentum pu-
blicum vel snia. Et idem sequitur Bal. ibi ꝛ plures rationes assi-
gnant ambo referentes ad hoc. idem sensit Barto. in. l. ambitiosa.
col. vj. de decre. ab oꝛ. fa. Idem firmāt Bal. Pau. de ca. ꝛ Doder.
in. l. qui se patris. C. vnde li. ꝛ Doder. dicunt in. c. quod clericis. de
foro cōpe. Bal. autem in consi. quod fecit apud ciuitatem Astēsez
sentit illud odiosum ꝛ stricto modo intelligendum quod admitte
rem quādo cogerer ad cōpromittendū de rebus claris ꝛ indubita-
tis. alias puto qꝫ sit fauorabile, vt in dictis locis videre potestis.

Summarium.

1 ☞ Statutum transactionem prohibens an sit validum.

Vigesimosecundo quero vtrum

1 † statutum prohibens fieri transactionem generaliter vel aliquo
casu valeat. Respon. qꝫ si quidem statutum vniuersaliter prohi-
bet transac. ꝛ compromissa ꝛ facta dicat non valere. hoc statutum
videtur validum quoniam compromissa et transactiones sunt de
iure gentium. vt dixi. §. q. v. igitur non valet prohibitio generalis.
vt insti. de iure natu. gen. ꝛ ciui. §. sed naturalia. ꝛ. l. manumissiōes.
de iusti. ꝛ iur. et no. in. l. j. ff. de consti. prin. ꝛ per Barto. in. l. omnes
populi. q. iij. prin. ff. de iu. ꝛ iure. Item impeditur publica quies ꝛ
publica vtilitas vt colligitur ex multis iuribus. §. alleg. q. xix. ꝛ. q.
xx. ꝛ per docto. in locis allegatis in. q. prece. Et ita vidi determina-
tum per quēdam Doder. Perusinum in quodam tractatu de ar-
bi. Si vero statutum aliquo casu prohiberet transigi vel compro-
mitti in quo alias licebat de iure communi tunc puto valere ꝛ suffi
cit pro ratione voluntas. l. j. §. puerilia. ff. de postu. et ibi per An
ge. in fi. et in. l. prospexit. ff. qui et a qui. et. l. omnes populi. ꝛ. l. trā
sigere. C. de transac. ꝛ per Bal. in. l. legez. xij. tab. C. de le. here. bene
faciunt que dicta sunt. §. q. ix.

Summarium.

1 ☞ Juramentum de non transigendo an sit seruandum.
2 Juramentum excludens id quod est de genere bonorum seruari
non debet.

Vigesimotertio quero vtrum iu-

1 ramentum † de non transigendo sit seruandum. videtur qꝫ nō quā
do ex obseruantia dicti iuramenti impediretur pax cum proximo.
nam litigans qui iurat ad pacem cum proximo non venire non te
netur illud iuramentum seruare. xxij. q. iiij. c. qui sacramento. dixi
§. q. xix. ꝛ sentit Bal. in. l. si ad excludendum. C. de re. cre. vbi dicit
2 † qꝫ illud iuramentum non est seruandum quod excludit illud qꝫ
est de genere bonorum puta si iurat non doctorari vel non facere ali
quod opus laudabile. istud enim iuramentum excludit bonos mo
res ideo non est obligatorium ſm eum vbi vide latius no. de mul-
tis questionibus similibus.

Summarium.

1 ☞ Contractus alīs prohibitus an possit iniri per viam trāsactio
nis, compromissi seu arbitramenti.
2 Alienare per viam transactionis quando possint hi quibus per-
missum est.
3 Index resistere debet fraudibus palliatis per hos qui litem com-
promitti procurant.

Vigesimoquarto quero vtrum

1 † contractus alias prohibitus iniri possit fieri per viam transactio
nis aut compromissi et arbitramenti. Hec. q. pendet ex his que di
cta sunt supra questio. vij. ꝛ viij. vbi in effectu fuit dictum qꝫ pro-
hibitus alienare nisi seruata certa solēnitate similiter non potest
transigere nisi illa solennitate seruata vt ibi dictum fuit. ꝛ similiter
non potest compromittere in arbitratoꝛem nisi eadem solēnitate
seruata vt ibi dictum fuit ꝛ plene per Bal. in. l. j. C. si aduer. transi-
act. Est etiam videndum de materia in. l. si pro fundo. C. de transi.
2 † Illud est notandum quod illi quibus est permissuz alienare per
viam transactionis facte tanꝙ de re dubia vt habetur in. l. impera
toꝛes. ꝛ. l. nulli. ff. de transac. ꝛ. l. preses. C. eo. titu. ꝛ dixi. §. q. vij. ita
demum possunt illud facere si lis pendebat vera, secus si ficta lis
esset. l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transact. et ibi per Barto. et per
Innocen. in si. in. c. grauius. de depos. lex enim non videtur assi-
stere illis actibus nec de illis loqui qui finguntur a partibus, sed
qui vere fiunt. vt dicta. l. cum hi. §. si cum lis. de transact. et ibi per
Barto. dicit do. Francis. de alberg. nec permittitur per obliquum
quod est directo prohibituz ꝛ transactio super lite ficta nullius est
momenti. vt. d. §. si cum lis. colligit Ange. dicens qꝫ ille tex. est vti
lis pro pupillis quoruz tutoꝛes aliquando fingunt lites vt habeāt
3 materiam transigendi quod no. vnde dicit ibidem do. meus. † qꝫ
indices debent resistere fraudibus quas palliant illi qui volunt fa
cere compromitti litem que ſm formam statutoꝛum non esset cō-
mittibilis. narrant enim. l. petitione rem aliter ꝙ in veritate sit vt
sic attenta facie petitionis res pronuntietur compromittibilis
iuxta no. in. l. cum quedam puella. §. quoties. ff. de iurisdi. om. iudi.
debet enim bonus iudex resistere et pronuntiare, ita qꝫ fraudi nō
sit locus vt per eum ibi latius in dicto. §. quoties. vnde vidi quan
doqꝫ iudicatis fieri debere compromissum ſm petita hac declara
tione adiecta qꝫ in dicto compromisso nihil includatur quod ex
forma statuti compromissum iubentis non fuisset compromitten
dum probatur iste modus pronuntiādi ex dictis Bar. in. l. si quis
libertatem. ff. de peti. here.

Summarium.

1 ☞ Transactio inter aliquos facta quando alijs preiudicet.
2 Obligatio naturalis ꝛ ciuilis fideiussoris, obligationem cōcernit
rei principalis.
3 Exceptio que principali prodest, fideiussoꝛi etiam prodesse de-
bet.
4 Transactio que fit cum herede vero nec nocet nec prodest here-
di ficto.

Vigesimoquinto quero an ꝛ quā

1 do transactio facta inter aliquos preiudicet alijs. † dicendū est qꝫ
regulariter prodest ꝛ nocet transigentibus tantum ꝛ eorum succes
soꝛibus non autem alijs. l. iurisgentium. §. ante omnia. ff. de pac. ꝛ
l. ꝛ heredi. §. nos autem. cum seq. eo. tit. Trāsactio autē facta cum
principali porrigitur ad fideiussoꝛē. Iz fideiussoꝛ esset prius cōdēna
tus ꝛ snia transisset in rem iudicatā. per transactionez ergo factam
cū reo principali minus obligato qꝛ nondum cōdēnato liberatur
fideiussoꝛ magis obligatus quia iam condēnatus. tex. est no. in. l. si
fideiussoꝛ. ff. de transact. vnde do. meus ibi mirabiliter infert et di-
cit non inuenisse ab alio qꝫ vbi reus principalis est naturaliter tā
tum obligatus cui naturali tantū potest accedere fideiussoꝛ. vt. l.
prima. ꝛ. l. marcellus. cum si. ff. de fideius. qui fideiussoꝛ obligatus
sit naturaliter

Source : BIU Cujas

sit naturaliter ꝛ ciuiliter si postea reus liberat se per pactū de nō petendo factum in rem tollitur nō solum naturalis ꝛ ciuilis fideiussoris ꝛ tamen per pactum proprium fideiussoris nō tolleret nisi naturalis sua. ꝛ non ci. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. cū simi. qō
2 videt sibi mirabile. ꝛ rationē putat esse † quia obligatio fideiussoris naturalis ꝛ ciui. respicit obligationez rei principalis ꝛ super ea requiescit ꝛ repausat vnde tollitur tota licet sit natu. ꝛ ciui. ꝛ sic potentior sicut videmus in si. in. d. l. si fideiussor. ꝛ sic cōsequit fideiussor per pactum factū reo illud qō nō consequeret per pactū factuz sibi ḥ. d. ibi do. meus. Adde qō istud idem dixit prius Guiliel. de cug. aperte qō etiam reperi tenere Bal. in vna lectu. sequēdo Guil. allegat pro casu. l. stichum. §. fi. ꝛ. l. cū quis. §. fina. ff. de solutio. idem etiam tenuit post Guil. Ang. ibi dicens qō pro. d. opi. Guil. est casus in. l. iiij. iuncta glo. ff. de rei ven. super ver. liberari. ꝛ. d. l. stichū. §. fi. ꝛ. l. an inutilis. in fi. ff. de accep. idem tenet in. d. l. fideiuss. Pau. de cast. sequēdo Guil. ꝛ Ang. qō dicit esse notā. qz pulchrum ꝛ subtile. Subdit idem doc. qō ille tex. sing. probat † qō exceptio cōpe-
3 tens principali prodest fideiussori licet inceperit cōpetere postq̄ fideiussor fuit cōdemnatus ꝛ snīa transiuit in rem indi. ꝛ subdit qō si nō haberemus illū text. esset valde dubiū qz sicut non prodest fideiussori transac. facta secum postq̄ snīa cōtra eum lata trāsiuit in rē iudi. vt in. d. l. versi. si tamē multo minus videbat sibi prodesse trāsactio facta cū principali. cuius ꝛium ibi determinat: scz quod illa transac. facta cū principali nō condemnato valet ꝛ prodest fideiuss. ꝛ tñ facta cū fideiussore nō valeret qz quoad ipsum lis erat finita qō
4 perpe. not. † Transactio vero facta cū putatiuo herede nō prodest nec nocet heredi vero. l. debitor. ff. de transac. vbi de hoc plenius p docto. an aūt transactio facta cū herede qui vendidit hereditatem, vel qui ex trebelliano restituit preiudicet emptori, vel fideicōmissario. vide in. l. venditor. ff. de transa. per doc. Jtem an cōpromis. factum per heredē ante restitutionē hereditatis afficiat fideicōmissarium ꝛ qñ. vide in. l. cū hereditas. ff. ad treb. ꝛ ibi per docto. ꝛ dixi. §. q. vij. qñ vero tranſa. esset facta inter heredē scriptū in testamento ꝛ legitimum pretendentem hereditatem ab intest. an afficiat creditores, vel legatarios aut alium tertium. vide in. l. cōtrouersia. ff. de transa. per do. in. l. fi. C. de pe. here. Alia multa pertinentia ad hāc questio. colligere potes ex dictis. §. q. vij. ꝛ ex dictis doct. in. c. audi-
tis. de prescrip. ꝛ. l. etiam si in rem. ꝛ. l. creditor. ff. de iureiur.

Summarium.

1 ☞ Alienare prohibitus an ꝛ qñ transigere valeat.

Vigesimosexto queritur an ꝛ quando prohibitus alienare sit prohibitus transigere. † Pro claue huius. q. solet allegari. l.
1 si pro fundo. C. de transa. vbi singulariter pbatur qō si ex causa trāsactio. res dimittitur apud possessorē tanq̄ sua nō dicitur alienari. sivero tanq̄ actoris tunc aliter. verum qz istud posset habere multa capita vide post doc. ibi Bart. in. l. si quis aliam. ff. de solu. ꝛ Bald. in. l. si inter suos cōmuni diui. ꝛ in. c. j. de controuer. inuest. inter do. ꝛ alium de beneficio. ꝛ doc. in. l. nulli. ff. de transa. ꝛ pro maiori parte colligitur ex dictis. §. q. vij. viij. ix. ꝛ. xxiij.

Summarium.

1 ☞ Sententia ꝛ transactio an ꝛ qñ contra transactionem valeant.
2 Supplicans principi pro sententia retractanda que transiuit in rē iudicatam, impetratis caret ꝛ incurrit infamiam.

Vigesimoseptimo quero an rescriptum, vel snīa, vt trāsactio. valeat. † De snīa ꝛ de transactione cōtra prece. transa. habet
4 in. l. si diuersa. C. de transa. ꝛ dixi. §. q. ix. per rescriptum autem principis non rescinditur legitima transactio. vt. l. causas. C. de transa. nisi sit adiecta clausula non obst. vt ibi not. qualis aūt debeat esse dicta clausula derogatoria. vide Bar. in. l. fi. C. si contra ius, vel vti. publi. ꝛ in extrauagan. ad reprimē. super versi. nō obstante. ꝛ Bal. in. d. l. si. ꝛ in aut. hoc inter libe. C. de testa. ꝛ cano. in. c. multiplici. de deci. ꝛ in. c. j. de excu. prela. in vj. ꝛ Moder. in. c. j. de rescript. ꝛ adde qō sicut non valet rescriptum contra transactio. vt. d. l. causas. ita nec contra sententiam. l. fi. C. sentē. rescin. non pos. vnde text. not. in
2 l. fi. C. vt lite penden. dicit † qō ille qui supplicat principi vt retractetur sententia que transiuit in rem iudi. ꝛ iterum reuideatur non solum caret impetratis sed etiam incurrit infamiam quem tex. sem per tene menti quia vt ibi dicit Pau. de cast. pauci aduertūt ꝛ posset esse magni effectus qz si infamis est ergo incurrit preiudicia de quibus in regula infamis de reg. iur. in. vj. ꝛ semel vidi de facto in ista ciuitate ꝛ obiectum impetranti de illo tex.

Vigesimooctauo quero an renocata trāsactione censeat renocatum iuramentum super ea appositum. rñdeas vt habetur in c. constitutus. extra de. transac. per Do. in. c. j. de iureiur.

Summarium.

1 ☞ Statutum de transactione loquens phibendo aut als disponendo, de qua intelligi debeat transactione.
2 Arbitramentum non continetur sub statuto disponente de transactione.

Vigesimonono quero † si statuta loquant de transactione illā
1 prohibendo, aut aliter disponendo de ea: de qua transactione intelligetur. puto qō intelligatur de transactione ꝓprie ꝛ stricte sumpta de qua dixi. §. q. j. quia statutum debet proprie ꝛ stricte intelligi. l. iiij. §. hec verba. ff. de neg. gest. ꝛ. l. cōstitutionibus. ff. ad muni. cum simi. ꝛ per Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. ꝛ iur. q. vj. prin. non
2 includetur ergo transactio largo modo sumpta † puta arbitramētum de qua dixi. §. q. iij. nisi iam esset a partibus postq̄ fuit latū explicite acceptatum cū tunc vim habeat proprie transactionis vt ibi vide. Esset etiam ponderandū nunquid tale statutū sit fauorabile, vel odiosum ꝓpter not. in reg. odia. de reg. iur. in. vj. Jtem esset aduertendum nunquid ratio cōtenta in dicto statuto eque militaret in transactione impropria sicut in propria sumpta. tunc eñ vtrum fiat extensio ad eam, recurrēdum esset ad regulas ꝛ fallentias quas ponit Bar. in. d. l. omnes populi. q. vj. circa partem interpretationis extensiue ꝛ ibi late dixi.

Summarium.

1 ☞ Aduocatus salarium sibi cōuentum an possit petere, ipso inscio per transactionem sedata lite.
2 Discipulus qui cōuenit dare centum magistro cū ab eo instit utus causam apud iudices orasset ꝛ vicisset, si nolit causas recipere discipulus, ꝛ magister cum eo litem ingressus vincat eum, an teneat, et quid replicare possit discipulus, siue victor siue victus.

Trigesimo ꝛ vltimo quero † an aduocatus possit petere salarium cōuentū pro victoria, lite postea sedata per trāsactionem ipso inscio. Bal. in. l. j. C. de suffra. q. v. dicit q aut clientulus transegit culpa ipsius clientis ꝛ fingitur aduocatus vicisse: aut trāsegit bono consilio ꝛ fingitur succubuisse. aut sumus in quodam incidenti quia nescimus an prudenter. vel imprudenter fecerit: tunc dicit qō aduocatus non dz aliquid cōsequi rōne victorie sed solū ratione simplicis patrocinij qz de futuro incerti sumus. l. qō debet. ff. de pe. non ob. qō per aduocatū non steterit qz in istis agonisticis ꝛ casualibus nō sufficit dicere nō stetit per me vt not. in. l. j. executione. §. fi. ff. de verb. obli. ita dicit Bal. cui adde qō habetur post gl. l. fi. ff. man. ꝛ per Dilleū. q. lij. ꝛ Spe. in tit. de salari. §. sequit. versic. sz pone. ¶ Tandem posset etiā inseri hic. q. illa que ibi apud multos indissolubilis est quā ponit Bellius li. vj. c. j. ꝛ habetur in Spe.
2 historiali lib. iiij. c. lv. que fuit talis. † Discipulus cōuenit cū magistro dare sibi centum ducatos die quo primū ab eo institutus, causam apud iudices orasset ꝛ vicisset: cum discipulus iam esset valde peritus causas nō recipiebat ne solueret illa cētum. vnde magister litem cū eo ingressus est ꝛ contestatus est ꝛ concludebat cōtra discipulum hoc modo. si vicero te in hoc iudicio necesse habebis soluere ꝓpter sententiam, si vero viceris tu oportebit soluere ꝓpter pactum. Sed ꝛ cōtra discipulus tetorquebat in eum dicens, si vicero ꝛ sim absolutus iam sum tutus ope sententie, si vero succubuero me tuebitur pactum inter nos cōuentum. Referunt predicti in dictis locis qō dicta questio tāq̄ indissolubilis per iudices cora quibus pendebat fuit diffusa in longius tempus, sed Jo. and. in addi. Spe. in tit. de salariis parte prima. in. §. sequitur. in addi. que incipit proposito cōgruit ꝛ in titu. de appel. parte. ij. §. fi. in si. dixit causam posse diffiniri per regulam, cum stat per eum. de reg. iur. in. vj. ꝛ per. l. iure ciuili. ff. de condi. ꝛ demonst. cum simi. ¶ Jam succido hanc telam transactionum quā ordiri ceperamus. Jnstat enim tēpus feriarum paschalium ꝛ confessionum cōfiteor me in ista materia difficilima transactionum non adhibuisse diligentiam vt cōuenisset ꝓpter infinitas occupationes quibus distractus fui. Transigo igitur vobiscum vt si quid bene dictum in hoc opusculo inueni tur, illud tribuatis omnipotenti deo, quod vero inepte ꝛ imperfecte, illud fraterna charitate emendetis ꝛ suppleatis.

¶ Finis. Laus deo.

Source : BIU Cujas

Quartum Volumen Tractatuum.

Opus vtilissimum sub compendio exaratum, de Diuersis criminibus, & eorum penis, clarissimi doctoris D. Pauli Grillādi Castillionis Florētini, Criminalium causarum Rome Auditoris, in quinq; digestuz libros: quorum quilibet Tractatum suum absoluit.

¶Ad magnificos D. Priores, & vexilliferuz iustitie Castillionis Florentini, dioceſis Aretine. Paulus Grillandus, Ciuis, & seruitor Felicitatem.

Nihil est quod reipublice magis expediat, q Magnifici, & amplissimi Domini Presules, Domini & patres mei obseruandissimi, quā legis cōstitutio, atq; obseruantia per quaz Justitia colitur, & vndiq; viget. Ea em̄ est per quaz omnis ciuitas summis laudibus decoratur & facile preclarissimorū hominū copia fecūdatur. Hec est em̄ que inter bonos societatem, & amicitiam quandā solet vnanimi cōcordia copulare, ex quibus ciuitatis decus, & q Magnificētia frequētius amplificat. Huius etenim virtus est bonos premijs, malos aūt penis afficere hoc donum dei est, spiritalis medicina, que hoīm mores, in viam salutis deducit, & vnicuiq; quod suum est, constantissime tribuit. Hinc est quod pecunia corpori, corpus anime, anima autem Deo inseruire dicitur. Primum itaq; legis humane preceptū est religionis cultus. Itez pietas erga parētes, & patriam. Flamq; erga patriam ea dz esse dilectio cū obedientia, que erga proprios parentes habet, vt not. in. l. ij. ff. de iustit. & iure. Cum mihi bis denis iam nūc transactis contigerit annis, per diuersas orbis regiones extra dulcis menia patrie peregrinari, & huic sacratissime legum disciplice pro viribus incūbere, opere pretium fore duximus, vt aliquos laborum meorū fructus posteris elargiter, ex agrorum itaq; meorum cultura colendissimi Patres, non frumentarias segetes, non pecuniaruz sacculos, non mercium copias, que fortune munera sunt cito peritura, sz, codicem istum nostri cōpendiosi Tractatus de diuersis criminibus, & eorum penis, vt perēnis virtutis munus, cunctis christi fidem cultoribus, & presertim studiosis viris nō minus vtile q̄ necessariū futurum, q̄ libenter exhibeo, cuius exemplo posteri ad maiora ardētius excitentur, illumq; vobis amplissimi patres libenter preobtuli, vt sit mee erga vos obseruantie perenne monimentū, in quo, si non rei magnitudo que minima est, animus saltim dantis estimabitur. Valete.

¶Ad Reuerendissimū in Christo patrem & Dominum. D. Horum Sherium Episcopum Faneñ. Bonñ. Romandiolecq; &c. Vicelegatum Presidemq; Bonoñ. Justissimum, ac summe meritum Idem Paulus Grillandus obsequio deditissimus felicitatem.

Quanq; Reuerendissime Presul iam dudum decreuerim postq; huius mei agelli post longos culture labores ad messem peruenerā amenos fructus inde collectos in tutis horreis fideliter condere & ita preconditos conseruare vt congruis futuris temporibus ab indigentibus expetiti pro cōmuni vtilitate elargirentur. Veruntamen, cum ab vrbe Roma ad hanc felicissimam Bononieñ. patriam migrare mihi summopere necessarium fuerit, hunc tantillum laborum meorum thesaurum nulli alij dimittendum sed mecum potius afferendum esse existimaui, vt cum primum in lucem prodierit faciliori doctrima et magis recto sermone spectantium pre oculis sese exhibeat. Tu igitur Reuerendissime Princeps qui mihi priscus ille Mecenas vnicus protector & Dominus iam diu extitisti, meq; a teneris annis obsequentissimum sub fido tuo seruitio habuisti nec meam modo verum, & proauorum meorum fidelitatē iam dudum expertus es. Nempe cum sis omnium doctissimorum virorum sapientissimus non modo in hac florentissima Ciuitate, verum etiam in vniuerso orbe terrarum omnes sacratissimos Antistites maxima religione mira omniuz pietate honestateq; procellis, haud immerito igitur ab omnibus tam singulariter veneraris timeris atq; precoleris. Has inquam primas Incubrationes & vigilias nostras quas summis laboribus & vigilijs nuper perfecimus, lucide impressioni pro iudicum maxime cōmoditate tradere decreui. Tibi propterea vnico protectori absentis loco parentis offerendas esse censuimus vt eas solita tua benignitate amplecti digneris, ac veluti nudum infantem ex matris vtero in lucem exsurgentem a finistri syderis malignitate defendas hostiumq; incursibus emulantiumq; latrantibus morsib⁹ tua singularissima eloquētia tuearis absentisq; Thea tini fratris officio pietatis fungi pro cōmuni seruo salubriter non dedigneris. Vale precor, & in eternum salue.

¶Ad Reuerendissimum in Christo patrem Dominum D. Felicem Archiepiscopum Theatin. Dominum Colend. Pau. Grillandus. J. U. D. Minimus.

Cum sepius fuerim Antistes Reuerendiss. plurium catholicorū virorū precibus vehementer excitatus, & amicorū primatum importuna quodāmodo deuictus instantia, vt de Hereticorum, Sortilegorūq; vana, & reproba disciplina, quaq; seuera, animaduersione ipsos iura prosequant, nōnulla breuiter annotarē, & que notatu digniora viderent, pro cōmuni maxime ius dicentiū cōmoditate in lucem ederem, ea presertim ratione, qō istorum maleficoruz secta indies turpius irrepit, & numerosius augetur, & qō auditu indignus est, plerumq; Religiosi viri facinoris huius, aut inuentores, aut participes esse noscunt. Unde criminū huiusmodi animaduersio, maleficecq; artis destructio christiane Religioni nō minus pficua, q̄ laudabilis esse dignoscitur. Quia multoties isti Sortilegi simplicium animos, nec talia opinātes huiusmodi fraudibus decipiētes ad credulitatē adducunt, & in aliquam heresis speciem eoq; facilius ac sepius inuoluūt. Quippe Doctores de hoc veneficio paucis in locis, & rara quedā ac imperfecta quodāmodo annotasse reperitur. Ea propter materiam istius secte in iure raro tactam veluti post terga metentis spiculas colligens in hoc breue compendium redactam tibi, qui non modo meiverum etiam cunctorum doctissimorū virorū semper fautor & adiutor, vereq; Religionis cultor extitisti, autoritate, & presidio tuo illustrandam fouendamq; dicare censui. Sumere itaq; Antistes religiosissime non dedignare hoc sernitutis, obseruantieq; mee pignus, tanq̄ libamina quedaz ex primitijs meis electa, vt tuo inuicto clipeo accincta aduersus latrantium morsus vndiq; custodiat. Cum tu verus Dux meus sis, atq; vnicus Protector & Dominus sub cuius triumphantis vexillo & saluberrima vmbra spes vna, solatur mēsq; iam laxa quiescit. Vale tibi mihiq; perpetuo sub diuo Clemente opt. Max. q. Pont. vij. candidissime Felix.

¶Hieronymus Draco Buxetanus, ad Lectorem.

Discite iustitiam gens impia, discite mores
Pacatos, leges, scitaq; ferre patrum
Ardorem cohibere animi, cohibete furores
Proh scelus humano sanguine tela madent,
At nisi sponte equa es, moueant te verba Grillande
Turba scelesta, scelus debita pena manet.

¶Ad Reuerendissimum Dominum. D. Felicem Archiepiscopuz Theatin. S. D. N. Dat. Paulus Grillandus Castilioneus pro fide Cliens.

Immensis legum in spatijs que sparsa latebant
Uix bene iudicibus cognita multa viris.
Digesti in numerum, paruo contenta libello,
Jura dabit quisquis noscere vt inde queat.
Impia gens contenta deum quo iure modoq;
Plectenda, & vetiti gaudia concubitus,
Querere quo debeat iudex discrimine, quoue
Mudare hic subigat crimina quemq; modo.
Hos tibi nunc dedico Felix venerande labores
Quod possem maius tradere nil habui.

Source : BIU Cujas

¶Proemium operis vna cum illius diuisione.

ILumina cor meũ dñe ⁊ semitas veritatis ostende mihi: in quacũcq; die invocavero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. ¶Cum sepenumero hac presertim tempestate cõtingat quã plures christianos reperiri qui fidei catholice minus firmiter cõfidentes: sed potius diffidentes ⁊ a recta illius semita sepius declinantes quorum nonnulli sunt qui falsa quadam eorũ opinione decepti contra aliquod ex sacre Theologice fidei ⁊ Roma. ecclesie institutis cecitantes aberrãt errorem; suũ pro viribus defensare conantur: ⁊ hi sunt qui prauã hereticorum sectam profitentur. ¶Nonnulli vero reperiũtur qui propria eorum cupiditate ⁊ malitia ducti abiecto proprio baptismatis sacramẽto: ac dei omnipotẽtis vero cultu penitus derelicto diabolicam professionẽ sectantur ⁊ pro mundi huius vanitatibus diaboli suffragia querunt eidemq; tanq̃ suo pprio Principi obedientiam ⁊ homagium medio iuramento prestare non erubescunt eiusq; mandatis postergatis diuinis: parere ⁊ quecunq; noxia fidelibus christianis inferre non cessant: ac omnia ⁊ quecunq; que in lesionem diuine maiestatis sacreq; legis corruptionẽ: ac sancte mris ecclesie opprobrium tendũt prompte suscipiunt ⁊ pro viribus adimplere student: cuius demonis illusionibus: ⁊ prauitate diuersa maleficia in humanis seu brutorum corporibus inferre cõtendunt vitasq; insontium labefactare nõ dubitãt: vt.l.multi.C. de malefi. ⁊ math. futuraq; predicere ⁊ occulta penitus cognoscere hac diabolica obseruantia profitent: quorum opera quidam appellant sortilegia: quidã facturas: alij vero incantationes: alij mallias siue maleficia que omnia arte quadã malefica ⁊ plerumq; delusoria nõ sine demonis ministerio fiunt ⁊ quasi semper in alterius detrimentum vertunt quorum vltimus effectus semper tendit in peccatũ: hi vero qui ipsorum fraudibus fidem prestant ⁊ illorũ cultum sectantur pdunt anima. xxvj.q.ij. qui sine saluatore. ¶Inde enim multa mala proueniũt hominũ: ac brutorum infirmitates: adulteria: stupra: incestus: sacrilegia: homicidia: veneficia: seditiones: mẽbrorũ debilitationes: abortiones: ac demũ diuerse in humanis corporibus infirmitates: ⁊ in fructibus pluuie, grãdines, tẽpestates, arborum ac terre nascentium: qñq; sterilitates. Jumentorũ gregumq; abortiones innumere: ⁊ q̃plura his similia scelera, turpia, atq; nephãda, de quibus habetur in.l.j. ⁊ toto titu. C. de malefi. ⁊ math. ⁊ in.c.j. et ij. de sorti. ¶Et propterea post titulũ sortilegiorũ subiunximus titulum de penis omnifariã coitus q sepius demonis ope ⁊ tentatione procedũt ⁊ de poculis amatorijs ⁊ abhortionis illorũq; et penis quibus puniunt clerici ⁊ qbus etiã laici vtroq; iure. ¶Cũ itaq; et reipubli. christiane ⁊ totius vniuersalis ecclesie plurimũ intersit hãc prauorum sectam: tum animas tũ corpora Christi fidelium sepius vulnerantium prout iustitia suadet corripere. l. eorũ. in princi. et. l. multi. C. de malefic. ⁊ matth. xxvj. q. v. augurijs. ⁊. c. quicũq; cũ alijs sequentibus: ac ab omni ciuitate ⁊ regione expellere. l. cuncti. et. l. arriani. C. de here. ⁊. l. nullus. C. de malefi. ⁊ math. q; vere sunt hostes cõis salutis ⁊ nature humane peregrini: vt dicit tex. in. d. l. multi. ⁊. l. eorum. ⁊. l. fi. in prin. C. eo. ti. ¶Ego enim cũ non possem vlterius quorũdam peritorũ virorum qui mihi maxima sunt in veneratione crebros impulsus euadere: quo minus doctrinã ipsam quã ex amplissimis vtriusq; censure codicibus diuersis in locis truncate libatã: ⁊ a nemine hactenus copiose traditã reperierim ĩ hoc breui cõplendo p cõi vtilitate redigere ⁊ ab alijs omissa supplere coactus sum. ¶Et si tãtulas vires meas tãto oneri ĩpares esse cognouerim ⁊ causarũ officijq; assidua me cura sollicitet occupatũq; detineat verũtñ ipsorũ votis parendũ ⁊ cuiusq; sanioris cõsilij correctionis disciplinã subeundũ esse existimani. ¶Materiã igit ipsam breuiter ⁊ decisiue per questiones (diuino fauente suffragio) exponere decreui habitaq; notitia criminũ distincte singulorũ penas q̃ in foro poli. ¶Primo inferunt. ¶Secũdo quas ius canonicũ in foro cõtentioso declarauit. ¶Tertio quas ius ciuile rigorosius adinuenit que oĩa suis qbusq; locis seriatim aperiemus: ſz q; hereticorum secta est ceteris pernicios; ⁊ deo detestabilior ꝓpter fidei catholice subuersionẽ ideo prepositi primo titulũ de hereticis tanq̃ de graviori crimine. ¶Presens huius opusculi cõpendiũ in qnq; particulas siue libros distinguendũ esse putaui quorũ qlibet sub diuerso titulo spẽm sui criminis distinctã vna cũ penarũ declarationibus cõtinebit exceptis duobus vltimis quorũ alter materiã torture ⁊ criminũ indaginẽ p processum, alter vero litis decisionẽ ⁊ carceratorũ relaxationẽ cõplectit. ¶In primo eñ libro tradit de crimine heresis, ⁊ de hereticis ⁊ qbus penis puniunt heretici, de iure canonico in vtroq; foro poli ⁊ fori: ⁊ qb⁹ ẽt de iure ciuili: ⁊ an sit eadem pena statuta in clerico que est in laico. ¶Secũdus vero cõplectitur materiã sortilegiorũ facturarũ ⁊ oĩm maleficiorũ q̃ arte malefica demonis ministero fabricãtur. ¶Ubi triplicẽ sortilegiorũ speciem videbis. ¶Et de natura virtute, ac potentia demonis, ⁊ quã potestatem hz super homines. ¶Et an sit verus qđ iste strigimage siue strigones vere ⁊ corporaliter deferant a demone nocturnis horis ad ludos, ⁊ cõgregationes eorũ, vel dũtaxat illudant in spiritu. ¶Deinde de amatorio: ⁊ abortionis poculo: ⁊ quibusdã alijs poculis venenosis successiue disponit: ⁊ qbus penis puniunt istorum rei ex quolibet habes penas distinctas. ¶Et que statute sunt de iure diuino, vel humano in foro conscientie. ¶Que etiam de iure canonico in foro contentioso. ¶Et que demum de iure ciuili. ¶Et an clerici sicut laici eisdẽ penis pariter puniant, vel diuersis. ¶Tertius cõtinet vniuersas penas omnifariã coitus illiciti que sunt adinuente de iure diuino, vel humano in foro cõscientie ⁊ que de iure canonico in foro cõtentioso, ⁊ que demũ de iure ciuili: et an eisdem penis clerici quibus laici puniantur.
¶Quartus postea torture normã ostendit vbi quinq; gradus torture fuerũt nouiter aduẽti ⁊ nouus datur intellectus vltra doct. ad ſ. ignoscit. l. iij. ff. ad sil. Cõcludẽdo in effectu q̃ senex torqueri; põt eo modo quo ibi. ¶Quintus demũ cõtinet totius operis expeditionem sub vno titulo de relaxatione carceratorũ hoc est qbus: et quot modis rei incarcerati ex claustris carcerum liberantur in quo infrascripta capitula inserunt: scz. ¶De legitima sñie excutione. ¶De beneficio: ⁊ indulgentia Principis. ¶De absolutione innocentis siue de innocentia carceratorũ. ¶De cõpositione penarum. ¶De fideiussoribus reorum, ⁊ de fuga incarcerati demum. ¶De calumniatoribus: ac de expensis damnis ⁊ interesse.

¶Habes Proemium.

Summarium.

1 ☞Heresis est crimen grauius ceteris ⁊ detestabilius, eo quod in creatorem committatur.
Heresis est crimen lese maiestatis diuine.
2 Maiestatem eternam ledere grauius est q̃ temporalem.

De Hereticis. Liber.j.

ITer crimina que ani
1 maduersione digna sunt heresis † est grauꝰ ⁊ ceteris detestabilius eo qđ directo contra ipsum creatorem Deum omnipotentẽ patratur, eius omnipotẽtie detrahendo negã doq; illius diuinitatẽ: vt habet ĩ. c. j. de summa trini. ⁊ fide cath. ⁊. l. j. C. eo. ti. ⁊. c. ad abolendam de here. nõ immerito igitur appellari põt crimen lese diuine maiestatis ex quo directo tendit in lesionem ⁊ preiudicium diuine potestatis: vt proxime diximus. d. c. ad
2 abolendam: ⁊. c. vergentis. eo. ti. ¶† Longe enim grauius est eternam quaz tẽporalem ledere maiestatẽ. xxiij. q. j. nõ afferamus. ⁊ habetur in. d. c. vergentis. ¶Ideo tractaturus de criminibus de eo prius tanq̃ graviori equum visum fuit esse dicendũ iuxta notata in rub. ⁊ in. l. j. C. ad. l. iul. maiest. ⁊ in. l. j. ff. eo. tit. ⁊. d. c. nõ afferamus. not. etiam in. c. excõicamus. el. j. ſ. credentes. de here.

Summarium.

1 ☞Declaratio bona a diffinitione proficisci debet.
2 Heresis quid sit in suo genere sumpta.
3 Heresis proprie sumpta non cadit in iudeo aut saraceno.
4 Heresis ab electione dicitur.
5 Heremita quis ⁊ vnde dicatur.
6 Heresis duo habet extrema substantialia.
7 Heresis differt ab apostasia ⁊ schismate.

VEro nunc primo quid
1 est heresis. ¶† Nam quelibet bona declaratio ab ipsa diffinitione proficiscitur: vt inquit Cicero in pri. officio. ⁊ dicit glo. referens Boetium in. l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. quod ipsa diffinitio substantiam cuiusq; rei prout est significat: ⁊ habetur per Bart. in l. si is qui pro emptore in. j. q. ff. de vsucap. ⁊ in. l. j. ſ. dolum. ff. de dolo. ⁊ idem Bart. in. l. j. ſ. mutui. ff. si cert. peta. ⁊ in. l. j. ff. de testamẽ. ¶Ubi dicit qđ omnis diffinitio debet ponere substantialia rei diffinite saltim in genere illius differentias continentia. vnde dico
2 quod. ¶† Heresis in genere sumpta est error quidam pertinax corrumpens Christi fidem: vt colligitur ex doctrina sancti Thome in secunda secunde. qđ. xj. arti. ij. in versic. sed pestifera. xxiij. qđ. iij. hereticus. vbi introducitur sñia sancti Augustini. Qui Thomas

Source : BIU Cujas

subiungit qđ hereſis eſſe nō pōt: niſi ſit error circa ea que ſunt fidei: ſicut circa propriam materiā. z ꝓpterea non ōr hereſis ſigs erraret in falſa opinione circa alia que non ſunt fidei ſicut eſt in geometralibus, vel alīs hmōi. ita dicit ipſe que appellaſ etiaz labes z prauitas vt in cle. j. §. verū. eo. ti. alibi quoꝙ appellatur peſtis: vt habeť in. c. accuſatus. §. ſane. eo. tit. lib. vj. z q crimine illo pollutus exiſtit peſtilentioſus dicitur vt in. c. excōicamus. el. j. §. credētes. ver. ſane. extra eo. ti. ¶ †Iſta eñ eſt ſpēs infidelitatis que pertinet ſoluz ad eos qui xp̄i fidem profitenť: z illius dogmata corrūpunt: z ꝓpterea iſtud crimen nō cadit ꝓprie in Judeo Saraceno, zDahumetano: z alīs hmōi extranei iuris hoībus ſm qđ not. concludit. S. Tho. in ij. ij. q. xj. arti. j. ¶ Quod peccatū vt plurimū oritur ex ſuperbia, vel cōcupiſcentia cōmodi tpalis: vt not. ſanctus Aug. in lib. de vtilita. creden. z idem Tho. in ij. ij. q. ij. ar. ij. z. iij. ſed quidā arguētes tenebant ꝫ iſtud dictū qđ ſi hereſis oritur ex ſuperbia z ꝓpter concupiſcentiam ꝛc. ergo nō eſt ſpēs infidelitatis. qz fides z infidelitas conſiſtit in credere: z in mēte: nō aūt in actu extrinſeco: z hoc idē cōiter tenent Theologi. ¶ Et ꝓpterea idem Tho. in. d. q. xj. z. xū. arti. j. declarādo illud dictū dicit qđ finis primus ſiue cā proxima hereſis eſt adherere falſe ſnīe ſeu opinioni animo pertinaci: z ex hoc ōr eſſe ſpecies infidelitatis ſed cā eius remota: z finalis eſt cōcupiſcētia cō modi tpalis. ex quo ſequiť qđ dicit oriri ex ſuperbia z cupiditate z not. xxiij. q. iij. c. hereſis. z ſeq. ¶ †Et appellaſ hereſis vt quidam dixerūt ab electione. xxiij. q. iij. hereſis. que ſunt verba ſancti Hieron. ad Gala. qz oīs hereticus eligit ſibi nouas z extraneas opiniones ꝫ fidem Xp̄i z eccleſie inſtituta vt dicit Hoſti. in ſum. eo. tit. z Azo. ſimiliter. eo. ti. ā ſum. §. j. ver. vlti. z p Feli. in rub. extra eo. ti. ¶ Archi. aūt in. d. cano. hereſis. xxiij. q. iij. ponit plures expoſitiones. dicit eñ qđ hereſis ōr ab electione, vel ab errando: qz nō eſt hereticus niſi ille q errat. ¶ Quidā dixerūt qđ hoc nomē hereſis deſcendit a verbo greco. her. qđ latine ōr virtus z theſis. i. locutio: vſi hereſis quaſi virtus locutionis: z hereticus. i. virtuoſus in locutione z ſermone: qz cōiter iſti heretici in ſermonibus z diſputationibꝫ ſuis cōfidunt: z nō in virtute ſpūs ſancti, vel dicas dicit ipſe qđ hereſis diuiſio interpretatur. Ex quo ergo p fidem catholicam prima fit fideliū adunatio. Diuiſio igitur que ſpāliter fit a cōione predicta ſiue a cōi fide hereſis appellaſ: vel ōr ab iſto verbo herciſcor: ris: qđ idem eſt qđ diuido, ſcōm qđ dicit glo. in rub. ff. fami. herciſcun. ¶ Inde ōr iudiciū ſiue actio familie herciſcūde hoc eſt diuidēde hereditatis: qm̄ ipſi heretici p illas eorū erroneas opiniones diuidūt ſe ab vnione eccleſie: z xp̄i fideliū. ¶ †Inde dicit etiā heremita q̄ſi ſeparatus ab hoīz cōſortio: vt per Hoſti. in. d. ſum. z Archi. ī cano. hereticus. xxiij. q. iij. z dicunť etiā. ¶ Hereſes leges. i. leges diuidētes ciuitatē a ciuitate. vt. l. ſi duas. §. eſt aūt. ff. de excu. tu. z ibi not. glo. j. igit interpretatio recidit in ſecundā. qz quicūq; eligit nouas opiniones extra fidē cōem recedit ab illa cōione z cōgregatione fidelium per quē receſſum fit diuiſio inter ipſum hereticū z cōionem predictā ſm Archi. in. d. c. hereſis vide Azo. Hoſti. z Goffre. ī ſum. eo. ti. z Archi. in. c. ad apoſtolice. §. ij. de ſen. z re iudi. lib. vj. Cardi. in rub. z in cle. j. eo. ti. d. Feli. in rub. extra eo. ti. z. S. Tho. in. ū. ij. q. xj. ar. j. z. ij. ¶ †Quod quidē crimen hz duo extrema ſubſtantialia ſine qbus id eſſe non pōt. primū eſt qđ reſpicit hereſis initiuz z hoc eſt error in rōne: ſuppleas tu qđ ſit error circa ea q̄ ſunt fidei nō circa alia vt cōcluſum fuit ſupra ex doctrina. S. Tho. Secundū vero extremum eſt qđ reſpicit cōplementū qđ eſt ptinacia involūtate: vt habetur. xxxiij. q. iij. c. dixit. z Archi. in. d. c. hereſis quotieſcūq; igit aliquis errat circa fidē predictā z in eius errore nō inſtat pertinaciter: ſed variat, vel reuocat nō dicit hereticus nec ſubijcit penis hereticorum de qbus infra maxime ſi ſit paratus ſuſcipere correctionez ſui erroris. d. c. dixit Apoſtolus z. c. accuſatus in prin. eo. tit. lib. vj. c. ad abolendā. c. firmiſſime. in prin. z. c. vergētis. extra eo. ti. et not. Abb. z doc. z in. c. j. extra eo. z ꝓpterea cōgrue dictū fuit in diffinitione error pertinax ad differentiā illorū q reuocāt z non perſiſtūt in dicto errore. ¶ †Et nota qđ hereſis, Apoſtaſis z Sciſma ſunt diuerſa crimina ſicut diuerſa ſunt noīa z qđ cōtineat in ſe vnūqđq; iſtorū: z an quodlibet ſit ſpēs infidelitatis de iſtorū natura z differētijs dicetur infra prima. q. vbi declarabiť quis ꝓprie ſit hereticus: quis apoſtata: z quis ſciſmaticus.

Summarium.

1 ☞ Hereticus quis proprie dicatur.
2 Errans in ſacramento euchariſtie hereticus eſt.
3 Dogma falſum z a fide extraneum defendens, hereticus eſt.
Potentiam dei attribuens creature hereticus eſt cenſendus.
4 Secreta cordis rimari non eſt hominis.
5 Hereticus quis dici pōt tribus concurrentibus.
Scripturam ſacrā ad ſenſum incongruū interpretās eſt hereticus.
Hereticus eſt qui ſedis apoſtolice precepta contemnit.
6 Apoſtata z ſchiſmaticus an ſint proprie heretici.
Schiſmaticus quis proprie dicatur, z vnde ſchiſma.
7 Hereticus eſt ſemper ſchiſmaticus, ſed non econtrario.
8 Apoſtaſia quid proprie dicatur, z quotuplex.
9 Apoſtate hereticis ſunt deteriores.
Heretici omnes apoſtate ſunt.
10 Opa bona fcā p hr̄ticū, ſchiſmaticū aut apoſtatā, an ſint eis vtilia.
11 Opera bona prius facta an proſint peccatori conuerſo.

Secundo quero †qs ſit hereticus. rñde. ¶ Hereticus duobus modis ōr, ꝓprie z improprie: ſiue large et ſtricte. ¶ †Proprie eñ z ſtricte hereticus ōr ille q cōtra fidem xp̄i, vel aliquē eius articulum ſeu aliqđ ex ſeptē eccleſie ſacramētis aberrat vt eſt baptiſmū qđ eſt prima porta ſalutis: qua ꝓfitemur chriſtianaz fidē. ideo dicit S. Aug. qđ niſi qs renatus fuerit ex aqua z ſpū ſancto: z q baptizatus fuerit, erit extra eccleſiā z ſalutis eterne particeps eſſe nō poterit. qđ firmiſſime teneas z nullatenus dubites. j. q. j. detrahe. z. c. firmiſſime. z de cōſecra. diſt. iij. in princi. vbi ōr perquā neceſſariā eſſe aque viſibilis in corpore ablutionē per quā ſpūs intellectus z aīa q̄ eſt inuiſibilis ex inuiſibili fidei ſacramēto z doctrina purificať ad ſalutem. ¶ Item q aberrat in Chriſmate qđ ōr fidei cōprobatio de cōſecra. diſt. iij. preſbyteri. z. c. nullus miniſtrorū. Vel in cōfeſſione que eſt pctōr remiſſio: dūtū fiat debito modo z cū cōtritione de pe. diſt. iij. nihil ꝛc. pfecta pnīa z de cōſec. diſt. v. nihil z diſt. iij. oīs z in c. j. qui cle. vel vouen. ¶ †Item q errat in ipſius euchariſtie pretioſiſſimo ſacramēto. ſ. in trāſubſtātiatione ſeu alia quauis eius particula ſubſtantiali per qđ aīa xp̄iani vnitur deo de conſe. diſt. ij. cū oē ꝛc. nihil in ſacrificijs z in cle. j. de reliq. z vener. ſan. z ibi p do. Card. z ſic de alīs hmōi ſacramentis qui ꝫ illa ſeu aliqđ ipſorū totū, vel aliqđ eius membrū ſubſtātiale nouā opinionē, vel adinuenit z ſeqtur, vel iam inuentam tenaciter proſequitur pculdubio hereticus eſt: vt habeť in. c. ad abolendā extra eo. ti. z. l. manicheos. C. eo. z. c. j. de ſum. tri. in antiq. z in. vj. z in cle. j. eo. tit. z ibi per ſcribētes antiquos: z moder. z in. l. j. z ibi Bald. C. de ſum. tri. ¶ Item dubius in fide is vcz qui in illa dubietate pertinaciter inſiſtit. c. j. z ibi Abb. z doc. extra eod. tit. z. d. c. dicat aliqs. xxiij. qđ. iij. ¶ †Item q falſum dogma, vel extraneū ſenſum circa ſubſtātialia fidei diuine ſcripture attribuit z ſic tributū ſenſum ptinaciter defendit, vel q nouas et falſas opiniones gignit, vel ſequiť. xxiij. q. iij. hereticus. ¶ Item z q firmiter credit licere xp̄iano poſſe exercere vſuras ſine pctō: vt ī cle. j. de vſur. z ibi. d. Card. ¶ Item q potentiā diuine maieſtatis q̄ ſoli deo cōpetit in priuilegiū ſue vnice potētie omni creātis vult attribuere angelice vtriq;, vel humane creature hoc eſt qđ credat z firmiter teneat per angelū lucis: demonē vel hoīem poſſe fieri ea que ſoli deo cōpetunt in priuilegiū ſicut eſt infundere aīam ī infante poſtq̄ in vtero mr̄is formatus eſt vt habeť in. c. moyſes. xxxij. q. ij. aut mortuum ſuſcitare ſeu humanā creaturā in melius, vel deterius reformare aut in alterā ſpēm cōmutare: futura p verā ſcientiā revelare vt not. Eſaie. xlj. c. Dicite mihi que futura ſunt z dicam qđ dñ eſtis.

4 ¶ †Item z hoīs ſecreta cordis indicare vt ōr zMatth. xxj. c. vbi xp̄s cognouit mētes Phariſeorū aduerſus ipſum depravatas z qđ dū ipſum interrogabāt querebāt eū capere in verbis q̄ ipſum interrogarunt cui deberent reddere cenſum ex quo ipſe Xp̄s vocabat ſe regem iudeorum an deberēt ſibi dare cenſum, vel Ceſari: at illeviſo numiſmate z Ceſaris imagine rñdit reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari: et que ſunt dei deo. De hiis eñ z quibuſdā alīs que cōpetunt ſiue pertinent ad ſolum deum vide latius infra titu. ſequen. in. x. q. vbi plene traditur an z qñ ſortilegia ſapiunt hereſim manifeſte, vel nō: z habetur etiā. xxvj. q. ij. qui ſine ſaluatore. z. xxvj. qđ. v. epiſcopi. z. c. ſeq. et Oldr. in conſi. ccx. qđ incipit, regularis hz traditio. z ſanctus Tho. in. ij. ij. in ſepe. d. q. xj. ar. v. Hoſti. in ſum. Goffre. z Azo. in ſum. eo. titu. ¶ Et dicit ſanctus Aug. in lib. de vtili. credē. c. j. qđ hereticus eſt qui alicuius tēporalis cōmodi z maxime glorie principatuſq; ſui gratia falſas ac nouas opiniones contra Chriſti fidē, vel gignit, vel ſequiť: z iſte ꝓprie dicit hereticus cuius dictum translatuz fuit.
5 xxiij. q. iij. in. c. hereticus. ¶ †Dominus Alex. de ales. in ſecunda ſecunde. titu. de hereſi dicit qđ ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus z ſubiaceat excōicationi z alīs penis cōtra hereticos ſtatutis tria requiruntur. ¶ Primū ſcz falſa credulitas in rationali: vt no. glo. xxiij. q. iij. c. qui aliorū. ¶ Secundū qđ requiriť eſt peruerſa voluntas in concupiſcibili. ¶ Tertium impugnationis pertinacitas ex parte iraſcibili vt poſtq̄ ſe implicuit in errorem in eo pertinaciter inſtet. alias ſi non inſtaret ſed reuocaret, nō diceretur hereticus. xxiij. q. iij. dixit Apoſtolus. ¶ Improprie vero z largo modo hereticus dicit is q ſacrā ſcripturā male z erronee intelligit ſeu interpretatur. ſ. aliter quā ſenſus ſpūs ſancti flagitat. xxiij. q. iij. hereſes. ¶ Item z is q conatur velle auferre priuilegia eccleſie a Deo, vel a Romanis ponti. conceſſa. xxij. diſtin. omnes. ¶ Item qui precepta apoſtolice ſedis tranſgrediť. xix. diſt. nulli. z quibuſdā alīs modis de quibus latius vide per glo. in. c. firmiſſime. extra eo. tit. z gl. in. c. inter hereſim. xxiij. q. iij. Feli. in rub. extra eo. tit. per Card. in cle. j. eo. titu. Bal. in rub. C. eo. tit. z per ſupradictos ſummiſtas in locis

Source : BIU Cujas

locis preallegatis ꝛ isti diuersis penis puniunt ab illis qui sunt ꝓ
6 prie heretici. de qbus infra titu. seq. xj. q. ¶ †Sed quero an Apostata: ꝛ Scismaticus cõtinent sub ista specie heresis, vel sub eius genere. ℟ñ. qõ ꝓprie ꝛ stricte loquẽdo aliud est esse apostata aliud esse hereticus ꝛ aliud scismaticus. de heretico vidisti. s̃. ¶ Scismaticus eñ a principio maxime non est hereticus: qz scismaticus ꝓprie est ille qui non vult obedire vere ꝛ antique ecclesie sue: sed facit aliam ecclesiam prelatum, vel clericos, vel qui faciunt alium papam relicta prioris pape obediẽtia. ¶ Scisma vero dicitur a scissura quia scismaticus per denegationem obedientie scindit se ab ecclesia eo maxime dum querit facere ecclesiam, vel alios clericos mõ suo cõstituere reiectis ꝓpr̃is ꝛ venit a scindo is. xxiij. q. j. scissura. ꝛ xxiij. qõ. iij. inter heresim. ꝛ c. scisma. sed quotiescuncꝫ scismaticus perseuerat pertinaciter in illa sua opinione diuisa efficitur hereticus diuidendo ecclesiam qz venit cõtra illum articulũ fidei ꝛ vnam
7 sanctam ecclesiam ꝛc. ¶ Et ꝓpterea dicũt doc. † qõ omnis hereticus est scismaticus: qz oĩs hereticus scindit vnionẽ ecclesie diuidendo se ab illius vnione sed nõ ecõuerso oĩs scismaticus, est hereticus saltim stricto modo, qz tunc dico incipit esse hereticus quotiescũcꝫ perseuerat in illa eius diuisione: ꝛ in ea pertinaciter insistit sequendo scissuram rei indiuidue: scz ecclesie. ¶ Et isti quocꝫ sunt duplices speciei ꝓpr̃ij ꝛ improꝓr̃ij. ¶ Ꝓprie ꝛ stricte loquẽdo scismatici sunt hi de quibus. s̃. ¶ Improprie vero ꝛ largo modo scismatici dicunt oẽs qui recusant obedire mandantis ecclesie vt sunt excõmunicati ꝛ similes pertinaces qui largo mõ dicunt scismatici. vide not. doctrinã Abb. in rub. ꝛ in. c. j. de scisma. ꝛ. xxiij. q. iij. scismaticus: ꝛ. c. inter heresim. Hosti. Azo. ꝛ Goffre. in sum. eo. ti. de scisma. ꝛ per sanctũ Tho. in. ij. h. q. xj. ar. j. ꝛ. ij. ¶ Apostata vero differt ab hereticõ ꝛ scismatico in specie licet in genere quodãmodo idẽ sunt
8 in hoc vcz qõ sunt extra ecclesiam ꝛ cõmunionẽ fidelium. ¶ †Apostasia eñ ꝓprie est quedã retrocessio a sua debita ordinatione ꝛ ista est triplex ꝑ glo. in. c. j. de aposta. ¶ Ꝓprima est apostasia perfidie per quã quis recedit a fide. xj. q. vij. non põt. ¶ Secunda est inobedientie qõ est qñ quis transgredit preceptũ vt in. c. si qs venerit: et c. illud. de maio. ꝛ obe. ¶ Tertia est apostasia irregularitatis vt cũ quis recedit a regula ꝛ habitu sue assumpte religionis. vt. d. c. j. de aposta. ꝛ. l. dist. c. fi. ꝛ dicit apostata: id est retro stans siue retrocedẽs aut retro abiens. xxvj. q. vlti. nõ obseruetis. ¶ Et isti qñcꝫ se rebaptizant: ꝛ retrocedentes a veteri noĩe: ꝛ ordinatione sue vite aliam nouam suscipiũt: sed qñ recedunt a fide xp̃i: ꝛ nouam suscipiũt sunt hereticimaxime qñ persistunt in dicta noua professione ꝛ illam credunt esse veram. ꝛ hoc modo etiã apostate dicuntur esse heretici.
9 ¶ †Sed nota qõ isti apostate sic rebaptizati de iure ciuili sunt deteriorꝫ cõditionis quã heretici loquẽdo de his qui sunt ꝓprie heretici: vt supra qz heretico penitẽti parcitur. l. manicheos. C. eo. tit. istis vero nunqꝫ parcitur: sed irremissibiliter vltimo supplicio puniuntur. l. hi qui sanctã. C. de aposta. ꝛ ꝓpterea dicẽdo qõ oẽs heretici sunt apostate: cõsequentia est vera: sed non econuerso nisi data pertinacia ꝛ oĩmoda recessione a fide catholica vt dicũt canoniste in. d. c. j. de apost. ꝛ Hosti. in sum. eo. ti. ꝛ. S. Tho. in. ij. ij. q. xj. ar. j. ꝛ. ij. ꝛ est gl. no. ꝛ ibi Abb. in. c. firmissime. de here. ¶ Sed quero nũc de hac not. q. satis ꝑficua in foro conscientie: dicit text. in. c. firmissime. in fi. extra de here. qõ homini qui nõ tenet vnitatẽ ecclesie catholice neqꝫ baptismus, neqꝫ eleemosyna, nec alia quelibet maxima opera charitatis: immo nec mors noĩe Xp̃i suscepta proficit ad salutem.
10 ¶ †Modo quero quidã existens laqueo heresis scismatis, vl apostasis perfidie innodatus fecit quãplurima charitatis opera videlz eleemosynas, disciplinas, ieiunia, penitentias, peregrinationes, orationes ꝛ multa alia diuina officia, missas ꝛ similia ꝓ anime sue salute: certũ est qõ dum ille est in peccato ĩcredulitatis illa nihil sibi prosunt ad salutẽ. d. c. firmissime. in fin. dicendũ ne erit qõ tot bona opera oĩno perdant, adeo qõ nullũ fructũ afferant benefactorĩ? dic ꝑm glo. in. d. c. firmissime. qõ dicta pia opera nõ perdunt aliquo mõ ꝛ licet illi nõ prosint ad salutẽ ꝓpter pctm̃ infidelitatis: tñ prodesse illi poterũt ad tria. ¶ Hosti. tñ in sum. ĩ ti. de pe. ꝛ remiss. in. ſ. et an
11 ficte. distinguit melius aut querit † an pia opera facta ante peccatum reuiuiscãt ad salutẽ post cõuersionẽ peccatoris, ꝛ dicendũ est ꝙ sic: qz opera illa per peccatũ erant mortificata ideo resurgũt vna cũ suo autore: aut fuerũt facta in peccato nũc aut peccator habebat cõtritionẽ in corde ꝛ animũ cõfitendi ꝛ reducẽdi se ad penitentiã dum daretur occasio: ꝛ eodẽ modo ista reuiuiscunt ꝛ prosunt ad salutem sicut priora: vt est glo. not. in cle. j. de reliq. ꝛ ven. sanc. in prin. ꝛ glo. in. c. j. ꝛ. c. magna pietas. de pe. dist. j. ꝛ tenet Feli. in. d. c. firmissime. in fi. Aut fuerũt facta in ipso peccato nulla existente cõtritione seu animo cõuertẽdi ꝛ ista nunqꝫ resurgũt: neqꝫ prosunt ad salutẽ ꝛ sunt mortua penitus qz nunqꝫ spũm vite gratie dei habuerũt resuscitare nõ possunt ad salutẽ. Sed alia prosunt scz ad quinqꝫ ꝫz Hosti. ibi primo qz Diabolus in tali hoĩe nõ vtitur tanta potẽtia sicut prius. Secũdo qz valẽt ad assuefactionẽ bonorũ operũ. Tertio ad minus supplicium sustinendu z. Quarto ad corporalẽ prosperitatẽ: et ad augmentũ bonorũ tẽporaliu z. Quinto ꝛ vltimo ad illuminationẽ intellectus vt citius diuina gr̃a illustret ad cõuersionẽ: ꝛ pn̄iam: ꝛ ꝓ ꝑ̃is ad salutẽ: vt habet. de pe. dist. iij. qd ergo turbant. q̃uis sanct⁹ Aug. dixit qõ pium est credere: ꝛ fides nostra hoc expostulat: vt cũ gratia xp̃i in hoĩe destruxit mala priora per penitentiã ẽt remuneret bona: nam cũ destruxit qõ suum nõ inuenit: amet ꝛ diligat ꝙ in peccante plantauit vt habet de pe. dist. iij. pium cũ tribus. cc. seq. et Hosti. vbi. s̃. ¶ Et hec sufficiant ꝓ aliquali notitia istius criminis heresis vt facilius cognoscamus q̃ sunt puniẽdi penis hereticorũ ꝛ qui alĩs penis. ¶ Qui vero querit habere subtiliorẽ notitiã istius criminis videat sacros Theologos: ꝛ maxime sanctũ Tho. in. ij. ij. q. xj. art. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. ꝛ per totã illam. q. ꝛ in. ij. ij. q. ij. ꝛ sanctũ Augu. in lib. quẽ edidit de vtili. credẽ. per totũ: ꝛ sanctũ Bonauẽ. in. iij. senten. dist. xiij. art. iij. qui incipit, determinat incidenter que faciunt ꝛc. Alex. de ales. in. ij. parte. q. clxxxj. in primo membro. Vbi ipse ꝛ alij oẽs in effectu concludũt idẽ qõ sctũs Aug. vbi. s̃. ad quorum dicta ꝛ rectam doctrinam latius me remitto ꝛ dicta mea limitanda ac corrigẽda si opus fuerit subiicio. pseq̃r nũc materiã nr̃az.

Summarium.

1 Hereticis quibus penis plectendi.
2 Heretico confitenti q̃ debeat pena imponi, in foro scz cõsciẽtie.
3 Mors vltimũ terribiliũ a iure ciuili appellatur vltimũ supplitiũ.
4 Filij hereticorum puniuntur ob delicta parentum.
5 Filij ex coitu dãnato nati omnis successionis sunt incapaces.

1 TErtio quero † quibus penis puniunt hereticis: intelligẽdo de illis qui sunt ꝓprie heretici. dic qõ quatuor penis puniuntur de iure canonico ꝑm Archi. xxvj. q. v. hereticus in fi. vbi dicit qõ puniunt excõscatione: depositione, rerum oĩz ablatione: militari persecutione. frater Ang. vero de clauas. in sum. sua in ver. hereticus dicit quod xxiij. penis puniunt sz illas nõ cõnumerat nec declarat. declaratio quã facit Archi. fuit prius Host. ĩ sum. sua in ti. de here. ſ. punit hereticus ꝛc. vt refert idẽ Archi. tñ declaratio illa solũ vt cõcernere clericos ꝛ nõ laicos dñ loquit de depositione qz laici nõ patiunt depositionẽ: sz statim cõperto crimine si nolũt penitere facta declaratione p iudicẽ ecclesiasticũ tradunt ĩ manib⁹ curie secularis puniẽdi ꝛc. clerici vero nõ nisi secuta actuali degradatione vt in. c. ad abolendã
2 ſ. j. ꝛ sequit extra eo. ti. ¶ †Et iõ putaui aliter distinguendũ ꝑ faciliorĩ itelligẽtia qõ, Aut sumus in foro cõscientie coram sacerdote dũ adhuc crimẽ est occultũ ꝛ est pena excõicationis: vt in. d. c. ad abolẽdam. in ꝑn. ibi vinculo ꝑpetui anathematis innodamus ꝛ facit text. in. c. firmissime. eo. ti. ꝛ. xxiij. q. v. nõvos. xxiiij. q. j. q̃ dignior domus vbi referunt verba Apli dicẽtis hereticũ hoĩem post primã monitionẽ deuita. qõ est qñ est excõicatus. ꝛ hac pena tã clerici quã laici puniunt vt ibi dr. ꝛ facit in ar. tex. in. c. si qs epõs. xxvj. q. v. ¶ Aut sumus in foro cõtentioso canonico postq̃ sunt deprehẽdi in heresi et delictũ iam innotuit curie ꝛ si clericꝰ est prio priuãdus est ꝛ deponẽdus ab oĩ ordine ac officijs ꝛ bñficijs ecclesiasticis qbuscũcꝫ ac oĩbꝰ quocꝫ bonis pr̃imonialibꝰ ꝛ alĩs si q̃ sunt cõfiscatis ꝑpetua notatur ifamia: deinde degradatus tradit curie, seculari seueriſſimis penis corporalibus puniẽdus. laicus vero breui manu cõperto crimine cõdẽnatur ad ꝑpetuã infamiã ꝛ bonorũ oĩm ꝓfiscationẽ: deinde tradit in manib⁹ curie secularis seueriſſimis penis puniẽdus: vt not. in. d. c. ad abolendã. ſ. j. ꝛ. ij. ꝛ in. c. vergẽtis. ꝛ. c. excõicamus. el. j. in ꝑn. ex eo. ti. ꝛ. c. cũ ꝑm leges eo. ti. li. vj. ꝛ ibi Archi. ꝛ ceteri mod. ¶ Sed q̃ sunt iste seueriſſime pene q̃ imponunt de iure ciuili. ℟ñ. qõ si q̃ pena atrocior morte reperiret illa pculdubio puniret ꝓpter criminis atrocitatẽ ꝛ horrescentiã qz. ¶ Vbi maior est culpa ibi grauior dz
3 esse vindicta. c. excõicamus. ſ. credẽtes. ver. sane extra eo. ti. ¶ †Sz qz mors est vltimũ terribiliũ: vt inqt Arist. in. iij. Ethi. ꝛ est extrema penarũ. xiij. q. ij. quesitũ. quã ius ciuile appellat vltimũ supplicium. l. si qs aliqd. ſ. q abortionis. ff. de pe. ꝛ. l. vltimũ. ꝛ. l. capitaliũ in ꝑn. ꝛ. l. q vltimo. ff. eo. ti. hac mortis pena puniunt ꝛ solẽt cõiter igne cõburi. l. arriani. in ꝑn. C. de her. ꝛ ꝑpetua notant infamiã eoĩ eorũ bona publicant. elemẽtis ꝓpr̃is fieret iniuria si aliqd ex bonis sibi vel eius posteris relinqueret. dicit text. in. d. l. arriani. in ꝑn. ꝛ. ſ. j. C. eo. ti. qbus penis tam clerici quã laici subiiciunt facta prius tñ degradatione clericorũ apud ꝓpr̃iũ iudicẽ ecclesiasticũ. d. c. ad abolendã ĩ fi. extra eo. ti. c. accusatus. ſ. fi. e. ti. li. vj. ꝛ. d. l. arriani. ꝛ. l. manicheos. C. eo. ti. ꝛ. c. vergẽtis. extra eo. nec ꝓpoterũt eius filij seu alij descẽdẽtes vsqꝫ in secundã gñationẽ obtinere aliqua officia aut bñficia eccl̃iastica tãcꝫ illorũ incapaces. c. ij. ſ. heretici. e. t. li. vj. ¶ †Ex
4 quo nota istũ casum spãlez in quo filij ẽt innoxij puniunt ex delicto patris ꝛ sic alterius crimine puniunt: vt ibi ꝛ in. d. c. vergẽtis. extra eo. ti. cuius cõtrarium disponit regula iuris cõis. l. sancimus. C. de pe. ꝛ. ff. eod. ti. l. si. pena. ꝛ. l. crimẽ. ꝛ. ff. ad fil. l. fi. vbi dr qõ pena debet prosequi criminis autores: ꝛ non se extendere vlterius ad filios familiares, agnatos, vel amicos: sed ratio specialitatis est odium delinquentis propter turpitudinem, et abominationem tanti cri-

Source : BIU Cujas

minis: vt dicit tex. in. d. c. vergentis sicut alʒ videmus in crimine lese maiestatis qđ filij puniuntur ex delicto patris in successione bonorum. l. quisquis. C. ad leg. iuli. maie. multomagis dicendum erit isto casu filios puniri ex delicto patris ex quo grauius deliquit pater quia longe grauius est eternam ꝙ temporalē ledere maiestatez
5 d. c. vergentis. ¶ †Secundo habes alium casum in quo filij puniũtur ex delicto patris in auc. quib. mod. natu. effi. sui. §. si quis autez sumpta in auc. ex complexu. C. de incest. nup. vbi filij nati ex nephario ⁊ dānato coitu sunt incapaces omnis successionis paterne nec a patre alendi sunt: nec filij dici possunt: hoc enim nō accidit culpa filiorum: quia ipsi non peccarunt sed in odium sceleris paterni ⁊ illius turpitudinis. d. auc. ex cōplexu. ¶ Est ⁊ tertius casus in quo pena primi autoris extēditur ad filios, ⁊ agnatos illius successores vsqʒ ad quartam generationem. c. in quibusdaz de pe. ¶ Quartus reperitur casus in. c. cum multe. xv. q. vltj. ⁊. j. qđ. iij. Item peccato
6 israelitarum. ¶ †Quintum reperio casum in. c. j. ⁊. ij. de fil. presbyt. vide glo. in. d. c. vergentis. eo. titu. de here. alias quoqʒ penas ⁊ supplicia patiuntur isti heretici non tamen corporalia de quibus latius per Hostien. in summa. de hereti. et Archidia. in. c. hereticus. xxiij. questio. iij.

Summarium.

1 ☞ Filij hereticorum catholici et orthodoxi an possint parētibus succedere.
Jus ciuile non tollit ea que sunt iuris nature.
2 Filij hereticorum ne in denario quidem succedere possunt.

1 Quarto quero †quid si filij ipsius heretici sint boni ⁊ fideles christiani ⁊ delicti paterni penitus ignari an poterūt succedere in bonis paternis saltim in legitima eis debita iure nature vt ex illa possint habere alimēta. ⁊ videbatur dicendum qđ sic quia ius ciuile non tollit ea que sunt de iure nature ex quo sunt immutabilia. l. ex hoc iure gentium ⁊ ibi nota. glo. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ insti. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §. sed naturalia. successio autem filiorum in bonis parentum est de iure nature. l. cū ratio. ff. de bo. dam. in auc. vt cum de ap. cogno. §. aliud quoqʒ capitulum. l. fi. C. de institit. ⁊ substi. l. precibus. C. de impube. ⁊. l. nam ⁊ si
2 parentibus. ff. de inoffi. testa. cum simi. Sed in contrarium est veritas quia †ipsi filij effecti sunt a iure adeo inhabiles ⁊ incapaces paterne successionis qđ illi etiaz in vno denario succedere nō possunt immo debent semper in miseria ⁊ egestate sordescere sicut filij reoꝝ criminis lese maiestatis. adeo qđ nihil aliud eis relinquendum est nisi sola vita que ex misericordia elargitur. ¶ Et tales esse debent in hoc mundo quibus vita, sit supplicium ⁊ mors solatiū. vide tex. in. d. c. vergentis. ⁊ in. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie.

Summarium.

1 ☞ Hereticus errorem suum corrigere paratus an possit veniam obtinere.
Penitentia locum nō habet in criminibus atrocioribus.
2 Reuocatio heresis an debeat fieri statim post deprehensionem.
3 Aduerbia temporalia continuo, ilico, incontinenti ⁊ similia celeritatem postulant de sui natura.
4 Reuocatio erroris qñ sponte ⁊ vero corde fieri dicatur.
5 Reus in quacunqʒ iudicij parte potest errorem reuocare.
6 Concessum vni plurium ceteris cēsetur denegatum.
7 Bona hereticorum non sunt ipso iure publicanda.
8 Donatio facta per hereticum ante damnationem an valeat et an possit reuocari.
9 Reuocatione erroris facta heresis caret altero ex substantialibus extremis.
10 Heretici per iudicē ecclesiasticum cōdemnati necdum curie seculari traditi possunt ad penitentiam admitti.
11 Continuo verbum de sui natura actum immediatum denotat.
12 Reuocatio erroris non admittitur nisi secundum iudicis arbitriū.
13 Peccatoris mortem non optat deus sed quod victurus conuertatur potius.
14 Penitentibus veniam damus, est propositio indefinita vniuersali equipollens.
15 Reuocatio erroris post latam sententiam.
16 Dictiones continuo, mox ⁊ similes quandoqʒ spatium temporis admittunt.
17 Jura generaliter loquentia gñaliter sunt intelligenda.
Nunc dictio est exclusiua loci ⁊ tpis et cuiusuis alterius subiecti.
18 Probationes in criminalibus luce clariores esse debent.
19 Contractus stipulationis vnico debet fieri contextu.
20 Redeuntes ad gratiam sponte qui dicantur.
21 Reuocatio ⁊ penitentia duplex esse potest.
22 Heretico relapso nō datur venia, cōferri tñ possunt sacramenta, si penitentie appareant signa.

1 Quinto quero †quid si aliquis deprehensus fuerit in heresi, sit paratus tamen errorem suum reuocare ⁊ abiurare heresim: an poterit veniam obtinere ⁊ euitare penas corporales de quibus supra: ⁊ videretur dicendum qđ nō. ¶ Quia in criminibus regulariter maxime in atrocioribus nō est locus penitentie etiam qđ fur vltra penitentiam ipsam restituisset bona furto subtracta proprijs dominis non tamen parcitur sibi. l. qui ea mente ⁊ ibi Bartol. ff. de furt. tu dic qđ isto casu admittitur penitentia per quam euitantur pene corporales: vt in. d. c. ad abolendam. in prin. in versi. ibi nisi continuo ⁊c. de hereti. ⁊. l. manicheos. C. eo. titu. ¶ Ex quo nota casum specialem in quo in grauioribus criminibus admittitur penitentia ex parte rei qua euitantur pene corporales ⁊ maxime penaltimi supplicij. d. c. ad abolendam. nam in contrarium est regula iuris
2 cōmunis. d. l. qui ea mente. ¶ Sed nunc insurgit dubium †nunqd ista penitentia ⁊ reuocatio heresis fieri debeat incontinenti ꝙ primum fuit deprehensus in heresi, vel ex post facto in quacunqʒ parte iudicij vsqʒ ad sententiā, vel eius executionem. quidam dixerūt qđ incōtinenti fienda sit absqʒ vlla mora ⁊ sponte alʒ si fieret postea non admitteretur. pro qua opi. allegant tex. in. d. c. ad abolendam. §. j. in versi. ibi. nisi continuo ⁊c. vbi tex. duo principaliter ponderare videtur ad hocvt ista reuocatio admittatur. primuz est quod fiat incontinenti post deprehensionem erroris. ¶ Item qđ fiat sponte ⁊ non coacte. hoc aperit tex. in. d. c. ad abolendam versi. nisi continuo patefacto crimine ad vnionem fidei christiane sponte redierit ⁊c. Ex quibus verbis manifeste apparet dictam reuocationem fieri debere sponte ⁊ incontinenti sine tēporis interuallo secundū quod
3 declarat ibi Panor. quia dictio ista †continuo, incontinenti, illico ⁊ similes sunt aduerbia tēporalia que de sui natura desiderāt celeritatem absqʒ tēporis interuallo. l. penul. C. de posi. ⁊ ibi Bart. ⁊ Bald. ⁊ Doder. in. l. lecta. ver. dicebam. ff. si cer. peta. l. heredes palam. §. fin. ff. de testa. l. j. §. fi. ff. de penu lega. l. qđ ait lex. §. fina. ff. de adulte. ⁊ per do. Alex. in. l. fructus. ff. solu. mat. ⁊. xxxij. q. vlti. apud misericordem. vide tex. optimū in. l. continuus. in prin. ff. de verbo. oblig. ⁊ hanc opi. videtur tenere Panor. Anto. de but. ⁊ Feli. in. d. c. ad abolendā. vide Abb. ibi in. v. not. ⁊ in gl. in versi. sponte. Pro quo facit ista ratio euitande absurditatis. nam si aliter diceremus: scz qđ ista reuocatio quandocūqʒ admitteretur. sequeretur hoc qđ nulli, vel rarissimi heretici punirentur penis corporalibus qz quotiescunqʒ viderent iudicem paratū ad exequendum vltionem pene corporalis semper dicerent vt euitarent vltimum supplicium se velle corrigere ⁊ reuocare errorem suum ⁊ sic eluderent iudicium, iudicē, atqʒ iustitiam contra ea que habent in. l. j. ⁊. l. diuus. ⁊ ibi Bart. ff. de custo. reo. eo maxime quia non est presumenduz qđ tunc libera voluntate ⁊ sponte dictum errorem reuocent sed potius timore pene instantis seu imminentis supplicij ita videtur sentire do. Felin. in. d. c. ad abolendam ⁊ idem etiam Abb. ibi in. v. not. faciunt nota
4 ta per Bart. in. l. j. ff. qđ met. cau. † illa enim reuocatio fieri dicitur sponte ⁊ vero corde que fit a principio quādo non adest adhuc metus vrgens instantis periculi ⁊ que fit animo ⁊ intentione amplius non reuertendi ad errorem predictum. de peni. distin. iij. in princi. c. penitentia. illa est que fit corde contrito oris confessione ⁊ operis satisfactione alʒ nulla est penitentia de peniten. dist. iij. nihil de cōsec. dist. v. nihil. ij. q. iij. c. fin. §. destitisse. vbi dr destitisse eum accipimus qui totum animum agendi deposuit. ¶ Lex enim veniaz indulget his qui sponte ⁊ cito ad penitentiā recurrunt. l. manicheos. C. de here. l. hi qui sanctam. C. de apostа. ⁊ cum ista opi. vident trāsire cōmuniter docto. cano. in. d. c. ad abolendam quam Abb. in. d. c. excōmunicamus: el. j. in glo. fi. dicit comprobari ex doctrina domini Archi. in. c. vt cōmissi. eo. titu. lib. vj. vbi dicit. qđ tunc reus dicit sponte ⁊ incontinenti redire ad fidem: scz antequam neget ⁊ anteꝙ recipiantur testes ⁊ crimen probatum fuerit: ⁊ iudicium advlteriora prosequatur. Idem etiam sentit Joan. de ligna. in cle. ad nostrā. eo. titu. Contrariam tamen opinionem quāplures non leuis auto
5 ritatis docto. tenuerunt quod †immo reus admittitur ad penitētiam ipsam ⁊ erroris reuocationem in quacunqʒ parte iudicij etiam post sententiā vsqʒ ad executionem exclusiue in qua opi. fuit Abb. predictus in d. c. excōmunicamus. el. j. extra eo. titu. vbi post lecturam illius. c. extra glo. format hanc questionem in specie ⁊ demū cōcludit, qđ reus admittitur ad penitentiam istam: ⁊ potest errorem suum reuocare in quacunqʒ parte iudicij etiam post sententiam iudicis ecclesiastici ante tamen illius executionem vt latius infra dicam, dummodo non sit traditus curie seculari quia postꝙ illi traditus reperiretur non est amplius sub potestate iudicis ecclesiastici ⁊ istam opinio. dicit ipse esse mitiorem ⁊ ideo tenēdam. pro cuius cōprobatione adducit doctrinam. Joā. and. in. d. c. excōmunicamus. el. j. in quadam apostilla vbi dicit qđ illi tradendi sunt curie seculari qui connicti ⁊ cōdemnati sunt ⁊ nolunt ad fidem reuerti. illi ergo

qui volunt

Source : BIU Cujas

qui volunt ad fidē reuerti licet in eo statu sint in quo tradendi sunt curie seculari: qō est post sententiā iudicis ecclesiastici admittendi sunt omnino ad penitentiā qō ꝛ tenet ꝛ sequit etiam glo. in. c. pe. in glo. fi. extra eo. tit. que expresse vult qō volentibus etiā post latam sniam ad fidem Xpi reuerti ꝛ agere penitentiā corporalis pena remittitur, pro quo facit etiā tex. in. l. manicheos. C. eo. tit. vbi Imperator dicit penitentibus veniaz damus: ꝛ non limitat neqꝫ restringit tēpus ipsius penitentie. pro qua etiā opi. Abb. adducit doctrinam Archi. in. c. vt cōmissi. de hereti. lib. vj. vbi dicit qō relapsis dūtaxat non parcitur ꝛ denegatur audiētia, ergo alijs qui nō dum relapsi sunt non denegabitur audientia nec eoꝝ sperneꝫ peni
6 tentia. ¶ †Quia regula est qō vni denegaꝫ ceteris concessum esse videtur. l. cū pretor. ff. de iudi. l. qui testamēto. §. eum qui. ver. mulier. ff. de testa. c. cum sit generale. ꝛ ibi glo. de foro cōpe. no. Bal. ꝛ doc. in auꝫ. diaconissam. C. de epis. ꝛ cle. quāuis Abb. in fi. fatetur qō hec eius opi. expresso iure nō probaꝫ: immo potius posset defendi cōtrariū in via iuris: qꝛ illud. c. excōicatus in dānatis nullam dat indulgentiā. ꝛ tex. in. d. c. ad abolendā loquitur de redeūtibus statim. Ego aūt vltra ea que adducta fuerūt per Abb. pro ista sua opi. super addo tex. in. c. firmissime. extra eo. tit. vbi dicitur quod omnis hereticus ꝛ scismatic⁹ cū diabolo ꝛ angelis ei⁹ eterni ignis incendio participabit nisi ante finem vite: catholice fuerit incorporatus ꝛ reintegratus ecclesie. ex quo tex. probatur qō penitentia ipsa admittitur ꝛ exauditur vsqꝫ ad extremum vite. ¶ Secundo pro eadem opi. adduco tex. in. d. c. vergentis. in ver. nisi. iuncta gl. vbi reperio qō heretico reuerso restituuntur bona ex misericor-
7 dia ꝛ pietate canonica. sed clarū est †qꝫ bona hereticorū effectualiter nō publicantur nisi per sniam iudicis ecclesiastici sicut fit in crimine lese maiestatis vbi prius fertur snia ꝛ declaratur pena deinde capiuntur bona. l. quisqꝫ. ꝛ. l. fi. in prin. C. ad leg. iul. maiest. ꝛ in in auꝫ. vt nulli iudi. §. fi. facit. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. l. fi. C. de sent. pas. ꝛ rest. ꝛ. l. ariani. C. de here. Quibus superaddo bonum tex. qui mihi nuper occurrit in. c. cū ꝑm leges. in fi. eo. tit. lib. vj. vbi in effectu cōcludiꝫ qō licet bona hereticorū a die cōmissi criminis censeātur ipso iure confiscata sicut bona reorū criminis lese maiestatis: vt. l. fi. C. eo. titu. tamē vere ꝛ effectualiter non dicuntur esse publicata nec actualiter apprehendi possunt nisi demum secuta snia iudicis ecclesiastici, vt dicit ibi tex. in fi. super quo Archi. dicit qō licet oēs cōtractus alienationuz facti per hereticum post diem cōmissi criminis retractari possint est veruz post latam sniam que retro trahit effectum suum ad diē cōmissi criminis: ex illa die videꝫ sibi interdicta
8 alienatio ad instar minoris vel furiosi. vide ipm in. d. c. cū ꝑm. in fi. in ver. ꝛ est ratio: qꝛ nō habuit ius vēdendi: vbi expresse dicit †qō licet donatio facta per hereticum ante dānationem ea demū secuta reuocari possit: tamē dominia bonorū hereticorū nō pertinent ad fiscum nec ad ecclesiam nisi demū dānatione secuta super crimine quā fert iudex ecclesiasticus cuius cōdemnationis effectus trahitur retro ad diem cōmissi criminis, vt prime dixi alias sequeretur qō fiscus sine inquisitore vel epo posset ad libitum suum bona ipsa vendicare ꝛ alienare post diē cōmissi criminis ante sniam qō fieri nō pōt vt dicit ipse. d. c. cum scōm. in fi. ergo sequitur qō illa cō fiscatio que fit ipso iure nullū videtur habere effectū, nisi demum secuta snia ꝛ videtur qō ante sniam potius habeat vim prohibitionis alienandi qꝫ dūium transferendi in fiscum vt sonant verba tex. in. l. fi. C. ad leg. iul. maie. super qua ꝛ quibusdam alijs legibus videtur esse fundata decisio. d. c. cum scōm. ꝛ hoc etiā ex mente Archi. ibi dum allegat tex. in. l. in cause. la. j. §. fi. ff. de mino. qō patet ratione: qꝛ si totum dūium translatum fuisset in fiscum a die cōmissi criminis ipse hereticus vel eius heredes tenerentur fisco ad restitutionez fructuū omniū bonorū predictorū a die cōmissi criminis vsqꝫ ad diem sententie, qō nullibi cautum reperio: sed potius contrariū. s. qō habent vim prohibitionis alienandi ꝛ qō ipse hereticus in hoc equiparetur minori prodigo vel furioso quibus est interdicta administratio ꝛ alienatio bonorū suorū. d. l. in cause. §. fi. ꝛ. l. cōsilio. ff. de cura. furio. ꝛ ibi Bar. Concludo igitur in hoc puncto qō vera ꝛ effectualis cōfiscatio per quam dominiū transfertur in fiscum fit statim post latam sniam ꝛ nō ante. Unde sequit qō restitutio bonorū que petitur per ipsum hereticum reuersum presupponit sniam fuisse latā per ea que supra dicta sunt que quidez
9 snia fingitur fuisse lata die cōmissi criminis. ¶ †Tertio pro eadē opi. facit ista rō: qꝛ statim qō fit reuocatio deficit alterū ex duob⁹ extremis substātialibus ipsius heresis. qō est pertinacia in voluntate, vt no. xxiij. q. iij. dixit Aps. potest dici qō etiā aliud extremum deficit qō est error in ratione: qꝛ reuocādo errorē deuenit in lucē veritatis ꝛ lucis ingressus est erroris exclusio. c. cū ex iniuncto §. j. extra eo. tit. ꝛ no. in. d. c. ad abolendā. §. j. deficiētibus igitur ꝛ sublatis pertinacia ꝛ errore que tollunt per ipsaz reuocationē destruit heresis substātialiter vt late diximus. s. eo. tit. in. j. q. iuxta diffinitionē heresis, ꝛ probaꝫ hoc per tex. in. d. c. ad abolendā. ꝛ. c. vergentis. vbi exposita regula reor istius criminis ꝛ penarū quibus ipsi cruciant subiūgit immediate exceptio nisi heresim ipsam reuocauerint ex quibus manifeste cōstat qō per reuocationē ipsaz tollitur heresis omnino qō tū est verum in eo qui semel tantū incidit in crimen, nō aūt in relapso qui absqꝫ vlla spe venie sublata sibi omni audientia postꝙ fuerit secunda vice deprehensus tradit statim curie seculari vltimo supplicio puniendus. d. c. ad abolēdam. in fi. ꝛ ratio pōt esse qō istius reuocatio recusaꝫ, ꝛ nullatenus admittitur: qꝛ presumitur ficta ꝛ falsa ad effectū dūtaxat euitandi penas corporales animo potius decipiendi iudicem ꝛ iterū reuertē di ad vomitum vt canis ꝙ vere penitēdi. c. excōicamus. el. j. §. qui aūt inuenti. extra eo. tit. ꝛ dicemus. j. eo. tit. ꝛ in. viij. q. ex quo tex. probatur illa presumptio qō ex quo al's quis fuit habitus suspectus de heresi vehementi suspitione, si iterū postea deprehēdatur in ea presumitur qō semp fuerit in ea ꝛ perseuerauerit in eius peruersa intentione hereticā, vt. d. c. excōicamus. §. qui autem. ꝛ. c. ad abolendā. in fi. licet in foro cōsciētie, si vero corde peniteat quoad deum penitentia illa est sibi satis proficua ad salutē anime nō autē corporis, vt no. in. c. super eo. §. fi. eo. tit. lib. vj. ꝛ. j. hac eadē. q. tangam verbū in fine. ¶ Demū Abb. in. d. c. excōicamus. respondēn
10 do eo modo quo potuit ad tex. in. d. c. ad abolēdam. †dicit qō aut isti heretici fuerunt condēnati per iudicē ecclesiasticū nōdū tamen traditi fuerunt curie seculari, ꝛ isto casu poterunt admitti ad penitentiā reuocādo: qꝛ satis dicunt incontinēti dictū errorē reuocasse si illum reuocauerunt anteꝙ tradātur in manibus iudicis secularis, ꝛ ita procedit dispositio illius. c. aut volūt reuocare postꝙ traditi fuerunt curie seculari. ꝛ non poterunt amplius audiri: qꝛ tunc dicuntur esse priuati omni priuilegio ecclesiastico ꝓpter degradationem, ꝛ ideo nō erit amplius locus penitentie. ¶ Aduerte qꝛ ista solutio Abb. nō videt esse multum tuta de iure nec sustentabilis, ꝛ licet equa sit in veritate. Tū caret iuris fundamēto: qꝛ nulla lege neqꝫ rōne roboraꝫ cōtra. l. illā. C. de colla. ꝛ in auꝫ. de triē. ꝛ semis. §. cōsideremus. Item qꝛ nō est generalis hec sua distinctio: qꝛ nō comprehendit nisi clericos: dum dicit qō postꝙ sunt traditi curie seculari amiserūt omne priuilegiū per degradationem: sed laici non degradantur merito &c. ꝛ ideo melior solutio mihi videtur ista tenēdo illius opinionē qō ex quo iudex ecclesiasticus per sententiam suā qua declarauit reū esse verū hereticū ꝛ tradendum esse curie seculari vt puniaꝫ penis corporalibus illa fuit snia diffinitiua, vt in. c. excōicamus. el. j. §. j. extra eo. tit. ꝛ. c. cum scōm. §. fi. eo. tit. lib. vj. sive igitur bene pronuntiauerit sive male semel functus est officio suo. c. in literis. ꝛ. c. venerabilis de offi. delega. ꝛ. l. iudex postꝙ. ff. de re iudi. ꝛ ideo nō poterit amplius ipsam snia reuocare ꝛ reum ipsum ad eius manus retrahere per notata per Inno. in. d. c. in literis. de offic. delega. ꝛ multominus hec reuocatio fieri potest postꝙ snia sortita fuit executionem suā per illam actualem traditionē que proprie executio est. l. a diuo pio in prin. ff. de re iudi. ꝛ. d. c. in literis. ¶ Res igit adhuc apparet dubia: qꝛ ex dictis Abb. non datur cōgrua ꝛ cōcludens respōsio ad tex. in. d. c. ad abo
11 lendam. in. d. ver. continuo †qō verbū continuo sive cōtinuus de sui natura denotat actū immediatū absqꝫ aliquo tēporis intervallo sicut cū dicit quid fieri vnico cōtextu. Unico cōtextu intelligit s. antequā quis diuertat ad extraneos actus. l. heredes palā. ꝛ ibi Bar. ff. de testa. ꝛ hoc probat tex. in. l. continuus. in prin. ff. de ver. obli. vbi dicit qō cōtinuus actus dicit ille qui continuatim perficitur, vt post interrogationem sequatur responsio anteꝙ respondens diuertat ad alia negotia ad que si diuerterit licet respōdeat eadem die vitiatur actus, ex quo tex. probatur qō illa dictio, non, admittit dilationem vnius diei. Quid dicendū casus profecto videtur esse satis dubius ex vna parte vertitur rigor iuris ex altera vero suadet equitas: quā ius canonicum recusare nō solet. c. j. qui cleri. vel vouen. de peni. dist. iij. penitentia. ꝛ. c. perfecta. ꝛ est magni effectus ista resolutio ex quo hic agit de vita hominis. ¶ Ego
12 vero sum istius opinionis salvo tamē meliori iudicio, qō †hec penitentia ꝛ reuocationis admissio sit arbitraria, ꝛ in mero iudicis arbitrio consistat: donec reus reperitur in manibus ipsius iudicis ecclesiastici: licet neminē adhuc inuenerim qui illam ponat: iudex igitur ecclesiasticus poterit illam admittere aut in principio iudicij. i. incontinenti postꝙ quis fuit deprehensus in heresi aut in medio vel in fine iudicij anteꝙ tamen tradatur curie seculari: citius vel tardius, breuius aut longius ꝑm personarum conditionem ꝛ qualitatem facti, vt. l. respiciendum. in fine principij. ff. de penis. ibi in grauioribus penis legum seueritatem cū aliquo tēperamento benignitatis suscipiant. dicit iureconsultus loquendo iudicibus ꝛ in leuioribꝰ proniores ad lenitatē. vide tex. in. l. aut facta. in prin. ꝛ. §. j. eo. tit. vbi dicit plura esse cōsideranda in penis iniungēdis, ꝛ maxime personarū conditiones. pro quo facit text. in. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re. milit. ¶ Pro cuius evidentia sciendū est quod heresis est crimen mere ecclesiasticum. d. c. ad abolendā. §. pen. extra eo. tit. ꝛ in. c. vt inquisitionis. §. pen. eo. tit. lib. vj. ita qō illius cognitio atqꝫ decisio ad solum iudicem ecclesiasticū pertinet de quo iura plurimū cōfidunt, ꝛ maxime in hac materia in qua multa cōtulerunt eius arbitrio terminānda, prout est modus ꝛ for-

Source : BIU Cujas

ma abiurandi hereſim.d.c.ad abolendã.ver.niſi ibi ad arbitrium epi ⁊c.itẽ bonorũ cõſiſcatorũ reſtitutio.d.c.vergẽtis.⁊ quedã alia ſicut eſt traditio in manibus iudicis ſecularis.iuxta no.in.c.ſuper eo.de here.lib.vj.quare etiã nõ eſt dicendũ qõ tps admittendi iſtã reuocationẽ ſit arbitrariũ ⁊ in ipſius iudicis arbitrio mere cõſiſtat attẽto maxime qõ iſta reuocatio hz inſtar ⁊ ſimilitudinẽ quandã penitẽtie ſpũalis fauore fidei.qui eſt vt error iſtiꝰ hereſis penitus extinguaꝫ ⁊ qõ xpiani oẽs ſub vna fide catholica religioſe viuant.

13 ¶†Quia deus nõ vult mortẽ peccatoris:ſed vt cõuertatur et viuat,vt habeꝫ Ezech.xviij.c.⁊.l.diſt.põderet.xxiij.q.j.ſi ℙetrus.⁊ no.in.c.accuſatus.§.hz.eo.ti.lib.vj.⁊ in.c.j.⁊.ij.qui cleri.vel vouẽ. vbi admiſſio pniẽ⁊ reuocationis a malo poſt perpetratũ ſcelus tota mãdaꝫ arbitrio iudicis in.d.c.j.diſponiꝫ qõ gdã diaconus aliũ vulnerauerat in ſabbato ſancto:⁊ poſtea quãdã mulierẽ duxit in vxorẽ ⁊ matrimoniũ de facto ꝓtraxerat.dicit ibi ℙõtifex qõ ſi ille diaconus vxore relicta humiliato corde ad penitentiã deueniẽs veniam poſtulauerit ſibi parcendũ erit,⁊ ſi iudici videbiꝫ reſtituendus erit ad officiũ ſuũ in eccleſia ⁊ vlterius quoꝫ ad preſbiteratus ordinem iudice arbitrante poterit promoueri:cũ ibi ſint duo grauia crimina:nihilominus ſi interuenit penitẽtia ⁊ iudici equũ videbitur,nõ ſolũ parciꝫ delinquẽti:⁊ ad priſtina officia reſtituitur verũ etiã ad maiora extollitur eo maxime qñ iudex cognoſcit ipm reum fuiſſe alꝫs hominẽ honeſte cõditionis ⁊ bone cõuerſationis: vt dicit gl.in.d.c.j.de quo veriſimile ſit qõ debeat ſe corrigere: ita dicamus in caſu noſtro quotieſcunq; iudex viderit aliquẽ hoc crimine notatum iuuenẽ ſimplicẽ aut mulierẽ:vel qui alꝫs erat vir bone cõditionis ⁊ fame:⁊ honeſtis cõuerſationibꝰ ſolitus participare non eſt dicendum qõ non debeat admitti ad reuocationem vſq; ad ſententiam,maxime quando ſpes adeſt qõ in futurum erit melioris vite.d.c.j.⁊.ij.qui cleri.vel vo.⁊ ar.l.nõ oẽs.§.a barbaris.ff. de re mil.l.quis ſit fugitiuus.ff.de edil.edic.ſed ſi eſſet vir male cõditionis ⁊ alꝫs criminoſus in alijs vel in hmõi crimine multũ lõgeuus,aut alꝫs fuerit habitus ſuſpectus de hereſi nõ dico graui:ſed leui ſuſpitione notatus fuerit:vt in.c.accuſatus.in prin.eo.tit.li.vj. de quo ſpes nõ ſit qõ in futurũ debeat ſe corrigere:iſto caſu nõ admittatur penitentia ſero,niſi incõtinenti ⁊c.⁊ ex hmõi circunſtantijs ⁊ qualitatibus iudex poterit qñq; citius qñq; tardius admittere illos ad reuocationẽ,ar.d.l.aut facta.⁊.l.reſpiciendũ. in prin. ff.de pen.⁊.l.j.ff.de cuſto.reo.⁊ ibi Bar.qõ ⁊ ꝓbari videꝫ per tex.

14 in.l.manicheos.C.eo.tit.vbi imperator ſimpliciter dicit†penitentibus veniã damus,⁊ non reſtringit ſe ad tẽpora vel momẽta, ergo debet intelligi in quacũq; parte iudicij:qr illa indefinita eqpollet vniuerſali.l.ſi plures.ff.de leg.iij.⁊ per.d.Ale.in rub.ff.ſol.matrimo.ſi ergo ius ciuile qõ eſt rigoroſius admittit ſimpliciter hãc reuocationem ⁊ penitentiã quare volumus dicere quod ius canonicum ad quod magis ſpectat proſequi equitatem debeat tam duro modo ⁊ arcte procedere cõtra ipſos reos,⁊ maxime illos qui publice penitentes volunt reuerti ad fidem catholicam hoc eſſet nimis crudele impium ⁊ dãnabile potius quã religioſum⁊ cõtra morem eccleſie que nemini penitenti ⁊ redeunti gremium ſuum claudit.d.l.ſi.§.equum.C.de ſumma trini.l.diſtinc.ponderet.xxiij.q.j.ſi petrus.⁊ not.in.c.ſuper eo.eo.tit.lib.vj.⁊ not.in.c. firmiſſime. extra eo.tit.⁊ de conſecra.diſt.iij. omnis.qõ potiſſime probari videtur per iura ⁊ rationes illas quas ſupra adduximus pro corroboratione opinionis Abb.vcz de reſtitutione bonorũ que fit hereꝫico conuerſo de qua in.d.c.vergentis.que reſtitutio fieri nõ poſſet niſi bona predicta fuiſſent prius effectualiter publicata ⁊ per fiſcum apprehenſa:que quidẽ apprehenſio fieri non poteſt per fiſcũ niſi demum lata ſentẽtia per iudicem eccleſiaſticum.d.c.cum ſecũdum.§.ſi.in ſi.eo.titu.lib.vj.nec minus vigere videtur aliud fundamentum qõ in penitente tolluntur illa duo extrema ſubſtãtialia hereſis.ſ.error rationis pertinacia volũtatis quibus deficiẽtibus deſtruitur omnis hereſis in ſubſtãtia ſua.xxiiij.q.iij.dixit apoſtolus.c.hereſis.⁊.c.hereticus.eadẽ cauſa ⁊.q. cum igitur deficiat crimẽ fruſtra tractatur de pena.l.abſentem.ff.de penis.⁊.l.ſancimus.C.eo.titu.

15 ¶†Pro quo facit etiam glo.in.c.excõicamus.el ſecundo.extra eo.tit.in ver.deprehenſi.que vult expreſſe qõ poſt latam ſentẽtiam admittiꝫ reuocatio.tex.eniz ibi admittit reuocationẽ poſtq̃ hereticj predicti in errore fuerint deprehenſi.glo. ſuper illo ver.dicit publice ita quod ſit notorium vel ſint condẽnati pro quo facit in arg.⁊ text.in.d.c.accuſatus.eo.tit.lib.vj.ſm ℙanor.vbi relapſis dũtaxat nõ parcitur.ergo alijs qui non ſunt relapſi parcendum erit.¶Et tenendo iſtam opi.quam veriſſimaz eſſe puto.non obſtat tex.in.d.c.ad abolendã.in illo verbo cõtinuo ⁊c. qr dictio iſta ciuili modo debet intelligi cum facultate alicuius honeſte ⁊ cõpetentis dilationis non tam repentino modo qõ nõ poſſit animam aſpirare.nam iſtud verbũ continuo ⁊ alia ſimilia aduerbia tẽporalia ſicut eſt continuo,illico,incontinenti, moꝫ ⁊ ſimilia aliquã dilationẽ de ſui propria natura recipiunt quandoq; vnius, quãdoq; duorũ,triũ,quinq;,decẽ vel vltra dierũ terminũ, ⁊ plus vel minus arbitrio iudicis:⁊ ſm ſubiectam materiã ſm quod eleganter concludit Bal.in.l.ij.C.de edic.diui adri.tollẽ. nec minus propterea dicit incontinenti vel cõtinuo aut illico factum id qõ factũ eſt poſt modicum interuallum vt ſupra dictum eſt, vt habetur per Bart.in.l.penul.C.depoſi.⁊ per.d.Ale.in.l.⁊ ſi poſt tres.ff. ſi quis caut.⁊.l.ſi debitori,⁊ ibi Bar.ff.de iudi.⁊.l.cum ſpeciali.C. eo.titu.c.ſi.de verbo.ſigni.lib.vj.⁊ ibi Jo.an.⁊ Archi.⁊.l.vnica.C. de his qui ſe deferunt ⁊c.lib.x.⁊ de conſecra.diſtin.v.nunq̃.vbi cõtinuo quid dicit eſſe factum licet factũ ſit poſt tẽporis interuallũ.

16 vide Bald.in.d.l.ij.†vbi plus dicit quod dictiones iſte recipiunt quãdoq; ſpacium tẽporis duorũ vel triũ menſium,⁊ propterea ille tex.in.d.c.ad abolendam.nõ probat neceſſario ⁊ concludenter qõ per illã dictionẽ,cõtinuo,cenſeaꝫ excluſa omnis mora ſiue temporis interuallum ex quo de ſui natura patitur moram alicuius tẽporis,argu.l.non hoc.C.vnde cogna.faciunt notata per Bald.in in.l.neq; natales.C.de proba.⁊ ideo oportune ſuccedit regula illa de qua in.l.j.in fi.ff.de iur.delibe.vcz qõ vbicunq; ſumus in materia que deſignat tempus incertum,illa incertitudo remittitur arbitrio iudicis declaranda.ita dicit tex.ibi,ſed hic ſumus in eiſdẽ terminis ex quo dictio iſta continuo eſt incerta ratione tẽporis:qr quãdoq; nullam recipit dilationẽ quãdoq; aliquã recipit,ſed parvam quãdoq; longam:vt ex ſuperius dictis apparet merito dicamus qõ ſuccedit arbitriũ iudicis per quod declarabitur illa incertitudo.d.l.j.§.fi.¶℘ro qua opi.facit etiã iſta ratio:qr de iſta penitentia ⁊ reuocatione fit mentio in pluribus locis in iure canoni co,⁊ etiã in iure ciuili.⁊ in.d.c.ad abolendã.in.c. vergentis. extra eo.ti.⁊.c.accuſatus.§.licet.⁊.§.porro.eo.tit.li.vj.⁊.l.manicheos. C.de hereti.l.hi qui ſanctam.C.de apoſta.⁊ tamẽ nullibi reperio qõ iura velint ſic ſtatim poſt apprehenſionem erroris dictam reuocationem fieri debere niſi in.d.c.ad abolendam.qui tex. vt proxime dixi,loquitur per verba dubia apta de ſui natura comprehendere dilationẽ,vt ſupra vidiſtis.cetera vero iura de hac reuocatione mentionẽ facientia,videlicet tex.in.c.vergentis.extra eo.ti. in c.accuſatus.eo.tit.lib.vj.l.manicheos.C.eo.titu.⁊.l.ſi.§. equum. C.de ſum.trini.omnia loquuntur indefinite ⁊ indiſtincte. clarum enim eſt qõ ſi reuocatio ipſa,fiẽda eſſet tam cito de celeritate hmõi

17 in aliqua alia.l.ſiue.c.expreſſior mentio facta fuiſſet†cũ igitur generaliter ⁊ indiſtincte loquantur iura predicta generaliter ⁊ indiſtincte ſunt intelligenda.l.de pretio.ff.de publici.⁊ glo.in cle.j.de iudi.⁊ glo.in cle.j.de re iudi.⁊ alia glo.in cle.ne romani.de elect.⁊ hoc videꝫ clare expreſſum in.d.l.ſi.§.equuz.C.de ſum.trini.vbi dicitur qõ redeuntibus nunq̃ gremium ſuuz claudit eccleſia:que dictio nunq̃ eſt excluſiua vniuerſaliter loci ⁊ tẽporis ⁊ cuiuſcunq; alterius ſubiecti.iuxta quem apponitur,maxime quãdo ſimpliciter profertur ſine limitatione.l.nunq̃ actiones.ff.de actio.⁊ oblig.⁊ ea.l.nunq̃ actiones.ff.de regu.iur. cuius legis ſentẽtia ſumpta in ſenſu affirmatiuo nil aliud ſignificat niſi quod eccleſia redeuntibus ex bono proposito puro corde ⁊ fide nõ ficta ſemper tenet gremium apertuz ⁊ ſalutiferos oſtendit amplexus,pro quo facit tex. in.c.ponderet.l.diſtin.⁊.xxiij.q.j.ſi petrus.¶℘ro qua opi.facit etiã tex.in.d.c.accuſatus.§.licet.eo.ti.lib.vj.hoc modo inductus. ſi enim fauore fidei catholice diſponiꝫ ibi qõ ſtãdum ſit aſſertioni ⁊ dicto periuri nõ ſolum cõtra ſeipſum deponentis verũ etiam cõtra alios criminis ſocios⁊ faciat fidẽ contra oẽs dũmodo non lino re nec odio ſed zelo ortodoxe fidei proceſſerit cuius contrarium regulariter in iure diſponitur qõ confeſſio ſocij criminis nõ facit fidem regulariter cõtra criminis ſocium:immo nec indicium,vt.l.j. §.diuus anto.⁊.§.cum quis latrones.ff.de queſtio.⁊.l. quoniam liberi,⁊ ibi Barto.⁊ Sali.C.de teſti.⁊.iiij.q.ij.ſi teſtes.in ſi. verſi. item liberi.⁊ Spec.in tit.de teſti.§.j.ver.item quod eſt ſocius.qõ

18 eſt verum,maxime quãdo agitur ad penam criminis:†qr in criminalibus debent eſſe probationes luce clariores ad condẽnandum. l.ſciant cuncti.C.de probat.ij.q.viij.quiſquis.⁊.c.ſciant.licet eniz reuocatio prioris dicti facta fuerit ex interuallo,vt dicit glo.in.d. §.licet.multomagis dicendum eſt quod eadem reuocatio debeat ex interuallo admitti an eodem crimine quãdo agitur de abſolutione ⁊ conuerſione peccatoris dũmodo facta ſit bono zelo ⁊c.maxime: quia per iſtam interpretationem reuertimur ad regulam iuris cõmunis qua cauetur quod materia abſolutionis eſt fauorabilis,vt no.doc.in.d.l.ſciant.⁊ in.l.abſentem.ff. de penis. ¶Et tenendo iſtam opinionẽ ceſſat illud abſurdum de quo ſupra diximus.in prin.prime concluſionis,vcz quod ſi reuocatio iſta indiſtincte admitteretur rari vel nulli reperirentur hereticj qui penis corporalibus vltimi ſupplicij punirẽtur: quia quotieſcunq; reus videret iudicem paratũ ⁊c.nam ſecundũ iſtam opin. hec facultas reuocandi eſt penitus ſublata reo poſtq̃ eſt traditus in manibus iudicis ſecularis:vt ſupra latius dictum fuit. ideo ceſſat ratio illa qr tunc non eſt amplius in facultate rei velle reuocare: vt diximus ſupra nec etiã eſt in facultate ſua quãdo velit reuocare dum remanet apud iudicem eccleſiaſticum.niſi reuocet incõtinenti:ſed eſt in facultate iudicis eccleſiaſtici,quãdo velit admittere ſuam reuocationem,⁊ penitentiã,arg.eorum que habetur in.d.c.vergẽtis.ibi,

niſi illis

Source : BIU Cujas

nisi illis ad cor reuertentibus misereri quis voluerit ꝛc.ꝛ.c.j.ꝛ.ij. qui cleri.vel vouen. ¶ Non obstat etiam text.in.d.l.continuus.in
19 prin.†qz sumus in cõtractu stipulatiõis qui perfici debet vnico cõ textu ꝛ de sui natura nõ recipit dilationem alꝫ nõ diceretur factus vnico contextu si partes anteꝙ perficerent recederẽt ad extraneos actus.d.l.heredes palã.ℊ.fi.ff.de testa.l.lecta.ℊ.dicebaz.ꝛ que no. ibi doct.ff.si cer.peta.ꝛ hoc est de substantia ipsius contractus qõ responsio fiat incõtinenti a presente presenti.l.j.ℊ. qui presens.ff. de verb.oblig. ¶ Et ideo dico quod aut aduerbia ista temporalia sicut est continuo, incõtinenti, mox, illico, ꝛ similia apponũtur super actu momentaneo qui fieri debet vnico contextu nulla interueniente dilatione: neꝙ actus extranei intercessione et significat tempus immediatum ꝛ nullam recipit dilationẽ, saltem que preoccupet extraneum actum, ꝛ hoc modo intelligitur.d.l. cõtinuus. in prin.ꝛ.l.heredes palam.ℊ.fi.ff.de testa. Aut apponuntur super actu successiuo vel termino reiterabili qui requirit quãdoꝙ terminum ad deliberandũ vt est aditio hereditatis, vt.l.cum antiquioribus. C.de iur.delibe.ꝛ tunc recipiunt semper aliquã dilationem ꝛ interuallum temporis: quãdoꝙ plus, quãdoꝙ minus, ꝓm subiectam materiam.d.l.penul.C.depos.ꝛ.l. cum speciali.C.de indi. ꝛ.l.si debitori.ff.eo.titu.ꝛ.l.si post tres.ff.si quis caut.ꝛ ibi per do. Alex.ꝛ per Bal.in.d.l.ij.C.de edic.diui adri.tollẽ.ꝛ quotiescunꝙ esset incertitudo tẽporis: qz non esset limitatum nec specifice declaratum in iure statur arbitrio iudicis ꝛ illius declarationi.d.l.j. ℊ.fi.ff.de in.delib. ¶ Quibꝰ nõ obstat etiã illud qõ dicit Archi.in c.vt cõmissi.eo.ti.li.vj.dũ declarat qui dicunt spõte ad gratiã redi
20 re vbi concludit†qõ illi dicuntur sponte redire qui veniunt infra tẽpus gratie.s.anteꝙ personaliter siue corporaliter fuerint requisiti ꝛ probationes contra eos nondũ recepte fuerint: si enim postea cõpareat inquisitus dicitur venire post tẽpus gratie auditur in suis defensionibus: sed volens errorem suũ reuocare ꝛ veniam obtinere non admittitur ad gratiam: tamen idem Archi.in fi.declarat dictum suum, quod tex.ibi non loquitur de talibus obedientibus. quia si essent tales non deberent post reuocationem incarcerari, ꝛ sic videtur esse intentionis qõ postꝙ isti incarcerantur post reuocationem quod reuocatio illa admittenda sit etiam post negationem, ꝛ receptionem attestationum ex quo incarcerãtur post reuocationem loco penitentie, ꝛ sic non videntur habere liberam indulgentiã in omnibus. vide Hosti.in sum.eo.ti.ℊ.qualiter.ver.
21 aduerte tamẽ. ex quibus remanet firma cõclusio. ¶ †Ultimo pro complemẽto istius materie reuocationis heresis dicas qõ duplex est reuocatio ꝛ penitẽtia: altera que fit ad salutẽ aĩe duntaxat in foro cõsciẽtie: altera vero que fit ad vtriusꝙ salutem. s. anime ꝛ corporis. ¶ Prima enim indistincte fieri potest per quãcunꝙ personam super quocunꝙ crimine ꝛ quocunꝙ loco ꝛ tempore vsꝙ ad finem vite hominis viuentis, vt habetur in.c.firmissime.extra eod. ti. dummodo facta sit puro corde ꝛ spontanea voluntate. de peni. distin.iij. perfecta penitentia. ꝛ.c.j.ꝛ.ij. qui cler.vel vouen. c.super eo. de hereti. lib.vj. ex quo infero qõ ista penitentia et reuocatio est generalis non solũ ratione personarũ ꝛ criminis: sed etiã ratio
22 ne loci ꝛ temporis. d.c.super eo. in fi. †vbi nota casum mirabilẽ qõ heretico etiã relapso in heresim qui debet igne vitaz suã absꝙ vlla spe venie finire. si emiserit penitẽtie signa manifesta nõ denegant sibi ecclesiastica sacramenta sicut cõfessio ꝛ eucharistia quibus humiliter ab ipso reo petitis nullatenus erunt sibi deneganda, licet corpus sit oĩno periturus. ita est tex. expressus in. d.c.super eo. in fi. ¶ Secũdo vero casu quãdo est penitẽtia ꝛ reuocatio que fit gratia vtriusꝙ. s. anime ꝛ corporis ꝛ pro vtriusꝙ salute ꝛ ista non est adeo generalis sed specialis ꝛ restringitur ad loca ꝛ tẽpora de quibus supra: ꝛ ista nunꝙ competit relapso. d.c.ad abolendam. ꝛ.c.accusatus. extra eo.tit. in antiquis. ꝛ in. vj.

Summarium.

1 Hereticus qui penitens bonorum suorũ restitutionem obtinuit, an possit illa recuperare a fisco occupata.
2 Sententia restitutionis tantum restituit quantum sententia condemnationis ademit.
3 Jus canonicum de salute anime curans de bonis temporalibus raro disponit.
4 Restitutus contra quem recursum habebit si bona sua per fiscum alienata sint.
5 Possidens in pari causa potioris est conditionis.
6 Peccatori conuerso pro bonis recuperandis quo subueniatur remedio.

Exto vidẽdum est ex quo dixim̃us. s. qõ bona hereticorum confiscant̃ quero †quid si hereticus q abiurauit heresim ꝛ obtinuit restitutionẽ bonorũ suorũ: tamẽ reperijt bona sua fuisse per fiscũ occupata an illa poterit a fisco recuperare. dic qõ sic si iudici videbit̃: vt in.d.c.vergenti.in ver. his tamen ꝛc. extra eo. titu. ex quo no. qõ restitutio bonorum que fit reo postꝙ habuit gratiam criminis ꝛ pene est arbitraria de iure canonico qõ secus est de iure ciuili, vt j. proxime dicã. ¶ Contra hoc oppo.de.l.j.ꝛ.ij.C.de sent.pas.ꝛ rest.nã in restitutione bonorum que fit reo q habuit gratiã criminis ꝛ pene sunt multũ attẽdenda verba rescripti gratiosi. aut eĩ gratia fuit elargita a principe per modũ indulgentie, ꝛ sic per verbũ indulgeo: aut per modum restitutionis, ꝛ per verbũ restituo. ¶ Primo casu reus non dicit restitutus nisi ad vitã duntaxat bonis ꝛ fama apud fiscũ remanentibus d.l.ij.C.de sen.pas. ¶ Secũdo vero quãdo per modum restitutionis ad omnia censetur esse restitutus. s. ad vitam, ꝛ bonã famã. d.l.
2 l.j.ꝛ.l.fi.C.de sentẽ.pas.†qz quantũ cõdẽnationis sentẽtia ademit tantũdẽ restitutionis sñia tribuit ꝛ restituit. d.l.fi.ℊ.fi.ꝛ ibi Bar. ꝛ.ij.q.iij.si quem. ¶ Solutio. dixerunt quidã qõ in.d.c.vergentis restitutio fit a lege sed in.d.l.j.ꝛ.ij. restitutio fit a principe viuente ꝛ sic ab homine, ꝛ mitius agitur cũ lege quã cum homine. l. celsus. ff.de arb. ista solut. parum valet: qz restitutio de qua in.d.c.vergentis fit ab homine qui ab ipsa lege habet arbitriũ non aũt ab ipsa lege principaliter ꝛ immediate: ꝛ ideo aliter dicas qõ in restitutiõe illa que fit de iure canonico: vt in.d.c.vergẽtis cõsideratur principaliter fauor animeꝛ fidei ꝛ in ea plurimum attenditur mentis sinceritas ꝛ constantia in obseruatione ꝛ perseuerantia fidei catholice.d.c.vergẽtis. in ver. ibi, nisi illis ad cor reuertentibus ꝛ abiurantibus hereticorũ consortiũ ꝛc.ꝛ.d.c.j.ꝛ.ij.q cle.vel vouẽ. Jn alia vero que fit de iure ciuili vigore.d.l.j.ꝛ.ij. nõ attẽdit fauor anime vel fidei: sed fauor, largitas ꝛ gratia ipsius principis ꝛ cõmodũ tempo
3 rale†ꝛ ideo ius canonicũ qõ principaliter attenditur ad salutem anime parũ curauit de bonis tẽporalibus: sed diligenter attendit ad id qõ erat maius periculũ. c.vbi periculũ. de elec.li.vj.ꝛ ppterea nõ curauit quicꝙ certũ disponere de ipsorũ bonorũ restitutione: sed illam totam iudicis arbitrio demandauit: nec in ea curauit vel attendit subtilitates verborũ iuris ciuilis: an restitutio istorum bonorum fuerit facta vel concessa: per verbũ, restituo, aut per verbum indulgeo: sed qualitercũqz facta fuerit gratia bonorũ ipsorũ restitutio semper stat in arbitrio iudicis. d.c.vergẽtis. c.si pater. de testa. ꝛ.c.licet mulieres. de iureiu. lib.vj. ¶ Ponamus enim qõ ipse reus omnia bona sua vel saltẽ maiorẽ partem ipsorũ lucratus fuerat ex fenore: qz duz erat sub prava heretica professione exercebat magnas vsuras ex quibus maiorẽ partẽ substantie sue cõposuerat dicendum ne erit isto casu qõ iudex ecclesiasticus debeat restituere bona dicto cõuerso. dico qõ non, vt no. Car.in cle.j.de vsur. ꝛ per Dy.in regula, peccatũ. de reg.iur.lib.vj. Cum ergo iste due restitutiones sint diuerse: ꝛ ex diuersis causis fiant merito debent diuerso iure censeri. l.papinianus exuli. ff.de mino. l.penul. ff.de calum.
4 cum fi. ¶ Sed q̃ro retẽtis eisdẽ terminis†quid si fiscus bona ista iam alienauerat ꝛ in priuatos vsus couerterat in totum vel in partem contra quem habebit recursum iste restitutus ꝛ an poterit dicta bona ab ipsis possessoribus vendicare. Respon. distingue aut fiscus bona predicta alienauerat titulo lucratiuo. s. donatiõis, aut legati vel titulo oneroso. s. venditionis, locationis, emphyteusis ꝛ similibus. ¶ Primo casu aut bona illa fuerãt acquisita ex fenore vel alio iniusto titulo: ꝛ non datur repetitio dicto reuerso ad fidem per no. doctrinam Card.in.d.cle.j.de vsur.ꝛ Dyn.in regula, peccatum. de reg.iur.lib.vj. ¶ Aut fuerunt iusto titulo acquisita ꝛ proculdubio poterit illa vendicare. d.l.ij.ꝛ que not.ibi Bart.in iij.col.C.de sent.pas.ꝛ resti.ratio est.qz iste tractat de dãno euitãdo: illi vero possessores de lucro captando merito iste preferẽdus est illis. l.fi.C.de codicil.ꝛ in auẽ. de imponẽ. lucra. descrip.in prin. ¶ Secũdo vero casu quando ex titulo oneroso illa vendicare non poterit ratio est vna: qz isto casu vterqz tractat de dãno euitãdo et
5 sunt pares in cãz regula est qõ†in pari causa potior est ꝯditio possidentis. c.in pari. de reg.iur.lib.vj. alia ratio viget ꝛ melior: qz cũ isti possessores emerint a fisco: qui erat verus dñs dictorũ bonorum l.quisquis. ꝛ.l.fi.C.ad leg.iul.maie.ꝛ.l.arriani.C.de here.c.ad abolendam. in fi.ꝛ.c.vergentis. extra eo.ti.ꝛ.c.cum secundũ leges. eo. tit.lib.vj. merito fuit in eisdem emptoribus translatum verum dominium ipsorũ bonorum ꝛ possessio: adeo quod iudex ecclesiasticus: aut superior restituendo bona isti conuerso non potest restituere nisi illa que sunt apud fiscum quorũ adhuc est dñs. alia vero que fuerũt alienata non potest amplius restituere absꝙ consensu dominorum ꝛ possessorum. l.id quod nostrum est. ff.de regu.iur. fiscus enim succedit in bonis ipsius rei tanꝙ heres, vt.l.tutor. C.ad leg.iul.de vi publi. ꝛ propterea potuit in eos verum transferre dominium. l.sed ꝛ si lege. ℊ.item si rem. ff.de petitio. heredi. ꝛ Bart. in.d.l.ij.in.iiij.col.ver.pro declaratione. ꝛ propterea rei vendicatio non datur isti conuerso: quia illa non datur contra dominum qui possidet. l.mater. l.cum a matre. et. l a possidentibus. C.de rei
6 vendicatio.†quomodo igitur poterit subueniri calamitati istius peccatoris conuersi: erit ne dicendum quod omnino perdat suuz. dic qõ non: sed sibi subuenitur hoc modo: quia datur sibi cõdictio

Source : BIU Cujas

ex lege contra fiscum ad recuperandum pecunias illas quas ex vēditione dictorum bonorum acceperat, si extant: si vero non extāt nulla datur repetitio: & ideo distingue sic, ſm Bar. in. d. l. ij. qō aut fiscus ex pecunijs quas accepit ex venditionibus seu alienationibus dictorum bonorum fuit effectus locupletior: qz verse fuerunt in vtilitatē fiſci aut non: qz forsan fuerunt furto subtracte, aut alio casu deperdite. primo casu fiscus tenetur ad illarum restitutionez secundo vero non tenetur, ſm qō decidit Bar. in. d. l. ij. quem vide latius exponit & declarat ibi hanc materiā per plures questiones.

Summarium.

1 ☞ Heretico conuerso & veniam obtinenti an sit pena loco penitentie iniungenda.
Clericus in carcerem perpetuum detrudendus debet degradari prius.
2 Pena perpetui carceris ex dispensatione potest cōmutari hodie.

1 Septimo quero an hereti co †predicto post renocationē heresis sit inuestiganda aliqua pena loco penitētie postꝙ habuerit indulgentiā vite. dic qō sic. qz intrudit̄ in perpetuum carcerē ad agendū perpetuā penitentiā. c. excōicamus. el. ij. & ibi glo. extra eo. tit. & c. j. eo. titu. lib. vj. ¶ Et no. qō clericus qui intruditur in istū carcerez debebit prius degradari, & deinde in ipso carcere murari. ita dicit text. in dicto. c. j. ibi perpetuo murandus &c. quod videtur quid mirabile vt postꝙ ecclesia admisit illum ad penitentiam et renocauit heresim publice medio iureiurādo debeat postea degradari, vel si degradatus erat remanere in eodē statu priuatus dignitate ecclesiastica sacris ordinibus ac officijs & beneficijs ecclesiasticis: qz degradatus dicit inhabilis & incapax ad obtinendū officia & beneficia ecclesiastica. c. degradatio. in fi. de pen. lib. vj. & not. per. d. Feli. in. c. nō potest. de rei udi. & hoc modo videtur esse melioris conditionis laicus ꝙ clericus: qz laico restituunt̄ bona quādoqz. vt. d. c. vergentis. eo. ti. & supra late dixi proxima. q. cogita tamē: qz videtur satis durū qō clericus per insignem penitentiā nō cōsequitur aliud quā solius vite beneficium quam vitā miseram ducet in perpetuis carceribus. licet perquā duruz sit: tamē lex ita scripta est. d. c. penul. & c. j. eo. ti. in antiquis. & in. vj. ideo seruanda est. l. prospexit. ff. qui & a quib⁹. ideo dicit Abb. in. d. c. penul. qō satis est sibi si euadunt penā mortis per ipsam renocationem cū regulariter nō soleat tolli pena corporalis per penitentiam. d. l. qui ea mente. & supra dictum fuit in
2 prin. precedentis. q. nihilominus dicit Abb. in. d. c. penul. qō † pena istius perpetui carceris poterit hodie permutari ex dispensatione, & in alteram speciem conuerti arbitrio superioris, vt est text. in. c. vt cōmissi. ſ. necnon. eo. tit. lib. vj. qui ex eo datur facultas iudici permutandi penam ipsius perpetui carceris, & not. qō est ius nouum Bonifacij octaui qui mitigauit rigorem iuris antiqui. Archi. tamē in. d. c. vt cōmissi. in fi. dicit qō clericus beneficiatus qui est paratus corrigi & corde non ficto reuerti ad vnitatem christiane fidei deponi nō debet, & per cōsequens retinebit omnia beneficia, & allegat glo. que videt bene hoc probare in. c. nunc autem. xxj. dist. in ver. marcellinus. in fi. tñ credo qō dictū Archi. & gl. procedat quando sponte & a principio quis reuocauit errorem predictum, non autem quando post negationē aut sententiā: qz diceret cōtra text. in. d. c. j. eo. tit. lib. vj. & glo. in. d. c. excōicamus. el. ij. ſ. fi. que iura volunt clericum post reuocationem debere immurari, et ideo limitatur vt. ꝛ.

Summarium.

1 ☞ Deprehensus in aliqua heresis suspitione qua sit pena plectendus.
2 Damnari pōt quis ex suspitione sola in criminibus atrocissimis.
3 Bona rei per annum contumacis in non comparendo annotata fisco applicantur.
4 Excommunicationem per annum sustinēs an possit vt hereticus condemnari.

1 Octauo quero quid si aliquis fuit deprehensus nō in heresi expressa: sed in aliqua suspitione heresis an sit puniēdus & qua pena. ℜ Respond. qō iura non imprimunt contra istū aliquam penam saltem a principio, sed mandant illum debere se sufficienter purgare aduersus notam illam & congrue docere de innocentia sua & bona fama que habetur inter fideles christianos & viros catholicos & ecclesiasticos ex quibus indicijs & probationibus purgatur omnis macula istius peccati: que contra ipsum fuerat obiecta: que quidem purgatio quandoqz maior, quandoqz minor: siue leuior requiritur ſm grauitatem vel leuitatem suspitionis & conditionem persone: quam purgationē si ipse suspectus facere neglexerit postꝙ monitus fuerit ad illam faciendam erit excōicandus a qua quidem excōicatione nisi se legitime purgando infra annum exemerit anno elapso vt verus hereticus condēnandus erit: & eisdem penis hereticorū puniendus. ita ad literam dicit tex. in. d. c. excōicamus. el primo. ſ. qui autez inuenti.
2 extra eo. titu. ¶ † Ex quo nota casum istum valde specialem quod quis ex sola suspitiōe seu presumptione damnatur in atrocissimis criminibus cōtra regulam ordinariam iuris cōis que habet quod in causis criminalibus debent esse probationes luce clariores. l. sciant cuncti. C. de proba. c. pia. de excep. li. vj. & ij. q. viij. quisquis. & c. sciant. sed tu dic quod suspitio ista cōtinuata in contumacia et in excōicatione per annum est effecta adeo vehemens & violentissima ex qua dici potest qō sit orta presumptio iuris indubitata & p consequens euidens probatio, vt not. Bar. & doc. in. l. si adulterij cum incestu. in princ. & in. l. qō ait lex. ff. de adulte. & Bal. in. l. nec natales. C. de proba. per Alber. Bandi. in suo tracta. malefi. in tit. de presum. & indicijs indubita. & Ang. de are. & ꝙplures alios modernos quos breuitatis causa nō refero hic. dicam aliqua. ſ. in vlti. lib. glo. igitur in. d. c. excōicamus. ſ. qui autē. quam Abb. ibi multum cōmendat & sequitur dicit qō iste non dicitur ex leui presumptione dānari: sed ex violentissima que facit indicium indubitatū & presumptionē iuris expressam que vt dixi recipit incrementum ex pertinacia illius qui stetit in excōicatione per annum & illius cō
3 tumacia, qō tamē cōtrarium apparet de iure ciuili † vbi si reus steterit per annum cōtumax in non comparendo, eius bona annotantur & fisco applicantur: qui reus si infra annum predictum redierit comparens recuperat bona sua & admittitur ad se defendenduz. l. j. & l. annus. ff. de requi. re. post annum vero rediens nō recuperat amplius bona, sed si vult se defendere admittitur ad eius defensiones & nō condēnatur absens. d. l. j. l. annus. & l. fi. ff. de requi. reis. & l. absentem. ff. de pen. vide glo. in. d. c. excōicamus. ſ. qui autē. que est valde notabilis que in fine ponit alium casum non minus supe
4 riore notabilem. ¶ † Quid si aliquis ex alio crimine quam heresis propter eius contumaciam fuerit excōicatus in qua excōicatione per annum induratus insteterit an poterit vt hereticus condemnari: eo qz sustinuit excommunicationem per annum: & concludit qō de heresi condēnari non poterit: sed bene poterit condēnari de illo crimine pro quo fuerat excōicatus: qz illa excōmunicatio retē ta per annum indurata corde in illa contumacia facit illum haberi pro confesso. vide Abb. qui hoc idem tenet in. d. c. excommunicamus. in. ij. col.

Summarium.

1 ☞ Receptatores & fautores hereticorum quibus sint penis afficiendi.
2 Receptatio hereticorum est omnino interdicta.
Hereticis nec inter vinos nec in vltima voluntate relinquī potest.
3 Credentes hereticis pari sunt pena plectendi.

1 Dno videndum est de receptatoribus † credentibus & fautoribus hereticorum quibus penis puniendi sunt: & breuiter dicas qō ꝙprimum de ipsorum crimine cōstat declarandi sunt excōicati: in qua quidez excōicatione si per annuz indurato corde insteterint, nec se corrigere curauerint post annum efficiuntur infames vtraqz infamia ipso iure notantur: ita quod si laici sunt erūt omnibus actis iuridicis incapaces & vt mortui reputantur, clerici vero hisdem criminibus notati si per annuz vt supra in excōicatione insteterint: post annū omni officio & beneficio ecclesiastico sunt priuandi: nec mirādum est si grauioribus penis clerici puniūtur ꝙ laici: qz vbi maior est culpa ibi grauior debet esse vindicta: ita dicit text. ad literam in. d. c. excōicamus. el. j. ſ. credentes. extra eo. titu. ¶ Ex quo text. not. qō pro eodē crimine grauius puniūtur clerici ꝙ laici de iure cano. ratione predicta.
2 ¶ † Nota etiam quod est omnino interdicta receptatio hereticorum: etiā si essent parentes, filij, fratres, & similes: nec quis excusari potest ratione sanguinis, vt dicit glo. in. d. c. excōicamus. ſ. credētes. ¶ Quinimo nemini licet eis etiam inter vinos: aut in vltima voluntate quicꝙ relinquere de bonis suis propꝛijs, & in euentū in quem post mortem alicuius inuentum fuerit quod is in vita sua vel causa mortis aliquid ex bonis suis predictis hereticis reliquerit vel donauerit, vt hereticus damnandus, & declarādus erit etiā post mortem cuius cadauer & ossa si in loco sacro sepulta reperiuntur exhumanda sunt & in prophanis locis proꝛcienda: nec cuiꝙ parcitur licet esset epꝰ, vt in. c. ij. qō incipit, si quis epꝰ. extra eo. titu. ¶ Contra predicta oppo. dum dicitur credentem debere ex
3 cōicari. d. ſ. credentes. nam tex. in. c. penul. ſ. fi. eo. tit. dicit † qō credentes debent eisdem penis sicut heretici puniri, glo. in. c. accusatus. ſ. si vero. eo. titu. lib. vj. mouet istam. q. & tangit difficultatem

quam

Source : BIU Cujas

quam Abb. in. d. c. excõmunicamus. el. j. ℣. credentes. extra glos. reassumit: ꝛ tandem reddunt hanc solutionem quod in. ℣. credentes. el primo. illi receptantes erant ignari de illoꝝ ꝓaua ꝛ dãnabili intentione: sed putabant illos esse bonos ꝛ catholicos viros: nec credebant illorum erroribus. in. d. authen. ℣. credentes. c. excõmunicamus. el. ij. eo. titu. quod est penul. sciebant illos esse hereticos ꝛ credebant advnguem illorum erroneis opinionibus, ꝛ propterea cum essent eadem labe polluti. ideo vt heretici proprie sunt indicandi. ¶ Vel dicas quod dictio illa credentes in. d. c. excõmunicamus. el primo. improprie ponitur hoc est scientes. qꝛ illi scienter receptabant hereticos, non tamen credebant eorum erroribus: et ideo puniuntur leuioribus penis q̃ heretici. in. d. vero. ℣. credentes. lo. ij. ponitur proprie de credentibus. i. illis qui sciunt receptatos esse hereticos: ꝛ etiã qꝛ eorũ falsis opinionibus firmiter credũt ideo puniuntur vt heretici. vide apostil. d. Zachar. super Abb. in dicto. ℣. credentes. que aliter exponit illud verbum, sed mihi non placet.

Summarium.

1 ☞ Suspectus de heresi post factam abiurationẽ in heresi expressa deprehensus an possit damnari tanq̃ relapsus.
2 Supplicium vltimum infligitur ex fictis probationibus in atrocioribus criminibus.
3 Reuocatio erroris non admittitur nisi statim fiat post deprehensionem.
Relapsus in heresim quando quis dicatur.

1 DEcimo ꝛ vltio quero quidaz † fuit habitus suspectus de heresi ꝛ facta canonica purgatione arbitrio Epi heresim abiurauit: deinde post tẽpus aliqꝺ deprehẽsus fuit in expressa heresi queritur an iste habeatur pro relapso et puniendus sit vt relapsus. iuxta no. in. d. c. ad abolendam. in fi. vel sit admittendus ad defensiones ꝛ penitẽtiam ac si nunq̃ fuisset habitus pro suspecto, vt. d. c. ad abolendam. in prin. Respond. text. in. d. c. ad abolẽdam. in fi. videtur, velle quod indistincte puniatur vt relapsus. tex. autem in. c. accusatus. in prin. eo. titu. lib. vj. aliter dicit distinguendo ꝛ melius quod: aut suspitio propter quam ille abiurauerat heresim erat grauis ꝛ vrgẽtibus indicijs ꝛ verisimilibus, ꝛ isto casu iudicatur vt relapsus, ꝛ eisdem penis punitur absq̃ vlla defensione. ita dicit tex. in. d. c. accusatus. in prin. ꝛ ratio est: qꝛ per hanc secundam deprehensionem expressam declaratur animus illius quod prima vice fuerit in mala opinione contra fidem Xpi: in qua semper presumitur continuasse vsq̃ ad secundam deprehẽsionem: ita dicit tex. in. d. c. accusatus. in prin. ibi quadam iuris fictione censetur esse relapsus que quidem fictio siue presumptio est iuris ꝛ de iure, cõtra quam non admittitur probatio in contrarium, vt no. doc. in. c. afferte. de presump. ꝛ. l. quod ait lex. ꝛ. l. si adulterium cum incestu. ꝛ ibi Bar. ff. de adul. ꝛ. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. nõ est verissimile. ff. quod met. cau. ꝛ per Bal. in. l. neq̃ nat
2 ales. C. de proba. ¶ † Ex quo nota casum valde singularez quod in criminibus atrocioribꝰ quis punitur vltimo supplicio propter fictas probationes contra regulam. l. sciant cuncti. C. de probat. ꝛ ij. q. viij. quisquis. ꝛ. c. sciant. ꝛ vide supra que dixi. q. viij. ita colligitur ex tex. ꝛ glo. in. d. c. accusatus. in prin. idem sentit Abb. in. c. excõicamus. el primo. in glo. in ver. condemnẽtur. extra eo. tit. qꝛ alꝭ potuisset per penitentiam euitare penam: sed tu dic quod nõ punitur ibi propter fictas probationes, immo propter veras ꝛ expressas ex quo fuit deprehensus in heresi, ꝛ propterea punitur vltimo supplicio: sed illa prior suspitio hoc operatur quod presumitur siue fingitur esse relapsus ex qua fictiõe siue presumptione denegatur sibi facultas reuocandi ꝛ abiurandi heresim, ꝛ hoc est qꝺ in effectu operatur illa suspitio. ¶ Si vero suspitio pro qua prius abiurauerat heresim erat leuis ꝛ parua: tunc non habetur vt relapsus. sed est ac si nunc prima vice peccasset nec denegabitur sibi reuocatio ꝛ abiurationis beneficium: vt possit penas mortis euitare, vt. d. c. accusatus. ℣. j. ¶ †
3 Et no. quod isto casu teneo qꝺ istius reuocatio non sit admittenda nisi incontinenti fiat postq̃ fuit deprehensus in heresi propter illam priorem suspitionem: qꝛ non caret suspitione relapsi ꝛ in hoc vertitur satis arbitriuz iudicis quãdo velit reuocationem ipsam admittere, de quo dixi supra eo. q. v. in fi. vbi etiam tetigi verbum de hoc: quod nota pro declaratione eoruz que dixi ibi. pro quo facit quod habetur in. l. non omnes. ℣. a barbaris. ff. de re mili. ꝛ. l. quis sit fugitiuus. ff. de edili. edic. et hoc est quod dicit text. in. d. c. accusatus. ℣. j. ¶ Et nota vnum in hac materia relapsionis quod non solum quis dicitur relapsus in heresim si in eadem specie heresis bis peccauerit: verum etiam si in diuersis speciebus inciderit: qꝛ in hac materia non attenditur modus siue species peccandi: sed consideratur effectus violationis fidei ad quam omnes species heresis tendunt. vide tex. in. c. penul. in princ. extra eo. tit. ꝛ ibi Abb. ¶ Et ex his redditur expedita tota materia heresis, et primus iste liber iuxta intentionem meam quantum ad penas iudiciales. si tamen queris pleniorem habere notitiam de premissis crimine ꝛ illius speciebus, membris capitulis, vide p theologos in locis supra notatis in. ij. q. in fine, ad quorum doctrinas ꝛ rectum iudicium sancte matris ecclesie quo ad premissa ꝛ alia que fidem ipsam concernunt, tam dicta, quam dicenda semper me refero.

De Sortilegijs. Liber secũdus.

Quum est vt post heresis tractatum subijciamus titulum ꝛ materiam Sortilegiorum que sepius ex illa descendunt vel cum ea habent participationem talem quod sapiunt heresim manifeste ꝛ propterea rei ipsius criminis examini inquisitoris heretice prauitatis quandoq̃ subijciuntur ꝛ eisdem hereticoruz penis cruciantur, vt in. c. accusatus. ℣. sane. de heret. lib. vj. deuenio nunc ad materiam.

Summarium.

1 ☞ Sortilegium quid sit in suo sumptum genere.
2 Sortilegi proprie qui dicantur.
3 Sortilegia vt plurimum sub religionis falsa demonstratione fieri solent.
4 Sortilegus quis dicatur largo sumpto vocabulo.
5 Sortilegorum duplex est professio.
Sortilegium vnde dicatur.
Sors pro fortuna quandoq̃ capitur.
6 Sortilegia per quos fuerint prius adinuenta.

1 PRimo enim quero quid † sit Sortilegium generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis. Respond. ¶ Sortilegium est superstitio quedam illusoria ꝛ summe noxia qua vtitur homo demonis ministerio, vt habetur. xxvj. q. v. in sum. ꝛ. xxvj. q. ij. qui fine saluatore. vbi de hoc. l. nemo. ꝛ. l. multi. C. de malefi. ꝛ math. ꝛ. s. Tho. in. scõa scõe. q. xcv. ar. iij. in tit. de superstitio. ꝛ no. in. c. j. ꝛ. ij. de sortil. ꝛ ideo sortilegi diuinatores ꝛ malefici huius diabolice religionis professi dicũtur hostes humane salutis ꝛ humani generis inimici. l. ꝛ si excepta. et l. fi. C. eo. tit. Quero nunc quis dicitur proprie sortilegus. text. eñ
2 xxvj. q. j. sortilegi. dicit quod. ¶ † Sortilegi ꝓprie hi sunt qui sub nomine ficte religionis per quasdam quas sanctoꝝ seu apostoloꝝ vocant sortes diuinationis scientiam profitentur aut quarundam scripturarum inspectione futura promittunt. ex quo tex. not. quod isti sortilegi ꝛ incantatores sub falso quodam ꝛ ficto religionis nomine sanctoꝝ vel apostoloꝝ sua conficiunt sortilegia, ꝛ hinc est quod isti incantatores: ꝛ maxime mulieres in suis sortilegijs ꝛ incantationibus, vt vulgariter dicitur sepius dicere iubent per maleficiatum aut infirmum Aue mariam, vel Pater nostrum aut alias similes orationes ad deuotionem alicuius sancti apostoli vel martyris: vt sub illoꝝ sanctoꝝ apostoloꝝ vel martyrum deuotione ac presidio opus quod conficiunt videatur ministrari: nihilominus omnia illa sunt falsa ꝛ ficta: ꝛ non ad verã deuotionem seu intercessionem illius sancti apostoli vel martyris dicuntur seu vouentur: † sed sub illa falsa religionis demon
3 stratione omnia opera predicta arte ꝛ presidio demonis conficiũt et sub illius deuotione vouẽt de quibus tum latius. j. dicemus. q. v. ꝛ. vj. tex. tamen in. d. c. sortilegi videtur ponere solum diffinitionem istius verbi sortilegi stricto sumpto vocabulo, quod denotat duntaxat speciem diuinandi: ꝛ sic sortilegia diuinatoria. Ego autem large sumo hoc verbum, sortilegiuz, siue sortilegiũ pro omni specie superstitiosa, siue malefica, siue amatoria, siue diuinatoria sit, vt supra dixi in prin. q. quoniam sunt tot diuersa nomina ritus ꝛ species istius diabolice religionis quod nimis longum esset velle cuiusq̃ suam ponere diffinitionem. ꝛ ideo sub hoc nomine sortilegij siue sortilegi omnium maleficoruz ꝛ diuinatoruz sectas comprehensas habere volo tanquã sub vno genere comprehendens sub se omnes ꝛ singulas species ipsoꝝ maleficioꝝ in substantia differentes, prout requiritur de essentia vere diffinitionis, ẽm Barto. in. l. j. ff. de testamen. ꝛ diximus supra titulo proximo, in princip. illa enim diffinitio est bona respectu illius sortilegij specialis de quo ibi, scilicet diuinatiui: sed volendo ponere diffinitionem sortilegi que comprehendat omnes professos cuiuscunq̃ sint

Source : BIU Cujas

speciei sub eadem generali diabolica religione dicendum est sic qꝫ
4 ¶ †Sortilegus large is est qui diabolicam religionem professus est ⁊ noxia quecꝫ superstitiosa aut elusoria demonis instructione componit. ⁊ scom hanc diffinitionem omnes species sortilegiorũ continentur sub verbo, noxia. continetur species amatoria ⁊ venefica: vt infra latius dicetur sub verbo, elusoria. continetur diuinatoria species. sub verbo, superstitiosa. sortilegia que fiunt ad sanandum maleficiatos, vt. l. nemo. et. l. multi. ⁊. l. eorum. C. de malefi. et
5 math. c. ij. de sortileg. xxvj. questio. v. sortes. ⁊. c. sequen. †Istorum autem professio duplex est. vna tacita, altera vero expressa de quibus ad plenum dicetur infra eodem in. iij. questio. ⁊ vide in sum. conse. in tit. de sortileg. questio. ij. ⁊ per totum. ¶ Sortilegium autem dicitur a sorte que in hac materia accipitur pro arte diuinandi. xxvj. questio. v. sortes. eadem causa. q. iiij. c. fina. ¶ Sors igitur hoc nomen accipitur quãdocꝫ pro fortuna, vt in authẽ. vt omnes obed. iudi. prouin. ℌ. arripiant circa finem. sumitur etiam pro conditione humana ⁊ pluribus alijs modis de quibus per glo. in proemio clemen. in ver. sortis. ⁊. l. milites. in ver. sortem. C. de testa. milita. ⁊ habetur in. l. ij. C. communia de lega. ⁊ in. l. sed cuz ambo. ff. de iudi. vide domi. Pride. de sen. in consil. cclxxxiiij. quod incipit,
6 domine reuerende. vbi plene examinauit quid sit sors. ¶ †Queri posset etiam a quibus fuerunt inuenta hec sortilegia ⁊ qui fuerunt primi qui illa introduxerunt inter homines. dic qꝫ populi ꝑsi. ceteris curiosiores nosce re ea que natura humana per seipsam facere nec docere potest. xxvj. questio. iiij. c. igitur genus. ⁊ quid sit sortilegium. ⁊ quid sint sortilegi vide Archidia. in. c. accusatus. ℌ. sane. de hereti. lib. vj. ⁊ in summa conf. in titu. de sortileg. questio. ij. et. iij. Hostien. et Ray. in summa eodem titulo. ⁊ sanctum Tho. secunda secunde. questio. xcv. in titu. de superstit. versic. ad quartũ dicendum.

Summarium.

1 ☞ Sortilegiorum diuersi sunt species.
Sortilegij prima species est diuinatiua.
2 Sortilegij species secunda que sit.
3 Sortilegiorum species tertia est venefica seu malefica.
4 Maleficiatum curare hominem nemo potest nisi eiusdez artis sit peritus.
Ars nulla hominem maleficiatum a maleficio liberare potest.
5 Egritudines que rebus proueniunt naturalibus ex cõtrarijs, hoc est per contrarias res curari possunt.
Remedia contra maleficia aut alios languores de iure ciuili non sunt reprobata.
6 Sortilegi et necromantici suis superstitionibus volentes fidem adhiberi aliqua futura prenuntiant.
Diuinationum quatuor sunt species, geomantia scz hydromantia, pyromantia ⁊ aerimantia.
Diuini quare sic dicti.
7 Incantatores qui censendi sint.
Arioli qui sint, qui aruspices, qui augures ⁊ qui phitonisse.
8 Astrologi qui dicantur, qui genethliaci, qui salitores et necromantici.
9 Necromantia vnde sit dicta.
Demones sanguinem amare dicuntur.
10 Jus ciuile magistros in secunda ⁊ tertia specie sortilegiorum solet equiparare.

1 Secundo quero quot sunt sortilegiorum species. ¶ Respond. quod multe sunt ac diuerse ꝑm diuersas hominũ professiones ⁊ formas quibus illa conficiunt principaliores vero ⁊ magistrales sunt tres, scilicet diuinatiua, amatoria, ⁊ venefica. ¶ Prima itaqꝫ dicit diuinatiua per quã isti sortilegi vsurparunt sibi nomen diuinatoris per quam futura quedã presentia vel preterita nobis ignota vaticinari conantur. xxvj. qõ. v. non oportet. ⁊. l. nemo. C. eod. titu. de malefi. ⁊c. ibi diuinandi curiositas ⁊c. ⁊ ꝑm hanc speciem sortilegium proprie ⁊ strictissime sumitur: quia dicitur a sorte que in hac materia sumitur pro arte diuinandi, vt supra dictum est. ⁊ hoc modo sumpsit tex. hoc verbum in. c. sortilegi. xxvj. q. j. Et Jo. lec. in sum. conf. in titu. de sortile. et diuin. q. ij. in fi. dicit quod triplex est genus diuinationis quorum primum est quod fit per manifestam demonum inuocationem qõ pertinet ad necromanticos. Secundum autem est quod fit per solam consideration em dispositionis vel motus alterius rei quod pertinet ad augures. Tertium est dum facimus aliquid, vt nobis manifestetur aliquod occultum quod pertinet ad sortes, et ista duo vltima fiunt per tacitam demonum inuocationem, vt ibi dicitur. sub quolibet vero istorum generũ diuerse sunt species, vt
2 ibi no. ⁊ dicetur infra hac. q. colum. ij. versi. redeo nunc ⁊c. ¶ †Secunda vero species sortilegiorum ea est que dicitur amatoria: quia fit propter amorem libidinosum: ⁊ vt plurimum ad flectenduz pudicos animos ad libidinem, tam mulierũ ꝙ virorum: sed frequentius mulierum. l. eorum. in prin. C. eo. tit. ⁊. l. iij. ℌ. hec adiectio. ff. ad leg. cor. de fica. l. si quis aliquid. ℌ. qui abortionis. ff. de pen. vbi fit mentio de poculo amatorio de quo latius dicemus infra. eo. titu. xij. q. ⁊ quid si ex poculo huiusmodi forsan male cõpositovel indisposite sumpto fuerit secuta mors absorbentis qua pena ministrator ille qui exhibuit potandum puniantur de hoc latius dicetur ibi. ⁊ etiã videbimus qua pena puniantur quãdo non fuit sub-
3 secuta mors: sz alius turpis effectus de quo infra. q. xj. ¶ †Tertia sortilegiorũ species est illa que dicitur venefica siue malefica: ⁊ ista est ceteris pernicioſior ⁊ magis odiosa per quam multa mala proueniunt et diuerse fabricantur infirmitates, morbi, ⁊ calamitates in humanis ac brutorum corporibus ex quibus mors sepius causatur. quidam enim hac specie malefica polluti cito pereunt. ⁊ hoc euenit quotiescunqꝫ cõpositio illa malefica est valde atrox ⁊ plurimum veneni habet in se quod qualiter fiat infra dicetur. quãdocꝫ vero non tam cito mors prouenit: sed post longas luctuosas quereias: et lachrymabiles fletus persone maleficiate corpus paulatim conteritur virtus debilitatur id quod demuz perit ⁊ propterea species ista solet dici malefica: quia semper tendit ad malum. l. eorum. in prin. ⁊. l. multi. C. eod. titu. ⁊ ideo nõ immerito lex vocat istos humani generis inimicos: qz semper quasi tendunt ad hominum necem ⁊ destructionem: ⁊ quandocꝫ sola carminis potentia interimunt absqꝫ vllo veneni haustu: vt dicit. s. Augu. in lib. x. de ciui. dei. cuius dictum insertum est. xxvj. q. v. c. nec mirũ. ℌ. magi. l. ⁊ si excepta. in princ. C. eo. titu. ⁊ alibi appellãtur hostes cõmunis salutis. l. fi. in princi. C. eo. titu. ¶ Quidam vero reperiuntur qui eadem professione muniti ⁊ malefica arte eruditi supradictas infirmitates ⁊ maleficas pollutiones ex languentibus corporibus auferunt et corpora ita graniter turbata breui tempore sanant. quibus vero medelis ⁊ remedijs ipsorum curas conficiunt ⁊ maleficas
4 illas pollutiones remouẽs referre nephas est: †nec putes quod cure huiusmodi fieri soleant absqꝫ scientia malefice artis ⁊ demonis instructione: qz malefice ille pollutiones destrui nõ solent nisi per eiusdem artis magistros vel qui sint diabolice professionis bene instructi aut quoquo modo participes: qz maleficia ipsa absqꝫ demonis ministerio et suffragio tam rebus ipsis quam verbis communiter inseri non solent in corporibus pariter nec tolli ⁊ hoc est quod dicit sanc. Augusti. in lib. de ciuita. dei. prout refertur. xxvj. q. v. nec mirum in fi. quod huiusmodi remedia ⁊ medelas ars non commendat medicoruz: quippe, qz illa non nouit. medicina enim naturalis ⁊ omnium phyſicorum ⁊ chirurgicorum ars tota cõmuniter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa ⁊ remouendum dictas pollutiones que demonis opera: ⁊ ingenio in dicto corpore fuerunt inserte. eadem igitur artis peritia ⁊ suffragio equum est vt tollantur: quia cuius est condere eiusdez est soluere: cuius est cõdemnandi facultas eiusdem est ⁊ absoluendi libertas. l. condemnare. ff. de re iudi. ⁊. l. nemo qui condemnare. ff. de regu. iur. Et nihil tam naturale est quam eodem genere quodcꝫ dissolui quo colli-
5 gatum esse reperitur. l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. † Non nego tamen quod si egritudines ipse ex rebus dũtaxat naturalib9 causantur, puta veneni quod ex rebus etiam naturalibus contrarijs tolli non possint absqꝫ demonis operatione si homines per se aut naturali scientia hec scire possent ⁊ naturalium virtutes ⁊ potentias ita subtiliter cognoscerent sicut demon: qz ea que mediantibus naturalibus proueniunt, mediantibus etiam contrarijs naturalibus tolli necesse est per ea que proxime diximus: sed qz istorum naturalium virtutes et potentie homini vtplurimum sunt ignote tam in specie quam in genere in arte medicine ⁊ demon qui subtilissimus est ⁊ perfectissimus naturalium virtutum cognitor melius ceteris omnia ista nouit nec vult illa posse cognosci, nisi per illos qui sub sua fide diabolicam religionem profitẽtur. ⁊ propterea vulgariter dicimus quod maleficia ⁊ egritudines huiusmodi nõ possunt cõmuniter tolli per medicos naturalis medicine peritos: sed solum per istos magos ⁊ incantatores qui sub eadẽ professione morantur ⁊ qui maleficia ipsa facere solent ⁊ possunt illimet eadez destruere ⁊ tollere possunt arte ⁊ instructione demonis vt supra. ⁊ habetur per sanctum Thomã in secũda secunde. q. xcv. arti. vj. ⁊. l. eorum. ℌ. fi. C. eo. titu. Sed nota quod de iure ciuili remedia ista non sunt damnanda ⁊ hi qui dicta remedia faciunt ⁊ sanant languores predictos nulla pena puniuntur de iure ciuili, licet id agant arte malefica ⁊ damnabili disciplina: vt est tex. in. d. l. eorum. ℌ. fi. C. eo. ti. tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominez maleficiatum contrarijs maleficijs liberare. xxvj. q. vlti. admoneant. de quo tamen latius dicemus infra. qõ. xv. ¶ Sequitur modo: vt videamus de alijs speciebus sortilegiorum que sunt quodam modo species subalterne ad illas de quibus supra que in veritate potius videntur respicere finem ⁊ effectum ipsorum sortilegiorum quam principium. infrascriptevero respiciunt finem, principium, ⁊ medium: ⁊ iste diuersis nominibus nũcupantur ꝑm

tur ꝑm diuersos modos ꝛ formas quibus cõficiuntur ꝛ eisdem nominibus appellantur eorum magistri ab ipsa eorum arte cognominati. ¶ Redeo nunc ad primam speciem que est diuinatiua q̃ inter ceteras obtinet principatum in qua plures homines cõmuniter decipiuntur atq; incidunt quam in alijs: quia natura humana ꝛ illorum, maxime qui sunt curiosi naturaliter appetit scire que maiora sunt naturali scientia ꝛ humano intellectui occulta nimis.

6 ¶ †Et ideo videmus quod cõmuniter isti sortilegi, necromantici, magi ꝛ similes quotiescunq; volunt operibus et superstitionibus suis fidem adhiberi, licet extranei sint ꝛ penitus ignoti aliqua que ex preterito alicui acciderant eidem ad vnguem, prout euenerant referre solent quorum relatione: quia sapiunt veritatem alliciunt hominum mentes ad credendum sibi etiã ea que falsa sunt omnino. ista fuit sententia. S. Augustini in lib. x. de ciuita. dei relata per sacros Canones in. c. nec mirum. ℣. nulluꝫ suffragiũ. xxvj. q. v. sub hac enim specie plures militãt magistri: ꝛ omnes fere malefici profitentur artem predictam. ¶ †Pro cuius euidentia sciẽdum est quod diuinationuꝫ quatuor sunt genera siue species, sicut quatuor sunt elementa. Primum videlicet geomantia que fit in elemento terre: a geos quod est terra, et manchos. i. diuinatio. Hydromantia que fit in aqua ab hydro, quod est aqua. Pyromantia que fit in igne a pyr, qõ est ignis. ꝛ aerimantia que fit in aere. Hinc dicti sunt Geomanti. Hydromanti, Pyromanti, ꝛ Aerimanti, q artes ipsas profitentur, vt exponit text. xxvj. q. iij. c. igitur genus in princi. que verba fuerunt assumpta ex dictis sancti Augusti. in lib. de natura demonũ. ꝛ Hosti. in sum. e. ti. in prin. Quorũ quidã ex ipsis professoribus appellant. ¶ Diuini sic dicti quasi deo pleni. Isti eñ diuinitate se esse plenos simulant ꝛ astutia quadã fraꝺ
7 dulenta hominibus futura coiectant. ¶ †Alij incantatores et hi sunt qui artem verbis tantum peragũt, et est quandoq; tanta istorum potentia carminis vt verbis suis absq; aliquo veneni haustu occidunt, vt habetur. xxvj. q. v. d. c. nec mirum in princip. ¶ Quidam alij sunt Arioli sic dicti: quia circa aras idolorum nepharias preces emittunt ꝛ funesta sacrificia offerunt, quibus celebritatiꝫ demonum responsa suscipiunt. ¶ Alij dicuntur Aruspices quasi horax inspectatores. hi enim obseruant tempora dies horas ꝛ momenta ex quorum obseruantia bona vel mala futura predicunt. hi etiam intestina pecudum inspiciunt et ex his futura pronosticant. ¶ Alij sunt Augures qui volatus auium ꝛ voces intendunt inde dicitur augurium quasi auium garium. ¶ Alij dicunt Phitonisse qui quadam religione diabolicam professionem sectantur a Phitone, id est Apolline dicti qui auctor fuit artis diuinandi.

8 ¶ †Alij sunt Astrologi qui in astris vaticinantur, an vero sit hodie permissa vaticinatio per astrologiam dicetur infra questione sequen. ¶ Alij dicuntur Genethliaci sic vocati propter natalicio rum considerationes. isti enim capiunt diem natalis ꝛ horam alicuius et per. xij. celi signa syderumq; cursus calculantur et predicunt felices, et infelices futuros euentus ꝛ mortem quandoq;. ¶ Alij demum sunt Salitores sic dicti: quia dum cuiquam membri aliqua pars salierit aliquid exinde sibi prosperum, aut infelicẽ significari predicunt. hec omnia declarantur per tex. in. c. igitur genus que tamen non pro doctis viris, sed pro iunioribus ꝛ rudibus referre placuit quibus superaddo. ¶ Necromanticos qui per necromantiam vaticinantur quia videntur eorum incantationibus ꝛ coniurationibus resuscitari mortui quibus per dictos necromãticos fiunt interrogationes: et illi ad eorum interrogata respon
9 re †sic dicti a necros siue necron grece, quod latine dicit mortuus et mantia. i. diuinatio: ꝛ vt plurimum quando hec fiunt ipsi magistri adijciunt sanguinem cadaueri: quia demones dicuntur amare sanguinem. et propterea quotiescunq; fit necromantia cruor aqua miscetur vt demones colore sanguinis facilius prouocentur. hec habentur in. c. nec mirum. xxvj. q. v. in. ℣. necromantici que pro tyronibus similiter adiuncta fuere. ¶ Videndum est modo qui sunt professores, siue magistri qui in secunda et tertia specie sortilegiorum militare solent. et breuiter dicas quod hi qui sunt professores artis amatorie et in illa sortilegiorum specie militant ijdem in venefica specie profitentur ꝛ isti appellantur magi. s. qui artem magicam profitentur, vt dicit tex. in. l. eorum. in princi. C. eo. titu. ꝛ. d. c. nec mirum. ℣. magi. ꝛ isti sunt qui vocantur etiam malefici ob facinorum magnitudinẽ, vt dicit text. in. d. ℣. magi. Ius enim ciuile
10 †istos vtriusq; artis magistros equiparauit, tam in factura quam in penis. s. illum qui conficit sortilegia amatoria, et sortilegia venefica, et vtrunq; pariter eadem pena puniri iubet, vt. d. l. eorum. in princ. ꝛ. l. si quis aliquid. ℣. qui abortionis. ff. de pen. an idem sit de iure canonico quod eadem sit in vtroq; pena statuta aut diuersa dicemus. ℣. eo. x. q. ¶ Sunt quidam qui dicuntur incantatores qui sola potentia carminis perstringunt hominum vitas, isti solẽt vt plurimum in tertia militare: et quidam alij qui supra in prima specie expressi sunt, in hac tertia sepius se exercent, vt sunt Arioli qui in eorum sacrificijs et immolationibus adiungunt quandoq; imagines cere vel crete recentis, ꝛ illas iuxta feruentissimum ignẽ apponunt, vel acub⁹ earũ capita vel latera perforant, baptizant, ꝛ quamplura alia turpia faciunt, que conueniunt tertie speciei, vt latius infra dicetur in sequen. questione. ꝛ Necromãtici similiter sepius solẽt in tertia specie laborare de quibus similiter dicetur infra in dicta. q. sequen.

Summarium.

1 ☞ Sortilegorum professio duplex, expressa, scz ꝛ tacita. Professio tacita que sit ꝛ que expressa sortilegij.
2 Demones ratas habent submissiones sibi factas in manibus ministrorum suorum.
3 Professio expressa cum demone facta duplex esse potest.
4 Professio cum demone fit cum abnegatione nominis Christi et baptismatis.
5 Professionẽ expressam demoni facientes, expressum ei adorationis cultum impendunt.
6 Diabolus summopere ab hominibus adorari cupit, atq; vt adoretur nullum non mouet lapidem.
7 Demones euocati veniũt, certis temporibus, signis, carminibus ꝛ ritibus obseruatis.
8 Astronomi imaginibus quas ad demones euocãdos faciũt astronomatas vocant.
9 Infirmitates in humanis corporibus ex sola imaginum obseruantia absq; maleficio oriri non possunt.
10 Demones responsa prebere solent maleficis seu sortilegis.
11 Diabolus an sit futurorum prescius.
12 Thesauri absconditi an possint arte demonum inueniri.
13 Astrologi, chiromantici ꝛ similes ex signis celestibus et astrorum cursibus predicentes, an peccatum incurrant.
14 Chiromantia an possit absq; peccato exerceri.
15 Sortilegia amatoria ꝛ venefica et in corpore et extra corpus fieri possunt.
16 Sortilegi sacramenta ecclesie quandoq; permiscẽt suis sortilegijs.
17 Amor an vere oriatur ex maleficijs amatorijs que fiunt ad amorẽ prouocandum.
18 Amare nemo cogitur inuitus.
19 Sortilegi hostia consecrata vtuntur quandoq; in sortilegijs amatorijs.
20 Hostia scripta literis sanguineis vtuntur sortilegi ad amorẽ prouocandum.
21 Sacramẽta ecclesie sortilegijs cõmixta, an possint mouere animũ maleficiati ad amandum maleficiantem.
22 Demon quare sortilegis suadeat sacramentorum abusus effectus aliquos mirabiles parere.
23 Demones per artes magicas aduocati comparere cogunt inuiti.
24 Amoris effectus an possint produci per rerum mixturas a sortilegis factas.
25 Sortilegiorũ tertia species malefica dicitur, que nullius causa boni esse censetur.
Uenena non mala que dicantur.
26 Uenena mala propinans, conficiens aut vendens punitur.
27 Uerborum sola potentia hominem interimere posse creduntur quidam.
28 Species quas maleficiati euomunt vnde ortum habeant, ꝛ an sint in rei veritate.
29 Maleficj qualiter per vnctiones maleficia sua perpetrent.
30 Maleficia qualiter extra corpus maleficiati censeantur fieri.
31 Uerba quedam malefica in omnibus sortilegijs admiscentur.

Tertio quero quot modis

1 fiunt sortilegia loquẽdo de omni specie, vt. s. Respon. multis: ac varijs modis fieri posse. ¶ †Pro cuius intelligentia sciendum est quod duplex est sortilegorum professio, tacita. s. et expressa, intelligendo de professis cuiuscunq; speciei. ¶ Tacita enim professio est promissio quedam quam quis facit alteri professo de obseruãdo que sibi mandauerit sub promissione, quod grandia faciet, et mirabilia in vita sua cognoscet futura: et multa alia his similia, dummodo fidem catholicam abijciat, et omnia ecclesiastica sacramenta pessundet: et totis eius viribus adherebit cultui et obediẽtie sui magistri et illum tanquam verum principem adorabit cultum vere adorationis sub idolorum forma sibi prestando, et alia huiusmodi turpiora pacta, et cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine et deuotione conficiet. et ista dicitur tacita professio: quia non fit proprie cum demone, sed cum ministro demonis, et in qua nulle interueniunt solennitates extrinsece, que interuenire solent in expressa professione: sicut est solennis stipulatio, fides prestita per iuramentum de obseruantia promissorum, item homagium ꝛ fidelitatis promissio erga demonem vna

Source : BIU Cujas

cum postergatione ꝛ omnimoda diuisione fidei christiane et alijs que in ea requirũtur, vt in.c. qui sine saluatore. xxvj. qõne. ij. ꝛ vide sum. confes. eodem titu. qõ. iij. ꝛ. vj. vbi fit mentio de vtraq; profes-
sione ꝛ pacto habito cum demone. s. tacito et expresso, et eodem ti-
2 tu. q. x. in fi. †quam submissionem ipse demon postea ratam habet ꝛ reddit se facilem in obsequendo voluntati et appetitui illius si-
cut aliorum quo facto omnia sortilegia sicut expresse professi fabri
care incipiunt, vt ibi not. et notatur etiam per quendam Modernum theologum in quodam suo tracta. de strigi. mag. demon mi-
rand. lib. j. c. iij. et. l. nemo. et. l. eorum. in princip. C. eodem titu. et in. c. ij. de sortileg. vbi dicitur de illo qui aspiciebat in astrolabio pro inueniendis furtis. et de hac tacita professione videtur etiam meminisse text. si bene considerentur verba sua in dicto. c. nec mi-
rum. §. necromantici. ver. ad hec omnia. vbi post narrationem cer
torum remediorum que fiunt erga maleficiatum pro salute corpo-
ris subiũgit textus hec omnia fieri arte demonum ex quadam pe-
3 stifera societate hominum ꝛ angelorum malorum exorta. ¶ †Al
tera vero dicitur professio expressa, ꝛ est illa que fit expresse cũ pro-
prio demone, et ista est duplex. Una que dicitur solennis siue pu-
blica: altera q̃ dicit priuata. Solennis em̃ est et publica est illa q̃ fit cũ demone duz publice residet in solio maiestatis more principis: qñ fiũt vniuersales ꝯgregationes oim strigarũ ꝛ maleficiorũ necromã
tiũ cuiuscunq; generis professor certis nocturnis horis locis, ꝛ tẽ-
poribus demonis arbitrio constitutis vbi vniuersis astantibus fit ista professio. ¶ Priuata vero est illa que fit cum ipso demone pa
cto expresso cum iuramento, vt infra citra tamẽ solennitates ꝛ ho
minum multitudinem: vnde contra istos dicitur. Esa. xxviij. c. Di
xistis, percussimus fedus cũ morte, ꝛ cũ inferno fecimus pactũ: et de hac fit mentio in sum. confes. eodem titu. q. iij. in princip. et. q. vj. ꝛ. xij. fiunt quandoq; eisdem solennitatibus, quibus fieri solent vere ꝛ solennes professiones monachorum in Christi religione, dũ
4 profitentur regulam monasticam relinquentes mundum †illi ve-
ro faciunt contrarium: quia relinquunt primo deum saluatorẽ ab-
negantes illius nomen et baptismum: et postea reliqua sacramen
ta ecclesie: deinde adherent demoni eidemq; perpetuam obedien
tiam spontanea voluntate promittunt superaddẽtes etiam sacra-
mentum et homagium indubitatum adeo quod penitus efficiũ-
tur demoni subiecti ꝛ plusq; vasalli. et ex tũc contrahitur inter ho
minem ꝛ demonem amicitia quedam et pestifera societas ex qua multa mala et turpissima opera conficiunt, et quedam alia turpio
ra faciunt que referre non audeo vide illum Modernum theolo-
gum in. d. tract. de strig. demõ. miran. lib. j. in. iij. c. vbi latius om-
nia ista ponit, et in summa confes. eodem titu. c. iij. et. iiij. in princi.
5 ¶ †Isti vero qui expressam professionem fecerunt, reddunt etiaz expressum cultum adorationis demoni per solennia sacrificia que ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinum cultum cum paramentis luminaribus et alijs huiusmodi ac precibus quibus-
dam et orationibus quibus instructi sunt adeo ipsum adorant et collaudant continue sicut nos verum creatorem adoramus. xxvj. q. v. contra idolorum. et est glo. in. c. accusatus. §. sane. de heret. lib. sexto. et in summa confes. eodem titu. questione. ij. ꝛ. iij. et. xxvj. q. vj. non obseruetis. et eadem causa ꝛ qõ. ij. qui sine saluatore. vbi est bonus tex. in quibus autem locis ꝛ quibus temporibus hec faciũt dicetur infra. q. sequen. Et hoc procedit: quia diabolus summope re desiderat ab homine adorari ꝛ deum ipsum creatorẽ in hac ado-
ratione imitari: quod prouenit ex illo peccato superbie, quo ipse Sathanas voluit se facere equalẽ deo et pariter sicut ipse adorari quod peccatuz adhuc in se retinet. vt dicit san. Tho. in. ij. ij. q. xcv. articu. v. et sanctus Augustinus in libro. x. de ciuitate dei: cuius di
cta tradita sunt. xxvj. q. v. nec mirũ. §. auguria. ver. sed hoc quosdã
6 fallit. ꝛ ver. ad hoc. vbi dicitur quod †Sathanas ad hoc valde niti-
tur vt adoretur quasi deus. et propterea illi qui interueniunt in di-
ctis sacrificijs et expresse ipsum Sathanam adorant ipsi sunt sibi ceteris predilectiores ꝛ nihil petunt quin exaudiãtur ab eo ex his que ipse facere poteſt, et si petuntur ea que ipse facere non potest fingit illa facere posse et per multas illusiones decipit suos profes-
sos: et propterea dicunt quidam quod sortilegia ꝛ maleficia que fiunt per istos sunt ceteris atrociora et grauiora quippe: quia dia
bolus summopere cupit istis complacere a quibus maius premiũ recipit, et isti sunt qui solent quandoq; struere imagines cere: vel crete: seu alicuius mixture gummarum et similium. et dicit sanct⁹ Augustinus in lib. xxj. de ciuitate dei: hec verba not. quod demo-
nes alliciuntur his rebus characteribus signis et carminibus ma-
gicorum non tanquã animal cibis: sed quasi spiritus signis: quia enim homines in signum subiectionis eis offerunt solennia sacri-
ficia, et prostrationes faciunt, gaudent summopere huiusmodi re
uerentie signa sibi exhiberi. alliciuntur autem diuersi demones di
uersis signis, secundum quod diuersis vitijs ipsorum magis con-
ueniunt. verba sunt sanc. Augustini relata per sanctum Thomã, in tracta. qq. dispu. prime partis in titu. de mira. questione. x. ver-
7 sicu. respondeo. in fine. vbi dicit †quod demones certis tempori-
bus obseruatis et determinatis carminibus et signis, ritibus et imaginibus consecratis vel potius execratis euocati aduenium, quas imagines isti malefici portare solent ad loca sacrificiorum deputata quibus completis composito ingenti igne dictas ima-
gines primo baptizant in nomine Beelzebub, principe demo-
niorum seu Sathane, et quibusdam alijs turpioribus verbis que referre nõ audeo: quibus sic peractis imagines predictas igni ad-
herent et ibi petunt que mala et infirmitates volunt in vera na-
turali persona illius quem vel quã ipsa representat imago inferri et quibus doloribus et tormentis cruciari, quandoq; enim acu-
bus vel alijs ferribus acutis perforant sibi capita costas femora pe
ctus ventrem, aut aliam corporis partem in qua cupiunt exoriri infirmitatem in personam maleficiati de quibus imaginibus fit mentio in summa confes. in titu. de sortile. questione. xij. vbi dicit
8 †quod hi qui faciunt dictas imagines dicuntur astronomi ꝛ illas vocant astronomatas, que omnia opere demonum habent effectũ cuius signum euidens est: quia in eis necesse est scribi quosdam ca-
racteres qui naturaliter intelligi non possunt ꝛ ad nihilum, operã
tur, nisi ad opera demonum execranda, et illinc ad modicum tem pus auditur persona illa contra quam sortilegia et maleficia pre-
dicta facta fuerunt quod grauiter dolet et lamentatur de maxi-
mo cordis viscerum vẽtris femoris stomachi aut capitis dolore di
cens graui quadam infirmitate repentina cruciari quã nullus me-
dicorum cognoscere nec curare potest, et hec est illa quam sorti-
legus demonis arte malefica sibi imposuit interueniente postea sortilegio formali, vt infra dicam, et ista est veritas cui nec sacri ca
nones, nec sacrorum theologorum schola repugnat, vt in dicto. c. nec mirum. §. si autem. quilibet opponit, circa finez. vbi ad hoc spe
ciale quesitum respõdet sanctus Augustinus: et fatetur quod de-
mones possunt in sanis corporibus christianorum immittere egri
tudinem mediante ministerio sortilegi et malefici, sed reprehẽdit illos qui credunt in eis propter periculum anime: quia qui in il-
lis credunt recedunt a fide christiana in totum, aut dubitant siue vacillant in ea, argumen. c. j. extra de hereti. et diximus supra ti-
9 tu. primo. questione. ij. ¶ †Non tamen tibi persuadeas quod ex sola illa imaginũ obseruantia tactu et cerimonijs absq; alia factu-
ra et maleficio possint huiusmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri: quia hoc esset ridiculũ credere, sed fiunt postea venenorum compositiones ꝛ conficiunt mixturas maleficij, quod prestant maleficiando, aut in corpore, aut extra corpus in corpo-
re. s. per pulueres venenorum commixtos in cibo, aut potu per-
sone maleficiande, aut per varias vnctiones factas in aliqua cor-
poris parte: in qua egritudinem cupiunt exoriri: extra corpus ve-
ro fiunt, quando ipse facture siue maleficia sic in vnum composita absconduntur in lecto persone maleficiande, super quo iactura fit aut sub limine ostij camere, vel alterius ostij, super quo persona ipsa maleficianda transitura sit illaq; pedibus calcare continget, de quibus latius infra dicet in sexta questione. Et istimet expres-
se professi peractis sacrificijs huiusmodi sepius consueuerunt in-
terrogare Sathanam in forma idoli super altare existentem, vt futurorum, aut preteritorum, siue presentium occultorum noti-
10 tiam sibi demonstret †qui Sathanas sub idolorum forma illis re
sponsa restituit de presentibus et futuris: valde occultis et remo tis verum et certum consueuit prestare responsum ex quo ipse qui est spiritus liber subtilis, et eleuatus nulloq; premitur pon-
dere carnis, sicut homo videt ꝛ expresse cognoscit omnia que fiũt et facta sunt in vniuerso orbe terrarum, que omnia facile homi-
ni indicare potest, sed que futura sunt minime: quia illa solus de⁹ nouit esse vera, prout sunt vel erunt in suo esse: quia apud ipsum vt dicunt Theologi, nulla datur temporis determinatio presen-
tis preteriti vel futuri: quia omnia sunt illi presentia in speculo diuine maiestatis, eo igitur excepto nulla creaturarum habet cer tam notitiam futurorum, vt latius infra dicemus, questione. x. et habetur per Esaiam. xlj. c. annuntiate nobis que futura erunt: et dicemus quod dij estis vos: et ideo demon qui est Dei creatura, vt habetur Gene. primo. non potest cognoscere futura ex certa scien-
tia, sed per quasdam coniecturas vt latius infra dicetur in decima questione: quotiescunq; igitur fit interrogatio de preteritis, aut presentibus occultis, vel de his que fiunt in longinquis partibus redditur prompta responsio, sicut ab eo qui habet certam scien-
tiam, vt not. in dicto. c. nec mirum. xxvj. questione. v. ꝛ notant ca-
11 no. in. c. ij. de sortileg. ꝛ. l. multi. C. eodem titu. †quotiescunq; vero queritur notitia futurorum: tunc non venit tam prompta respon sio, sed tardior dubia et implicita: quippe quia illorum in verita-
te ipse est ignarus, quorum certa notitia ad solum deum spectat: ꝛ ad illum duntaxat cui deus voluit reuelare, vt habetur Esaie di
cto. xlj. c. ꝛ dixi supra proxime: ꝛ habetur Act. apostolorũ. j. c. vbi dicitur. nõ est vestrum noscere tẽpora vel momenta que pater po-
suit in sua potestate. ꝛ per sanctum Tho. in. ij. ij. q. xxvj. articu. vj. ꝛ dixi infra eodem. qõ. vj. hi vero qui tacitam habent professionem cũ demone, licet ipsi quoq; sua execrãt maleficia demonis ministe-
rio et

Source : BIU Cujas

rio ꝛ ſuffragio et corpora ſaucia ab huiuſmodi langoribus ſanant nihilominus non habent eandem vim ꝛ poteſtatē, ſicut hi q̄ ſunt expreſſe profeſſi ꝛ ſunt reſpectu illorū, vt ita dixerim tanq̄ fratres nouitij; aut fratres tertij ordinis reſpectu profeſſorū cum ipſi tam in eorum profeſſionibus quā in cultu imitantur diuinum ꝛ mores noſtre religionis ꝑm diuerſitatē profeſſionis ꝛ cerimoniarū, oīa tamen ad eundem effectum tendentia, vt dicit tex. in. c. excōmunicamus. el. ij. in prin. extra de hereti. vbi dicitur, facies quidem habentes diuerſas candas vero adinuicem colligatas ꝛc. ¶ †Inter
12 quos non omittam illos † qui arte huiuſmodi iactāt ſe poſſe inuenire theſauros in locis valde remotis ꝛ ſubterraneis abſconditos et q̄ſq̄ inducunt homines ad talem inſaniam vt foueas quaz ingentes conficiunt pro inueniendis theſauris huiuſmodi, et iſta videtur mihi quod ſit vna ex turpioribus illuſionib⁹, quas demō homini faciat: quia in rei veritate nunq̄ legi, vidi, nec audiui, quē quam ex necromantis, magicis, aut ſortilegis huiuſmodi aliquos vnq̄ inueniſſe theſauros, aut alias aurum vel argētū, ſed q̄plures vidi huic operi incūbētes qui mirabiliter conati ſunt velle experiri poſt multos labores ꝛ diabolicas obſeruantias demum nihil viderunt, nec inuenerunt, niſi terrā, ꝛ ratio eſt: q̄ deus non permittit, nec vult demonez poſſe theſaurizare: quia alias ſequeretur qō iſti magici, necromātici, ac ceteri diabolice fidei profeſſores eſſent ceteris chriſtifidelibus ditiores ac preſtantiores, ꝛ quā plures reperirentur ex ipſis chriſtifidelibus qui animo ditandi proſequerent illos nec curarent chriſtianaz ipſam poſtergare fidē vt magno theſauro abundarent et venerarentur ab omnibus. Quinimo videmus hodie totum oppoſitum q̄ iſti ſortilegi, magi, necromātici, ꝛ ſimiles ſunt ceteris chriſtifidelib⁹ pauperiores, ſordidiores, ꝛ viliores, ꝛ in hoc mundo deo permittente calamitoſam vitam communiter peragunt, demū vero infelici morte pereūt, ꝛ eterni ignis incendio cruciantur, vt in. c. firmiſſime. extra de hereti. ꝛ. xxvj. q. v. nec mirū, ꝛ ea qua demō argutia illos decipit eadem ꝛ ſimilib⁹ promiſſionibus ipſi nos decipere ſtudent, ſed nō capiūt, niſi aliquos qui ſunt ſimplicis cognitionis, ꝛ carent intellectui ꝛ ratione vel q̄ ſunt nimium creduli ꝛ curioſi qui auiditate quadam impudenter appetunt ſcire ea que nulla ratione aut honeſta cauſa cōpetit ſibi
13 inueſtigare. d. c. nec mirū. §. auguria. ver. portentis. ¶ †Sed quero nunc an aſtrologi: chiromantici, ꝛ ſimiles qui ex ſignis celeſtib⁹ ꝛ aſtrorum curſibus futura predicunt incidunt in peccatum, ꝛ videtur dicendū qō ſic, q̄ iſtorum notitia ad ſolum deum creatorem pertinet, vt ſupra proxime diximus, ꝛ habetur Eſaie. xlj. c. annuntiate nobis ꝛc. Tu dic aut iſti Aſtrologi, ꝛ alij prenominati volūt futura ipſa predicere ex certa ſciētia, ꝛ non licet eis: quia ſigna illa celeſtia ſunt ſigna rerū non cauſe rerum, ſ. cauſe finales, ꝛ licet inclinent naturam humanam ad aliquid faciendū, non coarctant nec imponūt neceſſitatem alias nulla eſſet in nobis liberi arbitrij poteſtas a deo tributa ſi cogeremur contra voluntatem noſtram peccare, vt dicit. S. Tho. in. ij. ij. q. xxvj. articulo. vj. ꝛ not. per Abb. in c. ij. de ſortileg. aut predicunt illa per modum demōſtrationis, ſeu inclinationis, ꝛ bene dicunt dūmodo non demonſtrent neceſſitatem preciſam neq̄ cauſatiuam in eo quod ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare poteſt, vt dixi, ꝛ iſto modo non peccant
14 nuntiando. ¶ †Iterum queri poteſt quid de chiromantia, que eſt diuinatio quedam que fit per lineamenta manus, an liceat fieri ſine peccato vel ſine pena: dic quod eodem modo aut quis narrat preterita que euenerunt illi cuius manus intuetur, ꝛ nō eſt peccatum, nec prohibitum, aut quis predicit futura: et iſto caſu ſit eadem diſtinctio de qua ſupra, aut quis vult predicere neceſſitatiue ꝛ certo modo, aut inclinatiue. primo caſu diuinatio ipſa ſapit hereſim per ea que ſupra proxime diximus, ſecundo vero caſu non ſapit hereſim, nec meretur penam qui illa predicit: q̄ vaticiniū iſti⁹ chiromantie fit, vt plurimū per regulas aſtrologie, vt not. iſti ſummiſte, maxime Joā. lect. in ſumma confeſſ. eodem titu. q. ij. et. iij. ꝛ v. ꝛ ſanctus Tho. d. diſtinc. xcv. articu. v. ¶ Aut nos loquimur de ſecunda ſpecie que dicitur amatoria ꝛ hec ſortilegia fieri poſſunt p vtrunq̄ profeſſum, ſc̄z tacite et expreſſe profeſſionis ſicut alia diui
natiua, †ſed aduerte quod hec ſortilegia et ea que ſequūtur tertie ſpeciei fieri poſſunt dupliciter ſcilicet ꝛ in corpore, ꝛ extra corpus perſone maleficiande, vt. l. eorum. in princip. et. l. multi. C. eodem titu. et. l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pen. et. l. iij. §. hec adiectio. ff. ad legem corne. de ſicar. ꝛ habetur in. d. c. nec mirum. §. nullum ſuffragium. in ver. ſed hoc quoſdam fallit ꝛc. in corpore eīm fieri dicuntur per cibum vel potū regulariter, vt. d. §. qui abortionis. et. §. hec adiectio. extra corpus autem hoc eſt extra inteſtina ſiunt per aliquas mixturas compoſitas ex herbarum foliis vel radicibus metallis, reptilibus terre auiuz plumis, vel membris, ſeu inteſtinis earūdem auium animalium, vel piſcium, aliarūq̄ ſimilium rerum naturaliū: illaq̄ q̄ſq̄ cōſuūt in chlamyde perſone maleficiande ad amorem, vel ſub capite lecti ſuper quo perſona ipſa dormit abſcondunt aut ſub limine oſtij camere, aut alterius ſuper quo ipſe maleficiandus vir aut mulier tranſitura ſit. Quidam ſolent apponere imaginem cere, iuxta ignem ardentem completis ſacrificijs, de quibus ſupra, ꝛ adhibere quaſdam preces nepharias et turpia verba, vt quemadmodum imago illa igne conſumitur ꝛ liqueſcit eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri ferven
16 ter ardeat ꝛc. †In iſtis etiam ſortilegijs ad amorem, vt plurimuz admiſcentur ſacramenta eccleſiarum, ſicut eſt hoſtia conſecrata, vt nota. glo. in. c. accuſatus. §. ſane. de hereti. libro. vj. vel nondum ſacrata, ſed circunſcripta notis ꝛ literis ſanguineis ſuper qua dici curant: quandoq̄ vnam, duas, tres, quinq̄, pluresue miſſas: quibus celebratis tradunt hoſtiam ipſam non integram, prout eſt, ſed in puluerem redactam valde ſubtiliter perſone maleficiande quam aſſumere faciunt in cibo, ſicut in meneſtra vel in potu, eodem modo faciunt cum calamita immixta alijs ſpeciebus et tradita, vt ſupra in cibo, vel potu perſone maleficiande ex quo dicunt illam eſſe nature attractiue, et quod poterit cor ꝛ voluntatem abſorbentis attrahere ad amorem perſone tradentis, ſed omnes ſunt nuge, et demonis fallacie que ratio vel nunq̄ ſortiuntur effectum ſtante liberi arbitrij poteſtate. mirum quid eſſet quod mulier caſta et honeſta violenter traheretur ad peccandum et ad amandum illum quem natura ipſa ſue conditionis non patitur: quia nemo, vt ſupra proxime dixi inuitus compellitur ad peccandum, niſi qui curioſe et ſponte accedit ad peccatum, dicto. c. nec mirum. §. auguria. verſi. his ergo portentis non negatur: tamen quod demō aſtutia et ſollicitudine ſua non poſſit tam grauiter et ſollicite mulierem ipſam tentare et illi perſuadere, adeo quod incidat in peccatum et incipiat amare virum illum quem prius nunquam nouem
17 rat. †Et ideo dixerunt quidam magni theologi, quod ſi aliquis maleficiatus aut maleficiata reperitur qui deuenerit ad effectus quos tendunt maleficia predicta id profecto non prouenit virtute et potētia maleficij vel ſortilegij, rationibus predictis, propter liberū arbitrij poteſtatem, ſed deuenit virtute diabolice tentationis, qui demon, vt credentium animas facilius decipiat, ita quod firmiter credant quod illa ſortilegia faciunt miracula et vera ſint eorum opera, ipſemet adeo vehementer et ſollicite infeſtat mulierem ipſam tentationibus et perſuaſionibus die nocteq̄: adeo quod nunquam ſinit ipſum vel ipſam aliquo momento quieſcere, nec in ſomnijs, nec in vigilia, adeo quod multoties accedente, maxime opera: et miniſterio extrinſeco ſortilegi, qui extrinſecus cooperatur, et literis amatorijs et precibus pollicitationibuſq̄ verbalibus: adeo quod fragilis ſexus ſepe illaqueatur, et cadit in peccatum et hoc non prouenit virtute: et potentia ſortilegij, ſed demonis tentationibus et opera hominis extrinſecus cooperantis, vt dixi, qui infectantur mulierem ipſam tanquā venatores feram, aut aucupatores auem et neceſſe eſt quod poſt aliquod bellum reddat ſe victaz in manibus hoſtis et cedat propter ſuam debilem naturam, et imbecilles vires quas habet ad reſiſtēdum diabolo, immo perquam facilis eſt credula, ꝛ que noua ſunt tam bona quā mala libenter appetit, vt not. Gene. iij. et. c. fo. 2us. de verbo. ſigni. nec dici poteſt hoc violenter fieri, ſed ſponte quia mulier ipſa ſponte incipit incaleſcere in amorem illius viri et voluntarie illum deſiderat: et hoc euenit ex natura ſua, ꝛ voluntate non violentia ſortilegiorum. et hec eſt facilior via ad flectendum pudicos animos ad libidinem quam alia: et maxime ſi quando hec tētatio fit, mittūtur nuntij, Epiſtole amatorie, ꝛ ſimilia ad mulierem. his vel ſimilibus modis videntur facilius flecti quam vi ipſius maleficij. ¶ Et nota vnum valde ſingulare quod Sathanas videns ſe minus potentem in hac ſpecie ſortilegiorum amatoria, in qua non poteſt hominem inuitum trahere ad amandum, ſicut in tertia ſpecie, in qua etiam viro vel muliere inuita in eius corpore egritudines intromittit, vt infra latius dicemus in ſpecie illa, et habetur in dicto. c. nec mirum. circa finem. in verſicu. ſed hoc quoſdam fal-
18 lit ꝛc. †Effectus enim iſtius ſortilegij requirit puram et liberam voluntatem: quia nemo amat inuitus et licet iſti⁹ vulgares fateri ſoleant ſe inuitos amare, et propter poculum aſſumptum compelli ad amandum, hoc eſt falſiſſimum ſi volumus intelligere de neceſſitate preciſa, vt compellatur homo ratione et voluntate: quia hoc non permittit deus ne tollatur liberi arbitrij poteſtas quam habet homo ſi tu dicerescompellitur homo perſuaſionibus demonis: tunc dico quod non compellitur in ratione, ſed in concupiſcentia carnis: quia fragilis eſt et niſi fortiter et deliberate reſiſtat vel fugiat incidit in laqueum vt latius infra dicam in hac. q. et hactenus nunq̄ vidi: nec legi poteſt maleficiorum ordinationibus ſine potius machinationibus ab iſtis maleficis ſacra miſceri,
19 niſi in his que fiunt ad amorem et in hac ſpecie. ¶ †Hoc bis aut ter habui in facto ſortilegos, qui huic ſortilegio ſiue maleficio incumbentes hoſtiam commiſcuerant, vnum videlicet clericum religioſum qui hoſtiam ipſam ſacratiſſimam accipiebat cuius partē ipſe ſceleratiſſimus qui cupiebat amari aſſumpſerat dicendo quedam verba ſatis turpia atq̄ nephanda, que hic referre non expedit, reliquam vero partem hoſtie miſerat ad ipſam mulierem non in forma hoſtie, ſed minutatim cōtritā, aut in puluerem redactam

Source : BIU Cujas

sumendã in cibo aut potu. ¶ Iterũ habui aliũ qui hostiam ipsam nondũ sacratam acceperat: & super illa circũ circa cũ sanguine anularis digiti nonnulla verba satis turpia descripserat, deinde ipsaz hostiam super altari imposuerat hoc est super nudo lapide sacrato sub linteamine tñ altaris abscõditam et a quodã sacerdote rotũde conscientie super illa quincz missas celebrari fecerat certis orationibus ad eius propositũ superadditis, deinde hostiã ipsam sumpserat, que tamen non erat expresse consecrata cuius partem pro se assumpserat alterã vero partem persone maleficiãde tradiderat redactã in puluerẽ, vt proxime dixi asserẽtes vtercz ipsorum q hostiam ipsam assumpserat indissolubili amoris vinculo adinuicem colligari nihilominus nullũ effectum apparentem vidi nec perce-
20 pi. ¶† Nec sunt adhuc anni duo elapsi, quod alium similem casuz audiui Rome accidisse de quadam impudica muliere in cuius cofanis reperte fuere due hostie super quibus ambabus erant descripta verba quedam sanguinea &c. quas ipsa tenebat vt asseruit ad effectũ tradendi cuidã alteri mulieri ad instantiã viri qui eiusdem mulieris amorẽ concupiscebat. ¶ Alias quocz nonduz est annus elapsus qõ due ipudice mulieres Rome quas vidi & audiui ab excellentissimo viro Reuerẽdo dño Locũtenente Reuerẽ. D. Vicarij pape: qui illas captiuatas habuerat & examinauerat que acceperant oleum baptismatis quo inunxerant sibi labia dicentes hec verba: fides abrenuntio tibi, & cum labijs illis sic inunctis deoscu-
late fuerant viros quosdã causa captãdi amorem ab ipsis, vt ipse asserebant nihilominus demũ omne experimentũ fallax & suorum excessuum condignas vidi luere penas. ¶ Aliud exemplũ: a triẽnio & citra in eadem vrbe contigerat qõ quedã turpissima mulier acceperat particulaz cutis illius qua infans indutus egreditur de vtero matris ꝙprimum venit in lucem illamcz similiter super nudo lapide sacrato latuerat & super illa plures missas numero quincz celebrari fecerat, cutimcz predictã postmodum assumpserat & baptizauerat sub nomine persone maleficiãde cum aqua baptismatis & cerimonijs consuetis, deinde eandem in puluerez redegit ad effectum tradendi persone maleficiãde: tamen interim capta fuit: nec perficere potuit sortilegium, sed congruas sceleris sui luit pe-
21 nas. ¶† Redeundo igitur ad propositum dico quod isti sortilegi sepius requirunt remedia sacramentorum ecclesiasticorum in istis sortilegijs amatorijs videntes forsan qõ diaboli auxiliũ nõ est sibi satis putantes ꝑm demonis persuasiones, quod sacramenta huiusmodi summopere commoueãt animos hominum ad amandũ terrena & illorũ concupiscentias naturales, sed in hoc iudicio meo summopere decipiuntur putantes tãtum immensum eucharistie sacramentum mundanis lasciujs & peccatis prestare suffragium: quia in sacrificijs nullum aliud est maius per quod omnia tolluntur peccata & anima christiani per ipsum vnitur deo. de conse. dist. ij. cum omne crimen. & c. nihil in sacrificijs. & in clemẽ. j. de reliq. & ne sanct. & ibi not. d. Lardi. & similiter cetera sacramẽta, que ad exclusionem spiritus maligni & purificandum animam a peccatis, et ad confirmandum vnionẽ fidei christiane adinuenta fuerunt, put est oleum sanctum baptismatis chrismatis & extreme vnctionis. j. q. j. detrahe. & c. firmissime. de hereti. & de cõsecra. dist. iiij. in princi. & eadem distin. c. presbyteri. c. nullus ministrorum. & tetigi. ſ. ti. j. in ij. q. in prin. fatuum esset dicere quod istos contrarios effectus
22 operarentur. †Sed ego credo qõ Sathanas sub hac specie vehementer decipit istos sortilegos persuadendo illis quod istorum sacramentorum abusus parit mirabiles effectus quo ad amorez, sed hoc ipse facit in vilipendiuz christiane fidei, & vt grauius offendat diuinam maiestatem, quinimo quãdocz reperiuntur. quidam sacerdotes qui sunt adeo proteruez reprobe conscientie: qui audent in ipso sacrificio misse scienter dicere nonnullas pravas orationes & nepharias preces, et maleficiãdam personem nominare, & apprehensis sortilegijs super altari manibus propijs illa immolari deo non verentur exorantes quod suscipiantur exaudiande preces, vt illum ad quẽ destinata sunt sortiantur effectum ex quibus apparet qõ Sathanas adeo subtiliter operatur quod ab hominib⁹ & sacerdotibus dei ministris apud altare sacratum cultũ adoratio nis extorquet in maximũ dedecus ecclesie & diuine maiestatis offensam illos decipit, prout vidimus supra proxime de thesauro. ¶ Quidã alij capiunt cutim virgineam aut infantis de quo supra diximus, aut alterius quadrupedis nondũ nati hoc est qñ nascit abortiuum quã redigunt in membranam quam appellant chartã virginem & tenent quandocz in forma quadrata, quandocz vero in forma rotũda, sicut hostia vel parũ minus & super illis describunt aut scribere faciunt verba incantatiua & coniuratiua spirituũ quibus immiscent certos characteres & signa quedã extranea quibus
23 demonũ inuocatio contineꝯ, vt latius. j. dicet. q. viij. †q demones magicis artibus aduocati, mediãtibus istis sortilegijs characteribus & signis coacti aduenient certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, ritibus & imaginibus consecratis vel potius execratis, vt dicit sanctus Tho. in trac. qq. prime partis. q. x. ver. nonum. in titu. de miracu. vbi etiam dicit quod per ista vel similia nomina demones vocati coguntur venire si magus illos aduocat, & licet insint, et appareant aliqua nomina dei nihilominus illorum finis, & vltimus effectus semper tendit ad istud, sed ideo illa dei nomina apponunt, vt facilius legentes decipiãtur, & credãt per illorum nominũ expressionem rem ipsam sanctam atcz deuotam esse. Et ex istis quã plurimas vidi & abstuli de manibus maleficorũ, & inter alia sepius vidi ista verba inserta, agios, otheos, agios ischyros, agios athanatos, hoc est deus acharõ, deus immortalis, & clarum est qõ hoc nomẽ acharon, est nomen Sathane, siue Beelzebub, vt not. iiij. Regum. dum Elias diuino numine inspiratus reprehendit Ochoziam regem qui derelicto diuino cultu deos extraneos adorabat dicens. Nunqd nõ est vobis deus vester de⁹ Israel: vt etatis ad cõsulendum Beelzebub deuz Acharon. de lecto quẽ ascendisti non resurges &c. Quidam alij admiscent in ipsis sortilegijs amatorijs partẽ aliquã chlamydis aut camisie filum si habere possunt persone maleficiande, & cum illis & alijs mixturis componunt facturas suas, quidã vero capiũt auiũ aut bruto rũ intestina vel membra seu aliã corporis vel mẽbri particulã, prout quidaz cepere iecur vulpis, oculos lupi, aut illius caput, cor cerui, noctue intestina, aut bubonis, linguam milui aut philomene & similium.
24 ¶† Nec putes qõ sola istarũ rerũ mixtura sufficiat ad causandum predictos amoris effectus nisi adessent verba diabolica exorcizantia, & sortilegi mẽs & intẽtio predicta oia Sathane vouentis & veluti sacrificia immolãtis ad hmõi turpes effectus. quẽadmodũ essi per verũ sacerdotem immolatur hostia que deo creatori cũ deuotione offertur. ita per istos maleficos & sortilegos verum diuinum cultũ imitantes violantescz hec eorum reproba sacrificia immolãtur quib⁹ oblatis & emissis precibus statim efficiunt a demone cõsecrata, seu potius execrata. p not. in. d. c. nec mirũ. ſ. sed hoc quosdam &c. & sanctus Aug. in lib. x. & xxj. de ciui. dei idez testatur, vide S. Tho. in trac. qq. dispu. q. x. ver. nonũ prime partis. in tit. de mira. & in ver. respondeo in fine. alioquin sequeret qõ quilibet alius christianus extra illorũ professionẽ si haberet notitiã illorũ verborum posset eadem cõficere sortilegia & eosdem effectus cõcipere qõ non est dicendũ per ea que supra dicta sunt, & per ea que habentur
25 in. d. c. nec mirũ. ſ. necromãtici. ver. ad hec omnia. ¶† Tertia succedit species sortilegiorũ que malefica dicitur, & merito, naz ex illa nullum bonũ, sed oia mala pueniunt, diuerse egritudines ex ipsis sortilegijs in humanis aut brutorũ corporibus exoriuntur, & mors qñcz succedit citius vel tardius ꝑm venenorum atrocitatem, aut leuitatem, & ista similiter dupliciter fiunt, aut in corpore, aut extra corpus sicut amatoria, excepto qõ fiunt diuerse compositiones. ſ. ex diuersis speciebus & mixturis: qz in specie illa ꝓcedenti, vt plurimum interueniũt res dulces callide & amene humane nature placabiles coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi et ideo lex appellat illa bona vel nõ mala venena: qz non sunt facta hoĩs necandi causa, vt. l. iij. ſ. hec adiectio. ff. ad legẽ cornel. de sica. In hac vero vltima specie que dicitur malefica, & ꝓpter odium vel indignationem, vt plurimũ fit ad vindictã & vltionem alicuius iniurie, fiunt diuersa, immo cõtraria sortilegia & maleficia in quibus mala venena. ſ. ea que facta sunt hoĩs necandi causa vt plurimum cõmiscent qñcz plus, qñcz minus ꝑm qõ isti malefici grauiorẽ vel leuiorem querũt inferre iacturã, & ista pocula venefica sunt cõiter frigida, amara & noxia, & nature humane hominũcz saluti cõtraria
26 vt dicit tex. in. l. & si excepta. & c. l. fi. in prin. C. eo. ti. de malef. †& ideo lex appellat ista mala venena, & nõ solum punit ille qui ipsa potanda tradit, verũetiã qui illa cõficit seu cõponit, tenet & vẽdit. d. l. iij. ſ. hec adiectio. ex his em̃ varie ac diuerse proueniunt in humanis aut brutorũ in corporibus infirmitates & egritudines insanabiles exoriunt. ſ. febris, tussis, ptisis, frenesis, dementia, dilucida interualla, intestinorum corrosio, cordis dolor intensus, vel capitis, vẽtris mugitus, morbus sonticus, mẽbri debilitatio, nerui alicuius attractio, vel alia similis calamitas ex qua corpus paulatim cõsumitur & absqz remedio medicorũ tendit ad necẽ. Qñcz vero introducit virilis membri languedo & debilitas renũ in viro, in muliere vero vulue arctatio, aut matricis frigiditas et indignatio talis ex quavir reddit omnino impotẽs ad generãdũ, mulier vero incapax & vndicz reproba ad recipiendũ sperma in coitu ad cõcipiendum, ita qõ reddit inutilis ꝑ matrimonio, & fit qñcz separatio nõ dico thori, sed ipsius matrimonij, & dat facultas iterũ nubendi illi qui petijt dissolutionẽ & ego vidi semel in facto casuz hmõi vbi mulier cõquerebat de viri impotentia q̃ ex maleficio hmõi puenerat, q̃ durauerat per trienniũ, put iura requirunt: adhibita postea septima manu ꝓpinquorum fuit facta dissolutio matrimonij ꝑm qõ habetur in. c. j. & c. litere. de frig. & malefi. & not. doc. in. c. fraternitatis. eo. ti. quas cõpositiones & mixturas isti malefici ex plurib⁹ speciebus venenorum componunt quedaz ex herbarũ foljs festucis aut radicibus, piscibus, animalibus, aut reptilibus venenosis, lapidibus, atcz metallis. vide. S. Tho. in tracta. qq. q. x. prime partis in titu. de miracu. versicu. sextum. quorum tamen quedam in liquoribus, quedã vero in puluerib⁹ resoluta tenent: & cũ ipsis sortilegis

27 tilegia ſua fabricare ſtudent. †Quidam vero ſunt qui ſola verbo
potentia hoiem aut brutum interimũt aut egrotare permittũt ⁊
alia quedã miranda faciũt, vt habeť in. c. igitur genus. xxvj. q. iiij.
⁊ dixim⁹ ſupra hac. q. in prin. ⁊ tetigi infra eo. q. ſeq. que oia demo
nis inſtructione ⁊ doctrina nouerũt ⁊ hec ſunt inveritate q̃ reddũt
humana corpora languentia vel morbũda ſepe licet in ipſorũ ma
leficiorum, ſiue facturarũ reſolutionibus ſpecies ⁊ materie quedã
multũ extranee appareãt, put alias vidi pluries qõ p̃dicti malefi
ciati poſt cp̃ habuerũt remediũ liberationis ſepius ex pectore p̃j
ciunt aut ex ore enomũt vel inferius p̃ ſeceſſum emittunt acus, ca
pillos, ferramenta, clauos, plumas, ſulphur, lapides ⁊ res demum
tales quas impoſſibile erat dictũ maleficiatum potuiſſe comedere
non ſolũ integras, ſed nec fractas vel minutatim in fruſta cõciſas,
vnde videť quid mirandum, ſed dic vt quidã dixerũt quod Satha
nas ad maiorẽ hoim deceptionez facit apparere dictas extraneas
ſpecies in reſolutione facture vt res magis miranda videatur quã
doquidem inſpiciunť, ⁊ conſiderantur ea eſſe talis nature, forme ⁊
qualitatis, quod impoſſibile erat illa potuiſſe ingredi in corpore
maleficiati per aliquam partem naturaliter, ſed in rei veritate non
ſunt vere ſpecies naturales: ⁊ qõ ſit verũ apparet: qr illa emittunť
per vomitũ vel ſtercus, ⁊ ſic inter illas materias liquidas apparẽt
a principio cum primum exeunt de corpore, ſed ſi ſeruares mate
rias illas biduo triduo, aut qnq̃ dierum ſpacio, put alias ego ſtu
dioſe ſeruari feci videres oia ea liquefacta penit⁹ ⁊ ipſarũ formas
perh̃ſſe totas quod ſi naturalia eſſent p̃fecto in ſua priori ſiue pri
meua forma remanerent nec poſſent per aliquos liquores aut hu
miditates corrũpi, maxime ferrum ⁊ lapides propter eius natura
28 lem duritiem, vt manifeſtum eſt omnibus. †Quidã alij dixerunt
quod demones vt res miranda videatur: tunc temporis qñ malefi
ciatus prouocat ad vomitum vel ad opus vẽtris velociſſime ⁊ in
viſibiliter afferunt ibi ſpecies illas, ſiue materias de quibus ſupra
veras ⁊ naturales quas aliunde acceperant et attulerant ibi. Sed
nota qõ licet demon ſui potentia naturali hoc facere poſſet ⁊ tam
dextro modo illas inſerere i vomitu vel ſtercore maleficiati quod
nullus hominum aduerteret: tamen prior opi. mihi magis placet
qõ ſint apparentes ſpecies ſub illis formis nõ naturales: quod ſit
verum apparet ratione predicta: qr communiter non durant ſub
illa forma, ſed breui tempore reſoluuntur in illis liquoribus cum
quibus mixta aduenerant, prout ego pluries vidi, ⁊ manibus p̃
priis tetigi, que a principio vt dixi apparebant vere ⁊ naturales ⁊
retinebant in ſe neſcio quid duri: tamen breui tempore vt predixi
reſoluuntur ⁊ pereunt. Quandoq̃ vero iſte mulieres malefice ſiue
malefici media nocte ingrediuntur thalamum perſone malefician
de (in quibus quomodo ⁊ qualiter ingredi poſſunt, maxime quã
do oſtia et feneſtre ſunt omnia clauſa ⁊ fortiſſimis ſeris ⁊ clauibus
29 concluſa, dicetur. j. eo. q. viij.) †⁊ maleficiandum ipſum ſiue maſcu
lus ſit, ſiue femina dormientẽ ſuis liquorib⁹, aquis, oleis, aut pin
guedine, ſiue alijs ſimilibus vnctionibus plura et diuerſa venena
continentibus inũgunt qñq̃ femora, qñq̃ autem ventrem, aut ca
put, guttur, pectus vel coſtas, ſeu aliam partem corporis perſone
maleficiande, que ſic dormiens nihil ſentit, ⁊ eſt tanta vis ⁊ poten
tia illius vnctionis qõ paulatim durante calore ipſius dormiẽtis
ingreditur intus carnes ⁊ vadit ad penetralia cordis viſcerum ma
leficiati, vnde paulopoſt cauſanť ingentes dolores in corpore ma
leficiati cum primum. ſ. maleficium vel factura, vt dicunt, tãgit in
teſtina maleficiati, illinc ſuccedunt maximi vlulatus ⁊ lamentatio
nes quã crebre, ⁊ hoc vno modo fortilegia venefica fiũt in corpore:
qr maleficium ſiue factura tangit inteſtina. Alio modo fiunt ſimi
liter in corpore per cibum aut potum: qr illa eorum venena et ma
leficas mixturas in puluerem, vt plurimũ redactas in vino vel fer
culis intromiſcent, ⁊ iſto modo tradũt mala fercula ⁊ peſtiferos po
tus ignaris, ⁊ his qui bona fide cũ eis cõmedunt vel bibunt. ⁊ ideo
conſulo omnibus, vt quã maxime precaueãt ne comedãt vel bibãt
cũ eis qui dicunť malefici aut cũ mulieribus maleficis, ſed fugiant
eorũ vel earũ cõuerſationẽ, ⁊ merito conſtituit imperator qõ iſtor
cõuerſationẽ ⁊ amicitiã q̃uis verus ſit vnuſqſq̃ oino fugiat. l. nul
lus. C. de mal. ⁊ math. qr ſunt inimici humani generis ⁊ hoſtes cõis
ſalutis, vt dicit tex. in. l. ⁊ ſi excepta. in prin. ⁊. l. ſi. C. eo. ti. ſemperq̃
ſtudẽt inferre aliqua mala in humanis corporibus vel in bonis et
hoc faciũt demone inſtigãte vt ſemp operenť malũ cõtra aliquẽ ex
chriſtifidelib⁹, ⁊ neceſſe eſt qõ hoc faciãt imperãte Sathana poſt cp̃
illius imperio ſe ſubiecerunt ⁊ promiſerũt obedientiã, vt latius di
30 ximus. ſ. ea. q. in prin. in ſecunda ſpecie. ¶ †Alio modo fiunt hec
maleficia. ſ. extra corpus quod eſt qñ iſti malefici abſcondunt in ca
pite lecti vel in alia parte ſuper qua maleficiandus iacere debet
ipſa venefica fortilegia aut ſub limine oſtij camere abſcondunt ea
dem dũmodo perſona maleficiãda ſuper illis trãſitura ſit ⁊ illa pe
dibus calcare contingat: qr ſtatim facta calcatione qñ ſunt in limi
ne vel facta iacẽtia corporis qñ fiunt in lecto factura ipſa fortitur ef
fectum ⁊ recipiunt qñq̃ certa venena adeo atrocia ⁊ furibunda q
bus pedibus calcatis ſtatim perit qui illa calcauerit, quedam alia
ſunt que non ſtatim occidunt, ſed ſpacio duorũ triũ vel octo aut. x.
dierũ plus vel minus ſm quod voluerint ipſi malefici: qr ſciunt illa
temperare, put ex pluribus cõfeſſionibus reorũ iſtius criminis ac
cepi qui ſimiliter faſſi ſunt ex quibus reb⁹ cõficiũtur ⁊ qualiter fiat
illorũ temperatio ⁊ quẽ effectum operãtur ſingula que hic referre
non licet ſufficiat tibi ſcire qõ hec fieri poſſunt arte ⁊ induſtria de
monis ex rebus naturalibus miniſterio ⁊ opera fortilegi interue
niente, vt fateť ſanctus Augu. in lib. x. de ciui. dei. ⁊ habeť. xxvj. q.
v. c. nec mirũ. circa fi. ⁊. l. multi. ⁊. l. eorũ. in prin. cũ pluribus alĩs. ll.
31 C. eo. ti. ¶ †Et notavnũ qõ in oĩbus fortilegĩs cuiuſcũq̃ ſint ſpe
ciei ſemper interueniũt verba, quedã malefica opus illud qõcũq̃
ſit demoni conſecrantia ⁊ eius auxilium ad id faciendũ ſiue potius
machinandum inuocantia. ¶ Concludo igitur in hac materia qõ
in quolibet fortilegio tria concurrere debent perſona malefica. ſ.
profeſſa. verba conſecratiua et materia conſecrata. ⁊ ad illum effe
ctum compoſita, excepto maleficio incãtationis qõverbis tm̃ per
ficitur, vt habetur. xxvj. q. iiij. igitur genus. ⁊. q. v. nec mirum. ⁊ ſu
pra diximus hac ea. q. in prin.

Summarium.

1 Fortilegia in quibus locis ⁊ quo tempore fieri ſoleant.
2 Lux veritatis Chriſtus vniverſum mundum illuminans.
3 Fortilegia quare potius de nocte q̃ de die fiant.

1 Quarto quero quibus lo-
cis ⁊ tẽporib⁹ hec fortilegia fabricantur ⁊ vbi ipſi
fortilegi ⁊ alijs ſimiles conuenire ſolent. Reſpon
deo quod vt plurimum in locis foreſtibus, occul
tis, ſubterraneis, et ab hominum converſatione
remotis, ⁊ peregrinis, ruinoſis atq̃ deſertis, et ſemper de nocte
fiunt, vt nota. in. c. epiſcopi. xxvj. queſtione. v. ratio poteſt eſſe du
plex. prima quia demon poſt caſum ex paradiſo effectus fuit ob
ſcurus, et tenebroſus, vt concludunt communiter Theologi ⁊ ma
xime Sanctus Thomas in tracta. qq. queſtione. xvj. arti. j. ⁊. vj. in
titu. de demon. conſequens eſt quod omnia opera que ipſe facit
fiant in obſcuro et tenebroſo loco et tempore, eo maxime etiam qr
opera ipſa ſunt peccata que communiter dicuntur nigra et oppo
ſita luci veritatis virtutis et iuſtitie merito conficienda ſunt tem
pore nigro ⁊ obſcuro, iuxta illud commune dictum: qui male agit
odit lucem. xvij. qõ. ij. pernicioſam. et de penitentia diſtinctione. j.
2 item ſi ante. †Lux enim veritatis eſt illa que illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum, que eſt Chriſtus, vt ha
betur Joan. j. iij. v. et. viij. c. et. l. inter claras. in princip. C. de ſum
ma trinitate. et eſt lux interna que clarificat animam et intellectũ
hominis. de conſecratione diſtinctione. iiij. in princip. Sathanas
enim virtutibus bonis operibus et veritati quantum poteſt ad
verſatur ex quo ipſe mendax eſt et tenebroſus, vt ſupra diximus,
nimirum ſi loca ſordida obſcura et tenebroſa ſibi elegit ad ſimili
tudinem ſui, vt not. Joannis. iij. c. et. lxxxj. diſtinctione. valent in
3 terdum. ¶ †Secunda redditur ratio quare potius de nocte quã
de die hec opera fiunt: quia ſi de die fierent poſſent videri ab ali
quo et facilius diſcooperirentur eorum maleficia et deveniret
ad notitiam curie et iuſtitie, facilius caperentur punirenturq̃. ne
igitur tam facile detegantur et impediantur eorum opera fieri et
ſacrificia celebrari faciũt de nocte in locis predictis vt a nemine ha
beãt impedimẽtum per ea que. ſ. dicta ſunt. ⁊ no. in. d. c. epiſcopi.
xxvj. q. v. ⁊. c. nec mirum. ea. q.

Summarium.

1 Fortilegi quibus rebus aut inſtrumentis in ſuorum fabrica
tione facinorum vtantur.
2 Fortilegia facta per homines tacite profeſſionis per que fiant in
ſtrumenta.
Inſtrumenta fortilegij amatorij que ſint.
3 Fortilegia extra corpus quibus fiant inſtrumentis.
4 Honor abſq̃ dei gratia diabolo tentanti reſiſtere non poteſt.
Diabolus plus timet ſignum crucis quã cetera omnia que in mũ
do ſunt.
Diabolus ante Chriſti aduentuz duas manus habere dicebatur.
5 Chriſtus per paſſionem ſuam e diaboli manibus in ſe credentes
eripuit.
Mulier ex ſe pudica quandoq̃ ad libidinem diaboli opera pro
vocatur.
6 Sexus mulebris res admodum fragilis, facile decipi poteſt.
Inſtrumenta tertie ſpeciei fortilegiorum que venefica dicitur,
que ſint.

Source : BIU Cujas

7 Venena mala proprie que dicantur ⁊ que bona.
8 Sortilegia quedam fiunt ex particula cadaueris hominis.
9 Imagines de cera fiunt quandoq; a sortilegis ad maleficiandos homines.
10 Imagines quare in sortilegijs fieri soleant, cum nihil operentur.
11 Diabolus sub diuersis instrumentis ⁊ figuris docet sortilegos diuersa committere flagitia.

I Quinto quero quibus rebus, †mixturis ⁊ instrumentis vtuntur isti sortilegi ad hec sua sortilegia fabricanduz. Respondeo qđ varijs atq; diuersis, quorum pars maior declarata fuit supra eo.q.iij. nihilominus ad maiorem expressionem: qr materia ista non est minus confusa q̄ diffusa, dicã aliqua vltra ea que ibi dixi ideo dic qđ. ¶ Aut loquimur de prima specie que est diuinatiua in qua quãdoq; versantur sortilegi q sunt professionis expresse, aliquando vero hi qui tacite sunt professionis. ¶ Primo casu dic qđ quotiescunq; sunt in celebratione sacrificiorum omnibus fere ⁊ eisdem instrumentis vtuntur ad sacrificãdum, quibus vtuntur nostri sacerdotes christiane religionis, ⁊ cuz illa reuerentia cultum demonis sub idolorum forma celebrare solent, ⁊ offerre preces qua ⁊ quibus veri sacerdotes christiane religionis verum diuinum cultum venerantur, vt no. Joã. lec. in sum. conf. in ti. de sortileg. c. j. ⁊. ij. ⁊ no. in. c. nec mirum. xxvj. q. v. ⁊ in. c. contra idolorum. xxvj. q. iiij. ⁊ no. glo. in. c. accusatus. §. sane. de hereti. lib. vj. ⁊ ibi. d. Archi. Seminia. ⁊ alij vbi expressa fit mentio de istis sacrificijs, in locis em̃ que supra prime diximus que ipsi retinent loco templorũ solẽt sepius cõstruere aras, ⁊ super eisdem ponere idola, ⁊ alias diuersas imagines, quibus in ipsis sacrificijs et precibus offerre solent thura ⁊ alios diuersos profumos, deferunt etiam tunicas quasdam loco camisi, cotte, tunicele, planete, vel pinialis, ⁊ cum illis celebrant sacrificia habẽtq; inter ipsos quosdaz qui melius ceteris sunt disposити ad illas cerimonias exercendum, quos illis preponũt ⁊ appellant sacerdotes, sicut apud veteres dicebantur sacerdotes cybelis, sacerdotes apollinis, ⁊ similes, ⁊ nũc idem obseruant iudei inter se. isti em̃ sunt qui sacrificia ipsa manibus proprijs celebrant ⁊ ministrãt, ⁊ maximo reuerentie cultu diabolum venerantur, ac sivere esset illorum deus, ⁊ hoc est in quo diabolus summopere delectatur, vt adoretur. d. c. nec mirum. et p. S. Tho. in sum. q. xcv. arti. iij. in ti. de superstit. ⁊ habeť ℳatth. iiij. c. quibus completis sacrificijs ipsi sortilegi suas proponunt interrogationes de his que noscere cupiunt, ⁊ ab ipsis idolis voce diabolica responsa suscipiunt de futuris, ac de presentibus occultis ſm quod ipsi magis scire cupiunt, licet futurorũ responsa sint vtplurimum dubia, ⁊ ad plures sensus accommodãda, qm̃ futurorũ ipse demon est ignarus quatenus vellet illa predicere ex certa scientia, prout sunt in suo esse, de quo latius dicam infra questione sequẽ.

2 ¶ †Scõo vero casu qñ ipsa sortilegia fiunt per homines qui sunt tacite professionis: ⁊ tunc diuersa interueniunt instrumenta qñq; illa faciunt in aqua per hydromantiam, qñq; in igne per pyromãtiam, qñq; in terra per geomantiam, qñq; vero vtuntur aere, quãdo faciunt per aerimantiam, vt late ponit ⁊ declarat ista do. ℳos. in sum. de sortile. §. ij. qñq; faciunt illa ex inspectione intestinorum auium, animalium, aut per eorundem voces garritum occursum ⁊ similia, vt late diximus. s̃. eo. q. ij. ⁊ habetur in. c. igitur gen⁹. xxvj. q. iiij. ⁊. q. v. nec mirum. ⁊ Jo. lec. in sum. conf. in tit. de sortile. qõ. ij. ver. diuinatio, alij respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis, vt in. c. ij. extra eo. tit. ¶ Si vero loquimur de secunda specie sortilegiorũ amatoria distingue, aut ipsa sortilegia fiunt in corpore, aut fiunt extra corpus. hec em̃ distinctio non conuenit priori speciei in corpore em̃ cõmuniter fieri solent per cibum vel potum, vt. l. iij. §. hec adiectio. ff. ad legẽ corne. de sica. ⁊. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de penis. ⁊. l. eorũ. in prin. ⁊. l. multi. C. de male. ⁊ mathe. in quibus poculis ⁊ mixturis cõmestibilibus cõmiscentur multa que late diximus. s̃. eo. qõ. iij. quas non expedit iterum repetere. vide ibi.

3 ¶ †Si vero fiunt extra corpus: ⁊ tunc interueniũt quedam ligature, quas ipsi magistri cõsuunt in clamide maleficiãdi, aut in alia parte latenter abscondũt sicut in lecto inter plumas vel matararia, aut sub limine ostij, vel alio loco super quo persona maleficianda transitura, aut iacitura sit, ⁊ vltra ea que diximus ibi in. iij. qõ. adde qõ ipsi sortilegi admiscent sepius in istis amatorijs aquam benedictam. s. fontis baptismatis, aut communis amphore existẽtis in ecclesia, aut oleum sanctum baptismatis chrismatis aut extreme vnctionis, ramos oliuarum benedictarũ, frondes palmarum, candelas benedictas, sacros agnusdeos, thura benedicta cerei paschalis, ⁊ his similia. ¶ Quandoq; aũt capiunt aliqua ex reliquijs sanctorum martyrum si habere possunt. s. particulas ossium capillorũ vel vestiuz. alij autem capiunt frustula quedam indumentorum sacerdotalium aliorũq; panniculorum benedictorũ quibus sacra misteria venerantur celebrãturq; sicut camisi, corporalis purificatorij, tunicelle, manipuli, amitti stole candide, lapidis sacrati, mape altaris, platene, sudarij, calicis, et similium, ⁊ ista oia vel eorũ partẽ admiscere solent in ipsis sortilegijs amatorijs adhibitis eorum nephandissimis precib⁹ ⁊ diabolicis verbis ad turpes libidinis actus tot sacramentorum ⁊ aliorũ sacrorũ perpetrantes abusum, nec omittam vnum qđ quidã ex his qui sunt expresse professionis deferunt qñq; imagines quasdam ad loca sacrificiorũ ter ravel cera aut gummarũ, seu alia quauis mixtura confectas illasq; baptizant prius nomine persone maleficiande sub deuotione et inuocatione diaboli, cum eisdem cerimonijs, quibus vti solent nostri sacerdotes in vero baptismate. ⁊ adijciũt quedam verba valde turpia ⁊ nephanda, que hic inserere nõ placet, ne quẽq; fortasse nimis curiosum ad illorum experientiam concitarem q̄uis alius extra professionem effectus hmõi efficere non posset, vt latius diximus supra in fi. iij. q. quibus imaginibus qñq; aperiunt pectora ⁊ ipsarum corda ingenti calore ignita reddunt, aut tantum detinẽt qđ liquefiunt, putantes qđ eodem modo cor hominis maleficiãdi vel mulieris simili amoris ardore aduret seu mollificeť, ⁊ obediẽs reddatur ad votum sortilegi vel amantis, sed stulti non aduertunt qđ demonis fallacia vehementer decipiunť, vt alꝫ diximus supra in. d. iij. q. si tamen postea appareat qđ mulier flectivideat ⁊ amari incipiat id non prouenit virtute ⁊ potentia sortilegij, sed diabolice tentationis ⁊ opera extrinseca alicuius hominis qui ipsam solli-

4 citat ⁊ persuadet, vt diximus. s̃. d. iij. q. ¶ †Pro cuius corroboratione adde qđ dixit. S. Bonauentu. in. ij. sen. distin. xxviij. nu. 39. vbi dicit qđ tanta est vis diabolice tentationis qđ homo isti absq; diuina gratia resistere non potest non qđ hominem precise cõpellat ad peccandum propter liberi arbitij potestatem ⁊ gratiam passionis dñi nostri Jesu christi, sed tãta est qñq; ad malum hominis inclinatio ⁊ voluntatis pronitas, qđ nisi esset aliud sustentans ne cesse haberet homo quãdoq; motu voluntatis in malũ incidere. ¶ Diabolus enim nihil est qđ magis timeat ⁊ vehementer abhorreat q̄ signum, siue figuram crucis, ⁊ memoriam passionis dñi nostri Jesu christi ⁊ ratio est: qr ante aduentũ Christi illius passionẽ diabolus habebat mirabilem ptãtẽ super oẽs hoies viuẽtes. habebat em̃ duplicẽ manũ. vna que dicebať manus attrahẽs, altera q̄ dicebať man⁹ cõpellens. ℳanus em̃ attrahẽs erat illa ptãs qua ipse Sathanas trahebat ad limbũ omnes iustos ⁊ sanctos viros. ℳanus vero compellens erat illa potestas precipitandi hominem in malum, vel per fallaciam, vel per violentiam: qr tunc tentabat, vt Draco: tentabat, vt Leo. oẽs enim homines vel per fraudulentiã, vel per violentiam superabat, que magna ipsius potestas debilitata fuit per passionem dñi nostri Jesu christi per quem apparuit lumen veritatis, ⁊ interius per diuinã inspirationem ⁊ exterius per humanã instructionem, ita quod nos omnes a manibus illius li-

5 beranit. ⁊ propterea diabolus tam fortiter abhorret memoriã passionis predicte, per quam eius potentia debilitata fuit, ⁊ nobis liberi arbitrij vires, et potestas grandius restituta est nihilominus remansit sibi illa generalis tentandi facultas quã potest cõtra oẽs indifferenter exercere deo permittente, immo ⁊tra ipsummet Jesum illam experiri voluit, vt habetur ℳatth. iiij. c. non tamen habet nunc illam per modum violentie, sed persuasionis ⁊ fraudulẽtie quorum tot ⁊ tãtas ipse habet, vt vix homo illis resistere possit. ista sunt verba not. S. Bonauenture in. iij. sentẽ. dist. xix. q. iij. nu. 22. et. 23. ¶ Redeundo nunc ad propositum dico non esse mirum si mulier pudica ex se, quandoq; flectitur ad libidinem ⁊ dirigit cor suum ad amandum illum quẽ prius nullo modo cognouerat, qđ solum prouenit ex illa festina ⁊ insatiabili demonis tentatione, q̄ intrinseca est sollicitans animam accedente postea sortilegi extrinseca operatione sermonis ambasiate literarum amatoriarũ ⁊ alijs similibus extrinsecis sollicitationibus, que proprie sunt causa im-

6 mediata lapsus ipsius mulieris, vt incidat in laqueum. †⁊ qr mulieb⁹is sexus fragilis est, facile decipitur, flectitur et apprehẽditur vt habetur in. c. forus. de verbo. sig. ⁊ not. gl. in. c. j. de cland. despõ. xxij. q. vij. quod proposuisti. ⁊. q. v. c. adam. ⁊. c. mulier. ⁊ dixi. j. eo. q. vj. in fi. Sortilegia vero ipsa qualiacũq; et quotcũq; sunt nõ sunt causa immediata flectendi pudicum animum ⁊c. sed dicuntur causa mediata ⁊ remota propter que demon magis deliberate studet illam tentare ⁊ capere in laqueam postq̄ per turpem abusum illuz sacramẽtorum in grauem offensam diuine maiestatis obtinuit diuinum cultum prosterni, et ipse vt deus adorari, et hoc est quod ipse magis desiderat q̄ aliud, vt alꝫ diximus. s̃. q. precedenti. et latius dicam infra. in fi. huius. q. ¶ Tertie speciei instrumenta simiiter plurima sunt, quorum partem vidistis supra in. iij. q. quibus aliqua superaddam, ideo dico qđ aut fiunt in corpore per cibũ vel potum aut extra corpus aliquo ex modis predictis. primo casu nota vnum breuiter ⁊ generaliter qđ omnia per sortilegia, siue maleficia, veneficia, que fiunt in corpore, non fiũt absq; veneno, sed oẽs ille mixture cõpositiones ⁊ pocula sunt mixta veneno aliqua mitiori, vt minus officiat: aliqua vero atrociori, vt citius vulnerẽt vel occidant, que vt dixi, ex diuersis rebus conficiuntur quedã ex herbarum

barum folijs festucisaut radicibus quedã exvenenis serpentũ quedam ex reptilibus terre: animalibus, vel piscibus venenosis: lapidibus sulphure gummis ere, plumbo argento viuo qõ ipsi mercurium appellãt alijsq; diuersis metallis in puluerem redactis seu alio modo combustis: ꝛ sic exrebus naturalibus illa cõponunt demonis instructione docente. ꝛ hec sunt que in veritate diuersas in-
7 ducunt egritudines in humanis corporibus. † ꝛ propterea lex vocat ista mala venena que sunt facta hominis necandi aut egrotãdi causa. l. iij. §. hec adiectio. ff. ad. l. cor. de sica. ꝛ. l. si quis aliquid. §. q abortionis. ff. de pe. bona siue non mala venena dicũtur ea que nõ sunt cõposita ad nocendũ nec facta hoĩs necandi causa vt sunt illa amatoria que in poculis amatorijs cõiter cõmisceri solent. d. l. iij. §. adiecto. ꝛ. d. §. qui abortionis. ꝛ ibi Bart. ¶ Aut illa fiunt extra corpus. scz extra cibum, vel potum ꝛ diuersas similiter vnctionum mixturas ꝛ venenorũ compositiones accipiunt quibus malefician dorum corpora dormiẽtium linire ꝛ perstringere solent ꝛ q̃primũ ipsa vnctura ad precordia penetrauerit que facile penetrat stante calore dormientis statim audiunt gemitus ꝛ maximi vlulatus insurgunt quos persona maleficiata dolore q̃ graui sustinere non potest. ¶ Quidã alij sortilegia hmõi sub alia forma cõposita cõsuunt latenter in chlamyde aut abscondũt in lecto ipsius maleficãdi seu in aliquo loco subterraneo fouea facta aut sub limine ostij super quo destruendus trãsiturus sit: ꝛ pedibus illa calcare cõtingat. ¶ Quidam aũt capiunt residua quedã ex corpore persone maleficiande. s. capillos, dentes, vngues, pilos, siue setas corporis, sanguinẽ si habere possunt, aut particulã pellicule manus, vel pedum. ¶ Alij vero capiunt particulas vestium earundem personarũ caligarum solearum siue planellarum calciamentorũ camisie disploidis birreti scuffie aut veli muliebris cinguli siue zone: stringarum ꝛ similium.
8 ¶ † Quidam etiam capiunt particulam corporis alicuius cadaueris eorũ scz qui iam sepulti fuerunt: ꝛ vt plurimũ querunt illorũ cadauera qui furca suspensi, aut alia turpi morte periere: ꝛ illorũ vngues qñq; aut dentes: capillos, aures oculos, barbam, manum, pedem, vel digitum: aut aliquod ex eorũ intestinis: scz coriecur epatẽ siue pulmonẽ, miltiam rete ventris partem aut intestinorũ pinguedinem neruos ossa, vel carnem ꝛ cum istis alijs ꝛ similibus turpissima cõponunt sortilegia. quidam alij capiunt particulas quasdã vestium ipsorum cadauerum cũ quibus humati fuerũt: quidã alij capiunt chordam siue capistrum viri laqueo suspẽsi: aut illius camisiã ꝛ cum illis similiter quã plura mala turpissime execrantur nec verẽtur nocturnis tẽporibus cadauera ipsa exhumare aut ipsemet in sepulchris ipsorũ intrare ꝛ hec pluries habui in facto Rome ꝛ ab ipsis reis in eorũ examine per plures spontaneas cõfessiones acceptis que quidem omnia fuerunt per demonstrationẽ ad oculum verificata. ¶ Quidam vero ceperũt auium aut ferarum intestina, membra, ossa, plumas, vel retas, quid de oculis aut capite, vel dẽtibus lupi: quid de iecore vulpis: pedibus, vel cornibus cerui: capite vel lingua milui: pedibus vel vnguibus astoris: quid de ore vel beccho
9 aquile: quid de galli crista ꝛ testiculis, ꝛ alijs q̃ pluribus. ¶ † Quidam sunt qui imagines cere, vel alterius mixture conficiunt illasq; portant ad loca sacrificiorũ quibus cõpletis imagines ipsas sub nomine persone maleficiande certis adhibitis cerimonijs baptizant omnia opera ipsorum cũ deuotione Sathane offerẽtes quibus sic oblatis ꝛ execratis imaginibus ignem ingentẽ apud ipsas confouent illasq; spinis acubus clauis, vel alijs rebus acutis: qñq; in capite: qñq; in vultu: in gutture in renibus pectore femore costibus aut ventre, vel similibus locis perforant ꝛ cruciant deprecãtes continue vt verum corpus maleficiandi easdẽ patiat puncturas et penas: ꝛ eisdem doloribus crucietur: ac si eius corpus his instrumẽtis vere perforari cõtingeret: ꝛ licet sepius persona maleficiata in eadem corporis parte similes dolores intolerabiles patiatur nihilominus non proueniunt virtute, vel potentia dictarũ imaginũ, vel sacrificiorũ: sed potius ex vnctionibus ꝛ alijs mixturis veneficis q̃s adherent corpori ipsorũ maleficiatorũ vt supra dictum est in. iij. q.
10 Sed quero † nunc si dicte imagines nihil prosunt nec operantur effectum in sortilegio, quare fiunt? Respon. qõ licet ex istarũ imaginum imolationibus nõ subsequant immediate effectus de quibus supra tũ ex longinquo ꝛ mediate sequũtur qr demon inter alia desideria sua hoc maius hz vt adoretur ab hoĩe ad similitudinẽ dei: vt supra proxime dixi: sed vt promptius ꝛ facilius adorationẽ ipaz consequatur ꝛ augeat docuit sortilegos suos hec sortilegia p imagines fabricare illasq; primo ꝛ ante oĩa baptizare ꝛ cuz illis preces more sacerdotali offerre, ad hoc vt cultus sue adoratiõis amplificetur ꝛ latius extendatur: ꝛ sub isto colore captandi amorem inferẽdi egritudinem inueniendi thesaurum, vel alio simili modo decipit istos ignaros nihilominus opus maleficij perficitur venenis que sunt proprie causa immediata egritudinum iste vero imagines dicuntur causa remota ꝛ mediata propter quam Demon subtilius ꝛ diligentius satagit ad instructionem venenorum ꝛ illorum exhibitionem ita qõ persona maleficiata audiat quid habet in corpore et ideo ista dicitur causa remota ꝛ mediata ad maleficiuz mixtura aũt poculi aut vnctionis est causa immediata: vt not. in. c. nec mirum-
11 xxvj. qõ. v. ¶ † Ex quibus vides qõ Sathanas sub diuersis signis, instrumẽtis, mixturis, compositionibus, ligaturis, characteribus atq; figuris instruit sortilegos ad conficiendũ diuersa maleficia ꝓm diuersas hominũ opiniones quas prosequi intẽdunt: ꝛ vt facilius demon simplices credentium animos fallacijs suis apprehendat sepius sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscõdit aut cultu vere deuotionis obumbrat vt res videat honesta ꝛ sanctitatis deuotione foueri: ꝛ ideo iste muliercule, vel similes in dissolutione dictorum sortilegiorum semper quasi iubent dicere angelicã salutationem siue dominicam orationẽ hoc est Aue mariam, vel Pater nostrum ad deuotionem alicuius sancti Apostoli, vel martyris seu sanctarum virginum ad deuotionem vero dei ꝛ beate passionis marie nunq̃. nec reperies etiam qõ faciant vnq̃ dicere symbolum fidei: scz credo in vnum deum ꝛc. ꝛ hoc est qõ diabolus vehemẽter abhorret: vt alĩs diximus. s. ea. qõ. quia per illud fidei christiane obseruantia ꝛ demonis exclusio demonstrat: ipsi vero mulieres aut viri remedia hmõi vt plurimũ faciunt instructione ꝛ suffragio diaboli: ꝛ ideo dicũtur superstitiosa ꝛ reproba: vt latius dicemus. j. in seq. q. vbi plenius examinabimus istum articulum an ꝛ quando liceat maleficiatum contrario maleficio liberare ꝛ quomodo ꝛ qualiter cognoscatur an remedia ista sint superstitiosa ꝛ reproba, vel nõ ꝛ casu quo sint damnata qua pena puniatur qui illa scienter exercet ibi dicetur.

Summarium.

1 Effectus sortilegiorũ qualiter causari possint in corporib⁹ humanis mediantibus rebus siue mixtis siue simplicibus.
2 Diabolus rerum naturalium ꝛ secretorũ nature maiorem hz cognitionem q̃ omnes simul homines.
3 Diabolus qualis in sua cõditione fuerit, et qualis post lapsum.
4 Intellectus an fuerit post peccatum obtenebratus in demonibus.
5 Diabolus preteritorũ aut presentium occultorũ homini incognitorum optimus est interpres.
Diabolus furta, adulteria ꝛ cetera quecq; vitia quam q̃ occultissima cognoscit.
6 Futura dupliciter cognosci possunt.
Diabolus rerũ principia cognoscit, cui magis nota est virtus causarum naturalium q̃ hominibus.
7 Diabolus quare quãdoq; futura predicit ex certa scientia quã nõ habet ipse.
8 Arte magica sciri possunt que in locis distantibus seu remotis fiunt.
9 Diabolus imbutis artibus magicis reuelat, alias cognitu impossibilia.
10 Diabolus nulla capitur obliuione aut ignorantia rerum naturalium aut secretorum nature.
Demones elementorum, metallorũ, lapidũ, herbarũ, plantarũ, reptilium, auium, piscium, ꝛ motuum celi notitiam habent.
11 Diabolus in omnibus artibus liberalibus omnium hominum est longe doctissimus.
Diabolus ex quibus rebus mixturas aut compositiones faciat.
12 Diabolus quedã in puluerem ꝛ quedam in pinguedinẽ redigere docet ad faciendа sortilegia.
Morbi qui ꝛ quales ex sortilegijs oriantur.
13 Pocula aportionis dicuntur, que dantur alicui vt fetum edat immaturum.
Virtus generatiua quandoq; impeditur per sortilegia.
14 Matrimonium quandoq; per ecclesiam separari mandatur ob impotentiam coeundi.
15 Maleficiatus quidam ne cum vxore copularetur qualiter fuerit liberatus.
16 Liberandus a maleficio iubetur signum crucis omittere.
17 Malefici seu sortilegi an ꝛ qualiter pluuias, grandines et fulgura inducere possint.
18 Egritudines seu morbi quos inferunt malefici, non ex imaginib⁹, aut ceremonijs proueniunt, sed ex mixturis et rebus naturalibus applicatis.
19 Diabolus quare a deo permittatur adeo inhoneste res diuinas ꝛ sue adorationis cultum deturpare.
20 Sortilegum seu maleficum an liceat impune cõsulere ad tollendum maleficium.
21 Jus ciuile pro soluendis maleficijs permittit recursum ad maleficos, sed non ius canonicum.
Infirmitates an possint licite sanari per quedaz verba superstitiosa, quibus vt plurimum vtuntur muliercule.
22 Remedia sanatiua qualiter cognoscantur superstitiosa, vel non.
23 Nomina hebraica dei ꝛ angelorum ab aliquibus conficta, an deferãtur licite pro remedio sanitatis.

Source : BIU Cujas

1 SErto quero †quomodo pōt esse qō ex premissis rebus simplicib⁹ aut mixtis effectus sortilegiorum huiusmodi ꝛ tot accidentia in humanis corporibus ita fortiter causentur seu etiā tollantur aut futurorū occultorūve reuelationes tam clare succedere possunt. nam quibusdam ridiculum potius quā credibile esse videbatur qō ex tactu vnius imaginis cere crete aut alterius mixture si tāgatur in aliqua parte sui corporis per maleficum: in eadem parte corporis persone maleficiande statim exoriatur infirmitas ꝛ causentur dolores intēsi aut amoris cupiditas: ꝛ vehemens libido preparet incendia cordi ꝛ sic de singulis alijs sortilegiorum speciebus. hec enim videnť esse satis remota a credulitate recti iudicij ꝛ tamen in rei veritate effectus ꝛ accidentia huiusmodi negari non potest quod veniunt atq; recedunt opera ꝛ ministerio dictorum sortilegorum. ¶ Et ideo pro faciliori solutione istius dubij. Videndum est primo de virtute et potentia demonis que ꝛ qualis sit ꝛ quā potestatem hz super hoīe
2 qua cognita facilis reddetur solutio istius dubij. ¶ †Sciendum est enim, qō Angelus sathane qui est proprie diabolus mirabilem hz virtutem ꝛ potestatem cognitiuam circa naturalia ꝛ secreta nature. plus enim de his ipse solus est instructus ꝛ bene informatus ꝙ oēs homines de mundo simul. ita dicunt Theologi, ꝛ maxime. s. Tho. in tracta. qq. qō. xvj. arti. vj. in titu. de demon. ꝛ S. Augu. lib. x. de ciui. dei. ꝛ habetur in. c. nec mirum. xxvj. q. v. ex quo enim ipse Angelus est substantia spiritualis: ꝛ pura intelligentia habet oēs virtutes intellectiuas ꝛ omnia secreta nature que naturaliter spectant ad angelum siue bonum siue malum de quibus latius per eundem Tho. in dicto lib. qq. q. xvj. arti. j. ij. ꝛ. vj. ꝛ per totum de demoni. et q. vj. arti. iiij. ꝛ. vj. in ti. de mira. ¶ Deus enim dum a principio creauit naturam angelicam in paradiso eandem virtutem ꝛ potestatez dedit angelo sathane quā dedit angelo lucis: quia a principio oēs lucidos ꝛ preclaros creauit: ita dicunt oēs Theologi ꝛ habeť Eze.
3 xxviij. c. dum loquit diabolo figuratiue in personam regis Tyri dicens. † Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, ꝛ perfectus decore, in delitijs paradisi dei fuisti: omnis lapis precios⁹ operimentum tuum, sardius, topazius ꝛc. tu cherubim extentus ꝛ protegens, posui te in monte sancto dei, in medio lapidum ignitorū ambulasti perfectus in vijs tuis a die cōditionis tue, donec inuēta est iniquitas in te. ¶ Peccasti ꝛ eieci te de monte sancto dei ꝛ perdidi te, o cherubim, hec dicit dīs deus. habetur etiam de hoc de conse. dis. j. hi duo. ꝛ not. xxvj. qō. v. nec mirum. ℌ. sed hoc quosdam ꝛc. vbi. S. Augus. loquens de acutissima intelligentia diaboli dicit ꝙ to magis potest diabolus cognoscere egritudinem esse mortalem, vel nō si hec eadem cognoscit homo per quasdam cōiecturas ꝛ signa multo magis illa cognoscit diabolus quem angelica potestate sublimē prophetica oracula fuisse testantur. idem dicit Tho. d. q. xvj. de demon. Quā primum igitur Sathanas qui tunc propter illius summam pulchritudinem ꝛ splendorem Lucifer vocabatur incidit in peccatum superbie contra suum creatorem volens se facere equalē deo credens posse exercere vires suas in celo, ꝛ alijs predominari preter ꝛ contra dei voluntatem statim ipse cum sequacibus suis de celo expulsus fuit ꝛ pro sua eterna habitatione statutus fuit infernus locus teterrimus, ꝛ tenebrosus, ꝛ propterea perdidit oēm beatitudinem sedem celestem diuineq; maiestatis speculationez: ꝛ lux
4 celestis candoris conuersa fuit in tenebris. ¶ †Hinc queri posset an intellectus diaboli post peccatū fuerit obtenebratus, ita quod non habeat lucem illam intellectus cognitiuam ita subtilem ꝛ claram sicut prius habebat de quo vide. S. Tho. in. d. qō. xvj. arti. vj. de demon. vbi concludit in effectu qō Diabolus peccando ppria tatem nature sue angelice non amisit sed naturalia in eis adhuc integra remanēt ꝛ splendidissima. idē sentit Dyo. in lib. de diui. no. c. iiij. ꝛ not. in. d. c. nec mirum. xxvj. q. d. ℌ. sed hoc quosdam fallit ꝛc. ¶ Quo ad ea vero que sint diuine cognitionis prout est sciētia futurorum ex certa ratione secreta cordis hominū ꝛ similia ista enim omnis intellectus angelicus etiam angeli boni est incapax ex se ad cognoscendum ꝛ comprehendendum ꝛ propterea indiget quodaz superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscēda qō lumen est diuine gratie ꝛ ad hoc non perueniunt nisi angeli boni per gratiam angelus autem sathane est indignus ꝛ incapax istius gratie propter peccatum de conse. dist. j. hi duo. ꝛ ideo nō pōt veraciter futura predicere. ¶ In his vero que naturalia sunt vterq; angelus habet mirabilem virtutem ꝛ potestatem cognitinā longe supra humanum intellectum, adeo qō ea que sunt hominis scientie quodāmodo impossibilia, ipse Diabolus videt omnia ꝛ expresse cognoscit: quippe qz ipse est spiritus liber ꝛ elenatus, ꝛ dicitur substantia spiritualis et incorporea. ita appellatur ab omnibus Theologis nulloq; premitur pondere carnis seu alia corporea ponderositate, ex quibus posit eius velocitas intellectus quoquo modo offuscari aut impediri quo minus videat ꝛ expresse cognoscat omnia que conueniunt na-
5 ture angelice vt supra dixi. ¶ †Et ideo aut nos loquimur de scientia preteritorum aut presentium occultorū que homini sunt ignota penitus ꝛ istorum ipse est optimus interpres ꝛ cognitor. ita dicit sanctus Tho. in. d. q. xvj. arti. vj. ꝛ sanctus Augu. in lib. x. de ciuit. dei. ꝛ not. in. c. nec mirū. xxvj. q. v. ¶ Hinc est qō Diabolus cognoscit atq; videt omnia furta etiam latentissima ꝛ eorum fures et alia huiusmodi crimina licet occultissima sint: vt sunt cōiurationes, tractatus, incēdia, assassinia, homicidia occulta, falsitates, sacrilegia, stupra, adulteria, ꝛ his similia: non solum que fiunt inter presentes verum etiam ꝛ inter absentes ꝛ in partibus multum longinqs atq; remotis ex quo ipse omnibus his ictu oculi hominis presentialiter adesse potest ꝛ de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest vt patebit. j. in eadem questio. in quibusdam exemplis: exceptis tamen hominum cogitationibus in mente retentis que licet sint de presenti: tamen Diabolus illa ignorat maxime quādo nō-
6 dum fuerunt deducte ad cognitionem alterius per aliquem actuz extrinsecum aut signum. istorum enim solus deus est cognitor, ꝛ verus interpres: vt habetur ℳatthei. xxij. c. ꝛ ℳarc. xij. ꝛ dicemus infra eo. qō. x. Futurorum quoq; diabolus est incapax sed si deuenerit ad cognitionem quandam coniecturalem: ꝛ demonstratiuaz siue inclinatiuam: quia hanc habet ex consideratione corporum celestium ꝛ motus astrorum sicut astrologus: sed ista dicitur dubia et incerta notitia. quia potest abesse a veritate vt nota. in. c. episcopi. xxvj. q. v. ꝛ. c. sortes. c. auguria eadē causa. qō. iij. ¶ †Et ideo dicit sanctus Tho. d. q. xvj. arti. vij. quod futurorum duplex est cognitio vno modo cognoscuntur futura ꝙ tum est in se ipsis ꝛ natura sui et hec cognitio pertinet ad solum deum: nulla enim creatura hz istaz facultatem nisi ex diuina gratia specialiter fuerit sibi reuelatū sicut fuit sanctis ℙrophetis ꝛ ideo bene dixit. Esaie. xlj. ca. annuntiate nobis que ventura sunt ꝛ dicemus quia dij estis vos. ¶ Alio mō cognosci possunt futura in suis causis: scz ꝙ tum ad causas suas actiuas vel secundū potentiā causarum ꝛ hec est illa cognitio coniecturalis ꝛ demonstratiua de qua supra proxime dixi. ꝛ de hac Diabolus participare potest: quippe quia ipse cognoscit principia rerū, ꝛ est illi magis nota virtus causarum naturalium ꝙ hominibus: nā per scientiam astrologie, vel per alia signa ꝛ coniecturas facilius et certius cognoscit diabolus futura ꝙ homo. quia subtilius cognoscit causas ipsarum rerum naturales ꝛ que antecedunt rem ipsam essentialiter que nos vocamus indicia ꝛ signa rerum: quia sunt principia quedam futurarum rerum que precedunt operationes naturales postmodum successuras siue euentus rerum futurarum ꝛ per ista fuit inuenta pronosticatio per astrologiam que fit iuxta demōstrationes ꝛ indicia astrorum ꝛ corporum celestiū: is igitur qui per scientiam ꝛ notitiam ipsam futura coniecturaliter ꝛ inclinatiue ꝓdicere querit non peccat si dixerit qō sic astra minantur siue demōstrant: sed dicendo affirmatiue ꝛ certitudinaliter prout res sunt, vel erunt inesse suo peccat grauiter: vide Abb. ꝛ alios cano. in. c. ij. extra eo. tit. ꝛ ideo Diabolus vt videat habere maiorem potestatem, ꝛ se esse equalem deo, non veretur futurorum quorūcunq; velle clare certam notitiam necessariam demōstrare: ꝛ rem futuram que adhuc non est in rerū natura certo modo futuram prout erit in suo eē demonstrare quādo venerit in lucem ꝛ erit certa in rerum natura: sed in hoc mendax est ꝛ decipit hominem: qz istius notitie ipse diabolus est omnino incapax: vt concludit. S. Tho. in. d. qō. xvj. arti. vij. de demon. ꝛ hoc idem ceteri Theologi concludunt ꝛ tenent.
7 ¶ †Et ꝓpterea ipse diabolus, vt facilius hominē decipiat, quotiescunq; contingit de ipsis futuris interrogari, semper respondere solet verbis implicitis dubijs ꝛ incertis que ad vtrunq; sensum accommodari possunt affirmatiuum: scz ꝛ negatiuum: vt patet exemplo vaticinij strenuissimi Ducis armorum domini Brachij senioris ℙerusini qui paulo anteq; cum hostibus concurreret et bellum iniret consuluit demonem quendam quem astrictum tenebat nunquid futuri belli victoriam, vel suam aut suorum stragez reportaret ꝛ an ipse incolumis euaderet, vel periret. cui respōsuz dedit per ista verba: vcz ibis redibis non morieris in bello: ꝛ aliud qō grecis prenuntiasse legitur vcz dico te Aiacidem Enonem vincere posse. que verba media sunt adeo composita que adaptari possunt ad vtrūq; sensum affirmatiuum: scz ꝛ negatiuum hoc est victorie et succumbentie siue mortis ꝛ hoc modo decipere solet simplices credentium animos ꝛ quoties rei euentus preter aut contra spem cōsulentis succedit tunc diabolus se optime saluat in contraria opinione redarguendo ipsum consulentem de ignorantia sua aut mala intelligentia verborum suorum aut cōtraria interpretatione.
¶ Et quia diximus supra qō diabolus habet notitiā omniū preteritorum ꝛ presentium que iam facta sunt, vel fiunt tam inter pre-
8 sentes quā inter absentes licet nobis occultissima sint. ¶ †Subdā exemplum clarum diebus nostris exortum in ciuitate ℙerusina vt referri audiui a quodam religiosissimo viro ꝛ honesto sacerdote mature etatis qui retulit mihi cognouisse quendam presbyterum Jacobum ℙerusinum qui magice artis erat multum eruditus, et sepius experiebatur artem predictam: quadam die dum ipse presbyter Jacob⁹ celebraret missam in ecclesia Cathedrali sancti Laurētij illius ciuitatis, dum esset circa medium misse verteretq; faciem ad

populum

Source : BIU Cujas

populum, ad dicendum verba illa que dici solent parum ante consecrationem eucharistie, videlicet, Orate fratres ꝛc. loco illorum verborum dixit. orate pro castris ecclesie quia laborant in extremis. et illo tunc eodemq; momẽto Dux militum ecclesie vna cum toto exercitu ab hostibus cum quibus paulo ante concurrerant succumbebant ꝛ exercitus ipse ruebat ꝛ scindebatur in diuersis partibus ꝛ nihilominus distabant exercitus huiusmodi ab vrbe Perusina spatio quinquaginta milliariorum, vel circa adeo qõ impossibile erat quod per hominem etiam currendo staffettam, siue per postas potuisset tam cito tale factum nuntiari. Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circunstantibus qui preconium ipsum audierant: quidnam sonarent verba illa ꝛ ad quem effectum in illo misterio misse loco solitorum verborum orate ꝛc. promulgata fuissent, q presbyter respondit ex tempore quod ita dixerat. quia verbũ est qõ illo tunc milites ꝛ exercitus ecclesie qui cum hostibus concurrerãt succumbebant atq; peribant ꝛ quia auxilio indigebant ipse sacerdos orabat ꝛ intercedebat pro illis. interrogatus quis dixerat, vel reuelauerat sibi qõ milites ꝛ exercitus ipsi tunc succumberent, qui respondit qõ spiritu sancto sibi tunc eadem reuelante populo manifestauerat ꝛ cum ista responsione illos quietos dimisit. † nihilominus in rei veritate Diabolus fuit qui illa dicto presbytero manifestauerat de quibus sepius interrogabat cũ de ipsis militibus ꝛ exercitu ꝛ de cõcursu atq; victoria ꝛ habita reuelatione a diabolo illam populo manifestauerat eo modo quo supra. ꝛ licet ea que in castris ipsis tunc contigerant propter loci distantiã impossibile esset quod tam cito hominibus ipsis innotescerent tamen diabolus qui est spiritus liber ꝛ incorporeus potuit illa videre et presentialiter interuenire, ꝛ ictu oculi se transferre Perusiam, ꝛ ea omnia dicto presbytero auido illa scire manifestare, ꝛ aperire totam seriem facti sub breui verborum compẽdio ꝛ ipse populo, prout fecit, apernit. ex quibus apparet quod demon habet notitiam omnium presentium ꝛ preteritorum tam eorum que fiunt inter presentes quã eorũ que fiunt inter absentes quecunq; sit absentia longa vel breuis.

¶ Aut nos loquimur de notitia rerum naturalium creatarum ab ipso deo siue natura aut hominũ operationes ꝛ circa ista similiter habet mirabilem virtutem cognitiuam q; omnia que a deo creata sunt in mundo ipse cognoscit vna cũ viribus ꝛ virtutibus suis ipse enim nota habet omnium herbarum nomina ꝛ vires suas quas habent in foliis festucis atq; radicibus: itẽ omnia animalia terrestria: ꝛ eorum naturas ꝛ qualitates omnes aues ꝛ volatilia celi: item omnes pisces ꝛ animalia aquatilia omnium metallorum sulphurisq; vires omnium lignorum lapidũq; ꝛ eorum virtutes ꝛ potẽtias naturales habet in prõptu. ¶ † Et breuiter dicas quod circa ista naturalia ꝛ secreta nature in ipo demone nulla cadit obliuio nec ignorantia, quia cuncta notissima tenet ante oculos. ita dicit. S. Tho. in. d. trac. qq. q. xvj. arti. vj. in versi. respondeo ꝛ quia peccando ꝛc. ꝛ. §. ad primum versi. ad. vij. de demon. Idem concludit ille Prierias, in. d. suo tract. ꝛc. lib. j. c. xiij. ꝛ lib. ij. c. vij. vbi recitat qõ Demõ quicunq; etiam minimus nouit omnia cum suis viribus ꝛ pprietatibus. ¶ Primo enim nouit omnia elementa. ¶ Secundo omnia metalla. ¶ Tertio omnes lapides. ¶ Quarto omnes herbas. ¶ Quinto omnes plantas. ¶ Sexto omnia reptilia terre. ¶ Septimo omnes aues. ¶ Octauo omnes pisces. ¶ Nono omnes orbes ꝛ motus celorum. ¶ Decimo omnes ꝛ singulas stellas figuras ꝛ signa celestia ac eorum influxus ꝛ omnium predictorum virtutes ꝛ potentias naturales ex quibus infinita quodãmodo sumunt venena quorum quedã sunt ad nocendum occidendumq;, quedaq; vero orta sunt ad sanandum que dicuntur bona venena ex quo natura illa procreauit ad medelam. l. iij. §. hec adiectio. ff. ad. l. corne. de sica. ¶ Cum itaq; Diabolus habeat nota omnium supradictorum nomina, vires, virtutes atq; potentias naturales, sicut melior medicus quam reperiri possit in vniuerso orbe terrarum: ꝛ propterea dicunt † Theologi qõ iste diabolus est optimus Philosophus, theologus, arithmeticus, matematicus, dialecticus, logicus, grãmaticus, musicus, ꝛ medicus excellentissimus qui modica experiẽtia quoscunq; viros etiam excellentissimos ꝛ practicos dictarum artium ꝛ peritie mirabiliter superaret. ꝛ ideo ex eorum siue earum misturis ipse Diabolus facit, vel facere instruit suos sortilegos qũo ꝛ qliter agere debeãt vt componãt venena illa ad formãdum sortilegium siue facturam ꝛ diuersas inducere egritudines in humanis corporibus quorum venenorum et maleficiorum. ¶ Quedam componunt ex herbarum foliis, festucis aut radicibus que sunt mirabilis virtutis ꝛ potentie: ꝛ quedam sunt que nõ oriuntur in partibus nostris sed illas affert demõ ex Egypto aut partibus orientalibus, seu alijs: vbi nascuntur ꝛ habent meliores vires vt ais a quibusdam magicis per me examinatis referri audiui. ¶ Quedam vero ex lignis. ¶ Quedam ex lapidibus. ¶ Quedam ex metallis: scilicet ex plũbo ere stanno argento viuo quod appellãt mercurium. ¶ Quedã ex reptilibus terre venenosis. ¶ Quedã ex proprio serpentum veneno. ¶ Quedam ex animum aut animalium, siue piscium venenosorum membris, vel intestinis que habent diuersas proprietates a natura in quibus insunt diuersa venena ꝛ virtutes: seu potentie naturales que diuersas operationes inducunt. vide. S. Augusti. libro. iij. questio. xxiij. de ciuit. dei. ꝛ sanctus Tho. in dicto tracta. qq. q. vj. arti. x. in titu. de miracu. ꝛ Prier. in suo tract. de strig. mag. lib. ij. c. vij. ¶ † Quedam enim redigunt in pulverem ꝛ hec vt plurimum miscentur in ferculis, vel potu ex quibus fiunt diuersa pocula de quibus dicemus infra eod. questio. xj. quedam vero redigunt in pinguedinem: cum quibus faciunt diuersas vnctiones nec verẽtur quãdoq; in ipsis pulueribus siue misturis commiscere pinguedinem siue assungiam quam sumunt ex proprio corpore christiani, aut infantis defuncti sine baptismo ꝛ hanc ipsi appellant pinguedinem pagani quam dicunt habere mirabilem virtutem ꝛ cum ipsis ꝛ dictis pulueribus alijsq; rebus adiunctis diuersas componunt vnctiones maleficas ex quarum tactu aut aliorum cibo, vel potu in humanis aut brutorum corporibus infinite causantur egritudines ꝛ morbi intrinseci: quandoq; ex his prouenit lucis priuatio: quandoq; vero membri debilitatio, neruorum attractio, dolor capitis, dentium, pectoris, stomachi, ventris, cordis, ꝛ iste sepius ceteris euenit: quãdoq; renum dolor intensus aut alterius membri ꝛ partis corporis. ¶ Quandoq; vero prouenit febris, tussis, dementia, ptisis, hydropisis, aut aliqua tumefactio carnis ĩ corpore siue apostema extrinsecus apparens: quandoq; vero intrinsece apud intestina aliquod apostema fit adeo terribile ꝛ incurabile quod nulla ars medicorum id sanare ꝛ remouere potest nisi accedat alius maleficus siue sortilegus qui contrarijs medelis ꝛ remedijs egritudinem ipsam maleficam tollat quam facile ꝛ breui tempore remouere potest ceteri vero medici qui artem ipsius medicine profitentur nihil valent ꝛ nesciunt afferre remedium ꝛ hoc est quod dixit sanctus Augusti. in lib. x. de ciui. dei. ꝛ not. in. c. nec mirum. §. ad hec autẽ. xxvj. questio. v. vbi dicitur quod ista remedia que fiunt ad tollendũ istas maleficas egritudines nulla ars commendat medicorum. ꝛ iõ sunt valde prohibita de iure cano. ꝛ ecclesia multum reprobat illa. xxvj. questio. vij. admoneãt. ꝛ latius dicemus infra ea. questio. loco suo. Si igitur remedia huiusmodi non adsint corpus ipsum maleficiatum paulatim consumitur vsq; quo deuenit ad extremum vite: quãdoq; vero velocius occidunt quando volunt inferre mortem absq; remedio adhibent venena atrociora que vitam ipsam citius perimunt. ¶ † Quedam etiam faciunt vt inducant abortiuum pregnãtis mulieris. ꝛ hec dicuntur pocula abortionis de quibus habetur in. l. si quis aliquid. §. qui abortiõis. ff. de pe. ꝛ. l. iij. §. hec adiectio. ff. ad legem corne. de sica. ꝛ. l. diuus. ff. de extraordi. crimi. vbi est gl. not. l. cicero. ꝛ. l. pregnãtem. ff. de pe. de quibus diffusius dicemus infra eodem titu. questio. xiij. ¶ Quandoq; vero inducitur deficcatio lactis in nutrice. ¶ Quedam fiunt ad deficcandum totum lac vnius gregis, vel fecundi armenti vaccarum adeo quod nihil casei penitus reddant quibus antea in maxima abundantia reddidissent ꝛ similiter abortiones totius gregis, vel armenti inducere possunt prout alias vidi ꝛ habui in facto Rome quod due malefice mulieres cum istis maleficijs perire fecerant abortando multos pecudum fetus ꝛ lactem matrum deficcauerant penitus. ¶ Quidam vero cũ eisdem compositionibus ꝛ venenis impediũt in masculo, vel femina virtutem generatiuam emittendi sperma. ¶ Quandoq; vero in masculo membri languedinem ꝛ omnimodam impotentiam coeundi: in muliere vero vulue arctationem siue matricis indignationem talem, que summopere abhorret concubitum ꝛ viri accessum ad coeundum: ꝛ pati nõ potest aliquo modo copulam carnis. vnde euenit. † quandoq; quod durante huiusmodi maleficio ꝛ impedimento ecclesia mandat matrimonium ipsum separari ꝛ impartiri licentiam alteri coniugum qui, vel que non patitur impedimentũ ad alias nuptias conuolare: sed hoc procedit quando impedimentum ipsum duranit triennio. deinde alter, vel vterq; coniugum fatetur impotentiam suam tũc adhibita septima manu propinquorum aut vicinorum fit separatio ipsius matrimonij per ecclesiam: vt habetur in. c. j. ꝛ. c. fin. de frigi. ꝛ malefi. ꝛ ibi Panor. ꝛ ideo dixit Hostien. in summa eod. titu. de sorti. §. fin. in fi. qõ isto casu ecclesia credit sortilegijs ꝛ illorum effectibus de quibus habetur. xxxiij. q. j. si per sortiarias. ꝛ pro clariori huius rei intelligentia exemplum facti exhibeo. ¶ In agro Sabinensi in quo hec maleficarum secta plurimum inualuit ꝛ de presenti quoq; magna ipsarum copia reperit. † Quidam vir egregius literatus ꝛ illese conditionis ꝛ fame qui in vno ex oppidis illis ortum habuit licet modo sit senex quadam die a quinquennio citra mihi retulit quod ipse dum erat in flore iuuentutis sue tempore quo sponsam duxit ad matrimoniũ consummãdum opera ꝛ ingenio cuiusdam malefice mulieris quam mihi nomine proprio declarauit maleficiatus fuit ꝛ adeo fortiter apprehẽsus fuerat dicto maleficio quod cum vxore ea nocte et postea p' multos dies nullum penitus debitum reddere potuit ex quo habebat maximam verecundiam ꝛ nunq; cessabat admirari considerãs quod prius erat perquam validus in simili actu carnalis copule ex quo maximam solitus erat habere delectationem: tuncvero cõtra adeo quod sua misera vxor eiusq; parentes reclamare ceperunt primo

priuatim putantes postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem adeo quod iste sponsus pro dolore & verecundia quasi demens & desperatus euaserat: & multos ac multos medicos conuocauit vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderant sibi: demum quidam senex ipsum cõsuluit vt mitteret in quibusdam mõtibus altis pro quodam magno & solenni magistro qui vocabatur magister magne experientie: qui in veritate erat solẽnis magus & maleficus: qui ꝑ primum vidit ipsum sponsum cognouit illius infirmitatem & breui tempore illum liberare spopondit vna nocte tãtum. & iussit quod dormiret illa nocte cũ vxore, & prius exhibuit quoddam poculum dum volebat ire
16 dormitum † & premonuit ipsum eiusꝙ vxorem ne illa nocte muniꝛent se signo crucis neꝙ timerent aliquo pacto si aliquid ea nocte viderent, vel audirent: quia non poterant sibi nocere. qui maleficiatus cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit. quinta autez noctis hora, vel circa cepit audire maximos tonitus, pluuias tempestosas & fulgura quam maxima, deinde terremotus adeo terribiles quod tota domus quassabatur a vẽtis terremotus velut arbor que quassaretur a ventis: deinde audiuit voce humana quosdam magnos vlulatus & clamores. & auertens oculos vidit in eius camera plus quã mille vt apparebat adinuicem certãtes & vnguibus pugnis & calcibus crudeliter pugnantes & laceraꝛntes alterius facies & vestimenta tota inter quos vidit mulierẽ quãdam que erat alterius oppidi vicini & dicebatur quod erat malefica de qua ipse sponsus multum suspicabatur ne ab ea pollutus fuisset que vltra omnes maioꝛibus gemitibus & vlulatibus cruciabatur et crines faciemꝙ suam totam vnguibus lacerauerat propter que ipe maleficiatus dixit quod aliquantulum pertimuit a principio dubitans ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionib⁹ magistri reassumpsit vires: vxorem vero semper tenuit sub pannis absconditam ne ista videret. postꝙ vero ita certauerant per mediã horam, vel circa, ingressus fuit magister in camera predicta et erat tunc circa mediam noctem. ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere ipsa statim disparuerunt & abierunt penitus. ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatum & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum dicendo quod nõ dubitaret amplius quia iam liberatus erat: & illinc discessit. post cuius recessum dictus maleficiatus sentit paulatim calorem quendam in renibus & lumbis: ita quod membrum virile cepit erigere vultum & subito salijt & ipse apprehensa vxore reddidit debitum satis pingue cuz maxima dulcedine & delectatione: & deinde prosecutus fuit vsꝙ ad senectutez & suscepit optimam prolem vtriusꝙ sexus: & ego quosdam ex suis filijs cognoui & allocutus fui cum eius vxore tunc vetula que omnia predicta ingenue fassa est, dicens quod nũꝙ diebus suis grauiori fuit pulsata timore quaz nocte illa de qua supra. Alia etiam plura exempla de hoc referri possent que causa brevitatis omitto. vide illuz ℣rier. in dicto suo tracta. de strigima. demõ. &c. lib. ij. c. ij. vbi in iij. puncto refert exemplum cuiusdam ditissimi Comitis dioc. argentiñ. qui huiusmodi maleficio steterat biennio impeditus qõ nunꝙ potuit vxoris comitisse virginitatem deflora
17 re q̃ pulcherrima erat: vide ipsum. ¶ † ℣ost hec q̃ro an isti malefici & magi possint eoruz arte & demonis suffragio inducere pluuias, grandines & fulgura aut magna tonitrua & etiam an possint quãdo illa venerint remouere & facere vt cessent: & videretur dicendum qõ non quia ea que de celo veniunt & ad nos descendunt diuina dispositione proueniunt a corporibus celestibus, vel ab aere mediante ordine quodam naturali dictoꝝ corporum & illoruz coniunctionum secundũ qõ clare demonstrãt astrologi, tamen dicas quod isti possunt demonis industria inducere hymbres grandines & fulgura, & alia de quibus supra & econuerso ea sic irruentia remouere & ratio est: qz demones possunt elementa concutere & inducere ventos pluuias fulgura & grandines inducere & hoc est qõ dicit text. in. l. multi C. de malef. & math. l. eoꝝ in fi. eo. tit. in. d. l. multi. dicitur qõ multi sunt qui magicis artibus manibus accincti elementa cõcutiunt &c. per que omnia supradicta proueniunt in. d. l. eoꝝ dicitur ipsi malefici possunt tempestates ipsas remouere & id operari ne segetibus aut terre nascentibus officiant & propterea iura ciuilia nolunt quod isto casu maleficus siue malefica puniatur quando illoꝝ effectus tendunt ad bonum & vtilitatem istarum enim maleficaruz vna componit maleficium altera tollit, vna instruit, altera destruit: vna polluit, altera sanat: vna impedit, altera soluit impedimentum & sic vna illudit alteram diabolus vero vtranꝙ & vt plurimum ea que destruit maleficium indicat alteram maleficam siue maleficum, qui vel que maleficium fecerat non tamen verbis expssis sed quibusdam signis & coniecturis ex quibus facile comprehẽditur qui fuerit: & hoc prouenit astutia & fallacia demonis qui delectatur in fraudibus & scandalis hominum: vt dicunt Theologi in locis supra not. & habetur in. c. episcopi. & c. nec mirum. xxvj. q. v.
18 ¶ † Cum itaꝙ egritudines, mortes & accidẽtia, de quibus supra, proueniunt ex predictis mixturis & rebus naturalibus, non est dicendum quod procedant ex illis cerimonijs, & imaginibus seu illarum tactibus, & sacrificijs, & alijs turpibus obseruantijs de quibus supra: sed ideo cerimonias illas obseruant & baptizant imagines, & alia huiusmodi faciũt: quia diabolus vt alias diximus supra sum mopere delectatur in sacrificijs illis quia cupit adorari & vt facilius ipsi sortilegi & malefici ad illa deueniant diabolus persuadet illis quod ex huiusmodi obseruantijs et solennitatibus effectus de quibus supra proueniunt: sed valde mentitur quia proueniunt ex naturalibus rebus vt supra vidistis: eodem modo dicendum est de sortilegio siue maleficio amatorio in quo sepius demon instruit & mãdat commisceri sacramenta ecclesie, vel sanctoꝝ martyꝝ reliquias hostiam sacratam & similia de quibus supra. iij. questio. in. ij. specie tamen effectus amoris & flexibilitatis pudici animi ad libidinem non prouenit virtute illius sortilegij siue maleficij: sed virtute diabolice tentationis & vtriusꝙ solicitationis et persuasionis intrinsece & extrinsece: vt ibi dixi: sed hoc ideo facit diabolus vt facilius adoretur & turpius diuinum cultum tractet & dissipet et illius
19 destructionem querat. ¶ † Sed queri posset quare deus permittit ℣iabolo quod tam turpiter res diuinas & cultum sue adoratiõis deturpet et destruat: quodammodo cum facile posset illi resistẽdo omnia ista prohibere ne fierent sicut alꝫ non permittendo impedit demonem ne possit quedam alia facere que alias de sui natura facere posset vt dicemus infra questio. sequen. ℣Respond. secunduz cõmunem Theologoꝝ conclusionem quod ideo deus non prohibet hominem hec facere ne videatur sibi velle auferre liberi arbitrij potestatem quam a principio sibi dedit vt possit operari bonũ et malum ad libitum suum: & impediendo ne incidat in malum videretur sibi auferre illam libertatem & velle illum omnino fieri bonum. ne igitur rumpat aut violet legem quam a principio ipse constituit vt sequatur ordo nature sicut a principio ordinatum fuit li̇õ non impedit hominem quod non faciat ista: & quecunꝙ alia mala quando vult operare malum alioquin quis dubitat quod deo renitente hec fieri minime possent. Sed hanc potestatem liberi arbitrij homini dedit vt posset operare bonum & malum quodcunꝙ velit ad libitum suum si bonum fecerit cõsequetur gloriam: si vero malum perpetuam damnationem. ℣Deditꝙ diabolo facultatem tentandi vt posset potestatem ipsam contra quoscunꝙ indifferenter exercere vt not. ℣Gene. iij. & ℣Matth. iiij. c. vbi contra ipsummet Jesum Christum potestatem illam tentandi expertus fuit: vt habet etiam ℣Marc. j. & Luce. iiij. c. in princip. ¶ Sed anteꝙ ad vlteriora deueniam. Quero aliqua de remedijs istis que fiunt erga maleficiatum ad tollendum maleficium & liberandum maleficiatum.
20 ¶ † Et primo quero an liceat impune consulere sortilegũ siue maleficum vt dissoluat facturas & liberet egrotum a maleficio & similiter an liceat incantare & coniurare hymbres, grandines, et fulgura ne noceant fructibus arboꝛibus aut plantis. ¶ Et dic breuiter aut nos loquimur de iure ciuili: aut de iure canonico, primo casu licet impune consulere & adhibere sortilegium siue maleficum ad faciendum opera que vertuntur in bonum & prosunt: & non debet qs pro bono opere cruciari. l. eoꝝ. §. fi. & ibi ℣Bart. hoc nota. expresse. C. de malef. & math. & hoc est clarum de iure ciuili: sed de iure canonico non licet aliquo mõ etiam pro recuperanda corporis sanitate querere remedia diabolica & superstitiosa licet aliter sanitas ipsa recuperari non posset nisi per remedia predicta: ita dicit text. ad literaz in. c. admoneant. xxvj. questio. vij. & tangit verbum ℣Panoꝛ. in. c. ij. de sortil. vbi potius sanctissimi ℣Pontifices patiuntur bona ecclesiarum furto subtracta penitus perdi quam quod querãtur per remedia et artem huiusmodi. & hinc est quod ecclesia potius tolerat dissolutionem matrimonij & tanti vinculi sacramentalis fracturam ꝑ quod permittere & concedere maleficiatum contrarijs maleficijs liberari. tex. xxxiij. questio. j. fi per sortiarias. & de frigi. & malef. c. fi. & ratio huius est quia magis expedit pati in corpore quam in anima quia minor est corporis iactura quam anime. d. c. admoneant. c. fina. de sortil. arg. c. solite de maio. & obedien. & ibi ℣Panoꝛ. & omnes scribentes ad quod ius ciuile non considerauit quod principaliter tendit ad conseruationem temporalium. d. c. solite. & not. docto. in d. c. admoneant. & not. etiam in. c. nec mirum. §. ad hec. xxvj. questi.
21 v. qõ tene menti. ¶ † Item dicendum est de remedijs superstitiosis ligaturis et appẽdiculis, que fiunt per ipsos sortilegos siue maleficos ad sanandũ alias egritudines nõ maleficiales: vt est febris, doloꝛ capitis, ventris, & similes: quas amouere non licet huiusmodi remedijs: & hoc est qõ vult dicere tex. i. d. c. nec mirũ. §. ad hec oĩa &c. vbi dicit qõ ad hec pertinent ligature execrabilium remedioꝝ q̃s ars nõ cõmendat medicoꝝ: qbus aũt penis puniũtur q̃ premissa faciunt, vel consulunt facientes dicetur infra eo tit. quest. xj.
¶ ℣Preterea non pretermittam hunc notabilem casum qui sepissime occurrit in facto maxime apud rusticos: reperitur quidam egrotus aliqua egritudine non maleficiali, loco medicoꝝ, quoꝝm vt plurimum habent penuriam, adducitur mulier que quibusdaz verbis et remedijs asserit velle egrotum breuissimo tempore liberare: egrotus vero qui est pure conscientie dicit cauc: quia nolo curari p remedia superstitiosa: et ab ecclesia reprobata: quia magis expedit

vt patiatur

Source : BIU Cujas

vt patiatur corpus quam anima vt supra proxime diximus: et illa respondet quod nullatenus dubitandum est de hoc quia ipsa cum sanctissimis precibus ꝛ orationibus: ac remediis ecclesiasticis vult ipsum liberare et incipit facere ligaturam ꝛ dicere egroto: quod dicat cum deuotione salutationem angelicam aut orationem dominicam. s. Aue mariam, vel Pater nostrum: et ipsa quoq; magistra aliquas preces alta voce promulgat: deinde duo vel tria verba dicit submissa voce que nullum sapiunt diuini cultus odorem: ꝛ licet per illa verba expresse non constet quod fiat demonis inuocatio tamen non possunt congrue adaptari ad sensum precedentium verborum quippe: quia quo ad illa longe extranea sunt queritur an dicta remedia sint reproba ꝛ superstitiosa. ꝛ quilibet diceret quod nō ex quo non constat aliquid expresse de malo: sed de bono patet expresse. ¶ Solu. tu dicēm quod scribit sanctus Tho. in sum. quest. xcvj. arti. ij. in titu. de superstitio. ꝛ domi. Joā. lec. in sum. confe. eo. titu. de sortil. c. xj. quod in istis remediis plura sunt consideranda.

22 † Et primo considerandum est vtrum remedia illa naturaliter tales effectus sanitatis causare possint: quod facile iudicabitur consilio medicorum. quod si tales effectus naturaliter cōcipere possunt, non erunt iudicāda superstitiosa, sed vera ꝛ naturalia, ex quo medicine professio approbat illa: si vero tales effectus naturaliter parere nō possunt: sunt omnino illicita ꝛ damnata: quia necesse est qō pertineant ad quedam tacita pacta cum demonibus inita. vt not. sanctus Augusti. in lib. xxj. de ciui. dei ꝛ habetur in. d. c. nec mirum. ℣. ad hec omnia. xxvj. questio. v. Hoc enim specialiter apparet ꝛ cognoscitur secundū ipsos quotiescunq; adhibentur aliqui characteres seu nomina ignota aut alie quecunq; obseruationes que manifestum est quod naturaliter efficaciam sanitatis ꝛ expulsionis egritudinis illius habere non possunt talia semper iudicanda sunt superstitiosa ꝛ illicita ꝛ ista sit regula firma per quā facile iudicari poterit an remedia ipsa sint honesta, vel illicita ꝛ supstitiosa: ꝛ hec nota quia sunt valde vtilia in foro conscientie ꝛ multum conferunt sacerdotibus, his maxime qui laicorum confessionibus incumbunt. que enim dicta sunt de verbis, eadem dicenda sunt de breuibus et schedulis, quas sepius faciunt isti incantatores vt suspense deferātur ad collū siue in sinu ipsius egroti: vbi si vltra nomina dei, alias orationes ꝛ preces reperiūtur aliqui characteres aut nomina ignota, vel male sonantia ad precedentia iudicāda sunt omnino super-

23 stitiosa: quia sicut dicit sanctus Chrysostomus † multi confingunt aliqua nomina hebraica dei ꝛ angelorum ꝛ alligant que non intelligentibus metuenda esse videntur. cauendum est etiam ne aliquid falsitatis contineant: quia impossibile esset quod effectus dictorū operum possit expectari a deo qui non est autor neq; testis falsitatis: sed pure veritatis: vt habetur Joan. primo plenum gratie: ꝛ veritatis: illa etiam breuia reprobata sunt in quibus apparent nomina quedam ignota ineffabilia ꝛ inusitata, vel sub hac cōditione traduntur quod quicunq; portauerit breuia huiusmodi apud se nullos timeat hostium incursus: aut insultus, vel qō sibi aliquid boni contiget, inueniet, vel cōsequetur aut aliqd aliud simile omnia ista sunt ab ecclesia reprobata merito dānabilia: et punienda: vide do. Jo. lec. in sum. confes. xiij. c.

Summarium.

1 Sortilege seu lamie an deferant vere ꝛ realiter per demones ad ludos ꝛ congregationes nocturnas.
2 Demon mente mulieris per infidelitatē capta, in diuersas personarum species se transformat coram illa.
3 Demones deferre homines corporaliter de loco ad locum motuve loci est impossibile: qō si verum esset non modica nec pauca sequerētur incontinentia.
4 Sortilegi opera adiuti demonum non possunt liberare incarceratum.
5 Demones apparentias ꝛ nulle rerum species intellectui humano representare possunt.
Febris qualis morbus sit, ꝛ vnde proueniat.
6 Strige seu lamie non deferuntur corporaliter a demone, sed in spiritu deluduntur.
7 Corpora lamiarum seu strigarum ad ludū deferri demonū quibus rationibus asseri possit.
8 Strige omnes ꝛ malefice extra gremium ꝛ protectionem sunt ecclesie.
9 Diabolus hoc vnū maxime optat, vt ab hominibus adoretur.
10 Angelus tam bonus q̄ malus dicitur substātia quedā spiritualis, intellectiua, mobilis ꝛ incorporea.
Corpora per demones assumpta nō sunt vera ꝛ naturalia, sed quasi naturalia ꝛ similitudinaria.
11 Corpora per demones assumpta ex qua componātur materia.
Angelus bonus in corpore assumpto virtutē generatiuam nō habet, angelus autem malus sic.
12 Sperma ex purissima cibi optime digesti substantia oritur.
Operationes naturales corporibus per demones assumptis non conueniunt.
13 Infans natus ex coitu cum demone habito cuius censeatur filius.
14 Demones secundū ipsorum naturalem virtutē multa facere possent que non faciunt, diuina eos reprimente prouidentia.
15 Angeli boni ꝛ homines per dei gratiā ꝛ fidem miracula facere possunt: demones autem non.
Miraculum quid proprie dicatur.
16 Demones per virtutē suā adeo vehementē ꝛ acutā operant quedā que a nobis miracula putantur, ꝛ non sunt.
Demones in nobis dupliciter operari possunt.
Demones permittente deo in forma corporali assumpta possunt hominem vere ꝛ realiter de loco ad locum transferre.
17 Ordo rerum ꝛ secundū ipsarū naturas ꝛ secundū motus attendi dz in virtutum actiuarum actionibus.
18 Diabolus Christum assumptū detulit in sanctā ciuitatez, statuēs eum supra pinnaculum templi.
19 Statuere verbum, idem est qō ponere siue constituere.
20 Anima humana corpus humanum quo vult mouet, quare non idem possit diabolus qui est spiritalis substantia, libera et nullo pressa pondere.
21 Rei sue quilibet bonus moderator ꝛ arbiter existimatur.
22 Diabolus virgas ligneas in veros dracones conuertit.
23 Canis loqui potest per artem demonis.
24 Asina Balaam quomodo ipsum alloqui potuerit.
25 Simulachrum fortune quondam marmoreum ad matronas romanas locutum.
26 Mulier quedā virum suum ad ludum demonum duxit, qui ibidez deo laudes referens, repertus est solus in loco a domo sua distante per centum milliaria.
27 Puella quedā virgo qualiter ad ludum demonū abducta fuerit, ꝛ ob nomen Christi nominatum ibidem dimissa.
28 Stige siue lamie in primis in manu diaboli baptismū ꝛ oīa christiane fidei documenta abnegant.
29 Reuerētia qua forma per strigas siue lamias exhibeatur, demoni ipsarum principi.
30 Diabolus reducēs strigas a ludis demonū, si sonū cāpane pro aue maria audierit, cogitur eas in eodem loco dimittere.
31 Sortilege vere ꝛ corporaliter per demones ad suos ludos deferuntur, nedum in spiritu tantum.
Mulieres quare in maiore numero eant ad ludum demonum q̄ viri.
32 Lex quelibet a ratione sua interpretationem recipit.
33 Mulieres quedam sub falsis illusionibus cū Diana ꝛ Herodiade fatentur se ire nocturno tempore.
34 Ratio determinata legis, legis dictum restringere censetur.
35 Sortilege ꝛ strigimage in quo differant ab illis de quibus in capi. episcopi.
Apostatarum due sunt species.
36 Strige seu lamie professionē expressam faciunt in manu demonis, non autem ille de quibus in. c. episcopi.
37 Sortilegi ꝛ lamie a parochijs expelli debent per eōs ꝛ curatos.
38 Demones in nobis mirabiliter operari possunt dupliciter.
39 Demones contra iustitiam humanam vires suas nequeunt extendere.
40 Creatura nulla potest mortuum suscitare absq; dei potentia et gratia.

1 Septimo quero † an isti sortilegi et strigimage siue lamie vere ꝛ corporaliter deferantur a demone: maxime quādo accedunt ad ludos, ꝛ congregationes nocturnas de quibus aliqua tetigi supra eo. q. iij. in prin. vel solum in spiritu patiantur diabolicas illusiones. Respond. questio ista est multum ardua ꝛ famosa. doctores vtrinsq; facultatis pro maiori parte tenent quod nō deferūtur in corpore: sed duntaxat deluduntur in spiritu per tex. in. c. episcopi. xxvj. questio. v. ex quo text. videtur firmiter probari ista opinio. Theologi vero tenent contrarium quod demon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali: ꝛ per consequens quod defert istas lamias siue strigas corporaliter vt supra, quam opinionem rationibus autoritatibus et exemplis preclare demonstrant: ego vero vtranq; referā, demum supperaddā opinionem meam. Fundamentum, vt dixi, prioris opinionis est tex. in. d. c. episcopi. vbi dicitur quod quedam scelerate mulieres retro post Sathanam conuerse demonum illusionibus ꝛ fantasmatibus tam grauiter seducte sunt, quod credunt se ꝛ profitentur cum Diana dea paganorū nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cū

Source : BIU Cujas

innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias et multarum terrarum spatia intempeste noctis silentio pertransire eiusq; iussionibus obedire velut domine ꝛ certis noctibus
2 ad eius seruitium euocari.ꝛ in fine dicitur † quod demon quamprimum mentem cuiuscunq; mulieris ceperit ꝛ illam per infidelitatez subiugauerit illico transformat se in diuersas species personarum ꝛ mentem quam captiuatam tenet in somnijs deludens per quecq; deuia deducit: ꝛ cum solus spiritus hec patitur infidelis hec non in spiritu siue anima:sed in corpore euenire opinantur:deinde subiungitur ratio. Quis enim in somnijs et nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur.ꝛ multa videt dormiendo qne nunq; vigilãdo viderat:quis vero tam stultus,ꝛ hebes sit qui hec omnia que in solo spiritu fiunt etiam in corpore accidere arbitretur? Hec sunt que in effectu dicuntur in.d.c. episcopi. per quem textum dicunt manifeste probari quod iste mulieres strige,siue strigimage,et strigones:vt vulgariter loquar ꝛ ceteri qui sunt malefice professionis non in corpore:sed in spiritu duntaxat deferũtur, hoc est:q; in somnijs deluduntur a demone:ꝛ omnia que ipsi,vel ipse asserunt corporaliter vidisse tetigisse fecisse ꝛ p̃sentialiter interfuisse omnes sunt illusiones demonum perstrigiose,ꝛ figure apparentes oculis intellectus ꝛ mentis iam captiuate ipsorum virorum,siue mulierũ quas figuras ꝛ apparentia signa ac operationes illas diabolus tam subtiliter ꝛ diligenter accommodat quod vnusquisq; qui illa videt in somnijs oculo mẽtis vere ꝛ corporaliter vidisse non dubitet: immo teneat ꝛ firmiter credat more somniantis et tamen vere corpus nõ mutatur de loco.

3 ¶† Preterea dicunt ipsi si esset verum quod Demon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotissimas partes sequerentur plura inconuenientia:ꝛ maxime hoc:quia posset ad libitum suum trahere quoscunq; etiaz inuitos ꝛ illos deferre ad extranea deserta loca ꝛ compellere illos ad peccandum aut male tractaret eosdem,vel etiam quoscunq; cupidos perficere longum iter breuissimo tempore posset illos apprehendere ꝛ per aerez corporaliter ictu oculi deferre vsq; ad locum ipsum ad quem pernenire desiderant ꝛ sepius hoc faceret quoniam ex his multi reperiuntur qui vellent euolare si possent.hi maxime qui magnorum Principum secreta ꝛ ardua negotia tractant:immo posset etiam trahere hominem ad infernum:et sequeretur diuine legis destructio.q; data possibilitate in vno quo ad materiaz corporalis delationis sequitur in omnibus alijs qui sunt eiusdem ponderis et qualitatis: vt dicit sanctus Tho.in tracta. questio.prime partis. questio.v. in titu.de mira.ꝛ.q.xvj.arti.ix.ꝛ x.titu.de demon. quam potestatem licet Sathanas haberet tempore legis antique ante Christi incarnationem ꝛ passionem:tamen per mysterium mirabilis passionis, illa potentia quam habebat Sathanas illius duplicis manus attrahentis et compellentis partim fuit totaliter abscisa et remota: partim vero debilitata siue ingustata:vt alias diximus supra.q.pcedenti adeo quod hodie non potest ista miracula facere nec hominẽ deferre aut compellere ad malum secundũ quod concludit sanctus Bonauen.in.iij.senten. distinctio.xix.questi.iij.nume.xxij.ꝛ.xxiij.
4 Item sequeretur aliud:† quod quotiescunq; isti Sortilegi ꝛ malefici vellent aliquem incarceratum crimine capitali a furca, vel vltimo supplicio liberare, possent vtiq; ad ipsorum libitum hoc facere. si demones possent aliquem corporaliter deferre.quia isti magi mãdarent demoni:vt dictuz incarceratum apprehenderet:ꝛ extra carceres incolumen deferret:quod esset valde mirabile si esset verum: quia isti essent domini dominãtium.quinimo ipsimet:dum capiũtur pro ipsis criminibus sortilegiorum:si possent a Demone corporaliter deferri semper facerent se deferre extra carceres:ꝛ euitarent penas corporales:adeo quod rarissimi aut nulli ipsorum perirent, ꝛ tamen videmus contrarium quod ipsi malefici tota die capiũtur cruciantur mille tormentis, suspendũtur laqueo cõcermãtur igne: ꝛ multis alijs supplicijs afficiuntur absq; aliquo impedimento: vñ sequitur quod ipsorũ corpora non sunt in Demonis potestate: sz anime solum. ¶Nec est miranduz si ea que iste strigimage, ꝛ alij similes ea que vident oculo mentis in apparentia siue in imaginatiua intellectus dormiendo asserunt vere ꝛ naturaliter vidisse et corporaliter interfuisse:quia sepe videmus quod somniantes adeo verisimilia putant ea que prius viderant esse in somnijs vt pro veris quãdoq; illa promulgare non dubitent adeo firmiter insistunt in
5 illa opinione.† Si enim vapores ꝛ fumositates ciborum ex stomacho insurgentes ad cerebrũ similes effectus ꝛ somnia causare possunt vt medici testantur, q̃to magis Demon potest apparentias ipsas humano intellectui representare,ꝛ demonstrare mille rerum species que nulle sunt: hoc eniz negat nemo. ¶Preterea si febris que est morbus naturalis ꝛ ex indispositione elementorũ corporeorum vt plurimũ causatur ꝛ est calor mutatus in igneum,vt inquit, Gale.in prima parte aphoris.vj.c. qui aggrediens quandoq; partes illas cerebri intellectiuas siue imaginatiuas adeo illas vehemẽter apprehendit et preoccupat quod inducit frenesim,ita qõ egrotus,vigilando ꝛ loquendo in meridie efficitur freneticus ꝛ ex sano intellectu efficitur insanus demens furiosus ꝛ dum plures adsunt non veretur fatua quedam ꝛ extranea loqui ꝛ affirmare pro veris: item videre multa que nulla sunt in veritate si enim accidentia huiusmodi inanimata permutant hominis intellectum ita tenaciter ꝛ verisimiliter,quanto magis Diabolus qui est substantia spiritualis ꝛ creatura dei animata sensibilis ꝛ ingeniosa potest istas imaginationes ꝛ apparentias demonstrare humano intellectui:quia cũ sit incorporeus potest partes illas imaginatiuas humani intellectus preoccupare ꝛ demonstrare per apparentiam aliqua esse que in veritate nulla sunt naturaliter ꝛ adeo verisimiliter quod qs putet etiam medio iureiurando affirmare vera esse,ꝛ interuenisse que
6 nulla sunt vera neq; naturalia:vt dicto.c.episcopi. ¶† Sit ergo cõclusio istius opinionis quod iste mulieres strige nuncupate,aut viri eiusdez professionis non deferuntur a demone in corpore aliquo pacto:sed duntaxat deluduntur in spiritu. Que opinio exemplo etiam comprobatur. ¶Quidam maritus ex oppido quodaz agri Sabineñ.habens vxorem maleficam siue strigam:vt vulgariter dicunt.de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiaz sed suspicabaꝫ satis de ipsa.interrogata quandoq; ab ipso nũquid esset verum quod ipsa esset talis professionis ꝛ secte:semper mulier ipsa audacter negauit:deinde paulatim crescente fama cõtra ipsaz de isto crimine quam maritus ex plurium virorum fide dignorum testimonio et relatione perceperat quod dicta vxor multum stricte conuersabatur cum quibusdam alijs mulieribus que erant strige ꝛ malefice publice et quod interueniebat cum eis ad multa turpia maleficia, et ad congregationes etiam nocturnas: vnde maritus decreuit velle animum suum declarare ꝛ ipsam in flagranti apprehendere ꝛ cepit inuigilare pluribus noctibus magna cum diligẽtia ꝛ attentione ꝛ ita stetit vigil per duodecim noctes,vel circa:vt videret si ipsa de nocte ibat ad ludum demonum,vel ad faciendum aliquod maleficium ꝛ singulis noctibus obseruabat inquirendo lectũ postq̃ vxor venerat dormitum si reperiebat ipsam penes se aut locum vacuuz ꝛ semper illam adinuenit,ꝛ manibus palpauit q̃ apud ipsum iacebat. Deinde mulier ipsa post paucos dies vna cum quibusdam alijs mulieribꝰ strigis,ꝛ maleficis capta ꝛ incarcerata fuit: que vna cum alijs examinata demum confessa est venisse ad ludum vna cum alijs mulieribus incarceratis eius socijs tali die vndecima mensis ꝛc.et tali nocte hora tali ꝛc.idem econuerso fatebantur alie. Maritus vero volens vxorem defendere asserebat sub grauissimo iuramento quod illa nocte de qua dicebatur ꝛ illa hora maxĩe vxor sua erat in lecto apud ipsum iacens ꝛ quod illaz studiose tetigit nõ semel tantum:sed iterum ꝛ pluries:ꝛ allocutus fuit cum ea:ergo sequitur quod corpus non patitur neq; mouetur a demone: sed solus spiritus hec patitur per dictas illusiones.

7 ¶† Contrariam tamen opinionem q̃plures excellentissimi viri tenuerunt quod immo vere ꝛ naturaliter deferantur in corpore:et hãc opinionem omnes fere Theologi sequuntur. sanctus Bonauentu.in.iij.senten.distin.xix.questio.iij.sanctus Augu.in lib.x.et xxj.de ciui.dei.S.Tho.in summa.ij.ij.questio.xcv.artic.v.in titu. de supersti.ꝛ idem Tho.in trac.qq.j.partis.q.viij.in titu.de mira. ꝛ.q.xvj.arti.v.ꝛ.vj. in titu. de demon.ꝛ quidã Modernus Theol. magister Siluest.prier.in quodam tractatu quem nuper edidit de strigi.demon.miran.lib.j.c.penult.ꝛ lib.ij.c.j.vbi tenet expresse qõ possunt corporaliter deferri atq; deferunt a demone ea maxime ratione q; demon natura sua ꝛ secundũ eius vires ꝛ potentiã naturalem põt mouere ꝛ portare corpus longe etiã magis ponderosum q̃ corpus hoĩs de loco ad locũ motu locali deo tñ permittente ꝛ nõ aliter.ꝛ satis isto casu deus videt permittere qñ demoni nõ resistit in istis operibus.qõ nõ resistat sed permittat patet:q; ꝛ viri ꝛ mulieres qui fecerunt hanc professionem saltim expressam:vt faciunt cõ
8 muniter omnes iste strige ꝛ malefice que oẽs sunt † extra gremium ecclesie ꝛ a cõmunioe fideliũ penitus aliene de qbus deus ꝛ ecclesia nullam penitus curam gerit ꝛ habent siue reputantur pro creaturis diaboli.vt no.xxvj.q.ij.qui sine saluatore.ꝛ.q.v.d.c.episcopi.in prin.ꝛ pluribus alijs rationibus ꝛ autoritatibus de quibus latius per eos in locis predictis:concludentes in effectu demonem deferre posse hominem de loco ad locum motu locali vere ꝛ corporaliter ꝛ respondent ad dictum.c.episcopi.quorum responsio hoc concludit in effectu quod ille text.loquitur de alia secta mulierum longe diuersa ab ista. ¶Ego autem omnium adherebam priori opinioni per text.in.d.c.episcopi.nihilominus postea ex longa rerum experientia ꝛ causarũ hmõi multitudine ppter multas acvarias earũ operationes ꝛ exempla quorũ aliqua vidi:aliqua vero a fidelignis accepi,sum modo istius secunde opinionis quod deferantur in corpore. ¶Pro cuius declaratione presupponam. ¶Primo aliqua euidentialia. ¶Secundo fundamenta quedam declaratiua. ¶Tertio nonnulla exempla subijciam pro corroboratione. ¶Quarto respondebo ad ea que dicũtur supra pro priori opinione,et maxime ad.d.c.episcopi. ¶Quinto ꝛ vltimo deducam inco-

uenientia

Source : BIU Cujas

uenientia quedam que sequerentur tenendo priorem opinionez.
9 ¶†Primo igitur pro euidentia presuppono vnum quod est tritum apud omnes Theologos ꝛ canonistas quod diabolus inter alia desideria que ipse habet, hoc vnum tenet, quod summopere desiderat ab homine adorari:ꝛ sicut deus maxima cum veneratione cultum habere,ꝛ in hoc vehementer satagit vt christianos a vero diuino cultu auertat ꝛ illos obedientes atq; deuotos sue potestati subijciat:vt ab eis cultum ipsum recipiat,ita dicit.S.Augu. lib.x.de ciui.dei relatus per sacros canones in.c.nec mirũ.ℌ. magi ꝛ sequen.xxvj.q.v.ꝛ.S.Bonauen.in.ij.sentẽ.distinc.xix.q.iij. S. Thomñ.in sum.secũda secũde.q.xcv.arti.v.in ti.de superstit.in quo quidem cultu eũdem fere ritum ꝛ ordinem tenet quem in vero cultu diuino obseruat ecclesia:ꝛ nõ solum circa res et mysteria,verum etiam quo ad personas.sicut enim ecclesia ꝛ christiana religio admittit plures viros diuerse congregationis,habitus ꝛ nominis,sicut est congregatio ꝛ religio sancti Benedicti,que est monachoꝝ: item sancti Augustini,Dominici atq; Francisci ꝛ aliorum,qui licet sint diuersi nominis ꝛ habitus ꝛ circa modum viuendi diuersas regulas obseruent:tamen quo ad diuinum officiũ.s.horas ordinatas ꝛ missarum celebrationem ꝛ alia pia opera omnes tendũt ad eũdem effectum.s.laudandi deum ꝛ orandi pro anime sue salute ꝛ proximi:eodem modo Sathanas sub sua diabolica religione recipit plures professos diuerse professionis habitus ꝛ nominis q habent diuersos ritus ꝛ mores tamen in effectu omnes tendũt ad idem.s.ad laudandum ꝛ venerandum diabolum infernalem et illi bonam fidelitatem ꝛ homagium continuandum, ꝛ hoc est q dicit tex.in.c.excommunicamus in princi.Et primum ꝛ secunduz de hereti.facies quidem habentes diuersas caudas autem adinuicẽ colligatas:quia de veritate omnes conueniunt in idipsum de quibus quidem diuersis nominibus : ac diuersorum ordinum professoribus sub eadem religione constitutis diximus supra latius eodem
10 titulo.q.ij.¶†Secundo euidentialiter presuppono quod Angeli,tam boni q̃ mali secundum Philosophum ꝛ cõmuniter Theologos sunt substantie quedaz spirituales,intellectiue,mobiles arbitrio,ꝛ incorporee,que non dependent a corpore,nec quo ad sui principium,nec quo ad finem:ꝛ non habent corpora naturaliter sibi vnita.ita dicit.S.Thomñ.in trac.qq.dispu.in prima parte tit. de mirac.q.vj.ꝛ iz non habeant corpora naturaliter sibi vnita possunt tamẽ quandocunq; volunt assumere diuersas corporeas formas ꝛ cum illis diuersimode hominibus apparere ꝛ multas naturales operationes in assumptis corporibus huiusmodi efficere,vt idem Thomñ.testatur eo.ti.q.vij.ꝛ.S.Aug.in.iij.de trini.et idem Aug.xij.c.super Geneſi.¶Sed dubitatur an corpora huiusmodi sic assumpta sint vera ꝛ naturalia corpora vel fantastica ꝛ apparẽtia.Sol.dic qõ non sunt vera ꝛ naturalia ex carne ossibus ꝛ neruis formata:sed sunt quasi naturalia ꝛ similitudinaria, ꝛ licet habeãt in se aliquas operationes naturales sicut est motus localis locutio:delatio:cõmestio potus quãuis ista duo vltima sint naturalia quo ad principium tantum quo ad finem:quia cibi ꝛ potus assumptio fit naturalis in eis:sicut ī homine, digestio vero nulla fit quia substantia cibi ꝛ potus non conuertitur in nutrimentum talis assumpti corporis:ꝛ licet plures habeant ex ipsis operationib⁹ naturalibus non tamen omnes habent sicut est crescere pinguescere nutriri macrari dormire audire generare ꝛ similia:ista non habent nec alia que mutant formã dicti assumpti corporis sicut esset etiã egrotari pallescere ꝛ similia que quidem corpora non dicuntur esse ppetuo ꝛ naturaliter vnita dicte substantie spirituali sicut est vnio anime ad corpus humanum:sed est qualis qualis vnio ꝛ adherentia quedam sicut motoris ad mobile vel figurati ad figuram.
11 ¶†Deinde videndum est ex qua materia corpora ipsa dicuntur esse composita seu fabricata an ex aliqua materia elementari simplici vel composita aut ex alia substantia separata.dic quod ex quolibet elemento confici possunt nihilominus magis cõmuniter fiũt ex aere quem ipsi Angeli possunt facilius inspissare ꝛ ingrossare ꝛ corpus ipsum formare:deinde in eorum resolutione dum a spiritu separantur similiter fit facilior resolutio : quia resoluuntur in fumum ꝛ vapores:vt idem Thomñ.comprobat eo.titu.q.vij.in fi.
¶Et quod dixi corpora huiusmodi non habere virtutem generatiuam,est verum in Angelo bono vtroq; modo,ex quo nullam habet operationem generandi, nec quo ad potentiam,neq; quo ad actum:quia hoc non conuenit nature Angelice,que coitum ipm et omne aliud peccatum penitus abhorret:cuius est quodammodo incapax.¶Demones vero bene possunt in assumptis corporibus generare: quippe quia in coitu carnali sicut in alijs peccatis summopere delectantur:si qua tamen generatio ex illorum coitu succederet,illa non prouenit ex semine illius assumpti corporis, quod nullum habet in se:quia ex quo non habet virtutem digestiuam,non habet etiam virtutem generatiuam: quia caret sangui-
12 ne.†nam sperma oritur ex purissima substãtia cibi iam bene digesti:vt inquit Auic.fen.xx.in trac.ꝑmo.c.iij.vbi dicit quod sperma est superfluitas digestionis quarte que fit cum cibus dispartitur in membris resudãdo auenis:tertia digestione iam completa ꝛ est de summa humiditatis proxime coagulationi ex qua nutriuntur membra dura ꝛ vena arterie.Iste enim operationes naturales nõ conueniunt corporibus assumptis per demonem: quia non sunt naturalia ideo non faciunt sperma:nec possunt p se ipsa virtute propria generare.Diabolus igitur in coitu ipso generat ex spermate alieno.s.alicuius viri in somnijs polluti aut etiam in vigilia quotiescunq; demon in forma succubi se transformat, id est in forma mulieris et habet coitum cum viro:tunc recipit formam viri:ꝛ quã to citius velocissime accedit ad mulierem in forma incubi.s.viri et assumens coitum cum ea intromittit dictum sperma in natura et matrice mulieris:ꝛ inde sequitur pregnantia mulieris infantis et
13 generatio,ac si mulier cum naturali viro coitum habuisset.†tamẽ infans ipse si oriatur non dicetur esse filius demonis,sed illius cuius erat sperma.ita firmant cõmuniter Theologi.S.Augu.in.iij. de trinita.ꝛ.xxj.de ciui.dei.ꝛ.S.Thomñ.in dicto trac.qq.in prima parte titu.de mirac.q.viij.ver.ad primum.¶Concluſine igitur dico in hoc secundo euidentiali qõ Angelus tum bonus cum malus in assũpto corpore regulariter reticet ꝛ operatur omnes illas operationes naturales per quas non alteratur forma assumpti corporis sed remanet in esse suo ꝛ in eadem proportione figure et forme omnes vero operationes per quas alteratur forma siue figura corporis predicti de quibus supra diximus sunt illis prohibite ratione predicta.ita firmant ipsi Theologi in locis predictis:sed deferre corpus aut aliud pondus de loco ad locum : motu locali nõ immutat formam dicti assumpti corporis ergo sunt capaces istius
14 operationis.¶†Tertio presuppono quod Angeli mali.i.Demones multa facere possent ſm eorum naturalem virtutem ꝛ potestatem que tamen facere non possunt diuina prouidentia ipsos reprimente ꝛ eorum operibus resistente ꝛ sic maiora possunt in habitu ꝛ potentia quam in actu.ita idem Thomñ. in trac.qq.q.v.ti. de miracu.ꝛ Augu.in.iij.de trini.vbi dicit quod Angeli mali quedam facere possunt eorum virtute ꝛ potentia naturali si permitterentur a deo que ideo facere non possunt:quia non permittuntur: impediuntur itaq; quandoq; ab illis agendis ad que eorum naturalis virtus se extendere potest:idem etiã comprobat.S.Bonauẽtu.in.ij.senten.lib.ij.dist.vij.vbi late disputat de virtute ꝛ potentia demonum quam habent respectu creaturarum quid possint qualiter ꝛ quantum possunt ꝛ quãtum eis permittitur a deo,vbi enumerat plures operationes naturales quas demon facere potest tã
15 in assumpto corpore quam sine eo.¶†Quarto ꝛ vltimo presuppono quod licet Angeli boni ꝛ homines quandoq; per fidem ꝛ diuinam gratiam operentur miracula,ꝛ faciant aliqua que sunt vltra eorum naturalem virtutem ꝛ potestatẽ.vt dicit.S.Aug.in.iij.de trini.Demones tamen miracula aliqua operari non possunt,vt sint vera miracula:quoniã miracula ipsa fiunt per gratiam ꝛ domũ dei:quia est diuina virtus in effectu que miracula facit mediãte persona et instrumento Angelico siue humano sicut gratia prophetãdi tradita fuit sanctis prophetis simplicibus et ignaris.vt refert S.Greg.in.ij.dialogo.ꝛ idem Grego.in prima Omel.sup Ezechi. ¶Miraculum enim siue operatio miraculosa est quoddam diuinum testimonium indicatiuum diuine virtutis et veritatis.vt dicit.S.Thomñ.in.d.trac.prima parte.q.v.de mirac.ver.respondeo quod si demonibus quorum est tota voluntas ad malum potestas hec daretur a deo faciendi miracula deus ipse falsitatis eoꝝ testis existeret quod diuine bonitati penitus incongruit.Concludendũ est igitur quod Demones non faciunt nisi ea ad que eorũ naturalis virtus se extendit ꝛ diuina voluntas nõ refragatur sed permit
16 tit:vt idem Thomñ.hec eadem testatur ibi.¶†Virtus enim Demonis est adeo vehemens ꝛ acuta quod multa opera que ipse facit eius virtute ꝛ industria: ꝛ ex rebus naturalibus adeo bene componit ꝛ velociter exequit qõ homines qui illa vident dicũt esse miracula licet in veritate non sint.¶Possunt ergo demones mirabiliter in nobis dupliciter operari.Uno modo per veram corporis transmutationem quando fit vera mutatio corporis.
¶Alio modo per quandam illusionem sensuũ ex aliqua immutatione imaginationis,neutra tamen operatio est miraculosa sz per modum artis ꝛ nature composita.vt ibi vide in.d.q.v.
¶Quibus sic presuppositis dico quod demones deo permittẽte possunt in assumpta corporali forma hominem deferrevere ꝛ naturaliter de loco ad locũ motu locali.ꝛ per consequens illas strigimagas:ꝛ sortilegos professos deferunt ad nutum in naturali forma ad quecunq; loca quod dictum probatur primo ratione per ea que not.S.Thomñ.in tracta.qq.in prima parte.q.xvj.articu.x.vbi
17 dicit.†Quod in actionibus virtutum actiuarum considerãdus est ordo rerum,qui non solum attenditur scõm naturas ipsarum rerum,sed etiam secunduz earum motus.Habent enim ꝛ ipsi motus quendam ordinem adinuicem qui dupliciter consideratur. vno modo ſm propriam rationem et scõm hoc motus localis ad alios motus duplicem habet compationem.Prima est qua ipse motus est primus motuum.secundo q̃ per motum localem mi-

Source : BIU Cujas

nima variatio fit circa mobile.nam cum per alios motus varietur aliquid quod est intrinsecum rei puta qualitas quantitas accidēs aut forma substantialis per motum istum localem variatur solum corpus secundum aliquid extrinsecum quod est ipse locus per cuius mutationem non mutatur nec alteratur res in substantia vel in accidenti aut alia qualibet eius qualitate intrinseca:& quantus ad hec secundum predicta competit quod corpora moueantur a substantijs spiritualibus motu locali facilius & immediatius q̄ alijs motibus.Alio modo consideratur ordo motuum secundum ordinem mobilium:sicut enim motus celi est prior motu corporis elementaris,ita motus corporum celestium est prior motu corporuz inferiorum respectu ordinis & p̄m hoc competit superioribus substantijs spiritualibus mouere superiora corpora celestia:ita etiaz inferiores substantie spirituales que sunt demones respectu peccati et priuationis gratie cōuenit quod mouere possint:& moueāt corpora inferiora siue humana sint siue alia quia data possibilitate in vno per consequens datur in omnibus alijs:his maxime que sunt eiusdem ponderis vel magnitudinis, vt dicit idem Tho.in d.titu.de demon.q.xvj.arti.x.in fine & habetur per.S.Aug.in.iij. de trini.vbi dicit quod demones colligunt quedam semina ex quibus formant species quasdam siue animalia viuentia que fieri non p̄nt absq; corpore mobili:ergo mouere p̄nt corpora īferiora de lo
18 co ad locum motu locali. ¶ †Secundo probatur hec opinio autoritate sacri Euangelij,zMatth.iiij.c.vbi diabolus in assumpta humana forma tentando Jesum in deserto,adduxit illum in sanctaz ciuitatem, & statuit ipsum supra pinnaculum templi: quod est locus quidaz excelsus & eleuatus,super quo doctores antique legis predicabant & doctrinam legis predicte publice populosq; docebant.vt dicit.S.Tho.in glo.super.d.c.iiij.in ver.diabolus autem &c.vbi dicit nota qō omnia opera illius tentationis corporeis sensibus completa fuerunt quia diabolus tunc apparuit Christo in forma humana,& licet due sint opi.Theologorum super illo puncto qualiter Christus statutus fuerit super illo pinnaculo an per delationem demonis vel quod ipsemet pedibus proprijs ascenderit mediantibus diabolicis persuasionibus verior tamen opinio est illa quod fuerit portatus a demone.s.eleuatus de terra & vnico
19 ictu siue momento fuerit positus in loco predicto.† hec intelligētia magis conuenit litere Euangelij dum dicit,statuit.quod idez est sicut posuit siue constituit.si enim pedibus proprijs Christus ascendisset ad demonis persuasiones.tex.dixisset adduxit,sicut dixerat supra quando illum adduxit in sanctam ciuitatem.vide.S. Thom̄.in.d.gl.& Alber.mag.super.d.c.iiij.& S.Bonauen.in.ij. senten.lib.ij.dist.vij.per totum quod manifestius demonstrat qō Christus delatus fuit a demone ex eo quod omnes theologi firmiter ibi concludunt qō Christus dum statueretur super dicto pinnaculo reddidit se inuisibilem circunstantibus qui ibi aderant ne insurgerent clamores in populo putātes miraculose Christum ascēdisse locum:qui si proprijs pedibus naturaliter ascendisset nō erat opus quod se inuisibilem redderet ex quo nil miranduz fecisset.fatendū est igitur quod diabolus ipsum assumpsit de terra & raptim vnico ictu statuit illum super dicto pinnaculo.¶Cum itaq; demon portauerit Christum in vero corpore qui erat deus & homo:& verū corpus humanum habebat:ipsumq; mouit de loco ad locum etiā sursum qō difficilius est motu locali deo permittēte nulla ratio diuersitatis redditur quare nō possit etiā deo permittēte portare homines istos ipsosq; mouere motu locali ad nutum de loco ad locū
20 eo maxime accedente hominis voluntate p̄m ea que diximus supra in.iij.euidentiali. ¶ †Tertio probatur sic:si humanus spiritꝰ qui est anima, que est inclusa in isto carcere terreno corporis humani,habet vires mouendi corpus ipsum de loco ad locū, ascendēdi, descendendi,currendi,saltandi,sistendi, & aliud quoq; corpus supra suum portandi ad omnem eius libitum que est minus potens natura angelica.vt dicit.S.Aug.in.iij.de trini.& S.Thom̄.d.q. xvj.arti.x.quanto magis demon,qui est substantia spiritualis libera & soluta nullo q; premitur pondere carnis quis neget quod simi les operationes naturales & longe maiores in assumpta corporali forma diuina potentia non reprimente operari nō possit certe nemo & quod ipse demon sit longe maioris roboris q̄ homo īmo pluribus hominibus simul habetur per.S.Augu.in lib.x.de ciui.dei relatū.xxvj.q.v.nec miruz.§.super hoc non est igitur mirandum si demon corpus humanum per ethera portare possit & quam velocissime dūmodo diuina voluntas sibi non repugnet.ad que faciūt ea que diximus.s.in.iij.euidentali & que dicemus infra in seq.mē
21 bro. ¶ †Quarto dico quod vnusquisq; eorum que sua sunt est bonus moderator & arbiter.l.in re mādata.C.manda.& de rebus proprijs quisq; potest ad libitum suum disponere,immo ab ipso domino auferri nō pōt absq; eius libito voluntatis.l.id qō nostrum est.ff.de reg.iur.l.fi.ff.de pac.& per Bart.in.l.iuris gentium.ff.eo. ti.Iste enim strigimage magi & sortilegi per illam professionē effecti sunt demonis creature eo qō sponte sua sub illius imperio & potestate se subiecerūt vt latius supra diximus in.ij.& iij.q.ergo seqtur qō demon de ipsis siue in anima siue in corpore ad eius libituz quicquid vult disponere potest deo permittēte qui in hoc demoni nullum prestat impedimentum:sed relaxat sibi arbitrium & libertatem virium suarū in istos dico professos non autem in alios secūdum quod dicit.S.Aug.in lib.x.de ciui.dei & in.iij.de trini.et.S. Thom̄.d.q.xvj.arti.ix.x.& habetur in.d.c.epi.ibi mentem quaz diabolus captiuatam tenet per quecq; denia ad eius libitū deducit &c.Ex quo enim ipsi semel deum reliquerūt abnegātes fidē catholicam & totum xp̄iane religionis cultum non est dicendum qō deꝰ amplius ipsos protegat vel de his curā aliquā habere velit: sed illos dimittit penitus sub potestate & arbitrio Sathane postq̄ illi sponte & sub cuius imperio se subiecerūt:& eum principem habere voluerunt.cum sint igitur extra cōmunionē fidelium non sunt amplius oues Christi que fuerunt tradite in custodiā Petro:sed sunt oues externe.s.diaboli:vt habetur in.c.firmissime.& in.c.excōmunicamus in prin.extra de hereti.& d.c.nec mirū.xxvj.q.v.& eadem causa.q.ij.qui sine saluatore. nimirum ergo si demones illos deferunt etiam in corpore.primo quia respectu substantie spiritualis adest potentia naturalis.secundo quia respectu diuine maiestatis nulluz prestatur impedimentū:vt concludunt theologi in locis su
22 pra notatis. ¶ †Quinto probaī hec conclusio a maiori per ea que habentur Exod.vij.c.vbi dicitur quod magi Pharaonis arte demonū conuerterūt virgas in dracones & fuerunt veri dracones nō autē superstitiosi nec illusorij:vt dicit.S.Aug.super glo. ibi dicēs qō demones hoc facere potuerunt eorū virtute naturali p aliquas potentias naturales:seu per quedam semina collecta que habent vim putrefaciendi ligneas virgas & cōuertendi in lubricam draconis speciem p̄m qō dicit.S.Aug.in.iij.de trini.quez refert & sequitur.S.Thom̄.in dicto trac.qq.q.v.ver.ad octauū in titu.de mira. vbi dicit qō licet ista apud nos videanī esse miracula:quia humana virtus ista non capit nec se extendit ad illa,tamē quo ad secreta nature & demonis intelligentiam non sunt miracula immo opa ipsiꝰ
23 nature demonis industria fabricata. † Item nota aliud mirabile demonis arte factū legitur in sacris literis quod Simon magus arte demonū canes loqui faciebat:nec dum est annus elapsus quod casus iste euenit in facto Rome vbi mulier quedam magica vetula que Francisca seneñ.dicebatur artis diabolice plurimum perita canem quendā magne stature nigrum totuz secum ducebat quē post nōnullas preces reuerenter emissas loqui admodum faciebat et voce quadam velut humana verba articulata proferebat que audita fuerunt a pluribus:& maxime a quodam sacerdote presbytero qui rem ipsam propalauit domino alme vrbis Senatori qui de mandato.S.D.pape adiūcto sibi Reuerē.D.Locūtenēte Vicarij sui vna cum quibusdam alijs viris maxime doctrine & experientie mulierem ipsam solēniter examinarunt & cōperto facinore flāmis publice consumpserunt ipsam:que canis loquela duplici modo fieri potuit secūdum Thom̄.d.q.v.de mirac.aut quod demon assumpserit corpus in forma canis omnibus partibus suis bene proportionatum,& locutus fuerit:aut quod esset canis verus & naturalis:& demon per impulsum aeris motu locali sonum quendam for
24 mauerit similitudinem literate & articulate vocis habentem. † et hoc modo etiam dicitur quod Asina Balaam allocuta fuit ipsuz duabus vicibus, vt habeī Nume.xxij.c.vbi Asina ipsa que portabat Balaam ibat ad regem Balac qui miserat pro eo:videns asinā Angelum resistētem in via & se opponentē Balaam Asina declinauit a recto tramite & iuit per agros, Balaā percutiebat illaz volens qō iret per viā illa recusabat:& adeo vehementer percussit illā qō cecidit:& tūc dñs aperuit os Asine & locuta est ad Balaā dicendo, quid feci tibi cur percutis me:At Balaā dixit:qz cōmeruisti & illusisti mihi:vtinam haberem gladium vt te percuterē: cui Asina iterum respondit:Nonne animal tuū sum,cui semper sedere consueuisti vsq; in presentem diem:dic qd similevnq̄ fecerim tibi:At ille ait,nunq̄, que verba adeo bene & articulate ab ipsa asina prolata fuerunt quod ab homine dicta viderentur:sed hoc factum fuit ab Angelo ex diuina voluntate:vt ibi dicitur et dicit.S.Thom̄. in.d.q.v.ad tertium quod Angelus mouit linguam Asine predicte et per crebram aeris repercussionem protulit articulata verba de quibus ibi naturalium verborum similitudinez habentia.tex. autem ibi dicit quod dominus aperuit os Asine non Angelus.vide Thom̄.in dicta.q.v.& vj.in titu.de miracu.

25 ¶ †Ultimo non omittam illud quod dixit Valer. zMax.qō olim Rome fortune simulachrum quoddam marmoreum qō positum erat in via latina dicitur locutum fuisse infrascripta verba ad zMatronas illas Romanas vez,rite me matrone vidistis,riteq; dedicastis.nec putes ista fuisse Poetarum figmenta:quia si talia essent, profecto sacri Theologi in suis diuinis literis non insererent approbando prout fit per.S.Thom̄.in.d.q.v.in.iij.not.et est glos. no.in.c.moyses.in ver.habitare.xxxij.q.ij.que dicit quod Angeli tam boni quā mali habitant in siccis corporibus.l.in statuis lapideis eneis & marmoreis & in cadaueribus defunctorum in quibus in quibus ipsi demones dant responsum,& refert exēplū Saulis q

adoranit

adorauit diabolum: & als dixi supra quod demon sub ydolorum forma peractis sacrificijs & precibus sortilegorum siue magor ipsis interrogantibus et scire querentibus que occulta sunt respondet ad propositum voce quadam sonanti articulata verba: ac si ex ore hominis procederent nihilominus: neq; vox: neq; verba naturalia sunt sicut humana: sed ex crebra aeris repercussione per demonem concitata verba illa prolata fuerunt: vt supra dictum est. Si igitur hec fieri possunt arte & virtute demonis que longe maiora sunt & intellectui humano minus capacia et difficiliora quod canis aut aliud animal brutum seu statua marmorea verba articulata protulerint quanto magis credendum est q̄ demon possit hominem corporaliter deferre motu locali aut brutum quod minus est quaz animal de nouo creare vel vnam speciem in alteram transformare prout diximus supra de virga conuersa in draconem.

26 ¶ Demum vt res ipsa cunctis clarius innotescat subdam exemplo. Annis citra. xx. in agro Sabineñ. vicino vbi Rome in quodam oppido erat quidam Rusticus habens vxorem que erat de expressa demonis professione: et pluries ab eo interrogata si erat de dicta professione semper audacissime negauerat: qui maritus ex quibusdam signis que viderat maior suspitio animum eius apprehendit. vnde decreuit velle videre si verum erat quod de nocte ipsa exiret extra domum. et quorsum tenderet & pluribus noctib⁹ summopere inuigilauit: vt videret, quid ipsa faceret que semper volebat post maritum ire dormitum: & diu postq̄ ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat: demum nocte quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum ipse maritus iacebat quasi dormiens & ipsa venit ad illum ad perscrutandū si dormiebat quod videns maritus statim cōfinxit altius dormire & grauiori somno teneri: ipsa viso dormiente retrocessit statim: & pedetentim ibat lento gradu: tunc maritus magis argute inuigilat: atq; obseruat cum diligentia cuncta que vxor ipsa faciebat: demū vidit q̄ accessit ad quendam angulum domus: & eleuata quadam cista assumpsit pixidem seu ollulam quandam que suberat: deinde exutis vestibus cepit inungi cum certo vnguento in dicta ollula existente apud ignem calefacto: postea pixidem seu ollulam predictā ad pristinum eius locum reposuit: deinde vidit illā velociter exeūtem de domo: ac si pedibus non tangeret terram. post cuius discessum maritus assurgens accessit ad ostium qō clausum optime vidit etiam cum pessulo siue stanga interius: de quo magis obstupuit: deinde accessit ad angulum ex quo illa vnguentum assumpserat: & reperta ollula illam accepit: & alibi abscondit et reuersus fuit in lecto: perfecitq; somnuz vsq; ad mane. die vero sequenti reuersa vxore maritus illam interrogauit quo nam proficisceretur nocte illa quādo ex domo recessit media nocte sola que a principio fortiter negabat salua fronte. tunc maritus sumpto ligno cepit illam acriter verberare: vt haberet veritatem ipsa adhuc indurato corde fistebat: demum maritus sumpto pixide siue ollula: ecce dixit mulier maledicta: vide si credis quod nouerim scelera tua. & graniter sibi cōminabatur aut q̄ mortem subiret aut illum doceret quomodo facit illas vnctiones et discessus quia volebat omnino accedere ad congregationes illas quas intendebat omnino videre: & que fierēt in eis tunc mulier ipsa confusa dum vidit pixidem vnctionis fassa est ingenue errorem suum implorādo suppliciter veniā ab ipso viro qui libenti animo sub fide promisit ei indulgeri dūmodo ipsuz adduceret secuz vna nocte ad congregationes predictas: ipsa tunc aperiens os suum cepit vera loqui & cuncta dicte professionis capitula recensuit: & ostendit voluptates illecebras: & gaudia immēsa que inde assumebant & de amenitate & delectatione ludorū magnificentia chorearum opulentia cōuiuiorum principis illius liberalitate & deliti effect⁹ dulcedine cuncta narrauit. ex quo indulgentiam admissorum a marito ipso impetrauerat: qui marit⁹ curiosus ista videre & interesse precepit vxori vt q̄ primum ad dictam congregationem accessura erat ipsum euocaret que mulier promisit illum adducere et impetrata prius licentia a domino Sathana de adducendo maritum ad ipsam congregationem: aduenientе hora adhibitis vnctionibus vnusquisq; ipsorum super suo hirco equitando q̄ velocissime peruenerunt ad locum ipsius congregationis et antеq̄ discederent de domo vir ipse diligenter premonitus fuit ab vxore: vt summopere precaueret ne in itinere eundo vel redeundo: aut in loco congregationis signo crucis se muniret: aut illius nomen nec deiuel iesu Christi quouis modo commoraret: maxime in laudando vel adorando qui sic facere promisit in quo loco sistentes vxor dimisit maritum in certa parte mouēdo ipsum: vt illam expectaret donec reuerteretur a prestando obedientiam earum principi Sathane quēadmodum vnusquisq; aliorum tenebatur: qui maritus videns tam innumeram virorum ac mulierum multitudinez illic adesse vehementer obstupuit: finita obedientia fiunt tripudia & choree q̄ celeberrime cū maxima cymbalorum tympanorum aliorūq; instrumentorum dulcedine & tripudiantium numerositate ordine quodam retrogrado contra morem, naturam & ordinem chorearum quibus nos vtimur: quibus eractis preparantur mense quam amplissime: cum maxima epularum et conuiuantium copia & optimis ferculis vxor illa ex indulgentia principis introducit maritum ad mensam, comedere incipiunt, maritus degustans epulas insipidas petijt salem qui nullus aderat in omnibus mensis, nec dum veniens quisquā cum sale iterum petijt atq; rogauit procedente mora: iterum atq; iterum: terq; quaterq; salem ipsum supplicando petijt: et toties replicauit quod demon quidam salem ipsum attulit: vnde maritus videns salem summopere gauisus est: & pre gaudio magno dixit hec verba. hor laudato sia dio: pure venne questo sale. quo verbo prolato postq̄ auditum fuit nomen dei laudatum vnico momento cuncta perierеt oēs vndiq; statim discesserūt mense epuleq; oēs ꝑsum pte⁹ sunt: luminaria cūcta q̄ multa erāt illico extincta sunt, adeo qō maritus ipse reperitur solus & nudus in loco ipso in medio tenebrarum stetitq; sub illa frigidissima nuce beneuentana per totam noctem vsq; ad mane cum maximo frigore & periculo: die vero sequenti videns pastores qui pascebant greges circa loca vicina ab ipsis petijt: vbi nam esset ipse, que regio illa dicebatur: cui responsum fuit quod erat beneuentana: que distabat a patria ipsius viri centum milliarijs vel circa: ipse vero erat nudus sicut alij qui vadunt ad choreas demonum: multum male se habuit in partibus illis adeo quod substulit periculum mortis: et quia valde ignotus erat in ea regione & sine pecunijs coactus fuit mendicare ostiatim amore dei adeo quod inuenit tunicellam quandam satis contritā: vt posset se tueri a frigore quod tunc vigebat & sic paulatim querēdo victum in itinere amore dei tantum ambulauit quod peruenit ad patriam spacio octo dierum vel circa: & erat adeo deformatus & macilentus quod a paucis recognoscebatur: et accedens ad curiaz principis illius castri: detulit querelam contra eius vxorem & quasdam alias mulieres eiusdem professionis eius socias que omnes fuerunt incarcerate & dum a principio negarent: instante viro predicto et testimonium verum de visu ferente tandem omnes fasse
27 sunt: et ardentissimis flammis combuste. ¶ Nec dum decem lapsi sunt vel circiter anni quod mulier quedam iuuencula infra. xvj. annum etatis existens adhuc virgo eiusdem Sabineñ. diocesis ex altero tamen oppido oriunda a quadam alia malefica striga seducta vt religionem diabolicam profiteretur ad ludum adducta fuit et premonita ne signo crucis se muniret aut deum Jesum ve Christum collaudando memineret postq̄ ad locum congregationis accesserunt iunior ipsa videns tam maximam mulierū virorūq; multitudinem et principem ipsum Sathanam in solio maiestatis taz superbe sedentem, et tot auratis ornamentis & purpureis vestibus decoratum vehementer obstupuit: et que simplex erat virgo incauta, prime monitionis oblita ob rerum magnificentiam & maximū stupore quo apprehensa erat se signo crucis muniuit dicēdo. Jesu benedetto che cosa e questa: nec dum verba predicta perfecerat quod statim cuncta euanuere: et omnibus luminaribus penitus extinctis sola hec misera inter maximas tenebras valde mesta reperitur & quā maximus pauor vehementer illā apprehēdit ex quo pene mortua est: & recordata de nomine Jesu & beate virginis marie deuotissimis precibus se illis cōmendauit vouitq; castitatem perpetuam si incolumis inde euaderet & diuino auxilio suffragata tante solitudinis periculum mox euasit: q̄ quidam senex rusticus vna cum filio & asello trāsibat prope locum predictum vbi erat ista puella que plurimū lamentabatur de sorte sua: qui senex audito gemitu accessit ad illā dicens: filia mea quid facis istic sola isto tpe nocturno: quā cum nudā videret magis obstupuit que simplex virgo maxima erubescentia ducta que nihil habebat vnde pudibūda pertegeret post multas lachrymas, gemitus, & suspiria, huicviro q̄ plurimum se cōmendauit vt illam secū adduceret ad domum suā qui senex accepit pallium suum & posuit super humeris puelle & illā secum ad domum suam que non multum distabat adduxit: & in itinere totam seriem facti sibi narrauit: qui senex stupore & pietate plurimum afficiebatur audinitq; ex qua patria quibusue parentibus orta esset & decreuit senex omnino hec eius parentibus enuntiare, & puellā ipsaz eisdez restituere. ingressi sunt domū vxor senis que erat multum pia perq̄ blande virginem recepit: & apud se in lectum retinuit: & deinde per duos vel tres dies maxima charitate et materna pietate tractauit eandem vestibus suis induit & post triduum maritus accepit asellum et comite filio puellā ipsam equitantem ad patriam suam illesam reduxit proprijsq; parentibus eandem restituit qui dudum fleuerāt perditionem filie putātes ne aliquis miles aut alius nequā vir nocturno tempore rapuisset eādem: qui senex maxima veneratione & amoris dulcedine a parentibus puelle amplexus est receptisq; muneribus pro se et filio dimissa puella ad domum suā reuersus fuit que quidē puella postq̄ dono dei & gratia beate marie virginis tam graue periculū euaserat decreuit omnino votum iam factuz adimplere & ingressa fuit monasterium sancti Frācisci assumptoq; habitu solēniter professa fuit: & castissime vixit cuius parētes liberū prestitere cōsensum: illā vero maledictam strigā que filiā suam adduxerat ad illuz locū de-

Source : BIU Cujas

nuntiarũt curie ꝛ re comperta publice fuit igne combusta. ¶Hec enim que audiui retuli, modo referam que ipse vidi ꝛ in facto habui que plura sunt: tamen duo tantum que recentiora sunt referã. Anno dñi. ¶M.ccccc.xiiij. mense Septembris dum essem in quodam Castro ¶Bonaiterij. S. ¶Pauli de vrbe apud regionem Sabineñ. vt mea quedam illic expedirem, et mox ad vrbem reuerterer, summis, fui precibus rogatus a ¶Reuerẽ. ¶P. dño ¶Abbate illi⁹ monasterij qui est dñs in tẽporalibus dictorum Castrorum, vt accederem ad aliud Castrum eiusdem monasterij ibi vicinum qõ Mazanũ appellant ad examinandum tres mulieres maleficas siue strigas, vt dicebant, que in arce ipsius Castri aliquãdiu incluse remanserant et que ex earum dictis acciperem sibi referrem atq; consulerẽ quid mihi in re illa agendum esse videretur. Ego enim qui meis prepeditus eram licet nõ potuerim absq; magno meo incõmodo illuc accedere ꝛ huic rei vacare nihilominus vt morem gererẽ tanto viro quem alias in meis valde gratum ꝛ benignũ reperi nõ potui euitare quin eius preces mihi mandata seruarẽ. Accessiq; ad illas quarum vnam que mihi facilior videbatur examinare cepi, ꝛ pluribus exhortationibus, vt veritatem aperiret, persuaderi: que demum post aliqualem hesitationem cepit vera loqui: ꝛ rem ipsam totam fateri qualiter ipsa erat de secta illa strigimagaruz expresse professa in qua professione insteterat per annos quatuordecim cõtinuos quibus continuũ cõmercium habuerat cum demone ꝛ nominauit alteram mulierem maleficam que fuerat eius magistra et ipsam ad professionem adduxerat ꝛ quod isto tẽpore plurima maleficia siue veneficia fecerat: ꝛ contra hominum personas ꝛ cõtra iumenta ex quibus homines tres perierant: iumenta autẽ quatuor: ꝛ quod agrorum plurium segetes immaturas ventis, grandinib⁹ ꝛ tempestatibus strauerat ꝛ penitus deuastauerat: ꝛ multa alia his similia obscena machinata fuerat arte illa malefica ad vlciscendum iniurias suas. ¶Quam ego subtilius interrogans vt clarius haberez que sunt istius diabolice religionis seu professionis secreta. ¶Primo enim perscrutatus fui quid est illa professio quam mulieres ipse faciunt cũ demone: ꝛ quibus modo ꝛ ordine ad illam accedunt: ꝛ quibus cerimonijs ꝛ solennitatibus vtũtur in ea. ¶Ad quid se obligant demoni. Sub qua forma verborũ fit obligatio ipsa: itẽ postea que sunt ab eis seruanda ꝛ ad que tenentur. Similiter que premia habent ꝛ que habere sperant; ab earum principe demone: ꝛ ex quibus rebus simplicibus vel mixtis cõponunt vnguenta quibus liniunt corpora sua dum vadũt ad ludos ꝛ cũ quibus etiam rebus faciunt alia venefica maleficia. Item quem ordinem tenẽt qñ accessure sunt ad ludos predictos ꝛ si est verũ quod vadunt corporaliter vel illa sit illusio siue visio quedam in apparentia in mente ꝛ intellectu. ꝛ casu quo accedant corporaliter an ambulent pedibus propꝛijs vel aliter deferanť ꝛ quomodo ꝛ per quẽ. Item quomodo ꝛ qualiter celebrant sacrificia offerunt preces ꝛ munera demoni. Item que sunt illis precipua in obseruantia in dicta professione ꝛ alia quedã que nunc non recordor que quidem mulier sub spe venie cuncta a principio vsq; ad finem recensuit que professio ipsa requirit exprimendo omnia et singula illius capitula.

28 ¶†¶Primũ enim dixit quod quando adducta fuit per illam eius magistram ante tribunal principis earum qui est diabolus in forma ¶Regis presidẽs in solio maiestatis instructa prius a magistra quid factura erat venit ꝛ oportuit primo abnegare baptismum et omnia christiane fidei documenta relinquere: deinde ecclesiastica sacramẽta cuncta proijcere pedibusq; propꝛijs conculcare crucem ꝛ imagines beate marie virginis ꝛ aliorũ sanctorũ quãuis hec vltima non fiunt coram eo sed alibi: postea satis est qõ ista promittãt se facturas quãprimum cedet occasio: deinde fecit obligationẽ per solẽnem stipulationem in manibus ipsius ¶Principis, quavouit ꝛ promisit quod perpetuo erit illi fidelis ꝛ obediens ꝛ omnib⁹ eius mandatis parebit. ¶Deinde medio iureiurando tactis scripturis super quodam magno libro obscuras paginas cõtinente prestitit homagium siue perpetuum vasallagium: ꝛ quod nunq; redibit ad fidem ¶Christi nec diuina precepta seruabit: sed solum ea que ipsum principem erunt decernenda: ꝛ quod perpetuis futuris tẽporibus erit obediens illi ꝛ veniet cõtinue cum vocata fuerit ad ludos ꝛ cõgregationes nocturnas: ꝛ que in eis per alias mulieres fiunt ipsa faciet. ꝛ quod etiam aderit sacrificijs illorum nocturnis: et solitas preces ꝛ cultuz adorationis prestabit: ꝛ vota quecũq; que ipsa prestare contigerit pro viribus adimplebit ꝛ quoscunq; poterit alios ad eandem professionem adducet. ¶Ecõuerso autem ipse ¶Princeps egregia fronte promisit eidem mulieri sic presenti pstare perpetuam felicitatem: gaudia immensa ꝛ voluptates quascunq; in hoc mundo habere desiderauerit: ꝛ demũ post hanc vitã longe maiora munera cõsequetur. Quo facto statim vnũ demonẽ constituit ad custodiam ipsius mulieris quã nũq; relinquere debeat: sed illi inseruire in omnibus que ipsa cupiet ꝛ quotiescũq; cõtigerit ad ludos accedere hoc ipse intimabit mulieri: ꝛ illam deferet ꝛ instruet vt supra: qui quidem demon associat ei tanq; maritus vxori: insup dixit qõ sepius accedunt ad cõgregationes illas vbi maxima multitudo corã ¶Prin
29 cipe illo vndiq; cõfluebat. †¶Primũ autẽ quod faciendum erat per ipsas mulieres erat signũ obedientie ꝛ reuerentie que fiebat coraz principe ordine quodã retrogrado, in oppositum directo illi reuerentie quã nos prestare solemus. nos enim inclinamus caput ꝛ humeros flectimus genu crure retro curuato voluentes vultũ ad ꝑncipem siue ad alium quem veneramur: ipsi vero faciunt cõtra quia terga voluunt versus principem ꝛ caput curuant versus humeros adeo vt mentum celum respiciat, crura vero non curuant retro vt nos facimus: sed eleuant sursum a terra a parte anteriori: ꝛ ita seruatur ibi. peracta igitur reuerentia, princeps mandat qõ omnes tripudient, saltẽq; cum letitia ꝛ gaudio sumentes vnaquecq; voluptates suas ꝛ vnusquisq; demonum accipit mulierem suam ad cuius custodiam deputatus est ꝛ cum ea gerit saltationes illas magna letitia atq; dulcedine ꝛ interim preparantur mense cum lautissimis ferculis abũdantissime ornate ꝛ celebratis choreis veniunt ad conuiuia: quibus completis ꝛ cibatis omnibus extinguuntur lumina omnia ꝛ quisq; demon in forma incubi. s. viri suam capit mulierem. si qui vero sunt viri habent demonẽ suum in forma succubi. s. mulieris ꝛ sic adinuicem omnes adimplent coitũ carnis cum maxima voluptate. quo officio completo reuertuntur ad domũ omnes equitantes super illis hircis: sacrificia vero cum fiunt, fieri solẽt statim post peractum reuerentie signuz fit adoratio, qua expleta deueniunt ad tripudia ꝛ alia de quibus supra: quãuis sacrificia ipsa celebrare solent etiã in alijs locis extra locũ congregationis: puta in domo priuata vel in quibusdam locis occultis vt late diximus. ꝟ. eoꝺ. q. iij. ꝛ. v. ¶Sed aduerte ad duo quod ipsa dixit. vnum est quia demones festinant reportare illas ad domum antequã labat nox ꝛ anteq; pulsetur campana pro Aue maria de mane que pulsari solet in aurora vel parum ante: quoniam si forte pulsaret campana tempore quo deferuntur ad domum necesse habet illarum magister in eodem loco vbi audit sonum predictum deponere mulierem aut virum nec potest amplius ipsum vel ipsam tangere: sed necesse est quod residuum illud itineris pedibus propꝛijs ambulet quod perraro quidem euenire solet: quia ita velociter ipsas reportant qõ non impediuntur a sono: secundum est quod retulit quod quotiescunq; interfuerat ludis ita fessa reuertebatur ad domum propter illas choreas et crebras saltationes: quia erat debilis cõplexionis vt apparebat quod per tres vel quatuor dies male se habebat in corpore propter magnos labores quos sustinuerat que similiter cum demone suo dum esset in forma incubi sepissime fuisse carnaliter cognitam maxima cum delectatione te
30 stata fuit: hec illa ibi. ¶†Aliud breuius exemplum superaddaz, alia quoq; mulier eiusdem professionis que vna cum precedenti erat incarcerata dum deferretur a demone suo, reuertendo a ludis predictis in itinere anteq; peruenirent ad domum dum esset vicina oppido patrie sue audiuit pulsare campanam de mane pro Aue maria. vnde demon necesse habuit illam deponere ꝛ discedere quam deposuit statim ꝛ dimisit in quodam agro iuxta quandaz ripã vbi erant spineta quedã ꝛ in dicto loco ipsa misera mulier necesse habuit expectare vsq; ad mane: quo lux clara appareret: sz fortuna profuit sibi: qꝛ illa die in aurora ꝛ in diluculo quidã iuuenis illius oppidi ibat ad alium locum ibi vicinum quem ipsa videns transeuntem cognouit atq; vocauit nomine ꝓprio: quod audiens

iuuenis

Source : BIU Cujas

iuuenis prima facie timuit aliquantulum: sed videſ postea mulierem ipſam que seminuda erat a femoribus supra ⁊ crinibus sparſis scapillata tota magis obſtupuit: nec audebat ad ipſam accedere: nihilominus illa adeo benigne ⁊ humiliter ipſum rogauit vt accederet ad illam qđ venit ⁊ interrogauit eandem postꝙ illam recognouit cur illic ita sola moraretur in ea forma: cui illa dixit quod tota nocte aſellum suum quē perdiderat perquiſierat ⁊ nunꝙ potuit illum inuenire: cui iuuenis subridens minuſqꝫ credens dixit. hoc enim aliud ſibi querit quam aſelli inquiſitio qui querit aſellū vadit cuꝫ socio: ⁊ non sola ſic seminuda ⁊ scapillata. aliud eſt quod querebas dixit ipſe: dicas mihi veritatem ſi vis quod adiuuez te: vnde venis, vbi fuiſti, quid facis hic sola, quis te adduxit, dicas mihi omnia ſi vis habere ſuffragium, ⁊ ero tibi ſecretus ⁊ fidus.

¶ Tunc mulier ipſa Lucretia nuncupata que erat ſatis pinguis, et pulchra lz ſatis timeret ſeuitiam viri ⁊ ſuorū conſanguineorūz: tamen confiſa eſt de iuuene illo rogando ipſum prius ſummis precibus ne cuiꝙ reuelaret factum illud ſed taceret: quia ipſa volebat pinguiora munera ſibi elargiri: cui iuuenis ſub fide promiſit quod abſqꝫ dubio cūcta referret: ⁊ ille futurus erit ſibi ſecretiſſimus: tūc ipſa faſſa eſt quod reuertebatur ea nocte a ludis beneuentanis: et dum eſſet in itinere deferreturqꝫ per aerem a magiſterulo ſuo audito ſono cāpane que pulſatur de mane pro aue maria fuit ſibi neceſſe qđ illam deponeret in terram eodem loco in quo reperiebaꝫ qñ audiuit ſonum predictum ⁊ hoc modo ipſa ſic ſola reperiebaꝫ ibi: qui iuuenis acceſſit ad illam ⁊ preſtitit ſibi opem in reueſtiendo et recaptando ſe. deinde aſſociauit illam vſqꝫ ad domum abſqꝫ eo qđ aliquis factum illud aduerteret. pro cuius laboribus ⁊ fide mulier ipſa donauit dicto iuueni vnum par caligarū, vnum birretum ⁊ camiſiam vnam, ⁊ certas petias caſei, rogando eum iterum atqꝫ iterū vt taceret: ⁊ ita promiſit ⁊ tacuit rem ipſam per plures menſes: deinde neſcitur quo ſpiritu aut indignatione vel lapſu iuuētutis ductus rem ipſam ſecreto modo cum vno, deinde cum altero propalauit: adeo qđ paulatim res deuenit ad notitiam curie. vnde mulier ipſa capta ⁊ cū alijs incarcerata fuit, ⁊ iuuenis ille vt teſtis omnia hec medio iuramento depoſuit, adeo qđ ipſa quoqꝫ poſt multa facinus ſuum diutius tergiuerſare non potuit: ego tamen illaꝝ ſententijs intereſſe non potui: qz neceſſe mihi fuit ad vrbem reuerti illaſqꝫ dimiſi earum iudici ordinario vt iuſtitiam faceret: ſz cuncta retuli prefato dño Abbati prout inueneraz qui mandauit ſuo Locūtenenti vt de ipſis iuſtitiam faceret: ⁊ inde ad paucos dies retulerunt mihi quod vitam ſuam finierunt flāmis. Iſtarum vnguē ta vidi atqꝫ tetigi ⁊ quaſdam alias maleficas mixturas: quibus graueſſimas egritudines in humanis corporibus inferebant. et illud etiam vidi quo hominē ad earum libitum in furorem ⁊ inſaniam
31 inducebant: que omnia mādaui igne comburi. ¶ †Ex quibus oībus manifeſte deprehendi poteſt quod vere ⁊ corporaliter deferūtur: non autē in ſpiritu illuduntur: ad quid enim opus erat qꝫ illa prior conquereretur de laxitudine corporis ⁊ membrorum poſtꝙ reuerſa erat a ludis: vbi dixit qꝫ per tres vel quatuor dies ſe male habebat in corpore ꝓpter magnos labores dictarum chorearꝝ ſi in ſpiritu dūtaxat fuiſſet apprehenſa illuſione illa non erat opus qđ conquereretur de corpore ⁊ nimio labore quia corpus non laborat in ſomnijs: ſed animus duntaxat. vt. d. c. epi. Altera etiam mulier de qua in vltimo exemplo non fuiſſet comperta ſola in illo loco niſi iuiſſet in corpore. vt ex predictis patet. ¶ Sed quero nūc quare eſt quod in iſta ſecta vt plurimū ſunt mulieres, viri autē rari ſunt. Reſpon. plures redduntur rationes per doct. prima eſt qđ mulier tanꝙ debilior ⁊ fragilior facilius decipitur a diabolo: ⁊ credit oīa que ſibi perſuadentur. c. fo. us. de verbo. ſigni. c. j. de cland. deſpon. ⁊ habetur Geñ. iij. c. vbi diabolus ſerpens prius decepit mulierez quam viruz, eo qz magis credula fuit. alia poteſt eſſe ratio quod faciunt propter explendā libidinem carnis quam alio modo nō poſſent abſqꝫ ignominia ſatiare iſto enim modo capiunt delectationē cum demone ⁊ complent deſiderium ſuum abſqꝫ eo quod contra ipſas inſurgat infamia vt ex plurium ipſarum mulierum confeſſionibus accepi dum iſta ſubtiliter indagarer. Quidam alij dixerunt quod mulier eſt magis vana ⁊ curioſa ⁊ magis familiaris diabolo qꝫ ſit vir ⁊ que minus timet tranſgreſſionem precepti ſuperioris qꝫ vir quaſi quod magis regitur voluntate appetitu ⁊ ſenſualitate qꝫ ratione: vt habeť. xxiij. q. vij. quod propoſuiſti. ⁊. q. v. Adā ⁊. c. mulier ⁊ per glo. in. d. c. j. de clande. deſpon. ⁊. d. c. iij. ſuper Geñ. ⁊ ibi per ſacros doc. ¶ Ex predictis itaqꝫ concludo concluſionem ipſaz eſſe ſufficienter probatam: cui non habent obſtare quedā que ſuperius in contrarium adducebantur. Et primo non obſtat tex. in d. c. epiſcopi. ſuper quo tenentes contrarium ſe omnes fundāt: cui licet per alios doct. antiquos ⁊ Moder. fuerint date plures reſpōſiones ad vnum tamen tendentes. ſ. qđ ille tex. non loquitur de ſecta iſta ſtrigarum: ſed de alia longe diuerſa ab iſta. Ego tamē idem comprobando alio modo reſpondebo ad illum tex. declarādo literam ⁊ mentem illius concilij. ⁊ anteꝙ ad vlteriora procedam ꝑmit
32 to †quod omnis lex recipit interpretationem a ratione ſua: maxime quando ratio in lege reperitur expreſſa que magis attendēda eſt quam dictum legis. l. adigere. ff. quānis. ff. de iur. patro. l. cū pater. ff. dulciſſimis. ff. de lega. ij. l. milites prohibentur. ⁊. l. milites agrum in prin. ff. de re milit. l. nomen in fi. ff. de leg. iij. ⁊ Bart. in. l. ij. ff. videndum. ff. ad tertul. idez Barto. in. l. omnes populi in. vij. q. principali. ff. de iuſti. ⁊ iur. Bar. in. l. ſi conſtante in. v. col. in. vij. ⁊ ix. q. ff. ſolu. matri. ⁊ in. l. ſi vero. ff. de viro eo. titu. ⁊ in. l. j. C. que ſit lon. con. ⁊. j. diſtinc. conſuetudo per Hemi. in. c. vbi periculum in ij. not. de elec. lib. vj. ⁊ eſt glo. no. in Clem. j. de elect. in ver. eligatur et glo. in. d. c. conſuetudo. j. diſt. Ideo dicunt doc. quod cui nō conuenit ratio legis minus conuenit ipſa lex. d. l. cum pater. ff. dulciſſimis. ⁊. d. l. nomē in fin. ⁊. d. l. milites. la prima: ⁊ la. ij. ff. de re mili. Quibus premiſſis dico quod ratio principalis illius. c. ⁊ intentio concilij Aquiren. non fuit velle impugnare ⁊ habere pro impoſſibili quod demon deo permittente non poſſit hominem corporaliter deferre de loco ad locuz motu locali: quia ſi fuiſſet iſtius intētionis dixiſſet contra communem omnium Theologorum et canoniſtarum ſententiā, immo contra tex. propium ſacri euangelij Matth. iiij. Luc. iiij. ⁊ Marc. j. c. in prin. vbi apparet quod diabolus tentando Chriſtū, qui erat deus ⁊ homo naturalis, detulit ipz corporaliter ſuper pinnaculum templi ⁊ in montem excelſum vt latius infra dicemus: intentio igitur finalis illius concilij in illo ver. Illud etiam non eſt omittendum ꝛc. fuit velle improbare ⁊ dānare errorem illum in quo erant mulieres ille ſcelerate de quibus ibi que erant hereticе ⁊ in ſua obſtinata opinione damnate ⁊ que fuit ratio principalis atqꝫ finalis quare concilium illud declarauit mulieres illas eſſe hereticas et dānatas. Ratio dico principalis fuit illa quam ponit ibi tex. videlicet. Cum aliquid diuinitatis aut numinis eſſe extra vnum deum arbitrantur: hec eſt ratio principalis que facit illas eſſe dānatas quod melius declaro ſic. Concilium illud in princip. rex. ponit generale edictum quo mandat omnibus epiſcopis ⁊ clericis vt ſummo ſtudio elaborent pernitioſam ſortilegam ⁊ magicam artem ex parochijs ſuis penitus eradicare. et ſic primo improbat artem: deinde deuenit ad ſpeciem. ſ. ad homines illius artis peritos dum dicit, quod ſi aliquem virum aut mulierez huiuſmodi ſceleris ſectatorem inueniant turpiter dehoneſtatum ex parochijs ſuis deijciant: quia ſubuerſus eſt ⁊ is etiam qui ſimilis eſt ſibi ſubuerſi ſunt omnes ⁊ a diabolo captiui tenenť qui relicto creatore ſuo diaboli ſuffragia querunt: ⁊ ideo a tali peſte debet mundari ſancta eccleſia. hic enim remanet completa oratio prime partis capituli vbi concilium mandat extirpari hanc reprobam artem magicam et ſortilegam et illius profeſſos turpiter dehoneſtatos ⁊ externos a fide catholica ex omnibus parochijs ſuis expelli, ad hoc vt ſancta eccleſia a tali peſte liberetur. Deinde incipit ſecūda pars ibi: illud etiam non eſt omittendum quod quedam ſcelerate mulieres retro poſt Sathanam conuerſe ꝛc. vbi concilij predictum mutauit ſermonem ⁊ poſuit alium caſum diuerſum a precedenti quod patet ibi dum dicit: illud non eſt omittenduz qꝫ quedam ſcelerate mulieres ꝛc. tex. ibi in prin. locutus fuit de mulieribus que artem magicam ⁊ ſortilegam profitentur ibi dum dicit ſi aliquem virum aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ꝛc. ſi enim concilium predictum in illa ſecunda parte voluiſſet intelligere de eiſdem mulieribus de quibus fuerat facta mentio in principio, text. non diciſſet per iſta verba quedam ſcelerate mulieres ꝛc. ſed diciſſet per aliqua verba repetitiua earundem perſonarum et qualitatum, videlicet, eedem ipſe dicte vel predicte: vel per alia ſimiliaverba. ex quo enim tex. in dicta ſecūda parte non fuit locutus perverba repetitiua, ſed per diuerſa ⁊ diuerſum ſenſum ⁊ caſum demōſtrātia, fatendum eſt de neceſſitate quod ille ſit diuerſus caſus a precedenti, ⁊ ſic diuerſa ſpecies perſonarum. ⁊ quod ſit veruz clarius de
33 monſtrabitur infra. †Concilium igitur deueniendo ad ſecundam partem exponit iſtarum mulierum profeſſionem ⁊ qualiter ſub falſis illuſionibus et fantaſmatibus illuduntur a demone: deinde enumerat quaſdam operationes quas mulieres ille profitentur facere cum Diana vel Herodiade deabus ſuis quarum iuſſionib⁹ ad illarum ſeruitium euocantur ⁊ nocturnis horis accedere profitentur: ſed vtinam he ſole in ſua perfidia perijſſent et non multas alias ad illarum interitum pertraxiſſent: deinde ponit moduz infidelitatis: et errorem exprimit quo principaliter deducuntur in hereſim dum dicit. nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta hec vera eſſe credunt. ſcilicet quia putant Dianam et Herodiadem eſſe veras deas: et poſſe illa opera de quibus ibi perficere et credendo a recta fide deuiant et errore paganorum involuuntur. Ratio finalis et principalis omnium ſupradictorum operum et damnate credulitatis ex qua dicuntur hereticе nunc ponitur dum dicitur. Cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum deum arbitrantur et huc vſqꝫ perficitur: ſecunda oratio dictum illius ſecunde partis deinde ſequitur improbatio illarum falſe opinionis ⁊ erroris predicti. Ratio igitur finalis eſt illa quam proxime dixi ex qua omnes alij errores ⁊ illuſiones ſucceſſiue dependent cum credunt illas Dianam, et Herodiadem,

Source : BIU Cujas

esse veras deas ꝛ in eis multum diuinitatis ꝛ numinis esse et iste est verus intellectus illius capituli si bene consideretur in verbis ꝛ in mente. Stante igitur ratione predicta expressa secundum illam verba ipsius legis sunt interpretãda, ꝛ vbi ratio ipsa non conuenit lex quoq; omnino cessat. d. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. l. hec actio. ꝛ ibi Barto. ff. de calum. l. is qui animo. ff. de acquirẽ. posses. Ratio autem predicta non cõuenit neq; verificari potest in hac secta strigarum ꝛ maleficorum quippe quia ipsi vel ipse nõ decipiuntur ista falsa opinione putantes inseruire deabus istis ꝛ extra vnum deum aliquid numinis esse: sed ipse vident cognoscunt ꝛ apprehendunt expresse quod illarum Princeps cui inseruiunt ꝛ quem obediunt ꝛ adorant est diabolus inferni inferior deo: ꝛ inimicus dei sed illi inseruiunt relicto creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines. d. c. episcopi in prin. ꝛ c. si qs episcopus eadem. q. v. si enim ratio ipsa de qua supra istis strigimagis non conuenit verba legis ꝛ illius dispositio minus conuenire
34 debet per ea que proxime dicta sunt. eo maxime. †Quia ratio legis determinata restringit dictum legis: vt illa dũtaxat lex ipsa cõprehendat ad que ratio illa naturaliter adaptari potest: ꝛ non vltra. d. l. cum pater. §. dulcissimis. ꝛ. l. hec actio, ꝛ ibi Barto. ff. de calumnia. ꝛ. l. is qui animo. ff. de acquiren. pos. ꝛ prima distin. cõsuetudo, ꝛ no. glo. in clemen. j. de elec. ꝛ per Seminia. in. c. vbi periculum in princi. eo. titu. lib. vj. Cum autem iste sint excluse a ratione dicuntur esse excluse a legis dispositione per ea que supra dixim⁹: nec obstant exempla et autoritates quas textus inferius deducit de Paulo et Ezechiele: quia illa omnia referuntur ad sectam illã: de qua ibi non autem ad strigas siue maleficas: de quibus hic. Fateor tamen quod strige iste et malefice in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis de quibus in. d. c. episcopi. in secunda parte in hoc. s. conueniunt quia vtraq; secta infernit diabolo, etiã illius imperio gubernatur: sed vna scienter altera ignoranter, vna decipitur, altera decipit. Conueniunt ꝛ in alio: quia quo ad effectum eterne dãnationis ita sunt dãnate ille sicut iste, ita Demones habent imperium super illis sicut super istis ꝛ eodem modo ille sunt eliminande ꝛ deiiciende extra parochias sicut iste strigimage quia omnes sunt dãnate. nõ tamen sequitur si in aliquibus cõueniunt et equiparantur: ergo in omnibus debent esse equiparate q; data diuersitate rationis datur ẽt diuersitas iuris. vt supra dixim⁹ ꝛ dicemus etiam infra eo. titu. q. xij. dum declarabitur materia poculorum siue venenorum: ꝛ vt dixi extra cõmunionem fidelium posite sunt ille sicut iste ꝛ omnes tãq; oues morbose sunt penitus a Christi fidelibus euitande ne sanas oues morbo illo inficiant. l. ij. C. de sum. tri. ꝛ. l. hi qui sanctam. C. de apostat. quia omnes sunt eiusdez diabolice religionis: sed diuerse professionis ꝛ habitus, dico animi non corporis ꝛ ordinis professe sicut monachi, ꝛ moniales xpiane religionis diuersos ordines professionis accipiunt ad vnuz tamen diuinum cultum omnes tendẽtes, ita isti dãnati diuersos ordines ꝛ ritus accipiunt ꝛ sub diuersis ordinibus ꝛ moribus diabolo inseruiunt ꝛ diuersis quoq; nominibus nuncupantur quidam sunt heretici quidam manichei alij vero apostate: alij scismatici donatiste: ꝛ similes de quibus in. l. manicheos. C. de hereti. ꝛ. l. j. ꝛ. l. hi qui sanctam. C. de apostat. ꝛ habetur per glos. Abb. ꝛ alios doc. in rub. ꝛ in. c. j. de aposta. ꝛ de scismat. ꝛ hoc est q; in effectu voluit dicere tex. in. c. excõmunicamus lo. primo. ꝛ lo. ij. in princi. extra de heret. vbi dixit. facies quidem habentes diuersas caudas autẽ adinuicẽ colligatas quia de vanitate cõueniunt in idipsum. per facies dico diuersas intellexit de diuersis ordinibus hereticorũ siue sortilegorum, per caudas adinuicẽ colligatas intellexit de vnico cultu eiusdem diabolice religionis q; omnia eorũ opera tendunt ad cultum Sathane siue in mente ꝛ intellectu siue in corpore fiant. ad hoc vi
35 de que dixi. §. in primo euidentiali huius. q. †Ille igitur mulieres de quibus in. d. c. episcopi. dicuntur proprie heretice ex quo persistunt in illo errore, putantes aliquid numinis esse in illis deabus ꝛ illas esse veras deas relicto deo saluatore nostro. vt in. c. j. de sum. trini. ꝛ. xxj. q. ij. qui sine saluatore. ꝛ. c. firmissime. de hereti. Iste vero strigimage magi ꝛ sortilegi qui scienter ꝛ ex propria malitia peccant relinquentes diuinum cultum ꝛ Christi fidem ꝛ scienter adherentes diabolo quem sciunt ꝛ cognoscunt esse diabolum infernalẽ ꝛ inimicũ dei non dicũtur proprie stricte heretice. quia nullo dicũtur errore seducte: sed potius apostate perfidie: quia scienter ppria temeritate recesserunt a fide Christi quãuis ista earũ apostasia longo tempore indurata ꝛ pertinaciter defensata transit in heresiz. vt diximus. §. titu. j. q. ij. ꝛ dicunt glo. ꝛ doc. in rub. extra de aposta. et habetur per imperatorem in. l. j. ꝛ hi qui sanctam. C. eo. tit. vbi apostate proprie dicũtur qui scienter ꝛ propria autoritate siue potius temeritate retrocedunt a fide xpiana vt habetur in. d. l. j. ꝛ in glos. rub. ꝛ in. c. j. extra eo. titu. ꝛ per. S. Tho. in secũda secũde. q. xcv. arti. v. ꝛ vj. in titu. de supersti. ad que faciunt que diximus. §. in ꝑmo euidentiali ꝛ supra etiam. q. ij. ¶ Et nota vnuz valde singulare q; istoruz apostatarũ due sunt spes: vna est que simpliciter retrocedit a fide ꝛ sequitur cultuz ꝛ obedientiã demonis: altera est que postq; Christi fidem abnegando posterganuit ꝛ deiecit ex corde suo iteruz se baptizat expresse in nomine diaboli: ꝛ aliud nomen sibi supimponit lz vtraq; species sit dãnata prior tamẽ si peccatũ suum renocat admittitur ad penitentiã ꝛ euitat penas corporales sicut heretici. vt. l. manicheos. C. de hereti. secũda vero spes nunq; admittit ad penitentiã in foro iudiciali ex qua possit euitare penas corporales etiam si milies abiuraret professionẽ illam ꝛ vellet ad Christi fidem reuerti non auditur quo ad istum effectum: ꝛ iste est tex. valde no. ad hoc in. d. l. hi q sanctã. ꝛ ibi glo. C. de aposta. eodẽ modo irremissibiliꝛ puniunt q abnegato baptismate xpiano indei effecti sũt ꝛ inter iudeos commorantur. vt in. l. j. C. de aposta. quo ad animaz vero in foro conscientie admittitur penitẽtia istoruz ab ecclesia et aliorũ quorũcũq; vt no. in. d. l. manicheos per doct. ꝛ habetur in. c. ad abolendã. ꝛ. c. firmissime de heret. per glos. in. c. excõmunicam⁹. el. ij. eo. titu. ꝛ. c. super eo. ti. lib. vj. ꝛ diximus. §. ti. j. q. v. circa finẽ: ꝛ ista sit prima differentia que reperitur inter istas quo ad nomen et
36 ordinem professionis. ¶ †Secũdo differunt in modo profitẽdi q; ille de quibus in. d. c. epi. non faciunt professionem expressam cum demone sicut iste nec credunt inseruire demoni: sed deludunt sub specie boni ꝛ propterea dicit tex. ibi qõ diabolus postq; illarũ mentem captiuatam tenet transformat se in diuersas species personarum. ¶ Tertio differunt: quia ille nulla cõficiũt sortilegia nec maleficia in humanis aut brutorum corporibus ꝛ nemini nocent nisi sibi ipsis et ꝓpterea non dicunt malefice: sen heretice, iste vero sunt deterioris conditionis: quia nocent multis per diuersa maleficia: vt latius supra vidistis in. ij. ꝛ. iij. q. ¶ Quarto discõueniũt in hoc quia nõ reperitur quod ille aliquem maleficiatũ curauerint ꝛ ipsa maleficia cõtrarijs maleficijs abstulerunt iste vero publice incũbũt cure ꝛ medelis maleficiatorũ ꝛ postq; aliquẽ dicto morbo curauerint sepius indicant maleficiantẽ saltim aliquibus indicijs. vt habetur per. S. Augu. in lib. x. de ciui. dei ꝛ in. iij. de trini. ꝛ. S. Tho. in. d. q. v. prime partis trac. q. in ti. de mira. ꝛ habetur. xxvj. q. v. nec mirum. §. necromãti. ver. adhec omnia. ¶ Quinto q; ille lz inseruiant demoni virtualiter tamẽ inseruiũt sub forma dearuz ꝛ bonorum numinum: iste vero proprio demoni sedenti in solio maiestatis cui vt vero ꝛ vnico Principi reddunt obedientiam vt supra latius diximus in. ij. ꝛ. iij. q. ¶ Sexto quia non apparet quod ille de quibus in. d. c. episcopi accedãt ad ludos: ꝛ exerceãt ibi choreas ꝛ saltationes ꝛ demum coitum carnalem habeant cum sicut iste p ea que. §. latius in hac. q. cõclusimus, ꝛ per. S. Tho. d. q. v. ¶ Septimo discordant in hoc: quia ille nulla celebrant sacrificia, nullasq; imagines offerunt, neq; baptizant, aut responsa petunt: iste vero cuncta opera huiusmodi faciunt, vt supra late vidistis in ij. ꝛ. iij. q. ꝛ in hac etiam in primo. ꝛ. ij. fundamento. ¶ Et q; sint diuersi ordinis specie differentes apparet ex diuersitate tractatuum ꝛ capitulorũ ꝛ etiam autorũ. ea enim que disponunt in. d. c. epi. decreta fuerũt in cõcilio, Aquirẽ. dispositio aũt. c. nec mirũ. sumpta fuit ex doctrina textualium. S. Aug. in lib. x. de ciui. dei. cũ igitur ex diuersis autoribus tẽporibus ꝛ causis decreta ipsa statuta fuerint superflua fuisset alterius decisio si vtrũq; eundem casum comprehenderet vel decideret contra no. in. §. quibus in prima cõstit. C. ꝛ in. c. si papa de priuileg. lib. vj. ne igitur istud inconueniẽs superfluitatis succedat dicamus q; c. epi loquatur de diuersa specie mulierum ab ista ꝛ ab illa de qua in. d. c. nec mirum maxime cuz in veritate plures reperiuntur species ꝛ diuerse professorum sub hac diabolica religione. vt. §. dictum est in primo euidentiali.
37 ¶ †Sed contra predicta oppo. ꝛ dico q; immo. d. c. epi. loquitur de istis strigimagis masculis ꝛ feminis ꝛ de omnibus sortilegis vt apparet in prin. ipsius. c. dum dicitur quod epi ꝛ eorum ministri curam habeant sortilegam ꝛ magicam artem a zabulo inuentam extirpare ꝛ si aliquem virũ aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint ex parochijs suis omni studio eliminare ꝛ deiicere curẽt. Sol. verum est quod omnes illi qui sunt diabolice religiõis et sub illius obedientia debent a limine ecclesiarũ ꝛ a Christi fidelium cõmunione repelli siue sint heretici siue scismatici: siue apostate: magi: necromanti: sortilegi: cuiuscũq; sint ordinis ꝛ gradus aut quocũq; nomine nũcupentur quo ad hoc vt a fidelium Christi consortio separentur omnes equiparantur ex quo omnes dãnati sunt ꝛ dicuntur veluti oues morbose ꝛ ab ouili Christi fidelium penitus externe ꝛ merito sunt igitur ab ipsorum cõsortio separande vt. l. ij. C. de sum. trini. ꝛ. l. hi qui sanctã. C. de aposta. c. firmissime. ꝛ c. ad abolendam extra de hereti. ꝛ in Clemẽ. j. eo. ti. ꝛ. d. c. epi in ꝑn. lz enim quo ad hoc sint equiparati nõ sequitur ergo q; quo ad oĩa censeantur esse equiparati. vt no. in. c. excõmunicamus in princi. el primo ꝛ lo. ij. de hereti. lz enim iuris lator in princi. d. c. fecerit mentionem de hac secta: nihilominus postea dum loquitur de illis mulieribus in specie mutauit casum in facto in ver. ibi illud etiam nõ est omittendum quod quedam scelerate mulieres retro post Sathanam conuerse ꝛc. qui est diuersus a precedenti vt ptz ex his que tradit. S. Thomã. in. d. q̃. v. prime partis trac. qq. titu. de miracu.
38 † vbi dicit quod demones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter:

Source : BIU Cujas

dupliciter, vnomodo p verã corporis trãsmutationẽ ꝛ perveros effectus corporeos. Aliomodo per apparẽtiã ꝛ illusionẽ sensuum ex aliqua immutatione imaginationis per q̃ verba voluit intelligere de vtraq; mulierũ secta subiũgens etiã qõ neutra:tñ ipsarũ opatio est miraculosa sed ex reb⁹ naturalibus, ꝛ per modũ artis demonis subtilitate inuenta, ꝛ hec sufficiant quo ad solutionẽ oppositionis facte de.d.c.epi. ¶ Ad illud secundũ dico dũ adducitur illud incõueniẽs qõ demõ portare posset ꝛc. solu. colligit ex his que dicit. S. Tho. in. d. q. v. ver. respõdeo in ti. de mirac. vbi dicit qõ demones multa possent facere q̃ nobis viderent esse miracula:tñ ea facerent eorũ naturali virtute ꝛ ex reb⁹ naturalibus si a deo facere permitterentur, sed qr non pmittunt ideo ea facere nõ possunt que quidẽ facultas fuit illis adẽpta per passionem domini nostri Jesu christi, vide ibi, vt singulariter dixit. S. Bonauẽ. in. iij. sen. di. xix. q. iij. ꝛ diximus. s̃. q. precedenti, nec est mirandũ si demon strigimagas ꝛ alios suos pfessos defert corporaliter: qr id facere põt deo pmittente, ex quo sunt omes gregis diabolici, vt lati⁹ diximus. s̃. ea. q. in. iiij. fundamento istius vltime opi. ꝛ tetigi etiã supra in vltimo fundamento eiusdẽ post septimã differentiã inter. d. c. epi ꝛ sectaz strigarũ. Pro quo optime facit dictũ illud. S. Bonauẽ. in. iij. sen. di. xix. q. iij. nu. 22. ꝛ. 23. de quo diximus. s̃. qõ. prima a Prio sensu. si enim diaboli potentia fuit depressa ꝛ debilitata per passionẽ. d. nostri Jesu christi a quo fuit manus attrahẽs penitus abscissa manus vero cõpellens debilitata ꝛ eius vires coangustate fuere illud est verũ respectu christianorũ p quibus effusus fuit ille sanguis pretiosus: illi vero qui sunt extra baptismũ ꝛ abnegarũt fidẽ Xpi sicut pagani sunt reputandi ꝛ sunt extra omnẽ gratiã ꝛ beneficiũ salutis vt. d. c. firmissime, de here. ꝛ. l. hi q̃ sanctaz. C. de aposta. ergo sequit qõ diaboli potẽtia quo ad istos remanet illesa, ꝛ per ꝫ sequẽs ipsos deferre põt ad libitũ accedẽte, maxime ipsarũ mulierũ voluntate
39 ꝛ cõsensu. ¶ † Ad tertiũ dico qõ demones non possunt extendere eorũ vires cõtra iustitiã humanã ꝛ eripere captiuos de manib⁹ publice iustitie: qr deus nõ permittit, vt dicit. S. Aug. in lib. x. de ciui. dei. ꝛ. S. Tho. d. q. v. in titu. de mirac. alꝫ sequeret qõ demonis potẽtia esset. s̃. diuinã ꝛ qõ iustitia oĩno piret ꝛ iura oĩa subuerterent qõ deus nullo modo patit, vt dicit Tho. ibi vide que dixi. s̃. eo. q. v. ¶ Ad quartũ nõ negat, immo cõcedit qõ demões possunt mirabilia operari in imaginatiua ꝛ humano intellectu que verisimilima sunt ꝛ vera vndiq; esse vident, ex hoc tñ non sequitur q̃ nõ possunt aliquas aperationes naturales efficere ꝛ mouere corpora inferiora, vt late diximus. s̃. in primo fundamẽto, ꝛ etiã in secũdo huius cõclusionis ꝛ. S. Tho. in. d. q. v. ver. rñdeo. vbi dicit q̃ demones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter. vno modo per verã corporis trãsmutationẽ. aliomodo p prestigiosam mẽtis illusionẽ ꝛ formas apparentes, vt habet in. d. c. epi. in. ij. parte. ¶ Ad quintũ duz datur de illo exẽplo. rñdeo qõ demones facile possunt hoies decipere dũ capiunt mulieres ad ludos p̃dictos ꝛ illorũ sacrificia celebranda necesse est qõ habeãt mulieres in corpore ꝛ earũ naturali forma si ea que cupiũt perfici volũt ꝛ propterea ne sequat scandalũ aut periculũ cõtra ipsas Sathanas initit aliũ demonem in forma succubi qui iacet ad latus mariti loco vxoris, et quoties cõtingit oĩa vxoris officia in thoro cõiugali etiã coitus subire non denegat, sed libẽter appetit, ꝛ adeo se bene accõmodat qõ quemq̃ etiã sapiẽtissimũ falleret. vide. S. Tho. in. d. q. v. ꝛ dixi. s̃. late i primo fundamẽto cõclusionis ꝛ in. ij. euidentiali. dũ dixi de operationibus incuborũ ꝛ succuborũ. Sẽpe vellẽ qõ hi q̃ tenent aliam opi. qõ deferunt solũ in spiritu reducerent mihi intellectum illum ad practicã. Aut enim volũt qõ demõ capiat partẽ spiritus. s. anime qr spiritus hois idẽ est qõ anima, vt no. declarat Archi. in. c. moyses. xxxij. q. ij. ꝛ hoc facere non põt: qr anima est vnica in substantia ꝛ indiuisibilis ꝛ nullã recipit diuisionẽ in q̃titate nec in qualitate vt dicit Philoso. in primo de aĩa. ꝛ est glo. no. ꝛ ibi Abb. in. c. j. de sum. trini. in ver. simplex. ꝛ Bar. in. l. stipulationes non diuidunt. ff. de verb. obl. in. iij. oppo. vbi dicit qõ anima est indiuisibilis, ꝛ est tota in toto ꝛ tota in qualibet parte corporis, aut volunt qõ demõ capiat totũ spiritũ, siue totum animã, ꝛ necesse esset qõ remaneret hois cadauer ꝛ sic mortuũ absente anima, ꝛ sequeretur maius incõueniẽs: qr esset in potestate demonis auferre vitã homini ꝛ illi defuncto restituere ꝛ sic mortuũ suscitare qõ est impossibile: qr solus
40 deus hoc facere potest, † ꝛ nulla creatura neq; angelica, neq; humana habet hanc facultatẽ suscitandi mortuũ. vt dicam. j. in. x. qõ. vnde nõ video qũo illorũ opinio possit saluari intelligẽdo de strigis ꝛ magis, ꝛ si tu diceres nõ dico qõ demon auferat totã nec partem aie, sed deludit dormiẽtẽ per illa signa prestigiosa formata in intellectu, siue intellectui p̃sentata per immutationẽ imaginationis qõ facere põt demõ: tunc rñdeo qõ est impossibile, vt tot naturales operationes q̃fiũt per istã sectã strigimagarũ maleficorum ꝛ aliorũ similiũ fieri possunt in spiritu solo quin interueniat corpus ꝛ mẽbra naturalia: qũo enim possent in congregationibus ꝛ ludis predictis tot choreas reuerentias ꝛ retrõgradas saltationes efficere nisi corpus adesset: qũo possent coitũ carnis implere quẽ faciunt in singulis congregationibus ludis cõpletis, nisi corporaliter interessent nec dicendum est qõ sit pollutio somniãtis: qr demones possunt vere ꝛ corporaliter cũ mulieribus coitũ pficere ꝛ illas q̃q; reddere prẽgnates in assumptis corporib⁹, ꝑm ea q̃. s̃. diximꝰ in. ij. euidẽtiali istius. q. ergo sequit necessario qõ corporaliter perficiũt coitũ, nõ nego tñ qõ etiã nõ possint in somnijs pollui diabolo operante. Qũo etiã possent illorũ sacrificia ꝛ cerimonias celebrare: et imagines illis imponere si in solo spiritu hec fierent quarum imaginum olim vnã vidi Rome ꝛ manib⁹ palpaui, ꝛ erat vera species materialis habens materiã ꝛ formã ꝛ formata erat ex quibusdã mixturis mihi ignotis: qũo etiã possent tot maleficia ꝛ sortilegia cõtra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interessent: in spiritu emi ꝛ i somnijs nemini vnq̃ vidi iniuriã fieri nec occidi quẽq̃. Cum igitur operationes iste ꝛ alie hmõi que sunt naturales ꝛ corporee nõ possunt fieri, nisi per corpus ꝛ mẽbra, ergo sequit qõ strigimage ꝛ alijs similes deferuntur ꝛ intersunt corporaliter ꝛ non in spiritu solo, ꝛ per ista sum expeditus de ista septima difficili. q.

Summarium.

1 Demon maleficis siue sortilegis vtitur tanq̃ instrumẽtis ad nocendum corporibus humanis.
2 Demon non potest hominem in aliam transformare speciem.
3 Maleficium quandoq; absq; veneno, ꝛ sola carminis ꝛ verborum potentia perficitur.

1 Et auo quero si demõ per se non põt nocere corporibus christianorũ q̃ non sunt de sua religione: qr de⁹ id nõ pmittit, vnde fit qõ sepius infantes ad lat⁹ parentũ ꝛ in pprijs gremijs matrũ reperiunt q̃q; suppressi ꝛ eox corpuscula conscisa ꝛ mutilata aut aliqua alia intrinseca egritudine pollu ta ex qua sepius moriunt. sol. dic qõ licet demõ per se ipsum corporibus christianorũ nocere nõ possit ad illos maleficiãdũ vtit instrumẽto malefice, siue magi q̃ vel q̃ cuz vnctionib⁹ pulueribꝰ ceterisq; mixturis maleficis ꝛ venenis predictis infantibus ꝛ alijs in occulto noctis silẽtio dũ dormiũt parentes ꝛ oẽs quiescunt ipse demon aperit ostia etiam si fortissimis seris clausa essent et illas maleficas intromittit p ostiũ, dico aut q̃q; p fenestras in domo maleficiãdi quos sic intromissos instruit qũo facere debeãt ꝛ ne lux cãdele aut lucerne impediat maleficũ ne discooperiatur aut cognoscat a maleficiando ipse demon in assumpta forma felis siue gatte lucernã, lampadem siue candelã, quã lucentẽ reperit illico extinguit vt maleficus ipse cõmodius possit maleficia sua perficere, qbus peractis maleficus tutus abit. demon vero vt facilius illinc recedere possit aperit ostia deinde reclaudit put ante illa reperierat: nec putes (vt quidam ignari vulgares asserũt) quod ipse strige seu malefici trãsforment se in speciẽ gatte, aut alterius aialis bruti: †
2 qr hoc est impossibile demoni qõ possit hoiem transformare in alterã speciem, vt diximus. s̃. q. preceden. ꝛ dicemus infra eo. q. x. bene verum est qõ ipsemet demõ assumit illas varias formas, ꝛ facit operationes illas de quibus. s̃. ꝑm quod declarat. S. Aug. in lib. x. de ciui. dei. ꝛ in. iij. de trini. ꝛ. S. Thom̃. d. q. v. prime partis. qq. disput. in tit. de mira. ꝛ. S. Bonauẽ. super. iij. sent. q. iij. ꝛ in. c. epi. xxvj. qõ. v. Et vt facilius ꝛ sine periculo ipsi malefici possint perficere dicta eorũ maleficia demon est illi prouisus ꝛ tanq̃ dux in tenebris illis quos ducit ad lectũ maleficiandi discoperit pannos ꝛ ostẽdit oĩa que facienda sunt dormientibus oĩbus quibus ipse demõ imponere potest iuxta caput semina quedã aut pulueres ex quibus inducit profundus somnus, qbus sic dormientibus introducit maleficũ ꝛ oĩa perficit: ꝛ hoc ego alias referri audiui a duab⁹ mulieribus maleficis quas pro maleficijs hmõi pre manibus examinãdas accepi ꝛ est verisimile, qõ ita sit: qr nunq̃ reperũ nec audiui qõ aliquis maleficus siue malefica fuerit vnq̃ apprehensus in flagrãti crimine. ꝛ videtur quodãmodo impossibile qõ euntes in domos alienas ꝛ per secreta dom⁹ nocturno tpe clausis ostijs atq; fenestris possent ita tute in obscuris tenebris ingredi ꝛ euadere absq; aliquo rumore vel scãdalo nisi haberẽt ducẽ demonem qui illas in operibus ipsis saluas
3 redderet. ¶ † Q̃q; nullo veneni haustu vel mixtura i corpore vel extra corpus adiecta, sed sola potẽtia carminis ꝛ verboruz perficit maleficiũ, vt habet in. d. c. nec mirũ. ff. magi. xxvj. q. v. vbi tex. refert dictuz Lucani Dens hausti nulla sanie polluta veneni ꝛc. ¶ Et ego alias vidi Rome quendã magum excellentissimũ grecum tpe Adriani. vj. anteq̃ peruenire ad vrbem Ponti. ipse qui solis verbis cõpresserat vires cuiusdã ferocissimi tauri existentis in armẽto in loco syluestri quẽ sic affixũ, vt ita dixerim ꝛ humiliatũ apprehẽdidit p cornua ꝛ chordula quadã satis debili arte tñ magica fabricata taurũ ipm ligatũ quo voluit adduxit media nocte circiter quatuor aut q̃q; miliarib⁹, ꝛ hec notoria sunt q̃ visa fuerũt per ducẽtos ꝛ vltra viros quẽ postea habui in carceribꝰ capitolinis exami-

Source : BIU Cujas

nandū ꝛ oia ista ꝛ maiora quoꝫ ingenue fatebatur verborū potē-
tia efficere posse: qō tamen postea euasit in perfecto examine fauo
ribus populi Romani ꝛ quorundam magnatum.

Summarium.

1 Malefici in manibus publice iustitie existētes quare non fa-
ciant se deferri per demones ad mortem euitandam.
2 Diabolus eorum mortem quos habet subiectos optat, quo ple-
ne predam eos habeat tutam.
3 Strige seu lamie qualiter cognoscantur vere penitere.
4 Malefici incarcerati euadere non possunt, eo qō deus nō permit-
tit hoc casu demones suam potentiam exercere.

1 Dno quero quare est qō
†postꝙ isti malefici ꝛ strigimage sunt in manibus
publice iustitie incarcerati, non faciunt se corpora
liter deferri a demonibus ex his carceribus, in qui
bus iacent, vt possint saluare vitam ꝛ euadere pe-
nas corporales, quod quidā iudices curiosi quandoꝫ tentarūt ex-
perientiā rei videre: ꝛ tū nihil fecerunt: qr post multa viderunt ex
eorūz sortilegijs nullū penitus effectū sortiri hmōi corporalis de-
lationis, ꝛ ppterea multi tenuerūt qō ipsi malefici ꝛ strigimage cor
poraliter deferri nō possunt a demone. pro solutione istius. q. due
reddunt rationes per sacros Theologos ꝛ canonistas in. c. nec mi
rum. xxvj. q. v. prima est quod demon qui nil auidius cupit quam
animas multas lucrari, ꝛ ad tenebras inferni multifariam fraudi-
bus homines protrahere, quā primū videt hoiem ipsum apprehē
sum ꝛ illius animā sub sua potestate subiectā nil aliud querit, nisi
vt separet a corpore vt quā adhuc sub conditione retinet certā lu
cretur, que posset per pnīam illius imperiū subterfugere, ꝛ se reu-
2 nire cū christifidelibus †ad hoc igit vt certam eius predam possi-
deat semper querit illius mortē ꝛ dissolutionē aīe a corpore: qr nō-
nulli qūꝫ reperti sunt qui reuocauerunt errorem suum ꝛ grauem
susceperunt ex cōmisso crimine penitētiā ꝛ residuū vite sue sanctis-
sime duxerunt, ꝛ propterea dicunt qō tunc diabolus nil aliud sata
git nec laborat in alio, nisi in persuadendo ipsi maleficovt persistat
in eius opinione ꝛ professionem ipsam nullatenus reuocet, sed in
ea perseueret vsqꝫ ad finem vite: qr licet adducatur ad furcas ꝛ sup
imponantur igni ipse demon statim illū arripiet corporaliter ꝛ li
berabit a laqueo ꝛ flammis adeo qō nullū penitus dolorem patiet
ꝛ casu quo mori contingeret transibit sine pena supplicij, ꝛ libera-
bit se a tot periculis huius mundi ꝛ longe maiorib⁹ gaudijs in alio
seculo fruetur cū eo: his igitur illusionibus ꝛ falsis persuasionibus
ab eo premunit⁹ sepius tenaciter perseuerat in eius opinione nec
curat quoquo modo errorem suū reuocare ꝛ penitentiā agere, sed
obstinatus permittit potius vltimo supplicio perimi. ¶ Quedaz
vero ex ipsis maleficis mulieribus reperiuntur que erroris sui mi-
rabiliter penitere videntur, ꝛ maximis fletibus agere penitentiā
que oia ficte peragunt nullāꝫ gerūt in corde mestitiā aut vere pe-
3 nitentie amaritudinē. ¶ †Ad cognoscendū aūt an vere vel ficte
peniteant maxime mulieres que habent faciles lachrymas aduer
tendū est ad oculos ipsarū an in fletu ꝛ gemitu: hmōi emittunt la-
chrymas quas si nō emittunt nulla adest cordis cōtritio, sed oīa
simulate fiunt. ꝛ alias audiui a quodā excellētissimo canonista qui
erat etiam optimus theologus quod regula ista est verissima, ma-
xime in mulieribus que nō laborant multū in lachrymis et dixit
mihi qō lachryme ipse sunt signa manifesta vere, ꝛ interne penitē
tie. ꝛ adduxit mihi tex. de peni. di. j. c. petrus. ꝛ c. lachryme vbi dici
tur qō lachryme lauant delictū quod pudor est confiteri, ꝛ habetur
Luc. iij. c. ꝛ ego illas habui in facto nondum tertius est elapsus an
nus Rome, in agro Sabineñ. dū quandā vetulam maleficā exami
narem que iam. xx. annos in ipsa professione compleuerat ꝛ in infi
nita quodāmodo sortilegia venefica suis mixturis fabricauerat et
magnum christianorum numerū diuersis egritudinibus pollutuz
reddiderat, quosdāvero occiderat: raros vel nullos sanauerat, que
postꝙ confessa fuit crimen dū ego prosequerer illius examinatio-
nem per horas duas ꝛ vltra quā maxime videbaꝭ cōdolere de suis
cōmissis excessibus ꝛ cōtinuos fletus ꝛ suspiria cōficiebat asserens
velle professionez illam omnino relinquere ꝛ ad veram orthodoxe
fidei religionem reuerti, verū tamen in tanta fletus ꝛ suspiriorum
copia nullā vnꝙ etiam minimaz lachrymā emittere potuit, ad qō
ego aīs instructus plurimum aduerti ꝛ visum fuit quid valde mira
bile qō mulier fleret sine lachrymis, ꝛ nisi vidissem fortasse non cre
didissem, licet in viro non sit mirādum ex quo ipsi duriores sunt in
lachrymis. non tamē nego quin mulieres possint in multis cōfin-
gere lachrymas, vt aīs dixit Cato. Instruit insidias lachrymis dū
femina plorat. in actu tū penitentie vī quid mirandū, sed dici pōt
4 qō diuina iustitia hoc agit fauore penitētie. ¶ †Scōa ratio reddi
tur quare nō possunt euadere, qū sunt incarcerati: qr diuina iusti-
tia tūc nō permittit demonē posse suā naturalē potentiā exercere
in illos ne aliq iudices ꝛ officiales curiosi forsan videtes aliqua si-
gna manifesta liberationis eoꝝ inuitarētur ad prosequendū illo-
rum professionē. ꝛ hoc est qō dicit. S. Aug in lib. iij. de trini. in. x.
de ciui. dei. ꝛ S. Tho. in trac. q. prime partis. q. v. in ti. de mira. et
canoniste in. c. nec mirū. xxvj. q. v. qō deus impedit potentiam de-
monis in quibusdā p ꝛseruatione christiane fidei, vt late diximus
ꝛ. eo. ti. vij. q. qr aīs fides ipsa christiana paulatim tota subuertere
tur maiorēꝫ potestatē videretur habere diabolus quā deus et iu-
dex qui est minister dei xj. q. iij nemo cōtemnat. ꝛ c. seq. ꝛ ideo tūc
deus resistit demoni ꝛ illius vires comprimit per ea que no. S. Au
gust. in lib. x. de ciui. dei, ꝛ refert et sequitur. S. Tho. in. d. trac. qq.
d. q. v. ꝛ dixi supra eo. q. vij.

Summarium.

1 Sortilegia ꝛ alia maleficorū opera quando heresim manife-
ste dicantur sapere.
Deo soli reseruata que sint, nec vlli permissa creature.
2 Secreta cordis humani solus deus potest rimari.
3 Demon que et qualia in cognitione habeat ꝛ naturali potentia.
4 Maleficorum seu sortilegorum duplex professio: tacita videlicet ꝛ
expressa.
5 Sortilegia qūocūꝫ facta per eum qui est expresse professionis dia
bolice heresim censetur sapere.
6 Maleficia facta per eos q sunt de tacita professione diabolica quā
do heresim sapiant ꝛ quando non.
7 Sortilegium factum cum hostia cōsecrata vel cū sanguine Christi
an manifeste sapiat heresim.
8 Sortilegia facta ad calefaciendum cor frigiduz, heresim sapere nō
videntur.
9 Auxilium diuinū non potest implorari per sortilegia per commi-
xtionem sacramentorum facta.
Imagines facere ad amorem mulieris prouocandū potius super-
stitiosum est qꝙ hereticum.
10 Inuocatio demonis quando heresim sapere dicatur.
Imploratio auxilij demonum ad sciendum futura sapit heresim.
11 Inuocatio demonum per modum adorationis est ppie heresis.
Aduocati debent in positionibus formandis esse cauti.
12 Sacerdotes pro viuis missam defunctorum celebrantes in odium
ipsorum, an sint heretici.
Imagines calcare aut aīs contemnere, an sit hereticum.
13 Sacerdos in celebratione non consecrans, an sit hereticus re-
putandus.
14 Sortilegia in quibus immiscentur reliquie sanctorum, an sapiant
heresim.
15 Sortilegia que fiunt cū permixtione chrismatis, aut aque baptis-
malis, an sapiant heresim.
16 Sacramenta posita in sortilegijs amatorijs nullos producunt ef-
fectus.
17 Sortilegia que faciunt cū rebus in ecclesia benedictis, an ꝛ quādo
heresim sapiant.
18 Heresis quibus casibus committatur in sortilegijs.
Sortilegium factum cum rebaptizatione alicuius heresim sapit.
19 Demonis suffragium inuocare ad sciendum vel faciendum ea que
soli deo competunt, est hereticum.

1 Decimo videndum est an
†ꝛ qñ hmōi sortilegia ꝛ opera maleficorū sapiunt
heresim manifeste, ita qō ipsorū rei ꝛ machinato-
res iudicis ecclesiastici ingsitoris heretice prauita
tis examini subijciātur ꝛ hereticorū penis puniā
tur. Respon. in hoc deueniendū esse ad distinctiones. ¶ Sed an-
teꝙ ad vlteriora procedā pro euidētia. ¶ Presuppono primo qō
quedam sunt que ad solum deū creatorem pertinēt ex quo illa re-
seruauit sibi in priuilegium nulliꝙ creature etiā angelice illa con-
cessit. ¶ Prout est hominem verum naturalem creare, vt habetur
Gene. ij. ꝛ S. Tho. in prima parte trac. qq. in ti. de poten. generā.
ꝛ de creatio. q. ij. arti. vj. ꝛ. q. iij. arti. j. ꝛ. ij. ꝛ. iiij. ¶ Uel iam creatum
in melius aut deterius reformare, aut in alteram speciē cōmutare,
vt ibi dicitur. Item mortuum suscitare, ita vt vere ꝛ naturaliter vi
uat sicut resuscitatus fuit Lazarus qui iam quatriduanus erat, vt
habetur Jo. xj. c. ꝛ quando etiā filium illius vidue duz deferretur
ad sepulturam ex feretro suscitauit ꝛ surgere iussit, vt habeꝭ Mat.
xviij. c. ¶ Item futura scire ex vera ꝛ perfecta scientia ad solū deū
pertinet vt dicitur Esa. xlj. c. annuntiate nobis que futura erunt
et dicemus: quia dij estis vos. ¶ Item celi motum sistere ab eius
vnica voluntate dependet, vt inquit. S. Tho. in tract. qq. in prima
2 parte. q j. arti. iij. ꝛ. vj. ¶ †Item secreta cordis humani que in ani-
mo sunt occulta nec dum ad aliquē actum extrinsecum deuenerūt
solus

Source : BIU Cujas

solus deus est scrutator ⁊ verus cognitor, vt habetur ℳatth. xxij. c. vbi Christus optime cognouit secreta cordis ℙhariseorum qui cupiebant ipsum calumniari apud Cesarē ex eo qō vocabat se regē Judeorum. et propterea interrogarunt ipsum cui nam deberent offerre tributum ipsi vel Cesari: tunc Jesus petijt ab eis vt ostēderent sibi monetam aliquam si habebant, ⁊ vnus ipsorum exhibuit numisma, quod Jesus videns interrogauit cuiusnā esset illa imago in numismate sculpta, at illi responderunt. est Cesaris imago: tunc Jesus restituens illis numisma dixit. Reddite ergo que sunt Cesaris Cesari, ⁊ que sunt Dei Deo, demonstrans qō deus nō q̄rit thesauruz pecuniarū, sed corda fideliū ⁊ opera charitatis. de pe. ni. distin. j. ecce. ⁊. c. seq. ⁊ dist. ij. c. radicata. ⁊. c. seq. ⁊ not. in. c. a nobis. de sent. excō. ⁊ in. c. j. qui cle. vel vouēt. Et ista ac his similia nullus demonū nec angelorū facere aut cognoscere pōt, sed solus de⁹, vt dixi. ⁊ habetur. ij. q. iij. c. cōsuluisti. ¶ †Quedam vero sunt sub
3 cognitione ⁊ naturali potentia demonis, ⁊ q̄ demon ipse permissu diuine clementie facere pōt: q⁹ sibi non reprimit, ⁊ hec multa sunt inter que est tentandi facultas ⁊ flectendi pudicos animos ad libidinem ⁊ ad alia peccata, vt habet in Apoca. ij. c. ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerē vt tentemini, vt habeatis tribulationem diebus decē, nolite timere ⁊c. S. Augu. lib. x. de ciui. dei. ⁊. S. Tho. in. ij. ij. dist. xcv. q. ij. in ti. de superstit. ⁊ habetur Gene. iij. ⁊ ℳatth. iiij. ℳarc. j. Luc. iiij. vbi diabolus ausus fuit tentare Christum ⁊ diximus. s. eo. q. vj. ¶ Item omniū naturalium ⁊ virtutum creatarū cognitio tam superiorū quā inferior ex quibus quidē rebus naturalib⁹ inferioribus multa fiunt veneficia ex qbus diuerse ⁊ q̄plurime causantur infirmitates in humanis corporib⁹ sciuntq̄ dictas egritudines sic ex accidenti expositas cōtrarijs remedijs curare quā quidē scientiā naturaliū demones possunt homines docere ⁊ instruere qūo facere debeant ad sauciandum sanādumve corpora hmōi vt proxime diximus. s. eo. titu. in. vj. questione. ⁊ alia huiusmodi q̄plura facere possunt eorū natura ⁊ permissu dei, vt dicit. S. Tho. in trac. qq. prima parte. q. v. de miracul. ⁊ eo. lib. q. xvj. art. vij. de demo. ¶ Quibus sic presuppositis nūc distin
4 gue aut †sortilegus malefica siue magus sunt de expressa professione diabolica, quod est quando expresse abnegarunt Christi fidem ⁊ iterum se baptizarunt in noīe Beelzebub, vt plene diximus. s. eo. d. q. vj. ⁊. q. iij. ⁊ habetur in. l. hi qui sanctā. C. de aposta. aut malefici huiusmodi sunt tacite professionis qō est quando nōdum se remouerunt penitus a diuino cultu et a fidei christiane religione nec celebrant exp̄sum demonis cultū per sacrificia diabolica, 'nihilominus habent quandā tacitā ⁊ occultā amicitiā seu familiaritatem cum demone ⁊ alijs maleficis propter quā quedam conficiunt sortilegia ⁊ operatiōes superstitiosas que nō possunt absq̄ demonis suffragio ⁊ instructione cōpleri seu effectū sortiri: vt sunt ligature execrabiliū remediorū ⁊ incantationes quas faciunt iste muliercule, vt plurimū cū schedulis oībus aut alijs mixturis siue ligaturis suspendendis aut ligandis ad collū, maxime q̄ studeant sanare personam maleficiatam, ⁊ hoc est qō dicit tex. in. c. nec mirum. in prin. in ver. ad hec oīa. xxvj. q. v. ⁊. S. Augu. lib. x. de ciui. dei. vbi dicit qō in istis oībus ars demonū est ex quadā pestifera societate
5 hoīm ⁊ angelorū malor exorta. †ℙrimo casu dic qō qualitercūq̄ ⁊ qūocūq̄ fiunt ipsa sortilegia per illum qui est expresse professionis semper dicunt sapere heresim manifeste si nō respectu operis saltē respectu operātis q est vere ⁊ ꝓprie hereticus ex quo relicto deo ꝓprio creatore adorat demonē tanq̄ vnicū deū, ⁊ ꝓpterea dicitur hereticus: q⁹ contrauenit primo diuinorū precepto. Unū colendeum ⁊c. Itē primo ex articulis christiane fidei. Credo in vnū deū ⁊c. Idem dicendū est de eo qui non est hereticus: tū in ipsis sortilegijs fabricandis associat sibi hereticū vel puerū rebaptizat ⁊c. vt dicit glo. in. d. c. accusatus. ℌ. sane. de hereti. lib. vj. ¶ Et licet quedā ex his que faciunt sint de his que demō facere pōt naturaliter que regulariter non deberent sapere heresim manifeste: tū in isto casu dici possunt heretica non respectu rei, sed respectu operātis ⁊ hoc est qō voluit dicere gl. in. d. c. accusatus. ℌ. sane que exēplificat plures casus in quibus ipsa sortilegia sapiunt heresim manifeste inter quos ponit istos. s. quando sortilegi ad ipsa sortilegia conficienda associant sibi hereticū aut puerū rebaptizāt ⁊c. ⁊ quedam alia his
6 similia faciunt. ¶ †Scōo aūt casu quando hec fiunt ab his q̄ sunt tacite professionis: ⁊ tunc distingue ꝑm qō fecit Oldr. in ꝙsi. ccx. qō incipit, regularis habet traditio ⁊c. vbi dicit qō aut imploratur auxilium demonis ad ea faciendum aut cognoscendū que ipse demō sua naturali virtute ⁊ potestate facere potest diuina virtute non reprimente sicut est hominem tentare ad peccandum aut flectere pudicos animos ad libidinem et similia facere: vt dictum est. s. late in ij. et. vj. q et isto casu non sapiunt heresim manifeste, vt dicit glo. ⁊ not. Archi. Semi. et ceteri docto. in. d. c. accusatus. ℌ. sane. idē esset si eius virtus innocetur ad releuandū furta vel alia occulta presentia vel preterita ad preparandū docendumq̄ medelas ad sanandū maleficiatum. ista licet fieri omnino prohibeantur demonis auxilio de iure canonico, vt habetur in. c. ij. de sortil. vbi copiose p ℙa
nor. ⁊. xxvj. q. vltima. c. admoneant. tamen nō sapiunt heresim manifeste quod patet ex genere pene, vt in. d. c. ij. de sortile. ⁊per Old. in. d. consi. ccx. Aut imploratur auxilium demonis ad cognoscendum vel faciendum ea que de sui natura scire aut facere non potest quia sunt de his que pertinēt ad ipsum creatorem, vt supra late dixi mus, ⁊ tunc si quis putat demonem posse facere per seipsum illa q̄ ad solum deuz pertinent est hereticus ⁊ pagano deterior. d. c. epi
7 scopi. ℌ. quisquis. in fi. ⁊. d. c. qui sine saluatore. ¶ †Sed quero qd si aliquis assumeret hostiam sacratam in sortilegijs ipsis que fiunt maxime ad amorem, in quibus sepius ista sacra miscentur, vt diximus. s. in. ij. ⁊. iij. q. an ista sapiunt heresim manifeste q̄n in eis nullus hereticus interuenit, distingue aut illa fiunt ad effectū cognoscendi animum mulieris vel viri si amat illum aut illam qui vel que sortilegia facit vt sepius faciunt isti amantes q̄ sunt dementes aut fiunt ad effectum inducendi amorem erga sortilegum ant lortilegam in corde illius amate persone que nullum vel minimū habet amorem. ℙrimo casu non videtur qō sapiant heresim manifeste ex quo in hoc sortilegio implorat⁹ auxilium illius sacramenti ad ea que sunt propria diuine virtutis, scz ad reuelandum secreta cordis hominū ꝑm quod cōcludit Oldr. in. d. consi. ccx. de quo supra proxime diximus hereticum potius esset si pro notitia occultorū predictorum quis inuocaret auxiliū demonis, putans demonē posse ipsa reuelare ex certa scientia ꝑm qō dicit idem Oldra. in. d. consil. ⁊ diximus. s. Et ꝑm hoc nota quod multi hodie incidūt in hāc speciem heresis: quia plures sunt ex istis amantibus fatuis qui facere student hec eorum sortilegia, cum alijs diuersis rebus, vt sciant animum amasie, siue amasij, an teneat dilectionez sui. vt hi qui in hac opinione persistunt firmiter id credentes sunt heretici alias non.
8 ¶ †Secūdo vero casu quando fiunt ad effectū calefaciendi cor frigidum ⁊ ista similiter non videntur qō sapiant heresim manifeste, quoniam inuocatur suffragium illius sacramenti ad diligendum, sed dilectio in se non est peccatum, immo videtur esse meritum apud deum, vt habetur in diuinis preceptis. Diliges proximum tuum sicut teipsum. ⁊ not. ℳat. xxij. c. ⁊ dixit ℙau. apostō. si oēs virtutes habuero charitatem aūt non habeam nihil sum, ⁊ not. in c. firmissime. de here. glo. tū in. d. ℌ. sane. c. accusatus. de hereti. lib. vj. videtur tenere cōtrarium qō sortilegia in quibus interuenit hostia consecrata sapiunt heresim manifeste dum ponit plura exempla in quibus sortilegia ipsa sapiunt heresim manifeste ponit etiā istud de per se quando interuenit hostia cōsecrata, nec specifice ponit ad quem effectum illa fierent, vnde intelligi potest ad omnem turpem effectuz, maxime vbi vertitur materia peccati ⁊ ab ista opinione que fauorabilis est pro fide non discederem, vt dicit text. in d. c. accusatus. maxima enim temeritas est illi⁹ christiani qui in rebus vanis ⁊ lasciuis tanti sacramenti abusum audet ministrare: et ad ea que supra in contrarium adducebantur. ℝespō deo, nec nego qō diuina virtus precibus implorata ad reuelandum ea que secretissima sunt in corde hominum hoc facere posset: quia hec sunt sub eius arbitrio ⁊ potestate: non autez demonis, qui est creatura. hoc est verū quotiescunq̄ cōsultatio ipsa fieret debito modo iuxta ritum veri diuini cultus ⁊ christiane religionis ⁊ per modū sacrificiorum que in ecclesia celebrantur per bonos sacerdotes: non aūt isto modo superstitioso ⁊ retrogrado, iuxta no. in. c. nihil. in sacrificijs. de cōsecra. dist. j. ⁊ no. in. c. cum marthe. de celebra. miss. vide. d.
9 Joan. lec. in sum. confess. in titu. de sortile. q. xix. ⁊. q. vlti. †per ista enim sortilegia non implorat⁹ auxilium sacramenti mixti in factura aut ipsa diuina virtus ad reuelādū ista, sed potius demonis suffragium vt illa reuelet per abusum istorum sacramentorum cui omnia huiusmodi opera sortilegia īmolantur per illam amicitiaz quam ibi malefici habent cum demone ꝑm pacta inter eos inita. xxvj. q. v. c. nec mirum. ver. ad hec oīa. ⁊ Jo. lec. in sum. confes. eo. ti. c. ij. ⁊ hoc faciūt in opprobriū diuine maiestatis ⁊ si qua responsa revelationis inde sequantur illa profecto sunt diabolica ⁊ non diuina, sed istum tam turpem abusum sacramentorum diabolus instruit hominem facere vt sub eo ipse facili⁹ adorat⁹ ab homine in dedecus diuine bonitatis, ⁊ hoc modo hominem decipit: vt dicūt canoniste ⁊ sacri Theologi in locis supra no. in. vj. ⁊. vij. q. ⁊ habet in. d. c. episcopi. ℳd secundum dum dicebatur qō diligere in se nō est peccatum est verum quando dilectio ipsa est in charitate fundata: tunc enim est opus meritorium deo: q⁹ charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis: ac presentibus penitus aduersa iuncta vero deo inseparabiliter vnita igne quodam spiritus, omnis extranee corruptionis nescia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, supra omnia que carnaliter diliguntur excelsa, ⁊ in effectu conclude quod illa est dilectio maxima circa diuina ⁊ ecclesiam vel erga proximum propter deum que respicit anime beatitudinem non hec mundana fragilia. vide tex. preclarum. de penit. di. ij. c. charitas est vbi plura singularia de charitate narrantur: hec enim est illa charitas et dilectio que habet meritum regni celestis, hec est illa de qua locutus fuit ℙau. apls et ℳatth. xxij. c. ⁊ de qua loquitur diuinum preceptum, ⁊ tex. in. d. c. firmissime. ⁊ ibi glo. cetere vero dile-

Source : BIU Cujas

ctiones carnis que terrene sunt potius habēt annexum peccatum quaz meritū respectu vltimi effectus qui est carnalis coitus: z propterea ille qui putat sacramentum eucharistie operari ea que sunt mediate vel immediate peccatū est in maximo errore, nec caret manifeste heresis suspitione, nihilomin⁹ in istis semper me refero ad cōem Theologorum opi. z rectum iudiciū sancte matris ecclesie. ¶ Oldradus autez in hac materia in cōsi. suo. ccx. quod incipit, regularis habet traditio ꝛc. sic distinguit dicens qō fortilegia simplicia, item pocula amatoria vel assumere hostiā non sacratā ista non inducunt heresim, vt in. c. j. de fortile. z in rub. eo. titu. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de peni. z. c. de homine. de celebra. miss. ¶ Imagines vero facere ad amorem mulieris pronocandum dicit ipse quod magis videtur esse superstitiosum quam hereticum. ¶ Sed circa hoc duo sunt consideranda. Primum est modus innocationis qūo innocatur demonis suffragium. Secundum est cō
10 siderandum circa rē que expetitur. ¶ † Primo igitur casu aut innocatur auxilium demonis per modum imperij z suffragij, aut per moduz adorationis z cultus latrie, primo casu aut implozatur ad tentandum z flectendum pudicos animos mulierum ad libidinez vel his similia que sunt de propria demonis natura z non sapiunt heresim, vt habeť in Apoca. ij. c. ecce missurus est diabolus aliquē ex vobis in carcerem vt tentemini ꝛc. z habetur Matth. iiij. Mar. j. z Luc. iiij. hoc enim est proprium demonis tentare hominem ad peccandum, vt ibi dicitur z diximus. s. ea. q. in prin. ¶ Aut implozatur eius auxilium ad sciēdum futura vel ad aliqd aliud faciendū qō soli deo creatori competit, z tunc sapiunt heresim manifeste: qz vult attribuere creature quod est proprium creatoris, vt. c. accusa-
11 tus. §. sane. de hereti. lib. vj. z ibi no. doc. ¶ † Secundo vero casu principali qñ inuocatio illa fit per modum adorationis et cultus latrie adorando diabolum absqz dubio illud sapit heresim, immo est proprie heresis adorare diaboluz. si enim adorare hereticum est heresis non propter personam, sed ppter vitium in quo est graue peccatum, vt dicit Oldra. ibi. z Hemi. in. d. c. accusatus. §. sane. ita z multofortius adorare diabolum est opus hereticum. quod enim maius z detestabilius vitium est quam adorare diabolum? et hic non pōderatur persona, sed vitium quod committitur in illa adoratione. ¶ Et ideo diligenter est aduertendum ad modum z formam, quibus demonis suffragium inuocatur: quia si per modum imperij z gratificationis z petuntur ea que diabolus facere potest non sapiunt heresim si vero per modum certe adorationis: tūc sapiunt heresim expresse per ea que proxime diximus que fuit singularis doctrina Oldra. in dicto consi. ccx. ¶ Ex qua not. singularez cautelam in practica pro aduocatis vt sint cauti in formando positiones vel interrogationes quod per modum imperij seu gratificationis quis inuocauit auxilium demonis z isto modo euitabitur labes heresis: si vero ponat quod per modū adorationis z veri cultus latrie qs incidit proprie in heresim, per ea que supra diximus.
12 ¶ Post hec videndū est † quid de sacerdotibus qui causa doloris spoliant altaria z celebrant missas veste lugubri in liuorem z odiū alicuius inimici vel celebrant missas defunctorum pro ipsis viuentibus z sumūt preces vt citius moziantur vel incurrant mortis periculum: nunquid ista sapiunt heresim manifeste: dic ꝙ nō, qō apparet respectu pene que imponitur pro isto crimine. xxvj. q. v. quicunqz. z clarius dicetur infra eo. q. seq. vbi tradetur de penis istoz. ¶ Deinde quero quid si clerici vel laici crucem aut imaginē beate Marie virginis, seu aliorum sanctorum irreuerenti ausu proiecerunt in terraz et spinis, vel vrticis supposuerint, aut pedibus forsan calcauerint, an ista sapiant heresim manifeste vel dicantur proprie opera heretica: z similiter dicas quod nō licet grauissimum sit peccatum in se. c. si canonici. §. fina. de offic. ordi. libro. vj. ¶ Alte-
13 rius † quero quid si sacerdos celebrat vnam aut plures missas sup hostia quam nunqꝫ sacrauit si postea communicat se cum illa an incidat in heresim vel dicatur hereticus ex eo: similiter si aliquis acceperit hostiam super qua celebrate fuissent vna aut plures misse: nō tamen fuit sacrata et illam immiscuerit in fortilegijs, maxime his que fiunt ad amorem, an incidat in heresim sacerdos qui missas illas scienter celebrauit, z ille qui hostiaz commiscuit in fortilegijs: dic quod neuter committit heresim ꝙ uis grauiter peccat vterqꝫ. c. de hoie. de celeb. mis. et per Oldr. in. d. consi. iij. col. z diximus verbum. s. ea. q. in princip. z habetur per. d. Joan. lec. in summa confess. eo. titu. q. xij. z. xvj. Nec omittam eos qui in fortilegijs suis apponunt imagines illasqz baptizant sub nomine persone maleficiā de vt affigant in eo vel ea illud accidens qō ipsi vel ipse desiderant an ista sapiunt heresim manifeste, dic ꝙ considerandum est ad quē effectum imagines ille fuerunt fabricate z ad quem effectum tendunt fortilegia z ad quid implozatur auxilium demonis aut ad ea que facere potest virtute sua naturali aut ad ea que spectāt ad creatorē, item sub quo modo z forma implozatur demonis suffraginz aut per modum imperij z gratificationis vel per modū adorationis et cultus latrie, de quibus omnibus diximus supra eadem. q. ideo nō insisto vlterius in declaratione, vide do. Jo. lec. in summa
14 confess. eo. titu. q. xij. ¶ † Quid de his qui in ipsis fortilegijs immiscent reliquias sanctorum martyrum. s. particulas ossiuz carnis aut neruorum capillorum vnguium z similium vel particulas aliquas vestium eorūdem vel domini nostri Jesu christi aut beate virginis Marie seu aliorū sanctorū aut sanctarum an fortilegia ipsa dicātur esse heretica vel sapere heresim manifeste presuppositō ꝙ immixta fuerint in fortilegio amatorio, vt sepius fieri solet, dic ꝙ non sunt heretica nec sapiunt heresim manifeste ꝙ uis negari non potest quod sunt valde superstitiosa damnanda quod est verū quā do fierent ipsa fortilegia ad flectendum pudicos animos ad libidinem vel ad alios effectus qui fieri possunt per demonem z non interuenit cultus adorationis, si vero interueniret cultus adorationis z fierent ad sciēdum illa que pertinent ad deum semper sapiūt heresim manifeste, vt late diximus supra proxime. vide. S. Tho. in sum. ij. ij. distin. xcv. arti. iij. ver. dicendum. in titu. de supersti. vbi hoc idem tz. idē etiā Jo. lect. in sum. confes. eo. ti. q. xvj. ¶ Modo
15 † quero quid de his qui sacramenta ecclesiaz vt est oleum sanctum baptismatis, crismatis, vel extreme vnctiōis, aut aquā fontis baptismalis in dictis fortilegijs commiscuerint an sapiant heresim. vt. s. z breuiter dicas quod non, quod patet ex diuersitate penarū indictarum pro huiusmodi maleficijs que sunt diuerse a penis hereticorum, de quibus in. c. ad abolendam. et. c. vergentis. extra de heret. et late diximus. s. titu. j. questione. vj. Quod tamen est verū quando per ipsa fortilegia non implozatur auxiliuz demonis, nisi ad ea que de sui natura facere potest, de quibus alꝫ diximus. s. eadem. q. z. q. vj. et. vij. si vero innocaretur ad ea que nō ad ipsum, sed ad deum creatorem spectant fine dubio: tūc saperent heresim manifeste vel si demonis suffragium inuocatur per moduz adorationis z cultus latrie: quia ipsi fortilegi et eos consulentes adorarent cum deuotione diabolum: tūc illorum opera essent heretica alꝫ si per modum imperij vel gratificationis, dicas ꝙ nō, vt. s. proxime diximus, et per Oldra. in. d. consi. ccx. ¶ Et ideo dic qō si quis in ipsis fortilegijs quereret auxilio demōis scire si mulier i corde suo amat ipsum amantem, vel econuerso quando mulier fortilegat erga virum isto casu fortilegia sapiunt heresim manifeste: quia secreta cordis hominum nemo scit, nisi solus deus, et cui ipse voluit revelare, vt habetur. ij. q. iij. c. consuluisti. et late diximus. s. eadem
16 q. in princ. ¶ † Sed quero quando ipsa sacramenta posita in amatorijs fortilegijs ad flectendum, vt. s. an operentur effectum vt ex potentia illius sacramenti flectatur animus illius ad amandū ꝛc. dic ꝙ non, quia illis non vtuntur debito modo nec ad honestum, sed turpem effectum quod vt plurimum tendit in peccatū ad que opera diuina gratia vel sacramenta ecclesiarum se non extendunt, vt alꝫ diximus. s. eodem. q. vj. et ideo communiter appellari solet iste abusus quidam sacramentorum, et fortilegium. xvij. qōne. iij. sacrilegium. et. c. si quis contumax. §. j. ¶ Nec dum est annus elapsus qō vidi Rome casum istum euenire in facto, vbi due mulieres impudice cum oleo sancto baptismatis et crismatis, quo inunxerunt sibi labia dicentes quedam turpia verba ad formandū fortilegium, deinde deosculabantur viros a quibus amari cupiebant asserentes quod illud fortilegium z obseruantia operabatur maximum effectum quo ad iniūgendam dilectionem in corde vacuo: nihilominus vidi ambas fustigari per vrbem et mitriatas in loco quodam publico notissimo turpiter dehonestari scōm quod dicit
17 Panormita. in dicto. c. ij. de fortileg. ¶ † Idem dicendum est de his qui in huiusmodi fortilegijs amatorijs immiscent aquam benedictam sumptam ex amphora cōmuni que patet in ecclesia, candelas benedictas. frondes palmarum, ramos oliuarum benedictarum, sacros agnusdeos, z similia: iste dicitur potius abusus quidā sacramentorum, vt supra proxime diximus, quam heresis exꝑssa, idem dicendum est de his qui aliquas reliquias vestium sanctorū apostolorum martyrum, aut aliorum sanctorum vel qui particulā lapidis sacrati purificatorij super quo immolatur hostia. item calicis vel alterius rei benedicte siue sacrate commiscuerint in ipsis fortilegijs amatorijs dicūtur abuti sacramentis huiusmodi z grauissime peccant citra tamen heresis labem, vt notatur per Oldra. in dicto consi. ccx. et Panormi. in dicto. c. ij. de fortile. vbi expresse dicit. qō quotiescūqz non interueniunt ea, de quibus per glo. in. d. c. accusatus. §. sane. ꝙ uis innocentur demones, vt promoueāt animum mulieris ad impudicitiā, licet istud sit grauissimum peccatū in se: tñ non sapit heresim: qz proprium est demonis tentare creaturam, vt habetur in Apoca. ij. c. z. xvj. qō. ij. visis. vide. S. Thom̄. in sum. ij. ij. di. xcv. ar. iij. ver. dicēdū. in ti. de superst. z Jo. lec. in sum. in ti. de fortile. q. xxv. ad literam qui oēs tenent qō per ista quis nō
18 incidit in heresim dūtamen fiant modo predicto. ¶ † Que oia predicta limitanda sunt pluribus modis, et primo vt non procedant quotiescunqz in ipsis fortilegijs celebrarent solennia sacrificia interpositis aris, idolis z alijs de quibus. s. in. iij. et. vj. qq. z diabolus adoraretur: quia isto casu committitur heresis, vt sepius supra proxime diximus, ita tenet expresse Oldra. in. d. consi. z Hemi. et alij docto. in. d. §. sane. dicentes quod peius est adorare diabolum ꝙ hereticum.

Source : BIU Cujas

ꝓ hereticum. ¶ Secundo limitantur vt non procedant in sacramẽto eucharistie corporis vel sanguinis domini nostri Jesu Christi: quia tunc committitur heresis. ita dicit expresse gl. in dicto. §. sane. ¶ Tertio limitantur quãdo interueniret rebaptizatio pueri in ipsis sortilegijs: quia etiam saperent isto casu heresim manifestam, vt per. d. glo. in. d. §. sane. ¶ Quarto limitantur, nisi in ipsis
19 sortilegijs ministrãdis heretic⁹ interuenerit, vt ꝓ. d. gl. ¶ † Quinto et vltimo limitanda sunt quotiescũq; demonis suffragium inuocatur ad habendum notitiam eorum vel faciendum ea que soli deo creatori competunt in priuilegium de quibus plenius diximus supra eadem. q. in prin. et per ista fit expedita hec decima vtilis questio que omnia bene nota: qr istorum sciẽtia est maxime importantie: tam respectu examinis, quam penarum de quibus dicemus infra. q. proxima.

Summarium.

1 ☞ Sortilegi quibus penis sint afficiendi.
2 Sortilegia que fiunt ad habendã notitiã occultorũ aut distãtiam non sapiunt heresim, z ideo non puniuntur.
Sortilegi qua pena puniri debeant in foro conscientie.
3 Pena sortilegorum in foro iudiciali canonico que sit.
4 Laici z viles persone sortilegia exercentes qualiter puniantur.
5 Sortilegus z qui eum consulit puniuntur pena capitis.
6 Sortilegia amatoria qualiter in foro cõscientie puniantur z qualiter in foro iudiciali canonico.
7 Sortilegia amatoria in iure ciuili capite plectuntur.
Pena sortilegis imponenda est arbitraria.
8 Clericus sortilegus potest officijs et beneficijs priuari.
Ignorantia aut simplicitas in sortilegijs non excusat.
9 Sortilegi venefici qua sint pena afficiendi.
10 Clericus qui sortilegium veneficum exercuit qualiter puniatur in foro iudiciali canonico z qualiter laicus.
11 Maleficiati qua mulctentur pena de iure ciuili.
Sortilegus ad domum alterius accedens ad perpetranda maleficia qua sit afficiendus pena.
12 Consulens aut vocans maleficos ad maleficia facienda, punitur capitis pena.
13 Torqueri potest quilibet cuiusuis conditionis pro crimine sortilegij.
Sortilegus quo casu tradat bestijs vorandus.
Artem sortilegam seu magicam docens et discens pari pena plectuntur.
14 Sortilegi membri virilis languedinem inducentes, aut alis vim generatiuam impedientes, vltimo afficiuntur supplicio.
Sortilegia ad bonum finem exercens an sit puniendus.
15 Maleficiatos curans per sortilegia non punitur de iure ciuili, sed de iure canonico sic.
16 Astrologi z chiromãtici ꝑm astrorum cursum aut signa manuum futura prognosticantes an sint puniendi.
17 Sacerdos causa doloris aras spolians aut luminaria consueta extinguens qua afficiatur pena.
18 Clericus vel etiam laicus imaginem crucis vel alicuius sanctorum conculcans, qualiter puniri debeat.
19 Judeus super crucem immunditias proijciens qua pena mulctandus.
Sacerdos qui scienter missas celebrauit super hostia non cõsecrata pro sortilegijs faciendis, qualiter puniatur.
20 Prohibitum aliquid facere aut efficere aliqõ antecedens necessarium ad illud, paria sunt.
21 Imagines baptizantes ad sortilegia facienda, qua sint afficiendi pena.
Reliquias sanctorum aut ecclesie sacramenta sortilegijs immiscẽtes pari pena puniuntur.
22 Astrologi futura predicentes qua sint pena mulctandi.
Sortes in euangelijs querentes librum aperiẽdo vel alias, debẽt puniri.
23 Sortilegus in opere sanatiuo multas orationes dicens, sed aliqua verba secrete adijciens non satis cõgruentia, an sit puniẽdus.
24 Breuia aut ligaturas ad collum maleficiati suspendendas facientes, que continent aliquid extrinsecum, an et qualiter sint puniendi.
Deus Acheron, in breuibus adijci solitum, an sit verbum diabolicum.
25 Deo mãmone sacrificãtes vt fiant diuites qualiter puniri debeãt.
26 Sacramẽta aut alias res sacras aut benedictas ecclesie sortilegijs admiscentes pari pena puniuntur.
27 Sortilegia de iure ciuili vltimo puniuntur supplicio, his demptis que fiunt ad liberationem maleficiatorum.
Diuinatio que fit per somniorũ interpretationẽ an sit phibita.
28 Incãtationes que fiunt cõtra serpentes quãdo sint punibiles.

Vndecimo post premissa videndũ est † quibus penis isti sortilegi puniũtur in qua simili distinctio de qua supra repetẽda est aut sapiunt heresim manifeste: aut nõ. primo casu pene ipsorum declarate fuerunt supra tit. j. q. iij. vbi copiose diximus, quibus penis puniuntur heretici. secũdo vero casu quando nõ sapiũt heresim expressam distingue aut sumus in prima specie sortilegiorum diuinatiua aut in secunda q̃ est amatoria, aut in tertia que dicitur malefica de quib⁹ alias diximus. §. eo. titu. q. ij. ¶ Primo casu aut fiunt ad habendum notitiam futurorum aut eorũ que in corde sunt hoĩs et ista quia sapiunt heresim manifeste vt supra proxime diximus puniuntur penis hereticorũ de quibus supra. idem est si in illis commiscerent hostiam sacratã aut alia de quibus per glo. in. d. c. accusatus. §. sane. de here. lib. vj. quia tunc sortilegia ipsa saperent heresim manifeste z hereticorum penis essent puniendi qui premissa faciunt, ita dicit Old. in. d. consil. ccx. Panor. in. c. ij. extra eo. tit. z diximus. §. proxima. q. circa fi.
2 † aut fiunt ad habendum notitiam presentium occultorum, prout sunt furta, rapine, incendia, tractatus, adulteria, homicidia, occulta, et his similia facinora: aut eorum que iam facta sunt de preterito seu eorũ que in longinquis partibus fiunt z similium: quia tunc non sapiunt heresim manifeste alijs penis puniũtur: quia si est clericus de iure cano. siue diuino in foro conscientie subijcit penitẽtie xl. dierũ extra collegiũ ecclesie siue cõionem fidelium que imponit per sacerdotem qua subijciunt etiã laici, vt est tex. in. c. j. de sortile. z ibi Panor. z alij qui ita declarant text. illũ, lz glo. fi. videatur aliter sentire, sed ipsa loquitur de penis iudicialibus imponendis a iudice ecclesiastico in foro contentioso ꝑm iura que glo. ipsa alleg.
5 vt infra proxime dicam. ¶ † Aut sumus in foro contentioso iudiciali canonico postq̃ delictũ innotuit curie: z tunc pro eodẽ crimine imponunt graviores pene: qr clericus erit suspensus a diuinis z ab altaris ministerio per annũ z vltra ad arbitriũ iudicis ꝑm facti qualitatem aut turpitudinem z personarũ cõditionem quo termino elapso cleric⁹ ipse statim ipso iure reuertitur ad pristina sua, ita dicit tex. in. c. ij. eo. tit. z ibi per do. Abb. quem vide z Feli. z alios. laicus vero regulariter excõicatur. xxvj. q. v. non oportet. Sed hoc est verum quotiescũq; ex simplicitate z bono zelo clericus peccasset ꝑm terminos. d. c. ij. alias gravius punietur: quia deponitur ab omni ordine sacro z priuatur omnibus beneficijs et intruditur in monasterium ad agendum perpetuã penitentiã, vt habetur. xxvj. q. v. si quis epũs. z ibi glo. idem tenet Panor. in. d. c. ij. z nota quod vltra penas predictas poterit iudex ecclesiasticus exercere etiam
4 alias penas † contra laicos huiusmodi sortilegia exercentes, qr si serui sunt z vtiles persone poterunt mitriari, fustigari z alijs similibus modis dehonestari: digniores vero poterunt relegari vel ad perpetuos carceres cõdemnari, vt in. c. contra idolorũ. xxvj. qõ. v. qõ est verum. z procedũt iste vltime pene quotiescunq; als moniti laici ab ipsis sortilegijs noluerint se abstinere, z sic de his q pluries inciderunt in crimen. vide Panor. in. d. c. j. de sortile. in glos. fi. vbi subiungendo dicit. nota qõ licet istud sit crimen ecclesiasticũ: tamẽ non est mere ecclesiasticũ: qr iudex etiã secularis põt de hoc crimine cognoscere pariterq; punire, licet reos ipsos penis graviorib⁹
5 prosequatur. ¶ † De iure autem ciuili punitur pena capitis, tam ille sortilegus z magus, quã ille qui consulit ipsos z sortilegia ipsa confici mandat. et iste est text. in. l. nemo. C. de malefi. z mathe. Isti enim diuinatores sunt multum deo abhominabiles z exosi, ratio est: qr volunt se facere equales deo dũ diuinã potestatem queverti tur in cognitione futurorum sibi vsurpare contẽdunt z esse similes deo, z dicit do. Jo. de turre cre. in. c. contra idolorũ. xxvj. q. v. quod quẽadmodũ Lucifer z primi nostri parentes voluerunt esse similes deo in altitudine z pulchritudine, itẽ in cognitione z sciẽtia boni z mali, ideo omnes de celo deiecti fuerunt quorũ quidam in profundum inferni, quidam vero in hoc variarum calamitatũ mundo peruenerũt, ita dicendum est de istis diuinatoribus q in cognitione futurorũ volunt esse equales deo, de ecclesia dei que pro celo figuratur omnino expellendi sunt z a Christi fideliũ gratijs repellẽ
6 di. ¶ † Aut sumus in secunda specie que dicitur amatoria: z si in ea interueniũt ea q̃ narrant per gl. in. d. c. accusatus. §. sane. dicẽdũ est q̃ sapiunt heresim manifeste z puniunt penis hereticorũ, vt. §. prime diximus. idẽ dicit Abb. in. d. c. j. de sortileg. aut illa non interueniũt z non sapiũt heresim, z dic aut sumus in foro ꝓsciẽtie et eadẽ. xl. diex pnia subijciunt tam clerici q̃ laici sicut alij de quibus §. d. c. j. de sortil. q text. loquit indistincte, z generaliter de quibuscunq; psonis, z de hac etiã specie sortilegiorum in qua viget eadẽ ratio intelligi põt. arg. tex. in. c. si qs epũs. xxvj. q. v. vbi loquit de oĩ specie: ex quo etiã nõ dat diuersa rõ inter casum z casum. ar. l. illud. ff. ad legẽ aql. cũ simi. z ita tenent doc. ibi. ¶ Si vero sumus in foro iudiciali de iure canonico z eisdem penis puniunt clerici atq; laici tam prima q̃ sc̃da vice, put. §. prime diximus in precedenti specie xxvj. q. v. c. non opz. c. si qs epũs. c. aliquãti. c. ctra idolorũ. z. c. augu-

Source : BIU Cujas

rīs.que omnia iura maxime.c.non oportet.ꝛ.c.aliquanti loquuntur de pluribus speciebus sortilegiorum,ꝛ de ista quoq; loquunt.
7 ¶†De iure ciuili sīr eadē pena capitis puniunt.d.l.nemo.C.eo.ti.que oēs sortilegorū professiones ac sortilegiorū species cōplectitur.vide tex.ibi,ꝛ glo.ꝛ.l.eorū.in princ.eo.ti.vbi tex.videt equiparare quo ad penas illos maleficos qui flectunt pudicos aīos ad libidinē ꝛ illos qui cōtra salutē hoīm moliti sunt, oēs enim seueriss mis penis sunt puniendi,que nō denotant nisi vltimū suppliciū, vt no.glo.in.d.l.eorū.in princ.ꝛ.l.multi. ¶Et circa premissa nota vnum singulare,qđ dixit Abb.in d.c.ij.de sortileg.qđ pena imponenda istis sortilegis vel eos consulentibus est arbitraria potestq; iudex illam aggrauare seu graniorem aut leniorem imponere ꝑm qualitatem facti conditionem personarum ꝛ animū delinquentis ꝛ ꝑm ipsas qualitates ꝛ accidentia penas ipsas moderari,arg.l.hodie.ꝛ.l.aut facta.ff.de pen.ꝛ.l.quid ergo.§.pena granior.ff. de his qui not.infa.xxiiij.q.j.non afferamus. Hoc tamen procedit de iure cananico in foro ecclesiastico,de iure tamē ciuili,secus est,vt supra proxime dixi. ¶†Et nota etiam aliud quod dicit Abb.ibi,
8 quod clericus pro huiusmodi sortilegijs de quibus ibi potuisset officijs ꝛ beneficijs ecclesiasticis priuari,arg.tex.xxvj.q.v.c.aliquāti,sed ibi ideo clericus ille fuit dignus misericordia, vt illa minori suspensionis pena puniretur:quia ex simplicitate peccauit ꝛ bono zelo pro inueniendis bonis ecclesie que fuerant furto subtracta:vt dicitur in.d.c.ij.als granius fuisset penitus que nota pro limitatione eorum que supra dixi. ¶Et nota etiam hoc aliud qđ in istis criminibus non parcitur simplicitati nec ignorantie:quia licet sortilegia ipsa facta fuerint bono zelo ꝛ ad bonum effectum.ſ.reperiēdi res ecclesie furto subtractas nihilominus puniuntur qui illa cōficiunt aut consulunt facientes.d.c.ij.de sortile.ꝛ ibi Panor.vbi dicit quod isto casu mitius puniunt ex quo text.iuncta hac doctrina apparet decisio illius casus an liceat hec sortilegia fieri ad sanandum corpora maleficiata ꝛ si quis maleficis remedijs ꝛ arte predicta aliquos sanauerit an puniatur ꝛ qua pena de quibus habetur
9 xxvj.q.vlti.admoneant ꝛ dicemus ea.q.loco suo. ¶†Aut sumus in tertia specie principali que dicit venefica ꝛ si in ea interueniunt aliqua de his que narrat glo.in.d.c. accusatus.§.sane.dicendū est qđ sapiunt heresim manifeste ꝛ penis hereticorum sunt puniendi vt alʒ diximus supra,si vero ea non interueniunt vel alia his similia:ꝛ tunc aliter puniuntur:qꝛ aut sumus in foro conscientie ꝛ punitur fabricans et ille qui consulit penitentia exilij.xl. dierum extra gremium ecclesie ꝛ fidelium communionem.d.c.j.de sortile.iūcto.c.si quis eps.xxvj.q.v.et licet text.in.d.c.j.loquī videat de alia specie.ſ.diuinatoria:tamen.c.si quis episcopus.loquitur generaliter de omnibus ꝛ in fine vna ꝛ eadem pena omnes punit qua pena tam clerici ꝙ laici subijciuntur:quia tex.in.d.c.j.loquitur generaliter ꝛ indistincte.l.de precio.ff.de publ.ꝛ.xxvj.q.v.aliquanti.et cum hac solut.videnī transire doc.in.d.c.i. nullam facientes diffe-
10 rētiam de aliqua specie sortilegioꝝ aut psonis. ¶†Aut sumus in foro canonico contentioso,ꝛ sic in foro fori,si laicꝰ hoc crimine peccauit prima vice erit excōmunicatus ꝛ ab ecclesia remouendꝰ erit. xxvj.q.v.si quis episcopus.et.c.aliquanti.si vero semel monitꝰ adhuc in eodem proposito perseuerando iterum commisit idem delictum:ꝛ tunc si est vilis persona debet fustibꝰ cedi siue fustigari publice per vrbem mitriari ꝛ publice tanqnā infamis dehonestari: digniores vero relegantur in carceribꝰ siue ad perpetuos carceres cōdemnanī.xxvj.q.v.gtra idolorū. ¶Clerici vero efficiunī infames et omnibus officijs atq; beneficijs ecclesiasticis priuantur ꝛ nihilominus ipsi quoq; intruduntur in carceribus aut in monasterium ad agendum perpetuam penitentiam.xxvj.q.v.si quis episcopꝰ. ꝛ.c.aliquanti.et sequen.in hoc tamen non recederem ab opi.Ab. de qua in.d.c.ij.de sortileg.quod sit considerāda conditio persone qualitas facti ꝛ animus delinquentis ꝛ ꝑm qualitates illas penas ipsorum,quandoq; augere,quandoq; vero minuere,iuxta sa-
11 num iudicis arbitriū. ¶†De iure autem ciuili hec sortilegia granius puniūtur:quia iura ipsa multum abhorrent artem maleficā, vt in toto titu.C.de malefi.et mathema.ꝛ ideo omnes isti malefici puniuntur vltimo supplicio.l.nemo.l.multi.l.et si excepta.et.l.eorum.in prin.C.eo.tit.ꝛ ideo lex vocat illos humani generis inimicos ex quo vtplurimum querunt innocentum corpora illis venefi cijs labefactare.d.l.multi.ꝛ.l.ꝛ si excepta,vbi etiam appellātur hostes communis salutis.d.l.multi et nature humane peregrini.l.fi. eodem titu. ¶Regulariter igitur puniuntur pena capitis tā ipsi magistri quā hi qui illos consulunt et hec fieri mandant.d.l.nemo. in fi.ꝛ.l.multi.si quis vero magister ad alterius domum accesserit exercendi maleficij causa igne concrematurːis vero qui illum premijs ꝛ suasionibus euocauerit et associauerit omnia eius bona publicantur et in insulam deportanī.Sed contra hoc est tex.in.l.ne-
12 mo.C.eo.titu.vbi dicitur †qđ ille qui consulit ꝛ vocat istos magistros punitur pena capitis.Solu.gl.in.d.l.nemo.refert vtrāq; penam,sed non soluit contrarium,quidam dixerūt quod in.d.l.nullus.licet ille magister fuerit adductus ad domum alterius causa faciendi sortilegia ipsa tamen nō fuerunt facta in dicta.l.nemo facta fuerunt hec.solu.non placet:quia sapit diuinationem:quia si non apparet quod in dicta.l.nullus fuerint facta sortilegia minus etiā apparet in dicta.l.nemo quod facta vel non facta fuerint,nisi dicere quod ille qui consuluit interuenit in eis ꝛ credit his que fiunt esseuera propterea grauius punitur,vt.d.l.nemo.is vero qui adducit maleficum siue sortilegum ad domum alterius potest esse q̄ sit ignarus,puta famulus vel alius qui non interuenit vel non credit in eis,ideo mitius punitur:tamen in hoc cogita. ¶Et nota quod istorum amicitiam ꝛ conuersationem q̄uis vetus beniuolētia fuerit,debemus relinquere,ꝛ eos omnino euitari:qui vero contrafecerint omnibus eorum bonis publicatis in insulam deportandi
13 sunt.d.l.nullus. ¶†Et nota q̄ pro isto crimine omnes poterunt indistincte torqueri,non obstante quocūq; priuilegio dignitatis, quod est speciale in isto crimine,ꝛ ex hoc nota limitationem ad.l. miles.C.de questio.l.decuriones.et.l.diuo marco.eod.titu. ¶Si quis antē de hoc crimine testibus conuictus fuerit,ꝛ nihilominus obstinato corde insteterit in negando,etiam presentibus testibus qui illius detegerunt facinus traditur vinus bestijs vorandus ac dentibus ꝛ vngulis lacerandus,ita dicit tex.in.d.l.ꝛ si excepta.in fine. ¶Et nota etiam quod eadem pena capitis punitur ille qui docet artem predictam,ꝛ ille qui ipsam addiscit.l.culpa.et ibi glo.C. eo.titu.quod videtur esse speciale in isto crimine in crimine heresis est contra.l.quicūq;.§.eos vero.C.de hereti.vbi minori pena.ſ.pe-
14 cuniaria puniuntur scholares,magistri vero pena capitis. ¶†Eadem pena vltimi supplicij puniuntur,qui eisdem maleficijs inducunt membri languedinem ꝛ virtutem viri aut mulieris generatiuam impediunt aut lactē nutricis deficcant,vel quouis alio modo ipsa sortilegia ꝛ maleficia conficiunt siue in corpore per cibum vel potum,siue extra corpus aliquo ex modis quibus diximus supra in.ij.et.iij.q. ¶Sed quero nunc quid si aliquis sortilegus sortilegia exercet ad bonum finem,scz ad sanandum egrotos maleficiatos et soluendum aliorum facturas,an hoc liceat impune fieri, et videtur dicendum quod sic,ex quo facto nemini nocent sed alicui prosunt,nō sunt ergo digni punitione aliqua,ꝛ de hoc est tex.in.l. eorū.§.j.C.eo.tit.vbi ille qui fecit sortilegia ad incantandū hymbres ne noceant segetibus vel plantis nulla pena punitur,et ideo
15 Barto.ibi,per illum tex.decidit hanc.q.dicens,†qđ non debet q curat istos infirmos maleficiatos aliqua pena puniri,hoc tamē est verum de iure ciuili,vt ibi:secus autem est de iure canonico:qꝛ ecclesia summopere abhorret ista remedia sortilega, etiam si fiāt ad effectum recuperande sanitatis non vult fieri posse hac ratione:qꝛ non licet inuocare auxilium demonis etiam pro mille corporū sanitatibus recuperandis:quia minus malum est q̄ pereat corpus, quā anima cuius maius esset detrimentum,vide tex.in.c.admoneant.xxvj.q.vij.ꝛ si quis hec facere presumpserit,si clericus est degradetur,ꝛ omni officio ac beneficio ecclesiastico priuādus erit: laicus autem excommunicādus,pro quo facit etiam tex.in.c.nec mirum.§.ad hec autem.xxvj.q.v.vbi omnes iste ligaturę ꝛ supstitiosa incantationum remedia sunt omnino damnata:quia hec fieri non possunt absq; demonis opera ꝛ suffragio,ꝛ ideo dicit.S.Aug.lib. x.de ciuita.dei,cuius verba relata sunt in.d.c.nec mirum quod hec sunt talia remedia que ars non cōmendat medicorum ꝛ ab ecclesia omnino reprobata merito sunt a christifidelibus euitāda,vide.S. Tho.in summa.ij.ij.di.xcv.arti.iij.in ver.dicendum.titu.de superstit.et Jo.lect.in summa confes.eo.ti.q.ij.xj.ꝛ.xiij. ¶Ultra ea que
16 diximus supra in prima specie diuinatiua addenda sunt hec.†qđ dicendum sit de astrologis ꝛ chiromanticis qui ꝑm cursum astrorum ꝛ signa celestia futura prognosticant,an liceat hoc facere, vel sint puniendi sicut augures et aruspices aut alio modo. Respon. aut hec futura predicent ex certa scientia imponentes futuris contingentibus rebus necessitatem quandam quam dicunt causari ex motu corporum celestium,et isto modo sunt heretici ꝛ puniuntur vt heretici,vt late diximus supra hac.q.in princip.et qō.precedenti.Ratio est quia signa non sunt cause rerum finales imponentes necessitatem humanis rebus agendis aut homini,sed sunt signa quedam inclinatiua,siue indicatiua rerum futurarum ꝑm communiter accidentia per regulas quasdam,et naturas corporum celestium que multoties fallunt quibus non subijcitur necessario natura humana,quin possit illa euitare ꝛ vti liberi arbitrij potestate,vide Abb.in dicto.c.secundo.extra eodem titu.et Joan.lect.in sum.confes.eodem titu.q.v.aut illa predicunt demonstratiue presumptiue,siue inclinatiue asserentes qō ex motu corporum celestium tale quid inclinatiue demonstratur siue figuratur in actibꝰ hominum inferioribus, et hoc modo nō est peccatum ex quo nullam imponunt necessitatem, sed inclinationem quandam quam quis libere euitari poterit si vellt vti prudentia et sui liberi arbitrij potestate, vt latius dicemus infra et habetur per Abb.in dicto.c.ij.eodem tit. ¶Pro faciliori intelligentia premissorū subijciam infrascriptas q̄stiones speciales declarando penas criminis
17 cuiusq;.†Et primo q̄ro quid de sacerdotibꝰ qui causa doloris spoliant aras

Source : BIU Cujas

lant aras aut extingunt luminaria cõsueta qua pena puniuntur. dic quod clericus honore ꝛ dignitate priuatur, ꝛ sic efficitur infamis: vt in. c. quicunq; in primo responso. xxvj. q. v. ꝛ Joan. lec. in sum. confe. eo. tit. q. xvij. ꝛ hoc nisi sponte de premissis coram epo vel metropolitano se culpabiles detulerint ꝛ de ipsis condignam peregerint penitentiam. d. c. quicunq;. alij sacerdotes reperiũtur qui sumpta veste lugubri missas defunctorum celebrant pro vinentibus causa inimicitie, vt is pro quo sacrificium ipsum offerunt moriatur an incurrat mortis periculũ qua pena sit puniendus. dic isto casu qõ sacerdos vel clericus qui scienter ista fecerit a proprij ordinis gradu priuatur, ꝛ perpetui exilij ergastulo vna cum eo qui ipsum sacerdotem cõsulit aut premissa fieri ordinauit siue mandauit relegatur: vt est text. in. d. c. quicunq; in fi. xxvj. q. v. ꝛ Jo. lec. in
18 sum. conf. eo. tit. q. xx. ¶ Deinde quero † quid de clericis vel laicis qui imaginem crucis aut beate Marie virginis seu aliorum sanctorum proiecerunt in terram illasq; vticis spinis vel pedibus cõculcarunt qua pena puniendi sunt, casus iste ponitur per text. in c. si canonici. §. fi. de offi. ord. li. vj. vbi dicit qõ vltrix sic procedat dura sententia contra eos per quam alij id facinus patrare pertumescant. glo. vero declarando tex. primo dicit quod erunt priuandi loci sui dignitate atq; honore nisi clerici satisfactione coraz metropolitano se sufficienter purgauerint demum deuenit ad aliam penam dicens quod statur arbitrio iudicis concludens in effectu qõ sit pena arbitraria. pro prima allegat text. in. d. c. quicunq;. xxvj. q. v. ꝛ l. j. ff. de iur. delibe. cum qua glos. transit Semi. ibi. Archi. autem dicit qõ poterunt temporaliter puniri qõ in vinculis publicis conuinciantur: vt l. j. C. de his qui ad statu. cõfu. ꝛ ff. de pen. l. capitalium. §. qui ad statuas. vel quod moriantur, vt not. in l. j. C. ne lice. sign. saluat. ꝛc. ꝛ hec vltima pena infertur de rigore iuris ciuilis: vt. d. l. j. alie vero superiores inferri possunt per iudicẽ eccle-
19 siasticũ, vt dicunt doc. in. d. c. si canonici. §. fi. ¶ † Vidẽdũ esset etiã quid de iudeo qui super crucem dum deferretur publice per vrbez proiecit immunditias qua pena puniatur. istum casum decidit Pet. de ancha. in consi. xv. quod incipit, spiritualis iudex in prouincia romandiole. vbi dicit quod iudeus ipse poterit per vtrũq; iudicem castigari ecclesiasticum ꝛ laicum: ꝛ seueris penis puniri. ¶ Quero quid dicendum sit de his qui in sortilegijs cõmiscuerũt hostiam non sacratam super qua tamen celebrata fuit vna aut plures misse qua pena puniatur sacerdos qui scienter super hostia illa celebrauit missas vel qui celebrando non consecrat aliquid: sed capit panẽ ꝛ vinũ apud altare sine sacramentor oẽs ac singulas ceremonias ꝛ solennitates fecit apud altare excepta cõsecratione qua pena puniatur. casus iste ponitur in. c. homine. de celebra. mis. vbi tex. nullam ponit penam temporalem: sed credo qõ sit pena arbi-
pena puniatur. casus iste ponitur in. c. homine. de celebra. mis. vbi tex. nullam ponit penam temporalem: sed credo qõ sit pena arbitraria in eo qui celebrat missam ꝛ sine cõsecratione accipit hostiaz ꝛ vinum quam iudex ecclesiasticus sibi iniũget loco penitentie: is vero qui scienter celebat super hostia aut alia re cum qua fieri debent sortilegia grauius puniendus est, sicut is qui sortilegia ipsa
20 cõficeret: † quia paria sunt, aliquid prohibitum facere vel efficere aliquod necessarium antecedens per quod peruenitur ad illud: vt l. oratio. ff. de sponsa. vide text. in. d. c. si quis episcopus. xxvj. q. v. qui loquitur generaliter de omnibus sortilegijs. ille enim qui habuit animum delinquendi ꝛ deuenit ad actum proximũ delicto, habetur ac si fecisset ꝛ consummasset delictum non solum de iure canonico: vt in. c. sicut dignum. de homici. cum multis similibus. sed etiam de iure ciuili, vt. l. is qui cum telo. C. ad leg. corne. de sic. ꝛ. l. j. §. diuus. ꝛ ibi Bart. ff. eo. titu. ꝛ habetur per Panor. in. d. c. ij. de sortileg. ꝛ Joan. lec. in sum. con. eo. tit. q. xxiij. ꝛ Oldra. in. d. consilio. ccx. in. ij. colum. laicus vero excommunicatur ꝛ relegatur de iure canonico in foro iudiciali. c. aliquanti. xxvj. q. v. sed si semel monitus iterum se immisceat in predictis. si est nobilis intruditur in carcerem, ignobilis fustigatur, mitriatur, ꝛ publice dehonestatur. d. c. si quis episcopus. c. aliquanti. ꝛ. c. sortes. cum alijs se-
21 quentibus. ¶ † Quid dicendum de his qui imagines conficiunt atq; baptizant, ꝛ cum illis conficiunt sortilegia. dic aut sortilegia ipsa fiunt ad aliquẽ effectũ qui demoni non cõuenit, sed soli deo ꝛ sapiũt heresim manifeste, vt. s. diximus. q. precedenti, ꝛ ideo puniendi sunt vt heretici: vt supra diximus tit. j. q. iij. salua tamen doctrina glo. de qua in. d. c. accusatus. §. sane. de hereti. li. vj. ꝛ saluis etiam limitationibus de quibus infra in fi. dico illos esse puniendos eisdez penis quibus alij in superioribus casibus. vide Oldra. in. d. consi. ccx. vbi de hoc facit mentionem expressam. ꝛ Joã. lec. in sum. con. eo. tit. q. xij. ¶ Idem dicẽdum est de his qui in ipsis sortilegijs immiscent sacras reliquias sanctorũ martyrum. s. ex membris vel ossibus, aut de vestibus eorundem. d. c. si quis episcopus. ꝛ c. aliquanti. ꝛ Panor. in. d. c. ij. ꝛ Joã. lec. in. d. titu. in sum. q. xvj. ¶ Idem etiam iudicandum est de his qui sacramenta ecclesiarum. s. oleum sanctum baptismatis, crismatis, aut extreme vnctionis: seu aquam fontis baptismatis ꝛ similia. d. c. ij. ꝛ ibi Abb. ꝛ. d. c. si quis episcopus. cum alijs sequen. ¶ Idem quoq; censendum est de his qui in eisdem sortilegijs admiscent aquã benedictam, can-
delas benedictas: sacros agnus deos, ramos oliuarum, aut frõdes palmarum ꝛ similia de quibus habetur per Joan. lec. in dicta sum.
22 eod. titu. qõ. vlti. ¶ † Juxta predicta videndum est quid de astrologis qui futura predicunt an puniantur ꝛ qua pena: dic aut illa predicunt ex certa scientia quasi signa illa per que futura coniecturantur sint cause rerum imponentes futuris rebus necessitatem inesse qõ sic erũt vel sic omnino, et istud est hereticũ et puniri debent vt heretici: quia futurorum notitia certa, prout est inesse rei est solius dei vt habetur Matth. xxij. cap. et. ij. questione. iiij. consuluisti. et. xxvij. questio. iij. sciendum. et late diximus supra. questione precedenti. aut illa predicũt coniecturaliter demonstratiue siue inclinatiue, ꝛ isto modo nõ errant nec puniunt aliqua pena: quia verum est quod corpora celestia habent quedam motiua, ꝛ inclinationes ad corpora inferiora: ꝛ operationes humanas, secundum quas multoties sic fieri contingunt quamuis euitari possunt, ꝛ propterea dicitur quod illa sunt signa rerum: non autem cause rerum. de quibus vide Panormit. in dicto. c. secundo. extra eod. titulo. tertia colum. ¶ Quid enim dicẽdum sit de his qui sortes querunt in euangelijs aperiendo librum et sortificãdo in illis. dic quod prohibitum est et puniuntur qui premissa faciunt modo quo supra. xxvj. questio. ij. hi qui. Et quia diximus supra quod sunt prohibita remedia sortilegiorum que fiunt ad sanandum corpus maleficiatũ de iure canonico: licet de iure ciuili permissa sint
23 vt supra diximus eadem questione. ¶ † Quero nunc quid si aliquis in opere sanatiuo dixit plura verba honesta: ꝛ sanctas ac deuotas orationes Dei beateq; virginis Marie ꝛ aliorum sanctorum: et illa eadem fecerit dicere per ipsum maleficiatum ad deuotionem beate virginis Marie: aut alicuius sancti martyris: nihilominus postea magister siue magistra sortilegiorum aliqua verba extranea dixerit publice vel secrete: que non vident congruere illi operi religioso ꝛ sanitatis: an ista dicant esse superstitiosa ꝛ punianda. dic quod sic, quia quotiescunq; cum rebus aut verbis religiosis siue ecclesiasticis miscentur aliqua verba extranea: et que naturaliter non tendunt ad opus illud sanitatis nec possunt naturaliter talem effectum operari necessario: tunc dicũtur esse superstitiosa et faciunt totum opus superstitiosum et damnabile, quod est maxime quotiescunq; adiunguntur nomina quedã ignota aut characteres seu alie diuerse obseruationes quas manifestum est naturaliter efficaciam ad sanitatem habere non posse illa nõ fiũt sine superstitione et demonis ministerio, vt dicit sanc. Thom. in sum. secũda secũde. questio. xcv. articu. ij. versi. dicendum. in tit. de superstit. ꝛ Joan. lec. in sum. con. eo. titu. qõ. xj. Et propterea sunt punienda de iure canonico: quia si clericus est qui talia fecit deponitur, laicus vero excõmunicatur pro prima vice. xxvj. q. vij. admoneant: sed si monitus spreta monitione iterũ se ingesserit in leisdẽ. 3
si est nobilis vir ꝛ honeste familie incarceratur aut relegatur, ignobilis vero cum vituperio fustibus ceditur. xxvj. q. v. c. si quis eps. c. aliquanti. c. sortes. ꝛ. c. seq. ꝛ per Abb. in. d. c. ij. de sortil. vbi dicit qõ pena istorũ est arbitraria, ꝛ hoc puto verius ꝑm qualitatem facti conditionem personarũ ꝛ animũ delinquentis, ar. l. aut facta. ꝛ l. respiciẽdum. §. delinquunt. ff. de pen. ꝛ. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his qui not. infam. c. sicut dignum. in prin. de homi. De iure autem ciuili remedia ista non puniuntur dummodo fiant ad bonum finem. d. l. eorũ. §. fi. ꝛ ibi Bar. C. de male. ꝛ mate. ꝛ alias di
24 ximus. s. eo. q. vj. ¶ † Idem dicendum est de his qui faciunt schedulas, aut breuia, ꝛ ligaturas suspendendas ꝛ deferendas ad collũ maleficiati. cũ continent aliquid extrinsecũ siue extraneum signuz character aut nomen qõ naturaliter nõ tendit ad conclusionẽ ꝛ intellectum aliorũ verborum, vel ad opus sanitatis: tunc iudicatur illud esse superstitiosum ꝛ punibile: q; fieri non potest absq; suffragio ꝛ instructione diaboli. vt dicunt supradicti doc. in locis predictis, ꝛ habetur in. c. nec mirum. §. ad hec omnia ꝛc. xxvj. q. v. ꝛ per s. Augu. in lib. xxj. de ciui. dei. ꝛ ideo puniuntur his penis quas supra diximus hac eadez. q. in membris proxime relatis. ¶ Quid si inter alia verba vel nomina dei que iste malefice sepius describere faciunt in earum schedulis vel breuibus apposuerint hoc verbum, deus acharon. an sit verbum superstitiosum ꝛ diabolicum. dic qõ sic, q; illud est nomẽ Beelzebub principe demoniorũ: vt habetur. iiij. Regum. j. c. dum Elias monitus ab angelo reprehendit Ochoziam regem sub his verbis nunquid non est vobis deus in israel vt eatis ad consulendum Beelzebub deum acharon, ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes sed morte moieris. quod bene nota: quia sepius in istis schedulis ꝛ breuibus hoc nomen scilicet deus acharon reperies expressum. vide domi. Jodetur. crema. in. c. contra idolorum. xxvj. q. v. ꝛ domi. Joan. lec. in
25 summa. conf. eod. titu. q. xj. ꝛ. xiij. ¶ † Quid dicendum de his qui sacrificant Dãmone deo nummorum vt diuites efficiantur, qua pena sunt puniendi. dic quod si est clericus ꝑm quorundam opinionem indistincte est priuatus ipso iure omni officio beneficio honore ꝛ dignitate siue occultum sit crimen siue publicum: ꝛ ideo necessario indiget dispẽsatione, si vult amplius celebrare. qdã alij

Source : BIU Cujas

dixerunt qꝫ qñ crimen est occultū possunt agere penitentiā cōfitē do peccatū suū ⁊ non incurrūt penā illā priuationis.⁊ ideo nō indigent necessario dispēsatione.si vero crimē esset publicū aut notorium:tunc incurrit irregularitatē ⁊ priuationē ipso iure ⁊ indiget dispensatione: nihilominus precedēs opinio videtur esse magis tuta in foro cōscientie vt quis petat dispensationē etiā quādo crimen esset occultum.vide.d.Joā.lec.in sum.conf.eo.tit.q. vlti.

26 ¶† Ubi istis equiparat etiā sacerdotes q in sortilegijs immiscēt sacramēta ecclesiastica.s.oleū sanctū crismatis,baptismi vel extreme vnctionis,aut aquā fontis baptismatis,eisdē penis puniūtur de quibus alꝫ diximus.s.ea.q.laici vero de iure canonico primavice sunt excōicati,⁊ sunt a limine ecclesie repellendi: sed si post primam monitionem iterum se ingesserint in eisdem si nobilis est cōdemnat ad perpetuos carceres.ignobilis vero fustigatur publice cum maximo dedecore:deinde in exilium cōdemnatur,ſm qō habetur.xxvj.q.v.si quis eps.c.aliquanti.cū alijs seq. Abb. tñ dixit in.d.c.ij.de sortile.qō istorū pene erunt arbitrarie mitigande alterande neqꝫ leniāde ſm facti qualitatem aut turpitudinem seu scādalum quod inde posset oriri,aut exortum iam esset. item personarum conditionem ⁊ animum delinquentis aut ex simplicitate dicitur lapsus in illud:⁊ ad aliquem bonum effectum,vt habetur in dicto.c.ij.extra eo.ti.vel si ex propria malitia animo aliquē decipiendi ⁊ similia,vt ibi per Abb.latius dicitur ⁊ diximus.s. pro-

27 xime.vide tex.in.c.sicut dignū.in prin.de homi.¶† De iure vero ciuili pro omnibus sortilegijs huiusmodi est penavltimi supplicij l.nullus.l.eorum.in princip.l.nemo.l multi.⁊.l.⁊ si excepta.C.eo. tit.¶ Exceptis sortilegijs que fiunt ad sanandum maleficiatū vel liberandum aliquem ab alia infirmitate aut incantandum hymbres grandines ⁊ fulgura ne noceant segetibus arboribus ⁊ plantis,aut animalibus ⁊ fetibus eorum omnia ista que prosunt ⁊ nō nocent rebus temporalibus aut personis permissa sunt de iure ciuili ⁊ nullam penam merentur,vt.d.l.eorum.ff.i.⁊ ibi Barto.C. eo.titu.⁊ alias diximus supra.¶ Videndum quoqꝫ esset quid de diuinationibus que fiunt per somnia ſm illorum interpretationem,prout habetur in somnijs Danielis,⁊ per dñm Albumasar in lib.quem fecit de interpretatio.somnio.de quibus latevide do. Joan.lec.in sum. conf.eo.titu.q.vj.⁊ quid dicendū sit de incanta-

28 tionibus serpentum:illas videlicet que fiūt cōtra serpentes.† vbi dicas quod aut in illis precātationibus imploratur dūtaxat auxilium dei simpliciter cuz devotione absqꝫ aliqua machinatione intrinseca vel extrinseca:⁊ non erunt reprobande: immo cōmendande,aut in illis imploratur diaboli suffragium vt sortiantur effectū siue tacite,siue expresse,⁊ erunt illicite penitus ⁊ damnabiles, sed qualiter cognosci poterit an sint licite vel illicite,⁊ an ⁊ quando in eis implorat auxiliū demonis tacite,vel expresse,vel solius dei. dic quod est diligenter aduertendum ad verba ipsa:item ad modū ritum ⁊ ordinem ipsius incantationis:qꝛ si in eis insunt aliquaverba extranea vel ignota nomina aut characteres,siue verba quedā extranea que non congruunt conclusioni, nec nature verborum supradictorum, nec possunt ſm eorum naturam aliquid operari circa effectum de quo agitur:tunc opera ipsa dici non possunt,nisi superstitiosa ⁊ diabolica in quibus diabolus plurimū operatur et illius suffragium,saltem tacite invocatur ſm quod concludit Jo. lec.in sum.conf.eo.tit.q.xv.⁊ diximus.s.ea.qō.in illo arti. de remedijs que fiūt cōtra maleficiatum:⁊ ideo isto casu puniendi erūt de iure canonico penis supra proxime dictis. De iure vero ciuili nulla pena erunt puniendi ex quo dicte incantationes fiunt, vt prosint.s.ne hominibus noceant serpentes.Verū quia in istis sortilegijs amatorijs,maxime ⁊ veneficis que dicuntur fieri in corpore sepius interveniunt pocula quedam que tradūtur potāda personē maleficiande que cōmuniter appellari solent pocula amatoria aut venefica,ex quorum potu quandoqꝫ preter spem ⁊ intētionem tradentis mors absorbentis succedit.quādoqꝫ vero nō, ideo aliqua de ipsis poculis specialiter videamus.

Summarium.

1 ☞ Poculum amatorium ministrans qua sit pena afficiendus.
2 Poculum amatorium qui ministrat punitur, si inde mors sequatur.
3 Pena vltimi supplicij punitur quis quādoqꝫ pro homicidio sine dolo commisso.
4 Venenorum plures sunt species:quedam enim bona sunt ⁊ quedam mala.
Venenum dictio medica est sine promiscua.
5 Venena non semper hominis necandi causa fiunt.
Pena legis cornelie,de sicarijs.est hodie pena capitis.
6 Fato non noxe imputantur:que absqꝫ fraude casu improuiso accidunt.
Percutiens non occidendi animo mitius punitur.
7 Venenum amatorium vel sanatiuum,seu conceptionis nō animo occidendi propinans nō punitur lege cornelia de sicarijs,si mors sequuta fuerit.
8 Venenū conceptionis bono animo propinās relegatur,si ea que illud assumpsit moriatur.
Venenum amatorium,sanatiuum,⁊ conceptionis an ⁊ quo ad qd equiparentur.
9 Determinans ad plura determinabilia relatum pariformiter illa determinare debet.⁊ nu.16.
10 Poculum amatorium ministrans causa occidēdi infantem in vtero ⁊ causa fornicandi,homicida est.
11 Poculum amatorium si ab aliquo propinetur que in illo considerentur.
12 Pena poculi amatorij que sit,si mors sequatur absorbentis.
13 Venenum amatorium arte malefica confectum propinans, morte punitur,si mors sorbentis sequatur.
14 Venena amatoria ⁊ sanativa non facta arte malefica,nec ad malū finem propinans non punitur morte.
15 Pocula amatoria propinans quando puniatur ⁊ quando non.
17 Opera facta arte malefica valde sunt detestanda.
18 Medicus dans venenum sanatiuum egroto,an puniatur si egrotus ex illo moriatur.
Poculum abortionis seu amatorium ministrās punitur si sumēs inde moriatur.
19 Venenum conceptionis propinans relegatur si ea que sumpsit ex hoc moriatur.
20 Venenum sanatiuum causa sanitatis immixtum medelis propinans non punitur,etiam si mors sorbentis sequatur.
21 Venenum ministrans sterilitatis, tanquaz homicida puniendus erit.

1 Vndecimo igitur nunc quero† si quis ministrauerit vel dederit poculuz amatorium mulier ad flectendum eius pudicum animum ad libidinem et calefaciendum eius cor ad amandum virum predictum vel econtra quid si mulier dederit poculum viro,vt amet ipsam licet hoc rarius cōtingat qua pena puniatur:qui poculum ipsum dederit. Respondeo quod de iure ciuili humiliores in metalluz damnantur, honestiores vero insulam dimidia parte bonorum suorum confiscata relegantur:ita dicit tex.in.l.si quis aliquid.ſ.qui abortionis.ff. de penis.¶ Clerici vero de iure canonico sunt priuandi.xxvj. questio.v.c.si quis episcopus.⁊ per Abb.in.d.c.secundo.de sortilegijs.¶† Sed quid si ex poculi huiusmodi assumptione mors absorbentis succedat,eo quod forsan male compositum fuerat:⁊ non erat bene temperatum, vel in mala sorbentis dispositione sumptum fuerit qua pena punietur qui dederat:⁊ videtur dicendum quod aliqua pena extraordinaria relegationis vel simili, ex quo homicidium illud non fuit commissum cum dolo nec cuz proposito occidendi:ideo non debet puniri pena vltimi supplicij.l. prima.ſ.diuus.et.l.diuus.ff.ad leg.corne.de sicar.tamen contrariuz dicit tex.in.d.l.si quis aliquid.dicto.ſ.qui abortionis.quod si casu moriatur qui vel que poculum predictuz absorbuit qui tradidit vltimo supplicio puniendus est,licet dolo non dederit,sed

3 bono zelo:⁊ hoc est:quia res ipsa est mali exempli.¶ Ex quo† nota casum singularem in quo quis punitur pena vltimi supplicij pro homicidio commisso sine dolo ⁊ intentione aliqua occidendi cuius contrariū disponit regula iuris cōmunis de qua in.d.l.in lege cornelia.⁊.l.diuus.⁊.l.j.ſ.diuus.ff.ad leg.cor.de sica.⁊.l. is qui cum telo.C.eo.tit.que habet quod nunqꝫ infert pena mortis pro homicidio cōmisso sine dolo ⁊ proposito occidendi: immo in casu predicto lata culpa non equiparatur dolo,vt not.dicit Bar.in.d. l.in lege cornelia.ff.de sica.hic eniz nulla ratio neqꝫ presumptio viget contra ipsum qui dedit poculum amatorium ex qua coniecturari possit qō habuerit animum occidendi:immo in parte nulla offendendi.d.l.in lege.⁊.ſ.diuus.ff.eod.titu.¶ Contra predicta oppono.de.l.iij.ſ.hec adiectio.ff.ad leg.cor.de sica.vbi videt esse tex.valde cōtrarius.d.ſ.qui abortionis.ibi enim dicitur quod ve

4 nenorum† plura sunt genera siue plures species quorum quedam dicuntur mala venena ea.s.que facta sunt hominis necandi causa: quedam sunt alia que dicuntur bona siue non mala ⁊ ea sunt que facta fuerunt ad sanandum corpus egrotum.item ea que fiunt ad concipiendū,⁊ illud qō amatorij appellat vel aliud quodcunqꝫ factū ad aliū effectū dūmodo non ad occidendum:⁊ propterea subiungit text.in versic.adiectio quod adiectio illa mali veneni oportune posita fuit in illa lege:quoniā ex illa qualitate mala adiuncta demonstratur quedam esse venena non mala. Ergo nomen hoc venenum medicuz est siue promiscuū ⁊ adaptatur ad vtranqꝫ partem: respectu vero adiuncte qualitatis tam illud quod ad sanandum quam illud quod ad occidendum paratum est continet:sed et id quod amatorium appellatur vel quod ad conceptionem tradit continet omnia ista comprehendi possunt sub nomine isto veneni

Source : BIU Cujas

ſto veneni. ſoluz enim in ea lege notatur quod hominis necandi
5 cauſa fit. † ergo cetera venena que nō ſunt facta hominis necādi cā
prout ſunt venena ſanatiua, amatoria, ⁊ ea que fiūt ad cōcipiendū
nō cōtinent ſub lege illa nec pena illius legis plectūtur qui illa tra-
dūt. ⁊ propterea tex. ibi in fine exēplificat regulā iſtā ponendo ca-
ſum cū ſua deciſiōe: vcz qō ex ſenatus cōſulto iuſſa eſt relegari mu
lier illa que nō malo quidē animo: ſed malo exēplo medicamentū
ad conceptionē dedit ex quo ea mulier que illud acceperat deceſſe
rit ex qua deciſione probatur qō omnia venena que nō ſunt facta
hominis necandi cauſa dicūtur non mala venena: ⁊ ideo ſi ex illoꝝ
potu quiſq̄ perierit, qui tradidit non tenetur pena illius legis cor
nelie de ſicarijs. que hodie eſt pena capitis licet olim eſſet perpe-
tua deportatio ⁊ omniū bonoꝝ publicatio. l. iij. §. legis. ff. ad leg.
corne. de ſica. ⁊ in. §. item lex cornelia. inſtit. de publi. iudi. ſed alia
minori pena punietur. ſ. relegationis, vt. d. l. iij. §. adiectio. in fi. ra
tione predicta: qz defuit animus occidendi tam in cōpoſitione q̄
6 in traditione, pro quo facit tex. no. in. l. j. §. fi. C. eo. ti. de ſica. † vbi
dicitur quod ea que ex improuiſo caſu potius quam fraude acci-
dunt, fato plerūq̄z noxe ſiue culpe imputantur. ⁊ per conſequens
mitius puniuntur: vt dicta. l. j. §. fina. ⁊. l. j. §. diuus. ff. eod. tit. vbi
ſi quis in rixa alium cucuma vel clana percuſſerit ex quo non occi-
dendi animo illū percuſſit leuiandam eſſe penam huic percuſſori
iuriſcōſultus conſtituit. idē ſit in caſu noſtro, ⁊ lz tex. in. d. l. iij. §. j.
in deciſione loquatur de veneno conceptionis non aūt amatorio:
ratio tamē precedens quā dedit iuriſcōſultus eſt generalis compre
hendens omnia illa venena que facta nō fuerūt hominis necandi
cauſa, ſed ad aliū effectū, prout eſt iſte. xp̄ō. Quotieſcūq̄z aūt ratio
eſt generalis ⁊ indeterminate poſita in lege: cōprehēdit oēm deter
minationē que ad illā poteſt adaptari, ⁊ vbicūq̄z ſe extendit ratio
extenditur etiā ipſa lex. ⁊ illius diſpoſitio. l. metū aūt. §. animad-
uertendū. ff. qō met. cau. ⁊ ibi Bar. in primo not. l. nomē. §. fi. ff. de
leg. iij. illa igit ratio que multū in ea lege notatur. ſ. qō venena fa-
cta nō ſit hominis necandi ⁊c. comprehendit generaliter oīa vene
na que facta ſunt abſq̄z illa qualitate. tria em venena de qbus iuriſ
conſultus fecit mentionē in. d. l. iij. illa expreſſit tanq̄ exēpla regu-
7 le, vt ſit ſenſus, † quicunq̄z venenū amatoriū, ſanatiuz vel conce-
ptionis ſeu quodcūq̄z aliud venenū non factū hominis necādi cā
cuiq̄ tradiderit nō animo occidēdi ex cuius potu ille q aſſumpſit
perijt qui dedit poculū puniri nō debet pena illius legis cornelie.
cuius deciſionis rationem duplicem conſideraui. prima eſt: qz lex
cornelia, de ſicarijs, vt proxime dixi capite quinto nō comprehen-
dit iſta venena de quibus. §. in. d. l. iij. in prin. ⁊ ibi Bar. ſecūda eſt
qz quotieſcunq̄z mors prouenit facto alicuius abſq̄z animo ⁊ pro-
poſito occidendi nunq̄ ille punitur pena illius legis cornelie, ⁊ ſic
pena mortis: ſed alia mitiori pena, iuxta modum culpe. d. l. j. §. fi.
C. ad leg. cor. de ſica. vbi dicitur qō ea que ex improuiſo caſu abſq̄z
fraude accidunt fato potius q̄ noxe imputātur, ideo excuſantur a
pena ipſius legis: idē diſponit in. d. l. j. §. diuus. ⁊. l. diuus. ⁊. l. in le
ge cornelia. ⁊ ibi Bart. ff. eo. tit. Idem Bar. in. l. abſentem. ⁊ in. l.
aut facta. ff. de pen. ⁊ in. c. ſicut dignū. in princ. ⁊ ibi per canoniſtas
8 de homic. † Cum itaq̄z in poculo ſiue veneno conceptionis do-
lus ⁊ animus occidendi omnino defuerit tam in compoſitione q̄
in traditione, videbatur dicendum qō nulla pena puniri deberet
tamen iuriſlator dicit qō propter malū exemplum iuſſa eſt relega-
ri ea que non quidem malo animo: ſed malo exemplo medicamen
ta ad conceptionē dedit ex quibus illa que biberat perijt. Hec
autem tria venena ſunt equiparata, primo quo ad compoſitionē:
qz ſunt facta abſq̄z cā hominis necādi: ſecūdo quo ad traditionem
qz omnia traduntur abſq̄z animo ⁊ proposito occidendi: quare nō
eſt dicendum quod etiam in deciſione ⁊ pene impoſitione ſint ſimi
liter equiparata: cum factum idem eſſe videtur. ⁊ eadem ratio in
omnibus militat, vt ſupra dixi: ergo deberet in omnibus eſſe eadē
iuris diſpoſitio. l. illud. ff. ad leg. aquil. l. adigere. §. q̄uis. ff. de iu-
repatro. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de lega. ij. l. hec actio. et ibi
Bar. ff. de calum. ⁊ eſt gloſ. in clemen. auditor. in verſi. romana. de
reſcrip. ⁊ in clemē. j. in verſi. eligatur. de electio. maxime: quia alia
ratio mali exempli: que eſt poſita pro ratione decidēdi in dicto. §.
adiectio. ⁊. d. §. qui abortionis. ita militat in vno ſicut in alio caſu
ergo deberet eſſe eadē pena in vtroq̄z caſu ſtatuta de qua in. d. §.
adiectio. attenta caſuum conformitate ⁊ equalitate in facto debe-
ret etiam eſſe conformitas iuris per ea que not. voluit Bart. in. l.
omnes populi. in. iiij. queſt. principali. ff. de iuſti. ⁊ iur. ⁊ do. Alex.
in. l. peregre. §. quibus. in. ij. colum. ff. de acquiren. poſſeſ. Pro
9 quo facit etiam regula illa † quod vnum determinabile relatuz ad
plura determinabilia debet illa pariformiter determinare. l. nam
hoc iure. ff. de vulga. et pupilla. ⁊ Bartol. in. l. centurio. in. viij. co-
lum. in verſi. pro alia. eod. titu. ſed ratio compoſitionis traditio-
nis latq̄z deciſionis vnica videtur eſſe in omnibus. hoc eſt qō ea que
ponitur in vno caſu militat etiam in alio caſu: ergo deberet eſſe
vtriuſq̄z pariformis pene deciſio. dicta. l. iam hoc iure. cum alijs
predictis. Quid dicendum in hac ambiguitate: contrariū pro-
fecto eſt valde vrgens. iſta enim opinio poteſt ſuſtineri per regu-
las ⁊ rationes predictas ⁊ magis equa videtur quam illa de qua in
dicto. §. qui abortionis. que eſt nimis rigida ⁊ contra omnes regu
las iuris cōmunis. Bartol. enim in dicto. §. qui abortionis. nihil
dicit ſed remittit ſe ad dictū. §. adiectio. vbi monet iſtud contra-
rium ad dictū. §. qui abortionis. tamen ſoluit multum ſimpliciter
nec tangit difficultatem poculi amatorij. dicit enim quod in dicto
§. adiecit. text. loquitur in poculo conceptionis: et ſic in re licita
ibi vero in. §. qui abortionis. tex. loquit in poculo ipſius aborti-
nis: ⁊ ſic de eo qui incūbebat rei illicite ⁊ phibite, ideo traditur di
uerſa pena in vno quam in alio. de poculo autem amatorio de quo
10 in vtraq̄z lege mentio fit nullum verbum fecit Bart. † Ego em̄
poſt aliquas meditationes conſideraui contrariū iſtud ita ſolui
poſſe quod in. d. §. qui abortionis. vterq̄z habebat animū occiden
di, vnus occidēdi infantē in vtero matris, et ſic eſt homicida corpo
ralis, vt. l. pregnantem. et. l. cicero. de penis. Alter autem qui de-
dit poculum amatorium, ex quo illud dedit cauſa fornicandi et
peccandi cum ea, dicitur homicida ſpiritualis: quia illo peccato
mortali occidit animam. de conſecra. diſtinc. quarta. queris. de pe-
niten. diſtinctione. j. noli. et. xxij. queſtione. v. ille. et cap. ſi aliquis.
extra de homicid. Ex quo igitur vterq̄z eſt homicida: tam in ipſa
traditione quam in proposito, ergo pari pena puniendi ſunt, ſed
iſta ſolutio parum valet: quia non reperio cautum de iure ciuili qō
pro vno peccato mortali quis incurrat penam mortis ſicut pro ho
micidio doloſe commiſſo niſi in caſibus a iure expreſſis. Ideo
deueniendum eſt ad aliam ſolutionem. et anteq̄ ad vlteriora pro-
cedam, ſciendum eſt quod in hac materia poculorū duo ſunt prin-
11 cipaliter conſideranda que precedunt caſum mortis. † Primum
eſt quod conſiderari debet compoſitio: ſecūdum vero traditio: in
compoſitione vero conſideranda eſt cauſa propter quam venenū
ipſum cōponitur ⁊ fit. aut enim fit cauſa occidendi hominem aut
non. primo caſu ſit locus pene. d. legis cornelie. de ſica. ſecundo ve
ro non, vt. d. l. iij. in prin. ⁊. §. adiectio. in traditione vero duo alia
ſunt conſiderāda. ſ. cauſa proxima ⁊ immediata que reſpicit prin
cipium. i. principalis intentio ipſius tradentis. Itē cauſa media-
ta ⁊ finalis que reſpicit finem actus ad quem tendit animus illius
qui tradidit: ſi enim proxima cauſa ⁊ principalis intentio traden
tis tendebat ad occidēdum nulli dubiū eſt quod tradens tenetur
pena illius legis cornelie. de ſicarijs, vt. l. j. §. diuus. ⁊. l. iij. in prin.
⁊. l. in lege cornelia. ff. eo. tit. etiā qō mors ſecuta non fuerit. l. j. in
princ. ⁊. l. is qui cum telo. C. eo. tit. Si vero non habuit animū
occidendi, tunc conſideranda eſt illa cauſa remota ⁊ finalis inten-
tio ſiue vltimus effectus rei ad quē tradunt ipſa pocula: aut em̄ tra
duntur ad bonū ⁊ honeſtū finem. ſ. conceptionis vel ſanitatis ⁊ iu
dicantur bona ⁊ honeſta: ⁊ tūc quis excuſatur a pena capitali mor
te ſecuta: ſed alia mitiori pena punitur, vt. d. l. iij. §. adiectio. in fi.
12 ⁊ ſupra diximus. † Aut finalis intentio ⁊ vltimus eius effectus
tendebat ad turpem illicitū, ſicut eſt in poculo amatorio, cuius effe
ctus eſt libidinis apprehēſio ⁊ illicitus mulieris cōcubitus, vt alias
diximus ſupra. ⁊ habetur. l. eorū. in prin. C. de malef. ⁊ math. ⁊ iſto
caſu non excuſatur propter principalem eius intētionem ſiue cau
ſam proximā. ſ. qō nō habuerit animū occidēdi: ſed attenditur ma
gis illa cauſa finalis ⁊ vltimus effectus ad quem venena tendebāt
⁊ ideo indubitanter punitur pena vltimi ſupplicij. d. l. ſi quis ali-
quid. §. abortionis, vbi eſt caſus. ff. de penis. ⁊ ratio deciſionis eſt.
quia dabat operam rei illicite: ideo non videtur excuſandus: quia
dicitur eſſe in culpa, ⁊ ideo tenetur etiam in caſu fortuito qui pre-
ter ſpem ⁊ intentionē inopinate prouenit: vt eſt caſus in. c. fi. de ho
mi. lib. vj. ⁊ facit text. in arg. in. c. ſicut dignū. eo. tit. in anti. l. ſi mu
lier. ff. quod me. cau. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. aqui. Ex qui-
bus patet qō illoꝝ trium venenoꝝ de quibus in. d. l. iij. §. adie
ctio. nō eſt omnimoda ſimilitudo quo ad omnia, ſed ſolū quo ad
primas cauſas reſpectu compoſitionis et traditionis in eo qō in
vtroq̄z deficit animus occidendi quo ad iſta ſunt ſimilia ⁊ equipa-
rata. ſed quo ad vltimū effectū ⁊ cām finalē ipſius traditionis ſunt
diſſimilia: vt. ſ. diximus. qz ea que fiunt ad ſanandū ⁊ cōcipiendū
habent honeſtū ⁊ laudabilem finem. l. eorū. §. fi. C. de maf. ⁊ math.
⁊. d. l. iij. in prin. ⁊ habet Geneſ. ij. c. ea vero que fiunt ad amandum
⁊ flectendū ⁊c. habent turpem ⁊ illicitū finem. d. l. eorum. in prin. ⁊
diximus ſupra. In iſtis igitur diſconueniūt ⁊ ſunt diſſimilia. ideo
faciunt diuerſificare penas: quia licet a principio neuter haberet
animum occidendi: tamen vnus dabat operam rei licite ⁊ honeſte
alter vero dabat operam rei illicite, turpi et reprobe: vt proxime
13 diximus. † Poſt hec alio modo conſideraui reſponderi poſſe
ad iſtud contrarium quod in dicto. §. qui abortionis, ideo puni-
tur pena mortis ille qui dedit, quia venenum illud fuerat compo
ſitum arte malefica per ſortilegum ſiue maleficum qui illud demo-
nis inſtructione ⁊ ſuffragio intercueniēte compoſuerat ſm ea que
diximus. ſ. in. iij. ⁊. vj. qq. in. §. aūt adiectio. compoſitum fuit arte
⁊ ſcientia naturali. ſ. medicoꝝ peritia nulla interueniēte ſuperſti
tione. Ars enim ipſa malefica ⁊ mathematica eſt valde reprobata

Source : BIU Cujas

ꝛ vndiq; dãnata ꝛ per cõsequens omnia opera que ipsi malefici faciunt siue ad amorem, siue ad occisionem, vel egritudinem sunt dãnata nec minori pena puniuntur quam pena mortis. d. l. eorũ. in prin. vbi ponitur vteroq; casus ꝛ vnica est vtriusq; decisio ꝛ pena: ea enim que dicuntur in. d. §. qui abortionis. debent intelligi ꝛ interpretari, ꝑm terminos. d. l. eorũ. in prin. ideo atrocius puniũtur ibi q̃ in. d. §. adiectio ꝓpter superstitionẽ illius dãnatissime artis, ꝛ ꝑm istã declarationẽ ille tex. in. d. §. g abortionis. nõ videt esse ita exorbitãs a iure cõi: immo ꝑm ius cõe regulatur. Ad tex. añ in. d. §. adiectio potest dupliciter respõderi. primo: q; decisio illius tex. ꝛ pena de qua ibi nõ adiungitur ꝓ poculo amatorio: sed conceptionis que sunt diuersa. quo ad vltimũ effectuz: vt. s. diximus: ergo debent diuerso iure cõferi. l. papinianus exuli. ff. de mino. si aliter enim euenit casus q̃ ipse opiniabatur sibi imputenꝫ qui dedit poculum amatorium per modum superstitiosum: q; ex quo a prin cipio dabat operam rei illicite. ex hoc enim nõ caret culpa. ideo tenetur etiam de casu fortuito: vt in. d. c. fi. de homi. lib. vj. vbi si dñs mãdauit seruo qõ acciperet baculum ꝛ percuteret Titiũ citra mortem tñ: ꝛ qõ diligenter caueret ne ipsum occideret: q; nolebat euz interficere: si tamen famulus tam grauiter Titiũ percusserit quod ipsum occiderit, ille dñs mandans nõ excusatur ꝓptereaa pena homicidij, licet nunq̃ habuerit animũ occidendi illum: ꝛ ratio est illa de qua supra proxime. ꝓ quo facit tex. in. c. sicut dignum. in prin. extra eo. ti. in antiq. l. si mulier. ff. qõ met. cau. ꝛ l. qui occidit.

14 §. in hac. ff. ad leg. aqui. † venena igitur de quibus loquitur tex. in d. §. adiectio. non fuerunt facta per sortilegum siue maleficuz per modum superstitiosum: sed arte naturali hominis ꝛ peritia medicorum sicut fiunt ꝛ componuntur venena sanatiua medicinarũ. quod patet: q; in vtroq; titulo fit mentio de venenis. s. in tit. legis cornelie de sicariis. ff. ꝛ. C. ꝛ in tit. de malef. ꝛ math. C. sed in tit. legis cornelie fit mentio ꝛ tractatur de venenis naturalibus que hominis ingenio ꝛ peritia medicoꝝ fiunt absq; aliqua superstitione siue demonis inuocatione tacita vel expressa, ꝓut est venenum sanatiuum quod miscetur in medelis ad sanandum corpora egrotantium. d. l. j. ꝛ. l. iij. in princ. ff. ad leg. cor. de sica. Venena vero de quibus loquitur titulus ꝛ iura. C. de malef. ꝛ math. sunt illa que fiunt per sortilegos, magos, maleficos, aut necromanticos ꝛ similes ope ꝛ suffragio demonis ad que illius inuocatio diuersis precibus tacite vel expresse semper interuenit, ꝛ habetur, vt dicit Joã. lec. in sum. conf. eo. tit. q. xj. ꝛ xiij. ꝛ l. multi. l. et si excepta. C. eo. tit.

15 ¶ † Ex hac igitur declaratione colligit ista distinctio qõ aut venena siue pocula amatoria fuerũt composita per sortilegum siue maleficum modo superstitioso ꝛ per inuocationem demonis tacitam vel expressam: ꝛ tunc si ex illorum potu causatur mors potãtis tradens ille punitur pena vltimi supplicij de qua in. d. §. qui abortionis: aut non fuerunt facta per sortilegium, nec eo modo superstitioso: sed humana industria aut medicorũ peritia: ꝛ isto casu morte secuta non punietur pena mortis ille qui tradidit, sed alia mitiori pena de qua in. d. l. iij. §. adiectio. an añ ꝛ quãdo remedia pocula ipsa dicũtur esse superstitiosa ꝛ qualiter cognoscatur vide que diximus supra eo. q. precedẽti. in materia remediorũ que fiũt ad sanandum. ¶ Cogita tamẽ super premissis: q; doc. non declarant. ꝛ ego hactenus nõ reperij magis congruam responsionem. Et tenẽdo istã opinionem ꝓ solutione dicte oppo. non obstãt ea que superius in contrarium adducebãtur. ꝛ primo qõ illa vnica ratio de qua in. d. l. iij. in prin. ꝛ. §. j. viget pariter in omnib⁹ venenis que nõ sunt facta hoĩs necandi ꝛc. q; fateor qõ quo ad cõpositionẽ respectu prime cause: ꝛ quo ad traditionẽ respectu vni⁹ qualitatis. s. carẽtie animi occidendi equiparantur omnia ista: nõ tñ sequitur qõ ad alia que sequuntur, ꝛ sic in omnibus dicantur esse equiparata: q; quo ad vltimũ effectum siue finalem intentionẽ sunt longe diuersa: vt latius supra diximus. non mirũ igitur si fit diuersa decisio

16 in vno q̃ in alio ꝛ diuerse pene statute sunt. † ꝛ ex hoc potest etiaz solui aliud qõ vnum determinabile relatum ꝛc. q; illud est verum ꝛ procedit quando illa determinabilia sunt in omnibus equiparata ꝛ vnica ratio in omnibus viget equaliter, sed quãdo inter ipsa militat diuersa ratio: tunc non possunt pariformiter determinari sed difformiter, ꝑm quod militat diuersitas ratiõis. l. lucius. ꝛ ibi doc. ff. de vulg. ꝛ pup. ꝛ Bar. in. l. titia. §. titia. ff. de lega. ij. Soci. in l. cum annus. in. xxvij. col. ff. de condi. ꝛ demon. ¶ Non obstat etiam illud qõ dicebatur de malo exemplo quod exprimitur in vtraq; lege: q; tenendo secundam solutionem dico quod in casu. d. l. iij. §. adiectio. viget dũtaxat illud malum exemplum de quo ibi. intentio tñ tradentis ꝛ effectus ad quem tendebãt pocula erat iniustus ꝛ honestus: sed in casu. d. §. qui abortionis. nedum viget malum exemplum verũetiam mala intẽtio ꝛ turpis effectus, ꝓpter quẽ pocula predicta facta ꝛ tradita fuerunt. s. explende libidinis per stuprum vel adulteriũ: vt alias supra diximus. cũ igitur tendãt ad diuersum effectum, merito vt diuersa inter se debeant diuerso iure censeri. d. l. papinianus exuli. ꝛ quod similiter diximus. s. Idez videtur sentire Barto. in. d. l. iij. §. adiectio. in solutione oppo. quam fecit de. d. §. qui abortionis. sed secundum vltimam solutionem dico qõ non solum dicuntur esse diuersa quo ad istum vltimum effectum de quo supra. verum etiam quo ad primas causas, ꝛ sic quo ad ipsam compositionem quia illa de quibus in dicto. §. adiectio. fiunt industria hominis naturali, ꝛ ꝑm naturalem peritiam medicorum sicut alia venena sanatiua medelarũ, vt alias supra diximus: illa vero de quibus in. d. §. qui abortionis, fiunt per modum superstitiosum arte diabolica ꝛ per inuocationem demonuz tacitam vel expressam: vt alias diximus. ꝛ habetur in sum. con. per Jo. lec. eo. tit. q. ij. xj. ꝛ xiij. per totum. nimirũ igitur si grauius pu-

17 niuntur: † q; omnia opera que fiunt arte malefica sunt plurimuz detestanda ꝛ grauius punienda: vt. d. l. nullus. ꝛ l. nemo. C. de malef. ꝛ math. Et licet ista vltima solu. prima facie videatur subtilis ꝛ cõcludẽter soluere nodũ inter ipsas duas leges: precedens tñ solutio mihi magis placet, ꝛ est magis iuridica: ꝛ hanc vr̃ tenere Bar. in. d. §. adiectio, vt. s. dixi. hec enim vltima in veritate sapit diuinationem: q; dicere quod pocula illa de quibus in. d. §. qui abortionis. fuerunt facta per sortilegum siue maleficũ diaboli instructione, de hoc nullum verbum fit in. d. l. nec ex aliquo indicio vel coniectura hoc deduci potest. ¶ Preterea video qõ pocula que fiunt arte magica ꝛ traduntur mulieri ad flectẽdum pudicum animũ ad libidinez, licet mulier ipsa moriatur ex poculi assumptione: tamẽ maleficus ꝛ ille qui ipsum consulit, vel qui scienter dedit poculuz puniũtur omnes vltimo supplicio, vt. l. eorũ. in princi. l. nemo. et l. multi. C. de malef. et math. vbi hec expresse probantur, ꝛ tamen in. d. §. qui abortionis. ex traditione illius poculi amatorij quãdo mulier que assumpsit non moritur, non infertur pena vltimi supplicij: sed humiliores in metallum dãnantur: honestiores vero in insulam relegantur cõfiscata dimidia parte omniũ bonorum suorum, vt ibi dicitur: ergo non est dicendum quod illa sint pocula facta arte magica, sed naturali: ꝓut sunt ea de quibus in. d. §. adiectio. sed ideo diuersis penis puniuntur: quia tendunt ad diuersum effectum: vt alias supra diximus. ꝛ hoc est de mente Bart. in

18 d. §. adiectio. † ponamus enim quod quis dedit venenũ sanatiuũ egroto vt recuperet sanitatem ꝛ liberetur ab illa infirmitate. ex cuius tamẽ assumptione fuit liberatus a vita: q; mortuus est erit ne dicendum qõ talis medicus vel alius qui dedit venenum in medela sit puniendus pena mortis vel relegationis aut alia simili: certe non: immo erit immunis ab omni pena dũmodo non interuenerit dolus aut lata culpa, vt. d. l. iij. §. alio senatusconsulto. ff. de sica. q; in isto veneno defuit dolus ꝛ animus occidendi, deficit etiaz malum exemplum ꝛ turpitudo finalis intentionis: q; omnia sunt bona ꝛ cum bona intẽtione facta: ideo euadit impunis, ergo sunt omnino diuersa quo ad effectum. ¶ Postremo vt me expediam de ista q. fic distingue, aut nos loquimur de poculo abortionis seu amatorio: ꝛ tũc aut ex illius assumptione ille qui assumpsit perijt, aut nõ: priori casu ille qui dedit, ꝛ si dolo nõ dederit punit vltimo supplicio ꝓpter malum exemplũ. Suppleas tu ꝛ turpitudinez finalis intẽtionis: ꝛ ita intelligitur tex. in. d. §. qui abortionis: vbi est casus. ¶ Aut non fuit mors secuta ꝛ isto casu humiliores in metallũ perpetuo dãnãtur, honestiores vero ꝓpter malũ exemplũ confiscata dimidia parte bonorũ suorũ in insulam perpetuo rele-

19 gãtur ꝑm qõ dicit tex. cũ glo. in. d. §. qui abortionis. ¶ † Aut nos loquimur in veneno cõceptionis, ꝛ tũc aut ex illius assumptione quis perijt ꝛ ille qui tradidit punitur pena relegationis dunta ꝛat ꝓpter malũ exemplũ ex quo in ipso tradente erat bona ꝛ iusta intentio sua finalis que tendebat ad suscipiendã prolem qõ est fauorabile: vt. s. diximus. Si eñ ista est cã fauorabilis in quo igit consistit istud malum exemplũ de quo loquitur text. in. d. §. adiectio. in fi. Respon. q; mulier illa videtur quodãmodo voluisse violẽtare naturã ꝛ voluisse imponere fecũditatẽ in vtero in quo deus ꝛ natura imposuerunt sterilitatẽ. ꝓpter hoc videtur esse malum exemplũ: q; fuit nimiũ audax. nã prohibitũ est velle subuertere ordinez nature. c. si aliqs. de homi. in antiq. ¶ Aut non fuit secuta mors illius absorbẽtis ꝛ nulla pena punit ex quo caret dolus ꝛ culpa dummodo aliquod scandalum subsecutum non fuerit, ꝛ ita vr̃

20 sentire gl. in. d. §. adiectio. ¶ † Aut nos loquimur de veneno sanatiuo qõ fit cã sanitatis ꝛ miscet in medelis: ꝛ isto casu siue sequatur mors absorbentis siue liberatio ab illa egritudine siue non, in oẽm euentũ qui tradidit vel cõposuit erit immunis ab omni pena dũmodo nõ adsit dolus vel culpa. d. l. iij. §. alio a contrario sensu ꝛ §. proxi. diximus: ꝛ per hec sum expeditus de ista arduaꝛ nobili. q. ¶ Sed anteq̃ vlteriora procedam quero in hac materia, quid si aliquis cã libidinis aut odij aliquid potandũ dederit mulieri, vt parere vel concipere non possit. quod dicitur venenum siue poculum sterilitatis quod est contrarium veneno conceptionis de quo

21 supra proxime dixi qua pena ille qui tradidit puniatur. ¶ † Respond. quod de iure canonico quasi homicida puniendus erit: ita dicit text. vbi est casus iste in. c. si aliquis. de homicid. sed glos. ibi dicit qõ debet intelligi de pena spirituali. s. excõicationis que infertur tam in clericum quã in laicum: non tñ clericus ꝓpter hoc

efficitur

Source : BIU Cujas

efficitur irregularis ac si verum hominem viuentem occidisset nisi probaretur infantem animatum & viuentē occidisse: vide glo. in. d. c. si aliquis. & ibi Abb. Si vero loquimur de iure ciuili sit eadem distinctio: aut infans in vtero matris adhuc nullus erat homo: quia adhuc formatus nō fuerat nec animatus & tradens poculum punitur pena extraordinaria siue relegationis. d. §. qui abortionis. l. diuus. ff. de extraord. crimi. & l. cicero. §. fi. ff. de pen. aut erat iam animatus & viuens & punitur de homicidio: q̄ hominē dicitur occidisse, vt. l. j. ff. ad leg. pomp. de paricid. & melius in. l. pen. C. ad leg. cor. de sica. & l. j. in prin. ff. eo. tit. & per gl. in. d. l. diuus. ff. de extraord. crimi. & infra latius dicam. in sequen. q.

Summarium.

1 ☞ Poculum tradens abortionis, vt fetum edat immaturum, qualiter puniatur.
2 Mulier pregnans poculum abortionis scienter sumens, qualiter puniri debeat. & nu. 6.
Mulier pregnans pecunia accepta partum suum abigens, pena capitis plectitur.
3 Anima in sanguine dicitur habitare, hinc est q̄ plerīq; vltro & fortiter bibunt, ne animam in ficco morari contingat.
Fetus in vtero matris intra quantum tempus formari censeatur.
Planete singuli mense singulo operari dicūtur in formatione infantis in vtero.
4 Saturnus vite humane inimicus mense primo fetus formandi regnare putatur.
Jupiter humanis amicus, secundo mense formando fetui censetur preesse, tertio Mars, Venus quarto, sexto Sol, Luna septimo.
5 Infans natus mense septimo ideo viuere posse dicitur q̄ sub Luna nascatur.
7 Mulier de iure canonico excommunicatur que poculum sumit vt fetus immaturus edatur.
8 Poculum amatorium dans mulieri pregnāti ex quo moritur an puniatur.
9 Clericus ministrans poculum amatorium nō efficitur irregularis, nisi effectualiter viuentem hominem occiderit.
Excommunicatus efficitur qui amatorium poculum propinat ex quo sequitur abortiuum.
10 Poculum ministrans cum sortilegijs factum nedum punitur, sed & qui illud confecit puniri debet.

1 Decimotertio prosequendo materiam poculorum quero † quid si aliquis ministrauerit poculum mulieri pregnanti ad effectum vt faceret abortiuum, quod postea effectualiter subsecutus fuerit, qua pena puniatur. nec putes. q. istam esse eandem de qua in. d. §. qui abortionis: q̄ ibi nō fit mentio de abortu secuto vel de infante occiso, sed disponitur ibi quādo poculum ipsum nocuit matri. Ad propositum igitur Respon. quod in hac. q. repetenda est distinctio illa quā. s. proxime. in fine precedentis q̄. dedimus quod aut infans in vtero matris erat iam animatus & viuens aut non. primo casu qui dedit poculū nulli dubium est quod secuto abortu tenetur ab homicidio. l. penul. C. ad leg. cor. de sica. l. j. in prin. ff. eo. tit. l. cicero. in prin. ff. de pen. & not. per glo. in. l. diuus. ff. de extraordi. crimi. glo. est in. c. si aliquis. de homic. & ij. q. iiij. c. consuluisti: q̄ isto casu dicitur occidisse hominem & sumus proprie in terminis legis cornelie de sicarijs. capite quinto, vt. l. iij. in prin. ff. eo. tit. & ista dicuntur esse mala venena que facta sunt hominis necandi causa. d. l. iij. in prin. Secundo vero casu quando partus siue infans nondū erat animatus nec̄ formatus secuto abortu non tenetur de sicarijs: sed alia pena extraordinaria relegationis vel simili ad arbitriū iudicis ſm qualitatem facti & personarū conditionē. d. l. diuus. & l. cicero. §. fi. & l. pregnantem. ff. de pen. & l. si mulierem visceribus. ff. ad leg. cor. de
2 sica. ¶ Mulier † aūt que scienter poculum ipsum assumpsit vt faceret abortiuum, si inde sit secutus abortus & infans iam animatus & cōpletus erat tenetur pena legis pompeie de paricidis: q̄ est matricida. vt. l. j. in ver. mater. ff. ad leg. pompe. de paric. & ibi Bar. et Bal. in. d. l. diuus. idem tenet quod si mulier ipsa adhuc pregnans recepta pecunia partū suū abegerit tenetur pena capitis indistincte, siue partus erat iam animatus siue non: & hoc propter turpitudinem illā receptionis pecuniarum: q̄ dicitur assassinium: vt. l. cicero. in prin. ff. de pen. vide Bar. in. d. l. diuus. Sed q̄ fit illa distinctio q̄ aut partus erat animatus aut non in materia abortionis q̄ro quāto tpe partus siue infans in vtero matris dicitur esse animatus a die conceptionis. Respond. cum primum formatus fuerit infans & completus corpore tunc anima ingredit in ipso corpore que infunditur a Deo, illo tunc cum corpus reperit formatus. xxxij. q. ij. q̄ vero. & c. moyses non enim conuenit q̄ anima prius infundatur in corpore illo anteq̄ habeat perfectā formā in oībus partibus & membris suis: q̄ nō est cōueniens q̄ habitare debeat in corpore ficco hoc est rudi & informi: debet enim habere sedē siue domum suā perfectā in qua habitare possit: vt dicit glo. in. d. c. q̄ vero. & c. moyses. que glo. in versic. ficco. dicit q̄ ſm quorundam
3 opinionem † anima dicitur habitare in sanguine. & propterea dicit q̄ Normanni, Anglici & Poloni fortiter bibunt ne contingat animā habitare in ficco. Rursus queritur quo tempore vel infra quantū tēpus infans dicitur esse formatus in vtero matris. glos. in. d. l. diuus. videtur tenere quod in quadraginta diebus. Bart. ibi dicit esse verū in masculo: in femina vero post. lx. dies. demum hoc declarandum reliquit naturalibus. dūs autem Conciliat. in suis differētijs. Physi. diffe. xlix. dixit q̄ trigesimo aut. xxxv. die ad plus partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus.
¶ Deinde ponit notabilem & pulchram doctrinā circa partus genituram formationem & augmētum: & de illius ortu. Dicit enim q̄ vnusquisq; infans a principio siue creationis: dum primo incipit generari, vsq; ad diem sui ortus, recipit fomentū & influentias ab omnibus septem planetis, quorum vnusquisq; singulo mense successiue sui syderis gratiam naturaliter operatur in ipso infante in vtero matris iacente, ſm quam paulatim infans recipit augumentum: ita quod deuenit ad perfectionem suam & venit in lucez.
4 ¶ † Primo enim mēse regnat Saturnus qui est frigidus & siccus inimicus vite humane qui consistit in callido et humido, vt per glo. predictam in. d. c. quod vero. & d. c. moyses. istius planete seu syderis natura est sperma viri de recenti effluxum in ventre matris q̄ adhuc liquidum est vna cum spermate mulieris insimul coagulare & inspissare, ita quod possit recipere formam et adeo fortiter illud perstringit coagulando quod reducit illud tanq̄ in massam paste: quo fic in vnum coagulato sit paulatim extensio et formatur primo caput, deinde alia membra adeo quod. xxx. die completo cō muniter infans solet habere formam suam perfectam. ¶ Secundo mense venit Jupiter qui est calidus & humidus amicus vite humane, & inimicus mortis & infantem ipsum quem formatum reperit extendit & auget: quos vero inuenit nondum esse bene formatos illorum formas complet mirabili gratia & fortuna quod euenire solet: quandoq; propter debilitatem matris, et hinc est quod mulieres iste cōmuniter solent secundo mense sentire infantem in vtero commoueri. ¶ Tertio mēse Mars succedit qui est calidus & siccus vt ignis. & iste similiter fert opem augumento partus illas humiditates quas reperit ex residuis sideris Jouis desiccat & incumbit augumento pueri. ¶ Quarto deinde mense venit Venus que est frigida & humida vt aqua, et ipsa similiter temperat superfluas caliditates ignitas precedentis syderis. ¶ Quinto succedit Mercurius. ¶ Sexto Sol. ¶ Septimo Luna. & vnumquodq; sydus procedit proportionabiliter, ſm eius naturam in augumentum ipsius infantis. completo igitur septimo mense cursus iste sydereus reuertitur: iterum ad primum quod est Saturnus qui regnat & operatur octauo mense. Deinde ad Jouem qui venit nono mense, postea Martem qui decimo: & sic de singulis successiue. Et
5 † hinc est quod infans qui nascitur septimo mense viuit: eo quia nascitur sub sydere lune vite humane compatibili: et quia tunc infans dicitur esse perfectus, ex quo participauit de natura et qualitatibus omnium septem syderum siue planetarum, si nascitur illo septimo mense dum Luna dominatur, viuit. & quāplures reperiuntur qui nati sunt septimo mense et viuunt. Si vero octauo mense veniret in lucem perraro vel nunq̄ viuit, ratio est q̄ venit sub sydere Saturni maligno & multū contrario vite hominis ex quo vt dixi est frigidus & siccus hz conformitatem cū morte: illi igitur qui sub isto sydere veniunt in lucem adeo graniter vulnerantur & premuntur istius syderis malignitate & frigiditate quod necesse est vt pereant. Hi vero qui nono mense veniunt in lucem, prout maior pars venit, omnes cōmuniter viuunt & crescūt ex quo sub Joue ceteris benigniore syderе et humane vite conseruatore oriuntur de quo magis quam de alijs natura letatur: hec licet sint aliquantulū extra materiā nostrā: tū q̄ sunt delectabilis intelligētie, saltem pro iunioribus hic inserere placuit. ¶ Redeamus nūc ad materiā nostrā qua querebamus quanto tēpore infans in vtero matris dicit esse formatus & concludendum est ſm opinio. dicti doc. q̄ cōmuniter. xxx. & quādoq; xxxv. die ad plus a die ipsius cōceptionis. quidam alij dixerunt q̄ masculus post. xl. femina vero post. lxxx. dies habet perfectam formā. ita dicit glo. v. distinc. in prin. in ver. xl. quam refert & sequitur Abb. in. c. si aliquis. in fi. de homi. tamen de iure ciuili non est discedendum ab opi. glo. in. d. l.
6 diuus. que est cōiter approbata. † Si igitur post dictum tempus mulier acceperit poculum abortionis scienter tenetur vt matricida legis pompeie de parricidis, pena punienda est, vt. d. l. j. §. mater. ff. ad leg. pompe. de parricid. si autem alius scienter dederit poculum predictum quod ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit punitur pena legis cornelie, de sicarijs: vt. l. j. in princip. & l. iij. ff. eod. titu. de sica. Si vero poculum predictum assumptum

Source : BIU Cujas

fuerit ante tempus predictum.s.anteq̃ puerperium esset formatum in vtero:z tunc aut mulier accepit pecuniam pro bibendo poculum vt faceret abortiuū:z isto casu semper mulier punitur pena capitis, siue infans erat iam formatus siue non.d.l.cicero.in ꝓrin. z ibi Bar.z idē Bar.in.d.l.diuus.ff.de extra.crim. si vero mulier pecuniam non accepit nō punitur pena mortis quando ante tempus formationis z vite ipsius infantis assumpsit poculuz: sed alia pena extraordinaria relegationis.d.l.diuus.z ibi glo.z Bart.in.l. pregnantem.z.l.cicero.§.fi.ff.pen.z.l.si mulierem visceribus.ff.ad leg.cornel.de sica.quod verum est de iure ciuili per iura predicta.

7 ¶†De iure autem canonico infertur pena spiritualis.s.excōmunicationis quocunq; tēpore fuerint data dicta pocula etiā si essent data mulieri nihil adhuc habēti in vtero ad effectum ne concipiat eadem pena puniunt velut homicide.c.si aliquis.de homic.in antiquis:z diximus.s.proxima.q.in fi.¶Predicta omnia tamen procedunt quādo fuit secutus effectus qō mulier fecit abortiuum partum:sed quid si non obstante poculo mulier peperit filium viuentem,z qui durauit in vita:an qui dedit poculum vel ipsa mulier puniatur z qua pena:vide.d.¶And.barba.in consi.xxiij.in.ij.volu.vbi dicit qō non debet puniri pena mortis ex quo nō fuit secutus effectus:q; hodie in maleficijs potius spectatur euentus quam solus animus delinquentis,sine effectu, nihilominus non euadet impunis ille qui scienter tradidit vel qui scienter assumpsit: q; poterit relegari per ea que habentur in.d.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.ff.de pen.Quandoq; vero ex poculo huiusmodi sumpto mulier ipsa perijt:z tunc ille qui tradidit punitur pena vltimi supplicij,licet non dederit dolose cōtra ipsam:q; res mali exēpli est.z iste

8 proprie casus in.d.§.qui abortiōis.in fi.†Quid si aliquis dederit poculum amatorium mulieri pregnanti vt flecteret eius animum ad amandum ipsum tradentem,ex quo poculo mulier ipsa perijt qua pena puniatur tradēs .dic qō eadē penavltimi supplicij quāuis animum occidendi non habuerit z dolum non fecerit: vt.d.§. qui abortionis :qui decidit,vtrūq; casum in terminis, hec tamen que supra diximus procedunt de iure ciuili z inter laicos.¶De iure autez canonico vltra ea que diximus.s.clarius hic distingue quod aut loquimur de iure antiquo ſm legem Moysi,aut de iure nouo ſm constitutiones pontificum.¶Primo casu si infans iam formatus z animatus erat quod qualiter z quāto tēpore dicatur esse formatus z animatus diximus.s.ea.q.tunc det animam pro anima. z sic punitur pena mortis qui dedit poculum abortionis,quo necauit infantem viuentem:vt in.c.moyses.xxxij.q.ij. in princi. aut partus nondum erat cōpletus in forma nec animatus,z tradens poculum huiusmodi mulctat pecunia arbitrio iudicis.d.c.moyses.¶Ratio est:q; nō pōt dici exanimatū illud qō caret anima quā

9 non habet adhuc.¶†Secundo vero casu quādo loquimur de iure pontificio,aut loquimur de pena irregularitatis vel degradationis:z ista non infertur nisi clericus effectualiter hominē viuētem occiderit,vel qō sit natus, vel adhuc in vtero matris nō refert.z in c.j.z.c.sicut dignum.§.j.de homi.z per gl.in.d.c.moyses.c.si aliquis.in gl.eo.tit.z glo.in.c.consuluisti.ij.q.iiij.idem sequitur¶Panor.in.d.c.si aliquis.aut loquimur de pena excōmunicationis. et ista infertur pro quocunq; abortiuo secuto siue puerperium erat animatum siue nō z iura ipsa appellant istud homicidium:sed anteq̃ infans sit plene formatus z animatus nō pōt dici proprie homicidiū:q; nō pōt corpus examinari qō adhuc caret aīa,vt.s.proxi.diximus isto casu,igitur improprie dicit homicidium:vide tex. in.d.c.si aliquis.z ibi do.Abb.immo hac pena punit etiā si aliqs libidine aut odio daret mulieri que nōdū cepit venena siue pocula sterilitatis ad hoc ne coeundo cōcipere possit,vt.d.c.si aliquis. vbi est casus valde not.qō nō solū quis tenet de homicidio paboꝛtiuo iam facto:sed pro fiendo vel pro impedimēto prestito ad cō-

10 cipiendū.¶†Et no.etiā hocvnū in tota materia poculoꝛū,qō nō solum punit qui scienter tradidit poculuz verūetiā ille qui sciēter fecit z composuit:ita expresse no.¶Panor.in.d.c.si aliqs.in prin.z no.in.l.j.in prin.z in.l.iij.in prin.ff.ad leg.cor.de sica.hoc idem seruatur in qbuscūq; alijs sortilegijs,vt no.Archi.xxvj.q.v.quicūq;. z.j.dist.si quis viduam.xxiij.q.vlti.pessimam.ff.ad leg.iul.maie.l. j.z.ff.de iniur.l.item apud labeonem.§.adduxisse.

Summarium.

1 ☞Sacerdotes super rebus prophanis ad sortilegia aptis celebrantes,qualiter debeant puniri.
2 Sacerdos missam defunctoꝛum pro viuētibus celebrans vt citius moriantur aut periculum incurrant,qualiter puniatur.
3 Clericus qui sacramento abutitur pena arbitraria punitur.

Decimoquarto querovltra

1 †ea que diximus.s.in.xj.q.videndum est quid de sacerdotibus qui super rebus prophanis z aptis ad faciendum sortilegia z ad illum duntaxat effectū obla tis,vnam aut plures missas scienter celebrant adhibitis nephariis z inhonestis precibus z verbis superstitiosis, quibus penis puniuntur.¶Res vero super quib⁹ solēt missas ipsas celebrare sunt vt plurimū iste panis crudus siue pasta,aut coctus,vt placenta:itē calamita quādoq; cutim indumenti pueri nascentis quam appellāt pelliculam virginem,z alia his similia simplicia,aut mixta imposita super altari illis modis de quibus supra diximus in.ij.q.pro isto facinoꝛe,dic quod de iure canonum clericus omnino deponi-
2 tur,vt in.c.si quis eps.xxvj.q.v.†si enim pro sola celebratione misse defunctoꝛum dicta pro viuentibus vt citius moriantur aut periculum mortis incurrant,sacerdos perpetuo priuatur officio,beneficio,ordine,gradu atq; dignitate z in perpetui exilij ergastulo, vna cū consulente vel id fieri procurante relegatur:vt in.c.quicūq;. xxvj.q.v.z diximus.s.xj.q.ver.pro facilioꝛi.quantomagis deberet iste sacerdos deponi z relegari qui in missarum suarū celebratione illa prophana z immunda turpiter cōmiscuit illaq; vel deo aut potius demoni vouere turpibus z superstitiosis precibus nō veretur. certe non video cur minoꝛi pena puniri possit: maxime quādo sciēter ista patrauit.d.c.quicunq;.in.ij.parte.circa finem. pro quo facit in arg.tex.de conse.dist.ij.cum omne crimen.in fi.vbi grauiter punitur clericus depositione,qui abutitur ordine sacramenti:licet id non faciat ad effectum sortilegiandi,aut per modū
3 superstitiosum:vt latius infra dicam.¶†Quidam vero dixerunt qō pro huiusmodi facinoꝛe sit pena arbitraria,iuxta doctrinam.d. Abb.in.d.c.ij.extra eo.titu.hoc tamen tolerari posset quotienscunq; factuz nō esset valde turpe vel persona sacerdotis esset adeo simplex z debilis ingenij quod de facili quis cognoscere posset qō bona fide ductus fuerit circūuentus putans bene facere z non peccare:vt in.d.c.ij.z est tex.z ibi Bar.in.l.si adulterium cum incestu. in ver.idem pollioni.ff.ad leg.iul.de adul.

Summarium.

1 ☞Sacerdos vel quiuis alius res sacras aut sacratas ad vsus prophanos conuertens,qualiter puniri debeat.
2 Baldassar rex Babylonis interfectus quod vasa sacra templi in prophanos conuerterit vsus.
3 Diaconus rebus sacris abutens z in vsus prophanos eas conuertens,quanto tempoꝛe excommunicatus ab altaris ministerio sit suspensus.
4 Abutens rebus sacris in sortilegijs sacrilegij reus est.

Decimosexto quero qua

1 †pena punitur sacerdos vel laicus qui vasa ecclesiastica sacrata vel vestes sacras aut benedictas:vt est altaris palla,calix,patena,purificatoꝛium, tabernaculum sacramenti,eucharistie,aut aliquarū reliquiarum : item lapidem sacratum totum aut partem siue coꝛporale,manipulum,stolam,camisum,planetam:itē vela que sunt in sanctuario aut iuxta imaginez crucis aut beate Marie virginis z alia his similia acceperit z ad prophanos vsus irreuerenter conuerterit aut damnabilius in sortilegijs cōmiscuerit.Dic quod primo casu quando quis abutitur illis in prophanis domesticis vsibus citra sortilegia de iure antiquo ſm legem Moysi vltione diuina percutiebantur,z sepius moꝛte,z totius status subuersione,
2 si erant reges vel alij principes:vt habetur Daniel.v.†Ubi rex Baldassar filius Nabuchodonosoꝛ postq̃ cepit erga deum z res sacras irreuerenter se habere,z qō sacrata vel benedicta vasa aurea

z argentea

et argentea ex sacro templo domini in Hierusalem abstulerat, & cũ illis ipse rex Baldassar vna cuz principibus & primatibus suis vxoribus atq; concubinis in conuiuijs suis vinũ biberant: iratus est est valde deus de tanta eorum insolẽtia. & primo monuit regẽ Baldassarem quodã preconio literarũ miraculose scriptarũ in albo pariete aule regie quas nemo sapientũ ipsius regis Baldassaris: sed solus Daniel interpretatus est & cõminatus fuit futurũ malum iudicium cõtra ipsum, adeo vt illa nocte ipse rex Baldassar ab inimicis suis interfectus est & regnũ suum ad extraneas manus deuenit vide in. d. v. c. Daniel. de quo fit mentio de conse. dist. j. c. vestimenta. & c. in sancta. vnde cõcludi potest qõ de iure antiquo pro huiusmodi rapina & abusu fit pena mortis & bonorum suorũ publicatio
3 aut mala successio. ¶ †De iurevero pontificio Diaconus pro isto crimine tribus annis & sex mensibus excõmunicatus existit & ab altaris ministerio omnino suspensus habetur. Presbyter vero decẽ annis & sex mensibus remanet excõmunicatus vt habetur de cõse. distin. j. nemo per ignorantiam. ¶ Si vero bona predicta ipsi immiscuerunt in sortilegijs aut alijs tradiderunt vt immiscerent grauius puniuntur: qz clericus debet deponi & omnibus suis officijs atq; beneficijs ordine gradu & dignitate ꝓuari & in perpetuũ carcerem intrudi aut in exilium perpetuũ mitti. vt. d. c. si quis eps. et. c. quicũq; in fi. xxvj. q. v. vel dic ꝑm Abb. in. d. c. ij. extra eo. ti. qõ erit pena arbitraria ꝑm arbitrium iudicis moderanda attenta qualitate facti & personarũ conditione vt alʒ diximus. ſ. eo. per dicta iura
4 que amplius non refero vt capiam breuitatem. ¶ †Et nota vnuz in tota materia sortilegiorum quod ille qui abutitur rebus sacris vel benedictis & ecclesiasticis semel dedicatis, non solum tenet penis de quibus. ſ. verũ etiã tenetur pena sacrilegij: qz in veritate per similem cõtrectationem rerũ sacrarũ committitur sacrilegiũ vt habetur. xvij. q. iij. sacrilegiũ. & c. si qs cõtumax. ꝺ. j. & d. Jo. lec. in sum. in titu. de sacrile. q. iij. & S. Tho. in sum. scõa scõe. q. xcix. articu. iij. ver. dicendũ: & de pena ipsorũ: vide in. d. c. si quis cõtumax. Immo dicit Arch. in. c. felicis de pen. lib. vj. in prin. ꝙ sacrilegiũ cõmittit quilibet de ordinibus clericorũ qui ariolos incãtatores auruspices & similes cõsulit vel similia facit intelligens in effectu ꝙ omnis sortilegus potest dici sacrilegus & de sacrilegio puniri: vide tamen que latius dicam infra tit. seq. q. j. Et nota etiã qõ pro isto crimine subtractionis vasorũ sacrorum de ecclesia imponunt grauiores pene de quibus habet. xij. q. ij. de viro. vide ibi.

Summarium.

1 ☞ Sacerdos in missarum celebrationibus preces nepharias et turpes admiscẽs, & ad malũ finẽ, qualiter sit puniẽdus.
2 Sacerdos Hispanus decretorum doctor etiam quadragesimum quintum egressus annũ in insaniã & furorẽ vertitur ob nephãdum amorem monialium.
3 Sacerdos preces aut oblationes nepharias in missarum solẽnijs offerens officio & beneficio, gradu & ordine est priuãdus.
4 Pene secundũ facti qualitatẽ, turpitudinẽ aut scandalũ sunt aggrauande aut molliende.
5 Animus maxime in oĩbus criminibus est attendendus.

1 Decimoseptimo quero † qd ꝺ̃ his sacerdotibus qui in missarũ suarũ celebrationib⁹ huiusmodi aliquas preces nefandas & turpes absq; alicuius rei immixtione ptulerint illa aut deo aut demoni vouendo nõ absq; magna superstitione dicauerint. quero qua pena puniant: vt facilius res ista apprehẽdi possit subdam exemplo prout habui semel in facto Rome.
2 †Quidam vir Hispanus clericus in sacris beneficiatus & decretorum doc. etatis annorũ. xlv. vel circa captus erat amore quarũdã monialium iuuenum que erãt plurimũ forma venuste, quas iste sepius ad monasteriũ visitabat, & blandis verbis atq; muneribus multoties blandiebat eis, adeo qõ propter illarũ pulchritudinẽ & venerabilem venustatem ille Hispanus paulatim cepit ardescere & frequentius illarũ monasterij limina visitare & in tam magnam deuenit insaniam & cecitatem qõ die nocteq; tam in somnis quam in vigilia nil aliud nisi illarũ amplexus & concubitus meditabat corde, verbo, gestis aut signis. Et in tam graui demẽtia adductus fuit qõ asserebat expresse, ex quo ipse erat clericus, esse sponsum ecclesie, & moniales illas similiter esse sponsas ecclesie: nam quia dicebantur esse sponse Christi qui representatur per ecclesiam concludebat qõ sponsi et sponse spirituales, hoc est, sacerdotes & moniales poterãt adinuicem carnaliter copulari sine peccato, & quod ita deus preordinauerat: putans summum bonum in solo coitu consistere. et qõ turpius est ipse sepius hoc predicabat illis iuuenculis adeo quod ipse ceperũt illum euitare: vnde ipse clericus postea deuenit in maiorem insaniam: quia quotidie cuz esset literatus componebat alias orationes & preces nefarias quibus orabat deum & alios sanctos vt prestarent sibi robur maximum in renibus, in lumbis vero calorem talem quo posset facillime in magna abundantia luxuriari & coitum carnis sepissime complere: & quia illarũ monialiuz quedã vocabatur Cecilia, altera Ursula, alia vero Magdalena, & Clara in ipsis suis orationibus: quas quotidie de novo formabat summis precib⁹ deprecabatur virgines illas sanctas & beatas post dei inuocationem, vt ex dono gratie specialis in mentibus & cordibus ipsarũ monialium hanc meditationem & firmam opinionẽ infunderent: ita quod ipse moniales firmiter putarent & crederent nullum aliud magis meritorum opus deo fieri posse quã coire & carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, nulla adhibita personarum distinctione, sit sacra vel prophana: sit coniugata vel soluta, sit consanguinea vel extranea, & similia: & quod ex coitu huiusmodi putarent votum castitatis nullatenus infringi posse: sed magis hoc deo placere quam holocaustum siue sacrificium, & vltra hoc qõ ardentius illarum corda incalesceret ad amandum et vehementer diligendum virum ipsum sacerdotem qui erat sponsus ecclesie et eius vota carnalia firmiter maxima cũ humilitate adimplere eiusq; mandatis vt veri patris parere asserens quod illo modo cõsummandum erat matrimoniuz spirituale inter religiosos viros & mulieres, quemadmodum matrimonium carnale consumatur per veram vtriusq; coniugum carnalem copulam. vt in cap. continebatur. primo responso. de despõ. impub. & in. c. tua nos. de spõsa. Quas quidem schedulas ipse clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium vbi morabantur quidam boni & purissimi sacerdotes mendicantes, qui potius simplicitate & bonitate ꝙ doctrina religionem suam profitebantur & die qualibet ad ecclesiam illi⁹ monasterij accedebat ad missam et singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti & dabat etiam iuliũ vnum pro eleemosyna ad hoc vt in celebratione misse. ſ. in memento preces illas deo & sanctis virginibus predictis offerret cum deuotione orando deum & sanctas virgines predictas vt pia vota ipsius orantis exaudirẽt. & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus & rudioribus illorum monachorum. & interim ipse quoq; intererat misse, & totidem easdemq; preces ipse cum deuotione recitabat: & prosequendo vlterius in hac sua superstitione quotidie nouas orationes cõponens deuenit tandem ad manus cuiusdam monachi qui erat ceteris magis doctus atq; expertus qui sumpta schedula duplicata vna cum eleemosyna accessit ad altare & perlegens que intus erãt verbavalde obstupuit & ne misse sacrificiũ perturbaret dimisit schedulam illam in angulo altaris, & prosecutus fuit missam. demum ea completa ipse monachus multum reprehendit ipsum clericum Hispanum dicens quod verba illa erantvalde turpia & superstitiosa, nec merebantur per aliquem sacerdotem in tanto misse mysterio memorari: at ille subrisit deridens monachi illius simplicitatẽ ei ignorantiam: cepitq; secum velle disputare: qz argutus erat et quasdam interpretationes diuine scripture longe erroneas attribuens, adeo quod non transibat absq; scrupulor labe heretice prauitatis: vt alʒ diximus supra ti. j. q. j. & ij. Videns itaq; monachus ille ipsum clericum tam graui errore apprehensum sumptis pluribus ex illis suis schedulis quas adinuenit de premissis omnib⁹ cõsulit ꝙ primum Reuer. ꝺ. Vicariũ pape, cuius tunc ego auditor aderam mihiq; mandauit vt rem hanc cognoscerem & ipsum clericum pro modo culpe corriperem: qui statim incarceratus & examinatus omnia ad vnguem confessus est, immo a principio instabat pertinax in illa sua erronea opinione, volẽs defendere falsas quasdam & nouas interpretatiões quas diuine scripture attribuerat: q ꝙ primum vidit me preparari ad declarandum illum hereticum et penis hereticorum subijciendum, nisi errorem ipsum reuocaret, incontinenti omnia reuocauit & errorem suum solẽniter abiurauit adeo quod pro heresis suspitione meruit veniam & reuocauit omnes illas suas interpretationes quas dederat diuine scripture & reliquas omnes insanias suas quas supra narrauimus: nihilomin⁹ vt cautius in futurum procederet de mandato. S. ꝺ. N. pape fuit
3 relegatus ab vrbe ad certum tempus. ¶ †Ad propositũ nũc questionis nostre redeũdo quero si reperitur aliquis sacerdos qui sciẽter preces huiusmodi aut similes que non tendunt ad verum diuinum cultum & salutem anime: sed potius vertuntur in peccatum & rem dãnabilem in misse solẽni sacrificio celebrauerit seu alio quouis modo vouerit aut obtulerit, qua pena puniatur. dic quod isto casu putarem esse priuandum omni ordine & gradu officijs atq; beneficijs ecclesiasticis & etiam relegandum esse tam ipsum sacerdotẽ ꝙ illum qui ipsum consulit & premissa fieri mandat arg. eorũz que habentur in. d. c. quicunq; in fi. xxvj. q. v. vbi si sacerdos pro viuentibus celebrat missam defunctorum vt illi pro quibus missa celebratur citius moriantur aut mortis periculuz incurrant sacerdos ipse punitur penis predictis: & nihilominus ibi non apparet de alia superstitiosa oratione aut cerimonijs: sed solum de turpi celebrantis intentione quanto magis in casu nostro iste deberet hac pena puniri qui preces istas obscenas diuino cultui admoduz cõ-

Source : BIU Cujas

trarias ꝛ que omnes tendunt ad peccatum ꝛ totius christiane fidei leſionem dum querit per ſacrificium miſſe prebere materiã peccãdi ꝛ malefaciendi per quam ꝛ eius holocauſtum ſolent peccata dimitti de conſe. diſt. ij. cum omne crimen. ꝛ eadez diſt. nihil in ſacrificijs ꝛ diximus ſupra titulo primo. q. ij. in princ. nihilominus iſto caſu non diſcederem ab opinione Abb. de qua in. d. c. ij. extra eo.
4 tit. ſ. † quod pene huiuſmodi ſint aggrauande vel minuende iuxta qualitatem facti aut turpitudinem ſiue ſcandalum quod inde exoritur ꝛ perſonarũ conditionem in quibus omnibus plurimũ vertitur arbitrium iudicis: ponamus enim quod eſſet aliquis ſimplex humilis ſacerdos idiota qui ſit alias bone conditionis ꝛ fame ꝛ pure conſcientie qui ad preces ꝛ mãdata alicuius magni principis baronis aut viri magne conditionis ſimiles preces emiſerit erit ne dicendum quod ſit puniendus ille ſicut alius verſutus malicioſus et qui in iſtis turpitudinibus delectatur certe non. ꝛ propterea bene et ſancte diſpoſuit tex. in. c. ſicut dignum in prin. de homici. ꝛ in. l. reſpiciendum. ꝛ. l. aut facta. ff. de pen. ꝛ. l. quid ergo, ꝛ ibi Barto. ff. de his qui no. infami. ꝛ Bar. Bal. ꝛ alij in. l. j. §. diuus. ꝛ ĩ. l. diuus.
5 ꝛ. l. in lege cornelia. ff. ad leg. cor. de fica. vbi dicunt † quod in omnibus criminibus attenditur principaliter animus ꝛ intentio delinquentis an ex ſimplicitate quadam vel ignorantia aut dolo ꝛ malitia inductus fuerit ad peccandum vt his attentis fiat variatio pene. pro quo benefacit textus ꝛ quod ibi no. glo. ꝛ Panor. in. d. c. ij. extra eo. titu. Preterea ponamus quod aliquis perſuadet ſacerdoti quod voueat ꝛ offerat pro eo preces quaſdã in miſſa que exps ſe non apparebant nec cognoſcebantur ſaltim per virũ rudẽ ꝛ inexpertum quod eſſent ſuperſtitioſa vt quia in ipſis apparebant a principio verba quedam honeſta ꝛ religioſa: deinde vero ſuperſtitioſa ꝛ diabolica ſed erant per nomina quedam adeo ignota ipſi ſacerdoti; quod putabat omnia eſſe bona ꝛ nullam in ſe habere ſuperſtitionem iſto caſu ſimiliter putarem dictum ſacerdotẽ eſſe longe mitius puniendum per ea que ſupra diximus. ꝛ. d. c. ij. ꝛ ibi gl. extra eodem titulo.

De Penis omnifariam coitus.

Liber Tertius.

Summarium.

1 ☞ Coitus carnalis non minus frequens eſt q̃ dãnabilis.
2 Coitus crimina iuxta diuerſas perſonarum conditiones ſunt diuerſa.
3 Coitus ſacrilegus grauior eſt ceteris carnis criminibus.
beat ſacrilegio.
7 Sacrilegium verũ ꝛ proprijũ qõ dicatur ꝛ qualiter puniatur.
Sacrilegium improprium quod ſit.
8 Sacrilegium largo modo ſumptuz qõ ſit, ꝛ qua pena reprimatur.
Sacrilegium qualiter de iure canonico ſit puniendum.
9 Sacrilegium grauius illud dicitur quod in perſonã Clericorũ per iniectionem violente manus cõmittitur.
Judeus ſuper crucem immunditias proijciens an poſſit vt ſacrilegus puniri.
10 Sacrilegium contra perſonam eccleſiaſticam cõmiſſum grauꝰ eſt eo qõ in loca ſacra cõmittitur.
Crimina que ex coitu cum moniali habito oriantur.
Sacrilegium committitur ſi cuz moniali copula carnalis habeat.
11 Stuprum ꝛ adulterium qualiter in eadem perſona ſimul concurrere poſſint.
12 Crimina diuerſa eodem actu committenti an debeant pene diuerſe imponi.
13 Reus ſeparatiz ꝛ de pluribus accuſari ꝛ puniri poteſt, ſi eodẽ actu plura cõmiſerit crimina ſpecie diuerſa.
14 Reus ex eodẽ facto de pluribus criminibus ab vno ꝛ eodẽ impeti ꝛ vexari non poteſt.
15 Utilitas que reſultare dicatur qõ quis de diuerſis criminibus ſpecie differentibus ꝛ ex eodẽ facto deſcendẽtibus puniatur.
16 Furtum in loco priuatim ſacro factũ quaſi ſacrilegiũ cenſetur.
17 Coitus carnalis cum moniali habitus qualiter in foro conſcientie ſit puniendus.
18 Copula carnalis cum moniali qualiter puniri debeat in foro contentioſo de iure canonico.
Monialem ſtuprans de iure ciuili debet capite plecti.
19 Coiens cum moniali ſiue conſentienti ſiue renuenti capite dz minui, ꝛ eius bona publicari.

Coitus carnalis

1 † criminis non minus frequens quã dãnabilis vſus habeꝯ ob quẽ iura criminuz reos huiuſmodi diuerſis penis proſequuntur. l. ſi adulterium cum inceſtu. ꝛ ibi glo. ꝛ Bart. ꝛ. l. inter libertas. ꝛ. l. ſtuprum. ff. ad leg. iul. de adulte. §. item lex iulia. inſti. de pub. iudi. xxxij. q. ij. adulterij malum. ꝛ eadẽ cauſa ꝛ. q. c. flagitia not. Cardi. in Clem. j. de pen. Abb. Feli. ꝛ alij cano. in. c. j. ꝛ ij. extra de adulte. ꝛ ſtup. ꝛ in. c. vt clericorum. de vi. ꝛ hone. cleri. ad quem coitum aliquando deuenitur mediãte opera ſortilegorum ꝛ per maleficia de quibus ſupra diximus lib. precedenti ideo placuit poſt dictum tractatuz ſortilegiorũ hunc ĩmediate ſub
2 iungere. † Coitus enim crimina ſunt diuerſa ſm diuerſas perſonarum, cõditiones ꝛ gradus pro quibus diuerſas iura ſtatuere penas
3 vt proxime diximus: ideo de his aliqua videamus. † Et primo de ſacrilegio quod ceteris carnis criminibus his maxime que ſm naturam perpetrantur grauius nuncupatur. xxxij. q. vij. adulterij. et xxvij. q. j. ſciendum.

Summarium.

1 ☞ Sacrilegium generaliter ſumptum quid ſit, ꝛ vnde dicatur.
2 Sacrilegium an ſit crimen eccleſiaſticum, an ſeculare.
3 Sacrilegium an cõprehendatur ſub nomine furti.
Statutum quod de furto loquitur in ſacrilegio etiam locum habere cenſetur.
4 Sacrilegij diuerſe ſunt ſpecies.
Sacrilegij prima ſpecies in perſonã cõmittitur: ſcõa per coitũ cuz moniali: tertia autem circa locũ ſacrum fit, ꝛ quarta in rem eam ſcz auferendo.
5 Locus ſacer ſolus ſacrilegium non facit.
6 Subtrahens rem ad vſum eccleſie deſtinatam nondũ ei traditam, an ſit ſacrilegus.
Statutum de ſacrilegio puniendo tractans, de quo intelligi de-

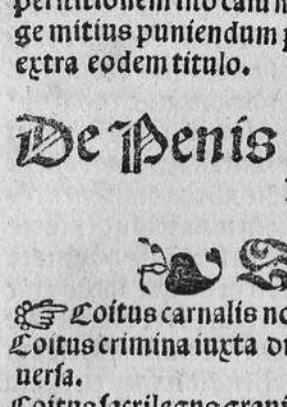

Quid igitur quero quid

1 eſt † ſacrilegium generaliter ſumptum. Reſpõd. Sacrilegium eſt ſacre rei violatio vel eiuſdẽ vſurpatio: vt dicit Bald. in. l. ij. C. de furt. in prima colũ. ꝛ Azo. in ſum. eo. ti. in prin. ꝛ S. Thom. in ſũ. ſecũda ſecunde. q. xcix. arti. iij. Jo. lec. in ſum. confeſ. eo. ti. q. j.
¶ Secundo videamus quare dicitur ſacrilegiuz. Reſpond. quod ſacrilegium dicitur quaſi ſacrilegium: quia per illud res aut perſona ſacra leditur, ita dicit Bald. in. d. l. ij. ꝛ Azo. in ſum. eo. ti. ꝛ alij prenominati in locis ſuis. Glo. tamen in. c. ſacrilegium. xvij. q. iij. alio modo deſcribit ſacrilegium dicens q̃ ſacrilegium eſt ſacre rei violatio ſiue in ſe ſiue in alio: ſiue ſit res ſacra ſiue perſona deinde tranſit ad aliam deſcriptionem ꝛ dicit q̃ ſacrilegium eſt publici iuris tranſgreſſio ſed neutra iſtarum eſt bona: prior enim cõtinet omnia membra diffinitionis ſiue deſcriptionis ſpecie differẽtes put requitur ſm quod diximus ſupra titu. j. in prin. ſecunda etiam nõ valet quia eſt nimis generalis ſecundum quam ſequeretur qõd omne delictum per quod tranſgreditur publici iuris ordo eſſet ſacrilegium ex quo tranſgreditur publicum ius ꝛ ideo teneas diffinitionem Bal. ꝛ aliorũ quam ſupra dixi que eſt melior. ¶ Tertio quot requiruntur ad hoc vt ſit ſacrilegium ꝛ puniatur pena ſacrilegij. vide Bal. ꝛ Sali. in. d. l. iij. C. de furt. Azo. in ſum. eo. ti. ꝛ Bar. in. l. diuus. ꝛ. l. ſacrilegi. in prin. ff. ad le. iul. pecul.
2 ¶ † Quarto quero an ſacrilegium ſit crimen eccleſiaſticum vel ſeculare: ita quod illius cognitio ꝛ pene impoſitio ſpectet ad ſolum iudicem eccleſiaſticum vel ſecularem. ꝛ dic breuiter quod eſt crimen mixtum vtriuſq; fori. c. cum ſit generale ꝛ ibi glo. Abb. ꝛ alij de foro competẽ. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſco. ꝛ cler. ꝛ. ff. ad le. iul. pecul. l. diuꝰ. ꝛ. l. ſacrilegij. ꝛ. l. ſacrilegi. ꝛ. ff. de pen. l. aut facta. §. locus. c. quod propoſuiſti de foro competen. xvij. q. iij. c. ſacrilegiuz. c. ſi quis clericus: ſi quis contumax. §. j. ꝛ. c. ſi quis ſuadente diabolo. ꝛ propterea dico qõ tam iudex eccleſiaſticus q̃ ſecularis poterit procedere contra laicum pro iſto crimine: ꝛ habebit locum preuẽtio inter eos, vt dicit Abb. in. d. c. cum ſit generale, ꝛ Archi. in. c. felicis de peni. lib. vj. ꝛ Cardi. in. d. clemẽ. j. eo. titu. ꝛ Azo. in ſum.
3 eo. tit. ¶ † Quinto quero an appellatione furtiveniat ſacrilegiũ, quando tractatur de ſubtractione ſacrarum rerum. dic quod ſic. vt l. ſacrileg. ff. ad leg. iul. pecul. quia quo ad penã ſacrilegium eſt furtum, immo plus quam furtum eſt punibile: iz aliquid nõ ſit ꝓprie ſacrilegium. d. l. ſacrilegi in ſecũdo reſpon. ¶ Et ideo dicit Bald. in. d. l. iij. C. de fur. quod ſtatutum faciens mentionem de furto habet locum etiam in ſacrilegio: ꝛ ſic tenet qõ ſubtractio rei ſacre continetur ſub propria vocabuli ſignificatione furti.
4 ¶ † Sexto videndum eſt quot ſunt ſpecies ſacrilegij. reſpond. qõ multe ſunt ſecundum quod dicit Cardi. in. d. clemẽ. j. de pen. in ſecundo not. Bal. tamen in. d. l. iij. melius ceteris iudicio meo ponit quatuor ſpecies ſacrilegij quãuis primo dicat quod tribus modis committitur ſacrilegium. ¶ Prima enim ſpecies eſt que cõmitti

tur in

Source : BIU Cujas

tur in personam violando. scilicet percutiendo vulnerando vel occidendo clericum vel monachum seu alium religiosum vel personã ecclesiasticam. c. si quis suadente diabolo. xvij. qõ. iiij. ¶ Secundo fit sacrilegium per coitum habitum cuz moniali sacrata. xxvij. q. j. impudicas. z. l. si quis in hoc genus. C. de episco. z cleri. ¶ Tertia species est que fit circa locum sacrum: scilicet quando locus publicus sacer sicut est ecclesia violatur vel illius cemiterium in destruẽdo denastando vel occupando aut eius immunitates infringẽdo. c. frater. xvij. q. quarta. ¶ Quarta species sacrilegij est que cõmittitur in rem. s. auferendo rem sacram z illam alibi asportando z contractando rem ipsam z istud tribus modis committitur secunduz ius canonicum: primo cum subtrahitur aliquid sacrum de loco sacro. z in hoc concordant ius ciuile z ius canonicum. xvij. q. iiij. si qs contumax. §. sacrilegium z est glo. in. c. sacrilegium eadem causa. z q. z. l. diuus. z ibi Barto. ff. ad leg. iul. pecul. Secũdo quando res sacra aufertur de loco non sacro. Tertio quando non sacrum de sacro. d. c. si quis contumax. §. sacrilegium, z per dicta glo. in. c. sacrilegium. z no. in. c. conquestus. z. c. cum sit generale de foro compe. iste due vltime species non dicuntur sacrilegium de iure ciuili sed
5 sola prima. ¶ †Et sic nota quod de iure ciuili locus sacer solus nõ facit sacrilegium quando tractamus de sacrilegio quod consistit in subtractione rerum etiam quod res essent subtracte de loco sacro publico sicut est ecclesia non dicitur sacrilegium de iure ciuili quando res non erat sacra: ita dicit Azo. in summa eodem titu. z Barto. in. d. l. diuus. Bald. z Salice. in dicta. l. iij. si quis igit querit an sit sacrilegium de iure ciuili z quod pena sacrilegij puniatur debent ista duo concurrere: primum est quod res sit sacra. item qõ sublata sit de loco sacro, ita dicit tex. et ibi docto. z maxime Bart. in dicta. l. diuus: vbi dicit hanc esse communem opinionem. illud autem quod dicitur in. d. c. sacrilegium cum glo. in. c. si quis contumax. §. sacrilegium. xvij. q. quarta: procedit et habet locum de iure canonico in terris ecclesie vel inter ecclesiasticas personas in foro ecclesiastico iuxta notata per doc. in. c. solite de maio. z obedien. et in. c. per venerabilem qui fil. sint legiti. z in. c. nouit. de iudic.

¶ Sed contra ista oppo. de. l. aut facta. §. locus. ff. de pen. vbi dicitur quod locus facit vt idem factum sit furtum vel sacrilegiũ et capite luendum vel minori supplicio sit puniendum. glo. in. l. diuus soluit hanc contrarietatem: z dicit quod est verum quod locus sacer facit sacrilegium si res sacra inde auferatur alias non: quia si diceretur esse sacrilegium cum res non sacra de loco sacro subtrahere tur esset contra textum in dicta. l. diuus vbi dicitur quod si quis rem prophanam apud edem sacram depositam furto subtraxerit furti tenetur non sacrilegij. Barto. vero in eadem. l. diuus: approbat eandem solutionem quam dicit quod doc. communiter tenẽt: eandem etiam tenent Bald. z Sali. in dicta. l. tertia. z Azo. in summa eodem titu. Archid. in dicto. c. felicis in princip.

6 ¶ †Alterius quero an subtrahens rem que erat destinata ad vsuz ecclesie nondum tamen erat tradita ipsi ecclesie, an committat sacrilegium. dic secundum Bald. in dicta. l. tertia. quod non: qz res non dicitur sacra nisi postq̃ vere et effectualiter quo ad dominium et possessionem deuenerit ad ecclesiaz maxime quando agitur de pena sacrilegij inferenda de iure ciuili per ea que supra diximus.

¶ Ultra predicta etiam quero quid si in statuto fit mentio de sacrilegio puniendo: an debeat intelligi stricte sacrilegium secundum quod intelligitur de iure ciuili: vt supra diximus vel large secundũ ius canonicum. z dic quod debet intelligi de sacrilegio stricto secũ dum quod intelligitur de iure ciuili. ratio est: quia statuta sunt de iure ciuili. vt per Barto. late in. l. omnes populi. ff. de iustitia z iure. Ita dicit Bald. in dicta. l. tertia. in. ij. colum. in versicu. sed dubitatur. ¶ Post hec videndum est que sit pena sacrilegij. z dic breuiter secundum Barto. in dicta. l. sacrilegi. quod ad habendũ plenam cognitionez penarũ huiusmodi criminis sciendum est quod
7 triplex est sacrilegium. †quoddam enim est sacrilegium quod dicitur verum et proprium sacrilegium quod est quando subtrahitur sacrum de sacro loco hoc est publice: z ad publicum vsum cõsecrato sicut est ecclesia publica ordinaria. vt. l. si quis in hoc genus. C. de episc. z cleri. z. d. l. sacrilegi in princip. z isto casu capite puniuntur qui in illud incidunt. d. l. sacrilegi in princi. z. d. l. si quis in hoc genus. z. l. aut facta. §. locus. ff. de pen. declarata. vt supra. Idem est si leditur templum publicum sacratum, vt per Barto. in. d. l. sacrilegi. eadem quoq; pena puniuntur qui violentas manus in personas ecclesiasticas iniecerunt. d. l. si quis in hoc genus. z ibi Bal. C. de episco. z cleri. Quoddam vero non est proprie sacrilegiũ: sed quasi sacrilegium: quod est quando quis subtrahit rem etiam sacram de loco sacro non tamen publice sacro: sed priuato prout est oratorium quod fit quandoq; in domo istorum magnatum aut nobilium. et consecratur idem de oratorio hospitalis priuati iuxta ea que habentur in. c. ad hec. de relig. domib. z in Clem. quia contingit. eo. titu. et. per Feli. in. c. de quarta. de prescrip. z ista dicuntur loca sacra priuata. idem est de edicula presbyteri posita iuxta ecclesiam vel canonica clericorum: ista non dicuntur esse loca publica sacra, sed priuata. z ideo qui subripuit rez de locis predictis, nõ tenetur pena sacrilegij de qua supra sed quasi sacrilegij que erit minor sacrilegio z maior furto z iuxta qualitatem facti z personaruz conditionem quandoq; erit maior: quandoq; minor. vt in. d. l. sacrilegi in. ij. responso. z ibi Barto. qui hoc modo declarat. l. illam si recte considerentur verba sua. z hoc modo intelligitur text. in. l.
8 sacrilegi in prin. z. l. diuꝰ. ff. e. ti. †Tertiũ est sacrilegiũ qõ large z improprie dr sacrilegiũ de quo loquunt iura in. l. j. z. ij. z. iij. C. e. ti. de cri. z sacri. qõ est qñ quis diuinã legem et eius dispositionem offendit seu quouis modo eius intellectum etiam per negligentiã violat. Item disputare de autoritate principis. s. Imperatoris vel pape et dubitare ne dignus sit quem Imperator ad aliquod officiũ deputauerit vel quod Imperator illum eligere non potuerit hoc crimen dicitur habere instar sacrilegij. vt. d. l. ij. C. eo. titu. z sic dicitur improprie sacrilegiuz: z isto casu similiter erit pena arbitraria. d. l. sacrilegij. vide Bart. in. d. l. sacrilegij. in versi. tertium genus sacrilegij. ꝛc. z Bald. in. d. l. iij. z Azo. in sum. eo. titu. in prin.

¶ De iure autem canonico distingue aut loquimur de illa prima specie sacrilegij que committitur per impositionem violente manus in clericum seu aliam personam ecclesiasticam z est pena maioris excõmunicationis. vt in. c. si quis suadente diabolo. xvij. qõ. iiij. a qua quis non potest nisi a sede apostolica liberari. episcopus enim vel alius ordinarius non habet facultatem absoluẽdi ab ista excõmunicatione vt dicunt docto. in. d. c. si quis, z per Feli. in. d. c. cum sit generale in. ij. colũ. de foro competen. fallit tamen in casib9 de quibus in. c. ij. de senten. excõmu. aut loquimur de alia specie sacrilegij que consistit in re sacra puta in corruptione vel demolitione ecclesie aut in asportatione rerum sacrarum z erit pena excõmunicationis minoris: vide tex. qui grauiorem imponit penitentiam pro isto crimine in. c. de viro. xij. q. ij. a qua per episcopum vel ordinarium loci absolui poterit. c. quisquis. §. penul. xvij. q. iiij. in alijs vero casibus minorib9 erit pena pecuniaria. vt. d. c. quisquis in pn.
9 ¶ †Grauius enim sacrilegium qõ cõmittitur in personaz est illud qõ fit per impositionem violente manus. d. c. si quis suadẽte. z. l. si quis in hoc genus. C. de episc. z cleri. ¶ Eorum vero que cõmittũtur in locis sacris grauius est illud quod cõmittitur contra ecclesiã publicam sacratam qõ tanto grauius est crimen quanto dignior et excellentior erat persona vel locus vtroq; casu. l. sacrilegi. in princ. ff. ad. l. iul. pecul. z ibi Barto. z. d. c. si quis suadente. z. d. l. si quis in hoc genus. ¶ Sacrilegium vero quod cõmittitur in rem sacram, illud quidem grauius est z magis horrendum quod cõmittitur cõtra sacramentum eucharistie: quia dicitur cõmitti contra Christuz directe: cetera vero que cõmittuntur contra alia sacramenta nõ dicuntur adeo horrenda. ita dicit. d. Joã. lec. in sum. con. eo. titu. de sortileg. q. quarta. ¶ Quero hic quid de indeo qui proiecit immũditias super crucẽ quãdo publice deferebatur ad processionẽ: duz transirent ante domũ hebrei dicte immũditie proiecte fuerunt, an istud sit sacrilegium z possit per vtrũq; iudicem procedi in hac causa contra hebreum z puniri z qua pena. dicit Pet. de ancha. quem vide in consi. suo. xiiij. quod sic de quo diximus supra tit. proximo q. x. vbi adest questio specialis. de pena vero violationis monialiũ que fit per coitum dicetur infra: sed quia non intendo hic tractare totam materiam sacrilegiorũ ne longius diuertar ab ordine prime mee intentionis que fuit declarandi materiam coitus et illius penas ideo his premissis pro aliquali intelligentia istius criminis deuenio nunc ad materiam nostram.

10 ¶ †Et dico quod grauius est sacrilegium z scelus quod cõmittitur contra personam sacram siue ecclesiasticam q̃ illud quod committitur contra loca vel bona sacra: quia sanctitas loci ordinat ad sanctitatem hominis. vt dicit. S. Thom. in sum. secũda secunde. q. xcix. articu. iij. versi. dicendũ. z Joan. lec. in sum. confes. eo. tit. de sacrileg. q. iij. per Archid. in. d. c. felicis. de pen. lib. vj. z Card. in. d. clemen. j. de pen. Ideo videamus nunc de sacrilegio illo qõ perpetratur ex coitu habito cuz moniali: z anteq̃ ad vlteriora procedã. ¶ Quero quot crimina ex coitu huiusmodi cũ moniali exoriuntur. Respond. quod tria secundum glo. in. c. virginibus. xxvij. q. j. §. sacrilegium, incestus z adulterium. tu vero dic qõ immo quatuor oriuntur, sacrilegium, incestus, adulterium z stuprum. Sacrilegiũ dico committitur: quia persona sacra lesa reperitur per violationem siue defloration em z optimum quod prius habebat priuilegium virginitatis amisit. vt dicto. ca. virginibus z eadem causa. et q. impudicas: secundum quod committitur crimen est incestus: qz sponsam dei violauit qui est pater noster z illa est cõiuncta nobis in Christo per affinitatem secundum spiritum. xij. q. ij. qui abstulit. z in. c. j. z. ij. de cog. spiritua. z glo. in. d. c. virginibus. Tertium est adulterium quia sponsam alterius violauit, quia monialis est sponsa Christi. d. c. virginibus, z ibi glos. Quartum erit stuprum: quia vere virginem honeste viuentem stuprauit. l. inter liberas. et l. stuprum. ff. de adulte. vide egregium text. in. c. si qua monacharum. xxvij. q. j. in quo fit mẽtio de vtroq;. dicitur enim quod si qua monacharum in lapsum adulterij ceciderit: aut in stupri fuerit de-

Source : BIU Cujas

11 ducta voraginem. ¶† Et licet impossibile esse videatur quod ista duo crimina stuprum ꝛ adulterium simul ꝛ semel eodem tempore et in eadem persona concurrere possint ex quo alterum presuppo nit illam esse solutam alteram vero coniugatam. d. l. si adulterium cum incestu. et. l. stuprum. ff. ad. l. iul. de adulte. ꝛ. §. item lex iulia. institu. de publi. iudi. ꝛ. l. j. C. eo. ti. Solu. verum est quod ista duo duo crimina sunt incompatibilia: ꝛ ideo vtrunq; in eadem perso na ꝛ eodem tempore concurrere non possunt. est verum vno respe ctu quando tenderent ad eundem determinatuz finem. d. l. si adul terium. ꝛ. l. stuprum. sed diuersis respectibus bene concurrere pos sunt in eadem persona: vt est in casu nostro. monialis enim quo ad carnem est vera virgo intacta: quo ad spiritum vero dicitur esse nu pta coniugio spirituali, ꝛ sponsa Christi per votum professionis sue: vnde non impeditur istorum duorum concursus, vnum in spi ritu, alterum vero in corpore siue in carne: vt late diximus supra li. precedenti. questio. vij. in princip. argumento textus in. c. excõmu nicamus. el primo. ꝛ lo secundo. in princip. de hereti. in antiq. vi de not. tex. qui loquitur de monialibus. ꝛ expresse dicit quod mo nialis per peccatum carnis committere potest stuprum ꝛ adulte rium. xxij. questio. prima. si qua monacharum.

12 ¶† Et expremissis etiam insurgit aliud dubium, nunquid ista quatuor crimina de quibus supra, quando ex vnico concubitu orta fuerunt sint quatuor crimina separata in forma et substantia: ita quod ipsorum reus possit de vnoquoq; accusari pariterq; pu niri: ꝛ pena ex vno secuta alterum non impediat ac si ex diuersis factis ꝛ cum diuersis personis facta fuissent. Respond. articulus iste in veritate est subtilis ꝛ disputabilis: quando ex eodem facto plura oriuntur crimina: an reus possit de pluribus accusari ꝛ plu ribus etiam penis puniri. glo. enim in dicto cap. virginibus: dicit quod ista dicuntur plura crimina nomine tantum. non autem ef fectualiter in substantia: et sic respectu accusationis sunt diuersa: quia reus potest de quolibet ad libitum accusantis deferri: ꝫ quo ad effectum respectu pene omnia ista reputantur pro vno, ꝛ sic se cuta pena ex vno reus ipse a ceteris liberatur: ex quo in veritate non fuit nisi vnum factum: ideo fiscus debet esse vnica pena con tentus ad similitudinem duorum pluriumve reorum pro eadem summa insolidum obligatorum quorum si vnum totaliter credi tor exegerit ceteri liberantur. l. ij. ꝛ ibi Bart. ff. de duo. reis. fa tetur tamen illa glos. quod vbicunq; ex eodem facto plura oriun tur crimina quod pena vnius magis aggrauatur ratione adiuncti criminis. vt habetur in. l. si adulterium cum incestu ꝛ ibi Barto. ff. de adulte. ꝛ. xxxij. questio. vij. quẽadmodum. §. sunt enim: sed Bar to. in dicta. l. si adulterium cum incestu in. ij. colum. in versi. vlteri⁹ quero tenuit contrarium quod reus vticq; poterit de omnibus pu niri, ꝛ sic pro vno facto pluribus ꝛ diuersis penis puniri: idez etiã tenet glo. in dicta. l. si adulterium cum incestu in versicu. occurrũt quam sequitur ibi Barto. et idem Barto. in. l. senatus. ff. de accu.

13 ꝛ clarius etiam Barto. in. l. qui de crimine. C. de accusa. † Concludens in effectu quod quotiescunq; ex eodem facto plura oriuntur crimina specie diuersa, reus poterit de pluribus separatim accusa ri ꝛ de pluribus quoq; puniri: sed si super vno fuisset in causa con clusum, adeo quod sola expectaretur pronuntiatio debebit super sederi super ipso crimine ꝛ expectari donec causa super altero expe diatur vsq; ad dictum terminum, adeo qõ quis vnica sententia du plici crimine reus declaratur et pluribus diuersis penis afficitur ꝛ satisfacere tenetur quod est veruz quãdo esset pena pecuniaria bo norum vel alia huiusmodi: non autem quando esset pena vltimi supplicij vel mutilationis membri: quia isto casu pena semel com missa et executa in corpore amplius reiterari non potest: qz mors vnica est que omnia soluit. §. deinceps in auc. de nup. ꝛ. l. vulgaris. ꝛ ibi Barto. ff. de furt. vide Barto. in dicta. l. si adulterium cuz in cestu. in. ij. colum. versic. sed quid relenat ꝛc. quibus non obstat tex. in dicta. l. senatus. ff. de accusa. vbi de homicidio ꝛ parricidio nota tus vnica duntaxat pena punitur: quia patet responsio per supra proxime dicta: nam morte semel executa non potest amplius rei terari: ꝛ ideo vnius pena vtrunq; soluit: quia de vtroq; est pena mortis. vt. l. prima. ff. ad leg. pomp. de parrici. ꝛ. l. iij. §. fi. ff. ad leg. corne. de sica. Bartol. autem in dicta. l. si adulterium cum incestu. aliter respondet ad. d. l. senatus. et dicit quod illa duo crimina de quibus ibi, non sunt eque principalia, vt principales species se parate, sed vnum est tanq; genus quod est homicidium, alterum vt species sub suo genere comprehensa: nos autem loquimur quã do sunt plures species criminum separate ꝛ eque principales licet ex eodem fonte siue ex eodem facto procedant. ꝛ hec est vera con clusio communiter approbata.

14 ¶† Que limitanda est primo procedere quando esset vnus ꝛ idez accusator qui vellet eundem reum de pluribus criminibus impe tere: quia ab vno tantum non posset diuersimode vexari ex eodẽ facto. vt supra. sed bene a pluribus. ita dicit Barto. in dicta. l. qui de crimine ꝛ ratio est illa quia exceptio rei iudicate super vno remo ueret eundem accusatorem super alio prosequentem, ꝛ hoc maxi me quando lata esset absolutoria super vno que parit exceptionẽ super alio contra eandem personam non autem contra diuersam: sed que est ratio quare potius ista exceptio remouet eundem accu satorem, ꝛ non diuersum ratio potest esse ista quam nunc conside raui: quia quando reus fuit semel absolutus ab vno crimine si idẽ accusator vellet iteruz agere super alio crimine ex eodem facto de scendente censetur calumniari velle contra ipsum accusatum: ideo iura ipsum repellunt ab accusando: quia in eo facto in quo semel succubuit non debet iterum admitti que ratio non militat contra tertium: vide Barto. in dicta. l. qui de crimine ꝛ ibi Bal. ꝛ Abb. in c. transmisse. de eo qui cog. con. vxo. sue vbi secutus fuit dictũ Bar to. in dicta. l. si adulterium ꝛc.

15 ¶† Sed quero que vtilitas resultat ex hoc quod qs possit de plu ribus criminibus specie differentibus, quãdo ex eodem facto de scendunt, accusari ꝛ puniri, quando ex quolibet crimine imponit pena mortis: vt est homicidium et parricidium: de quibus dixim⁹ supra: item adulterium ꝛ incestum. vt dicta. l. si adulterium cũ ince stu. in princip. cum mors vnica sit que omnia soluit: ꝛ est actus qui non potest de nouo reiterari. vt. l. vulgaris, ꝛ ibi Bart. ff. de furt. ꝛ diximus supra proxime. respond. Barto. in dicta. l. si adulterium ꝛc. in. ij. colum. versicu. quero quid relenat ꝛc. vbi dicit quod hoc est vtile ꝛ prodest in pluribus, ꝛ primo quia si sit lata sentẽtia absolu toria super vno poterit ab alio dico non ab eodez accusatore accu sari super alio. vt dicta. l. qui de crimine. item si sequatur condẽna toria prodest in hoc: quia sepius per statuta pena adulterij vel al terius criminis que de iure ciuili est vltimum supplicium alleniat ꝛ fit pecuniaria item prodest in hoc. quia vnius pena augetur pro pter aliud vt grauius puniatur: ita tenet glo. in dicta. l. si adulteriũ cum incestu. in princip. ꝛ ibi Barto. in dicto versi. quero quid relenat. in fi. pro quo facit in argu. tex. in. l. sacrilegi. in. ij. responso. ff.

16 ad leg. iul. pecul. † vbi si furtum fiat in loco priuatim sacro dicitur quasi sacrilegium: ꝛ punitur plusq; furtum, ꝛ minus quam sacrile gium, de quo diximus supra. in princi. istius. q. Pro resolutione igitur supradicte questionis mote per glos. in dicto. c. virginibus. dico quod glo. illa dum vult quod sint diuersa crimina respectu ac cusationis, eo quod sit in electione accusatoris super quo ex dictis criminibus velit instituere accusationem: que posq; semel institu ta est, non licet postea super alijs criminibus alias diuersas accu sationes proponere: sed in hoc male dicit, per ea que supra proxi me diximus: quia si sunt plura crimina specie differẽtia, licet de scendant ex eodem facto, possunt institui plures accusationes, et imponi plures pene: vt supra proxime dictuz est. posset saluari di ctum glo. in vno casu. s. quando lata esset sententia absolutoria su per vno ex dictis criminibus quod non liceret accusatori intenta re iudicium super alio. d. l. qui de crimine, ꝛ ibi Barto. alias dictuz glos. saluari non potest loquendo in foro iudiciali: quia etiam de iure canonico quoties ex eodem facto plura crimina oriuntur pos sunt plures accusationes institui et plures pene imponi: ita dicit expresse glos. relata ad tex. in. c. relegantes. xxiij. q. v. inversi. si adul terium. idem tenet Archid. in dicto. c. virginibus. per text. in. d. l. qui de crimine. quem ipse allegat ibi. si vero loquimur in foro con scientie prout ipsa glos. postea dicit aliud esset dicendum. scilicet quod vna pena tantum puniretur. sed grauius propter alia crimi na annexa: quia si vna sola qualitas aggrauat delictum multoma gis vnum delictum separatum aggrauat aliud delictum. hoc idez tenet Bar. post glo. in. d. l. si adulterium cum incestu.

17 ¶† Quibus sic declaratis deuenio nũc ad expeditionem questio nis nostre, ꝛ quero quibus penis punitur quis pro isto coitu habi to cuz moniali. ¶ Respond. aut loquimur in foro conscientie aut in foro contentioso canonico. aut in foro ciuili. Primo casu quan do sumus in foro conscientie est pena excommunicationis ꝛ exclu sionis a consortio aliorum professorum siue monachorum siue mo nialium: quia debent omnino ab aliorum monachorum siue mo nialium consortio expelli qui huiusmodi impudicitie se immiscue rint: et in aliquo loco arcto siue carcere ipsius monasterij intrudi ad agendum perpetuam penitentiam: ita quod in solo mortis ar ticulo si digne et congrue penituerint non negetur viaticum eu charistie. vt in. c. impudicas. ꝛ. c. virginibus. xxvij. q. j. ꝛ nota qõ nõ sunt abijciendi vel abijciende extra monasterium: ita quod vagare possint: sed intrudende vt supra ne cum alijs conuersentur tanquã ones morbose: ne alias aut totum ouile inficiant. ita not. et expres se dicit Archidia. in. c. peruenit. xxvij. questio. prima. pro quo fa cit text. in. c. in ecclesiasticis. §. fina. de maio. ꝛ obedien. quem vide ibi. Ea enim que proxime diximus habent locum in clericis. Lai ci vero excommunicantur nec vnquaz admittuntur ad communio nem fidelium nisi publicam: ꝛ idoneam de scelere ipso egerint pe nitentiã. d. c. ipudicas. ꝛ. c. virginib⁹. et ibi gl. et per Arch. in dicto

18 c. peruenit. ¶† Secundo vero casu quando sumus in foro conten tioso coram iudice ecclesiastico Clericus cuiuscunq; sit gradus vel dignitatis deponit ab oi ordine sacro ꝛ officijs ac bñficijs oĩb⁹ pri uatur: et intruditur in arctuz monasterium ad agendum perpetuã penitentiã.

Source : BIU Cujas

penitentiam. laicus vero excommunicatur. vt dicunt hec duo capitula. xxvij. questio. prima. si quis episcopus. ꝛ. c. si qua monacharum. ¶ De iure autem ciuili pro isto crimine est pena mortis. l. si quis in hoc genus. C. de epscopis et cleri. qui tex. loquitur generaliter de quacunq; iniuria illata ecclesie, monasterio vel personis ecclesiasticis quod probatur etiam ratione, nam in quolibet sacrilegio istius coitus inest adulterium ꝛ incestum, vt supra proxime conclusimus pro quibus criminibus nulli dubium est quod est pena capitis. d. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. et. l. quāuis. §. fi. C. eo. titu. vbi dicit text. sacrilegos alienarum nuptiarum gladio puniri oportet: multomagis gladio puniendus est qui est sacrilegus diuinarum nuptiarum. dicto. c. si qua monacharū. arg. c. solite. de maio. ꝛ obedien. ꝛ vide do. Joan. lec. in sum. confes. eo. ti. questio. iij. pro quo facit etiam tex. in. l. sacrilegi. in princi. ff. ad le. iul. pecul. quia hic violatur sacrum de sacro ꝛc. Sed predictis opp.
19 de. l. raptores. in fi. C. de episco. ꝛ cleri. † vbi dicitur quod siue volentibus siue nolentibus mulieribus siue sacratissimis monialib⁹ pati carnalem concubitum, in omnem euentum ille sacrilegus punitur pena capitis, ꝛ omnia eius bona publicātur que applicantur dicto monasterio et supra in casu nostro nulla est facta mentio de bonorum publicatione. Solu. illa lex procedit quando ex parte viri interuenit raptus: quia rapuit monialem de monasterio ꝛ illam postea violauit omnino punitur penis predictis ipse raptor respectu illius violentie ꝛ rapine: ex qua fit iniuria publica toti monasterio et monialibus que intus habentur. ꝛ ideo non attendit nec consideratur voluntas illius rapte: sed magis consideratur generalis iniuria monasterij. ꝛ ideo grauius punitur dictorum bonorum publicatione: nos autem loquimur quando nullus interuenit raptus: sed sola defloratio monialis occulta: de quo quidez crimine raptus et eius penis dicetur infra eo. questio. x. vbi tractabitur de raptu monialis sacre. item et mulieris prophane virginis vidue vel nupte honeste viuentium: et quid de raptu meretricis causa libidinis.

Summarium.

1 ☞ Coitus nepharius seu incestuosus qua sit punitione coercendus.
¶ Peccatum contra naturā humane societatis qō sit, ꝛ qō cōtra naturam humani sexus.
2 ¶ Peccatum contra naturam humani generis qō dicatur.
Clerici pro omni fornicatione decēnio debent penitere.
Clericus in foro iudiciali canonico deponi debet pro peccato contra naturam commisso.
3 Episcopus super adulterio ꝛ minoribus criminibus dispēsare potest ne deponatur clericus.
Adulterium simplex in clerico an puniatur pena depositiōis, aut suspensionis tantum.
4 Episcopus in quibus casibus ꝛ de quibus criminibus dispensare possit.
5 Copula carnalis nepharia in figura matrimonij habita, qualiter puniatur.
6 Ignorantia ꝛ minor etas excusant a nuptijs illicitis, ꝛ penis illicite eas cōtrahentibus inflictis.
7 Contrahētes matrimonium in gradu prohibito qualiter iure antiquo Codicis, ꝛ qualiter iure nouo authenticorū puniantur.
8 Filij ex nuptijs incestis natiā succedant in bonis parentum.
Filij incestuosi ꝛ ex coitu dānato nati, nedum successionis, sed ꝛ alimentorū sunt incapaces.
9 Alimenta de iure canonico filijs ex quātumvis dānato coitu natis non sunt deneganda.
Adulterium ꝛ incestus pari pena puniuntur.
10 Concubitus incestuosus ignoranter perpetratus qualiter, puniatur.
11 Pena quādoq; infligitur pro crimine ignoranter perpetrato.

1 SEcūdo quero quid de nefario † coitu, cum quis tam audax ꝛ proteruus reperitur, qui cum propria matre, auia seu alijs ascēdentibus linea directa, aut cum propria filia, nepte, ceterisq; descendentibus eadem linea directa ausus fuerit se carnaliter commiscere: qua pena puniendus sit. ℟ Respond. si loquimur in foro consciētie erit pro penitentia excommunicatio septem annorū: ꝛ vltra arbitrio iudicis spiritualis: vt tanto tempore extra gremium ecclesie ꝛ cōmunionem fideliuz debeat commorari donec per congruam penitentiam deo et ecclesie satisfecerit. xxxiij. questio. ij. hoc ipsum. §. j. vbi est casus. ꝛ dicit ibi tex. quod istud dicitur crimen contra naturam humane societatis. aliud est quod fit contra naturam sexus humani: quod est quando
2 quis cum masculo se cōiunxerit more sodomitico. † aliud est quod fit contra naturam humani generis: ꝛ illud est quod fit cuz brutis. que omnia puniuntur excōmunicatione vltra septēnium tanto tē pore quanto iudex ipse arbitrabitur considerata qualitate facti, personarum conditione ꝛ animo delinquentis. vt. d. c. hoc ipsum. sed ea que proxime diximus intelligūtur de laicis. Clerici vero decēnio debent penitere non solum pro isto: sed pro omni fornicatione. lxxxij. distin. presbyter. vbi dicitur quod olim presbyter ſm canones apostolorū pro fornicatione deponebatur hodie vero iuxta autoritatem beati Siluestri decem annorum indicitur penitentia cum maximis ieiunijs ꝛ abstinentia. vt ibi dicitur qua pena tā mulier que peccauit quam vir plectitur. ad hoc facit. xxvij. q. j. denotā. ¶ In foro autem iudiciali coram iudice ecclesiastico. Clericus pro isto crimine debet deponi, secundum ea que habentur in. c. at si cle
3 rici. §. de adulterijs. extra de iudic. vbi dicitur quod † Episcopus super adulterio ꝛ alijs minoribus criminibus: sicut est stuprum, simplex fornicatio ꝛ similia dispensare potest: quia pro criminib⁹ huiusmodi non datur pena depositionis: sed suspensionis vel alia minor pena. vt in. c. significasti. de adulte. ꝛ. c. vt clericorum. §. j. de vita ꝛ hone. cleri. in criminibus enim grauioribus adulterio in quibus grauiores inferuntur pene. s. depositio non licet episcopo dispensare: ita dicit tex. in. d. c. at si clerici. §. de adulterijs in fi. inver. sed non debet: sed crimē incestus est grauius adulterio. xxxij. q. vij. adulterij malum: ergo non debet suspensione: sed depositione puniri propter criminis turpitudinem. d. c. vt clericorum ꝛ hoc tenet glo. in. d. c. at si clerici. §. de adulterijs in ver. minora. in princi. ꝛ in fi. Quod videtur satis rationabile: cum per istum coitum de necessitate duo crimina perpetrantur: aut adulterium ꝛ incestum, si mulier erat nupta, aut stuprum ꝛ incestuz, si erat soluta merito debet grauiori pena puniri q̄ si vnum tantum commisisset crimen. ita tenet glo. Barto. ꝛ doct. in. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. vbi dicitur de vtroq;. Et licet ista opinio qō pro simplici adulterio sit pena suspensionis, ꝛ non depositionis sit forsan verior de iure, ꝛ magis equa ꝛ probabilis: vt latius infra dicam in sequen. q. communis tamen opi. canonistarum est in contrarium qō pro simplici adulterio in clerico sit pena depositionis: a qua opi. in iudicando non esset recedenduz. vide que dixi infra. d. q. sequen. ꝛ in. c. vt clericorum. §. j. de vita ꝛ hone. ꝛ cleri. ꝛ ibi per docto. ꝛ nihilominus morabitur extra gremium ecclesie ꝛ cōmunionem fidelium eo tem
4 pore de quo in. d. c. presbyter. lxxxij. distin. ꝛ tandiu stabit donec legitime purgatus ad pristina reuertatur officia. d. c. presbyter. et. l. distinc. ponderet: pro quo facit bonus tex. in. c. ij. de sortile. ꝛ qō ibi not. Abb. vbi depositus post peractam penitentiam ꝛ legitimam purgationem ad pristina restituitur. † Et signa hoc notabile verbuz quod episcopus super isto ꝛ alijs maioribus criminibus dispē sare non potest: de adulterio autem et alijs minoribus, sicut est stuprum ꝛ simplex fornicatio dispensare potest. vt in. d. c. at si clerici. §. de adulterijs ꝛ ibi glos. Abb. ꝛ alij scribentes. an antē episcopus possit generaliter dispensare in omnibus casibus: exceptis illis in quibus reperitur prohibitus vel dicatur esse generaliter prohibitus nec possit dispensare nisi in casibus a iure expressis. vide gl. in dicto. c. at si clerici in. §. de adulterijs, ꝛ ibi Abb. ꝛ doc. ꝛ. l. distinc. miror. xxj. q. ij. de viro cuz similibus. ¶ Laicus vero maiori anathemate excōmunicatur. xxxiij. q. ij. si quis cum matre. ꝛ in. c. si quis cū duabus. in fine. que iura loquuntur in laicis. ꝛ maior pena que indici possit de iure canonico cōtra laicos est excōmunicatio: vt in. c. si quis suadente diabolo. xvij. q. iiij. ꝛ. c. sicut dignum. de homici. et in. c. j. eo. titu. lib. vj. contra clericos vero sunt plures alie pene, suspensionis, priuationis, depositionis, ꝛ similes: vt in. c. vt clericoz. de vit. ꝛ hone. cleri. l. distinc. presbyter. xxvij. q. j. si quis episcopus. ¶ De iure autem ciuili crimen istud appellatur nefarius coitus: vt per glo. in rub. C. de incest. nup. ꝛ in authen. ex complexu eo. ti. ꝛ no. in. §. ergo non omnes insti. de nup. quasi quod nefas sit de eo
5 loqui. et isto casu distingue, † aut hec commixtio ꝛ carnalis copula interuenit in figura matrimonij, prout habetur in. d. §. ergo nō omnes. et nuptie ipse vt nefarie ꝛ inceste omnino sunt tollende. d. §. ergo. versicu. et si tales. ꝛ per glo. ꝛ docto. in dicta rub. C. de incest. nup. ¶ Puniuntur etiam alijs penis: quia si scienter contraxerunt omnia lucra nuptialia: siue sit donatio ante nuptias, siue ppter nuptias, ꝛ alia quecunq; sint, dote excepta ab ipsis coniugibus. s. ab vtroq; tanquā indigno, qui contra legum instituta nuptias prohibitas contraxit, auferuntur, ꝛ applicantur fisco. l. qui cōtra legū. C. de incestu. nup. in princi. que tamen dispositio limitanda est: vt habeat locum quando coniuges ipsi erant ambo maiores ꝛ sciēter contraxerunt contra legum decreta. Secus autē si erant minores
6 vel ignorantes. Ex quibus collige duas limitationes. † prima est quod dispositio illius legis non habet locum in ignorantibus qui ignoranter contraxerunt dummodo non sit ignorantia crassa ꝛ affectata. sed iusta ꝛ excusabilis. Secundo limita non habere locuz in minoribus qui lapsu etatis contraxerūt: quia presumunt ignari: et illis parcitur. ita dicit text. in dicta. l. qui contra. in fi. pro quo

Source : BIU Cujas

facit etiaz.l.si adulterium cum incestu.§.idem pollioni.ff.de adul. Que quidem due limitationes iterum sunt collimitande: vt habeant locum et excusent contrahentes a penis predictis si inconti nenti postꝙ habuerunt notitiam de impedimēto matrimonij vel minores postꝙ ad legitimam etatem peruenerint incontinenti se adinuicem separauerint alꝫ si vlterius permanserint in cōiunctio ne non excusantur a penis predictis: quia presumitur ꝫ habetur ac si a principio scienter et dolose contraxerint. vide tex. cum glos. in dicta.l.qui contra legum in fi. ¶Sed quero quid si alter coniugū erat minor vel ignorans: alter vero maior et sciens: qui quidē ma ior minori vel ignoranti bona quedam donauerit an ipse donatarius isto casu dissoluto matrimonio lucrabitur bona predicta vel deuoluentur ad fiscum. dic quod lucrabitur sibi. ita dicit glo. in dicta.l.qui contra. in versicu. fisco. in princip. per tex. in.l.si.ff. de leg. j. ꝫ.l.cum hic status. §.fi.ff. de dona. inter virū ꝫ vxorem. Quod tamen intellige esse verum si ipse donatarius incontinenti postquā sciuit vel peruenit ad legitimam etatē ab huiusmodi cōiugio se abstinuerit ꝫ separauerit, vt dicit tex. in.d.l.qui contra legum in fi.

7 ¶†Hec tamen que dicta sunt de publicatione bonorum procedunt de iure antiquo, siue de iure Codicis: hodie vero de iure nouissimo authenticorum grauioribus afficiuntur penis isti sciēter contrahentes in gradu prohibito, quia nedum bonis donatis de quibus supra priuantur verum etiam dote mulier et omnibus et quibuscunq; alijs bonis vndecunq; questis et prouenientibus vterq; priuatur et insuper omni cingulo dignitatis exuti perpetua notantur infamia, ꝫ honestiores in insulam relegantur viliores vero publice fustigantur et in exilium mittuntur. Bona autē ipsorum si qua legitima proles ex illis vel altero ipsorum extaret ex altero matrimonio non ex illo bona predicta omnia deferuntur ad illos quos lex a patria potestate liberauit. ita quod teneātur ex bonis predictis alere parentes exules: filijs vero non extantibus succedunt nepotes vel alij inferiores in gradu cum eodem onere nullis autem filijs vel nepotibus aut alijs inferioribus existentibus qui succedant bona ipsa deferuntur fisco ꝫ ista est lex nona ꝫ famosa in authen. de incest. nup. in principio translata. C. eo. titu. authen. incestas.

8 ¶†Sed quero quid si ex nuptijs huiusmodi incestis aliqui supersunt filij, nunquid succedent in bonis predictis paternis aut maternis: maxime non extātibus legitimis filijs ex alio matrimonio et videretur dicendum quod sic quod illis deficientibus tanquam proximioribus et magis legitimis admittantur isti ad instar fratrum vterinorum qui admittuntur ad successionē fratris defuncti deficientibus fratribus vtrinq; coniunctis. vt in authen. defuncto. C. ad tertul. Jura tamen volunt contrarium quod isti filij tāq; incestuosi, ꝫ ex dānato coitu procreati, pñe vel materne successionis sint penit⁹ incapaces. imo sunt indigni et incapaces alimentorū: ita quod a parentibus propijs alendi non sunt nec debent filij vocari. vt in authen. ex complexu. C. eodem titu. ꝫ in corpo. vnde sumitur in authen. quibus modis nat. effic. sui. §. fina. cupiunt enim iura quod filij huiusmodi sint omnibus exosi non propter se: quia ipsi non peccarunt sed in odiuz sceleris parentum in perpetua egestate sordescant ad instar filiorum rei criminis lese maiestatis. l. quisquis. ꝫ.l.fina. C. ad leg. iuli. maie. et. c. vergentis de hereti. et diximus supra titu. j. questio. iij. ¶Hec tamen procedunt de iure ci-

9 nili, quod est magis rigorosum. †de iure vero canonico filijs natis ex huiusmodi damnato coitu sunt prestanda alimenta ex misericordia et si sunt filie femine dotantur: masculis vero assignatur certa portio bonorum pro alimentis. c. cum haberet, et ibi Abb. de eo qui dux. in mat. quā pollu. per adult. ¶Secundo vero casu quando per modum fornicationis, grauius puniuntur. scilz pena mortis. vt est glo. no. in. l. si adulterium cum incestu. in. j. glo. ff. de adul. que dicit quod pena incestus est eadem pena que adulterij. † sed adulterij est pena mortis. l. quāuis adulterij. C. eo. titu. in fin. ideo eadem est pena incestus. quod tamen intellige quādo scienter coitus interuenerat. qua pena mulier punitur sicut vir. d. l. si adulterium cum incestu. in versicu. quare mulier. nec est hodie immutata hec pena: sicut pena adulterij in muliere per auc. sed hodie. C. eo. titu. ita dicit gl. in. d. l. quāuis in fi. et dicta auc. sed hodie, ꝫ ibi Bar. et idem Barto. post glo. in. d. l. si adulterium cum incestu. in princ. potest etiam adduci tex. in argu. in. l. cum vir. C. eo. titu. de adulte. vbi pro crimine perpetrato contra naturam cum masculo more so domitico infertur pena gladij cum infamia perpetua. hoc enim est crimen contra naturam humane societatis ꝫ turpissimi exempli.

10 dicto. c. hoc ipsum. ꝫ supradictum est merito ꝛc. †sed quid si iste cōcubitus fuerit ignoranter perpetratus: quia ignorabant ambo talem coniunctionem sanguinis inesse. respond. si in figura matrimonij fuit facta commixtio nulla pena puniuntur si statiz habita sciētia separantur. d. l. qui contra legum in fi. ꝫ. l. si adulterium cum incestu. §. idem Imperatores: si autem per modum fornicationis cōmixtio interuenerit aut vir sciebat mulierem esse nuptam ꝫ punitur de adulterio ꝫ incestu aut solutam ꝫ punitur de stupro ꝫ incestu criminibus: ita videtur sentire glo. in. d. l. si adulterium cū incestu. ꝫ ibi Bar. inver. ꝫ ideo pro declaranda. vbi dicit quod punitur illud quod est in veritate nō illud quod erat in opinione. Et sic nota alium casum specialem vltra illum de quo diximus supra lib. ij.

11 questio. xij. de poculo amatorio. †vbi quis punit ex crimine ignoranter ꝫ citra animum delinquendi commisso. rationem vero assignat Barto. in. d. l. si adulterium. ex quo a principio crimini incumbebat ꝫ sic rei illicite merito illius ignorantia non excusatur. l. vulgaris. §. si quis ea. ff. de furt. ꝫ. ff. de iniur. l. eū qui. §. si iniuria. Qō tamen limitandum puto nisi mulier esset aperte impudica vel meretrix publica cuius concubitus est impunibilis per iura vulgaria. vide que dixi infra proxima. q. in fi.

Summarium.

1 ☞Incestus quid sit, cum quibus committatur, et qualiter puniatur.
2 Incestus cum sorore aut cognata commissus, qua sit punitione reprimendus.
3 Clericus in foro contentioso de iure canonico pro incestu ab ordinibus ꝫ beneficijs deponitur.
4 Laicus qualiter pro incestu puniatur.
5 Crimen incestus in actu fornicationis commissus vltimo punitur supplicio.
6 Coitus incestuosus in forma matrimonij habit⁹ qualiter puniat.
7 Consanguineam meretricem ignoranter actu cognoscens fornicario non punitur de incestu.

Certio videndum est de in-

1 cestu †ppie ꝫ stricte loquendo, eo vcz quod perpetratur cum consanguineis vel affinibus transuersalibus quocunq; gradu vel sexu coniunctis ex dicta linea transuersali cuz quibus non licet contrahere matrimonium omnis coitus cum illis personis dicitur ppie incestus. vt dicit glo. in rubri. C. de incest. nup. ꝫ. l. qui contra leguz in auc. incestas. ꝫ in auc. ex complexu eo. tit. ꝫ in authen. de incest. nup. in princip. ꝫ. §. ergo non omnes institu. de nup. c. virginibus. xxvij. q. j. ꝫ. c. j. ꝫ. ij. et per totum titu. de eo qui cog. consi. vxo. sue. ꝫ hec non solum intelliguntur de his personis que sunt coniūcte cognatione legali seu ſm carnem verumetiam de his que coniuncte sunt cognatione spirituali mediantibus baptismatis seu crismatis sacramentis cum quibus etiam stante vinculo dicte cognationis non licet contrahere matrimonium. c. j. ij. ꝫ. iij. ꝫ per totum titulum de cogna. spiritua. ꝫ. xxx. q. iij. c. j. ꝫ. c. pitatium. ꝫ. c. nō opor-

2 tet cum ceteris sequentibus. Quero † nunc quid si Titius cū Julia sorore germana Emilia consobrina aut Flaminia cognata vxoris sorore rem carnalem habuerit: qua pena puniatur vtroq; foro. Respond. de iure canonico in foro conscientie secundum ius antiquum clerico indicta erat penitentia decēnalis, vt tanto tempore ab ingressu ecclesie, cōmunione fidelium ꝫ participatione sacramētorum se abstineret: post que demum purgatus ad pristina reuerteretur. lxxxij. distinc. presbyter. ꝫ. xxvij. q. j. denotam. Laicus vero septem annis dūtaxat illa penitentia cruciabatur. xxxij. qō. ij. hoc ipsum. verūtamen hodie eidem septēnali penitentie tā clerici quā laici subijciuntur. d. c. hoc ipsum, nisi essemus in grauioribus ꝫ magis enormibus vt quia cum matre filia masculo vel brutis se turpiter cōmiscerent quia grauioribus penis istis casibus cruciarētur.

3 d. c. hoc ipsum in fine. ¶†In foro autem cōtentioso de iure canonico clericus pro criminibus predictis deponitur ab omnibus sacris ordinibus ꝫ beneficijs ac officijs ecclesiasticis priuatur qz ista est pena incestus. vt no. in. c. at si clerici. §. de adulterijs. ꝫ ibi glos. Abba. ꝫ ceteri scribentes de iudic. ratio est quia istud est grauius crimen adulterio. xxxij. qō. vij. adulterij malum: sed pro adulterio imponitur suspensio. c. significauit de adul. ergo pro isto qō est magis fit depositio eo maxime qz crimē istud incestus nō pōt esse solū sed necesse est qō habeat aliud crimen annexum stupri vel adulterium ſm quod mulier est nupta vel soluta. vt. d. l. si adulterium cū incestu. ꝫ ibi glo. ꝫ Barto. qui expresse volunt qō isto casu ratione adiuncti criminis inferatur grauior pena quam si esset vnum sim-

4 plex crimen. ¶†Laicus vero aut commisit istud crimen in figura matrimonij, nuptijs precedentib⁹ aut in actu fornicationis ꝫ meri peccati. ¶Primo casu aut scienter contraxerunt ambo vel ipsorum alter ꝫ ille qui scienter contraxit est excōmunicatus nihilominus constito de consanguinitatis vinculo statim fit matrimonij separatio. c. j. ꝫ. ij. ꝫ. c. nō debet de consan. ꝫ affini. si vero ignorāter mitiꝰ puniuntur arbitrio iudicis ꝫ nihilominus sequit matrimonij separatio vt est tex. in. c. j. de cōsan. ꝫ affini. ¶Secūdo aūt casu principali qñ in actu fornicationis, si vir erat coniugatus priuatur perpetuo ne possit amplius petere debitū ab vxore cuius cōsanguineā vel affinē ipse stupravit. patitur etiā aliā penā: qz omni spe coniugij perpetuo

gñ perpetuo priuatur: ita qõ si decesserit eius uxor non poterit amplius cum alia matrimonium cõtrahere vt habetur in.c.j.t.ij.et.c. trãsmisse. de eo qui cog. consan. uxo. sue. t. xxxv. q. ij. si quis cum matre. et questio. iij. si vero. et capit. de incestis. t hec pena potius adiecta in foro conscientie quam iudiciali in quo alia etiam pena punitur. quia erit excõmunicatus vt habetur in.c. clerici. de excess. prelato. vbi Abb. facit magnuz festum dicendo quod ille tex. est valde not. ad hoc qõ iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicũ de linquentẽ peccato carnali t ista crimina ipe appellat crimina mixta
5 ex quo sunt vtriusq; foꝛi t vtriusq; penis subiiciuntur. ¶ †De iure autem ciuili pro isto crimine incestus in actu fornicationis commisso est pena mortis. glo. est no. cõmuniter approbata t ibi Bar. in.l. si adulterium cum incestu in versi. si adulterium. ff. de adulter. ad idem est glo. in.l. inter liberas. eo. tit. que dicit quod incestus pena est eadẽ que adulterij. ſz adulterij pena est pena capitis. l. q̃uis. in fi. C. eo. tit. ergo ꝛc. vide Barto. in. d.l. si adulterium cũ incestu. et ibi dicit qõ eadem pena pro incestu tam masculi quã femine puniũtur: sed est hodie immutata in muliere sicut pena adulterij per auth. sed hodie. C. de adulte. vt equiparatoꝛum idem sit iudicium vt per Bart. t doct. in.l.j. ff. de leg. j. vide Barto. in. d.l. si adulterium cum incestu in. ij. col. versi. quero quid releuat ꝛc. Eadem quoq; pena puniuntur qui cũ nepte ex fratre, vel soꝛore coitum habuerint, vel cuz amita: matertera: nouerca: socru: nuru: cõmatre: priuigna cognata t similibus mulieribus consanguinitate, vel affinitate tam naturali q̃ spirituali cõiunctis cum quibus omnibus incestus perpetrat t eadem incestus pena puniunt t mares t femine q̃uis diuersimode: vt supra proxime dictum est. d. auth. sed hodie. t hec procedũt qñ talis copula interuenit in actu fornicationis nullo precedente ma-
6 trimonio, vel nuptiarũ coloꝛe. † Si vero nuptie precesserunt et talis coitus fuit factus in forma matrimonij et scienter primo t ante omnia constito de impedimẽto consangnitatis, vel affinitatis sunt adinuicem separandi et alijs quoq; penis puniunt de quibus in.l. qui cõtra legum. C. de incest. nup. t in auth. eodem titu. in princi. de quibus late diximus. ſ. eod. q. ij. Si vero contraxerunt ignoꝛanter parcitur illis: eodem modo si erant minoꝛes tẽpoꝛe cõtracti matrimonij: quia parcitur ignoꝛantie t lapsui etatis. d.l. qui contra ꝓpe finem. Sed nota qõ ista duo prosunt ad euitandum penas. d.l. qui contra quãdo incontinenti postq̃ deuenit ad illoꝛum notitiam impedimentum predictũ, vel statim adueniente pubertate t cognouerint prohibitionem se adinuicez separauerint alꝛs si adhuc steterint insimul nõ euitabunt penas. d.l. qui contra. vide text. iuncta glo. in d.l. qui contra in fi. vbi est casus in terminis. ¶ Secundo vero casu ſcz quãdo in actu fornicationis punitur de vero incestu nec attenditur erroꝛ ille: sed factum qõ est in veritate qõ est verum ꝑm Bart. in. d.l. si adulterium cum incestu in. iij. colũ. quãdo mulier ipsa erat
7 honesta. † Si vero erat meretrix: vel aliter impudica nõ putarẽ virum pena incestus puniri si vere erat ignarus t ignoꝛantia illa erat probabilis t per consequẽs excusabilis: t hoc quia de iure ciuili accessus t illaꝛum cõcubitus est impunibilis vt. l.j. C. de concubi. t. l. que adulterium. t ibi Bal. C. de adulte. t per Bar. in.l. verum in fi. ff. de furt. t isto casu cessat ratio de qua supra proximo membro: qz ibi dabat operam rei illicite a principio, ibi non.

Summarium.

1 ☞Incestus cum consanguineis aut affinibus adinuicem cõiunctis qualiter puniatur.
2 Soꝛoꝛes duas aut matrem t filiam ignoꝛanter cognoscenti que pena imponatur.
3 Affinitas nedum ex matrimoniali coitu, sed t per fornicarium cõtrahitur concubitum.
4 Coitus incestuosus extra matrimonium habitus pena capitis expiatur.
Incestus commissus cum duabus soꝛoꝛibus meretricibus capitali pena non punitur.
5 Penam non meretur qui lege permittente aliquid operatur.
Fornicatus scienter mitius punitur iudicis arbitrio.

1 Barto quero de eo qui † vnã mulierem eiusdemq; mulieris filiam, vel duas mulieres soꝛoꝛes, germanas inter se nõ aũt viri coeuntis ita ecõuerso qñ pater t filius aut duo fratres germani idem si auus t nepos aut patruus t nepos eadẽ muliere fornicati fuerint qua pena puniunt. dic qõ de iure canonico ſz antiqua iura, si talis coitus fuerit sciẽter habitus cũ huiusmodi psonis mulieribus ignoꝛãtibus vir nunq̃ poterit cuiq̃ mulieri matrimonio copulari t erit perpetuo legitimo cõiugio priuatus: mulieres aũt que hoc ignoꝛarunt nõ priuabunt alteri cõiugio copulari si vero ecõtra mulieres cõscie sint vir autem ignarus erat ablq; maritis perpetuo maneant viro nulla cõiugij facultas admittit. si vero vtriq; oẽs erãt conscij oẽs pariformiter priuantur cõiugio. si vero omnes ignari nemo priuatur legitimis cõnubijs. tex. reperitur qui loquitur de ignaris vtriq; t scientibus similiter vtroq; mõ. xxxv. q. iij. qui propinquam. de mulieribus aũt ignaris t viro sciente t ecõtra. c. si quis cum matre t filia eadem causa t. qõ. t. c. si vero proxime
2 sequenti. ſ. de his habeꝛ etiam. xxxiij. q. ij. in lectũ. ¶ †Ignoꝛantibus vero consanguinitatem siue affinitatẽ imponitur certa penitentia ꝑ sacerdotẽ illius arbitrio pro exoneratione cõscientie: qua peracta post annos septem volentibus matrimonialiter copulari coniugia legitima non negantur. d. c. in lectum. ꝛibi glo. in versi. penitentiam. xxij. q. v. excõmunicatoꝛum. t. d. c. si quis cum duabus. xxxiij. qõ. ij. ¶ Si quis aũt fornicatus fuerit cũ muliere quã frater germanus ignoꝛans factũ postea duxit in uxoꝛẽ eo qõ frater q fornicatus fuerat prius crimen illud fratri celauit septẽ annis penite-
3 bit absq; cõiugio. xxxv. q. iij. si vero homo. ¶ †Nota tñ hoc dictuz perpetuo qõ affinitas non solum contrahiꝛ ex licito matrimoniali concubitu, verumetiã per coitum fornicariũ t illicitum. tex. est no. cum glo. in versi. cõcubitu. xxxv. q. iij. de incestis. t. c. nec eam. vñ sequitur qõ nulli ex cõsanguineis viri fornicãtis licet cõtrahere matrimonium, vel aliter se carnaliter cõmiscere cũ muliere illa cũ qua frater aut cõsanguineus eius prius fornicatus fuerat: ecõuerso etiã minime licet viro fornicanti cũ matre filia soꝛoꝛe vel alia qs consanguinea dicte mulieris contrahere matrimoniũ, vel alꝛs se carnaliter immiscere: sed ab illaꝛũ cõcubitu omnino abstinere. d. c. de incestis. ¶ Si quis aũt hoc non obstante se immiscere ausus fuerit, cõmittit incestum. t ille coitus dicit proprie incestuosus t abominabilis deo t cunctis hoibus. ita dicit tex. xxxv. q. iij. nec eam quã. t est ac si cũ vera t legitima consanguinea siue affine muliere fornicatus ect.
4 ¶ †Unde sequit qõ pro hmõi incestuoso coitu habito non in figura matrimonij, sed actu fornicario est pena capitis sicut ex proprio incestu. d.l. si adulterium cũ incestu. qõ est verum qñ scienter habuit coitum secus si ignoꝛãter. d.l. qui cõtra legum. t dixi. ſ. eo. ti. ij. t. iij. q. si vero interuenit in figura matrimonij scienter t tales coniuges subiiciunt penis de quibus in auth. incestas. C. de incest. nupt. et in coꝛpoꝛe vnde sumitur eo. tit. si aũt ignoꝛanter nõ excusantur si erat mulier honesta siue honeste vite: vt ibi dicit per Bar. latius in. d.l. si adulterium cum incestu. Si vero coitus hmõi incestuosus perficeretur cũ duabus meretricibus aut alꝛs impudicis mulieribus, non putarem illum pena mortis puniendũ esse qui hanc fornicationez fecerit sic incestuosam: sed illud procedere dũtaxat in mulieribꝰ honestis t honeste viuentibus tantũ. l. inter liberas. t. l. stupruz. ff. de adulte. ſ. item lex iulia insti. de publi. iudi. vide que supra proxime diximus in. ij. q. in fi. verbis. ad mulieres aũt impudicas cũ accessus t cõcubitus sit impunibilis de iure ciuili. l.j. C. de cõcubi. ꝛibi Bal. t idem Bald. in.l. que adulteriũ. ff. de adult. t. l. si uxoꝛ. t ibi glos. ff. eo. tit. de adulte. Bar. in.l. verum in fi. ff. de fur. propterea nõ puto
5 ignoꝛantes aliqua pena saltim de iure ciuili puniendos esse: † quia qui facit lege permittente penã nõ meretur. l. gracchus. C. de adul. l. nec in ea. ſ. ius occidẽdi. ff. eo. ti. t. l. raptoꝛes. in prin. C. de episco. t cleri. Si vero scienter fornicatus fuerit, puniendus est: sed nõ tam graui pena: ſz alia mitioꝛi iudicis arbitrio aut illa de qua in. d. auth. incestas. C. de incest. nup. t in coꝛpoꝛe vnde sumitur eo. ti. sicut enim ibi cõcubitus erat impunibilis vno respectu: scz matrimonij vinculo: sed erat alio respectu punibilis: scz respectu cõsanguinitatis vel affinitatis: ita in casu nostro coitus iste est impunibilis respectu vite impudice ipsius mulieris per iura predicta: punibilis aũt erit respectu sanguinis siue affinitatis.

Summarium.

1 ☞Fornicatus cum nouerca, nuru, socru, priuigna aut simili persona qua sit affiniendus pena.
2 Clericus cum nouerca aut cognata fornicatus deponitur.
3 Laicus cum nouerca, priuigna, nuru aut socru fornicatus, de incestu punitur.
Matrimoniũ scienter contrahentes in gradu prohibito, pena incestus puniuntur.

1 Quinto quero † quid si aliquis fornicatus fuerit cũ nouerca, socru, nuru, priuigna, cognata scz fratris uxoꝛe, vel soꝛoꝛe uxoꝛis aut cum cõmatre vna seu duabus cõmatribꝰ aut earum filiabus matre ceteriscq; personis huiusmodi affinitate cõiunctis aut affinitate spũali: vt habeꝛ in.c.j. et.c. sup eo. de cogna. spiritu. qua pena sit puniendus. dic qõ de iure canonico ꝑm ius antiquum in foro cõscientie octo annoꝛũ penitẽtia oneratur vt tandiu extra gremium ecclesie t cõmunionẽ fideliũ cõmoꝛetur t a sacramẽtis ecclesie abstinẽdi habeat necessitatẽ. xxxij. q. vij. si qs cum nouerca. t. xxxiij. q. ij. si qs cum duabus. t. xxx. q. iij. si pater et filius. t. c. si quis. de cogna. spiritu. t de consangui. et affini. c.j. ſ. inquisita vbi dicitur qõ non minus debemus abstinere a coniugio seu fornicatione affinium quã sanguine nostro cõiunctoꝛũ t ex ꝓpria consanguinitate. pro quo facit etiam. xxxv. questione. iij. qua-

Source : BIU Cujas

liter.et.c.z hoc quoq;.z.c.sane cum tribus sequentibus.vbi dicitur
qō sicut vir iungitur consanguineis pp̄rijs,ita ēt iungit cōsangui
2 neis vxoris sue.¶† De iure vero canonico in foro cōtentioso,si cle
ricus est qui in hoc crimine cecidit deponitur: quia per istū coituz
cōmittitur incestus.xxxv.questi.qualiter. et.d.c.z hoc quoq;.z.d.c.
j.§.inquisita.de consang.z affini.z alias.s.diximus in.ij.z.iij.qō.
¶Si vero sit laicus aut coitum huiusmodi habuit in figura matri
monij aut habuit in actu fornicationis si in figura matrimonij aut
scienter contraxit cum ea sciens impedimentum consanguinitatis
aut affinitatis,z matrimonium non valet ipso iure: sed debet om
nino separari z vir siue mulier qui hoc modo scienter cōtraxit per
petuo priuatur coniugio:si vero contraxerunt ignoranter ambo,
vel alter tantum ille qui ignoranter contraxit nullam patitur penā
ordinariam:sed facta separatione ipsius matrimonij que omnino
fienda est datur sibi certa penitentia iudicis arbitrio.xxxv.questio.
iij.qui propinquam.z.d.c.de propinquis.ille vero siue illa que sciē
ter contraxit priuatur perpetua spe coniugij dicto.c.si quis cuz no
uerca z si quis cum duabus.xxxij. questione.vij.et.xxxiij. questi.ij.
3 ¶† Si vero coitus iste habitus fuit in actu fornicationis z siue sciē
ter siue ignoranter id fecerint,vtroq; modo puniendi sunt de ince
stu z stupro si soluta erat,vel de incestu z adulterio si nupta erat per
ea que not.dixit Bartol.in dicta.l.si adulterium cum incestu.ff.de
adulte.et diximus supra proxima precedenti questione.z dicemus
infra.questio.sequen.¶De iure autem ciuili pena incestus ambo
puniuntur quando scienter cōtraxerunt matrimonium, que est pe
na mortis vt supra proxime diximus:z habetur in dicta.l.si adulte
rium cum incestu z ibi glo.z Barto.ff.de adulte.Si vero ignoran
ter,separantur et penas euitant predictas:dummodo cito z incon
tinenti se abinuicem separent postquam habuerunt scientiam:alis
non euitarent penas.dicta.l.qui contra legum.in fine.C. de incest.
nupt.z in aut.de incest.nupt.in prin.Aut se commiscuerūt in actu
fornicationis z isto casu non adhibetur aliqua distinctio an sciēter
vel ignoranter se ad inuicez commiscuerint.quia isto casu non pro
dest illis ignorantia ex quo dabant operam a principio rei illicite
per ea que notanter dixit Barto.in dicta.l.si adulterium cum ince
stu et diximus supra proxima questio.non tamen puto quod eadē
pena sit puniendus iste sicut ille qui scienter:vt dicemus etiam in
fra.q.sequen.z alia sequen.z habetur in.d.c.de propinquis.z.c.de
incestis.xxxv.q.iij.

Summarium.

1 ☞Adulterium,hoc est,coitus cum muliere nupta habitus qua
liter puniatur.
Clericus pro adulterio deponitur in foro cōtentioso de iure cano
nico,laicus vero excōmunicatur.
2 Adulterium committens sacrilegium perpetrare videtur matri
monium violando.
3 Clericus pro adulterio simplici hodie non deponitur.
4 Deficiens in purgatione sibi iniuncta puniri debet ac si crimē cō
tra eum plene probatum esset.
5 Episcopus cū clerico dispensare pōt in stupro,fornicatione simpli
ci z alijs minoribus criminibus.
6 Adulteriū inter minora crimina cōnumeratur.
Clericus pro peccato sodomitico penam depositionis patitur.
7 Pena delicto conmensurari debet,vt pro modo delicti sit z plaga
rum modus.
8 Vindicta seu pena ibi debet esse leuior vbi culpa precessit minor.
9 Pena minor clerico infligitur pro adulterio z alijs minoribus ꝙ
pro incestu aut sodomia.
10 Clericus pro adulterio z incestu simul cōmissis punitur pena depo
sitionis.
11 Sacrilegium largo modo z improprie committitur per adulte
rium.
12 Sacerdos ob simplex adulterium pōt deponi perpetuo ab altaris
ministerio.
13 Mulierem nuptam carnaliter cognoscens de adulterio punitur.
Concubitus meretricius a iure ciuili permissus,a iure diuino dam
natur.
14 Coniugatus concumbens cum muliere soluta de iure ciuili de stu
pro tenetur.
Cognoscens carnaliter mulierē nuptaz que antea fuerat meretrix,
an teneatur de adulterio.
15 Laicus mulierem nuptam adulterans,excōicatur,etiam si ante nu
ptias fuerit meretrix.
16 Coitus mulieris meretricio more viuentis iure ciuili est impuni
bilis.
17 Mulier que adulterium cōmisit cū aliquo,an mortuo marito pos
sit matrimonium contrahere cum illo.
18 Mulier dicitur honeste viuere si vnius tantum et nō pluriuz reci
pit amplexus.
19 Maritus vxorem accusare non potest de adulterio ante tēpus sui
matrimonij commissō.
20 Maritus non pōt aliquem iure mariti accusare de stupro cū vxore
tēpore quo eam concubinam teneret cōmisso.

Sexto declaranda succe-
dit questio † adulterij, quando quis obtinuit coi
tum mulieris nupte, qua pena puniatur.dic quod
aut sumus in foro conscientie et Laicus subijcitur
penitentie septennali.Clericus vero decem annis
penitebit.lxxxiij.distinctio.presbyter.xxvij. questione prima. de
notam.et.xxxiij.questio.ij.hoc ipsum.vbi dicitur quod clerici sicut
laici hodie illi septennali penitentie subijciuntur.
¶De iure vero canonico in foro contentioso laicus pro isto crimi
ne excommunicatur,Clericus vero deponitur. habetur in capitu.
si quis episcopus.xxvij. questione prima. idem tenet glossa.in cap.
lator.ij. questione. vij. quam sequitur ibi Archidiacon. et refert
idem tenere Goffre.in capitulo vt clericorum. de vita et honestate
clericorum.z Bernar.z Lauren.ibi: idem etiam tenet gloss.in cap.
si quis omnez prima questione.vij.que expresse dicit quod p adul
terio,vel incestu est pena depositionis. idem etiam tenet Joan.de
ana.in rubri.et in capitu.significauit.extra de adulte. Panormi.et
ceteri Moderni in dicto capitu.vt clericorum.et in capitu. perue
nit.de adulte.et clarius z copiosius in capitu.at si clerici.de iudi.et
hanc opinio.dicit Joan.de ana.in dicto capitu. significauit. quod
tenet Joan.andr.et Joan.de imo.preceptor suus in dicto capitu.
vt clericorum.vbi ipse dicit quod ista est cōmunis opinio: pro qua
facit glossa communiter approbata in capitu. maximianus.lxxxj.
distin.in quibus iuribus in effectu concluditur quod pro simplici
2 fornicatione hodie non est pena depositionis in clerico:sed dunta
xat suspensionis.pro adulterio vero aut incestu est pena depositio
nis.quibus superaddo textum in capit. si quis sacerdos.xxx. que
stione.prima.vbi dicitur quod sacerdos pro graui adulterio depo
nitur et ratio potest esse ista secundum quod dicit Salice.in.l.quā
uis.la secunda.C.de adulte.† quia per adulterium quis videtur cō
mittere sacrilegium ex quo violat matrimonium quod est sacramē
tum ecclesie.capit.debitum.de bigamis.per lesionem igitur istius
sacramenti committitur sacrilegium vt late diximus supra eodem
titulo.questione prima.et ideo lex ciuilis appellat adulterum sacri
legum alienarum nuptiarum merito mandat illum gladio puniri
dicta.l.quamuis.in fine.sed credo quod dicatur improprie sacrile
gium,maxime de iure ciuili:quia licet matrimonium sit sacramen
tum tamen nulla res sacra corporaliter tangitur:deuastatur,corrū
pitur aut asportatur.vt dicit Bartol.in dicta.l.diuus.ff. ad legem
iuliam pecu. et habetur in dicta.l.sacrilegi.in princip. eodem titu.
et late diximus supra eo. dicta questio.principali.
3 ¶† Sed aduerte quod ista opinio, quod clericus pro simplici
adulterio debeat hodie deponi,non videtur vera nec; iure proba
ri.nullus enim textus allegatus pro ista opinione probat quod cle
ricus pro simplici adulterio deponatur:contra quam arguo primo
per textum in capitulo significauit. de adulterijs.vbi clericus qui
imputabatur de adulterio contra quem mulier ipsa que passa fue
rat adulterari deponebat et erat iam orta infamia contra ipsum cle
ricum. Pontifex ibi mandat iudici ecclesiastico quod dicto pre
sbytero indicat purgationem in qua si dictus presbyter defecerit,
4 mandat illum debere suspendi et non deponi.† et clarum est quod
quotiescunq; aliquis deficit in purgatione sibi iniuncta debet pu
niri eadem pena qua puniri debebat crimine plene probato, vt in
capitu.accedens de accusatio.et per Hostien.in summa de adulter.
in princip.Ergo sequitur quod pro isto crimine plene probato nō
debet imponi maior pena suspensionis. Pro qua opinione addu
co etiam textum in capitu.at si clerici.de iudi.in principio.et.§.de
adulterijs.vbi dicitur quod pro homicidio, furto et alijs maiori
bus criminibus in quibus clericus venit deponendus Episcopus
dispensare non potest.
5 ¶† De adulterio vero et alijs minoribus criminibus sicut est stu
prum, simplex fornicatio et similia, Episcopus ad libitum suum
cum clerico penitente dispensare poterit: deinde ponitur ratio
quare Episcopus in maioribus criminibus in quibus fit deposi
tio dispensare non potest nec illos sic condemnatos ad libitum suū
tradere curie seculari, quia semel per sententiam illam depositio
nis que est perpetua priuatio ab altaris ministerio:vt dicit Abba.
in dicto capitulo.vt clericorum.et in dicto capitulo at si clerici. se
mel functus fuit officio suo nec; potest amplius illaz reuocare seu
quouis modo moderari:vt in.l.iudex postquam.ff. de re iudicata.
et dicto capitulo at si clerici. §. de adulterijs. in fine. quod non est
sic in pena suspensionis que fit ad tempus arbitrio iudicis: vt di
6 cam infra eodem questi.octaua.¶† Ex quo textu manifeste pro
batur qō adulteriū connumeratur inter minora crimina:dum dicit
ibi tex.

ibi text. de adulterio. et alijs minoribus criminibus ꝛc. ex quibus verbis demonstratur equalitas in ordine et qualitate secundum Bald. in l. ea quidem. C. de accusa. ꝛ not. in l. nomen. in fi. ff. de leg. ij. et per Barto. in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. ꝛ est gl. nota. in dicto capi. at si clerici. §. de adulterijs. in versic. minora. que hoc idem tenet. ¶ Tertio hoc probo per textum in dicto capitulo vt clericorum. in princip. vbi clericus pro peccato commisso contra naturaz, scilicet per sodomiam patitur penam depositionis: quod est maximum omnium criminum que carnaliter committuntur. xxxij. questione. vij. capitu. adulterij malum. et capitu. flagitia. et xxxiij. questione. ij. hoc ipsuz. ergo in adulterio, et alijs minoribus criminibus minor pena esset inferenda: iuxta enim qualitatem facti et personarum conditionem iudex debet augere, vel minuere penam: vt dicit textus in dicto capitu. vt clericorum. in. ij. responso. et
7 in. c. sicut dignum. de homicid. † Ratio est quia pena debet cõmensurari delicto, vt pro paruis parua, pro maioribus vero grauior pena inferatur quod manifeste demonstratur ex illis verbis dum dicit textus. quod clerici qui deprehensi fuerint incõtinentie vitio laborare prout magis aut minus peccauerint puniantur. idem dicit Panormi. in dicto capitu. vt clericorum. in vltim. nota. Ergo pro adulterio quod est de minoribus criminibus: vt supra conclusum fuit debet imponi minor pena depositione puta suspensionis argumento eorum que habentur in. c. fraternitatis. xxxiij. distinctioñ.
8 Pro qua opinione facit illa ratio de qua in. c. vergentis. de heret. sumpto argumento a contrario sensu, quod † vbi minor est culpa, ibi leuior debet esse vindicta: si enim pro sacrilegio incestu nefario coitu sodomia et similibus maioribus criminibus iura imponunt depositionem per iura superius adducta, quare non est dicendum quod pro adulterio et alijs maioribus sequacibus criminibus non sit imponẽda minor pena: ab ipsa depositione certe nullam video rationẽ in Zium. Que quidẽ opinio, in veritate vt esse probabilior de iure, ꝛ magis equa eo maxime q; hodie rarissimi sunt clerici qui possint seruare regulã cõtinẽtie ꝛ castitatis, ꝛiõ propter fragilitatẽ humani gẽris inductũ est: vt clerici nõ deponant p quocũq; crimine. sed p minoribus suspendantur qñ sunt in sacris dicto capit. fraternitatis. xxxiij. distinctio. Et tenendo istam opinionem, de facili responderi potest ad iura pro contraria opinione adducta. Et primo non obstat textus in dicto capi. latore. j. questio. septima. quia nõ dicit ibi textus quod clericus pro adulterio deponatur: sed dicit qõ pro delicto corporali fit depositio: vnde aut nos volumus intellige re illum text. secundum ius antiquum: et potest esse verum qõ pro omni peccato carnali etiaz pro simplici fornicatione que minus est inferebatur depositio: vt dicto. c. fraternitatis. xxxiij. distinct. aut nos loquimur de iure nouo. ꝛ ille tex. non probat illud ad quod inducitur: quia debet intelligi de peccatis carnalibus maioribus: vt habetur in dicto capi. vt clericorum. in principio. ꝛ. xxxij. questione septima adulterij malum. et capi. flagitia. et. xxvij. questio. prima si
9 quis episcopus. † Pro adulterio vero et alijs minoribus criminibus inferenda erit minor pena, vt equalitas seruetur in omnibus secundum cuiuscq; proportionem. dicto capit. vt clericorum. in. ij. responso. vnde succedit regula illa de qua in. l. non hoc. C. vnde cogn. et in. l. natales. et ibi Bald. C. de probatio. Secundo non ob. text. in dicto capitu. si quis omnem. j. questio. vij. quia dupliciter potest ad illum text. responderi. Primo quia non loquitur de adulterio: sed de fornicatione. vnde si volumus illuz intelligere de simplici fornicatione: prout est species coitus cum meretrice, vel cõcubina aut alia muliere impudica: et isto casu loquendo secundum ius antiquũ bene loquitur quo iure fiebat dispositio pro hac simplici fornicatione: vt dicto capi. fraternitatis. xxxiij. distinctio. ꝛ supra pluries dictum fuit. aut loquitur de fornicatione prout est genus comprehendens sub se omnes species coitus: ꝛ isto casu illa pena verificari potest in maioribus criminibus non autem in minoribus dicto. c. vt clericorum. ꝛ supra proxime diximus ꝛ ideo dici nõ potest quod ille tex. concludat necessario de adulterio: ꝛ alijs minoribus criminibus. hinc est quod succedit regula predicta de qua supra: in dicta l. non hoc. C. vnde cogna. Tertio non obstat ea que dicunt per Jo. and. Jmo. Abb. Joan. de ana. ꝛ alios docto. de quibus supra: quia illorum intentio in questionibus predictis principaliter fuit velle demonstrare quod pro simplici fornicatione hodie infertur suspen
10 sio, non priuatio. † vbi autem dicunt quod pro adulterio ꝛ incestu infertur pena depositionis: fateor qõ bene dicunt quando illa duo sunt simul coniuncta: propter incestum quod est maius crimen: sed non dicunt expresse nec apparet quod voluerint clericum pro simplici adulterio deponendũ esse ꝛ quatenus hoc dixissent locuti fuissent sine lege contra. l. illam. C. de colla. et. §. consideremus. in auth. de trien. ꝛ semis. Quarto non obstant etiam glo. ille que allegantur pro alia opinione, quod ita interpretantur illa iura sic generaliter loquentia: quia non sunt legibus approbate merito non faciunt fidem: maxime in via disputatiua. Quinto non obstat textus in dicto capitu. vt clericorum. quia non exprimitur ibi in aliqua parte ipsius textus quod pro adulterio inferatur depositio: sed in principio textus loquutus fuit specialiter de crimine contra naturam, quod fit per sodomiam: et dedit penam depositionis: deinde fecit generalem dispositionem tam respectu criminum quam penaruz, que inferuntur pro criminibus carnalibus: et demum concludit qõ pene sunt commensurande delicto, secundum plus vel minus, qõ apparet ibi dum dicitur, quod clerici qui incontinentie vitio reperti fuerint laborare, prout magis, vel minus peccauerint puniãtur ꝛ isto modo declaratur ille textus potius. facit pro ista opinione, quam contraria. Non obstat etiam capitulo extenso. c. si quis sacerdos. xxx. questione prima. quia ibi non loquitur textus de simplici adulterio: sed de adulterio mixto cuz incestu. quod patet: quia ibi ille sacerdos coitum habuerat cuz filia spirituali que erat sibi agnatione spirituali coniuncta, vt in capitu. primo ꝛ secundo. de cogna. spiritu. ideo grauius punitur propter incestum secundum Barto. ꝛ docto. in l. si adulterium cum incestu. ff. de adulterijs. Non obstat etiam illud quod dixit Salic. in dicta. l. quamuis. la secunda. C. de
11 adulte. dum vult † quod per adulterium committatur sacrilegiũ, ex quo leditur sacramentum matrimonij dicto capitu. debitum. de bigamis. quia licet dicatur sacrilegium largo modo et improprie dicitur sacrilegium non aũt proprie et stricte: quia in veritate nulla fit lesio rei corporali, vel persone sacre prout requiritur de iure ciuili secundum quod declarat Barto. in l. sacrilegi in princip. ff. ad legem iuliam. pecu. et Bal. in l. ij. C. de furt. ꝛ per Azo. in summa eodem titulo. in princip. ideo non dicitur proprie sacrilegium nec pena sacrilegij ibi committitur dicto capitu. significauit. de adulte. Et per ista remanet firma supradicta conclusio quod clericus p simplici adulterio non deponitur: sed suspenditur que de facili iudicio meo sustineri potest in puncto iuris et est equior et probabilior precedenti, ideo videret potius esse seruãda quã precedẽs que videtur esse nimis rigorosa. lxxxiij. distinctio. c. presbyter. et. xxxiij. distinc. capi. fraternitatis. Nihilominus in consulendo et iudicãdo tutius est tenere aliam opinio. que est communis: quia in decisiuis a communi opinione nullatenus est recedendum secundum Bald. in l. prima. C. de edi. diui adria. tollendo: et in l. prima. C. de pena iudi. qui male. iudi. Alexan. in l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verborum obligatio. et in l. prolatam. C. de senten. et interlocu. omnium iudi. et per Abba. in capit. canonum statuta. in fine. de constitutio. vbi ponit nonnullas exceptiones, in quibus licet quandoq; recedere a communi opinione. ꝛ hanc sequerer in iudicando.
12 ¶ † Ex quo nota quod sacerdos siue clericus in sacris ordinibus constitutus, per simplex adulterium quod commiserit deponi potest et perpetuo ab altaris ministerio remoueri, secunduz quod declarat Panormita. in dicto capitu. at si clerici. in principio in vlti. nota. quod nota contra istos presbyteros incontinentes qui alienas vxores sepius sollicitant et ad illarum concubitum libenter accedunt, quod poterunt deponi ꝛ secuta continuatione omnino priuari: dicto capi. vt clericorum. et. c. at si clerici.
¶ De iure autem ciuili aut iste concubitus fuit habitus in forma matrimonij, aut in actu fornicationis. Primo casu aut contraxerunt scienter aut ignorantia: si scienter vtrinq; de adulterio, vterq; punitur, si vero alter tantum sciebat ille qui erat conscius punitur alter non et statim dissoluit matrimoniũ: ꝛ omnia bona que sciens ignoranti donauerat, vel in dotez dederat perdit. l. eum qui duas. C. de adulte. et. l. qui contra legum. et ibi glos. et docto. C. de incest. nuptijs. fallit tamen quando ambo, vel alter erat minor: quia sibi parcitur ratione minoris etatis. dicta. l. qui contra legum in fine. ꝛ per Barto. in dicta. l. si adulterium cum incestu. si vero ignorabat mulierem: aut virum esse coniugatum excusatur etiam maior dum modo incontinenti habita notitia de impedimento se ab illa separauerit alias si post cum eadem permanserit non excusatur a penis
13 predictis dicta. l. qui contra legum in fin. ¶ † Si vero illam cognouit in actu fornicationis aut scienter: quia sciebat illam esse nuptã et tenetur de adulterio: maxime si erat mulier honeste vite. l. prima et. l. quamuis. la secunda. C. de adulterijs. si vero ignorabat et similiter punitur de adulterio quando mulier erat honeste vite nec excusatur isto casu propter ignorantiam facti quod putabat illaz esse solutam: quia quotiescunq; quis dat operam rei illicite a principio non attenditur animus illius adulterãtis et quod erat in eius opinione, sed illud quod est in veritate: ita dicit Bar. in dicta. l. si adulterium cum incestu et dixi supra titulo proximo questio. xij.
¶ Predicta tamen limitanda sunt non procedere quando mulier erat impudica, vel meretrix: quia talis concubitus est permissus a iure. l. verum. in fin. ꝛ ibi Barto. ff. de furt. l. tertia. et ibi Barto. ff. de conditio. ob turpem cau. ꝛ. l. secunda. C. de concubi.
¶ De iure tamen canonico non euaderet impunis etiam qõ mulier esset impudica aut meretrix: quia de illo iure nullus coitus extra vxorium est permissus. xxxij. questio. iiij. meretrices.
14 ¶ † Sed quero nunc si vir coniugatus habuit coitum cum muliere soluta, an ex isto coitu oriatur stuprum, vel adulterium. dic breuiter quod de iure ciuili dicitur esse stuprum vt. l. prima. et quod ibi no. C. de adul. q: ius ciuile cõsiderauit lesionẽ thori cõiugalis ꝛ san-

Source : BIU Cujas

guinis per commixtionem vxoris duntaxat, non autem viri. dicta l. prima. de iure tamen canonico secus quia siue per virum siue per vxorem violetur thorum coniugale per alienos amplexus dicitur fieri adulterium. xxxij. questio. iiij. nemo. et. c. dicat. ꝛ per Abba. in c. transiuisse: de eo qui cogno. consang. vxo. sue. in vltimo not. ꝛ in c. fina. de adulte. Iterum quero: quid si aliquis coitum carnis huiusmodi habuerit cum muliere que olim fuerat meretrix, nunc autem est coniugata, qua pena puniatur: an de adulterio, vel de simplici fornicatione. aut loquimur de iure canonico in foro ecclesiastico ꝛ mulier erat iam effecta honeste vite ꝛ conuersationis, omnesq; turpes ꝛ inhonestas conuersationes euitauerat, ꝛ sic ceperat habere nomen honeste matrone siue matrisfamilias, ꝛ coitus habitus cū illa erit punibilis de adulterio ac si nunq̄ fuisset meretrix vt. l. que adulterium in principio ꝛ que ibi nota. Bald. et Salice. C. de adulteriis. nō replico amplius nomina penarum: quia satis plene dictū est supra. Aut iam ceperat iterum meretricari et reuerti ad veterez impudicam vitam et isto casu non punitur de adulterio: sed de simplici fornicatione, que similiter est punibilis de iure canonico. xxij. questione. iiij. dicat aliquis. c. sequenti. et. c. meretrices. et dicemus infra questio. sequen. cuius pena erit solum suspensio in clerico hodie. c. fraternitatis. xxxiiij. distinctio. ꝛ late diximus supra eadez. q.

15 †Laicus autem excōmunicatur quocunq; modo illam cognouerit aut in actu fornicationis: aut in forma adulterij vt in. c. secundo. de adulte. xxvij. questione prima. si quis episcopus de quo etiam diximus supra. De iure autem ciuili si dicta mulier sit honesta ꝛ retinet nomen matris familias erit pena adulterij vt. d. l. que adult. ꝛ Bal. et Salice. hoc enim nomen matris familias de iure habet tria significata secundum glo. in. d. l. que adulterium. primo enim significat et demonstrat mulierem q̄ non viuit meretricio more sed honeste: et morigerate. secundo pro ea que filios habet vt. ff. de libe. exhibē. l. deinde. Tertio pro ea que est sui iuris: sed Salice. ibi dicit quod etiam ea que est in potestate non amittit nomen predictum. vide

16 ipsum in dicta. l. que adulterium. †Si vero inhoneste ꝛ meretricio more viueret, illius coitus de iure ciuili erit impunibilis tanq̄ coitus concubine. l. j. ꝛ. ij. C. de concub. ꝛ per Barto. in. l. verum. in fi. ff. de furt. et. l. iij. ff. de conditio. ob turpem cau. et est textus not. in l. si ea enim. C. de adulte. ꝛ dicta. l. que adulterium. in fine. vbi dicitur quod coitus habitus cum famula et vili persona non meretur puniri propter vilitatem persone siue potius vilitatem conditionis sue prout sepius accidit in istis hospitijs vbi sunt famule quedam ita vulgares quod habentur tanq̄ meretrices et cuz pluribus et diuersis personis solent habere cōmercium: vide textum ibi in fi. ꝛ Salice. ꝛ eundem Salicetum magis clare et in terminis in. d. l. si ea per textum in. l. si vxor. ff. sine. versi. sed ꝛ in ea. ff. ad legem iuliaz.

17 de adulte. ¶ †Sed quero quid si aliqua mulier commisit adulterium cum aliquo viro cum quo post mortem mariti sui matrimonium contraxit: an poterit accusari de adulterio huiusmodi post secundas nuptias contractas: ꝛ videretur dicendum quod non: quia quēadmodum filij primo nati per subsequens matrimonium legitimantur ꝛ restituuntur natalibus: vt in. c. primo. de eo qui dux. in matri. quā. pol. per adulterium. ꝛ. c. per venerabilem. et ibi doc. qui filij sint legi. lex tamen dicit contrarium quod ipsa mulier poterit accusari et puniri de adulterio quod ante contractum istud secundum matrimonium cum eodem viro commiserat: ita dicit textus. in. l. commissum. C. de adulte. Alterius quero si quis carnaliter cognouerit concubinam alterius que indubitato affectu pernum in domo sua duntaxat retinetur an vir qui illam stuprauit debeat puniri et qua pena. et videbatur dicendum quod non ex quo honesta mulier dici non potest que non veri mariti patitur amplexus tamen breuiter dicas contrarium esse verum: quia debet puniri de

18 adulterio ex quo cum illo viro honeste viuendo: †hoc est. quia nō recipit plurium amplexus, dicitur honeste viuere, nec perdit nomen honeste matrone: vt dicit gloss. in. l. si vxor. in princip. in versi. concubina. ff. de adulte. et. l. stuprum. ff. de ritu. nup. et iste est text. in dicta. l. si vxor. in principio. ff. de adulte. vbi dicitur quod viro q tenet dictam concubinam competit accusatio contra illum adulterum non iure mariti: sed iure extranei: ita dicit ibi textus gloss. tamen variauit in pena. primo enim dicit quod tenetur de stupro: deinde dicit quod tenetur de adulterio. Barto. tamen tenet ibi opiñ. illam quod de stupro puniatur et non de adulterio: quia adulteriū proprie non committitur nisi cum muliere nupta: vide Bartolum ibi. credo autem quod coitus iste improprie et largo modo loquendo dicatur adulterium: sed in penis imponendis non debemus attendere impropriam et largam significationem: sed propriam et strictam: maxime quando per illam propriam significationem fit diminutio pene: quia in dubijs ꝛc. l. de interpretatione. et. l. absentem. ff. de penis. c. quod in dubijs. de reg. iur. lib. vj. cum similibus.

19 ¶ †Quero nunc ponamus quod Pamphila sit nupta Sempronio et tempore istius matrimonij commisit adulterium cum Gaio, deinde mortuo Sempronio, ista Pamphila deuenit ad secundas nuptias, et nupsit Titio, queritur nunquid Titius poterit dictā vxorem accusare de adulterio illo quod commiserat tempore primi viri. et videtur dicendum quod sic, maxime si nondum erat elapsum quinquennium. l. quinquennium. ff. de adulte. in contrariuz tamen est veritas quod illam accusare non potest de adulterio commisso ante tempus sui matrimonij. l. si vxor. ff. si quis vxorem suam ff. de adulte. et ratio potest esse ista: quia per illud adulterium alias commissum nulla fuit illata iniuria thoro coniugali ipsius secūdi mariti nec per illud dicitur violatum dictum coniugale thorum. Idem dicendum est de stupro, si mulier dum esset virgo aut vidua stuprata fuerit ab aliquo et postea nupserit, non potest maritus illam accusare de stupro nec etiam illum stuprantem pro crimine cōmisso cum muliere antequaz esset sua vxor: quia tunc nulla fuit sibi illata iniuria: quia nullum ius habebat in ea: vt dicta. l. si vxor. ff. si quis plane. Secus autem si ea mulier erat sponsa: quia tunc poterit bene vir aut qō sit sponsus ante consummationem matrimonij aut postq̄ consummauit matrimonium dictum stuprantem ꝛ mulierem quoq; accusare de stupro ꝛ prosequi iniuriam suam dicta. l.

20 si vir. ff. si minor. in fin. eodem titu. †Idem etiam dicendum est de eo qui concubinam desponsauit et accepit in vxorem quod non poterit aliquem accusare iure mariti de stupro cum ea commisso tempore concubinatus sui: ꝛ iste est text. in. d. l. si vxor. ff. si quis vxorez. versi. quod ꝛ etenim. ff. ad. l. iul. de adul. que omnia bene nota. quia sunt vtilia ꝛ contingibilia sepe.

Summarium.

1 ☞ Stuprum quid sit, et qualiter puniatur qui stuprum perpetrat.
2 Clericus fornicationem simplicem committens qualiter puniat.
3 Clericus pro stupro in virginem commisso pecuniariter punitur iudicis arbitrio.
Laicus virginem deflorans, eam dotare, et vxorem ducere tenetur.
4 Stuprum cum libera ꝛ conditionis honeste commissum punit cōfiscatione dimidie partis bonorum.
5 Copula carnalis habita cum concubina alicuius non punitur de iure ciuili.
Stuprum cum mulieribus turpiter viuentibus eque cōmittit, at non eque punitur.
6 Coitus omnis extra matrimonium est reprobatus ꝛ punibilis.
Virginem deflorans impuberem et viri impotentem qualiter puniatur.
7 Tutor deportatur bonis publicatis qui eam cuius tutelam gessit stuprauit.
Mulier nobilis familie seruo proprio se carnaliter cōmiscens capite punitur, ꝛ seruus igne crematur.

1 Septimo videndum est de †stupro quod est alia species fornicationis, qō cōmittitur cum soluta muliere honeste viuente. l. iter liberas. ꝛ. l. stuprum. ff. de adulte. ꝛ. ff. item lex iulia instit. de publi. iudi. ¶ Quero igitur nunc que est pena istius criminis. dic quod in foro conscientie clericus olim deponebatur de iure antiquo: vt. lxxxiij. distin. presbyter, quod erat secundum canones apostolorum: idem seruabatur in simplici fornicatione: vt latius infra dicetur. hodie vero imponitur sibi penitentia decem annorum, cum illis ieiunijs disciplinis, et penitentijs, de quibus in dicto capitu. presbyter. Laicus autem habet penitentiam septem annorum. xxvij. questione prima. deuotam. et xxxiij. questione secunda. hoc ipsum vbi dicitur: quod clerici etiam hodie non excedunt metam septem annorum in penitentia predicta. In foro autez contentioso de iure canonico: dic quod clericus pro isto crimine deponitur: ita tenet Panormi. in. c. at si clerici. de iudi. et in dicto capi. vt clericorum. de vita ꝛ honestate clericorum. ꝛ

2 in. c. peruenit. in fine. de adulte. vbi in effectu concludit † quod clericus in sacris solum euadit penam depositionis quando commisit simplicem fornicationem cum muliere soluta et impudica concubina seu meretrice tunc non infertur illi alia pena q̄ suspensionis: vt ibi plenius per Abb. pro aliis vero criminibus carnalibus, excepta solum hac simplici fornicatione est pena depositionis. vt habetur. lxxxiij. di. presbyter. secunda questio. vlulatos. lxxxj. dist. maximianus: quam ius etiam pro ista simplici fornicatione continuata a qua clericus si post primam, vel secundam monitionem non diuertit poterit deponi atq; priuari: vt in capitulo ex parte ade de testibus. et in capitulo cum super. de cohabita. clerico. et mulie. Si vero ista fornicatio non esset amplius simplex, sed haberet adiunctam aliquam qualitatem, seu accidens puta adulterij stupri incestus et similium, tunc esset pena depositionis: ita dicit Abba. in dicto capitu. at si clerici. in. xiij. colum. et in dicto capi.

peruenit.

Source : BIU Cujas

peruenit: idem etiam tenere videtur Jo. de imo. in. d. c. vt clericorū. vt refert Jo. de ana. in rubr. ꝛ in. c. significauit. de adulter. Cum tamen ista sit communis opinio qō pro stupro fiat depositio a qua in decisiuis non esset recedendum vt supra dixi: tamen si quis vellet tenere contrariam opinionem facile posset per ea que supra proxime diximus in precedenti questio. † Et dicit etiam Abb. in. d. c. vt clericorum. quod pro stupro in virgine cōmisso iudex ecclesiasticus poterit imponere penam pecuniariam clerico arbitrio suo vltra alias penas spirituales quādo ille non sufficerent: quia illas nō timeret quas penas si non solueret luet in corpus arg. l. j. §. fin. ff. de peñ. ꝛ non sufficit solum dotare mulierem stupratam: quia vltra dotem tenetur etiam soluere pecuniariam aut corporalem penam. ita dicit Abb. in. d. c. peruenit. de adulte. Laicus autem de iure canonico si virginem defloruit, tenetur illam dotare, ꝛ in vxorem ducere si non erat vxoratus: ꝛ his duabus penis copulatiue punitur: si vero nollet aut non posset propter aliquod impedimentum illam ducere in vxorem vltra penam dotis constitute tenetur alia pena pecuniaria siue extraordinaria arbitrio iudicis: vt dicitur in. d. c. j. ꝛ c. peruenit. de adulte. ꝛ ibi Abb. si vero cum vidua honeste viuente stuprum commiserit punietur pena pecuniaria arbitrio iudicis iuxta qualitatem facti ꝛ personarum conditionem. d. c. j. de adulte. vbi latius per domi. Abb. ꝛ idem Abb. in. d. c. vt clericorum. in. xij. col. ꝛ idem Abb. in. c. licet. de pe. ¶ † De iure autem ciuili pro stupro cōmisso cum muliere libera ꝛ honeste conditionis ꝛ fame: si vir sit honeste cōditionis aut in dignitate constitutus dimidie partis bonorum suorum confiscatione ꝛ relegatione temporali arbitrio iudicis punitur: si vero sit vilis persona fustigat et nihilominus in exilium mittitur: vt supra. ita dicit text. expresse in. §. item lex iulia institu. de publi. iudi. ꝛ ista est pena regularis que tamē fallit in pluribus casibus in qbus alia pena imponitur. Et primo quando mulier non esset libera sed serua: quia tunc datur domino actio legis aquilie iniuriarum, aut de seruo corrupto. l. inter liberas. ꝛ ibi Bar. ff. de adulte. l. fi. ff. de offi. presi. ꝛ. l. penulti. C. de seru. corrup.

¶ Secundo fallit licet sit mulier libera tamen si est famula aut alīs vilis conditionis existens in caupona, hospitijs: aut alīs similibus abiectis locis habenti rem carnalem cum mulieribus vilis cōditionis non imponitur ista pena: sed tenetur actione iniuriarum ppter vilitatem persone. l. que adulterium. ꝛ ibi glo. ꝛ Barto. C. de adult.

5 ꝛ Barto. in. d. l. inter liberas. ¶ † Tertio fallit in concubina retenta in domo ꝛ indubitato affectu: quia licet cum illa habere concubitum de iure ciuili absq; aliqua pena. l. ij. C. de concubi. ꝛ not. glo. in l. stuprum. ꝛ in. l. inter liberas. ꝛ ibi glo. ꝛ Barto. ff. de adulterijs.

¶ Quarto etiam fallit in publica meretrice, vel in alia muliere impudica que plures admittere solet ad eius amplexus, licet secrete agat, quia nō dicitur honeste viuere prout requirit illa lex iulia de adulterijs capi. v. d. §. item lex iulia. ꝛ ibi Joā. fabri. et per Bartol. in. l. ij. ff. de conditio. ob turpē cau. vbi concludunt doct. predicti: quod tunc mulier ipsa perdit nomen ꝛ famam honeste matrone.

¶ Contra hec oppo. de. l. stuprum. ff. de ritu nuptia. vbi dicitur qō stuprum committitur etiam cum mulieribus que turpiter viuunt, ꝛ a pluribus questuz accipiunt: dūmodo id nō palam faciant. Sol. non negatur quin cum mulieribus ipsis stuprum committatur: qz mulier soluta est ꝛ libera persona, sed delictum non est punibile cū eis factum de iure ciuili propter inhonestam vitaz licet non sint publice meretrices: tamen ex quo plures fornicantes admittūt ꝛ personam suam pluribus exponūt, dico quod accessus ad illas est impunibilis: quia non dicuntur honeste viuere. vt requirunt iura. in dicta. l. inter liberas. ꝛ. l. stuprum. ff. de adulte. ꝛ. d. §. item lex iulia.

6 ¶ † De iure tamen canonico omnis coitus preter vxorios siue matrimoniales est reprobatus et punibilis. xxxij. questio. ij. nemo. et c. meretrices. ¶ Fallit etiam ꝛ quinto regula predicta quando qs haberet coitum cum virgine impubere minore. xij. annis nondum viri potente: quia humiliores in metallum damnantur: honestiores vero in insulam deportantur. l. si quis aliquid. §. nondum. ff. de penis. quod nota quia hodie ista pena nō inuenitur correcta neq; immutata: ita dicunt docto. in. d. §. item lex iulia vbi glo. tangit.

7 ¶ Sexto etiam fallit dicta regula in tutore qui pupillam cuius tutelam gessit stupr auit: qz tutor deportatur et omnia eius bona publicantur. l. j. C. si quis eam cui tut. gesse. stup. ratio est. quia tutor datur loco patris persone principaliter ad illam nutriendum, ꝛ bonis ac honestis moribus instruendum: non autem ad stuprandum. l. ij. ff. de admi. tuto. ꝛ institu. eod. titu. in prin. ꝛ de tutel. in princip.

¶ Septimo et vltimo fallit in muliere nobilis familie que seruo pprio se carnaliter cōmiscuit: qz mulier punit pena capitis: seruus aūt igne peribit. l. j. C. de mulie. que seruis propri. se. iunxe.

Summarium.

1 ☞ Coitus contra naturam habitus triplex reperitur, ꝛ qualiter puniatur.

2 Coitus cum brutis habitus qualiter de iure canonico puniatur, et qualiter in foro contentioso, ꝛ in foro conscientie. ꝛ nu. 3.

4 Coitus cum brutis punitur pena capitis.

Etauo quero quid de coitu † habito contra naturam. dic quod istud est triplex. quoddam enim est quod fit contra naturā humane societatis. et illud est quod fit cum propria matre vel filia. de quo dictum est supra eodem titulo questio. secunda. Aliud est quod fit contra naturam sexus humani quod est quando fit cum masculo: vt. l. cum vir. C. de adult. Aliud est quod fit contra naturaz generis humani. ꝛ illud est quod fit cum brutis. c. vt clericorum. de vita ꝛ honesta. clericorum. in principio. vide que diximus supra eodem titu. dicta questio. secunda. et habetur in. c. clerici. de excessi. prelato. xxxij. questio. vij. adulterij. ꝛ. c. flagitia. et. xxxiij. questio. secunda. c. hoc ipsum. in fi. dicta. l. cuz

2 vir. ꝛ. l. fedissimam. C. de adulte. ¶ † Pro isto enim crimine de iure canonico scilicet antiquo ꝛ in foro conscientie tam in clerico, q̄ in laico pena est parificata, iniungitur penitentia temporalis vltra septennium arbitrio sacerdotis vt extra gremium ecclesie ꝛ cōmunionem fidelium vltra illud septennium tandiu commoretur donec de crimine ipso congruam egerit penitentiam arbitrio sacerdo

3 tis nunq̄ se in diuinis commiscendo. vt dicto. c. hoc ipsum. † Sed de iure canonico in foro contentioso in clerico erit perpetua depositio ab altaris ministerio, ab omni ordine sacro ac omnium beneficiorum et officiorum perpetua priuatio vt est casus in dicto capit. vt clericorum. in principio de vita ꝛ honestate clericorū. ꝛ ibi Abb. et capit. clerici. de excessi. prelato. si vero sit laicus excommunicatur et a cetu fidelium omnino expellitur. dicto. c. clerici. in fine.

4 ¶ † De iure autem ciuili pro isto crimine est pena capitis. l. cū vir. C. de adulte. contra quod crimen et eius reos, Imperator in dicta l. cum vir multum fortiter exclamat atq; irascitur propter eius summam turpitudinem dicens: iubemus insurgere leges, armari iura gladio contra huiusmodi facinorosos homines qui audent peruertere ordinem nature. et est adeo turpe scelus quod non proficit scire, ꝛ nefas quodāmodo loqui de ipso. propter quod dicit Pontifex quod venit fames, terremotus ꝛ pestilētie, ꝛ primum ira Dei in filios diffidentie vide text. in. d. c. vt clericorum. de vita ꝛ honesta. cle. ꝛ. xxxij. q. vij. adulterij maluz. c. flagitia. ꝛ. c. offerebat Loth. ꝛ. c. clerici. de excel. prela.

Summarium.

1 ☞ Fornicatio cōmissa cum muliere soluta et impudica qua puniatur pena.

2 Fornicatio an sit genus quoddam, diuersas sub se continēs species.

3 Presbyter seu clericus qualiter olim pro fornicatiōe puniebatur, ꝛ qualiter hodie.
Coitus meretricius vel alīs cum muliere impudica habitus, iure ciuili euadet impunitus.

4 Fornicans scienter cum meretrice sibi agnata, penam non euadit incestus.

5 Ualidum censetur id quod est in veritate, potius q̄ id quod est in opinione.

6 Cōcubina que dicatur legitima vt eius filij possint dici naturales.

Dno quero quid de simplici † fornicatione habita cum muliere soluta et impudica aut cum publica meretrice, que publice extat parata: qua pena huiusmodi criminis reus punitur. dic quod de iure canonico in foro conscientie propter vitium incontinentie illa septennali penitentia, vel forsan minoris sacerdotis arbitrio subijcitur. xxxiij. questio. ij. hoc ipsum. xxij. questio. j. predicandū. ꝛ. xxx. q. vj. c. adulterij. xxxij. q. iiij. c. meretrices. ꝛ. xxxvij. qō. j. c. lex illa: vbi tex. enumerat quinq; spēs criminis carnalis coitus que fiunt cū mulieribus naturaliter. vbi

2 dicitur qō licet secundū quorundam opinionem, † hoc nomen fornicatio sit nomen generis comprehendens sub se omnes species illiciti coitus de quibus supra ꝛ tunc dicitur poni vt genus comprehendens sub se omnes species predictas. xxij. questio. iij. c. meretrices. ꝛ. c. sequen. ꝛ. xxx. questio. ij. hoc ipsum prope finem. Quādoq; idem nomen fornicatio ponitur vt species qua continetur coitus habitus p virū solutū cū muliere soluta ꝛ impudica, aut cū publica

3 meretrice. ita dicit text. in. d. c. meretrices. xxxij. qō. iiij. ¶ † De iure aūt canonico in foro cōtentioso olim erat pena depositionis et priuationis in clerico. lxxxij. dist. p̄sbyter. hodie tñ est minor. s. suspēsionis aut pecuniaria vt hic arbitraria ꝛ p Abb. i. d. c. vt clericor.

Source : BIU Cujas

in.xij.col.devit.z honest.cleri. Hec enim que diximus habent locū in clerico.laicus vero aliter punitur arbitrio iudicis,quandoq; pena pecuniaria quādoq; alia.vi.do.Abb.in.d.c.vt clericorum.

¶De iure vero ciuili iste coitus meretricis,vel alterius mulieris impudice est permissus z penitus impunibilis.vt.l.j.z.C.de cōcubi.z per Bart.in.l.verum.ff.de furt.z idem Bart.in.l.iij.in princi. ff.de condi.ob turpil.cau. Sed anteq; ad vlteriora procedam non omittam notabile verbum quod dixit Salic.in.l.que adulterium.

4 C.de adulte.quod si quis † fornicatus fuerit cum meretrice q̄ erat agnata ipsius viri coeuntis incurrit penam incestus ipse vir si sciēter cōmiscuit se cum illa. Secus autem si ignorabat illam esse eius consanguineam:q; isto casu non punitur etiaz de incestu:ita tenet Sali.in.d.l. que adulterium.z ratio est quia vir non dabat operam rei illicite: sed permisse.d.l.verum.in fi.z ibi Bart.ff.de fur.z Bar. in.d.l.iij.in prin.ff.de condi.ob turp.cau.z.l.gracchus.C.de adult. ideo isto casu attenditur potius illud qō erat in opinione q̄ illud qō est ī veritate.l.j.§.diuus.z.l. diuus.z.l.ī lege cornelia.ff.ad.l.cor. de sica.qñ, vero a principio dabat operaz rei illicite tunc succedit z viget alia regula contraria de qua per Barto.in.l.si adulterium cū

5 incestu.ff.de adulte.† qō plus valet illud qō est in veritate q̄ illud qō erat in opinione.de quo late diximus.s̄.titu.proximo.qō.xj.in materia poculi abortionis z amatorij:hec tamen procedunt de iure ciuili, quo meretricis z concubine coitus est impunibilis vt supra: sed de iure canonico quo omnis concubitus preter vxorium dicit esse damnatus.xxxij.q.iiij.c.meretrices.putarem habere locum secundam regulam de qua supra z qō ignorantia nō deberet ipsuz excusare,attēto qō dabat operā rei illicite z dānabili.d.c.meretrices. pro quo facit doctrina Barto.in.d.l.si adulterium cum incestu: et quod habetur in.c.fi.de homici.lib.vj.nec excusatur propter turpitudinem vite ipsius mulieris:quia turpitudo illa verum est qō excusat virum a pena adulterij, vel stupri: non autem a pena incestus que infertur ratione sanguinis:quia per turpitudinem vite illius iura sanguinis non tolluntur:ita dicit ipse ibi quem vide et nota.

6 ¶† Et ad ea que diximus supra de cōcubina retenta in domo, nota qō ad hoc vt aliqua dicatur legitima cōcubina, que retineri possit impune de iure ciuili,z cuius filij dicantur veri naturales, z succedant patri in illis duabus vncijs ab intestato: vt in aut.qui.mo. natu.effi.sui.in prin.z in fi.plura requirunt de quibus per do.Joā. de ana.in rub.extra.de adulte.in.ij.col.

Summarium.

1 ☞ Raptus mulieris est crimen graue z valde detestabile.
2 Raptores mulierum quibus sint penis afficiendi.
3 Socius quis sit,z quis sequax,z in quibus differant.
Associans alium ad aliquem actum,censetur illi opem prestare.
4 Receptator rapte mulieris qua sit afficiendus pena.
5 Iniuria vni de domo facta,censetur toti familie irrogata.
Rapientes masculum causa libidinis qualiter puniri debeant.
6 Parentes insultati cuz consanguineis possunt licite insultātibus resistere.
Occidi non potest impune qui non reperitur in flagranti crimine.
7 Auxilium seu fauorez post factum prestans mitius punitur eo qui interfuit facto.
Auxilium z fauorem malefactori prestantium plures sunt species.
8 Consulens seu persuadens maleficium an z qua pena puniat male ficio secuto.
Consulens et persuadens an censeatur opem z auxilium maleficio prestare.
9 Quasi dictio,est improprietatis nota,sicut z verbum videtur.
Statutum penā imponēs auxiliū seu opem prestanti maleficio,nō comprehendit persuadentem seu consulentem.
10 Consulēs aut persuadens quas debeat dare penas, statuto eas nō exprimente.
Consulēs maleficium punitur etiam ipso non secuto.
11 Consulens in minoribus criminibus quas penas luat si statutum non taxet eas.
12 Consulens maleficium an puniri debeat,etiam si delinquens oīno facturus erat.
13 Argumentum a sensu contrario non valet vbi contra legem procederet.
14 Consulens qui ante delictum cōmissum reuocauit cōsilium, an teneatur facto secuto.
15 Opem ministerij z adiutorij corporaliter prestans malefactori qñ z qualiter puniatur.
16 Opem scienter prestans malefactori ante factum tenetur.
17 Opem prestans post delictum cōmissum qñ puniri debeat.
Opem prestans malefactori per viam iustitie non punitur.
18 Aduocatus cum excōmunicato participans pro cōsilio dando nō incurrit excōmunicationem.
Supplicare non licet pro damnato de crimine lese maiestatis.
Aggeres nili rumpens z cursum aquarum deuiās igni crematur.
19 Statutum dictans opem non prestandā bānitis non includit eos qui ob iustitiā, gratiam vel charitatem prestant opem.
20 Pena plurium eidem opem prestantium an sit vniformis.
21 Rapiens virginem aut viduam seu nuptam qualiter puniatur.
Ancillam aut libertinā alterius rapiens quas det penas.
22 Sponsus sponsam propriā rapiens qua pena plectatur.
23 Mulier virum causa libidinis rapiens an puniatur, et quid si vir virum.
24 Nuptie de parentum consensu procedere debent.
Puella raptori suo nubere non pōt,etiam de parentum assensu.
25 Rapiens meretricem aut alias plurium concubinam an debeat puniri.
Meretrices causa libidinis inclusas detinentes actione iniuriarum tenentur.
26 Raptor meretricis que meretricari desierat,an puniat ac si probā rapuisset mulierem.
27 Meretrix que nō plene resipuit sed secrete plurium amplexus admittit tractari adhuc potest vt meretrix.

1 ¶Decimo nunc est videndū † de raptu mulieris:quod quidem est grane z longe detestabile crimen:z iura maxime ciuilia ipsum vehementer abhorrent. qō patet ex atrocionibus penis que contra raptores ipsos eorumq; cōplices z sequaces iura statuerūt vt.l.vnica.C.de raptu virg. vbi patet quod nedum puniuntur raptores monialium sacratarum,verum etiam virginarum laicarum nuptarum z viduarum honeste viuentium ac etiam sponsarum mulierum.ita qō nō liceat ipsi sponso propriam sponsam ex domo parentum rapere seu violenter abstrahere z ad eius domum adducere z quid de viro rapiente vxorem propriam cum qua contraxerat z consummauerat matrimonium an puniatur penis de quibus in.d.l.vnica.z quid de eo qui rapuit meretricem causa libidinis aut concubinam seu aliam impudicam mulierem an comprehendatur in.l.predicta.vt illis penis subijciatur, vel alijs z quibus. ¶Pono igitur primo casum qō Titius armatus z associatus Mevio, Baio, z Sempronio ingressus fuit in monasterio sancte Catherine ex quo violenter vna cum socijs p̄dictis rapuit quandā venerabilem monialem professam sororem Luciaz nūcupatam quā sic raptam ex dicto monasterio extraxerunt illāq; duxerunt ad domum Pamphili, z duz ipsam monialem raptā adducerent in itinere occurrerunt Tyberio, Fabio, z Pompeo qui similiter prestiterunt opem z auxilium prefato Titio z illius socijs ad perducendum ipsam monialem ad domū supradicti Pāphili.

2 ¶† Queritur modo nunquid omnes isti sint pariter puniendi et quibus penis. Respon.quod ipse Titius vna cum Mevio, Baio, z Sempronio socijs in raptu pluribus penis subijciuntur.z primo quod si in flagranti crimine fuerint a parentibus cōsanguineis tutoribus curatoribus dominis,vel patronis rapte mulieris deprehensi possunt impune interfici z vltra hec capite puniuntur et omnia eorum bona publicant z applicantur dicto monasterio ex quo monialis rapta reperitur, vel in quo professa erat.l.vnica.C. de raptu virgi.quibus penis nedum ipse z eius principalis verum etiaz Mevius, Baius, z Sempronius eius socij z adherentes qui in ipo raptu interuenerunt z dicto Titio opem z auxilium prestiterūt puniuntur z perpetua oēs notantur infamia.d.l.vnica.vñ Bald.in.d.

3 l.vnica super isto verbo dicit.† nota qō differentia est inter socium z sequacem quia socius est ille qui principaliter vadit ad maleficiū propter se z sic pro interesse suo. Sequax vero est ille qui vadit propter alium z pro alterius interesse vt habetur in cle.j.de pe.vbi est glo.not.que declarat quis sit socius quis sequax:z quis ille qui dat consilium,auxilium,vel fauorem z quis illoruz dicitur grauius delinquere z maiori pena dignus existat. ¶Item nota fm eundem Bald.ibi quod eo ipso quod quis associat aliquem ad actum aliquē videtur sibi dare auxilium absq; eo quod aliquid faciat in eius fauorem quod est verum dicit ipse de auxilio fauoris non de auxilio facti quando nihil fecit.nam per hoc ille qui associatur propter associantis presentiam fit audacior z eius aduersarius efficitur timidior. ¶Ex quo infertur quod si Baius armatus associauit Titiuz ad insultandum,vel occidendum aliquem licet ipse Baius nihil fecerit sed solum instetit ibi presens armatus dicitur dedisse auxiliuz z fauorez dicto Titio ratione predicta quia ex ipsius presentia Titius insultans fit audacior,insultatus vero efficitur timidior z hoc tenet Bald.in.l.raptores.in.ij.col.C.de episco.z cle.z Sali.in.d.l. vnica.C.de raptu virgi.Adde Soci.in consi.clvij.incipiente, cōsultatio.vers.iij.Ostenditur in.ij.parte.fol.xj.vbi hoc idem tenet.

4 ¶† Sequitur in Themate quod Titius cum socijs monialem raptam in domo Pamphili introduxerunt et ibi illam tenuerunt, quero qua pena puniatur iste Pamphilus:qui raptores ipsos cuz

moniali

Source : BIU Cujas

monialí scienter receptauit. dic qꝫ pena capitis dūtaxat punitur absq; bonorū publicatione: vt. d. l. vnica. §. penas autē: vbi dicitur qꝫ illi duntaxat qui raptui interfuerūt & principali raptori assisterunt illi tribus penis puniunt. s. pena capitis, perpetue infamie & omniū bonorū cōfiscationis siue publicationis & isti oēs poterunt a parētibus cōsanguineos, tutoribus & curatoribus a dñis vel patronis mulieris rapta impune occidi si in illo flagranti fuerint deprehensi, & dicunt Bal. & Sali. in. d. l. vnica. qꝫ hec facultas siue licentia occidendi dicit cōcessa etiā filijs & nepotibus mulieris rapte licet tex. illos nō exprimat, & hec virtute eiusdē vel maioris rationis que viget in filijs & nepotib⁹ q̄ in alijs cōsanguineis & agnatis.

5 ¶ † Ex quo dicto notāt ibi Bal. & Sali. qꝫ iniuria facta vni de domo vel de familia censetur esse facta toti familie & consanguinitati & vnusquisq; poterit iniuriā suā vindicare, & ideo isto casu nullus de cōsanguinitate poterit esse testis in huiusmodi causis, hoc tamen intellige vbi esset cōsuetudo qꝫ omnes de familia siue de consanguinitate reuocare soleant ad animū suū iniuriam factā consanguineo vel alteri de familia, ꝑm Cy. in. d. l. vnica. pro quo facit tex. in. l. j. C. si rector prouin. &c. & C. si quacun. predi. potesta. l. j. ¶ Ex hoc etiā nota ꝑm Sali. ibi dum querit an facultas illa occidēdi prestita censeatur illis personis de quibus ibi cōtra raptores masculorū quādo rapiuntur masculi causa libidinis. & concludit qꝫ non nec pene illius legis inferuntur cōtra ipsos. Bal. tamen ibi tenet contrarium quod illa lex & illius pene habeant locum etiam contra rapientes masculum et dicit esse casum ibi in dicta. l. vnica. in fin. sed text. ille hoc non probat, dum enim loquitur de masculis & feminis eisdem penis puniendis: loquitur de his qui associarunt siue dederunt auxilium raptori: & sic de personis delinquentibus: non autem de illo qui passus fuit rapinam: & ideo puto opinionez Salice. & sequacium esse veriorem, maxime: quia lex illa est multum exorbitans et odiosa, vt dicit ibi Salice. bene verum est qꝫ non solum parentibus et consanguineis: verum etiam et amicis licet huiusmodi violentie & rapine resistere: & ipsos violentos raptores etiam armis propulsare atq; abijcere, cum moderamine tamen inculpate tutele, vt dicit ibi glo. in dicta. l. vnica. ¶ † Per cuius doctrinam deciditur alia questio valde notabilis. Quod quotiescunq; aliquis esset insultatus a pluribus quod parentes & consanguinei ipsius insultati, et omnes qui sunt de illius familia poterunt licite et impune insultantibus ipsis resistere & illos propulsare etiam cum armis, & si quem offenderint vel occiderint in tali propulsatione et resistentia, non tenentur de homicidio nec alia pena, dummodo id fecerint cum moderamine inculpate tutele: qz iura permittunt consanguineo consanguineum suum defendere: ita dicit Salice. in dicta. l. vnica. vbi dicit quod istud etiam tenet glos. ibi. & glos. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. ¶ Sequitur nunc videndum quibus penis puniūtur Tyberius Fabius & Pompeus qui Titium raptorem: & socios post commissum facinus associarunt ad domum supradicti Pamphili. & breuiter dicas quod isti puniuntur pena capitis duntaxat absq; bonorum publicatione vel infamia: dicta. l. vnica. §. penas. ¶ Et nota quod isti non possunt a parentibus & consanguineis mulieris et alijs personis de quibus ibi impune interfici vel offendi sicut alij ex quo non dicuntur comperti in flagranti crimine: qz isti post commissum crimen

7 interuenerunt. ¶ † Ex quo dicto nota hoc vnuz quod est summe notandum quod hi qui prestiterunt auxilium & fauorem malefactori post commissum crimen associando illum & illi fauendo eundemq; defendendo mitius puniūtur quam illi qui delicto siue homicidio interfuerunt licet nihil fecerint. hoc probatur in dicta. l. vnica. secundum qꝫ illam declarat Bald. ibi. et Bald. in dicta. l. raptores. C. de episco. & cleri. & Salice. in dicta. l. vnica. in versi. ceteros. in. vj. parte sui commenti in quarta colum. in princ. hoc idem expresse dicit. quibus adde domi. Soci. in consil. clvij. incipiente, consultatio ista. versicu. iij. ostenditur in secunda parte. fol. xj. vbi hoc idem tenet. quod an sit verum: simpliciter patebit ex infra dicendis. ¶ Istorum enim qui prestant auxilium & fauorem principali malefactori plures sunt species: secundum quod notat glos. in Clemen. j. de penis. & supra alias tetigi verbum eadem. q. quorum quidam dicuntur socij ipsius principalis qui principaliter vadunt propter se: quidam alij dicuntur adherentes & sequaces qui veniūt propter alium & pro alterius interesse. quidam sunt persuasores & consultores qui persuasionibus & consilijs suis: animum & audaciam prestant principali malefactori ad dictum maleficium perpetrandum. quidam alij dicuntur mandatores qui hoc mandant expresse: vt fiat maleficiuz, & hi omnes sunt diuersi: diuersisq; penis puniuntur. videamus igitur de quolibet: & vt seruemus ordinem nature. videbimus primo de his que precedūt factum hoc est que fiunt ante factum quod est consilium: & persuasio ad maleficium

8 perpetrandum. ¶ † Et ideo primo quero an persuadēs vel consulens puniatur: & qua pena facto secuto & quid si factum non fuerit completum in totum sed pro parte, & quid si nihil actum sit an persuasor & consultor puniantur & qua pena: et anteq̄ ad vltoria deueniam. ¶ Quero an ille qui consulit & persuadet dicatur prestare opem & auxiliuz maleficio, ita qꝫ si statutum imponit penam prestanti opem & auxilium malefactori siue maleficio comprehendat etiam illum qui persuadet & consulit. Salice. in dicta. l. vnica. in. iiij. colum. arguit ad partes. primo quod sic, secundum autoritatem Catholicon & quorūdam humanarum literarum professorum. demum autoritate iuris concludit qꝫ nō: quia largo sumpto vocabulo & improprie dicitur prestare opem et auxilium ille qui persuadet et consulit, et pro hoc adducit textum in lege qui seruo. in primo et secundo responso. ff. de furtis. vbi dicitur quod ille qui persuasit seruo alieno vt fugeret & furtum faceret secuta fuga & facto furto: qui persuaserat tenetur domino actiōe furti: quasi

9 ope & consilio eius furtum factum fuerit. † dictio enim quasi est nota improprietatis, vt not. in. l. secunda. ff. de vsufruc. ear. rer. que vsu consu. & similiter verbum, videtur. de quo in dicta. l. qui seruo. denotat similitudinem & improprietatem, vt. l. non videtur. C. de in integ. resti. titulo generali, & sic concludit ipse Salic. quod qui cōsulit & persuadet de stricta & propria significatione vocabuli nō dicitur prestare opem & auxilium: & per consequens dicas qꝫ non comprehenditur in statuto imponente penam prestantibus opez & auxilium: quia statuta ipsa sunt exorbitantia: & vt plurimū odiosa & non debent extendi ad casum improprium sed proprie & stricte intelliguntur. l. secunda. C. de noxa. l. quicquid astringende. ff. de verbo. obliga. c. si papa. de priuileg. lib. vj. per Bartol. in. l. omnes populi. in. vj. q. principali. ff. de iusti. & iur. cum multis similibus. Reuertor nunc ad questionem nostram an persuasor et consultor puniatur & qua pena. & dic aut lex vel statutum imponit certaz penam persuasori et consultori facto secuto et aliam vel nullam penam facto non secuto: & tunc seruanda erit lex, prout clare loqui-

10 tur. † aut statutum vult qꝫ puniatur consulens & persuadens: sed nullam exprimit penam: & hic aduerte aut sumus in atrocioribus siue minoribus criminibus: & si querimus an facto demum secuto puniatur vel facto etiam non secuto dummodo tentādo peruenerit ad actum proximuz facto. Primo casu dic quod regulariter punitur consulens & persuadens eadem pena qua principalis delinquens puniretur facto secuto, vt. l. nihil. ff. ad leg. corne. de sicar. l. vtrum. ff. ad leg. pompe. de paricid. & ff. ad turpil. l. prima. §. incidit. & l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. hoc plus est in atrocioribus: quia facto etiam non secuto infertur pena consulenti. dicta. l. si quis non dicam rapere: sed contra hoc est qꝫ notatur in dicta. l. vnica. de raptu virgi. in. §. penas. versi. ceteros. vbi dicitur quod persuadens & consulens non punitur eadem pena sicut principalis raptor: sed minori. s. pena capitis duntaxat, vt ibi dicitur, sed dic qꝫ ideo ibi punit minori pena, quia lex ibi imposuit penam certam a qua non est recedendum: vt supra diximus, alias si non fuisset declarata certa pena eadem puniretur sicut principa-

11 lis: ita dicit Salice. in dicta. l. vnica. ¶ † Secundo vero casu quando sumus in minoribus criminibus vel in non atrocioribus: & tūc dic si statutum non imponit certam penam: sed mandat ipsum puniri punitur eadem pena per ea que proxime dixi. fallit tamē hoc quando delictum propter aliquam qualitatem vel accidens' diceretur grauius in persona delinquentis, prout est furtum manifestum qꝫ grauius punitur q̄ non manifestum: item, si ex forma statuti delictum magis esset punibile factum in vno loco q̄ in alio loco vel vno tempore magis q̄ altero, vel si diceret statutum, quod si reus inquisitus negauerit contenta in inquisitione puniatur in duplum, vt. l. contra negantem. C. ad leg. aquil. quia tunc consultor non punitur sicut delinquens: sed pena simplici, vt. ff. de furt. l. qui seruo. in princip. & l. is qui opem. eodem titulo. & ibi Barto. ¶ Predicta etiam limita esse vera quando principalis qui fecit delictum non fuisset alis facturus nisi precessisset consilium & persuasio illa: quando autem erat alias omnino facturus dic vt infra

12 dicam. ¶ † Quero nunc quid si delinquens erat alias omnino facturus id quod fecit, ab isto casu persuadens vel consulens puniatur. quidam dixerunt quod non: quia isto casu consulens non fuit causa delicti: vt in. l. non solum. §. si mandato. in versi. attilicinus. ff. de iniurijs. sumpto argumento a contrario sensu. ibi enim dicitur quod persuasit alicui nolenti inferre iniuriaz facere dicitur ibi quod tenetur persuadens ac si ipse fecisset. ratio est: quia ille qui fecit iniuriam non erat alis facturus, ergo si facturus erat non tenetur. pro quo facit etiam textus in. §. ope. institu. de obli. que ex delict. nasc. & hanc opinionem videtur tenere glos. in dicto versi. attilicinus. Quidam alij tenuerunt contrarium quod omnino consultor vel persuadens teneatur etiam si delinquens illud alias facturus erat, quia non debuit consultor & persuasor malo consilio suo iniquo viro augere malitiam & animum ad delinquendum, & iste est textus nota. vbi est casus in. l. j. §. persuadere. in fi. ff. de ser. corru. & ibi glo. & hoc etiam tenet Salice. in dicta. l. vnica. C. de rapt. virgi. cum hac tamen distinctione quod vbi delinquens non erat facturus persuasor non tenetur eadem pena sicut principalis per ea que supra proxime diximus vt dicto. §. persuadere. nisi in lege

Source : BIU Cujas

vel ſtatuto reperiretur certa pena expreſſa quo caſu illi ſtandum erit per ea que ſupra diximus.⁊nota.in dicta.l.vnica.§.penas.verſicu.ceteros.ſi vero erat malus de per ſe ⁊ illud delictum erat alias omnino facturus.⁊ in iſto caſu ſimiliter tenetur perſuadẽs:ſed minori pena quam iudex ſecundum qualitatem facti ⁊ conditionez perſone arbitrabitur maiorem aut minorẽ:⁊ ſecundũ etiam vehementiam ⁊ magnitudinem perſuaſionis ⁊ conſilij:alias enim ex leui verbo,perſuaſino enũciatiue aut iocoſe forſan prolato quis nõ tenetur nec diceretur propter hoc opem preſtitiſſe.d.§.ope.inſti. de obliga.que ex delic.naſ.⁊ iſtius opinionis fuit etiam Dyn. in c.nullus ex conſilio. de regu.iur.libro.vj. hoc idem videtur ſentire Bart.in.l.j.§.incidit.ff.ad turpil.qui text.in inſtigante loquitur quod idem eſt ſicut in perſuadente,⁊ dicit Salic. in dicta.l. vnica. Et non obſtant ea que ſupra dicebantur in.d.§.attilicinus.arguẽ
13 do a contrario ſenſu:† quia illud argumentum nunquam procedit quando tenderet contra legem, vel eſſet alteri legi contrarius,vt C.de condi.incert.l.ſi quis patrem.quod etiam tenet Salicet.ibi. ¶Hec tamen omnia que ſupra dixi de conſulente ⁊ perſuadente, intellige de illo qui malam perſuaſionem aut conſilium dedit ad effectum vt maleficium fieret non autem de eo qui dat bonum cõſilium vel bonam perſuaſionem: quia iſtud nomen conſilium, et perſuaſio in dubio poteſt adaptari ad bonum ſicut ad malum, et ideo non dicitur nec preſumitur malum niſi ſit adiecta illa qualitas mali:vt.d.l.j.§. perſuadere,⁊ alias diximus.ff.li.ij.q.x.vbi dictum fuit de veneno qõ ſimiliter poteſt comprehendere bonuz et malũ venenũ,vt.l.iij.in prin.⁊.§.adiectio.ff.ad leg.corne.de ſica.
14 et.l.prima.§.dolum.ff.de dolo. ¶† Quero nunc quid ſi perſuadens aut conſulens reuocauit conſilium ſuum, an delicto ſecuto teneatur.dic breuiter aut loquimur in mandãte: aut in conſulente.primo caſu ſufficit ſimplex reuocatio mandati ad euitandum penam:ita quod perueniat ad notitiam mandatarij,vt.l.ſi mandaſſet.ff.manda.et per Salice.plene in.l.non ideo minus in quarta.qõ.C.de accuſa.Secundo vero caſu non ſufficit ſimplex reuocatio,quinimo neceſſe eſt quod expreſſe fiat contraria perſuaſio, et ſic expreſſa diſſuaſio et conſilium diſſuaſiuum et negatiuum preheatur illi qui facturus erat delictum:ita quod veriſimiliter ⁊ probabiliter credatur quod ille non ſit amplius facturus nec adhuc ſufficit:ſed habet neceſſe ſi vult euitare penas denuntiare ⁊ notificare iſta illi contra quem datum erat cõſilium vt caueat ab illo qui querit ipſum offendere ⁊c.ita no.dicit Jnno.in.c.ad audientiam. de homicid.qõ tranſumptiue poſuit Bar.in.l.non ſolum.§.ſi mãdato.ff.de iniur.⁊ idem tenet etiam Salice.in dicta.l.vnica.in ver. quero quarto.in.v.colum.diuerſitatis eniz ratio poteſt eſſe iſta ſecundum eum:quia mandatum proceſſit ſolum gratia mandantis tantum dicta.l.non ſolum.§.ſi mandato.et veriſimile eſt qõ mandatarius qui facit pro alio ⁊ non pro ſe ſtatim audita reuocatione ceſſet ab opere. Perſuaſus vero ⁊ conſultus qui pro ſe agit non ſic facile ſe abſtinebit ab opere quod perficere intendit,argumen.l.ſecunda.ff.mandati.⁊.l.prima.§.perſuadere.in fine.ff.de ſer.corru. ¶Et quoniam diximus ſupra de his qui preſtant opem fauoris cuius opis fauor denotatur:⁊ intelligiẽ eoipſo quod quis eſt preſens maleficio licet nihil aliud agat:q; per illius preſentiam inſultans ſiue delinquens efficitur audacior aduerſarius vero efficitur timidior:vt latius diximus ſupra.
15 ¶† Reſtat nunc videre de his qui preſtant opem miniſterij ⁊ adiutorij corporaliter.Circa quod diſtingue aut quis preſtitit opez ſcienter aut ignoranter.ſi ignoranter,quia non putabat qui preſtitit opem illum cui preſtitit velle male facere ⁊ non tenetur: quia ignorantia facti illuz excuſat:nam in delictis ignorantia facti admittitur regulariter: quando quis non habuit animum delinquendi.l.prima.§. diuus.ff.ad legem corne.de ſicarijs.l. eum qui duas.C.de adul.l.qui contra legum.C.de inceſt.nup.l. item apud labeonem.§.ſi quis virginem.ff.de iniu.⁊ per Dy.in.c.nullus ex conſilio.de reg.iu. ¶Aut preſtans opem ſcienter preſtitit: ⁊ tunc aut preſtitit opem maleficio irregulari fiendo et non tenetur:vt.l. qui ſeruo.in prin.ff.de furt.ita dicit Sali.in.d.l.vnica.in ver.nunc tranſeamus ⁊c.ſed aduerte quia text.ille in dicta.l. qui ſeruo. loquitur in perſuadente,non in opem preſtante,de quo nos loquimur hic:⁊ ideo dubito ſatis de iſta deciſione ſuper qua poteris cogitare,aut maleficium erat regulare:⁊ tunc diſtingue aut nos loquimur de ope ⁊ auxilio preſtito ante factum,aut de ea que preſtatur in facto,aut de ea que preſtatur poſt factum.
16 ¶† Primo caſu quando ſumus ante factũ ⁊ quis preſtitit opem ſcienter tenetur,vt.l.qui ſeruo ſecundo reſponſo.ff. de furt. et.l.ſi pignore.§.qui ferramenta.eo.titu.et per Barto.in.l.is qui opez. ff.de furt.⁊ vide textum in.l.fina.C.de diſcuſ.lib.x.⁊.ff. de adult.l. qui domum.⁊.l.vtrum.ff.de parricid.et per Salice.in dicta.l.vnica.in.vj.colum.
¶Secundo vero caſu quãdo preſtatio opis fit tempore maleficij: vt quia preſtans concomitauit delinquentem ad patrandum delictum ⁊ nulli dubium eſt quod punitur,vt dicta.l.vnica.C. de rapto.virgi.in ver.ne igitur.et ver.penas autem.et.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſco.et cleri.et ibi Bald.et Bald.etiam in dicta.l.vnica.vbi etiam Salice.idem tenet.
17 ¶† Tertio autem caſu quando preſtatio opis fit poſt commiſſuz delictum.et hic aduerte:quia diuerſimode fit preſtatio opis delinquenti poſt commiſſum crimen:quod fit quatuor modis. Et primo interdum quis preſtat opem delinquenti vt euadat per viam fuge:tunc preſtans opem punitur,vt dicta.l.vnica.in verſi. penas autem de raptu virgi.et.l.prima et ſecunda:et per totum titulum C.de his qui latro.occulta.et.l.prima. §. quod autem.ff.de ſeru. corrup.et.l.is cuius ope.ff.de adulte.vide Barto.in dicta.l.is qui opem.ff.de furt. ¶Jnterdum autem quis preſtat opem criminoſo,vt euadat per viam iuſtitie vt cõmuniter faciunt aduocati,procuratores et ſimiles: et tunc talis preſtatio opis non eſt punibilis,ſed permiſſa a iure:quia vnicuiq; eſt permiſſum defendere incarceratum:vt.l.et ſi non defendantur.ff.de pen.quia defenſio eſt de iure nature.l.vt vim.et ibi Barto.ff.de iuſti.et iur. facit quod
18 no.Jnno.de ſenten.excommuni.c.ſolet. vbi dicit qõ † aduocatus non incidit in excommunicationem ſi ſcienter communicat cum excommunicato:quando ab eo petit conſilium in cauſa excommunicationis. ¶Jnterdum vero quis preſtat opem criminoſo, vt euadat per viam gratie ſiue miſericordie ſupplicando principi pro eo,et iſto caſu ſimiliter nullam penam meretur: quia non incumbit rei illicite qui petit gratiam a principe,vt.ff.de pen.l.relegati.§.fina.in fine.et.l.diui fratres.in principio.ff.eodem titulo. ¶Fallit hoc in damnato pro crimine leſe maieſtatis pro quo ſupplicare non licet.l.quiſquis.C.ad leg.iul.maieſta. ¶Fallit etiam in caſu.C.de nili aggeri.non rump.l.vnica.vbi ille qui rumpit aggeres nili:et deuiat curſus aquaruz a loco ⁊ alueo ſuo antiquo debet igne ibi concremari:conſcij vero ⁊ auxilium illi preſtantes cõfiſcatis omnibus bonis imperpetuum relegantur:ita quod nemini vnq̃ liceat pro ipſis ſupplicare:ita dicit ibi tex.⁊ hoc ideo:quia in lege ita reperitur expreſſum:vbi autem non eſſet lege prohibitum non impeditur quis nec debet puniri ſi exercet opera charitatis erga criminoſum:vnde dicunt docto.qõ non meretur penaz ille etiam qui preſtat alimoniam delinquenti quando eſt pauper quod eſt verum:vt dixi niſi aliter fuerit lege cautũ,vt.l. quiſquis.
19 C.ad leg.iuli.maieſta.et.c.vergentis.de hereti. ¶† Et faciunt ſecundum Salic.in dicta.l.vnica.ad ſtatutum quo cauetur quod nemo poſſit bannito preſtare opem:vt non comprehendantur iſti, qui propter iuſtitiam,gratiam vel charitatem preſtãt ſibi opem: ſed illi qui contra curiam et iuſtitiam preſtant ſibi opem:vt ſupra diximus.
¶Quero,nunc in caſibus in quibus preſtatio opis eſt punibilis: qua pena puniatur qui preſtitit.et breuiter dic ſm quod diximus ſupra in perſuaſione et conſilio aut eſt certa pena ſtatuta a lege, et illa eſt ſeruanda.l.vnica.C.de raptu virgi.et.l.vnica.C.de nili agge.⁊c.aut nulla reperitur pena expreſſa et determinata:et tunc aut nos loquimur de his qui preſtiterunt opem ante factum: et eodem modo puniuntur ſicut conſultores:vt ſupra diximus.aut in ipſo facto,⁊ puniuntur eadem pena:ſicut principalis delinquens vt dicta.l.vnica.C.de raptu virginum.in.§. ne igitur. aut loquimur de his qui preſtiterunt opem poſt factum:ſicut eſt ad fugam, et tunc ſi talis preſtatio opis cadit in aliquod certum delictum: aut pro illo facto ſit aliqua pena certa ſtatuta a lege ⁊ illa ſit ſeruanda:quando vero nulla pena certa ſit a lege ſtatuta:⁊ tunc puniatur minori pena q̃ ille qui tulit opem in ipſo facto:vt dicta.l.vnica. C.de raptu virgi.in.§.penas autem.et hoc idem tenent ibi Bal-
20 dus et Salicetus. ¶† Jterum quero quid ſi plures fuerunt qui preſtiterunt opem an pena omnium iſtorum ſit vniformis: vt ſic omnes pariter vnica pena puniantur vel diuerſis. Et breuiter dicas quod pene iſte ſunt difformes, ſecundum plus vel minus in eo qõ quis deliquerit:ita tenet Jnnocen.in.c.ſicut dignum.de homicid.idem eſt de iure ciuili ſicut dixit Salice. in dicta.l.vnica.C. de raptu virgi.in ſexta columna.vbi dicit quod diuerſe ſunt pene de iure ſtatute ſecundum qualitatem auxilij preſtiti ⁊ prauam intentionem preſtantis,vt dicto.c.ſicut dignum:nam ille qui dedit ope ſua tale auxilium delinquenti qõ patrauit et perfecit homicidium nulli dubiũ eſt qõ tenetur et ipſe de homicidio,ſi vero minus peccauerit ſecundum gradum culpe ſuccedet pena dicto.c. ſicut dignum.et.c.vt clericorum de vita ⁊ honeſta.clerico.et hec ſufficiant quo ad materiam iſtius opis. reuertor nunc ad reſiduum dicte.l.vnice.vt declaremus totam materiam ipſius raptus mulie
21 ris:⁊ ideo. ¶† Quero nunc quid ſi aliquis rapuit mulierem virginem vel viduam honeſte viuentem aut mulierem nuptam ex domo patris vel mariti:qua pena puniatur. Et breuiter dicas quod tam ipſe raptor q̃ eius ſocij fautores,defenſores,adherentes,et ſquaces,⁊ receptatores eiſdem penis puniũtur:quibus ſupra proxime diximus de rapientibus monialem,vt expreſſe cauetur in dicta.l.vnica.in princip.C.de raptu virgi.excepto quod bona ipſorum in iſtis caſibus applicantur ipſis mulieribus raptus pleno iure.d.l.

Source : BIU Cujas

iure.dicta.l.vnica.§.finautem ingenuã. ¶Item quero quid si aliquis rapuit seruam aut libertinam alterius.dic similiter qõ raptores puniuntur pena mortis:sed non patiuntur bonorum publicationem.vt dicta.l.vnica.in princip.et.§.ne autem.et.§.sequent.ꝛ eorum fautores etiam puniuntur,vt ibi:excepto quod eorum bo-
22 na non publicantur. ¶†Deinde quero,quid si spõsus rapuit spõsam suam propriam an puniatur ꝛ qua pena. ℜespond.qõ de iure ciuili punitur eisdem penis sicut ille qui rapuit mulierem honestam sibi nullo iure cõiunctam.dicta.l.vnica.§.quibus.ꝛ ibi vide. ¶De iure autem canonico nulla pena punitur sponsus qui sponsam suam rapuit cum qua prius precesserat nuptiarum consensus c.cum causa que.extra de rapto.et ibi glo.que melius hoc declarat,ꝛ nota.xxvij.q.j.raptus.ꝛ.c.lex illa.vbi hoc expresse probatur. Successiue quero quid si maritus rapuerit vxorem an subiiciatur penis de quibus in dicta.l.vnica.dic quod non vtroq; iure: quia omnes docto.concludunt qõ maritus habet plenum ius in personam vxoris sue.intellige tamen cum illa cũ qua consummauit matrimonium,vt dicto.c.cum causa.extra de raptu.ꝛ.l.fina.C.de lib. homi.exhib.et ita tenent Bald.et Salice.in dicta.l.vnica.ꝛ canonistę in dicto.c.causa que:sed quia dicta lex vnica.loquitur de viro
23 rapiente mulierem. ¶†Quid econtra si mulier rapiat virum causa libidinis.videretur esse idem dicendum: quia ista sunt synonima:tamen breuiter dicas contrarium qõ dispositio illius legis nõ habet locum in muliere rapiente virum ex quo non viget eadem ratio iniuriarum in hoc casu sicut in alio:ita tenent Bald.et Sali. in dicta.l.vnica.ꝛ est communis opinio omnium docto. ¶Idem etiam dicendum est in viro rapiente alium virum causa libidinis: quia non comprehenditur sub illa lege.ita tenet Salice.et Bald.
24 ibi,et diximus supra ea.qõ.in princi. †Sequitur ibi in tex. quod nuptie procedere debent de consensu parẽtum ipsius puelle alias nonvalent.dic qõ hoc est verum de iure ciuili,vt ibi dicitur.Secus de iure canonico,vt dicto.c.causa que.ꝛ.c.fina.de rapto.et.xxvij. qõ.secunda.raptus.ꝛ.c.lex illa.Et ideo dicitur etiam ibi qõ puella nubere non potest ipsi raptori etiam si parentes consentiãt:qui si iniuriam ipsam remiserint et dictis nuptijs consenserint debẽt deportari.ita dicit expresse textus in dicta.l.vnica.de raptu.§.penulti.in fin.cuius contrarium disponitur de iure canonico.dicto c.causa que.ꝛ.c.fin.extra de rapto.vbi est casus qõ si raptor rapuerit virginem,cum qua nullus nuptiarum consensus prius interuenerat,ꝛ dato qõ mulier rapta fuerit inuita,si tamen postea consenserit et placuerit sibi suo raptori nubere nihil obstat quo minus possit illi impune nubere.dicto.c.finali.quod nota:quia cum causa matrimonij sit spiritualis et reguletur a iure canonico, vt in.c. debet.de bigam.debemus in hoc stare dispositioni iuris canonici. c.per venerabilem.qui fil.sint legiti.et.c.si diligenti.de foro competen.et not.per docto.in.c.solite.de maio.et obedien.et in.c. nuit.de iudicijs.

25 ¶†Ultimo in hac decima questione quero quid si rapta fuerit meretrix causa libidinis concubina plurium aut alia mulier impudica an raptores subiiciantur penis dicte.l.vnice.C.de rapto. virgi.Barto.in.l.verum.in fi.ff.de furt.et in.l.tertia.in fine.ff.de condi.ob tur.cau.dicit quod non.et ita etiam videtur sentire Bal.in dicta.l.vnica.C.de raptu.ꝛ ideo dicunt docto.quod qui rapit meretricem libidinis ꝛ eadem de causa tenet illam inclusam in domo per plures horas ꝛ dies nõ tenetur de priuato carcere, nec tenetur etiam de vi priuata dicta.l.verum.et ibi Barto.et hoc idem tenet Salic.in dicta.l.vnica.in.ij.col.in ver.oppo.prima.ꝛc.ꝛ ita etiam tenet glo.in.d.l.vnica.in ver.viduarum.

¶Nota tamen vnum quod dicit dominus Matth.de mathesi.in singu.suo.ciij.quod incipit,nota vnum quod solent vulgares ꝛc. vbi dicit quod licet isti qui capiunt et detinent inclusas meretrices violenter in domo priuata causa libidinis non teneantur de priuato carcere nec de vi publica,vt per Barto.in dicta.l.verum.ff. de furtis.tamen tenentur actione iniuriarum ipsi mulieri, que quidem iniurie possent esse adeo atroces attenta qualitate facti ꝛ personarum conditione quod iudex posset arbitrari penam mortis esse inferendam contra dictum raptorem ꝛ detentorem,et allegat doctrinam Barto.in.l.fina.ff.de rer.diuisi.sed parcat mihi excellentia sua:quia dictum suum non puto esse verum ex quo iura per ipsum allegata hoc non probant.et Barto.etiam in dicta.l.fina.ff.de rerum diui.nullum verbum facit de ista materia in libro
26 meo. ¶†Sed quero quid si meretrix illa desierat iam meretricari ꝛ ceperat honeste viuere,prout probari poterat:quia iam penituerat ipsaꝛ preterite vite,si huiusmodi mulier rapta fuerit an raptor puniatur,ac si mulierem honestam rapuisset:vt habetur in.d.l.vnica in prin.C.de raptu vir.Sali.secutus opi.Lyn.in.d.l.vnica.dicit qõ isto casu raptor subiicitur eisdem penis de quibus in dicta l.vnica.quia sufficit quod mulier illa honeste viuat tempore raptus.lex enim illa non requirit vitam preteritam: sed presentem duntaxat que est tempore raptus.vnde si reperitur honesta tempore raptus pena committitur alias non.ita tenet Salice. in dicta.l.vnica.qui dicit hoc esse de mente Lyn.ibi, idem etiam tenet Bal.expresse in dicta.l.vnica.vbi dicit quod aut in muliere illa apparebant signa penitentie:quia nolebat amplius meretricari,vt quia practicabat cõtinue inter honestas mulieres:ꝛ euitabat multum consortia inhonesta tam virorum quam mulierũ:que aliquãtulum sibi suspecta videbantur ꝛ alia cuncta opera honesta ꝛ laudabilia faciebat que honeste et pudice mulieres facere solent, et isto casu idem iudicandum erit de illa sicut de alijs honestis, ꝛ pu-
27 dicis mulieribus. ¶†Aut preterite vite nondum bene penituerat:quia adhuc impudice viuebat ꝛ si non publice saltem secrete: ꝛ noctis tempore admittebat plures in domo ꝛ plurium virorum patiebatur amplexus. isto casu iudicandum erit de illa sicut de meretrice,vt.C.de nup.l.imperialis.ꝛ dicit ipse Bal. quod istud est satis tolerabile, qõ isto casu non habeat locum dispositio.d.l.vnice.ꝛ per hec sum expeditus de ista pulcherrima.q.

Summarium.

1 ☞Coitus cuꝫ nupta,habitus que honesta putatur,sed in occulto plures admittit,an sit punibilis.
2 Coitus omnis de iure canonico extra matrimoniuꝫ est punibilis.

DEcimo quero quid si
1 †mulier nupta aut vidua que publice retinet nomen honeste matrone occulte tamen plurium virorum admittere consueuit amplexus an coitus habitus cum mulieribus huiusmodi sit punibilis ꝛ qua pena:ꝛ breuiter dicas qꝫ quãprimũ mulier cepit meretricari ꝛ inhoneste viuere:siue secrete hoc faciat siue publice perdit florez pudoris:ꝛ nomen honeste matrone,vt.l.inter liberas.ꝛ ibi Bart. ff.de adulte.et insti.de publi.iudi.§.item lex iulia:ꝛ ibi do.Joã. fabri.qui igitur concubuit cum ipsis mulieribus istius conditionis nullam penam meretur de iure ciuili,vt.d.l.verum.ꝛ ibi Bar. ff.de fur.et est glo.ꝛ in.d.l.vnica.C.de rapto.virg. et Bar.in.l.ij. ff.de condi.ob turpem cau.vide textum not.in.l.que adulterium.
2 C.de adulte.qui tex.loquitur de nupta ꝛ vidua.†Fateor bene qõ de iure canonico iste coitus non erit impunibilis:quia illo iure omnis coitus preter vxorium est punibilis.xxxij.questio.v.c. meretrices.

Summarium.

1 ☞Judeus cognoscẽs carnaliter christianam aut christianus hebream quas debeat luere penas.
2 Christianus ignoranter matrimonium cum hebrea cõtrahens nõ punitur:secus si scienter.
3 Pena adulterij est capitalis,que infligitur etiam his qui mulieribus hebreis scienter se commiscent.
Liberi ex matrimonio inter Christianum ꝛ hebream sunt illegitimi.
4 Papa dispensare non potest qõ christianus cum hebrea contrahat,aut contra,nisi precedente baptismo.
5 Christianus excommunicatur qui cum muliere hebrea matrimonium contrahit.
6 Judeus christiane mulieri se commiscens condigna animaduersione punitur.
Animaduersionis condignus appellatione venit etiam mors.
7 Judeus copulam fornicariam habẽs cum christiana virilium amputatione punitur.ꝛ nu.8.
9 Judeus ignoranter concumbens cum muliere christiana qualiter puniatur.
10 Presumptio quedam fraudis est in iudeo cum christiana cõcumbenti.
11 Hebrei non deferentes habitum distinctum ab habitibus christianorum puniuntur.

UNdecimo quero quid si
1 †Judeus carnaliter cognouerit mulierem christianam vel econtra christianus coitum carnis habuit cum muliere hebrea qua pena puniatur. ℜespondetur,aut illam cognouit carnaliter in figura matrimonij aut in actu fornicationis: si in figura matrimonij:aut loquimur de iure canonico et matrimonium est ipso iure nullum:ideo fit separatio incontinenti. xxvij. questione prima cane.ꝛ.c.si quis.ꝛ.c.in nõnullis.de iude.in foro conscientie puniũ tur pena septem annorum.de qua in.c.hoc ipsum.xxxiij.questio.
2 ij.ꝛ diximus supra eodem titu.q.secunda ꝛ tertia. ¶†In foro autem contentioso coram iudice ecclesiastico,dic aut contraxit ignoranter in figura matrimonij:ꝛ non punitur aliqua pena secunduꝫ

Source : BIU Cujas

quod tenet ℣Pano. in dicto. c. in nonnullis ratio est: quia dabat operam rei licite: vt alias late diximus supra eod. questio. prima & secunda & tertia, aut sciẽter & punitur pena excommunicationis & nihilominus separantur, vt supra dictum est, per doctrinam Abba. in dicto. c. nonnullis, argumen. tex. in. c. si quis episcopus. aut presbyter. iuncta gl. xxvij. q. j. & omnino, adinuicem separantur, vt ibi, vide textum nota. & c. si quis. xxviij. questio. prima. qui vult qõ penitus a communione fidelium separentur. ¶ De iure autem ciuili aut illam cognouit in actu fornicationis, aut in figura matrimonij: si per matrimonium, aut scienter, aut ignoranter contraxit cum illa. si scienter primo principaliter matrimonium nullum est quia verum et proprium matrimonium est communicatio diuini iuris. l. prima. ff. de ritu nupt. et. l. aduersus. ff. de crimi. expil. heredi. que quidem communicatio esse non potest inter iudeum & christianam vel econtra inter christianum & iudeam. xxviij. q. j. caue. c.
3 seq. & c. si quis. vbi est casus, et †isti de iure ciuili sunt pena adulterij puniendi que est pena mortis, vt late diximus supra eod. in. q. adulterij, sed aduerte qõ per illam commixtionem non committitur proprie adulterium, sed crimen illud vicem adulterij obtinet, vt. C. de iude. l. ne quis christianam. immo videtur esse deterioris cõditionis quã adulterium: quia sine temporis prefinitiõe a quocunq; poterit accusari iste coitus qõ nõ est sic in adulterio proprio vt. l. miles. §. si pater. §. mulier. et. §. sexaginta. ff. eodem titu. item poterit vnusquisq; illos accusare absq; inscriptione talionis pene, vt dicit glo. in. d. l. ne quis. ¶ Si vero ex coitu huiusmodi liberos susceperint non sunt legitimi aliquo pacto ex quo nullus erat matrimonium inter parentes: illos tamen puto vt incestuosos filios appellari non posse: ita vt nec a patre alendi sint, argumento eorum: que habentur in aut. de incest. nup. in princip. & in authẽ. excomplexu eo. C. eo. titu. immo videtur esse grauius istud quam coire cum propria consanguinea: quia per coitum consanguinee violantur iura consanguinitatis duntaxat, vt in cap. primo et secundo. de consanguini. et affinita. quia remoto vinculo consanguinitatis potest esse matrimonium inter eos cum sint ambo christiani, & hinc est quod sepius dispensantur a summo pontifice: vt tota die videmus: sed per istam aliam commixtionem fit iniuria duobus sacramentis. primo fit iniuria baptismo, & vniuerse christiane religioni, vt. xxviij. qõ. prima caue. c. non oportet. et. c. sequen. fit etiam iniuria sacramento matrimonij quod conantur contrahere contra legum institutiones. dicta. l. ne quis. C. de iude. et. l. prima.
4 ff. de ritu nupt. †nec vnquam poterit tale matrimonium siue potius adulterina commixtio a sede apostolica dispensari: nisi precedat baptismatis sacramentum. dicto cap. non oportet. et ibi glos. merito illorum proles tanquam incestuosa et damnabilis debet censeri incapax omnis successionis generaliter. dicta authen. complexu. et ex quod habetur in corpore. & istud etiam videtur esse de mente Oldra. in consilio. cccxxxiij. quod incipit, qualiter punitur iudeus &c. ¶ Si vero ignoranter contraxerunt et excusantur a pena, secundum quod dicit glo. in. c. in nonnullis. de iude. quam sequitur ibi Abb. et alij dicentes qõ ista est ignorantia facti merito indulget excusationem, vt. l. prima. et ibi Barto. ff. de iur. et fact. ignoran. & in. c. ignorantia. de reg. iur. lib. vj.
¶ Sed nota ista ignorantia poterit illis prodesse si incontinenti absq; mora postq; habuerint notitiam de tali impedimẽto se adinuicem separauerint alias non euitant penas predictas: quia videntur consentire in illo peccato. et velle illum damnatum coitũ continuare secundum ea que habentur in illo nota. textu in. l. qui contra legum. C. de incest. nup. et ibi Bald. et Salice.
5 ¶ †De iure vero canonico pro huiusmodi matrimonio sic contracto est pena excommunicationis perpetue. xxviij. questio. prima caue. cum duobus capit. sequen. ¶ Si vero illam cognouit in actu fornicationis: et eadem distinctio reperitur, aut scienter aut ignoranter: si scienter aut loquimur de iure canonico. secũdum antiquam legem ℣Moysis: et indistincte erat pena mortis. ij. questi. vij. nos si incompetenter. §. sed notandum. versi. natham. et. §. his ita. versicu. multa enim. & xxiij. qõ. quinta. c. reos. §. natham. & §. multa enim. vbi est idem casus, dicitur enim ibi quod iudex iudeũ cum madianita coeuntem gladio transfixit et fuit reputatum ad iustitiam.
6 ¶ †De iure vero pontificio in foro contentioso quidam dixerũt idem esse quod iudeus qui in huiusmodi crimine incidit tradendus sit curie seculari condigna animaduersione puniendus. que verba denotant penam mortis, vt infra dicam: quando per iudicẽ ecclesiasticum cognoscitur de crimine ipso. ita quod puniatur vltimo suplicio tradi debet curie seculari. ita tenet do. Feli. in dicto. c. in nonnullis. que quidem verba animaduersionis denotant: vt dixi maximum arbitrium continẽs etiam mortem, secundum domi. Feli. ibi qui allegat ad hoc bonum textuz in. c. vt inquisitionis circa medium. de hereti. lib. vj. vbi textus ille loquendo iudicibus et dominis temporalibus per verbum istud animaduersionis demõstratur pena mortis. Oldra. tamen in consilio. cccxxxiij. qõ incipit qualiter puniatur &c. consuluit in fauorem cuiusdam iudei qui carnaliter cognouerat mulierem christianam que erat mulier impudica & meretrix, secũdum qõ apparet ex verbis suis. vbi demum cõcludit quãdo non deberet puniri iste iudeus pena mortis pro isto coitu: sed alia graui pena citra mortem: tamen attestatur vidisse
7 in ciuitate Auenionen. †amputari virilia cuidam hebreo pro isto crimine. qõ tamen dicit esse verum quando est simplex fornicatio que non habet annexam aliquam qualitatem que aggranat delictum sicut est stuprum vel adulterium. quãdo mulier esset honesta quia tunc non negat iudeus debere puniri maioribus penis, sicut alias diximus supra in Christianis: & vt clarius materia ista aperiatur, dic vt infra sequitur: maxime quo ad dictum verbum animaduersionis quod vt dixi denotat et comprehendit penam mortis: maxime quando referuntur ad potestates dominos temporales & iudices &c. vt dicit textus in dicto. c. vt inquisitionis. de hereti. libro sexto: ibi dum dicitur. potestates domini temporales rectores{q;} & eorum officiales. de predictis animaduersionẽ assumant &c. que quidem animaduersio denotat penam mortis vt diximus: idẽ tenent Joã. an. & Domi. de sancto gemi. in. d. c. vt inquisitionis. et Ant. de but. fm qõ refert idem Feli. in dicto. c. in nonnullis. in fi. idem tenet in consil. xij. vbi dicit qõ istud verbum in terminis no-
8 stris denotat penam mortis. †Quidã tamen fuerunt in contraria opin. qõ iudeus propter hoc delictũ non sit puniendus pena mortis: sed alia minori pena. puta deportationis pecuniaria vel alia huiusmodi arbitrio iudicis declaranda. hanc opin. tenuit ℣Pet. de vbal. de peru. in consi. lxxv. qõ incipit: quidã dictus gaius. & ℣Roma. in cõsi. clv. quod incipit, an iudeus qui cognoscit christianam. Joan. calde. in consi. xij. de foro compe. hanc etiam opi. videtur tenere glos. in dicto. c. in nonnullis. super versi. animaduersionis. dicens quod erit pena pecuniaria vel alia temporalis arbitrio iudicis, & sic videtur excludere mortem. Oldra. etiam in cõsi. cccxxxiij. quod incipit, qualiter puniatur iudeus. vbi dicit qõ dum ipse esset in ciuitate Auenionen. vidit pro isto crimine cuidam hebreo amputari testiculos. Ego enim in istis terminis attenderẽ ad cõditionem personarum, & maxime mulieris, an esset honesta matrona sine mulier nobilis aut vilis conditionis, vel inhoneste vite: vt sunt iste meretricule & vulgares mulieres. item an iudeus semel tantuz nacta occasione in istud crimẽ inciderit, vel iuxta etatem an iunior sit minor. xxv. annis vel maior ad quadragenariũ accedens vel circa, & an sit vxoratus, vel solutus, vel talis sit qui als erat honeste cõditionis aut potius pluries illud idem commiserit vel ad id perpetrandum longo tempore vacauerat aut non vnam tantum mulierem: sed plures & plures sub eisdem amplexibus subiecerat & similia: vt fm personarum conditionem facti contingentiam et criminis turpitudinem siue delinquendi consuetudinem quandoq; leuem quandoq; grauem, quandoq; grauissimam mortis penã imponerem. iuxta notata per Abb. in. c. ij. de fortile. & idem Abb. in d. c. in nonnullis. de iude. & per ℣Datheſi. in sing. suo de quo supra
9 eo. in. x. qõ. in fine. ¶ †Si vero ignoranter huiusmodi scelus patratum fuerit aut fuit cum nupta, & erit pena adulterij, aut cum virgine vel vidua honeste viuente & erit pena stupri ac si esset factum cũ muliere christiana de quibus latius dictum fuit supra eod. titu. in vj. & vij. q. ℣Quis glo. in dicto. c. in nõnullis videatur velle qõ parcitur hebreo vel hebree quando ignoranter fecerunt vbi dicitur qõ qui errauerit excusatur: sed illud debet intelligi quando errauit in facto, & illam cognouit in figuram matrimonij nõ autem in actu fornicationis: vt hic. aut erat mulier vilis conditionis & inhoneste vite. s. meretrix occulta vel publica & erit pena arbitraria citra mortem: tamen ita videtur sentire glo. in. d. c. in nonnullis. in ver. per errorem: idem tenet Jo. an. in. c. cum quis. de regu. in. li. vj. in
10 mercurialibus. & Jo. an. in. d. c. cuz quis. Abb. & Feli. in. d. c. in nõnullis. †Sed aduerte quod contra istam ignorantiam facti in iudeo adest quedam presumptio fraudis & doli ex quo nõ videtur carere culpa quod est quando iudeus ambulat sine signo deferri soli to ab hebreis per quod separatim cognoscũtur a christianis, prout deferre tenentur, vt habetur in. d. c. in nõnullis. & quoties non deferunt illud videntur esse in dolo nec poterunt se excusare propter ignorantiam ratione presumpti doli. d. c. in nonnullis. ℣Mulieres vero hebree nullum signum deferre solent distinctum a christianis sicut masculi, maxime de consuetudine, vt diu vidi maximã copiam in vrbe ℣Romana, & alibi & nullam vnq; vidi deferre habitum aut signum aliquod per quod cognosceretur a christianis mulieribus, & ideo putarem magis excusandum esse christianum qui haberet coitum cũ hebrea quam hebreus qui coitum habuerit cũ christiana: q; primo casu potest esse excusabilis ignorantia facti ratione indifferẽtis & vniformis habitus quod non est in secundo casu in quo nõ videtur posse adaptari excusatio aliqua ratione igno
11 rantie saltem respectu mulieris christiane. †& propterea dicit tex. in. d. c. in nonnullis. quod grauiter puniendi sunt hebrei qui non deferunt habitum distinctum a christianis vt cognoscantur ab omnibus. ¶ Juxta hec quero quid si turchus, morus, hereticus, saracenus,

Source : BIU Cujas

racenus vel alius quicunq; extranee fidei profesor rem carnalem habuerit cum muliere christiana vel christianus vir cū eorum mulieribus respectiue carnaliter se commiscuerit quibus penis subiacebunt. respond. quod in his adhibetur similis distinctio de qua supra, aut in figura matrimonij, aut in actu fornicatiōis, & aut sciēter aut ignoranter: & tunc aut erat minor cum fecit in forma matrimonij, aut erat minor iuxta distinctionem supra proxime factam, & eisdem penis puniuntur de quibus ibi per tex. in. d. c. in nonnullis. in princ. vbi loquitur etiam de sarracenis, & ratio ibi apposita concludit etiam in alijs premissis, ita etiam videtur sentire glo. in d. c. in nonnullis. q̄ eadem sit ratio in alijs que est in iudeis per iura predicta, & idem etiam videtur innuere tex. ibi dum loquitur de sarracenis, & notatur in rub. & in. c. j. eo. tit.

Summarium.

1 ☞ Custos carcerum rem explens carnalem cum muliere incarcerata qualiter puniatur.
2 Custos carcerum mulierez incarceratam honeste custodire debet.

1 Decimotertio vidēdū esse putauī † quid si officialis vel custos carcerū rē carnalem expleuerit cum muliere incarcerata qua pena puniatur. Respond. aut mulier illa erat honeste vite cōditionis & fame, & isto casu officialis siue custos huiusmodi punitur eadem pena qua punitur tutor qui pupillam cuius tutelam gesserat vel gereret stupraūit. de qua dictuz fuit late supra eo. titu. questio. vij. vbi diximus plene de stupro. in vj. fallen. eadem enim ratio militat in vtroq;. quemadmotum autem tutor tenetur alere pupillam & illam honestis moribus conseruare. s. illius personam, ex quo principaliter datur persone, secundario autem rebus. ff. de admini. tuto. l. cum plures. ℌ. in primis. & C. de alim. pupil. prestand. l. fi. insti. qui tut. da. pos. ℌ. ad certum. ver. certe. & ibi glo. † eodem modo custos carcerum tenetur diligenter & honeste custodire & alere mulierem incarceratam & illaz illesam supplicio vel innocentie conseruare: vt. l. j. & l. fi. C. de custo. reo. quia aliter faciendo esset vehemēs suspitio immo presumptio fraudis aut corruptionis contra ipsum officialem: & ista fuit doctrina illius antiqui & famosi doc. d. Jo. fabri. insti. de publi. iudi. ℌ. item lex iulia. quem refert & sequitur generosus practicus. d. Paris de put. in suo trac. de syndi. in. c. adulterium. ℌ. siue.
2

Summarium.

1 ☞ Vir siue maritus secundo nuptias contrahens prima viuente vxore qua pena mulctetur.
2 Rumpi non potest quod nullum est.
3 Errans in facto excusatur, non autem in iure, si maior sit.

1 Decimoquarto quero Titius † habens vxorem adhuc viuentem contraxit matrimoniū cū secunda, qua pena puniatur, & ita econtra domina Cornelia existens coniugata contraxit matrimonium cum secundo vtroq; casu carnali copula subsecuta, & quid agendum sit de secunda vxore vel secundo viro reuertēte primo vel prima. Respō. dic q̄ aut istud secūdum matrimonium contractum fuit scienter aut ignoranter, siue ab vtroq; vel ab altero tantum. Primo casu quo ad validitatem matrimonij secundi certum est quod nullum est: quia ℣ primum constat de vita priorīs coniugis, statim fit separatio secundi: non
2 quod rumpatur siue diuidatur matrimonium: † quia quod nullū est rumpi non potest. l. j. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & l. si post mortem. ℌ. fi. ff. de bono. pos. contra tab. sed fit separatio & declaratio nullitatis huius secundi matrimonij, & reuertitur ad primum vel primam coniugem. c. nuper. de bigam. c. accepisti. de sponsa duo. aget enim penitentiam de peccato. d. c. accepisti. xxxiij. distin. c. fraternitatis. lxxxij. dist. presbyter. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. penas vero iuris ciuilis de quibus in. d. l. euz qui duas. ff. de adul. & l. ℣ quis. C. eo. titu. propter ignorantiam euadet: dummodo ignorantia sit
3 in facto probabilis. † si vero errassent in iure putantes posse contrahi cum duabus: secus esset nisi essent minores ambo vel alter ipsorum de quibus late habetur in. d. l. si adulterium cum incestu. ℌ. idem pollioni & ibi Bar. ff. de adul. & l. qui contra legū. C. de incest. nup. vbi est optimus tex. & glo. ibi. Bal. Sali. & alij, & s. etiam diximus. eo. tit. in. vij. & xij. qq. Secundo vero casu quando scienter grauius puniuntur: quia de iure caconico est excōicatus. d. c. accepisti. & d. c. nuper. et nihilominus tenetur illam vel illum dimittere. de iure aūt ciuili est infamis ipso iure. d. l. eum qui duas. & l. j. in fi. ff. de his qui not. infa. & vir punitur de adulterio si secūda erat coniugata, & econtra: mulier si vir erat vxoratus. d. l. ℣ quis. in fi. et auf. sed hodie. C. de adult. si vero mulier erat soluta de stupro eodem modo: mulier si vir erat solutus. d. l. euz qui. & l. inter liberas. & l. stuprum. ff. de adul. & insti. de pub. iudi. ℌ. item lex iulia. ℣ Puto etiam q̄ patiuntur alias penas quādo scienter contraxerunt: q̄ omnia eorū bona confiscantur q̄ñ sunt sine prole legitima & mittūtur in perpetuū exilium, vt in auf. de incest. nup. in prin. & l. qui cōtra legum. C. eo. tit. & dixi late. s. eo. in. ij. & iij. qq. Sed quid si alter duntaxat scienter contraxit, alter vero ignorans erat: & ille qui sciēter cōtraxit aliquid donauerit ignoranti, an soluto huiusmodi matrimonio competit repetitio bonor donatorum ipsi donanti aduersus dictum donatarium. dic q̄ non. vide glo. not. in. l. eum qui duas. & in. d. l. qui contra legum. & diximus. s. eo. tit. q. iij. vj. & vij. in fi. si vero vterq; ignoranter & ambo bona fide contraxerunt competit repetitio vt ibi dicitur.

Summarium.

1 ☞ Sacerdos & monachus eandem cognoscentes mulierem qua pena plectantur.
2 Monachus fornicans sacrilegium cōmittit, clericus vero stupruū.
3 Filij presbyterorum progeniti post susceptos ordines dicūtur incestuosi.
4 Clericus in sacris pro fornicatione simplici nō debet deponi: sed tantum suspendi.

1 Decimoquinto et vltimo † non omittam silentio hanc notabilē questionez que sepius occurrit in facto presbyter associatur cum monacho siue a liquo religioso cuiuscunq; religionis professo: & ambo cum eadē muliere fornicantur. quero qua pena puniantur: itē q̄ crimē ex isto coitu oriatur. Respon. aut mulier erat honeste vite, & tūc si nupta erat adulterium. si vero soluta & laica stuprum, vt. s. latius diximus. in. vj. & vij. q. si autem erat impudica vel meretrix simplex fornicatio, vt supra dixi. d. q. vj. & vij. Quidam vero dixerunt quod oritur sacrilegium tam respectu presbyteri quam monachi propter sacramēto rum ecclesiasticorum lesionem. xxvij. q. j. c. virginibus. & c. impudi
2 cas. & c. si qua monacharum: veritas tamen est ista † q̄ monachus duntaxat vel alius regularis sacerdos cōmittit sacrilegium, clericus vero stuprum dūtaxat aut adulterium si erat nupta vel simplicem fornicationez, si mulier impudica erat vel meretrix. & ratio est ista q̄ monachus per fornicationem non solum ledit sacramentū sacrorum ordinum: verum etiam frangit et violat votum sue religionis in qua expresse vouit castitatem, clericus vero secularis tacite videtur vouisse castitatem in assumptione sacrorū ordinum, & propterea non est adeo graue peccatū in eo qui dicitur clericus secularis sicut in monacho qui est regularis, vt dicit Jo. de imo. in cle. ad nostram. de hereti. qui dixit q̄ monachus de sacrilegio: clericus vero siue presbyter de adulterio, stupro, aut simplici fornicatione punietur. lxxxij. dist. presbyter. ij. q. vij. c. paulus alias lator. ¶ Sed contra predicta est glo. no. in. l. ij. in fi. in ver. filij. C. de epis.
3 & cle. que vult † q̄ filij clericorū siue presbyterorum post susceptos sacros ordines progeniti dicuntur incestuosi ex quo sequitur q̄ existens in sacris etiam per simplicem fornicationē habitā cū muliere soluta & impudica dicitur cōmittere incestum ratione lesionis sacrorum ordinum & omnes filij inde susceptī dicuntur incestuosi, quam glo. tenet & sequitur ibi Bar. quā dicit esse notandam. Bal. similiter ibi illam approbat & alij doc. cōmuniter, sed Bet. de bellaperti. dicebat contra q̄ illi filij dicuntur spurij non autem incestuosi. Deinde Bal. dicit quod ista. q. fuit in facto & reuocabatur in dubium vtrum cum clerico in sacris fieret incestus & demum cōclusum fuit quod sic per illam glo. & q̄ in isto crimine cessat abolitio sicut in coitu habito cum moniali q̄ sicut illa est spōsa Christi ita iste est spōsus ecclesie: & hec sunt verba Bal. in. d. l. ij. de qua. q. meminit etiam Bal. in. l. si quis incesti. C. de incest. nupt. & cum illa glo. transire videntur doct. cōiter de iure ciuili: sed ego reperio Jo. de ana. in. c. significauit. de adult. qui dicit quod illa gl. est val de periculosa & reprobata de iure canonico, & q̄ sacerdotes debereēt illam abradare de libro. C. q̄ ipse tenet ibi. & ¶ Panor. Jo. de imo. & alij canoniste communiter in. c. vt clericorum. de vita & honest. cle
4 rico. & Abb. in. c. at si clerici. de iudi. † quod clericus in sacris constitutus pro simplici fornicatione non qualificata hodie non debet deponi sed suspēdi. xxxiij. dist. fraternitatis: sed si ex illo coitu oriretur incestus fieret depositio, vt late diximus supra eo. tit. q. ij. et iij. & per Abb. in. d. c. at si clerici. Joan. de imo. in. d. c. vt clericorū. Hostien. in sum. in tit. de adulte. in princip. & Jo. de ana. in. d. c. significauit: quid dicendum. Ego enim in hac re puto saluo semper saniori iudicio: ita esse distinguendum q̄ aut nos sumus in terris imperij & tractatur de successione bonorum que proprie pertinet

Source : BIU Cujas

ad ius ciuile: & isto casu tenerez glo. predictã. & opi. Bal. & aliorũ. si vero sumus in terris ecclesie & tenerẽ opinionẽ canonistarum, maxime quando agitur de rebus ecclesiasticis, vel de puniendo personam clerici, arg. eorum que habent in. c. per venerabilẽ. qui fil. sint legi. c. solite. de maio. & obed. & c. at si clerici. de iud. c. cum contingat. de foro compe. cum similibus.

De Questionibus & tortura.

Liber quartus.

In superioribus titulis vidimus de pluribus criminibus reisq; ipsorum & penis: sed q; accidit quãdoq; qõ crimina ipsa non sunt bene probata: et iudex non potest deuenire ad sententiaz non precedente rei confessione vel apertissimis probationibus: vt. l. sciant cũcti. C. de proba. tamen cõtra ipsum reum multoties laborat infamia & alia indicia vigent propter que necessario deuenĩ dum est ad torturam in qua vel necesse erit reum ipsum cõfiteri crimen, vel saltem purgare indicia & suspitiones que contra ipsum laborãt. Ideo in presenti libro de Questionibus & tortura pro cõi, maxime iudicum cõmoditate aliqua breuiter exponemus in qua materia doctores q̃plures ex antiquis atq; modernis, quidam in ordinarijs lecturis, quidã vero in extraordinarijs cõpendijs & tractatibus diuersa commentaria ediderũt. ¶Ego vero ne aliorum relatione dictorũ frustra videar occupare mẽbranas ea dũtaxat attingam que vtiliora sunt, & in quibus doctorum scripta silent. In alijs vero breuiter & remissiue ad vlteriora procedã. Indiciorum & questionis materia admodũ frequẽs est & in iudicijs practicabilis in causis criminalib⁹ que in iudicijs arbitrio plurimũ cõsistit, & iudices maxime iuniores & parum experti sepe solent in istis aliqua de necessarijs pretermittere aut vlterius quã iuris sit procedere propterea materiã ipsam vltra alios clarius & facilius ad cõem practicam accõmodabo. ¶Videbimus eñ primo qd sit tortura & que sit questio & qũo ista differunt inter se. ¶Secundo quot sunt tormẽ torũ species. ¶Tertio quid sit indiciũ & que sunt legitima & sufficientia indicia ad torturam. ¶Quarto quot sunt gradus torture. ¶Quinto in quibus criminib⁹ possit dari tortura. ¶Sexto que persone possunt torqueri, & que nõ possunt torqueri, & qb⁹ de causis vbi dabitur noua declaratio vltra oẽs doc. ad tex. in. l. si quis in graui. ff. ignoscitur. ff. ad fillei. ¶Septimo loco videbimus an et quando in paruis criminibus possit inferri tortura. ¶Et quid in causa pecuniaria. ¶Et an & qñ tortura possit dari pro pena. ¶Et an & qñ quis dicatur competenter tortus & purgasse indicia. ¶Et quãdo & in quibus casibus reus possit repeti in tortura. ¶Et qd si reus moriẽ in tortura. ¶Et quid si nulla precedebãt indicia ante torturã. ¶Vel si aderant non tñ erant in actis descripta. ¶Et an & qñ reus dicatur legitime tortus. ¶Item quid de confessione habita in tormẽtis, vel timore tormentorum qñ nulla precedebãt indicia. ¶Vel si precedebant in veritate nõ tamẽ apparẽbant in actis annotata an sufficiat illa confessio ad condemnandũ reũ, maxime si ratificata reperitur. ¶Et quid si reus ante torturam petijt copiam iudiciorũ que fuit sibi denegata qua nõ obstante fuit positus ad torturã & cõfessus forte fuerit aliqua crimina, nunquid illa confessio sibi noceat. ¶Et quid si aliquis propter priuilegiũ etatem vel aliam instam cãm de iure torqueri non poterit: si tñ fuerit tortus & confessus an preiudicet sibi illa cõfessio: & que remedia dãtur contra iudicem istis qui sic iniuste torti fuerunt.

Summarium.

1 ☞Questio dicitur inquisitio veritatis per tormenta & corporis dolorem facta.
2 Questio est tormentalis inquisitio veritatis.
3 Tortura corporis cruciatus dicit ad veritatem eruendã repertus.
4 Tortura in quo differat a tormento.
5 Tortura remedium dicitur seu via extraordinaria probationis.

Primo igitur quero quid
1 est †questio. Respon. questio proprie loquẽdo est inquisitio veritatis per tormenta et corporis dolorem: ita dicit text. in. l. item apud labeonem. ff. questionem. ff. de iniur. iũcta. l. j. ff. questionẽ. ff. ad sena. consul. filleia. & glo. in. d. l. j. in ver. necatorum. eo. tit. Azo autem in sum. de questio. in prin. dicit quod questio est inquisitio veritatis per tormẽta. Nuda ergo interrogatio vel leuis territio non dicitur questio. d. l. item apud labeonẽ. ff. questionẽ. in ver. nuda. & per Azo. in. d. sum. & tit. in princ. qui dicit qõ non debent quoq; adhiberi tormenta quãta accusator vel instigator postulat aut desiderat: sed vt moderate rationis tẽperamenta desiderant. l. de minore. ff. tormenta. ff. de questio. Panor. vero. in. c. cũ in contemplatione. de regu. iur. in antiquis. in prin. lectu. idem dicit qõ questio est indagatio veritatis per tormentũ. et appellatur questio a querendo: quia iudex per tormentum inquirit veritatem. ita dicit ipse. Sali. autem in rub. C. de questio. dat duas expositiones siue diffinitiones ad istud verbum, questio. prima est quod questio est inquisitio que fit ad veritatem per tormenta eruendam. secũda est
2 ¶†Questio est tormentalis inquisitio veritatis & ista est breuior & magis placet: que omnes tamẽ descriptiones siue diffinitiones in effectu tendunt in vnum qõ questio sit illa indagatio quam facit iudex ad inueniendum veritatem cõtra reum in tormentis exi-
3 stentem dum patitur cruciatuz in corpore. ¶†Deinde quero qd est tortura. Respond. tortura est corporis cruciatus ad eruendam veritatem repertus: vt dicit Panor. in. d. c. cum in contemplatione. in prin. qui dicit etiam qõ tortura siue tormẽtum dicitur quasi torquens mentem: q; per cruciatum corporis mens quoq; torquetur, vt latius dicemus infra eo. tit. q. iiij. in illo quarto gradu tortu re. & habetur. v. q. v. illi qui. in ver. vbi religiosus tortor vt dũ corpora penis subijciuntur que gesta sunt fideliter & veraciter exquiran-
4 tur. ¶†Hec est differentia inter vnum & alterũ: q; vnuz pertinet ad iudicem solum, alterum vero pertinet ad reum solum. s. tormẽtum. d. l. item apud labeonem. ff. questionem. nihilominus sepius solent vnum pro altero poni, vt no. in. d. ff. questionez. & v. q. v. illi qui. & per glo. in dicta. l. j. in princip. ff. ad senatusconsul. silleia.
5 ¶†Et nota hoc qõ tortura est remedium siue via extraordinaria probationis: vt dicit Bal. in. l. si quis alicui. C. ad leg. iul. maie. via enim ordinaria est illa que fit per testes & instrumenta, vt. l. sciant cuncti. C. de proba. cum similibus.

Summarium.

1 ☞Tormentorum species quot sint.
2 Torture gradus sunt quinq;.

Secundo quero quot sunt
1 †tormentorũ species. Respond. qõ multe sunt ac diuerse, vt ponunt doc. maxime practici in eorũ tractatibus. Band. in opere suo male. in ti. de questio. & tormen. Ang. de are. in suo opusculo mal. in glo. fama publica precedente. in ver. tortura. d. Fran. brun. de sancto seueri. in alio suo tract. male. de indi. & tortu. in. ij. parte. At ille, insignis doc. modernus Bonoñ. d. Hippoly. de marsi. clarius ceteris hec aperuit in egregijs commẽtarijs suis que nuper edidit super notabili titulo. ff. de questio. in. l. j. in princi. vbi ponit quatuordecim species tormentorũ oẽs diuersas, quorũ plura fuerunt ab antiquis inuenta, quedam vero nouiter ipse inuenisse asserit, prout est illud subtractionis somni qõ in veritate perquam subtili ingenij acuitate adinuentum fuit, & ego semel illud expertus fui Rome in quadã ardua causa duorũ religiosorũ: licet alio modo & faciliori illo vsus fuerim & profecto vidi ea que prius non credebã quod illud affert maximum tormentũ & fastidium in corpore absq; aliqua membrorũ lesione: vide. d. Fran. bru. in materia predicta in. d. suo trac. de indic. & tor. in. ij. parte. Alber. gandi. in eodẽ suo trac. in ti. de questio. & tormẽ. Ang. de are. in trac. mal. in gl. fama publica in materia torture. Ant. rosel. & d. Abb. in. c. cum in contẽplatione. de reg. iur. in anti. Pari. de put. in trac. quẽ edidit de syndica. in. c. tortura. el. j. cũ tribus sequẽ. d. Bonifa. de vitalli. in trac. suo mal. in. ij. parte. eundem dñm Hippo. de marsi. in practica sua Auerolda nuncupata, vbi copiose tractat de hac tortura. Bart. in. l. j. in prin. & ff. diuus. & in. l. si. ff. de questio. Bal. in. l. ij. C. quo. appella. nõ recipi. & in. l. milites. & in. l. si. C. de questio. & Sali. in. d. l. si. eo. titu. in quibus locis oẽs tractant de hac materia torture & modo torquendi. & Azo in sum. de questio. in princ. istud tñ tormentum chorde siue pendentis funiculi doc. cõiter ponũt pro magis cõi et consueto quod in se continet plures gradus timoris: doloris: et cruciatus qui adhibentur plus vel minus ꝑm qualitatẽ facti, personarum conditionem & vrgentiam indiciorum ꝑm qõ declarant
2 prefacti doc. in locis supra notatis. ¶†Ego aũt vltra alios pro faciliori notitia istius practicabilis materie consideraui quinq; esse gradus torture siue tormenti sub hac specie tormenti chorde quibus rei diuersimode cruciãtur plus vel minus, grauius aut leuius iuxta qualitatem facti, personarum cõditionem & abundantiam indiciorum: sed'anteq; ad illorum declarationem deueniam discutiam primo que sunt aut dicuntur legitima indicia et sufficientia ad torturam.

Summarium.

1 ☞Indicia que dicantur legitima ad torturam.

Indicium

Indicium duplex est.
Indicium dubitatum siue semiplenum quod dicatur.
2 Indicium plenum seu indubitatum quod sit.
3 Fama duplex est. quedam homini inherens, altera vero inter homines.
Fama homini inherens que dicatur.
Infamia quid proprie dicatur.
4 Fama inter homines dicitur rumor, seu dictum gentiuz, seu vulgi ex opinione imaginaria procedens.
Rumor quid proprie sit.
5 Suspitio est animi aliqualis applicatio ad aliqd cū titubatione.
6 Presumptio quid sit ꝛ quotuplex.
Presumptio hominis que dicatur.
Presumptio simplex iuris quid sit.
7 Presumptio facti que sit ꝛ que iuris.
Fictio quid proprie dicatur.
8 Argumentum quid sit.
9 Adminiculum vehemens quod dicatur ꝛ qō non vehemens.
Coniectura veri acceptio dicitur ex aliquibus signis extrinsecis.
10 Nescientia seu ignorantia est intellectus neq; ad verū, neq; ad falsum determinatus.
Error quid sit.
Verisimile quid dicatur, ꝛ quid non verisimile.
11 Notorium dicitur certitudo indubia rei de qua queritur fidem faciens indubiam.
12 Probatio dicitur actus rem dubiam educens in lucē cognitionis.
Euidens dicitur quod manifeste liquet.
13 Celari nulla tergiuersatione potest quod in euidenti est.
14 Manifestum quid sit, ꝛ an egeat probatione qō manifestum est.
Probatio per euidentiam facti que dicatur.
15 Manifestum ꝛ euidēs in quo differant a notorio.
16 Judex ex indicijs dubitatis ad torturam procedere non debet.
17 Indicia ad torturam legitima que dicantur.
18 Testis singularis de visu deponens indiciū facit ad torturam.
19 Tortura non est omnibus vniformiter danda.

1 TErtio quero que sint legitima † indicia ꝛ sufficiētia ad torturam. ante quorum declarationem necessariam vidēdum esse putaui quid est indiciū quid fama ꝛ quedam alia q̄ precedunt inquisitionem et torturam. ¶ Et primo dic qō indicium duplex est ꝑm Bald. in. l. ea quidem. C. de accusa. ꝛ Sand. in suo trac. malefi. in titu. de presump. ꝛ indi. dubita. ꝛ indubita. ¶ Indicium dubitatum siue semiplenum est presumptio quedam fortiter mouens animum ad aliquid credendum vel discredendum. et hoc probatur in. l. cum probatio. ff. de probatio.
2 ꝛ per Sand. in. d. titu. de presump. ꝛc. ¶ † Indicium vero plenum et indubitatum est demonstratio rei per signa sufficientia per que animus in aliquo tanq̄ improprio existente quiescit et plus inuestigare non curat, et hoc probatur in. l. indicia. C. de rei vendica. et per domi. Sand. in dicto tit. vt supra. Bal. in. d. l. ea quidem. in. ij. col. Sed quia in causis criminalibus, maxime qñ proceditur p inq sitionem necesse est, quod precedat infamia contra reum de crimine ex quo reperitur inquisitus, vt in. c. qualiter ꝛ quādo. et ibi per omnes scribentes. de accusa. ideo aliqua de fama ꝛ infamia hic inserere placuit. ꝛ dic ꝑm Bald. in dicta. l. ea quidem. in princi. quod.
3 ¶ † Fama est duplex. vna que est in homine. s. que iheret homini altera que est inter homines. ¶ Fama enim que est in homine vel que inheret homini est status illese maiestatis ac dignitatis moribus ꝛ legibus comprobatus, hoc probatur in. l. cognitionū genera. ff. de var. et extraor. cogni. cuius fame contra est infamia que sic diffinit. ¶ Infamia est priuatio fame contingentis ex accidēti preter naturā. vel sic. Infamia est deficientia stat⁹ ꝛ lesio maiestatis et dignitatis. ista videt iudicio meo q̄ sit melior diffinitio quā precedens: qz per istam declarantur oīa contraria bone fame ꝛ per id qō diffinitur vnumquodq; contrarium per eius oppositum diffinitur et reliquum, vt probatur in. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. et instit. eodem tit. in princip. et de iure perso. in prin. et de tutel. similiter in princi. ¶ Secunda dicit fama que est inter homines, q̄ predicatur de aliquo homine seu alio facto, et hec dici potest fama loquens que semper de aliquo loquitur. et ita diffinitur ꝑm Bal.
4 in dicta. l. ea quidem. ¶ † Fama est dictum gentium, seu vulgi ex imaginaria opinione vel credulitate gentium seu vulgi procedens que probatur in. l. de minore. §. tormenta. ff. de questio. ꝛ sub ista diffinitione tam bona q̄ mala fama continetur. l. iij. §. idem diu⁹. ff. de testi. et hec est illa fama que est preparatoria inquisitionis nō autem prior, de qua. s. sed qz solet quādoq; non certa fama, sed rumor insurgere in populo qui est minus q̄ fama, ideo videamus qd sit iste rumor. ¶ Rumor est furiosa proclamatio gentium et strepitus multarum vocum. hoc probatur in. l. fina. ff. de heredi. insti. et. l. miles. §. mulier. ff. de adulte. et iste rumor est initium fame et minus certa dicit Bal. in dicta. l. ea quidem. Quoniam vero sunt plures gradus cognitionis quādo res est adhuc dubia anteq̄ perueniatur ad perfectam notitiam veritatis in quibus gradibus animus indicis semper remanet titubans anteq̄ perueniatur ad vltimum firme credulitatis ꝛ certe scientie finem, ꝑm notabilem doctrinaz Bar. in. l. admonendi. in. iiij. col. ff. de iureiur. ideo de ipsis gradib⁹ cognitionis aliqua breuiter declarāda putaui inter quos
5 offert se mihi suspitio, ideo quero qd est suspitio. Respō. ¶ † Suspitio est aliqualis applicatio animi ad aliquid cū vehementi titubatione, vel sic. suspitio est motus quidam mentis ad aliquid vehementi titubatione. probantur hec. ff. de testa. l. de statu. nō tamen intelligas suspitionem istam comprehendere suspitionem tutoris vt intelligatur de illa quando remouendus est a tutela vt suspect⁹ quia illa est alia species suspitionis. ita dicit Bal. in dicta. l. ea quidem. per. l. impuberibus. §. fi. ff. de suspec. tut. ¶ Post hec succurrit presumptio, videamus nunc q̄ est et quotuplex sit presumptio.
6 Respondeo. ¶ † Presumptionum plures sunt species, quedam em̄ est presumptio hoīs: alia est presumptio iuris, alia vero p̄sumptio facti, alia autem presumptio iuris ꝛ de iure, siue iuris et facti, de quibus vide late Sand. in dicto tracta. et titu. de presump. ꝛ indic. ¶ Presumptio enim hominis ꝑm Bal. ibi est quidam conceptus causat⁹ in mente ab aliqua probabili coniectura, vt. ff. de verbo. obli. l. continuus. §. cū ita. ¶ Presumptio vero iuris simplex est similitudo quedam sufficiens ad rem dubiam de qua creduntur credenda. C. de cōtrahen. ꝛ commit. stipul. l. j. ꝛ. l. iurisgentiū. §. qō
7 fere. ff. de pact. ¶ † Presumptio autem facti est cū ex facti similitudine aliquid demonstratur quod animum videntis ad illud dubitanter applicat. ¶ Presumptio vero iuris et de iure est status a iure promulgatus ex indubia coniectura. hoc probatur in. l. cum ostendimus. in fine. ff. de fideiussor. tuto. sequitur nunc videre qd sit fictio. et dic qō. ¶ Fictio est falsitas pro veritate accepta ex specialissima et iustissima causa in iure expressa, vt no. in. l. in bello. ff. de capti. et postlimi. reuer. et. l. si is qui pro emptore. ꝛ ibi late per
8 Barto. ff. de vsucap. Argumentum autem sic diffinitur. ¶ † Argumentum est propositio ex aliquibus existentibus resultans ad propositum respondendum seu concludendum, vnde quando plures indicia, vel plures propositiones siue presumptiōes testes, vel coniecture ad vnam ꝛ eandem conclusionem tendunt ad effectum aliquid probandi illa coadunatio siue copulatio ex plurib⁹ in vnū dicitur argumentum, quod est proprie collatio plurium diuersorū tendentium ad vnam et eandem conclusionem, vt in. l. iij. §. idem diuus. ff. de testi. ꝛ. l. diuus. ff. de custo. reo. ¶ Aliud indiciuz probationis siue cognitionis dicitur adminiculuz. et istud est duplex. aliud est adminiculum vehemens, aliud vero adminiculum leue,
9 siue non vehemens. ¶ † Adminiculum enim vehemens est supletio defectus probationis per se solum non operans, sed cum alia probatione cooperans. probatur hoc extra de succes. ab intesta. c. fina. et in. c. fina. de iureiurando. ¶ Adminiculum non vehemens est aliqualis pars confirmationis veri tendens ad aliquid suspendendum de defectu probationis et talia adminicula per se sola etiam plura non sufficiunt, vt. l. ij. §. primo. ff. de excusa. tuto. sequitur modo coniectura que sic diffinitur. ¶ Coniectura est acceptio seu reputatio veri ex aliquibus signis extrinsecis proueniens per que deuenitur ad verum sicut per circulum coniecturamus tabernam, dicit Bald. ibi, et per habitum distinguimus meretricem. l. item apud labeonem. §. si quis virginem. ff. de iniurijs. ꝛ habetur in. c. in nonnullis, extra de iudeis. his omnib⁹ opposita sunt nescientia siue ignorantia et error que nescientia sic differunt.
10 ¶ † Nescientia siue ignorantia est intellectus non dererminans se ad verum vel falsum. Error autem est priuatio intellectus determinati ad verum ꝛ auriga tendentis ad falsum. vel sic. ¶ Error est priuatio veritatis causata in intellectu per falsam imaginationez vt probatur. ff. de testa. l. de statu. et. ff. de iurisd. om. iudicū. l. si per errorem. et. l. si quis nec causam. eodem titu. videamus nunc de verisimili ꝛ non verisimili, et dic breuiter quod. ¶ Verisimile est id quod verū videtur et est vero simile, vt. ff. de adulte. l. miles. §. mulier. ¶ Non verisimile vero dicitur, illud quod a vero est multum dissimile, vt. ff. quod metus causa. l. non est verisimile, in princip. vbi fit mentio etiam de presumptione iuris tantum siue hominis sed credo potius quod illa sit quedam leuis presumptio. Postq̄ vidimus de gradibus probationis per quos ascenditur siue peruenitur ad plenam probationem et certam fidem credulitatis videamus nūc de ipsa certitudine veritatis ꝛ quero quid est notoriū
11 generaliter. Respon. ꝑm Bal. ibi. ¶ † Notorium est communis ꝛ indubia certitudo rei de qua queritur indubiam fidem faciens, an ꝛ quando quid dicatur esse notorium et quot homines faciunt notoriū, vide Bal. ibi, qui refert quosdaz tenuisse qō maior pars populi facit notorium, et quod in aliqua villa siue parua castro minor numerus hominū, facit notoriū q̄ in ciuitate, et ideo dicit ꝑm Alber. de gandi. quod ad sciendū quot homines faciūt notorium

Source : BIU Cujas

hoc est arbitrarium: q̄ iudex arbitrabitur quod hoies faciunt notorium. de qua materia vide latissime per Cano. in d. c. qualiter et quando. de accusatio. Videamus modo quid est probatio intelligendo de plena ꝛ perfecta probatione, q̄ sic diffinitur ꝑm Bal. ibi.

12 ¶ †Probatio est actꝰ rem dubiam in lucem cognitionis educens ꝛ hoc notatur. C. de proba. in rub. et ibi Bal. Succedit altera species probationis et cognationis veritatis que dicitur euidens et manifestum. ista duo differunt inter se ꝛ differunt etiam a notorio vt infra dicam. ¶ Euidens ita diffinitur, euidens est quod manifeste liquet ꝑm Bal. in d. l. ea quidem. c. si forte. de elec. lib. vj. et est satis diuersum a manifesto ꝛ plus est quā manifestum. euidens em̄ illud est quod palam est oculis ꝛ semper apparet. ff. de contrahen. empt. l. ea que. l. non codicillum. C. de testa. et in. c. euidentia. de ac

13 cusa. j. q. j. c. vt euidenter. ¶ †Quod enim in euidenti est nulla pōt tergiuersatione celari et nullam optat probationem, extra de cohabi. cleri. et mulie. c. fi. vide que nota. per Archi. in. c. cum si forte. de elec. lib. vj. Bal. enim in dicta. l. ea quidem diffiniuit manifestū sed diffinitio sua mihi non placet. dicit enim q̄ manifestum est illud q̄ euidenter apparet. sequeretur ergo quod manifestum esset idem quod euidens ꝛ tamen est satis diuersum, vt proxime dixi, ꝛ dicam infra quod minus est manifestum quā euidens, sed ꝑm diffinitionem Bal. idem esset manifestum quod euidens, ideo putaui sic esse diffiniendum. Manifestum est demonstratio quedam ex qua vehementer animus dubius informatur ad aliquod: non ta-

14 men tollitur tota dubietas. ij. q. j. de manifesto. †ꝛ hinc est quod dicitur manifestum indiget probatione. xj. q. iij. c. eorū. euidens autem nulla indiget probatione, vt. d. l. ea que. ff. de actio. empt. vide Jo. and. in. c. constitutum. de verbo. signifi. lib. vj. et text. not. in. l. q̄m̄ sororem. C. de iure delibe. vbi de vtroq; fit mentio tamen euidens ponitur pro magis claro quam manifestum, vide do. Alber. de rosa. in. di. suo in litera. c. in ver. euidens. el primor. ij. Bal. tū in dicta. l. ea quidem. aliā ponit differentiam inter ista duo dicens q̄ euidens dicitur id solum, quod apparet per oculorum inspectionem, vt. ff. fini. regun. l. si irruptione. §. ad officium. et idem Bald. in rub. C. de probat. dicit q̄ illa dicitur probatio per euidentiam facti quando res subijcitur oculis iudicis. Manifestum autem largius dicitur. s. omne id quod nobis innotescit per quēcūq; sensum corporis. s. visum, auditum, sicut est sonus campane, aut alium sensum, vt. l. j. §. occisorum. ff. ad silleia. de quibus sensibus habetur in

15 l. eum. §. penulti. ff. de acquir. possess. ¶ †Differūt etiam ista duo ꝑm ipsum a notorio: quia manifestum vel euidens est illud quod vni tantum vel pluribus patet: notoriū autem esse non potest, nisi toti populo vel maiori parti publice innotescat, vt supra late diximus, et not. in. c. vestra. et ibi Innocem de cohabi. cleri. et mulie. ¶ Et per hec sum expedit⁹ de istis gradib⁹ seu adminiculis probationis ac de specieb⁹ plene, seu pfecte pbatiōis q̄ q̄dē gradus ꝛ adminicula pbationis a q̄busdā appellant indicia nō plena et dubitata per q̄ animꝰ iudicis deducit q̄ñq; in suspitionem q̄ñq; vero in opinionez q̄ magis est propinqua indubitate fidei q̄ suspitio ꝑm

16 Bar. in dicta. d. l. admonendi. ff. de iureiur. †Ex quib⁹ tamen indicijs dubitatis non datur iudici indubia fides ꝛ firma credulitas sed quedam suspitio quandoq; ex qua iudicis mens satis dubia reperitur. et isto casu non facile deueniendum est ad torturam, maxime si persona sit honeste cōditionis: quia ista suspitio est primus gradus probationis ꝛ minus quā semiplena probatio ꝑm Barto. in dicta. l. admonendi. in glo. magna. Quandoq; vero indicia sunt talia que adducunt animum iudicis in opinionem que est secūdus gradus probationis ꝑm Barto. ibi. ex qua animus iudicis multū dependet in illa parte, non tamen est plene certus. et ideo isto casu deueniri solet ad torturam que datur in supplementum probationis in causis criminalib⁹ quando veritas aliter haberi non potest vt per Barto. in. l. fin. ff. de questio. q: tormentum illud fuit inuentum causa necessitatis ꝛ in supplementū probationis, vt dixi quotiescūq; reus est valde suspectus contra quem laborant indicia, vt dicit Panor. in dicto. c. cū in contemplatione. in princip. de regu. iur. et Bald. in. l. ij. C. quorū appel. non recip. idem Bal. in. l. milites. ꝛ. l. fi. C. de q̄stio. Barto. in. l. j. in princ. ꝛ. §. diuus. ꝛ. l. fi. ff. de q̄-

17 stio. ¶ †Que aūt dicunt esse legitima indicia, dic quod illa sunt q̄ sunt proxima facto, q̄ quanto propinquiora sunt tanto sunt meliora. l. j. §. preterea. ꝛ. l. de minore. §. tormenta. ff. de q̄stio. ꝛ ibi p Do der. Que autez indicia dicantur esse sufficientia ad torturam certa regula tradi non potest, sed hoc relinquitur arbitrio et discretioni boni iudicis ꝑm quod dicit Azo. in dicta summa de questioni. vbi dicit quod non debet iudex reo adhibere tormenta quanta accusator exposcit, sed quanta moderate rationis temperamenta desiderant: idem dicit Bart. in. d. l. fi. ff. de q̄. in princip. dicit tamen Ab. in. d. c. cū in cōtemplatione. q̄ licet super hoc an ꝛ q̄ñ indicia dicantur esse sufficientia ad torturam certa regula tradi non possit arg. l. testiū. §. tu magis. ff. de testi. ꝛ. l. de minore. §. fi. ff. de q̄sti. ta-

8 men dicit q̄ omnes docto. tenent †q̄ vnus testis de visu facit indicium ad torturam, intellige tu quod sit testis fidedignus non suspectus et omni exceptione maior ꝑm quod dicit Bart. in. d. l. fi. ꝛ Bal. in. d. l. ij. ꝛ ita communiter tenent doct. Bonus itaq; ꝛ discretus iudex cūcta circunspiciet, ꝛ iuxta criminis qualitatem facti cōtingentiam conditionem persone ꝛ abundantiam indiciorum considerabit, an ad torturam ipsam deueniendum sit, ꝛ casu quo ad illam deueniri contingat iterum mature considerare debet qua gra uitate, leuitate, vel moderamine veniat inferēda, iuxta notata per Azo. in dicta summa de questio. scz quantum moderate rationis

19 temperamenta desiderant. †aliter enim sunt torquēdi iuuenes robusti, ꝛ alio modo debiles delicati vel senes: alio modo rustic⁹ vel miles ꝛ alio modo ciuis, alio modo nobilis, ꝛ alio modo ignobilis ꝛ plebeus. l. de minore. §. tormenta. ff. de questio. ꝛ. l. j. §. fi. eo. titu. Bart. in. d. l. fi. eo. titu. Bald. in. d. l. ij. C. quo. appella. non recip. ꝛ idem Bal. in. l. milites. ꝛ. l. fi. C. de questio. Abb. in. d. c. cum in cōtemplatione. de regu. iur. in antiq.

Summarium.

1 ☞ Torture gradus sunt quinq; et qualiter cognoscantur et inferantur.
Gradus primus torture quis sit.
2 Confessio rei facta in preparatorijs tormentorū dicitur facta metu, ideo ratificatione eget.
3 Tortura largo modo sumpta quid sit ꝛ vnde dicatur.
Torture primus gradus, scz terror quibus inferri possit.
4 Torture gradus secundus quis sit.
5 Tortura leuis que dicatur, ꝛ an vere sit tortura.
Tortus leuiter potest grauius torqueri militantibus indicijs legitimis.
6 Priuilegiati ne possint torqueri tormento secundi gradus torture poterunt supponi.
7 Febricula leui laborans non excusatur quominus teneatur cōparere citatus.
Confessio facta in leuibus tormentis ratificatione indiget.
8 Torture tertius gradus dicitur cum per spacium dicendi vnū Misserere, reus suspensus detinetur.
9 Torture gradus quartus quis sit.
10 Torture quintus gradus quis dicatur.
11 Torture gradus vltimus in quibus applicetur criminibus.
12 Complexionum diuersitas multa in sustinendis tormentis.
13 Mesites lapis potus facit vt dolorem nullum sentiat tortus.
Remedia que verbis fiant, ne torti dolorem sentiant.
14 Fur quidam Rome quibus remedijs contra torturā fuerit vsus.
15 Tortus quidam dicens, de lacte beate virginis Marie dolorē nullum sentiebat.
16 Remedia que fieri possint aduersus maleficia taciturnitatis.

Quarto nuncvidēdum est

1 †de istis quinq; gradibus torture de quib⁹ supra fit mentio qūo cognoscuntur ꝛ qualiter inferūtur. Respondeo declarando primū gradū incipiemus a minori vel infimo ascendendo veluti per gradus scalarū reducēdo materiā ad practicā dico q̄. ¶ Prim⁹ siue ifim⁹ gradus torture est territio illa quā infert iudex reo q̄ñ illū cognoscit suspectū: tū indicia nō adsunt talia vt torq̄ri possit. isto casu iudex mandat q̄ñq; reū ipsum spoliari ligariq; ꝛ in ordine poni, ac si vere torquēdus esset ꝛ q̄ñq; ligari mandat ad funiculū, ita vt nihil aliud deficiat q̄ sola eleuatio, ꝛ hoc fit ad incutiendū timorē reo vt facili⁹ fateat stantib⁹, maxime iudicis persuasionib⁹. Et ista ꝓprie nō dicit tortura: q: vere corp⁹ nō torquet nec sentit dolorē, sed potius est quidā mētis timor, ꝑm Bal. in. d. l. ij. quo. app. ꝛc. ꝛ in. l. ij.

2 C. de cōfes. vbi dicit †q̄ cōfessio facta a reo in istis ꝓparatorijs tormentorū cū sit facta ꝛ extorta ꝓpter timorē tormentorū indiget ratificatione ac si facta fuisset in plenis tormētis, aliasnū q̄ sufficeret ad q̄dēnationē. vide Ange. ꝛ Sali. in. d. l. ij. ꝛ Sali. in. l. fi. C. de q̄. Bar. in. l. j. §. si qs vltro. ff. e. ti. vide no. tex. in. l. ij. C. de custo. reo. q loquit ꝓprie de hac ratificatione q̄ fit apud acta sub publico testimonio, ꝛ dicit Imperator ibi q̄ isto modo freni quidē tēperies iudicib⁹ immodice seuientibus adhibet. Iste aūt actus vt dixi nō pōt dici ꝓprie tortura vt ꝓxime diximus. sed appellat ꝓprie terri-

3 tio siue terror tormētorū. ¶ †Largo vo sumpto vocabulo ꝛ ipropprie posset dici tortura, put q̄dam descripserūt hoc nomē tortura, q̄ dicit a terrendo, sed isto modo terret, ergo ꝛc. vel dicas q̄ lz corp⁹ vere non torqueatur animus tamen bene torquet, ꝛ timoris patit cruciatū ꝛ sic largo modo dici pōt tortura. ¶ Et no. q̄ iste terror siue primus gradus incuti et experiri potest ꝺ quoscūq; etiā cōtra eos q̄ de iure torq̄ri nō possunt aliqua de cā vt infra lati⁹ dicetur in vj. q. vel q̄ñ deficerent indicia ꝓpter que torqueri deberet vel qualibet alia iusta de causa ad torturā deueniri nō potest ad istum gradum deueniri poterit ꝑm Bald. in. d. l. ij. in ver. quero q̄ñq; ꝛc. vbi

dicit

Source : BIU Cujas

dicit quod illi qui de iure torqueri non possunt poterunt bene ter reri, iste enim primus siue infirmus gradus torture nõ solet adhiberi robustis versutis atq; dolosis viris, sed debilibus timidioribus pusillanimis, atq; delicatis quoties contra ipsos militarent alique presumptiones et coniecture siue indicia leuia. ¶ Et licet interdum essent plura indicia, multoties tamen cum isto infimo gradu ab hominibus similis conditionis solet extorqueri confessio absq; eo qõ ad vlteriora procedatur, vt sepius expert⁹ fui in facto: de quo infimo gradu fit sepius experientia in robustioribus et magis cautis, quoties vt dixi non militant plena indicia, vide domi. Pari. de put. in dicto suo tract. de findica. in. c. aduertendum. et Bald. in dicta. l. ij.

4 ¶ † Secundus gradus torture est cum reus ligatus eleuatur modicum supra terram paulo momento detinetur, eleuatus ꝛ protinus deponit, vel cũ detinetur suspensus spacio dicendi Aue mariam, vel Pater nostrum, aut vnũ miserere, iuxta qualitatem facti ꝛ personarũ conditionem, deinde deponitur absq; aliquo impulsu quassatione vel tractu chorde, ꝛ hec dicit leuis tortura ad qnã deueniendum est quotiescunq; indicia quedam apparent aliqualiter probata ꝛ reus est magis suspectus. Indicia tamen ipsa non sunt plena satis ad inferendũ plenam torturam, puta si esset vnus testis de visu deponens: tamen non esset omni exceptione maior vel duo testes de auditu ab alijs: non autem ab ipso reo et similes presumptiones vel indicia non plena precedente tamen suspitione contra personam ipsius rei vt proxime dixi. ¶ Et ista est illa leuis tortura, de qua loquitur Bald. in dicta. l. ij. C. quorũ appella-

5 tio. ꝛc. vbi dicit † qõ quemadmodum leuis febricula non dicitur febris et infirmitas talis que prestet impedimentum ad comparendum, sicut est vera febris, que hominem sternit, vt. l. ob que vitia. §. fina. ff. de edil. edic. ita ista leuis tortura non dicitur tortura siue tormentum ex quo causetur dolor mentis ꝛ corporis cruciatus, sicut in tortura ordinaria. ¶ Et nota quod est magni effectus ista doctrina, ex qua infertur quod quotiescunq; contra reũ militant legitima indicia ex quibus de iure quis torqueri potest si fuerit semel isto modo leuiter tortus non obstabit, quo minus possit iterum grauius torqueri ex eisdem indicijs: et tunc secunda vice dicetur competenter tortus, nec propterea reus conqueri poterit qõ fuerit repetitus in tortura absq; nouis indicijs, iuxta ea que habẽtur in. l. repeti. ff. eodem titu. de questioni. quia ista non dicit proprie repititio, ex quo prima non fuit habita p tortura, per ea que supra diximus, ita etiam sentit Barto. in. l. finali. et. l. repeti. ff. de questioni. et Bald. in dicta. l. ij. C. quorum appellatio. ꝛc. Angel. de aret. in dicta glo. fama publi. in versi. quid si aliquis fuit tortus sed leuiter ꝛc. Hippol. marsil. in dicta. l. j. in princi. et. l. repeti. Paris de put. in. d. trac. in. c. sequitur modo. Franci. brun. Sand. ꝛ ceteri docto. in locis supra notatis.

6 ¶ † Quidam tamen dixerunt arguentes ex dicta doctrina Bald. de qua supra quod illi etiam qui aliqua ex causa vel priuilegio torqueri non possunt, poterunt tamen tormento istius secũdi gradus supponi absq; periculo ex quo ista leuis tortura non dicitur tortura sicut leuis febricula non dicitur febris. dicta. l. ob que vitia. ¶ Ego tamen de verirate istius dicti alias dubitaui, nec videtur esse bona consequentia de leui febricula ad leuem torturam: quia est diuersa ratio in vno quam in alio. ibi enim in dicta. l. ob que vitia excusatur a comparendo in iudicio ille qui propter febrim est impeditus, et non potest ambulare foris: quia non exit de lecto, nec de domo, is vero qui patit quartanam febrim, aut aliam leuem febriculam quam non curat nec propter illam remanet quin vadat foris per omnia loca saltem in

7 ciuitate. † Ex quo enim vadit per vrbem sicut vadit per alia loca, ita venire potest ad curiam et coram iudice: quia ratio illa impedimenti de qua in dicta. l. ob que vitia. in princi. cessat in eo qui patitur leuem febriculam, ideo in eodem cessat legis excusatio, sed hic in leui tortura fieri non potest, quod corpus non torqueatur nec patiat aliqualem dolorẽ, licet sit leuis dolor, dolor est, ꝛ inferat iniuria dignitati, vel innocentie ipsius rei: quia tortura vt diximus supra eodem. titu. qõ. prima. est cruciatus quidam in corpore ꝛc. cũ igit per hanc leuem torturã inferat in corpore dicti rei aliqualis cruciatus: non potest dici nisi quod illa sit tortura ꝛ qõ ille sit tortus quamuis leuiter. ¶ Et ideo ego nunquam consueui ad gradum istum deuenire, nisi quando precedunt indicia et sunt bene probata: tamen sunt indicia aliquantulum remota a facto ꝛ persona esset vilis et ignota et valde suspecta de crimine, aut in respõsionibus suis variaret, et alijs huiusmodi suspitionibus precedentibus. l. de minore. §. tormenta. in fine. ff. de questionibus. et per Bald. in. d. l. secunda. Barto. in dicta. l. fina. ꝛ Panormi. in dicto c. cum in contemplatione. Si autem esset vir nobilis aut honeste familie ꝛ conditionis ad hoc non deuenirem regulariter, nisi precedentib⁹ legitimis indicijs ꝛ bene probatis iuxta nota. per Barto. in. d. l. fina. ff. de questio. et per alios in locis supra not. ¶ Confessio similiter facta in istis leuibus tormentis indiget ratificatione, sicut illa que est facta in plenis tormentis, vt supra diximus in precedenti gradu, ꝛ not. in. d. l. ij. C. de custo. reo.

8 ¶ † Tertius torture gradus est cum reus suspensus detinetur in tortura spacio dicendi vnũ Miserere vel duo, aut aliquantulum plus absq; tamen aliquo tractu vel impulsione chorde, que inferẽ ad maiorem cruciatum, et ad istum gradũ ascendet iudex quotiescunq; reus est magis de crimine suspectus ꝛ indicia contra ipsum tendentia sunt plene probata: delictum tamen non est de atrocioribus, vt est furtum modici valoris vulnus non letale, seu aliud crimen non capitale, vt. l. ij. et ibi Barto. ff. de public. iudi. vel quando delictum esset grauius et indicia magis aperta: persona tamen esset talis nobilis vel alias esset honeste familie ꝛ alias bone conditionis et fame et non assuetus in similibus commisceri cum quo mitius et magis temperate agendum esset non excedendo iudex istum gradum torture non credo q̃ posset reprehendi, argu. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milita. l. in seruorum. ꝛ. l. respiciendũ. §. delinquũt. ff. de pen. l. qd ergo. §. pena grauior. ff. de his qui no. infa. ꝛ l. testiũ. §. tu magis. ff. de testib.

9 ¶ † Quartus torture gradus dicetur quotiescũq; reus post elevationem diutius suspensus in tortura detinetur, vez per quartam tertiam mediamve partem vel duas tertias vnius hore aut per integram horam ꝑm grauitatem criminis suspitionem rei ꝛ vires indiciorum: quandoq; in ipso detentionis spacio adhibentur vnus duo aut plures ictus siue tract⁹ chorde ad maiores cruciatus inferendũ in corpore, maxime quando indicia sunt pregnantia. Reus est suspectus multum et habet membra robusta ꝛ crimen est graue ex se etiam q̃ ista omnia non concurrant, si tñ maior pars concurrit sufficit vel quoties scandalum non modicũ generaret vt est furtum magne rei sacre vel aliud turpe sacrilegium vel sacramentorũ abusus aut homicidiũ graue vel falsitas literarum apostolicarum ꝛ similia, et indicia vt diximus essent vrgentia et bene probata, vt puta vnus testis omni exceptione maior de visu ipsi⁹ facinoris deponens aut duo seu plures testes alia probantes indicia ꝛ circũstãtias necessarias ipsius criminis ꝑm quod latius declarat. d. Alber. Sand. in. d. suo trac. male. in ti. de presump. ꝛ indi. dubit. ꝛ indubi. Bart. in. d. l. j. §. fi. ꝛ. l. fi. ff. de qõ. Bal. in. l. milites. §. oportet. C. e. ti. idẽ Bal. in. d. l. ij. C. quo. app. ꝛc. Bal. Ang. ꝛ Salic. in. d. l. ea qdem. C. de accu. canoniste in. c. qualiter ꝛ qñ. eo. ti. ꝛ in. c. cũ in contemplatione. de reg. iur. in antiq.

10 ¶ † Quintus et vltimus torture gradus succedit, quod est istud, quotiescunq; post aliquam suspensionis detentionem et ictus siue tractus chorde si reus adhuc pertinax in eius negatiua insteterit et torturam huiusmodi spernere videretur pro grauiori cruciatu ad pedes ipsius rei torquendi subijciuntur pondera quedã pendentia vt sunt compedes ferrei, lorica aut aliud simile pondus, et cum pondere ipso suspensus detinetur vel ictib⁹ cruciatur, ꝛ istud est seuissimum genus tormenti, ꝛ dicunt docto. q scripserũt de hac materia, quod tunc corpus ipsius rei dilaniatur membraq; et ossa quodammodo dissoluuntur, ꝛ euelluntur a corpore. ꝛ hec dicit gra uior pena q̃ vtriusq; man⁹ abscissio, vt dicit tex. in auc. vt nulli iudi. §. quia vero, et dicit Cassiod. in lib. variarum epistolarum, vt refert domi. Pari. de put. in suo tracta. findic. in. c. tortura. el. ij. fo. cxiij. epistola. xlix. facilius est a te mortem expetere q̃ tormentorũ crudelia sustinere: inter supremas anhelatus angustias melius est perire quam viuere et detestabilis sensus penarum excludit dulcis sime salutis affectum, iste vltim⁹ gradus et modus torquendi per-

11 raro fit, ꝛ iudex haud facile ad illum deueniet, † nisi in certis casib⁹ et criminibus atrocissimis vt est heresis et crimine lese maiestatis euersionis status aut similis proditionis. vbi de totius patrie aut multorum salute tractatur, aut cum ageretur de ingenti assassinio enormissimo homicidio sacre persone vel de morte alicuius Cardinalis, seu alterius magni principis, vel contra maleficum aut mathematicum, in quibus criminibus nullum prodest priuilegium dignitatis, vt. l. si quis alicui. C. ad legem iuliam maie. et. l. et si excepta. C. de male. ꝛ mathe. l. manicheos. et. l. arriani. C. de heret. c. ad abolendam. eodem titu. et similibus. nec tunc etiam nisi indicia essent adeo clara ꝛ pregnantia, vt nil deesset nisi rei confessio, vt. l. milites. §. oportet. et ibi Bald. C. de questio. Bald. in. l. quisquis. C. ad legem iul. maie. ꝛ Bal. Ang. ꝛ Sali. in. l. ea quidẽ. C. de accu. Bart. in. d. l. fi. ff. de questio. et. l. j. §. fi. eodem titu. Pari. de put. in. d. tract. de findi. c. tortura. et. c. aduertendum ꝛ alios Modern. in

12 locis supra notatis. ¶ † Nonnulli tamen reperiuntur adeo terribiles ꝛ robusti qui nullum timent dolorem neq; cruciatũ aliquem sentire videntur in corpore etiam si mille tractibus quassarent, qõ pluribus modis, contingere solet. quidam enim robustitate corporis ꝛ brachiorum, alij vero leuitate qui leui pondere comprimunt, quidam alij membror⁹ agilitate quorũ brachia ex modica elevatione ex retro antea resoluũtur et supra caput directo tendunt adeo quod leuem aut nullum cruciatum sentire videntur, ꝛ ego als in facto habui. ¶ Quidam alij reperiuntur qui cum diabolicis sortile gijs et incantationibus malefice artis, de qua supra diximus late in. ij. lib. in. vj. ꝛ. vij. q. adeo corroborãtur in corpore vel sustinentur

Source : BIU Cujas

in aere aut graui sopore detinentur oppressi postꝙ sunt eleuati, vt nullum penitus dolorem patiant in corpore ⁊ hoc appellant quidam maleficiũ taciturnitatis siue insensibilitatis ex quo inducitur tutela quedã (vt aiũt) aduersus ipsam torturam qõ reus ipse nullum dolorem patitur de quo alias diximus. S. d. lib. ij. et ego alias pluries expertus sum in facto, vt infra dicam ⁊ a pluribus huiusce artis malefice magistris referri audiui q varijs modis ⁊ per diuersa malefica verba ⁊ instrumenta id expetunt ⁊ obtinent qõ qualiter fiat referre non expedit: quia fieri nõ posset absq; sacre christiane fidei euersione. ¶ †Dixit tñ Alber. magnus in lib. quem edidit de secre. nat. quod lapis quidam mesites nuncupatus qui orit ex ciuitate que dicitur mesis in partibus orientalibus contritus ⁊ aqua aut vino commixtus datusq; ad potandum illi qui torquendus est inducit insensibilitatem pene et cruciatus, vt refert Pari. de put. in. d. trac. findic. in. c. tortura. lo secũdo. ¶ Quidam alij dicunt verba que sequũtur, vcz, Imparibus meritis tria pẽdent corpora ramis. Dismas ⁊ Gestas in medio est diuina potestas. Dismas damnatur Gestas ad astra lenatur. Alij etiam dicũt verba pphete. Eructauit cor meum verbum bonum: veritatem nunꝙ dicã regi. Alijvero dicunt. quemadmodum lac beate gloriose marie virginis fuit dulce ⁊ suaue domino nostro Jesu Christo, ita hec tortura siue chorda sit dulcis ⁊ suauis brachijs ⁊ mẽbris meis. ¶ Quidam alij dicunt illa verba, que dominus noster Jesus christus dixit tempore passionis, videlicet a principio sue capture. Quẽ queritis ⁊c. vsq; ad extremũ vite et vltimum verbum. Consummatum est. ¶ Quidam alij dicunt. Jesus autem transiens per medium illorum ibat. os autem non comminuetis ex eo. Que quidem verba et coniurationes olim nõ putabam quicꝙ operari posse cõtra torturam, ⁊ plerisq; ridicula potius ꝙ credibilia esse videntur. at ego quia pluries vidi et expertus sum in facto primo Pisis dum eram assessor Magnifici domini Capitanei illius ciuitatis. deinde Rome dum essem auditor criminalium causarum Reuerend. Domini auditoris camere vbi †quidam fur sagacissimus et duplicis malitie reus contra quem erant examinati quindecim testes super diuersis indicijs magni furti cẽtum triginta septem ducatis auri, habens notitiam quod curia prefati domini Auditoris procedebat contra ipsum, anteꝙ personaliter compareret accepit nõnulla sortilegia contra torturam, quibus expertis iterum atq; iterum, videns qõ sufficiebant ad parangonem: quadam die dum ego essem in edibus turris noue ad examinandum quosdam alios reos, ille sponte veniens accessit ad me ⁊ se constituit in carceribus ipsis dicens, qõ vltro venerat ad purgandum indicia ⁊ notam infamie sibi illate, contra quem tamẽ necesse fuit deuenire ad torturam tot indicijs contra ipsum laborantibus: in qua dum erat eleuatus dormiebat capite cliuo, ac si iaceret in lecto absq; vlla penitus lamentatione, aut clamore, ⁊ ad tractus chorde erat tanꝙ statua marmorea qui dũ eleuabatur a principio dicebat quedam verba submissa voce, deinde silebat vt dormiens. statim ego suspicatus fui ne gestaret aliquod sortilegium siue facturam maleficam penes se aut ex illis verbis captaret aliquod suffragium, perquisiui quam diligenter per omnes partes corporis sui: demumq; reperij in capite sub scuffia, scilicet inter crines quẽdam paruam schedulam hec verba continentem, videlicet, ✠ Jesus autem transiens ✠ per medium illorum ibat. ✠ os non comminuetis ex eo. ✠ cum crucibus ita signatis, quam illico abstuli ab eo: qui licet illa sic ablata satis conquereret, nihilominus iterũ positus ad torturam, et eleuatus iterum illud idem sicut antea faciebat: ⁊ in principio ipsius eleuationis nonnulla verba submissa voce dicebat que percipere nunquã potui, nec quicꝙ confessus est. demum mutatis tormẽtis sub tormento taxilli subiectus fuit et similiter spernendo dolores nihil vnꝙ penitus cõfessus est, sed in sua negatiua semper audacius conualuit, adeo qõ necesse mihi fuit eo instante ab ingsitione eũdem absoluere et processum totum vna cum inquisitione aboleri mandare, nec est mirandum de absolutione huiusmodi. nam simi-
15 lis †casus et maior quoq; occurrit do. Hippo. de marsil. dũ erat officialis Illustrissimi Ducis Mediolani, vt ipse refert in. l. repeti. in. iiij. col. ff. de questi. nec dum est annus elapsus quod audiui aliũ Rome positum fuisse ad torturam ⁊ repetitis vicibus graviter cruciatum qui illa verba de lacte beate virginis Marie submissia voce dicebat et nullum dolorem pati, sed cuncta spernere videbatur et dormiebat sicut alius in tortura, adeo quod a tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus nulla vnꝙ ab eo cõfessio extorqueri potuit, licet correus et criminis socius id fateretur expresse et illum in socium nominaret cuius processum vidi illumq; cognoui. ¶ Aliud exemplum quod similiter in facto accidit mihi Rome cuiusdam malefice mulieris, que anteꝙ eleuaretur in tortura verba quedam submissa voce dicebat, deinde eleuata silebat penitus velut mortua ⁊ nigrior apparebat in vultu carbone extincto oculos extra caput valde tremendos more illorum qui strangulantur emittens, et nihil penitus loquebatur boni neq; mali. ¶ Si nunc vellemus disputare de viribus ⁊ veritate dictorum maleficio-
rum taciturnitatis siu e insensibilitatis fieret ampla lectura, sed qr cupio breuiter me expedire hic nõ inferam, vide que late diximus
16 supra lib. ij. qõ. vj. vij. ⁊. viij. ¶ †Nonnulli tamen dixerũt quod aduersus istas coniurationes ⁊ maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quedam que diuersis precibus conficiuntur, ex quib⁹ dicunt qõ omnes ligature et maleficia huiusmodi dissoluuntur omninoq; pereunt et reus grauissima patitur tormenta et cruciatus in corpore ⁊ inter alia dicere solẽt verba illa Prophete, videlicet, Dñs labia mea aperiat ⁊ os meum annũtiabit veritatem. Eructauit cor meum verbum bonum dicam cuncta opera mea regi. Confundatur nequitia peccatoris perdes omnes qui loquuntur mendaciuz. Contere brachia iniqui rei ⁊ lingua maligna subuertetur. ex quibus verbis precibus et exorcismis dicũt maleficia ipsa resolui ⁊ reum mirabiliter cruciari. vide do Parid. de put. in. d. tract. findi. in. c. tortura. lo. iij. fo. cxij. et illum Silue. prie. in. d. tract. de strig. demon. mirand. lib. iiij. c. v. Super quibus tamen cogita: qr de virtute ipsorum remediorũ non possem qcquam certi attestari ex quo illa nunꝙ expertus fui, nec per aliũ experiri hactenus vidi.

Summarium.

1 ☞ Tortura in quibus causis ⁊ criminibus inferri possit.
2 Oratio indefinita equipollet vniuersali.
3 Judex distinguere non debet vbi lex non distinguit.
4 Processus sit summarius in leuibus criminibus.
Tortura de processu dicitur ad quam absq; indicijs legitimis non peruenitur.
Tortura quare in paruis criminibus non sit applicanda.
5 Persona grauis ⁊ honeste conditionis pro criminib⁹ leuibus torqueri non debet.
Persona vilis de leui crimine suspecta torqueri potest.
6 Persona vilis et pauper penam pecuniariam non potẽs soluere luere debet in corpore.

1 Quinto videndũ est in quibus †causis ⁊ criminib⁹ possit inferri tortura. dic quod generaliter in omnibus causis criminalib⁹ seu omnibus criminibus si precedant legitima indicia et veritas aliter haberi nõ potest. nam regula torture est affirmatiua ⁊ vniuersalis, vt habeť in. l. j. in prin. ff. de questio. ibi in criminibus seruandis ⁊c. ꝙis ab ea nullatenus sit inchoandũ examen, sed in casu necessitatis quotiescũq; vndicq; vrgent indicia ⁊ confessio veritatis aliter haberi non potest, nisi mediante tortura: tunc adhibenda est. d. l. j. in princ. ibi eñ dicitur in
2 criminibus seruandis ⁊c. †que oratio cum sit indefinita equipollet vniuersali. l. si plures. ff. de leg. iij. per Alex. ⁊ doct. in rub. ff. sol. matri. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verbo. obli. ⁊ Bal. in. l. nullum. C. de assel. hoc idem tenet Sand. in tract. malefi. in tit. de questio. et tormen. in princip. ver. incipiamus. Hippoly. de marsil. in. l. diu⁹. in princip. ff. de questio. Franci. brun. in tracta. de indic. ⁊ tortu. in iij. colum. versic. tertio principaliter quero ⁊c. Pari. de put. in tracta. findi. in. c. an in causa pecuniaria pri. col. ⁊ probatur per tex. in d. l. milites. §. oportet. C. eo. tit. inducendo hoc modo ibi enim dicitur non esse a tormẽtis incipiendum examen, nisi pluribus indicijs quasi certis ⁊c. ⁊ tunc demũ deueniendum erit ad qõnes si personarũ cõditio id requirit: qr sunt quedã persone ꝙ ex causa speciali torqri nõ possunt, vt. j. dicť in seq. q. ⁊ no. ibi dũ dicit, personarũ cõditio. et nõ dixit, qualitas criminis. quasi dicat qõ in criminib⁹
3 nulla fiat distinctio qualiacũq; sint: †qr vbi lex non distinguit nec nos distinguere debemus. l. diem ferre. ff. de arbi. l. de precio. ff. de publi. cũ si. Contra hoc oppo. de. l. edictũ. ff. de questi. vbi dicit qõ qõnes non semper nec in omni causa ⁊ persona desiderari debent, sed cũ capitalia ⁊ atrocioza maleficia non aliter explorari possunt ꝙ per seruorũ qõnes efficacissimas ⁊c. ⁊ sic tex. ibi expresse inhibere videtur quod pro leuib⁹ criminib⁹ inuestigãdis nullatenus fit dãda tortura. Sol. verũ est qõ in leuib⁹ ⁊ puis criminib⁹ nõ est adiũgẽda plena ⁊ grauis tortura scõm gradũ excedẽs: leuis tñ tortura primi ⁊ secũdi gradus nõ vť excludi etiã in paruis criminib⁹. ar. l. ob q̃ vitia. §. fi. ff. de edil. edic. ⁊ p Bal. in. d. l. ij. C. quo. ap. ⁊c. Iz eñ hec solutio sit vera in se tñ non bene cõgruit illi legi q̃ loquit in alijs terminis, ⁊ ppterea dic qõ ibi loquit de tortura q̃ inferť in aliũ. s. in seruũ nõ in ipsummet reũ. rõ est, qr nõ ita facile deueniendũ est ad torturã seruor⁹ p inueniẽdis alienis criminib⁹ ex quo illi sunt innoxij criminis p̃dicti quã ipsiusmet rei de crimine suspecti. quã solutionẽ sentit etiã gl. in. d. l. edictũ. in ver. efficacissimas dũ soluit Prium
4 de. d. l. j. §. si qs vltro. ff. de qõ. Itẽ oppo. de. l. leuia. ff. de accu. †vbi in leuib⁹ criminib⁹ summarie p̃cedendũ est sine p̃cessu vel solẽnitate indiciali, sed tortura est de processu, nec ad illã deueniri p̃ot nisi precedentib⁹ indicijs ⁊ cã cognita ⁊ p̃cedente p̃nuntiatione interlocutoria ipsius indicis, vt dicit Bal. in. d. l. ij. idem Bal. in. l. si qs alicui.

alicui. C. ad legem iul. maiesta. Salice. in. l. fi. C. de questio. ꝛ Bar. in. l. fi. ff. eo. tit. Ang. de are. ꝛ alij ℳoderni practici in locis supra notatis. ꝛ Bal. in dicta. l. milites. §. oportet. ꝛ. l. ea quidem. Solu. dic quod plena ꝛ grauis tortura non est equum quod in paruis criminibus inferatur: quia maior pena esset in inquirendo quam in puniendo quod esset cõtra textum in. l. in seruorum. ff. de pen. sed illa territio seu leuis tortura non excedens secundum gradum nõ videtur esse prohibita in huiusmodi criminibus, maxime quando persona rei est vilis conditionis ꝛ valde suspecta de crimine illo, et ista potius dici potest quedam modica coertio ꝙ tortura ſm Bal. in dicta. l. ij. vel dic qõ ille tex. in dicta. l. leuia loquitur de alijs solennitatibus ipsius processus, videlicet de libello inscriptione ad penam talionis de solennitatibus probationũ publicationis processus, ꝛ alijs similibus terminis et solennitatibus, non autem de ista modica coertione sine qua veritas aliter haberi non potest, et
5 ita videtur sentire glo. in dicta. l. leuia. ¶ †Si autem esset persona grauis ꝛ honeste cõditionis, aut nobilis familie pro leuibus criminibus huiusmodi, non esset deueniendum ad aliquem actum torture quantũcunq; leuis ꝛ minime: quia ex ea videretur afferri iniuria dignitati siue nobilitati, ꝛ ideo bene dixit text. in. d. l. milites. §. oportet. C. de questio. ibi. si personarũ conditio id requirit ꝛc. et ita videtur sentire glo. in dicta. l. leuia. intelligendo de vilibus ꝛ suspectis personis, vt ibi. vide Bal. in. d. l. ij. et Barto. in. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. et Parid. de put. in dicto tract. findica. in. c. an in causa pecuniaria. vide. j. eodem titu. questio. vij. versicu. limita. in fi. ¶ Et propterea non videtur esse deneganda vili
6 persone, maxime quando esset persona suspecta. ¶ †Quia videmus alias qõ vilis persona et pauper qui propter inopiam nõ potest soluere penam pecuniariam luet in corpore per torturam et sic eo casu tortura ipsa datur pro pena, per hoc est regulare in omnibus publicis criminibus. l. j. §. fina. ff. de pen. vbi est not. tex. l. quicunq;. §. quod si. C. de seruis fugiti. et. l. si quis id. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. ¶ Vide Bar. in dicta. l. j. §. fi. qui dicit hoc esse regulare in vilibus personis. et ibi tradit pulchram limitationem ad regulam de qua in. l. in seruorum. ff. de pen. ꝙ quelibet pena corporalis minima ꝛc. vbi dicit qõ illud non habet locum in vilibus personis, sed in maioribus et honestis.

Summarium.

1 ☞ Persone omnes indistincte in criminalib⁹ causis an possint subijci torture.
2 ℳilites ꝛ decuriones torqueri non possunt.
3 Cõsuetudo est nulla quod milites aut decuriones torq̃ri possint.
4 Impuberes non debent torture subijci.
ℳulieres pregnantes non debent torqueri.
Serui non torquentur in certis casibus contra certas personas.
5 Senex cõfectus etate non subijcitur torture.
6 Senex confectus etate remanet sub regula affirmatiua torture.
7 ℳutus, surdus, cecus ꝛ furiosus ob impedimentum nature non subijciuntur torture.
8 Effectus cessat causa cessante.
9 Senex rarius ꝛ mitius torquetur robustis iunioribus.
10 Damnatus ad mortem an possit liberari si reipublice sit vtilis.

SExto quero an oẽs per-
1 sone †indistincte torqueri poterunt in causis criminalib⁹. dic quod sic regulariter, seruatis tñ de iure seruandis ꝛ precedentibus indicijs legitimis q: regula torture est affirmatiua, vt supra proxime dictum est. A tortura autem nemo dicit exemptus, nisi quatenus reperiat expressum, vt habetur in. d. l. j. in prin. ff. de questi. et d. l. milites. §. oportet. C. eo. ti. A qua quidem regula plures per-
2 sone excipiuntur que torqueri non possunt. ¶ †Quorum quidã sunt milites qui priuilegio militie ꝛ fauore reipublice torqueri prohibentur. d. l. milites. in princip. ¶ Secundo excipiuntur decuriones et eorum filij ac nepotes qui durante decurionatus officio ppter dignitatem officij torqueri non possunt. dicta. l. milites. ꝛ. l. decuriões. ꝛ. l. diuo marco. C. de qõ. ¶ Sed quero an hodie milites nostri tpis decuriones siue consiliarij habeant istud priuilegium, vt torqueri non possint. Barto. in. d. l. milites. dicit ꝙ gaudent illo priuilegio, vt torqueri non possint. idem tenet Ly. in. l. diuo marco. eo. tit. ꝛ Jac. but. in. d. l. milites. Sali. in. l. j. in penul. col. C. de iur. ꝛ fac. ign. in. d. l. decuriones. in fi. ℳuis dicat ibi quod hoc male seruatur de cõsuetudine in Lombardia eandem consuetudinẽ ꝙ non seruãtur ista priuilegia, ego vidi Rome sepe sepius seruari contrarium. Barba. tñ in apostil. ad Sali. in. d. l. diuo mar
3 co. in fi. dicit ampliando cõem doct. opi. †qõ si consuetudo esset in contrarium qõ torqueank, talis consuetudo nõ valet, dicit ipse. causa est singularis ſm Barto. ꝛ ipsum in. l. omnes iudices. C. de decurio. lib. x. Idẽ tenet do. Alexan. in. l. centurio in. ix. col. ff. de vulga. ꝛ pupi. ꝛ Roma. in singulari. cccxc. quod incipit, mulieres. vbi idem dicit de doctore, quod expresse firmat do. Jas. in. l. de quibus col. xxiij. ver. non tñ. ff. de legib. et ℳathesil. singu. lix. quod incipit, nota qõ legum doctores ꝛc. Vide Barto. in. l. j. C. de aduoca. diuer. iudicum. vbi dicit, doctor ꝛ aduocatus torqueri nõ potest ex quo est constitutus in dignitate ꝛ non solum durante officio aduocationis, sed etiã eo deposito, ꝛ ideo dicit quod quoties per ipsum suscipiendum esset iuramentum debet mitti notarius ad domum
4 suam tanq̃ ad egregiam personam. ¶ †Tertio excipiũtur minores. s. impuberes qui propter defectuz etatis que adhuc tenera est torqueri non possunt, sed illius loco ferula ceduntur. l. j. §. impubes. ff. ad sillei. ꝛ. l. de minore. in princi. ff. de quest. ¶ Quarto excipiuntur mulieres pregnantes que propter accidens. s. impedimẽtum pregnantie non torquentur ne subsequat abortus etiam post partum per. xl. dies, donec mulier fuerit pristine sanitati ꝛ viribus restituta. l. pregnantis. ff. de pen. et. l. imperator. et ibi Bald. ff. de statu homi. Hippoly. de marsil. in. l. j. in prin. in. v. col. ff. de questi. et alij ℳoderni practici in sepe dictis eorum trac. ¶ Quinto excipiuntur serui, qui licet indistincte non prohibeank torqueri: tamen contra certas personas non torquentur, nisi in quibusdam casibus, vt. l. seruus. C. eo. tit. de quest. sed ista non est proprie fallentia ad regulã vt sit generalis in oĩbus casib⁹ et personis, sed solum
5 quo ad certas personas. ¶ †Excipit sexto senex etate confectus q propter lapsum etatis torqueri non potest. l. iij. §. ignoscitur. ff. ad sillei. quam opi. tenuit Band. in. d. suo tracta. in ti. de questi. ꝛ tormen. in prin. Bar. in. d. l. iij. §. ignoscitur. ꝛ in. d. l. de minore in pn. Ange. de are. in suo trac. malefi. in glo. fama pub. ver. quero q̃ persone. Hippo. mar. in. l. edictũ. in. iij. col. ff. de questi. Alex. in apostil. ad Bar. in. d. l. milites. in prin. et ita cõiter transeũt docto. cum ista limitatione. Ego aũt teneo contrarium. s. qõ ista exceptio siue limitatio nõ sit vera de iure: nec probatur per tex. in. d. §. ignoscit. quicqd dixerint doc. predicti qui videnk in hoc casu loqui sine le-
6 ge. †ꝛ ratio tex. in. d. §. ignoscitur. non cõcludit generaliter quod senex non possit torqueri, ꝛ propterea dico ꝙ senex etate confect⁹ remanet sub regula affirmatiua torture. d. l. j. in princi. ff. de quest. ꝛ. l. milites. l. decuriones. C. eo. tit. vbi excipiuntur quedã persone que torqueri non possunt, ergo regula est in contrarium ꝙ regula riter omnes alij qui non sunt in iure expressi torqueri possunt, ita concludunt Bal. Sali. ꝛ alij in. d. l. milites. ꝛ. l. decuriones. tex. em in dicto. §. ignoscitur non prohibet generaliter senem torqueri nõ posse. pro cuius declaratione sciendum est qõ illa lex. iij. ff. ad sille. fuit condita contra seruos ignauos qui neglexerunt afferre opem dño suo dũ erat insultatus anteq̃ interficeretur. ex eo em qõ nõ atulerũt opem presumũtur esse in dolo ꝛ consij criminis seu forsan participes ꝛ propterea torquenk omnes q in dicta domo reperiebank tpe quo dñs fuit occisus ꝛ non tulerunt opem domino saltez in clamando ꝛ sic illi q in negligentia apprehensi fuerunt torquentur ad eruendũ veritatem, quare domino suo opem nõ prestiterũt vel illius necem non vindicarunt, vt tenebantur de iure: ꝛ aduidendum etiam nũquid necis illius fuerint forsasse participes ꝛ ad purgandum quodãmodo suspitionẽ illã queviget contra illos omnes torquentur regulariter qui presentes in eadem domo eius reperiebantur. d. l. j. in princi. et. §. si pater. ꝛ. §. si vir aut vxor. ff. ad silleia. quorum aliqui excusantur a tortura ex iusta causa siue iusto impe-
7 dimento quo detenti fuerunt. d. l. iij. †quidam propter impedimẽtum nature: vt est mutus, surdus, cecus, ꝛ furiosus, qui ppter defectum sensus naturalis non potuerũt adesse rumori vel afferre opẽ domino. dicta. l. iij. §. surdus. ꝛ. §. cecus. item etiam ignoscitur his qui clausis ianuis non potuerunt exire foris et succurrere domino, et eidem opem afferre dicta. l. iij. §. subuenitur. postea immediate sequitur. §. ignoscitur. vbi dicitur quod ignoscitur etiaz his qui etate defecti sunt, vt propter non prestitam opem et auxilium domino non reddantur negligentes et culpabiles ex quo propter corporis debilitatem ꝛ membrorum languedinem non potuerunt currere et adesse rumori ꝛ necem domini vindicare sicut iuuenes, et vt ipsi desiderabant. et propterea ob hanc causam iura non presumunt senem illum fuisse negligentem aut culpabilem, vel suspectum de crimine: quia iusta de causa impeditus ꝛc. stante igitur impedimento predicto cessat causa suspitionis: ꝛ cessante causa suspitionis et culpe merito etiam cessat tortura. Que propter negligentiam adhibitam erga dominuz infertur, vt dicta. l. prima in principio. et. §. si pater. lo secundo. et. §. si vir aut vxor. eodem titu. †quia cessante causa cessat effectus. l. adigere. §. ℳuis. ff. de iure
8 patronat⁹. ibi enim senex non excusatur a tortura propter etatez senilem, sed excusatur a causa propter quam infertur tortura, concludе igitur quod etas ibi non est causa principalis ad eximenduz senem a tortura, ita qõ senilis etas per se sit causa exclusionis torture, sed excludit causam suspitionis presumpte scientie ꝛ participationis: propter quã infertur tortura. d. l. j. in princ. et. §. si pater. el. ij. ꝛ. §. si vir aut vxor. eo. titu. extra igitur illum casum non video

Source : BIU Cujas

rationem in contrarium quare senex torqueri nõ possit in casibus in quibus de iure deueniri potest ad torturã saltem leuiter ꝛ temperate: mitius tamen ꝑ in alijs iunioribus. l. j. §. diuus. ꝛ. l. de minore. §. tormenta. ff. de questi. non est igitur dicendum quod ex dispositione. d. §. ignoscitur. limitetur ꝛ ledatur regula iuris cõis de qua in. d. l. j. in prin. ff. de questi. que loquit affirmatiue generaliter ꝛ indistincte vt latius supra dictum fuit argumẽto. l. sancimus. C. de testa. ꝛ. l. precipimus. C. de appel. si enim iura noluissent senem debere torqueri illud vtiq; expressissent ꝛ excepissent a regula, sicut expresse cauerunt ꝛ exceperũt milites decuriones ꝛ eorũ filios, itẽ impuberẽ mulierẽ pregnantem ꝛ alios, de quibus. §. d. l. milites. l. diuo marco. l. decuriones. C. eo. titu. ꝛ. l. de minore. in prin. ff. eod. titu. l. pregnantem. ff. de pen. cum similibus. cum itaq; hoc non reperiatur expressum, non est dicendum quod regula iuris que est affirmatiua debeat immutari vel corrigi aut limitari. d. l. sancimus. ꝛ
9 d. l. precipimus. †Quidam alij exponunt illud verbum, ignoscit. non quod senex prohibeatur torqueri, sed quod rarius torquetur et casu quo debeat torqueri: tunc mitius ꝛ lenius torquendus erit quam inuenis, hec enim opinio licet videatur equa ꝛ pia precedẽs tamen est de iure verior per ea que supradicta sunt, ego tamen quãdo casus contingeret omnem diligentiam adhiberem ad eruendã veritatem aliter ꝑ per torturam ex persuasionibus aut comminationibus quoties tamen esset necesse ad illam deuenire nõ excederem secundum aut tertium gradum, nisi essemus in atrocioribus ꝛ persona rei esset vilis ꝛ valde suspecta. An autem reperiantur alij ꝑ supra notati qui dicantur esse exempti a tortura, vide do. Hyppo. de marsil. in. l. edictum. ff. de questio. in. iij. col. vbi plures enumerat inter quos dicit, quod ille qui est vtilis reipublice torqueri non potest ꝑm do. Parid. de put. quem ipse refert idem tenere in dicto suo tracta. ꝛc. et dicit esse bonum tex. ad hoc in. l. ad bestias.
10 ff. de pen. †vbi dicitur qõ damnatus ab bestias eximitur ab illa pena quando ille erat vtilis populo ꝛ ad preces populi debet liberari. nota qõ ego intelligo illud dictum esse verũ per illum tex. quotiescunq; per torturam adeo cruciaretur quod efficeretur inutilis: quia posset membro debilitari vel mori in tortura qõ quidem perraro contingit, alias autem non videtur esse eadem ratio in tortura sicut in morte: quia illi qui sustinent torturam non moriuntur nec debilitantur regulariter et sic per illam non cessat vtilitas reipub. quando ille seruatur in vita, ideo dubito de isto dicto propter diuersitatem rationis super quo tamen cogita. Predictas tamen limitationes omnes limita ꝛ declara non procedere nec habere locum in criminibus exceptis ꝛ atrocissimis sicut est crimen lese maiestatis in quo nulla dignitas nullumq; penitus priuilegium suffragatur reo ad effugiendum torturam. l. qsquis. C. ad legẽ iul. maiesta. et in crimine heresis, vt dicunt docto. in dicta. l. quisquis. ꝛ canoniste in. c. vergentis. de hereti. in antiq. et in. c. cum ꝑm leges. eodem titu. lib. vj. Item in crimine maleficorum ꝛ incantatorũ, vt. l. ꝛ si excepta. C. de malefi. ꝛ mathe. in quibus criminibus omnes indistincte torquentur, vt ibi dicitur ꝛ notatur etiam per do. Hyppo. in dicta. l. edictum.

Summarium.

1 Tortura an locum habere possit in pecuniarijs causis.
2 Liberi possunt torqueri in causa ciuili delictũ annexum habenti.
3 Serui alieni in causa pecuniaria possunt torqueri.
Homo liber in causa pecuniaria regulariter nõ torquetur: sed hoc fallit in teste vacillante.
4 Mercatores falliti cessantes ꝛ fugitiui quando possint torqueri.
5 Pena corporalis quãtũlibet leuis quacũq; pecuniaria maior est.
6 Tortura non dicitur pena que iuris habeat effectum.
7 Finis cause non attenditur in materia torture.
8 Juramentum quando deferatur in probationis supplementum.
9 Tortura quando ad penam dari dicatur.
Fur quandoq; ad penam torquetur pro leuibus furtis.
10 Confessio torti an sibi noceat si denegata fuerit indiciorum copia remissiue.
11 Judex quid faciet reo ad banchum iuris ducto confessionem suã quam in tormentis fecerat negante.

1 Septimo quero an in causa †pecuniaria ꝛ ciuili deueniri possit ad torturaz. dic q; sic q̃q;, nõ tñ oẽs persone nec in omni casu deuenie ndum erit, sed serui duntaxat alieni quotiescunq; veritas rei aliter haberi non potest torquentur. l. diuus. in princi. ff. de questi. ꝛ ista est vna ex differentijs que vertuntur inter causas ciuiles ꝛ criminales ꝑm qõ dicit Bart. in. d. l. diuus. q; in causis ciuilibus non torquentur nisi serui alieni non autem liberti neq; statuliberi ꝛ casu quo deueniendum sit: nõ ita de facili deueniendum est, sed vbi veritas aliunde haberi non potest ꝑ per tormẽta seruorũ, sed in causis criminalibus torquent
2 etiam liberi pro eruenda veritate, ita dicit Bar. in. l. diu⁹. ¶ †Qõ tamen est verum nisi causa ciuilis haberet in se annexum delictum: quia tunc etiam liberi torquentur, vt est text. not. in. c. j. de posi. quem tex. omnes doct. allegant ad hoc, ꝛ notant etiã docto. in. l. ex libero. ff. de questioñ. Unde dico quod in hac materia poni potest regula negatiua, scilicet quod in causa pecuniaria liber homo regulariter nõ torquetur. d. l. diuus. fallit ista regula in aliquibus casibus, ꝛ primo in casu. d. c. j. de posi. qñ causa ciuilis habet annexum delictum. ¶ Item fallit quando ciuiliter ageretur de falso et veritas aliter haberi nõ posset qõ tũc deueniri possit ad torturã: ita dicit Bal. in. l. sicut falsi. C. de falsis. ¶ Ex quo textu idem puto dicendum esse in furto, vbi ageretur ad rem sibi furto subtractam nõ per accusationem furti, sed priuato iudicio ciuili per actionem furti: vt in. §. furti aũt actio. instit. de obli. que ex delic. nas. vel condictione furtiua, vt in. l. si pro fure. ꝛ in prin. §. j. ff. de ꝛdi. furti. q; vbi plena probatio per testes aut sacramenta haberi non posset quod liceat deuenire ad torturam: quia ratio tex. in. d. l. sicut falsi. ita mi
3 litat in isto casu sicut in illo. ¶ †Et predicta procedunt in libero hoie, serui autem alieni bene poterunt torqueri in causa pecuniaria. ꝛ hoc fieri potest quotiescunq; veritas aliter haberi non potest vt. d. l. diuus. ff. de questio. ¶ Predicta etiam limita ꝛ declara qõ liber homo non torquetur regulariter in causa pecuniaria: est verum quando loquimur de principali. Secus autem in teste vacillante: quia liber homo si adhibetur, vt testis in causa pecuniaria ꝛ vacillat poterit torqueri. ita dicit text. ibi Barto. et alij in. l. ex libero. ff. de questio. ꝛ hoc non prouenit ex natura cause, sed propter accidens. s. illam vacillationẽ. l. liber homo. in prin. ꝛ. l. vnius. §. testes. ff. eo. tit. vide Bart. in. d. l. liber homo. ꝛ. l. ex libero. ꝛ. d. §. testes. et do. Hyppo. de mar. ibi. vbi copiose declarat hãc materiam. ꝛ Bal. ꝛ Sali. in. d. l. sicut falsi. C. de fal. ꝛ Joan. de imol. Panormi. et alij cano. in. c. grauis. de posi. vbi in hac materia multa bona dixerunt, ꝛ Cyn. in. l. fi. C. de fal. et est glo. no. xv. q. iij. c. presbyter. Et inquantum diximus supra qõ quando causa pecuniaria habet annexum delictum deueniri poterit ad torturam per tex. in. d. c. j. de posi. per quem tex. dixit do. Parid. de put. in trac. sindi. in. c. an in causa pecuniaria. in princi. se decidisse alias questionem istam.
4 †quod isti mercatores falliti cessantes ꝛ fugitiui poterunt torqueri vt indicent pecunias sibi datas in depositum vel in societatẽ ad mercandum quas nunc denegant habere ꝛ perdidisse dicũt quem omnino vide. quem etiam refert ꝛ sequitur do. Hyppo. de marsil. in. d. l. diuus. in. ij. colũ. qui deinde opponit contra illud. c. j. extra de posi. dicens, qõ nimis durũ ꝛ iniquũ esse videt quod in causa ciuili ꝛ pecuniaria deueniatur ad torturam, licet simus in terminis d. c. j. quia ex hoc magis cruciatur ꝛ patitur reus siue debitor in inquirẽdo veritatem rei quã ipsa re comperta in satisfaciendo: quia nil aliud in cõdemnationem venit, nisi pecunia in cuius solutione debitor nullum patitur dolorem in corpore ꝛ minus nocet solutio
5 ꝛ snia quam inquisitio: †quia quilibet corporis cruciatus siue corporalis pena etiã minima est maior quacũq; pena pecuniaria, quã tũcunq; sit magna. l. in seruorum. ff. de pen. ad istud contrariũ dantur due solutiones per doc. ꝑm ipsum. prima est qõ tortura nõ datur ad penam, nec dicitur proprie pena, sed est dolor corporis vel membro ad eruendam veritatem ꝛc. d. l. item apud labeonẽ. §. qõnem. ff. de iniurijs. ꝛ supra dictum fuit in prima. q. huius tituli: qr si tortura esset pena vel daretur ad penam, profecto nõ essent duo tituli separati titulus de questio. a tit. de penis. sed quia sunt materie diuerse ꝛ separate. s. materia inquisitionis ꝛ materia pene, propterea edite sunt sub diuersis titulis ꝛ noibus, quidam vero dicũt qõ licet tortura non sit pena iuris de facto: tamen est pena non leuis: qr cruciatus ille affert penam ꝛ dolorem intolerabilem in cor
6 pore, sed non obstat †quia licet tortura afferat dolorem ꝛ cruciatũ in corpore, tamen non dicitur proprie pena que habeat effectũ iuris, sed posset forsan improprie dici pena hoc est illa tolerãtia doloris ꝛ cruciatus quam qui torquetur sustinet in membris ꝛ corpore, nec datur ad effectum pene a lege statute. et ꝓpterea ex diuersis non fit bona illatio. l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. pos. et. l. papinianus. ff. de mino. quidam vero dant aliam solutionem limitando, vcz. d. l. in seruorum. ff. de pen. vt dispositio illa non habeat locum in plebeis ꝛ vilibus personis, sed in nobilibus et magne conditionis hoibus, qui non debent torq̃ri nec cruciari in corpore prore pecuniaria cuiuscũq; sit valoris. Ego autem considerauí quod licet solutiones iste sint vere in se: tamen ad solutionẽ istiꝰ oppo. non oportebat tantum laborare: quia solutio ipsius breuissima est. Nam est verum qõ in causis pecuniarijs regulariter nõ deuenitur ad torturã. d. l. diuus. nisi in casibus et personis exceptis. vt. §. diximus. in prin. q. ꝛ ad hoc facit regula illa de qua in. d. l. in seruorum. ff. de penis. sed in casu. d. c. j. ꝛ. l. sicut falsi. C. de fal. ideo deuenitur ad torturam propter delictum furti vel falsitatis annexum. et isto respectu videtur potius deferri in causa criminali quã ciuili: qr tunc illa non dicitur causa mere ciuilis, sed potius mixta

cum

cum criminali: vide Imol. ꝛ alios in. d. c. j. ꝛ ratio illa de qua in. d. l.
7 in seruorum. non videtur multum vigere in proposito nostro: † qꝛ in materia torture nõ debemus attendere ad finem cause ex qua venit soluenda pecunia: quia alias sequeretur qõ in multis causis criminalibus in quibus de iure cõi aut ex forma statutorũ venit imponenda pena pecuniaria, vel bonorũ publicatio vt in. l. si quis aliqd ℌ. qui abortionis. ff. de pe. ꝛ instit. de publi. iudi. ℌ. item lex iulia: si illa ratio procederet sequeretur qõ illis casibus non posset qs torqueri. quia esset maior pena inquisitionis ℘ cõdemnationis qõ est falsum. Dicas igitur qõ in omnibus causis in quibus infertur tortura considerandũ est principium cause ꝛ illius natura an descẽdat siue oriatur ex contractu vel quasi, an vero ex delicto vel quasi delicto: vt instit. quib. mod. re contra. oblig. ꝛ de verb. oblig. cum simul. ꝛ de oblig. que ex delic. nas. per totum: vt primo casu nõ sit locus tortura regulariter etiam qõ veritas aliter haberi non possit: qꝛ in causis ciuilibus iura dederũt alia remedia. aut actor plene probauit in-
8 tentionem suam ꝛ reus cõdemnat. l. si debitori. ff. de iudi. † aut semiplene probauit ꝛ defertur sibi iuramentũ in supplementũ ꝓbationis dũmodo actor sit honesta persona ꝛ non agatur de maxima summa vt not. dicit Bart. in. l. admonẽdi ꝛ ibi per Ioder. latissime. ff. de iureiurã. ꝛ Bal. in. l. in bone fidei. C. eo. titu. Joã. de imol. Panor. ꝛ alij cano. in. c. fi. eo. tit. aut actor non plene neꝛ semiplene probauit: sed minus ℘ semiplene: vt quia habuit testes qui non erant omni exceptione maiores, vel forte erãt singulares quo casu non deuenitur ad istud iuramentũ: vt dicunt prefa. doct. in. d. c. fin. sed isto casu defertur iuramentũ reo qõ dicitur iuramentuꝫ purgationis ꝛ obtinet absolutionẽ vt not. in. d. c. fin. aut actor proposuit libellum. sed nihil penitus ꝓbauit: ꝛ isto casu reus absoluitur etiã absqꝫ aliquo iuramento: vt. l. actor. C. de proba. ꝛ l. qui accusare. C. de eden. ꝛ per ista media deciduntur cause ciuiles, non aũt per torturam, intelligendo de causis mere ciuilibus. ille vero que habent annexum delictum, dici non possunt mere ciuiles vt. d. c. j. ꝛ l. sicut falsi. ideo non est mirandũ si in illis põt inferri tortura: quia datur propter delictum nõ ꝓpter ciuilem causam, nec ex natura cause ciuilis: quia tortura fuit adinuẽta pro causis criminalibus cõtra culpabiles ꝛ dolosos quoties deficiunt plene probationes in crimine: ꝛ dicitur remedium extraordinariũ: vt not. Bal. in. l. fi. C. quor. ap. non recip. ꝛ per Azo. in sum. de questio. ꝛ Panor. in. c. cũ in contẽ-
9 platione de reg. iur. in prin. ¶ † Et licet tortura etiã in causis criminalibus non soleat dari ad penam: tñ datur quãdoqꝫ ad penam qñ ex crimine veniret ponenda pena pecuniaria ꝛ reus ꝓpter paupertatem illam soluere nõ posset luit in corpus que luitio fit interdum per torturam maxime qñ est vilis persona vt. ff. de pe. l. j. ℌ. fi. et. C. de seruis fugi. l. quicunqꝫ. ℌ. qõ si. ꝛ l. si quis id qõ. ff. de iur. om. iud. vide do. Par. de put. in. d. trac. in. c. tortura. el. j. vbi dicit qõ pro leuibus furtis fur quãdoqꝫ torquetur ad penã: maxime quãdo est vilis persona ꝛ pauper vt in auc. vt iud. fine quo. suprra. ℌ. ex diuerso.

¶ Posset etiam hic inseri questio illa de qua in. l. repe. ff. de quest. an ꝛ qñ semel tortus possit iterum repeti in tortura: ꝛ an ꝛ quando quis dicat competẽter tortus: ꝛ quid si reus moritur in tortura, vel ꝓpter torturam mors fuerit subsecuta, an iudex tenetur ꝛ ad quam penam. ꝛ quid si reus fuit positus ad torturam nullis indicijs precedentibus, vel si aderant indicia non tamẽ erant in actis descripta: ꝛ quid si reus petijt copiam indiciorũ, ꝛ fuit sibi denegata, ꝛ nõ obstante petitione predicta fuit positus ad torturam. ꝛ quid si reus in tortura fuerit cõfessus aliud crimen qñ nulla precedebãt indicia vel si qua aderãt erant inualida: vel si legitima erant non erant scripta
10 in actis. vel † quando fuit sibi denegata indiciorũ copia, an cõfessio illa etiã ad banchum iuris ratificata noceat reo ad condemnationẽ vel ad alium effectum ꝛ quẽ. ꝛ quid si reus propter priuilegiũ, etatẽ pregnantem vel aliam similem legitimã causam torqueri non poterat si fuerit tortus ꝛ confessus, ꝛ ratificauerit cõfessionem suam, an poterit ex ea subsequi cõdemnatio. velle omnia ista ad longum describere potius superfluum esset quam necessarium: qꝛ omnes doc. ꝛ antiqui ꝛ moderni in theorica, ꝛ in practica in suis cõmentis: hec plene descripserunt apud quos per te ipsum videre poteris. Bart. in. l. j. in prin. ꝛ ℌ. idem cornelio. ꝛ l. fi. ff. de questio. ꝛ in. d. l. j. ꝛ fi. ꝛ l. milites. ℌ. oportet. C. eo. ti. ꝛ in. l. ea quidẽ. C. de accusa. Bal. in. l. ij. C. quor. appel. ꝛc. idem Bal. in. l. j. C. de confessio. ꝛ in. l. ij. C. quod met. cau. Sand. in trac. mal. in titu. de questi. ꝛ tormẽ. Ang. aret. in suo tract. malefi. in glo. fama publica. versi. nunc videamus vsqꝫ in finem. Par. de put. in tracta. sind. in. c. tortura. lo. j. cum tribus seq. ꝛ c. viso. de indicijs. Hypo. mar. in. l. j. in princ. ꝛ ℌ. fi. ꝛ ℌ. ad questionem. ff. de questio. Fran. brun. in tracta. de ind. ꝛ tor. in. ij. parte. canoniste. in. c. qualiter ꝛ quãdo. ꝛ c. inquisitionis. de accusat. ꝛ in. c. cum in contemplatione. ꝛ ibi Panor. de reg. iur. in antiquis.

¶ Nihilominus quo moderamine ꝛ qua leuitate, vel grauitate sit danda tortura ꝛ que indicia ad illam inferendam idonea sint et qñ quis dicatur competenter tortus, vel non similiter quando qs dicatur purgasse indicia: vel non omnia ista demum relinquuntur arbitrio ꝛ discretioni honesti iudicis: quoniã in his certa regula tradi non potest sed alterantur ex qualitate facti, personarum condictione, loci consuetudine ꝛ alijs circunstantijs ꝛ qualitatibus. vt dicit Bal. in. d. l. ij. C. quor. appel. ꝛc. ꝛ. d. l. milites. ℌ. oportet. Barto. in. d. l. fina. ff. de questio. ꝛ l. j. in princip. eo. tit. ꝛ est text. in. l. j. ℌ. calumniatoribus. ff. ad turpil. ꝛ l. testium. ℌ. tu magis. ff. de testi. Panormi. in. d. c. cum in contemplatione de regu. iur. ꝛ Azo. in sum.
11 eo. titu. ¶ † Quid autem si reus semel aut pluries confessus fuerit in tormentis: deinde tẽpore suo adductus ad bãchum iuris loco ratificationis negauerit: ꝛ confessionem ipsam reuocauerit quid tũc aget index. dic qõ reponet illum iterum ad torturaꝫ in qua tandiu morabitur suspensus ℘tum iudici videbitur esse sufficiens ꝛ si reuocationem ipsam reuocauerit reuertendo ad primam confessionem illi standum erit ꝛ iterum ratificanda: si vero passis tormentis semp in eadem reuocatione insteterit debebit absolui. vide Bart. in. l. j. ℌ. si quis vltro. ꝛ in. l. repeti. ff. de quest. ꝛ do. Hyppo. de marsi. in. d. l. repeti. in. iij. col. vbi dicit quod dum ipse erat officialis illustrissi. Ducis Mediolani habuit pre manibus quendaꝫ insignem ribaldum qui similes actus sepius fecit: ꝛ repetitis vicibus in tortura fatebatur: deinde ad banchum iuris adductus semper neganit et reuocauit precedentem confessionem adeo quod fuit sibi necesse vt ipse dicit illum absoluere et abolere processuꝫ cũ inquisitione. Interrogatus postea quare sic fecerat respõdit quod magis sibi expediebat torqueri pluries in brachijs cũ chorda ℘ semel in gula: quoniam multi inueniuntur medici qui sciunt resarcire ossa brachiorũ, etiam si essent fracta: sed nemo reperitur qui sciat resarcire gulã laqueo obclusam.

De relaxatione Carceratorum.

Liber Quintus.

Summarium.

1 ☞ Relaxationum diuerse sunt species.
2 Relaxationes que lite pendente fieri possint.

Am sepius cõtingat quod rei pro diuersis criminibus in carceribus deducuntur, ex quibus postea diuersimode relaxantur: ideo congruum mihi visum fuit in hoc vltimo libro de relaxatione carceratorum ꝛ de extremis actis causarum
1 quedam breuiter exponere. ¶ † Verũtamen quia reorũ relaxationes diuerse sunt quarum quedam fiunt post cause decisionem ꝛ sic post latam sentẽtiam, alie vero fiunt lite adhuc pendente. Relaxationum vero que fiunt post litis decisionem quedam est que fit per sententie executionem. Quedam alia est que fit per gratiam ex beneficio ꝛ indulgẽtia principis. Alia aũt relaxatio est que fit propter innocentiaꝫ in-
2 carcerati quando plene de illius innocentia constat. ¶ † Relaxationum vero que fiunt lite pendente quedam est que fit per compositionem pene factam cum curia aut fisco. ¶ Alia est que fit ꝓpter fideiussorem prestitum de se representando ꝛ solvendo penam ꝛc. ¶ Quedam alia est que fit licentiose ꝛ de facto per fugam incarcerati ꝛ ista quandoqꝫ accidit cum fractura et violentia carceruꝫ, quãdoqꝫ autem clanculo absqꝫ aliqua fractura aut violentia. ¶ Breuiter igitur cuiusqꝫ relaxationis speciem declaremus. ¶ Videndum erit primo de relaxatione illa que fit per sententie et pene executionem. ¶ Secũdo de illa que fit ex beneficio ꝛ indulgentia principis. ¶ Tertio de illa que fit ex propria innocentia incarcerati. ¶ Quarto de illa que fit per compositionem pene. ¶ Quinto de illa que fit per fideiussorem prestitum de se representando et solvẽdo penam ꝛc. ¶ Sexto de illa que est illicita que fit per fugam ipsius rei vt. ℌ. dictum est. ¶ Septimo ꝛ vltimo post premissa breuiter ꝛ succincte videbimus de calumniatoribus ac de expensis damnis ꝛ interesse.

Summarium.

1 ☞ Executio quid sit.
2 Pene que simul et pro quibus criminibus infligi possint.
3 Executio penarum corporalium quare publice fieri debeat.
4 Judices ecclesiastici sepe vtuntur carceribus perpetuis.
5 Carcer ad custodiam de iure ciuili inuentus est, non ad penam.

¶ De sententie ꝛ penarum executione.

Source : BIU Cujas

Quero primo quid est ista
1 executio.† Respond.qđ est satisfactio quedam q̃
fit per condemnatũ opera ꝛ ministerio publici exe
cutoris pro sñie iam late obseruatione: vt probaꝫ
in.l.iiij.§.ait prętor.ff.de re iudi.ꝛ.l.ũ.ꝛ fi.C.de cu
sto.reo.Bal.in aut.sed nono iure.C.de sernis fug.que necesse est qđ
fiat post latam sñiam tẽpore rei iudicate.nam si antea fieret non va
leret.l.j.C.de execu.rei iud.vbi Bal.dicit qđ in ordinatis per essen
tiam rationis posterius presupponit suum prius inesse:vt no.Jo.
mona.in.c.si confirmationem de elec.lib.vj. ¶Item videndũ esset
quid sit res iudicata ꝛ an sentẽtia ipa ꝛ res iudicata sint idem vel po
tius diuersa. ¶Et que est differentia inter sñiam ꝛ rem iudicataz:
sed qꝛ ista requirũt altiorem indaginem ꝛ ampliorẽ examinationẽ:
ideo vt breuius me expediam hic prętermitto,vide Bartol.in.l.j.
ff.de re iudi.Jo.de imo.ꝛ Panor.in rub.extra eo.ti.Hosti.in sum.
2 eo.tit.in prin.vbi designat pulchram figuram.† Quo ad materiaz
nostram dico qđ aut pena exequenda est corporalis vltimi supplicij
vel citra mortem corporis afflictiua, aut est deportationis siue rele
gationis:aut est pecuniaria aut bonorũ publicationis: licet interꝺ
dum iste possint esse simul vnite qñ sumus in atrocissimis sicut in
crimine lese maiestatis,heresis,false monete,raptus virginum, et
similibus.In quibus vita,bona ꝛ fama simul pereunt.l.quisquis,
C.ad leg.iul.maiesta.l.arriani.C.de here.c.ad abolendam.ꝛ.c. ver
gentis.eo.tit.l.j.ꝛ.ij.C.de fal.mone.ꝛ.l.vnica.C.de raptu virgin.et
ibi Cy.Bal.ꝛ Sali.ꝛ diximus supra lib.j.ꝛ.iij.in.iiij.ꝛ.x.questione.
¶Primo eñ casu qñ sumus in penis corporalibus aut exilij rela
3 xatio predicta fienda est anteq̃ fiat executio:† qꝛ executio penarũ
corporalium debet esse publica ꝛ in locis publicis fieri ꝛ non in car
ceribus vt vnius exemplo ceteri pertimescant,ꝛ vnius pena sit me
tus multorum.l.capitalium.§.famosos.ꝛ.l.aut facta.§.fi.ff.de pe.
ꝛ.l.j.C.ad leg.iul.repetũ.ꝛ not.in.l.j.ff.de instit.ꝛ iu.ꝛ in cle.j.de pe.
Lardi.in cle.j.in.xij.ꝛ.xiiij.not.de offi.ordi.xlv.distin.disciplina.ij.
q.vij.quapropter.x.q.j. qꝛ sacerdotes,de coha.cleri.ꝛ mulie.c.cleri
cos ꝛ de excel.prela.c.j.cũ simi.eodem mõ primo relaxãdus est ante
executionem qñ executio ipsa fieri ꝺz per relegationẽ aut deporta
tionem:qꝛ ad hoc vt sñia ꝛ pena que in ea cõtinetur sortiantur effe
ctum siue executionem necesse est qđ reus exeat de carceribus et ad
loca sibi deputata submigret vt.l.fi.C.de custo.reo.et.l.custodias.
4 ff.de publi.iudi.nisi relegatio ipsa facta fuisset in carceribus:†quia
reus condemnatus esset ad perpetuos carceres qua pena sepe vtun
tur iudices ecclesiastici vt.xxvj.q.v.si quis episcopus.ꝛ.c.cõtra ido
lorum ꝛ.c.j.de here.lib.vj.ꝛ est glo.c.excõicamus.el.ij.de hereti.in
antiq.hoc enim raro vel nunq̃ faciunt iudices seculares:quia ius ci
uile nonvtitur istis penis carceralibus sed potius relegationis aut
deportationis secundũ personarũ conditionẽ ꝛ qualitatem facti.
l.iij.in prin.ꝛ.§.adiectio.ff.ad leg.corne.de fica.iuncta.l.si quis ali
5 quid.§.qui abortionis.ff.de pe.† carceres enim ius ciuile inuenit
ad custodiam non aũt ad penam.l.ij.ꝛ.l.fi.C.de custo.reo. Aut exe
cutio ipsa fienda est in pecunia,vel in bonis ꝛ isto casu reus non erit
relaxandus de carceribus nisi demum secuta solutione dicte pene,
vel saltim satisfactione:quia fisco fuerit satisfactum aut per pigno
rum traditionem aut per idoneum fideiussorem adeo quod plene
sit cautum fisco dicta.l.iiij.§.ait prętor.ff.de re iudica.l.j.§.diuus.
ff.de iur.fisci.

Summarium.

1 ☞Executio in causis criminalibus an statim fieri debeat post sen
tentiam latam.
2 Homicida,maleficus,veneficus,ꝛ adulter cõfessi aut testibus cõui
cti non audiuntur appellantes.
3 Appellatio nemini denegatur nisi duobus concurrentibus.
4 Defensiones iuris non tolluntur reo etiã in facto notorio.
Confesso ꝛ cõuicto in ciuilibus an auferaꝫ appellationis remediũ.
5 Appellatio non admittitur in criminibus notorijs.

Secundo quero an statim
1 †post latam sñiam in causis criminalibus fienda sit
executio vel potius expectari debeat res iudicata p
lapsum decẽ dierũ: vt in aut.de ap.in pn.coll.iiij.et
dic qđ in causis criminalibus regulariter nõ fit exe
cutio pene anteq̃ sñia trãseat in rem iudicatã per lapsum decẽ diex
vt.l.additos.C.de ap.ꝛ.l.additos.C.de episc.audi.ꝛ in aut.sed ho
die.C.de ap. ¶Que regula fallit qñ sumus in atrocioribus crimi
nibus ꝛ reus voce pria sponte cõfessus esset ꝛ testibus plene cõui
ctus.qꝛ tũc post latam sñiam incõtinenti ꝛ immediate fit executio:
vt.l.ij.C.quor.ap.nõ recip.ꝛ.d.l.fi.C.de cust.reo.ꝛ.l.custodias.ff.de
pub.iud.immo si reus post latã sñiam incontinenti vellet appella
re nõ audiret ꝛ eius appellatio tanq̃ calũniosa penitus reijceretur
2 ita dicit in.d.l.ij.C.quor.ap.ꝛc.vbi ꝺr †q̃ homicida,veneficus,ma
leficus,adulter,ꝛ is qui manifestam violentiã intulisse probaꝫ,sivo
ce pria cõfessus sit sponte crimen ꝛ testibus plene cõuictus reperiꝫ
nõ auditur appellãs maxime in casibus ꝛ criminibus ibi expressis.
¶Bal.aũt ibi querit quid erit dicendũ in alijs minoribus crimini
bus extra illa que sunt ibi expressa an si reus reperiꝫ cõfessus ꝛ cõui
ctus possit interponere appellationẽ ꝛ an sit audiendus.demũ con
cludit qđ appellare nõ poterit ꝛ si forsan appellauerit,nõ erit audiẽ
dus.ita tenet glo.in.d.l.ij.quã sequiꝫ ibi Bal.licet Jaco.but.dixe
rit cõtrarium hac ratione qꝛ dicit qđ reus in cã appellationis pote
rit confessionẽ suam reuocare.nihilominus. Bal.hoc nõ obstante
tenet opinionẽ glo.ibi ꝛ rñdet ad rationẽ Jaco.but.qꝛ illud est ve
rum qđ reus posset reuocare cõfessionem suam qñ illam per errorẽ
aut metu tormentorũ fecisset,vel qñ testes non clare probarent: ſz
aliquantulũ appareret dubiũ illorũ dictũ:tunc posset bñ audiri in
appellatione ꝛ cõfessionem suã vt erroneã,vel extortam metu tor
3 mentorum.† ad hoc igitur vt tollatur remediũ appellandi duo p̃n
cipaliter requirunꝫ.primũ qđ reus sit plene testibus cõuictus q luce
clariorem probationẽ ostendãt:secundũ qđ sponte absq̃ aliquo
impedimẽto cõfessus fuerit.istis eñ vel ipsorũ altero deficiente nõ
denegatur appellatio vt tenet glo.in.d.l.ũ.ꝛ ibi Bal.ꝛ alij.Quidã
vero addunt tertiũ requisitũ ad hoc vt tollaꝫ remediũ appellatio
nis.scz qđ sit vnũ de illis criminibus expressis in.d.l.ij.q̃uis Bald.
secutus glo.ibi teneat contrariũ vt supra proxime diximus. ¶Li
mita tũ illud qđ dicitur in.d.l.ij.nõ procedere qñ reus vellet facere
defensiones iuris dicẽs qđ quicquid fecit id totũ fecit ad sui defen
sionem,vel qđ ille quem ipse offendit erat bãnitus ꝛ similia:qꝛ isto
casu poterit audiri non obstãte sua cõfessione ꝛ tam clara pbatione
4 ita tenet elegãter Bal.in.d.l.ij.† qꝛ reo etiam notorio in facto nõ
tolluntur defensiones iuris,scõm qđ singulariter voluit Jnnoc.in
c.statuimus.de offi.deleg. ¶Quero nũc qd in causis ciuilibus an
confesso ꝛ cõuicto auferaꝫ remediũ appellationis glo.in.d.l.ij.dicit
qđ sic qđ aufertur ad similitudinẽ causarũ criminalium vt supra p
xime dictũ est. ꝛ illam glo.sequiꝫ ibi Bal.quã dicit esse notabilem.
¶Iterum quero qd si reus nõ erat cõfessus sed conuictus dũtaxat
cuius vigore fuit cõdemnatus ꝛ post sñiam confessus fuerit crimen
an etiã iste debebit excludi a remedio appellationis: dic aut cõfes
sus fuit in iudicio ꝛ apud acta ꝛ appellare nõ poterit ex quo cõfes
sio illa consonat cũ veritate probationum ꝛ censetur ac si confessus
fuisset ante sñiam:ita dicit Bal.in.d.l.ij.in.ij.col.versic.modo que
ro:aut fuit confessus extra iudicium ꝛ admittitur ad appellandum
qꝛ confessio extra iudicialis nõ facit notoriũ:immo nec plenam p
bationem ex qua sequi possit condẽnatio: sed bene facit indiciũ ad
torturam.l.capite quinto.§.fi.ff.de adul.vide bonum tex.in.l.non
5 tantum.ff.de ap. ¶†Idem etiã dicendũ est in notorijs criminibus
in quibus nõ admittitur appellatio secundũ quod voluit Abb.in
c.super his de penis vbi dicit qđ iudex in notorijs criminibus põt
mandare penam exequi etiã absq̃ aliqua cõdemnatione ꝛ idem di
cit voluisse Jnno.in.c.ex parte.el.j.de verbo.signi.vide Abb.in.c.
ad nostrã.el.iij.de iureiuran.Idem dicendũ est de quibusdã inter
locutorijs que trahunt secum executionẽ sicut est illa que fertur cõ
tra debitorẽ suspectũ de fuga.vt.l.sciendũ.ff.qui satisda.cogã.ꝛ.l.si
fideiussor.§.fi.eo.ti.ꝛ ibi Bar.quem vide.

Summarium.

1 ☞Condemnato non valente penã pecuniariã soluere, an possit
fieri executio in bonis vxoris aut patris ipsius.
2 Paupertas a pena non excusat:quia qui non põt soluere luere ꝺz
in corpore.
3 Pena que ex vnius delicto oritur quandoq̃ ad non peccantes ex
tenditur.

Certio quero si cõdemna
1 tus ad penam pecuniariã illam soluere non põt p
pter paupertatez,an executio sñie fieri possit in bo
nis vxoris sue aut patris si esset filius familias ma
tris fratrum,vel aliorũ de eius familia.rñ.qđ non.
quia pena non debet excedere suum autorẽ.l.sancimus.C.de peñ.
qui etiã in rub.ꝛ toto titulo.C.ne fil.pro pat.ꝛ nevxor pro mari.vel
econtra.ꝛ.l.ob maritorũ eo.tit.qꝛ nemo debet alterius odio vel cri
mine dãnum sentire.l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.testa.ꝛ.l.le
gem in prin.j.rñs.C. de natu.lib.ꝛ.l.si pena.ꝛ.l.crimen.ff.de pe.ꝛ.l.
si maritus.ff.solu.mat.ꝛ.l.fi.ff.ad sil.ꝛ in regula nemo de reg.iur.li.
2 vj.† paupertas igitur nõ excusabit illuꝛ a pena:qꝛ si nõ poterit sol
uere penam in ere luet in corpore:ita dicit text.not.in.l.j.in fi.ff.de
peñ.ꝛibi Barto.vbi singulariter limitat regulam illam de qua in.l.
in seruorum.ff.de pe.quem vide. ꝛ diximus etiam supra lib.proxi
mo preceden.q.vij.an in causa pecuniaria ꝛc.ꝛ not.etiam.ff.de offi.
presi.l.illicitas.§.fina. ꝛ de iurisdi.om.iudi.l.si quis id qđ.§.in ser
uos.ꝛ.ff.de seruis fugi.l. quicũq̃.§.quod si.ꝛ.C.de sepul.viola.l.fi.
§.fi.sed cõtra predicta facit.C.ad.l.iul.maiesta.l.quisquis.ꝛ.c. ver
gentis.

Source : BIU Cujas

gentis.de here.t.c.in quibusdam.de pe.t.c.cum multe.xv.q.viij.et j.q.iij.item peccato israelitarum.t in.c.j.t.ij.de fil.presby. in quibus iuribus probatur † qđ pena que oritur ex delicto vnius extenditur ad alios,qui nihil peccarũt.Sol.speciale est in crimine lese maiestatis propter criminis immanitatẽ t propter reuerentiam maiestatis principis.idem est in crimine heresis t multo magis.q; hic offenditur maiestas diuina que maior est tẽporali.d.c. vergentis.t ibi glo.t.c.accusatus.eod.ti.lib.vj.vide ea que diximus supra lib.j. in tit.de here.q.iij.vbi posui alios casus in quibus vnus nõ delinquens punit ex delicto alterius:t pena vnius delinquẽtis extendit ad non peccantes.

Summarium.

1 Condemnatus ad membri mutilationem an possit puniri in membro iam debilitato.
2 Reo carente mẽbro secundum statutum amputando,an possit iudex eum condemnare ad amputationem eius membri quod sibi supereſt.
3 Statutum dictans manum vel pedem absq; alia specificatione amputari debere,qualiter intelligi debeat.

1 QUarto quero quid si reus † incarceratus fuit cõdẽnatus ad mutilationẽ vnius membri:puta amputationis manus pedis oculi t similium t habeat alterũ ex dictis membris debile vel aridum an executio pene fiet super mẽbro debili,vel super validoꝛtu dicaut pena reperitur imposita super certo mẽbro puta manu dextera,vel pede dextero t illa vel ille amputandus est qualiscunq; sit licet dextera sit vtilis sinistra vero inutilis vt in auk.sed nouo iure.C.de ser.fug.t ibi glo.not.t Bar.t Ang.t Pau.de cast.idem dicit Jo.and.in.c.in penis.de reg.iur.in.vj.in mercu.vbi dicit qđ isto casu sola deformitas corporis facit penã.t ad hoc facit bonus text. in.l.ij.ff.qđ si quis t.ff.seq.ff.arbo.furt.cef.t Bart.in.l.hos accusare.ff.fin.ff.de accusa. ¶ †Quid si reus caret illa manu,vel pede aut oculo qui vel que ex forma statuti venit amputãdus,nunqd iudex poterit condẽnare ad amputationẽ membri illius qđ supereſt.dic qđ non:sed debebit illum condẽnare in alio mẽbro.qđ est verum qđ pena cõmutari põt in alio mẽbro ante latam sniaz non aũt post.qr si reperitur nota snia super illo vnico mẽbro q; amputandum venit ex forma statuti aut transiuit in rem iudicatã aut nõ,si transiuit necesse est qđ fiat executio super illo membro alias snia esset nulla nec põt variare iudex postq; functus est officio suo.l.iudex postq;.ff.de re iudi.nisi hoc fieret de mãdato Principis vt.l.j.C.de preci.impe. offe.t.l.j.in fi.ff.de questi.aut nondum transiuit in rem iudicatã et poterit reus ab ea appellare.qr maius supplicium pateret ex amputatione illius mẽbri qđ solũ est q; si duo essent t interpretatio penarum non dz fieri in duriorẽ causam:sed in mitiorem.vide Bal.in.d. auk.sed nouo iure in.iij.col. ¶ †Et qd si simpliciter dicatur in statuto,vel in snia amputetur sibi manus,vel pes,nec specificetur certũ membrũ tunc cõcludunt doc.predicti qđ in mẽbro minus potenti fienda erit executio qđ est verũ qñ duas hz:sed si non hz nisi vnã dic vt supra proxime dixi:vide latius de predictis Bal.in.d.auk.sz nouo iure t Ang.de are.in trac.malefi.in glo.quas si nõ soluerit infra decem dies amputetur sibi tc.

Summarium.

1 Judex ecclesiasticus an possit snĩam ferre fustigationis,t mandare exequi per milites t executores.
2 Judex ecclesiasticus bene potest ferre snĩam ex qua nõ venit principaliter sanguinis effusio licet ex postfacto t accidẽtaliter sequatur.

1 QUinto quero quid si pro †crimine reus venit fustigãdus:puta pro vno furto,vel sortilegio siue alijs similibus minoribus criminibus t sit in manibus iudicis ecclesiastici an iudex ipse poterit ferre snĩam ad fustigationẽ t illaz mãdare exequi per milites t executores.t videt dicendũ qđ non:qr iudex ecclesiasticus nullam hz iurisdictionẽ sanguinis.c.snĩam sanguinis ne cle.vel mona.sed in fustigatione vt plurimum interuenit aliqualis sanguinis effusio:qr cutis humerũ crebris verberibus sepius percussa laceratur t emittit sanguinẽ maxime qñ est longa fusticatio,vt experientia docet:ergo non põt qr incurreret irregularitatem vt ibi dr.tu dic qđ iudex ecclesiasticus hz iurisdictionẽ verberandi t fustigãdi t snĩaz suã super his põt mãdare exequi absq; scrupulo irregularitatis.xxvj.q.v.cõtra idolorũ t.xxiij.q.v.circũcelliones.in fi.illa † igitur qualisqualis sanguinis effusio nõ cõsideratur, nec venit principaliter ex snĩa:sed ex postfacto accidit, satis est qđ in snĩa clerici non infertur talis pena ex qua principaliter t immediate veniat sanguis, sicut est in amputatione mẽbri,vel alia simil pena vnde sanguis humanus immediate debeat effundi:vt.d.c.circuncelliones.vide do.Abba.zalios Cano.in.c.ij.de sortileg.Circa materiam istius executionis nõ me extendam vlterius:vide latius per doc.in dicta auk.sed nouo iure.t in.l.capitalitũ.ff.famosos.t in l.q vltimo.ff.de pe.t in.d.l.j.c.ti.t in.l.j.t.l.sancimus.C.eo.ti.et ibi Bal.t Ang.de aret.in.d.tracta.in cõmento snĩe super versi.quas si nõ soluerit.t in versi.t ibi caput a spatulis tc.Sand.in suo trac.malesi.in titu.de penis reo.t do.Par.de put.in trac.sind.in ti.de executio.sententiarũ.fol.xlj.

Summarium.

1 Judex ex cã rationabili an possit penas a lege statutas augere vel minuere.
2 Judex facultatẽ habet a lege vt penã pecuniariã ex causa iusta possit in corporalem cõmutare.
3 Judex penam vnam commutans in aliam non dicitur contra legẽ venire.
Judex sententiam qua decurionem relegandum pronuntiauit mutare non potest.
4 Sententia est nulla contra iuris dispositionem lata.
5 Sententia libello seu petitione difformis est nulla.
Questio facti est in arbitrio iudicantis: sed pene prosecutio legis dispositioni mandatur.t nu.seq.
8 Statuta interpretationem declaratiuam a iure communi recipiunt.
9 Judices ob casus emergentes possunt transgredi leges.
10 Autoritas legis aut superioris in omni iuramento censet excepta.

1 SExto † non omittam hãc notabilem questionẽ quã bene nota: an iudex possit si aliqua iusta cã sibi videbit penas certas a lege statutas augere minuere alterare aut in aliã spẽm cõmutare.t videt dicendũ qđ nõ nisi hoc faceret de expresso principis mãdato:qr iudex est minister legis t iustitie t nõ habet autoritatẽ supra legem:immo dz illas ad vnguẽ seruare t secundum illas in oĩbus causis iudicare non aũt alterare illarũ dispositionem qr dicit qđ facti quidẽ questio arbitrio iudicis cõsistit: sed pene impositio t persecutio consistit in facultate legis.l.j.ff.j. versi. nam si quidẽ.ff.ad turpil.l.oẽs.in prin.ff.ad muni.ij.q.iij.si quez.ff. notandũ.vbi dicit q; facti quidẽ questio in arbitrio est iudicãtis,pene aũt persecutio nõ eius voluntati mãdatur sed legis autoritati reseruatur.p quo facit tex.in.l.seruos.in fi.C.ad.l.iul.de vi publi. vbi expresse dicit qđ nõ licet iudici penã certam a lege statutã minuere, aut mollificare.t.l.si operis.C.de pe.vide glo.no.in.d.c.si quem.in versi. voluntati. ¶ In contrariũ est tex.in.l.t si seuerior.t ibi glos. C.de his q notã.infa.t.l.qd ergo.ff.pena graviorꝛ.ff.eo.ti.t ibi glos. Bar.t alij ibi oẽs cõcludunt qđ põt iudex penã certã a lege statutã in snĩa sua ex iusta cã augere minuere aut in aliam spẽm permutare:
2 † ita qđ vbi lex irrogat penã pecuniariã pro aliquo crimine iudex ipse põt imponere corporalẽ ex iusta causa:t hanc facultatem t arbitrium iudex ipse hz a lege vt quotiescũq; ex qualitatibus, aut alijs circũstãtijs delictũ videt enormius aut turpius, vel ex eo imminet scandalum nõ modicũ,vel alia simili iusta cã cõcurrente lex dat arbitrium iudici vt in snĩa sua possit ex cã hmõi penas certas a lege statutas augere,minuere,vel in aliam spẽm permutare:qđ quidẽ arbitrium non solũ hz quo ad penas principales verum etiã quo ad accessorias scz infamie,qr iudex põt dispensare cũ infamia que reouenit ex crimine irroganda vt est gloss.in.d.l.quid ergo.ff.pena graviorꝛ.ff.eo.tit.t ibi Bar.hoc dicit expresse idem Bal.t Sali.t in.d. l.si seuerior.C.eo.ti.t qđ tale arbitriũ iudex hz a lege pbatur ĩ.l. aut facta.ff.si.t.l.hodie.ff.de pe.t.d.l.t si seuerior.t.d.l. gd ergo.ff.pena graviorꝛ.Et ratio istius arbitrij põt esse:qr delicta cũ diuersis circunstantijs t qualitatibus perpetrant ex qbus crimen ipsum qñq; fit excusabile,qñq; magis atrox t odiosum quas circunstãtias t qlitates oẽs lex ipsa exprimere nõ potuit:sed quasdã expressit vt.d.l. aut facta.ff.j.cũ duobus seq.ideo dedit iudici hãc facultatẽ t arbitrium vt ꝑm facti cõtingentiã penas ipsas arbitrio suo ex cã augeret,minueret vel mutaret vt.d.l.aut facta.ff.si.t.d.ff.pena graviorꝛ.
3 † t per hoc iudex nõ dicit venire ꝺ legẽ,vel ab eius dispositione recedere:sed potius legẽ seruare que ita vult atq; disponit qđ ꝑbat̃ et per illam regulã iuris qua dicit qđ pena dz cõmensurari delicto vt l.sancimus.C.de pe.t in.c.sicut dignũ.extra de homi.t.c vt clerico rum.de vit.t ho.cle.t hec est vera t cõis cõclusio vt.ꝺ.dixi quam tz Bar.post glo. in.d.l.qd ergo.ff.pena graviorꝛ.t Bal.Cy.t Sali.in d.l.t si seuerior.C.eo.ti. ¶ Que qdẽ cõclusio recipit nõnullas limitationes quas per oppositiones breuiter declarabo. ¶ Et primo oppono de.l.moris.ff.iste fere.ff.de pe.vbi dr qđ iudex non potest

Source : BIU Cujas

aliquo modo mutare sniam suam qua pnuntianit decurionem esse rei. g in dñ q; iura id prohibēt expresse sed oz principē consulere vt rescribat qd agendū sit in hac re. idem disponit in. l. j. §. fi. ff. de quest. o. t. l. j. §. finaūt. ff. ad turpil. Solu. ibi iudex iam pronuntiauerat hic nō, et verū est qō iudex postq̄ tulit sniam non pōt illam t penas in illa expressas amplius permutare vt ibi oz q; semel functus fuit officio suo. l. iudex postq̄. ff. de re iud. t ideo limitat ista cōclusio habere locū anteq̄ feratur snia seu in ipsa snia. nō aūt post sniam t propterea Bar. in. d. l. moris. §. iste fere reprehendit quosdā iudices q apponunt certas clausulas in fi. sententiarū suarū post verbum cō
4 demnamus &c. qō nihil valent. ¶ † Item oppoñ. de. l. diuus. ff. de iniur. vbi nō valet snia lata ꝺ iuris dispositionē qñ non fuit seruata pena iuris. Sol. ibi per errorē t sine cā fuit alterata firma iuris, hic aūt ex certa scientia t ex cā t ratione: vt. l. hodie. ff. de pe. t ita soluit Sali. istud ꝺ Iniuz in. d. l. t si seuerior. ideo secūdo limita conclusionē predictam qñ iudex ex certa scientia facit t ex iusta cā alias nō posset. ¶ Sed quero an sit necesse q; iudex exprimat istam cām in sententia q; ideo imponit istā penā propter talem cām specificatam. t breuiter dicas q; non: sed an debeat in gñe exprimere cām dicendo ex iustis causis animū nostrū mouentibus &c. Bar. in. d. l. qd ergo. §. pena grauior. dicit q; si iudex exprimeret cām in gñe non errāt vt dictum est: tū si nullā exprimit in gñe nec in specie per hoc nō vitiat snia dūmodo ex actis appareat qō fuit iusta cā que mouit iudicē ad ita pronuntiandū alꝫ si nulla esset cā nec appareret ex actis snia posset dici nulla tanq̄ lata ꝺ ius cōstitutionis t per expressum iuris erorem vt l. j. ff. que sent. sine ap. rescin. t per Bar. in. d. §. pena gra-
5 uior. ¶ † Item opp. de. l. fi. C. de fideicō. liber. t. l. vt fundus. ff. cōi. diui. t. l. in seruos. §. fi. C. ad leg. iul. de vi pub. vbi dicit qō quotiescunq; snia non est cōformis libello t qō cōtinet aliud q̄ petitio nulla est. sed hic aliud habet in petitione t libello accusationis vbi petita fuit certa pena quā ius declarat in illo casu: t aliud in snia cōtinetur merito &c. Solu. dicit Sali. in. d. l. t si seuerior. qō illud ꝯ locum in causis ciuilibus nō aūt in criminalibus in quibus nō est necesse apponere cōclusionem certe pene in libello accusationis: ſz sufficit cōclndi qō reus penis a iure statutis puniat t iudex excedendo penas certas ex cā dicit legitime procedere vt. s. dictū est. ¶ Iterū opp. d. l. si operis. C. de pe. t. ff. q. iñ c. si quē. §. notanduz. vbi dicit qō facti quidē questio in arbitrio est iudicantis: pene aūt persecutio nō eius voluntati sed legis dispositioni mandat. Solu. illud est verum q; iudex non pōt penas iuris immutare sine cā: sed cum causa bene pōt facere vt supra dictū est. t per hāc solutionē tollunt oīa cōtraria que superius in principio adducebant. ¶ Postq̄ vidimus limitationes istius conclusionis per oppositiones predictas videa-
6 mus modo illius extēsiones q̄ erūt multū vtiles. ¶ † Et prima extensio siue declaratio est q; ista cōclusio non solū ꝯ locū in iudicijs siue causis t penis minoribus t extraordinarijs: sed gñaliter in omnibus ordinarijs. ita tz glo. no. cōiter approbata in. d. l. hodie. ff. de pe. quā sequit ibi Bar. t idē Barto. in. d. l. qd ergo. §. pena. Bald. t Sali. in. d. l. t si seuerior. in primo not. vbi expresse dicit q; iudex in snia pōt ex cā penā ordinariā permutare. ¶ Secūdo ampliat ista, vt habeat locū etiam in accessorijs penis ad principalē sicut est infamia que ex illo crimine oritur siue infertur vltra alias penas: naz sicut iudex immutat t dispensat penas principales: ita etiā dispensare t permutare pōt penā infamie. ita tenet glos. in. d. l. t si seuerior:
7 quā sequit ibi Bal. Sali. t alij. ¶ † Tertio ampliat vt nō solū pceda istud de iure cōi: sed etiā de iure municipali. ita qō si statutū imponit certam penā pro aliquo crimine iudex pōt illaz ex cā permutare nō obstante qō a principio officij iudex iurauerit seruare statuta illius loci. ita dicit expresse Salic. in. d. l. t si seuerior. in. iij. col. in versi. quero quarto. vbi primo arguit qō nō possit. q; statuta sunt stricti iuris. l. cōstitutionibus. ff. ad municip. t propter iuramentū qō
8 oz ad vnguem seruari: vt in. c. licet mulieres. de iureiur. lib. vj. cū si. deinde q̄tuor fundamētis cōprobat dictū suū qō pōt. ¶ † Et prio q; statuta recipiūt interpretationē declaratiuaz a iure cōi. l. ij. C. de nova. t per Bar. in. l. oēs populi in. iij. q. principa. ff. de iusti. t iur. ¶ Secūdo q; illa lex q̄ dat ptātē ppō cō dēdi statuta, illa eadē dat potestatē iudici penas ex cā pmutadi aut minoradi: vt. l. hodie. ff. de pe. t. l. aut facta. §. fi. eo. ti. iuncta. l. oēs populi. ff. de iusti. t iur. ¶ Tertio q; hoc permittit iudici ex cā t sic in supplementū legis q̄ culpas t casus ac fauores reipublice sigillatim excogitare non potuit: sed hec ratio ꝯ locum etiā in statutis: q; statuentes ipsi nō potuerunt oēs causas cū suis qualitatibus adherentijs t circunstātijs exprimere aut cogitare: ideo vident iudicis arbitrio cōmisisse vt penas ipsas iuxta facti cōtingentiam t qualitates ex iusta causa per-
9 mutare possit. d. l. hodie. t. l. aut facta. §. fi. ff. de pe. ¶ † Quarto dicit qō pro ista opi. facit singulare dictū Inn. in. c. j. de consti. vbi dicit qō licitū est iudici ratione casuū emergentiuz leges transgredi. ¶ Et non obstat illud qō dicit de iuramento: q; iudices sicut statuta, ita t leges iurant seruare: vt. l. rem nō nouā. C. de iudic. t in aut. vt iusiuran. qō presta. ab his &c. tū non obstante tali iuramēto pōt cum causa minorare, vel augere penas t sic faciendo nō ledunt nec transgrediuntur leges: sed illas obseruant: q; sic fieri mādant t per
10 hoc etiam nō dicitur iudex incurrere periurū: † quia in omni iuramento semper intelligit excepta autoritas legis aut superioris. vt l. fi. ff. qui satisda. cogan. ita tenet do. Fran. are. in. d. l. t si seuerior: et Bal. etiā in eadē. l. t si seuerior: vbi dicit qō iudex nō incurrit periurium alterādo penam legis, vel statuti qñ hoc facit ex causa, vel cuz cause cognitione. q; alterando penā legis, vel statuti iusta causa precedente illud facit lege permittente t ex ptāte sibi a lege cōcessa argu. d. l. hodie. t ideo dixit Archi. ibi qō in omni iuramēto intelligitur semper excepta legis t Principis autoritas. d. l. fi. ff. qui satisda. cogan. ¶ Demum queri pōt quid si Titius accusauit Sempronium qō intulit sibi violentiā cū armis: t sic remedio legis iulie de vi publi. t probauit violentiā sine armis sibi illatam fuisse ex quo videt probata intentio legis iulie de vi priuata nunqd Sēpronius potuerit cōdemnari de vi priua. prout pbatū fuit. quidā dixerūt qō sic q; iudex pōt penā minuere ex causa: quidā alij dixerūt qō non. q; hoc nō fuit deductū in iudicio a principio: vide Sali. in. d. l. t si seuerior in fi. t in. l. iij. C. ad. l. iul. de vi pub.

Summarium.

1 ☞ Condemnatus pro hereſi, vel lese maiestatis, si obtineat gratiam principis, an censeatur restitutus ad vitam, famam, dignitates t ad bona pristina.
2 Principi congruit salutem populi tueri, t malis hominibus prouinciam purgare.
3 Indulgeo verbum, quid significet, t quid restituo. Restituere plus est q̄ indulgere.
4 Reſcriptum in quo ponuntur verba indulgeo et restituo, qualiter intelligatur.

¶ De beneficio t indulgentia principis.

Accedit nunc videndum de secunda specie relaxationis que fit bñficio et indulgentia principis postq̄ reus largitate principis obtinuit veniā sui criminis t culpe ex carceribus liberatur qō fit pluribus modis. quia gratia qñq; fit
1 stricta, quādoq; vero oritur pinguior. ¶ † Ponamus em̄ quez esse damnatū aliquo ex maioribus criminibus vt est hereſis, lese maiestatis, raptus virginis, false monete, t similiū ex quibus de iure infertur pena mortis perpetua infamia t omniū bonorū publicatio vt in. c. ad abolendā. t. c. vergentis. de here. t. l. j. t. ij. C. eo. tit. l. quis quis. C. ad. l. iul. maiest. t. l. j. C. de raptu virg. t. C. de falsa moneta. si obtinuit mereri veniā ex indulgentia principis an censeat restitutus ad vitam, famā, dignitates t bona, vel ad vitā dūtaxat. et videtur dicendū qō censeat ad vitam dūtaxat restitutus ex quo restitutio siue indulgentia ipsa tendit cōtra publicā vtilitatem t ordinē recte iustitie. l. cōgruit. ff. de offi. presi. t. ff. de his qui not. infami. l.
2 furti. §. mandati. t in aut. vt nulli iudi. in prin. † nemini enim magis cōgruit salutem populi tueri t purgare ciuitatē malis hoibus quā ipsi Principi. l nam salutē. in prin. ff. de offi. prefe. vigil. Solu dic attēdēda fore diligēter verba rescripti ipsius principis. quādoq; em̄ princeps exprimit spēm gratie quā reo carcerato largiri intendit: vt q; dixit facimus tibi gratiā vite dūtaxat, vel indulgemus tibi vitam aut restituimus te ad vitā tm̄, t tunc solius vite gratiam obtinuisse dicet: si vero dixerit facimus tibi gratiā oīm, vel restituimus te ad oīa vt in pristinum eras t dicit restitutus quo ad omnia postq̄ verba rescripti clare sonant t cōstat expresse de principis voluntate. arg. l. nō aliter. ff. de le. iij. t. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de verb. oblig. si vero nō constat in rescripto de predictis t nullum fit verbū de fama, vel bonis: sed simpliciter reperit principē fecisse gratiā illi t tunc diligēter attendēda sunt verba rescripti. aut enim princeps
3 vsus fuit † verbo indulgeo, aut verbo restituo. primo casu sola criminis pena corporalis censet esse remissa. l. ij. t. l. si adēptis. C. de sen ten. passi. t resti. idē probat in. l. insulā. t. l. gñali. eo. ti. Secūdo vero casu quo ad oīa censetur esse restitutus: scz ad vitā famam t bona in pristinū statum in quē erat ante snīam repositus vt. l. j. t. l. fi. C. eod. tit. q; tantūdem restitutionis gratia tribuit q̄tuz cōdemnationis snīa ademit. dicit tex. in. d. l. fi. ex quibus habes notare qō verbū restituo ꝯ ampliorē significatū quam verbū indulgeo: q; per vnū restituuntur oīa, per alteruz vero vita dūtaxat t propterea sis cautus vt in rescripto gratie quaz impetrare cupis pro amico incarcerato vtaris verbo restitu. non autem indulgeo vel alio siꝯ verbo arido.
4 Bar. t Bal. in. l. j. t. ij. d. l. in insulā. C. eo. ti. ¶ † Sed quero si in rescripto vtrūq; verbū reperit expressum. s. verbū indulgeo t verbum restituo vt quia Princeps dixerit per indulgentiā nostrā te restituimus, vel per nostrā restitutionē tibi indulgemus qdnam consequitur reus per ista verba. dic ꝯ Bar. in. d. l. fi. qō ad oīa censet esse restitutus. si em̄ alterū ex dictis verbis p se oīa ista cōprehendit qñ

non reperitur

Source : BIU Cujas

non reperit limitatum, multomagis qñ habet aliud adiunctuz per qđ non dz eius ampla significatio restringi: sed potius ampliari fauore liberationis ratione adiuncti: vide Bart. in. d. l. fi. ꝛ vide que diximus supra lib. j. q. iiij. ꝛ. v.

Summarium.

1 ☞ Reus an censeatur ad omnia restitutus si princeps dicat, facimus tibi gratiam.
2 Uerba dubia in materia gratiosa latissime interpretari debent.

Secundo quero quid si pa

1 pa, † vel Imperator in rescripto suo post narrationem criminis ꝛ sñe dixerit, facimus tibi gratiã: an reus censeatur ad oĩa restitutus. ſ. ad vitã famam ꝛ bona. dic qđ sic. tex. est not. in. l. j. ℌ. fi. ꝛ ibi Bar. ff. de questio. ꝛ Bar. in. l. gallus. ℌ. ꝛ qd si tm̃. ff. de libe. ꝛ posthu. ꝛ in. l. j. ℌ. fi. ff. de questi. idem Bar. in. l. non solũ. ℌ. fi. ff. de pcu. Bald. in. d. l. fi. C. de sen. pas. idẽ Bal. in. l. si qua pena. ff. de his q sunt sui vꝫ alie. iur. ꝛ per Modest. magis copiose in. d. l. gallus. ℌ. ꝛ quid si tantum.

Summarium.

1 ☞ Restitutus an recuperet bona sua iam per fiscum alienata.
2 Princeps nemini gratiã concedere dicitur cum iniuria tertij.

Quarto quero quid si bo-

1 na † istius restituti fuerãt per fiscũ alienata, an ipse restitutus poterit bona ipsa recuperare ꝛ a possessoribus vindicare: dic qđ non. duplici rõne: prima qꝛ emptores dictorũ bonorũ sunt bone fidei possessores: immoveri dñi. qꝛ emerũt a fisco q erat verus dñs ipsorũ bonorum ꝛ sic nõ datur rei vẽdicatio ℨ dñm. l. j. ꝛ. l. rem. ꝛ. l. offm̃. ff. de rei vendi. ꝛ ipsi possessores sunt veri dñi dictorũ bonorũ. l. bene a zenone. C. de quadri. prescri. Item qꝛ † Princeps faciens gratiã alicui censetur illã impartiri sine iniuria ꝛ preiudicio tertij. non em̃ vꝫ esse equũ qđ faciẽdo gram vni velit inferre preiudiciũ alteri: qꝛ semper ista cõditio subintelligit sine ꝓiudicio iuris alieni. l. ꝛ si sine. ℌ. ſz qđ papinianus. ff. de mino. l. qđ si minor. ℌ. scevola. e. ti. ꝛ Bar. ĩ. d. l. fi.

2 Quinto quero nũquid iste

1 restitut' † poterit saltim cõsequi pretiũ dictor bonorum a fisco. Bart. in. d. l. fi. dicit qđ sic quatenus ex eo effectus fuerit fiscus locupletior alias nõ. l. ſz ꝛ si lege ℌ. item si rẽ. ff. de peti. here. qꝛ fiscus succedit loco heredis illius dãnati. l. ij. C. de bo. proscri. ꝛ. l. j. C. de bo. eo. qui ant. sent. mor. sib. cõ. qui cũ sit legitimus ꝛ bone fidei pos. preciuz rei alienate per ipsum
2 † eatenus tenetur restituere quatenus ex eo locupletior factus fuerit: ꝛ non aliter. l. tutor. ff. ad. l. iul. de vi. ꝛ ideo si in pretium predictum fuisset a fisco furto subtractũ, vel alio simili casu fortuito perisset, nõ teneret ad illius restitutionẽ cũ nõ sit effectus locupletior. d. l. ꝛ si rem ꝛ precium vide Bar. in. d. l. fi. C. de sen. pas.

Summarium.

1 ☞ Rebannitus per statutum an censeatur ad famaz restitutus.
2 Princeps ꝛ senatus famam restituere possunt.
3 Tollere potest qui et condere.

Sexto quero de vno dubio

1 qđ † ex premissis insurgit an rebannitus per dictuz statutũ dicat restitutus ad famã. ꝛ sic an ciuitas per statutũ possit aliquẽ restituere fame. ꝛ vꝫ dicendum qđ nõ. qꝛ restitutio fame ꝛ dignitatũ dicit spectare ad principẽ: non aũt ad ciues inferiores. l. j. ℌ. pe. ff. de postula. vbi
2 dicitur qđ solus † Princeps ꝛ Senatus restituit famã. tu dic quod aut ifamia orta fuit de iure cõi aut per statutũ: qꝛ statutũ ex aliquo delicto irrogat infamiaz ex quo non oriebat de iure cõi. primo casu non põt nisi per Imperatorez, vel Senatum fama restitui. d. l. j. ℌ. pe. secundo vero casu põt ciuitas ipsa per suũ decretũ, vel statutum
3 restituere famam. † qꝛ cuius est cõdere eiusdẽ est tollere. l. nã natura. ff. de condi. inde. ꝛ. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. ꝛ qui ħz facultatem condẽnandi ħz etiã absoluẽdi ptãtem. l. iij. ff. de re iudi. ꝛ Bar. in. d. l. fi. C. de sent. pas. ꝛ vide que diximus supra in lib. j. in ti. de here. in. vj. questio.

Summarium.

1 ☞ Judex cum primum innocentiam carcerati scit ipsum absoluere debet.
2 Sententia diebus feriatis ferri potest in fauorem innocentis.
Examinatio et tortura fieri potest diebus feriatis contra latrones famosos.
3 Sententia condemnationis ferri non debet diebus feriatis.

De absolutione innocentis.

Expeditis duabus specie-

1 bus relaxationũ, qñ cõstat de crimine ꝛ est lata sñia deueniendũ est modo ad tertiã relaxationis spẽz q̃ fit ppter innocentiã. † Dicigit qđ q̃ primuz index cognoscit innocentiã incarcerati ꝛ de illa sibi cõstat dz illum q̃ primũ absoluere ꝛ a carceribus liberare vt. l. j. in prin. ꝛ. l. fi. C. de custo. reo. vbi dr q̃ q̃ primũ reus est incarceratus statim dz questio fieri vt reus cõdemnet ꝛ. innocens absolvat. de ħis em̃ quos tenet carcer inclusos aut cõuictos velox pena subducat aut innocẽtes diutina carceris custodia nõ maceret vt. l. ij. ꝛ fi. C. de custo. reo. ibi, aut liberãdos diutina carceris custodia nõ maceret ꝛc. ꝛ. l. custo-
2 dias. ꝛ ibi Bar. ff. de pub. iudi. † vbi dicit qđ etiam diebus feriatis põt ferri sñia in fauorẽ innocẽtis dũmodo nõ sint ferie in honorem dei ſm qđ tenet glo. ibi ꝛ in. l. dies festos. C. de feri. ¶ Examinatio tñ ꝛ tortura fieri põt ℨ magnos latrones ꝛ pditores patrie cõspirãtes ℨ multorũ salutẽ ꝛ in similibus maioribus criminibus quocũq̃ tpe quadragesimali ꝛ feriato in honorẽ dei ẽt si esset dies paschalis nõ fit aliq̃ differẽtia dierũ solenniũ quo ad indagandũ veritatẽ ipsorum maiorũ criminũ vt. l. puinciarũ. C. de feri. ꝛ ibi glo. ꝛ Bart. dic ergo sic, aut querimus de examinatione ꝛ inquisitione veritatis: et tunc aut sumus in maioribus ꝛ atrocioribus criminibus ꝛ ista fieri põt quocũq̃ die etiã feriato in honorẽ dei ꝛ paschali. d. l. puinciarum. aut de alijs minoribus ꝛ illa fieri põt similiter quacũq̃ die etiã feriata: dũmodo nõ sit de maioribus diebus solẽnibus: vt per glos.
3 ꝛ Bal. ĩ. d. l. puinciarũ. ꝛ. d. l. custodias. aut querimus de cause decisione † ꝛ tũc aut sumus in materia cõdemnationis: et ista sñia ferri non põt tẽpore feriarũ etiã q̃ sint ferie messium, vel vindemiarũ. ſz constito de crimine sñia ꝛ pene executio, dz differri in tẽpus iuridicũ. Iste est proprie casus in. d. l. custodias. de pub. iudi. in fi. aut sumus in absolutione innocentis ꝛ isto casu potest ferri sñia quacũq̃ die feriata exceptis ferijs introductis in honorẽ dei. d. l. custodias. ꝛ ibi glo. et Barto.

Summarium.

1 ☞ Inquisitus de crimine et ob vrgentia indicia tortus ꝛ non cõ-

Source : BIU Cujas

fessus an debeat solui.
2 Absolutionis forma qualis qñ reus indicia purgauit.
3 Reus qui per torturam purgauit indicia & absolutus an possit repeti superuenientibus nouis indicijs.
4 Judex quo casu accusationis abolitionem facere possit, sed nō diffiniti ue absoluere.
5 Innocens & non culpabilis in quo differant.

Secundo quero solutionē

1 huius memorabilis questionis q̄ sepius in facto accidit. Titius reperit inquisitus de homicidio qō Sempronij de nocte occiderat: deinde examinatus negauit: sed qr indicia ꝺ ipsum aderāt vrgēter iudex deuenit ad rigorosum examen q in tormētis similiter in eadē negatiua perseuerāter instetit adeo qō iudex cōsiderans illū fuisse satis cōpetenter tortum ꝟm qualitatē indiciorū ex tormētis illum deponi fecit putās per illam torturā purgasse indicia que ꝺ ipsum militabāt: modo reus ipse istat p absolutoria & liberatione a carceribus querit qd agendū sit: quidā dixerūt qō oīno vt innocēs absoluendus erit & a carceribus liberādus ex quo nō fuit repertus culpabilis. quidā vero dixerūt nullatenus absoluendū fore nisi expresse cōstiterit ipsum esse veri innoxium: qr nemo dici pōt innocens nisi qñ expresse cōstat de innocētia sua qō est qñ repertus est verus reus criminis: ideo dic aut plene cōstat de homicidio: & de vero homicida q est alius q̄ ipse Titius & isto casu si cōstat iudici qō Titius nō occidit ipse nec fuit criminis particeps tūc vt verus innocēs debebit diffinitiue absolui ex quo plene cōstat de eius innocētia & ita intelligitur tex. in. l. j. & fi. C. de custo. reo. & l. j. §. fi. ff. de questio. & l. custodias & ibi Bar. ff. de pub. iudi. aut cōstat de delicto non tñ de pso na delinquētis q̄ fuerit alius q̄ Titius: & tūc nō poterit dictus Titius vt innocēs diffinitiue absolui ex quo nihil pbauit de innocentia sua: sed ppter torturaz quā sustinuit in corpore ōr purgasse indicia que ꝺ ipsuz erāt & ideo isto casu debebit absolui ab inquisitio-
2 ne & pcessu: qr non fuit repertus culpabilis. † Et ista est vera forma absolutionis qñ incarceratus purgauit indicia & nondū repertus est verus reus quā ponit Bar. in. l. fi. in prin. ff. de questio. & hec dicitur quedā snīa absolutoria ab obseruatione indicij vt habeť in. l. perandum. §. & si quidē. C. de iudi. & ibi gl. & Bar. & Doder. Et per istam absolutoriā obtinebit liberationez a carceribus iuxta terminos. l. fi. ff. de req. reis & l. fi C. de cust. reo. ¶ Et nota qō inter istas duas absolutiones est maxima differētia: qr qñ constat vere de innocentia ipsius Titij, qō est qñ reperitur verus homicida vt supra dixi absoluiť diffinitiue ab ipo crimine & a tota cā vt verus innocēs & isto casu nullus poterit amplius de obiecto crimine ingrere seu alio quouis modo ꝺ ipsum. d. l. fi. C. de cust. reo. qr obstat curie exceptio innocētie & rei iudicate vt. l. ij. C. de except. rei iudi. & l. j. C. qñ ꝓuo. nō est neces. & l. si cui. §. hisdē. ff. de accu. & qō ibi not. Bart. & l. si qui adulteri. C. de adul. & ibi Bal. & Sali. ar. l. si cui. §. hisdē. ff. de accu. & ibi per notabilē doctrinā Bar. idē tz Bal. in. l. si q adulteri sup gl.
3 fi. C. de adul. ¶ †Secūdo vero casu qñ purgauit indicia p torturaz ista absolutoria nō obstabit quominus possit ꝺ ipsum absolutū de nouo pcedi si noua indicia superuenerint & sic ista absolutoria non parit exceptionē perēptoriā rei iudicate sicut pcedēs ad crimē, vel ad iudiciū super eodē crimine. ita tz not. Bal. & Sali. ī. d. l. si q adulterij secuti doctrinā gl. ibi quā dicūt oēs doc. tenere vbi Sali. spāliter formauit hāc. q. post gl. ibi & dat saluberrimū cōsiliū iudici ī istis casibus dicēs qō vtile est nō absoluere reū diffinitine vt innocentez qñ iudex est dubius & hoc pōt facere iudex vt ipse dicit ex insta causa: puta si hz reū accusatū, vel ingsitū in manib⁹ & hz sufficiētia indicia ꝺ eū q pluries tortus nō fuit cōfessus iudex poterit si instaret p absolutoria illū absoluere a pcessu, vel ab obseruatione iudicij vt su
4 pra † & isto casu dicit ipse q̄ iudex pōt accusationis abolitionē facere nō aūt ipsum absoluere diffinitiue a crimine vide ipm ibi qui dicit ēt q̄ ista faciūt ad. q. quā ipse disputauit & declarauit in. l. si qs C. ad. l. iul. maie & hāc opi. tenuit ēt Det. de bella perti. ibi nemine ꝺdicente. vide Bar. in. l. j. in prin. ff. de q̄sti. & §. diximus. qō refert & sequit Ang. de are. ī trac. male. in gl. fama pub. in fi. & Par. de put. in trac. sind. in. c. viso de repetitione torture in fi. fol. cxxv. q tñ moderni melius declarāt verba Bar. in. d. l. fi. dicētes qō illa absolutoria nō erit absolutoria diffinitiue a crimine ꝟm terminos. d. l. si cui. §. hisdē. & l. absentē. ff. de pe. ſz erit diffinitiua respectu abolitionis pcessus & ingsitionis inde facte: vñ nō impedit qō superueniētib⁹ nouis indicijs noua possit formari accusatio, vel ingsitio ꝺ eundem reum p doctrinā gl. Bal. & Salic. supra relatam. & ppterea bñ dixit
5 Bar. in. d. l. fi. ff. de q̄sti. nō repertū culpabilē absoluebā † & nō dixit innocentē. qr hoc verbū innocēs p̄supponit & denotat oīmodaz immunitatē & carētiā criminis & doli. d. l. absentē. & Bal. in. d. l. si q adulteri. q̄uis nō desint q subtilizādi in via disputatiua tenere velint idē denotari per verbū innocēs qō per verbū non culpabilis tñ in hoc viterius nō īsisto postq̄ habemus opinionē clarā que seruāda est in decisionibus causarū & a qua nullatenus est recedenduz vt dicit Bar. in. l. ij. C. de pena iudi. qui male iudi. & Bal. etiam ibi dicit qō in iudicādo nūq̄ recedendū est a carrocio prudentū maxīe gl.

Summarium.

1 ☞ Testes de iure non admittendi an possint admitti in causa innocentie.
2 Testis qui ob reuerentiam non debet examinari, si examinetur ne indicium quidem facit.
Testes alias non admittendi in probanda innocentia admittunť.
3 Reus quas habet excusationes proponere potest, & per domesticos innocentiam probare.
Domestici testes admittuntur in probādis his que domi gerunť.
4 Inquisitus bone cōditionis & fame pōt innocentiā suā per domesticos & alīs non admittendos probare.

Tertio quero an in causis

1 criminalibus qñ agitur de probādo innocentiam accusati, vel ingsiti admittanť testes domestici et familiares: & alij q alias de iure nō solent admitti. pro cuius faciliori notitia figurabo casum. Titius reperitur inquisitus de homicidio de nocte perpetrato vult pbare innocentiam per negatiuā ab impossibili coarctato loco & tpe dicē do q̄ illa nocte eadēmet hora & momento qbus Sempronius fuit occisus ipse erat in domo sua vna cū vxore filijs & alijs familiaribus suis, adeo qō erat impossibile qō corpus naturale posset esse ī duobus locis diuersis eodē tpis momēto, vel si vellet pbare qō illa met hora noctis ipse iacebat in lecto cū vxore sua nunqd hāc distantiaz a crimine & existentiā in domo sua poterit pbare per ꝺsanguineos aut vxorē & per testes familiares. & videť dicendū qō nō: qr testes huiusmodi nō dicunť legitimi testes nec legitimā pbationē faciunt ꝺ quos plures dantur exceptiones adeo q̄ nedū in criminalibus vbi luce clariores requirunť pbationes. l. sciant cuncti. C. de pba. c. cuz oporteat de accusa. v. q. vj. epiphaniū. & est glo. l. in. c. veniēs. de testi. verum etiā in causis ciuilibus nō admittunť nec fidem faciūt, vt habetur in. c. in literis. de testi. & not. Spe. in tit. de teste. in prin. §. opponitur. ver. item qō est parens. & Bar. in. l j. §. diuus. el. j. & §. anto
2 ninus. ff. de questi. & l. maritus. in pn. eo. ti. vbi dicit † qō testis qui nō debuit examinari ppter reuerentiā: vt sunt filij, famuli, & illi in quibus habemus imperiū nō solū plene probāt: sed nec semiplene imo nec faciūt indiciū, etiā cū tortura. vt dicit. d. Hippo. de marsi. in. l. j. §. ad qōnem in pn. ff. de q̄stio. in ꝺrium tñ est veritas. qr quotiescunq̄ tractať de pbando innocentiā admittunť testes q alias de iure nō admitterenť presertim qñ aliorū testiuz copia haberi nō pōt, vel qñ veritas aliter pbari nō pōt: ita singr voluit Jo. de ana. in cōsil. lix. qō incipit, visa ingsitione &c. in. j. col. Hippo. mar. ī sing. suis nume. lix. qō incipit, innocētib⁹. Spe. in ti. de inquisitione. §.
3 j. in. v. col. ver. sed nunqd & ver. gñaliter. vbi dicit qō † reus pōt ppo nere eas excusationes quas hz & pbare innocentiā suā per domesticos & cōcubicularios suos ꝟm qō tenuit Soffre. in sum. versi. sed q̄r arg. tex. xij. q. j. sint manifeste. & c. seq. ij. qō. vij. cū pastoris. & in. c. veniens de test. & not. Bar. in. l. quoties. C. de naufra. lib. xj. vbi dicit qō de his q̄ domi gerunť nō solū domestici admittunť ad testimonium: verū etiā de istis tanq̄ melius informati ceteris preferuntur maxime qñ essent persone honeste & fidedigne ac pbate opinionis vt. d. c. in literis. de testi. & in. l. cōsensu. & ibi Bal. C. de repud. & vide latius. d. Hippo. de mar. in. d. l. j. §. ad questionē. ff. de quest. vbi latius tradit istam materiā & dicit hāc esse purā veritatē ab oīb⁹ doc.
4 approbatā. ¶ †Hec tñ limita & declara pcedere posse qñ inquisitus esset bone cōditionis & fame nec solitus in sanguine immisceri, vel ire de nocte: alias si esset vir factiosus, sanguinolētus, vel qō pcesserant graues inimicitie inter ipsum & occisum: & qō erat solitus ire de nocte sepius armatus, vel si fuisset visus illa nocte exire de domo armatus & ambulare p vrbē, vel añ domuz illius occisi & similia indicia & q̄litates q̄ sunt prima facto & reddūt illū valde suspectum de isto crimine, vel si fuisset reptus ei⁹ gladius sanguinolētus de recēti, vel si in loco homicidij fuisset repertū de mane birretū, scuffia, calciamentum, chiroteca, vel quid simile ex bonis vel arma quedam sicut gladius, pugio, pars clipei siue rotellini, aut aliud simile qō redderet illū valde suspectū: non credere isto casu qō testes pnominati facerēt plenā fidem de illius innocētia: qr illorum depositiones elidunť siue debilitanť p supra scripta indicia: nisi forsan illa purgasset per torturā: vt supra diximus in precedenti. q. & ita teneo per doctrinā Bart. in. l. fi. in. ij. col. ff. de questio. vide Ang. de aret. in suo tracta. male. in glo. fama publica. in. ij. col. & Par. de puteo in tracta. sindi. in. c. aduertendū. & l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milita. & qō ibi not. Bar. cui cōclusioni non obstant ea que supra in contrariū adducta fuerunt: qr loquuntur in materia penali & cōdemnationis, quādo agitur de probādo crimine ad effectū condēnationis & pene que sunt magis odiose. & ideo illis casibus pbationes requirūtur luce clariores. d. l. fi. & c. epiphaniū. & c. cū oporteat.

nos autem

Source : BIU Cujas

nos autem loquimur in materia innocẽtie et absolutionis que est fauorabilis dicta. l. absentem. ff. de pen. ꝛ c. qualiter et quando. de accusa. ꝛ c. veniens de testib.

QUarto quero quid si incarceratus criminis delati innocens demuꝫ repertus est de cuius innocẽtia plene constat iudici nihilominus passus fuit maxima dãna in corpore et in bonis: quia habuit torturam ꝛ carcerationẽ satis longam, adeo quod fecit magnas expensas taꝫ in captura quã in carceratione predicta, an habebit aliquod remedium ad recuperandum dãna ꝛ expensas huiusmodi ꝛ contra quem. de hoc dicẽt j. eo. lib. in ti. de expen. dã. ꝛ interes.

Summarium.

1 ☞ Pene suos tantũ tenent et sequũtur autores. Homicida puniri debet, sed qui gladio non feriere gladio nõ debent perire.
2 Homicidium an omnibus imputetur, si tres vnũ aggrediãtur, sed vnus tantũ feriat et occidat.
3 Jura municipalia regulariter factum puniunt.
4 Jus municipale non punit eum qui cũ occidente est aggessus, sed tantum qui occidit.

QUinto quero quid si Gaius Seius proni⁹ ꝛ Denius ensibus armati aggressi fuerunt Titiuꝫ solum qui ab ipso Gaio vnico vulnere interfectus est, an ceteri duo ab isto homicidio, vt innocentes poterunt absolui, ex quo constat pervnum tantũ. scꝫ Gaium homicidium ipsum fuisse cõmissum, ꝛ videtur dicendũ
1 quod sic † quia pena suum tantum prosequitur autorem qui facinus ipsum patrauit. l. sancimus. C. de pen. nec vlterius progrediatur metus ꝙ reperiatur delictum. ꝛ l. fi. C. de episco. audi. vbi dicit homicida quod fecit semper expectet: sed illi qui gladio non ferire gladio perire non debent. vt habetur Matth. xxvj. ꝛ Joã. xviij. c. ꝛ xxiij. q. viij. in princi. nec debent propterea amici consanguinei affines ꝛ socij ꝛ qui fuere inoxij alterius criminis luere penas. d. l. sancimus. distingue aut loquimur de pena corporali que infertur in personam aut de pena relegationis vel pecuniaria vel alia simili. primo casu aut homicidium fuit commissum in rixa vel quadaꝫ repentina ꝛ inopinata violentia ꝛ aggressu, aut scienter ꝛ appensa
2 te cõmunicato cõsilio ꝛ deliberatione prohibita. ¶ † Primo casu vcꝫ quãdo loquimur de pena corporali aut homicidium fuit commissum in rixa inopinato rumore: ꝛ tũc aut loquimur de iure communi ſm terminos legis cornelie de sicarijs, ꝛ nõ tenetur de homicidio nisi ille qui percussit, ceteri vero vt innocentes ab homicidio ꝛ a pena corporali erunt absoluendi. vt l. j. ſ. diuus. ꝛ l. si in rixa. et ibi Bar. ff. ad leg. corne. de sica. ꝛ ratio est qꝛ isto casu iura nõ presumunt alios habuisse animũ occidendi. d. l. si in rixa in princi. si vero probaretur qõ oẽs pariter habebant animũ occidendi, ꝛ eo aĩo insultarunt dictũ Titium omnes pariter tenẽtur de homicidio. licet vnus tantum percusserit quia in ea lege nõ factuꝫ ipsum cõsummatum: sed animus principaliter cõsideratur, ita dicit Bart. d. l. j. ſ. diuus. ꝛ l. si in rixa. ꝛ l. in lege cornelia. ff. ad leg. corne. de sica. ꝛ l. is qui cum telo. C. eo. tit. vbi si aliquis cum telo armatus ambulauerit animo aliquẽ interficiendi lꝫ ipsuꝫ non occiderit neqꝫ tetigerit
3 nihilominus pena illius legis tenetur. ¶ † Aut loquimur secũdũ iura municipalia que regulariter puniunt factũ: qꝛ regulariter imponunt penam illi qui cõmiserit homicidium: ꝛ tunc ista pena corporali non punitur nisi ille qui re ipsa homicidiũ perpetrauerit ar. l. ij. ff. ad leg. aquil. in qua lege aquilia principaliter ꝙsideraꝫ ꝛ punitur factum. ſ. qui occiderit ꝛc. vide Bar. in. d. ſ. diuus. ꝛ in. d. l. si in rixa in prin. ¶ Secundo aũt casu principali qñ animo deliberato ꝛ cõmunicato consilio: aut loquimur de iure cõmuni ſm terminos. d. l. cornelie ꝛ oẽs tenentur qꝛ oẽs dicunt habuisse animũ occidendi. vt est glo. not. et ibi Bar. ꝛ doc. in. d. l. si in rixa in prin. ꝛ Cy.
4 et Bal. in. d. l. is qui cum telo. ¶ † Aut loquimur de iure municipali ſm statuta locorũ ꝛ nõ tenetur nisi qui occiderit ꝛ realiter percusserit: ratio qꝛ statuta ipsa puniũt factũ, ꝛ nõ solũ animũ, ꝛ sic potius attenditur factum quã animus ꝙ ius ex facto solo sine dolo ꝛ animo occidendi nõ infertur pena corporalis in tantum quod lata culpa isto casu non equiparatur dolo, vt est tex. in. d. l. in lege cornelia. ꝛ per consequens ceteri qui non percusserunt a pena corporali erunt absoluendi: sed tenentur de auxilio ꝛ fauore minori pena. vt ibi per eum. idẽ etiã tenet Bal. in. l. non ideo minus in penul. col. in ver. iuxta hoc quero. C. de accusa. vbi dicit qõ qñ plures sunt simul in eodem loco cõgregati ꝛ ꝫ vnum quẽ occiderunt aut vulnerauerũt vnusquisqꝫ tenet de eo qõ fecit nõ aũt de eo qõ alij fecerũt licet nisi factũ magis distincte ꝓbaret quor qualiter vnus ipẽdisset auxilium alteri: ꝛ hoc est qñ facta sunt distincta non cumulata ꝛ clare probantur. vt. l. ij. ſ. si quis. ff. vi bon. rapto.

Summarium.

1 ☞ Homicidium si vnico actu factum sit ꝛ nesciatur a quo ex tribus, an omnes debeant condẽnari.
2 Probatio in causis criminalibus luce clarior esse debet.
3 Percussus si quis sit a pluribus ꝛ moriens post aliqꝫ tẽpus nescia tur ex cuius ictu, an debeant omnes percussores puniri.
4 Occidens qui dicit ad sui defensionem occidisse, an ratione dubietatis debeat absolui.
5 Clericus de iure canonico potius irregularis ꝙ innocens censetur in dubio.

SExto quero prosequẽdo
1 † materiam quid si nõ apparet ꝛ iudici cõstare nõ potest cuius ictu ꝛ vulnere Titius interẽptus sit retentis eisdẽ terminis. ſ. quod Titius vnico tm̃ vulnere percussus ꝛ interemptus fuerit an omnes sint condẽnandi de homicidio vel oẽs ꝓpter hanc dubietatẽ absoluendi dic breuiter ꝙ si est tãta dubietas qꝫ nullo modo cõstare potest de vero percussore potius omnes erunt absoluendi ꝙ oẽs vel vnus eorũ cõdẽnandus. ita tenet eleganter. d. Spe. in ti. de homi. in. ij. col. ver. ¶ Pone quod quatuor. vbi dicit ꝙ si quatuor erant in vna domor vnus proiecit lapidẽ ex fenestra ꝛ pretereuntẽ occidit si cõstat quod vnus ex illis quatuor proiecit lapidem tamẽ nullo modo constare põt quis illor proiecerit nõ erũt oẽs cõdẽnandi pena capitis: qꝛ certuꝫ est qõ vnus tantũ proiecit, ergo tres sunt innocẽtes nec debent vnius delicto ceteri innocentes puniri per. l. sancimus. C. de pen. ꝛ l. absentẽ. ff. e. ti. qꝛ tũc nõ deficit ius ſz pbatio. vt
2 l. duo sunt Titij. ff. de test. tutel. † q quidẽ pbatio dz eẽ luce clarior in causis criminalib⁹ ꝛ maxime in his in qb⁹ tractaꝫ de pena corpali. l. sciãt cũcti. C. de pba. ij. q. viij. sciãt. hoc tñ limitandũ est nisi oẽs illi quatuor studiose ꝛ cõicato ꝫsilio accessissent ad illã domũ i eaꝫ ingressi fuissent eo aĩo ꝛ intẽtione vt dictũ Titiũ transeũtẽ lapide interficerent qꝛ isto casu oẽs pariter cõdẽnãdi erũt pena capitis ille q proiecit ex facto ꝓprio, ceteri vero de mandato tenẽtur, ita dicit
3 Spe. in. d. ti. de homi. ver. pone. ¶ † Posset ẽt hic inseri alia qõ qd si plures isti pcusserũt Titiũ ꝛ intulerũt sibi plura vulnera qui post aliqꝫ tps reperit mortu⁹ ꝛ nescit ex quo vulnere: qꝛ hẽbat plura vulnera letalia i psona suaꝛ a plurib⁹ aggressorib⁹ illata. aut scit ex quo vulnere perijt tñ nescit a quo vuln⁹ ipm fuerit illatũ. ꝛ quid si habebat vnicũ vulnus letale, ceteravero duo vel tria minora nõ letalia ꝛ a plurib⁹ illata ꝛ mortu⁹ fuerit, an oẽs teneant de homicidio quasi oẽs occiderint vel nullus rõne dubitatis. de oĩb⁹ his vide Bar. i. d. l. si in rixa. in. ij. ꝛ iij. col. q hic non insero breuitatis cã qꝛ sunt notis
4 sima. † Et qd si duo adinuicẽ se insultarũt ꝛ eodẽ tpe ꝛ quasi momẽto admenãtes adinuicẽ euaginatis ensib⁹ vnus venit occisus ab altero supstes vero q occidit dicit se defendẽdo illud fecisse ad sui defensionẽ ꝛ probari nõ põt quis primo ꝛ qs secũdo insultauerit, an rõne istius dubietatis ille occidẽs debeat absolui, vide Bar. in. l. j. ſ. cũ arietes. ff. si quadru. paup. fe. dica. ꝛ ibi late p. d. Alex. in apostil. nunqd in dubio presumendũ sit illũ fecisse ad sui defensionẽ vel ad offensam q prius inceperit. ¶ Que aũt diximus. ſ. de eo q pluribus vulnerib⁹ cõfossus mortuus est ꝛ apparere nõ põt cui⁹ ictu perierit rõne dubietatis nemo punit pena homicidij, illud est verum de iure ciuili qñ agit de pena corpali. qꝛ tũc necesse est qõ adsit dolus ꝛ luce clarius ꝓbet. l. in lege cornelia. ff. de sica. ꝛ l. si. C. de pba.
5 ¶ † De iure aũt canonico sec⁹ esset: qꝛ in dubio cleric⁹ poti⁹ censet irregularis ꝙ innocẽs ꝛ ꝓpterea debebit se abstinere a diuinis licet clare perpẽdi nõ possit an ictu clerici vel alterius ille perierit, vt est tex. in. c. significauit. de homici. ꝛ ibi Abb. Jo. de imo. ꝛ alij canoniste. rõ est qꝛ illud fit fauore aĩe ꝛ nullum corpori detrimentũ infert abstinẽdo: sed se ĩmiscendo posset esse periculũ vt ibi dicit. vide etiã Bar. in. l. si ex plagijs. ſ. j. ff. ad leg. aquil. Bal. ꝛ Jmol. in. l. cũ mulier. ff. solu. mat. ꝛ in. d. l. semel mora. eo. ti.

Summarium.

1 ☞ Cõsanguinei homicide ipsum cum armis associãtes ad locum tutum defendendo a manibus inimicorum et curie an censeantur participes ꝛ conscij criminis.
2 Associans malefactorem ad recessum, an censeat associasse ad maleficium committendum.

SEptimo ꝛ vltimo silentio
1 non † pretermittã hanc vltimam. q. in hac materia que sepius contingit in facto quod si plures armati consanguinei vel amici ipsius homicide statim completo homicidio in loco commissi criminis

Source : BIU Cujas

comparuerunt ipsumq; homicidã associarunt; & reduxerunt ad locum tutum ipsum defendendo a manibus inimicorũ & curie an vt participes & consciĩ criminis & auxiliatores sint condẽnãdi, & similiter an presumendũ sit qõ fuerint conscĩ a principio de homicidio perpetrando, & qõ cõmunicato prius consilio illud fieri mandauerint vel studiose ꝓcul steterint &, noluerũt se discooperire nisi postfactuz an teneãtur de homicidio pena capitis vel alia pena & qua. respon. qõ aut isti associãtes a principio cõicato cõsilio cũ ipso homicida venerunt eo aĩo & ad illũ effectũ vt occultarent se prope locum criminis & expectarent ibi donec perficeret & casu quo oporteret assisterent, & tũc tenerent vt socĩ vel de auxilio aut casual' transeuntes per illũ locũ inuenerunt eorũ cõsanguineũ occidisse Titiũ. idem est si post factũ audito rumore occurrerunt eor agnatũ: quia non presumit a principio illos fuisse cõscios, & nõ tenent ꝓut in simili decidit Spec. in tit. de homici. ver. pone qõ quatuor hoĩes &c. ita dicit Sali. in. l. vnica in. iiij. col. ver. ex. vj. parte. &. v. col. versi. ex nunc trãseamus. C. de raptu virg. & Bal. in. l. nõ ideo minus. C. de accu. in. viij. colũ. in ver. quero an associans &c. vbi melius declarat

2 istum articulũ † & querit an ille qui associat ad recessum videat associasse ad maleficium cõmittendũ, ita qõ puniri possit vt auxiliator et dicit qõ aut quis associauit ante factũ & nulli dubiũ est qõ tenet: aut post factũ, & tunc aut ĩmediate facto maleficio illi apparuerũt & associarunt malefactorem siue homicidam, & tunc certum indiciũ est contra ipsos q; fuerint dicti maleficij conscĩ & participes: & vt auxiliatores tenentur, ita dicit Bal. ibi qui allegat tex. in. l. si ventri. ff. si. ff. de priui. credi. & ita dicit qõ tenet Alberi. ibi & Cyn. in. l. j. C. de nili agge. non rũp. Aut associarũt ex interuallo & non poterunt puniri vt socĩ de auxilio quod opem prestiterint maleficio: sed poterunt puniri quẽadmodũ punitur receptator. ita dicit ipse qui dicit qõ Alberi. & alĩ doc. hoc idẽ tenent. qua pena teneant receptatores videri potest in toto tit. ff. & C. de receptato.

Summarium.

1 Compositio quid sit et quotuplex.
2 Qualitas essentialis triplex reperitur in qualibet aĩa rationali.
3 Compositio penarũ que dicatur & qualiter fiat.
4 Compositio penarũ de cõcordia & cõmuni cõsensu fieri debet.
5 Ecclesia sanguinem abhorrere dicitur.
6 Compositiones penarum absq; causa rationabili nõ possunt fieri.
7 Mulieri facilius q̃ viro ignoscitur.
Judex veniam indigno concedens prouocat vniuersos ad similia perpetranda.
8 Compositio lite pendente fieri potest, nõ autem post sententiam.
9 Pecunia que pro cõpositione soluitur, fisco solui debet.
10 Infamia ex crimine quibus verbis aboleat in cõpositione.
Paciscens cum parte vel pecunia corrũpens, ne se accuset, infamiam non euadet.
11 Abolitio processus & litis extinctio per que verba fiat in compositione.

De penarum compositionibus.

Sequitur nunc declaranda alia species relaxationis que fit per cõpositionem pene factam cum fisco aut cum curia. Et hec est prima que fit lite pendente, vt supra diximus.

1 † Primo eñ quero quid sit compositio. vt precedentium ordo seruetur. Respond. sumendo hoc verbum cõpositio simpliciter & generaliter. Compositio est plurium simplicium cõmixtio partis ad partes que cadit tam in rebus sensatis & intellectualib' q̃ in insensatis & materialibus. vt est gl. no. in. c. j. de sum. trini. in ver. simplex. que dicit quod in diuina essentia triplex figuratur persona sub eadem tamẽ substantia & subiecto. eodem modo

2 † in qualibet anima rationali & in vna essentia naturali siue substãtia spirituali triplex reperitur qualitas essentialis. s. intellectus ratio & memoria. intellectus enim est qui cõparatur patri: ratio id est sapientia que comparatur filio & memoria que cõparatur spiritui sancto: de his tamẽ vlterius non me intromitto. q; non faciunt ad materiaz nostrã. hec modica dixisse volui pro aliquali notitia isti' verbi. vide glo. ibi: & latius. d. Feli. in. c. nouit. in. ij. col. de iudi.

3 † Redeundo ad materiam nostram quero quid est cõpositio in istis terminis. Respond. Compositio est conuentio quedã p reum cuz preside facta ex causa lite pendente de dubio criminis statu de soluendo fisco certam pecuniarũ summã ad effectũ redimendi vexationes litis vt probat in. l. ab accusatione. l. destitit. & l. seq. ff. ad senatusco. turpil. & in aut. de defenso. ciuita. ff. quia vero. & c. fin. de transac. vbi est tex. no. ¶ Et anteq̃ ad vlteriora pcedã, nota qõ in hac materia due sunt species cõpositionum. vna est que fit cũ fisco vel preside que concernit interesse reipu. Altera vero est que fit cũ parte offense que dicitur priuata ex quo concernit interesse priuatum. l. transigere. C. de transac. & d. c. fi. eo. titu. Examinem' modo singula verba dicte compositionis publice que fit cum preside vel

4 fisco. Dicitur enim primo quod est conuentio quedã &c. † nam cõpositio ista fienda est de concordia & cõmuni consensu alias si violẽter fieret diceretur potius extorsio quedam illicita. l. j. C. si per vim vel alio modo. l. extat. ff. quod met. cau. & l. j. & iij. & l. lex iulia de repetundis. ff. ad leg. iul. repetũd. & ideo iudex vel alius magistratus teneretur in syndicatu ad restitutionẽ parti. d. l. j. & l. lex iulia. & l. extat. quãuis enim cõpositiones iste sepius fieri consueuerunt per iudices ecclesiasticos etiam vbi de crimine plene constat: maxime in criminibus capitalibus & in quibus veniret imponẽda pena sanguini & que cõmutatur in pecuniaria pena. xvij. q. iiij. si quis diaco-

5 nus. & c. sequen. & hoc est quia † ecclesia abhorret sanguinem. c. sententiam sanguinis. ne cleri. vel mona. & c. in archiepiscopatu de rapto. lj. distinc. c. j. & de excess. prela. c. ex literis. l. distinc. si quis vidua. vide Abb. & d. Joã. de imol. in. d. c. sniam sanguinis. & in. c. sicut dignum de homicid. & per Archi. in. d. c. si quis diaconus. xvij. q. iiij. & propterea iudices ecclesiastici sunt faciliores in componẽdo & cõmutãdo penas quã in rigorosa sanguinis effusione per iura predicta: sed ista non dicitur proprie cõpositio sed potius dispensatio & cõmutatio pene, vide Abb. in. d. c. sicut. & c. sniam. Item dicit conuentio facta cum preside ad differentiam illius que fit cũ parte aduersa: nam illa proprie appellatur trãsactio. l. transigere. C. de trãsact. l. fallaciter. & l. fin. C. de abolit. l. destitisse. & l. ab accusatione. ff.

6 ad senatusco. turpil. ¶ † Ex causa ideo dictũ fuit: quia cõpositiones huiusmodi absq; causa rationabili fieri nõ possunt. l. aut facta. ff. si. & l. capitalium. ff. solent. ff. de pen. c. sicut dignum. de homici. in his enim cõpositionibus plura sunt consideranda: & primo persone conditio: vt si alias sit nobilis & honesta persona & in similib' excessibus alias non inciderit: vt cum eo admittatur compositio alias si esset turpis persona & criminosus vel assuetus nõ admittitur cõpositio sicut non admitteretur dispensatio. vt. d. c. fi. de trãs. & l. transigere. C. eo. titu. & l. fi. C. de abolitio. & l. iij. in fin. C. de episco. audien. Item qualitas facti, ne sit de atrocioribus vt est crimẽ heresis lese maiestatis & similiũ. itez tempus: locus: intentio delinquentis, etas, quia facilius cum minore q̃ cum maiore cõponitur.

7 ¶ † Item sexus, quia mulieri facilius ignoscit propter sexus fragilitatem quã viro, dũmodo non sit mulier maligna & rixosa & in similibus assueta: q; non erit digna principis largitate & legis benignitate. d. l. iij. in fi. C. de episc. audi. cum enim iudex indignoveniã indulget ad prolapsionis contagium prouocat vniuersos. quia facilitas venie incentiuum tribuit delinquendi. xxiij. q. iiij. est iniusta

8 in fine. & in. c. vt clericorum. devit. & hone. cle. l. j. C. de emenda. propin. Specu. in titu. de aduo. ff. consequenter in fi. de qualitatibus enim predictis considerandis habetur in. l. respiciendum. ff. delinquunt. & l. aut facta. ff. j. & sequen. ff. de pen. & l. capitalium. ff. solẽt eo. tit. c. sicut dignum de homici. ¶ † Lite pendente, ideo dicuntur ista verba: quia post latam sniam sero fieret compositio que fieri nõ posset per iudicem qui semel functus fuit officio suo. l. iudex postq̃, & ibi Barto. ff. de re iudi. c. in literis. & ibi Abb. & Inno. de offic. delega. fieri tamẽ posset post latam sniaz principis autoritate et decreto. l. prima. in fin. ff. de questio. & ibi Barto. & Doder. anteq̃ plene constet de crimine, ideo dictum est: quia liquidato crimine ferenda est sententia et iuxta determinationem iuris pena erit certa statuenda siue declaranda in sententia. l. secunda. & l. fina. ff. de custo. reo. et. l. capitalium. in principio. ff. de pen. l. j. ff. j. versicu. nam si quidem. ff. ad turpillia. nisi euidens ratio et vrgens causa aliud suaderet quod pena iuris permutari vel alterari deberet quod iudex facere potest, quia istud arbitrium habet a lege vt late supra diximus in titul. de legit. senten. execu. questio. vj. fine vltima, & habetur per Bartol. et docto. in dicta. l. aut facta. ff. si. et l. quid ergo. ff. pena grauior. ff. de his qui not. infamia. et aliis iuribus ibi not. ex quo sequitur quod postq̃ reus fuerit confessus crimen non poterit amplius fieri ista compositio: sed debebit ferri sententia & certa pena declarari. Sequitur in themate de soluen-

9 do fisco &c. † pecunia enim que soluitur pro compositione regulariter debet persolui fisco: quia ista compositio succedit loco pene. l. senatus. ff. si quis delatorem. et. ff. sequen. ff. de iure fisc. de iure tamen canonico in foro ecclesiastico alio modo applicantur iste pecunie compositionum: quia illarum medietas applicatur ecclesie altera vero medietas distribuitur ĩter pauperes nisi episcop' esset pauper: quia tunc posset illam medietatem pro suis indigẽtijs retinere. c. presbyteri. de pen. xvij. q. iiij. qui subdiaconũ. alias eniz si iudex pecunias ipsas pro se retineret vel imbursaret teneret crimine peculatus & de barattaria cõmissa teneretur q; illas integraliter parti restituere cum maximo eius dedecore et ignominia. l. j. ij. et iij. ff. ad leg. iul. repetũ. et not. in. c. sciscitatus. de rescrip. dicit etiaz fisco applicanda ad differentiam illius que applicat parti quando fit priuata cõpositio que fit per transactionem. d. l. trãsigere. C. eo. ti. Superest vltima particula declarãda ad effectuz abolẽdi processum et

ro sum ꝛ redimendi ꝛc. † hec verba non absq; ministerio fuerunt apposita p̃m Bar. in l. is qui reus. ff. de publi. iud. ꝛ in l. si reus paratus. ff. de procur. nam ex istis verbis enitatur infamia que oritur ex illo crimine quãdo constaret de illo ꝛ ferretur sn̄ia: vt latius infra dicetur in sequẽ. qõne. preterea si diceretur ad effectum enitãdi penam non valeret compositio tanq̃ facta in fraudem fisci. l. imperatores. ff. de pollicita. ꝛ reus per illa verba censeretur virtualiter fateri delictum, ꝛ non posset infamiam enitare. l. qñ. ff. de his q no. infamia. qui vero paciscitur cum parte, vel illam pecunia corrũpit, ne accedat ad curiam ad illum accusandum, non euadit infamiam nec tollitur propterea effectus accusationis vel inquisitionis ꝛ nihil sibi prodest compositio quo ad curiam ac si nihil fecisset, ꝛ ita sepe faciunt iudei Rome, quia pecunia corrumpunt aduersariuꝫ ne accedat ad curiam ꝛ crimẽ iudici deferat. nihilominus postea p exploratores secretos quos spionos vulgariter vocant solent crimina post modũ deferri ꝛ cõperta veritate acrius puniunt, ꝛ sic illarũ pecuniaruꝫ expositio nihil sibi prodest. l. fi. ff. ad turpil. l. fallaciter. ꝛ l. fi. C. de abolit. vide Bart. in d. l. is qui reus per illa enim verba ad effectum redimẽdi vexationes litis ꝛc. nota qõ per ista verba fit
11 abolitio processus ꝛ litis extinctio: † ꝛ perdendo vexationes iudicij redimit quietem argu. l. fi. C. de feri. l. properandũ. C. de iudi. et c. finem litibus. de dolo ꝛ cõtu. ꝛ nota etiam qõ per cõpositionem huiusmodi fit abolitio processus non tamen reus absoluitur vt innocens per diffinitiuã sn̄iam. q; ad illam deueniri non potest nisi plene constiterit de illius innocẽtia. vt supra dictũ fuit in titulo de absolutio. Inno. in. ij. q. ꝛ no. in. l. j. ☞. fi. ff. de questio. ꝛ. l. custodias, et ibi Bar. ff. de publi. iudi. vide etiam dñm Dari. de put. in. d. suo trac. syndi. in. c. compositio. fo. xl. vbi latius ceteris hanc compositionis materiam exponit.

Summarium.

1 ☞ Compositio cum quibus personis fieri possit.
2 Crimina venie remissionẽ semel tantũ habere possunt.
3 Compositiones penarũ quandã gratie speciẽ cõtinere videntur.
4 Venie facilitas incentiuum tribuit delinquendi.

1 Secundo quero cum quibus † personis fieri possit compositio. respon. qõ non debet cũ omnibus indifferenter fieri: sed cũ illis dũtaxat de quibus speratur qõ amplius in eisdem criminibus non incident ꝛ qui erroris cõmissi facile se emendabunt, ꝛ cum illis quoq; qui semel tantuꝫ inciderunt in crimẽ non autem cum illis qui delinquendi cõsuetudinem contraxerunt. l. iij. in fi. C. de epis. audien. vbi singulariter dicit Imperator † remissionem venie crimina nisi semel cõmissa nõ habeãt: nec in eos liberalitatis auguste referatur humanitas qui impunitatem veteris admissi non emẽdationi potius q̃ consuetudini deportauerint. ꝛ lꝫ tex. ille loquatur in casu quo delinquens ex mera principis liberalitate veniaꝫ consecutus fuit. nihilominus doc. ad hanc compositionis speciem frequenter accommodant ꝛ merito:
3 † quia compositiones huiusmodi speciem quandaꝫ gratie in se cõtinere dicunt per quas primo conseruatur fama illesa ꝛ proprij criminis pena minuitur. vt in. c. fi. de transac. xvij. q. iij. si diaconus. et in. c. ij. de pen. c. sicut dignũ. de homi. ꝛ ideo negari non põt qõ quãdam gratie speciem in se non cõtineat vide tex. not. l. j. C. de emenda. propin. ibi quos ad vite decora domestice laudis exempla non reuocant correctionis saltem medicina compellat. ad idem est tex. iuncta glo. in. c. vt clericoꝝ de. vit. ꝛ hone. cleri. ꝛ Spe. in ti. de aduo. ☞. ꝛ consequenter. in fi. xxiij. q. iij. est iniusta. in fine. dũ dicitur cum vni iudex indigno veniam indulget ad prolapsionis contagiũ p
4 uocat vniuersos. † facilitas enim venie incentiuum tribuit delinquendi. et propterea qui huiusmodi moribus corrupti sunt ab ipsius compositionis beneficio tanq̃ indigni merito repellendi sunt per iura predicta.

Summarium.

1 ☞ Compositio in quibus casibus, super quibus criminib⁹, ꝛ an in omnibus fieri possit.
2 Judex in atrocissimis delictis p̃cipe incõsulto cõponere non põt.
3 Judex quibus casibus seu causis moueri possit ad cõponendum ꝛ ad penas mitigandas.
4 Compositio non debet fieri parte non concordata, alꝫ reclamare poterit ꝛ iudicium prosequi.
5 Judex in minoribus delictis potest componere, qõ in talibus habeat arbitrium maius.

1 Tertio quero in quibus casibus † et super quibus criminibus fieri possit hec cõpositio: ꝛ an liceat in omnibus generaliter cõponere. Rñ. quidam dixerunt quod in illis casibus ꝛ criminibus in quib⁹ reus transigere potest in eisdem quoq; ei componere lꝫ ita econtra vbi transactio denegat ibi etiam compositio nõ permittitur: q; cõpositio ꝛ transactio idem sonant. vt est tex. in. l. ab accusatione. in p̃n. ff. ad turpil. ꝛ in. c. fi. in p̃in. de transac. tu autem dic aut loquimur de cõpositione priuata illa. ſ. que fit cum parte offensa ꝛ que cõcernit interesse priuatum ꝛ ista habet conformitatez ꝛ similitudinem transactionis ꝛ fatendum est qõ fieri põt in casibus ꝛ criminibus illis in quibus transigere lꝫ per. d. l. ab accusatione, ꝛ per ea que notantur in. d. c. fi. ¶ Aut loquimur de compositione publica que fit cum fisco vel curia ꝛ que concernit interesse publicum. Et ista indistincte in omnibus criminibus fieri potest ex quo succedit loco pene. d. c. fi. de trãsac. ꝛ. c. ij. de penis. xvij. q. iij. si quis diaconum. no.
2 Bal. ꝛ doc. in. l. venia super glos. fi. C. de in ius voc. † tu aũt clarius distingue quod aut nos sumus in atrocissimis delictis: vt est crimẽ lese maiestatis ꝛ heresis, raptus virginũ ꝛ similium: ꝛ in istis iudex cõponere non põt nisi principe cõsulto ꝛ de eius expresso mãdato. l. quisquis in p̃in. ꝛ l. meminisse. C. ad leg. iul. maie. ꝛ l. j. in p̃in. l. lege. xij. tabul. ꝛ l. fi. ff. eo. ti. ratio est qñia per istud crimen in personam ipsius principis vel sui status tranquillitatez machinatur. vt in. d. iuribus. ꝛ l. maiestatis. ff. eo. ti. ꝛ ideo in istis non lꝫ cõponere absq; illius scientia ꝛ cõsensu qui principaliter lesus reperitur. vt d. l. meminisse. ꝛ. d. l. j. ff. eo. tit. ꝛ l. vnica. C. de raptu virg. ☞. penul. vbi est inhibita concordia patri puelle rapte cũ ipso raptore. Aut sumus in alijs criminibus atrocioribus istis exceptis vt est crimen assassinij, false monete, veneni propinationis, homicidij ꝛ similiũ et tunc aut plene constat de crimine, aut non constat plene: sed adsunt presumptiones vehementes ꝛ indicia vrgẽtia: primo casu nõ licet iudici ad compositionem ipsam deuenire: sed debet prosequi causam: vsq; ad finem ꝛ certã fere sn̄iam penasq; a iure statutas imponere. l. cum reis. ꝛ l. sancimus. C. de pen. ꝛ l. fi. C. de custo. reo. qõ
3 verum puto nisi † iudex ex iustis ꝛ rationabilibus causis ad aliud declarandũ moueretur: q; si aliqua iusta causa vt est minoris etas, ignorantia, error, casus fortuitus, aut iustus dolor, vel alia similis causa animũ iudicantis moueret ad mitiganduꝫ penas ꝛ iuris statuti rigorem: tunc ad cõpositionem istam deuenire posset: quippe cum penas certas a lege statutas ex qualitatibus ꝛ rationib⁹ ꝛ causis supradictis minuere alleniare vel in alteram speciem cõmutare potest etiam si feratur sententia: ꝛ hoc arbitrium ipse iudex habet a lege, vt supra latius diximus in tit. de executio. sent. q. vj. vt. l. respiciendũ. ☞. delinquunt. ꝛ l. aut facta. ☞. fin. l. si quis aliquid. ☞. instrumenta. ꝛ l. absentez. ☞. fi. ff. de pen. l. quid ergo. ☞. pena grauior ff. de his qui no. infam. l. ab accusatione. in p̃inc. ff. ad senat. cõsul. turpil. vide tex. valde not. in. c. fi. de transac. ꝛ Specu. in ti. de preparat. iudicio. ☞. primo. versicu. circa iudicem. ꝛ versicu. ceterum. ꝛ habetur. xc. distinc. studendum. ꝛ. v. questio. secũda. si primates. ꝛ ibi domi. Archidia. xvij. questio. iij. qui subdiaconum. vbi de multiplici cõpositione penarum habetur mentio. ꝛ per canonistas in dicto cap. fina. de transactio. et in cap. ij. de pen. et ibi Abb. secundo vero casu quando non plene constat de culpa rei, et tunc nulli dubium est quod fieri potest compositio per iudicem concordata tamen parte lesa, et ita intelligatur text. in dicto cap. fina. de transac. ꝛ in dicto. c. secũdo. de pen. et. v. questio. secũda. si primates. ꝛ. xc. distinc. studendum. xxiij. questio. v. circũcelliones. ꝛ. xxij. questio. iij.
4 innocens. † alꝫ si fieret compositio parte non concordata posset reclamare in iudicio et prosequi iudicium contra ipsum reum pro suo interesse. ita not. tenuit Salice. in. l. si pro fure. ff. de condi. furt. et est glos. not. et ibi Bald. et in. l. venia in glos. fin. C. de in ius vocand. duntamen compositio ipsa fiat aliqua rationabili causa et cum persona honesta que istud beneficium mereatur consideratis etiam criminum qualitatibus et facti circunstantijs, et his similibus. vt in dicto cap. fin. in fin. de transact. et habetur in cap. significasti de homicid. et per Bartol. in dicta. l. respiciendum. ☞. delinquunt. et. l. aut facta. et. l. si quis aliquid. ☞. instrumenta. ff. de pen. et Barto. in. l. iij. ☞. diuus. et in. l. si in rixa. ff. ad legem corne. de sicar. et. l. quid ergo. ☞. pena grauior. ff. de his qui not. infamia.
5 † Aut sumus in minoribus delictis, in quibus iudex habet maius arbitrium: et non est dubium quod iudex potest in illis quandocunq; deuenire ad compositionem parte maxime concordata vt dicunt canoni in dicto cap. fin. de transact. ꝛ in dicto. c. secundo. de pen. ꝛ Archidia. in dicto cano. studendum. xc. distinc. ꝛ. v. questio. ij. si primates, ꝛ per Specu. in titu. de offi. om. iudi. ☞. de seruit. versicu. ꝛ generaliter, ꝛ idem Specu. in titu. de preparat. iudi. ☞. j. versicu. circa iudicem, ꝛ idem etiam in titu. de treug. ꝛ pac. per totum vbi plenius: vide quibus sic supra conclusis non ob. tex. in. c. j. ꝛ ij. de collu. deteg. vbi not. qõ licet partes ipse. ſ. reus ꝛ accusator inter se composuerint et concordauerint, adeo quod crimen intentatũ non prosequerentur vlterius, nihilominus iudex non debebit desistere, quin ad vlteriora procedat vsq; ad finem: quia ibi fuit facta colluſio fraudulenta inter partes ipsas interueniente pecunia, et ad effectum fraudandi iudiciũ siue fiscum: ꝛ propterea non tolera-

Source : BIU Cujas

tur quin ea non obstante ad vlteriora in crimine procedatur.ꝛ hoc videtur innuere tex.ibi in fine in ver.non ex charitate.ꝛ melius gl. in.d.versic.hoc declarat.quod facta bono zelo tolerari potest:per tex.in dicto.c.fina.de transac.ꝛ.v.q.ij.si primatus.ꝛ.xc.dist. studendum.vide Abb.ꝛ Jo.de imo.in.d.c.j.ꝛ.ij.de collu.deteg.ꝛ in.d.c.fi. de transl.ꝛ Specu.in.d.titu.de offi.om.iudi.d.§.de seruitu.§.ꝛ generaliter,ꝛ per d.Feli.in rubri.de treug.ꝛ pac.ꝛ per Jo.and.in addi.ad Specu.in titu.de prepara.iudic.§.j.ver.sed quid si est iam in causa conclusum ꝛc.vbi allegat multas concordantias ꝛ doctrinas doc.ad hoc vide Bart.in.l.cõgruit.ff.de offic.presid.in fi.ꝛ Bal.in d.l.trãsigere.C.de transac.ꝛ idẽ Bal.in.l.venia in fi.C.de ius invocan.ꝛ Ange.in aut.vt litig.iurent.§.fi.Bal.in.l.estimauerunt.ff.ficer.pe.ꝛ in.l.ex stipulatione.C.de sentẽ.ꝛ interlo.om.iud.ꝛ videas etiam licet confuse loquatur in hac materia dñm Pari.de put.in suo trac.syndi.in.c.compositio.fol.xl.ꝛ Bar.in.l.is qui reus.ff.de pub.iudi.ꝛ Panor.ꝛ canonistas in.d.c.fina.de transac.ꝛ.c.ij.de penis.cum similibus.

Summarium.

1 ☞ Reus an dicatur delictũ confiteri per compositionez factam cum fisco cum consensu partis lese.
2 Reus componẽs quãdo delictum fateri censeatur.
3 Aduocati ꝛ procuratores cõpositionẽ fieri procurãtes,qua debeãt vti cautela,vt cõpositio sit tuta.
4 Compositio priuata de famoso crimine facta cum parte irrogat infamiam.

1 Quarto quero an per cõpositionẽ † factam cum curia vel fisco interueniẽte consensu partis lese reus censeatur fateri delictum,ita quod incurrat infamiaz saltim facti. Respõ.aut compositio ipsa sit mere cum Preside vel iudice pro publico interesse ꝛ ꝑm illã formam traditã supra.q.j.scz ad effectum euitandi incõmoda litis ꝛ redimendi vexationes iudicij ꝛ nullam incurrit infamiam isto casu nec iuris nec facti.qz per illa verba nunc videt fateri delictum secundum qõ dicit Bar.in.l. infamẽ.ff.de pub.iudi.ꝛ in.l.iusiurandum ꝛ ad pecunias.§.ait pretor.ff.de iur.iu.vide etiam Bar.in.l.si reus paratus.ff.de procura. vbi tradit istam cautelam quando fit ista oblatio per compositionem cum curia,vide Bal.in.d.l.si reus paratus.ꝛ in.l.si seruum.§. nunc videamus.ff.de verb.obliga.ꝛ Bar.in.l.quoniam intelligit.
2 ff.de his qui not.ifamia. ¶ † Aut compositio ista fit ad effectũ euitandi penam criminis,ꝛ hoc exprimitur in compositione:ꝛ isto casu nulli dubium est quod reus per ista verba censetur fateri delictũ quia videtur timere penam sibi inferri quã nemo timere debet nisi ille qui est peccator ꝛ in culpa vt no.in.l.j.in princi.ff.de insti.et iu. et per consequens isto casu euitare non poterit aliquam infamie notam saltim facti per quam grauatur eius opinio apud graues ꝛ honestos viros.vide Barto.in.d.l.infamẽ.ꝛ.d.l.quoniam.
3 ¶ † Et ideo sit bene cautus aduocatus vel procurator qui habet clientulum suum incarceratũ vel sub fideiussore obnoxium qui cupit per compositionez istam a curia ꝛ illius molestijs liberari vt bene forment dictam compositionem ꝛ aduertant diligenter ad rationem siue causam compositionis que exprimitur vt nullã faciãt mentionem de pena neq; de crimine saltim dispositiue:sed solũ assertiue ꝛ sub gñalibus verbis dicendo quia Titius reperitur incarceratus siue inquisitus ꝛ sub fideiussore detẽtus pro tali asserto crimine.s.furti,homicidij,vulneris,insultus ꝛ similium,vt dicit perpetrati in personam vel in bonis Sempronij, vt dicunt,qõ tamen esse verum per dictum Titium expresse negatur:nihilominus qz dictus Titius est pro suis negotijs grauiter occupat⁹ vel est de proximo recessurus ad longinquas partes ibi diu moraturus, vel est debilis,infirmus,pauper,aut aliam similem iustã causam exprime re:idcirco cupiens rebus suis quiete vacare ꝛ ab huiusmodi molestijs criminalis curie ꝛ actis iudicialibus liberari ad infrascriptam compositionem deuenit cum Magnifico ꝛ excellentissi.viro.D. N.Presidẽ pretore vel iudice vt solueret centum fisco ꝛ liberet ab omni inquisitione ꝛ processu presentis cause.vide Bar.in.d.l.si re⁹ paratus.ꝛ.d.l.infamẽ.ꝛ.l.quoniã.ꝛ Specu.in titu.de offi.om.iud. §.vj.ver.ꝛ generaliter.ꝛ in titu.de preparat. iudicio.ver. circa iudicem.ꝛ in titu.de teste.§.xj.versi.fi.vbi dicit qõ iudex si viderit expedire concordiam poterit qñq; partes terrere vt deueniãt ad cõpositionem vide tex.in.c.fi.de transac.ꝛ in.c.ij.de pen.ꝛ.xvij.q.iij.
4 qui sub diaconum. ¶ † Aut nos loquimur de compositione priuata que fit solum cum parte paciscendo cum illa.ꝛ si cõpositio ista fiat super crimine famoso ꝛ reus incurrit infamiam:qz per hoc videtur fateri delictum ꝛ iste est casus in.d.l.quoniam.ff.de his qui no. infami,ꝛ.l.athletas.§.fi.eo.ti.ꝛ ibi Bar.hoc tamen limitandũ puto quãdo ista concordia fieret priuatim ꝛ extra iudiciũ ignorãte iudice ꝛ curia:sed si fieret in iudicio mediante iudice postq; precesserat prior compositio cum curia ꝛ fieret ad effectum eximendi reum ab ipsis vexationibus ꝛ molestijs iudicialibus nõ crederẽ qõ isto casu reus incideret in aliquã infamiã per ea que.s.diximus in precedenti mẽbro, vide Bar.in.d.l.si reus paratus.ꝛ in.d.l.infamẽ.

Summarium.

1 ☞ Compositio an sit valida cum fisco absq; partis assensu facta. Compositio et pecunie ipsa media fisco solute succedũt loco pene.
2 Compositio extraiudicialiter fieri potest iudice absente, cui non preiudicatur.

1 Quinto quero an valeat † compositio facta cum fisco vel curia sine cõsensu partis offense. Respond.aut nos loquimur de interesse fisci quo ad penam criminis:ꝛ isto respectu valet compositio:qz semel cuz fisco cõcordatũ fuit ꝛ satisfactum:ꝛ ideo nõ poterit isto respectu amplius molestari ar. l.transigere.C.de transac.ꝛ.l.iij.§.ait pretor.ff.de re iudi.ea maxime ratione.quia cõpositio ipsa ꝛ pecunie que soluuntur fisco mediante compositione succedunt loco pene.vt.l. si donate.§.j.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo.ꝛ dicemus infra.q.seq.aut loquimur respectu partis ꝛ sui interesse:ꝛ ex quo pars huic non consensit non preiudicatur sibi quo ad suum interesse.ꝛ poterit prosequi iudicium cõtra
2 ipsum:† sicut econtra,quãdo compositio fit cuz parte extraiudicialiter absente iudice per quam non preiudicatur fisco.l.quoniaz.ff. de his qui not.infam.ꝛ no.in.l.transigere.C.de transac.ꝛ ibi Bar. eodem modo non debet preiudicare parti quãdo fuit facta cũ sola curia arg.l.fallaciter.ꝛ.l.seq.C.de abolitio.ꝛ ideo isto casu pars poterit prosequi iudicium ratione sui interesse.sed reus tutus erit quo ad penã per ea q̃ supra diximus.si vero facta fuerit cũ vtroq;. s.fisco.ꝛ parte ꝛ tunc tutus erit in omnibus.vt.l.j.C.de abolit.

Summarium.

1 ☞ Judex superuenientibus nouis indicijs an possit inquirere de crimine super quo fuit facta cõpositio.
2 Absolutus ab inquisitione potest iterato repeti si superueniãt cõtra eum noua indicia.
3 Procedi quando possit super eodem crimine iam composito aut abolito.

Sexto quero postquaz re⁹ 1 † fecit compositionez cum curia,an iudex poterit postea si forsan superuenerint noua indicia super eodem crimine cõtra ipsum inquirere. Respõ.in hoc casu repetẽda est distinctio quã supra in prima.q.posui quod aut pars ꝛ fiscus simul cõcordati fuerunt, ꝛ non poterit amplius nec curia nec priuatus super dicto crimine procedere.d.l.j.ꝛ.l.fallaciter.C.de abolit.ꝛ per Bal.in.d.l.transigere.qz compositio ꝛ illius solutio facta fisco succedit loco pene.l.si donate.§.j.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo.idẽ tenet.d.Par.de put.in tract. syndi.in.c.an facta cõpositione.fo.xlj.in.ij.col.aut alter istoz dũtaxat fuit cõcordatus ꝛ ille q fuit extra cõcordiã nõ impedit quo minꝰ iudiciũ psequatur saltem pro suo interesse.vt.s.proxime dictũ est ar.d.l.fallaciter.in prin. ¶ Sz Ꝺ pdicta oppono de.l.si cui.§.hisdẽ. ff.de accu.ꝛ.l.fallaciter.C.de abolitio.vbi semel abolita accusatiõe vel inqsitione,si postea noua superuenerint indicia nõ impedit iudex quominꝰ possit de nouo Ꝺ dictũ reũ cõpositũ pcedere.ꝛ est gl.
2 no.in.l.si gs adulter.in fi.C.de adul.vbi ille † qui semel absolutus fuit ab inqsitione ꝛ pcessu siue ab obseruatione iudicij, nõ est tutꝰ quo minꝰ si postea supuenerint noua indicia curia nõ possit iterũ Ꝺ ipm pcedere.de quo late diximꝰ.s.in titu.de abo.in.q.ij.Solu.iura illa pcedũt qñ est facta abolitio criminis gratuita vel qñ reꝰ pur gauit indicia per torturã,ꝛ sic qñ fiscus nihil cõsecutus fuit ꝑ pena vel loco pene:nos aũt loqmur in casu in quo facta fuit cõpositio ꝛ soluta pecunia fisco q̃ loco pene succedit.vt.d.l.si donate.§.fi.ff.de dona.iter vir.ꝛ vxo.ꝛ.l.senatꝰ.§.fi gs delatorẽ.ꝛ.§.se.ff.de iur.fisc. ꝛ hoc quo ad interesse publicũ ꝛ fisci:quo aũt ad interesse priuatuz non putarẽ istum etiã esse tutũ qui cõposuit nisi quatenus cũ parte cõcordauerit de eo qõ sua interest ꝛ quatenus cõcernit interesse priuatum,vt.s.proxime diximus.vide Bart,in.d.l.si cui.§.hisdẽ. ¶ Iterũ oppo.de.l.j.ꝛ.l.fallaciter.C.de abolitio.vbi distinguitur
3 † aut abolitio processus fuit petrata a preside vel pretore aut a principe.primo casu nõ tollit quo minꝰ iterũ possit ex principis rescripto super eodẽ crimine pcedi:secundo aũt casu qñ a principe obtinuit abolitionẽ erit tutus ꝑpetuo. Sol.ibi loquit in simplici abolitione gratuita que gratis fuit obtenta:hic vero in compositione que fit

que fit ex causa onerosa, ꝛ ideo non est bona consequentia de vno ad alium ex quo sunt diuersa. l. fi. C. de codicil. ꝛ l. j. C. de impo. lucrat. descrip. lib. xij.

Summarium.

1 Reus pro quibus criminibus relaxari possit sub fideiussoribus.
2 Judex retinens paratũ prestare fideiussorem idoneũ, in syndicatu conueniri potest actione iniuriarum.
Mulier honesta in leuibus delictis non debet personaliter detineri.
3 Mulieres impudice ꝛ inhoneste etiam pro leuibus detineri possunt criminibus.
Reus non relaxatur fideiussoribus, si crimen atrox sit.
4 Membrorum suorum nemo est dominus.
5 Reus an possit relaxari fideiussoribus si pena sit arbitraria.
6 Reus an possit fideiussoribus relaxari, si in defectũ pene pecuniarie esset imponenda corporalis. ꝛ nu. 7.
8 Judex an possit nobilem magne cõditionis de aliquo crimine delatum sub cautione relaxare, donec processus fiat.
9 Judex circa custodiam et modum detentionis reorum amplũ habet arbitrium.

De fideiussoribus reorum.

Supra proxime vidimus de compositionibus penarum, primam speciẽ relaxationis reorũ, quando de crimine nondum plene constat: videndũ est modo de alia specie relaxationis que fit dum crimen est dubium, et iudex est in actu inuestigandi veritatez que fieri solet mediante fideiussore prestito per reum de se representando toties quoties fuerit requisit⁹ vel de non recedendo ex certo loco sine iudicis licentia, sicut de nõ exeundo de ciuitate oppido castro aut palatio pretoris ꝛ de soluendo penam. ¶ Videamus nunc pro quibus delictis sit relaxãdus reus sub cautione predicta. ꝛ dic aut sumus in criminibus in quib⁹ venit imponenda dũtaxat pena pecuniaria: quo casu aut reus fuit confessus vel plene conuictus: ꝛ non debet relaxari: sed detineri donec soluat penam. l. si confessus. ff. de custo. reo. aut non fuit confessus nec conuictus ꝛ debet relaxari prestita idonea cautione de se representando vel de non recedendo ex certo loco: vt dicit Bar. in d. l. j. ff. de custo. reo. vbi post Jac. de arena declarat istum arti. reducendo ad practicam. pro quo facit tex. in. l. fi. C. eo. tit. ꝛ l. j. ꝛ l. si qs. ff. eo. titu. in quibus iuribus in effectu disponitur quod in criminibus illis in quibus venit imponenda pena pecuniaria reus debet prestito idoneo fideiussore relaxari. ꝛ ratio est qꝛ pena ipsa pariformiter satisfieri potest fisco per fideiussorem sicut per ipsum ꝛ principalem arg. l. denicq. ꝛ l. sequen. ff. de iur. fis. ¶ † Quinimo si iudex vellet retinere eum qui est paratus prestare idoneum fideiussorem posset agi contra ipsum in syndicatu actione iniuriarũ. vt no. Bar to. in. l. fivero pro condẽnatione. §. j. ff. qui satisda. cogan. ¶ Fallit regula ista quãdo reus non haberet fideiussorem idoneum: qꝛ tũc detineri poterit ꝑm Barto. in. d. l. j. ff. de custo. reo. ꝛ in. d. l. si vero. §. j. ¶ Mulier autem honesta in causis criminalibus si crimen sit leue vel de non atrocioribus non debet personaliter detineri necq incarcerari: sed fideiussoribus relaxari si habeat facultatem fideiubendi. fivero non haberet fideiussorem similiter non detinetur: sz statur sue iuratorie cautionis relaxatur. si autẽ crimen esset de atrocioribus tunc nõ incarceratur apud viros. sed intruditur in monasterium vel assisterium custodiẽda vel apud honestas matronas cõseruatur. ita dicit tex. not. in auth. vt nulli iudi. §. necessarium. ver. si vero crimen translata in auth. nouo iure. C. de custo. reo. hoc tamẽ
3 intellige de mulieribus honestis ꝛ que honestam vitã agunt † mulieres vero impudice ꝛ inhoneste non habẽt istud priuilegium: ita dicit Bar. in. d. auth. vt nulli iudi. d. §. necessarium. vide Bal. ꝛ doc. in. d. auth. nouo iure. ¶ Quando vero crimen est atrox vel est tale de quo venit imponenda pena corporalis siue corporis afflictiua: isto casu non debet reus regulariter fideiussoribus relaxari, sed personaliter detineri. ratio est, ne eludatur iudicium si postq̃ reperꝛ fuisset culpabilis fugam arriperet iudicium eluderetur: quoniam huic pene corporali non põt per aliuz quã per ipsummet reũ principalem satisfieri etiam si fideiussor expresse se obligasset ad penaz corporalem, ꝛ diceret velle subire penam in corpore suo in euentuz
4 in quem delatus curie reperiretur culpabilis non põt: † qꝛ nemo est dñs membrorꝛ suorꝛ. l. liber homo. ꝛ ibi Bart. ff. ad leg. aquil. et vide Bar. in. d. l. j. ff. de custo. reo. ꝛ vide. xxiij. q. v. de occidendis. ꝛ c. si non licet. ꝛ c. cum homo. in quibus quidẽ iuribus habeꝛ quod quando sumus in huiusmodi criminibus in quibus venit inferenda pena corporalis fit distinctio personarũ pro modo facultatum dignitatis, honoris, criminis qualitate, innocẽtia rei ꝛ similibus, ꝑm qõ dicit text. in. d. l. j. ff. de custo. reo. ꝛ ꝑm ista iudex arbitrabit an reus sit detinendus in carceribus vel in palatio militibus custodiendus vel fideiussoribus cõmittendus qui erunt fideiussores nõ de representando: sed de sistendo in certo loco ꝛ non recedendo ab illo aut in vinculis conjiciendus ꝑm quod declarat Bar. dictum illud Ja. de ara. in. d. l. j. in. ij. col. ꝛ sic iudex ꝑm qualitates ꝛ conditiones istas arbitrabitur modum detentionis ipsius rei ꝑm quod cõ
5 siderat iurisconsultus in. d. l. j. ¶ † Aut sumꝰ in crimine ex quo venit imponenda pena arbitraria: ꝛ isto casu an reus sit fideiussoribus relaxandus vel non. Bar. in. d. l. j. ff. de custo. reo. dicit qõ aut delictum est adeo turpe qõ verisimile est iudicem imposturum penam corporalem ꝛ indicatur sicut de pena corporali simpliciter. et ideo non erit fideiussoribus relaxandus. d. l. j. ff. de cust. reo. aut verisimile est iudicem arbitrari debere penã esse pecuniariam ꝛ poterit relaxari. d. l. fivero pro condẽnatione. §. j. ff. qui satis. cog. qꝛ isto casu iudicatur de eo sicut de crimine pro quo venit imponenda pena pecuniaria simpliciter. d. l. fivero. ꝛ vide Bar. in. d. l. j. ff. de custo. reo. qui tamẽ nõ ita distincte loquit. ¶ Sed querit quid si in defectum pene pecuniarie veniret imponẽda corporalis an tũc poterit sub fideiussoribꝰ relaxari ꝛ concludit qõ nõ regulariter deinde dat modum ꝛ cautelã quomodo possit relaxari vide ibi per eum.
¶ Bal. autẽ in. d. l. nullus. C. de exhi. reis. aliter distinguit ꝛ clariꝰ
6 ac copiosius dicẽs. † Quod aut sumus in crimine ex quo venit imponenda pena ordinaria aut extraordinaria ꝛ arbitraria. ¶ Primo casu qñ ordinaria ꝛ determinata aut est pena corporalis aut pecuniaria: si corporalis non erit fideiussoribus relaxandus ĩmo detinẽdus ꝛ custodiendus in carcerẽ. d. l. nullus in fi. ꝛ l. si quis in ea. C. de custo. reo. ꝛ l. j. ff. eo. titu. qñ antẽ esset cõfessus delictũ aut legitime cõuictus: non solum est detinendus, sed etiã in vinculis conjiciendus ꝛ supponendus donec feratur snia ꝛ mãdetur executioni. d. l. nullus in princi. ꝛ l. si confessus. ff. eo. ti. ideo tunc nõ est fideiussoribus relaxãdus. qꝛ fugiendo posset illudere penam ꝛ iudicẽ simul qñ non est in ptãte fideiussoris soluere indicatũ. ita dicit Bald. ꝛ in. d. l. nullus. Si autẽ est imponẽda pena pecuniaria, aut reus est cõfessus delictum aut conuictus, ꝛ similiter non est relaxandus: sed detinendus ꝛ cõfestim condẽnandus. d. l. j. ꝛ fi. C. de cust. reo. ꝛ l. si
7 confessus. ff. eo. ti. † Aut non cõfitetur sed negat ꝛ debet fideiussoribus dimitti qui debent promittere de representando illum ꝛ de soluendo penam delicti ꝑ quo detineꝛ. vt. d. l. j. ff. de cust. reo. ꝛ ex hoc nota qõ Bal. vult qõ ille tex. in. d. l. j. ff. de custo. reo. intelligaꝛ etiã de fideiussore prestito de se representãdo ꝛ soluendo penã: licet Bart. ibi dicat qõ lex illa dz intelligi de fideiussore prestito de non separãdo se nec recedendo de certo loco. que intelligẽtia Bar. mihi videtur qõ nimis restringat text. Et ideo mihi magis placet intellectus Bal. vel dic quod intelligiꝛ de vtroq. ex quo tex. simpliciter loquitur nec magis se restringit ad vnam speciẽ fideiussoris ꝙ ad alterã ĩmo ꝑm declarationẽ glo. in ver. fideiussoribus videtur intelligere potius de fideiussore de representando ꝑm qõ ipsa exemplificat. l. quando crimen esset leue: sed pro leui crimine regulariter venit imponenda pena pecuniaria: ideo fit relaxatio sub fideiussore de representando. vt dicta. l. fina. C. de exhibẽ. reis. ꝛ l. j. ff. de custo. reo. nimis enim durum esse videtur qõ quis detineatur in palatio vel in alio loco ex quo recedere non possit pro tam leui crimine: quia videretur detineri in carceribus: ex quo locus ille pro carcere habetur. vt not. Ang. in. l. ij. C. de exhiben. reis. ꝛ Paris de put. in tracta. syndi. in. c. an potestas qui aliquem tenebat arrestatum fo. xxix. in materia carcerationis. vide glo. in. d. l. prima. ff. de custo. reo. in versi. vel sibi. que hoc idem tenet. Et clarius hoc sentire videtur qõ tex. loquatur de fideiussore de representãdo dũ allegat tex. in. l. cum clericis. §. j. ꝛ §. ipse vero. C. de episco. et cleri. qui tex. proprie loquitur de fideiussore de representando ꝛ stando iuri ꝛ iudicatum soluendo sub certa pena si recte inspiciatur.
¶ Tertio vero casu quãdo sumus in pena arbitraria, ꝛ isto casu dicit Bal. considerandam esse criminis qualitatem, loci consuetudinem et conditionẽ persone. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his qui not. infa. vnde si verisimile est quod pena sit corporalis idẽ indicatur quod de ordinaria corporali: si vero considerak quod sit pecuniaria idem seruatur quod in pecuniaria ordinaria.
8 ¶ † Post predicta quero et not. bene hanc questio. que sepius occurrit in facto. quidam nobilis vir ꝛ magne conditionis aut dignitꝰ copiosissimus imputatur de crimine aliquo ex quo de iure cõmuni vel ex forma statutorum venit imponenda pena corporalis, citatus cõparet, examinatus negat: iudex vult ipsum detinere donec perficiatur processus ꝛ purgentur indicia: iste replicat dicendo quod est paratus seipsuz obligare de se representando toties quoties ꝛc. sub pena mille duca. ꝛc. ꝛ de stando iuri ꝛ parendo iudicato: vel dicit qõ vult prestare idoneã cautionez de se representando, vt supra. queritur an iudex poterit illum relaxare sub tali fideiussione vel ꝓpria obligatione. ꝛ videtur dicendũ qõ nõ: qꝛ cum sit pena corporalis posset illudi iudiciuz, vt supra, ꝓxime diximus. ꝛ no. in

Source : BIU Cujas

d.l.ij.C.de custo.reo.z.l.fi.C.de requir.reis. ¶Contrariuz tamen dicendum est: z ista est veritas quod iudex pro criminis qualitate z magna persone conditione pro dignitate vel innocentia poterit arbitrio suo detentionem ipsam moderari, z dictū nobilem dimittere aut sub propria iuratoria aut sub fideiussoris obligatione de se representando vel de non discedendo ex certo loco fm qō notat
9 Bar.in.d.l.j.ff.de custo.reo. ¶†Concludēdum est igitur qō iudex circa custodiam reorū z modum detētionis ipsorū habet magnum arbitrium a lege vt dicit iurisconsultus in.d.l.j.ff.de custo.reo.duz dicit quod de custodia reoruz procōsul existimare solet an in carcerem sit recipiēda vel militibus tradēda aut fideiussoribus cōmittē da vel sibi quod est quādo fidei ppie obligationis ipsius rei iudex stare intendit quod facere potest vt dixi propter arbitriū qō habet a lege. z hoc fit aut ex criminis leuitate aut persone nobilitate dignitate vel grauitate seu propter amplissimas facultates quib⁹ cō iecturis verisimile esse videtur ipsum reum non fugiturū nec iudicium delusurum. vt.d.l.j.z.l.non omnes.§.a barbaris.ff.de re milit.z.l.cum clericis.§.j.z.§.seq.C.de epis.z cle.z per Bal.z Ange. in.d.l.ij.C.de exhiben.reis.

Summarium.

1 ☞Judicis arbitrio remittitur qualiter reus custodiatur.
2 Innocens presumitur cuius nocentia non probatur.
3 Modus rei custodiendi secundum criminis qualitatem committitur iudici.

1 Carta predicta successiue †quero quid si iste nobilis vel ditissimus vt supra fuerit delatus de crimine graui ex quo venit imponenda pena mortis: nō tamen est de atrocioribus, et dicat nolle incarcerari: sed habere palatium vel vnam cameraz in ipso palatio loco carceris. z ibi per milites custoduri vel prestare idoneas cautiones de non discedēdo ex loco predicto donec fuerit completus processus: an iudex poterit sine scrupulo iustitie illi complacere: z breuiter dic quod istud remittit arbitrio iudicis qui bene considerare debet criminis qualitatē, persone conditionem z illius innocentiam vel culpam que coniectura ri possunt ex qualitate indiciorum. si enim viderit indicia esse lenia vel procedere a maliuolis z suspectis personis poterit coniecturari potius p innocētia q̄ p crimine ipsius detenti z propterea isto casu poterit retinere in palatio vel ī aliqua camera cuz cautione vel custodia militum, z hoc est quod dicit tex.in.d.l.j. vel pro innocen-
2 tia persone z ibi glo.† quia potius presumendū est pro eius innocentia quam pro culpa: qz de bono viro bonum presumendum est. l.non omnes.§.a barbaris.ff.de re milit.z per Barto.in.l.si cui.§. ijsdem.ff.de accu.z per Abb.z cano.in.c.afferte de presumpt. si vero delatus sit magis suspectus de crimine vel qz indicia grauius stringunt cōtra ipsum vel qz alias cōmiserit simile delictū z similia et tūc nō debebit ipsuz extra publicos carceres detinere fm quod
3 concludit Bar.z doc.in.d.l.j. ¶†Pro quo facit.l.diu⁹.la.j.ff.e.ti. z.l.j.§.si quis in ea.z.l.fi.C.eo.titu.in quibus omnibus iurib⁹ cō mittitur iudici custodiendi modus fm criminis qualitatem cuius arbitrium in his plurimuz versatur quēadmodum in existentia et grauitate indiciorum ad torturam. vt.l.j.in princi.ff.de quest.z per Bar.in.l.fi.ff.eo.titu.z diximus supra lib.iiij.in prin.z.l.testiuz.§. tu magis.ff.de testib.

¶De fuga incarceratī.

Tanc videndum est de fuga reorū z in isto titulo nigrum erit generalius rubro iuxta notata per doc.in rub.ff.solu.matri.naz in processu tractabitur de fuga carceratorū z illorū quoq; qui nondū fuerunt incarcerati. ¶Et q̄uis plures sint fugarū species de illa tamen reorū fuga qui criminis occasione fugerunt hic tractandum erit et ista est duplex. quedā que fit ante incarcerationem quedam vero que fit postq̄ quis est intrusus ex ipsis carcerib⁹. Videamus primo de illa que fit anteq̄ quis sit inclusus in carcerem, et pro faciliori doctrina figurabo casum.

Summarium.

1 ☞Fuga ante incarcerationem an faciat criminis probationem. Probatio plena an inducatur ex fuga.
2 Probatio semiplena tantū ex fuga inducitur.
3 Fuga quandoq; in delictum imputatur.
4 Fuga quādoq; ad probationē alterius criminis inducitur.
5 Fuga officialis publici quid operetur.
6 Fuga sola nonnūq̄ in criminalibus plenam facit probationem.
7 Fuga eius qui carceribus fractis aufugit plenam probationē facit.
8 Fugitiuus non presumit qui statim sponte sua reuertitur. Latitans in domo an dicatur fugisse.
9 Reus iurans se veritatem dicturū, an possit de mendacio puniri, si mendacium dixerit.
10 Fugiens presentiā iudicis seui non punitur.
11 Malum semper presumitur de malo iudice.
12 Appellare presumit qui ad superiorem iter aggreditur.
13 Fugiens ex camera vel palatio potestatis in quo detinebatur, pro confesso habetur. Fugitiui an sint ad sententiam audiendam citandi.
14 Reus carceratus ostium apertum reperiens non habetur pro confesso si fugerit.
15 Fugiēs de licentia custodis nō habetur pro confesso. Fugiens ex carcere priuato non habet pro confesso.
16 Carceres publici qui sint z qui priuati.
17 Latitans domi ne capiat an fugisse dicatur.
18 Debitor qui ob multa debita iam contracta fugit, si reuersus cum eis transigat, an possit per vnum ex illis ob fugam precedentem vt suspectus capi.

1 Circa primo an fuga que fit āte īcarceratiōnē † faciat probationez criminis aduersus fugientē. Titius reperitur occisus de nocte ignoratur quis illū occiderit z qui fuerint eius socij aut fautores. Mevius z Sēpronius postq̄ dictuz homicidium factum esse dicitur a ciuitate fugam arripuerūt z nescit ex qua causa queritur an ipsa fuga probet illos esse istius criminis reos: z si non probat plene an saltim ex dicta fuga semiplena pbatio oriatur. ¶Respond. dixerunt quidam qō ex fuga huiusmodi inducitur plena probatio ex quo fuga ipsa est maleficium. l. desertorem. §. desertor.ff.de re milit.z.l.quis sit fugitiuus.§. apud labeonē.ff.de edil.edic.z.l.impuberibus.ff.de suspe.tuto.z ibi Bar.
2 et idem Bar.in.d.l.desertorem.§.j. ¶†Quidam alij dixerunt qō ex fuga non inducitur plena sed tantum semiplena probatio: vt est glo.in.l.admonēdi.ff.de iur.in.z glo.in.l.in bone fidei. C.eo.ti. c.fi.de succes.ab intest.z.c.fi.de iur.iur.z ibi per cano. ¶Quidam alij dixerunt quod fuga de per se in causis criminalibus nullā facit probationem plenam neq; semiplenam: sed solum quādā suspitionem: ita quod fuga sola non facit indicium ad torturā z adducunt tex.in.l.vnica.C.de rap.virg.vbi dicitur qō cōtra raptores fugientes si postea capti fuerint post legitimas z iuri cognitas probationes sine fori prescriptiōe durissimis penis afficiātur cū tex.ibi post fugaz requirat exactissimas siue clarissimas probationes: sequitur ergo qō fuga nullam facit probationem: ita tenet Sali.in.d.l.vnica. Circa que breuiter dicenduz est quia cupio me expedire fm qō eleganter notat Bar.in.d.l.admonendi.ff.de iur.in.z in.l.lege cor-
3 nelia.ff.ad sillan.† qō quādoq; fuga imputatur alicui ad delictū: z sic fuga est ipsuz delictum, z tunc probata fuga probatū est delictū z ita intelligitur text.in.d.l.iij.§.desertorem.z.§.emansor.ff.de re milit.z.l.quis sit fugitiuus.§.apud labeonē.ff.de edil.edic.

¶Quandoq; fuga nō inducitur vt delictum principaliter: sed ad probationem alterius delicti tunc si quidem ad probationem alterius criminis probandi sufficit sola suspitio sicut est in suspecto tutore z isto casu similiter probatum est delictum qō cōsistit in sola suspitione, z ita intelligitur tex.in.d.l.impuberibus in fi.ff.de suspe.
4 tuto.z.l.locorum.C.de omni agr.deser.lib.xij. ¶†Quandoq; fuga inducitur ad probationem alterius criminis in quo requirūtur plene z ordinarie probationes. vt.l.sciant cuncti.C. de proba.c.in literis de testib.z.c.lz clamor eo.titu.z tunc per fugam nō fit plena probatio. sed nec semiplena: sed qualis qualis presumptio siue suspitio. vt.l.lege cornelia.ff.ad filla.z.l.j.C.de rapt.virg.et ibi Lyn. Bal.Salice.hocidem tenent. z Bal.in.l.j.in.v.col.C.de ser.fug. ¶Conclusio ergo regularis sit ista qō quotiescūq; fuga nō inducitur vt delictum principaliter: sed ad probationē alterius criminis ad quod probandū requiruntur ordinarie probationes. vt.l.j.C. de rapt.virg.z.l.fi.C.de proba.c.in literis.de testi.z tunc fuga non facit plenam neq; semiplenam probationē: sed facit quandā suspitionem.d.l.j.C.de rapt.virg.z.l.in lege cornelia.ff.ad fillan.z Barto.in.l.fi.ff.de questi.z per ea que diximus.§.z notāt Moder.practici in eorum trac.mal.de quibus late memini supra in ti.de q̄stio.
5 tor.q.iij.in materia indiciorum. ¶†Que quidem cōclusio fallit primo in omnibus officialibus publicis siue sint officiales qui pre sunt iustitie siue p̄sunt administratiōi vt in auth.de collato.§. super hoc.z.l.iij.C.de exacto.tribu.lib.x.qui isti si tempore syndicatus vel quo reddere debent rōnez administrationis sue aufugerint de loco in quo officium gesserunt illorum fuga facit semiplenam probationem regulariter. vt.d.auth.de colla.§.super hoc.z.§.si quis autem.et in auth.vt iudi.sin.quo.suffra.§.necessitatem.et in authen. de exhib.

de exhi.reis.§.si vero etiam quidã ita qõ precedẽte fuga huiusmodi actor eius aduersarius nõ cogitur facere alias probationes de his que petit sed solo eius iuramẽto statur quo iuncto cũ fuga officialis inducit plena probatio, vt in.d.iuribus. ¶ †Quãq; vero inducitur plena probatio criminis cõtra reũ propter odium fuge, vt est casus in.l.si apparitor. C.de coarta.lib.xij. vbi dicit qõ si apparitor pendente iudicio cõtra ipsum tpe syndicatus siue reddende administrationis aufugerit iudex debet cõtra ipsum emittere edictum peremptoriũ, vt cõpareat ad se defendendũ quo nõ cõparẽte poterit ferre sententiã ẽtra ipsum etiã absentẽ. & nota qõ ibi est casus singularis qõ in cã criminali fertur sententia cõtra absentẽ et cõtumacẽ & fuga habet pro plena probatione cuius ẽtrariũ disponitur de iure cõi. l. absentem. ff. de pen. & l.j. & fi. ff. de requir. reis. & l. in l. cornelia. ff. ad sille. & l.j. C. de rap. vir. cum simi. ¶ Quãdoq; autem nõ contra ipsum fugientẽ: sed cõtra alium. s. receptatorem hunc fugitiuum ex fuga predicta inducitur plena probatio, vt. l. consiliarios. C. de assesso. & ibi Bar. & l. iij. C. de exacto. tribu. lib. x.

7 ¶ †Secũdo fallit in eo qui fractis carceribus cum conspiratione aufugit cuius fuga plenam facit probationẽ contra ipsum, vt. l. in eos. ff. de custo. reo. & latius declarabitur. j. eo. loco suo. ¶ Hec tñ exceptio siue fallentia prior limitatur pluribus modis, vt nõ procedat, & primo qñ quis aufugit animo reuertendi, & deinde reuersus fuit sponte: q; non subijcitur penis predictis nec fuga inducit probationẽ contra ipsum isto casu: vt. d. l. desertorem. §. j. & ibi glo. ff. de re mili. & d. l. qs sit fugitiuus. in princ. & §. apud labeonẽ. & ibi Bar. ff. de edil. edic. Sed qualiter probabitur qõ habebat animũ reuertẽdi. dic qõ per testes: q; forsan anteq̃ fugeret declarauit animum suum corã testibus qõ discedebat animo reuertẽdi. iuxta no. per Bart. in. l. j. §. si quis ipsi pretori. ff. de oper. no. nunci. si vero per testes id probari nõ potest considerat conditio persone an sit nobilis honesta & legalis vel potius vilis & suspecta, & pm illius cõditionem iudicare fugam, vt. l. nõ omnes. §. a barbaris. ff. de re mi

8 lita. †item attenditur an sit diuturna vel breuis absentia: q; si cito reuersus fuerit. presumitur qõ aufugerit animo reuertẽdi, prout reuersus fuit: aut diutius stetit absens et presumitur qõ animo fugiendi & non reuertendi recesserit. d. l. desertorem. §. eman sor. et ibi glos. & Barto. qui hoc bene notant. & d. l. quis sit fugitiuus. in princi. & idem tenet Bald. in. l. j. in. v. colum. C. de ser. fugi. ¶ Secundo limitatur, vt non procedat quando quis aufugeret aut latitaret cautus in domo non eundo per vrbem nec apparendo in publicum post formatam inquisitionem aut postq̃ curia cepit contra ipsum procedere: quia iuste timet qui timet persecutionem curie. ita not. dicit Barto. arg. illius tex. in. l. j. in fin. ff. de bono. eor. qui ant. sent. &c. vbi dicit quod fuga aut latitatio isto casu quod nõ fieret si adhuc nulla esset formata inquisitio vel accusatio vel anteq̃ curia cepisset contra ipsum procedere: q; si tunc aufugeret fuga illa faceret indiciũ contra ipsum aut saltẽ induceret suspitio, vt l. lege cornelia. ff. ad silleia. ratio est: quia isto casu non ex alia causa quam propria criminis conscientia aufugisse presumitur: ita dicit Barto. in dicta. l. j. quam doctrinam diligenter nota: quia non reperij alibi, & est magni effectus, cuius. l. argumen. dixerunt qui-

9 dam. †Quod reus qui iurauit super inquisitione dicere veritatez & postea dixit mendacium, vt saluaret vitam: quia negauit omnia contẽta in ea vera esse quod licite potuit hoc facere vt mortem euitaret: quia iura permittunt vnicuiq; vitam & sanguinem proprium quouis modo redimere & non tenebitur de periurio, vt no. in. d. l. j. ff. de bon. eor. &c. vide Alexan. in Apostil. Barto. in dicta. l. j. in fine. vbi dicit ita fuisse consultum per plures peritos docto. predicta tamen intellige esse vera quando est crimen tale ex quo venit imponenda pena sanguinis, vt. l. transigere, & quod ibi not. glo. et Bald. C. de transactio. & dicta. l. j. ff. de bon. eor. &c. ¶ Tertio limitatur predicta exceptio quando constabat quod quis debebat capi de facto: quia tunc licet aufugere & euitare violẽtiam facti, & tũc fuga predicta non operatur aliquid contra ipsum: ita dicit domi. Andre. de iser. in cõstitu. regn. in. c. vt participatio, vt refert et sequitur do. Par. de put. in tracta. syn. in. c. an iudex. fo. lij. in. ij. col.

10 in volumi. meo. ¶ †Quarto limitatur vt nõ noceat fuga quando quis aufugit presentiam seuientis iudicis qui consueuit esse multum crudelis cum subditis suis, & in quo plus seuitie q̃ iustitie reperitur inesse. iste enim dicitur iustus timor & fuga isto casu dicitur esse facta ex iusta causa, ita dicit idem And. de iser. in consti. reg. in c. grandis. & c. penam eorum. & do. Luc. de penna. in. l. si coloni. C. de agri. et cen. lib. xij. vbi dicit quod si quis timet seuitiam impij iudicis in quo nulla est iustitia: sed tota crudelitas aufugeret ex curia in qua tenebatur aut custodiebatur detentus non debet habe

11 ri pro confesso: †quia de malo iudice malum presumendum est. l. si quis per impressionem. C. quod met. cau. argumen. l. nõ omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. pro quo facit etiam quod no. Bar. in. d. l. j. §. si quis ipsi pretori. ff. de ope. no. nun. vbi dicit, quod ille qui omnino aut probabiliter timet penitentiam iudicis dubitans ne contra ipsum nimium inseuiat actus ille qui fiendus erat coram iudice sufficit si fiat coram vicinis aut amicis, idem tenet Par. de put. in. d. suo tracta. sind. in. d. c. an iudex qui demũ offert bonã cautelam officiali cuius fuga faceret probationẽ contra ipsum vt quotiescunq; videret officiales syndicatores sibi inimicos & suspectos iter arripiat ad superiorem cũ protestatione, qõ non intendit per illum recessum arripere fugã, vt fugiat iustitiã, sed acceder e ad su-

12 periorẽ vt audiat in causa sua pro iustitia sine suspitione. †nam qui arripit iter ad superiorẽ videt appellare & accessus ille loco appellationis habetur pm Hosti. in. c. vt debitus. de appel. de quo Bal. dixit esse text. in. l. sed si per pretorem. §. fi. ff. ex quib. cau. maio. & aliquid per Bar. in. d. l. j. §. si qs ipsi pretori. de ope. no. nun. ¶ Sequitur nunc secunda exceptio declaranda qñ fuga fit ex carceribus, quo casu fuga facit plenã probationẽ, vt. s. diximus, immo facit fugientem haberi pro confesso crimen illud, pro quo detinebatur. l. in eos. ff. de custo. reo. adeo qõ iudex poterit ferre sententiã contra fugientem, ac si fuisset vere confessus in iudicio, etiaz qõ sit absens. ita sentit glo. & Bart. in. d. l. in eos, vt sequatur cõfessionis effectus et est text. in. l. si apparitor. C. de coartal. lib. xij. qõ nota vt dixi: q; est casus exceptus contra regulam iuris cõis vt absens pro crimi-

13 ne damnari possit. d. l. absentem. ff. de pen. cum simi. ¶ †Qõ dictũ amplia vt procedat etiã in fugiente ex aliqua camera vel ex palatio potestatis in quo detinebatur sub custodia. ita tenendũ est argu. illius tex. d. l. in eos. quia loca ipsa siue palatiuz dicitur esse carcer qñ quis detinetur in eo de mandato iudicis, vt est tex. & ibi notant doc. in. l. j. ff. de custo. reo. vide Jo. and. in addi. ad Spec. in ti. de presum. §. species. ver. violenta. ¶ Ubi vult qõ etiam arrestat⁹ in ciuitate aut palatio pro crimine si fugit in arresto habeatur p cõfesso, vide ipsum qui copiose narrat istam materiam in. d. additione. ¶ Qui querit an sit necesse dictos fugitiuos citare ad sententiã quando sunt absentes. et concludit demũ q; non, contra quẽ videt esse tex. in. d. l. si apparitor. C. de coartal. lib. xij. vbi absens per fugam citandus est ad sententiam edicto peremptorio, vt. j. certum terminũ cõpareat, quo elapso & non cõparente iudex poterit ferre sniam cõtra absentẽ, & hoc videt esse magis tutũ pro snia, vt per edictum saltem citent, vt. l. pperandũ. C. de iudi. qõ tenet etiã glo. in. d. l. si apparitor. ideo cogita. ¶ Hec etiã exceptio recipit nõnullas limitationes, & primo vt non procedat qñ quis esset incarceratus pro inquisitione generali, sed solum qñ ex speciali inquisitione & pro certo crimine. ita singulariter limitat Bal. d. l. eos in cõsi. cxxx. j. li. qõ incipit primus qõnis articulus, vbi dicit. d. l. in eos. ita debere intelligi pm qõ refert Jo. an. in. d. addi. de qua. §. ¶ Secundo limitat vt non procedat. d. l. in eos. niſi fuga ipsa facta fuerit cum conspiratione prius habita in carceribus cũ socijs hoc modo

14 habetur pro confesso als nõ, vt dicit Bal. in. d. psi. cxxx. ¶ †Tertio limitatur vt nõ pcedat illa dispositio, nisi qñ interuenit fractura carcerum als si sine fractura aufugissent: quia exiuerũt per fenestras aut per ostiũ, vt quia inuenerunt ostium apertũ, vt latius infra dicetur non haberent pro cõfessis. ita limitat Bald. in. d. l. pe. in. d. consi. qui dicit ita tenere Guil. de cug. in. l. succurritur. ff. ex q. cau. maio. idẽ tenet Bal. in. l. in bonefidei. in. ix. col. C. de iureiurã. vbi dicit etiam q; fuga incarcerati non probat contra potestatem vel iudicem seu officialem. ¶ Quarto limitatur vt non habeat locum in eo qui aufugit animo reuertendi & deinde sponte reuersus fuerit: q; ille non habetur pro confesso nec incurrit penas de quibus in. d. l. in eos. qño autem & qualiter cognoscatur q; fugiens habuerit animũ reuertendi satis plene dictum fuit. s. eo. in precedenti excep. in prima fallen. ¶ Quarto limitatur. d. l. in eos. vt nõ pcedat qñ fugiens inuenit ostium carceris apertũ, ita notanter declarauit. Ange. illũ tex. in. l. verũ. la. ij. ff. de fur. & in. l. j. ff. de effrac. pm qõ refert idem Jo. an. in. d. apost. de qua. §. & vide aliam apost.

15 ad Bart. in. l. j. ff. de bon. eor. &c. ¶ †Quinto limita vt non habeat locum. d. l. in eos. qñ quis aufugit de licentia custodis: q; isto casu tenebit custos & non ipse fugiens, ita tenuit Guil. de cug. in. l. quoties. C. de exac. trib. lib. x. & Bal. in. l. ad cõmentariẽsem. eo. ti. vide Jo. an. in. d. addi. & facit tex. optimus in. l. cõsiliarios. C. de assesso. ¶ Sexto limita vt dũtaxat habeat locũ in eo qui aufugit ex publicis carceribus, non aũt in eo q; ex priuatis carcerib⁹ aufugeret, ita dicit Guil. de cug. i. d. l. succurrit. Bal. etiã ibi, pm qõ referũt Jas. quidam alij zDoder. in. l. admonendi. super glos. in ver. fuga. ff. de

16 iureiur. †& nota qõ publici carceres nõ solum dicuntur illi qui fortibus clauibus aperiuntur & habent perpetuos custodes verũ etiã dici possunt carceres publici aliqua alia camera in palatio potestatis, immo totum palatiũ qñ pretor vel iudex statueret alicui locũ pro carcere: q; carcer publicus dicitur locus ordinatione & decreto iudicis deputatus in quo custodiat persona sicut esset palatiũ, protestates, arx vel alia domus, vt notant doc. in. l. j. ff. de custo. reo. et ideo si tyrannus vel alia priuata persona caperet aliquem & violẽter detineret in aliqua arce vel etiam in carceribus qui solent esse publici. nihilominus isto casu dicuntur carceres priuati: quia destinati sunt per hominem nullam habentẽ iurisdictionẽ super homine capto, vide Bald. in. d. l. succurrit. & Bar. & doct. in. l. ij. ff. de

Source : BIU Cujas

17 prīna.carce. ¶ †Sed q̄ro qd si aliquis latitat ꝛ non apparet in publicū ne capiat, an dicat fugere. dic q̄ nō. ita dicit Bal.in.l.j.in.iij. col.C.de edil.actio. cui cōcordat dictū Barto.in.l.j.in fi.ff.de bon. eor.ꝛc.in.ij.mēbro sue distin. ¶ Et qd si mulier aufugit de carceribus causa euitāde libidinis, dic qō nō habet p confessa ꝑm Bal.in d.l.j.in.iij.col. ¶ Et quid si aliqs fuit accusatus qō p̄duxit falsum instrumentū ꝛ dū ꝙra notariū q de illo rogatus fuerat p̄cederetur de falso notarius aufugit, an fuga notarij noceat parti, ꝛ in quo. vi de Jo.an.in.d.addi.de qua.s. ¶ Et nota vnū qō dixit glo.not.in aut.de exhi.re.ℌ.si vero etiā quidā. vbi dixit arg.illius tex. qō si famulus aut seruitor aufugerit aut recesserit a dño sine licētia, quod oīa bona que deficiunt in domo patroni, p̄sumūtur a dicto seruitore fugiēte furto faisse subtracta. ¶ †Post hec q̄ro qd si vnus aufugit ꝓpter multa debita per ipsum cōtracta: q̄ timebat ad instantiam creditorum incarcerari, deinde reuersus cū oībus vel maiori pte ꝙcordauit an poterit postea per aliquē ex illis creditoribꝰ aut p alios creditores posteriores rōne p̄cedētis fuge capi, vt suspectꝰ de fuga.doc.in.d.l.admonendi.in glo.magna.in ver.fuga. tenent q̄ sic, vide latiꝰ ibi, p quo facit tex.in.l.non oēs.ℌ.a barbaris.ff.de re mili.ꝛ per hec sum expedit ꝰ de ista materia fuge de qua vide late per doc.maxime ⁊Boder.in.d.l.admonendi.ꝛ quedam per ⁊Alex. in apostil.ad Barto.in.d.l.j.ff.de bon.eo.qui ante sen.ꝛc.ꝛ in.l.in eos.ff.de custo.reo.ꝛ Joan.and.in addi.ad Specu.in titu.de p̄sump.ℌ.species.ver.violenta.

¶ De Calumniatoribus.

Post carcerū liberationē vtile est videre de Calūniatoribꝰ q falsas vel calūnioſas accusationes aut q̄relas ꝓponūt aduersus innocētes qualiter de ipsoꝝ calūnia cognoscatur ꝛ qbꝰ penis puniēdi sunt. p cuiꝰ facilioꝛi notitia breuiter figurado casum. Titius a tribꝰ nocturno tpe insultatꝰ fuit et tribꝰ vulneribꝰ p̄cussus: Sēpronius qui alꝫ ipsiꝰ Titij inimicꝰ dicebatur hac de causa vel ꝓpter alias suspitiones captꝰ ꝛ incarceratus fuit ꝛ instigāte Gaio ꝙsanguineo vel amico vulnerati ℈ Sēproniū p̄cessuꝫ fuit in cā etiā vsq̄ ad rigoroſum examē inclusiue, sed q̄. d. Sēpronius in veritate istiꝰ criminis innocēs erat instetit fortis ad oēm paragonē: quē cū iudex innocentē cognoscꝛet absoluit ꝛ a carceribus liberauit, nihilominꝰ q̄ in.d.carceribus per plures dies steterit inclusus ꝛ magnas iniurias ꝛ expensas fecit ꝛ calūnia.d.Sēpronij p̄tendit se passum fuisse, vellet ꝓponere contra.d.Gaiū accusationem aut querelam calumnie.

Summarium.

1 ☞ Jniuriam carceris ꝛ torture passo quo subueniatur remedio aduersus calumniatorem seu delatorem eius.
2 Judex reo absoluto de accusatoris falsi consilio inquirere debet.
3 Calumniatorum tres sunt species.

1 Queritur modo quo †iure ꝛ qua via succurrit huic Sēpronio ℈ istū Gaiū delatorē siue instigatorē. ℜñd. qdā dixerūt qō cōtra Gaiū p̄cedi nō pōt de calūnia: q̄ non venit vt accusator apertꝰ nec se inscripsit ad penā talionis ꝛ nulla acta in cā criminali facta fuerūt noīe suo, vt.l.fi.C.de accusa.ꝛ l.j.in prīn.ff.ad turpil.ꝛ.l.ij.C.q accu.nō pos. ¶ Jn ℈ iū est veritas qō immo non solū accusatoꝛ, sed ꝛ q̄relans instigatoꝛ ꝛ sollicitatoꝛ cause criminalis, siue sit publicꝰ, siue secretus qūocūq̄ p̄cedat tenetur de calūnia, vt est tex.no.in.l.j.ℌ.incidit.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.ad turpil.ꝛ.d.l.j.in prīn.ꝛ.ℌ.calūniari.ꝛ.ℌ.sed nō vtiq̄.eo.ti. vbi dicitur
2 †qō iudex reo absoluto: tūc incipit de accusatoris aut delatoris cōsilio q̄rere qua mēte ꝛ quo aīo ad accusationē p̄cesserit: ꝛ si inuenerit illū calūnioſe ꝛ doloſe ad accusationē ipsam p̄cessisse sufficit qō pnuntiet illū calūniasse q̄uis penā certā non exprimat lex tñ irrogat
3 penā. d.ℌ.sed nō vtiq̄.ver.nā si quidē. ¶ †Et ꝓ faciliori notitia istius materie p̄mitte qō tres sunt species calūniantiū principaliter, quidā enī dicit calūniatoꝛ, qdā p̄uaricatoꝛ, alius vero terginersatoꝛ. ¶ Calūniatoꝛ est q ſcienter ꝛ doloſe falsa crimina ꝓponit in accusatione vel ingsitione. ¶ Prēuaricatoꝛ vero est q vera crimina dissimulat. ¶ Terginersatoꝛ aūt est q in vniuersum ab accusatione recedit, vt no.in.l.j.in prīn.in ver.calūniari.ff.ad turpil. his sic p̄suppoſitis deuenio ad quēstionem.

Summarium.

1 ☞ Calumniatoꝛ an ilico p̄sumatur quis eoipso q̄ crimē intentum non probauit.
Pena calumniantis est supplicij similitudo.
2 Pena senatusconsulti turpiliani est in quinq̄ auri libris fisco applicandis.
3 Calumniatoꝛ in probatiōe deficiēs nō punit si deferre tenebatur.
4 Accusans aliū de crimine nō auditur nisi cautione p̄stita de lite prosequenda et expensis reficiendis in casu succumbentie.
5 Deficiens in probatione, an teneatur de calumnia, si per viam inquisitionis procedatur.
6 Accusans ob necessitatē officij, an puniatur de calumnia, si in p̄batione defecerit.
7 Denuntiare qui tenētur, si in probatione deficiant, an puniātur.
8 Judex an incidat in turpilianū ex mero procedēs officio, instigante nemine, si reus fuerit innocens repertus.
9 Judex in dubio p̄sumitur processisse zelo iustitie, nō per calumniam aut doloſe.
10 Accusatoꝛ calumnioſus in extraordinarijs puniri potest ꝓ motu iudicis.

1 Vero an eoipso qō quis †non pbauit crimē q̄ intēdit dicat calūniasse, ita qō de calūnia ꝙdēnari possit. quidā dixerūt q̄ nō: q̄ si iudex pnuntiat in causa calūnie cōtra accusatorē ꝛ reliq nos nō probasti, per ista verba nō dicit esse condēnatus de calūnia, sed potius absolutus ibi dū dicit pepcit ei ꝛc. si vero pnuntiauerit calūniatus es eoipso incidit in turpilianū. d.ℌ.sed nō vtiq̄.ver.nā si quidē. ¶ Sed cōtra p̄dicta facit tex.in.l.j.ℌ.j.C.de aduo.diuer.iudicio. vbi dicit q̄ eoipso qō quis defecit in pbatione dicit calūniasse ꝛ vt calūniatoꝛ cōdemnari poterit pena calūnie. ¶ Que calūniantis pena est similitudo suppli
2 cij, vt est gl.in.d.l.j.C.de aduo.ꝛc.ꝛ ibi Bar. ¶ †Pena ꝛo senatusconsulti turpilliani est.v.libraꝝ auri fisco applicandaꝝ, vt.l.ij.ℌ. fi.ff.de p̄uari.ꝛ ibi gl.ad ℈ ium.s.formatū ita respōdet qō reperiunt quedā persone, q̄ cōpellunt aliqua iusta de causa ad accusandum quarū quedā sunt, q̄ ratione sanguinis vt vēdicent necē defuncti sicut mater q̄ agit de morte filij, vt.l.mater.C.de calū.et.j.dicet. itē vxoꝛ de morte viri ꝛ ecōtra pater de morte filij ꝛ ecōuerso.l.calūniantes.C.eo.ti.ꝛ not.in.d.l.mater.ꝛ per glo.in.l.athletas.ℌ.pen. in ver.extraq̄.ff.de his q no.infa. q̄dā sunt q ratione officij cōpellunt ad accusandū, vt sunt tutoꝛes, curatoꝛes, et similes, vt.l.ij. C.qui accu.nō pos.ꝛ.j.clarius dicemus. quotiescūq̄ eīm sunt hmōi persone excepte q̄ veniunt ad accusandū ex quadā necessitate vt dixim⁹ ille excusant a p̄sumpta calūnia, ꝛ iō eoipso qō non ꝓbauerint nō dicunt calūniasse, sed potius p̄sumunt errasse, et insto
erroꝛe ducti fuisse, nisi expresse probet contrariū qō doloſe ꝛ malitioſe venerint ad accusandū, ꝛ ideo in istis personis q̄n pronuntiatū fuit non ꝓbasti iudex pepercit ei: q̄ iura p̄sumūt in eis qō potius iusto erroꝛe ꝛ iusta de causa moti fuerint ad accusandū q̄ doloſe, vt.s.diximus ꝛ pbat in.d.l.mater.C.de calū.ꝛ.d.l.ij. C.q accus. nō poss.ꝛ ita intelligit tex.in.d.l.j.ℌ.sed nō vtiq̄.ff.ad turpil.et qō ibi no.Bar.ita etiā intelligit gl.illū tex.in.l.athletas.ℌ.pe.in ver. vtraq̄.ff.de his q no.infa. q̄ tex.in.d.l.j.ff.ad turpil.loquit in pſonis exceptis.tex.vero in.d.l.j.C.de aduo.de diuer. iudi. loquit regulariter in personis priuatis ꝛ nō exceptis in qbus ꝓcedit alia regula q̄ eoipso qō qs non ꝓbat videt calūniari ꝛ iura p̄sumunt illuꝫ calūniasse ꝛ de calūnia cōdemnari poterit nisi euidēter probauerit qō aliqua iusta de causa motus fuerit ad accusandū, q̄ posset ipsuꝫ excusare ab illa p̄sumpta calūnia, ꝛ ideo bene dicit Bar.in.d.l.j. in prīn.ff.ad turp. qō iudex ꝺz statuere terminū huic reo intra quē ꝓbet qō habuerit iustā causam agēdi intra quē nisi ꝓbauerit, poterit merito de calūnia ꝙdēnari, iuxta terminos.d.l.j.C.de aduoc.ꝛc.
3 ꝛ qō ibi not.glo.ꝛ Bart.ad ꝓpositū igitur qōnis nostre dico †aut iste Sēpronius est de personis exceptis q aliqua necessitate cōpelluntur ad accusandum ꝛ deficiens in ꝓbatione non p̄sumitur calūniator siue calūniasse: aut nō erat de illis personis ꝛ in dubio crimine non probato p̄sumit calūniasse ꝛ poterit iudex sibi statuere terminuꝫ ad se purgandū aduersus illā p̄sumptionē intra quē nisi se purgauerit poterit, vt calūniatoꝛ cōdemnari per ea que.s. diximus. vide Bar.in.d.l.j.ℌ.incidit.ꝛ.l.in senatus.ℌ.an ad eos.ff.ad turpil. ¶ Et ideo vt clarioꝛ habeat notitia de p̄missis distingue sic. Aut p̄cessum fuit in causa criminis per viā accusationis via ordinaria, ꝛ accusatus isto casu si est innocēs tutus erit ꝛ poterit iure merito vindicare omnem iniuriam, que sibi inferret in causa: q̄ accusatoꝛ non auditur, nisi p̄ius se inscribat ad penam talionis, vt
4 l.fi.C.de accus.ꝛ.l.j.in prīn.ff.ad turpil. †ꝛ nisi p̄stiterit etiā idoneā cautionē de ꝓsequendo litē vsq̄ ad finē ꝛ in euentū succūbentie de reficiendis expensis, vt.d.l.ij.C.qui accu.nō pos. ¶ Et vtinā ordo iste seruaret hodie in oībus causis criminalibus vt isti etiā instigatoꝛes ꝛ sollicitatoꝛes ita facerēt q̄n p̄ceditur per viā ingsitionis: q̄ non oirent quotidie tot pauperū innocentū clamoꝛes ꝛ q̄rele qui post multa damna ꝛ opprobria graueſq̄ iniurias quas sepius patiuntur

Source : BIU Cujas

tiuntur nõ cogerent multas tolerare & damna ꝑplurima indebite sustinere & cautius discerẽt viri maligni aliorũ crimina tũ falsa cuz simulata in iudiciũ ꝓponere & in alienis calamitatib⁹ gloriari, iuxta illud Prouer. xvij. c. malus obedit lingue inique & fallax obtemperat labijs mẽdacibus, q despicit pauperẽ exprobat factori eius & qui in ruina letat alteri⁹ nõ erit impunitus. & xiij. dicitur. Risus
5 †dolore miscebit & extrema gaudij luctus occupat. Qñq; vero ꝓcedit per viã inq̃sitionis: & tũc aut per modũ querele & desistens in probatione an censeatur in dubio calũniasse recurrendũ erit ad illam distinctionẽ de qua. s. aut erat de personis exceptis aut nõ, et dic vt. s. prime diximus. qõ aũt teneatur de calũnia qñ cõstat ipm calumniasse vel incidat in penã senatusconsulti turpilliani nemini dubium est. l. j. ff. incidit. & ibi glo. & l. in senatus. ff. an ad eos. et ibi Bar. ff. ad turpil. & diximus similiter. s. eo. ¶ Idem dicendũ est de instigatore & illo q sollicitat in causa ꝺ aliquem vt illo deficiente in
6 probatione nõ euadat calũniãtis penas, vt est casus in. d. l. j. ff. incidit. & ibi Bar. ff. ad turpil. & l. in senatus. ff. an ad eos. eo. titu. vbi proprie loquit qñ procedit in crimine via extraordinaria per inq̃sitionem. †Aut procedit ad instantiã fisci vel illius procuratoris & quidã dixerũt ꝙ ille in dubio excusat a presumpta calũnia ꝓpter necessitatẽ officij sicut tutor curator & alij similes de quib⁹. s. in. d. l. ij. C. q accu. nõ pos. sed si appareret de illius calũnia qõ dolose et calũniose egit nõ euitabit penas predictas, vt. d. l. in senatus. ff. an ad eos. & ibi Bar. ff. eo. ti. vbi loquit etiã de iudice qui tenet de calũnia qñ dolose & calũniose egit cõtra reũ. ad que faciunt notata p Bar. i. l. si postulauerit. ff. fi. ff. de adul. vbi si procurator fisci fecit torq̃ri seruũ alienũ nullã habẽs causam, ex qua tortura seruus deterioratus fuit, dicit ibi qõ fiscus & procurator tenent ad estimationẽ serui ipsi dño & ad omnia dãna que occasione predicta passus fuerit,
7 vide ibi, & vide Sand. in trac. mal. in ti. qualiter cognos. de malefi. p denunti. & j. proxime dicam. ¶ †Qñq; proceditur ad denuntiam officialis publici, put sunt Bonoñ. ex forma statutorũ in ciuitate officiales, quidam q dicunt magistrales & in qualibet capella deputatur vnus. in comitatu vero sunt massarij siue saltuarij in qualibet villa siue cõi, & isti tenent denũtiare curie oĩa maleficia que fiunt in sua capella, vel in suo cõi respective. queritur modo si aliqua denũtiatio per officialem facta fuerit cõtra aliquẽ de crimine non vero & sic iniusta & mẽdosa an ille denuntiator teneat de calumnia & incidat in turpillianũ. dic aut cõstat de illius calũnia & dolo, & nulli dubium est qõ tenetur, vt. l. in senatus. ff. an ad eos. & qõ ibi no. Bar. ff. ad turpil. aut cõstat de illius innocẽtia: q deceptus fuit seu aliqua alia iusta causa & nõ tenet, vt. d. l. j. in prin. & ff. sed nõ vtiq;. ff. ad turpil. aut sumus in dubio & excusat ratione officij a presumpta calũnia: q qcqd facit illud agit ex necessitate officij. l. ij. C. qui accusa. nõ poss. l. ij. ff. si publico. & ibi Barto. ff. de adul. & d. l. j. ff. sed nõ vtiq;. ꝑm Bar. ibi. & Bar. in. l. in senatus. ff. an ad eos. in fi. eo. titu. vbi expresse ponit casum, & ita decidit qõ maxime est verum qñ aliqua precedebant indicia secus si nulla: q tũc non euitaret aliqualem infamiã saltẽ facti, vt. l. ob hec verba. & qõ ibi not. ff. de infami.
8 ¶ †Qñq; aũt inquisitio reperitur formata per iudicẽ ex mero officio, et ex illo mero officio proceditur in causa, nemine querelante vel instigãte. & isto casu crimine nõ ꝓbato, querit an iudex incidat in turpillianũ & teneatur vt calumniator. breuiter dicas aut cõstat qõ iudex processit nimis animose & dolose in causa nullis vel leuissimis & inanibus indicijs precedentibus & nulli dubiũ est qõ tenet de calũnia & incidit in turpillianũ & patit oẽs penas ac si esset mere priuatus qñ constat de dolo ipsius, ita dicit expresse Bart. in. d. l. in senatus. ff. an ad eos. ff. ad turpil. aut constat de eius bona iustitia & qõ ex iusta & rationabili causa motus fuit ad inquisitionem et processum contra inquisitũ propter multa indicia que ẽtra ipsum aderant. & non tenebit de calumnia, immo presumptio iuris erit pro eo qõ motus fuerit ad litẽ zelo iustitie, put ipse tenetur & non propter calumniam. d. l. ij. ff. si publico. ff. de adul. l. ij. C. qui accus.
9 non pos. & l. congruit. & l. ob seruandũ. ff. de offi. presi. †aut sumus in dubio et isto casu similiter potius presumit qõ zelo iustitie quã dolo & calumnia processerit in causa & ꝙ fecerit ꝓpter necessitatem officij. d. l. ij. C. qui accu. non pos. & l. ij. ff. si publico. ff. de adul. & no. Bar. in. d. ff. an ad eos. & Bar. Bal. & doc. in. l. j. C. de pena iud. qui male iudi. Alex. in. l. j. ff. de iurisd. om. iud. qõ maxime presumendũ est attenta cõditione persone ipsius iudicis. l. non oẽs. ff. a barbaris. ff. de re mili. & attenta etiã conditione persone inquisite & natura cause, & attenta etiã qualitate indiciorũ iuxta not. in. l. respicien dum. ff. delinquunt. ff. de pen. & l. aut facta. eo. tit. cũ multis simili.

¶ Et nota inquantum diximus supra qõ calũnie pena est similitudo supplicij criminis obiecti. d. l. j. & ibi glo. C. de aduo. diuer. iud.
10 hoc est verũ in iudicijs criminalibus ordinarijs. ¶ †Secus autem erit in extraordinarijs: q in illis calũniosus puniendus erit ꝓ motu iudicis: ita dicit glo. quam sequit Bar. in. d. l. j. ff. sed non vtiq;. in fi. ff. ad turpil. ¶ Quomodo autem & qualiter probetur calumnia & qualiter procedatur in causa calumnie, & que probationes requiruntur: & multa alia circa istam materiam, vide late Bar. in. d. l. j. in prin. ff. ad turpil.

Summarium.

1 Accusator quocunq; noie censeat de calũnia cõdemnatus ad expensas etiam damnari debet.
2 Condemnatio expensarũ fieri debet in causis criminalibus parte petente sicut in ciuilibus.
3 Judex maleficiorũ licet principaliter non possit cognoscere de causis ciuilibus, potest tamen incidenter.
4 Reus absolutus an ad solas agere possit expensas causa calumnie omissa.

¶ De expensis, damnis & interesse.

OStremo videndum est quibus modis prouideat reo innocenti vt releuet indemnis a tot dãnis expensis & interesse q̃ passus fuit in dicta incarceratione & cause ꝓsecutione vsq; ad finem. circa q̃ repetendus esset casus supra figuratus in ti. proximo precedenti. & successiue oẽs distinctiones & mẽbra que ibi posuimus hic inserenda essent, que tũ causa breuitatis
1 omitto. ¶ †Conclusio ergo fit ista qõ in omnibus casibus in quibus accusator, delator, instigator, querelans, procurator fisci, aut sindicus, qui denuntiauit vel ipsemet iudex notat & cõdemnat de calumnia in omnibus illis casibus instante reo innocente poterit iudex condemnare reũ calumnie in expensis, vt expresse, & not. tenet Bar. in. d. l. j. in prin. in fi. cõmenti. ff. ad turpi. qui post quorũdam doct. opi. qui tenebant contrariũ illis cõsutatis concludit qõ
2 †in omnibus causis criminalibus siue processum fuerit per accusationez siue per inquisitionẽ aut alio quouis modo fieri debet parte petente cõdemnatio expensarũ, sicut in causis ciuilibus, de quibus dicit esse casum in. l. fi. ꝑm vnam lec. C. de fruc. & lit. expen. circa que vide latius ibi per eum. Que quidem expense peti poterunt, aut officio iudicis nobili humiliter implorato anteq; feratur snia absolutionis, vt vnico contextu ferat super vtroq; aut iure actionis intentãdo nouuz iudiciũ, vt dicit Bart. in. d. l. j. in prin. vbi vide latius dicta per eũ. & probat text. in. l. ij. C. qui accu. non pos. in
3 fi. & l. interdũ. ff. qui furem. ff. de fur. & ibi Bar. qui dicit, †nota qõ licet iudex maleficiorũ non possit cognoscere de causis ciuilib⁹, est verũ principaliter: incidenter tũ bene poterit cognoscere causas, q̃ descẽdũt ex crimine sicut est restitutio rei furto subtracte, itẽ expẽsas factas in causa poterit illas cognoscere & reũ in eis cõdemnare & taxare, vt dicit ibi Bar. & vide Bart. in. l. si postulauerit. ff. si. ff. de adul. vbi dicit qõ ibi est quasi casus ꝙ in causis criminalibus victus victori condemnat in expeñ. vide Jnno. in. c. cũ oporteat. in fi. magne glo. de accusa. & per Abb. et cano. in. c. calumnia, extra de pen.
4 ¶ †Sed quero an reus absolutus poterit agere ad expẽsas dũtaxat quas fecit, & omittere causam calumnie. credo ꝙ sic: q iste sunt cause separate ꝑm qõ dicit Bar. in. d. l. j. in prin. ff. ad turpil. tamen ad hoc vt possit obtinere snĩam in causa expẽsarum, oportet quod probetur calumnia accusatoris: qua ꝓbata iudex poterit ex officio suo ipsum punire de calumnia: vt. l. ij. C. qui accus. non poss. & hoc idem videt esse de mente Bar. in. d. l. j. in prin. in vlti. q. ff. ad turp.
¶ Laus Deo beateq; glorioseVirgini Marie gratie immortales.

¶ Finis.

¶ Pomp. But. Placeñ. ad Lectorem.

Surgebant hominum fraudes, fera bella, furorq;,
Jurgia & impietas, omne genus vitij.
Non tulit hec Paulus: sed quo nam digna libello hoc:
Queq; forent docuit crimina supplicio.

Source : BIU Cujas

Christianissimo regi Frãcorum Ludouico duodecimo, Joannes Feraldus. V.J. Doctor. Consiliarius fisci, ac reipublice Lemonañ. procurator, cũ humili & debita reuerentia. S. D.

Olét nobilitatis insignia tutissima precellentiũ scuta, profunda reipublice iura, preclara maiorũ gesta ac laudabilia facta generosos aĩos ad ea imitanda torpentium quoq; & desidũ ad generositatis culmen prouocare: et feroces exterarum nationũ mentes ad pacem reconciliare. Ex talium nãq; intuitu stupent populi: admirantur principes: regiãq; dignitatem veretur ac diligit mobile vulgus. Ex cuius regie maiestatis timore & dilectione perfectam iustitiam esse (Ouidio teste) experientiam habet humana fragilitas, quã nemo vidit vnq̃: nec sine diuino auxilio apprehendere potest, nisi regia dona publicẽtur. Idcirco christianissime rex (ne subditi nesciant obedire, maiorisq; reuerentia pro excellentia serenissime corone animus eorum & animosiores aduersus barbaras gentes reddantur) aliqua iura nulli, nisi Francorum regi concessa memoratu digna (et si non eleganter confecta) regie maiestati preexcellentissime cõdonare filialis cõpellit vrbanitas. Et q̃q̃ nihil conuenientius, nihilq; salubrius q̃ optima & vtilissima promulgare. attamen reuerentialis timor ingenij imbecillitas, verũ etiam quia non omnia sunt literis commendanda: ab his depingendis manum retrahere: et aliquid de his detrahere impellit animus: mente reuoluens Aristotelis ad Calistonem salubre consiliũ vt cum Alexandro magno, aut rarissime, aut iucũdissime loquere tur. Cestijq; declamatorij sententiam etiam que regibus prosunt suadenda esse vt delectent: et nihil nisi cum summa veneratione dicendum: intercessoribusq; mediantibus precipue opus esse in his agẽdis. Machabeus (vt sacra testatur historia) docet quãobrem mediam sententiam tenens per manus domini Cancellarij dignissimi, & thesaurarij Frãcie Robertet, viuidi ingenij viuidiq; calami archanorum custodes fidissimi atq; regio precepto tria lilia custodientes transire, & si fas sit excellentissime dignitati regie presentari delegi. Dignabitur itaq; clementia regalis integritatem animi sui dirigere ad hec que pauca breuiq; calamo scripta sunt: eaq; in carthophilatio cum liliorũ libro recondi. Et (si patitur animus) per impressores publicari, vt videãt gẽtes quomodo lilia crescũt.

Tractatus pulcherrimus de Juribus & Priuilegijs regni Francorum Disertissimi Jurisconsulti Joannis Feraldi Cenomani, viginti continens Priuilegia ac prerogatiuas.

Summarium.

1 ☞ Rex Francorum in tempporalibus neminem recognoscit aut recognoscere tenetur superiorem.
Fidelitas debita libertati semper contraria.
2 Rex Francorum legibus imperialibus non astringitur.
3 Legibus imperialibus qualiter vtantur Franci.
4 Imperium prius fuit apud Francos q̃ apud Germanos.
5 Superioritas quandoq; prescribi potest.
6 Rex Francie nomen excellentius habet q̃ ceteri reges.
7 Rex Francorum quas sub se habeat ciuitates seu prouincias.
8 Pipinus pontifici Romano aduersus regem Romanorum suppetias tulit.
9 Ludouicus pius Imperator et Francorum rex libertates ecclesie tuetur.
10 Ludouicus iunior bello Turcas superauit.
11 Philippus pulcher ecclesias & capellas dotauit.
12 Carolus sextus que digna memoratu fecerit, et que septimus et octauus.
Ludouicus duodecimus Bononiam a Bentiuolo, & Romãdiolam a Uenetis predonibus occupatas sumptibus proprijs sedi apostolice restituit.
13 Orans Deũ pro rege Francie decem dies indulgentiarũ obtinet.
14 Rex Francie potest subsidia exigere ab ecclesijs inconsulto pontifice Romano.
15 Pontifex Romanus quare de statu regis Francie potius cogitet q̃ de ceteris regibus.
16 Interpretari est eius cuius & condere.
17 Prelati in regno Francie in casu necessitatis debẽt regi auxilium & fauorem prestare.
18 Rex Francorum in ecclesijs regalia capit.
19 Rex Francorum nec excommunicari, nec excõmunicatus potest per quẽuis antistitem declarari.
20 Rex Francie prebendas in ecclesijs sui regni obtinere potest.
21 Rex Francie beneficia ecclesiastica canonicatus et dignitates cõferre potest pleno iure.
22 Consensus regis Francorum requiritur in electionibus prelatorum sui regni.
23 Consuetudo an sit vadida q̃ canonici ecclesia vacante ad electionẽ non procedant, nisi morte prelati prius denuntiata regi.
24 Res quelibet per quas causas ligatur, per easdem dissoluitur.
25 Episcopi regni Francie debent fidelitatem et reuerentiam iurare regi.
26 Pactum generale societatis humane est regibus obtemperare.
27 Rusticus inobediens qualiter sit mulctandus.
28 Rex Francorum cognoscere potest de causis ciuilibus inter personas ecclesiasticas.
29 Rex Francie cognoscere potest super possessorio retinende possessionis inter personas ecclesiasticas.
30 Duces Britannie & Alenconij quo iure suis priuilegijs vtantur.
31 Rex Francorum qualia olim concordata fecerit cum duce Britannie.
32 Ducatus Britannie subest corone Francie.
33 Regalia iura que olim Britonum ducibus pertinerent.
34 Appellari potest a denegata iustitia per ducem Britannie ad regem Francie.
35 Rex Francie solus constitutiones seu leges in suo regno dicere potest.
36 Rex Francorum in Imperatorem eligi potest.
37 Francorum rex infami famam restituere potest.
38 Rex Francie solus in suo regno quo ad temporalia potest legitimare.
39 Rex Francie solus custodiam concedere potest in suo regno.
40 Securitates quibus concurrentibus concedi possint.
41 Rex Francie solus in suo regno noua potest vectigalia imponere.
42 Ciuitas nulla regni Francie potest pro ciuitatis vtilitate disponere nisi licentia a rege obtenta expresse.
43 Rex solus Francie in suo regno de armorum delatione potest cognoscere.
Uetustas legis vicem quandoq; obtinet.
44 Femina non succedit in corona regni Francie.
45 Lex salica que sit, & per quem condita.
46 Ordinabile destruitur si ordo destruatur.
47 Carolus quidam Nauarre rex pessimus hic dicitur.

1 Rimum Liliorũ ius † altum et precipuũ serenissime corone Frãcie est, qõ rex nullum in tempoalibus recognoscit. nec recognoscere tenetur. Et ideo scriptum est qõ non est feudum, et si feudũ debet dici, nullum ita est francum sicut regnum Francie: quia nullaz fidelitatem debet, qõ est signum libertatis maxime. Nam omnis fidelitas est libertati contraria. extra de priuil. c. cum olim. Et est seruitus quedã. Bal. in. l. quoties. C. de suis & leg. faciũt no. in. l. sicut. in princi. ff. de vsufru. et qõ non subest imperatori expresse decidunt Joã. fab. Cy. et Jaſ. in. l. j. C. de sum. tri. Alexandri. c. ius quiritum. j. dist. Spec. de appella. §. nunc tractemus. quib⁹ locis se resoluunt
2 † regem et regnum Francie legibus imperialibus non ligari. Nam dictio, quos, posita in. d. l. j. restringit, vt ibi late per doct. facit. l. ea tamen. ff. de leg. iij. Et vltra rationes predictas ea ratione potissimũ: q; in regno Francie imperator nõ habet territorium, seu districtum, qõ idem est. §. porro. iuncta glo. Et ibi de sancto Semi. c. vbi periculum. extra de elec. in. vj. Et nos Francos imperator nunq̃ potuit neq; potest terrere: & sic extra territorium impune ei non paretur. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & c. ij. extra de consti. facit ad predicta qõ dicit Bal. cõsi. ccccxviij. dum dicit regnũ Francie regi naturali instinctu, nec subijci imperio, sed haberi erga imperiũ, sicut erga nos est polus antarticus. facit dictũ Jac. de alua. in ti. de pace iur. fir. in prin. colla. x. dicentis in terminis pro regno Francie q̃ nũq̃ fuit subiectum imperatori nec est spes q̃ obediat.
3 † Et si legib⁹ imperialibus vtimur, ille vsus permissus est eatenus quatenus lex regni non disponit. Nam dispositio legis Salice, seu regni preualet & obtinet, Ita dicit Alexan. c. ius quiritum. quod singulare est in rege Francie, secus de alijs regibus qui fuerunt a Romanis deuicti et tributarij redditi. de quibus aliqui denominantur in. l. in nomine domini. C. de offi. prefec. preto. affri. ¶ Nec glorientur Hispani, nam tex. lxiij. distinctio. c. adrianus. solum loquitur

quitur de Carolo magno qui erat rex Francorum, et ex Francis (quia Carolus eos deuicerat) in tali priuilegio participare meruerunt. ¶ Ultra predicta ius Francie satis declaratũ extitit. c. peruenerabilẽ. extra qui fil. sint legi. licet glo. dicat ꝙ de facto ꝛ non de iure, cui non est credendũ. Nam vt inquit Alexan. c. ius quiritum. di. j. illa gl. est Joannis qui fuit theutonicus ꝛ imperatori subiectus, et sic tanq̃ suspectus spernendus est. erubescere enim debuit cõtra predicta asserere cum sine lege loquatur. ℊ. consideremus. in authẽ ti. de trien. et semis. colla. iij. ¶ Nec debent gloriari theutonici de c. nolumus. xj. questio. j. vbi imperator vult Francos suis legibus astringi, nã illius. c. cõditor hoc facere potuit: quia erat rex Frãcie Carolus dict⁹ magn⁹. Et ex eo capite quia rex facere potuit ꝛ ordinare: diuersitatem tamen notauit: nã Frãcos expressit per dictionem, tam, que est copulatiua diuersorum. tex. cum glo. in. l. mercatores. C. no. vectiga. l. quicũq̃. C. de here. l. cum scimus. C. de agri-
4 co. ꝛ censit. libro. xj. † Nec tales theutonici hoc declarare possunt, cum anteq̃ in eos fuisset translatum imperium, fuerat apud Francos, vt patet ex historiis. et. c. venerabilem. extra de elect. glos. lxiij. distin. c. quando. Ex quibus elici solent tres imperij trãslationes. ¶ Prima a grecis Constantinopolitanis in Hermanos, seu Frãcos tempore Leonis pape. ¶ Secunda a francis in Jtalos, et primus illorum fuit Berengarius tempore Sergij pape, et imperauerunt annis circiter quinquaginta. ¶ Tertia fuit ab Jtalicis in Theutonicos qui dicere voluerunt omnes sibi subesse nationes, qõ non est verũ etiam de iure: qz tantum habent imperium occidẽtale: ꝛ sic non orientale. Et si illa penna eis de iure deficit: merito ꝛ illa celestis regni Francie. ar. l. que de tota. ff. de rei vend. Et hoc satis declarauit papa Clemens quintus in extrauag. que incipit, meruit. declarando diffinitionem Bonifacij non preiudicare regno Frãcie in temporalibus. facit dictũ Fran. de zaba. cle. vnica. de immuni. eccle. Et ius predictũ versum est in cõsuetudinẽ ꝛ est approbata talis consuetudo. et hactenus ab omnibus pacifice obseruata a tanto tpe qõ non extat memoria in contrarium. Que consuetudo gratie est inductiua. c. nõ est. de cõsue. lib. vj. iurisdictionis attributiua. l. j. C. de emẽda. ser. l. viros. C. de diuer. offi. lib. xij. c. dilecti. extra de arbi. c. si laicus. extra de foro cõpet. Et priuilegij attributiua. l. fi. C. no. vecti. de aqua quoti. ff. l. j. ℊ. fi. c. super quibusdã.
5 extra de verb. signi. ix. q. iij. c. cõquestus. † Potuitq̃ talis superioritas prescribi: qz Francigene Romani imperij non sunt. Sed separati iudicant̃ p gl. ℊ. ius aũt. instit. de pa. po. ꝛ sic cũ nũq̃ fuerint subditi potuerũt prescribere. faciũt no. d. l. viros. d. c. si laicus. in. l. venditor. ℊ. si cõstat. ff. cõia predi. de sta. ꝛ cõsue. contra libertatem ecclesie. ℊ. si vero dñs temporalis. colla. x.

Secundum ius altum seu preci-

6 puum oẽs diuitias excedens est † q̃ nullus rex habet ita pulchrum ꝛ excellens nomen. Melius est bonũ nomen q̃ diuitie multe, inqt sapiens. ꝛ ratione excellentie noĩs maior reuerẽtia adhibenda est. Pulchrum est ꝛ singulare habere bonũ nomen. l. facta. ℊ. si in danda. ꝛ ibi glo. ff. ad trebel. Et licet de regibus fiat mẽtio in iure. s. de rege Anglie. c. nouit. extra de iudi. ꝛ. c. nõ est. extra de spon. De rege Ungarie. c. non est. ꝛ. c. licet. extra de voto ꝛ voti redemp. c. intellecto. de iureiur. De rege Gothor. xvij. di. c. consilia. ℊ. hinc etiam. De rege Sueuie siue Scocie. extra de quer. coniug. c. charissimus. extra de immu. eccle. c. inter alia. in subscriptione. De rege Nauarre. c. ad nostram. extra de iureiur. De rege Apullie ꝛ Sicilie. c. veritatis. de iureiur. ꝛ cle. pastoralis. de sen. ꝛ re iud. De rege Castelle ꝛ Arragonie siue Hispanie. extra de iureiu. c. q̃to. Hi tñ tam excellentissimis noĩbus seu epithetis nõ decorant̃ sicut rex Francie. Nam vocatur glorioſissimus. c. hoc quippe. iij. qõ. vj. Excellentissimus. xj. q. iij. c. excellẽtissimus. Illustris. d. c. nouit. de iudi. in subscriptione. c. nouit. extra de appellationi. Et merito illustris ꝑm
7 Bal. l. j. ff. de offi. prefec. preto. † quia plures prouincias siue plures ciuitates habet sub se. numero. xij. scz Remen⁹. Senonen⁹. Rothomagen⁹. Turonen⁹. Bituricen⁹. Lugdunen⁹. Narboneñ. Tholosanañ. Auxitanañ. Burdegalen⁹. Vienen⁹. Bisuntinen⁹. Et comprehensis dictis prouinciis in quib⁹ sunt sedes archiepor̃um in dicto regno sunt epi numero. ciiij. Et vocat̃ christianissimus filius, vt in extraua. Jo. xxij. q̃ incipit pdiẽs. ꝛ hoc ex gratia dei operãte ppter fame claritatẽ, feruorẽ deuotionis, ꝛ sinceritatẽ fidei catholice que semp in regib⁹ viguit, vt patet in historiis regũ Frãcor̃. Nã Clodoueus de heretico gotho sumpsit vltionẽ. Clotarius secũdus bello optimus atq̃ strenu⁹ pietatẽ colebat, religionẽ quoq̃ venerabat̃. Dagobertus ob martyris Dionysij veneratioñem aureũ feretrũ additisq̃ ad decorẽ multis varisq̃ gẽmis, annuis insuper prouentibus ad sacerdotum ꝛ ministrorũ templi alimoniã destinatis: tapetes quoq̃ vnionibus varijs intextos, quibus interior paries te
8 geret̃, attribuit. ¶ † Pipinus Stephano summo põtifici contra Astulphũ Romanor̃ regẽ graui tributo Romanos premẽtẽ supplicias tulit: ꝛ Bononiã ꝛ Romandiolã dedit. Spe. ti. de rescri. ℊ. nono. N. Jtẽ qz obtẽtũ. cui Pipino ꝛ posteritati ei⁹ ille Stephan⁹ bñdixit ꝛ eũ q temeritate aliqua aduersus Francos bella moueret, cõione xp̃iana interdixit. ¶ Carolus rex q ꝛ imperator fact⁹ ꝛ propter eius magnitudinẽ, prudentiaq̃ ꝛ virtutem magnus dictus est christianorũ, in numerũ sanctorũ relatus ecclesiã auxit. Adrianũ ꝛ Leonẽ quartũ summos põtifices ab oĩ tributo ꝛ molestia liberauit. c. adrianus. ꝛ. c. in sinodo. lxiij. di. ꝛ iuxta Alexãdrum magni dictum maluit se disciplinis antecellere q̃ opulẽtijs. Cõsiderãs q optimo principi glorioſum est habere rationẽ studiorũ, obtinuit vniuersitatẽ Parisieñ. q̃ inter oẽs cõstat florẽs ꝛ famigerata. Nec florẽtissimam illustrissimãq̃ Frãcor̃ nationẽ vlla ferme alia res pereque facit. Is Carolus triẽnio priusq̃ moreret testamentũ cõdidit, duab⁹ partib⁹ toti⁹ p̃tiose sue supellectilis ciuitatũ maiorũ presulib⁹ relictis. Tertiam liberis ꝛ nepotibus ꝛ familie pyniuscuiusq̃ ratione
9 attribuit. ¶ † Ludouicus q pius dictus est impator Frãcorũ rex Lotharij eĩ⁹ filiũ eccl'ie libertates ꝛ prouẽtuũ iura violentẽ ad restitutionẽ monet: ꝛ romani põtificis ditionem conseruare iuramẽto perstringit. Mirãdũq̃ de eo ferũt q p dies quadraginta nullum neq̃ cibũ, neq̃ potũ, p̃ter spirituale corporis et sanguinis viaticũ ad alimentũ acceperit. Ex ei⁹ cronicis habeũt q fuerũt'ei⁹ impatoris extrema oĩa religionis, atq̃ fidei plena. ¶ Hugo dictus cappet, diuino ministerio est rex factus, et per sanctum Sabrum, al's Valerium deo reuelante ei dictũ est: se vsq̃ in sempiternã, alij⁹ septimã generationẽ regnaturũ. ¶ Robertus eius filius ecclesiã venerat̃, ecclesiarũ extructione hymnisq̃ ꝛ cãticis, vt suffragiũ qui ℊ cõstantia martyrũ. Cũctipotens, immo suffragia docẽt. ¶ Ludouicus ppter corporis molẽ grossus cognominatus pmaximus seruorũ Xp̃i amator fuit. Plerosq̃ suo tpe ordines aut originez, aut magnũ sanctitatis incrementũ acceperũt Cluniacensiũ, hospitalariorum. preterea Premonstracensium sanctissime institutiones vite ꝛ morum luminaria effulserũt: ꝛ diui Victoris cenobium Pa-
10 risiano suburbio situm a fundamentis extruxit. ¶ † Ludouicus iunior dictus crucis signo assumpto Turchos bello superauit. ¶ Philippus qui cum ab initio etatis deodatus appellaretur Augustus quoq̃ dictus est, tum ppter egregiã sanctãq̃ virtutem tum q̃ adeptũ regnũ auxit. Sacro coronamenti absoluto ministerio adhuc adolescẽs memor fuit q̃ implie plericq̃ per Franciã deierarent: ꝛ execrabili deũ blasphemia puocarent, animosiorẽ q̃ imperatoriam (de qua in aut̃. vt non luxurient̃ hoĩes cõtra naturam. colla. vj.) descriptã legem tulit. Si qs eius impietatis reus cõpertus esset: in fluuiũ aut paludem demitteret̃. In iudeos seueritatez apud castrũ Brayum exercuit ob Hierosolymitam prosecutionẽ ꝛ sustentationẽ trecentũ mille libras Parisieñ. milia insuper centena domui hospitali. pauperibus milia viginti testamento reliquit, dedit et legauit. ¶ Ludouicus sanctorũ catalogo inscriptus est vita sanctissima ꝛ miraculorũ euidẽtia pclamantibus. ¶ Philippus eius diui Ludouici filius sinodũ sacrã a Gregorio pontifice Lugduni celebratam tutauit: diu de christiano statu precedente
11 confabulatu. ¶ † Philippus huius nominis quartus, dictus pulcher ecclesias ꝛ capellas dotauit, ꝛ inter alias Cenomañ. capellam regiam de Vadomaliuidi appellatam: nũc prothdolor̃ desolatã, in qua voluit thesaurarium cappellanos ꝛ clericos cõtinuã facere residentiam (qõ in desuetudinem abĩt: qz per substitutos seu vicarios: nunc sine rescripto regali sunt deseruientes cõtra. l. nullus. q nexu generis. C. de decuri. li. x.) ordinauit is paululum q̃ moreret filios seruare charitatẽ: exhortat̃ ꝛ eũ voto Hierosolymitano absoluere. ¶ Philippus septimus dictus vallesius ecclesie iuriũ libertatũq̃ ꝛ priuilegiorũ ptector ꝛ conseruator fuit permaximus. Maliuolis ecclesie perturbatoribus fallacijs ꝛ adulationibus obuians inquit. Nõ modo nõ auferre ecclesijs sua iura, sed ea amplia-
re in animo est. Et propterea alijs quoq̃ suffragantib⁹ meritis benefortunatus primum, deinde felix, postremo optimus christicola vocat⁹ est. ¶ Joannes (ꝛ si multis perpessus esset fortunis) se Ur-
12 bano pape filiali reuerentia obtulit ꝛ cruce signauit. ¶ † Carolus sextus pro ecclesie bono ecclesiaq̃ puentus in tres partes distribui iubet. vnam in ecclesiarũ instaurationẽ: alteram dissoluendis earũ obligationib⁹ ꝛ debitis: tertiã quotidianis ministrorũ vsibus assignauit. Scisma lõgeuũ dissoluit ecclesiastica iura ampliãdo. ¶ Carolus septimus sacrosancti cõcilij Basilieñ. auctor, susceptor, ꝛ approbator, fuit ecclesie gallicane preseruator. ¶ Ludouicus vndecimus eius filius: ꝛ si aliqua seua exercuit: magnã tñ deuotionẽ ad diuam Mariam habuit, ecclesias consecratas auxit, ꝛ oblationibus ditauit. ¶ Carolus octauus eius filius rex mitissimus, Alexãdrũ pontificem visitauit: et ei personaliter in missarum solennijs seruire voluit. ¶ Ludouicus duodecimus magnis laudibus attollendus esset, nisi adulationibus crederet̃ vsurum. vnum tamen efferre volo q̃ proprijs sumptibus Bononiam a Bentiuolo, Romãdiolam a Venetis predonib⁹ occupatas sedi apostolice et Julio scõ restituit. vniuerso orbi ꝛ aperta sunt miracula vnde rex de suo iusto titulo in potestate huiusmodi miracula faciendi accedit, et potest dicere illud euangelicum quod respondit dominus contra calumnias iudeorum. Joan. x. c. Si mihi non vultis credere, operib⁹ cre-

Source : BIU Cujas

dite.c.studijs.de presump.c.quod dei timorem.extra de statu monacho. Que omnia gesta sine gratia operātē fidei sinceritate peracta esse nullus est qui dicere velit, ꝛ regni excellētiam a summo deo esse negare possit. Meritoq; alijs dotibus profundissimisq; iuribus rex ꝛ regnum Francie debere tutari.

Tertium altum ius ꝛ precipuum

13 sequit, †q; quicūq; orat pro rege Francie habet decē dies indulgētiarum ab Innocētio quarto, vt recitat defunctus preceptor meꝰ magister Cosmas guymier in proemio pragma. sanctio. super verbo, tueret. Et sanctus Tho. in. iiij. sniarum di. xix. ar. iij. in solutione vltimi argumēti. Clemēs cētum dies indulgētiarum concessit orantibus pro pace ꝛ salute regis ꝛ reipublice regni Frācie vt vidi ꝛ bullam legi in lib. liliorū. Et est bulla numero. xxxij. hoc laudandum sanxijt Baruth propheta. c. j. sui libri.

Quartū altū ius atq; singulare

14 nulli †alij concessum est: q; licet iure communi principes laici non possint subsidia imponere: nec sub nomine mutui doni aut charitatiui subsidij ab ecclesia viriscq; ecclesiasticis petere aut exigere inconsulto pontifice. c. nō minus. c. aduersus. cum sua materia, extra de immunita. eccle. in antiq. Regi tamen Francie licet. ꝛ viri ecclesiastici hoc pstare possunt exactione cessante etiam inconsulto Romano pontifice pro vniuersali vel particulari regni Francie defensione: ꝛ si periculosa necessitas imminet, cuius necessitatis ad regē maiorem annis viginti, ꝛ si minor etate ad prelatorum clericorum ꝛ laicorum qui de eius sunt stricto consilio seu maioris partis illorum honoratorum arbitrium seu interpretatio spectat. Et ita declarauit Bonifacius papa, ꝛ hoc alias accepi ex scriptis domini de Banza, tunc consiliarij regis. Sed pro vero didici ꝛ vidi scriptum in bulla in libro liliorum redacta, cuius tenor sequitur, ꝛ est talis. ¶ Bonifacius episcopus seruus seruorum dei venerabilibꝰ fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filijs electis abbatibus, prioribus, ꝑpositis, decanis, archidiaconis, capitulis, ꝛ alijs personis ecclesiasticis, necnon et nobilibus viris ducibus, comitibus, baronibus, militibus, et ceteris per regnum Francie constitutis

15 ad perpetuam rei memoriam. †Et si de statu regni cuiuslibet in quo catholice fidei cultus viget paterne sollicitudinis studio cogitemus: ad statum tamen christianissimi regis Francie, in quo semper anteactis temporibus erga Romanam matrem ecclesiam viguit deuotionis integritas: reuerentie plenitudo splenduit: feruentis obedientie promptitudo: tanto solertius arcem confidentie extendimus: et circa illud cogitationis nostre versatur instantia, quanto ipsum vlteriori fauore prosequimur et sincerius gerimus in visceribus charitatis. ¶ Dudum siquidem pastoralis officij debitum exequentes, in fauorem ecclesiarum et ecclesiastice libertatis autoritate apostolica duximus statuendum, ne prelati et persone ecclesiastice cuiuscunq; dignitatis status aut conditionis existant sub adiutorij mutui, vel doni nomine Imperator, reges seu principes, aut aliter presidentes eas imponere, exigere vel recipere ab eisdem prelatis et personis ecclesiasticis audeant, certis penis adiectis: nihilominus in hac parte. verum nonnulli nostre intentionis ignari suecq; prudentie innitentes huiusmodi constitutionem nostram non rationabili aut equitati consone, sed volū

16 tarie interpretationi subijcere moliuntur, †non attendentes qō ad eum qui condidit interpretatio noscitur pertinere. Nos igitur huic morbo congruam intendentes adhibere medelam, et vt cuiuslibet ambiguitatis scrupulus in hac parte tollatur, et veritatis puritas eluceſcat: autoritate presentium declaramus quod cōstitutio ipsa vel eius prohibitio ad donaria, vel mutua, seu quevis alia voluntaria prelatorum et personarum ecclesiasticarum eiusdem regni cuiuscunq; status, ordinis, vel conditionis existāt, omni prorsus coactione aut exactione cessante se aliquatenus nō extendat. Licet ad id forsitan charissimi in Christo filij nostri Philippi regis Francorum illustris, vel successorum suorum qui pro tempore fuerint, aut officialium eorundem seu ducum, comitum, baronum, nobilium, vel aliorum dominorum temporalium de regno predicto requisitio ciuilis et amica precedat. Omniaq; feuda lia cēsualia siue iura quelibet in rerum ecclesiasticarum datione retenta, vel alia seruitia consueta regi eiusq; successoribus comitibus, baronibus, nobilibus, et alijs temporalibus dominis supradictis tam de iure quā de cōsuetudine a personis ecclesiasticis debita, predicta constitutio non includat vel aliquatenus comprehendat. Et quod persone ecclesiastice pro ecclesiarum suarum vtilitatibus compositionis aut transactionis vigorem in his contingat aliquatenus impediri. Constitutioq; eadem clericos clericaliter non viuentes, sed se mercationibus ꝛ mercimonijs presertim inhonestis ꝛ vilibus, vel scenis immiscentes actibus non de-

17 fendat. †Adijcimus insuper huiusmodi declarationi nostre, quod si predicto regi ac successoribus suis pro vniuersali vel particulari eiusdem regni defensione periculosa necessitas immineret, ad huiusmodi necessitatis casum se nequaq; extendat constitutio nemo rata, quin potius idem rex ac successores ipsius possint a prelatis et personis ecclesiasticis dicti regni petere ꝛ recipere pro huiusmodi defensione subsidium vel contributionem, illudq; vel illam prelati et persone predicte prefato regi suisq; successoribus, inconsulto etiam Romano pontifice teneantur et valeant sub quote nomine: aut als etiam impartiri non obstante cōstitutione predicta seu quouis exemptionis vel alio quolibet priuilegio sub quacūq; verborum serie confecto a sede apostolica impetrato. Eiusq; necessitatis declaratio supradicte ipsius regis et successorum suorum conscientias onerari, eisq; innotescere volumus quod quicquid recipi vltra ipsius defensionis casum contigerit, in suarum recipiant periculum animarum. Super quo nisi salubriter sibi prouideant, attendere poterunt in quo periculo remanerent. Si vero defensionis predicte tempore huiusmodi ꝛ alijs annum vigesimum prefati non exegerint successores, declaratio necessitatis eiusdem prelatorum clericorum et laicorum qui de ipsorum successorum stricto consilio seu maioris partis ipsorum fuerint conscientijs relinquatur. Quorum similiter conscientias onerari volumus eisq; plenius aperiri, quod si quid vltra casum defensionis reciperetur eiusdem in dispendium salutis consiliariorum reciperetur ipsorum illudq; restituere teneantur. Preterea intentionis nostre non extat, nec existit per cōstitutionem predictam seu declarationem presentem iura, libertates, franchisias, seu consuetudines que prefatis regi et regno ducibus, comitibus, baronibus, nobilibus, et quibusuis alijs potestatibus dominijs editionis prefate constitutionis tempore ac etiam ante illud competere noscebantur, tollere, diminuere vel quouismodo mutare aut eis ī aliquo derogare, seu nouas seruitutes vel submissiones imponere. Sed iura libertates franchisias et consuetudines supradictas et pretactas regi et alijs illesa et integra cōseruare. Nulli ergo omnino hominum liceat hāc paginam nostre declarationis infringere, vel in eā temerario ausu attentare. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorū eius se nouerit incursurum. Datum apud vrbem veterem secundo kal. Augusti pontificatus nostri, anno tertio. ¶ Idē Bonifacius pontificatus sui anno. xiij. Illud ius extendit pro redēptione personarum regis, regine, et filiorum. Et licet quidā doctores vt narrat Panormi. dicto. c. non minus voluerint dicere hoc posse fieri iure communi fauore reipublice patrie: quia quilibet tenetur patriam suam defendere. l. secunda. ff. de iustitia ꝛ iure. c. penultimo. de homici. presertim cum ipsius defensione protegantur orphani et miserabiles persone. Alij tamen doctores multis rationibus fulciti contrarium sanxerunt. Ideo bonum fuit super hoc declarationem sedis apostolice habere: nec culpandi sunt qui tale negotium prosecuti fuerunt: quia bonarum mentium est timere vbi culpa non est.

Quintū ius liliorū est quod rex

18 †in ecclesijs capit regalia, et est hoc approbatum in decreto Basilien. titu. de anna. versi. Item quod dicta quinta pars. et in his tuentur qui antiqua consuetudine vsi sunt. c. generali. extra de ele. lib. vj. spālis est alleg. Spe.. tit. de lega. §. nūc tractem⁹. ver. sed nūquid legatus. dum specialiter loquitur de rege Francie ꝛ eius iure vendicandi in quibusdam ecclesijs vacantibus collationem beneficiorum ad illas spectantium, et qō illo tempore etiaz temporalia illarum ecclesiarū recipit. Et bene dicit Specu. quibusdā ecclesijs ꝛ sunt ille ecclesie vt ex registris parlamēti, ꝛ cōpotorum accepi, scz in archiepiscopatu Remensi regalia accipit: in epatibus Laudunen. Suessionen. Cathalanen. Tornacen. Morinen. Atrabaten. Ambianen. Nouionen. Siluanen. Belnacen. Et sic in toto archiepiscopatu, excepto episcopatu Cameracen. Item in archepatu Senonen. et diocesanis qui sunt Parisien. Carnoten. Aurelianē sis. Niuernensis. Antissidoren. Trecensis. et Meldēn. et in episcopatibus Cenomanen. et Andegauen. prouincie Turonen. In archiepiscopatu seu prouincia Bituricen. tam pro ipso archiepiscopatu ꝙ episcopatibus Claromonten. Sancti flori. Tutellen. Castren. Caturcen. et Anicien. Archiepiscopatus autem Lugdunē. pretendit episcopus Eduen. capit rex regalia. In episcopatu Cabilonen. ꝛ in toto ducatu Normānie tam pro archiepatu Rothomagen. quā episcopatibus Baiocen. Abricen. Ebroicen. Sagien. Lexonien. Constancien. Et in alijs episcopatibus regni potest habere iura regalie. Et in his tuendus est: quia de nouo nonvsurpat arg. dicti. c. generali. Sed hic non enumerauī nisi ea que declarata inueni ꝛ vidi bullam de epatu Abruicen. que est Innocentij. data Assij, anno. xj. Aliam bullam Clementis, anno. iij. vbi de prebendis ꝛ dignitatibus Remen. ecclesie. Alteram Gregorij de ecclesia Senonen. de quibus ꝛ aliquibus supradictis sunt bulle in li. liliorū sub quota. lxxj. lxxij. lxxiij. lxxiij. lxxv. lxxvj. ꝛ lxxix. Et de epatu Cenomanen. p rege execut⁹ sum vacante dicto epatu p dimissionē reuerēdissimi in Christo patris ꝛ dñi, dñi Philippi de lucēburgo

cardinalis

cardinalis in fauorem defuncti dñi Francisci de Lucemburgo. Et prouisionem quam idẽ reuerendissimus habuit per obitum dicti defuncti domini Francisci de Lucemburgo.

Sextum sanctum ex gratia Dei

19 ius altum procedẽs est, ꝯ qõ licet principes seculares possint excõmunicari, ꝛ excõmunicati declarari. c. quoniã quidem. xvij. dist. c. non est. extra. de spon. vbi de rege Anglie fit mentio. Rex tñ Frãcie a quocunq; (maxime sui regni) antistite non potest excommunicari nec excommunicatus declarari. Et illud ius antiquum declarauerunt Clemens quintus in extrauaganti. Deruit. Martinus papa qui de hoc bullam ad rei perpetuam memoriam declarãdo concessit. facit declaratio Joan. xxij. in extrauagã. frequentes. sub titu. de iudi. vbi declarat per priuilegiũ posse concedi ne quis possit excommunicari nec ei interdici. Quod priuilegium etiam extenditur ad eius officiarios: et hoc pro actu exercitij iurisdictionis temporalis. facit quod notatur. lxxix. distinctio. c. iudicatuz. Nam idem priuilegium habet familia qõ dominus. xij. q. ij. c. ecclesia. glo. c. clericum. xj. quest. j. Et qõ notatur. ff. ad municipales. l. assumptio. et de hoc sunt arresta in curia parlamenti registrata de anno domini millesimo. cccl xij. contra archiepiscopum Rothomageñ. qui erat de domo Alenconij. de anno domini millesimo. cccxcix. cõtra officialem Remensem De anno domini millesimo. cccxcix. contra archiepiscopum Turoneñ. qui baillinos et seruientes excommunicauerant. Dictumq; extitit vlterius contra dictuz archiepiscopum Turoneñ. qõ in monitionibus generalibus non comprehenderentur officiales regni: ꝛ ita declararet. Et anno millesimo quingentesimo septimo die lune. xvij. Aprilis declaratum fuit in parlamento me presente: qõ in monitione generali non cõprehenderetur grapharius et commẽtarieñ. Castelleti de his que sciebant tanq; officiales regij: et ita declarauit episcopi Pariſ. procurator. Que oia pro lege sunt seruanda. l. vnica. C. de senatus.

Septimum ratione vnctionis et

20 sue christianitatis ius est, ꝯ qõ licet laici in ecclesijs prefici non debeant vt satis patet ex tex. c. dilectus. extra de concessione prebende. c. fina. xxvj. distin. c. bene quidem. et vt ad hoc iura satis sunt nota: tamen rex Francie obtinet et obtinere potest prebendas in ecclesijs sui regni. de hoc per Panor. c. extirpande. ℣. quoniam vero extra de preben. vbi fit mentio qõ rex Francie est canonicus ecclesie sancti Hylarij Pictauie ciuitatis. Et experientia docet. Nam in ecclesia Cenomaneñ. habet prebẽdam: cuius redditus remittit seruiẽtibus seu bailis in ecclesia beatissimi Martini turoneñ. et in ecclesia Andegaueñ. et quando presens est, distributiones capit vt expertus sum.

Octauum ius liliorum ex gratia

Dei operante et meritis precedentibus esse dignoscitur: qõ licet
21 dicat Joan. an. in. c. ij. de preben. libro. vj. ꝯ qõ ius conferendi prebendas sit adeo spirituale qõ non cadit in laicũ. xvj. q. vij. c. si quis deinceps. ꝛ. c. fi. extra de iure patro. Nec laicus illud possit possidere. de prescri. c. causam que. et sic nec prescribere. c. si de possessione. extra de reg. iu. lib. vj. tamen rex Francie pleno iure beneficia confert ecclesiastica, canonicatus et dignitates. c. dilectus. el. ij. extra de preben. in quo fit mentio de decanatu Andegaueñ. extra de cõsuetu. c. cum inter. in parte decisa, vbi loquitur de collatione prebẽdarum ecclesie sancti Petri de curia nostre ciuitatis. Et in hoc multum fauendum est regi christianissimo. glo. super verbo, regalia. tit. de anna. in decreto Basilieñ. facit glo. in. c. imperium. x. di. ꝛ talia beneficia non subiacent reseruationi pape, et sic nec decreto Basilieñ. seu nominationibus vniuersitatum per no. Domini. de sancto geminia. c. ij. de preben. in. vj. Quod ius imperator non habet nec aliquis dux alamanie salua pace Bal. in. c. quanto. extra de iudi. et Specula. in titu. de preben. versicu. item nota. Nam imperator non habet potestatem conferendi, sed facultatem faciẽdi recipi: et vocantur primarie preces imperiales. et magna differentia est cõferre vel facere recipi, vt per do. Jo. an. in addi. ad Specu. d. titu. faciunt no. Panor. in. c. fi. extra de concess. preben. vbi loquitur tex. de comitissa Flandrie. qõ. c. debet intelligi de presentatione non de collatione: ꝛ contra dictum Specu. ꝛ dictum imperatorem facit. c. imperium. x. distin.

Nonum liliorum ius profunduz

ab Adriano papa cum vniuersa synodo concessum multis iam retroactis temporibus consuetudine introductum esse dignoscitur
22 ꝯ qõ in electionibus prelatorũ debet eius requiri assensus, ꝛ si nõ prestat assensum non confirmat electio. tex. singularis de rege Frãcie in. c. adrianus. et in synodo. lxij. distinc. Mirandumq; est meo videre qõ legitur in. c. hinc est. xvj. qõ. j. vbi dicitur qõ est cenodochium seu cenobium in regno Francorum constitutum vbi sine regali prouisione et monachorum electione nullus abbas introducitur: nescio si intelligatur de abbatia sancti Petri de cultura Cenomñ. vbi in actu electionis interest regius procurator non vt eligat, sed vt pacem et concordiam seruare procuret. maioriq; admiratione dignum quod Adrianus cum vniuerso clero ac populo Carolo magno eiusq; successoribus concessit et decreuit quod in archiepiscopatibus, episcopatibus et prouincijs nisi a rege laudetur ꝛ inuestiatur: episcopus a nemine consecretur. ꝛ quicunq; contra tale decretum ageret, anathematis vinculo innodauit: et nisi resipisceret bona eius publicari precipit. et etiam irreuocabili exilio puniri. text. in fin. d. c. in synodo. et. c. adrianus. lxij. distin. que iura faciunt pro sententia lata contra aliquos inobedientes. Nec obstat vt quibusdaz videtur. c. sciant cuncti. extra de electio. in. vj. quia est ius proprium regis Francorum: et illi non est specialiter derogatum: et est bulla per quam est concessum iura Francorum regum non auelli sine causa et expressa mentione que est consonans c. nouit. in princip. extra de iudi. Et vltra predicta facit glo. super verbo, principes. c. de hoc. et ibi glos. extra de simo. c. nobis. extra de iure pa. glo. c. sacrosancta. c. cum terra. c. quod sicut. extra de electio. dictus Panor. in. c. j. extra de consuetu. Joan. and. Innocẽ.
23 et Bald. dicto. c. qõ sicut. ꝯ qõ potest induci consuetudine vt ecclesia vacante canonici non procedant ad electionez nisi prius morte prelati regi nuntiata: et postulato assensu regio de procedendo ad nouam electionem: et si fieret confirmatio est cassanda. xvij. qõ. ij. c. abbatem. el. ij. et ibi glo. Jta qõ si canonici eligunt regi suspectum: potest rex appellare. Bal. d. c. qõ sicut. Et ante confirmationem se potest opponere si dubitat de proditione patrie, vel reuelatione secretorum, vt dicunt prefati docto. dictis iuribus, et Innocẽ. c. super his. de accusa. facit tex. in verbo, veruntamen. in decreto Basilieñ. titu. de elec. Ad predicta faciunt. c. cum longe. capreatina. c. nobis. c. lectis. lxij. distinctio. Et si quis velit dicere regem Hispanie habere tale ius, vt dicto. c. cum longe. dico illum nõ habere nisi ex participatione iuris Caroli magni: qui vt supra relatum est eos Hispanos vicit et rexit: ꝛ matrimonij fauore Barsoloniam et alias ciuitates dedit. Et si quod ius habuit imperator per iura supra allegata, hoc reuocatum est. ℣. verum eadẽ. lxiij. distinctio. qui. ℣. solum loquitur de reuocatione iuris imperialis, et Carolus magnus hoc ius habuit nedum vt imperator, sed vt Francorum rex, vt patet dicto capñ. adrianus. Et tale ius ei concessum est a papa cum vniuersa synodo. ideo papa Stephanus dicti. ℣. verum. et reuocationis auctor sine vniuersa synodo reuocare non potuit: neq; eius sententia preualet. argumen. eorum que
24 notantur. c. in canonicis. xix. distinct. ꝯ Nam fortius est quod per vniuerse ecclesie statuta firmatum est. c. puto. ij. questio. vij. et est regula iuris quod omnis res per quascunq; causas ligatur per easdem dissolui necesse est. Nec obstare predictis puto. c. ego Ludouicus. lxij. distinctio. Num ibi solum renuntiatio facta fuit de electione summi pontificis. An autem tali iuri possit rex renuntiare presentis non est speculationis: sed aliquid notatur per Bald. c. si generali. in verbo, quero vtrum rex Francie. x. collatio. in titu. si de feu. fuerit controuer. inter domi. et agna. alꝫ sub titu. de impu. Unum tamen non est omittendum quod regalia insignia de facili remitti non possunt, nec alteri concedi. Neq; enim est facile regis locum tenere. c. non est. c. ante omnia. ca. multi. xl. distinctio. facit pro hoc iure: quia extraneus et alienigena in suo regno non potest beneficiari sine eius permissione. ita dicit glos. in verbo, exterorum. in proemio pragma. sanctio. facit quod not. Bẽzelinus in extrauagan. Joan. xxij. que incipit, execrabilis. super verbo, diuersorum. dum dicit dominũ temporalem obijcere posse contra promotionem seu prouisionem factam de incola alterius regni. quia alieni regni archana scrutari non conuenit. l. penulti. C. de commer. et merca. et indigene exteris sunt preponẽdi. Nam oriundus non oriundo: ꝛ diocesanus nõ diocesano prefertur, vt in regula cãcellarie. xv. facit qõ not. in. c. fi. extra de peregri. c. bone. el scõo. extra de postula. prela. ꝛ. c. hortamur. lxxj. distin. ꝛ debent prefici hi quos multo ante nota probabilisq; vita commẽdat ꝛ qui recta ratione probati fuerint. c. episcopum. lxij. distin.

Decimum ius liliorum mirãdũ

et antiquum est contra iura etiam scripta. c. nimis. extra de iure-
25 iuran. et. c. fina. extra de re iudi. ꝯ quod episcopi regni debent ei iurare fidelitatem seu reuerentiam: quam reuerentiam rex Theodoricus in concilio reseruasse sibi declarat. ℣. hinc etiam. xvij. distinctio. ¶ In hoc tamen notandum existimaui qõ si fidelitatem pro homagio accipimus: epi non debent. d. c. nimis. extra de iure iur. nisi ratione rerum temporalium ꝛ feudorum, vt per Panor. d. c. nimis. hoc eñ cereniſſimum est in iure, q; epi, abbates, ꝛ alij clerici tenentes bona feudalia: et in feudum concessa tenentur iurare fidelitatem ꝛ facere homagium. Henri. bohic. c. fi. extra de re iudi. in anti. Bal. in pludio feudo. faciũt no. in. c. solite. c. dilecti filij. extra de maio. et obedi. c. verum. extra de. fo. compe. c. cum ad verũ. ibi cũ pro cursu tẽporaliũ. lxxxvj. dist. ꝛ in. x. colla. de capi. conradi.

RRR iiij

c.fi.ita qꝫ ꝓpter feloniam bona feudalia fiſco applicantur, vita ꝓlati aut clerici durante: quia venit contra legem et pactum et obedire tenetur eccleſia. quia in ſe et in aliuz eſt mater ꝛ cultrix iuſtitie. ti. epiſcopum vel abbatem. in ꝓin. et de aliena. feudi. c. fi. x. colla. ꝛ in tali cauſa feudali rex eſt iudex competens per nota. glo. ℈. debet. ꝛ ibi Domi. c. romana. extra de appellationi. lib. vj. et in tali cauſa feudali efficitur regi ſubiectus: in alijs autem non ſed reuerentie debitor, vt Bald. dicto. c. nimis. propterea credo qꝫ iſti epiſcopi ꝛ ꝓlati aliter ſe habent iurando quam ſeculares principes ꝛ laici. Nam ipſi ſolent iurare ſtola ad collum poſita, et manu ad pectus. Non autem habent inter manus regis aut digniſſimi cancellarij ſeu queſtoris, et laici iungunt manus inter manus regis, et ideo dicitur fidelitas manualis. c. cum inter vos. extra de re iudicata. Et iſta manuum iunctio aliquali ratione poteſt fulciri: quia manus ſignificat poteſtatem. l. manumiſſiones. ff. de iuſtitia et iure. Et ſignificat arbitrium. l. penultima. ff. de arbi. Et porrectio manus dextre ſignificat ſoliditatem, et ideo debent eſſe firmi ad autoritatem regiam conſeruandã: voluntarieqꝫ ei obedire. que obedientia conſiſtit in mandatoꝝ ſuſceptione. ꝛ ſi ei non obtẽpera
26 tur digna vltio ſuccedit. † Eſt enim generale pactum ſocietatis humane obtemperare regibus. c. que contra mores. viij. diſtin. xciij. diſtin. in ſumma. xxiij. q. iij. c. qui culpatur. fa. diui Hiero. ſentẽtia dum inquit principibus ꝛ poteſtatibus fidem ꝛ reuerẽtiam ſeruari oportet: quam qui non exhibuerit apud deum premia habere non poterit. xxiij. q. v. c. regum. c. ſicut apud carnales. facit qꝫ nota. in. l. fina. C. de exacto. tribu. lib. x. ¶ De pena autẽ inobedientium diuerſa iura ſtatuuntur. Nam aliquando morte puniuntur. c. ij. extra de maio. ꝛ obe. l. omne delictum. ℈. contumaciã. ff. de remiſſi. facit qꝫ ſcribitur Heſdre. c. viij. quotquot tranſgreſſi fuerint legem diligenter plectentur, ſiue cruciatu, ſiue pecunie multatione. Aliquando carceribus pignoribus captis mancipantur. l. cuz eo. ff. ad legem iul. pecu. ibi pignus capiendo ꝛ corpus retinendo. Aliquando domo ꝓpria priuantur. ff. de inter. ꝛ relega. l. fi. Et aliqñ domus eorũ inobedientiũ diripiuntur. l. ſi is cum quo. ff. cõi diui. Aliquãdo bãniunt. l. curatores. ff. de offi. procu. ceſa. Aliqñ illis inuitis ſeruire cõpelluntur. l. ſi ad magiſtratum. C. de decuri. lib. x. donec conſentiant. xc. diſt. c. ſi quis. xcij. diſt. c. ſi quis epꝰ. Et ſuſcipiendi voluntas adſit. xxiij. q. iij. c. diſplicet. Et tales inobedientes non differant ſe offerre. c. diſt. c. j. ꝛ vſqꝫ dum fecerint ꝛ adimpleuerint. xij. q. ij. c. apoſtolicos. Aliter tamen nobiles ꝙ ignobilescogendi ſunt.
27 † Dicit enim canon. inobediens ruſticus tanto penſionis onere grauandus eſt donec ipſa exactionis ſue pena compelliatur ad rectitudinem feſtinare. xxiij. q. vj. c. iam vero. Aliquando iuriſdictione priuantur eiſqꝫ denegatur audientia. l. ſed ꝛ ſi per pretorem. ℈. hec autem actio. ff. ex qui. cau. maio. faciunt ad predicta que notantur in ti. qui ſint rebelles. Et tales proſequẽdi ſunt inceſſanter. iuxta illud Pſal. Perſequar inimicos meos et cõprehendã illos donec deficiãt. que dictio, donec, infinite accipitur. l. legatum. ff. de ann. lega. extra de iudi. c. cum ſit. xvij. q. vij. c. ſi plures. Obedientia vera nouẽ debet habere conditiones vt videri poteſt ex nota. Archi. viij. q. j. ſciẽdum, quas proſequitur Luc. de pen. d. l. ſi ad magiſtratum. pro qua adipiſcenda tenenda eſt Bernardi ſententia dicentis. Verus obediens neſcit moras, nec mandato ꝓraſtinat: ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri: ꝛ ſic ſe totum interius colligit: vt imperantis exterius expleat voluntatem.

Undecimum liliorum ius altum

28 † ꝛ precipuum eſſe dignoſcitur ex cognitione cauſarũ ciuiliũ inter perſonas eccleſiaſticas in poſſeſſorio de cauſis ſpiritualib⁹: vel annexam cauſam ſpiritualitatis habentibus, ꝛ hoc ex antiquiſſima conſuetudine procedit. Que conſuetudo iuriſditionẽ tribuit. c. ſi laicus laicũ. extra de fo. cõpe. Etiã nõ capaci ꝓpter ꝑſone excellẽtiã. c. cũ dilecti. extra de arbi. Quã iuriſditionẽ regi Francie, competẽtem nõ eſt intẽtionis ſummi pontificis tollere vel diminuere. c. nouit. extra de iudi. Et iudices ſui de pleno poſſeſſorio retinẽde poſſeſſionis in beneficialibus et alijs cauſis ſpiritualibus cognoſcunt. Licet iure cõmuni clericus coram iudice ſeculari non ſit trahendus, et cauſa ſpiritualis vel ſpirituali annexa debeat coram iudice eccleſiaſtico tractari. c. ij. extra de fo. compet. et ita declarauit Martinus papa multis ex cauſis in ſua bulla cõtentis: cuius bulle tenor ſequitur ꝛ eſt talis.

Martinus epiſcopus ſeruus ſer

norum dei. ad futuram rei memoriã: apoſtolice ſedis equa ꝛ circũſpecta prouiſio quorũlibet iura ꝛ trãquillitatẽ conſoueri ſatagẽs cum veriſimiliter timetur ne cupiditas improba ſe a vetitis abſtinere neſciens: ſtatutis ordinationibus a ſe huiuſmodi prodeuntibus laxato freno rationis abutuntur: nunc per prouiſionis debitum remedium, nunc vero per oportunũ declarationis officiũ nititur obuiare. Nudũ ſi quidem prouide conſiderantes qꝫ ꝫ cleri ci eccleſiaſticeqꝫ perſone qui ſuas cauſas et querelas in his ꝑcipue que de iure vel conſuetudine ad foꝝ eccleſiaſticũ pertinere noſcuntur. Eo tamen derelicto ſecularibus iudicibus ſe ſubmittere, ſeu partes ſibi aduerſas ad foꝝ de iure vetitum conuenire vel contrahere preſumebant: grauibus proinde penis tam ſpiritualibus ꝙ tẽporalibus etiã iure diſponẽte alligarẽtur. penas tamẽ ipſas nõ ſine ꝓprie ſalutis periculo ſepius videbantur habere in contemptum. Nos qui ex debito paſtoralis officij ſalutem querimus ſingulorũ ſuper his oportune prouidere volentes per alias noſtras literas ſtatuimus ꝛ etiã ordinamus qꝫ quicunqꝫ ex clericis ꝛ perſonis eiſdem decetero reus talis preſcriptionis exiſtentis niſi a premiſſis deſiſteret omni cõmodo conceſſionũ ꝛ gratiarum ſibi a ſede predicta conceſſarũ careret. Ipſeqꝫ in graues tunc expreſſas ꝛ alias iuris penas incurreret, ꝓut in dictis literis plenius continetur. Cum autem ꝓ parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli regis Francorum illuſtris nuper nobis fuit expoſitum qꝫ a nonnullis vertitur in dubium, an per huiuſmodi noſtrã conceſſionẽ derogare volnerimus iuri ꝛ iuriſdictioni regie. Preſertim in caſu poſſeſſorij retinende poſſeſſionis ſuper ſuis eccleſijs ꝛ beneficijs eccleſiaſticis ſuorũ regni Francie ꝛ Delphinatus Viẽneñ. per quã iuriſdictionẽ prefatus rex ſibi aſſerit licere in omni caſu etiaz iuridi
29 ce tueri poſſeſſores. † Nos ad omne ambiguitatis tollendum dubium ſuper his oportune prouidere volentes eiuſdẽ regijs in hac parte ſupplicationibus inclinari autoritate apoſtolica tenore preſentium declaramus noſtre intentionis non fuiſſe neqꝫ eſſe per dictam aut per aliam quancunqꝫ conſtitutionem eidem regi et eius regie iuriſdictioni per quam (vt aſſeritur) tam rex ꝙ ſui progenitores ſuper omni poſſeſſorio a tanto tempore citra qꝫ de eius contrario memoria hominum non exiſtit conſueuerunt cognoſcere: in aliquo derogari voluiſſe: aut velle quoquo modo. ipſoſqꝫ regez et iudices detinentes partes moleſtatas ſuper earum conſeruatione ad ſuorum beneficiorum poſſeſſionem ipſius regis auxilium implorantes (dummodo in contemptum iuriſdictionis et libertatis eccleſiaſtice vt partes ſibi aduerſas in rebus eccleſiaſticis diutius perturbarent hoc non fecerint) penas in dicta noſtra cõſtitutione contentas, nullatenus incurriſſe aut debere incurrere quoniſmodo. Per hoc autem nullum ius ſeu iuriſdictionez in premiſſis cognoſcendi eidem regi de nouo acquiri volumus: ſed antiquũ ſi quod habeat tantummodo conſeruari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtre declarationis, conſtitutionis, ꝛ voluntatis infringere et ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit indignationẽ omnipotẽtis Dei ꝛ beatorum Petri ꝛ Pauli apoſtolorũ ſe nouerit incurſurũ. Datũ Rome apud ſanctos apoſtolos. ¶ Que predicta credo intelligenda quando eſt queſtio meri facti ſeu violẽtie vel iniurie illate ꝛ de impedimento tollendo, ne partes deueniant ad arma, arg. ℈. ſi inter duos. l. equiſſimum. ff. de vſufru. Et ita intelligunt Inno. in. c. cuz dilecti. extra de elec. Joan. an. c. fi. extra. de foro compe. Panor. c. literas. extra de iura. calum. in antiq. Et Pe. de anchar. c. ea que.
30 extra de reg. iur. lib. vj. † Et ſi quis velit dicere hoc non eſſe preciꝑuum ius: cum ꝛ duces Britannie ꝛ Alenconij tali iure vtantur: facilis eſt reſponſio: quia a fonte regio procedunt: ꝛ eis ius conceſſum ꝛ eorum iuriſdictio cum a rege dependeat ꝓpter homagia et fidelitates: et quod iuriſdictio a rege Francie eis ſit infuſa. De duce Alenconij ſatis notum eſt. Sed quia Britones de hoc dubitant: hic narrare volui qꝫ Clotarius rex Francorum ſextus filiuz ꝓprijũ multa mala in regno Francie facientẽ in Britannia proſecutus eſt, et Britannie ducem filium adiuuãtem bello deuicit: gladio peremit: et Britanniam ſibi ſubiecit. ¶ Judicail Britonum princeps offenſam purgare volens, ad Dagobertum venit quem Expiaci agentem magnis muneribus placauit, ſe cum omni gente ſua et regi Dagoberto et regno dedens: non alio animo quam illa omnia ſub Dagoberti Francorumqꝫ perpetua ditione tenere confeſſus eſt: et in verba regis iurauit. ¶ Petrus de droſco alꝫ de beenne regi Ludouico nunc catalogo ſanctorum deſcripto in villa Andegaueñ. anno dñi milleſimo. CCxxxj. homagium ſeu ſubmiſſionem fecit. Et quia ꝓpter longeuam etatem hoſtiũ incurſionem ꝛ inimicorum innaſionem iura clarificata non erant, ad concordatum deuenerunt qꝫ (ne obliuio nouum belluz inducat) hic interſerere deſtinaui.

Ludouicus dei gratia Francorũ

rex Uniuerſis preſentes literas inſpecturis ꝛ audituris Salutẽ in
31 eo qui eſt oĩm vera ſalus. † Notũ poſteris noſtris fieri volumus. ꝙ cũ alias dilectus cõſanguineus noſter Petrus de droſco alꝫ de beenne dux Britãnie (inſtigãte Henrico anglorũ rege ꝛ euz fouẽte) guerram cõtra nos incepiſſet: ꝛ ꝙ plures partes regni noſtri deuaſtaſſet. Caſtrũqꝫ noſtrum de Belleſme manu armata cepiſſet: ꝛ diu in ſua ſaiſina tenuiſſet aſſerens in ipſum ius habere ratione quarũ dam petitionum nobis alꝫ ex parte ſua exhibitarũ: ꝛ per nos ſibi ꝓ aliqua parte denegatarũ: tam rõne ſucceſſionis bone memorie

Roberti

Source : BIU Cujas

Roberti patris sui atq; fratris nostri germani quondam comitis Droceñ. ꝛ Biẽne quã pretendebat in regno nostro habere, ꝙ alʒ. Nos ob hoc suis malicijs obuiare considerantes, ꝛ populum nobis subiectum ab ipsis oppressionibus defendere cupientes, vergente ꝛ impellente necessitate vim armatam induximus contra eum Andegauis veniẽtes pro reformãdis illatis ꝛ ppulsandis inferẽdis nobis per eum iniurijs: ꝛ iuribus nostris hereditarijs defendendis. Volentes potius ad succursum nobis adherentiũ sibi patenter occurrere ꝙ comminata ꝛ incepta nobis pericula in laribus expectare. Cum enim ibidẽ in expeditione guerre nostre diu ageremus: altitonantis gratia cooperante ac nõnullorũ comituz ꝛ procerum supplicatione mediante nos ꝛ ipsum ducem consanguineum nostrum ad infrascripta mouentibus atq; irreparabilia damna ꝛ inconuenientia que ob hmõi guerram nedum regno nostro ꝛ subditis verũ etiam multis alijs sunt secuta, ꝛ imposterũ grauius verisimiliter prouentura dubitantes nisi per pacis ꝛ concordie prouidentiã extinguãtur. Nolentesq; propterea tantũ bonum in nostri redẽptoris displicentiam impedire: sed potius ad illud nos reddere hincinde paratos, vt deus dirigat gressus nostros: et per pacis beatitudinem nostri ꝛ ipsius ducis subditi in securitate permaneant ꝛ viuãt: nobisq; ꝛ eidem duci per quez in terra pax hominibus bone voluntatis optatur: liberius seruiant. Et cessante bellorũ rabie in trãquilitate quietisq; pulchritudine delectentur. Et vt nonnullorũ dementiũ more serpentis inficientis venenose terras cornibus elatis ꝛ effrenato capite deuorantium hincinde sanie ꝛ furore nutu diuino totaliter extirpatis populus fidelis in prosperitate viuat. Nos ꝛ idẽ dux Britãnie vires, ꝛ corporis substantiã, ꝛ subditos nullo obuiante contrario cõtra infideles ꝛ blasphemos christiani nominis in passagio transmarino exponere valeamus sicut cupimus intendere Christi que negligitur prothdolor in ignominiã nõ modicam militie christiane. Quibus premissis ꝛ alijs sequentibus ex vtraq; parte diligẽter consideratis ꝛ attẽtis ad pacis concordiam ꝛ ad perpetuã confederationis ꝛ amicitie inter nos ꝛ ipsum ducem initarũ memoriã deuenimus in hũc modum. ¶ †Primo videlicet idem dux ab eisdem suis petitionibus tam ratiõe successionis predicte ꝙ alʒ penitus nos quictabit, prout ꝛ de facto quictauit: seq; ꝛ suũ ducatum nobis ꝛ nostris successoribus Francorum regibus decetero sub certis punctis inferius declarãdis submisit atq; homagiũ seu submissionẽ nobis ob hoc prestitit ꝛ prestare voluit. ¶ Ulterius vero bona fide ꝓmisit pro se ꝛ suis successorib⁹ Britãnie ducib⁹ nos ꝛ successores nostros cõtra quascũq; personas cuiuscũq; dignitatis, status seu preeminentie existant iuuare ꝛ consulere fideliter iuxta suũ posse. Saluis ꝛ exceptis summo põtifice ꝛ ecclesia dei sancta: quos idẽ dux excipit seu excipi voluit. Nos aũt submissionẽ ꝛ homagium predictos cõsiderantes ꝛ attendentes habita prius super hoc matura deliberatione eundem ducem ꝛ successores Britãnie duces promisimus: ꝛ tenore presentium promittimus ꝛ tenemur bona fide pro nobis et successoribus nostris Francie regibus futuris tẽporibus imperpetuũ fideliter iuuare, consulere ꝛ cõfortare: ac suã partem tenere contra suos aduersarios quoscũq;: exceptis romana ecclesia ꝛ eius vicario. Omiaq; sua regalia iura ꝛ syndicatus ac superioritates, prerogatiuas, nobilitates ꝛ franchesias quecũq; seu quascunq; inferius latius declaratas illesa seu illesas seruare: ꝛ sine aliqua diminutiõe custodire in futurũ bona fide promittimus iuxta posse, vez suũ parlamentũ: ius regale qõ in ecclesijs cathedralibus sui ducatus sibi ab antiquis temporibus spectat ꝛ pertinet vt cõmuniter dicebatur. Ac ipsarũ ecclesiarum cathedralium ꝛ aliarum ecclesiarum ac virorũ ecclesiasticorũ, viduarũq;, orphanorum gardam seu saluagardiam, ac publicorum itinerum sui ducatus tuitionẽ commissionem mouendi ꝛ faciẽdi guerrã hostibus suis: si ꝛ quatenus opus esset defendẽdi seu prohibẽdi delationẽ armorum in ducatu suo fabricandi et fieri faciendi monetas suas albas et nigras: prout sibi ꝛ suis successoribus placuerit. puniendi et executioni deputandi falsos monetarios habendi ꝛ exercendi omnimodam iustitiam per se ꝛ suos senescallos, bailliuos, ꝛ alios iustitiarios suos, prout sibi eos constituere ꝛ deputare placuerit. saluasgardias dandi. Portus marinos habendi, marina naufragia cuz forefacturis emendis ꝛ emolumentis ex fractura nauium. Et ratione premissorum, peceroꝛum ꝛ naufragiorum, ac ob defectũ breuetorum seu sigillorum marinorum capiendi in villis, hauris, ꝛ portis sui ducatus ꝛ in mari circunadiacen. obuenien. quoquo modo percipiendi habendi ꝛ leuandi toties quoties hoc in eisdem locis seu eorum altero contigerit. confiscationes bonorum morti damnatorum ad causam heresis, seu heretice prauitatis, bonaq; vacãtia per exhere dationem: thesauros absconditos ꝛ repertos. Piscaturas in mari ꝛ in fluuijs dulcibus sui ducatus: ꝛ deficcatiões in terra, ac pisces regales in mari Britãnico captos, breuetos etiam seu sigillos breuetorum, videlicet saluiconductus ac vitualium pro nauigantibus seu mercantibus par mare Britãnicum in eorum mercantiuz saluatione ꝛ fauore ab antiquis temporibus per certam composi-

tionem ob hoc alias ordinatos tam in portis, hauris, et villis sui ducatus quam etiam Burdegali et in Rupella: criminosos deponendi, ꝛ forbanizandi ac remittendi ꝛ absoluendi ab omnibus criminibus. ipsos quoq; depositos, seu forbanisatos reuocãdi, prout eidem duci ꝛ suis successoribus Britãnie ducibus videbitur fa-
33 ciẽdum † Que quidẽ iura regalia prerogatiuas superioritates nobilitates ꝛ frãchesias oia ꝛ singula suprędicta ad dictũ ducem solũ ꝛ insolidum ab antiquis temporibus pertinentia ꝛ per ipsum ducem sibi ꝛ successoribus suis specialiter in nostri presentia reseruata: ꝛ vt superius dictum est specificata ꝛ eorum quodlibet promisimus eidem duci ꝛ etiam tenore presentiũ bona fide promittimus ꝛ tenemur pro nobis ꝛ nostris successoribus Francorũ regibus sine aliqua lesione vel diminutione faciẽda seruare ꝛ fideliter custodire vt dictum est. Quibus sic actis, reseruatis specificatis, et hincinde promissis: idem dux in signum illius submissionis ipsam declarãdo voluit tunc qõ a suo Britãnie parlamento decetero appellare tur seu ressortum deuolueretur ad nostrũ Francie parlamẽtum in duobus casibus subsequentibus duntaxat: ꝙ uis antea idem dux nec sui predecessores nõ consueuerunt vnq̃ vsq; tũc tale homagiũ seu submissionem nobis: nec nostris predecessoribus feciſſe, vt'notorie ꝛ publice dicebatur. Primuz videlicet qõ a falso et prauo iudicio seu sententia iniqua in suo parlamento Britãnie futuris tẽporibus latis appellabitur decetero ad nostrum parlamentum.
34 † Secũdo qõ ab eodem duce ob defectũ seu denegationem iuris: ipso tamẽ duce sup hoc primitus in propria persona si bono modo ꝛ in loco tuto poterit inueniri tribus vicibus: ꝛ per interualla temporis spacia sufficienter summato et requisito: ipso duce hoc renuente ꝛ denegante quod absit: ꝛ ob causam ressorti ipsorũ duorum punctorum seu casuum: et non alʒ. idem dux fecit nobis tunc primum homagium seu submissionem ꝛ obediẽtiam sui ducatus Britãnie: siue fidelitatis iuramentum pro se et suis successoribus: saluis et exceptis suis predictis iuribus regalibus superioratibus ac prerogatiuis quibuscunq;: ꝛ eorum singulis per ipsum ducem (vt superius est dictum) reseruatis: ꝛ integraliter retentis modo ꝛ forma predictis, ꝛ sicuti ipse ꝛ sui pdecessores ipsa habere solebãt antiquis temporibus ante huiusmodi submissionem que etiam nos autoritate nostra regia et ex certa scientia eidem duci et suis successoribus Britãnie ducibus tenore presentium inquãtum sit opus reseruantes. Et insuper fuit declaratum et specificatum, tũc inter nos et dictum ducem ad finem euitandi omnes dissensiones que ob hoc in futurum oriri possent (quod absit) quod appellantes a dicto duce agendo vel defendendo non debeant exemptione aliqualiter gaudere sub protectione regia: nisi in casibus in quibus extiterint appellantes duntaxat: immo in omnibus suis causis tam agendo quam defendendo remanebũt iustitiabiles dicti ducis, prout erant ꝛ esse consueuerant ante huiusmodi homagiũ seu submissionem nobis (vt dictũ est) factis. nõ obstantibus ipsorum appellationibus. Ulterius vero fuit appunctuatum et declaratum inter nos et dictum ducem quod dicti appellantes nec alie persone non appellantes cuiuscunq; conditionis extiterint non possint aut valeant dictum ducem, nec suos subditos per simplicia adiornamenta, nec alʒ coram nobis seu gẽtibus nostri parlamenti adiornare seu conuenire: nisi in casu appellationis ob defectum iuris ad curiam nostram rite interposite: vel a prauo vel falso iudicio seu sententia iniqua in parlamento dicti ducis latis vt superius plenius est declaratum duntaxat. et non alʒ. Et si contigerit (quod absit) contrarium euenire: idem dux nec sui subditi non tenebuntur ob hoc nobis nec gentibus predicti nostri parlamenti aliqualiter obedire: nec nos seu successores nostri ob hoc in futurum ipsos seu eorum alteruz increpare aut punire. Omniaq; singula predicta in nostris presentibus literis contenta hincinde rata habentes ꝛ grata. Eaq; de vnanimi consensu voluimus atq; volumus, laudamus, approbamus, et etiam confirmamus. Et cõtra ea in futurum aliqualiter non venire iuramus, vtraq; parte iuramus. Quod vt perpetue robur obtineat firmitatis presentes literas sigilli nostri fecimus impressione muniri. Actum in villa nostra Andegauensi. Anno domini millesimo. CCxxxj. Demum Caroli septimi tempore: idem Carolus Petrum Britonum ducem suorum anteceſſorum more admisit. Magnumq; facundie donum Britonibus contulit Gallia: vt opinor satyricum sanxisse dum scripsit. Gallia causidicos docuit facunda Britannos.

Duodecimum primum ius ali-

35 qualiter respiciens est. † qõ rex ipse solus facit constitutiones seu leges in regno Francie. Andre. barba. cap. nemini. extra de officio delega. Bal. c. j. extra de constitu. Est enim iure certissimum qõ si populus regitur solo rege: ille solus potest statuere condere et constituere. Constitutio vel edictum est qõ tantum rex vel imperator constituit. ij. di. c. constitutio. Nam salutẽ reipublice tueri nulli magis credidit diuus Augusti. cõuenire: nec aliquem sufficere ei

Source : BIU Cujas

rei ℔ cesarem, arg.l.j.in fi.l.ij.t.l.iij.in prin.ff.de offi.prefec.vigi. facit, q; antiqua lege regia que salica nũcupat omne ius: omnisq; potestas in regiã translata est. Et sicut imperatori soli hoc conuenit in subditos, vt.l.fi.C.de legi. Jta t regi cuz rex Francie omnia iura imperatoris habeat: q; vt dictum est nõ recognoscit in tẽporalibus superiorem, vt lata t ampla est decisio Ang.de peru.in.l. imperium.ff.de iurisd.omni.iudi.intelligendo predicta complexiue. secus distributiue: q; per eius distributionem t feudoꝝ cõcessionem possunt duces, barones, t alii domini castellani non excedendo metas iurisditionis concesse facere edicta, vt per Bal.not. in.l.nulli.C.de senten.t interlocu.omni.iudi.

36 **Decimumtertium** ius precipuum est † qõ licet vt supra fuit exaratum imperium sit a Francis translatũ in theutonicos. t per.c. venerabilẽ. extra de elec.in anti. nõ possit eligi imperator de alijs nationibus ℔ de alamania: tamen rex Francie potest eligi in imperatorem et est capax: nec posset papa impedire. Jta dicit Bal.in terminis: dicto.c.venerabilẽ. dicens qõ Carolus fuit de alamania t de genere: t sic eius posteri tales censendi sunt. Et licet Bal.nihil alleget: potest induci iuris determinatio que est qõ ad hoc qõ quis sit capax legati sufficit qõ sit de familia.l.peto.ff. de lega.j. Nec prohibitio comprehendit illum qui est de genere seu de familia.l. fideicõmissum.℣.peto.ff.de lega.iij.iuncta docto.decisione in.l.ea lege.C.de condictio.ob cau.

37 **Decimumquartum** est † qõ rex Francie restituit famam. t de hoc est expressa declaratio Heri.bohic qui de rege Francie loquitur in.c. cum te.extra de re iudi.illa motus ratione: q; non recognoscit superiorem que ratio confirmatur ex dictis Inno.Jo.an.Pano. t Feli.d.c.cũ te. t decisio Bal.in.c.iniuria.de pa.iura.firmã. colla.x. q; non recognoscẽs superiorẽ talem t tantã potestatẽ habẽt qualem imperator: vt sunt verba Bar.in.l.infamẽ.ff.de pub.iudi. per l.hostes.ff.de cap. t postli. reuer. Et nullus alius potest.℣.de qua. l.j.ff.de postu. quod verum censetur de gratiosa restitutione et in temporalibus. Nam licet papa possit famã restituere.d.c.cum te. hoc solum habet locũ in terris ecclesie quo ad temporalia. Jta expresse dicit Inno.in.d.c.cum te.in fine sue lecture. Alia enim est restitutio fame iuridica: t de hac nõ in proposito, sed potest haberi recursus iuribus supra allegatis. t.C.vbi t apud quos in integruz resti.postul.l.fi.

38 **Decimumquintum** † superiori iuri proximũ est, qõ licet papa legitimet t restituat etiam in temporalibus.c.autoritatem.xv.q.vj. talis legitimatio non extenditur in regno Francie: q; ille solus legitimat in regno quo ad temporalia: vt.c.per venerabilez.extra qui fil.sunt legiti. Als esset vsurpare alienaz iurisditionem quod esse non debet.d.c.nouit extra de iudi. Diuisum imperiuz cum Joue Cesar habet. talis est cõmunis doctorũ decisio.d.c.per venerabilem. t.c.naturales.si de feu.fue.cõtro.x.colla. Bal.in.l.j.C.de iur. aure.anulo. t potest rex non successibiles facere succedere. Bal.in proemio.C.nec statuto posset hoc induci a populo vel ciuitate: et sic tale ius non possunt vendicare ciuitates Jtalie et Venetiarũ vt probabiliter potest sustineri ex nota.in.l.omnes.ff.de iusti.et iur. c.j.et ibi Pet.de anchara.extra de constitu. facit quia clausula derogatoria principis potẽtio: est derogatoria statuti.auc.nauigia, C.de furtis.

39 **Decimumsextum** regiuz ius nulli alij in regno competens est † qõ solus rex potest dare custodiam siue vt Francorum verbis vtar saluagardiaz ita scriptum est in libro registrationum siue antiquarum ordinationum existente in Castelleto Pariſ. Joan.de pla.de rege Francie loquens specialiter concordat in.l.cum sepe.C. de eroga. mili. anno.libr.xij. t existimo ratione sustineri posse: q; in literis saluagardie non est necessaria expressio inimicorum, sed sufficit generalis: et in regno nulli licet generaliter loqui nisi regi. facit dictuz Bald.in suo commentario pacis constantie.c.j. versicu. dispensationem. Jtem tales saluagardie fundantur pro equitate generali seruanda: et sic sunt regi reseruanda, argumen.l.j.C.de legi. et cognitio seu cohertio suis iudicibus specialiter reseruatur, argu.l.ij. ibi, etiam si clericus. C.vt nemo priua.tit.predijs tc. Et si domini temporales et eius officiales dant securitatem seu vt vulgus lo-
40 quitur treugas non est simile. † Nam tales treuge seu securitates non possunt dari nisi sacramento precedente: vt per Joan.fab.in. stitu.de fideicommissa.liberta.℣. post hoc narratione periculi facta. Jtem non possunt dari nisi de re speciali certa et determinata vt de persona ad personam.℣.ne potentiores.et ibi Alberi.de rosa.l.illicitas.ff.de officio presi.faciunt nota.C.de prepo.sacri cubicu.l.iubemus. ibi lesis implorandi presidij facultatem denegari non conuenit. Et in authẽ.de man.prin.℣.sed neq; t tales treuge altero de tribus modis dantur. Uno modo per persone publice adhibitionem, argumen dicta.l.ij.C.de eroga. mili.anno.et.l.fin. quod facere potest iudex aliqualiter se informando, argumen.l.fi. C.de offic.milita.iudi.l.fina.ff.de iudi.sicut quando mittit in possessionem.l.is cui.℣.missus.ff.vt in possef.lega.al's incideret iudex in penam nedum officij, sed etiam patrimonij.per.l.ne quis.C.de offic.recto.prouin.Secundo per tituli appositionem id est per signa, vt dicto titu.C.vt nemo priua.tit.de predijs tc. faciunt nota. Bar.in.l.sanctũ.ff.de re.diui. t similiter requirit summaria cause cognitio per Bar.d.l.fi.C.de ero.mili.anno. Tertio p promissionem t iuramentum, qõ nihil mali faciet.l.presenti.ibi de sua conscientia.C.de his qui ad eccle.confugi.in authen.de mona.℣.si vero intra triennium: ibi debere iurare qõ nihil mali faciet. Predicte autem solennitates in regis saluagardia nõ sunt necessario obseruande: vt practicanti faciliter ostendit.

Decimumseptimum ius regium

41 est, † qõ ipse solus et nullus alius potest imponere nouum vectigal: etiam in sua terra seu proprio dominio et patrimonio. in terminis de rege Francie loquitur Salice.in.l.j.C.noua vectiga. impo. non posse. Jta in terminis dicit Pet.iaco.in sua practica aurea sub tit.de mu.quod imponi. perso.pro re. Alij autem reges t domini temporales possunt exigere in titu.que sint rega.x. colla. Sed non imponerere nec quocunq; colore aliam exactionem facere etiam pro vtilitate patrie. Joan.fab.in.l.non quidem.C. noua vectiga. etiam subditis consentientibus: t de hoc est ordinatio regia propter timorem conspirationis, timorem metus, t compulsionis dominorum: et quia interest regi subditos habere locupletes et illos reddere francos. Jtem quia talis vectigalis impositio posset inducere perturbationem vel diminutionem tributorum vel collectarum regis: quo casu potest inhiberi: quia scriptum est fiscus ante omnia sua iura pcipiat: iuxta satyrici Juuenalis dictũ quarta satyra. Quicquid conspicuum pulchrunq; t equore toto. Res fisci est. facit.℣.coges.in auc.de manda.princi.colla.iij.glos. in.l.de iure.ff.ad munici. faciunt nota.in.℣.insuper.c.sepe allegato per venerabilem.extra qui filij sint legiti. Et quod in simili dicitur de vasallo qui nõ potest se subijcere: nec cõsentire in alium iudicem ℔ in iudicem feudi inscio domino. et in diminutionem iurium.℣.et post operis.et ibi Pau.de cast. Alexã.de imo.l.j.ff.de noui ope.nuncia.

Decimumoctauum profundum

42 ius regiuz est † qõ licet vsus procuratoris sit necessarius, vt qui ad esse nolunt vel non possunt in iudicio fistant.l.j.℣.fina.ff.de procura. et maxime nomine vniuersitatis.l.fina.ff.quod cuiusq; vniuer. Tamen nulla ciuitas etiam bursam communem habens potest se congregare: et pro sue ciuitatis vtilitate disponere sine expressa licentia a rege obtenta. Jta dicit Joan.fab. obseruari in regno Frãcie. institu.de rerum diui.℣.vniuersitatis.facit ad predicta Bart. in.l.fina.ff.de colleg.illici.in.l.j.C.de metro.beri.lib.xj. dicens q; communia ciuitatis vel comitatus non possunt seipsas diuidere in plura sine licentia eius cui subsunt. Facit text. et que ibi not.c. cum tempore.extra de arbit.notat Felin.c.dilecti.al's cum dilecti filij.extra de maiorita. t obedien. et Jas.in.l.debitorum.C.de pac. quia de facili possent fieri illicite conuentiones. Barto.in.l.actor. ff.rem ra.habe. Ex quibus monopolia sequuntur t seditiones ex qua seditione sequitur regni sectio seu diuisio et ex sectione desolatio: quia scriptum est. Omne regnuz in se diuisum desolabitur.

Decimumnonum ius regiuz est

43 † quia nullus in regno de portu armorum cognoscit: nisi rex vt habetur in preallegato registro Castelleti, t in terminis de rege Frãcie. Pet.iaco.tit.de mu.quod impo.re.vel locis. t est additio sub titu.de successione regni fran.dicens qõ bene fecit rex Francie in eo qõ retinet sibi iurisditionem et punitionem in toto regno suo. Si villa contra villam, vel dominus castri contra alium insurgat cum armis: vel si in villa fiat seditio, scilicet qõ minores insurgant contra maiores cũ armis: vel al's delinquunt cũ coadunatione gentis, vel al's tẽpore Ludouici.xj. fuisse narrat in villa Andegauen. t anteactis temporibus in ciuitate Pariſ. Et predictum ius regiũ locum vẽdicat, licet delinquẽtes sint sub iurisdictione alicuius comitis vel baronis: vt dicit prefatus Pe. qõ rex Francie habet ex vetustate que vicem legis obtinet.l.j.℣.fin.ff.de aqua pluui.arcen. Nullus em̃ aliter posset sufficere illi rei nisi ipse rex ad refrenandũ vel compescendum talem illicitam armorum congregationem que ratio in simili consideratur. ff.de offi.prefec.vigil.l.j.in fi.l.ij.t l.iij.in prin. t.C.de episco.audi.l.addictos supplicio. Jtem equuz est solum regem cognoscere debere. Nam solus prohibet portationem armorum, vt in titu.vt vsus armo.insci.princi.C.et in auc.de armis. Jdeo ex quo solus prohibet portationem armorum solus in hoc offenditur: ita declaratur in instructione curie parlamenti que aliter stilus vocatur in articulo primo sub ti.de cau.eccle.perso.sub quo titulo multe decisiões de portu armorũ demonstrãtur.

Vigesimum

Vigesimum sanctum ꝛ laudan-
44 dum ius sereniſſime corone est † qõ in eo nõ succedit femina: nec masculus ex ea descendens: qõ est singulare: nec dico singulare respectu legum imperialium: qr hoc est de iure cõi. ℣. hoc notandũ. cuz sua materia. de his qui feu. dare pos. x. colla. Et per no. Bal. in l. si defunctus. C. de suis ꝛ legi. Sed istud ex tribus probatur. Primo ex conformitate legis date filijs israel. Nume. xxvij. c. vbi scribitur lex successiõis. Si homo mortuus fuerit: filꝰ ei succedat ꝛc. Secundo lege salica que est vera lex francorum condita tẽpore Pharamondi primi regis francorum sedente in cathedra Petri Bonifacio pio ꝛ imperãte Honorio pio Anno pietatis dñice. cccc xx. Nam cum franci ad Rhenũ vsqꝫ peruenissent: ferisqꝫ moribus viuerent: quatuor ex sicambris spectatos proceres selegit qui populo legem ferrẽt: Visucastũ, Lozocastũ, Sologastum, Visogastum, qui communi gentis ꝛ procerum autoritate freti legem conscri-
45 pserẽ: † quam Pharamondus promulgauit: ꝛ est nominata salica vt quidam asserere voluerunt a loco saletham vbi condita est. Nec desunt qui a sale deriuatam esse tradunt: nam sicut cibi condimentum custosqꝫ sal est, ita salica lex Francorum moribus condimentum extitit vite melioris: cum ante editam legem incomposite viuerent: nihil satis temperanter operantes fortior obtinebat. Tex. autem legis est in titu. de allodi. lxij. c. primi libri in fine. sub hac verborum serie. Nulla portio hereditatis de terra salica mulieri veniat: sed ad virilem sexum tota hereditas perueniat. Terra autem salica dicitur que adheret corone. Sapientes sic interpretati sunt: qr autores dñ loquebãtur de allode semper intelligebant de terra siue hereditate subditorũ que datur ꝛ recipitur in allodiũ, iuxta tit. de allo. x. colla. Et ideo ad differentiã terre allodialis, terrã regiam terram salicã appellant: qr lex salica a principibus constituta primo formam succedẽdi ꝛ modũ regendi in terra regia docuit. Tertio istud speciale sumptum existimaui ex consuetudine ꝛ obseruatione que est optima leguz interpres. l. si de interpretatione ff. de legi. qr in regno nunꝯ succedit femina: nec ex ea descendens. Nã successio nõ est per saltũ: ideo expedit qõ gradus ante se sit suc-
46 cessibilis. † Et destructo ordine destruitur ordinabile. ff. de serui. rusti. predi. l. tria predia. ꝛ ad destructionem antecedẽtis sequitur destructio consequẽtis. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. l. j. ℣. huius rei. Et vt facilior sit cognitio illius obseruatiõis antique. ꝛ iudiciorum subsecutorum (ex quibus potest induci cõsuetudo) que ex registris curie parlamenti trium statuũ regni ꝛ cronicis extraxi declarare hoc in loco destinaui. Philippus diui Ludouici filꝰ, duos filios habuit Philippum qui cognominatus est pulcher, ꝛ Carolum comitẽ Vallesij, Bellimontis, Carnoteñ. Alenconij et Pertici, qui postea Andegauie, ꝛ Cenomanie comes ꝛ factus et dictus est. Philippus pulcher Francorũ ꝛ Nauarre rex tres filios ꝛ tres filias genuit. Ludouicum dictum hutin primogenituz: qui vno anno, Philippum dictum longum qui per lustrum, ꝛ Carolum pulchrum qui per septẽnium regnauere. Margaretam quam matrimonio copulauit cum Ferrando primogenito regi Castelle. Ysabellam maritatam Edoardo Anglorum regi huius nominis secundo, cognominato de kauernã: ex quo matrimonio natus est Edoardus quintus dictꝰ Vindesoze q regnũ querelauit. Tertiã filiam Katherinam habuit que ante nuptias in virginitate moritur. Prefatus Ludouicus hutin filiũ habuit Joannem qui ante coronationem mortuus est: ꝛ ideo non ponitur inter reges. Similiter vnam filiam habuit quam matrimonio dedit Carolo comiti
47 Ebroiceñ. † vnde ille Carolus pessimus rex Nauarre dicto Ludonico hutin successit, ꝛ Francorum regnũ adeptus est dictus Philippus longus: non autem ille Carolus pessimus rex Nauarre ex muliere descendẽs: lz in regno Nauarre successerit. itaqꝫ iudicatũ extitit. Philippus longus filiam vnicam habuit: in matrimonio dataz comiti Attrebateñ. cui Philippo dictus Carolus pulcher successit non autem predicta filia, ꝛ si in proximiori gradu esset dictus Carolus pulcher sine liberis vxore pregnante decessit. Unde disceptatio insurrexit quis interim duz regine partus expectaretur: pro regente acciperetur. Duo erant qui sibi iure pretendebãt ꝛ sibi deberi asserebant. Philippus valesius ꝛ dictus Edoardus tertius ex Ysabella Philippi pulchri filia natus. Philippo, maxime suffragabatur qõ ipse masculino gradu Carolo pulchro proximus habebatur, Edoardo autem qõ a femina esset proximior gradu. Et quia nullo tempore visum est per feminam francorũ imperium moderari. His rationibus Philippus Vallesius regno preficitur: ꝛ postea rex coronatus est, ab ecclesia tutatus, et ab illo Edoardo approbatus est: qui Edoardus fidelitatem cum consensu Anglorum pro ducatu Guienne in verba regis iurauit Anno millesimo. ccc xxix. Idem iudicatum est contra Henricum regẽ Anglorum. Et sic tria iudicia reddita sunt inconcusse seruata contra Carolum regem Nauarre pessimum, Edoardum, ꝛ Henricum que iudicia reddunt consuetudinem veram, approbatam ꝛ indubitatam: et sufficeret binus actus per nota. docto. in. l. de quibus. ff. de legi. Sicqꝫ obseruatum cognoscitur ex tẽpore. Nam inuictissimus ꝛ christianissimus rex Ludouicus duodecimus successit Carolo octauo regi mitissimo: ꝛ non Anna sapiẽs Caroli sozor Borbonij ducis relicta. Ex quibus gloriari debent Franci: sicut ꝛ ille Tales milesius q maximas gratias se agere dicebat qõvir esset non femina.

Quamꝯ predicta fuerint enarra
ta iura precipua: de alijs tamen non detrahitur. Nam concurrit cum omnibus principibus in priuilegijs, prerogatiuis ꝛ dignitatibus. de quibꝰ per Bal. in. l. requisita. C. de diuer. rescrip. Et multa sunt alia priuilegia que regie maiestati competunt hoc in libro nec aliter exprimẽda. Quapropter finem operi numero vigesimo dedi vigesimum numerum existimans sufficere: vt illo expleto anno iuxta. l. ij. C. de his qui veniam eta. impetra. Uideant reges et sciant cetera sua iura ampliare, tutare, et defendere.

QVARTI VOLVMINIS TRACTA-
tuum Diuersorũ iuris vtriusq; Doctorum
feliciter incepti & prosecuti Finis.
Laus deo & virgini Matri.

¶ Collectio chartarum.

aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm nnn
ooo ppp qqq rrr sss ttt vvv xxx yyy zzz AAA BBB
CCC DDD EEE FFF GGG HHH III JJJ KKK
LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR

¶ Omnes terniones.

LVGDVNI.

Per Dionysium de Harsy, impressorem.

M. D. XXXV.

Source : BIU Cujas

Source : BIU Cujas

Source : BIU Cujas

503

OCEANUS

JURIS

4

GRANDE

RÉSERVE

Source : BIU Cujas